CELÂLEYN TEFSİRİ

KELİME ANLAMLI VE AÇIKLAMALI TERCÜME

yasin

KELİME ANLAMLI

CELÂLEYN TERCÜMESİ

Tercüme

Talha Alp

Abdulkadir Yılmaz - Orhan Ençakar

yasin

İstanbul 2012

Önsöz

Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a, salat ve selam onun kulu ve resulü olan sevgili peygamberimiz Muhammet Mustafa, ailesi ve ashabı üzerine olsun.

İlgililerin yakinen bildiği üzere tefsir kitapları içinde Celaleyn tefsirinin ayrı bir yeri vardır. Celaleyn'in, çok veciz bir tefsir olmasına rağmen Kuran kelimelerini manaca kendilerine en yakın sözcüklerle açıklaması herhalde onun en mühim özelliği olsa gerektir. Bu sebepledir ki tarih boyu medreselerde ilk okutulan tefsir kitabı olarak kabul görmüş ve Allah'ın sözünün mücmelen manasını öğrenmek isteyenler için hep ilk müracaat kaynağı olmuştur. Eski yeni hemen bütün İslam âlimleri gerek derslerinde gerekse telif çalışmalarında ayetlerin mana ve tefsiri söz konusu olduğunda Celaleyn'den daima başucu kitabı gibi faydalanmışlardır. Buna misal olarak bir önceki asrın değerli âlimlerinden merhum Ömer Nasûhi Bilmen Efendi'nin meal ve tefsirine Celaleyn'in birinci derecede kaynaklık ettiğini kolaylıkla söyleyebiliriz.

Arz ettiği bu ehemmiyete ve çevreden gelen taleplere binaen yayınevimiz bir müddet önce Celaleyn tefsirini kelime anlamlı olarak tercüme ettirmeye niyetlenmişti. Tevfik-i ilahi refikimiz oldu ve bugün elinizde tuttuğunuz işbu kitapla niyetimiz hayırlı neticesini verdi. Cenabı Allah'a hamd olsun.

Yasin Yayınevi

Mukaddime

Celaleyn tefsiri biri Celalettin el-Mahallî diğeri Celalettin es-Suyutî olmak üzere iki büyük İslam alimi tarafından kaleme alınmıştır. Bu sebepledir ki, tefsir "İki Celal" anlamına gelen "Celaleyn" diye anıla gelmiştir.

Müelliflerden ilki el-Mahallî, Fatiha suresiyle birlikte İsra suresinden sonra Kuran-ı Kerim'in ikinci yarısını tefsir etmiş ve İsra suresinden önceki bölümü tefsir etmeye fırsat bulamadan vefat etmiştir.

Bakara suresinden İsra suresinin sonuna kadar olan ilk bölümü ise talebelerinden Celalettin es-Suyutî tamamlamış ve hocasının takip ettiği üslup ve metodu büyük ölçüde muhafaza etmiştir.

Celaleyn'in Müellifleri

- Celalettin el-Mahallî:

Adı Muhammed bin Ahmet bin İbrahim. Daha çok Kahire'nin batısında bulunan büyük bir mahalleye nispetle Celalettin el-Mahallî diye anılır. Şafiî ulemasındandır. Hicri 791 senesinde Şevval ayında Kahire'de doğmuştur.

Medrese eğitimini Kahire'de almış ve İslamî ilimlerin birçoğunda maharet kesp etmiştir. el-Mahallî'nin hayatını anlatan kaynaklarda Baybarsiye medresesinde yanında kaldığı hocası Şems el-Burmavi'den, Fıkıh, usul ve Arabî ilimlerini tahsil ettiği bildirilir.

Şems el-Burmavî'nin dışında, Beycurî, Celal el-Bulkıni ve Veliyyüddin el-Irakî'den de fıkıh dersleri aldığı ayrıca belirtilmektedir. el-Mahallî, İz bin Cemaa'dan usul eğitimi, İbn-i Hişam'ın torunu Şihab el-Uceymî ve Şems eş-Şatnufî'den de nahiv eğitimi almıştır. Feraiz ve matematik ilimlerini Nasıruddin el-Mısri el-Hanefî'den, mantık, cedel, maani, beyan ve aruz gibi alet ilimlerini de Bedr el-Aksarayî'den almıştır. Ayrıca uzun süre Bisatî'nin yanında kalarak kendisinden tefsir, akait ve diğer İslamî ilimleri tahsil ettiği bilinmektedir.

Bu sayılanların dışında Celalettin el-Mahalli; Alâ el-Buhari, Nizam es-Sayrami, Şems bin ed-Diri el-Hanefi, Mecd el-Burmavi, Şems el-Iraki,

Şihab el-Mağravi el-Maliki, Kemal ed-Dümeyri, Şihab bin el-İmad, Bedr et-Tanbedî gibi bir çok alimden de ders almış ve kendisini hem aklî hem de naklî ilimlerde yetiştirerek akranları arasında temayüz etmiştir.

el-Mahallî kendi elinin emeğiyle geçinmek üzere kumaş dükkanı işletmiş sonraları kontrolü elinde tutmak kaydıyla dükkanını bir işletmeciye teslim ederek vakitlerini tasnif ve tedris işlerine vermiştir. Bu zaman zarfında usulden Cemu'l-Cevami, el-Varakat ve fıkıhtan el-Minhac isimli eserleri ve Kaside-i Bürde'yi şerh etmiştir. el-Mahallî tasnif çalışmalarının yanında tedris faaliyetlerine de önem vermiş ve bir müddet Berkukiye medresesinin fıkıh müderrisliğini deruhte etmiştir.

Kaynaklarda yer alan bilgilere göre el-Mahallî'nin Müeyyidiyye medresesinde de ders verdiği belirtilmiştir. Tedris faaliyetinin yanında el-Mahallî'ye kadılık görevi teklif edilmiş fakat "ateşe takatim yok" diyerek bu teklifi geri çevirmiştir.

Tabakat kitaplarında Celalettin el-Mahallî'nin zeki, mütevazi ve zahit bir kimse olduğu belirtilmektedir. Zeka ve muhakemesinin üstünlüğü sebebiyle akranları onun zekasının elması bile delebileceğini söylemişlerdir. Kendisi de anlayışının asla hata kabul etmeyeceğini ifade ederek bunu teyit etmiştir. Talebesi es-Sehavi, Mahalli'nin üstün zekasının yanında haksızlığa ve yağcılığa asla tahammülü olmayan sert ve keskin mizaçlı bir kimse olduğunu da bildirmiştir.

Celalettin el-Mahallî ömrünün sonlarına doğru yakalandığı ishal hastalığından kurtulamamış ve hicrî 864 senesinde Ramazan ayında vefat etmiştir.[1]

- Celalettin es-Suyûtî:

Adı Abdurrahman bin Ebubekir bin Muhammed. Künyesi Ebu'l-fadl. Suyutî hicrî 849 senesinde Recep ayında Mısır'da doğmuştur. Kendileri beş yaşında iken babaları vefat etmiştir. Babası tarafından Suyuti'nin eğitim işlerindeki vesayeti aralarında Kemalettin İbn-i Hümam'ın da bulunduğu bir cemaata tevdi edilmiştir. Suyutî henüz sekiz yaşına varmadan Kuran-ı Kerim'i hatmetmiş daha sonra Umdetü'l-Ahkam, Minhacü'n-

---

[1] es-Sehavî, *ed-Dav'u'l-Lami*, c. 7, s. 35-37.

Nevevi, Elfiyetü İbn-i Malik ve Minhacü'l-Beyzavî'yi ezberlemiş, Bulkınî, eş-Şeref el-Münavî, el-İzz el-Hanbelî ve Bedreddün el-Aksarayî gibi asrının büyük alimlerinden icazet almıştır. Talebesi Davudî, Suyutî'nin hocalarının sayısının elli bire vardığını söyler. Ayrıca Suyuti'nin hocaları arasında Celaleyn'in diğer müellifi olan Celalettin el-Mahalli de bulunmaktadır. Hatta henüz çocukluk döneminde babası tarafından İbn-i Hacer el-Askalanî'nin de ders meclisine getirilmiştir.

Suyutî İslam alimleri arasında en fazla kitap yazan alimlerden biri olarak bilinir. Kaynaklardaki bilgilere göre Suyutî'nin kitaplarının beş yüzü geçtiği bildirilir. Talebesi Davudî, Suyutî'nin bir yandan hadis yazdırıp hadislerdeki müşkülleri çözümlerken diğer yandan bir günde üç kürrase/forma kitap telif ettiğini bizzat kendisinin müşahede ettiğini söyler.

Suyutî başlıca hadis, tefsir, lügat ve usul ilimlerinde akranlarına temayüz etmiş ender simalardan biridir. Hadis ilimlerinde zamanının en iyileri arasında zikredilir. İki yüz bin hadis ezberlediği ve daha fazla olsaydı onları da ezberleyeceği bizzat kendi ifadeleriyle nakledilmiştir. Suyutî kırk yaşından sonra tedris faaliyetlerini terk ederek kendini ibadet ve zühde vermiş ve hicri 911 senesinde altmış bir yaşında vefat etmiştir.[2]

Celaleyn Tefsiri Hakkında Görülen Bir Rüya:

İmam Celalettin es-Suyuti tercümesinin sonunda Şeyh Şemseddin Muhammed b. Ebubekir el-Hatib el-Tûhî'den şunu nakleder:

İmam Celalettin Mahallinin kardeşi ve benim dostum olan Allame Kemâlüddin el-Mahalli bana bildirdi ki:

Rüyasında kardeşi İmam Celalettin el-Mahalli'yi görmüş. Yanında tefsirin (Bakara süresinden Kehf süresine kadar olan) bu tekmileyi hazırlayan İmam Celalettin es-Suyuti, elinde de bu tekmile, bazı yanlışlar bulmuş ve İmam Suyuti'ye şöyle diyor:

"Senin üslubun mu daha iyi yoksa benimkisi mi?"

İmam Suyuti: "Benimkisi daha iyi" dedi.

---

[2] el-Ğazzî, *el-Kevakibü 's-Saire*, c. 1, s. 229-231.

O da "Öyleyse bak" dedi ve ona bazı yerleri gösterdi. Sanki yumuşak bir şekilde o yerlerdeki itiraza işaret ediyordu. Bu tekmilenin sahibi cevap olarak her ne söylese, Şeyh tebessüm ediyor ve gülüyordu."

Bu tekmilenin sahibi İmam Suyuti rüya ile ilgili olarak şöyle dedi:

"Şuna kesin olarak inanıyorum ki, Şeyh'in kendi bölümündeki üslubu, benimkinden kat kat üstündür. Nasıl öyle olmasın ki? Zira ben buraya koyduklarım çoğunu onun bölümünden aldım. Benim bu konuda hiçbir şüphem yok. Rüyada görülene gelince, herhalde şeyh, bazı sebeplerle kendisine muhalefet ettiğim ve gerçekten çok az olan yerlere işaret etmiştir. O yerlerin sayısı, zannetmem ki 10'a ulaşsın.

Bunlardan birisi şöyledir: Şeyh, Sad süresinde şöyle dedi:

"Ruh; insana nüfuz eden ve insanın kendisi sayesinde yaşadığı latif bir cisimdir." Önce ben de Şeyh'e uyarak bu tarifi Hicr süresinde zikrettim. Sonra da şu ayeti getirdim: ***"Sana ruhun ne olduğunu soruyorlar, de ki: «Ruh, Rabbimin emrinden ibarettir. Bu hususta size pek az bilgi verilmiştir.»" (İsra: 85)*** Bu ayet, ruhun Allah'ın ilminden olup onu bizim bilemeyeceğimiz konusunda açıktır veya ona yakındır. Bu sebeple tarifini yapmamak daha iyidir. Nitekim Tacüddin b. es-Subki 'Cem'u'l-Cevâmi'de: "Peygamberimiz (Sallallahu aleyhi ve sellem) ruh hakkında konuşmamıştır, biz dahi konuşmuyoruz" demiştir.

Şeyh'e muhalefet ettiğim yerlerden biri de şudur: Şeyh Hac süresinde Sabiîlerin Yahudilerden bir fırka olduğunu söylemiş, ben de Bakara süresinde bunu zikredip, özellikle fakih ashabımızca maruf olan ikinci bir görüşü bildirmek için '...veya Hıristiyanlardan bir fırkadır' ifadesini ilave etmiştim.

Minhac'ta da şöyle bir ifade vardır: "Eğer Samira Yahudilere, Saibe de Hıristiyanlara dinlerinin asıl meselelerinde muhalefet ederlerse, kadınlarıyla evlenmek haram olur." Minhac şerhlerinde de, İmam Şafii'nin (Radiyallahu Anh) Sabiîlerin Hıristiyanlardan bir fırka olduğuna hükmettiği bildirilmektedir.

Ve şuan aklıma (Şeyh'e muhalefet ettiğim) üçüncü bir yer gelmiyor. Sanırım Şeyh bu gibi yerlere işaret etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Dönüş sadece onadır.[3]

[3] Bkz. Celaleyn, İsra Suresi'nin sonu s: 237, 238. (Salah Bilici Baskısı)

Tercümede Takip Edilen Metot

1. Metnin ulaşabildiğimiz matbu nüshaları karşılaştırılarak tashihi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Arapça metinlerde el-Mahalli tarafından yazıldığı için Tefsirin sonunda yer alan Fatiha Suresi, Kur'ân-ı Kerim'in tertibine uygun olarak tercümemizin başına konulmuştur.

2. Müptedilere kolaylık olması için Arapça metin harekelendirilmiş ve kelime anlamlı tercüme tarzı benimsenmiştir.

3. Kuran metninde, müelliflerin tercih ettiği kıraatler –ayetler bu kıraatlere göre tefsir edildiğinden- esas alınmış ve Asım kıraatinden farklı olduğu yerlerde altı çizilerek tefsirde yer alan Kuran metninin yanlış olduğu zehabının önüne geçilmiştir. Bundan başka tefsir içinde Asım kıraatinin belirtilmediği yerlerde söz konusu kıraat tarafımızdan köşeli parantezler içinde tespit edilmiştir.

4. Tercüme esnasında, kıraat ve gramerle ilgili izahlar dipnota alınarak metnin akıcılığı muhafaza edilmiştir

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Hamd; verdiği nimetlere karşılık, vereceği nimetlere de yeterli olacak şekilde Allah'a (Celle Celalühü) aittir. Salat ve Selam ise, efendimiz Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Selem) ile onun ailesi; arkadaşları ve de askerlerine...

Elinizdeki kitabın bu bölümü;

İmam, Allame, Şafii Muhakkik Âlim **Celalüddin Muhammed b. Ahmed el-Mahalli**'nin (Rahimehüllah) Kuran-ı kerim tefsirine dair yazmış olduğu kitapta, kendisinin yarım bıraktığı kısmı tamamlayıcı nitelikte kaleme alınmış olan ve de bu ilimle ilgilenenlerin son derece ihtiyaç duyduğu bir tekmiledir.

Bakara Suresinin başından, İsra suresinin sonuna kadarki bölümü oluşturan bu tekmilede; yazarın belirlemiş olduğu metot takip edilerek, öncelikle Allah kelamının anlaşılmasını sağlayacak bilgiler zikredilirken en muteber görüşlere itimat edilmiş ve ihtiyaç duyulan noktalarda iraba yer verilmiş; tüm bunlara ilaveten, gayet özlü ifadeler kullanılarak çeşitli meşhur kıraatlere dikkat çekilmiştir. Ayrıca muteber olmayan bir takım görüşleri zikrederek; yeri ve mekânı Arap Dili kitapları olan iraplardan detaylı bir şekilde bahsetmek suretiyle kitabı uzatma yolundan kaçınılmıştır.

Gerçekleştirmiş olduğum bu çalışmayla, fazlı keremiyle sadece Allah'tan, 'dünyada yarar ve ahirette de mükâfat' talep etmekteyim.

١

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

مَكِّيَّةٌ سَبْعُ آيَاتٍ

Fâtiha Sûresi

Mekke'de inmiştir.
Yedi ayettir.

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

مَكِّيَّةٌ، سَبْعُ آيَاتٍ بِالْبَسْمَلَةِ إِنْ كَانَتْ مِنْهَا، وَالسَّابِعَةُ ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ مِنْهَا، فَالسَّابِعَةُ: ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ﴾ وَيُقَدَّرُ فِي أَوَّلِهَا "قُولُوا" لِيَكُونَ مَا قَبْلَ "إِيَّاكَ نَعْبُدُ" مُنَاسِبًا لَهُ بِكَوْنِهَا مِنْ مَقُولِ الْعِبَادِ.

﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾﴾ ﴿الْحَمْدُ لِلهِ﴾ جُمْلَةٌ خَبَرِيَّةٌ قُصِدَ بِهَا الثَّنَاءُ عَلَى اللهِ بِمَضْمُونِهَا مِنْ أَنَّهُ تَعَالَى مَالِكٌ لِجَمِيعِ الْحَمْدِ مِنَ الْخَلْقِ أَوْ مُسْتَحِقٌّ لِأَنْ يَحْمَدُوهُ، وَاللهُ عَلَمٌ عَلَى الْمَعْبُودِ بِحَقٍّ ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾﴾ أَيْ مَالِكِ جَمِيعِ الْخَلْقِ مِنَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ وَالْمَلَائِكَةِ وَالدَّوَابِّ وَغَيْرِهِمْ وَكُلٌّ مِنْهَا يُطْلَقُ عَلَيْهِ عَالَمٌ، يُقَالُ عَالَمُ الْإِنْسِ وَعَالَمُ الْجِنِّ إِلَى غَيْرِ ذٰلِكَ، وَغُلِّبَ فِي جَمْعِهِ بِالْيَاءِ وَالنُّونِ أُولِي الْعِلْمِ عَلَى غَيْرِهِمْ وَهُوَ مِنَ الْعَلَامَةِ لِأَنَّهُ عَلَامَةٌ عَلَى مُوجِدِهِ ﴿الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾﴾ أَيْ ذِي الرَّحْمَةِ وَهِيَ إِرَادَةُ الْخَيْرِ لِأَهْلِهِ ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾﴾ أَيِ الْجَزَاءِ وَهُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، وَخُصَّ بِالذِّكْرِ لِأَنَّهُ لَا مُلْكَ ظَاهِرًا فِيهِ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلهِ تَعَالَى بِدَلِيلِ {لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلهِ} وَمَنْ قَرَأَ {مَالِكِ} فَمَعْنَاهُ مَالِكُ الْأَمْرِ كُلِّهِ فِي يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَيْ هُوَ مَوْصُوفٌ بِذٰلِكَ دَائِمًا {كَغَافِرِ الذَّنْبِ} فَصَحَّ وُقُوعُهُ صِفَةً لِمَعْرِفَةٍ ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾﴾ أَيْ نَخُصُّكَ بِالْعِبَادَةِ مِنْ تَوْحِيدٍ وَغَيْرِهِ وَنَطْلُبُ الْمَعُونَةَ عَلَى الْعِبَادَةِ وَغَيْرِهَا ﴿اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾﴾ أَيْ أَرْشِدْنَا إِلَيْهِ وَيُبْدَلُ مِنْهُ: ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ بِالْهِدَايَةِ وَيُبْدَلُ مِنَ الَّذِينَ بِصِلَتِهِ ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ﴾ وَهُمُ الْيَهُودُ ﴿وَلَا﴾ وَغَيْرِ ﴿الضَّالِّينَ ﴿٧﴾﴾ وَهُمُ النَّصَارَى، وَنُكْتَةُ الْبَدَلِ إِفَادَةُ أَنَّ الْمُهْتَدِينَ لَيْسُوا يَهُودًا وَلَا نَصَارَى.

TÜRKÇE ANLAMI

Fatiha Sûresi

Mekke'de inmiştir. Yedi ayettir. Eğer besmele Fatiha'dan ise yedinci ayet صِرَاطَ الَّذِينَ'den sonuna kadardır. Eğer besmele Fatiha'dan değil ise bu durumda yedinci ayet غَيْرِ الْمَغْضُوبِ'den sonuna kadardır. Bu süresinin evveline قُولُوا 'Deyiniz' şeklinde bir fiil takdir edilir ki, إِيَّاكَ نَعْبُدُ 'dan önceki cümleler de kulların sözünden olmak suretiyle إِيَّاكَ نَعْبُدُ 'ya uygun olsun.

1- **Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla**.

2- **Bütün hamdler**[1] **alemlerin** insanlar, cinler, melekler ve hayvanlardan oluşan tüm varlıkların[2] **rabbi olan Allah'a**[3] **aittir**.

3- **O rahman ve rahimdir.** Yani rahmet sahibidir. Bu da ehli için hayır istemek anlamındadır.

4- **Din**, yani ceza **gününün sahibidir.** O da kıyamet günüdür. (Allah tüm günlerin sahibi olduğu halde) kıyamet günü özellikle zikredilmiştir. Zira ***'Bu gün hüküm kimindir? (buyurulur ve) Allah'ındır (denilir)** ...(Mümin: 16)* ayetinin deliliyle o gün Allah'tan başka hiç kimsenin açıkça bir hüküm hakkı olmayacaktır.[4]

5- **Sadece sana ibadet eder** tevhid ve diğer ibadetlerimizi saha tahsis ede**riz.** **Ve sadece senden yardım ister** ibadet ve diğer işlerde senden yardım talep ede**riz.**

6- **Bizi doğru yola**[5] **hidayet et.** Ona eriştir.

7- **Kendilerine** hidayet ile **ihsanda bulunduklarının yoluna, Gazaba uğramış** Yahudi**lerin ve sapıtmış** Hıristiyan**ların yoluna değil.**[6]

---

[1] Bu haber cümlesidir. Bu cümlenin içerdiği mana ile Allah Teâlâ'nın mahlukatın bütün hamdlerine sahip olduğu ifade edilmek istenmiştir.

[2] Tüm bu varlıklara alem ismi verilir ve şöyle denir. İnsanlar alemi, Cinler alemi... ve diğer alemler. عَالَم kelimesinin ya ve nun ile çoğul yapılmasında akıl sahibi olanlar olmayanlara tağlip edilmiştir. عَالَم kelimesi عَلَامَة kökünden gelmektedir. Zira alem kendisini icat edene alamettir.

[3] Allah lafzı ibadete layık olan Zat'ın özel ismidir.

[4] مَالِك şeklinde (elif ile) okuyanlara göre bu ayetin manası; Kıyamet günündeki bütün işlere sahip olan demektir. Yani, o bu vasfı her zaman taşımaktadır. غَافِرِ الذَّنْبِ (Mümin:3) ayetinde olduğu gibi. Bu sebeple de marifenin sıfatı olabilmiştir.

[5] صِرَاط kelimesinden daha sonra gelen صِرَاطَ kelimesi bedel yapılır.

[6] Sılasıyla birlikte الذين kelimesinden غير kelimesi bedel yapılır. Bu bedelin yapılmasındaki nükte Yahudi ve Hıristiyanların hidayete erenlerden olmadığını belirtmektir.

KELİME ANLAMI

﴿١﴾ سُورَةُ الفَاتِحَةِ

1- Fatiha Sûresi

مَكِّيَّةٌ **Mekke'de inmiştir** سَبْعُ آيَاتٍ **Yedi ayettir**

(Ne ile birlikte?) بِالبَسْمَلَةِ Besmeleyle birlikte إِنْ كَانَتْ Eğer besmele مِنْهَا Fatiha'dan ise صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (Bu durumda) yedinci ayet: وَالسَّابِعَةُ (ayetidir) وَإِنْ لَمْ تَكُنْ Ama besmele değilse (Neden?) مِنْهَا Fatiha'dan فَالسَّابِعَةُ Bu durumda da yedinci ayet غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (ayetidir) وَيُقَدَّرُ Ve takdir edilir (Nerede?) فِي أَوَّلِهَا Besmelenin öncesinde (Ne takdir edilir?) قُولُوا 'Deyiniz' sözü (Niye?) لِيَكُونَ Olsun diye (Ne?) مَا قَبْلَ "إِيَّاكَ نَعْبُدُ" 'İyyake na'budu' ayetinin öncesi (Ne olsun diye?) مُنَاسِبًا لَهُ 'İyyake na'budu' ayetine uygun (Nasıl uygun olsun?) بِكَوْنِهَا Besmele (ve sonrası)nın olması suretiyle (Neden?) مِنْ مَقُولِ العِبَادِ Kulların sözünden.

1- بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla** (deyiniz ki;)

2- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ **Bütün hamdler Allah'a mahsustur** (Bu cümle) جُمْلَةٌ خَبَرِيَّةٌ Bir haber cümlesidir ki, قُصِدَ بِهَا Kendisiyle kastedilmiştir (Ne?) اَلثَّنَاءُ عَلَى اللهِ Allah'ı övmek (Ne ile?) بِمَضْمُونِهَا Cümlenin ifade ettiği mana ile (O mana da şudur ki,) مِنْ أَنَّهُ تَعَالَى Yüce Allah مَالِكٌ Sahiptir (Neye?) لِجَمِيعِ الْحَمْدِ Tüm övgülere (Kimlerden gelen?) مِنَ الْخَلْقِ Kullardan أَوْ مُسْتَحِقٌّ Veya layıktır (Neye?) لِأَنْ يَحْمَدُوهُ Kulların onu övmesine وَاللهُ عَلَمٌ 'Allah' lafzı özel bir isimdir (Kime özel?) عَلَى الْمَعْبُودِ بِحَقٍّ Gerçek mabut olana رَبِّ الْعَالَمِينَ **Alemlerin Rabbi olan** أَيْ مَالِكِ جَمِيعِ الْخَلْقِ Yani tüm mahlukatın sahibi (ki mahlukat) مِنَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ İnsanlar ve cinler وَالْمَلَائِكَةِ وَالدَّوَابِّ Melekler ve hayvanlar وَغَيْرِهِمْ Ve diğerlerinden (meydana gelir) وَكُلٌّ مِنْهَا Ve bunlardan her biri يُطْلَقُ عَلَيْهِ O her birine kullanılır (Ne?) عَالَمٌ Alem (ismi) يُقَالُ (Ve şöyle) denir: عَالَمُ الْإِنْسِ İnsanlar alemi وَعَالَمُ الْجِنِّ Cinler alemi إِلَى غَيْرِ ذٰلِكَ Ve diğer alemler وَغَلَّبَ Ve (Allah) tağlib etmiştir (Nerede?) فِي جَمْعِهِ Alem lafzını cemilemekte (Ne ile?) بِالْيَاءِ وَالنُّونِ Ya ve nun harfleriyle (Kimi tağlip etmiştir?) أُولِي الْعِلْمِ İlim sahiplerini (Neye tağlip etmiştir?) عَلَى غَيْرِهِمْ İlim sahibi olmayanlara وَهُوَ Ve o alem lafzı مِنَ الْعَلَامَةِ 'Alamet' kökündendir لِأَنَّهُ عَلَامَةٌ Zira o alamettir (Kime?) عَلَى مُوجِدِهِ Kendisini icat eden, yaratan Allah'a.

3- اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **Rahman ve Rahim olan** أَيْ ذِي الرَّحْمَةِ Yani rahmet sahibi وَهِيَ Ve o rahmet de إِرَادَةُ الْخَيْرِ (Allah'ın) hayır dilemesidir (Kime?) لِأَهْلِهِ Ehline.

4- مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ **Din gününün sahibidir** أَيِ الْجَزَاءِ Yani ceza günü وَهُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ Ki o da kıyamet günüdür وَخُصَّ بِالذِّكْرِ Ve özellikle bu gün zikredildi لِأَنَّهُ لَا مُلْكَ Zira mülk, hakimiyet yoktur (Öyle hakimiyet ki,) ظَاهِرًا فِيهِ O günde görülen (Kim için?) لِأَحَدٍ إِلَّا لِلّٰهِ تَعَالَى Yüce Allah'tan başkası için (Bu ne ile sabittir?) بِدَلِيلِ Şu ayetin deliliyle: لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ Bugün hüküm kimindir? (buyurulur) لِلّٰهِ Allah'ındır (denir) وَمَنْ قَرَأَ Kim okursa (Nasıl?) مَالِكِ Mâlik diye (mimi uzatarak) فَمَعْنَاهُ Onun manası مَالِكُ الْأَمْرِ كُلِّهِ Bütün işlerin sahibi demektir (Ne zaman?) فِي يَوْمِ الْقِيَامَةِ Kıyamet gününde اَىْ هُوَ Yani o مَوْصُوفٌ بِذٰلِكَ Bu niteliği sahiptir (Nasıl?) دَائِمًا Sürekli olarak كَغَافِرِ الذَّنْبِ 'Ğafiri'z-zenb' ayeti, terkibinde olduğu gibi فَصَحَّ Ve böylece geçerli olmuştur (Ne?) وُقُوعُهُ Bu kelimenin (cümle içersinde) yer alması (Nasıl?) صِفَةً لِمَعْرِفَةٍ Bir marifeye sıfat olarak.

5- إِيَّاكَ نَعْبُدُ **Ancak sana ederiz kulluğu, ibadeti** وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ **Ve ancak senden dileriz yardımı, inayeti (Ya Rab!)** أَيْ نَخُصُّكَ Yani sana tahsis ederiz (Neyi?) بِالْعِبَادَةِ مِنْ تَوْحِيدٍ وَغَيْرِهِ Tevhit ve diğer ibadetleri وَنَطْلُبُ الْمَعُونَةَ Ve (senden) yardım isteriz (Neye?) عَلَى الْعِبَادَةِ وَغَيْرِهَا İbadet ve diğer vazifelere.

6- اِهْدِنَا **Hidayet eyle bizi** (Neye?) اَلصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ **Doğru yola** أَيْ أَرْشِدْنَا إِلَيْهِ Yani bizi ona eriştir وَيُبْدَلُ مِنْهُ Ve 'sırat' kelimesinden bedel yapılır (Ne?)

7- صِرَاطَ الَّذِينَ **O kimselerin yoluna ki** أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ **Kendilerine nimet verdin** (Ne ile?) بِالْهِدَايَةِ Hidayet etmekle وَيُبْدَلُ مِنَ الَّذِينَ Ve o 'ellezine' kelimesinden de bedel yapılır (Ne ile birlikte?) بِصِلَتِهِ Sılasıyla birlikte (Ne?) غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ **Gazaba uğrayanların yoluna değil** وَهُمُ الْيَهُودُ Ki onlar Yahudilerdir وَلَا وَغَيْرِ الضَّآلِّينَ **Sapmışların da yoluna değil** وَهُمُ النَّصَارَى Ki onlar da Hıristiyanlardır وَنُكْتَةُ الْبَدَلِ Bu bedelin inceliği إِفَادَةُ Şunu ifade etmektir ki, أَنَّ الْمُهْتَدِينَ Hidayete ermiş olanlar لَيْسُوا يَهُودًا وَلَا نَصَارَى Ne Yahudi ne de Hıristiyan değildirler.

٢

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

مَدَنِيَّةٌ مِائَتَانِ وَسِتٌّ اَوْ سَبْعٌ وَ ثَمَانُونَ آيَةً

Bakara Sûresi

Medine'de inmiştir
İki yüz seksen altı veya
iki yüz seksen yedi ayettir

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

﴿الٓمٓ ﴿١﴾﴾ اَللهُ أَعْلَمُ بِمُرَادِهِ بِذٰلِكَ ﴿ذٰلِكَ﴾ أَيْ هٰذَا ﴿الْكِتَابُ﴾ الَّذِي يَقْرَؤُهُ مُحَمَّدٌ ﴿لَا رَيْبَ﴾
شَكَّ ﴿فِيهِ﴾ أَنَّهُ مِنْ عِنْدِ اللهِ وَجُمْلَةُ النَّفْيِ خَبَرٌ مُبْتَدَؤُهُ ذٰلِكَ وَالْإِشَارَةُ بِهِ لِلتَّعْظِيمِ ﴿هُدًى﴾ خَبَرٌ ثَانٍ
أَيْ هَادٍ ﴿لِلْمُتَّقِينَ ﴿٢﴾﴾ الصَّائِرِينَ إِلَى التَّقْوَى بِامْتِثَالِ الْأَوَامِرِ وَاجْتِنَابِ النَّوَاهِي لِاتِّقَائِهِمْ بِذٰلِكَ
النَّارَ ﴿اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ﴾ يُصَدِّقُونَ ﴿بِالْغَيْبِ﴾ بِمَا غَابَ عَنْهُمْ مِنَ الْبَعْثِ وَالْجَنَّةِ وَالنَّارِ ﴿وَيُقِيمُونَ
الصَّلٰوةَ﴾ أَيْ يَأْتُونَ بِهَا بِحُقُوقِهَا ﴿وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ﴾ أَعْطَيْنَاهُمْ ﴿يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾﴾ فِي طَاعَةِ اللهِ ﴿وَالَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنْزِلَ اِلَيْكَ﴾ أَيِ الْقُرْآنِ ﴿وَمَآ أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ﴾ أَيِ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَغَيْرِهِمَا
﴿وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾﴾ يَعْلَمُونَ ﴿أُولٰٓئِكَ﴾ الْمَوْصُوفُونَ بِمَا ذُكِرَ ﴿عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ
وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾﴾ الْفَائِزُونَ بِالْجَنَّةِ النَّاجُونَ مِنَ النَّارِ

TÜRKÇE ANLAMI

1- **Elif. Lâm. Mîm**. Bu ifadelerle kastettiği şeyi en iyi bilen Allah'tır.

2- **İşte size o,**[1] Muhammed'in okumuş olduğu bu **kitap**; **bunda**, onun Allah katından olduğu konusunda **hiç bir şüphe** kuşku **yoktur**.[2] **Muttakîler,**[3]

---

[1] Kuran-ı kerime uzaklık bildiren ذٰلِكَ sözüyle işaret edilmesi tazim dolayısıyladır.

[2] Nefiy cümlesi haber olup, mübtedası ise ذٰلِكَ sözüdür.

[3] Bu şekilde bir isim almaları, emir ve yasakları gözetmek suretiyle ateşten korundukları içindir.

emirlere sarılmak ve yasaklardan kaçınmak suretiyle takva mertebesine erenler **için bir hidâyettir.**[1]

3- **O müttakîler ki, gayba,** kendilerinden gaip olan cennet, cehennem ve diriliş gibi şeylere **inanır,** doğrular**lar, namazı da doğruca,** hakkını vererek **kılarlar ve kendilerini rızıklandırdığımız,** onlara verdiğimiz **şeylerden de** Allah yolunda **infakta bulunurlar.**

4- **Ve onlar o kimselerdir ki sana indirilmiş** olan Kuran'a **ve senden önce indirilmiş** olan Tevrat, İncil ve diğer **kitaplara da imân ederler ve onlar ahirete de yakînen inanırlar.**

5- **İşte onlar;** anlatılan vasıflardaki kişiler, **Rableri tarafından bir hidâyet üzeredirler. Felâh bulanlar,** Cenneti elde edip, Cehennemden kurtulanlar **da ancak onlardır.**

KELİME ANLAMI

﴿٢﴾ سُورَةُ الْبَقَرَةِ

2- Bakara Sûresi

مَدَنِيَّةٌ **Medine'de inmiştir** مِائَتَانِ وَسِتٌّ أَوْ سَبْعٌ وَثَمَانُونَ آيَةً **İki yüz seksen altı veya iki yüz seksen yedi ayettir**

بِاسْمِ اللّٰهِ **Allah'ın adıyla (başlarım)** (Öyle Allah ki) اَلرَّحْمٰنِ **Rahman olan** (Yine öyle Allah ki) اَلرَّحِيمِ **Rahim olan**

1- الٓمٓ **Elif, Lam, Mim.** اَللّٰهُ Allah (Nedir?) أَعْلَمُ En iyi bilendir (Neyi?) بِمُرَادِهِ Muradını (Neyle muradını?) بِذٰلِكَ Bununla

2- ذٰلِكَ **İşte o** الْكِتَابُ أَيْ هٰذَا Yani işte bu **kitap** اَلَّذِي Öyle kitap ki يَقْرَؤُهُ Onu okuyor (Kim?) مُحَمَّدٌ Muhammed (s.a.v.) لَا رَيْبَ شَكَّ **Şüphe,** kuşku **yoktur** (Nerede?) فِيهِ **Onda** أَنَّهُ Ki o (Nedir?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ Allah katındandır وَجُمْلَةُ النَّفْيِ Nefiy cümlesi (Nedir?) خَبَرٌ Haberdir مُبْتَدَؤُهُ Onun mübtedası ise (Nedir?) ذٰلِكَ 'Zâlike'dir وَالْإِشَارَةُ İşaret edilmesi (Neyle?) بِهِ 'Zâlike' ile (Niçindir?) لِلتَّعْظِيمِ (Kuran'a) tazim içindir هُدًى **Bir hidayettir** (Buradaki hüden nedir?) خَبَرٌ ثَانٍ İkinci haberdir أَيْ هَادٍ Hidayet edendir/yol gösterendir anlamında **(Kim için bir hidayettir?)** لِلْمُتَّقِينَ **Muttakiler** اَلصَّائِرِينَ Varanlar (Neye?) إِلَى التَّقْوَى Takvaya

---

[1] İkinci haber olup, 'hidayet edici' anlamındadır.

(Nasıl varanlar?) بِامْتِثَالِ الْأَوَامِرِ Emirleri yerine getirmekle (Daha?) وَاجْتِنَابِ النَّوَاهِي Ve yasaklardan kaçınmakla (Niçin muttakiler diye isimlendiler?) لِاتِّقَائِهِمْ Korundukları için (Neyle?) بِذٰلِكَ Emir ve yasakları gözetmekle (Neden korundukları için?) اَلنَّارَ Ateşten.

3- اَلَّذِينَ **O kimseler ki** يُؤْمِنُونَ **İnanırlar** يُصَدِّقُونَ Doğrularlar (Neye inanırlar?) بِالْغَيْبِ **Gayba** بِمَا O şeye ki غَابَ Gaip oldu (Kimden?) عَنْهُمْ Onlardan (Kendilerinden gaip olan şey de nedendir?) مِنَ الْبَعْثِ Diriliş (Daha?) وَالْجَنَّةِ Cennet (Daha?) وَالنَّارِ Ve cehennem (Daha ne yaparlar?) وَيُقِيمُونَ **Ve dosdoğru kılarlar** (Neyi?) اَلصَّلٰوةَ **Namazı** أَيْ Yani يَأْتُونَ بِهَا Onu yerine getirirler (Neyle getirirler?) بِحُقُوقِهَا Tüm hukukuyla birlikte (Daha ne yaparlar?) وَمِمَّا **Ve o şeylerden ki** رَزَقْنَاهُمْ **Onları rızıklandırdık** أَعْطَيْنَاهُمْ Onlara verdik يُنْفِقُونَ **Harcarlar** (Nerede harcarlar?) فِي طَاعَةِ اللّٰهِ Allah'a itaatte

4- وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** يُؤْمِنُونَ **İnanırlar** (Neye?) بِمَا **O şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kime?) اِلَيْكَ **Sana** أَيِ الْقُرْآنِ Yani Kuran'a (Daha neye inanırlar?) وَمَا **Ve o şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِكَ **Senden önce** أَيِ التَّوْرَاةِ Yani Tevrat'a (Daha?) وَالْإِنْجِيلِ Ve İncil'e (Daha?) وَغَيْرِهِمَا Ve bu ikisinin dışındakilere وَبِالْآخِرَةِ **Ve ahirete de** هُمْ **Onlar** يُوقِنُونَ **Yakinen inanırlar** يَعْلَمُونَ (Ahireti) kesin olarak bilirler

5- أُولٰئِكَ **İşte onlar** اَلْمَوْصُوفُونَ Vasıflananlar (Neyle?) بِمَا ذُكِرَ Zikredilenlerle (Nedir?) عَلٰى هُدًى **Bir hidayet üzeredir** (Kim tarafından?) مِنْ رَبِّهِمْ **Rableri tarafından** وَأُولٰئِكَ **Ve işte onlar** هُمْ **Onlar** (Nedir?) اَلْمُفْلِحُونَ **Felaha erenlerdir** اَلْفَائِزُونَ Elde edenlerdir (Neyi?) بِالْجَنَّةِ Cenneti اَلنَّاجُونَ Kurtulanlardır (Neden?) مِنَ النَّارِ Ateşten.

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ كَأَبِي جَهْلٍ وَأَبِي لَهَبٍ وَنَحْوِهِمَا ﴿سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ﴾ بِتَحْقِيقِ
الْهَمْزَتَيْنِ وَإِبْدَالِ الثَّانِيَةِ أَلِفًا وَتَسْهِيلِهَا وَإِدْخَالِ أَلِفٍ بَيْنَ الْمُسَهَّلَةِ وَالْأُخْرَى وَتَرْكِهِ ﴿أَمْ لَمْ
تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (٦)﴾ لِعِلْمِ اللهِ مِنْهُمْ ذَلِكَ فَلَا تَطْمَعْ فِي إِيمَانِهِمْ، وَالْإِنْذَارُ إِعْلَامٌ مَعَ
تَخْوِيفٍ ﴿خَتَمَ اللهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ﴾ طَبَعَ عَلَيْهَا وَاسْتَوْثَقَ فَلَا يَدْخُلُهَا خَيْرٌ ﴿وَعَلَى سَمْعِهِمْ﴾
أَيْ مَوَاضِعِهِ فَلَا يَنْتَفِعُونَ بِمَا يَسْمَعُونَهُ مِنَ الْحَقِّ ﴿وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ﴾ غِطَاءٌ فَلَا يُبْصِرُونَ
الْحَقَّ ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (٧)﴾ قَوِيٌّ دَائِمٌ وَنَزَلَ فِي الْمُنَافِقِينَ ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ
آمَنَّا بِاللهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ أَيْ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لِأَنَّهُ آخِرُ الْأَيَّامِ ﴿وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ (٨)﴾ رُوعِيَ
فِيهِ مَعْنَى مَنْ، وَفِي ضَمِيرِ يَقُولُ لَفْظُهَا ﴿يُخَادِعُونَ اللهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ بِإِظْهَارِ خِلَافِ مَا أَبْطَنُوهُ
مِنَ الْكُفْرِ لِيَدْفَعُوا عَنْهُمْ أَحْكَامَهُ الدُّنْيَوِيَّةَ ﴿وَمَا يُخَادِعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ﴾ لِأَنَّ وَبَالَ خِدَاعِهِمْ
رَاجِعٌ إِلَيْهِمْ فَيَفْتَضِحُونَ فِي الدُّنْيَا بِإِطْلَاعِ اللهِ نَبِيَّهُ عَلَى مَا أَبْطَنُوهُ وَيُعَاقَبُونَ فِي الْآخِرَةِ ﴿وَمَا
يَشْعُرُونَ (٩)﴾ يَعْلَمُونَ أَنَّ خِدَاعَهُمْ لِأَنْفُسِهِمْ وَالْمُخَادَعَةُ هُنَا مِنْ وَاحِدٍ كَعَاقَبْتُ اللِّصَّ وَذِكْرُ
اللهِ فِيهَا تَحْسِينٌ، وَفِي قِرَاءَةٍ [وَمَا يَخْدَعُونَ] ﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾ شَكٌّ وَنِفَاقٌ فَهُوَ يُمْرِضُ
قُلُوبَهُمْ أَيْ يُضْعِفُهَا ﴿فَزَادَهُمُ اللهُ مَرَضًا﴾ بِمَا أَنْزَلَهُ مِنَ الْقُرْآنِ لِكُفْرِهِمْ بِهِ ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ﴾ مُؤْلِمٌ ﴿بِمَا كَانُوا يُكَذِّبُونَ (١٠)﴾ بِالتَّشْدِيدِ أَيْ نَبِيَّ اللهِ، وَبِالتَّخْفِيفِ [يَكْذِبُونَ] أَيْ فِي
قَوْلِهِمْ آمَنَّا ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ﴾ أَيْ لِهَؤُلَاءِ ﴿لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ﴾ بِالْكُفْرِ وَالتَّعْوِيقِ عَنِ
الْإِيمَانِ ﴿قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ (١١)﴾ وَلَيْسَ مَا نَحْنُ فِيهِ بِفَسَادٍ قَالَ اللهُ تَعَالَى رَدًّا عَلَيْهِمْ
﴿أَلَا﴾ لِلتَّنْبِيهِ ﴿إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ (١٢)﴾ بِذَلِكَ ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا
كَمَا آمَنَ النَّاسُ﴾ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﴿قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ﴾ الْجُهَّالُ أَيْ لَا نَفْعَلُ
كَفِعْلِهِمْ قَالَ تَعَالَى رَدًّا عَلَيْهِمْ ﴿أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ (١٣)﴾ ذَلِكَ ﴿وَإِذَا
لَقُوا﴾ أَصْلُهُ لَقِيُوا حُذِفَتِ الضَّمَّةُ لِلِاسْتِثْقَالِ ثُمَّ الْيَاءُ لِالْتِقَائِهَا سَاكِنَةً مَعَ الْوَاوِ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا
قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا﴾ مِنْهُمْ وَرَجَعُوا ﴿إِلَى شَيَاطِينِهِمْ﴾ رُؤَسَائِهِمْ ﴿قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ﴾
فِي الدِّينِ ﴿إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ (١٤)﴾ بِهِمْ بِإِظْهَارِ الْإِيمَانِ ﴿اللهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ﴾ يُجَازِيهِمْ
بِاسْتِهْزَائِهِمْ ﴿وَيَمُدُّهُمْ﴾ يُمْهِلُهُمْ ﴿فِي طُغْيَانِهِمْ﴾ بِتَجَاوُزِهِمُ الْحَدَّ فِي الْكُفْرِ ﴿يَعْمَهُونَ (١٥)﴾
يَتَرَدَّدُونَ تَحَيُّرًا حَالٌ ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى﴾ أَيِ اسْتَبْدَلُوهَا بِهِ ﴿فَمَا رَبِحَتْ
تِجَارَتُهُمْ﴾ أَيْ مَا رَبِحُوا فِيهَا بَلْ خَسِرُوا لِمَصِيرِهِمْ إِلَى النَّارِ الْمُؤَبَّدَةِ عَلَيْهِمْ ﴿وَمَا كَانُوا
مُهْتَدِينَ (١٦)﴾ فِيمَا فَعَلُوا

TÜRKÇE ANLAMI

6- **Muhakkak** Ebu Cehil, Ebu Lehep ve benzerleri **kafirler; onları korkutsan da,**[1] **korkutmasan da**[2] **onlar için eşittir, onlar imâna gelmezler.** Zira Allah teala onların imana gelmeyeceklerini bilmektedir. Dolayısıyla artık onların iman etmeleri hususunda umutlu olma.

7- **Allah onların kalplerini ve işitmelerini**, yani kulaklarını **mühürlemiş** ve bu vurduğu mührü de sağlama almış**tır**. Dolayısıyla kalplerinin içine hiçbir hayır girmez ve de onlar işittikleri gerçekten istifade edemezler. **Onların gözleri üzerinde de bir perde**, örtü **vardır**. Bundan dolayı da hakkı göremezler. **Onlar için büyük**, güçlü ve devamlı olan **bir azap da vardır**.

Münafıklar hakkında şu ayetler inmiştir:

8- **İnsanlardan birtakımı da, "Biz Allah'a ve ahiret gününe,**[3] yani kıyamet gününe **inandık," derler. Halbuki onlar inanmış değillerdir.**[4]

9- **Onlar Allah'ı ve imân etmiş kimseleri**, kendilerinden imana ait bir takım dünyevi hükümleri savmak için içlerinde gizledikleri küfrün aksini ortaya koymak suretiyle **aldatmak isterler.**[5] **Halbuki onlar kendi nefislerinden başkasını aldatamazlar da bunun**, aldatmalarının kendilerine döneceğinin **farkında değillerdir**. Zira onların bu aldatmalarının vebali neticede kendilerinedir. Allah tealanın onların gizlemiş oldukları kafirliklerini peygamberine haber vermesi suretiyle dünyada rezil olup, ahirette ise azaba uğratılırlar.

10- **Onların kalplerinde bir hastalık**, şüphe ve nifak **vardır**. Bunlar onların kalplerini hasta ederek, zayıflatmaktadır. **Allah da**, indirmiş olduğu Kuranı kerimi, inkar etmeleriyle **onların hastalıklarını artırmıştır. Ve onlar için -yalanlamaları sebebiyle**[6]**- can yakıcı**, elem verici **bir azap vardır**.

---

[1] أَأَنْذَرْتَهُمْ kelimesi; 1- (Aralarına bir elif koymakla birlikte) iki hemzenin tahkiki/isbatı ile, 2- İkinci hemzenin elife çevrilmesiyle, 3- İkinci hemzenin teshiliyle ve teshil edilmiş hemzeyle diğer hemze arasına bir elif koymakla birlikte, 4- 5- (Birinci ve Üçüncü şıklarda) Bu elifin koyulmamasıyla (okunmuştur).

[2] الْإِنْذَارُ kelimesi, korkutma ile birlikte bildirme anlamına gelir.

[3] Günlerin sonu olduğundan böyle isimlenmiştir.

[4] بِمُؤْمِنِينَ kelimesinde مَنْ in manası, يَقُولُ nün zamirinde ise lafzı gözetilmiştir.

[5] Buradaki الْمُخَادَعَةُ tek taraftandır. Tıpkı عَاقَبْتُ اللِّصَّ sözünde olduğu gibi. Allah telalanın burada zikredilişi ise bir güzelleştirmedir. Bir kıraatte (okuduğumuz kıraatte) de وَمَا يَخْدَعُونَ şeklinde okunmuştur.

[6] Bu kelime (يُكَذِّبُونَ şeklinde) şeddeli olarak okunmuştur. Bu durumda ayetin anlamı "Allah'ın peygamberini yalanlamaları sebebiyle..." şeklindedir. Ayrıca bu kelime şeddesiz olarak da (okuduğumuz kıraatte de olduğu gibi يَكْذِبُونَ şeklinde) okunmuştur. Bu durumda ayetin manası şöyledir: "İman ettik sözlerinde yalan söylemeleri sebebiyle."

11- **Onlara,** şu münafık kimselere "İmanı engellemek ve de inkar etmek suretiyle **yeryüzünde fesatta bulunmayınız," denilince onlar, "Biz ancak ıslah edici kimseleriz,** içinde bulunduğumuz durum kesinlikle bozuk değildir" **derler.**

Allah teala onlara ret olarak şöyle buyurmuştur:

12- **Haberiniz olsun ki**[1] **fesat çıkaran şahıslar, onların kendileridir. Fakat** bunun **farkına varmazlar.**

13- **Ve onlara: "İnsanların,** peygamberin arkadaşlarının **imân ettiği gibi siz de imân edin," denilince derler ki: "Biz o cahillerin,** bilgisizlerin **imân ettiği gibi imân eder miyiz?** Tabi ki etmeyiz. **"Muhakkak biliniz ki sefih olan ancak kendileridir. Fakat bilmezler.**

14- **Onlar imân edenlere rast gelince,**[2] **"Biz imân ettik" derler.** Onlardan uzaklaşıp, **kendi şeytanları,** liderleri **ile yalnız kalınca da, "Biz** dininizde **sizinle beraberiz, biz ancak** iman etmiş gibi yaparak iman edenlerle **alayda bulunan kimseleriz," derler.**

15- **Allah ise onlar ile alay eder,** alaylarına karşılık verir. **Onları** inkar etmek suretiyle haddi aşarak içine düştükleri **kendi azgınlıklarında şaşkın,** hayretler içinde bir oraya, bir buraya yalpalar **bir halde,**[3] **bırakır,** onlara mühlet tanır.

16- **Onlar o kimselerdir ki, hidâyet karşılığında dalâleti satın almışlar,** hidayeti bununla değiştirmişler**dir. Onların bu ticaretleri bir kazanç temin etmemiştir,** onlar -kendilerine ebedileştirilmiş olan cehenneme varacaklarından dolayı- bu ticaretlerinde kar elde edemeyip, zarar etmişlerdir. **Ve onlar** yaptıklarından **doğruya erişmiş kimseler değildir.**

KELİME ANLAMI

6- إِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki,** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Kim gibi bu kimseler?) كَأَبِي جَهْلٍ Ebu Cehil (Daha?) وَأَبِي لَهَبٍ Ebu Lehep (Daha?) وَنَحْوِهِمَا Ve benzerleri gibi سَوَاءٌ **Eşittir** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** ءَأَنْذَرْتَهُمْ **Korkutsan da onları** (Bu kelime) **1** بِتَحْقِيقِ الْهَمْزَتَيْنِ (Aralarına bir elif koymakla birlikte) İki hemzenin tahkiki/isbatı ile (okundu) (Daha ne ile okundu?) **2** وَإِبْدَالِ الثَّانِيَةِ أَلِفًا İkinci hemzenin elife çevrilmesiyle (Daha ne ile okundu?) **3** وَتَسْهِيلِهَا İkinci hemzenin teshiliyle

---

[1] أَلَا sözü tenbih içindir.

[2] لَقُوا fiilinin aslı لَقِيُوا idi. Ağırlığından dolayı zamme, sakin olarak vav ile bir araya geldiğinden dolayı da ى harfi hazfedilmiştir.

[3] يَعْمَهُونَ cümlesi haldir.

(Ne ile birlikte?) وَإِدْخَالِ أَلِفٍ Bir elif koymakla birlikte (Nereye?) بَيْنَ الْمُسَهَّلَةِ Teshil edilmiş hemzeyle (Daha?) وَالأُخْرَى Ve diğer hemze arasına (Daha ne ile okundu?) **4 - 5** وَتَرْكِهِ (Birinci ve Üçüncü şıklarda) Bu elifin koyulmamasıyla (okundu) أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ **Korkutmasan da onları** لَا يُؤْمِنُونَ **İman etmezler** (Niçin iman etmezler?) لِعِلْمِ اللهِ Allah bildiği için (Kimden?) مِنْهُمْ Onlardan (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu (iman etmeyeceklerini) فَلَا تَطْمَعْ Bundan dolayı istekli olma (Nerede?) فِي إِيمَانِهِمْ Onların imanları hususunda وَالإِنْذَارُ İnzar (Nedir?) إِعْلَامٌ Bildirmektir (Neyle birlikte?) مَعَ تَخْوِيفٍ Korkutmakla birlikte

7- خَتَمَ **Mühür vurdu** (Kim?) اللهُ **Allah** (Ne üzerine?) عَلَى قُلُوبِهِمْ **Onların kalpleri üzerine** طَبَعَ (Mühür) bastı (Ne üzerine?) عَلَيْهَا O kalpler üzerine وَاسْتَوْثَقَ Ve sağlamlaştırdı فَلَا يَدْخُلُهَا Bundan sebep o kalplere girmez (Ne?) خَيْرٌ Hiçbir hayır (**Daha ne üzerine mühür** vurdu?) وَعَلَى سَمْعِهِمْ **Onların işitmeleri üzerine** أَيْ مَوَاضِعِهِ Yani kulaklarına فَلَا يَنْتَفِعُونَ Bundan sebep faydalanamazlar (Neyle?) بِمَا O şeyle ki يَسْمَعُونَهُ Duyuyorlar (O duydukları şey de nedendir?) مِنَ الْحَقِّ Hak وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ **Ve onların gözleri üstünde de vardır** (Ne?) غِشَاوَةٌ غِطَاءٌ **Perde,** örtü فَلَا يُبْصِرُونَ Bundan sebep göremezler (Neyi?) الْحَقَّ Hakkı وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** عَظِيمٌ **Büyük,** قَوِيٌّ Güçlü, دَائِمٌ Sürekli

8- وَنَزَلَ فِي الْمُنَافِقِينَ Münafıklar hakkında da şu ayet indi: وَمِنَ النَّاسِ **Ve insanlardan bazıları vardır** مَنْ **O kimse ki** يَقُولُ **Diyor:** اٰمَنَّا **Biz iman ettik** (Kime?) بِاللهِ **Allah'a** (Daha?) وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve ahiret gününe** أَيْ يَوْمِ الْقِيَامَةِ Yani kıyamet gününe (Niçin buna ahiret günü denmiştir?) لِأَنَّهُ Zira o gün (Nedir?) آخِرُ الْأَيَّامِ Günlerin sonudur وَمَا هُمْ **Halbuki onlar değildir** (Ne değildir?) بِمُؤْمِنِينَ **Müminler** رُوعِيَ فِيهِ Bu "müminler" kelimesinde gözetildi (Ne?) مَعْنَى مَنْ "Men" kelimesinin manası وَفِي ضَمِيرِ يَقُولُ "Yekûlü" kelimesinin zamirinde de gözetildi (Ne?) لَفْظُهَا "Men" kelimesinin lafzı

9- يُخَادِعُونَ **Aldatmaya çalışırlar** (Kimi?) اللهَ **Allah'ı** (Daha kimi?) وَالَّذِينَ **Ve o kimseleri ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Neyle aldatmaya çalışırlar?) بِإِظْهَارِ خِلَافِ مَا O şeyin tersini göstermekle ki أَبْطَنُوهُ Onu gizlediler (O gizledikleri şey de nedendir?) مِنَ الْكُفْرِ Küfür (Niçin içlerindekinin tersini gösterirler?) لِيَدْفَعُوا Defetmek için (Kimden?) عَنْهُمْ Kendilerinden (Neyi?) أَحْكَامَهُ الدُّنْيَوِيَّةَ Onun dünyevi hükümlerini وَمَا يُخَادِعُونَ **Halbuki aldatmıyorlar** إِلَّا أَنْفُسَهُمْ **Ancak kendilerini** (Niçin ancak kendilerini aldatıyorlar?) لِأَنَّ وَبَالَ خِدَاعِهِمْ

Zira aldatmalarının vebali (Nedir?) رَاجِعٌ Dönücüdür (Kime?) إِلَيْهِمْ Kendilerine فَيَفْتَضِحُونَ Bu sebeple rezil olurlar (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada (Neyle rezil olurlar?) بِإِطْلَاعِ اللهِ Allah'ın bildirmesiyle (Kime?) نَبِيَّهُ Peygamberine (Neyi bildirmesiyle?) عَلَى مَا O şeyi ki أَبْطَنُوهُ Onu gizlediler وَيُعَاقَبُونَ Ve azaba uğratılırlar (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette وَمَا يَشْعُرُونَ **Halbuki onlar farkında olmazlar** يَعْلَمُونَ Bilmezler ki أَنَّ خِدَاعَهُمْ Onların aldatmaları (Nedir?) لِأَنْفُسِهِمْ Kendilerinedir وَالْمُخَادَعَةُ هُنَا Aldatmak burada (Nedir?) مِنْ وَاحِدٍ Tek taraftandır (Ne gibi?) كَعَاقَبْتُ Cezalandırdım (Kimi?) اللِّصَّ Hırsızı وَذِكْرُ اللهِ Allah'ın zikredilmesi (Nerede?) فِيهَا Burada (Nedir?) تَحْسِينٌ Güzelleştirmedir وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okunmuştur) وَمَا يَخْدَعُونَ Vemâ yahde'ûne şeklinde

10- فِي قُلُوبِهِمْ **Onların kalplerinde vardır** (Ne?) مَرَضٌ **Hastalık** شَكٌّ وَنِفَاقٌ Şüphe ve nifak فَهُوَ Bu şüphe ve nifak يُمْرِضُ Hasta ediyor (Neyi?) قُلُوبَهُمْ Kalplerini أَيْ يُضْعِفُهَا Yani kalplerini zayıflatıyor فَزَادَهُمُ **Onları artırdı** (Kim?) اللهُ **Allah** (Ne yönden?) مَرَضًا **Hastalık yönünden** (Neyle artırdı?) بِمَا O şeyle ki أَنْزَلَهُ Onu indirdi (O indirdiği şey de nedendir?) مِنَ الْقُرْآنِ Kuran... (Niçin Kuran onların hastalıklarını artırdı?) لِكُفْرِهِمْ Onlar inkar ettiği için (Neyi?) بِهِ Kuran'ı وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** أَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici (Ne sebebiyle onlar için can yakıcı bir azap vardır?) بِمَا **O şey sebebiyle ki** كَانُوا **Onlar idiler** يُكَذِّبُونَ **Yalanlıyorlar** (Bu kelime) بِالتَّشْدِيدِ Şeddeli olarak (okundu) أَيْ نَبِيَّ اللهِ Yani Allah'ın peygamberini (yalanlamaları sebebiyle) (Daha neyle okundu?) وَبِالتَّخْفِيفِ Tahfifle/şeddesiz أَيْ فِي قَوْلِهِمْ آمَنَّا Yani iman ettik sözlerinde (yalan söylemeleri sebebiyle)

11- وَإِذَا قِيلَ **Dendiğinde** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** أَيْ لِهَؤُلَاءِ Yani bu kimselere لَا تُفْسِدُوا **Fesat çıkarmayın** (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (Neyle?) بِالْكُفْرِ Küfürle (Daha?) وَالتَّعْوِيقِ Ve engellemekle (Neden?) عَنِ الْإِيمَانِ İmandan قَالُوا **Derler** إِنَّمَا نَحْنُ **Biz ancak** (Neyiz?) مُصْلِحُونَ **Islah edicileriz** وَلَيْسَ Değildir (Ne?) مَا O şey ki نَحْنُ Biz (Neyiz?) فِيهِ Onun içindeyiz (Ne değildir?) بِفَسَادٍ Fesat değildir

12- قَالَ Dedi (Kim?) اللهُ تَعَالَى Allah teala (Nasıl?) رَدًّا Ret olarak (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine أَلَا **İyi bilin ki** (Elâ nedir?) لِلتَّنْبِيهِ Tenbih içindir إِنَّهُمْ **Muhakkak ki onlar** هُمُ **Onlar** (Nedir?) الْمُفْسِدُونَ **Fesat çıkaranlardır** وَلَكِنْ **Şu kadarı var ki** لَا يَشْعُرُونَ **Farkında varmıyorlar** (Neyin?) بِذَلِكَ Bunun

13- وَإِذَا قِيلَ **Dendiğinde** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** اٰمِنُوا **İman edin!** (Kim gibi iman edin?) كَمَا اٰمَنَ **İman ettiği gibi** (Kim?) اَلنَّاسُ **İnsanlar,** أَصْحَابُ النَّبِيِّ Peygamberin arkadaşları قَالُوا **Derler** أَنُؤْمِنُ **İman mı edelim?** (Kim gibi?) كَمَا اٰمَنَ **İman ettiği gibi** (Kim?) اَلسُّفَهَاءُ **Sefihler,** اَلْجُهَّالُ Cahiller أَيْ لَا نَفْعَلُ Yani yapmayız (Ne gibi?) كَفِعْلِهِمْ Onların yaptıkları gibi قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala (Nasıl?) رَدًّا Ret olarak (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onların üzerine اَلَا **İyi bilin ki!** إِنَّهُمْ **Muhakkak ki onlar** هُمُ **İşte onlar** (Nedir?) اَلسُّفَهَاءُ **Sefihlerdir** وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** لَا يَعْلَمُونَ **Bilmiyorlar** (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu

14- وَإِذَا لَقُوا **Karşılaştıklarında** أَصْلُهُ Bu kelimenin aslı (Nedir?) لَقِيُوا Lekıyû'dur حُذِفَتْ Hazfedildi (Ne?) اَلضَّمَّةُ Zamme (Niçin hazfedildi?) لِلْاِسْتِثْقَالِ Ağırlığından dolayı ثُمَّ الْيَاءُ Sonra da ya hazfedildi (Niçin hazfedildi?) لِالْتِقَائِهَا Bir araya geldiği için (Ne olduğu halde?) سَاكِنَةً Sakin olduğu halde (Neyle bir araya geldiği için?) مَعَ الْوَاوِ Vav ile (Kimle karşılaştıklarında?) اَلَّذِينَ **O kimselerle ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (İman edenlerle karşılaştıklarında) قَالُوا **Derler:** اٰمَنَّا **Biz iman ettik** وَإِذَا خَلَوْا **Ve boş kaldıklarında** (Kimden boş kaldıklarında?) مِنْهُمْ Onlardan (Daha?) وَرَجَعُوا Ve döndüklerinde (Kime?) إِلٰى شَيَاطِينِهِمْ **Şeytanlarına,** رُؤَسَائِهِمْ Başlarına قَالُوا **Derler ki** إِنَّا **Muhakkak ki biz** (Neyiz?) مَعَكُمْ **Sizinle birlikteyiz** (Nerede?) فِي الدِّينِ Dinde إِنَّمَا نَحْنُ **Biz ancak** (Neyiz?) مُسْتَهْزِؤُنَ **Alay edicileriz** (Kimle?) بِهِمْ Onlarla (Neyle alay edicileriz?) بِإِظْهَارِ الْإِيمَانِ İman göstermekle

15- اَللّٰهُ **Allah** يَسْتَهْزِئُ **Alay ediyor** (Kimle?) بِهِمْ **Onlarla** يُجَازِيهِمْ Onlara karşılık veriyor (Neylerine karşılık veriyor?) بِاسْتِهْزَائِهِمْ Alaylarına (Daha ne yapıyor?) وَيَمُدُّهُمْ **Ve onlara süre veriyor** يُمْهِلُهُمْ Mühlet veriyor onlara فِي طُغْيَانِهِمْ **Azgınlıklarında** (Nasıl azgınlık?) بِتَجَاوُزِهِمُ الْحَدَّ فِي الْكُفْرِ Küfürde haddi aşmalarıyla (Ne oldukları halde?) يَعْمَهُونَ **Şaşkınca dolaşırlar** يَتَرَدَّدُونَ Başı boş dolaşırlar (Neden dolayı?) تَحَيُّرًا Hayretlerinden (Bu cümle nedir?) حَالٌ Haldir

16- أُولٰئِكَ **İşte onlar** اَلَّذِينَ **O kimselerdir ki** اِشْتَرَوُا **Satın aldılar** (Neyi?) اَلضَّلَالَةَ **Dalaleti** (Neye karşılık?) بِالْهُدٰى **Hidayete karşılık** أَيِ اسْتَبْدَلُوهَا Yani onu değiştirdiler (Neyle?) بِهِ Onunla فَمَا رَبِحَتْ **Kâr etmedi** (Ne?) تِجَارَتُهُمْ **Onların ticareti** أَيْ مَا رَبِحُوا Yani onlar kâr etmediler (Nerede?) فِيهَا Ticaretlerinde بَلْ خَسِرُوا Bilakis zarar ettiler (Niçin?) لِمَصِيرِهِمْ Varacakları için (Neye?) إِلَى النَّارِ Ateşe (Öyle ateş ki) اَلْمُؤَبَّدَةِ Ebedileştirilmiş olan (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine وَمَا كَانُوا **Ve onlar olmadılar** (Ne olmadılar?) مُهْتَدِينَ **Hidayete ermişler** (Nerede?) فِيمَا O şeyde ki فَعَلُوا Yaptılar

﴿مَثَلُهُمْ﴾ صِفَتُهُمْ فِي نِفَاقِهِمْ ﴿كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ﴾ أَوْقَدَ ﴿نَارًا﴾ فِي ظُلْمَةٍ ﴿فَلَمَّا أَضَاءَتْ﴾
أَنَارَتْ ﴿مَا حَوْلَهُ﴾ فَأَبْصَرَ وَاسْتَدْفَأَ وَأَمِنَ مِمَّنْ يَخَافُهُ ﴿ذَهَبَ اللهُ بِنُورِهِمْ﴾ أَطْفَأَهُ، وَجُمِعَ الضَّمِيرُ
مُرَاعَاةً لِمَعْنَى الَّذِي ﴿وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾﴾ مَا حَوْلَهُمْ مُتَحَيِّرِينَ عَنِ الطَّرِيقِ
خَائِفِينَ فَكَذٰلِكَ هَؤُلَاءِ أَمِنُوا بِإِظْهَارِ كَلِمَةِ الْإِيمَانِ فَإِذَا مَاتُوا جَاءَهُمُ الْخَوْفُ وَالْعَذَابُ هُمْ ﴿صُمٌّ﴾
عَنِ الْحَقِّ فَلَا يَسْمَعُونَهُ سَمَاعَ قَبُولٍ ﴿بُكْمٌ﴾ خُرْسٌ عَنِ الْخَيْرِ فَلَا يَقُولُونَهُ ﴿عُمْيٌ﴾ عَنْ طَرِيقِ
الْهُدَى فَلَا يَرَوْنَهُ ﴿فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾﴾ عَنِ الضَّلَالَةِ ﴿أَوْ﴾ مَثَلُهُمْ ﴿كَصَيِّبٍ﴾ أَيْ كَأَصْحَابِ
مَطَرٍ، وَأَصْلُهُ صَيْوِبٌ مِنْ صَابَ يَصُوبُ أَيْ يَنْزِلُ ﴿مِنَ السَّمَاءِ﴾ السَّحَابِ ﴿فِيهِ﴾ أَيِ السَّحَابِ
﴿ظُلُمَاتٌ﴾ مُتَكَاثِفَةٌ ﴿وَرَعْدٌ﴾ هُوَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ وَقِيلَ صَوْتُهُ ﴿وَبَرْقٌ﴾ لَمَعَانُ سَوْطِهِ
الَّذِي يَزْجُرُهُ بِهِ ﴿يَجْعَلُونَ﴾ أَيْ أَصْحَابُ الصَّيِّبِ ﴿أَصَابِعَهُمْ﴾ أَيْ أَنَامِلَهَا ﴿فِي آذَانِهِمْ مِنَ﴾
أَجْلِ ﴿الصَّوَاعِقِ﴾ شِدَّةِ صَوْتِ الرَّعْدِ لِئَلَّا يَسْمَعُوهَا ﴿حَذَرَ﴾ خَوْفَ ﴿الْمَوْتِ﴾ مِنْ سَمَاعِهَا،
كَذٰلِكَ هَؤُلَاءِ إِذَا نَزَلَ الْقُرْآنُ وَفِيهِ ذِكْرُ الْكُفْرِ الْمُشَبَّهِ بِالظُّلُمَاتِ وَالْوَعِيدِ عَلَيْهِ الْمُشَبَّهِ بِالرَّعْدِ
وَالْحُجَجِ الْبَيِّنَةِ الْمُشَبَّهَةِ بِالْبَرْقِ، يَسُدُّونَ آذَانَهُمْ لِئَلَّا يَسْمَعُوهُ فَيَمِيلُوا إِلَى الْإِيمَانِ وَتَرْكِ دِينِهِمْ
وَهُوَ عِنْدَهُمْ مَوْتٌ ﴿وَاللهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾﴾ عِلْمًا وَقُدْرَةً فَلَا يَفُوتُونَهُ ﴿يَكَادُ﴾ يَقْرُبُ ﴿الْبَرْقُ
يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ﴾ يَأْخُذُهَا بِسُرْعَةٍ ﴿كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ﴾ أَيْ فِي ضَوْئِهِ ﴿وَإِذَا أَظْلَمَ
عَلَيْهِمْ قَامُوا﴾ وَقَفُوا، تَمْثِيلٌ لِإِزْعَاجِ مَا فِي الْقُرْآنِ مِنَ الْحُجَجِ قُلُوبَهُمْ وَتَصْدِيقِهِمْ لِمَا سَمِعُوا فِيهِ
مِمَّا يُحِبُّونَ وَوُقُوفِهِمْ عَمَّا يَكْرَهُونَ ﴿وَلَوْ شَاءَ اللهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ﴾ بِمَعْنَى أَسْمَاعِهِمْ ﴿وَأَبْصَارِهِمْ﴾
الظَّاهِرَةِ كَمَا ذَهَبَ بِالْبَاطِنَةِ ﴿إِنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ﴾ شَاءَهُ ﴿قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾﴾ وَمِنْهُ إِذْهَابُ مَا ذُكِرَ
﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾ أَيْ أَهْلَ مَكَّةَ ﴿اعْبُدُوا﴾ وَحِّدُوا ﴿رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ﴾ أَنْشَأَكُمْ وَلَمْ تَكُونُوا
شَيْئًا ﴿وَ﴾ خَلَقَ ﴿الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾﴾ بِعِبَادَتِهِ عِقَابَهُ، وَلَعَلَّ فِي الْأَصْلِ لِلتَّرَجِّي،
وَفِي كَلَامِهِ تَعَالَى لِلتَّحْقِيقِ ﴿الَّذِي جَعَلَ﴾ خَلَقَ ﴿لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا﴾ حَالٌ بِسَاطًا يُفْتَرَشُ
لَا غَايَةً فِي الصَّلَابَةِ أَوِ اللُّيُونَةِ فَلَا يُمْكِنُ الْاسْتِقْرَارُ عَلَيْهَا ﴿وَالسَّمَاءَ بِنَاءً﴾ سَقْفًا ﴿وَأَنْزَلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ﴾ أَنْوَاعِ ﴿الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ﴾ تَأْكُلُونَهُ وَتَعْلِفُونَ بِهِ دَوَابَّكُمْ ﴿فَلَا
تَجْعَلُوا لِلّٰهِ أَنْدَادًا﴾ شُرَكَاءَ فِي الْعِبَادَةِ ﴿وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾﴾ أَنَّهُ الْخَالِقُ وَلَا يَخْلُقُونَ، وَلَا يَكُونُ
إِلٰهًا إِلَّا مَنْ يَخْلُقُ ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ﴾ شَكٍّ ﴿مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا﴾ مُحَمَّدٍ مِنَ الْقُرْآنِ أَنَّهُ مِنْ
عِنْدِ اللهِ ﴿فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ﴾ أَيِ الْمُنَزَّلِ وَمِنْ لِلْبَيَانِ أَيْ هِيَ مِثْلُهُ فِي الْبَلَاغَةِ وَحُسْنِ النَّظْمِ
وَالْإِخْبَارِ عَنِ الْغَيْبِ. وَالسُّورَةُ قِطْعَةٌ لَهَا أَوَّلٌ وَآخِرٌ أَقَلُّهَا ثَلَاثُ آيَاتٍ ﴿وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ﴾
آلِهَتَكُمُ الَّتِي تَعْبُدُونَهَا ﴿مِنْ دُونِ اللهِ﴾ أَيْ غَيْرِهِ لِتُعِينَكُمْ ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾﴾ فِي أَنَّ مُحَمَّدًا

قَالَهُ مِنْ عِنْدِ نَفْسِهِ فَافْعَلُوا ذٰلِكَ فَإِنَّكُمْ عَرَبٌ فُصَحَاءُ مِثْلَهُ وَلَمَّا عَجَزُوا عَنْ ذٰلِكَ قَالَ تَعَالَى ﴿فَإِنْ
لَمْ تَفْعَلُوا﴾ مَا ذُكِرَ لِعَجْزِكُمْ ﴿وَلَنْ تَفْعَلُوا﴾ ذٰلِكَ أَبَدًا لِظُهُورِ إِعْجَازِهِ -اِعْتِرَاضٌ- ﴿فَاتَّقُوا﴾
بِالْإِيمَانِ بِاللهِ وَأَنَّهُ لَيْسَ مِنْ كَلَامِ الْبَشَرِ ﴿النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ﴾ الْكُفَّارُ ﴿وَالْحِجَارَةُ﴾
كَأَصْنَامِهِمْ مِنْهَا، يَعْنِي أَنَّهَا مُفْرِطَةُ الْحَرَارَةِ تَتَّقِدُ بِمَا ذُكِرَ، لَا كَنَارِ الدُّنْيَا تَتَّقِدُ بِالْحَطَبِ وَنَحْوِهِ
﴿أُعِدَّتْ﴾ هُيِّئَتْ ﴿لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾﴾ يُعَذَّبُونَ بِهَا، جُمْلَةٌ مُسْتَأْنَفَةٌ أَوْ حَالٌ لَازِمَةٌ

TÜRKÇE ANLAMI

17- **Onların** nifaklarındaki **durumu**, karanlıkta **ateş yakmış kimsenin meseli gibidir. O ateş çevresindekileri aydınlatı**p, ateş yakan kişi bu sayede etrafını görüp, ısınıp ve de korktuğu şeylere karşı emin olu**nca, Allah hemen onların**[1] **nûrunu giderdi**, o ışığı söndürdü **onları karanlıklar içinde** yolunu kaybetmiş, korkmuş ve de etrafını **görmez bir halde bıraktı**. İşte bu münafıklar da aynen böyledir; her ne kadar onlar görünürde iman kelimesini dillendirmiş olsalar da, öldüklerinde korku ve azap içinde olacaklardır.

18- Onlar hakka karşı **sağırlardır**, onu kabul dinleyişiyle dinleyemezler. Hakka karşı **dilsizlerdir**, onu söyleyemezler. Doğru yola karşı da **körlerdir**, onu göremezler. **Artık onlar** o dalâletten **dönmezler**.

19- **Yahut** onların durumu **gök**teki bulut**tan şiddetle boşanan bir yağmur**,[2] yani bu yağmura tutulmuş kimseler **gibidir ki onda**, yani o bulutta yoğun **karanlıklar vardır, dehşetli bir gök gürültüsü**,[3] **bir şimşek**[4] **vardır**. O yağmura tutulan kişiler bu sesten meydana gelecek olan **ölüm korkusundan dolayı yıldırımlar**ın gürültüsünün şiddetin**den**, onu duymamak için **parmaklarını**n uçlarını **kulaklarına tıkarlar**.[5] Kuran indiğinde de bu münafıklar da aynen bu kimseler gibidirler; onu duyunca kendi dinlerini terk edip de, imana meylederler korkusuyla kulaklarını tıkarlar. Bu ise onlar indinde ölümdür. **Allah ise** ilim ve kudret olarak **kâfirleri kuşatmıştır**, ondan asla kaçamazlar.

20- **Az daha**, yakındı ki **şimşek gözlerini hemen kapıverecek**, onları hızlıca alıverecek! **Her önlerini aydınlattığında**, onun ışığı**nda yürürler**.

---

[1] Zamirin cemi getirilişi, الَّذِي nin manası itibariyledir.

[2] صَيِّبٌ kelimesinin aslı صَابَ، يَصُوبُ kökünden gelen صَيْوِبٌ kelimesidir. "İniyor" anlamına gelir.

[3] Bu sesi çıkarmakla görevli melektir. Başka bir görüşe göre ise bu, o meleğin sesidir.

[4] O meleğin, bulutu kendisiyle sevkettiği kırbacının parıltılarıdır.

[5] Bu ayette Küfür, karanlıklara; küfre karşı olan tehdit yıldırımlara; açık deliller ise şimşeğe benzetilmiştir.

Üzerlerine karanlık çökünce de dikilip kalıverirler,[1] dururlar. **Eğer Allah dilemiş olsa idi onların elbette duyma hassa**larını[2] **da,** dıştaki **görmelerini de** içtekini giderdiği gibi **gideriverirdi. Şüphe yok ki Allah** dilediği **her şeye gücü yetendir,** anlatılan şeyler de onun gücünün yettiği şeylerdendir.

21- **Ey insanlar!** Mekkeliler! **Sizi ve sizden evvelkileri yaratmış,** hiçbir şey değilken baştan inşa etmiş **olan Rabbinize ibadet ediniz,** onu birleyiniz **ki** ona olan bu ibadetinizle azabından **korunasınız.**[3]

22- **Öyle Rabbiniz ki, sizlere yeryüzünü bir döşek,**[4] **göğü de bir bina,** çatı olarak **yaratmış; gökten de su indirmiş ve o su ile sizin için** yediğiniz ve de hayvanlarınızı beslediğiniz bir **rızk olmak üzere** envai çeşit **meyveler çıkarmıştır. Artık Allah için** ibadet konusunda ona **eşler koşmayınız. Halbuki siz bilirsiniz** ki yaratan O'dur, diğerleri yaratamaz. Ve de ancak yaratabilen ilah olabilir.

23- **Ve eğer siz kulumuz** Muhammed'**e indirdiğimiz**in Allah katından olduğu konusun**da şüphe,** kuşku **içinde iseniz, onun,** indirilenin **benzerinden,** belagat, güzel nazım ve gayptan haber verme gibi hususlarda onun aynısı olan **bir sûre**[5] **meydana getiriniz. Ve Allah'tan başka** ibadet etmiş olduğunuz ilahlarınız olan **şahitlerinizi** size yardım etmeleri için **dâvet ediniz, eğer siz** Muhammed'in bu Kuranı kendinden söylediği konusunda **sâdık kimseler iseniz,** bunu yapın! Zira sizler de Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gibi fasih Araplarsınız.

Ne zaman ki böyle bir şeyi yapmaktan aciz kaldılar, Allah teala buyurdu ki:

24- **Eğer siz** zikredilen şeyi aczinizden dolayı **yapamaz iseniz, -ki** onun icazı ortada olduğu için ebedi olarak **zaten yapamayacaksınız ya!-**[6] **artık** Allah'a ve de Kuran'ın insan yapımı olmadığına iman etmek suretiyle **o ateşten sakınınız ki, onun çırası, birtakım** kafir **insanlar ile taşlar**dan yapılmış olan onların putları**dır.** Yani o ateş o kadar sıcaktır ki, adı geçen şeylerle tutuşur.

---

[1] Kuran'da bulunan delillerin onların kalplerine verdiği rahatsızlığa; ondan işittikleri hoşlarına giden şeyleri doğrulamalarına ve de hoşlarına gitmeyen şeyler karşısındaki duraksamalarına dair getirilmiş bir örneklemedir.

[2] Buradaki بِسَمْعِهِمْ sözü أَسْمَاعِهِمْ anlamındadır.

[3] لَعَلَّ kelimesi aslında "umma" anlamına gelir. Ama Allah kelamında gerçeklik manasındadır.

[4] Bu kelime haldir. "yayılan yaygı" anlamındadır. Yeryüzü üzerinde yaşamanın mümkün olmayacağı kadar ne çok sert, ne de çok yumuşaktır.

[5] Buradaki مِن beyan anlamındadır. Sûre; "en azı üç ayet olan, başı ve sonu belirli bir bölüm" demektir.

[6] Bu cümle itiraz cümlesidir.

Yoksa dünya ateşi gibi odun ve de diğer şeylerle tutuşmaz. **O ateş ise kâfirler için hazırlanmıştır,**[1] onlar bu ateşle azap görürler.

KELİME ANLAMI

17- مَثَلُهُمْ Onların meseli صِفَتُهُمْ Vasıfları (Nerede?) فِي نِفَاقِهِمْ Nifaklarında (Nedir?) كَمَثَلِ الَّذِي **O kimsenin meseli gibidir ki** اِسْتَوْقَدَ **Yaktı** أَوْقَدَ Tutuşturdu (Ne yaktı?) نَارًا **Bir ateş** (Nerede?) فِي ظُلْمَةٍ Karanlıkta فَلَمَّا أَضَاءَتْ أَنَارَتْ **Ne zaman ki aydınlattı** (Neyi?) مَا حَوْلَهُ **Çevresindekileri** فَأَبْصَرَ Böylece gördü (Daha?) وَاسْتَدْفَأَ Ve ısındı (Daha?) وَأَمِنَ Emin oldu (Kimden?) مِمَّنْ يَخَافُهُ Korktuğu kimseden ذَهَبَ **Götürdü** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) بِنُورِهِمْ **Nurlarını** أَطْفَأَهُ Söndürdü onu وَجُمِعَ الضَّمِيرُ Zamir cemi olarak getirildi (Niçin?) مُرَاعَاةً لِمَعْنَى الَّذِي Ellezi'nin manası gözetildiği için (Daha ne yaptı?) وَتَرَكَهُمْ **Onları bıraktı** (Nerede?) فِي ظُلُمَاتٍ **Karanlıklarda** (Ne halde?) لَا يُبْصِرُونَ **Görmez oldukları halde** (Neyi?) مَا حَوْلَهُمْ Çevrelerindekileri (Ne oldukları halde?) مُتَحَيِّرِينَ Şaşmış oldukları halde (Neden şaşmış?) عَنِ الطَّرِيقِ Yoldan (Yine ne oldukları halde?) خَائِفِينَ Korkar oldukları halde فَكَذَلِكَ هَؤُلَاءِ İşte bunlar da öyle أَمِنُوا Emin oldular (Neyle?) بِإِظْهَارِ كَلِمَةِ الْإِيمَانِ İman kelimesini izhar etmekle فَإِذَا مَاتُوا Öldüklerinde de جَاءَهُمْ Onlara gelir (Ne?) اَلْخَوْفُ Korku (Daha?) وَالْعَذَابُ Ve azap

18- هُمْ Onlar (Nedir?) صُمٌّ **Sağırdırlar** (Neden?) عَنِ الْحَقِّ Haktan فَلَا يَسْمَعُونَهُ Bu nedenle onu işitemezler (Nasıl işitemezler?) سَمَاعَ قَبُولٍ Kabul işitmesiyle خُرْسٌ بُكْمٌ **Dilsiz** lal**dirler** (Neden?) عَنِ الْخَيْرِ Hayırdan فَلَا يَقُولُونَهُ Bundan dolayı onu söyleyemezler عُمْيٌ **Kördürler** (Neden?) عَنْ طَرِيقِ الْهُدَى Doğru yoldan فَلَا يَرَوْنَهُ Bundan dolayı göremezler onu فَهُمْ **Bu sebeple onlar** لَا يَرْجِعُونَ **Dönmezler** (Neden dönmezler?) عَنِ الضَّلَالَةِ Dalaletten

19- أَوْ مَثَلُهُمْ **Ya da** onların meseli (Ne gibidir?) كَصَيِّبٍ **Sağanak yağmur gibidir** أَيْ كَأَصْحَابِ مَطَرٍ Yani yağmura tutulanlar gibidir وَأَصْلُهُ Bu kelimenin aslı (Nedir?) صَيْوِبٌ Sayvib[ün] dür مِنْ صَابَ يَصُوبُ Sâbe-yasûbu babından أَيْ يَنْزِلُ Yani iniyor anlamındadır (Nereden yağıyor?) مِنَ السَّمَاءِ **Gökten,** اَلسَّحَابِ Buluttan فِيهِ أَيِ السَّحَابِ **Onda,** bulutta **vardır** (Ne?) ظُلُمَاتٌ **Karanlıklar** (Öyle karanlıklar ki) مُتَكَاثِفَةٌ Yoğun (Daha ne vardır?) وَرَعْدٌ **Ve gök gürültüsü** هُوَ O (Nedir?) اَلْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ Bununla görevli melektir وَقِيلَ Dendi ki صَوْتُهُ Onun sesidir (Daha ne vardır?) وَبَرْقٌ **Ve yıldırım** لَمَعَانُ سَوْطِهِ Kırbacının parıltıları

[1] Bu cümle ya başlangıç cümlesidir, ya da Hâl-i lâzimedir.

الَّذِي Öyle kırbacı ki يَزْجُرُهُ O bulutu sevkediyor (Neyle?) بِهِ Onunla يَجْعَلُونَ **Kılarlar/ tıkarlar** أَيْ أَصْحَابُ الصَّيِّبِ Yani yağmura tutulanlar (Neyi?) أَصَابِعَهُمْ **Parmaklarını** أَيْ أَنَامِلَهَا Yani parmak uçlarını (Nereye?) فِي اٰذَانِهِمْ **Kulaklarına** (Neden böyle yaparlar?) مِنَ أَجْلِ الصَّوَاعِقِ **Yıldırımlardan** dolayı شِدَّةِ صَوْتِ الرَّعْدِ Şiddetli gök gürültüsünden dolayı (Niçin böyle yaparlar?) لِئَلَّا يَسْمَعُوهَا Onu duymasınlar diye (Niçin kulaklarını tıkarlar?) مِنْ سَمَاعِهَا Onu duymaktan حَذَرَ خَوْفَ الْمَوْتِ **Ölüm korkusundan** (Neden olan ölüm?) كَذٰلِكَ İşte böyledir (Kim?) هَؤُلَاءِ Bunlar إِذَا نَزَلَ İndiğinde (Ne?) الْقُرْاٰنُ Kuran وَفِيهِ Ve bu ayette vardır (Ne?) ذِكْرُ الْكُفْرِ Küfrün zikredilişi (Öyle küfür ki?) الْمُشَبَّهِ Benzetilen (Neye?) بِالظُّلُمَاتِ Karanlıklara (Daha neyin zikredilişi?) وَالْوَعِيدِ عَلَيْهِ Ona vaat edilen cezanın zikri (Öyle vaat edilen ceza ki) الْمُشَبَّهِ Benzetilen (Neye?) بِالرَّعْدِ Gök gürültüsüne (Daha neyin zikri vardır?) وَالْحُجَجِ الْبَيِّنَةِ Açık delillerin (Öyle deliller ki) الْمُشَبَّهَةِ Benzetilen (Neye?) بِالْبَرْقِ Şimşeğe يَسُدُّونَ Tıkarlar (Neyi?) اٰذَانَهُمْ Kulaklarını (Niçin tıkarlar?) لِئَلَّا يَسْمَعُوهُ Onu işitmesinler de فَيَمِيلُوا Meyletmesinler (Neye?) إِلَى الْإِيمَانِ İmana (Daha neye meyletmesinler?) وَتَرْكِ دِينِهِمْ Dinlerini terk etmeye وَهُوَ Bu ise عِنْدَهُمْ Onların katında (Nedir?) مَوْتٌ Ölümdür وَاللهُ **Allah** (Nedir?) مُحِيطٌ **Kuşatıcıdır** (Kimi?) بِالْكَافِرِينَ **Kafirleri** (Ne yönden?) عِلْمًا İlim yönünden (Daha ne yönden?) وَقُدْرَةً Ve kudret yönünden فَلَا يَفُوتُونَهُ Ondan kaçamazlar

20- يَكَادُ يَقْرَبُ **Az daha,** yakındı ki الْبَرْقُ **Şimşek** يَخْطَفُ **Kapıverecek** (Neyi?) أَبْصَارَهُمْ **Onların gözlerini** يَأْخُذُهَا Onları alacak (Nasıl?) بِسُرْعَةٍ Süratle كُلَّمَا أَضَاءَ **Her aydınlattığında** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** مَشَوْا **Yürürler** (Nerede?) فِيهِ **Onda** أَيْ فِي ضَوْئِهِ Yani onun ışığında وَإِذَا أَظْلَمَ **Ve karanlık çöktüğünde de** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onların üzerine** قَامُوا **Kalakalırlar** وَقَفُوا Dururlar (Bu ayet nedir?) تَمْثِيلٌ Bir örneklemedir (Neye?) لِإِزْعَاجِ مَا O şeyin rahatsızlık verişine ki (O şey neredediṙ?) فِي الْقُرْاٰنِ Kuran'dadır (Kuran'da olan o şey de nedendir?) مِنَ الْحُجَجِ Deliller (Neye rahatsızlık verişini?) قُلُوبَهُمْ Kalplerine (Daha neye dair bir örneklemedir?) وَتَصْدِيقِهِمْ Onların doğrulamalarına (Neyi?) لِمَا O şeyi ki سَمِعُوا İşittiler (Nerede?) فِيهِ Onda (O işittikleri şey de nedendir?) مِمَّا يُحِبُّونَ Sevdikleri şeylerden (Daha neye dair bir örneklemedir?) وَوُقُوفِهِمْ Duraksamalarına (Neden?) عَمَّا يَكْرَهُونَ Hoş görmedikleri şeylerden وَلَوْ شَاءَ **Ve şayet isteseydi** (Kim?) اللهُ **Allah** لَذَهَبَ **Elbette gideriverirdi** (Neyi?) بِسَمْعِهِمْ بِمَعْنَى أَسْمَاعِهِمْ **Onların işitmesini,** duyma hassalarını anlamındadır (Daha neyi gideriverirdi?) وَأَبْصَارِهِمْ **Ve gözlerini**

(Öyle gözleri ki) اَلظَّاهِرَةَ Dıştaki (Ne gibi dıştaki gözlerini giderivenirdi?) كَمَا ذَهَبَ Giderdiği gibi (Neyi?) بِالْبَاطِنَةِ Batıni gözlerini اِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Öyle her şey ki) شَاءَهُ Onu diledi (Nedir?) قَدِيرٌ **Gücü yetendir** وَمِنْهُ Ve bu gücünün yettiğindendir (Ne?) اِذْهَابُ مَا ذُكِرَ Zikredilenleri gidermesi

21- يَا اَيُّهَا النَّاسُ **Ey insanlar!** أَيْ أَهْلَ مَكَّةَ Yani Mekkeliler اُعْبُدُوا **İbadet edin!** وَحِّدُوا Birleyin (Kimi?) رَبَّكُمْ **Rabbinizi** اَلَّذِي **Öyle Rabbiniz ki** خَلَقَكُمْ **Sizi yarattı** أَنْشَأَكُمْ Sizi baştan inşa etti وَلَمْ تَكُونُوا Halbuki siz değildiniz (Ne değildiniz?) شَيْئًا Hiçbir şey (Daha?) وَ خَلَقَ **Ve de** yarattı اَلَّذِينَ **O kimseleri ki** مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizden önceki** لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تَتَّقُونَ **Korunasınız** (Neyle?) بِعِبَادَتِهِ Ona ibadetle (Neden korunasınız?) عِقَابَهُ Onun azabından وَلَعَلَّ فِي الْأَصْلِ Lealle kelimesi aslında (Nedir?) لِلتَّرَجِّي Teracci/umma içindir وَفِي كَلَامِهِ تَعَالٰى Allah'ın kelamında ise (Niçindir?) لِلتَّحْقِيقِ Tahkik/gerçekleşme içindir

22- اَلَّذِي **Öyle Rabbiniz ki** جَعَلَ خَلَقَ **Yaptı,** yarattı (Kim için?) لَكُمُ **Sizin için** (Neyi yarattı?) اَلْاَرْضَ **Yeryüzünü** (Ne olduğu halde yarattı?) فِرَاشًا **Döşek** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir بِسَاطًا يُفْتَرَشُ Döşenmiş yaygı anlamında (Öyle yaygı ki?) لَا غَايَةً فِي الصَّلَابَةِ Ne çok sert (Daha?) أَوِ اللُّيُونَةِ Ve ne de çok yumuşak فَلَا يُمْكِنُ Bu durumda mümkün olmazdı (Ne?) اَلْاِسْتِقْرَارُ Durmak (Ne üzerinde?) عَلَيْهَا Onun üzerinde (Daha neyi yarattı?) وَالسَّمَاءَ **Göğü** (Ne olduğu halde?) بِنَاءً **Bina,** سَقْفًا Tavan (Daha ne yaptı?) وَأَنْزَلَ **Ve indirdi** (Nereden?) مِنَ السَّمَاءِ **Gökten** (Neyi indirdi?) مَاءً **Suyu** فَأَخْرَجَ **Ve çıkardı** (Neyle?) بِهِ **Onunla** (Neyden çıkardı?) مِنْ أَنْوَاعِ الثَّمَرَاتِ Çeşitli **mahsullerden** (Neyi çıkardı?) رِزْقًا **Bir rızık** (Öyle rızık ki) لَكُمْ **Sizin için** (Yine öyle rızık ki?) تَأْكُلُونَهُ Onu yiyorsunuz (Daha?) وَتَعْلِفُونَ Ve besliyorsunuz (Neyle?) بِهِ Onunla (Neyi besliyorsunuz?) دَوَابَّكُمْ Hayvanlarınızı فَلَا تَجْعَلُوا **Öyleyse kılmayın** (Kim için?) لِلّٰهِ **Allah için** (Ne kılmayın?) اَنْدَادًا شُرَكَاءَ **Eşler,** ortaklar (Ne hususta?) فِي الْعِبَادَةِ İbadet hususunda وَاَنْتُمْ **Halbuki siz** تَعْلَمُونَ **Biliyorsunuz** أَنَّهُ Ki o (Nedir?) اَلْخَالِقُ Yaratıcıdır وَلَا يَخْلُقُونَ Halbuki onlar yaratamazlar وَلَا يَكُونُ Ve olmaz da (Ne olmaz?) إِلٰهًا İlah إِلَّا مَنْ Ancak o zat ki يَخْلُقُ Yaratıyor

23- وَاِنْ كُنْتُمْ **Ve siz iseniz** (Nerede?) فِي رَيْبٍ **Şüphe içerisinde** شَكٍّ Şek içinde (Neden şüphe içerisinde?) مِمَّا **O şeyden ki** نَزَّلْنَا **İndirdik** (Kim üzerine?) عَلٰى عَبْدِنَا مُحَمَّدٍ **Bizim kulumuz** Muhammed üzerine (O indirdiğimiz şey de nedendir?) مِنَ الْقُرْآنِ Kuran

أَنَّهُ Ki o (Nedir?) مِنْ عِنْدِ اللهِ Allah katındandır فَأْتُوا **Öyleyse getirin** (Neyi?) بِسُورَةٍ **Bir sureyi** (Öyle sure ki?) مِنْ مِثْلِهِ **Onun benzeri** أَيِ الْمُنَزَّلِ Yani o indirilenin benzeri وَمِنْ Buradaki 'min' (Nedir?) لِلْبَيَانِ Beyan içindir أَيْ هِيَ Yani o sure (Nedir?) مِثْلُهُ Onun benzeridir (Ne hususta?) فِي الْبَلَاغَةِ Belagat hususunda (Daha?) وَحُسْنِ النَّظْمِ Ve nazmının güzelliği hususunda (Daha?) وَالإِخْبَارِ Ve haber verme hususunda (Neden?) عَنِ الْغَيْبِ Gaybtan وَالسُّورَةُ Sure (Nedir?) قِطْعَةٌ Bir bölümdür (Öyle bölüm ki?) لَهَا Onun için vardır (Ne?) أَوَّلٌ Başlangıç (Daha?) وَآخِرٌ Ve son أَقَلُّهَا Surenin en azı (Nedir?) ثَلَاثُ آيَاتٍ Üç ayettir وَادْعُوا **Ve çağırın** (Kimi?) شُهَدَاءَكُمْ **Şahitlerinizi** آلِهَتَكُمْ İlahlarınızı الَّتِي Öyle ilahlarınız ki تَعْبُدُونَهَا Onlara tapıyorsunuz (O şahitleriniz ne olduğu halde?) مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka** أَيْ غَيْرِهِ Yani ondan gayrı (Niçin çağırın?) لِتُعِينَكُمْ Size yardım etsinler diye إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) صَادِقِينَ **Doğru kimseler** (Ne hususta doğru kimseler?) فِي أَنَّ مُحَمَّدًا قَالَهُ Muhammed'in bunu demiş olduğu hususunda (Nereden demiş olduğu?) مِنْ عِنْدِ نَفْسِهِ Kendi tarafından فَافْعَلُوا ذَلِكَ Bunu yapın (Niçin?) فَإِنَّكُمْ Zira siz (Nesiniz?) عَرَبٌ Araplar (Öyle Araplar ki) فُصَحَاءُ Fasih (Kim gibi?) مِثْلُهُ Onun gibi وَلَمَّا عَجَزُوا Ne zaman ki aciz kaldılar (Neden aciz kaldılar?) عَنْ ذَلِكَ Bundan قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala:

24- فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا **Şayet yapamazsanız** (Neyi?) مَا O şeyi ki ذُكِرَ Zikredildi (Niçin yapamazsanız?) لِعَجْزِكُمْ Acizliğinizden ذَلِكَ وَلَنْ تَفْعَلُوا **Ki yapamayacaksınız** bunu أَبَدًا Ebedi olarak (Niçin ebedi olarak yapamayaksınız?) لِظُهُورِ إِعْجَازِهِ Onun icazı ortada olduğu için (Bu cümle nedir?) اِعْتِرَاضٌ İtiraz cümlesidir فَاتَّقُوا **Artık sakının** (Neyle sakının?) بِالإِيمَانِ İman etmekle (Kime?) بِاللهِ Allah'a (Daha neye imanla?) وَأَنَّهُ Ve Kuran'ın (Ne olduğuna?) لَيْسَ مِنْ كَلَامِ الْبَشَرِ İnsan kelamı olmadığına (Neden sakının?) النَّارَ الَّتِي **Öyle bir ateşten ki** وَقُودُهَا **Onun yakacağı** (Kimlerdir?) النَّاسُ الْكُفَّارُ **İnsanlar**, kafirler (Daha nedir?) وَالْحِجَارَةُ **Taşlar** (Bu taşlar ne gibi?) كَأَصْنَامِهِمْ Onların putları gibi (Öyle putları ki) مِنْهَا O taşlardan olan يَعْنِي أَنَّهَا Yani o ateş (Nedir?) مُفْرِطَةُ الْحَرَارَةِ Aşırı sıcaktır تَتَّقِدُ Tutuşur (Neyle?) بِمَا ذُكِرَ Zikredilenlerle لَا كَنَارِ الدُّنْيَا Ama dünyanın ateşi gibi تَتَّقِدُ Tutuşur değildir (Neyle?) بِالْحَطَبِ Odunla (Daha?) وَنَحْوِهِ Ve benzerleriyle أُعِدَّتْ **O ateş hazırlanmıştır** هُيِّئَتْ Teçhiz edilmiştir (Kim için?) لِلْكَافِرِينَ **Kafirler için** يُعَذَّبُونَ Azap görürler (Neyle?) بِهَا O ateşle (Bu ui'ddet... cümlesi nedir?) جُمْلَةٌ مُسْتَأْنَفَةٌ Başlangıç cümlesidir أَوْ حَالٌ لَازِمَةٌ Ya da hal-i lâzimedir

﴿وَبَشِّرِ﴾ أَخْبِرِ ﴿الَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ صَدَّقُوا بِاللهِ ﴿وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ مِنَ الْفُرُوضِ وَالنَّوَافِلِ ﴿اَنَّ﴾ أَيْ بِأَنَّ ﴿لَهُمْ جَنَّاتٍ﴾ حَدَائِقَ ذَاتَ شَجَرٍ وَمَسَاكِنَ ﴿تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا﴾ أَيْ تَحْتَ أَشْجَارِهَا وَقُصُورِهَا ﴿الْاَنْهَارُ﴾ أَيِ الْمِيَاهُ فِيهَا، وَالنَّهْرُ الْمَوْضِعُ الَّذِي يَجْرِي فِيهِ الْمَاءُ لِأَنَّ الْمَاءَ يَنْهَرُهُ أَيْ يَحْفِرُهُ وَإِسْنَادُ الْجَرْيِ إِلَيْهِ مَجَازٌ ﴿كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا﴾ أُطْعِمُوا مِنْ تِلْكَ الْجَنَّاتِ ﴿مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هٰذَا الَّذِي﴾ أَيْ مِثْلُ مَا ﴿رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ﴾ أَيْ قَبْلَهُ فِي الْجَنَّةِ لِتَشَابُهِ ثِمَارِهَا بِقَرِينَةِ ﴿وَاُتُوا بِهِ﴾ أَيْ جِيئُوا بِالرِّزْقِ ﴿مُتَشَابِهًا﴾ يُشْبِهُ بَعْضُهُ بَعْضًا لَوْنًا وَيَخْتَلِفُ طَعْمًا ﴿وَلَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ﴾ مِنَ الْحُورِ وَغَيْرِهَا ﴿مُطَهَّرَةٌ﴾ مِنَ الْحَيْضِ وَكُلِّ قَذَرٍ ﴿وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾﴾ مَاكِثُونَ أَبَدًا لَا يَفْنُونَ وَلَا يَخْرُجُونَ.

وَنَزَلَ رَدًّا لِقَوْلِ الْيَهُودِ لَمَّا ضَرَبَ اللهُ الْمَثَلَ بِالذُّبَابِ فِي قَوْلِهِ: {وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا} وَالْعَنْكَبُوتِ فِي قَوْلِهِ: {كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ} مَا أَرَادَ اللهُ بِذِكْرِ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ الْخَسِيسَةِ: ﴿إِنَّ اللهَ لَا يَسْتَحْيِي اَنْ يَضْرِبَ﴾ يَجْعَلَ ﴿مَثَلًا﴾ مَفْعُولٌ أَوَّلُ ﴿مَا﴾ نَكِرَةٌ مَوْصُوفَةٌ بِمَا بَعْدَهَا مَفْعُولٌ ثَانٍ أَيْ أَيَّ مَثَلٍ كَانَ أَوْ زَائِدَةٌ لِتَأْكِيدِ الْخِسَّةِ فَمَا بَعْدَهَا الْمَفْعُولُ الثَّانِي ﴿بَعُوضَةً﴾ مُفْرَدُ الْبَعُوضِ وَهُوَ صِغَارُ الْبَقِّ ﴿فَمَا فَوْقَهَا﴾ أَيْ أَكْبَرَ مِنْهَا أَيْ لَا يَتْرُكُ بَيَانَهُ لِمَا فِيهِ مِنَ الْحِكَمِ ﴿فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا فَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ﴾ أَيِ الْمَثَلَ ﴿الْحَقُّ﴾ الثَّابِتُ الْوَاقِعُ مَوْقِعَهُ ﴿مِنْ رَبِّهِمْ وَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَٓا اَرَادَ اللهُ بِهٰذَا مَثَلًا﴾ تَمْيِيزٌ أَيْ بِهٰذَا الْمَثَلِ، وَمَا اسْتِفْهَامُ إِنْكَارٍ مُبْتَدَأٌ، وَذَا بِمَعْنَى الَّذِي بِصِلَتِهِ خَبَرُهُ أَيْ: أَيُّ فَائِدَةٍ فِيهِ قَالَ تَعَالَى فِي جَوَابِهِمْ ﴿يُضِلُّ بِهِ﴾ أَيْ بِهٰذَا الْمَثَلِ ﴿كَثِيرًا﴾ عَنِ الْحَقِّ لِكُفْرِهِمْ بِهِ ﴿وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا﴾ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِتَصْدِيقِهِمْ بِهِ ﴿وَمَا يُضِلُّ بِهِ اِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾﴾ الْخَارِجِينَ عَنْ طَاعَتِهِ ﴿اَلَّذِينَ﴾ نَعْتٌ ﴿يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ﴾ مَا عَهِدَهُ إِلَيْهِمْ فِي الْكُتُبِ مِنَ الْإِيمَانِ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ﴾ تَوْكِيدِهِ عَلَيْهِمْ ﴿وَيَقْطَعُونَ مَٓا اَمَرَ اللهُ بِهٖٓ اَنْ يُوصَلَ﴾ مِنَ الْإِيمَانِ بِالنَّبِيِّ وَالرَّحِمِ وَغَيْرِ ذٰلِكَ وَأَنْ بَدَلٌ مِنْ ضَمِيرِ بِهِ ﴿وَيُفْسِدُونَ فِي الْاَرْضِ﴾ بِالْمَعَاصِي وَالتَّعْوِيقِ عَنِ الْإِيمَانِ ﴿اُولٰٓئِكَ﴾ الْمَوْصُوفُونَ بِمَا ذُكِرَ ﴿هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾﴾ لِمَصِيرِهِمْ إِلَى النَّارِ الْمُؤَبَّدَةِ عَلَيْهِمْ ﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ﴾ يَا أَهْلَ مَكَّةَ ﴿بِاللهِ وَ﴾ قَدْ ﴿كُنْتُمْ اَمْوَاتًا﴾ نُطَفًا فِي الْأَصْلَابِ ﴿فَاَحْيَاكُمْ﴾ فِي الْأَرْحَامِ وَالدُّنْيَا بِنَفْخِ الرُّوحِ فِيكُمْ، وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلتَّعْجِيبِ مِنْ كُفْرِهِمْ مَعَ قِيَامِ الْبُرْهَانِ أَوْ لِلتَّوْبِيخِ ﴿ثُمَّ يُمِيتُكُمْ﴾ عِنْدَ انْتِهَاءِ آجَالِكُمْ ﴿ثُمَّ يُحْيِيكُمْ﴾ بِالْبَعْثِ ﴿ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾﴾ تُرَدُّونَ بَعْدَ الْبَعْثِ فَيُجَازِيكُمْ بِأَعْمَالِكُمْ. وَقَالَ دَلِيلًا عَلَى الْبَعْثِ لَمَّا أَنْكَرُوهُ ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْاَرْضِ﴾ أَيِ الْأَرْضَ وَمَا فِيهَا ﴿جَمِيعًا﴾ لِتَنْتَفِعُوا بِهِ وَتَعْتَبِرُوا ﴿ثُمَّ اسْتَوٰى﴾ بَعْدَ خَلْقِ الْأَرْضِ أَيْ قَصَدَ ﴿اِلَى السَّمَٓاءِ فَسَوّٰيهُنَّ﴾ الضَّمِيرُ يَرْجِعُ إِلَى السَّمَاءِ لِأَنَّهَا فِي مَعْنَى الْجَمْعِ الْآيِلَةِ إِلَيْهِ: أَيْ صَيَّرَهَا كَمَا فِي آيَةٍ أُخْرَى {فَقَضَاهُنَّ} ﴿سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾﴾ مُجْمَلًا وَمُفَصَّلًا، أَفَلَا تَعْتَبِرُونَ أَنَّ الْقَادِرَ عَلَى خَلْقِ ذٰلِكَ ابْتِدَاءً وَهُوَ أَعْظَمُ مِنْكُمْ قَادِرٌ عَلَى إِعَادَتِكُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

25- **İmân ed**ip, Allah'ı doğrulaya**nları ve de** farz ve nafilelerden **sâlih amellerde bulunanları müjdele!** Haber ver! **Şüphe yok ki**[1] **onlar için** ağaçlarının ve de köşklerinin **altından nehirler**[2] **akan cennetler**, ağaçlı ve de konaklı bahçeler **vardır. Her ne vakit o cennetlerden bir meyva ile rızıklanıp** tatsalar, cennetin meyvaları birbirine benzediğinden[3] **diyeceklerdir ki: "Bu meyva bizim daha önce de** cennette **rızıklandığımız meyva**nın aynısı**dır." Onlara birbirine benzeşen**, renk olarak birbirine benzeyen, tat olarak ayrı olan meyvalar **verilmiş**, getirilmiş **olacaktır. Ve onlar için cennetlerde** hayızdan ve de diğer pisliklerden **tertemiz olan eşler de** huriler ve de diğerleri **vardır ve onlar o cennetlerde ebedî olarak kalacaklardır**, ne yok olacaklar ne de çıkacaklardır.

Allah teala "Şayet sinek onlardan bir şey alsa..." ayetinde sineği, "Örümcek gibi" ayetinde de örümceği örnek olarak verince "Allah bu iğrenç şeylerle ne kastetti ki?" diyen Yahudilere ret olarak şu ayetler inmiştir:

26- **Şüphe yok ki, Allah bir sivrisineği**[4] **ve onun üstünde bulunanı**, ondan daha büyük olanı da **misal**[5] **olarak vermekten çekinmez.** Yani bunlarda bulunan bir takım hikmetlerden dolayı bunları beyan etmeyi bırakmaz. **İmân etmiş olanlar bunun**, bu misalin **Rableri tarafından** sabit ve yerli yerinde olan **bir hak olduğunu bilirler. Kâfir olanlar ise, "Allah bununla**[6] **misal olarak**[7] **neyi**[8] **kastetti?" derler.** Allah teala onlara cevap olarak şöyle buyurdu: **Bununla**, bu misalle **birçoklarını** inkar ettikleri için hak yoldan **saptırır**, inananlardan **birçoklarını da** onu doğruladıkları için **hidâyete eriştirir. Allah bununla ancak fâsık olanları**, kendisine itaatten ayrılmış olanları **dalâlete düşürür**.

---

[1] Buradaki أَنَّ, بِأَنَّ manasındadır.

[2] Yani "nehirlerde bulunan akan sular vardır" demektir. Zira nehir suyun aktığı oyuktur. Nehir diye isimlenişi suyun onu oymasından kaynaklanmaktadır. Akmanın nehre isnat edilmesi ise mecazdır.

[3] Meyvaları benzeştiğinden dolayı böyle demelerine karine, devamındaki cümledir.

[4] ما burada sonrasıyla sıfatlanmış nekre olup, ikinci mefuldür. Bu durumda ayetin anlamı "ne olursa olsun onu misal olarak vermekten çekinmez" demektir. Ya da ما burada zaittir. İğrençliği tekit için getirilmiştir. Sonrası ise ikinci mefuldür. بَعُوضَةً kelimesi اَلْبَعُوض kelimesinin müfredi olup, küçük sinek anlamına gelir.

[5] Birinci mefuldür.

[6] Yani bu misalle demektir.

[7] Bu kelime temyizdir.

[8] ما inkar istifhamı anlamında olup, Mübtedadır. ذَا ise اَلَّذِي anlamında olup, sılasıyla birlikte mübtedanın haberidir. Yani "Bunların ne faydası var ki? demektir.

27- **O kimseler ki**[1] **Allah'ın** kendilerine Tevrat'ta ahdetmiş olduğu Hz. Muhammed'e iman etme ile ilgili olan **ahdini onu kesin olarak onaylanmasından,** onun kendilerine iyice pekiştirilmesinden **sonra bozarlar. Ve Allah'ın bitişmesini**[2] **emretmiş olduğu şey** olan Hz. Peygambere iman, recm ve diğerlerini **kesiverirler**. Masiyetler ve de imandan engellemek suretiyle **yeryüzünde fesat çıkarırlar, işte onlar**; bu anlatılan vasıflardaki kişiler, kendilerine ebedi olan cehenneme varacakları için **hüsrana uğrayanlar asıl onlardır**.

28- Ey Mekke halkı! **Allah'ı nasıl**[3] **inkâr ediyorsunuz ki** elbette **sizi ölüler,** sulplerde nutfe **iken** rahimlerde ve de dünyada size ruh vermek suretiyle **O diriltti. Sonra sizi** eceliniz sona erdiğinde **öldürecektir. Sonra da** diriltmek suretiyle **size hayat verecektir**. Dirilişten **sonra da O'na döndürüleceksiniz,** o da sizi amellerinizle karşılıklandıracaktır.

Dirilişi inkar ettiklerinde buna delil olarak şöyle buyurmuştur:

29- **O, yerde ne varsa,** yani yeri ve içindekilerin **hepsini** onlardan faydalanasınız ve de ibret alasınız diye **sizin için yarattı.** Yeri yarattıktan **sonra da semaya yöneldi, onu**[4] **yedi gök olarak yaratıp düzenledi** yani ayetin anlamı -diğer bir ayette de olduğu gibi- "Onu yedi sema yaptı" şeklindedir. **O, her şeyi** özlü ve de tafsilatlı bir şekilde **hakkıyla bilendir**. Hala düşünmüyor musunuz ki; tüm bunları -ki bu sayılanlar siz insanlardan daha büyüktür- baştan yaratmaya gücü yeten zatın gücü, sizleri tekrar iade etmeye de yeter.

KELİME ANLAMI

25- وَبَشِّرْ **Ve müjdele!** أَخْبِرْ Haber ver! (Kimi müjdele?) اَلَّذِينَ **O kimseleri ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** صَدَّقُوا Doğruladılar (Kimi?) بِاللّٰهِ Allah'ı (Daha ne yaptılar?) وَعَمِلُوا **Ve işlediler** (Neyi?) اَلصَّالِحَاتِ **Salih işleri** (O salih işler de nedendir?) مِنَ الْفُرُوضِ Farzlar (Daha?) وَالنَّوَافِلِ Nafileler (Neyle müjdele? Şununla ki) اَنَّ أَيْ بِأَنَّ لَهُمْ **Muhakkak ki onlar için vardır** -Buradaki Enne, Bi enne demektir- (Ne vardır?) جَنَّاتٍ **Cennetler** حَدَائِقَ Bahçeler (Öyle bahçeler ki?) ذَاتَ شَجَرٍ Ağaçlık (Daha ne vardır?) وَمَسَاكِنَ Ve meskenler (Öyle cennetler ki) تَجْرِي **Akıyor** (Nereden?) مِنْ تَحْتِهَا **Onların altından** أَيْ تَحْتَ أَشْجَارِهَا Yani ağaçlarının altından

[1] Bu kelime sıfattır.

[2] أَنْ burada بِهِ zamirinden bedeldir.

[3] Buradaki istifham, delil var olmasına rağmen bunu inkar etmelerine hayret uyandırmak için kullanılmıştır. Ya da istifham burada kınama anlamındadır.

[4] Buradaki zamir اَلسَّمَاءُ kelimesine dönmektedir. Zira sema sonrasında dönüşeceği cemi anlamındadır.

(Daha?) وَقُصُورِهَا Ve köşklerinin altından (Ne akıyor?) الْأَنْهَارُ **Nehirler** أَيِ الْمِيَاهُ Yani sular (Öyle sular ki) فِيهَا O nehirlerdedir وَالنَّهْرُ Nehir (Nedir?) الْمَوْضِعُ الَّذِي O yerdir ki يَجْرِي Akıyor (Nerede?) فِيهِ Orada (Ne?) الْمَاءُ Su (Niçin böyle isimlenmiştir?) لِأَنَّ الْمَاءَ Zira su يَنْهَرُهُ Onu oyar أَيْ يَحْفِرُهُ Yani kazar وَإِسْنَادُ الْجَرْيِ Akmanın isnat edilmesi (Neye?) إِلَيْهِ Nehre (Nedir?) مَجَازٌ Mecazdır كُلَّمَا رُزِقُوا **Her rızık olarak verildiğinde** (Neden?) مِنْهَا **Onlardan** أُطْعِمُوا Yedirildiklerinde (Neden?) مِنْ تِلْكَ الْجَنَّاتِ Bu cennetlerden (Onlardan bedel?) مِنْ ثَمَرَةٍ **Meyveden** (Ne olarak verildiğinde?) رِزْقًا **Rızık olarak** قَالُوا **Derler** هٰذَا **Bu** (Nedir?) الَّذِي **O şeydir ki** أَيْ مِثْلُ مَا Yani o şeyin aynısıdır ki رُزِقْنَا **Biz rızıklandırıldık** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلُ **Daha önce** أَيْ قَبْلَهُ Yani bundan önce (Nerede?) فِي الْجَنَّةِ Cennette (Niçin böyle derler?) لِتَشَابُهِ ثِمَارِهَا Meyveleri benzediği için بِقَرِينَةِ Şu karineyle: وَأُتُوا **Halbuki verildiler** (Neyi?) بِهِ **Bu şeyi** أَيْ جِيئُوا Yani getirildiler (Neyle?) بِالرِّزْقِ Rızıkla (O şey ne olduğu halde?) مُتَشَابِهًا **Benzeşir olarak** يُشْبِهُ Benziyor (Ne?) بَعْضُهُ Onun bazısı (Neye?) بَعْضًا Bazısına (Ne yönden?) لَوْنًا Renk olarak وَيَخْتَلِفُ Ve değişiyor (Ne olarak?) طَعْمًا Tat olarak وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Ne?) أَزْوَاجٌ **Eşler** (Öyle eşler ki?) مِنَ الْحُورِ Hurilerden (Daha?) وَغَيْرِهَا Ve diğerlerinden (Öyle eşler ki) مُطَهَّرَةٌ **Tertemiz** (Neden?) مِنَ الْحَيْضِ Hayızdan (Daha neden?) وَكُلِّ قَذَرٍ Her türlü pislikten وَهُمْ **Ve de onlar** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar** مَاكِثُونَ Durucudurlar أَبَدًا Ebediyen لَا يَفْنَوْنَ Yok olmazlar وَلَا يَخْرُجُونَ Ve çıkmazlar da

26- وَنَزَلَ Ve indi (Nasıl?) رَدًّا Ret olarak (Neye?) لِقَوْلِ الْيَهُودِ Yahudilerin sözüne لَمَّا ضَرَبَ Ne zaman ki verdi (Kim?) اللّٰهُ Allah (Neyi verdi?) الْمَثَلَ Misali (Neyle?) بِالذُّبَابِ Sinekle (Nerede sineği misal verdi?) فِي قَوْلِهِ: Şu sözünde: وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ Şayet onlardan alsa (Ne?) الذُّبَابُ Sinek (Ne alsa?) شَيْئًا Bir şey (Daha neyle misal verdi?) وَالْعَنْكَبُوتِ Örümcekle (Nerede?) فِي قَوْلِهِ: Şu sözünde كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ "Örümcek misali" (Şu sözlerine ret olarak:) مَا أَرَادَ Ne kastetti? (Kim?) اللّٰهُ Allah (Neyle?) بِذِكْرِ هٰذِهِ الْأَشْيَاءِ Bu şeyleri zikretmekle (Öyle şeyler ki) الْخَسِيسَةِ: Düşük - iğrenç إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** لَا يَسْتَحْيِي **Çekinmez** (Neden?) أَنْ يَضْرِبَ يَجْعَلَ **Vermekten**, yapmaktan (Neyi?) مَثَلًا **Misali,** (Bu nedir?) مَفْعُولٌ أَوَّلُ Birinci mefuldür (Neyle vermeye?) مَا **O şeyle ki** (Bu 'mâ' nedir?)

مَفْعُولٌ ثَانٍ (Daha nedir?) Sonrasıyla mevsuftur مَوْصُوفَةٌ بِمَا بَعْدَهَا Bir nekredir ki نَكِرَةٌ İkinci mefuldür كَانَ أَيَّ مَثَلٍ أَيْ Yani hangi mesel olursa olsun أَوْ زَائِدَةٌ Ya da zaittir (Niçin gelmiştir?) لِتَأْكِيدِ الْخِسَّةِ Düşüklüğü tekit içindir فَمَا بَعْدَهَا Bu durumda sonrası (Nedir?) الْمَفْعُولُ الثَّانِي İkinci mefuldür (O şeyden bedel?) **بَعُوضَةً Dişi sivri sineği** مُفْرَدُ الْبَعُوضِ Be'ûz kelimesinin müfredidir وَهُوَ Bu (Nedir?) صِغَارُ الْبَقِّ Sineğin küçüğüdür (**Daha neyi misal vermekten çekinmez?**) **فَمَا فَوْقَهَا Ve üstünü de** أَيْ أَكْبَرَ Daha büyüğünü de (Neden daha büyüğü?) مِنْهَا Ondan أَيْ لَا يَتْرُكُ Yani terk etmez (Neyi?) بَيَانَهُ Onu açıklamayı (Niçin terk etmez?) لِمَا فِيهِ Onda olduğu için (Ne olduğu için?) مِنَ الْحِكَمِ Hikmetler **فَأَمَّا الَّذِينَ O kimseler ki اٰمَنُوا İman ettiler فَيَعْلَمُونَ Bilirler أَنَّهُ Ki o** أَيِ الْمَثَلَ Yani bu mesel (Nedir?) **اَلْحَقُّ Haktır** (Öyle hak ki) اَلثَّابِتُ Sabit اَلْوَاقِعُ Meydana gelen مَوْقِعَهُ Tam yerinde (**Kim tarafından olan hak?**) **مِنْ رَبِّهِمْ Rableri tarafından وَأَمَّا الَّذِينَ Ve o kimseler ki كَفَرُوا Kafir oldular فَيَقُولُونَ Derler مَاذَا Ne أَرَادَ Murad etti** (Kim?) **اَللّٰهُ Allah** (Neyle?) **بِهٰذَا Bununla** (Ne olarak?) **مَثَلًا Misal olarak** (Buradaki 'meselen' nedir?) تَمْيِيزٌ Temyizdir أَيْ بِهٰذَا الْمَثَلِ Yani bu meselle وَمَا اسْتِفْهَامُ إِنْكَارٍ Mâ, inkar istifhamıdır (Daha nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır وَذَا Zâ ise بِمَعْنَى الَّذِي Ellezi manasındadır بِصِلَتِهِ Sılasıyla birlikte (Nedir?) خَبَرُهُ Mâ'nın haberidir أَيْ: أَيُّ فَائِدَةٍ فِيهِ Yani ne fayda vardır bunda قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala (Nerede?) فِي جَوَابِهِمْ Onlara cevabında **يُضِلُّ Saptırır** (Neyle?) **بِهِ Bununla** أَيْ بِهٰذَا الْمَثَلِ Yani bu meselle (**Kimi saptırır?**) **كَثِيرًا Çoğunu** (Neden saptırır?) عَنِ الْحَقِّ Haktan (Niçin saptırır?) لِكُفْرِهِمْ Onların inkarından dolayı (Neyi?) بِهِ Bunu (**Daha?**) **وَيَهْدِي Ve de hidayet verir** (Neyle?) بِهِ **Bununla** (Kime?) **كَثِيرًا Çoğuna** (Kimden olan?) مِنَ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerden (Niçin hidayet eder?) لِتَصْدِيقِهِمْ Onların doğrulamalarından dolayı (Neyi?) بِهِ Bunu **وَمَا يُضِلُّ Halbuki o saptırmaz** (Neyle?) **بِهٖ Bununla اِلَّا الْفَاسِقِينَ Ancak fasıkları** الْخَارِجِينَ Çıkanları (Neden çıkanları?) عَنْ طَاعَتِهِ Kendisine itaatten

27- **اَلَّذِينَ Öyle fasıklar ki** (Ellezine nedir?) نَعْتٌ Sıfattır **يَنْقُضُونَ Bozuyorlar** (Neyi?) **عَهْدَ اللّٰهِ Allah'ın ahdini** مَا O şeyi bozuyorlar ki عَهِدَهُ Onu anlaştı (Kimle?) إِلَيْهِمْ Onlarla (Nerede?) فِي الْكُتُبِ Kitaplarda (O anlaştığı şey de nedendir?) مِنَ الْإِيمَانِ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhammed'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) iman (Ne vakit bozuyorlar?) مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ

Onu kesin olarak onayladıktan sonra تَوْكِيدِهِ Anlaşmanın tekit edilmesinden sonra (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Daha?) وَيَقْطَعُونَ **Ve kesiyorlar** (Neyi?) مَآ **O şeyi ki** أَمَرَ **Emretti** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi emretti?) بِهِ **Onu** (Ondan bedel?) أَنْ يُوصَلَ **Birleştirilmesini** (O şey de nedir?) مِنَ الْإِيمَانِ İman etmek (Kime?) بِالنَّبِيِّ Hz. Peygambere (Daha nedir?) وَالرَّحِمِ Recimdir (Daha?) وَغَيْرِ ذٰلِكَ Ve diğer şeylerdir وَأَنْ 'En' (Nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Neden bedeldir?) مِنْ ضَمِيرِ بِهِ Bihi'deki zamirden (Daha?) وَيُفْسِدُونَ **Ve fesat da çıkarırlar** (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (Neyle?) بِالْمَعَاصِي Masiyetlerle (Daha?) وَالتَّعْوِيقِ Ve engellemekle (Neden engellemekle?) عَنِ الْإِيمَانِ İmandan أُولٰئِكَ **İşte onlar** الْمَوْصُوفُونَ بِمَا ذُكِرَ Zikredilenlerle vasıflananlar هُمُ **Onlar** (Nedir?) الْخَاسِرُونَ **Hüsrana uğrayanlardır** (Niçin hüsrana uğrayanlardır?) لِمَصِيرِهِمْ Varacakları için (Nereye?) إِلَى النَّارِ Cehenneme (Öyle cehennem ki) الْمُؤَبَّدَةِ Ebedileştirilen (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onların üzerine

28- كَيْفَ تَكْفُرُونَ **Nasıl inkar ediyorsunuz?** يَا أَهْلَ مَكَّةَ Ey Mekkeliler! (Kimi?) بِاللّٰهِ **Allah'ı** وَ قَدْ كُنْتُمْ **Halbuki siz idiniz** (Ne idiniz?) أَمْوَاتًا **Ölüler** نُطَفًا Nutfeler (Nerede?) فِي الْأَصْلَابِ Sulplerde فَأَحْيَاكُمْ **Sizi diriltti** (Nerede?) فِي الْأَرْحَامِ Rahimlerde (Daha?) وَالدُّنْيَا Dünyada (Neyle?) بِنَفْخِ الرُّوحِ Ruh üflemekle (Nereye?) فِيكُمْ Size وَالْاِسْتِفْهَامُ Buradaki soru (Nedir?) لِلتَّعْجِيبِ Hayret uyandırmak içindir (Neye hayret uyandırmak içindir?) مِنْ كُفْرِهِمْ Onların küfürlerine (Neye rağmen küfürlerine?) مَعَ قِيَامِ الْبُرْهَانِ Burhanın var olmasına rağmen أَوْ لِلتَّوْبِيخِ Ya da azarlama içindir ثُمَّ يُمِيتُكُمْ **Sonra da sizi öldürür** (Ne vakit?) عِنْدَ انْتِهَاءِ آجَالِكُمْ Ecellerinizin bitiminde ثُمَّ يُحْيِيكُمْ **Sonra da hayat verir size** (Neyle?) بِالْبَعْثِ Diriltmekle ثُمَّ إِلَيْهِ **Daha sonra da ona** تُرْجَعُونَ تُرَدُّونَ **Döndürülürsünüz** (Ne vakit?) بَعْدَ الْبَعْثِ Dirilişten sonra فَيُجَازِيكُمْ O da sizi cezalandıracaktır (Neyle?) بِأَعْمَالِكُمْ Amellerinizle

29- وَقَالَ Dedi (Ne olarak?) دَلِيلًا Delil olarak (Ne üzerine?) عَلَى الْبَعْثِ Diriliş üzerine (Ne zaman dedi?) لَمَّا أَنْكَرُوهُ Onu inkar ettikleri vakit هُوَ **O** (Nedir?) الَّذِي **O zattır ki** خَلَقَ **Yarattı** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Neyi yarattı?) مَا **O şeyi ki** (Nerededir?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** أَيِ الْأَرْضَ Yani yeryüzünü (Daha?) وَمَا Ve o şeyleri ki (Nerededir?) فِيهَا Onun içindedir جَمِيعًا **Hepsini** (Niçin yarattı?) لِتَنْتَفِعُوا Faydalanmanız için (Neyle?) بِهِ Bunlarla

(Daha?) وَتَعْتَبِرُوا Ve ibret almanız için ثُمَّ اسْتَوَى **Sonra yöneldi** (Ne vakit?) بَعْدَ خَلْقِ الأَرْضِ Yeryüzünü yarattıktan sonra أَيْ قَصَدَ Yani kastetti (Nereye yöneldi?) إِلَى السَّمَاءِ **Gökyüzüne** فَسَوّٰيهُنَّ **Onları düzenledi** الضَّمِيرُ Buradaki zamir يَرْجِعُ Döner (Neye?) إِلَى السَّمَاءِ Semaya (Niçin semaya döner?) لِأَنَّهَا Çünkü sema (Nedir?) فِي مَعْنَى الْجَمْعِ Cemi manasındadır (Öyle cemi ki) الآيِلَةِ O sema dönüşecektir (Neye?) إِلَيْهِ O cemiye أَيْ صَيَّرَهَا Yani onu yaptı (Bu -onu yaptı- manası ne gibidir?) كَمَا فِي آيَةٍ أُخْرَى Diğer bir ayette olduğu gibidir: فَقَضَاهُنَّ Onları oluşturdu (Ne olarak?) سَبْعَ سَمٰوَاتٍ **Yedi gök olarak** وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ **O her şeyi** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** مُجْمَلاً وَمُفَصَّلاً Mücmel ve mufassal olarak أَفَلاَ تَعْتَبِرُونَ Düşünmüyor musunuz ki? أَنَّ الْقَادِرَ عَلَى خَلْقِ ذٰلِكَ Bunu yaratmaya gücü yeten ابْتِدَاءً İlk baştan وَهُوَ Halbuki bu (Nedir?) أَعْظَمُ Daha büyüktür (Kimden?) مِنْكُمْ Sizden (Nedir buna gücü yeten?) قَادِرٌ Kadirdir (Neye?) عَلَى إِعَادَتِكُمْ Sizi tekrar iade etmeye

﴿وَ﴾ اذكُرْ يَا مُحَمَّدُ ﴿إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾ يَخْلُفُنِي فِي تَنفِيذِ أَحْكَامِي فِيهَا وَهُوَ آدَمُ ﴿قَالُوٓا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا﴾ بِالْمَعَاصِي ﴿وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ﴾ يُرِيقُهَا بِالْقَتْلِ كَمَا فَعَلَ بَنُو الْجَانِّ وَكَانُوا فِيهَا فَلَمَّا أَفْسَدُوا أَرْسَلَ اللهُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ فَطَرَدُوهُمْ إِلَى الْجَزَائِرِ وَالْجِبَالِ ﴿وَنَحْنُ نُسَبِّحُ﴾ مُتَلَبِّسِينَ ﴿بِحَمْدِكَ﴾ أَيْ نَقُولُ سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ ﴿وَنُقَدِّسُ لَكَ﴾ نُنَزِّهُكَ عَمَّا لَا يَلِيقُ بِكَ فَاللَّامُ زَائِدَةٌ وَالْجُمْلَةُ حَالٌ أَيْ فَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْاسْتِخْلَافِ ﴿قَالَ﴾ تَعَالَى ﴿إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾﴾ مِنَ الْمَصْلَحَةِ فِي اسْتِخْلَافِ آدَمَ وَأَنَّ ذُرِّيَّتَهُ فِيهِمُ الْمُطِيعُ وَالْعَاصِي فَيَظْهِرُ الْعَدْلُ بَيْنَهُمْ، فَقَالُوا لَنْ يَخْلُقَ رَبُّنَا خَلْقًا أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنَّا وَلَا أَعْلَمَ لِسَبْقِنَا لَهُ وَرُؤْيَتِنَا مَا لَمْ يَرَهُ فَخَلَقَ اللهُ تَعَالَى آدَمَ مِنْ أَدِيمِ الْأَرْضِ أَيْ وَجْهِهَا بِأَنْ قَبَضَ مِنْهَا قَبْضَةً مِنْ جَمِيعِ أَلْوَانِهَا وَعُجِنَتْ بِالْمِيَاهِ الْمُخْتَلِفَةِ وَسَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ الرُّوحَ فَصَارَ حَيَوَانًا حَسَّاسًا بَعْدَ أَنْ كَانَ جَمَادًا ﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَآءَ﴾ أَيْ أَسْمَاءَ الْمُسَمَّيَاتِ ﴿كُلَّهَا﴾ حَتَّى الْقَصْعَةَ وَالْقُصَيْعَةَ وَالْفَسْوَةَ وَالْفُسَيَّةَ وَالْمِغْرَفَةَ بِأَنْ أَلْقَى فِي قَلْبِهِ عِلْمَهَا ﴿ثُمَّ عَرَضَهُمْ﴾ أَيِ الْمُسَمَّيَاتِ وَفِيهِ تَغْلِيبُ الْعُقَلَاءِ ﴿عَلَى الْمَلَٰٓئِكَةِ فَقَالَ﴾ لَهُمْ تَبْكِيتًا ﴿أَنبِئُونِي﴾ أَخْبِرُونِي ﴿بِأَسْمَآءِ هَٰٓؤُلَآءِ﴾ الْمُسَمَّيَاتِ ﴿إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾﴾ فِي أَنِّي لَا أَخْلُقُ أَعْلَمَ مِنْكُمْ أَوْ أَنَّكُمْ أَحَقُّ بِالْخِلَافَةِ، وَجَوَابُ الشَّرْطِ دَلَّ عَلَيْهِ مَا قَبْلَهُ ﴿قَالُوا سُبْحَانَكَ﴾ تَنْزِيهًا لَكَ عَنِ الْاعْتِرَاضِ عَلَيْكَ ﴿لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا﴾ إِيَّاهُ ﴿إِنَّكَ أَنتَ﴾ تَأْكِيدٌ لِلْكَافِ ﴿الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾﴾ الَّذِي لَا يَخْرُجُ شَيْءٌ عَنْ عِلْمِهِ وَحِكْمَتِهِ ﴿قَالَ﴾ تَعَالَى ﴿يَآ آدَمُ أَنبِئْهُم﴾ أَيِ الْمَلَائِكَةَ ﴿بِأَسْمَآئِهِمْ﴾ الْمُسَمَّيَاتِ فَسَمَّى كُلَّ شَيْءٍ بِاسْمِهِ وَذَكَرَ حِكْمَتَهُ الَّتِي خُلِقَ لَهَا ﴿فَلَمَّآ أَنبَأَهُم بِأَسْمَآئِهِمْ قَالَ﴾ تَعَالَى لَهُمْ مُوَبِّخًا ﴿أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ مَا غَابَ فِيهِمَا ﴿وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ﴾ تُظْهِرُونَ مِنْ قَوْلِكُمْ أَتَجْعَلُ فِيهَا الخ ﴿وَمَا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾﴾ تُسِرُّونَ مِنْ قَوْلِكُمْ لَنْ يَخْلُقَ أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنَّا وَلَا أَعْلَمَ ﴿وَ﴾ اذكُرْ ﴿إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ﴾ سُجُودَ تَحِيَّةٍ بِالْانْحِنَاءِ ﴿فَسَجَدُوٓا إِلَّآ إِبْلِيسَ﴾ هُوَ أَبُو الْجِنِّ كَانَ بَيْنَ الْمَلَائِكَةِ ﴿أَبَىٰ﴾ امْتَنَعَ مِنَ السُّجُودِ ﴿وَاسْتَكْبَرَ﴾ تَكَبَّرَ عَنْهُ وَقَالَ: {أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ} ﴿وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾﴾ فِي عِلْمِ اللهِ ﴿وَقُلْنَا يَآ آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ﴾ تَأْكِيدٌ لِلضَّمِيرِ الْمُسْتَتِرِ لِيُعْطَفَ عَلَيْهِ ﴿وَزَوْجُكَ﴾ حَوَّاءُ بِالْمَدِّ وَكَانَ خَلَقَهَا مِنْ ضِلْعِهِ الْأَيْسَرِ ﴿الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا﴾ أَكْلًا ﴿رَغَدًا﴾ وَاسِعًا لَا حَجْرَ فِيهِ ﴿حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ﴾ بِالْأَكْلِ مِنْهَا وَهِيَ الْحِنْطَةُ أَوِ الْكَرْمُ أَوْ غَيْرُهُمَا ﴿فَتَكُونَا﴾ فَتَصِيرَا ﴿مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾﴾ الْعَاصِينَ ﴿فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ﴾ إِبْلِيسُ أَذْهَبَهُمَا، وَفِي قِرَاءَةٍ فَأَزَالَهُمَا نَحَّاهُمَا ﴿عَنْهَا﴾ أَيِ الْجَنَّةِ بِأَنْ قَالَ لَهُمَا: هَلْ أَدُلُّكُمَا عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَقَاسَمَهُمَا بِاللهِ إِنَّهُ لَهُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ، فَأَكَلَا مِنْهَا ﴿فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ﴾ مِنَ النَّعِيمِ ﴿وَقُلْنَا اهْبِطُوا﴾ إِلَى الْأَرْضِ

أَيْ أَنْتُمَا بِمَا اشْتَمَلْتُمَا عَلَيْهِ مِنْ ذُرِّيَّتِكُمَا ﴿بَعْضُكُمْ﴾ بَعْضُ الذُّرِّيَّةِ ﴿لِبَعْضٍ عَدُوٌّ﴾ مِنْ ظُلْمِ
بَعْضِكُمْ بَعْضًا ﴿وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ﴾ مَوْضِعُ قَرَارٍ ﴿وَمَتَاعٌ﴾ مَا تَتَمَتَّعُونَ بِهِ مِنْ نَبَاتِهَا
﴿إِلَى حِينٍ ﴿٣٦﴾﴾ وَقْتِ انْقِضَاءِ آجَالِكُمْ ﴿فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ﴾ أَلْهَمَهُ إِيَّاهَا، وَفِي قِرَاءَةٍ
بِنَصْبِ آدَمَ وَرَفْعِ كَلِمَاتٍ، أَيْ جَاءَهُ وَهِيَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا الْآيَةَ فَدَعَا بِهَا ﴿فَتَابَ عَلَيْهِ﴾ قَبِلَ
تَوْبَتَهُ ﴿إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ﴾ عَلَى عِبَادِهِ ﴿الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾﴾ بِهِمْ

TÜRKÇE ANLAMI

30- Yâd et **o zamanı ki, Rabbin meleklere "Muhakkak ben yeryüzünde** orada hükümlerimi uygulayarak bana halifelik edecek **bir halife** -ki o da Adem'dir- **kılacağım" diye buyurmuştu. Melekler de, "Yeryüzünde** masiyet işlemek suretiyle **fesad çıkaracak**, cinlerin yaptığı gibi öldürmek suretiyle **kanlar dökecek**, akıtacak **kimseyi mi yaratacaksın**? Bundan önce yeryüzünde cinler vardı. Yeryüzünde fesat çıkardıklarında Allah teala üzerlerine Melekleri gönderdi. Melekler de onları adalara ve dağlara sürmüşlerdi. **Halbuki bizler ise Seni hamd ile tesbih eder**, Sübhanallahi ve bi hamdihi deriz, **Seni**[1] **takdîs eyleriz**, sana yakışmayan şeylerden seni tenzih ederiz" dolayısıyla bizler halife tayin edilmeye daha layıkız **demişlerdi**. Allah teala **buyurdu ki**: **"Şüphe yok ki** Ademin halife tayin edilişinde var olan **sizin bilmeyeceğiniz şeyleri**, maslahatı **Ben bilirim**," Adem ise, zürriyetindeki itaatkarlar ve isyankarlar arasında adaleti sağlar. Ayrıca Melekler şöyle demişlerdi; "Biz melekler daha eski olduğumuzdan ve de onun görmediği şeyler gördüğümüzden dolayı kendisine bizden daha kıymetli, olan bizden daha bilgili birini yaratmayacaktır". Bunun üzerine Allah (c.c.) Ademi, tüm renklerinden bir avuç almak ve çeşitli sularla yoğurduktan sonra ruh üflemek suretiyle yerin yüzeyinden yarattı. O da sonunda, cansız iken hissedebilen bir canlı oluverdi.

31- **Ve** (Allah Teâlâ) **bütün** isimlenen her şeyin **isimlerini**, hatta büyük ve küçük tasın isimlerini; bir kere sessiz yellenme ve de küçük yellenmenin; kepçenin isimlerini bile onun kalbine bunlara ait bilgileri atmak suretiyle **Âdem'e bildirdi. Sonra bunları,**[2] isimlenen şeyleri **meleklere göstererek**, onları azarlayıp-susturmak için **şöyle dedi**: **"bunların**, bu isimlerde olan varlıkların **isimlerini Bana haber veriniz**, bildiriniz! **eğer siz** benim sizden daha bilgili olan bir varlığı yaratmayacağım ve de sizin halife olmaya daha layık oluşunuz konusunda **doğru iseniz..."**[3]

---

[1] Buradaki ل zaittir. Bu cümle ise haldir.

[2] عَرَضَهُمْ kelimesindeki zamirde akıllıları tağlib vardır.

[3] Şartın cevabına önceki cümle delalet etmiştir.

32- **Dediler ki**: **"Seni tesbih ederiz,** sana itiraz edilmesinden seni tenzih ederiz! **Senin bize** kendisini **bildirdiğinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphe yok ki sen**; ilim ve hikmetinden hiçbir şey dışarıda kalmayan **ziyade bilici, ve hikmet sahibi olan Sen'sin.**"[1]

33- Allah teala **buyurdu ki**: **"Ey Âdem! O şeyleri adları ile onlara**, meleklere **haber ver!**" O da her şeyi yaratıldığı hikmet ile birlikte isimiyle birlikte söyledi. **Âdem o şeyleri adları ile haber verince** Allah teala kınayarak **buyurdu ki, "Size dememiş miydim ki, Ben şüphesiz göklerin de yerin de gizliliklerini**, o ikisinde gaip olan şeyleri **bilirim. Ve sizin açığa çıkardığınız,** ortaya koyduğunuz "Orada fesat çıkaracak birini mi.." gibi sözlerinizi **ve gizlediğiniz**, sakladığınız "Allah bizden daha kıymetlisini ve daha bilgilisini yaratmaz..." gibi sözlerinizden ibaret **şeyleri de bilirim.**"

34- **Ve** yâd et! **O vakit ki; Biz meleklere demiştik ki**: "**Âdem'e** selamlama secdesi ile eğilmek suretiyle **secde ediniz.**" **Onlar da hemen secde edivermişlerdi. Yanlız** cinlerin babası olan ve de Melekler arasında bulunan **İblîs** (Şeytan) **kaçınmış,** secde etmekten yüz çevirerek ben ondan daha hayırlıyım demek suretiyle **kibirlenmişti**. Allah'ın ilminde **o kâfirlerdendi**.

35- **Ve Biz demiştik ki**: **"Ey Âdem! Sen**[2] **ve eşin** Havva[3] **şu cennette oturun. Dilediğiniz yerlerde onun yemişlerinden bol bol,** sınırsızca **yiyin. Ancak** buğday, üzüm ya da ikisinin dışında başka bir tür olan **şu ağaca** ondan yemek suretiyle **yaklaşmayın, yoksa ikiniz de zâlimlerden**, asilerden **olursunuz.**"

36- **Şeytan Âdem ile Havva'yı oradan**[4] **kaydırdı.**[5] Onları oradan çıkardı. "Sizlere ebedilik ağacını göstereyim mi? diyerek kendilerine nasihatçı olduğuna dair Allah adına yemin edince onlar da ondan yediler. **İçinde bulundukları** nimetlerden **çıkarıp uzaklaştırdı. Biz de dedik ki: "Bâzı** zürriyet**iniz bâzı** zürriyet**inize** kiminin kimine ettiği zulümden sebep **düşman olmak üzere** siz ikiniz, doğacak zürriyetinizle birlikte yeryüzüne **ininiz, sizin için yer yüzünde** ecellerinizin biteceği **bir vakte kadar bir karar** mekanı **ve** bitkisinden faydalanacağınız **bir fayda vardır.**"

---

[1] أَنْتَ kelimesi كَ i tekitlemektedir.

[2] Sonraki kelime kendisine atfedilebilsin diye اُسْكُنْ kelimesindeki zamiri tekit için gelmiştir.

[3] Bu kelime med ile okunur. Allah Havva'yı Adem'in sol kaburgasından yaratmıştı.

[4] Yani cennetten.

[5] Bir kıraatte "indirdi" anlamında فَأَزَالَهُمَا şeklinde okunmuştur.

37- **Âdem,**[1] **Rabbi tarafından bir kısım kelimeler telakkî etti.** Allah onları ona ilham etti. **O da onun tövbesini kabul etti.** Kullarının **tövbelerini ziyâdesiyle kabul eden,** onlara karşı **pek ziyâde merhamet sahibi olan ise ancak O'dur.**

KELİME ANLAMI

30- وَ اذْكُرْ يَا مُحَمَّدُ **Ve** Yâd et! Ey Muhammed! إِذْ **O vakit ki** قَالَ **Demişti** (Kim?) رَبُّكَ **Rabbin** (Kime?) لِلْمَلٰئِكَةِ **Meleklere** إِنِّي **Muhakkak ki ben** (Neyim?) جَاعِلٌ **Yaratıcıyım** (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (Neyi?) خَلِيفَةً **Bir halifeyi** يَخْلُفُنِي Bana halifelik edecek (Nerede?) فِي تَنْفِيذِ أَحْكَامِي Hükümlerimi uygulamada (Nerede?) فِيهَا Orada وَهُوَ O da (Kimdir?) آدَمُ Adem'dir قَالُوا **Dediler** أَتَجْعَلُ **Yaratacak mısın?** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** يُفْسِدُ **Fesat çıkaracak** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Neyle?) بِالْمَعَاصِي Masiyetlerle (Daha ne yapacak?) وَيَسْفِكُ **Ve dökecek** (Neyi?) الدِّمَاءَ **Kanları** يُرِيقُهَا Onları akıtacak (Neyle?) بِالْقَتْلِ Öldürmekle (Kim gibi?) كَمَا فَعَلَ Yaptığı gibi (Kim?) بَنُو الْجَانِّ Cinler topluluğu وَكَانُوا فِيهَا Onlar orada idiler فَلَمَّا أَفْسَدُوا Ne zaman ki fesat çıkardılar أَرْسَلَ Gönderdi (Kim?) اللّٰهُ Allah (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Kimi?) الْمَلَائِكَةَ Melekleri فَطَرَدُوهُمْ Onlar da onları kovdular (Nerelere?) إِلَى الْجَزَائِرِ Adalara (Daha?) وَالْجِبَالِ Dağlara وَنَحْنُ **Halbuki biz** نُسَبِّحُ **Tesbih ediyoruz** (Ne olduğumuz halde?) مُتَلَبِّسِينَ Kuşanıcı olduğumuz halde (Neyle?) بِحَمْدِكَ **Sana hamd ile birlikte** أَيْ نَقُولُ Yani diyoruz سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ Subhanellahi ve bi hamdihi (Daha ne yapıyoruz?) وَنُقَدِّسُ **Ve takdis ediyoruz** (Kimi?) لَكَ **Seni** نُنَزِّهُكَ Seni tenzih ediyoruz (Neden?) عَمَّا O şeylerden ki لَا يَلِيقُ بِكَ Sana yakışmıyor فَاللَّامُ Buradaki lam (Nedir?) زَائِدَةٌ Zaittir وَالْجُمْلَةُ (Ve nahnu...dan itibaren başlayan) cümle ise (Nedir?) حَالٌ Haldir أَيْ فَنَحْنُ Yani biz (Neyiz?) أَحَقُّ Daha layıkız (Neye?) بِالْاِسْتِخْلَافِ Halife seçilmeye قَالَ **Dedi** (Kim?) تَعَالَى Allah teala إِنِّي **Muhakkak ki ben** أَعْلَمُ **Bilirim** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** لَا تَعْلَمُونَ **Siz bilmiyorsunuz** (Sizin bilmediğiniz de nedendir?) مِنَ الْمَصْلَحَةِ Var olan maslahat (Nerede?) فِي اسْتِخْلَافِ آدَمَ Adem'in halife yapılışındaki

[1] Bir kıraate آدم kelimesi mensup, كلمات kelimesi de merfu olarak okunmuştur. Bu kıraatte ayetin anlamı şöyledir: "Adem'e kelimeler geldi". Bu kelimeler şu sözlerdir: "Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik..." O da bu kelimelerle dua etmiştir.

وَأَنَّ ذُرِّيَّتَهُ Ve şüphesiz onun zürriyeti فِيهِمُ Onda vardır (Ne?) الْمُطِيعُ İtaatkar (Daha?) وَالْعَاصِي Ve isyankar فَيَظْهَرُ Böylece ortaya koyar (Neyi?) الْعَدْلُ Adaleti (Nerede?) بَيْنَهُمْ Aralarında فَقَالُوا Dediler ki لَنْ يَخْلُقَ Yaratmayacak (Kim?) رَبُّنَا Bizim Rabbimiz (Neyi?) خَلْقًا Bir mahluk ki أَكْرَمَ Daha kıymetli (Kime?) عَلَيْهِ Ona (Kimden daha kıymetli) مِنَّا Bizden (Daha?) وَلَا أَعْلَمَ Ve daha bilgili (Niçin bizden kıymetli olmayacak?) لِسَبْقِنَا لَهُ Biz ondan önce olduğumuzdan (Niçin daha bilgili olmayacak?) وَرُؤْيَتِنَا Ve gördüğümüzden (Neyi?) مَا O şeyleri ki لَمْ يَرَهُ Onları görmedi فَخَلَقَ Bunun üzerine yarattı (Kim?) اللهُ تَعَالَى Allah teala (Kimi?) آدَمَ Adem'i (Neden yarattı?) مِنْ أَدِيمِ الْأَرْضِ Yerin yüzeyinden أَيْ وَجْهِهَا Yani onun yüzünden بِأَنْ Şöyle ki قَبَضَ Aldı (Neden?) مِنْهَا Ondan (Ne aldı?) قَبْضَةً Bir kabza (Neden aldı?) مِنْ جَمِيعِ أَلْوَانِهَا Tüm renklerinden وَعُجِنَتْ Ve yoğruldu (Neyle?) بِالْمِيَاهِ الْمُخْتَلِفَةِ Çeşitli sularla وَسَوَّاهُ Ve onu şekillendirdi وَنَفَخَ Ve de üfledi (Neye?) فِيهِ Ona (Ne üfledi?) الرُّوحَ Ruh فَصَارَ Böylece oldu حَيَوَانًا حَسَّاسًا Hisseden bir canlı (Neden sonra?) بَعْدَ أَنْ كَانَ جَمَادًا Cansız iken

31- وَعَلَّمَ **Ve öğretti** (Kime?) آدَمَ **Adem'e** (Neyi?) الْأَسْمَاءَ **İsimleri** أَيْ أَسْمَاءَ الْمُسَمَّيَاتِ Yani isimlenen şeylerin isimlerini كُلَّهَا **Hepsini** حَتَّى الْقَصْعَةَ Hatta Büyük tasın ismini (Daha?) وَالْقُصَيْعَةَ Küçük tasın ismini; (Daha?) وَالْفَسْوَةَ Ve bir kere sessiz yellenmenin ismini (Daha?) وَالْفُسَيَّةَ Ve bir kere sessizce küçük yellenmenin ismini (Daha?) وَالْمِغْرَفَةَ Ve kepçenin ismini (Nasıl öğretti?) بِأَنْ أَلْقَى Atmakla (Nereye?) فِي قَلْبِهِ Kalbine (Neyi?) عِلْمَهَا Bunların bilgisini ثُمَّ عَرَضَهُمْ **Sonra da onları arzetti** أَيِ الْمُسَمَّيَاتِ Yani isimlenen şeyleri وَفِيهِ Burada vardır (Ne?) تَغْلِيبُ الْعُقَلَاءِ Akıllıların tağlib edilmesi (Kim üzerine arzetti?) عَلَى الْمَلٰئِكَةِ **Melekler üzerine** فَقَالَ لَهُمْ **Ve dedi ki** onlara (Niçin dedi?) تَبْكِيتًا Azarlayıp-susturmak için أَنْبِؤُنِي **Bildirin bana** أَخْبِرُونِي Haber verin bana (Neyi?) بِأَسْمَاءِ هٰؤُلَاءِ **Şunların isimlerini** الْمُسَمَّيَاتِ İsimlenmiş şeylerin isimlerini إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) صَادِقِينَ **Doğru kimseler** (Ne hususta?) فِي أَنِّي Benim oluşumda لَا أَخْلُقُ Yaratmaz (Kimi?) أَعْلَمَ Daha alimi (Kimden daha alim?) مِنْكُمْ Sizden (Daha?) أَوْ أَنَّكُمْ Ve sizin oluşunuzda (Ne?) أَحَقُّ Daha layık (Neye?) بِالْخِلَافَةِ Halifeliğe وَجَوَابُ الشَّرْطِ Şartın cevabı (Nedir?) دَلَّ Delalet etmiştir (Neye?) عَلَيْهِ O cevaba (Ne delalet etmiştir?) مَا قَبْلَهُ Öncesi

32- قَالُوا **Dediler ki** سُبْحَانَكَ **Seni tesbih ederiz** تَنْزِيهًا لَكَ Tenzih ederiz seni (Neden tenzih ederiz?) عَنِ الاعْتِرَاضِ عَلَيْكَ Üzerine itiraz edilmesinden لَا عِلْمَ **İlim yok** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** اِلَّا مَا **Ancak o şey ki** عَلَّمْتَنَا **Sen bize öğrettin** (Neyi?) إِيَّاهُ Onu اِنَّكَ **Muhakkak ki sen** اَنْتَ **Sen** (Buradaki ente/sen kelimesi nedir?) تَأْكِيدٌ لِلْكَافِ Kef'i tekittir (Nesin?) الْعَلِيمُ **Ziyade bilensin** الْحَكِيمُ **Hikmet sahibisin** الَّذِي Öyle zat ki لَا يَخْرُجُ Çıkmaz (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey (Neden?) عَنْ عِلْمِهِ Onun ilminden (Daha?) وَحِكْمَتِهِ Ve onun hikmetinden

33- قَالَ تَعَالَى **Dedi** Allah teala يَا اٰدَمُ **Ey Adem** اَنْبِئْهُمْ **Bildir onlara** أَيِ الْمَلَائِكَةَ Yani meleklere (Neyi bildir?) بِاَسْمَائِهِمْ **Onların isimlerini** الْمُسَمَّيَاتِ Yani isimlenmiş şeylerin isimlerini فَسَمَّى Bunun üzerine isimlendirdi (Neyi?) كُلَّ شَيْءٍ Her şeyi (Neyle?) بِاسْمِهِ İsmiyle (Daha?) وَذَكَرَ Ve de zikretti (Neyi?) حِكْمَتَهُ Onun hikmetini الَّتِي Öyle hikmeti ki خُلِقَ Yaratıldı (Ne için?) لَهَا O hikmet için فَلَمَّا اَنْبَاَهُمْ **Ne zaman ki bildirdi onlara** (Neyi?) بِاَسْمَائِهِمْ **Onların isimlerini** قَالَ تَعَالَى **Dedi** Allah teala (Kime?) لَهُمْ Onlara (Ne olduğu halde?) مُوَبِّخًا Kınayıcı olduğu halde اَلَمْ اَقُلْ **Ben demedim mi?** (Kime?) لَكُمْ **Size** اِنِّي **Ki muhakkak ben** اَعْلَمُ **Bilirim** (Neyi?) غَيْبَ السَّمٰوَاتِ **Göklerin gizliliklerini** (Daha?) وَالْاَرْضِ **Ve de yerin** مَا O şeyi ki غَابَ Gaip oldu (Nerede?) فِيهِمَا O ikisinde وَاَعْلَمُ **Ve de bilirim** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** تُبْدُونَ **Açığa çıkarıyorsunuz** تُظْهِرُونَ İzhar ediyorsunuz (Nedendir o izhar ettiğiniz?) مِنْ قَوْلِكُمْ Sizin şu sözünüzden أَتَجْعَلُ فِيهَا الخ Orada kılacak mısın?... **(Daha neyi bilirim?)** وَمَا **Ve o şeyi ki** كُنْتُمْ **Siz idiniz** تَكْتُمُونَ **Gizliyor** تُسِرُّونَ Saklıyordunuz (O sakladığınız da nedendir?) مِنْ قَوْلِكُمْ Sizin şu sözünüz: لَنْ يَخْلُقَ Yaratmayacaktır (Neyi yaratmayacaktır?) أَكْرَمَ عَلَيْهِ Kendisine daha kıymetli olanı (Kimden daha kıymetli?) مِنَّا Bizden (Daha kimi yaratmaz?) وَلَا أَعْلَمَ Ve daha bilgili olanı da yaratmaz

34- وَاذْكُرْ **Ve** yâd et! اِذْ **O vakit ki** قُلْنَا **Demiştik biz** (Kime?) لِلْمَلٰئِكَةِ **Meleklere** اسْجُدُوا **Secde edin** (Kime secde edin?) لِاٰدَمَ **Adem'e** (Nasıl secde edin?) سُجُودَ تَحِيَّةٍ Selamlama secdesiyle (Nasıl olan selamlama secdesi?) بِالانْحِنَاءِ Eğilmekle فَسَجَدُوا **Onlar da secde ettiler** اِلَّا اِبْلِيسَ **Ancak iblis hariç!** هُوَ O (Kimdir?) أَبُو الْجِنِّ Cinlerin babası كَانَ İdi (Nerede?) بَيْنَ الْمَلَائِكَةِ Melekler arasında اَبٰى **Yüz çevirdi** اِمْتَنَعَ Kaçındı

(Neden?) مِنَ السُّجُودِ Secdeden (Daha ne yaptı?) تَكَبَّرَ وَاسْتَكْبَرَ **Ve kibirlendi** (Neden?) عَنْهُ Bundan وَقَالَ Ve dedi أَنَا Ben (Neyim?) خَيْرٌ Daha hayırlıyım (Kimden?) مِنْهُ Ondan وَكَانَ **Ve idi** (Kimlerden?) مِنَ الْكَافِرِينَ **Kafirlerden** (Nerede?) فِي عِلْمِ اللهِ Allah'ın ilminde

35- وَقُلْنَا **Ve dedik** يَا آدَمُ **Ey Adem** اسْكُنْ **Otur** أَنْتَ **Sen** (Buradaki ente nedir?) تَأْكِيدٌ Tekittir (Neyi?) لِلضَّمِيرِ الْمُسْتَتِرِ Gizli zamiri (Niçin tekit geldi?) لِيُعْطَفَ عَلَيْهِ Üzerine atfedilebilsin diye (Daha kim?) وَزَوْجُكَ حَوَّاءُ **Ve zevcen** Havva **da** (Neyle okundu?) بِالْمَدِّ Uzatılarak وَكَانَ Ve idi (Ne?) خَلْقُهَا Onun yaratılışı (Neden?) مِنْ ضِلْعِهِ الْأَيْسَرِ Sol kaburgasından (Nerede oturun?) الْجَنَّةَ **Cennette** (Daha?) وَكُلَا **Ve yiyin** (Nereden?) مِنْهَا **Oradan** (Nasıl?) أَكْلًا Bir yemeyle ki رَغَدًا **Bol bol** وَاسِعًا Çokça لَا حَجْرَ فِيهِ Onda bir sınır yok حَيْثُ شِئْتُمَا **Dilediğiniz yerden** وَلَا تَقْرَبَا **Ve yaklaşmayın** (Neye?) هٰذِهِ الشَّجَرَةَ **Bu ağaca** (Neyle yaklaşmayın?) بِالْأَكْلِ Yemekle (Neden?) مِنْهَا Ondan وَهِيَ O ağaç (Nedir?) الْحِنْطَةُ Buğday ağacıdır أَوِ الْكَرْمُ Ya da üzüm أَوْ غَيْرُهُمَا Ya da ikisinden başkası فَتَكُونَا فَتَصِيرَا **Yoksa olursunuz** (Ne olursunuz?) مِنَ الظَّالِمِينَ **Zalimlerden** الْعَاصِينَ Asilerden

36- فَأَزَلَّهُمَا **Onları kaydırdı** (Kim?) الشَّيْطَانُ **Şeytan** إِبْلِيسُ İblis أَذْهَبَهُمَا Onları götürdü وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıratte de فَأَزَالَهُمَا Onları izale etti نَحَّاهُمَا Onları indirdi **(Nereden?)** عَنْهَا **Oradan** أَيِ الْجَنَّةِ Yani cennetten بِأَنْ Şöyle ki قَالَ Dedi (Kime?) لَهُمَا O ikisine هَلْ أَدُلُّكُمَا Size göstereyim mi? (Neyi?) عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ Ebedilik ağacını (Daha?) وَقَاسَمَهُمَا Ve onlar için yemin etti (Kime yemin etti?) بِاللهِ Allah'a إِنَّهُ Ki o لَهُمَا O ikisine (Nedir?) لَمِنَ النَّاصِحِينَ Elbette nasihat verenlerdendir فَأَكَلَا Bunun üzerine yediler (Neden?) مِنْهَا O ağaçtan فَأَخْرَجَهُمَا **Onları çıkardı** (Neden?) مِمَّا **O şeyden ki** كَانَا **İdiler** (Nerede?) فِيهِ **Orada** (O şey de nedendir?) مِنَ النَّعِيمِ Nimetlerden وَقُلْنَا **Ve dedik ki** اهْبِطُوا **İnin!** (Nereye inin?) إِلَى الْأَرْضِ Yeryüzüne أَيْ أَنْتُمَا Yani siz (Neyle birlikte?) بِمَا اشْتَمَلْتُمَا عَلَيْهِ Şamil olduğunuz şeyle birlikte (O şey de nedendir?) مِنْ ذُرِّيَّتِكُمَا Sizin zürriyetinizden بَعْضُكُمْ **Sizin bazınız** بَعْضُ الذُّرِّيَّةِ Zürriyetinizin bazısı **(Nedir?)** لِبَعْضٍ **Bazınıza** (Nedir?) عَدُوٌّ **Düşman** (Neden dolayı düşmandır?) مِنْ ظُلْمِ بَعْضِكُمْ Bazısının zulmünden (Kime?) بَعْضًا Bazısına وَلَكُمْ **Ve sizin için vardır** (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (Ne vardır?) مُسْتَقَرٌّ **Yerleşim** مَوْضِعُ قَرَارٍ Yerleşme yeri

(Daha ne vardır) وَمَتَاعٌ **Ve bir meta** لَمَّا O şey ki تَتَمَتَّعُونَ Faydalanıyorsunuz (Neyle?) بِهِ Onunla (O faydalandığınız şey de nedendir?) مِنْ نَبَاتِهَا Yeryüzünün bitkisinden (Ne zamana kadar?) إِلَى حِينٍ **Bir zamana kadar** وَقْتِ انْقِضَاءِ آجَالِكُمْ Ecellerinizin bitimi vaktine kadar

37- فَتَلَقَّى **Aldı** (Kim?) آدَمُ **Adem** (Kimden?) مِنْ رَبِّهِ **Rabbinden** (Neyi aldı?) كَلِمَاتٍ **Bir takım kelimeler** أَلْهَمَهُ Ona ilham etti (Neyi?) إِيَّاهَا Onları وَفِي قِرَاءَةٍ Ve bir kıraatte (okundu) (Neyle?) بِنَصْبِ آدَمَ Adem kelimesinin nasbıyla (Daha neyle?) وَرَفْعِ كَلِمَاتٍ Kelimât kelimesinin raf'ıyla أَيْ جَاءَهُ Yani "geldi" anlamındadır وَهِيَ O kelimeler de şudur: رَبَّنَا Ey Rabbimiz! ظَلَمْنَا Biz zulmettik (Kime?) أَنْفُسَنَا الآيَةَ Kendimize... ayet. فَدَعَا O da dua etti (Neyle?) بِهَا Bu kelimelerle فَتَابَ عَلَيْهِ **Bunun üzerine tövbesini kabul etti** قَبِلَ تَوْبَتَهُ Tövbesini kabul etti إِنَّهُ **Muhakkak ki o** (Nedir?) هُوَ التَّوَّابُ **Odur Çokça Tevbe kabul eden** عَلَى عِبَادِهِ Kullarından الرَّحِيمُ **Ziyade merhamet edendir** (Kime?) بِهِمْ Onlara

﴿قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا﴾ مِنَ الْجَنَّةِ ﴿جَمِيعًا﴾ كَرَّرَهُ لِيُعْطَفَ عَلَيْهِ ﴿فَإِمَّا﴾ فِيهِ إِدْغَامُ نُونِ إِنِ الشَّرْطِيَّةِ
فِي مَا الزَّائِدَةِ ﴿يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى﴾ كِتَابٌ وَرَسُولٌ ﴿فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ﴾ فَآمَنَ بِي وَعَمِلَ
بِطَاعَتِي ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (٣٨)﴾ فِي الْآخِرَةِ بِأَنْ يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ ﴿وَالَّذِينَ
كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا﴾ كُتُبِنَا ﴿أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (٣٩)﴾ مَاكِثُونَ أَبَدًا
لَا يَفْنَوْنَ وَلَا يَخْرُجُونَ ﴿يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ أَوْلَادَ يَعْقُوبَ ﴿اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ﴾
أَيْ عَلَى آبَائِكُمْ مِنَ الْإِنْجَاءِ مِنْ فِرْعَوْنَ وَ فَلْقِ الْبَحْرِ وَ تَظْلِيلِ الْغَمَامِ وَغَيْرِ ذَٰلِكَ بِأَنْ تَشْكُرُوهَا
بِطَاعَتِي ﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِي﴾ الَّذِي عَهِدْتُهُ إِلَيْكُمْ مِنَ الْإِيمَانِ بِمُحَمَّدٍ ﴿أُوفِ بِعَهْدِكُمْ﴾ الَّذِي
عَهِدْتُ إِلَيْكُمْ مِنَ الثَّوَابِ عَلَيْهِ بِدُخُولِ الْجَنَّةِ ﴿وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ (٤٠)﴾ خَافُونَ فِي تَرْكِ الْوَفَاءِ
بِهِ دُونَ غَيْرِي ﴿وَآمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ﴾ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ﴾ مِنَ التَّوْرَاةِ بِمُوَافَقَتِهِ لَهُ
فِي التَّوْحِيدِ وَالنُّبُوَّةِ ﴿وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ﴾ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لِأَنَّ خَلْفَكُمْ تَبَعٌ لَكُمْ فَإِثْمُهُمْ
عَلَيْكُمْ ﴿وَلَا تَشْتَرُوا﴾ تَسْتَبْدِلُوا ﴿بِآيَاتِي﴾ الَّتِي فِي كِتَابِكُمْ مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ ﴿ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ عِوَضًا
يَسِيرًا مِنَ الدُّنْيَا أَيْ لَا تَكْتُمُوهَا خَوْفَ فَوَاتِ مَا تَأْخُذُونَهُ مِنْ سَفَلَتِكُمْ ﴿وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ (٤١)﴾
خَافُونَ فِي ذَٰلِكَ دُونَ غَيْرِي ﴿وَلَا تَلْبِسُوا﴾ تَخْلِطُوا ﴿الْحَقَّ﴾ الَّذِي أَنْزَلْتُ عَلَيْكُمْ ﴿بِالْبَاطِلِ﴾
الَّذِي تَفْتَرُونَهُ ﴿وَ﴾ لَا ﴿تَكْتُمُوا الْحَقَّ﴾ نَعْتَ مُحَمَّدٍ ﴿وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (٤٢)﴾ أَنَّهُ حَقٌّ ﴿وَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ (٤٣)﴾ صَلُّوا مَعَ الْمُصَلِّينَ مُحَمَّدٍ وَأَصْحَابِهِ، وَنَزَلَ
فِي عُلَمَائِهِمْ وَكَانُوا يَقُولُونَ لِأَقْرِبَائِهِمُ الْمُسْلِمِينَ: "اُثْبُتُوا عَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ فَإِنَّهُ حَقٌّ" ﴿أَتَأْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبِرِّ﴾ بِالْإِيمَانِ بِمُحَمَّدٍ ﴿وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ﴾ تَتْرُكُونَهَا فَلَا تَأْمُرُونَهَا بِهِ ﴿وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ
الْكِتَابَ﴾ التَّوْرَاةَ وَفِيهَا الْوَعِيدُ عَلَى مُخَالَفَةِ الْقَوْلِ الْعَمَلَ ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ (٤٤)﴾ سُوءَ فِعْلِكُمْ
فَتَرْجِعُونَ، فَجُمْلَةُ النِّسْيَانِ مَحَلُّ الِاسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ ﴿وَاسْتَعِينُوا﴾ اُطْلُبُوا الْمَعُونَةَ عَلَى أُمُورِكُمْ
﴿بِالصَّبْرِ﴾ الْحَبْسِ لِلنَّفْسِ عَلَى مَا تَكْرَهُ ﴿وَالصَّلَاةِ﴾ أَفْرَدَهَا بِالذِّكْرِ تَعْظِيمًا لِشَأْنِهَا وَفِي الْحَدِيثِ
"كَانَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ بَادَرَ إِلَى الصَّلَاةِ" وَقِيلَ الْخِطَابُ لِلْيَهُودِ لِمَا عَاقَهُمْ
عَنِ الْإِيمَانِ الشَّرَهُ وَحُبُّ الرِّيَاسَةِ فَأُمِرُوا بِالصَّبْرِ وَهُوَ الصَّوْمُ لِأَنَّهُ يَكْسِرُ الشَّهْوَةَ، وَالصَّلَاةِ لِأَنَّهَا
تُورِثُ الْخُشُوعَ وَتَنْفِي الْكِبْرَ ﴿وَإِنَّهَا﴾ أَيِ الصَّلَاةَ ﴿لَكَبِيرَةٌ﴾ ثَقِيلَةٌ ﴿إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ (٤٥)﴾
السَّاكِنِينَ إِلَى الطَّاعَةِ ﴿الَّذِينَ يَظُنُّونَ﴾ يُوقِنُونَ ﴿أَنَّهُمْ مُلَاقُو رَبِّهِمْ﴾ بِالْبَعْثِ ﴿وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ
رَاجِعُونَ (٤٦)﴾ فِي الْآخِرَةِ فَيُجَازِيهِمْ ﴿يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ﴾
بِالشُّكْرِ عَلَيْهَا بِطَاعَتِي ﴿وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ﴾ أَيْ آبَاءَكُمْ ﴿عَلَى الْعَالَمِينَ (٤٧)﴾ عَالَمِي زَمَانِهِمْ

﴿وَاتَّقُوا﴾ خَافُوا ﴿يَوْمًا لَا تَجْزِي﴾ فِيهِ ﴿نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا﴾ هُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ﴿وَلَا تُقْبَلُ﴾
بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ [وَلَا يُقْبَلُ] ﴿مِنْهَا شَفَاعَةٌ﴾ أَيْ لَيْسَ لَهَا شَفَاعَةٌ فَتُقْبَلَ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿وَلَا يُؤْخَذُ
مِنْهَا عَدْلٌ﴾ فِدَاءٌ ﴿وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤٨﴾﴾ يُمْنَعُونَ مِنْ عَذَابِ اللهِ

TÜRKÇE ANLAMI

38- **Dedik ki: "Oradan,** cennetten **hepiniz**[1] **aşağıya ininiz. Eğer benim tarafımdan size bir hidâyet,** kitap ve peygamber **gelir de**[2] **her kim** bana iman edip, itaat etmek suretiyle **hidâyetime tâbi olursa artık onlar için bir korku yoktur. Ve onlar** cennette girmek suretiyle ahirette **üzülmeyecektir de."**

39- **Ve o kimseler ki kâfir oldular ve Bizim âyetlerimizi,** kitaplarımızı **yalanladılar, onlar ateş halkıdır, onlar o ateşte ebedîyyen kalıcılardır,** orada sonsuza dek beklerler; ne yok olurlar, ne de çıkabilirler.

40- **Ey İsrail oğulları!** Ey Yakub'un oğulları! **Benim sizlere**; sizin babalarınıza **ihsan etmiş olduğum** Firavun'dan kurtarma, denizin yarılması, bulutun gölgelendirmesi ve diğer öteki **nîmetlerimi** bana itaat ederek, şükretmek suretiyle **yâd ediniz. Ve Benim** size ahdetmiş olduğum **ahdim** olan Muhammed'e iman etme sözünüzü **yerine getiriniz ki Ben de sizin** buna karşılık olarak cennete girmenizden ibaret olan **ahdinizi yerine getireyim. Ve** başkasından değil de **ancak Ben**im ahdime vefa göstermemek**den çekininiz**, korkunuz.

41- **Ve** Tevhit ve nübüvvet konularında kendilerine muvafık olmak suretiyle **sizin yanınızdaki** Tevrat ve de İncil'i **doğrulayıcı olarak indirmiş olduğum** Kuran'**a imân ediniz.** Kitap verilmişlerden **onu ilk inkâr eden olmayın.** Zira sizden sonra gelenlerde size tabi olacaktır. Onların günahı da sizin boynunuza olur. **Ve** Muhammed peygamberin sıfatını içeren kitabınızdaki **âyetlerimi az bir değere,** dünyadan küçük bir karşılığa **satmayın,** değişmeyin! Ayrıca aşağı tabakadaki halkınızdan aldıklarınızın kesilmesinden korkarak o ayetleri gizlemeyin. **Ve** bu ve diğer konularda başkasından değil, **ancak Ben'den sakının.**

42- **Ve** size indirmiş olduğum **hakkı** uydurduğunuz **bâtıl ile örtüp** karıştır**mayın. Ve hakk** olan Muhammed peygamberin sıfatını **da** saklamayın. **Halbuki siz bilirsiniz** ki o haktır.

---

[1] Bunu sonra gelen üzerine atfedilebilsin diye tekrarlamıştır.

[2] فَإِمَّا kelimesinde bulunan şart anlamındaki إِنْ deki ن harfi zait مَا ya idgam edilmiştir.

43- **Ve namazı kılınız, zekâtı da veriniz ve rüku' edenler ile beraber rüku' ediniz,** namaz kılan Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ve arkadaşları ile birlikte namaz kılınız.

Müslüman akrabalarına "Muhammed'in dininde sebat gösterin; zira o hak dindir" diyen Yahudi bilginler hakkında şu ayetler inmiştir:

44- **İnsanları iyilik ile,** Muhammed'e iman ile **emredersiniz de kendi nefislerinizi** iman etmeyi onlara emretmemek suretiyle terkederek **unutur musunuz?**[1] **Halbuki siz kitabı,** Tevrat'ı ve onda bulunan sözün amele aykırı olmasına karşı vaat edilen tehdidi **okursunuz da hiç** yaptığınız işin kötü olduğunu **düşünmez misiniz** ki bundan dönesiniz.

45- **Sabır,** hoşlanmadığı şeylere karşı nefsi hapsetmek **ve de namaz**[2] **ile** işlerinize dair **yardım isteyiniz.**[3] Hadisi şerifte şöyle rivayet edilmiştir: "***Hz. Peygamberin başına zor bir şey geldiğinde hemen namaz kılardı.***" **Ve şüphe yok ki o** namaz **ağır bir iştir. Ancak Hak'tan korkanlar,** itaatte bulunanlar **için değil.**

46- **Onlar o kimselerdir ki** dirilmek suretiyle **Rablerine mülâki olacaklarını ve** ahirette **ona döneceklerini,** sonra da Allah'ın kendilerine mükafat vereceğini **zannedęr,** kesin olarak bilir**ler.**

47- **Ey İsrail oğulları! Sizlere ihsan ettiğim nîmetimi ve sizin** babalarınızı kendi zamanlarındaki **âlemlere üstün kıldığımı** bana itaat ederek şükretmek suretiyle **hatırlayınız.**

48- **Öyle bir günden korkunuz,** çekininiz **ki,** o günde **hiçbir şahıs hiçbir şahıstan dolayı hiçbir şey ödeyemez.** O gün kıyamet günüdür. **Ve o şahıstan hiçbir şefaat kabul edilmez.**[4] Yani o günde kabul edilecek bir şefaat yoktur. "Bize şefaat edecek kimseler yok!"...**Ve ondan hiçbir fidye alınmaz. Ve onlar yardım da olunmazlar,** azaptan engellenmezler.

KELİME ANLAMI

38- قُلْنَا **Dedik ki** اهْبِطُوا **İnin** (Nereden?) مِنْهَا **Oradan** مِنَ الْجَنَّةِ Cennetten (Ne olduğunuz halde?) جَمِيعًا **Hepiniz** كَرَّرَهُ Bu cümleyi tekrarladı (Niçin?) لِيُعْطَفَ Atfedilebilmesi için

---

[1] Unutma ile ilgili bu cümle inkar anlamındaki istifhamın mahallidir.

[2] Namazı özellikle ayrıca zikretmesi ona verilen önemdendir.

[3] Bir görüşe göre de buradaki hitap Yahudileredir. Onları hırs ve makam sevgileri iman etmekten alıkoyunca -oruçtan ibaret olan ve şehveti kıran- sabır ve de huşu verip, kibri yok eden namaz ile emredilmişlerdir.

[4] Bu kelime hem ت harfi ile (وَلَا تُقْبَلُ şeklinde) hem de ي harfi ile (وَلَا يُقْبَلُ şeklinde) okunmuştur.

عَلَيْهِ Üzerine: فَاِمَّا **Ya** فِيهِ Burada vardır (Ne?) إِدْغَامُ نُونِ إِنِ الشَّرْطِيَّةِ Şart anlamındaki İn'deki nun harfinin idgamı (Nereye?) فِي مَا الزَّائِدَةِ Zait mâ harfine يَأْتِيَنَّكُمْ **Size gelir** (Nereden?) مِنِّي **Benden** (Ne?) هُدًى **Bir hidayet** كِتَابٌ وَرَسُولٌ Bir kitap ve Peygamber فَمَنْ **Her kim ki** تَبِعَ **Tabi olursa** (Neye?) هُدَايَ **Benim hidayetime** فَآمَنَ İman ederse (Kime?) بِي Bana (Daha?) وَعَمِلَ Ve yaparsa (Neyi?) بِطَاعَتِي Bana itaati فَلَا خَوْفٌ **Korku yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onların üzerine** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar değillerdir de** (Ne?) يَحْزَنُونَ **Üzülecek** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Ne şekilde korku yoktur onlara?) بِأَنْ يَدْخُلُوا Girmeleriyle (Nereye?) الْجَنَّةَ Cennete

39- وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Daha?) وَكَذَّبُوا **Ve yalanladılar** (Neyi?) بِآيَاتِنَا كُتُبِنَا **Bizim ayetlerimizi,** kitaplarımızı أُولَئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) أَصْحَابُ النَّارِ **Ateş halkıdır** هُمْ **Onlar** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Nedir?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar** مَاكِثُونَ Durucudurlar أَبَدًا Ebedi olarak لَا يَفْنُونَ Fani olmazlar (Daha?) وَلَا يَخْرُجُونَ Ve çıkmazlar.

40- يَا بَنِي إِسْرَآءِيلَ **Ey İsrail oğulları!** (Kimdir onlar?) أَوْلَادَ يَعْقُوبَ Yakub'un evlatları اذْكُرُوا **Hatırlayın** (Neyi?) نِعْمَتِيَ **Benim nimetimi** الَّتِي **Öyle nimetim ki** أَنْعَمْتُ **Ben ihsan ettim** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** أَيْ عَلَى آبَائِكُمْ Yani babalarınız üzerine (O nimetler de nedendir?) مِنَ الْإِنْجَاءِ Kurtarma (Kimden?) مِنْ فِرْعَوْنَ Firavun'dan (Daha?) وَفَلْقِ الْبَحْرِ Denizin yarılması (Daha?) وَ تَظْلِيلِ الْغَمَامِ Bulutun gölgelendirmesi (Daha?) وَغَيْرِ ذَلِكَ Ve diğerleri (Nasıl hatırlayın?) بِأَنْ تَشْكُرُوهَا O nimetlere şükretmekle (Neyle?) بِطَاعَتِي Bana itaatle (**Daha?**) وَأَوْفُوا **Ve yerine getirin** (Neyi?) بِعَهْدِي **Bana olan sözünüzü** الَّذِي Öyle ahit/söz ki عَهِدْتُهُ إِلَيْكُمْ Sizi onunla sorumlu tuttum (Nedir o ahdim?) مِنَ الْإِيمَانِ İman etmek (Kime?) بِمُحَمَّدٍ Muhammed'e أُوفِ **Ki ben de yerine getireyim** بِعَهْدِكُمْ **Size verdiğim sözü** الَّذِي Öyle söz ki عَهِدْتُ إِلَيْكُمْ Onu size söz verdim (O da nedir?) مِنَ الثَّوَابِ Sevap verilmesi (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun (sözün yerine getirilmesi) üzerine (Neyle sevap verilmesi?) بِدُخُولِ الْجَنَّةِ Cennete girmekle وَإِيَّايَ **Ve yalnız benden** فَارْهَبُونِ خَافُونَ **Korkun!** (Ne hususta?) فِي تَرْكِ الْوَفَاءِ بِهِ O ahde vefa etmeyi terk hususunda دُونَ غَيْرِي Başkasından değil!

41- وَآمِنُوا **Ve iman edin!** (Neye?) بِمَا **O şeye ki** أَنْزَلْتُ **Ben indirdim** (O indirdiğim şey de nedendir?) مِنَ الْقُرْآنِ Kuran (O şey ne olduğu halde?) مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı** (Neyi?) لِمَا **O şeyi ki** مَعَكُمْ **Sizinle birliktedir** (Sizinle birlikte olan şey de nedendir?) مِنَ التَّوْرَاةِ Tevrat'tır (Neyle doğrulayıcı?) بِمُوَافَقَتِهِ لَهُ Ona muvafık olmakla (Nerede?) فِي التَّوْحِيدِ Tevhitte (Daha?) وَالنُّبُوَّةِ Ve nübüvvet'te وَلَا تَكُونُوا **Ve olmayın da** (Ne?) أَوَّلَ كَافِرٍ **İlk inkar eden** (Neyi?) بِهِ **Onu** (Kimden ilk inkar eden?) مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ Ehli kitaptan (Niçin ilk inkar eden siz olmayın?) لِأَنَّ خَلْفَكُمْ Zira sizin ardınızdakiler (Nedir?) تَبَعٌ Tabidir (Kime?) لَكُمْ Size فَإِثْمُهُمْ Bundan dolayı onların günahı (Nedir?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinizedir وَلَا تَشْتَرُوا **Ve satmayın!** تَسْتَبْدِلُوا Değiştirmeyin! (Neyi?) بِآيَاتِي **Benim ayetlerimi** الَّتِي Öyle ayetlerimi ki (Neredeki ayetlerimi?) فِي كِتَابِكُمْ Sizin kitabınızdaki (O ayetler de nedendir?) مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ Muhammed'in sıfatı (Neye karşılık satmayın?) ثَمَنًا قَلِيلًا **Az bir değere** عِوَضًا يَسِيرًا مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan az bir karşılığa أَيْ لَا تَكْتُمُوهَا Yani onu gizlemeyin (Niçin?) خَوْفَ فَوَاتِ مَا تَأْخُذُونَهُ Alacağınız şeyin kaçması korkusundan (Kimden alacağınız şeyler?) مِنْ سَفَلَتِكُمْ Sizin düşük kimselerinizden وَإِيَّايَ **Ve ancak benden** فَاتَّقُونِ **Korkun** (Nerede?) فِي ذَلِكَ Bu konuda دُونَ غَيْرِي Başkasından değil خَافُونَ

42- وَلَا تَلْبِسُوا **Ve karıştırmayın da** تَخْلِطُوا (Neyi?) الْحَقَّ **Hakkı** الَّذِي Öyle hak ki أَنْزَلْتُ Ben indirdim (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Neyle karıştırmayın?) بِالْبَاطِلِ **Batılla** الَّذِي Öyle batıl ki تَفْتَرُونَهُ Onu iftira ediyorsunuz وَلَا تَكْتُمُوا **Ve gizlemeyin de** (Neyi?) الْحَقَّ نَعْتَ مُحَمَّدٍ **Hakkı,** Muhammed'in sıfatını وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** تَعْلَمُونَ **Biliyorsunuz** أَنَّهُ حَقٌّ Ki o haktır

43- وَأَقِيمُوا **Ve de dosdoğru kılın** (Neyi?) الصَّلَوٰةَ **Namazı** (Daha?) وَآتُوا **Ve verin** (Neyi?) الزَّكَوٰةَ **Zekatı** (Daha?) وَارْكَعُوا **Ve rüku edin!** (Kimle birlikte?) مَعَ الرَّاكِعِينَ **Rüku edenlerle birlikte** صَلُّوا Namaz kılın (Kimle birlikte?) مَعَ الْمُصَلِّينَ Namaz kılanlarla birlikte (Namaz kılanlardan bedel?) مُحَمَّدٍ Muhammed'le (Daha?) وَأَصْحَابِهِ Ve onun arkadaşlarıyla birlikte

44- وَنَزَلَ İndi (Ne hakkında?) فِي عُلَمَائِهِمْ Onların alimleri hakkında وَكَانُوا Onlar idiler يَقُولُونَ Diyorlar (Kime?) لِأَقْرِبَائِهِمْ Akrabalarına (Öyle akrabaları ki) الْمُسْلِمِينَ Müslümanlar اُثْبُتُوا Devam gösterin (Ne üzerine?) عَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ Muhammed'in dini üzerine

(Niçin?) فَإِنَّهُ Zira o (Nedir?) حَقٌّ Haktır: أَتَأْمُرُونَ **Siz emrediyor musunuz?** (Kime?) النَّاسَ **İnsanlara** (Neyi?) بِالْبِرِّ **İyiliği** بِالْإِيمَانِ İman etmeyi (Kime?) بِمُحَمَّدٍ Muhammed'e (Daha?) وَتَنْسَوْنَ **Ve unutuyormusunuz?** (Kimi?) أَنْفُسَكُمْ **Kendinizi** تَتْرُكُونَهَا Kendinizi terk mi ediyorsunuz فَلَا تَأْمُرُونَهَا Kendinize emretmiyor musunuz? (Neyi?) بِهِ Ona imanı وَأَنْتُمْ **Halbuki sizler** تَتْلُونَ **Okuyorsunuz** (Neyi?) الْكِتَابَ التَّوْرَاةَ **Kitabı,** Tevrat'ı وَفِيهَا Halbuki onda da vardır (Ne?) الْوَعِيدُ Tehdit (Ne üzerine?) عَلَى مُخَالَفَةِ الْقَوْلِ Sözün aykırı olmasına (Neye aykırı olmasına?) الْعَمَلَ İşe أَفَلَا تَعْقِلُونَ **Hiç düşünmüyor musunuz?** (Neyi?) سُوءَ فِعْلِكُمْ Yaptığınızın kötülüğünü فَتَرْجِعُونَ Ki böylece dönesiniz فَجُمْلَةُ النِّسْيَانِ Unutma ile ilgili cümle (Nedir?) مَحَلُّ الْاِسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ İnkar sorusu mahallidir

45- وَاسْتَعِينُوا **Yardım isteyin!** اُطْلُبُوا Talep edin! (Neyi?) الْمَعُونَةَ Yardımı (Ne üzerine?) عَلَى أُمُورِكُمْ İşleriniz üzerine (Neyle yardım isteyin?) بِالصَّبْرِ **Sabırla** الْحَبْسِ Hapsetmekle (Neyi?) لِلنَّفْسِ Nefsi (Ne üzerine hapsetmekle?) عَلَى مَا O şey üzerine ki تَكْرَهُ Hoşlanmıyor (Daha neyle yardım isteyin?) وَالصَّلٰوةِ **Ve namazla** أَفْرَدَهَا بِالذِّكْرِ Bunu ayrıca söyledi (Niçin?) تَعْظِيمًا لِشَأْنِهَا Şanını yüceltmek için وَفِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle rivayet edilmiştir كَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) idi إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ Başına zor bir durum geldiğinde بَادَرَ إِلَى الصَّلَاةِ Hemen namaza koşardı وَقِيلَ Dendi ki الْخِطَابُ Buradaki hitap (Nedir?) لِلْيَهُودِ Yahudileredir لِمَا عَاقَهُمْ Engellediği için onları (Neden?) عَنِ الْإِيمَانِ İman etmekten (Ne?) الشَّرَهُ Hırs (Daha?) وَحُبُّ الرِّيَاسَةِ Ve riyaset sevgisi فَأُمِرُوا Emredildiler (Neyle?) بِالصَّبْرِ Sabırla وَهُوَ O sabır da (Nedir?) الصَّوْمُ Oruçtur (Niçin oruçla emredildiler?) لِأَنَّهُ Çünkü oruç يَكْسِرُ Kırar (Neyi?) الشَّهْوَةَ Şehveti (Daha neyle emredildiler?) وَالصَّلَاةِ Namazla (Niçin namazla emredildiler?) لِأَنَّهَا Çünkü namaz تُورِثُ Bırakır (Ne?) الْخُشُوعَ Huşu (Daha ne yapar?) وَتَنْفِي Ve yok eder (Neyi?) الْكِبْرَ Kibri وَإِنَّهَا أَيِ الصَّلَاةَ **Muhakkak ki o** yani namaz (Nedir?) لَكَبِيرَةٌ **Elbette büyüktür** ثَقِيلَةٌ Ağırdır إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ **Ancak kalbi saygıyla ürperenler hariç!** السَّاكِنِينَ Huzur bulanlar (Neyle?) إِلَى الطَّاعَةِ İtaatle

46- اَلَّذِينَ **Öyle kimseler ki** (onlar) يَظُنُّونَ يُوقِنُونَ **Bilirler** أَنَّهُمْ **Ki elbette onlar** (Nedir?) مُلَاقُوا رَبِّهِمْ **Rableriyle karşılaşıcıdırlar** (Nasıl karşılaşıcıdırlar?) بِالْبَعْثِ Dirilmek suretiyle وَأَنَّهُمْ **Ve de onlar** إِلَيْهِ **Ona** (Nedirler?) رَاجِعُونَ **Dönücüdürler** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette فَيُجَازِيهِمْ O da onlara karşılıklarını verecektir

47- يَا بَنِي إِسْرَآءِيلَ **Ey İsrail oğulları** اذْكُرُوا **Hatırlayın!** (Neyi?) نِعْمَتِيَ **Benim nimetimi** الَّتِي **Öyle nimetim ki** أَنْعَمْتُ **Ben ihsan etmiştim** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Neyle hatırlayın?) بِالشُّكْرِ Şükretmekle (Ne üzerine?) عَلَيْهَا O nimet üzerine (Neyle şükredin?) بِطَاعَتِي Bana itaatle وَأَنِّي **Ve elbette ben** فَضَّلْتُكُمْ **Üstün kılmıştım sizi** أَيْ آبَاءَكُمْ Yani babalarınızı (Kim üzerine?) عَلَى الْعَالَمِينَ **Alemler üzerine** عَالَمِي زَمَانِهِمْ Kendi zamanlarındaki alemler üzerine

48-49- وَاتَّقُوا خَافُوا **Ve korkun** يَوْمًا **Bir günden ki** لَا تَجْزِي **Ödeyemez** (Nerede?) فِيهِ O günde (Kim?) نَفْسٌ **Hiç kimse** (Kimden?) عَنْ نَفْسٍ **Hiçbir kimseden** (Neyi ödeyemez?) شَيْئًا **Hiçbir şey** هُوَ O gün de (Nedir?) يَوْمُ الْقِيَامَةِ Kıyamet günüdür وَلَا تُقْبَلُ **Ve de kabul edilmez** (Buradaki bu kelime...) بِالتَّاءِ Te ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve ya ile (okundu) (Kimden kabul edilmez?) مِنْهَا **Ondan** (Ne?) شَفَاعَةٌ **Hiçbir şefaat** أَيْ لَيْسَ لَهَا Yani onun için yoktur (Ne?) شَفَاعَةٌ Bir şefaat ki فَتُقْبَلَ Kabul edilsin فَمَا لَنَا "Bizim için yok مِنْ شَافِعِينَ Şefaatçiler..." وَلَا يُؤْخَذُ **Ve alınmaz da** (Kimden?) مِنْهَا **Ondan** (Ne?) عَدْلٌ فِدَاءٌ **Hiçbir fidye** وَلَا هُمْ **Ve onlar olmazlar da** يُنْصَرُونَ **Yardım edilir** يُمْنَعُونَ Engellenmezler (Neden?) مِنْ عَذَابِ اللهِ Allah'ın azabından

﴿وَ﴾ اذْكُرُوا ﴿إِذْ نَجَّيْنَاكُمْ﴾ أَيْ آبَاءَكُمْ، وَالْخِطَابُ بِهِ وَبِمَا بَعْدَهُ لِلْمَوْجُودِينَ فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا بِمَا أُنْعِمَ
عَلَى آبَائِهِمْ تَذْكِيرًا لَهُمْ بِنِعْمَةِ اللهِ تَعَالَى لِيُؤْمِنُوا ﴿مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ﴾ يُذِيقُونَكُمْ ﴿سُوٓءَ
الْعَذَابِ﴾ أَشَدَّهُ وَالْجُمْلَةُ حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ نَجَّيْنَاكُمْ ﴿يُذَبِّحُونَ﴾ بَيَانٌ لِمَا قَبْلَهُ ﴿اَبْنَاءَكُمْ﴾ الْمَوْلُودِينَ
﴿وَيَسْتَحْيُونَ﴾ يَسْتَبْقُونَ ﴿نِسَاءَكُمْ﴾ لِقَوْلِ بَعْضِ الْكَهَنَةِ لَهُ إِنَّ مَوْلُودًا يُولَدُ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ يَكُونُ سَبَبًا
لِذَهَابِ مُلْكِكَ ﴿وَفِي ذٰلِكُمْ﴾ الْعَذَابِ أَوِ الْإِنْجَاءِ ﴿بَلَاءٌ﴾ ابْتِلَاءٌ أَوْ إِنْعَامٌ ﴿مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ (٤٩)﴾
﴿وَ﴾ اذْكُرُوا ﴿إِذْ فَرَقْنَا﴾ فَلَقْنَا ﴿بِكُمُ﴾ بِسَبَبِكُمْ ﴿الْبَحْرَ﴾ حَتَّى دَخَلْتُمُوهُ هَارِبِينَ مِنْ عَدُوِّكُمْ
﴿فَاَنْجَيْنَاكُمْ﴾ مِنَ الْغَرَقِ ﴿وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ﴾ قَوْمَهُ مَعَهُ ﴿وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (٥٠)﴾ إِلَى انْطِبَاقِ الْبَحْرِ
عَلَيْهِمْ ﴿وَاِذْ وٰعَدْنَا﴾ بِأَلِفٍ وَدُونَهَا ﴿مُوسٰى اَرْبَعِينَ لَيْلَةً﴾ نُعْطِيهِ عِنْدَ انْقِضَائِهَا التَّوْرَاةَ لِتَعْمَلُوا بِهَا
﴿ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ﴾ الَّذِي صَاغَهُ لَكُمُ السَّامِرِيُّ إِلٰهًا ﴿مِنْ بَعْدِهِ﴾ أَيْ بَعْدَ ذَهَابِهِ إِلَى مِيعَادِنَا ﴿وَاَنْتُمْ
ظَالِمُونَ (٥١)﴾ بِاتِّخَاذِهِ لِوَضْعِكُمُ الْعِبَادَةَ فِي غَيْرِ مَحَلِّهَا ﴿ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ﴾ مَحَوْنَا ذُنُوبَكُمْ ﴿مِنْ بَعْدِ
ذٰلِكَ﴾ الاِتِّخَاذِ ﴿لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (٥٢)﴾ نِعْمَتَنَا عَلَيْكُمْ ﴿وَاِذْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ﴾ التَّوْرَاةَ ﴿وَالْفُرْقَانَ﴾
عَطْفُ تَفْسِيرٍ أَيِ الْفَارِقَ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ وَالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ ﴿لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (٥٣)﴾ بِهِ مِنَ الضَّلَالِ
﴿وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ﴾ الَّذِينَ عَبَدُوا الْعِجْلَ ﴿يَا قَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ﴾ إِلٰهًا
﴿فَتُوبُوٓا اِلٰى بَارِئِكُمْ﴾ خَالِقِكُمْ مِنْ عِبَادَتِهِ ﴿فَاقْتُلُوٓا اَنْفُسَكُمْ﴾ أَيْ لِيَقْتُلِ الْبَرِيءُ مِنْكُمُ الْمُجْرِمَ ﴿ذٰلِكُمْ﴾
الْقَتْلُ ﴿خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ﴾ فَوَفَّقَكُمْ لِفِعْلِ ذٰلِكَ وَأَرْسَلَ عَلَيْكُمْ سَحَابَةً سَوْدَاءَ لِئَلَّا يُبْصِرَ بَعْضُكُمْ
بَعْضًا فَيَرْحَمَهُ حَتَّى قُتِلَ مِنْكُمْ نَحْوُ سَبْعِينَ أَلْفًا ﴿فَتَابَ عَلَيْكُمْ﴾ قَبِلَ تَوْبَتَكُمْ ﴿اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (٥٤)﴾
﴿وَاِذْ قُلْتُمْ﴾ وَقَدْ خَرَجْتُمْ مَعَ مُوسَى لِتَعْتَذِرُوا إِلَى اللهِ مِنْ عِبَادَةِ الْعِجْلِ وَسَمِعْتُمْ كَلَامَهُ ﴿يَا مُوسٰى لَنْ نُؤْمِنَ
لَكَ حَتّٰى نَرَى اللهَ جَهْرَةً﴾ عِيَانًا ﴿فَاَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ﴾ الصَّيْحَةُ فَمُتُّمْ ﴿وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (٥٥)﴾ مَا حَلَّ
بِكُمْ ﴿ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ﴾ أَحْيَيْنَاكُمْ ﴿مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (٥٦)﴾ نِعْمَتَنَا بِذٰلِكَ ﴿وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ
الْغَمَامَ﴾ سَتَرْنَاكُمْ بِالسَّحَابِ الرَّقِيقِ مِنْ حَرِّ الشَّمْسِ فِي التِّيهِ ﴿وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ﴾ فِيهِ ﴿الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى﴾
هُمَا التَّرَنْجَبِينُ وَالطَّيْرُ السُّمَانَي بِتَخْفِيفِ الْمِيمِ وَالْقَصْرِ وَقُلْنَا: ﴿كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ وَلَا تَدَّخِرُوا
فَكَفَرُوا النِّعْمَةَ وَادَّخَرُوا فَقُطِعَ عَنْهُمْ ﴿وَمَا ظَلَمُونَا﴾ بِذٰلِكَ ﴿وَلٰكِنْ كَانُوٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (٥٧)﴾
لِأَنَّ وَبَالَهُ عَلَيْهِمْ

TÜRKÇE ANLAMI

49- **Ve o zaman**ı yâd ediniz **ki, sizin** babalarınızı **Firavun hanedanından kurtardık.**[1] **Halbuki sizi en kötü**, en şiddetli **azaba uğratıyorlar**, tattırıyorlar**dı**;[2]

---

[1] Allah'ın, buradaki ve sonrasındaki babalarına vermiş olduğu nimetler ile hitap ettiği kimseler, İman etsinler diye vermiş olduğu nimetlerini hatırlatmak için Hz. Peygamber zamanındaki Yahudilerdir.

[2] Bu cümle نَجَّيْنَاكُمْ deki zamirden haldir.

bazı kahinlerin kendisine söylemiş olduğu "İsrail oğullarından doğacak bir çocuk senin saltanatının sonu olacak" şeklindeki sözlerinden dolayı, doğan **oğullarınızı boğazlıyorlardı, kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı.**[1] **Bunda,** bu azapta ya da sizi kurtarmamızda **sizin için Rabbiniz tarafından pek büyük bir bela,** imtihan ya da nimetlendirme **vardı.**

50- **Ve** hatırlayınız **o zamanı ki sizin için,** sizden sebep düşmanınızdan kaçarken içine girmiş olduğunuz **denizi ayırıp da** yarmıştık **ve de hepinizi** boğulmaktan **kurtarmıştık. Ve sizler** denizin onlar üzerine kapanışına **bakıp dururken Firavun hanedanını,** kendisiyle birlikte kavmini **de boğmuştuk.**

51- **Ve bir vakit Mûsa ile** bitiminde amel etmeleri için kendisine Tevrat'ı vereceğimiz **kırk geceyi vaatleşmiştik,**[2] **sonra siz O'nun** vaatleştiğimiz yere gidişinin **ardından** Samiri denen adamın şekillendirdiği **buzağıyı** ilah **edinmiştiniz. Halbuki** onu ilah edinmekle ibadeti yerli yerinde yapmayan **zalimlersiniz.**

52- **Sonra bunun,** buzağıyı ilah edinmenizin **ardından sizi affettik,** günahlarınızı sildik. **Ta ki,** size olan nimetimize karşılık **şükredesiniz.**

53- **Ve bir vakitte Mûsa'ya kitap,** Tevrat **ve furkan,**[3] hak ile batılın; helal ile haram'ın arasını ayıran kitabı **vermiştik. Tâ ki** bununla sapıklıktan **hidâyete eresiniz diye.**

54- **Ve o zaman ki Mûsa** buzağıya tapan **kavmine, "Ey kavmim! Buzağıyı** ilah **edinmekle kendinize zulmetmiş oldunuz. Hemen yaratıcınıza,** buzağıya ettiğiniz ibadetten **tevbe edin, birbirinizi öldürün.** Yani suçsuz olan suçlu olanı öldürsün. **Bu** öldürme **sizin için Rabbiniz katında hayırlıdır" demişti.** Nitekim Allah bu işe yapmaya kendilerine muvaffak kılarak; birbirlerini öldürürken kimisi kimisini görür de ona merhamet eder diye üzerlerine karşısındakini görmeyi engelleyecek siyah bir bulut gönderdi. Neticede yetmiş bin kadar kişi öldürüldü. **Bunun üzerine tövbenizi kabul etti. Zira O; çokça tövbe kabul edip, ziyade merhamet edendir.**

55- **Ve** yâd ediniz! **O vakit ki siz** buzağıya ibadet etmenizden dolayı Allah'a karşı özür beyanında bulunmak için Musa ile birlikte çıkmış ve de onun sesini işitmiştiniz sonra da**: "Ey Mûsa! Allah'ı açıkça,** ayan beyan **görmedikçe sana imân etmeyiz" demiştiniz de sizi yıldırım,** çığlık **çarpmıştı** ve de ölmüştünüz. **Siz ise** başınıza gelene **bakıp duruyordunuz.**

---

[1] Bu cümle önceki cümleyi açıklamaktadır.

[2] (وَعَدْنَا kelimesindeki vav harfi) hem elifle birlikte (çekerek) hem de elifsiz olarak (وَعَدْنَا şeklinde okunmuştur)

[3] Atfı tefsirdir.

56- **Sonra sizi ölümünüzden sonra diriltmiş,** hayat vermiş**tik, tâ ki** bu nimetimize **şükredesiniz diye.**

57- **Ve üzerinize bulutları gölgelik kıldık,** Tih çölünde güneşin sıcağını sizden ince bir bulutla örtmüştük. **Ve üzerinize kudret helvası ile bıldırcın**[1] **indirdik.** Ve dedik ki: "**Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin pâk helâl olanlarından yiyiniz!** Ama biriktirmeyiniz." Ama onlar nimete nankörlük edip biriktirince nimet kesiliverdi. Böyle yapmakla **bize zulmetmiş olmadılar,** bunun vebali onlara olduğundan **ancak kendi nefislerine zulmeder oldular.**

KELİME ANLAMI

49- وَاذْكُرُوا **Ve** yâd edin! إِذْ **O vakit ki** نَجَّيْنَاكُمْ **Sizi kurtarmıştık** أَيْ آبَاءَكُمْ Yani babalarınızı وَالْخِطَابُ Hitap (Neyle?) بِهِ Bu cümleyle (Daha?) وَبِمَا بَعْدَهُ Ve sonrasıyla (Nedir?) لِلْمَوْجُودِينَ Var olanlaradır (Nerede?) فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا Peygamberimiz zamanında (Neyle hitap?) بِمَا أُنْعِمَ عَلَى آبَائِهِمْ Babalarına verilen nimetlerle (Niçin babalarına verilen nimetlerle onlara hitap etmiştir?) تَذْكِيرًا Hatırlatmak için (Kime?) لَهُمْ Onlara (Neyi?) بِنِعْمَةِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah teala'ın nimetini (Niçin Allah'ın nimetini hatırlatmak için?) لِيُؤْمِنُوا İman etsinler diye (Kimden kurtarmıştık?) مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ **Firavun ailesinden** (Onlar ne halde idi?) يَسُومُونَكُمْ يُذِيقُونَكُمْ **Sizi uğratıyorlardı,** tattırıyorlardı (Neye?) سُوءَ الْعَذَابِ **Azabın kötüsüne** أَشَدَّهُ En şiddetlisini وَالْجُمْلَةُ Bu cümle (Nedir?) حَالٌ Haldir (Neden haldir?) مِنْ ضَمِيرِ نَجَّيْنَاكُمْ "Necceynâküm"deki zamirden يُذَبِّحُونَ **Boğazlıyorlardı** (Bu nedir?) بَيَانٌ لِمَا قَبْلَهُ Önceki cümleyi beyandır (Kimi boğazlıyorlardı?) أَبْنَاءَكُمْ **Erkek çocuklarınızı** (Öyle çocuklar ki) الْمَوْلُودِينَ Yeni doğan (Daha ne yapıyorlardı?) وَيَسْتَحْيُونَ يَسْتَبْقُونَ **Ve diri bırakıyorlardı** (Kimi?) نِسَاءَكُمْ **Kadınlarınızı** (Niçin böyle yapıyorlardı?) لِقَوْلِ بَعْضِ الْكَهَنَةِ Bazı kahinlerin sözünden dolayı (Kime olan sözü?) لَهُ Kendisine إِنَّ مَوْلُودًا يُولَدُ Ki doğacak bir çocuk (Nerede doğacak?) فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ İsrail oğulları arasından يَكُونُ سَبَبًا Sebep olacak (Neye?) لِذَهَابِ مُلْكِكَ Mülkünün gitmesine وَفِي ذَٰلِكُمْ **Ve de vardır bunda** الْعَذَابِ أَوِ الْإِنْجَاءِ Bu azap ya da kurtarmada (Ne?) بَلَاءٌ ابْتِلَاءٌ **Bir imtihan** أَوْ إِنْعَامٌ Ya da nimet verme (Kim tarafından?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbiniz tarafından** (Öyle bir imtihan ki?) عَظِيمٌ **Büyük**

[1] Bu ikisi Terencebin ile Sümânâ/bıldırcın denilen kuştur. Sümânâ kelimesi şeddesiz mim ve de kasr ile okunmuştur.

50- وَ اذْكُرُوا Ve yâd edin! إِذْ O vakit ki فَرَقْنَا **Ayırmıştık** فَلَقْنَا Yarmıştık (Kim sebebiyle?) بِكُمْ بِسَبَبِكُمْ **Siz**den sebeple (Neyi ayırmıştık?) الْبَحْرَ **Denizi** حَتَّى دَخَلْتُمُوهُ Hatta ona girdiniz (Ne olduğunuz halde?) هَارِبِينَ Kaçıyor (Kimden?) مِنْ عَدُوِّكُمْ Düşmanınızdan فَأَنْجَيْنَاكُمْ **Sizi kurtardık da** (Neden kurtardık?) مِنَ الْغَرَقِ Boğulmaktan وَأَغْرَقْنَا **Ve de boğduk** (Kimi?) آلَ فِرْعَوْنَ **Firavun ailesini** قَوْمَهُ مَعَهُ Onunla birlikte olan kavmini وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** تَنْظُرُونَ **Bakıyordunuz** (Neye?) إِلَى انْطِبَاقِ الْبَحْرِ Denizin kapanmasına (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onların üzerine

51- وَإِذْ **Ve o vakit ki** وَعَدْنَا **Biz vaatleşmiştik** (Bu kelime...) بِأَلِفٍ Elifle birlikte (Daha?) وَدُونَهَا Ve elifsiz (okundu) (Kimle vaatleştik?) مُوسَى **Musa'yla** (Neyi vaatleşmiştik?) أَرْبَعِينَ لَيْلَةً **Kırk geceyi** (Öyle kırk gece ki) نُعْطِيهِ Biz ona vereceğiz (Ne vakit?) عِنْدَ انْقِضَائِهَا O kırk gecenin bitiminde (Neyi?) التَّوْرَاةَ Tevrat'ı (Niçin vereceğiz?) لِتَعْمَلُوا Amel edesiniz diye (Neyle?) بِهَا Onunla ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ **Sonra da siz edindiniz** (Neyi?) الْعِجْلَ **Buzağıyı** الَّذِي Öyle buzağı ki صَاغَهُ Onu şekillendirdi (Kim için?) لَكُمْ Sizin için (Kim?) السَّامِرِيُّ Samiri (O ne olduğu halde?) إِلَهًا İlah (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِهِ **Ondan sonra** أَيْ بَعْدَ ذَهَابِهِ Yani o gittikten sonra (Nereye?) إِلَى مِيعَادِنَا Sözleştiğimiz yere وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** (Nesiniz?) ظَالِمُونَ **Zalimlersiniz** (Neyle zalimlersiniz?) بِاتِّخَاذِهِ Onu edinmekle (Niçin zalimlersiniz?) لِوَضْعِكُمْ Koyduğunuz için (Neyi?) الْعِبَادَةَ İbadeti (Nereye?) فِي غَيْرِ مَحَلِّهَا Mahallinden gayrısına

52- ثُمَّ **Sonra da** عَفَوْنَا **Biz affettik** (Kimden?) عَنْكُمْ **Sizden** مَحَوْنَا Yok ettik (Neyi?) ذُنُوبَكُمْ Günahlarınızı (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ **Bundan sonra** الْاِتِّخَاذِ Edinmenizden sonra لَعَلَّكُمْ **Umulur ki siz** تَشْكُرُونَ **Şükredersiniz** (Neye?) نِعْمَتَنَا Bizim nimetimize (Kim üzerine olan nimetimize?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize olan

53- وَإِذْ **Ve o vakit ki** آتَيْنَا **Biz vermiştik** (Kime?) مُوسَى **Musa'ya** (Neyi?) الْكِتَابَ التَّوْرَاةَ **Kitab'ı,** Tevrat'ı (Daha?) وَالْفُرْقَانَ **Ve Furkan'ı** (Bu furkan kelimesi nedir?) عَطْفُ تَفْسِيرٍ Atfı tefsirdir أَيِ الْفَارِقَ Yani ayıran (Neyi?) بَيْنَ الْحَقِّ Hakk ile وَالْبَاطِلِ Batılın arasını (Daha?) وَالْحَلَالِ Helal ile وَالْحَرَامِ Haramın arasını لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ **Ta ki hidayete eresiniz diye** (Neyle?) بِهِ Onunla (Neden hidayete eresiniz?) مِنَ الضَّلَالِ Dalaletten

54- وَإِذْ **Ve o vakit ki** قَالَ **Demişti** (Kim?) مُوسَى **Musa** (Kime?) لِقَوْمِهِ **Kavmine** الَّذِينَ Öyle kimselere ki عَبَدُوا Tapmışlardı (Neye?) الْعِجْلَ Buzağıya يَا قَوْمِ **Ey Kavmim!** إِنَّكُمْ **Muhakkak siz** ظَلَمْتُمْ **Zulmettiniz** (Kime?) أَنْفُسَكُمْ **Nefislerinize** (Neyle zulmettiniz?) بِاتِّخَاذِكُمُ **Edinmenizle** (Neyi?) الْعِجْلَ **Buzağıyı** (Ne edinmenizle?) إِلَهًا İlah فَتُوبُوا **Onun için tevbe edin!** (Kime?) إِلَى بَارِئِكُمْ خَالِقِكُمْ **Yaratıcınıza** (Neden dolayı tövbe edin?) مِنْ عِبَادَتِهِ Ona ibadetten etmenizden dolayı فَاقْتُلُوا **Ve öldürün** (Kimi?) أَنْفُسَكُمْ **Birbirinizi** أَيْ لِيَقْتُلْ Yani öldürsün (Kim?) الْبَرِيءُ مِنْكُمْ Sizden suçsuz olan (Kimi?) الْمُجْرِمَ Suçlu olanı الْقَتْلُ ذَلِكُمْ **İşte bu** öldürme (Nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Nerede?) عِنْدَ بَارِئِكُمْ **Yaratıcınız katında** فَوَفَّقَكُمْ لِفِعْلِ ذَلِكَ Sizi bunu yapmaya muvaffak kıldı وَأَرْسَلَ Ve de gönderdi (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Ne gönderdi?) سَحَابَةً Bulut (Öyle bulut ki) سَوْدَاءَ Kara (Niçin gönderdi?) لِئَلَّا يُبْصِرَ Görmesin diye (Kim?) بَعْضُكُمْ Sizin bazınız (Kimi?) بَعْضًا Bazınızı فَيَرْحَمَهُ Ki böylece merhamet eder حَتَّى قُتِلَ Nihayetinde öldürüldü (Kimden?) مِنْكُمْ Sizden نَحْوُ سَبْعِينَ أَلْفًا Yetmiş bin kadar فَتَابَ عَلَيْكُمْ قَبِلَ تَوْبَتَكُمْ **Bunun üzerine tövbenizi kabul etti** إِنَّهُ **Zira o** (Nedir?) هُوَ التَّوَّابُ **Odur çokça tevbe kabul eden** الرَّحِيمُ **Ziyade merhamet eden**

55- وَإِذْ **Ve o vakit ki** قُلْتُمْ **Demiştiniz** وَقَدْ خَرَجْتُمْ Siz çıkmışken (Kimle birlikte?) مَعَ مُوسَى Musa ile birlikte (Niçin?) لِتَعْتَذِرُوا Özür beyanında bulunmak için (Kime?) إِلَى اللهِ Allah'a (Neden?) مِنْ عِبَادَةِ الْعِجْلِ Buzağıya ibadetten وَسَمِعْتُمْ Ve de işitmiştiniz (Neyi?) كَلَامَهُ Onun kelamını يَا مُوسَى **Ey Musa!** لَنْ نُؤْمِنَ **İnanmayacağız!** (Kime?) لَكَ **Sana** حَتَّى نَرَى **Görünceye kadar** (Kimi?) اللهَ **Allah'ı** جَهْرَةً **Açıkça** عِيَانًا Ayan-beyan فَأَخَذَتْكُمُ **O yüzden yakalayıvermişti sizi** (Ne?) الصَّاعِقَةُ الصَّيْحَةُ **Yıldırım,** çığlık فَمُتُّمْ Bundan sebep de ölmüştünüz وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** تَنْظُرُونَ **bakıyordunuz** (Neye?) مَا O şeye ki حَلَّ Geldi (Kime?) بِكُمْ Size

56- ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ **Sonra da dirilttik sizi** أَحْيَيْنَاكُمْ Size hayat verdik (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ **Siz öldükten sonra** لَعَلَّكُمْ **Ta ki** تَشْكُرُونَ **Şükredesiniz** (Neye?) نِعْمَتَنَا Bizim nimetimize (Neyle olan nimetimiz?) بِذَلِكَ Bununla (yani öldükten sonra diriltmekle)

57- وَظَلَّلْنَا **Ve de gölgelik yaptık** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمُ **Sizin üzerinize** (Neyi?) الْغَمَامَ **Bulutu** سَتَرْنَاكُمْ Sizi örttük (Neyle?) بِالسَّحَابِ الرَّقِيقِ İnce bulutla (Neden örttük?) مِنْ حَرِّ الشَّمْسِ Güneşin sıcağından (Nerede?) فِي التِّيهِ Tih çölünde وَأَنْزَلْنَا **Ve de indirmiştik** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمُ **Sizin üzerinize** (Nerede?) فِيهِ Orada (Neyi indirdik?) الْمَنَّ **Kudret helvasıyla** (Daha?) وَالسَّلْوٰى **Bıldırcın** هُمَا Bu ikisi (Nedir?) التَّرَنْجَبِينُ Terencebin ile (Daha?) وَالطَّيْرُ السُّمَانَي Sümânâ/bıldırcın denilen kuştur (Buradaki 'es-Sümânâ' kelimesi) بِتَخْفِيفِ الْمِيمِ Mim'in tahfifi ile (Daha?) وَالْقَصْرِ Ve kasır ile (okundu) وَقُلْنَا: Biz dedik ki كُلُوا **Yiyin!** (Neden?) مِنْ طَيِّبَاتِ مَا **O şeyin temizlerinden ki** رَزَقْنَاكُمْ **Sizi rızıklandırdık** وَلَا تَدَّخِرُوا Ve de biriktirmeyin فَكَفَرُوا Nankörlük ettiler (Neye?) النِّعْمَةَ Nimete وَادَّخَرُوا Ve de biriktirdiler فَقُطِعَ O da kesildi (Kimden?) عَنْهُمْ Onlardan وَمَا ظَلَمُونَا **Ve onlar bize zulmetmediler** بِذَلِكَ Bununla وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** كَانُوا **Onlar oldular** (Kime?) أَنْفُسَهُمْ **Kendilerine** يَظْلِمُونَ **Zulmediyorlar** (Niçin kendilerine zulmediyor oldular?) لِأَنَّ وَبَالَهُ Çünkü bunun vebali (Nedir?) عَلَيْهِمْ Onların üzerinedir.

﴿وإذ قلنا﴾ لهم بعد خروجهم من التيه ﴿ادخلوا هذه القرية﴾ بيت المقدس أو أريحا ﴿فكلوا منها حيث شئتم رغدا﴾ واسعا لا حجر فيه ﴿وادخلوا الباب﴾ أي بابها ﴿سجدا﴾ منحنين ﴿وقولوا﴾ مسألتنا ﴿حطة﴾ أي أن تحط عنا خطايانا ﴿نغفر﴾ وفي قراءة بالياء والتاء مبنيا للمفعول فيهما ﴿لكم خطاياكم وسنزيد المحسنين ﴿٥٨﴾﴾ بالطاعة ثوابا ﴿فبدل الذين ظلموا﴾ منهم ﴿قولا غير الذي قيل لهم﴾ فقالوا: حبة في شعرة ودخلوا يزحفون على أستاههم ﴿فأنزلنا على الذين ظلموا﴾ فيه وضع الظاهر موضع المضمر مبالغة في تقبيح شأنهم ﴿رجزا﴾ عذابا طاعونا ﴿من السماء بما كانوا يفسقون ﴿٥٩﴾﴾ بسبب فسقهم أي خروجهم عن الطاعة فهلك منهم في ساعة سبعون ألفا أو أقل ﴿و﴾ اذكر ﴿إذ استسقى موسى﴾ أي طلب السقيا ﴿لقومه﴾ وقد عطشوا في التيه ﴿فقلنا اضرب بعصاك الحجر﴾ وهو الذي فر بثوبه، خفيف مربع كرأس الرجل رخام أو كذان فضربه ﴿فانفجرت﴾ انشقت وسالت ﴿منه اثنتا عشرة عينا﴾ بعدد الأسباط ﴿قد علم كل أناس﴾ سبط منهم ﴿مشربهم﴾ موضع شربهم فلا يشركهم فيه غيرهم وقلنا لهم ﴿كلوا واشربوا من رزق الله ولا تعثوا في الأرض مفسدين ﴿٦٠﴾﴾ حال مؤكدة لعاملها من عثي بكسر المثلثة أفسد ﴿وإذ قلتم يا موسى لن نصبر على طعام﴾ أي نوع منه ﴿واحد﴾ وهو المن والسلوى ﴿فادع لنا ربك يخرج لنا﴾ شيئا ﴿مما تنبت الأرض من﴾ للبيان ﴿بقلها وقثائها وفومها﴾ حنطتها ﴿وعدسها وبصلها قال﴾ لهم موسى ﴿أتستبدلون الذي هو أدنى﴾ أخس ﴿بالذي هو خير﴾ أشرف أي أتأخذونه بدله، والهمزة للإنكار فأبوا أن يرجعوا فدعا الله تعالى فقال تعالى ﴿اهبطوا﴾ انزلوا ﴿مصرا﴾ من الأمصار ﴿فإن لكم﴾ فيه ﴿ما سألتم﴾ من النبات ﴿وضربت﴾ جعلت ﴿عليهم الذلة﴾ الذل والهوان ﴿والمسكنة﴾ أي أثر الفقر من السكون والخزي فهي لازمة لهم، وإن كانوا أغنياء لزوم الدرهم المضروب لسكته ﴿وباءوا﴾ رجعوا ﴿بغضب من الله ذلك﴾ أي الضرب والغضب ﴿بأنهم﴾ أي بسبب أنهم ﴿كانوا يكفرون بآيات الله ويقتلون النبيين﴾ كزكريا ويحيى ﴿بغير الحق﴾ أي ظلما ﴿ذلك بما عصوا وكانوا يعتدون ﴿٦١﴾﴾ يتجاوزون الحد في المعاصي وكرره للتأكيد

TÜRKÇE ANLAMI

58- **Ve hani** Tih çölünden çıktıktan sonra onlara **demiştik ki: Şu kasabaya** Beyti Makdis'e veya Eriha'ya **girin, ondan dilediğiniz yerde bol bol** sınırlama olmaksızın **yiyiniz. Kapısından** yani oranın kapısından **secde ederek** eğilerek **giriniz ve** isteğimiz **'hıtta'** yani "hatalarımızın bizden bağışlanmasıdır" **deyiniz, sizin için hatalarınıza mağfiret edelim**[1] **Ve** itaat ile **iyilik edenlere mükâfaatı** sevabı **daha artıracağız.**

---

[1] Bir kıraatte ise her ikisinde de meful için bina edilerek (meçhul olarak) ye ile (يغفر şeklinde) ve de te ile (تغفر şeklinde) okundu.

59- **Fakat** onlardan **nefislerine zulmedenler, sözü kendilerine söylenilenden başkasıyla değiştirdiler.** "Habbetün fi şa'aratin" diyerek kıçları üzerinde sürünerek girdiler. **Biz de zulmeden kimseler üzerine**[1] **yaptıkları fısklar sebebiyle** onların fıskları sebebiyle; yani itaatten çıkmalarından dolayı **gökten korkunç bir azap** taun hastalığı azabını **indirdik.** Bir saat içerisinde onlardan yetmiş bin veya bu sayıdan bir miktar az kişi ölmüştü.

60- **Ve** yâd et! **hani bir vakit Mûsa,** Tih çölünde susamış olan **kavmi için istiskâda bulunmuş,** su verilmesini istemişti. **Biz de, "Asan ile taşa vur," demiştik** Bu taş dört köşe, hafif ve de insan kafası gibi olup, mermer ya da sünger taşı cinsindendi. Elbisesini alıp kaçan taş da buydu. **(O da vurunca) taştan** kabile sayısınca **on iki göze fışkırdı,** yarılıp aktı. Onlardan **her zümre** kavim **kendisinin su alacağı gözeyi,** içeceği yeri **bildi,** başkaları onlara o yerde ortak olmadı. Biz de onlara dedik ki: **"Allah'ın rızkından yiyiniz ve içiniz ve yeryüzünde müfsitlerden olarak**[2] **haddi aşmayınız."**

61- **Hani siz bir vakitte demiştiniz ki: "Ey Mûsa! Biz** kudret helvasıyla bıldırcından ibaret **tek türlü** bir çeşit **yemeğe elbette sabredemeyiz. Bizim için Rabbine dua et de yerin bitirdiği** şeyden; **sebze, hıyar, buğday, mercimek, soğandan**[3] **Bizim için de çıkarsın."** Mûsa da onlara **Demişti ki: "Siz bayağı** düşük **olan şey ile hayırlı olan** daha kıymetli olan **şeyi değiştiriyor musunuz?**[4] Yani onu diğerinin yerine alıyor musunuz? Onlar (bundan) vazgeçmeyi kabul etmeyince o da Allah teala'ya dua etti. Allah teala da dedi ki: **Öyle ise** herhangi **bir kasabaya ininiz, sizin için** orada **istediğiniz** toprak mahsulü **vardır." Onların üzerlerine alçaklık,** zül ve adilik **ve de yoksulluk** yani fakirlik belirtileri olan durgunluk ve aşağılık **vuruldu** kılındı. Onlar zengin de olsalar bu (zillet) onlarda basılmış dirhemin sikkesine yapışıklığı gibi süreklidir. **Ve de Allah'ın gazabıyla döndüler. İşte bu** yani bu gazap ve (alçaklık ve yoksulluğa) vuruluş **şüphe yok ki Allah'ın âyetlerini inkâr, ve de** Zekeriya ve Yahya gibi **peygamberlerini haksız yere** yani zalimce **katletmeleri** sebebiyle **olmuştur. İşte bu ceza onların isyan etmelerinden, hadde tecavüz eder** masiyetler hususunda haddi aşar **olmalarından dolayıdır.**[5]

---

[1] Burada bu kişilerin durumlarını aşırı kötülemek için zamirli ifade yerine zahir isim kullanılmıştır.
[2] Bu kelime, efsede/bozdu anlamındaki üç noktalı (peltek se)nın kesresiyle okunan عثي kökünden gelen amilini tekitleyen haldir.
[3] Buradaki مِن beyan içindir.
[4] Buradaki hemze inkar anlamındadır.
[5] Bu ifadeyi tekitlemek için tekrarlamıştır

KELİME ANLAMI

58- وَإِذْ **O vakit ki** قُلْنَا **Demiştik** (Kime?) لَهُمْ Onlara (Ne zaman?) بَعْدَ خُرُوجِهِمْ مِنَ التِّيهِ Tih'ten çıkmalarından sonra ادْخُلُوا **Girin!** (Nereye?) هٰذِهِ الْقَرْيَةَ **Şu şehre** بَيْتَ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdis'e أَوْ أَرِيحَا Ya da Eriha'ya فَكُلُوا **Ve yiyin** (Nereden?) مِنْهَا **Oradan** حَيْثُ شِئْتُمْ **Dilediğiniz yerden** (Nasıl?) رَغَدًا **Bolca** وَاسِعًا Genişçe لَا حَجْرَ Bir sınırlama olmadan (Nerede?) فِيهِ Onda وَادْخُلُوا **Ve girin** (Nereye?) الْبَابَ **Kapıya** أَيْ Yani بَابَهَا Şehrin kapısına (Ne olduğunuz halde?) سُجَّدًا **Secde eder olduğunuz halde** مُنْحَنِينَ Eğilerek وَقُولُوا **Ve deyin** مَسْأَلَتُنَا Bizim isteğimiz (Nedir?) حِطَّةٌ **"Hıtta"/ Bağışlanma!** أَيْ أَنْ تَحُطَّ Düşürülmesi (Kimden?) عَنَّا Bizden (Ne?) خَطَايَانَا Hatalarımız نَغْفِرْ **Ki bağışlayalım** (Buradaki 'nağfir' kelimesi) وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte بِالْيَاءِ Ya ile (okundu) (Daha?) وَالتَّاءِ Ve te ile (Ne olduğu halde?) مَبْنِيًّا Mebni olduğu halde (Ne için?) لِلْمَفْعُولِ Meful için/Meçhul olduğu halde (Nerede?) فِيهِمَا Her iki okunuşta da (**Kim için affedelim?**) لَكُمْ **Sizin için** (**Neyi affedelim?**) خَطَايَاكُمْ **Sizin hatalarınızı** وَسَنَزِيدُ **Ve arttıracağız da** (Neyi?) الْمُحْسِنِينَ **İyilik yapanları** (Ne sebebiyle?) بِالطَّاعَةِ Taat sebebiyle (Ne yönden arttıracağız?) ثَوَابًا Sevap yönünden

59- فَبَدَّلَ **Fakat değiştirdi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** ظَلَمُوا **Zulmettiler** (Kimlerden?) مِنْهُمْ Onlardan (**Neyle değiştirdiler?**) قَوْلًا **Bir sözle** (Öyle söz ki) غَيْرَ الَّذِي **O şeyin dışında ki** قِيلَ **Denildi** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** فَقَالُوا: Dediler ki حَبَّةٌ فِي شَعَرَةٍ "habbetün fi şa'aratin" dediler وَدَخَلُوا Ve girdiler (Ne oldukları halde?) يَزْحَفُونَ Sürünür halde (Ne üstünde?) عَلَى أَسْتَاهِهِمْ Kıçları üstünde فَأَنْزَلْنَا **Biz de indirdik** (**Kim üzerine?**) عَلَى الَّذِينَ **O kimseler üzerine ki** ظَلَمُوا **Zulmettiler** فِيهِ Burada vardır (Ne?) وَضْعُ الظَّاهِرِ Zahiri koyma (Nereye?) مَوْضِعَ الْمُضْمَرِ Zamirli yerine koyma (Niçin?) مُبَالَغَةً Mübalağa için (Nerede?) فِي تَقْبِيحِ شَأْنِهِمْ Durumlarını kötülemede (**Ne indirdik?**) رِجْزًا **Pislik** عَذَابًا طَاعُونًا Taun azabı (**Nereden?**) مِنَ السَّمَاءِ **Gökten** (**Ne sebebiyle?**) بِمَا كَانُوا **Olmaları sebebiyle** يَفْسُقُونَ **Fasıklık ediyorlar** بِسَبَبِ فِسْقِهِمْ Fıskları sebebiyle أَيْ خُرُوجِهِمْ Yani çıkmaları sebebiyle (Neden?) عَنِ الطَّاعَةِ İtaatten فَهَلَكَ Helak oldu (Kimden?) مِنْهُمْ Onlardan (Ne kadar vakitte?) فِي سَاعَةٍ Bir saatte (Ne kadar helak oldu?) سَبْعُونَ أَلْفًا Yetmiş bin أَوْ أَقَلَّ Ya da daha az

60- وَاذْكُرْ **Ve** yâd et! إِذِ **O vakit ki** اسْتَسْقَى **Su istedi** (Kim?) مُوسَى **Musa** أَيْ طَلَبَ Yani talep etti (Neyi?) السُّقْيَا Su elde etmeyi (Kim için?) لِقَوْمِهِ **Kavmi için** وَقَدْ عَطِشُوا Onlar susamışlardı (Nerede?) فِي التِّيهِ Tih çölünde فَقُلْنَا **Biz de dedik** اضْرِبْ **Vur** (Neyle?) بِعَصَاكَ **Asan ile** (Neye vur?) الْحَجَرَ **Taşa** وَهُوَ O taş (Nedir?) الَّذِي O taştır ki فَرَّ Kaçtı (Neyle birlikte?) بِثَوْبِهِ Onun elbisesi ile birlikte خَفِيفٌ Hafiftir (Daha?) مُرَبَّعٌ Dört köşedir (Ne gibi?) كَرَأْسِ الرَّجُلِ İnsan kafası gibi رُخَامٌ Mermerdir أَوْ كَذَّانٌ Ya da sünger taşıdır فَضَرَبَهُ Ona vurdu فَانْفَجَرَتْ **Bunun üzerine fışkırdı** انْشَقَّتْ وَسَالَتْ Yarıldı ve aktı (Neden?) مِنْهُ **Ondan** (Ne?) اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا **On iki göze** بِعَدَدِ الأَسْبَاطِ Kavimler adedince قَدْ عَلِمَ **Bildi** (Kim?) كُلُّ أُنَاسٍ **Her insan** سِبْطٍ Her kavim (Kimden?) مِنْهُمْ Onlardan (Neyi?) مَشْرَبَهُمْ **İçeceği yeri** مَوْضِعَ شُرْبِهِمْ İçecekleri mevziyi فَلَا يَشْرَكُهُمْ Onlara ortak olmaz (Nerede?) فِيهِ Orada (Kim?) غَيْرُهُمْ Başkaları وَقُلْنَا Biz de dedik ki (Kime?) لَهُمْ Onlara كُلُوا **Yiyiniz!** (Daha?) وَاشْرَبُوا **Ve içiniz!** (Neden?) مِنْ رِزْقِ اللهِ **Allah'ın rızkından** وَلَا تَعْثَوْا **Ve bozgunculuk yapmayın** (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (Ne olduğunuz halde?) مُفْسِدِينَ **Fesat çıkarıcı olduğunuz halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ مُؤَكِّدَةٌ Hal-i Müekkidedir (Neyi tekit eder?) لِعَامِلِهَا Amilini (O amili hangi köktendir?) مِنْ عَثِيَ Asiye kökünden بِكَسْرِ الْمُثَلَّثَةِ Peltek se harfinin kesresiyle (okundu) أَفْسَدَ Fesat çıkardı anlamındadır.

61- وَإِذْ **O vakit ki** قُلْتُمْ **Siz demiştiniz** يَا مُوسَى **Ey Musa!** لَنْ نَصْبِرَ **Sabredemeyeceğiz** (Ne üzerine?) عَلَى طَعَامٍ **Bir yemeğe** أَيْ نَوْعٍ مِنْهُ Ondan bir tür (Öyle yemeğe ki?) وَاحِدٍ **Tek** وَهُوَ O da (Nedir?) الْمَنُّ Kudret helvası (Daha?) وَالسَّلْوَى Ve bıldırcındır فَادْعُ **Dua et** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Kime?) رَبَّكَ **Rabbine** يُخْرِجْ **Çıkarsın** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Ne?) شَيْئًا Bir şey (Neden bir şey çıkarsın?) مِمَّا **O şeyden ki** تُنْبِتُ **Bitiriyor** (Ne?) الْأَرْضُ **Toprak** (Toprağın çıkardığı şeyden bedel?) مِنْ لِلْبَيَانِ بَقْلِهَا **Onun sebzesinden** -min beyan içindir- (Daha?) وَقِثَّائِهَا **Hıyarından** (Daha?) وَفُومِهَا حِنْطَتِهَا **Buğdayından** (Daha?) وَعَدَسِهَا **Mercimeğinden** (Daha?) وَبَصَلِهَا **Soğanından** قَالَ **Dedi** لَهُمْ onlara مُوسَى Musa أَتَسْتَبْدِلُونَ **Değiştiriyor musunuz?** (Neyi?) الَّذِي **O şeyi ki** هُوَ **O** (Nedir?) أَدْنَى **Daha aşağı** أَخَسُّ Daha düşük (Neyle değiştiriyor musunuz?) بِالَّذِي **O şeyle ki** هُوَ **O** (Nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır**

أَشْرَفُ Daha kıymetlidir أَيْ أَتَأْخُذُونَهُ Yani onu alıyor musunuz? بَدَلَهُ Onun yerine وَالْهَمْزَةُ Buradaki hemze (Nedir?) لِلْإِنْكَارِ İnkar içindir فَأَبَوْا Yüz çevirdiler (Neden?) أَنْ يَرْجِعُوا Dönmekten فَدَعَا O da dua etti (Kime?) اللّٰهَ تَعَالَى Allah teala'ya فَقَالَ تَعَالَى Allah teala da dedi ki اِهْبِطُوا اِنْزِلُوا **İnin** (Nereye?) مِصْرًا مِنَ الْأَمْصَارِ Herhangi **bir şehre** فَإِنَّ لَكُمْ **Zira sizin için vardır** (Nerede?) فِيهِ Orada (Ne?) مَا سَأَلْتُمْ **Sizin istediğiniz** (O sizin istediğiniz de nedendir?) مِنَ النَّبَاتِ Bitkilerden وَضُرِبَتْ **Ve vuruldu** جُعِلَتْ Kılındı (Kim üzerine?) عَلَيْهِمُ **Onlar üzerine** (Ne?) الذِّلَّةُ **Zillet** الذُّلُّ وَالْهَوَانُ Zül ve adilik (Daha?) وَالْمَسْكَنَةُ **Ve miskinlik** أَيْ أَثَرُ الْفَقْرِ Yani fakirlik eseri (Nedir o fakirlik eseri?) مِنَ السُّكُونِ Durgunluk (Daha?) وَالْخِزْيِ Ve aşağılık فَهِيَ Bu (Nedir?) لَازِمَةٌ لَهُمْ Onlara lazımdır (onlardan ayrılmaz) وَإِنْ كَانُوا Olsalar bile أَغْنِيَاءَ Zenginler (Ne gibi lazımdır, onlardan ayrılmaz?) لُزُومَ الدِّرْهَمِ الْمَضْرُوبِ Basılmış dirhemin lüzumu gibi (Neye?) لِسِكَّتِهِ Sikkesine وَبَاءُوا **Ve döndüler** (Neyle birlikte?) بِغَضَبٍ **Bir gazapla birlikte** (Öyle gazap ki) مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan** ذٰلِكَ **Bu** أَيْ الضَّرْبُ Yani bu vurulma (Daha?) وَالْغَضَبُ Ve kızgınlık (Ne sebebiyledir?) بِأَنَّهُمْ أَيْ بِسَبَبِ أَنَّهُمْ **Onların sebebiyle** كَانُوا **Olmaları** (Ne olmaları?) يَكْفُرُونَ **İnkar ediyorlar** (Neyi?) بِاٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini** (Daha?) وَيَقْتُلُونَ **Ve öldürüyor olmaları sebebiyle** (Kimi?) النَّبِيِّينَ **Peygamberleri** (Kim gibi?) كَزَكَرِيَّا Zekeriya gibi (Daha?) وَيَحْيَى Ve Yahya gibi (Nasıl?) بِغَيْرِ الْحَقِّ **Haksız yere** أَيْ ظُلْمًا Yani zulüm olarak ذٰلِكَ **Bu** (Ne sebebiyledir?) بِمَا عَصَوْا **Asi olmaları** (Daha?) وَكَانُوا يَعْتَدُونَ **Ve haddi aşmaları sebebiyle** يَتَجَاوَزُونَ Aşıyorlar (Neyi?) الْحَدَّ Haddi (Nerede?) فِي الْمَعَاصِي Masiyetlerde وَكَرَّرَهُ İsmi işaret/bu sözünü tekrarladı (Niçin?) لِلتَّأْكِيدِ Tekit için

﴿إِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ بِالْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلُ ﴿وَالَّذِينَ هَادُوا﴾ هُمُ الْيَهُودُ ﴿وَالنَّصَارٰى وَالصَّابِئِينَ﴾ طَائِفَةٌ
مِنَ الْيَهُودِ أَوِ النَّصَارٰى ﴿مَنْ اٰمَنَ﴾ مِنْهُمْ ﴿بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ﴾ فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا ﴿وَعَمِلَ صَالِحًا﴾
بِشَرِيعَتِهِ ﴿فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ﴾ أَيْ ثَوَابُ أَعْمَالِهِمْ ﴿عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (٦٢)﴾
رُوعِيَ فِي ضَمِيرِ آمَنَ وَعَمِلَ لَفْظُ مَنْ وَفِيمَا بَعْدَهُ مَعْنَاهَا ﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿اِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ﴾ عَهْدَكُمْ
بِالْعَمَلِ بِمَا فِي التَّوْرَاةِ ﴿وَ﴾ قَدْ ﴿رَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ﴾ اَلْجَبَلَ اِقْتَلَعْنَاهُ مِنْ أَصْلِهِ عَلَيْكُمْ لَمَّا أَبَيْتُمْ قَبُولَهَا
وَقُلْنَا ﴿خُذُوا مَآ اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ﴾ بِجِدٍّ وَاجْتِهَادٍ ﴿وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ﴾ بِالْعَمَلِ بِهِ ﴿لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (٦٣)﴾
النَّارَ أَوِ الْمَعَاصِيَ ﴿ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ﴾ أَعْرَضْتُمْ ﴿مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ﴾ الْمِيثَاقِ عَنِ الطَّاعَةِ ﴿فَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ﴾ لَكُمْ بِالتَّوْبَةِ أَوْ تَأْخِيرِ الْعَذَابِ ﴿لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ (٦٤)﴾ الْهَالِكِينَ ﴿وَلَقَدْ﴾
لَامُ قَسَمٍ ﴿عَلِمْتُمُ﴾ عَرَفْتُمْ ﴿الَّذِينَ اعْتَدَوْا﴾ تَجَاوَزُوا الْحَدَّ ﴿مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ﴾ بِصَيْدِ السَّمَكِ
وَقَدْ نَهَيْنَاهُمْ عَنْهُ وَهُمْ أَهْلُ أَيْلَةَ ﴿فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ (٦٥)﴾ مُبْعَدِينَ فَكَانُوهَا وَهَلَكُوا
بَعْدَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ﴿فَجَعَلْنَاهَا﴾ أَيْ تِلْكَ الْعُقُوبَةَ ﴿نَكَالًا﴾ عِبْرَةً مَانِعَةً مِنِ ارْتِكَابِ مِثْلِ مَا عَمِلُوا
﴿لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا﴾ أَيْ لِلْأُمَمِ الَّتِي فِي زَمَانِهَا وَ بَعْدَهَا ﴿وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ (٦٦)﴾ اللّٰهَ
وَخُصُّوا بِالذِّكْرِ لِأَنَّهُمُ الْمُنْتَفِعُونَ بِهَا بِخِلَافِ غَيْرِهِمْ ﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿اِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ﴾ وَقَدْ
قُتِلَ لَهُمْ قَتِيلٌ لَا يُدْرَى قَاتِلُهُ وَسَأَلُوهُ أَنْ يَدْعُوَ اللّٰهَ أَنْ يُبَيِّنَهُ لَهُمْ فَدَعَاهُ ﴿اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا
بَقَرَةً قَالُوا اَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا﴾ مَهْزُوءًا بِنَا حَيْثُ تُجِيبُنَا بِمِثْلِ ذٰلِكَ ﴿قَالَ اَعُوذُ﴾ أَمْتَنِعُ ﴿بِاللّٰهِ﴾ مِنْ
﴿اَنْ اَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ (٦٧)﴾ الْمُسْتَهْزِئِينَ فَلَمَّا عَلِمُوا أَنَّهُ عَزْمٌ ﴿قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا
مَا هِيَ﴾ أَيْ مَا سِنُّهَا ؟ ﴿قَالَ﴾ مُوسَى ﴿اِنَّهُ﴾ أَيِ اللّٰهَ ﴿يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ﴾ مُسِنَّةٌ
﴿وَلَا بِكْرٌ﴾ صَغِيرَةٌ ﴿عَوَانٌ﴾ نِصْفٌ ﴿بَيْنَ ذٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورِ مِنَ السِّنِينَ ﴿فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ (٦٨)﴾
بِهِ مِنْ ذَبْحِهَا ﴿قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَآءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا﴾
شَدِيدُ الصُّفْرَةِ ﴿تَسُرُّ النَّاظِرِينَ (٦٩)﴾ إِلَيْهَا بِحُسْنِهَا أَيْ تُعْجِبُهُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

62- **Şüphe yok ki,** bundan önceki peygamberlere **iman edenler ile Yahudilerden ve Hıristiyanlar ile** Yahudi veya Hıristiyanlardan bir grup olan **Sâbii tâifesinden,** onlardan **her kim** bizim peygamberimiz zamanında **Allah'a, ahiret gününe imân edip** onun şeriatıyla **sâlih amellerde bulunmuş olurlarsa onlar için Rableri indinde ecirleri** yani amellerinin sevapları **vardır. Ve kendilerine asla korku yoktur. Ve onlar üzülmeyeceklerdir.**[1]

---

[1] آمَنَ fiilinde ve de 'عَمِلَ fiilinde "مَنْ" kelimesinin lafzı, bunlardan sonra ise onun manası gözetilmiştir

63- **Ve** yâd et! **o vakit ki misakınızı,** Tevrat'ta olanla amel edeceğinize dair sizden söz **almış,** Ve misakı kabule yanaşmadığınızdan dolayı **Tûr'u,** dağı **da** kökünden söküp-çıkarmış, **üzerinize kaldırmıştık, "Size verdiğimizi kuvvetle** ciddiyet ve çalışmayla **alınız, onda olanı zikrediniz ki,** ateşten yahut günahlardan **sakınabilmiş olasınız" demiştik.**

64- **Sonra bu** misâk**dan sonra** itaatten **dönmüştünüz,** yüz çevirmiştiniz. **Eğer üzerinize Allah'ın** Size olan Tevbe ve azabı erteleme şeklindeki **fazl ve rahmeti olmasaydı elbette hüsrâna uğrayanlardan** helak olanlardan **olurdunuz.**

65- **Andolsun ki,**[1] **sizler, içinizden** kendilerine yasakladığımız halde **cumartesi gününde** balık tutmak suretiyle **haddi aşanları** hadde tecavüz eden Eyke halkını **elbette bilmişsinizdir. Biz de onlara "Sefil, hakîr** uzaklaştırılmış **maymunlar olunuz" demiştik** onlar da oluvermiş ve de üç gün sonra helak olmuşlardı.

66- **Artık bunu** yani bu cezayı **o zamandakilere ve ondan sonrakilere** yani onlarla muasır ve de onlardan sonra gelecek ümmetlere, onların işlediklerinin benzerini işlemekten engelleyici **bir ibret,** Allah'tan **sakınanlar için de bir nasihat kıldık** Sadece 'sakınanların' zikredilmesi, başka hiç kimsenin değil de yalnız onların faydalanan kimseler olmasındandır.

67- **Ve** yâd et! **O vakit ki Mûsa,** içlerinden katili bilinmeyen birisi öldürülünce kendisinden, bu katili onlara bildirmesi için Allah'a dua etmesini istemişlerdi. O da dua etmiş ve **kavmine** (şöyle) **demişti: "Muhakkak Allah bir sığır boğazlamanızı size emrediyor." Dediler ki: "Sen bizimle alay mı ediyorsun?"** Bize böyle karşılık vermekle bizi alaya mı alıyorsun? **Mûsa da dedi ki: "Ben cahillerden** alay edenlerden **olmaktan Allah'a sığınır** imtina eder**im"** Ne zaman ki onun ciddi olduğunu anladılar:

68- **Dediler ki: "Bizim için Rabbine dua et, o sığırın ne olduğunu** kaç yaşında olduğunu **bize bildirsin.** "Musa **dedi ki: "Muhakkak o** yani Allah **buyuruyor ki: O bir sığırdır ki, ne pek kart** yaşlı, **ne de pek körpe,** küçüktür; **bunların** anılan yaşların **arası** ortası **bir sığırdır. Artık** kendisiyle **emrolunduğunuz** o sığırı kesme **işini yapınız."**

69- **Dediler ki: "Bizim için Rabbine dua et, onun rengi nedir, bize beyan etsin." Dedi ki: "Muhakkak O buyuruyor ki, o sarı renkte bir sığırdır. Onun rengi halis sarı** sapsarı**dır.** Kendisine **bakanlara** güzelliğiyle **haz verir"** yani onların hoşuna gider.

---

[1] Buradaki ل kasem lamıdır.

KELİME ANLAMI

62- إِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Kime?) بِالْأَنْبِيَاءِ Peygamberlere (Ne vakit?) مِنْ قَبْلُ Bundan önce (Daha?) وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** هَادُوا **Yahudi oldular** هُمْ Onlar (Kimdir?) الْيَهُودُ Yahudiler (Daha?) وَالنَّصَارٰى **Ve Hıristiyanlar** (Daha?) وَالصَّابِئِينَ **Ve Sâbiîler** (Bunlar kimlerdir?) طَائِفَةٌ مِنَ الْيَهُودِ Yahudilerden bir grup أَوِ النَّصَارٰى Ya da Hıristiyanlardan مَنْ **Kim ki** اٰمَنَ **İman etti** مِنْهُمْ Onlardan (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha?) وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve ahiret gününe** (Ne vakit?) فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا Peygamberimiz zamanında (Daha?) وَعَمِلَ **Ve işledi** (Neyi?) صَالِحًا **İyi iş** (Neyle işledi?) بِشَرِيعَتِهِ Onun şeriatıyla فَلَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) أَجْرُهُمْ **Ecirleri** أَيْ ثَوَابُ أَعْمَالِهِمْ Yani yaptıklarının sevabı (Nerede?) عِنْدَ رَبِّهِمْ **Rableri katında** وَلَا خَوْفٌ **Ve korku da yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar değillerdir de** يَحْزَنُونَ **Üzülücekler** رُوعِيَ Gözetildi (Nerede?) فِي ضَمِيرِ آمَنَ وَعَمِلَ Âmene ve 'Amile' fiilinin zamirlerinde (Ne?) لَفْظُ مَنْ Men'in lafzı وَفِيمَا بَعْدَهُ Ve ondan sonrasında da (gözetildi) (Ne?) مَعْنَاهَا Onun manası

63- وَ اذْكُرْ **Ve** yâd et! إِذْ **O vakit ki** أَخَذْنَا **Biz almıştık** (Neyi?) مِيثَاقَكُمْ **Sizin misakınızı** عَهْدَكُمْ Sizin sözünüzü (Neyle söz almıştık?) بِالْعَمَلِ Amel etmekle (Neyle amel etmekle?) بِمَا فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'takilerle وَ قَدْ رَفَعْنَا **Ve kaldırmıştık** (Nereye?) فَوْقَكُمْ **Üstünüze** (Neyi?) الطُّورَ **Tur'u** الْجَبَلَ Dağı اِقْتَلَعْنَاهُ Onu söküp-çıkardık (Nereden?) مِنْ أَصْلِهِ Kökünden (Nereye?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Ne vakit?) لَمَّا أَبَيْتُمْ Yüz çevirdiğiniz vakit (Neden?) قَبُولَهَا Onu kabülden (Daha?) وَقُلْنَا Ve de demiştik ki خُذُوا **Alın!** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** اٰتَيْنَاكُمْ **Size verdik** (Neyle alın?) بِقُوَّةٍ **Kuvvetle** بِجِدٍّ Ciddiyetle (Daha?) وَاجْتِهَادٍ Ve çabayla وَاذْكُرُوا **Ve hatırlayın!** (Neyi?) مَا فِيهِ **Onun içerisindekini** (Neyle hatırlayın?) بِالْعَمَلِ Amel etmekle (Neyle amel etmekle?) بِهِ Onunla لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تَتَّقُونَ **Sakınasınız** (Neden sakınasınız?) النَّارَ Ateşten أَوِ الْمَعَاصِيَ Ya da masiyetlerden

64- ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ **Sonra dönmüştünüz** أَعْرَضْتُمْ Yüz çevirmiştiniz (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ **Bundan sonra** الْمِيثَاقِ Sözden sonra (Neden yüz çevirdiniz?) عَنِ الطَّاعَةِ İtaatten فَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ **Allah'ın fazlı olmasaydı** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Daha ne olmasaydı?) وَرَحْمَتُهُ **Ve onun rahmeti** (Kime olan rahmeti?) لَكُمْ Size (Neyle olan rahmeti?)

بِالتَّوْبَةِ Tevbe ile أَوْ تَأْخِيرِ الْعَذَابِ Ya da azabı geciktirme ile لَكُنْتُمْ **Elbette siz olurdunuz** (Kimlerden?) مِنَ الْخَاسِرِينَ **Hüsrana uğrayanlardan** الْهَالِكِينَ Helak olanlardan

65- وَلَقَدْ **Andolsun ki** (Buradaki lam nedir?) لَامُ قَسَمٍ Yemin lâmıdır عَلِمْتُمُ عَرَفْتُمْ **Bilirsiniz,** tanırsınız (Kimi?) الَّذِينَ **O kimseleri ki** اعْتَدَوْا تَجَاوَزُوا الْحَدَّ **Haddi aştılar** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Nerede?) فِي السَّبْتِ **Cumartesi gününde** (Neyle?) بِصَيْدِ السَّمَكِ Balık avlamakla وَقَدْ نَهَيْنَاهُمْ Halbuki onları nehyetmiştik (Neden?) عَنْهُ Bundan وَهُمْ Onlar (Kimlerdir?) أَهْلُ أَيْلَةَ Eyle halkıdır فَقُلْنَا لَهُمْ **Onlara demiştik** كُونُوا **Oluverin!** (Ne?) قِرَدَةً **Maymunlar** (Ne olduğunuz halde?) خَاسِئِينَ **Aşağılık** مُبْعَدِينَ Uzaklaştırılmış فَكَانُوهَا Onlar da oluverdiler وَهَلَكُوا Ve helak oldular (Ne kadar sonra?) بَعْدَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ Üç gün sonra

66- فَجَعَلْنَاهَا **Ve biz bunu yaptık** أَيْ تِلْكَ الْعُقُوبَةَ Yani bu cezayı (Ne yaptık?) نَكَالًا **Bir ceza** عِبْرَةً مَانِعَةً Engelleyici bir ibret (Neden?) مِنِ ارْتِكَابِ مِثْلِ مَا O şeyin mislini işlemekten ki عَمِلُوا Onlar işlediler (Kim için bir ceza?) لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا **Onların önündekilere** (Daha?) وَمَا خَلْفَهَا **Ve arkasındakilere** أَيْ لِلْأُمَمِ الَّتِي O ümmetlere ki فِي زَمَانِهَا Onların zamanındadırlar (Daha?) وَ بَعْدَهَا Ve onlardan sonradırlar (Daha ne yaptık?) وَمَوْعِظَةً **Bir va'z-u nasihat** (Kim için?) لِلْمُتَّقِينَ **Takva sahibi olanlara** (Kime karşı?) اللهَ Allah'a karşı وَ خُصُّوا Bunlar tahsis edildiler (Neyle?) بِالذِّكْرِ Zikredilmekle (Niçin?) لِأَنَّهُمْ Çünkü onlar (Nedir?) الْمُنْتَفِعُونَ Faydalananlardır (Neyle?) بِهَا O va'z-u nasihat ile بِخِلَافِ غَيْرِهِمْ Diğerlerinin aksine.

67- وَاذْكُرْ **Ve** yâd et! إِذْ **O vakit ki** قَالَ **Demişti** (Kim?) مُوسَى **Musa** (Kime?) لِقَوْمِهِ **Kavmine** وَقَدْ قُتِلَ لَهُمْ Onlardan öldürülmüştü (Kim?) قَتِيلٌ Bir ölü (Öyle ölü ki) لَا يُدْرَى Bilinmiyor (Ne?) قَاتِلُهُ Onun katili وَسَأَلُوهُ Ve istemişlerdi (Neyi?) أَنْ يَدْعُوَ اللهَ Allah'tan istemesini (Neyi?) أَنْ يُبَيِّنَهُ Katili açıklamasını (Kime?) لَهُمْ Onlara فَدَعَاهُ O da dua etmişti إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** يَأْمُرُكُمْ **Size emrediyor** (Neyi?) اَنْ تَذْبَحُوا **Kesmenizi** (Ne?) بَقَرَةً **Bir sığır** قَالُوا **Demişlerdi ki** اَتَتَّخِذُنَا **Bizi alıyor musun?** (Neye?) هُزُوًا **Alaya** مَهْزُوًّا بِنَا Bizi alay edilmiş mi ediniyorsun? (Nasıl?) حَيْثُ Şöyle ki تُجِيبُنَا Bize cevap veriyorsun (Neyle?) بِمِثْلِ ذٰلِكَ Böyle bir şeyle قَالَ **Demişti ki** اَعُوذُ **Ben sığınırım** أَمْتَنِعُ İmtina ederim (Kime sığınırım?) بِاللهِ **Allah'a** (Neden?) مِنْ اَنْ اَكُونَ **Olmam**dan (Kimden?) مِنَ الْجَاهِلِينَ **Cahillerden** الْمُسْتَهْزِئِينَ Alay edenlerden فَلَمَّا عَلِمُوا Ne zaman ki bildiler أَنَّهُ Ki o عَزْمٌ Kesin kararlı oldu

68- قَالُوا **Demişlerdi ki** ادْعُ **Dua et** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Kime?) رَبَّكَ **Rabbine** يُبَيِّنْ **Açıklasın** (Kime?) لَنَا **Bize** مَا هِيَ **O nedir** ؟ أَيْ مَا سِنُّهَا Yani yaşı kaçtır? قَالَ مُوسَى **Demişti ki** Musa إِنَّهُ **Muhakkak ki o** أَيِ اللّٰهُ Yani Allah يَقُولُ **Diyor ki** إِنَّهَا **Muhakkak ki o** (Nedir?) بَقَرَةٌ **Bir sığırdır ki** لَا فَارِضٌ **Kart değildir** مُسِنَّةٌ Yaşlı değildir (Daha?) وَلَا بِكْرٌ **Körpe de değildir** صَغِيرَةٌ Küçük değildir عَوَانٌ بَيْنَ ذٰلِكَ نِصْفٌ **Bunun arası,** ortası مِنَ السِّنِينَ الْمَذْكُورِ Zikredilen yaşların فَافْعَلُوا **Haydi yapın!** (Neyi?) مَا تُؤْمَرُونَ **Emredildiğinizi** (Neyle emredildiğiniz?) بِهِ Kendisiyle (Emredildiğiniz o şey de nedendir?) مِنْ ذَبْحِهَا Onun kesilmesi

69- قَالُوا **Demişlerdi ki** ادْعُ **Dua et** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Kime?) رَبَّكَ **Rabbine** يُبَيِّنْ **Açıklasın** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Neyi?) مَا لَوْنُهَا **Onun rengi nedir?** قَالَ **Demişti ki** إِنَّهُ **Muhakkak ki o** يَقُولُ **Diyor ki** إِنَّهَا **Muhakkak ki o** (Nedir?) بَقَرَةٌ **Bir sığırdır** (Öyle Sığır ki) صَفْرَاءُ **Sarı** (Öyle sığır ki) فَاقِعٌ **Halistir** (Ne?) لَوْنُهَا **Onun rengi** شَدِيدُ الصُّفْرَةِ Çok sarıdır (Yine öyle sığır ki) تَسُرُّ **Haz verir** (Kime?) النَّاظِرِينَ **Bakanlara** (Kime bakanlara?) إِلَيْهَا Kendisine (Ne sebebiyle?) بِحُسْنِهَا Güzelliği sebebiyle أَيْ تُعْجِبُهُمْ Yani onların hoşuna gider.

﴿قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ﴾ أَسَائِمَةٌ أَمْ عَامِلَةٌ ﴿إِنَّ الْبَقَرَ﴾ أَيْ جِنْسَهُ الْمَنْعُوتَ بِمَا ذُكِرَ ﴿تَشَابَهَ عَلَيْنَا﴾ لِكَثْرَتِهِ فَلَمْ نَهْتَدِ إِلَى الْمَقْصُودَةِ ﴿وَاِنَّآ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾﴾ إِلَيْهَا، فِي الْحَدِيثِ "لَوْ لَمْ يَسْتَثْنُوا لَمَا بُيِّنَتْ لَهُمْ آخِرَ الْأَبَدِ" ﴿قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولٌ﴾ غَيْرُ مُذَلَّلَةٍ بِالْعَمَلِ ﴿تُثِيرُ الْاَرْضَ﴾ تَقْلِبُهَا لِلزِّرَاعَةِ، وَالْجُمْلَةُ صِفَةُ ذَلُولٍ دَاخِلَةٌ فِي النَّفْيِ ﴿وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ﴾ الْأَرْضَ الْمُهَيَّأَةَ لِلزِّرَاعَةِ ﴿مُسَلَّمَةٌ﴾ مِنَ الْعُيُوبِ وَآثَارِ الْعَمَلِ ﴿لَا شِيَةَ﴾ لَوْنَ ﴿فِيهَا﴾ غَيْرُ لَوْنِهَا ﴿قَالُوا الْـٰٔنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ﴾ نَطَقْتَ بِالْبَيَانِ التَّامِّ فَطَلَبُوهَا فَوَجَدُوهَا عِنْدَ الْفَتَى الْبَارِّ بِأُمِّهِ فَاشْتَرَوْهَا بِمِلْءِ مَسْكِهَا ذَهَبًا ﴿فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾﴾ لِغَلَاءِ ثَمَنِهَا وَفِي الْحَدِيثِ: "لَوْ ذَبَحُوا أَيَّ بَقَرَةٍ كَانَتْ لَأَجْزَأَتْهُمْ وَلَكِنْ شَدَّدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ فَشَدَّدَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ" ﴿وَاِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادّٰرَءْتُمْ﴾ فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الدَّالِ أَيْ تَخَاصَمْتُمْ وَتَدَافَعْتُمْ ﴿فِيهَا وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ﴾ مُظْهِرٌ ﴿مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾﴾ مِنْ أَمْرِهَا، وَهٰذَا اعْتِرَاضٌ وَهُوَ أَوَّلُ الْقِصَّةِ ﴿فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ﴾ أَيِ الْقَتِيلَ ﴿بِبَعْضِهَا﴾ فَضُرِبَ بِلِسَانِهَا أَوْ عَجْبِ ذَنَبِهَا فَحَيَّ وَقَالَ "قَتَلَنِي فُلَانٌ وَفُلَانٌ" لِابْنَيْ عَمِّهِ وَمَاتَ فَحُرِمَا الْمِيرَاثَ وَقُتِلَا، قَالَ تَعَالَى: ﴿كَذٰلِكَ﴾ الْإِحْيَاءِ ﴿يُحْيِ اللّٰهُ الْمَوْتٰى وَيُرِيكُمْ اٰيَاتِهِ﴾ دَلَائِلَ قُدْرَتِهِ ﴿لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾﴾ تَتَدَبَّرُونَ فَتَعْلَمُونَ أَنَّ الْقَادِرَ عَلَى إِحْيَاءِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ قَادِرٌ عَلَى إِحْيَاءِ نُفُوسٍ كَثِيرَةٍ فَتُؤْمِنُونَ ﴿ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ﴾ أَيُّهَا الْيَهُودُ صَلُبَتْ عَنْ قَبُولِ الْحَقِّ ﴿مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورِ مِنْ إِحْيَاءِ الْقَتِيلِ وَمَا قَبْلَهُ مِنَ الْآيَاتِ ﴿فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ﴾ فِي الْقَسْوَةِ ﴿اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً﴾ مِنْهَا ﴿وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ﴾ فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الشِّينِ ﴿فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَآءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ﴾ يَنْزِلُ مِنْ عُلُوٍّ إِلَى أَسْفَلَ ﴿مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ﴾ وَقُلُوبُكُمْ لَا تَتَأَثَّرُ وَلَا تَلِينُ وَلَا تَخْشَعُ ﴿وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾﴾ وَإِنَّمَا يُؤَخِّرُكُمْ لِوَقْتِكُمْ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالتَّحْتَانِيَّةِ وَفِيهِ الْتِفَاتٌ عَنِ الْخِطَابِ ﴿اَفَتَطْمَعُونَ﴾ أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ ﴿اَنْ يُؤْمِنُوا﴾ أَيِ الْيَهُودُ ﴿لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ﴾ طَائِفَةٌ ﴿مِنْهُمْ﴾ أَحْبَارِهِمْ ﴿يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللّٰهِ﴾ فِي التَّوْرَاةِ ﴿ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ﴾ يُغَيِّرُونَهُ ﴿مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ﴾ فَهِمُوهُ ﴿وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾﴾ أَنَّهُمْ مُفْتَرُونَ وَالْهَمْزَةُ لِلْإِنْكَارِ أَيْ لَا تَطْمَعُوا فَلَهُمْ سَابِقَةٌ بِالْكُفْرِ ﴿وَاِذَا لَقُوا﴾ أَيْ مُنَافِقُو الْيَهُودِ ﴿الَّذِينَ اٰمَنُوا قَالُوا اٰمَنَّا﴾ بِأَنَّ مُحَمَّدًا نَبِيٌّ وَهُوَ الْمُبَشَّرُ بِهِ فِي كِتَابِنَا ﴿وَاِذَا خَلَا﴾ رَجَعَ ﴿بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ قَالُوا﴾ أَيْ رُؤَسَاؤُهُمُ الَّذِينَ لَمْ يُنَافِقُوا لِمَنْ نَافَقَ ﴿اَتُحَدِّثُونَهُمْ﴾ أَيِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿بِمَا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ﴾ أَيْ عَرَّفَكُمْ فِي التَّوْرَاةِ مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ ﴿لِيُحَآجُّوكُمْ﴾ لِيُخَاصِمُوكُمْ وَاللَّامُ لِلصَّيْرُورَةِ ﴿بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ﴾ فِي الْآخِرَةِ وَيُقِيمُوا عَلَيْكُمُ الْحُجَّةَ فِي تَرْكِ اتِّبَاعِهِ مَعَ عِلْمِكُمْ بِصِدْقِهِ ﴿اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾﴾ أَنَّهُمْ يُحَاجُّونَكُمْ إِذَا حَدَّثْتُمُوهُمْ فَتَنْتَهُوا

TÜRKÇE ANLAMI

70- **Dediler ki: "Rabbine dua et, bize açıkça bildirsin o nedir?** Çalışmayıp, otlayan mı? Yoksa çalışan mı? **Şüphe yok ki** zikredilen vasıflardaki **o sığır**ın cinsinden sığır çok olduğundan **bize benzer geldi** bundan dolayı istenilene ulaşamadık. **Ve şüphesiz ki -eğer Allah dilerse- biz elbette** ona **ulaşmışlar oluruz."** Hadiste şöyle rivayet edilmiştir: ***"Şayet (eğer Allah dilerse şeklinde) istisna yapmamış olsalardı başka bir sığır onlara ebedi olarak açıklanmazdı"***

71- **Dedi ki: "O buyuruyor ki, o muhakkak bir sığırdır ki** çalışarak **boyunduruğa alınmamıştır. Ne tarla sürmüş,**[1] ziraat için onu ters yüz etmemiş, **ne de ekini,** ziraat için ayrılmış toprağı **sulamamıştır.** Bütün kusurlardan ve de çalışma izlerinden **sâlîmdir. Onda** kendi renginden başka **hiç alacalık,** (diğer başka bir) renk **yoktur" Dediler ki: "İşte şimdi hakikatı getirdin,** onu tam olarak açıkladın. İneği aradılar ve de annesine karşı iyi olan bir gencin yanında buldular. Sonra da derisi dolusu altın karşılığında satın alıp, **Onu hemen boğazladılar." Halbuki** çok pahalı olduğundan **(bunu) yapmağa asla yaklaşmıyorlardı.** Hadiste şöyle rivayet edilmiştir: ***"Şayet herhangi bir sığır kesmiş olsalardı, (emri)yerine getirmiş olacaklardı. Ama bu işi kendilerine zorlaştırdıkça, Allah daonlara zorlaştırdı"***

72- **Ve yine hatırlayınız ki, siz bir şahsı öldürmüştünüz, sonra bunda birbirinizle çekişmiştiniz**[2] yani tartışmış ve de atışmıştınız. **Allah ise** o kişinin ölümü ile ilgili **sizin gizlediğiniz şeyi** ortaya **çıkarıcıdır.**[3] Kıssanın başlangıcı burasıdır (bu ayettir).

73- **Dedik ki, "Onun bazı parçasını ona** yani öldürülen kişiye **vurunuz."** hayvanın dili ya da kuyruk sokumuyla vurulunca o kişi dirildi ve de -amcasının iki oğlunu kastederek- "beni filan ve de filan öldürdü" deyip, öldü. Bunun üzerine bu kişiler öldürülüp, ölenin mirasından da mahrum bırakıldılar. **Böyle** diriltmeyle **Allah ölüleri diriltir ve düşünesiniz** tefekkür edip, tek bir kişiye can vermeye gücü yetenin çok kişilere de can vermeye gücünün yeteceğini anlayıp, inanasınız **diye size âyetlerini** kudretinin delillerini **gösterir.**

---

[1] Bu cümle "ذَلُولٌ"ün sıfatı olup, nefye dahildir.

[2] Burada; kelimenin aslındaki te, dal harfine idgam edilmiştir.

[3] "Allah ise..." şeklinde başlayan cümle (önceki فَذَبَحُوهَا ayeti ile sonrasında gelen فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ ayeti arasına girmiş bir) itiraz cümlesidir.

74- **Sonra** Ey Yahudiler! **Onun,** zikri geçen ölen kişinin diriltilmesi ve öncesindeki mucizelerin **ardından kalpleriniz katılaştı. O kalpler** katılıkta **taşlar gibidir. Veya katılıkta** onlardan **daha şiddetlidir. Ve şüphesiz taşlardan öylesi vardır ki ondan ırmaklar kaynar. Ve yine şüphe yok taşlardan öylesi vardır ki yarılır da,**[1] **kendisinden su çıkar. Ve yine şüphe yok, taşlardan öylesi vardır ki** sizin kalpleriniz tesirlenmez, yumuşamaz ve boyun eğmezken **Allah korkusundan** yukarıdan aşağı **düşüverir. Allah ise sizin yaptıklarınızdan**[2] **asla gâfil değildir** Sadece sizi belirlenmiş olan vaktinize kadar erteler.

75- Ey iman edenler! **Artık onların** Yahudilerin **size imân edip inanacaklarını ümit eder misiniz?**[3] Onların küfürde bir geçmişleri vardır. Onun için hiç ümidiniz olmasın!. **Onlardan,** bilginlerinden **muhakkak bir gürûh** bir taife **vardır ki** Tevrat'taki **Allah'ın kelâmını işitirler de O'nu akıl ettikten** anladıktan **sonra tahrif etmeye** değiştirmeye **kalkışırlar. Halbuki onlar** iftira edici olduklarını **bilirler.**

76- **Onlar,** yani Yahudi Münafıklar **mü'minlerle karşılaştıklarında, "Biz de** Muhammed'in peygamber olduğuna ve kitabımızda müjdelenen kişi olduğuna **imân ettik," derler. Ve bunların bazıları diğer bazıları ile tenha kalınca da** onlara dönünce de münafıklık etmeyen reisleri münafıklık edenlere **derler ki: "Allah'ın size açtığını** Tevrat'ta size öğrettiği Muhammed'in vasıflarını **onlara** yani müminlere **haber verir misiniz, ki onunla** ahirette **Rabbiniz nezdinde size karşı hüccet ikame etsinler**[4] sizinle hasımlaşsınlar ve de onun doğruluğunu bildiğiniz halde ona uymayı terk ettiğinize dair aleyhinize delil getirsinler! Kendilerine anlattığınız takdirde size karşı bunu delil edineceklerine **Sizin aklınız ermiyor mu** ki buna son veresiniz?!"

KELİME ANLAMI

70- قَالُوا **Demişlerdi ki** اُدْعُ **Dua et** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Kime?) رَبَّكَ **Rabbine** يُبَيِّنْ **Açıklasın** (Kime açıklasın?) لَنَا **Bize** مَا هِيَ **O nedir?** أَسَائِمَةٌ Çalışmayıp, otlayan mı? أَمْ عَامِلَةٌ Yoksa çalışan mı? إِنَّ الْبَقَرَ **Muhakkak ki sığır** أَيْ جِنْسَهُ Yani sığır cinsi

---

[1] Burada; kelimenin aslındaki ت harfi, ش harfine idgam edilmiştir.

[2] Bir diğer kıratte alttan noktalı (ي harfi) ile ("يَعْمَلُونَ /onların yaptıklarından" şeklinde okunmuştur) Bu kıraatte hitaptan iltifat/vardır (muhatap sigasından, gaip sigasına geçilmiştir).

[3] Buradaki hemze inkar anlamındadır.

[4] Buradaki ل, sayrûret içindir.

(Öyle sığır cinsi ki) الْمَنْعُوتَ Vasıflanan (Neyle?) بِمَا ذُكِرَ Zikredilenlerle تَشَابَهَ **Benzeşti** (Kim üzerine?) عَلَيْنَا **Bizim üzerimize** (Niçin benzeşti?) لِكَثْرَتِهِ Çokluğundan dolayı فَلَمْ نَهْتَدِ Bundan sebep ulaşamadık (Neye?) إِلَى الْمَقْصُودَةِ İstenilene وَإِنَّا **Muhakkak ki biz** إِنْ شَآءَ **Şayet dilerse** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyiz?) لَمُهْتَدُونَ **Elbette varırız** (Neye?) إِلَيْهَا O sığıra فِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle vardır لَوْ لَمْ يَسْتَثْنُوا "Şayet istisna etmeselerdi (şayet Allah dilerse demeselerdi...) لَمَا بُيِّنَتْ Açıklanmazdı (Kime?) لَهُمْ Onlara (Ne vakte kadar?) آخِرَ الْأَبَدِ Sonsuza dek

71- قَالَ **Demişti ki** إِنَّهُ **Muhakkak ki o** يَقُولُ **Diyor ki** إِنَّهَا **Elbette o** (Nedir?) بَقَرَةٌ **Bir sığırdır** (Öyle sığır ki) لَا ذَلُولٌ **Boyunduruğa alınmamış** غَيْرُ مُذَلَّلَةٍ Ezilmemiş (Neyle?) بِالْعَمَلِ Çalışmayla (Öyle boyunduruğa alınmamış ki) تُثِيرُ **Sürerek** (Neyi?) الْأَرْضَ **Toprağı** تَقْلِبُهَا Onu ters-yüz ediyor (Niçin?) لِلزِّرَاعَةِ Ekim için وَالْجُمْلَةُ Bu cümle (Nedir?) صِفَةُ ذَلُولٍ "Zelül" kelimesinin sıfatıdır (Daha nedir?) دَاخِلَةٌ Dahildir (Nereye?) فِي النَّفْيِ Nefyin içine (Daha?) وَلَا تَسْقِي **Ve sulamıyor da** (Neyi?) الْحَرْثَ الْأَرْضَ **Ekini,** toprağı (Öyle toprak ki) الْمُهَيَّأَةَ Hazırlanmış (Ne için?) لِلزِّرَاعَةِ Ziraat için (**Yine öyle sığır ki**) مُسَلَّمَةٌ **Kusursuz/Kurtulmuş** (Neden?) مِنَ الْعُيُوبِ Ayıplardan (Daha?) وَآثَارِ الْعَمَلِ Ve çalışma izlerinden (**Yine öyle sığır ki**) لَا شِيَةَ لَوْنَ **Leke/alaca** Renk **yok** (**Nerede?**) فِيهَا **Onda** غَيْرُ لَوْنِهَا Kendi renginden başka قَالُوا **Demişlerdi ki** الْئٰنَ **İşte şimdi** جِئْتَ **Getirdin** (Neyi?) بِالْحَقِّ **Hakikati** نَطَقْتَ Konuştun (Neyle?) بِالْبَيَانِ التَّامِّ Tam beyan ile فَطَلَبُوهَا Onu aradılar فَوَجَدُوهَا Ve de buldular (Nerede?) عِنْدَ الْفَتَى Bir gencin yanında (Öyle genç ki) الْبَارِّ İyi olan (Kime karşı?) بِأُمِّهِ Anasına فَاشْتَرَوْهَا O sığırı satın aldılar (Neye karşılık?) بِمِلْءِ مَسْكِهَا ذَهَبًا Derisi dolu altına karşılık فَذَبَحُوهَا **Hemen onu boğazladılar** وَمَا كَادُوا **Ve az daha olmuyorlardı** يَفْعَلُونَ **Yapıyorlar** (Niçin az daha yapar olmuyorlardı?) لِغَلَاءِ ثَمَنِهَا Fiyatı pahalı olduğu için وَفِي الْحَدِيثِ Hadiste rivayet edilmiştir ki لَوْ ذَبَحُوا "Şayet kesselerdi (Neyi?) أَيَّ بَقَرَةٍ كَانَتْ Hangi sığır olursa olsun لَأَجْزَأَتْهُمْ Onlardan kabul edilirdi وَلَكِنْ Şu kadarı var ki شَدَّدُوا Zorlaştırdılar (Kim üzerine?) عَلَى أَنْفُسِهِمْ Kendileri üzerine فَشَدَّدَ Bundan sebep de zorlaştırdı (Kim?) اللّٰهُ Allah (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onların üzerine

72- وَإِذْ **Ve o vakit ki** قَتَلْتُمْ **Öldürmüştünüz** (Neyi?) نَفْسًا **Bir canı** فَادَّارَءْتُمْ **Ve de çekişmiştiniz** فِيهِ Burada vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ Te'nin idgamı (Neredeki te?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye?) فِي الدَّالِ Dal'a أَيْ تَخَاصَمْتُمْ Yani tartışmıştınız وَتَدَافَعْتُمْ Ve atışmıştınız (Ne hususta?) فِيهَا **Onda** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) مُخْرِجٌ **Çıkartıcıdır** مُظْهِرٌ Ortaya çıkarıcıdır (Neyi?) مَا **O şeyi ki** كُنْتُمْ **Siz idiniz** تَكْتُمُونَ **Gizliyorsunuz** (O gizlediğiniz şey de nedendir?) مِنْ أَمْرِهَا O canın durumundan وَهٰذَا Bu cümle (Nedir?) اعْتِرَاضٌ Cümle-i itiraziyedir وَهُوَ أَوَّلُ الْقِصَّةِ Ve de bu ayet kıssanın başlangıcıdır.

73- فَقُلْنَا **Bunun üzerine demiştik ki:** اضْرِبُوهُ **Ona vurun!** أَيِ الْقَتِيلَ Yani ölüye (Neyle?) بِبَعْضِهَا **Onun bir parçasıyla** فَضُرِبَ Vuruldu (Neyle?) بِلِسَانِهَا Onun diliyle أَوْ عَجْبِ ذَنَبِهَا Ya da kuyruk sokumuyla فَحَيِيَ Bunun üzerine canlandı وَقَالَ Ve dedi ki قَتَلَنِي Beni öldürdü (Kim?) فُلَانٌ وَفُلَانٌ Filanca ve filanca (Kim için böyle dedi?) لِابْنَيْ عَمِّهِ Amcasının iki oğlu için وَمَاتَ Sonra da öldü فَحُرِمَا Bunun üzerine mahrum bırakıldılar (Neden?) الْمِيرَاثَ Mirastan وَقُتِلَا Ve de öldürüldüler قَالَ تَعَالَى: Allah teala dedi ki كَذٰلِكَ الْإِحْيَاءِ **İşte böyle** diriltmeyle يُحْيِي **Diriltir** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kimi?) الْمَوْتٰى **Ölüleri** (Daha?) وَيُرِيكُمْ **Ve size gösterir** (Neyi?) اٰيَاتِهِ **Ayetlerini** دَلَائِلَ قُدْرَتِهِ Kudretinin delillerini لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تَعْقِلُونَ **Akledesiniz** تَتَدَبَّرُونَ Düşünesiniz فَتَعْلَمُونَ Ve de bilesiniz ki أَنَّ الْقَادِرَ Muhakkak ki gücü yeten (Ne üzerine?) عَلٰى إِحْيَاءِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ Bir canı diriltmeye قَادِرٌ Gücü yeter عَلٰى إِحْيَاءِ نُفُوسٍ كَثِيرَةٍ Bir çok canı da diriltmeye فَتُؤْمِنُونَ Böylece iman edersiniz

74- ثُمَّ قَسَتْ **Sonra katılaştı** (Ne?) قُلُوبُكُمْ **Sizin kalpleriniz** أَيُّهَا الْيَهُودُ Ey Yahudiler! صَلُبَتْ Katı oldu (Neden?) عَنْ قَبُولِ الْحَقِّ Hakkı kabulden (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ **Bundan sonra** الْمَذْكُورِ مِنْ إِحْيَاءِ الْقَتِيلِ Zikredilen öldürülmüş kişiyi diriltmeden sonra (Daha neden sonra?) وَمَا قَبْلَهُ مِنَ الْآيَاتِ Ve öncesindeki ayetlerden فَهِيَ **Onlar** (Ne gibidir?) كَالْحِجَارَةِ **Taşlar gibidir** (Nerede?) فِي الْقَسْوَةِ Sertlikte أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً **Ya da daha sert** (Neden?) مِنْهَا O taşlardan وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ **Muhakkak ki taşlardan vardır** لَمَا **Elbette öyle taş ki** يَتَفَجَّرُ **Fışkırır** (Neden?) مِنْهُ **Ondan** (Ne?) الْأَنْهَارُ **Nehirler** وَإِنَّ مِنْهَا **Ve muhakkak ki onlardan vardır** لَمَا **Elbette öyle taş ki** يَشَّقَّقُ **Çatlar/yarılır da** فِيهِ Burada vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ Te'nin idgam edilmesi

(Neredeki te?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye?) فِي الشِّينِ Şin harfine فَيَخْرُجُ **Çıkar** (Neden?) مِنْهُ **Ondan** (Ne?) الْمَآءُ **Su** وَإِنَّ مِنْهَا **Muhakkak ki onlardan vardır** لَمَا **Öyle taş ki** يَهْبِطُ **Yuvarlanıyor** يَنْزِلُ Düşüyor (Nereden?) مِنْ عُلُوٍّ Yüksekten (Nereye?) إِلَى أَسْفَلَ Aşağıya (**Neden düşüyor?**) مِنْ خَشْيَةِ اللهِ **Allah korkusundan** وَقُلُوبُكُمْ Halbuki sizin kalpleriniz لَا تَتَأَثَّرُ Tesirlenmiyor (Daha?) وَلَا تَلِينُ Ve yumuşamıyor وَلَا تَخْشَعُ Ve de boyun eğmiyor وَمَا اللهُ **Allah değildir** بِغَافِلٍ **Gafil** (Neden?) عَمَّا **O şeyden ki** تَعْمَلُونَ **Yapıyorsunuz** وَإِنَّمَا يُؤَخِّرُكُمْ Ve ancak sizi erteliyor (Neye?) لِوَقْتِكُمْ Sizin vaktinize وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) (Neyle?) بِالتَّحْتَانِيَّةِ Alttan noktalı ile (ya'melûn şeklinde ya ile) وَفِيهِ (Bu kıraate göre) ayette vardır (Ne?) اِلْتِفَاتٌ İltifat/dönüş (Neden?) عَنِ الْخِطَابِ Hitaptan/muhatap sigasından (gaip sigasına)

75- اَفَتَطْمَعُونَ **Umut ediyor musunuz?** أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ Ey iman edenler (Neyi?) اَنْ يُؤْمِنُوا **İnanmalarını** أَيِ الْيَهُودُ Yahudilerin inanmalarını (Kime?) لَكُمْ **Size** وَقَدْ كَانَ **Halbuki idi** (Ne?) فَرِيقٌ طَائِفَةٌ **Bir fırka,** bir taife (Öyle fırka ki) مِنْهُمْ **Onlardan** أَحْبَارِهِمْ Onların bilginlerinden (Onlardan bir fırka ne idi?) يَسْمَعُونَ **İşitiyorlardı** (Neyi?) كَلَامَ اللهِ **Allah'ın kelamını** (Neredeki kelamı?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'taki ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ **Sonra da onu tahrif ediyorlardı** يُغَيِّرُونَهُ Onu değiştiriyorlardı (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ **Onu akılları aldıktan sonra** فَهِمُوهُ Onu anladıktan sonra وَهُمْ يَعْلَمُونَ **Halbuki onlar biliyorlar** أَنَّهُمْ Ki onlar (Nedir?) مُفْتَرُونَ İftira edicidirler وَالْهَمْزَةُ (Cümlenin başındaki) hemze/soru (Nedir?) لِلْإِنْكَارِ İnkar içindir أَيْ لَا تَطْمَعُوا Yani ummayın فَلَهُمْ Zira onlar için vardır (Ne?) سَابِقَةٌ Bir Sabıka/Geçmiş (Nerede?) بِالْكُفْرِ Küfürde

76- وَاِذَا لَقُوا **Ve karşılaştıklarında** أَيْ مُنَافِقُو الْيَهُودِ Yani Yahudi Münafıklar (Kimle karşılaştıklarında?) الَّذِينَ **O kimselerle ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** قَالُوا **Derler** اٰمَنَّا **Biz iman ettik** بِأَنَّ مُحَمَّدًا Şöyle ki; elbette Muhammed (Nedir?) نَبِيٌّ Peygamberdir وَهُوَ O (Nedir?) الْمُبَشَّرُ Müjdelenendir (Neyle?) بِهِ Kendisiyle (Nerede?) فِي كِتَابِنَا Bizim kitabımızda وَاِذَا خَلَا **Ve baş başa kaldığında** رَجَعَ Döndüğünde (Kim?) بَعْضُهُمْ **Onların bazısı** (Kimle?) اِلَى بَعْضٍ **Bazısıyla** قَالُوا **Derler** أَيْ رُؤَسَاؤُهُمْ Yani onların başları (Öyle başları ki) الَّذِينَ لَمْ يُنَافِقُوا Münafıklık yapmayanlar (Kime derler?) لِمَنْ نَافَقَ Münafıklık yapanlara اَتُحَدِّثُونَهُمْ **Onlarla konuşuyor musunuz?** أَيِ الْمُؤْمِنِينَ Yani müminlerle

(Neyi konuşuyor musunuz?) بِمَا **O şeyi ki** فَتَحَ **Açtı** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** أَيْ عَرَّفَكُمْ Yani size öğretti (Nerede?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'ta (O bildirdiği şeyler de nedendir?) مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ Hz. Muhammed'in sıfatı (**Niçin açıyor musunuz?**) لِيُحَاجُّوكُمْ **Size karşı delil getirmeleri için** لِيُخَاصِمُوكُمْ Sizinle hasmane tartışmaları için وَاللاَّمُ Buradaki lam (Nedir?) لِلصَّيْرُورَةِ Sayruret anlamındadır (**Neyle delil getirmeleri?**) بِهِ **Onunla** (Kimin yanında?) عِنْدَ رَبِّكُمْ **Rabbinizin yanında** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Daha niçin açıyor musunuz?) وَيُقِيمُوا Ve getirmeleri için (Kim aleyhine?) عَلَيْكُمْ Sizin aleyhinize (Neyi?) الْحُجَّةَ Delili (Ne hususta?) فِي تَرْكِ اتِّبَاعِهِ Ona tabi olmayı terk etmede مَعَ عِلْمِكُمْ Bilmenize rağmen (Neyi?) بِصِدْقِهِ Onun doğruluğunu أَفَلَا تَعْقِلُونَ **Hala düşünemiyor musunuz?** أَنَّهُمْ Ki onlar يُحَاجُّونَكُمْ Size karşı delil getirir (Ne vakit?) إِذَا حَدَّثْتُمُوهُمْ Onlarla konuştuğunuzda (Hala düşünmüyor musunuz ki) فَتَنْتَهُوا Son veresiniz.

قَالَ تَعَالَى: ﴿اَوَلَا يَعْلَمُونَ﴾ الْاسْتِفْهَامُ لِلتَّقْرِيرِ وَالْوَاوُ الدَّاخِلُ عَلَيْهَا لِلْعَطْفِ ﴿اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ
مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾﴾ مَا يُخْفُونَ وَمَا يُظْهِرُونَ مِنْ ذٰلِكَ وَغَيْرِهِ فَيَرْعَوُوا عَنْ ذٰلِكَ ﴿وَمِنْهُمْ﴾
أَيِ الْيَهُودِ ﴿اُمِّيُّونَ﴾ عَوَامُّ ﴿لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ﴾ التَّوْرَاةَ ﴿اِلَّآ﴾ لٰكِنْ ﴿اَمَانِيَّ﴾ أَكَاذِيبَ
تَلَقَّوْهَا مِنْ رُؤَسَائِهِمْ فَاعْتَمَدُوهَا ﴿وَاِنْ﴾ مَا ﴿هُمْ﴾ فِي جَحْدِ نُبُوَّةِ النَّبِيِّ وَغَيْرِهِ مِمَّا يَخْتَلِقُونَهُ
﴿اِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾﴾ ظَنًّا وَلَا عِلْمَ لَهُمْ ﴿فَوَيْلٌ﴾ شِدَّةُ عَذَابٍ ﴿لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِاَيْدِيهِمْ﴾
أَيْ مُخْتَلَقًا مِنْ عِنْدِهِمْ ﴿ثُمَّ يَقُولُونَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ مِنَ الدُّنْيَا وَهُمُ
الْيَهُودُ غَيَّرُوا صِفَةَ النَّبِيِّ فِي التَّوْرَاةِ وَآيَةَ الرَّجْمِ وَغَيْرَهُمَا وَكَتَبُوهَا عَلَى خِلَافِ مَا أُنْزِلَ ﴿فَوَيْلٌ
لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ اَيْدِيهِمْ﴾ مِنَ الْمُخْتَلَقِ ﴿وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾﴾ مِنَ الرِّشَا ﴿وَقَالُوا﴾
لَمَّا وَعَدَهُمُ النَّبِيُّ النَّارَ ﴿لَنْ تَمَسَّنَا﴾ تُصِيبَنَا ﴿النَّارُ اِلَّآ اَيَّامًا مَعْدُودَةً﴾ قَلِيلَةً أَرْبَعِينَ يَوْمًا مُدَّةَ
عِبَادَةِ آبَائِهِمُ الْعِجْلَ ثُمَّ تَزُولُ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ يَا مُحَمَّدُ ﴿اَتَّخَذْتُمْ﴾ حُذِفَتْ مِنْهُ هَمْزَةُ الْوَصْلِ اسْتِغْنَاءً
بِهَمْزَةِ الْاسْتِفْهَامِ ﴿عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا﴾ مِيثَاقًا مِنْهُ بِذٰلِكَ ﴿فَلَنْ يُخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهُ﴾ بِهِ، لَا ﴿اَمْ﴾
بَلْ ﴿تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾﴾ ﴿بَلٰى﴾ تَمَسُّكُمْ وَتَخْلُدُونَ فِيهَا ﴿مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً﴾
شِرْكًا ﴿وَاَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ﴾ بِالْإِفْرَادِ وَالْجَمْعِ أَيِ اسْتَوْلَتْ عَلَيْهِ وَأَحْدَقَتْ بِهِ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ
بِأَنْ مَاتَ مُشْرِكًا ﴿فَاُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾﴾ رُوعِيَ فِيهِ مَعْنَى مَنْ ﴿وَالَّذِينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾﴾ ﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿اِذْ اَخَذْنَا
مِيثَاقَ بَنِيٓ اِسْرَآءِيلَ﴾ فِي التَّوْرَاةِ وَقُلْنَا ﴿لَا تَعْبُدُونَ﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ ﴿اِلَّا اللّٰهَ﴾ خَبَرٌ بِمَعْنَى النَّهْيِ
وَقُرِئَ: لَا تَعْبُدُوا ﴿وَ﴾ أَحْسِنُوا ﴿بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا﴾ بِرًّا ﴿وَذِي الْقُرْبٰى﴾ الْقَرَابَةِ عَطْفٌ عَلَى
الْوَالِدَيْنِ ﴿وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ﴾ قَوْلًا ﴿حَسَنًا﴾ مِنَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَالصِّدْقِ فِي شَأْنِ مُحَمَّدٍ وَالرِّفْقِ بِهِمْ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِضَمِّ الْحَاءِ وَسُكُونِ السِّينِ مَصْدَرٌ
وُصِفَ بِهِ مُبَالَغَةً ﴿وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ﴾ فَقَبِلْتُمْ ذٰلِكَ ﴿ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ﴾ أَعْرَضْتُمْ عَنِ الْوَفَاءِ
بِهِ، فِيهِ الْتِفَاتٌ عَنِ الْغَيْبَةِ وَالْمُرَادُ آبَاؤُهُمْ ﴿اِلَّا قَلِيلًا مِنْكُمْ وَاَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾﴾ عَنْهُ كَآبَائِكُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

77- **Şüphesiz Allah'ın, onların** Hz. Peygamberin sıfatı ile ilgili ve de başka şeylerle ilgili **sakladıklarını da** gizlediklerini de**, izhar eylediklerini de** açığa vurduklarını da **bildiğini bilmiyorlar mı ki**[1] bu tutumlarından vazgeçsinler.

[1] İstifham takrir içindir. (Takrir, muhatabı, kendince sabit bir şeye -biraz da kınayarak- kabul ve itirafa sevketmektir) İstifhamın dahil olduğu و harfi ise atıf içindir.

78- **Ve onlardan** yani Yahudilerden **bazıları da ümmîdirler** avam halktandır **Kitab'ı** Tevrat'ı **bilmezler. Ancak** lakin **birtakım kuruntuları** önderlerinden alıp, itimat ettikleri bir takım yalanları **bilirler. Ve onlar**[1] Hz. Peygamberin peygamberliğini inkarda ve de uydurdukları başka konularda **yalnız** kendilerinde kesin bir bilgi olmaksızın **zanneder** dururlar.

79- **Şimdi veyl!** Şiddetli azap! **o kimselere ki, kitabı elleriyle yazarlar** yani kendilerinden uydururlar **da sonra bununla** dünyadan **az bir karşılık satın almak için, "Bu Allah tarafındandır" derler**. Bunlar, Tevrat'taki Hz. Peygamberin sıfatını, Recm ayetini ve daha başka ayetleri de indirildiklerine aykırı olarak değiştirip onları (elleriyle) yazan Yahudilerdir. **Artık veyl onlara, o ellerinin yazmış olduğu** uydurulmuş **şeylerden dolayı. Ve veyl onlara o kazanmış oldukları şeylerden** rüşvetlerden **dolayı!**

80- **Ve** Hz. Peygamber onları ateşle tehdit ettiğinde: **"Bizlere** babalarının buzağıya tapma müddetleri olan **birkaç,** kırk kadar **sayılı** az **günden, başka cehennem ateşi temas etmeyecek** dokunmayacaktır Sonra da bu azap kalkacaktır **dediler.** Ey Muhammed! Onlara **de ki: "Siz Allah'ın huzurunda bir ahid mi** kendisinden buna dair bir söz mü **aldınız**[2]**? Elbette Allah** buna dair **sözünden dönmez** Hayır! (Böyle bir söz yok!) **Yoksa** bilakis **bilmeyeceğiniz bir şeyi Allah'a isnad edip söylüyor musunuz."**

81- **Hayır!** Size ateş dokunacak ve de orada ebedi kalacaksınız. **Her kim bir kötülük** şirk **işler, günahı**[3] **da kendisini kuşatırsa,** yani müşrik olarak ölmek suretiyle günahı kendisini istila eder ve de onu dört bir yandan çevrelerse **işte onlar**[4] **ateş halkıdır. Onlar o ateşte ebedî kalacak kimselerdir.**

82- **İmân edenler ve sâlih amellerde bulunanlar ise işte onlar cennet halkıdır. Onlar cennette ebedi kalıcıdırlar.**

83- **Ve** yâd et! **O vakit ki, Biz İsrail oğullarından** Tevrat'ta **Yalnızca Allah'a**[5] **kulluk edeceksiniz,**[6] **ana-babaya, yakın akrabaya,**[7] **yetimlere,**

---

[1] Ayetteki إنْ, ما anlamındadır.

[2] Bu kelimeden -istifham hemzesiyle yetinilerek- vasıl hemzesi hazfedilmiştir.

[3] Hem müfret, hem de cemi olarak okunur.

[4] Burada ("hüm" şeklinde zamir çoğul getirilerek) "men" kelimesinin manası gözetilmiştir.

[5] Nehiy anlamında haberdir.

[6] Lâ ta'budûne şeklinde ت ile ve de la ya'budûne şeklinde ي ile de okundu. Ayrıca bir kıraatte de lâ ta'budû / "İbadet etmeyin!" şeklinde okundu.

[7] Bu kelime elvâlideyn kelimesine atıftır.

yoksullara ihsan iyilik **edeceksiniz. İnsanlara** iyiliği emretmek, kötülüğü nehyetmek; Hz. Muhammed'in durumu hakkında doğrulukla ve de insanlara yumuşak davranmak suretiyle **güzel**[1] güzel **konuşun, namazı kılın, zekatı verin" diye söz almıştık** Siz de bunu kabul etmiştiniz. **Sonra siz** -burada kastedilen onların babalarıdır- **içinizden pek azınız hariç** ahde vefa göstermekten **kaçındınız**[2] yüz çevirdiniz **ve siz hâlâ** babalarınız gibi o ahde vefadan **yüz çeviren kimselersiniz.**

KELİME ANLAMI

77- قَالَ تَعَالَى: Dedi ki Allah teala أَوَلَا يَعْلَمُونَ **Ya bilmezler mi ki?** الْاِسْتِفْهَامُ Buradaki istifham (Nedir?) لِلتَّقْرِيرِ Takrir içindir (Bilirler demektir) وَالْوَاوُ Vav ise (Öyle vav ki) الدَّاخِلُ (İstifhamın) dahil olduğu (Ne üzerine?) عَلَيْهَا Vav üzerine (Ne içindir?) لِلْعَطْفِ Atıf içindir أَنَّ اللّٰهَ **Elbette Allah** يَعْلَمُ **Bilir** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** يُسِرُّونَ **Gizliyorlar** (Daha?) وَمَا **Ve o şeyi ki** يُعْلِنُونَ **İlan ediyorlar** مَا يُخْفُونَ Sakladıkları şeyleri (Daha?) وَمَا يُظْهِرُونَ Ve izhar ettikleri şeyleri (Bu şeyler de nedendir?) مِنْ ذٰلِكَ Bu konudan (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve diğer konulardan فَيَرْعَوُوا Böylece pişmanlık duyup-vazgeçsinler (Neden?) عَنْ ذٰلِكَ Bundan

78- وَمِنْهُمْ **Onlardan bazılarıdır** أَيِ الْيَهُودِ Yani Yahudilerden (Kim?) أُمِّيُّونَ **Ümmiler** عَوَامُّ Avam halk (Öyle ümmiler ki) لَا يَعْلَمُونَ **Bilmezler** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı,** (Ondan bedel?) التَّوْرَاةَ Tevratı إِلَّا لٰكِنْ أَمَانِيَّ **Ancak,** lakin **kuruntuları (bilirler)** (Ondan bedel) أَكَاذِيبَ Yalanları (Öyle yalanlar ki) تَلَقَّوْهَا Onları aldılar (Kimden?) مِنْ رُؤَسَائِهِمْ Başlarından فَاعْتَمَدُوهَا Ve de o yalanlara itimat ettiler وَإِنْ مَا هُمْ **Ve onlar olmadı** -buradaki in, mâ anlamındadır- (Ne konuda?) فِي جَحْدِ نُبُوَّةِ النَّبِيِّ Hz. Peygamberin nübüvvetini inkar konusunda (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve diğer şeylerde (O diğer şeyler de nedendir?) مِمَّا يَخْتَلِقُونَهُ Uydurdukları şeylerden إِلَّا يَظُنُّونَ **Ancak zannediyorlar** ظَنًّا Zannetmekle وَلَا عِلْمَ Ve ilim yoktur (Kim için?) لَهُمْ Onlar için

79- فَوَيْلٌ **Veyl olsun** شِدَّةُ عَذَابٍ Şiddetli azap olsun (Kime?) لِلَّذِينَ **O kimselere ki** يَكْتُبُونَ **Yazıyorlar** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** (Neyle?) بِأَيْدِيهِمْ **Elleriyle** أَيْ مُخْتَلَقًا Yani uydurma olarak (Kim tarafından?) مِنْ عِنْدِهِمْ Kendileri tarafından ثُمَّ يَقُولُونَ **Sonra da diyorlar ki**

---

[1] Bir kıraatte ise kendisiyle mübalağa için vasıflanmış mastar olarak hâ'nın zammesi, sin'in sükunuyla okundu.
[2] Burada gaip sigadan (muhatap sigaya) dönülmüştür.

هٰذَا **Bu** (Nedir?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ **Allah tarafındandır** (Niçin elleriyle yazdıklarının Allah'tan olduğunu söylüyorlar?) لِيَشْتَرُوا **Satın almak için** (Neyle?) بِهِ **Bununla** (Neyi?) ثَمَنًا قَلِيلًا **Az bir değeri** (Öyle az değer ki) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan وَهُمْ Onlar (Nedir?) الْيَهُودُ Yahudilerdir غَيَّرُوا Değiştirdiler (Neyi?) صِفَةَ النَّبِيِّ Hz. Peygamberin sıfatını (Neredeki sıfatını?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'taki (Daha neyi değiştirdiler?) وَآيَةَ الرَّجْمِ Ve Recm ayetini (Daha neyi?) وَغَيْرَهُمَا Ve diğerlerini (Daha ne yaptılar?) وَكَتَبُوهَا Ve onu yazdılar (Nasıl?) عَلَى خِلَافِ مَا أُنْزِلَ İndirilene aykırı olarak فَوَيْلٌ **Veyl olsun** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** (Neden?) مِمَّا **O şeyden ki** كَتَبَتْ **Yazdı** (Ne?) أَيْدِيهِمْ **Onların elleri** (O yazdıkları şey de nedendir?) مِنَ الْمُخْتَلَقِ Uydurmalardan (Daha?) وَوَيْلٌ **Ve veyl olsun** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** (Neden?) مِمَّا **O şeyden ki** يَكْسِبُونَ **Kazanıyorlar** (O kazandıkları şey de nedendir?) مِنَ الرِّشَا Rüşvetler

80- وَقَالُوا **Ve dediler ki** (Ne vakit?) لَمَّا وَعَدَهُمْ Ne zaman ki onlara vaat etti (Kim?) النَّبِيُّ Hz.Peygamber (Neyi vaat etti?) النَّارَ Ateşi (Ne dediler?) لَنْ تَمَسَّنَا **Dokunmayacak bize** تُصِيبَنَا İsabet etmeyecek (Ne?) النَّارُ **Ateş** إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً **Ancak sayılı birkaç gün hariç!** قَلِيلَةً أَرْبَعِينَ يَوْمًا Kırk gün kadar az مُدَّةَ عِبَادَةِ آبَائِهِمْ Babalarının ibadeti müddetince (Neye ibadeti?) الْعِجْلَ Buzağıya ثُمَّ تَزُولُ Sonra azap kalkacaktır قُلْ لَهُمْ يَا مُحَمَّدُ **De ki** onlara Ey Muhammed! أَتَّخَذْتُمْ **Aldınız mı?** حُذِفَتْ Hazfedildi (Neden?) مِنْهُ Bundan (Ne?) هَمْزَةُ الْوَصْلِ Vasıl hemzesi (Niçin hazfedildi?) اسْتِغْنَاءً بِهَمْزَةِ الْاِسْتِفْهَامِ İstifham hemzesiyle bundan ihtiyaçsız kalındığı için (Nereden aldınız mı?) عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katından** (Neyi aldınız mı?) عَهْدًا **Bir söz** مِيثَاقًا Bir anlaşma (Kimden?) مِنْهُ Allah'tan (Ne ile ilgili?) بِذٰلِكَ Bununla ilgili فَلَنْ يُخْلِفَ **Öyleyse caymayacaktır** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neden?) عَهْدَهُ **Sözünden** (Neye dair olan sözü?) بِهِ Buna dair. لَا Hayır böyle bir söz almadınız! أَمْ بَلْ **Yoksa,** bilakis تَقُولُونَ **Diyor musunuz?** (Kim üzerine?) عَلَى اللّٰهِ **Allah üzerine** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** لَا تَعْلَمُونَ **Siz bilmiyorsunuz**

81- بَلَى **Hayır! (Öyle değil)** تَمَسُّكُمْ (Ateş) Size dokunacak وَتَخْلُدُونَ Ve temelli kalacaksınız (Nerede?) فِيهَا Orada مَنْ **O kimse ki** كَسَبَ **Kazandı** (Neyi?) سَيِّئَةً **Bir kötülük,** (O kötülükten bedel?) شِرْكًا Şirk (Daha?) وَأَحَاطَتْ **Ve kuşattı** (Kimi?) بِهِ **Onu** (Ne?) خَطِيئَتُهُ **Onun hatası** (Bu kelime...) بِالْإِفْرَادِ Müfret olarak (Daha?) وَالْجَمْعِ Ve cemi olarak (okundu) أَيْ اسْتَوْلَتْ Yani istila etti (Neyi?) عَلَيْهِ Kendisini (Daha?) وَأَحْدَقَتْ Ve çevreledi (Kimi?)

بِهِ Onu (Nereden) مِنْ كُلِّ جَانِبٍ Her taraftan (Nasıl?) بِأَنْ مَاتَ Şöyle ki öldü (Ne olduğu halde?) مُشْرِكًا Müşrik olarak فَأُولٰئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) اَصْحَابُ النَّارِ **Ateş halkıdır** هُمْ **Onlar** فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar** رُوعِيَ Gözetildi (Nerede?) فِيهِ Burada (Ne?) مَعْنَى مَنْ Men kelimesinin manası

82- وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Daha?) وَعَمِلُوا **Ve işlediler** (Neyi?) الصَّالِحَاتِ **İyi işleri** اُولٰئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) اَصْحَابُ الْجَنَّةِ **Cennet halkıdır** هُمْ **Onlar** فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar**

83- وَاذْكُرْ Ve yâd et! اِذْ **O vakit ki** اَخَذْنَا **Biz almıştık** (Neyi?) مِيثَاقَ بَنِي اِسْرَآءِيلَ **İsrail oğullarından söz** (Nerede?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'ta وَقُلْنَا Ve demiştik ki لَا تَعْبُدُونَ **İbadet etmeyeceksiniz** (Bu kelime...) بِالتَّاءِ Te ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve ya ile (okundu) اِلَّا اللّٰهَ **Ancak Allah'a** (Bu cümle nedir?) خَبَرٌ Haberdir (Öyle haber ki) بِمَعْنَى النَّهْيِ Nehiy manası وَقُرِئَ Ve okundu: لَا تَعْبُدُوا Lâ ta'büdû şeklinde وَ أَحْسِنُوا **Ve** iyilik edin (Kime?) بِالْوَالِدَيْنِ **Anababaya** اِحْسَانًا بِرًّا **İyilik etmekle** (Daha kime?) وَذِي الْقُرْبٰى **Akrabalara da** الْقَرَابَةِ Yakınlara (Bu kelime nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine?) عَلَى الْوَالِدَيْنِ El-vâlideyn kelimesi üzerine وَالْيَتَامٰى **Yetimlere de** (Daha?) وَالْمَسَاكِينِ **Miskinlere de** وَقُولُوا **Ve diyin:** (Kime?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** (Ne?) قَوْلًا Bir söz ki حَسَنًا **Güzel** (Bu güzel söz de nedendir?) مِنَ الْأَمْرِ Emretmek (Neyi?) بِالْمَعْرُوفِ İyiyi (Daha?) وَالنَّهْيِ Ve nehyetmek (Neyi?) عَنِ الْمُنْكَرِ Kötüyü (Daha?) وَالصِّدْقِ Ve doğruluk (Ne hususta?) فِي شَأْنِ مُحَمَّدٍ Muhammed'in durumu hakkında (Daha?) وَالرِّفْقِ Ve yumuşak olma (Kime?) بِهِمْ Onlara/insanlara وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) بِضَمِّ الْحَاءِ Hâ harfinin zammesiyle (Daha?) وَسُكُونِ السِّينِ Ve sin harfinin sükunuyla (Husnen şeklinde) (Bu durumda bu kelime nedir?) مَصْدَرٌ Mastardır وُصِفَ بِهِ Kendisiyle vasıflanıldı (Niçin?) مُبَالَغَةً Mübalağa için وَاَقِيمُوا **Dosdoğru kılın** (Neyi?) الصَّلٰوةَ **Namazı** (Daha?) وَاٰتُوا **Ve verin** (Neyi?) الزَّكٰوةَ **Zekatı** فَقَبِلْتُمْ Siz de kabul etmiştiniz (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu ثُمَّ **Sonra da** تَوَلَّيْتُمْ **Yüz çevirdiniz** أَعْرَضْتُمْ Kaçındınız (Neden?) عَنِ الْوَفَاءِ Vefadan (Neye?) بِهِ O söze فِيهِ Burada vardır (Ne?) اِلْتِفَاتٌ İltifat/dönüş (Neden?) عَنِ الْغَيْبَةِ Gaib sigasından (muhatap sigaya) وَالْمُرَادُ Burada kastedilen (Nedir?) آبَاؤُهُمْ Babalarıdır اِلَّا قَلِيلًا **Ancak azı hariç** (Öyle azı ki) مِنْكُمْ **Sizden** وَاَنْتُمْ **Halbuki siz** (Nesiniz?) مُعْرِضُونَ **Yüz çeviriciler** (Neden?) عَنْهُ Bundan (Kim gibi?) كَآبَائِكُمْ Sizin babalarınız gibi

﴿وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ﴾ وَقُلْنَا ﴿لَا تَسْفِكُونَ دِمَآءَكُمْ﴾ تُرِيقُونَهَا بِقَتْلِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا ﴿وَلَا
تُخْرِجُونَ اَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ﴾ لَا يُخْرِجُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا مِنْ دَارِهِ ﴿ثُمَّ اَقْرَرْتُمْ﴾ قَبِلْتُمْ ذٰلِكَ
الْمِيثَاقَ ﴿وَاَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾﴾ عَلَى أَنْفُسِكُمْ ﴿ثُمَّ اَنْتُمْ﴾ يَا ﴿هٰٓؤُلَٓاءِ تَقْتُلُونَ اَنْفُسَكُمْ﴾
بِقَتْلِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا ﴿وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَّاهَرُونَ﴾ فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ
فِي الظَّاءِ، وَفِي قِرَاءَةٍ [تَظَاهَرُونَ] بِالتَّخْفِيفِ عَلَى حَذْفِهَا تَتَعَاوَنُونَ ﴿عَلَيْهِمْ بِالْاِثْمِ﴾ بِالْمَعْصِيَةِ
﴿وَالْعُدْوَانِ﴾ الظُّلْمِ ﴿وَاِنْ يَاْتُوكُمْ اُسَارٰى﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ أَسْرَى ﴿تَفْدُوهُمْ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ: {تُفَادُوهُمْ}
تُنْقِذُوهُمْ مِنَ الْأَسْرِ بِالْمَالِ أَوْ غَيْرِهِ وَهُوَ مِمَّا عُهِدَ إِلَيْهِمْ ﴿وَهُوَ﴾ أَيِ الشَّأْنُ ﴿مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ
اِخْرَاجُهُمْ﴾ مُتَّصِلٌ بِقَوْلِهِ وَتُخْرِجُونَ وَالْجُمْلَةُ بَيْنَهُمَا اعْتِرَاضٌ أَيْ كَمَا حُرِّمَ تَرْكُ الْفِدَاءِ، وَكَانَتْ
قُرَيْظَةُ حَالَفُوا الْأَوْسَ، وَالنَّضِيرُ الْخَزْرَجَ، فَكَانَ كُلُّ فَرِيقٍ يُقَاتِلُ مَعَ حُلَفَائِهِ وَيُخَرِّبُ دِيَارَهُمْ
وَيُخْرِجُهُمْ فَإِذَا أُسِرُوا فَدَوْهُمْ، وَكَانُوا إِذَا سُئِلُوا لِمَ تُقَاتِلُونَهُمْ وَتَفْدُونَهُمْ؟ قَالُوا أُمِرْنَا بِالْفِدَاءِ
فَيُقَالُ فَلِمَ تُقَاتِلُونَهُمْ؟ فَيَقُولُونَ حَيَاءً أَنْ تُسْتَذَلَّ حُلَفَاؤُنَا قَالَ تَعَالَى: ﴿اَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ﴾
وَهُوَ الْفِدَاءُ ﴿وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ﴾ وَهُوَ تَرْكُ الْقَتْلِ وَالْإِخْرَاجِ وَالْمُظَاهَرَةِ ﴿فَمَا جَزَٓاءُ مَنْ يَفْعَلُ
ذٰلِكَ مِنْكُمْ اِلَّا خِزْيٌ﴾ هَوَانٌ وَذُلٌّ ﴿فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾ وَقَدْ خُزُوا بِقَتْلِ قُرَيْظَةَ وَنَفْيِ النَّضِيرِ إِلَى
الشَّامِ وَضَرْبِ الْجِزْيَةِ ﴿وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّونَ اِلٰٓى اَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾﴾
بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ [تَعْمَلُونَ] ﴿اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ﴾ بِأَنْ آثَرُوهَا عَلَيْهَا ﴿فَلَا
يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٨٦﴾﴾ يُمْنَعُونَ مِنْهُ ﴿وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ﴾
التَّوْرَاةَ ﴿وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ﴾ أَيْ أَتْبَعْنَاهُمْ رَسُولًا فِي إِثْرِ رَسُولٍ ﴿وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ﴾ الْمُعْجِزَاتِ كَإِحْيَاءِ الْمَوْتَى وَإِبْرَاءِ الْأَكْمَهِ وَالْأَبْرَصِ ﴿وَاَيَّدْنَاهُ﴾ قَوَّيْنَاهُ ﴿بِرُوحِ
الْقُدُسِ﴾ مِنْ إِضَافَةِ الْمَوْصُوفِ إِلَى الصِّفَةِ أَيِ الرُّوحِ الْمُقَدَّسَةِ جِبْرِيلَ لِطَهَارَتِهِ يَسِيرُ مَعَهُ حَيْثُ سَارَ
فَلَمْ تَسْتَقِيمُوا ﴿اَفَكُلَّمَا جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوٰٓى﴾ تُحِبُّ ﴿اَنْفُسُكُمُ﴾ مِنَ الْحَقِّ ﴿اسْتَكْبَرْتُمْ﴾
تَكَبَّرْتُمْ عَنِ اتِّبَاعِهِ جَوَابُ كُلَّمَا وَهُوَ مَحَلُّ الْاِسْتِفْهَامِ، وَالْمُرَادُ بِهِ التَّوْبِيخُ ﴿فَفَرِيقًا﴾ مِنْهُمْ
﴿كَذَّبْتُمْ﴾ كَعِيسَى ﴿وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾﴾ اَلْمُضَارِعُ لِحِكَايَةِ الْحَالِ الْمَاضِيَةِ: أَيْ قَتَلْتُمْ
كَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى ﴿وَقَالُوا﴾ لِلنَّبِيِّ اسْتِهْزَاءً ﴿قُلُوبُنَا غُلْفٌ﴾ جَمْعُ أَغْلَفَ أَيْ مُغَشَّاةٌ بِأَغْطِيَةٍ فَلَا تَعِي
مَا تَقُولُ قَالَ تَعَالَى: ﴿بَلْ﴾ لِلْإِضْرَابِ ﴿لَعَنَهُمُ اللّٰهُ﴾ أَبْعَدَهُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَخَذَلَهُمْ عَنِ الْقَبُولِ
﴿بِكُفْرِهِمْ﴾ وَلَيْسَ عَدَمُ قَبُولِهِمْ لِخَلَلٍ فِي قُلُوبِهِمْ ﴿فَقَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾﴾ مَا زَائِدَةٌ لِتَأْكِيدِ
الْقِلَّةِ أَيْ إِيمَانُهُمْ قَلِيلٌ جِدًّا

TÜRKÇE ANLAMI

84- **Ve hani bir vakitte ahdinizi almıştık** ve de demiştik ki: Birbirinizi öldürmek suretiyle **"Kendi kanlarınızı dökmeyecek** akıtmayacak**sınız ve nefislerinizi yurdunuzdan çıkarmayacaksınız** birbirinizi yurdunuzdan çıkarmayacaksınız" **Sonra ikrar da etmiş** bu misakı kabul de etmiş**tiniz. Ve siz** kendi aleyhinize **şahitlik de edersiniz.**

85- **Sonra siz** Ey **o kimseler!** Birbirinizi öldürmek suretiyle **kendilerinizi öldürürsünüz ve sizden olan bir fırkayı da yurtlarından çıkarırsınız. Ve onların aleyhine günah** mâsiyet **ile, düşmanlık** zulm **ile yardımlaşıyorsunuz**[1] birbirinize destek oluyorsunuz **Ve onlar size esir**[2] **olarak gelince de onlara karşılık fidye veriyorsunuz.**[3] Sizden alınan söz gereği onları mal ya da başka bir şey karşılığında kurtarıyorsunuz. **Halbuki bu** durum; nasıl ki fidye vermeyi bırakmak haram kılınmışsa **onların yurtlarından çıkarılması da sizin üzerinize haram kılınmıştır.**[4] Kurayza kabilesi Evs kabilesi ile, Nazir kabilesi de Hazreç kabilesi ile anlaşma yapmıştı. Her grup müttefiki ile birlikte savaşıyor, diğer kabilenin yurtlarını harap ediyor, onları oradan çıkarıyor ama esir düştüklerinde ise onları fidye karşılığı kurtarıyordu. Onlara: Niçin hem savaşıyor hem de fidye karşılığı kurtarıyorsunuz? diye sorulduğunda derlerdi ki: "Biz fidye vermekle emrolunduk" Öyleyse niçin savaşıyorsunuz? dendiğinde ise; "Müttefiklerimiz küçükdüşmesin diye" derlerdi. Allah teala buyurdu ki: **Artık siz kitabın bir kısmına** fidye vermeye **inanıp da bir kısmını** savaşı, sürgün etmeyi, aleyhte yardımlaşmayı bırakmayı **inkar mı ediyorsunuz? Artık sizden böyle bir iş yapanların cezası, bu dünya hayatında aşağılıktan** alçaklık vezülden **başka bir şey değildir.** Nitekim Kurayza öldürülerek, Beni NadrŞam'a sürülüp, cizyeye bağlanmak suretiyle zelil düşmüştür. **Kıyamet gününde ise onlar azabın en şiddetlisine sevkolunacaklardır. Allah da asla onların yaptıklarından**[5] **gâfil değildir.**

---

[1] Burada kelimenin aslındaki ت harfi, ظ harfine idgam edilmiştir. Bir kıraatte ise ت hazfedilerek bu kelime şeddesiz okunmuştur.

[2] Bir kıraatte "أَسْرَى" şeklinde okunmuştur.

[3] Bir kıraatte "تَفْدُوهُمْ" şeklinde okunmuştur.

[4] Bu son cümle "yurtlarından çıkarırsınız...cümlesine bitişik olup, aradakiler itiraz cümlesidir.

[5] Bu kelime (metinde geçtiği gibi) ي ile ve de (Okuduğumuz kıraate uygun olarak "تَعْمَلُونَ" şeklinde) ت harfi ile okunmuştur.

86- **İşte onlar öyle bir gürûhtur ki,** dünyayı ahirete tercih etmek suretiyle **ahiret karşılığında dünya hayatını satın almışlardır. Binaenaleyh onlardan azap hafifletilmeyecektir. Ve onlar yardım da görmeyeceklerdir,** onlar o azaptan korunmayacaklardır.

87- **Yemin olsun ki muhakkak Biz Mûsa'ya kitabı** Tevrat'ı **verdik. Ondan sonra da birbiri ardınca peygamberler gönderdik** yani bir peygamberin peşine diğerini gönderdik **Meryem'in oğlu İsâ'ya da beyyineler** abraş hastasını ve körleri iyileştirme ile ölüyü diriltme gibi mucizeler **verdik. Ve onu Rûhu'l-Kudüs**[1] yani o her nereye giderse gitsin kendisiyle gelen ve de temizliğinden dolayı mukaddes ruh denilen Cibril **ile teyid ettik** güçlendirdik. Yine de düzelmediler. **Ama ne zaman size bir peygamber nefislerinizin hoşlanmadığı** sevmediği hak olan **bir şey getirdiyse büyüklük taslar**[2] ona uymakta kibirlenir, onlardan İsa gibi **kimisini yalanlar,** Zekeriya ve Yahya gibi **kimisini de öldürüyor muydunuz**[3]**?**

88- **Ve** alay ederek Peygambere **dediler ki: "Bizim kalblerimiz perdelidir.**[4]**"** Yani örtülerle örtülüdür. Bundan dolayı dediklerini anlamaz Allah teala dedi ki: **Bilakis**[5] **öyle değil! Allah onlara inkarları sebebiyle lânet etmiştir** onları rahmetinden uzaklaştırmış hakkı kabulden onları mahrum etmiştir. Yoksa peygamberin tebliğini kabul etmemeleri kalplerindeki bir kusurdan dolayı değildir **Onun içindir ki ne kadar da az**[6]**, imân ederler** yani imanları gerçekten çok azdır.

KELİME ANLAMI

84- وَاِذْ **Ve o vakit ki** اَخَذْنَا **Biz almıştık** (Neyi?) مِيثَاقَكُمْ **Sizin sözünüzü** وَقُلْنَا **Ve demiştik:** لَا تَسْفِكُونَ **Dökmeyeceksiniz** (Neyi?) دِمَآءَكُمْ **Kanlarınızı** تُرِيقُونَهَا Onları akıtmayacaksınız (Neyle?) بِقَتْلِ بَعْضِكُمْ Bazınızın öldürmesiyle (Kimi?) بَعْضًا Diğer bazınızı (Daha?) وَلَا تُخْرِجُونَ **Ve çıkarmayacaksınız** (Kimi?) اَنْفُسَكُمْ **Kendinizi** (Nereden?) مِنْ دِيَارِكُمْ **Yurdunuzdan** لَا يُخْرِجُ Çıkarmayacak (Kim?)

---

[1] Buradaki izafet, mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir

[2] Burası كُلَّمَا nın cevabı olup aynı zamanda istifham mahallidir. İstifhamdan kastedilen ise kınamadır.

[3] Buradaki muzari sigası, geçmiş hali/şimdiki zamanı hikaye içindir. قَتَلْتُمْ manasındadır.

[4] Bu kelime "أَغْلَف" kelimesinin çoğuludur.

[5] Buradaki "بَلْ" idrap (önceki sözü iptal) içindir.

[6] Buradaki "مَا" zait olup, azlığı tekitler.

بَعْضُكُمْ Bazınız (Kimi?) بَعْضًا Bazınızı (Nereden?) مِنْ دَارِهِ Yurdundan ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ **Sonra da siz ikrar ettiniz** قَبِلْتُمْ Kabul ettiniz (Neyi?) ذٰلِكَ الْمِيثَاقَ Bu anlaşmayı وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** تَشْهَدُونَ **Şahitlik ediyordunuz** (Kim üzerine?) عَلَى أَنْفُسِكُمْ Kendi üzerinize

85- ثُمَّ أَنْتُمْ **Sonra siz** يَا Ey! هٰؤُلَاءِ **Şu kimseler!** تَقْتُلُونَ **Öldürüyorsunuz** (Kimi?) أَنْفُسَكُمْ **Birbirinizi** (Nasıl?) بِقَتْلِ بَعْضِكُمْ Bazınızın öldürmesiyle (Kimi?) بَعْضًا Diğer bazınızı (Daha?) وَتُخْرِجُونَ **Ve çıkarıyorsunuz** (Kimi?) فَرِيقًا **Bir fırkayı** (Öyle fırka ki) مِنْكُمْ **Sizden** (Nereden?) مِنْ دِيَارِهِمْ **Yurtlarından** (Ne olduğunuz halde?) تَظَاهَرُونَ **Yardımlaşıyor/sırt çıkıyor halde** فِيهِ Bu kelimede vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ Te harfinin idgamı (Neredeki te harfi?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye?) فِي الظَّاءِ Zı harfine وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) (Neyle?) بِالتَّخْفِيفِ Tahfif ile/şeddesiz (Ne üzerine böyle okundu?) عَلَى حَذْفِهَا Te harfinin hazfedilmesi üzerine تَتَعَاوَنُونَ Yardımlaşıyorsunuz anlamındadır (Kim aleyhine?) عَلَيْهِمْ **Onların aleyhine** (Neyle?) بِالْإِثْمِ بِالْمَعْصِيَةِ **Günahla,** masiyetle (Daha?) وَالْعُدْوَانِ الظُّلْمِ **Ve düşmanlıkla,** zulümle وَإِنْ يَأْتُوكُمْ **Şayet size gelirlerse** (Ne oldukları halde?) أُسَارٰى **Esirler olarak** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) أَسْرٰى Esrâ şeklinde تَفْدُوهُمْ **Onlara fidye veriyorsunuz** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) تُفَادُوهُمْ Tüfâdûhüm şeklinde (Mana şöyledir:) تُنْقِذُوهُمْ Onları kurtarıyorsunuz (Neden?) مِنَ الْأَسْرِ Esirlikten (Neyle?) بِالْمَالِ Mal ile أَوْ غَيْرِهِ Ya da başka bir şeyle وَهُوَ Bu (Nedir?) مِمَّا O şeydendir ki عُهِدَ إِلَيْهِمْ Onların sorumlu tutulduğu şeylerden وَهُوَ أَيِ الشَّأْنُ **Oysa,** yani durum şu ki مُحَرَّمٌ **Haram kılınmıştır** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Ne?) إِخْرَاجُهُمْ **Onları çıkarmak** (Vehüve den itibaren bu cümle nedir?) مُتَّصِلٌ Bitişiktir (Neye?) بِقَوْلِهِ وَتُخْرِجُونَ Ve tuhricûne kelimesine وَالْجُمْلَةُ بَيْنَهُمَا Bu ikisi arasındaki cümle (Nedir?) اِعْتِرَاضٌ İtirazdır أَيْ Yani (Onları çıkarmak ne gibi haram kılınmıştır?) كَمَا حُرِّمَ Haram kılındığı gibi (Ne?) تَرْكُ الْفِدَاءِ Fidyeyi terk etmek وَكَانَتْ قُرَيْظَةُ Kurayza kabilesi idi حَالَفُوا Anlaşma yapmıştı (Kimle?) الْأَوْسَ Evs kabilesi ile وَالنَّضِيرُ Nadr kabilesi de الْخَزْرَجَ Hazreçle (anlaşma yapmıştı) فَكَانَ كُلُّ فَرِيقٍ Her fırka idi يُقَاتِلُ Birbiriyle savaşıyordu (Kimle birlikte?) مَعَ حُلَفَائِهِ Müttefiki ile birlikte وَيُخَرِّبُ دِيَارَهُمْ Ve diğerlerinin yurtlarını harap ediyordu (Daha?) وَيُخْرِجُهُمْ Ve onları çıkarıyordu فَإِذَا أُسِرُوا Esir alındıklarında da فَدَوْهُمْ Fidye karşılığı onları kurtarıyorlardı

وَتَفْدُونَهُمْ Ve de fidye veriyorsunuz وَكَانُوا إِذَا سُئِلُوا Sorulduklarında لِمَ تُقَاتِلُونَهُمْ Niçin savaşıyorsunuz onlarla قَالُوا Derlerdi أُمِرْنَا بِالْفِدَاءِ Fidye ile emredildik فَيُقَالُ Ve denilirdi onlara: فَلِمَ تُقَاتِلُونَهُمْ "Niye onlarla savaşıyorsunuz" فَيَقُولُونَ Derlerdi ki حَيَاءً أَنْ تُسْتَذَلَّ حُلَفَاؤُنَا Müttefiklerimizin zelil düşmesinden utandığımız için قَالَ تَعَالَى: Allah teala dedi ki: أَفَتُؤْمِنُونَ **Siz inanıyor musunuz?** (Neye?) بِبَعْضِ الْكِتَابِ **Kitabın bazısına** وَهُوَ Kitabın inandıkları kısmı الْفِدَاءُ Fidye vermek وَتَكْفُرُونَ **Ve de inkar mı ediyorsunuz?** (Neyi?) بِبَعْضٍ **Diğer bir kısmını** وَهُوَ Bu da (Nedir?) تَرْكُ الْقَتْلِ Savaşmayı bırakmak (Daha?) وَالْإِخْرَاجِ Çıkarmayı bırakmak (Daha?) وَالْمُظَاهَرَةِ Ve aleyhte yardımlaşmak فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ **Bunu yapanın cezası değildir** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** اِلَّا خِزْيٌ **Ancak alçaklık** هَوَانٌ وَذُلٌّ Aşağılık ve zül (Nerede alçaklık?) فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا **Dünya hayatında** وَقَدْ خُزُوا Ve alçak düşürüldüler (Neyle?) بِقَتْلِ قُرَيْظَةَ Kurayza'yı öldürülmesiyle (Daha ne ile?) وَنَفْيِ النَّضِيرِ Nadr'ın sürülmesiyle (Nereye?) إِلَى الشَّامِ Şam'a (Daha?) وَضَرْبِ الْجِزْيَةِ Ve cizye vurulması وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Ve kıyamet gününde de** يُرَدُّونَ **Çevrilirler** (Nereye?) اِلٰى اَشَدِّ الْعَذَابِ **Azabın en şiddetlisine** وَمَا اللّٰهُ **Allah değildir** (Ne?) بِغَافِلٍ **Gafil** (Neden gafil?) عَمَّا **O şeyden ki** يَعْمَلُونَ **Yapıyorlar** بِالْيَاءِ Ya ile (Daha?) وَالتَّاءِ Ve te ile (okundu)

86- أُولٰئِكَ **İşte onlar** الَّذِينَ **O kimselerdir ki** اشْتَرَوُا **Satın aldılar** (Neyi?) الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا **Dünya hayatını** (Neye karşılık?) بِالْاٰخِرَةِ **Ahirete karşılık** بِأَنْ آثَرُوهَا Şöyle ki onu tercih ettiler (Ne üzerine?) عَلَيْهَا Ahiret üzerine فَلَا يُخَفَّفُ **Hafifletilmez de** (Kimden?) عَنْهُمُ **Onlardan** (Ne?) الْعَذَابُ **Azap** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar olmazlar da** (Ne olmazlar da?) يُنْصَرُونَ **Yardım ediliyorlar** يُمْنَعُونَ Engelleniyor/korunuyor olmazlar (Neden?) مِنْهُ O azaptan

87- وَلَقَدْ اٰتَيْنَا **Andolsun ki biz verdik** (Kime?) مُوسَى **Musa'ya** (Neyi verdik?) الْكِتَابَ **Kitabı,** Tevrat'ı التَّوْرَاةَ وَقَفَّيْنَا **Ve peşpeşe gönderdik** (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِهِ **Ondan sonra** (Kimi?) بِالرُّسُلِ **Peygamberleri** أَيْ أَتْبَعْنَاهُمْ Onları takip ettirdik (Neyle?) رَسُولاً Bir peygamberle (Nerede?) فِي إِثْرِ رَسُولٍ Her bir peygamberin peşinden وَاٰتَيْنَا **Ve verdik** (Kime?) عِيسَى **İsa'ya** (Öyle İsa ki) ابْنَ مَرْيَمَ **Meryem oğlu** (Neyi verdik?) الْبَيِّنَاتِ **Beyyineleri,** الْمُعْجِزَاتِ Mucizeleri (Ne gibi?) كَإِحْيَاءِ الْمَوْتَى Ölüleri diriltmek gibi (Daha?)

وَإِبْرَاءِ الْأَكْمَهِ Ve körleri tedavi gibi (Daha kimi tedavi gibi?) وَالْأَبْرَصِ Alacalıyı tedavi gibi وَأَيَّدْنَاهُ **Onu teyit de ettik** قَوَّيْنَاهُ Kuvvetlendirdik (Neyle?) بِرُوحِ الْقُدُسِ **Rûhu'l-kudüs ile** (Bu kelime nedir?) مِنْ إِضَافَةِ الْمَوْصُوفِ Mevsufun izafe edilmesi kabilindendir (Neye?) إِلَى الصِّفَةِ Sıfata أَيِ الرُّوحِ الْمُقَدَّسَةِ جِبْرِيلَ Yani "Mukaddes Ruh-Cibril" demektir (Niçin ona mukaddes ruh denmiştir?) لِطَهَارَتِهِ Paklığından dolayı يَسِيرُ O yürüyor (Kimle birlikte?) مَعَهُ Onunla/İsa ile birlikte (Nereye?) حَيْثُ سَارَ Yürüdüğü yere فَلَمْ تَسْتَقِيمُوا Buna rağmen hala doğru yola girmediniz أَفَكُلَّمَا جَآءَكُمْ **Size her geldiğinde mi?** (Kim geldiğinde?) رَسُولٌ **Bir peygamber** (Neyle?) بِمَا **O şeyle ki** لَا تَهْوَى تُحِبُّ **Hoşlanmıyor,** sevmiyor (Ne?) أَنْفُسُكُمُ **Sizin nefisleriniz** (O gelen şey de nedendir?) مِنَ الْحَقِّ Haktan اسْتَكْبَرْتُمْ **Büyüklüklenmek isteyeceksiniz** تَكَبَّرْتُمْ Büyüklenecek-siniz (Neden?) عَنِ اتِّبَاعِهِ Ona uymaktan جَوَابُ كُلَّمَا Küllemâ'nın cevabı وَهُوَ O cevap (Nedir?) مَحَلُّ الْاِسْتِفْهَامِ İstifham mahallidir/sorulan şeydir وَالْمُرَادُ Kastedilen بِهِ Bu istifhamla (Nedir?) التَّوْبِيخُ Azarlamadır فَفَرِيقًا **Ve bir kısmını** (Öyle bir kısmı ki) مِنْهُمْ Onlardan كَذَّبْتُمْ **Yalanlamıştınız** (Kim gibi?) كَعِيسَى İsa gibi (Daha?) وَفَرِيقًا **Bir kısmını da** تَقْتُلُونَ **Öldürüyordunuz** الْمُضَارِعُ Buradaki muzari (Nedir?) لِحِكَايَةِ الْحَالِ الْمَاضِيَةِ: Geçmiş hali hikaye içindir أَيْ قَتَلْتُمْ Yani öldürdünüz demektir (Kim gibi?) كَزَكَرِيَّا Zekeriya gibi (Daha?) وَيَحْيَى Ve Yahya gibi

88- وَقَالُوا **Ve dediler** (Kime?) لِلنَّبِيِّ Hz. Peygambere (Nasıl?) اسْتِهْزَاءً Alay olarak قُلُوبُنَا **Bizim kalplerimiz** (Nedir?) غُلْفٌ **Perdelidir** (Buradaki 'ğulf' kelimesi nedir?) جَمْعُ أَغْلَفَ Ağlef kelimesinin cemisidir أَيْ مُغَشَّاةٌ Yani örtülüdür (Neyle?) بِأَغْطِيَةٍ Örtülerle فَلَا تَعِي Bundan dolayı içine almaz (Neyi?) مَا تَقُولُ Söylediğini قَالَ تَعَالَى: Dedi ki Allah teala بَلْ **Bilakis** (Buradaki 'bel' sözü nedir?) لِلْإِضْرَابِ (Önceki sözü) iptal içindir لَعَنَهُمُ **Onlara lanet etti** (Kim?) اللهُ **Allah** أَبْعَدَهُمْ Onları uzaklaştırdı (Neden?) مِنْ رَحْمَتِهِ Rahmetinden وَخَذَلَهُمْ Ve geri bıraktı onları (Neden?) عَنِ الْقَبُولِ Kabulden (Ne sebebiyle?) بِكُفْرِهِمْ **Küfürleri sebebiyle** وَلَيْسَ عَدَمُ قَبُولِهِمْ Onların kabul etmeyişi değildir (Niçin değildir?) لِخَلَلٍ Bir kusurdan (Neredeki?) فِي قُلُوبِهِمْ Kalplerindeki فَقَلِيلًا مَا **Ne kadar da az!** يُؤْمِنُونَ **İman ediyorlar** مَا Mâ (Nedir?) زَائِدَةٌ Zaittir (Niçin gelmiştir?) لِتَأْكِيدِ الْقِلَّةِ Azlığı tekit için أَيْ إِيمَانُهُمْ Yani onların imanları (Nedir?) قَلِيلٌ جِدًّا Gerçekten çok azdır.

﴿وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ﴾ مِنَ التَّوْرَاةِ هُوَ الْقُرْآنُ ﴿وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ﴾
قَبْلَ مَجِيئِهِ ﴿يَسْتَفْتِحُونَ﴾ يَسْتَنْصِرُونَ ﴿عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ يَقُولُونَ: اَللّٰهُمَّ انْصُرْنَا عَلَيْهِمْ بِالنَّبِيِّ
الْمَبْعُوثِ آخِرَ الزَّمَانِ ﴿فَلَمَّا جَآءَهُمْ مَا عَرَفُوا﴾ مِنَ الْحَقِّ وَهُوَ بِعْثَةُ النَّبِيِّ ﴿كَفَرُوا بِهِ﴾ حَسَدًا
وَخَوْفًا عَلَى الرِّيَاسَةِ وَجَوَابُ لَمَّا الْأُولَى دَلَّ عَلَيْهِ جَوَابُ الثَّانِيَةِ ﴿فَلَعْنَةُ اللهِ عَلَى الْكَافِرِينَ (٨٩)﴾
﴿بِئْسَمَا اشْتَرَوْا﴾ بَاعُوا ﴿بِهِ أَنْفُسَهُمْ﴾ أَيْ حَظَّهَا مِنَ الثَّوَابِ، وَمَا نَكِرَةٌ بِمَعْنَى شَيْئًا تَمْيِيزٌ لِفَاعِلِ
بِئْسَ وَالْمَخْصُوصُ بِالذَّمِّ ﴿أَنْ يَكْفُرُوا﴾ أَيْ كُفْرُهُمْ ﴿بِمَآ أَنْزَلَ اللهُ﴾ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿بَغْيًا﴾ مَفْعُولٌ لَهُ
لِيَكْفُرُوا أَيْ حَسَدًا عَلَى ﴿أَنْ يُنْزِلَ اللهُ﴾ بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ[يُنَزِّلَ] ﴿مِنْ فَضْلِهِ﴾ الْوَحْيَ ﴿عَلَى
مَنْ يَشَآءُ﴾ لِلرِّسَالَةِ ﴿مِنْ عِبَادِهِ فَبَآؤُ﴾ رَجَعُوا ﴿بِغَضَبٍ﴾ مِنَ اللهِ بِكُفْرِهِمْ بِمَا أُنْزِلَ وَالتَّنْكِيرُ
لِلتَّعْظِيمِ ﴿عَلَى غَضَبٍ﴾ اِسْتَحَقُّوهُ مِنْ قَبْلُ بِتَضْيِيعِ التَّوْرَاةِ وَالْكُفْرِ بِعِيسَى ﴿وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ
مُهِينٌ (٩٠)﴾ ذُو إِهَانَةٍ ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اٰمِنُوا بِمَآ أَنْزَلَ اللهُ﴾ الْقُرْآنِ وَغَيْرِهِ ﴿قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَآ أُنْزِلَ
عَلَيْنَا﴾ أَيِ التَّوْرَاةِ قَالَ تَعَالَى: ﴿وَيَكْفُرُونَ﴾ اَلْوَاوُ لِلْحَالِ ﴿بِمَا وَرَآءَهُ﴾ سِوَاهُ أَوْ بَعْدَهُ مِنَ الْقُرْآنِ
﴿وَهُوَ الْحَقُّ﴾ حَالٌ ﴿مُصَدِّقًا﴾ حَالٌ ثَانِيَةٌ مُؤَكِّدَةٌ ﴿لِمَا مَعَهُمْ قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿فَلِمَ تَقْتُلُونَ﴾ أَيْ
قَتَلْتُمْ ﴿أَنْبِيَآءَ اللهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (٩١)﴾ بِالتَّوْرَاةِ وَقَدْ نُهِيتُمْ فِيهَا عَنْ قَتْلِهِمْ، وَالْخِطَابُ
لِلْمَوْجُودِينَ فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا بِمَا فَعَلَ آبَاؤُهُمْ لِرِضَاهُمْ بِهِ ﴿وَلَقَدْ جَآءَكُمْ مُوسٰى بِالْبَيِّنَاتِ﴾ بِالْمُعْجِزَاتِ
كَالْعَصَا وَالْيَدِ وَفَلْقِ الْبَحْرِ ﴿ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ﴾ إِلٰهًا ﴿مِنْ بَعْدِهِ﴾ مِنْ بَعْدِ ذَهَابِهِ إِلَى الْمِيقَاتِ
﴿وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ (٩٢)﴾ بِاتِّخَاذِهِ ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ﴾ عَلَى الْعَمَلِ بِمَا فِي التَّوْرَاةِ ﴿وَ﴾ قَدْ
﴿رَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ﴾ الْجَبَلَ حِينَ امْتَنَعْتُمْ مِنْ قَبُولِهَا لِيَسْقُطَ عَلَيْكُمْ وَقُلْنَا ﴿خُذُوا مَآ اٰتَيْنَاكُمْ
بِقُوَّةٍ﴾ بِجِدٍّ وَاجْتِهَادٍ ﴿وَاسْمَعُوا﴾ مَا تُؤْمَرُونَ بِهِ سَمَاعَ قَبُولٍ ﴿قَالُوا سَمِعْنَا﴾ قَوْلَكَ ﴿وَعَصَيْنَا﴾
أَمْرَكَ ﴿وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ﴾ أَيْ خَالَطَ حُبُّهُ قُلُوبَهُمْ كَمَا يُخَالِطُ الشَّرَابُ ﴿بِكُفْرِهِمْ قُلْ﴾
لَهُمْ ﴿بِئْسَمَا﴾ شَيْئًا ﴿يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ﴾ بِالتَّوْرَاةِ عِبَادَةُ الْعِجْلِ ﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (٩٣)﴾ بِهَا
كَمَا زَعَمْتُمُ الْمَعْنَى لَسْتُمْ بِمُؤْمِنِينَ لِأَنَّ الْإِيمَانَ لَا يَأْمُرُ بِعِبَادَةِ الْعِجْلِ، وَالْمُرَادُ آبَاؤُهُمْ أَيْ فَكَذٰلِكَ
أَنْتُمْ لَسْتُمْ بِمُؤْمِنِينَ بِالتَّوْرَاةِ وَقَدْ كَذَّبْتُمْ مُحَمَّدًا وَالْإِيمَانُ بِهَا لَا يَأْمُرُ بِتَكْذِيبِهِ

TÜRKÇE ANLAMI

89- **Daha** henüz gelmeden **önce; kâfirlere karşı** "Allah'ım! Onlara karşı bize ahir zamanda gönderilecek peygamberle yardım eyle" diyerek **zafer** yardım **isterlerken kendilerine Allah katından ellerindeki** Tevrat'ı **doğrulayan bir kitap** Kuran **gelip de o bildikleri şey** Hz. Peygamberin gönderileceği gerçeği **kendilerine gelince** hasetlerinden ve de riyaset mevkilerinin

ellerinden çıkmasından korktukları için **onu inkar ettiler**[1]**. İşte Allah'ın lâneti böyle inkârcılaradır.**

90- **Fazlı kereminden** vahyinden **olarak kullarından** peygamberlik için **dilediği zâta** Kuran'dan **indirdiğine haset ettikleri için**[2] **Allah'ın indirdiğini inkar etmeleri**-yani onların inkarları;[3] **nefislerini**nin sevaptan nasiplerini **karşılığında sattıkları, ne kötü bir şeydir**[4] **Artık** İsa'yı inkar etmek ve de Tevrat'ı zayi etmek suretiyle daha önceden hak ettikleri **gazap üzerine** indirdiğini inkar etmeleri sebebiyle Allah'tan gelen **bir gazapla**[5] **döndüler. Kâfirler için küçük düşürücü bir azap da vardır**.

91- **Kendilerine: Allah'ın indirdiğine** Kuran'a ve diğerlerine **iman edin, denilince: Biz sadece bize indirilene** Tevrat'a **inanırız, derler** Allah teala buyuruyor ki: **Halbuki ondan ötesini de** ondan başkasını ya da ondan sonra gelen Kuran'ı da **inkâr ederler. Halbuki o**[6] **Kur'an, kendi ellerinde bulunan Tevrat'ı doğrulayıcı olarak**[7] **gelmiş hak kitaptır. De ki** onlara: **Şayet siz gerçekten** Tevrat'a **inanıyor idiyseniz** Tevrat'ta kendilerini öldürmekten nehyolunduğunuz halde **neden daha önce Allah'ın peygamberlerini öldürüyordunuz** öldürdünüz**?** Buradaki hitap, -babalarının yaptıkları bu işe razı olduklarından dolayı- Hz. Peygamber zamanındaki Yahudileredir.

92- **Andolsun Musa size apaçık beyyineler** denizin yarılması, (güneş gibi parlayan) el ve asa gibi mucizeler **getirmişti. Sonra onun** belirlenen yere gitmesinin **ardından,** ilah edinmek suretiyle **zalimler olarak buzağıyı** ilah **edindiniz.**

93- **Hatırlayın ki,** Misakı kabul etmekten kaçındığınızda tepenize geçirmek için **Tûr** dağını **üzerinize kaldırmışken** Tevrat'ta bulunanla amel etme konusunda **sizden söz almış:** ve size demiştik ki: **Size verdiklerimizi kuvvetlice** ciddiyet ve çalışmayla **tutun,** ve de emrolunduğunuz şeyi kabul dinlemesiyle **dinleyin. Onlar:** Sözünü **işittik ve** emrine **isyan ettik, dediler. İnkârları sebebiyle kalplerinin içine** içeceğin karıştığı gibi **buzağı** sevgisi **içirildi** karıştı. Onlara **de ki: Eğer** İddia ettiğiniz gibi Tevrat'a **inanıyorsanız,**

---

[1] Birinci "لَمَّا"nın cevabına ikincisinin cevabı delalet etmiştir.

[2] يَكْفُرُ fiilinin mefulü lehidir.

[3] Zem ile tahsis edilen/yerilen şey budur.

[4] Buradaki "mâ" bi'se nin failini temyiz eden şey anlamında mâ-i nekiredir.

[5] Nekre getirilmesi azabı büyütmek içindir.

[6] Haldir.

[7] Tekitleyici ikinci haldir.

Ona **imanınız size** buzağıya ibadet gibi **ne kötü şeyler emrediyor!** Mana şöyledir: Sizler mümin değilsiniz. Zira iman buzağıya ibadeti emretmez. Burada kastedilen onların babalarıdır. Yani 'Sizler de Muhammed'i yalanladığınız için Tevrat'a inanmış değilsiniz. Zira Tevrat'a iman etmiş olmak, onu yalanlamayı emretmez.

KELİME ANLAMI

89- وَلَمَّا جَآءَهُمْ **Ne zaman ki geldi onlara** (Ne?) كِتَابٌ **Bir kitap** (Nereden?) مِنْ عِنْدِ اللهِ **Allah katından** (Öyle kitap ki) مُصَدِّقٌ **Doğrulayıcı** (Neyi?) لِمَا مَعَهُمْ **Onlarla birlikte olanı** (Onlarla birlikte olan da nedir?) مِنَ التَّوْرَاةِ Tevrat هُوَ O kitap (Nedir?) الْقُرْآنُ Kuran'dır وَكَانُوا **Ve idiler** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلُ **Bundan önce** قَبْلَ مَجِيئِهِ Onun gelişinden önce يَسْتَفْتِحُونَ **Fetih/zafer istiyorlardı** يَسْتَنْصِرُونَ Yardım istiyorlardı (Kime karşı?) عَلَى الَّذِينَ **O kimselere karşı ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** يَقُولُونَ Diyorlardı اَللّٰهُمَّ Ey Allah'ım! انْصُرْنَا Bize yardım et! (Kime karşı?) عَلَيْهِمْ Onlara karşı (Kimle yardım et!?) بِالنَّبِيِّ Peygamberle (Öyle peygamber ki) الْمَبْعُوثِ Gönderilecek olan (Ne vakit?) آخِرَ الزَّمَانِ Ahir zamanda فَلَمَّا جَآءَهُمْ **Ne zaman ki geldi onlara** (Ne?) مَا **O şey ki** عَرَفُوا **Bildiler** (O bildikleri şey de nedendir?) مِنَ الْحَقِّ Hak وَهُوَ Bu hak da (Nedir?) بِعْثَةُ النَّبِيِّ Hz. Peygamberin gönderilişidir كَفَرُوا **İnkar ettiler** (Neyi?) بِهِ **Onu** (Niçin inkar ettiler?) حَسَدًا Hasetten dolayı (Daha?) وَخَوْفًا Ve korktuklarından dolayı (Ne üzerine korktuklarından dolayı?) عَلَى الرِّيَاسَةِ Riyasetleri üzerine وَجَوَابُ لَمَّا Lemma'nın cevabı (Öyle lemma ki?) الْأُولَى Birinci دَلَّ عَلَيْهِ Ona delalet etmiştir (Ne?) جَوَابُ الثَّانِيَةِ İkincisinin cevabı (onu inkar ettiler) فَلَعْنَةُ اللهِ **Allah'ın laneti** (Nedir?) عَلَى الْكَافِرِينَ **Kafirler üzerinedir**

90- بِئْسَمَا **Ne kötü şey!** اشْتَرَوْا بَاعُوا **Sattılar** (Neyle?) بِهِ **Onunla** (Neyi?) أَنْفُسَهُمْ **Kendilerini** أَيْ حَظَّهَا Yani nefislerinin payını (Neden payı?) مِنَ الثَّوَابِ Sevaptan وَمَا Buradaki mâ, (Nedir?) نَكِرَةٌ Nekredir بِمَعْنَى شَيْئًا Şey[en] manasında تَمْيِيزٌ Temyizdir (Neyin?) لِفَاعِلِ بِئْسَ "Bi'se"nin failinin وَالْمَخْصُوصُ Tahsis olunun (Neyle?) بِالذَّمِّ Zem ile (şudur): أَنْ يَكْفُرُوا **İnkar etmeleri** أَيْ كُفْرُهُمْ İnkarları (Neyi?) بِمَا **O şeyi ki** أَنْزَلَ **İndirdi** (Kim?) اللهُ **Allah** (O indirdiği şey de nedir?) مِنَ الْقُرْآنِ Kuran (Niçin inkar ettiler?) بَغْيًا **Hasetten dolayı** (Buradaki 'bağyen' kelimesi nedir?) مَفْعُولٌ لَهُ لِيَكْفُرُوا Yekfurû fiilinin Meful-ü lehidir أَيْ حَسَدًا Yani haset ettikleri için (Neye?) عَلَى أَنْ يُنَزِّلَ **İndirmesi** üzerine (Kim?) اللهُ **Allah** (Yünzile fiili...) بِالتَّخْفِيفِ Tahfif ile/şeddesiz (Daha?)

الْوَحْيِ **Fazlından** مِنْ فَضْلِهِ (Nereden indirmesi?) Ve şedde ile (okundu) وَالتَّشْدِيدِ Vahyinden (Kim üzerine?) عَلٰى مَنْ **O kimse üzerine ki** يَشَٓاءُ **Diliyor** (Neyi?) لِلرِّسَالَةِ Peygamberliği (Kimden dilediği?) مِنْ عِبَادِهِ **Kullarından** فَبَٓاؤُ رَجَعُوا **Döndüler** (Neyle birlikte?) بِغَضَبٍ **Bir gazap ile birlikte** (Kim tarafından olan gazap?) مِنَ اللّٰهِ Allah tarafından (Ne sebebiyle olan gazap?) بِكُفْرِهِمْ İnkar etmeleri sebebiyle (Neyi?) بِمَا O şeyi ki أُنْزِلَ İndirildi وَالتَّنْكِيرُ Gazap kelimesinin nekre getirilişi (Ne içindir?) لِلتَّعْظِيمِ Azamet/büyüklük ifadesi içindir (Ne üzerine olan gazap?) عَلٰى غَضَبٍ **Gazap üzerine** (Öyle gazap ki) اِسْتَحَقُّوهُ Onu hak ettiler (Ne vakit?) مِنْ قَبْلُ Bundan önce (Ne sebebiyle?) بِتَضْيِيعِ التَّوْرَاةِ Tevratı zayi etmeleri sebebiyle (Daha ne sebebiyle?) وَالْكُفْرِ İnkar etmeleri sebebiyle (Kimi?) بِعِيسَى İsa'yı وَلِلْكَافِرِينَ **Kafirler için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** مُهِينٌ ذُو إِهَانَةٍ **Küçük düşürücü**

91- وَاِذَا قِيلَ **Ve dendiğinde** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** اٰمِنُوا **İman edin!** (Neye?) بِمَآ **O şeye ki** اَنْزَلَ **İndirdi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** الْقُرْآنِ Kuran'a وَغَيْرِهِ Ve diğerlerine قَالُوا **Derler** نُؤْمِنُ **İman ederiz** (Neye?) بِمَآ **O şeye ki** اُنْزِلَ **İndirildi** (Kim üzerine?) عَلَيْنَا **Bizim üzerimize** أَيِ التَّوْرَاةِ Yani Tevrat'a قَالَ تَعَالَى Allah teala dedi وَيَكْفُرُونَ **Halbuki inkar ediyorlar** الْوَاوُ Buradaki vav (Nedir?) لِلْحَالِ Hal içindir (Neyi inkar ediyorlar?) بِمَا وَرَآءَهُ **Onun ötesindekini** سِوَاهُ Onun dışındakileri أَوْ بَعْدَهُ Ya da ondan sonra geleni (O da nedir?) مِنَ الْقُرْآنِ Kuran وَهُوَ **Halbuki o** (Nedir?) الْحَقُّ **Haktır** (Bu cümle nedir?) حَالٌ Haldir (Yine ne olduğu halde?) مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı** (Bu kelime nedir?) حَالٌ ثَانِيَةٌ مُؤَكِّدَةٌ İkinci tekitleyici haldir (Neyi doğrulayıcı?) لِمَا مَعَهُمْ **Onlarla birlikte olanı** قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ onlara فَلِمَ تَقْتُلُونَ **Öyleyse niye öldürüyorsunuz?** أَيْ قَتَلْتُمْ Yani öldürdünüz? (Kimi?) اَنْبِيَٓاءَ اللّٰهِ **Allah'ın peygamberlerini** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلُ **Bundan önce** اِنْ كُنْتُمْ **Şayet iseniz** (Ne iseniz?) مُؤْمِنِينَ **İnananlar** (Neye?) بِالتَّوْرَاةِ Tevrat'a وَقَدْ نُهِيتُمْ Halbuki siz men edildiniz (Nerede?) فِيهَا O Tevrat'ta (Neden?) عَنْ قَتْلِهِمْ Onları öldürmekten وَالْخِطَابُ Buradaki hitap (Nedir?) لِلْمَوْجُودِينَ Var olanlara-dır (Nerede?) فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا Peygamberimiz zamanında (Onlara neyle hitaptır?) بِمَا فَعَلَ Yaptıklarıyla (Kim?) آبَاؤُهُمْ Babaları (Niçin babalarının yaptıklarıyla onlara hitap edilmiştir?) لِرِضَاهُمْ Onlar razı oldukları için (Neye?) بِهِ Babalarının bu yaptıklarına.

92- وَلَقَدْ جَآءَكُمْ **Andolsun ki size getirdi** (Kim?) مُوسٰى **Musa** (Neyi?) بِالْبَيِّنَاتِ **Beyyineleri** بِالْمُعْجِزَاتِ Mucizeleri (Ne gibi?) كَالْعَصَا Asa gibi (Daha?) وَالْيَدِ El gibi (Daha?) وَفَلْقِ الْبَحْرِ Denizin yarılması gibi ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ **Sonra da siz edindiniz** (Neyi?) الْعِجْلَ **Buzağıyı** (Ne edindiniz?) إِلٰهًا İlah (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِهِ **Ondan sonra** مِنْ بَعْدِ ذَهَابِهِ Onun gidişinden sonra (Nereye?) إِلَى الْمِيقَاتِ Belirlenen yere وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** (Nesiniz?) ظَالِمُونَ **Zalimler** (Ne sebebiyle?) بِاتِّخَاذِهِ Onu edinmek sebebiyle

93- وَإِذْ **O vakit ki** أَخَذْنَا **Biz almıştık** (Neyi?) مِيثَاقَكُمْ **Sizden söz (almıştık)** (Ne üzerine?) عَلَى الْعَمَلِ Amel etme üzerine (Neyle?) بِمَا O şeyle ki فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'tadır وَ قَدْ رَفَعْنَا **Ve** andolsun ki **kaldırmıştık** (Nereye?) فَوْقَكُمْ **Üstünüze** (Neyi?) الطُّورَ **Tur'u** الْجَبَلَ Dağı (Ne vakit?) حِينَ امْتَنَعْتُمْ Kaçındığınız vakit (Neden?) مِنْ قَبُولِهَا Onu kabulden (Niçin kaldırmıştı?) لِيَسْقُطَ Düşmesi için (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize وَقُلْنَا Ve demiştik خُذُوا **Alın** (Neyi?) مَا اٰتَيْنَاكُمْ **Size verdiğimizi** (Neyle alın?) بِقُوَّةٍ **Kuvvetle** بِجِدٍّ وَاجْتِهَادٍ Ciddiyetle ve çabayla وَاسْمَعُوا **Ve de dinleyin!** (Neyi?) مَا O şeyi ki تُؤْمَرُونَ Emrediliyorsunuz (Neyle?) بِهِ O şeyle (Nasıl dinleyin?) سَمَاعَ قَبُولٍ Kabul etme dinleyişi ile قَالُوا **Demişlerdi ki** سَمِعْنَا **İşittik** (Neyi?) قَوْلَكَ Sözünü وَعَصَيْنَا **Ve de isyan ettik** (Neye?) أَمْرَكَ Emrine وَأُشْرِبُوا **Ve içirildiler** (Nereye?) فِي قُلُوبِهِمُ **Kalplerinin içine** (Ne?) الْعِجْلَ **Buzağı** أَيْ خَالَطَ Yani karıştı (Ne?) حُبُّهُ Onun sevgisi (Neye karıştı?) قُلُوبَهُمْ Kalplerine (Ne gibi?) كَمَا يُخَالِطُ Karıştığı gibi (Ne?) الشَّرَابُ İçecek (Ne sebebiyle içirildiler?) بِكُفْرِهِمْ **Küfürleri sebebiyle** قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ onlara! بِئْسَمَا شَيْئًا **Ne kötü şey!** يَأْمُرُكُمْ **Size emrediyor** (Neyle?) بِهٖ **Onunla** (Ne?) إِيمَانُكُمْ **Sizin imanınız** (Neye imanınız?) بِالتَّوْرَاةِ Tevrat'a (O şey de nedir?) عِبَادَةُ الْعِجْلِ Buzağıya tapmaktır إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** مُؤْمِنِينَ **İnananlar** (Neye?) بِهَا O Tevrat'a كَمَا زَعَمْتُمْ İddia ettiğiniz gibi الْمَعْنٰى Mana şudur: لَسْتُمْ بِمُؤْمِنِينَ Sizler mümin değilsiniz (Niçin mümin değilsiniz?) لِأَنَّ الْإِيمَانَ Çünkü iman لَا يَأْمُرُ Emretmez (Neyi?) بِعِبَادَةِ الْعِجْلِ، Buzağıya ibadet etmeyi وَالْمُرَادُ Burada kastedilen (Kimdir?) آبَاؤُهُمْ Onların babaları أَيْ فَكَذٰلِكَ أَنْتُمْ Yani işte siz de لَسْتُمْ Değilsiniz (Ne?) بِمُؤْمِنِينَ İnananlar (Neye?) بِالتَّوْرَاةِ Tevrat'a وَقَدْ كَذَّبْتُمْ Halbuki siz yalanladınız (Kimi?) مُحَمَّدًا Muhammed'i وَالْإِيمَانُ İman etmek ise (Neye?) بِهَا Tevrat'a لَا يَأْمُرُ Emretmez (Neyi?) بِتَكْذِيبِهِ Onu yalanlamayı

﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ﴾ أَيِ الْجَنَّةُ ﴿عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً﴾ خَاصَّةً ﴿مِنْ دُونِ النَّاسِ﴾
كَمَا زَعَمْتُمْ ﴿فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾﴾ تَعَلَّقَ بِتَمَنِّيهِ الشَّرْطَانِ عَلَى أَنَّ الْأَوَّلَ قَيْدٌ فِي الثَّانِي
أَيْ إِنْ صَدَقْتُمْ فِي زَعْمِكُمْ أَنَّهَا لَكُمْ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ يُؤْثِرُهَا وَالْمُوصِلُ إِلَيْهَا الْمَوْتُ فَتَمَنَّوْهُ ﴿وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ
اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ﴾ مِنْ كُفْرِهِمْ بِالنَّبِيِّ الْمُسْتَلْزِمِ لِكَذِبِهِمْ ﴿وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾﴾ الْكَافِرِينَ
فَيُجَازِيهِمْ ﴿وَلَتَجِدَنَّهُمْ﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ وَ﴾ أَحْرَصَ ﴿مِنَ الَّذِينَ اَشْرَكُوا﴾
الْمُنْكِرِينَ لِلْبَعْثِ عَلَيْهَا لِعِلْمِهِمْ بِأَنَّ مَصِيرَهُمُ النَّارُ دُونَ الْمُشْرِكِينَ لِإِنْكَارِهِمْ لَهُ ﴿يَوَدُّ﴾ يَتَمَنَّى
﴿اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ﴾ لَوْ مَصْدَرِيَّةٌ بِمَعْنَى أَنْ وَهِيَ بِصِلَتِهَا فِي تَأْوِيلِ مَصْدَرٍ مَفْعُولُ يَوَدُّ
﴿وَمَا هُوَ﴾ أَيْ أَحَدُهُمْ ﴿بِمُزَحْزِحِهِ﴾ مُبْعِدِهِ ﴿مِنَ الْعَذَابِ﴾ النَّارِ ﴿اَنْ يُعَمَّرَ﴾ فَاعِلُ مُزَحْزِحِهِ
أَيْ تَعْمِيرُهُ ﴿وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾﴾ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ فَيُجَازِيهِمْ. وَسَأَلَ ابْنُ صُورِيَا النَّبِيَّ أَوْ
عُمَرَ عَمَّنْ يَأْتِي بِالْوَحْيِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ جِبْرِيلُ فَقَالَ هُوَ عَدُوُّنَا يَأْتِي بِالْعَذَابِ وَلَوْ كَانَ مِيكَائِيلَ
لَآمَنَّا لِأَنَّهُ يَأْتِي بِالْخِصْبِ وَالسَّلْمِ فَنَزَلَ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ﴾ فَلْيَمُتْ غَيْظًا
﴿فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ﴾ أَيِ الْقُرْآنَ ﴿عَلٰى قَلْبِكَ بِاِذْنِ﴾ بِأَمْرِ ﴿اللّٰهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ قَبْلَهُ مِنَ الْكُتُبِ
﴿وَهُدًى﴾ مِنَ الضَّلَالَةِ ﴿وَبُشْرٰى﴾ بِالْجَنَّةِ ﴿لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾﴾ ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ
وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ﴾ بِكَسْرِ الْجِيمِ وَفَتْحِهَا بِلَا هَمْزٍ وَبِهِ بِيَاءٍ وَدُونَهَا ﴿وَمِيكَالَ﴾ عَطْفٌ عَلَى الْمَلَائِكَةِ
مِنْ عَطْفِ الْخَاصِّ عَلَى الْعَامِّ وَفِي قِرَاءَةٍ مِيكَائِيلَ بِهَمْزَةٍ وَيَاءٍ وَفِي أُخْرَى بِلَا يَاءٍ ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ
لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾﴾ أَوْقَعَهُ مَوْقِعَ لَهُمْ بَيَانًا لِحَالِهِمْ ﴿وَلَقَدْ اَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ أَيْ
وَاضِحَاتٍ حَالٌ، رَدٌّ لِقَوْلِ ابْنِ صُورِيَا لِلنَّبِيِّ مَا جِئْتَنَا بِشَيْءٍ ﴿وَمَا يَكْفُرُ بِهَٓا اِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾﴾
﴿اَ﴾ كَفَرُوا بِهَا ﴿وَكُلَّمَا عَاهَدُوا﴾ اللّٰهَ ﴿عَهْدًا﴾ عَلَى الْإِيمَانِ بِالنَّبِيِّ إِنْ خَرَجَ، أَوِ النَّبِيَّ أَنْ لَا يُعَاوِنُوا
عَلَيْهِ الْمُشْرِكِينَ ﴿نَبَذَهُ﴾ طَرَحَهُ ﴿فَرِيقٌ مِنْهُمْ﴾ بِنَقْضِهِ، جَوَابُ كُلَّمَا وَهُوَ مَحَلُّ الْاسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ
﴿بَلْ﴾ لِلِانْتِقَالِ ﴿اَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾﴾ ﴿وَلَمَّا جَٓاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ﴾ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللّٰهِ﴾ أَيِ التَّوْرَاةَ
﴿وَرَٓاءَ ظُهُورِهِمْ﴾ أَيْ لَمْ يَعْمَلُوا بِمَا فِيهَا مِنَ الْإِيمَانِ بِالرَّسُولِ وَغَيْرِهِ ﴿كَاَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾﴾
مَا فِيهَا مِنْ أَنَّهُ نَبِيٌّ حَقٌّ أَوْ أَنَّهَا كِتَابُ اللّٰهِ

TÜRKÇE ANLAMI

94- Onlara **de ki: "Eğer Allah katında ahiret yurdu** yani cennet iddia ettiğiniz gibi **başka insanların değil de halis** hassaten **sizin ise, ölümünüzü temenni ediniz, eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz"** iki şartın temennilerine taalluku, birincisinin ikincisinde kayıt olması üzerinedir. Yani: eğer

ahiret yurdunun sadece size ait olduğu iddianızda doğru iseniz -cennet sadece kendisine özel olan kişi cenneti seçer. O cennete ulaştıran da ölümdür- Öyleyse o ölümü temenni edin.

95- **Halbuki onu evvelce ellerinin takdim etmiş olduğu** yalancı olmalarını gerektiren peygamberi inkar etmeleri gibi **şeyler sebebiyle asla temenni etmezler. Allah zalimleri** kafirleri **hakkıyla bilir** ve onları cezalandırır.

96- **Ve andolsun ki**[1] varacakları yerin ateş olduğunu bildikleri için **onları, insanlardan ve** dirilmeyi inkar eden **müşriklerden hayata daha düşkün bulacaksınız.** Ama müşrikler dirilmeyi inkar ettikleri için onlar kadar hayata düşkün değildir. **Her biri arzu eder** temenni eder **ki bin sene ömür verilmiş**[2] **olsun. Halbuki bu ömür verilmiş olması**[3] yani uzun ömürlü yapılması **onu** yani onlardan birini **azaptan** ateşten **uzaklaştırıcı değildir. Allah ise onların neler yaptıklarını**[4] **hakkıyla görücüdür** ve de onları cezalandıracaktır.

(Yahudi) İbni Sûriyâ Hz. Peygambere ya da Hz. Ömer'e (r.a.) vahyi getiren meleği sormuş; Hz. Peygamber (ya da Ömer) ***"Cebrail"*** diye cevap verince, *"O bizim düşmanımızdır, azap getirir; şayet vahyi getiren melek Mikail olsaydı bereket ve barış getirdiği için kesin iman ederdik"* demiş, bunun üzerine bu ayet inmiştir:

97- Onlara **de ki: "Her kim Cibrîl'e düşman olmuş ise** kiniyle gebersin." **Çünkü onu** yani Kuran'ı **önündeki** kendinden önceki **kitapları doğrulayıcı ve mü'minler için** sapıklıktan (uzaklaştırıcı) **bir hidâyet ve** cennete dair **bir müjde olmak üzere Allah'ın izni** emriyle **senin kalbin üzerine indiren, şüphe yok ki O'dur.**

98- **Her kim Allah'a ve O'nun meleklerine, peygamberlerine ve Cibril**[5] **ile Mikâil'e**[6] **düşman olursa, Şüphe yok ki Allah da kâfirlerin düşmanıdır.**[7]

---

[1] Buradaki ل kasem lamıdır.

[2] Buradaki "لَوْ", "أَنْ" anlamındadır. لَوْ, sılasıyla birlikte mastar tevilinde olup, "يَوَدُّ" fiilinin mefulüdür.

[3] "Müzahzihihi" ismi failinin faildir.

[4] ي harfi ile ve de ت harfi ile (تَعْمَلُونَ şeklinde) okunmuştur.

[5] [Cibril kelimesinin okunuşları]: (1-Cibrîl şeklinde) Cim harfinin kesresiyle (2-Cebrîl şeklinde cim harfinin) fethasıyla okunur. (Yukarıdaki iki okunuşta olduğu gibi) Hemzesiz (ve de 3-Cebraîl ve 4- Cebrail şeklinde) Hemze ile birlikte; (1-2- ve 3-No'lu okunuşlarda olduğu gibi) Yâ ile Ve de (4-No'lu okunuşta olduğu gibi) Ya olmadan okunur.

[6] Mikail kelimesi -hassın âmm üzerine atfıyla- el-melâiketi kelimesi üzerine atıftır. Bir kıraatte de Mîkâîle şeklinde Hemze ve yâ ile birlikte; bir diğer kıraatte de yâ olmadan Mîkâile şeklinde okundu.

[7] Hallerini beyan için lehüm zamiri yerine bu kelimeyi (lil kâfirîn) getirdi.

99- **Andolsun ki** Ey Muhammed! **sana çok açık**[1] gayet aşikar **âyetler indirdik.** Bu ayet İbni Sûriyâ'nın 'sen bize bir şey getirmedin' sözüne reddir. **Onları fâsıklardan başka bir kimse inkâr etmez.**

100- O ayetleri inkar edip **her ne zaman,** çıktığı takdirde (son) peygambere iman edeceklerine dair Allah ile veya onun aleyhine müşriklere yardım etmeyeceklerine dair Peygamber ile **bir anlaşma yapacak olsalar, onlardan bir gürûh** bozmak suretiyle **o ahdi** fırlatıp **atmadı mı?**[2] **Zaten**[3] **onların ekserisi imân da etmezler.**

101- **Ve onlara Allah tarafından yanlarındaki kitabı doğrulayıcı bir resûl** olan Muhammed (s.a.v.) **gelince o kendilerine kitap verilmiş olanlardan bir gürûh sanki** onun hak peygamber olduğunu ya da onun Allah'ın kitabı olduğunu **bilmiyorlarmış gibi Allah'ın kitabını** Tevrat'ı **arkalarına atıverdiler** yani; orada geçen; Resule iman ile diğer şeylerle amel etmediler.

KELİME ANLAMI

94- قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara إِنْ كَانَتْ **Şayet ise** (Kime?) لَكُمُ **Size** (Ne?) الدَّارُ الْآخِرَةُ **Ahiret yurdu** أَيِ الْجَنَّةُ Yani cennet (Nerede?) عِنْدَ اللهِ **Allah katında** (Ne ise?) خَالِصَةً خَاصَّةً **Has ise** مِنْ دُونِ النَّاسِ **İnsanlara değil** كَمَا زَعَمْتُمْ Siz iddia ettiğiniz gibi فَتَمَنَّوُا **Öyleyse isteyin/temenni edin** (Neyi?) الْمَوْتَ **Ölümü** إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) صَادِقِينَ **Doğru kimseler** تَعَلَّقَ Taalluk etti (Neye?) بِتَمَنِّيهِ Temennilerine (Ne?) الشَّرْطَانِ İki şart (Ne üzere?) عَلَى أَنَّ الْأَوَّلَ Birinci şart (Nedir?) قَيْدٌ Kayıttır (Nerede?) فِي الثَّانِي İkincisinde أَيْ إِنْ صَدَقْتُمْ Yani şayet siz doğru iseniz (Nerede?) فِي زَعْمِكُمْ İddianızda أَنَّهَا Ki o لَكُمْ Sizin içindir وَمَنْ Her kim ki كَانَتْ O cennet oldu (Kim için?) لَهُ Onun için يُؤْثِرُهَا O cenneti tercih eder وَالْمُوصِلُ Halbuki ulaştıran da إِلَيْهَا o cennete (Nedir?) الْمَوْتُ Ölümdür فَتَمَنَّوْهُ Öyleyse onu temenni edin

95- وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ **Onu temenni etmeyecekler** أَبَدًا **Ebedi olarak** (Ne sebebiyle?) بِمَا **O şey sebebiyle ki** قَدَّمَتْ **Takdim etti** (Ne?) أَيْدِيهِمْ **Onların elleri** (Ellerinin takdim etmiş olduğu şeyler de nedendir?) مِنْ كُفْرِهِمْ İnkar etmeleri (Kimi?) بِالنَّبِيِّ Hz. Peygamberi

---

[1] Haldir.

[2] Bu cümle "كُلَّمَا"nın cevabı olup, inkar anlamındaki istifhamın mahallidir.

[3] Buradaki "بَلْ" intikal içindir.

(Öyle inkarları ki) الْمُسْتَلْزِمِ Gerektiren (Neyi?) لِكَذِبِهِمْ Onların yalancı olmalarını وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Kimi?) بِالظَّالِمِينَ الْكَافِرِينَ **Zalimleri,** kafirleri فَيُجَازِيهِمْ Sonunda onları cezalandırır

96- وَلَتَجِدَنَّهُمْ **Andolsun ki onları bulursun** (Buradaki lam nedir?) لَامُ قَسَمٍ Yemin lamıdır (Ne bulursun?) أَحْرَصَ النَّاسِ **İnsanların en hırslısı** (Ne üzerine?) عَلَى حَيٰوةٍ **Yaşam üzerine** (Daha kimden hırslı?) وَأَحْرَصَ مِنَ الَّذِينَ **Ve de o kimselerden** daha hırslı **ki** أَشْرَكُوا **Şirk koştular** الْمُنْكِرِينَ İnkar edenlerden (Neyi?) لِلْبَعْثِ Dirilişi (Ne üzerine daha hırslı?) عَلَيْهَا Yaşam üzerine (Niçin yaşama müşriklerden daha hırslıdırlar?) لِعِلْمِهِمْ Bildikleri için بِأَنَّ مَصِيرَهُمْ Ki elbette onların varacağı yer (Nedir?) النَّارُ Ateştir دُونَ الْمُشْرِكِينَ Müşrikler böyle (daha hırslı) değildir (Niçin?) لِإِنْكَارِهِمْ Müşrikler inkar ettikleri için (Neyi?) لَهُ O varılacak yeri يَوَدُّ يَتَمَنَّى **İster,** temenni eder (Kim?) أَحَدُهُمْ **Onlardan her biri** (Neyi ister?) لَوْ يُعَمَّرُ **Yaşatılmak** أَلْفَ سَنَةٍ **Bin sene** لَوْ Lev (Nedir?) مَصْدَرِيَّةٌ Mastar anlamındadır (Daha nedir?) بِمَعْنَى أَنْ En manasındadır وَهِيَ Bu lev بِصِلَتِهَا Sılasıyla birlikte (Nedir?) فِي تَأْوِيلِ مَصْدَرٍ Mastar tevilindedir (Daha nedir?) مَفْعُولُ يَوَدُّ Yeveddü fiilinin mefulüdür وَمَا هُوَ **O değildir** أَيْ أَحَدُهُمْ Yani onlardan birisi (Ne değildir?) بِمُزَحْزِحِهِ مُبْعِدِهِ **Onu uzaklaştırıcı** (Neden uzaklaştırıcı?) مِنَ الْعَذَابِ النَّارِ **Azaptan,** ateşten (Ne onu uzaklaştırıcı değildir?) أَنْ يُعَمَّرَ **Uzun ömürlü yapılması** (En yu'ammer nedir?) فَاعِلُ مُزَحْزِحِهِ Müzahzihihi kelimesinin failidir أَيْ تَعْمِيرُهُ Yani onun uzun ömürlü edilmesi وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) بَصِيرٌ **Görendir** (Neyi?) بِمَا **O şeyi ki** يَعْمَلُونَ **Yapıyorlar** (Bu kelime...) بِالْيَاءِ Ye ile (Daha?) وَالتَّاءِ Ve te ile (okundu) فَيُجَازِيهِمْ Onları cezalandırır

97- وَسَأَلَ Sordu (Kim?) ابْنُ صُورِيَا İbnü Sûriyâ (Kime?) النَّبِيَّ Hz. Peygambere أَوْ عُمَرَ Ya da Hz. Ömer'e (Kimden?) عَمَّنْ O kimseden ki يَأْتِي Getiriyor (Neyi?) بِالْوَحْيِ Vahyi (Öyle kimse ki) مِنَ الْمَلَائِكَةِ Meleklerden فَقَالَ Dedi ki (Hz. Peygamber veya Hz. Ömer) جِبْرِيلُ Cebrail'dir فَقَالَ Bunun üzerine o da dedi هُوَ O (Nedir?) عَدُوُّنَا Bizim düşmanımızdır يَأْتِي O getirir (Neyi?) بِالْعَذَابِ Azabı وَلَوْ كَانَ مِيكَائِيلَ Şayet Mikail olsaydı لَآمَنَّا Elbette iman ederdik (Niçin Mikail olsaydı iman ederdik?) لِأَنَّهُ Zira o يَأْتِي Getiriyor (Neyi?) بِالْخِصْبِ Bolluğu (Daha neyi getiriyor?) وَالسَّلْمِ Ve barışı فَنَزَلَ Bunun üzerine şu ayet indi: قُلْ لَهُمْ

De ki onlara مَنْ **Her kim ki** كَانَ **İse** (Ne ise?) عَدُوًّا **Düşman** (Kime?) لِجِبْرِيلَ **Cibril'e** فَلْيَمُتْ Gebersin (Neden?) غَيْظًا Öfkesinden فَإِنَّهُ **Zira o** نَزَّلَهُ **Onu indirdi** أَيِ الْقُرْآنَ Yani Kuran'ı (Ne üzerine?) عَلَى قَلْبِكَ **Senin kalbin üzerine** (Neyle indirdi?) بِإِذْنِ بِأَمْرِ اللهِ **Allah'ın izni,** emri **ile** (O ne olduğu halde?) مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı** (Neyi?) لِمَا **O şeyi ki** (O şey nerededir?) بَيْنَ يَدَيْهِ **Onun önündedir** قَبْلَهُ Kendisinden öncedir (O kendinden öncekiler de nedendir?) مِنَ الْكُتُبِ Kitaplardan (Daha ne olduğu halde?) وَهُدًى **Ve de hidayet/yol gösterici** (Neden yol gösterici?) مِنَ الضَّلاَلَةِ Dalaletten (Daha ne olduğu halde?) وَبُشْرَى **Ve müjde olarak** (Neyle?) بِالْجَنَّةِ Cennetle (Kim için müjde?) لِلْمُؤْمِنِينَ **Müminler için**

98- مَنْ **Her kim ki** كَانَ **İse** (Ne ise?) عَدُوًّا **Düşman** (Kime?) لِلّٰهِ **Allah'a** (Daha?) وَمَلٰئِكَتِهِ **Ve onun meleklerine** (Daha?) وَرُسُلِهِ **Ve onun peygamberlerine** (Daha?) وَجِبْرِيلَ **Ve Cibril'e** (Cibril kelimesi...) بِكَسْرِ الْجِيمِ 1-(Cibrîl şeklinde) Cim harfinin kesresiyle (Daha?) وَفَتْحِهَا 2-(Cebrîl şeklinde)Ve fethasıyla okundu (Nasıl?) بِلاَ هَمْزٍ (Yukarıdaki iki okunuşta olduğu gibi) Hemzesiz (Daha ne ile birlikte okundu?) وَبِهِ 3-(Cebraîl) ve 4-(Cebrail şeklinde) Hemze ile birlikte (Daha ne ile birlikte okundu?) 1-2 ve 3-No'lu okunuşlarda olduğu gibi) بِيَاءٍ Yâ ile (Daha?) وَدُونَهَا Ve (4-No'lu okunuşta olduğu gibi) Ya olmadan (Daha kime düşman ise?) وَمِيكَالَ **Mîkâl'e** (Bu kelime nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine?) عَلَى الْمَلاَئِكَةِ Melekler üzerine (Ne kabilden?) مِنْ عَطْفِ الْخَاصِّ Hâss'ın atfedilmesi kabilinden (Ne üzerine?) عَلَى الْعَامِّ Âmm üzerine وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) مِيكَائِيلَ Mîkâîl şeklinde (Neyle birlikte?) بِهَمْزَةٍ Hemze ile (Daha?) وَيَاءٍ Ve ye ile وَفِي أُخْرَى Ve bir diğer kıraatte de (okundu) بِلاَ يَاءٍ Ye olmadan فَإِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) عَدُوٌّ **Düşmandır** (Kime?) لِلْكَافِرِينَ **Kafirlere** أَوْقَعَهُ Bunu getirdi (Nereye?) مَوْقِعَ لَهُمْ Lehüm/onlara...kelimesi yerine (Niçin?) بَيَانًا Beyan etmek için (Neyi?) لِحَالِهِمْ Onların halini

99- وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا **Andolsun ki biz indirdik** (Kime?) إِلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ **Sana** Ey Muhammed! (Neyi indirdik?) آيَاتٍ **Ayetler** (Öyle ayetler ki) بَيِّنَاتٍ **Çok açık** أَيْ وَاضِحَاتٍ Gayet aşikar (Bu beyyinat kelimesi nedir?) حَالٌ Haldir (Bu ayet nedir?) رَدٌّ Rettir (Neyi?) لِقَوْلِ ابْنِ صُورِيَا

İbnü Suriya'nın sözünü (Kime olan sözü?) لِلنَّبِيِّ Hz. Peygambere مَا جِئْتَنَا Bize getirmedin (Neyi?) بِشَيْءٍ Hiçbir şey وَمَا يَكْفُرُ **İnkar etmez** (Neyi?) بِهَا **O ayetleri** إِلَّا الْفَاسِقُونَ **Ancak fasıklar**

100- أَكَفَرُوا بِهَا İnkar **mı** ettiler o ayetleri ki وَكُلَّمَا عَاهَدُوا **Her ahitleştiklerinde...** (Kimle?) اللهَ Allah'la **(Nasıl ahitleştiklerinde?)** عَهْدًا **Bir anlaşmayla** (Ne üzerine olan bir anlaşma?) عَلَى الْإِيمَانِ İman etme üzerine (Kime?) بِالنَّبِيِّ Hz. Peygambere إِنْ خَرَجَ Şayet çıkarsa أَوِ النَّبِيِّ Ya da Hz. Peygamberle (bir anlaşma yaptıklarında) (Nasıl olan anlaşma?) أَنْ لَا يُعَاوِنُوا Yardım etmemeleri (Kime karşı?) عَلَيْهِ Ona karşı (Kime yardım etmemeleri?) الْمُشْرِكِينَ Müşriklere نَبَذَهُ طَرَحَهُ **...Onu attı (Kim?)** فَرِيقٌ **Bir fırka** (Öyle fırka ki) مِنْهُمْ **Onlardan** (Nasıl attı?) بِنَقْضِهِ O anlaşmayı bozarak جَوَابُ كُلَّمَا (Bu nebezehu cümlesi) Küllemâ'nın cevabıdır وَهُوَ مَحَلُّ الْاسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ Ve o cevap inkar anlamındaki istifhamın mahallidir بَلْ **Bilakis** (Buradaki "bel" nedir?) لِلْانْتِقَالِ İntikal içindir أَكْثَرُهُمْ **Onların çoğu** لَا يُؤْمِنُونَ **İman etmezler**

101- وَلَمَّا جَاءَهُمْ **Ne zaman ki geldi onlara** (Kim?) رَسُولٌ **Bir peygamber** (Nereden?) مِنْ عِنْدِ اللهِ **Allah katından** مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhammed (s.a.v.) geldi (Öyle peygamber ki) مُصَدِّقٌ **Doğrulayıcı** (Neyi?) لِمَا مَعَهُمْ **Onlarla birlikte olanı** نَبَذَ **Attı** **(Kim?)** فَرِيقٌ **Bir fırka** **(Kimden olan bir fırka?)** مِنَ الَّذِينَ **Öyle kimselerden ki** أُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** (Neyi attılar?) كِتَابَ اللهِ **Allah'ın kitabını** أَيِ التَّوْرَاةَ Yani tevratı **(Nereye attılar?)** وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ **Arkalarına** أَيْ لَمْ يَعْمَلُوا Yani amel etmediler (Neyle?) بِمَا فِيهَا Onda bulunanla (Onda bulunan da nedendir?) مِنَ الْإِيمَانِ İman etmek (Kime?) بِالرَّسُولِ Hz. Peygambere (Daha nedendir?) وَغَيْرِهِ Ve diğer şeylerden (Ne gibi?) كَأَنَّهُمْ **Sanki onlar** لَا يَعْلَمُونَ **Bilmiyorlar** (Neyi?) مَا فِيهَا Onda bulunanı (Nedir onda bulunan?) مِنْ أَنَّهُ Muhakkak ki o/hz. Muhammed (Nedir?) نَبِيٌّ Peygamberdir (Öyle peygamber ki) حَقٌّ Hak أَوْ أَنَّهَا Ya da onun olduğunu bilmiyorlar (Ne olduğunu?) كِتَابُ اللهِ Allah'ın kitabı

﴿وَاتَّبَعُوا﴾ عَطْفٌ عَلَى نَبَذَ ﴿مَا تَتْلُوا﴾ أَيْ تَلَتْ ﴿الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ﴾ عَهْدِ ﴿مُلْكِ سُلَيْمٰنَ﴾ مِنَ السِّحْرِ وَكَانَتْ دَفَنَتْهُ تَحْتَ كُرْسِيِّهِ لَمَّا نُزِعَ مُلْكُهُ أَوْ كَانَتْ تَسْتَرِقُ السَّمْعَ وَتَضُمُّ إِلَيْهِ أَكَاذِيبَ وَتُلْقِيهِ إِلَى الْكَهَنَةِ فَيُدَوِّنُونَهُ وَفَشَا ذٰلِكَ وَشَاعَ أَنَّ الْجِنَّ تَعْلَمُ الْغَيْبَ فَجَمَعَ سُلَيْمَانُ الْكُتُبَ وَدَفَنَهَا فَلَمَّا مَاتَ دَلَّتِ الشَّيَاطِينُ عَلَيْهَا النَّاسَ فَاسْتَخْرَجُوهَا فَوَجَدُوا فِيهَا السِّحْرَ فَقَالُوا "إِنَّمَا مَلَكَكُمْ بِهٰذَا" فَتَعَلَّمُوهُ وَرَفَضُوا كُتُبَ أَنْبِيَائِهِمْ. قَالَ تَعَالَى تَبْرِئَةً لِسُلَيْمَانَ وَرَدّاً عَلَى الْيَهُودِ فِي قَوْلِهِمْ "اُنْظُرُوا إِلَى مُحَمَّدٍ يَذْكُرُ سُلَيْمَانَ فِي الْأَنْبِيَاءِ وَمَا كَانَ إِلَّا سَاحِرًا" ﴿وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ﴾ أَيْ لَمْ يَعْمَلِ السِّحْرَ لِأَنَّهُ كُفْرٌ ﴿وَلٰكِنَّ﴾ بِالتَّشْدِيدِ وَالتَّخْفِيفِ ﴿الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ﴾ اَلْجُمْلَةُ حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ كَفَرُوا ﴿وَ﴾ يُعَلِّمُونَهُمْ ﴿مَآ أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ﴾ أَيْ أُلْهِمَاهُ مِنَ السِّحْرِ وَقُرِئَ بِكَسْرِ اللَّامِ الْكَائِنَيْنِ ﴿بِبَابِلَ﴾ بَلَدٌ فِي سَوَادِ الْعِرَاقِ ﴿هَارُوتَ وَمَارُوتَ﴾ بَدَلٌ أَوْ عَطْفُ بَيَانٍ لِلْمَلَكَيْنِ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ "هُمَا سَاحِرَانِ كَانَا يُعَلِّمَانِ السِّحْرَ" وَقِيلَ مَلَكَانِ أُنْزِلَا لِتَعْلِيمِهِ ابْتِلَاءً مِنَ اللّٰهِ لِلنَّاسِ ﴿وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ﴾ زَائِدَةٌ ﴿اَحَدٍ حَتّٰى يَقُولَآ﴾ لَهُ نُصْحًا ﴿اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ﴾ بَلِيَّةٌ مِنَ اللّٰهِ لِلنَّاسِ لِيَمْتَحِنَهُمْ بِتَعْلِيمِهِ فَمَنْ تَعَلَّمَهُ كَفَرَ وَمَنْ تَرَكَهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ ﴿فَلَا تَكْفُرْ﴾ بِتَعَلُّمِهِ فَإِنْ أَبَى إِلَّا التَّعْلِيمَ عَلَّمَاهُ ﴿فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهٖ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهٖ﴾ بِأَنْ يُبَغِّضَ كُلًّا إِلَى الْآخَرِ ﴿وَمَا هُمْ﴾ أَيِ السَّحَرَةُ ﴿بِضَآرّٖينَ بِهٖ﴾ بِالسِّحْرِ ﴿مِنْ﴾ زَائِدَةٌ ﴿اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ ﴿وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ﴾ فِي الْآخِرَةِ ﴿وَلَا يَنْفَعُهُمْ﴾ وَهُوَ السِّحْرُ ﴿وَلَقَدْ﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿عَلِمُوا﴾ أَيِ الْيَهُودُ ﴿لَمَنِ﴾ لَامُ ابْتِدَاءٍ مُعَلِّقَةٌ لِمَا قَبْلَهَا وَمَنْ مَوْصُولَةٌ ﴿اشْتَرٰيهُ﴾ اخْتَارَهُ أَوِ اسْتَبْدَلَهُ بِكِتَابِ اللّٰهِ ﴿مَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ﴾ نَصِيبٌ فِي الْجَنَّةِ ﴿وَلَبِئْسَ مَا﴾ شَيْئًا ﴿شَرَوْا﴾ بَاعُوا ﴿بِهٖٓ اَنْفُسَهُمْ﴾ أَيِ الشَّارِينَ أَيْ حَظَّهَا مِنَ الْآخِرَةِ أَنْ تَعَلَّمُوهُ حَيْثُ أَوْجَبَ لَهُمُ النَّارَ ﴿لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (١٠٢)﴾ حَقِيقَةَ مَا يَصِيرُونَ إِلَيْهِ مِنَ الْعَذَابِ مَا تَعَلَّمُوهُ ﴿وَلَوْ اَنَّهُمْ﴾ أَيِ الْيَهُودَ ﴿اٰمَنُوا﴾ بِالنَّبِيِّ وَالْقُرْآنِ ﴿وَاتَّقَوْا﴾ عِقَابَ اللّٰهِ بِتَرْكِ مَعَاصِيهِ كَالسِّحْرِ، وَجَوَابُ لَوْ مَحْذُوفٌ أَيْ لَأُثِيبُوا دَلَّ عَلَيْهِ ﴿لَمَثُوبَةٌ﴾ ثَوَابٌ، وَهُوَ مُبْتَدَأٌ وَاللَّامُ فِيهِ لِلْقَسَمِ ﴿مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ﴾ خَبَرُهُ مِمَّا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ ﴿لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (١٠٣)﴾ أَنَّهُ خَيْرٌ لَمَا آثَرُوهُ عَلَيْهِ ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تَقُولُوا﴾ لِلنَّبِيِّ ﴿رَاعِنَا﴾ أَمْرٌ مِنَ الْمُرَاعَاةِ وَكَانُوا يَقُولُونَ لَهُ ذٰلِكَ وَهِيَ بِلُغَةِ الْيَهُودِ سَبٌّ مِنَ الرُّعُونَةِ فَسُرُّوا بِذٰلِكَ وَخَاطَبُوا بِهَا النَّبِيَّ فَنُهِيَ الْمُؤْمِنُونَ عَنْهَا ﴿وَقُولُوا﴾ بَدَلَهَا ﴿انْظُرْنَا﴾ أَيِ انْظُرْ إِلَيْنَا ﴿وَاسْمَعُوا﴾ مَا تُؤْمَرُونَ بِهِ سَمَاعَ قَبُولٍ ﴿وَلِلْكَافِرٖينَ عَذَابٌ اَلٖيمٌ (١٠٤)﴾ مُؤْلِمٌ هُوَ النَّارُ ﴿مَا يَوَدُّ الَّذٖينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكٖينَ﴾ مِنَ الْعَرَبِ عَطْفٌ عَلَى أَهْلِ الْكِتَابِ، وَمِنْ لِلْبَيَانِ ﴿اَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ﴾ زَائِدَةٌ ﴿خَيْرٍ﴾ وَحْيٍ ﴿مِنْ رَبِّكُمْ﴾ حَسَدًا لَكُمْ ﴿وَاللّٰهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ﴾ نُبُوَّتِهِ ﴿مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظٖيمِ (١٠٥)﴾

TÜRKÇE ANLAMI

102- **Şeytanların Süleyman'ın hükümdarlığı zamanında söylüyor olduklarına** yani söyledikleri sihre ya da onların kulak hırsızlığı yapıp, bir çok da yalan ekleyerek bunları yazan kahinlere verdikleri ve de mülkü alındığında Süleyman'ın kürsüsünün altına gömmüş olduğu şeylere **uydular.**[1] Zamanla cinlerin gaybı bildiğine dair bir söylenti yayılmıştı. Bunun üzerine Süleyman (a.s.) da bu kitapları toplamış ve de onları gömmüştü. Kendisi vefat eder etmez, şeytanlar bunları insanlara göstermişler ve "Süleyman size ancak bunlar vasıtasıyla sahip olmuştu" demişlerdi. Onlar da bunları çıkardığında içinde sihir olduğunu gördüler ve peygamberlerinin kitaplarını atıp sihir öğrendiler. Hz. Allah da Hz. Süleyman'ı temize çıkarmak ve de Yahudilerin: "Muhammed'e bakın! Bir sihirbaz olan Süleyman'ı peygamberler arasında zikrediyor." şeklindeki sözlerine ret olarak şöyle buyurdu: **Lakin[2] Süleyman kafir değildi, ama insanlara sihri öğreten[3] şeytanlar kafir olmuşlardı.** Sevâd-ı Irakta bir belde olan **Babil'de** bulunan, **iki meleğe[4]:** İbni Abbas'ın dediğine göre sihir öğreten iki sihirbaz olan ya da denildiğine göre Allah'tan insanlara bir imtihan olarak sihri öğretmek için indirilen iki melek olan **Harut ve Marut'a[5] inen şeyi** ilham edilen sihri **de** öğretiyorlardı **Bu ikisi** öğretecekleri kişiye nasihat olarak **"Biz sadece bir fitneyiz** Allah'tan insanlara gelmiş bir belayız. Allah bu sihrin öğretilmesiyle insanları imtahana çekmektedir; Onu öğrenen kafir, öğrenmeyen ise mümindir. **Sakın** onu öğrenmekle **kafir olma" demedikçe kimseye[6] bir şey öğretmezlerdi.** Yok eğer dinlemezse ona öğretiyorlardı. **Halbuki bu ikisinden, koca ile karısının arasını** her birini diğerine buğzettirerek **ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Oysa Allah'ın izni** iradesi **olmadıkça onlar** yani sihirbazlar **onunla** yani sihirle **kimseye[7] zarar veremezlerdi. Kendilerine** ahirette **zarar verecek, faydalı olmayacak şeyleri** -ki o sihirdir- **öğreniyorlardı. And olsun ki,[8] onu satın alanın ahiretten bir payı** cennette bir nasibi **olmadığını** Yahudiler **biliyorlardı.** Bu satan kişiler **kendilerini** yani nefislerinin payını **karşılığında sattıkları** seçtikleri yahut Allah'ın kitabını değiştirdikleri **şey,** kendilerine ateşi vacip kılan o sihri öğrenmeleri[9] **ne kötü** bir şeydir. **Keşke** varacakları azabın hakikatini **bilselerdi!** O zaman onu öğrenmezlerdi.

---

[1] "تَبِذَ" üzerine atıftır.

[2] Buradaki لَكِن şeddeli ve de şeddesiz olarak iki şekilde de okundu.

[3] Bu cümle "كَفَرُوا" fiilindeki zamirden haldir.

[4] ل harfinin kesresiyle (melikeyn/iki melik) şeklinde de okunmuştur.

[5] Melekeyn'den Bedel ya da atfi beyandır.

[6] "مِنْ" zaittir.

[7] "مِنْ" zaittir.

[8] Buradaki "ل" kasem lamı'dır.

[9] Buradaki "ل" ibtidaiyye olup, öncesini talik etmiştir. "مَنْ" ise mevsuledir.

103- **Onlar** yani Yahudiler Hz. Peygambere ve de Kuran'a **inanıp,** da sihir gibi masiyetleri terk etmek suretiyle Allah'ın azabından **sakınsalardı,**[1] elbette sevap kazanırlardı **Andolsun ki Allah katından olan sevap**[2] kendilerini sattıkları şeyden **daha hayırlıdır.**[3] **Keşke** bunun tercih ettikleri şeyden hayırlı olduğunu **bilselerdi!**

104- **Ey inananlar!** Peygamber'e, **"Bizi de dinle" (raina**[4]**) demeyin,** bu kelime Yahudi dilinde "ru'ûnet" kökünden sövme anlamında olup, onlar bunu Hz. Peygambere söylüyorlardı. Hz. Peygambere bununla hitapta bulunmak onları sevindirince, müminler bundan nehyedildiler. Bunun yerine **"Bize bak" (unzurna)** yani bize doğru bak **deyin ve** emredildiğiniz şeyi kabul dinlemesiyle **dinleyin, inkar edenlere can yakıcı,** elem verici **bir azab** olan ateş **vardır.**

105- **Kitap ehlinden ve** Arap **müşriklerden**[5] **inkar edenler**, haset ettikleri için **Rabbinizden size bir iyilik**[6] vahiy **gelmesini istemezler**. **Allah, rahmetini** peygamberliğini **dilediğine tahsis eder. Allah büyük nimet sahibidir.**

KELİME ANLAMI

102- وَاتَّبَعُوا **Ve onlar tabi oldular** (Bu cümle nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine?) عَلَى نَبَذَ Nebeze üzerine (Neye tabi oldular?) مَا تَتْلُوا أَيْ تَلَتْ **Uydurup-söylediklerine** (Kimin?) الشَّيَاطِينُ **Şeytanların** (Ne vakit?) عَلَى عَهْدِ مُلْكِ سُلَيْمٰنَ **Süleyman'ın mülkü** vakt**inde** (O uydurup söyledikleri de nedendir?) مِنَ السِّحْرِ Sihirden وَكَانَتْ دَفَنَتْهُ Onu gömmüştü (Nereye?) تَحْتَ كُرْسِيِّهِ Kürsüsünün altına (Ne vakit?) لَمَّا نُزِعَ Ne zaman ki söküp-alındı (Ne?) مُلْكُهُ Onun mülkü أَوْ كَانَتْ تَسْتَرِقُ السَّمْعَ Ya da onlar kulak veriyorlardı (Daha?) وَتَضُمُّ إِلَيْهِ Ve katıp-katıştırıyorlardı ona (Neyi?) أَكَاذِيبَ Yalanları وَتُلْقِيهِ إِلَى الْكَهَنَةِ Ve onu kahinlere ulaştırıyorlardı فَيُدَوِّنُونَهُ Onlar da bunu yazıyorlardı وَفَشَا ذٰلِكَ Böylece sihir yaygınlaştı (Daha?) وَشَاعَ Ve yayıldı ki أَنَّ الْجِنَّ Elbette Cinler تَعْلَمُ الْغَيْبَ Gaybı bilir فَجَمَعَ سُلَيْمَانُ Bunun üzerine Süleyman topladı (Neyi?) الْكُتُبَ Kitapları (Daha?) وَدَفَنَهَا Ve de gömdü onları فَلَمَّا مَاتَ Ne zaman ki öldü دَلَّتِ الشَّيَاطِينُ Şeytanlar gösterdi (Neyi?) عَلَيْهَا O kitapları (Kime?) النَّاسَ İnsanlara فَاسْتَخْرَجُوهَا Onlar da kitapları çıkardılar فَوَجَدُوا فِيهَا Ve de buldular onlarda (Neyi?) السِّحْرَ Sihri

---

[1] "لَوْ"in cevabı (tefsirde geçtiği şekliyle) mahzuftur. Bu cevaba ayeti kerimenin devamı (Allah katından bir sevap...) delalet etmiştir.

[2] Bu kelime müpteda olup, başındaki "لَ"kasem içindir

[3] Bu da gerideki mübtedanın haberidir

[4] Bu kelime الْمُرَاعَاة kökünden emirdir.

[5] Bu kelime "أَهْلِ الْكِتَابِ" kelimesi üzerine atıftır. "مِنْ" ise beyan anlamındadır

[6] Buradaki "مِنْ" zaittir.

فَقَالُوا Ve dediler ki إِنَّمَا مَلَكَكُمْ O Süleyman size ancak malik oldu (Neyle?) بِهٰذَا Bununla فَتَعَلَّمُوهُ Bunun üzerine sihri öğrendiler (Daha?) وَرَفَضُوا كُتُبَ أَنْبِيَائِهِمْ Ve de Peygamberlerinin kitaplarını kaldırıp attılar قَالَ تَعَالَى Allah teala dedi ki (Niçin?) تَبْرِئَةً لِسُلَيْمَانَ Süleymanı temize çıkarmak için (Daha?) وَرَدًّا عَلَى الْيَهُودِ Ve Yahudilere ret olarak (Ne konuda?) فِي قَوْلِهِمْ Onların şu sözleri konusunda انْظُرُوا إِلَى مُحَمَّدٍ "Bakın Muhammed'e يَذْكُرُ O anlatıyor (Kimi?) سُلَيْمَانَ Süleyman'ı (Nerede anlatıyor?) فِي الْأَنْبِيَاءِ Peygamberler arasında وَمَا كَانَ إِلَّا سَاحِرًا Halbuki O sadece bir sihirbazdı وَمَا كَفَرَ **Kafir olmadı** (Kim?) سُلَيْمَنُ **Süleyman** أَيْ لَمْ يَعْمَلِ السِّحْرَ Yani sihir yapmadı (Niçin sihir yapmadı?) لِأَنَّهُ Çünkü o sihir (Nedir?) كُفْرٌ küfürdür وَلَٰكِنَّ **Şu kadarı var ki** (Bu kelime...) بِالتَّشْدِيدِ Şedde ile (Daha?) وَالتَّخْفِيفِ Ve şeddesiz (okundu) الشَّيَاطِينَ **Şeytanlar** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Ne oldukları halde kafir oldular?) يُعَلِّمُونَ **Öğretiyor oldukları halde** (Kime?) النَّاسَ **İnsanlara** (Neyi?) السِّحْرَ **Sihri** اَلْجُمْلَةُ Bu cümle (Nedir?) حَالٌ Haldir (Neden?) مِنْ ضَمِيرِ كَفَرُوا Keferû fiilinin zamirinden (Daha neyi öğretiyorlardı?) وَ يُعَلِّمُونَهُمْ **Ve de** onlara öğretiyorlardı (Neyi?) مَآ أُنْزِلَ **İndirilen şeyi** (Kim üzerine indirilen?) عَلَى الْمَلَكَيْنِ **İki melek üzerine** أَيْ أُلْهِمَاهُ Yani ilhamla aldıklarını (O ilhamla aldıkları nedir?) مِنَ السِّحْرِ Sihirden وَقُرِئَ Ve okundu (Neyle?) بِكَسْرِ اللَّامِ (Melikeyni şeklinde) lam'ın kesresiyle (Öyle iki melek ki) الْكَائِنَيْنِ Bulunan (**Nerede bulunan?**) بِبَابِلَ **Babil'de** (Babil nedir?) بَلَدٌ Bir beldedir (Nerede?) فِي سَوَادِ الْعِرَاقِ Sevad-ı Irak'ta (**O iki melekten bedel?**) هَارُوتَ وَمَارُوتَ **Harut ile Marut** (Bu Harut ile Marut kelimeleri nedir?) بَدَلٌ Bedeldir أَوْ عَطْفُ بَيَانٍ Ya da atfı beyandır (Kimden?) لِلْمَلَكَيْنِ Melekeyn kelimesinden قَالَ Dedi (Kim?) ابْنُ عَبَّاسٍ İbni Abbas هُمَا O ikisi (Nedir?) سَاحِرَانِ İki sihirbazdır كَانَا Onlar idi (Ne idi?) يُعَلِّمَانِ Öğretiyorlar (Neyi?) السِّحْرَ Sihri وَقِيلَ Ve dendi ki مَلَكَانِ İki melektir (Öyle iki melek ki) أُنْزِلَا İndirildiler (Niçin?) لِتَعْلِيمِهِ Sihri öğretmek için (Niçin sihri öğretmek için indirildiler?) اِبْتِلَاءً Bir imtihan olarak (Kimden?) مِنَ اللهِ Allah'tan (Kim için bir imtihan?) لِلنَّاسِ İnsanlar için وَمَا يُعَلِّمَانِ **O ikisi öğretmiyor** (Kime?) مِنْ زَائِدَةٌ أَحَدٍ **Hiç kimseye** -min zaittir- حَتَّىٰ يَقُولَآ **Deyinceye kadar** (Kime?) لَهُ ona (Niçin?) نُصْحًا Nasihat için إِنَّمَا نَحْنُ **Biz ancak** (Neyiz?) فِتْنَةٌ **Bir fitneyiz** بَلِيَّةٌ Bir imtihanız (Kimden?) مِنَ اللهِ Allah'tan (Kime bir imtihanız?) لِلنَّاسِ İnsanlara (Niçin insanlara bir fitneyiz?) لِيَمْتَحِنَهُمْ Onları imtihan etmek için (Neyle?) بِتَعْلِيمِهِ O sihri öğretmekle فَمَنْ تَعَلَّمَهُ Her kim onu öğrenirse كَفَرَ Kafir olur وَمَنْ تَرَكَهُ Ve her kim de onu terk ederse فَهُوَ O (Nedir?) مُؤْمِنٌ Mümindir فَلَا تَكْفُرْ **Sakın kafir olma!** (Neyle?)

عَلَّمَهُ İlla öğrenmek isterse إِلَّا التَّعْلِيمَ Şayet yüz çevirirse فَإِنْ أَبَى Onu öğrenmekle بِتَعَلُّمِهِ Ona öğretirlerdi فَيَتَعَلَّمُونَ **Öğreniyorlardı** (Kimden?) مِنْهُمَا **O ikisinden** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** يُفَرِّقُونَ **Ayırıyorlar** (Neyle?) بِهِ **Onunla** (Neyi ayırıyorlar?) بَيْنَ الْمَرْءِ **Kişiyle** (Daha?) وَزَوْجِهِ **Eşinin arasını** (Nasıl?) بِأَنْ يُبْغِضَ Buğzettirmekle (Kimi?) كُلًّا Her birini (Kime karşı?) إِلَى الْآخَرِ Diğerine karşı وَمَا هُمْ **Ve onlar olmadı** أَيِ السَّحَرَةُ Yani sihirbazlar (Ne olmadı?) بِضَارِّينَ **Zarar verici** (Neyle?) بِهِ بِالسِّحْرِ **Onunla,** sihirle (Kime zarar verici?) مِنْ زَائِدَةٌ أَحَدٍ **Hiç kimseye** -Min zaittir- إِلَّا بِإِذْنِ اللّٰهِ **Ancak Allah'ın izniyle** بِإِرَادَتِهِ Onun iradesiyle وَيَتَعَلَّمُونَ **Ve öğreniyorlardı** (Neyi?) مَا يَضُرُّهُمْ **Onlara zarar verecek şeyi** (Nerede zarar verecek?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Daha?) وَلَا يَنْفَعُهُمْ **Ve fayda da vermeyecek** وَهُوَ Bu şey (Nedir?) السِّحْرُ Sihirdir وَلَقَدْ **Andolsun ki** (Buradaki lam nedir?) لَامُ قَسَمٍ Kasem lamıdır عَلِمُوا **Bildiler** أَيِ الْيَهُودُ Yani Yahudiler (Kimi?) لَمَنِ **O kimseyi ki** (Buradaki lam nedir?) لَامُ ابْتِدَاءٍ İbtida lam'ıdır (Bu lam nedir?) مُعَلِّقَةٌ Talik edici/ameli askıya alıcıdır (Neyi talik edicidir?) لِمَا قَبْلَهَا Öncesinin وَمَنْ Men lafzı da (Nedir?) مَوْصُولَةٌ mevsuledir اشْتَرَيهُ **Onu satın aldı** اخْتَارَهُ Onu seçti أَوِ اسْتَبْدَلَهُ Ya da değiştirdi onu (Neyle?) بِكِتَابِ اللّٰهِ Allah'ın kitabıyla (Neyi bildiler? Şunu ki:) مَا لَهُ **Onun için yoktur** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ **Ahirette** (Ne yoktur?) مِنْ خَلَاقٍ نَصِيبٌ **Bir nasip** (Nerede?) فِي الْجَنَّةِ Cennette وَلَبِئْسَ مَا شَيْئًا **Ve gerçekten ne kötü şey!** شَرَوْا بَاعُوا **Sattılar** (Neye karşılık?) بِهِ **O şeye karşılık** (Neyi sattılar?) أَنْفُسَهُمْ **Kendilerini** أَيِ الشَّارِينَ Yani; satanları kastediyor أَيْ حَظَّهَا Yani kendilerinin paylarını satanlar (Neden olan payları?) مِنَ الْآخِرَةِ Ahiretten (Nedir o kötü şey?) أَنْ تَعَلَّمُوهُ O sihri öğrenmeleri حَيْثُ Şöyle ki أَوْجَبَ Gerektirdi (Kim için?) لَهُمُ Onlar için (Neyi gerektirdi?) النَّارَ Ateşi لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ **Şayet bilselerdi** (Neyi?) حَقِيقَةَ مَا O şeyin hakikatini ki يَصِيرُونَ Varacaklar (Nereye?) إِلَيْهِ Oraya (O varacakları şey de nedendir?) مِنَ الْعَذَابِ Azaptan (Bilselerdi...) مَا تَعَلَّمُوهُ Onu öğrenmezlerdi

103- وَلَوْ أَنَّهُمْ **Şayet onlar** أَيِ الْيَهُودُ Yani Yahudiler اٰمَنُوا **İman etselerdi** (Kime?) بِالنَّبِيِّ Hz. Peygambere (Daha?) وَالْقُرْاٰنِ Ve Kuran'a (Daha ne yapsalardı?) وَاتَّقَوْا **Ve sakınsalardı** (Neden?) عِقَابَ اللّٰهِ Allah'ın cezasından (Nasıl sakınsalardı?) بِتَرْكِ مَعَاصِيهِ Masiyetleri terk ederek (Ne gibi o masiyetler?) كَالسِّحْرِ Sihir gibi وَجَوَابُ لَوْ Lev'in cevabı (Nedir?) مَحْذُوفٌ Hazfedilmiştir أَيْ لَأُثِيبُوا Yani elbette sevaplanırlardı (Öyle cevap ki) دَلَّ عَلَيْهِ Ona delalet etti:

لَمَثُوبَةٌ ثَوَابٌ **Andolsun ki bir sevap** وَهُوَ Bu kelime (Nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır وَاللَّامُ Lam ise (Neredeki lam?) فِيهِ Buradaki (Ne içindir?) لِلْقَسَمِ Kasem içindir (Nereden olan sevap?) مِنْ عِنْدِ اللهِ **Allah katından** (Nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** خَبَرُهُ Bu da mübtedanın haberidir (Neden daha hayırlıdır?) مِمَّا O şeyden ki شَرَوْا Sattılar (Neye karşılık?) بِهِ Ona karşılık (Neyi sattılar?) أَنْفُسَهُمْ Kendilerini لَوْ كَانُوا **Şayet olsalardı** يَعْلَمُونَ **Biliyorlar** ki o أَنَّهُ (Nedir?) خَيْرٌ Daha hayırlıdır لَمَا آثَرُوهُ O zaman tercih etmezlerdi onu (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O sevap üzerine

104- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا **Ey iman edenler** لَا تَقُولُوا **Demeyin** (Kime?) لِلنَّبِيِّ Hz. Peygambere (Ne demeyin?) رَاعِنَا **Bizi gözet-bak!/râ'inâ** (Bu kelime nedir?) أَمْرٌ مِنَ الْمُرَاعَاةِ Murâ'ât kökünden emirdir وَكَانُوا يَقُولُونَ Onlar diyorlardı (Kime?) لَهُ Hz. Peygambere (Neyi?) ذٰلِكَ Bu kelimeyi وَهِيَ Bu kelime (Nerede?) بِلُغَةِ الْيَهُودِ Yahudi lügatında (Nedir?) سَبٌّ Bir sövmedir (Nereden gelir?) مِنَ الرُّعُونَةِ Ru'ûnet kökünden فَسُرُّوا Onlar sevindiler (Neyle?) بِذٰلِكَ Bu kelimeyle (Daha?) وَخَاطَبُوا Ve hitapta bulundular (Neyle?) بِهَا Bununla (Kime hitapta bulundular?) النَّبِيَّ Hz. Peygambere فَنُهِيَ Bu sebeple nehyedildi (Kim?) الْمُؤْمِنُونَ Müminler (Neden?) عَنْهَا Bundan وَقُولُوا **Ve deyin!** بَدَلَهَا Onun yerine انْظُرْنَا **Bize bak/unzurna** أَيِ انْظُرْ إِلَيْنَا Yani bize doğru bak (Daha?) وَاسْمَعُوا **Ve de dinleyin** (Neyi?) مَا تُؤْمَرُونَ Emredildiğinizi (Neyle emredildiğinizi?) بِهِ Kendisiyle (Nasıl dinleyin?) سَمَاعَ قَبُولٍ Kabul etme dinleyişiyle وَلِلْكَافِرِينَ **Ve kafirler için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** أَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici هُوَ O azap (Nedir?) النَّارُ Ateştir

105- مَا يَوَدُّ **İstemez** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Öyle kimseler ki) مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ **Ehli kitaptan** (Daha kimden?) وَلَا الْمُشْرِكِينَ **Ve müşrikler den** (Öyle müşrikler ki?) مِنَ الْعَرَبِ Araptan (Bu Velel müşrikine... cümlesi nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Neye?) عَلَى أَهْلِ الْكِتَابِ "Ehlil kitabi" üzerine وَمِنْ Buradaki min ise (Nedir?) لِلْبَيَانِ Beyan içindir (Neyi istemez?) أَنْ يُنَزَّلَ **İndirilmesini** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Neyin indirilmesini?) مِنْ زَائِدَةٌ خَيْرٍ **Bir hayır** -Min zaittir- وَحْيٍ Bir vahiy (Kim tarafından?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbiniz tarafından** (Niçin istemezler?) حَسَدًا لَكُمْ Size hasetten dolayı وَاللهُ **Allah** يَخْتَصُّ **Has/özel kılar** (Neye?) بِرَحْمَتِهِ **Rahmetine,** نُبُوَّتِهِ Nübüvvetine (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** يَشَاءُ **Diliyor** وَاللهُ **Ve Allah** (Nedir?) ذُو الْفَضْلِ **Fazl sahibidir** (Öyle fazl ki?) الْعَظِيمِ **Büyük**

وَلَمَّا طَعَنَ الْكُفَّارُ فِي النَّسْخِ وَقَالُوا "إِنَّ مُحَمَّدًا يَأْمُرُ أَصْحَابَهُ الْيَوْمَ بِأَمْرٍ وَيَنْهَى عَنْهُ غَدًا" نَزَلَ ﴿مَا﴾
شَرْطِيَّةٌ ﴿نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ﴾ نُزِلْ حُكْمَهَا إِمَّا مَعَ لَفْظِهَا أَوْ لَا. وَفِي قِرَاءَةٍ بِضَمِّ النُّونِ مِنْ أَنْسَخَ أَيْ نَأْمُرُكَ
أَوْ جِبْرِيلَ بِنَسْخِهَا ﴿اَوْ نَنْسَأْهَا﴾ نُؤَخِّرْهَا فَلَا نُزِلْ حُكْمَهَا وَنَرْفَعْ تِلَاوَتَهَا أَوْ نُؤَخِّرْهَا فِي اللَّوْحِ
الْمَحْفُوظِ وَفِي قِرَاءَةٍ [نُنْسِهَا] بِلَا هَمْزٍ فِي النِّسْيَانِ أَيْ نُنْسِكَهَا، أَيْ نَمْحُهَا مِنْ قَلْبِكَ وَجَوَابُ الشَّرْطِ
﴿نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا﴾ أَنْفَعَ لِلْعِبَادِ فِي السُّهُولَةِ أَوْ كَثْرَةِ الْأَجْرِ ﴿اَوْ مِثْلِهَا﴾ فِي التَّكْلِيفِ وَالثَّوَابِ ﴿اَلَمْ تَعْلَمْ
اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (١٠٦)﴾ وَمِنْهُ النَّسْخُ وَالتَّبْدِيلُ، وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلتَّقْرِيرِ ﴿اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ﴾ يَفْعَلُ فِيهِمَا مَا يَشَاءُ ﴿وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ اَىْ غَيْرِهِ ﴿مِنْ﴾ زَائِدَةٌ ﴿وَلِيٍّ﴾
يَحْفَظُكُمْ ﴿وَلَا نَصِيرٍ (١٠٧)﴾ يَمْنَعُ عَذَابَهُ عَنْكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ، وَنَزَلَ لَمَّا سَأَلَهُ أَهْلُ مَكَّةَ أَنْ يُوَسِّعَهَا وَيَجْعَلَ
الصَّفَا ذَهَبًا ﴿اَمْ﴾ بَلْ أَ ﴿تُرِيدُونَ اَنْ تَسْـَٔلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسٰى﴾ أَيْ سَأَلَهُ قَوْمُهُ ﴿مِنْ قَبْلُ﴾
مِنْ قَوْلِهِمْ: أَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً وَغَيْرَ ذٰلِكَ ﴿وَمَنْ يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْاِيمَانِ﴾ أَيْ يَأْخُذْهُ بَدَلَهُ بِتَرْكِ النَّظَرِ
فِي الْآيَاتِ الْبَيِّنَاتِ وَاقْتِرَاحِ غَيْرِهَا ﴿فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ (١٠٨)﴾ أَخْطَأَ الطَّرِيقَ الْحَقَّ وَالسَّوَاءُ
فِي الْأَصْلِ الْوَسَطُ ﴿وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ﴾ مَصْدَرِيَّةٌ ﴿يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ اِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا﴾
مَفْعُولٌ لَهُ كَائِنًا ﴿مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ﴾ أَيْ حَمَلَتْهُمْ عَلَيْهِ أَنْفُسُهُمُ الْخَبِيثَةُ ﴿مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ﴾
فِي التَّوْرَاةِ ﴿الْحَقُّ﴾ فِي شَأْنِ النَّبِيِّ ﴿فَاعْفُوا﴾ عَنْهُمْ أَيِ اتْرُكُوهُمْ ﴿وَاصْفَحُوا﴾ أَعْرِضُوا فَلَا تُجَازُوهُمْ
﴿حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهِ﴾ فِيهِمْ مِنَ الْقِتَالِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (١٠٩)﴾ وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا
الزَّكٰوةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ﴾ طَاعَةٍ كَصِلَةٍ وَصَدَقَةٍ ﴿تَجِدُوهُ﴾ أَيْ ثَوَابَهُ ﴿عِنْدَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (١١٠)﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ ﴿وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا﴾ جَمْعُ هَائِدٍ
﴿اَوْ نَصَارٰى﴾ قَالَ ذٰلِكَ يَهُودُ الْمَدِينَةِ وَنَصَارَى نَجْرَانَ لَمَّا تَنَاظَرُوا بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أَيْ قَالَ الْيَهُودُ لَنْ يَدْخُلَهَا إِلَّا الْيَهُودُ وَقَالَ النَّصَارَى لَنْ يَدْخُلَهَا إِلَّا النَّصَارَى ﴿تِلْكَ﴾ الْقَوْلَةُ
﴿اَمَانِيُّهُمْ﴾ شَهَوَاتُهُمُ الْبَاطِلَةُ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ﴾ حُجَّتَكُمْ عَلَى ذٰلِكَ ﴿اِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ (١١١)﴾ فِيهِ ﴿بَلٰى﴾ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ غَيْرُهُمْ ﴿مَنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ﴾ أَيِ انْقَادَ لِأَمْرِهِ وَخُصَّ الْوَجْهُ
لِأَنَّهُ أَشْرَفُ الْأَعْضَاءِ فَغَيْرُهُ أَوْلَى ﴿وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ مُوَحِّدٌ ﴿فَلَهُ اَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾ أَيْ ثَوَابُ عَمَلِهِ الْجَنَّةُ
﴿وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (١١٢)﴾ فِي الْآخِرَةِ

TÜRKÇE ANLAMI

Ne zaman ki kafirler nesih konusunda eleştirilerde bulundular ve: "Muhammed arkadaşlarına bugün emrettiği şeyi yarın yasaklıyor" dediler, bunun üzerine şu ayetler indi:

106- **Herhangi bir ayeti neshedersek**[1] yani hükmünü -ya lafzıyla birlikte, ya da lafzı olmaksızın- yürürlülükten kaldırırsak **veya ertelersek,**[2] tehir edip tilavetini kaldırır, hükmünü kaldırmazsak ya da o ayeti levh-i mahfuz'da ertelersek **onun yerine daha hayırlısını** ecrinin çokluğunda ya da kolaylıkta kullara daha faydalı olanı **veya** teklif ve sevap konusunda **onun benzerini getiririz.**[3] **Allah'ın her şeye kadir olduğunu bilmez misin?**[4] Neshetmek ve de değiştirmek de Allah'ın gücünün yettiklerindendir.

107- **Göklerin ve yerin mülkünün Allah'a ait olduğunu** onlarda istediğini yapabileceğini **bilmez misin? Allah'tan başka** ondan gayrı sizi koruyacak **ne bir dost**[5]**, ne de** geldiği takdirde onun azabından sizi engelleyecek **bir yardımcınız yoktur.**

Mekke ahalisi Hz. Peygamberden Mekke'yi genişletmesini ve de safa tepesini altına çevirmesini istediklerinde şu ayet inmiştir:

108- **Yoksa,** Bilakis **daha önce** Bize Allah'ı açıkça göster şeklindeki sözleriyle **Musa'nın istekte bulunulduğu,** kavminin kendisinden istediği **gibi, siz de peygamberinizden istekte bulunmak** mı **istiyorsunuz**? **Her kim imanı inkarla değiştirirse,** Allah'ın açık ayetlerine bakmayıp, başka şeyler istemek suretiyle iman yerine inkarı alırsa **şüphesiz doğru yoldan**[6] **sapmış** hak yolda hata etmiş **olur.**

109- **Kitap ehlinin çoğu,** Hz. Peygamberin durumu hususundaki **gerçek kendilerine** Tevrat'ta **apaçık belli olduktan sonra, kendileri katındaki** var olan; yani pis nefislerinin kendilerini sevkettiği **çekememezlikten**[7] **ötürü, sizi, inandıktan sonra küfre döndürmeyi**[8] **isterler. Allah'ın** onlar hakkındaki savaş **emri gelene kadar** onları **affedin,** yani bırakın onları **geçin,** yüz çevirin ve de onları cezalandırmayın. **Şüphesiz Allah her şeye Kadir'dir.**

110- **Namazı kılın, zekatı verin, kendiniz için önden gönderdiğiniz** sıla-i rahim gibi ve de sadaka gibi her taati **her hayrı** yani onun sevabını **Allah katında**

---

[1] "مِنْ" şart anlamındadır. Bir diğer kıraatte de "أَنسَخَ" kökünden ن harfinin zammesiyle "نُنسِخْ" şeklinde okundu. Bu durumda ayetin anlamı: "Sana ya da Cibril'e neshedilmesini emredersek" şeklinde olur.

[2] Bir diğer kıraatte ise "النِّسْيَانُ" kökünden hemzesiz olarak (نُنسِهَا şeklinde) okunmuştur. Bu durumda anlamı: "onu sana unutturursak" yani onu senin kalbinden kaldırırsak şeklinde olur.

[3] Bu, şartın cevabıdır.

[4] Buradaki istifham takrir içindir.

[5] Buradaki "مِنْ" zaittir.

[6] سَوَاءَ kelimesi normalde orta anlamına gelir.

[7] Bu kelime Mefulü leh'tir.

[8] Buradaki "لَوْ" mastar anlamındadır.

bulacaksınız. Allah yaptıklarınızı şüphesiz görür ve de sizi karşılıklandırır.

111- **"Yahudi[1] veya Hıristiyan olmayan kimse elbette cennete giremeyecek" dediler;** Bunu Medine Yahudileri ile Necran Hıristiyanları Hz. Peygamberin huzurunda tartıştıklarında söylemişlerdi. Yahudiler 'Oraya ancak Yahudiler girecek', Hıristiyanlar ise 'Oraya ancak Hıristiyanlar girecek' demişlerdi. **İşte bu** söz **onların kuruntuları** batıl isteklerid**ir.** Onlara **de ki:** "Bu konudaki **sözünüz doğru ise delillerinizi,** buna dair hüccetinizi **getirin".**

112- **Hayır, öyle değil;** cennete başkaları da girecektir! **iyilik yaparak,** tevhit ederek **yüzünü[2] Allah'a teslim eden** yani emrine boyun eğen **kimsenin ecri,** amelinin karşılığı olan cennet **Rabbi'nin katındadır. Onlara korku yoktur, ve de onlar** ahirette **üzülmeyeceklerdir.**

KELİME ANLAMI

106- وَلَمَّا طَعَنَ Ne zaman ki ta'n etti (Kim?) الْكُفَّارُ Kafirler (Ne hususta?) فِي النَّسْخِ Nesh hakkında وَقَالُوا Ve dediler ki إِنَّ مُحَمَّدًا Muhakkak ki Muhammed يَأْمُرُ Emrediyor (Kime?) أَصْحَابَهُ Ashabına (Ne vakit?) الْيَوْمَ Bugün (Ne emrediyor?) بِأَمْرٍ Bir emir (Daha?) وَيَنْهَى Ve nehyediyor (Neden?) عَنْهُ Ondan (Ne vakit?) غَدًا Yarın نَزَلَ Şu ayet indi: مَا شَرْطِيَّةٌ نَنْسَخْ **Şayet neshedersek** -mâ, şartiyedir- (Neyi?) مِنْ آيَةٍ **Bir ayeti** نُزِلْ حُكْمَهَا Yani hükmünü kaldırırsak إِمَّا مَعَ لَفْظِهَا Ya lafzıyla birlikte (kaldırırız) أَوْ لَا Ya da lafzı olmadan وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte بِضَمِّ النُّونِ Nun harfinin zammesiyle (okundu) (Hangi babtan?) مِنْ أَنْسَخَ Enseha babından أَيْ Yani (bu durumda anlamı şudur) نَأْمُرُكَ Sana emredersek أَوْ جِبْرِيلَ Ya da Cebrail'e emredersek (Neyle?) بِنَسْخِهَا Onun neshiyle أَوْ نَنْسَأْهَا **Ya da ertelersek** نُؤَخِّرْهَا Tehir edersek فَلَا نُزِلْ Yok etmezsek (Neyi?) حُكْمَهَا Hükmünü وَنَرْفَعُ Ve kaldırırsak (Neyi?) تِلَاوَتَهَا Onun tilavetini أَوْ نُؤَخِّرْهَا Ya da (inmesini murat ettiğimiz zamana kadar) ertelersek o ayeti (Nerede?) فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ Levhi mahfuzda وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) بِلَا هَمْزٍ Hemzesiz (Hangi kökten olduğu halde?) فِي النِّسْيَانِ Nisyan kökünden أَيْ نُنْسِكَهَا Yani onu sana unutturursak أَيْ نَمْحُهَا Yani onu silersek (Nereden?) مِنْ قَلْبِكَ Senin kalbinden وَجَوَابُ الشَّرْطِ Şartın cevabı şudur: نَأْتِ **Getiririz** (Neyi?) بِخَيْرٍ **Daha hayırlısını** (Neden?) مِنْهَا **Ondan** أَنْفَعَ لِلْعِبَادِ Kullara daha faydalısını (Ne konuda?) فِي السُّهُولَةِ Kolaylıkta

---

[1] هُودًا kelimesi hâdin kelimesinin cemisidir.

[2] Özellikle yüzün zikredilişi en kıymetli uzuv olduğu içindir. Bu durumda diğerleri hayli hayli bu sözün altına girererler.

أَوْ كَثْرَةِ الْأَجْرِ Ya da çok ecirde أَوْ مِثْلِهَا **Ya da benzerini** (Ne konuda?) فِي التَّكْلِيفِ Teklif konusunda (Daha?) وَالثَّوَابِ Ve sevap konusunda أَلَمْ تَعْلَمْ **Bilmez misin?** أَنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) عَلَى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** قَدِيرٌ **Gücü yetendir** وَمِنْهُ Ve bu gücünün yettiği şeylerdendir (Ne?) النَّسْخُ Nesih (Daha?) وَالتَّبْدِيلُ Değiştirme وَالاسْتِفْهَامُ Buradaki istifham (Nedir?) لِلتَّقْرِيرِ Takrir/onaylatmak içindir

107- أَلَمْ تَعْلَمْ **Bilmez misin?** أَنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** لَهُ **Onundur** مُلْكُ السَّمٰوَاتِ **Göklerin mülkü** (Daha?) وَالْأَرْضِ **Ve de yerin** يَفْعَلُ Yapar (Nerede?) فِيهِمَا O ikisinde (Neyi?) مَا يَشَاءُ Dilediğini وَمَا لَكُمْ **Ve sizin için yoktur** مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka** أَيْ غَيْرِهِ Yani ondan gayrı مِنْ زَائِدَةٌ وَلِيٍّ **Ne bir veli** -min zaittir- (Öyle veli ki?) يَحْفَظُكُمْ Sizi koruyacak وَلَا نَصِيرٍ **Ve ne de bir yardımcı** (Öyle yardımcı ki) يَمْنَعُ Engelleyecek (Neyi?) عَذَابَهُ Onun azabını (Kimden?) عَنْكُمْ Sizden إِنْ أَتَاكُمْ Şayet size gelse

108- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا سَأَلَهُ Ne zaman ki ondan istedi (Kim?) أَهْلُ مَكَّةَ Mekkeliler (Neyi?) أَنْ يُوَسِّعَهَا Mekke'yi genişletmesini (Daha?) وَيَجْعَلَ Ve yapmasını (Neyi?) الصَّفَا Safa'yı (Ne yapmasını?) ذَهَبًا Altın أَمْ **Yoksa** بَلْ Bilakis أَ تُرِيدُونَ **İstiyor**musunuz? (Neyi?) أَنْ تَسْئَلُوا **İstekte bulunmayı** (Kimden?) رَسُولَكُمْ **Peygamberinizden** (Ne gibi?) كَمَا سُئِلَ **İstendiği gibi** (Kim?) مُوسٰى **Musa** أَيْ سَأَلَهُ Yani ondan istediği gibi (Kim?) قَوْمُهُ Musa'nın kavmi (Ne vakit?) مِنْ قَبْلُ **Bundan önce** (O istedikleri şey de nedendir?) مِنْ قَوْلِهِمْ: Onların şu sözü: أَرِنَا "Bize göster (Kimi?) اللهَ Allah'ı (Nasıl?) جَهْرَةً Açıkça (Daha nedir o istedikleri şey?) وَغَيْرِ ذٰلِكَ Ve bundan başka وَمَنْ **Ve her kim** يَتَبَدَّلِ **Değiştirirse** (Neyi?) الْكُفْرَ **Küfrü** (Neye karşılık?) بِالْإِيمَانِ **İmana karşılık** أَيْ يَأْخُذْهُ Yani o küfrü alırsa بَدَلَهُ O imanın yerine (Neyle alırsa?) بِتَرْكِ النَّظَرِ Bakmayı terk etmekle (Nereye?) فِي الْآيَاتِ الْبَيِّنَاتِ Apaçık ayetlere (Daha?) وَاقْتِرَاحِ غَيْرِهَا O ayetlerden başka şeyler istemekle birlikte فَقَدْ ضَلَّ **Şüphe yok ki sapıtmış olur** (Neyi?) سَوَاءَ السَّبِيلِ **Doğru yolu** أَخْطَأَ الطَّرِيقَ الْحَقَّ Hak yolda hata etmiş/onu kaybetmiş olur وَالسَّوَاءُ فِي الْأَصْلِ es-Sevâ' kelimesi aslında (Nedir?) الْوَسَطُ Orta/mutedil anlamındadır

109- وَدَّ **İstedi** (Kim?) كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ **Ehl-i kitabın çoğu** (Neyi istediler?) لَوْ مَصْدَرِيَّةٌ يَرُدُّونَكُمْ **Sizi döndürmek-çevirmek** -lev, mastariyyedir- (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ

İmanınızdan sonra (Neye çevirmek istediler?) كُفَّارًا **Kafirlere** (Niçin kafirlere döndürmek istediler?) حَسَدًا **Hasetten dolayı** (Buradaki "haseden" kelimesi nedir?) مَفْعُولٌ لَهُ Mefulu leh'tir (Öyle haset ki) كَائِنًا Olucu (Nereden olan haset?) مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ **Kendi nefislerinden** أَيْ حَمَلَتْهُمْ Yani onları yöneltti (Neye?) عَلَيْهِ O hasede (Ne?) أَنْفُسُهُمُ الْخَبِيثَةُ Kendi pis nefisleri (Ne vakit sizi çevirmeyi istediler?) مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ **Açığa çıktıktan sonra** (Kim için?) لَهُمُ **Onlar için** (Nerede?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'ta (Ne açığa çıktıktan sonra?) الْحَقُّ **Hak** (Hangi konuda?) فِي شَأْنِ النَّبِيِّ Hz. Peygamberin durumu hakkında فَاعْفُوا **Şimdi siz affedin** (Kimden?) عَنْهُمْ Onlardan أَيِ اتْرُكُوهُمْ Yani bırakın onları (Daha?) وَاصْفَحُوا **Ve** (kınama ve serzenişten) **geçin!** أَعْرِضُوا Yüz çevirin فَلَا تُجَازُوهُمْ Ve onları cezalandırmayın (Ne vakte değin?) حَتَّى يَأْتِيَ **Getirinceye değin** (Kim?) اللهُ **Allah** (Neyi?) بِأَمْرِهِ **Emrini** (Hangi konudaki emrini?) فِيهِمْ Onlar hakkındaki (O emir de nedir?) مِنَ الْقِتَالِ Savaştır إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** عَلَى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nedir?) قَدِيرٌ **Gücü yetendir**

110- وَأَقِيمُوا **Ve dosdoğru kılın!** (Neyi?) الصَّلٰوةَ **Namazı** (Daha?) وَآتُوا **Ve verin** (Neyi?) الزَّكٰوةَ **Zekatı** وَمَا تُقَدِّمُوا **Ve her ne takdim eder/gönderirseniz** (Kim için?) لِأَنْفُسِكُمْ **Kendiniz için** (Ne gönderirseniz?) مِنْ خَيْرٍ **Bir hayır** طَاعَةٍ Bir taat (Ne gibi?) كَصِلَةٍ Sıla-i Rahim (Daha?) وَصَدَقَةٍ Ve sadaka gibi تَجِدُوهُ **Onu bulursunuz** أَيْ ثَوَابَهُ Yani onun sevabını (Nerede bulursunuz?) عِنْدَ اللهِ **Allah katında** إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızı** (Nedir?) بَصِيرٌ **Hakkıyla görendir** فَيُجَازِيكُمْ Böylece sizi mükafatlandıracaktır (Ne sebebiyle?) بِهِ Yaptığınızla

111- وَقَالُوا **Ve dediler ki** لَنْ يَدْخُلَ **Asla giremeyecek** (Nereye?) الْجَنَّةَ **Cennete** إِلَّا مَنْ **Ancak o kimse ki** كَانَ **Oldu** (Ne oldu?) هُودًا **Yahudi** (Buradaki "hûd" kelimesi nedir?) جَمْعُ هَائِدٍ Hâid kelimesinin çoğuludur (Daha ne oldu?) أَوْ نَصَارٰى **Ya da Hıristiyan** قَالَ ذٰلِكَ Bunu dedi (Kim?) يَهُودُ الْمَدِينَةِ Medine Yahudileri (Daha?) وَنَصَارٰى نَجْرَانَ Ve Necran Hıristiyanları (Ne vakit?) لَمَّا تَنَاظَرُوا Ne zaman ki tartıştılar (Nerede?) بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) huzurunda أَيْ قَالَ Yani dedi (Kim?) الْيَهُودُ Yahudiler لَنْ يَدْخُلَهَا Cennete giremeyecek إِلَّا الْيَهُودُ Ancak Yahudiler وَقَالَ Ve dedi (Kim?) النَّصَارٰى Hıristiyanlar لَنْ يَدْخُلَهَا Oraya giremeyecek إِلَّا النَّصَارٰى Ancak Hıristiyanlar تِلْكَ الْقَوْلَةُ **Bu** söz (Nedir?) أَمَانِيُّهُمْ **Onların boş hülyalarıdır**

شَهَوَاتُهُمْ Onların arzularıdır (Öyle arzuları ki) الْبَاطِلَةُ Batıl قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara هَاتُوا **Getirin** (Neyi?) بُرْهَانَكُمْ **Delilinizi** حُجَّتَكُمْ Hüccetinizi (Neye dair?) عَلَى ذٰلِكَ Buna dair إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) صَادِقِينَ **Doğru kimseler** (Hangi konuda?) فِيهِ Bu konuda

112- بَلَى **Hayır!/Bilakis** يَدْخُلُ Girer (Nereye?) الْجَنَّةَ Cennete غَيْرُهُمْ Onlardan başkası (Kim girecektir Cennete?) مَنْ **O kimse ki** أَسْلَمَ **Teslim etti** (Neyi?) وَجْهَهُ **Yüzünü** (Kime?) لِلّٰهِ **Allah'a** أَيِ انْقَادَ Yani boyun eğerse (Neye?) لِأَمْرِهِ Onun emrine وَخُصَّ الْوَجْهُ Burada özellikle yüz zikredildi (Niçin?) لِأَنَّهُ Çünkü o yüz (Nedir?) أَشْرَفُ الْأَعْضَاءِ Uzuvların en kıymetlisidir فَغَيْرُهُ أَوْلَى Bu durumda diğer uzuvlar hayli hayli (emrine boyun eğer) (Ne olduğu halde teslim ederse?) وَهُوَ مُحْسِنٌ **O iyilik yapıcı olduğu halde** مُوَحِّدٌ Tevhit ehli olduğu halde فَلَهُ **İşte onun için vardır** (Ne?) أَجْرُهُ **Onun ecri** (Nerede?) عِنْدَ رَبِّهِ **Rabbinin katında** أَيْ ثَوَابُ عَمَلِهِ Yani amelinin sevabı vardır (O sevaptan bedel?) الْجَنَّةُ Cennet vardır وَلَا خَوْفٌ **Ve korku da yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar değillerdir de** يَحْزَنُونَ **Üzülecekler** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارٰى عَلٰى شَيْءٍ﴾ مُعْتَدٍّ بِهِ وَكَفَرَتْ بِعِيسَى ﴿وَقَالَتِ النَّصَارٰى لَيْسَتِ
الْيَهُودُ عَلٰى شَيْءٍ﴾ مُعْتَدٍّ بِهِ وَكَفَرَتْ بِمُوسَى ﴿وَهُمْ﴾ أَيِ الْفَرِيقَانِ ﴿يَتْلُونَ الْكِتَابَ﴾ الْمُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ
وَفِي كِتَابِ الْيَهُودِ تَصْدِيقُ عِيسَى، وَفِي كِتَابِ النَّصَارَى تَصْدِيقُ مُوسَى وَالْجُمْلَةُ حَالٌ ﴿كَذٰلِكَ﴾
كَمَا قَالَ هَؤُلَاءِ ﴿قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ أَيِ الْمُشْرِكُونَ مِنَ الْعَرَبِ وَغَيْرِهِمْ ﴿مِثْلَ قَوْلِهِمْ﴾
بَيَانٌ لِمَعْنَى ذٰلِكَ: أَيْ قَالُوا لِكُلِّ ذِي دِينٍ لَيْسُوا عَلَى شَيْءٍ ﴿فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا
كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ (١١٣)﴾ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ فَيُدْخِلُ الْمُحِقَّ الْجَنَّةَ وَالْمُبْطِلَ النَّارَ ﴿وَمَنْ اَظْلَمُ﴾ أَيْ
لَا أَحَدَ أَظْلَمَ ﴿مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ﴾ بِالصَّلَاةِ وَالتَّسْبِيحِ ﴿وَسَعٰى فِي خَرَابِهَا﴾
بِالْهَدْمِ أَوِ التَّعْطِيلِ، نَزَلَتْ إِخْبَارًا عَنِ الرُّومِ الَّذِينَ خَرَّبُوا بَيْتَ الْمَقْدِسِ أَوْ فِي الْمُشْرِكِينَ لَمَّا صَدُّوا
النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ عَنِ الْبَيْتِ ﴿أُولٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَدْخُلُوهَٓا اِلَّا خَٓائِفِينَ﴾
خَبَرٌ بِمَعْنَى الْأَمْرِ أَيْ أَخِيفُوهُمْ بِالْجِهَادِ فَلَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ آمِنًا ﴿لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ﴾ هَوَانٌ بِالْقَتْلِ
وَالسَّبْيِ وَالْجِزْيَةِ ﴿وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (١١٤)﴾ هُوَ النَّارُ وَنَزَلَ لَمَّا طَعَنَ الْيَهُودُ فِي نَسْخِ الْقِبْلَةِ
أَوْ فِي صَلَاةِ النَّافِلَةِ عَلَى الرَّاحِلَةِ فِي السَّفَرِ حَيْثُمَا تَوَجَّهَتْ ﴿وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ﴾ أَيِ الْأَرْضُ
كُلُّهَا لِأَنَّهُمَا نَاحِيَتَاهَا ﴿فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا﴾ وُجُوهَكُمْ فِي الصَّلَاةِ بِأَمْرِهِ ﴿فَثَمَّ﴾ هُنَاكَ ﴿وَجْهُ اللّٰهِ﴾
قِبْلَتُهُ الَّتِي رَضِيَهَا ﴿اِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ﴾ يَسَعُ فَضْلُهُ كُلَّ شَيْءٍ ﴿عَلِيمٌ (١١٥)﴾ بِتَدْبِيرِ خَلْقِهِ ﴿وَقَالُوا﴾
بِوَاوٍ وَدُونَهَا اَيِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى وَمَنْ زَعَمَ أَنَّ الْمَلَائِكَةَ بَنَاتُ اللّٰهِ ﴿اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا﴾ قَالَ تَعَالَى
﴿سُبْحَانَهُ﴾ تَنْزِيهًا لَهُ عَنْهُ ﴿بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ﴾ مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا وَالْمُلْكِيَّةُ
تُنَافِي الْوِلَادَةَ وَعَبَّرَ بِمَا تَغْلِيبًا لِمَا لَا يَعْقِلُ ﴿كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ (١١٦)﴾ مُطِيعُونَ كُلٌّ بِمَا يُرَادُ مِنْهُ وَفِيهِ
تَغْلِيبُ الْعَاقِلِ ﴿بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ﴾ مُوجِدُهُمَا لَا عَلَى مِثَالٍ سَبَقَ ﴿وَاِذَا قَضٰى﴾ أَرَادَ ﴿اَمْرًا﴾
أَيْ إِيجَادَهُ ﴿فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ (١١٧)﴾ أَيْ فَهُوَ يَكُونُ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِالنَّصْبِ جَوَابًا لِلْأَمْرِ
﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ أَيْ كُفَّارُ مَكَّةَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿لَوْلَا﴾ هَلَّا ﴿يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ﴾
أَنَّكَ رَسُولُهُ ﴿اَوْ تَأْتِينَٓا اٰيَةٌ﴾ مِمَّا اقْتَرَحْنَاهُ عَلَى صِدْقِكَ ﴿كَذٰلِكَ﴾ كَمَا قَالَ هَؤُلَاءِ ﴿قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾
مِنْ كُفَّارِ الْأُمَمِ الْمَاضِيَةِ لِأَنْبِيَائِهِمْ ﴿مِثْلَ قَوْلِهِمْ﴾ مِنَ التَّعَنُّتِ وَطَلَبِ الْآيَاتِ ﴿تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ﴾
فِي الْكُفْرِ وَالْعِنَادِ، فِيهِ تَسْلِيَةٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿قَدْ بَيَّنَّا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ (١١٨)﴾ يَعْلَمُونَ
أَنَّهَا آيَاتٌ فَيُؤْمِنُونَ فَاقْتِرَاحُ آيَةٍ مَعَهَا تَعَنُّتٌ ﴿اِنَّٓا اَرْسَلْنَاكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿بِالْحَقِّ﴾ بِالْهُدَى ﴿بَشِيرًا﴾
مَنْ أَجَابَ إِلَيْهِ بِالْجَنَّةِ ﴿وَنَذِيرًا﴾ مَنْ لَمْ يُجِبْ إِلَيْهِ بِالنَّارِ ﴿وَلَا تُسْـَٔلُ عَنْ اَصْحَابِ الْجَحِيمِ (١١٩)﴾
النَّارِ، أَيِ الْكُفَّارِ مَا لَهُمْ لَمْ يُؤْمِنُوا إِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِجَزْمِ تُسْأَلْ نَهْيًا

TÜRKÇE ANLAMI

113- **Yahudiler "Hıristiyanlar** itibar edilecek **bir şey üzerinde değil" dediler,** ve de İsa'yı inkar ettiler. **Hıristiyanlar da "Yahudiler** itibar edilecek **bir şey üzerinde değil" dediler;** ve de Musa'yı inkar ettiler. **Oysa onlar** yani iki fırka da kendilerine indirilmiş **kitaplarını da okuyorlar.**[1] Yahudilerin kitabında İsa'yı tasdik vardır, Hıristiyanların kitabında da Musa'yı tasdik vardır. Araplardan ve de diğerlerinden olan **bilgisiz** müşrik**ler de işte böyle** onların dedikleri, **söyledikleri gibi**[2] **söylemiştir** yani her din sahibine bir şey üzerine olmadıklarını söylediler. **Allah, kıyamet günü, anlaşmazlığa düştükleri** din ile ilgili **şeylerde onların arasında hüküm verecek** doğru yolda olan cennet'e, batıl yolda olan ise ateşe girecek**tir.**

114- **Allah'ın mescidlerinde O'nun isminin** namaz ve tesbih ile **anılmasını yasak eden ve de** yıkmakla, kullanılmaz hale getirmekle **oraların harap olmasına çalışan kimseden, daha zalim kimdir?** Yani daha zalim yoktur. Bu ayet, Beyt-i Makdis'i harap eden Rumlardan ya da Hudeybiye senesi Hz. Peygamberi Kabe'den alıkoyan Müşriklere dair bir bildiri olarak inmiştir. **Onların oralara korkmadan girememeleri gerekir.**[3] Yani onları cihatla öyle korkutun ki, oraya emin olarak kimse giremesin. **Dünyada rezillik** öldürülmek, esir edilmek ya da cizye vermek suretiyle alçaklık **onlaradır, ahirette de büyük** ateş **azabı onlaradır.**

115- **Doğu da batı da** yani tüm yeryüzü **Allah'ındır,**[4] onun emriyle yüzünüzü namazda **nereye dönerseniz Allah'ın yönü** razı olduğu kıblesi **orasıdır. Doğrusu Allah geniştir** onun fazlı her şeyi kapsar **ve** yarattıklarının idaresini **ziyade bilir.**

116- **Ve**[5] Yahudiler, Hıristiyanlar bir de Melekler Allah'ın kızlarıdır diyenler **"Allah oğul edindi" dediler;** Allah teala buyurduki: **haşa,** o bundan münezzehtir **oysa, göklerde ve yerde olanlar**[6] yaratma, mülk ve de kul olarak **O'nundur.** Mülkiyet ise evlat olmaya **Hepsi**[7] **O'na boyun eğmişler,** hepsi de kendilerinden istenilen şekilde itaat etmişler**dir.**

---

[1] Bu cümle, hal cümlesidir.

[2] Bu kelime, "ذَلِكَ"yi açıklar.

[3] Bu ayet emir anlamında bir haberdir.

[4] Tüm yeryüzünden 'doğu ve batı' olarak bahsetmesi bu ikisinin yeryüzünün iki tarafını oluşturmasındandır.

[5] Bu ayet "vav" ile de "vav" olmadan da okundu.

[6] Burada (cansızlar için kullanılan) "mâ" edatının kullanılması, akılsızları tağlib suretiyledir.

[7] Bu ayette akıllıları tağlib vardır.

117- **Gökleri ve yeri** daha önceden bir örneği yok iken icat eden, **yoktan var eden Allah'tır. O, bir iş**in var edilmesin**e hükmeder** ister**se, ona ancak "ol" der ve** o da **oluverir.**[1]

118- **Bilmeyen** Mekkeli kafir**ler** Hz. Peygamber'e**: "Allah bizimle** senin Allah'ın elçisi olduğuna dair **konuşmalı veya bize** senin doğruluğuna dair istediğimiz **bir ayet gelmeli değil miydi?**[2]**" dediler. İşte böyle** onların söylediği gibi, **onlardan önceki** geçmiş ümmetlerin kafirleri de peygamber**ler**ine **onların** inatlaşma ve de ayetler isteme konusunda **söylediklerinin benzerini söylemişlerdi. Onların kalpleri** küfür ve inatta **birbirine benzedi.** Bu ayette Hz. Peygambere verilen bir teselli vardır. **Kesinlikle inanan** bunların ayet olduğunu bilip de iman eden **kimseler için ayetleri açıklamışızdır.** Bunlarla birlikte başka ayet istemek inatlaşmaktır.

119- **Doğrusu** Ey Muhammet! **biz, seni hak ile,** hidayet ile sana icabet edenlere **müjdeci ve** de sana icabet etmeyenleri de ateşle **uyarıcı olarak göndermişizdir. Sen, cehennemliklerden,** ateş halkı olan kafirlerin iman etmemesinden **sorumlu tutulmayacaksın**[3] Senin vazifen ancak tebliğdir.

KELİME ANLAMI

113- وَقَالَتِ **Ve dedi** (Kim?) الْيَهُودُ **Yahudiler:** لَيْسَتِ **Değildir** (Kim?) النَّصَارٰى **Hıristiyanlar** (Ne değildir?) عَلٰى شَيْءٍ **Hiçbir şey üzerine** (Öyle şey ki) مُعْتَدٍّ بِهِ Kendisine itibar edilecek bir şey وَكَفَرَتْ Ve inkar ettiler (Kimi?) بِعِيسٰى İsa'yı وَقَالَتِ **Ve dedi** (Kim?) النَّصَارٰى **Hıristiyanlar:** لَيْسَتِ **Değildir** (Kim?) الْيَهُودُ **Yahudiler** (Ne değildir?) عَلٰى شَيْءٍ **Hiçbir şey üzerine** (Öyle şey ki) مُعْتَدٍّ بِهِ Kendisine itibar edilecek bir şey وَكَفَرَتْ Ve inkar ettiler (Kimi?) بِمُوسٰى Musa'yı (Ne oldukları halde?) وَهُمْ **Halbuki onlar** أَيِ الْفَرِيقَانِ Yani her iki fırka da يَتْلُونَ **Okuyorlar** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** (Öyle kitap ki) الْمُنَزَّلَ İndirilen (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine وَفِي كِتَابِ الْيَهُودِ Yahudilerin kitabında vardır (Ne?) تَصْدِيقُ عِيسٰى İsa'nın tasdiki وَفِي كِتَابِ النَّصَارٰى Ve Hıristiyanların kitabında da vardır (Ne?) تَصْدِيقُ مُوسٰى Musa'nın tasdiki وَالْجُمْلَةُ Bu cümle (Nedir?) حَالٌ Haldir كَذٰلِكَ **İşte bunun gibi** كَمَا قَالَ هٰؤُلَاءِ Bunların dedikleri gibi قَالَ **Dedi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** لَا يَعْلَمُونَ **Bilmiyorlar** أَيِ الْمُشْرِكُونَ Yani müşrikler (Öyle müşrikler ki) مِنَ الْعَرَبِ

---

[1] Bir kıraatte (فَيَكُونَ şeklinde) emrin cevabı olarak nasb ile okunmuştur.
[2] Buradaki لَوْلَا, هَلَّا anlamındadır.
[3] Bir kıraatte ise nehiy olarak تسئل kelimesi cezimli olarak okunmuştur.

Araplardan (Daha?) وَغَيْرِهِمْ Ve diğerlerinden (Ne dediler?) مِثْلَ قَوْلِهِمْ **Onların sözleri gibi** (Bu nedir?) بَيَانٌ لِمَعْنَى ذٰلِكَ Zâlike'nin anlamını beyandır أَيْ قَالُوا Yani dediler (Kime?) لِكُلِّ ذِي دِينٍ Her din sahibine (Şunu dediler:) لَيْسُوا عَلَى شَيْءٍ Onlar bir şey üzerine değiller فَاللّٰهُ **Allah** يَحْكُمُ **Hükmeder** (Nerede?) بَيْنَهُمْ **Aralarında** (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününde** (Hangi konuda hükmeder?) فِيمَا **O konuda ki** كَانُوا **Onlar idiler** (Nerede?) فِيهِ **O konuda** يَخْتَلِفُونَ **İhtilaf ediyorlar** (Onların ihtilaf ettikleri şey de nedendir?) مِنْ أَمْرِ الدِّينِ Dini işler فَيُدْخِلُ Böylece koyar (Kimi?) الْمُحِقَّ Hak ehlini (Nereye?) الْجَنَّةَ Cennete (Daha?) وَالْمُبْطِلَ Ve batıl ehlini de koyar (Nereye?) النَّارَ Ateşe.

114- وَمَنْ **Ve kimdir?** أَظْلَمُ **Daha zalim!** أَيْ لَا أَحَدَ Yani kimse yoktur أَظْلَمُ Daha zalim (Kimden daha zalim?) مِمَّنْ **O kimseden ki** مَنَعَ **Engelledi** (Neyi?) مَسَاجِدَ اللّٰهِ **Allah'ın mescitleri** (Neden?) أَنْ يُذْكَرَ **Zikredilmesinden** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Neyin?) اسْمُهُ **Onun isminin** (Neyle zikredilmesi?) بِالصَّلَاةِ Namazla (Daha?) وَالتَّسْبِيحِ Ve tesbihle (Daha o kimse ki?) وَسَعٰى **Ve çalıştı** (Neye?) فِي خَرَابِهَا **Onların harap olmasına** (Neyle harap olması?) بِالْهَدْمِ Yıkmakla أَوِ التَّعْطِيلِ Ya da kullanılmaz hale getirmekle نَزَلَتْ Bu ayet inmiştir (Ne olduğu halde inmiştir?) إِخْبَارًا Haber verici olduğu halde (Kimden?) عَنِ الرُّومِ Rumlardan الَّذِينَ Öyle kimseler ki خَرَّبُوا Harap ettiler (Neyi?) بَيْتَ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdisi أَوْ فِي الْمُشْرِكِينَ Ya da müşrikler hakkında inmiştir (Ne vakit?) لَمَّا صَدُّوا Ne zaman ki engellediler (Kimi?) النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Ne vakit?) عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ Hudeybiye yılı (Neden engellediler?) عَنِ الْبَيْتِ Kabe'den أُولٰئِكَ **İşte onlar** مَا كَانَ **Olmadı** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Ne?) أَنْ يَدْخُلُوهَا **Oraya girmeleri** إِلَّا خَائِفِينَ **Ancak korkarak** (Bu ayet nedir?) خَبَرٌ Bir haberdir ki بِمَعْنَى الْأَمْرِ Emir manasında أَيْ أَخِيفُوهُمْ Yani onları korkutun (Neyle?) بِالْجِهَادِ Cihatla ki فَلَا يَدْخُلَهَا Oraya giremesin (Kim?) أَحَدٌ Hiç kimse (Ne olduğu halde?) آمِنًا Emin olarak لَهُمْ **Onlar için vardır** (Nerede?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** (Ne vardır?) خِزْيٌ **Rezillik** هَوَانٌ Alçaklık (Neyle?) بِالْقَتْلِ Öldürülmekle (Daha?) وَالسَّبْيِ Ve de esir alınmakla (Daha?) وَالْجِزْيَةِ Ve de cizye ile وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ **Ahirette** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** عَظِيمٌ **Büyük** هُوَ O azap (Nedir?) النَّارُ Ateştir.

115- وَنَزَلَ Ve indi (Ne vakit?) لَمَّا طَعَنَ Ne zaman ki ileri geri konuştu (Kim?) الْيَهُودُ Yahudiler (Ne hakkında?) فِي نَسْخِ الْقِبْلَةِ Kıblenin neshedilmesi hakkında أَوْ Ya da inmiştir (Ne hakkında?)

فِي صَلَاةِ النَّافِلَةِ Nafile namaz hakkında (Ne üzerinde?) عَلَى الرَّاحِلَةِ Binek üzerinde (Nerede?) فِي السَّفَرِ Seferde (Nasıl?) حَيْثُمَا تَوَجَّهَتْ (O binek) nereye dönerse وَلِلّٰهِ **Ve Allah içindir** (Ne?) الْمَشْرِقُ **Doğu** (Daha?) وَالْمَغْرِبُ **Ve de batı** أَيِ الْأَرْضُ كُلُّهَا Yani tüm yeryüzü (Niçin doğu-batı tüm yeryüzü anlamındadır?) لِأَنَّهُمَا Çünkü bu ikisi نَاحِيَتَاهَا Yeryüzünün iki köşesidir فَأَيْنَمَا **Bundan dolayı her nereye** تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ **Çevirirseniz** yüzünüzü (Nerede?) فِي الصَّلَاةِ Namazda (Neyle çevirirseniz?) بِأَمْرِهِ Onun emriyle فَثَمَّ هُنَاكَ **Oradadır** (Ne?) وَجْهُ اللّٰهِ **Allah'ın vechi** قِبْلَتُهُ Onun kıblesi الَّتِي Öyle kıblesi ki رَضِيَهَا Ondan razı oldu إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) وَاسِعٌ **Geniştir** يَسَعُ Kuşatır (Ne?) فَضْلُهُ Onun fazlı (Neyi?) كُلَّ شَيْءٍ Her şeyi (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِتَدْبِيرِ خَلْقِهِ Yarattıklarının idaresini.

116- وَقَالُوا **Ve dediler** (Bu kelime...) بِوَاوٍ Vav ile birlikte (Daha?) وَدُونَهَا Ve vav olmadan ('kâlû' şeklinde okundu) أَيِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى Yani Yahudiler ve Hıristiyanlar dedi (Daha?) وَمَنْ Ve o kimse ki زَعَمَ İddia etti ki أَنَّ الْمَلَائِكَةَ Muhakkak ki melekler (Nedir?) بَنَاتُ اللّٰهِ Allah'ın kızlarıdır اتَّخَذَ **Edindi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Ne edindi?) وَلَدًا **Çocuk** قَالَ تَعَالَى Dedi Allah teala سُبْحَانَهُ **O münezzehtir** تَنْزِيهًا لَهُ Onu tenzih ederim (Neden tenzih ederim?) عَنْهُ Bundan بَلْ **Bilakis** لَهُ **Onundur** مَا **O şey ki** (Nerededir?) فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerde** (Daha?) وَالْأَرْضِ **Ve yeryüzünde** (Ne olarak?) مُلْكًا Mülk olarak (Daha?) وَخَلْقًا Ve yaratma olarak (Daha?) وَعَبِيدًا Ve kul olarak وَالْمُلْكِيَّةُ Mülkiyet ise (Nedir?) تُنَافِي الْوِلَادَةَ Doğuma aykırıdır. وَعَبَّرَ Tabir edildi (Neyle?) بِمَا Mâ ile (Niçin?) تَغْلِيبًا Tağlib için (Neyi?) لِمَا لَا يَعْقِلُ Aklı olmayanları كُلٌّ **Hepsi de** لَهُ **Ona** (Nedirler?) قَانِتُونَ **Boyun eğicidirler** مُطِيعُونَ İtaat edicidirler كُلٌّ Hepsi (itaat eder) (Ne ile?) بِمَا O şey ile ki يُرَادُ İsteniyor (Neden?) مِنْهُ Kendisinden وَفِيهِ Bu kelimede vardır (Ne?) تَغْلِيبُ الْعَاقِلِ Akıllıların tağlibi.

117- بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ **(O) gökleri yoktan var edendir** (Daha neyi yoktan var edendir?) وَالْأَرْضِ **Ve de yeryüzünü** مُوجِدُهُمَا Onların mucididir لَا عَلَى مِثَالٍ سَبَقَ Geçmiş bir örneği olmadan وَإِذَا قَضٰى **Ve hükmettiğinde** أَرَادَ İstediğinde (Neye hükmettiğinde?) أَمْرًا **Bir işe** أَيْ إِيجَادَهُ Yani onun yapılmasına hükmettiğinde فَإِنَّمَا **Ancak** يَقُولُ **der** (Kime?) لَهُ **Ona** كُنْ **Ol!** فَيَكُونُ **O da oluverir** أَيْ فَهُوَ يَكُونُ Yani o da olur وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) بِالنَّصْبِ Nasb ile (feyekune şeklinde) (Niçin böyle okundu?) جَوَابًا Cevap olarak (Neyin cevabı?) لِلْأَمْرِ Emrin

118- وَقَالَ **Ve dedi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** لَا يَعْلَمُونَ **Bilmiyorlar** أَيْ كُفَّارُ مَكَّةَ Yani Mekkeli kafirler (Kime?) لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) لَوْلَا هَلَّا **Değil miydi?** يُكَلِّمُنَا **Bizimle konuşmalı** (Kim?) اللهُ **Allah** أَنَّكَ Ki elbette sen (Nesin?) رَسُولُهُ Onun Resulü أَوْ تَأْتِينَا **Ya da bize gelmeli değil miydi?** (Ne?) اٰيَةٌ **Bir ayet** (Öyle ayet ki) مِمَّا اقْتَرَحْنَاهُ Bizim istediklerimizden (Neye dair?) عَلَى صِدْقِكَ Senin doğruluğuna dair كَذٰلِكَ **İşte böyle** كَمَا قَالَ Dediği gibi (Kim?) هَؤُلَاءِ Bunlar قَالَ **Dedi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** مِنْ قَبْلِهِمْ **Onlardan önce** (Kimdendir bunlar?) مِنْ كُفَّارِ الْأُمَمِ الْمَاضِيَةِ Geçmiş ümmetlerin kafirlerinden (Kime dedi?) لِأَنْبِيَائِهِمْ Peygamberlerine (**Neyi dedi?**) مِثْلَ قَوْلِهِمْ **Onların sözlerinin benzerini** (Nedendir o sözler?) مِنَ التَّعَنُّتِ İnatlaşma (Daha?) وَطَلَبِ الْاٰيَاتِ Ve mucize istekleri تَشَابَهَتْ **Benzeşti** (Ne?) قُلُوبُهُمْ **Onların kalpleri** (Hangi konuda?) فِي الْكُفْرِ Küfürde (Daha?) وَالْعِنَادِ Bu konuda inat etmede فِيهِ Bu ayette vardır (Ne?) تَسْلِيَةٌ Teselli verme (Kime?) لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) قَدْ بَيَّنَّا **Elbette biz apaçık gösterdik** (Neyi?) الْاٰيَاتِ **Ayetleri** (Kime?) لِقَوْمٍ **Bir kavme ki** يُوقِنُونَ **Yakinen inanıyor** يَعْلَمُونَ Kesin biliyorlar ki أَنَّهَا Şüphesiz onlar (Nedir?) آيَاتٌ Ayetlerdir فَيُؤْمِنُونَ Böylece iman ederler فَاقْتِرَاحُ آيَةٍ Başka bir ayet istemek (Neyle birlikte?) مَعَهَا O ayetlerle birlikte (Nedir?) تَعَنُّتٌ İnatlaşmadır

119- اِنَّا **Muhakkak ki biz** أَرْسَلْنَاكَ **Seni gönderdik** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed (Neyle gönderdik?) بِالْحَقِّ **Hak ile** بِالْهُدَى Hidayet ile (Ne olduğun halde?) بَشِيرًا **Müjdeleyici** (Kimi?) مَنْ O kimseyi ki أَجَابَ İcabet etti (Kime?) إِلَيْهِ Ona (Neyle müjdeleyici?) بِالْجَنَّةِ Cennet ile (**Daha ne olarak?**) وَنَذِيرًا **Ve korkutucu olarak** (Kimi?) مَنْ O kimseyi ki لَمْ يُجِبْ İcabet etmedi (Kime?) إِلَيْهِ Ona (Neyle korkutucu olarak?) بِالنَّارِ Ateşle وَلَا تُسْئَلُ **Ve sen sorulmaz-mesul olmazsın** (Kimden?) عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ **Cehennem halkından** النَّارِ Ateş halkından أَيِ الْكُفَّارِ Yani kafirlerden مَا لَهُمْ Onlara ne oldu ki لَمْ يُؤْمِنُوا İman etmediler (şeklinde sorulmazsın) إِنَّمَا عَلَيْكَ Senin üzerine olan ancak (Nedir?) الْبَلَاغُ Tebliğ/bildirmektir وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) (Neyle?) بِجَزْمِ تُسْأَلْ Tüs'el kelimesinin cezmiyle (Ne olduğu halde?) نَهْيًا Nehiy olduğu halde

﴿وَلَن تَرْضٰى عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ﴾ دِينَهُمْ ﴿قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ﴾ أَيِ
الْإِسْلَامَ ﴿هُوَ الْهُدٰى﴾ وَمَا عَدَاهُ ضَلَالٌ ﴿وَلَئِنِ﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿اتَّبَعْتَ اَهْوَآءَهُمْ﴾ الَّتِي يَدْعُونَكَ
إِلَيْهَا فَرْضًا ﴿بَعْدَ الَّذِي جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ﴾ الْوَحْيِ مِنَ اللّٰهِ ﴿مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ يَحْفَظُكَ
﴿وَلَا نَصِيرٍ (١٢٠)﴾ يَمْنَعُكَ مِنْهُ ﴿اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ﴾ مُبْتَدَأٌ ﴿يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ﴾ أَيْ
يَقْرَؤُونَهُ كَمَا أُنْزِلَ، وَالْجُمْلَةُ حَالٌ وَحَقَّ نَصْبٌ عَلَى الْمَصْدَرِ وَالْخَبَرُ ﴿أُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ﴾ نَزَلَتْ
فِي جَمَاعَةٍ قَدِمُوا مِنَ الْحَبَشَةِ وَأَسْلَمُوا ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ﴾ أَيْ بِالْكِتَابِ الْمُؤْتَى بِأَنْ يُحَرِّفَهُ ﴿فَأُولٰٓئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ (١٢١)﴾ لِمَصِيرِهِمْ إِلَى النَّارِ الْمُؤَبَّدَةِ عَلَيْهِمْ ﴿يَا بَنِيٓ اِسْرَآءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِيٓ
اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ (١٢٢)﴾ تَقَدَّمَ مِثْلُهُ ﴿وَاتَّقُوا﴾ خَافُوا ﴿يَوْمًا لَا
تَجْزِي﴾ تُغْنِي ﴿نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ﴾ فِيهِ ﴿شَيْـًٔا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ﴾ فِدَاءٌ ﴿وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ
وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ (١٢٣)﴾ يُمْنَعُونَ مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ ﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿اِذِ ابْتَلٰٓى﴾ اِخْتَبَرَ ﴿اِبْرٰهِيمَ﴾ وَفِي
قِرَاءَةٍ إِبْرَاهَامَ ﴿رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ﴾ بِأَوَامِرَ وَنَوَاهٍ كَلَّفَهُ بِهَا، قِيلَ هِيَ مَنَاسِكُ الْحَجِّ، وَقِيلَ الْمَضْمَضَةُ
وَالْاِسْتِنْشَاقُ وَالسِّوَاكُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَفَرْقُ الرَّأْسِ وَقَلْمُ الْأَظْفَارِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ
وَالْخِتَانُ وَالْاِسْتِنْجَاءُ ﴿فَاَتَمَّهُنَّ﴾ أَدَّاهُنَّ تَامَّاتٍ ﴿قَالَ﴾ تَعَالَى لَهُ ﴿اِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا﴾
قُدْوَةً فِي الدِّينِ ﴿قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾ أَوْلَادِي اجْعَلْ أَئِمَّةً ﴿قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي﴾ بِالْإِمَامَةِ ﴿الظَّالِمِينَ (١٢٤)﴾
الْكَافِرِينَ مِنْهُمْ دَلَّ عَلَى أَنَّهُ يَنَالُ غَيْرَ الظَّالِمِ ﴿وَاِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ﴾ الْكَعْبَةَ ﴿مَثَابَةً لِلنَّاسِ﴾ مَرْجِعًا
يَثُوبُونَ إِلَيْهِ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿وَاَمْنًا﴾ مَأْمَنًا لَهُمْ مِنَ الظُّلْمِ وَالْإِغَارَاتِ الْوَاقِعَةِ فِي غَيْرِهِ، كَانَ الرَّجُلُ
يَلْقَى قَاتِلَ أَبِيهِ فِيهِ فَلَا يُهَيِّجُهُ ﴿وَاتَّخِذُوا﴾ أَيُّهَا النَّاسُ ﴿مِنْ مَقَامِ اِبْرٰهِيمَ﴾ هُوَ الْحَجَرُ الَّذِي قَامَ
عَلَيْهِ عِنْدَ بِنَاءِ الْبَيْتِ ﴿مُصَلًّى﴾ مَكَانَ صَلَاةٍ بِأَنْ تُصَلُّوا خَلْفَهُ رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِفَتْحِ
الْخَاءِ خَبَرٌ ﴿وَعَهِدْنَآ اِلٰٓى اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ﴾ أَمَرْنَاهُمَا ﴿اَنْ﴾ أَيْ بِأَنْ ﴿طَهِّرَا بَيْتِيَ﴾ مِنَ الْأَوْثَانِ
﴿لِلطَّٓائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ﴾ الْمُقِيمِينَ فِيهِ ﴿وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ (١٢٥)﴾ جَمْعُ رَاكِعٍ وَسَاجِدٍ الْمُصَلِّينَ
﴿وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا﴾ الْمَكَانَ ﴿بَلَدًا اٰمِنًا﴾ ذَا أَمْنٍ، وَقَدْ أَجَابَ اللّٰهُ دُعَاءَهُ فَجَعَلَهُ
حَرَمًا لَا يُسْفَكُ فِيهِ دَمُ إِنْسَانٍ وَلَا يُظْلَمُ فِيهِ أَحَدٌ وَلَا يُصَادُ صَيْدُهُ وَلَا يُخْتَلَى خَلَاهُ ﴿وَارْزُقْ
اَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ﴾ وَقَدْ فُعِلَ بِنَقْلِ الطَّائِفِ مِنَ الشَّامِ إِلَيْهِ وَكَانَ أَقْفَرَ لَا زَرْعَ فِيهِ وَلَا مَاءَ
﴿مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ﴾ بَدَلٌ مِنْ أَهْلَهُ وَخَصَّهُمْ بِالدُّعَاءِ لَهُمْ مُوَافَقَةً لِقَوْلِهِ لَا يَنَالُ
عَهْدِي الظَّالِمِينَ ﴿قَالَ﴾ تَعَالَى ﴿وَ﴾ أَرْزُقُ ﴿مَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهُ﴾ بِالتَّشْدِيدِ وَالتَّخْفِيفِ فِي الدُّنْيَا
بِالرِّزْقِ ﴿قَلِيلًا﴾ مُدَّةَ حَيَاتِهِ ﴿ثُمَّ اَضْطَرُّهُ﴾ أُلْجِئُهُ فِي الْآخِرَةِ ﴿اِلٰى عَذَابِ النَّارِ﴾ فَلَا يَجِدُ عَنْهَا
مَحِيصًا ﴿وَبِئْسَ الْمَصِيرُ (١٢٦)﴾ الْمَرْجِعُ هِيَ

TÜRKÇE ANLAMI

120- **Kendi milletlerine** dinlerine **uymadıkça, Yahudi ve Hıristiyanlar senden asla hoşnut olmayacaklardır. De ki: "Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur"** Yani İslam'dır. Onun dışındakiler ise sapıklıktır. **And olsun ki**[1] faraza **sana Allah'tan gelen** vahiy **ilm**inden **sonra onların** seni çağırdıkları **heveslerine uyarsan, Allah'tan sana ne** seni koruyacak **bir dost ve ne de** seni ondan engelleyecek **bir yardımcı olur.**

121- **Kendilerine verdiğimiz**[2] **Kitab'ı** indiği gibi **hakkınca bir okumayla okuyanlar**[3] **var ya, işte ona ancak onlar inanırlar.**[4] Bu ayet Habeşistan'dan gelip, Müslüman olan bir grup hakkında nazil olmuştur. **Onu,** yani tahrif etmek suretiyle kitabı **inkar edenler ise,** varacakları yer, ebedi kalacakları cehennem olduğundan **kaybedenlerdir.**

122- **Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimeti ve sizi bir zamanlar alemlere üstün tuttuğumu hatırlayın.**[5]

123- **Kimsenin kimse namına bir şey ödeyemeyeceği, hiç kimseden fidye alınmayacağı, kimseye şefaatin yarar sağlamayacağı ve onların yardım görmeyeceği** Allah'ın azabından engellenmeyeceği **bir günden korunun,** korkun!.

124- **Ve** yâd et! **O vakit ki, Rabbi İbrahim'i**[6] **bir takım kelimelerle,** kendisini sorumlu tuttuğu ve de -bir görüşe göre- hac ibadetleriyle ilgili -bir diğer görüşe göre ise- mazmaza, istinşak, misvak, bıyığı kırpmak, saçı ayırmak, tırnakları kesmek, koltuk altını yolmak, etek tıraşı ve de sünnet olmakla ilgili bir takım emir ve yasaklarla **denemiş,** imtihana çekmiş **o da onları yerine getirmiş** tam olarak eda etmişti. Allah ona: **"Seni insanlara imam** dinde önder **kılacağım" demişti. O "soyumdan da"** çocuklarımdan da dinde önderler yap! **deyince, "Benim** imamlıkla ilgili **ahdim** onlardan **zalim** kafir **olanlara erişmez" buyurmuştu.** Bu ayet ahdin zalim olmayanlara erişeceğine delalet eder.

125- **Evi** Kabe'yi, **insanlar için toplanma** her köşe bucaktan dönüp-vardıkları **ve de** başka yerlerde meydana gelen saldırılardan ve de zulümden **güven**li bir **yer kılmıştık.** Burada kişi babasının katiliyle karşılaşsa bile ona saldırmıyordu. Ey insanlar! **İbrahim'in makamını** Kabe'yi yaparken üzerinde durduğu taşı, arkasında iki rekat tavaf namazı kıldığınız bir **namaz yeri edinin,**[7] **dedik.**

---

[1] Buradaki ل kasem lamı'dır.
[2] Bu mübtedadır.
[3] Bu cümle hal olup, hakka kelimesi de mastar (Mefulü mutlak) olmak üzere nasbedilmiştir.
[4] Bu cümle haberdir.
[5] Bu ayetin benzeri (Bakara:47 de) geçmişti.
[6] Bir kıraatte "İbrâhâm" şeklinde okunmuştur.
[7] Bir kıraatte ise vettehazû kelimesi hı harfinin fethasıyla okunmuştur. Bu durumda bu ayet (edindiler...şeklinde) haber anlamındadır.

Evimi ziyaret edenler, itikaf yapanlar, orada duranlar, **ruku ve secde**[1] **edenler** yani namaz kılanlar **için** putlardan **temiz tutun**[2] **diye İbrahim ve İsmail'e ahd**edip, emir **verdik.**

126- **İbrahim: "Rabbim! Burasını emin** güvenli **bir şehir kıl!** Allah teala burayı insan kanı akıtılmayan, hiç kimsenin zulüm görmediği, avının avlanmadığı, otunun koparılmadığı hürmetli bir yer yaparak onun duasını kabul etmiştir. **Halkından, Allah'a ve ahiret gününe inananları**[3] **meyvelerle rızıklandır" demişti.** Nitekim Taif'in Şam'dan buraya nakledilmesi suretiyle (Hz. İbrahim'in bu isteği) olmuştur. Burası ne suyu ne de ekini olmayan kurak bir yerdi. İbrahim aleyhisselam burada Allah'ın "Benim ahdim zalimlere erişmez" sözüne uygunluk olsun diye sadece Allah'a ve de ahiret gününe inananlara dua etmiştir. **Allah da: "İnkar edeni de az bir müddet** rızıklandırarak **geçindirir, sonra da** Ahirette **onu ateşin azabına uğramak** sığınmak **zorunda bırakırım,** o da oradan kaçış yolu bulamaz. **Ne kötü varacak** dönülecek **yer!" buyurmuştu.**

KELİME ANLAMI

120- وَلَنْ تَرْضَى **Asla hoşnut olmayacaklar** (Kimden?) عَنْكَ **Senden** (Kim?) الْيَهُودُ **Yahudiler** (Daha?) وَلَا النَّصَارَى **Ve Hıristiyanlar da** (hoşnut) **olmayacak** (Ne vakte değin?) حَتَّى تَتَّبِعَ **Sen uyuncaya dek** (Neye?) مِلَّتَهُمْ دِينَهُمْ **Onların milletine,** dinine قُلْ **De ki** إِنَّ هُدَى اللهِ **Muhakkak ki Allah'ın hidayeti** أَيِ الْإِسْلَامُ Yani İslam (Nedir?) هُوَ الْهُدَى **Odur asıl hidayet** وَمَا عَدَاهُ Ve onun dışındakiler (Nedir?) ضَلَالٌ Sapıklıktır وَلَئِنْ **Ve andolsun ki şayet** (Buradaki lam nedir?) لَامُ قَسَمٍ Yemin lamıdır اتَّبَعْتَ **Uyarsan sen** (Neye?) أَهْوَاءَهُمْ **Onların isteklerine** الَّتِي Öyle istekleri ki يَدْعُونَكَ Seni çağırıyorlar (Neye?) إِلَيْهَا Ona فَرْضًا Faraza (uyarsan...) (Neden sonra?) بَعْدَ الَّذِي **O şeyden sonra ki** جَاءَكَ **Sana geldi** (Nedir o gelen?) مِنَ الْعِلْمِ الْوَحْيِ **İlim,** vahiy (Kimden?) مِنَ اللهِ Allah'tan (Bu durumda) مَا لَكَ **Sana olmaz** (Kim tarafından?) مِنَ اللهِ **Allah tarafından** (Ne olmaz?) مِنْ وَلِيٍّ يَحْفَظُكَ **Ne bir veli** ki seni korur (Daha?) وَلَا نَصِيرٍ يَمْنَعُكَ **Ve ne de bir yardımcı** ki seni engeller (Kimden?) مِنْهُ O Allah'tan

121- الَّذِينَ **O kimseler ki** آتَيْنَاهُمُ **Biz onlara verdik** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** (Buradaki "Ellezine" nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır (Onlar ne oldukları halde?) يَتْلُونَهُ **Onu okurlar oldukları**

[1] Bu iki kelime الرَّاكِعُ ve السَّاجِدُ kelimelerinin cemileridir.
[2] Buradaki أَنْ, بِأَنْ anlamındadır.
[3] Buradaki مَنْ , أَهْلَهُ kelimesinden bedeldir.

halde (Nasıl?) حَقَّ تِلَاوَتِهِ **Hakkıyla okumayla** أَيْ يَقْرَؤُونَهُ Onu okurlar (Ne gibi?) كَمَا أُنْزِلَ İndirildiği gibi وَالْجُمْلَةُ حَالٌ (Yetlûnehu...) cümlesi haldir وَحَقَّ Hakka kelimesi نَصْبٌ Nasb olmuştur (Ne üzerine?) عَلَى الْمَصْدَرِ Mastar olmak üzere وَالْخَبَرُ Haber de (şudur:) أُولٰئِكَ **İşte onlar** يُؤْمِنُونَ **İman ederler** (Neye?) بِهِ **Ona** نَزَلَتْ Bu ayet inmiştir (Kim hakkında?) فِي جَمَاعَةٍ Bir gurup hakkında ki قَدِمُوا Geldiler (Nereden?) مِنَ الْحَبَشَةِ Habeşistan'dan (Daha?) وَأَسْلَمُوا Ve Müslüman oldular وَمَنْ **Ve her kim de** يَكْفُرْ **İnkar ederse** (Neyi?) بِهِ **Onu** أَيْ بِالْكِتَابِ Yani kitabı (Öyle kitap ki?) الْمُؤْتَى Verilmiş (Nasıl inkar ederse?) بِأَنْ يُحَرِّفَهُ Onu tahrif etmekle فَأُولٰئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) هُمُ الْخَاسِرُونَ **Onlar hüsrana uğrayanlardır** (Niçin?) لِمَصِيرِهِمْ Varacakları için (Neye?) إِلَى النَّارِ Ateşe (Öyle ateş ki) الْمُؤَبَّدَةِ Ebedileştirilmiş (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onların üzerine

122- يَا بَنِي إِسْرَآءِيلَ **Ey İsrail oğulları** اذْكُرُوا **Hatırlayın!** (Neyi?) نِعْمَتِيَ **Benim nimetimi** الَّتِي **Öyle nimetim ki** أَنْعَمْتُ **Ben ihsan ettim** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Daha?) وَأَنِّي **Ve muhakkak ki ben** فَضَّلْتُكُمْ **Sizi üstün kıldım** (Ne üzerine?) عَلَى الْعَالَمِينَ **Alemler üzerine** تَقَدَّمَ Geçti (Ne?) مِثْلُهُ Bunun benzeri

123- وَاتَّقُوا خَافُوا **Ve korkun** (Neden?) يَوْمًا **Bir günden ki** لَا تَجْزِي **Ödeyemez** تُغْنِي Gideremez (Kim?) نَفْسٌ **Hiçbir nefis** (Kimden?) عَنْ نَفْسٍ **Hiçbir nefisten** (Nerede?) فِيهِ O günde (Neyi ödeyemez-gideremez?) شَيْئًا **Hiçbir şeyi** (Daha?) وَلَا يُقْبَلُ **Ve kabul de edilmez** (Kimden?) مِنْهَا **O nefisten** (Ne?) عَدْلٌ فِدَاءٌ **Hiç bir fidye** (Daha?) وَلَا تَنْفَعُهَا **Ve ona fayda da vermez** (Ne?) شَفَاعَةٌ **Hiçbir şefaat** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar olmazlar da** يُنْصَرُونَ **Yardım ediliyorlar** يُمْنَعُونَ Engelleniyorlar (olmazlar) (Neden?) مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ Allah'ın azabından

124- وَاذْكُرْ **Ve** yâd et! إِذِ **O vakit ki** ابْتَلٰى **İmtihan etti** اِخْتَبَرَ Sınadı (Kimi?) إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'i** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) إِبْرَاهَامَ İbrâhâme şeklinde (**Kim imtihan etti?**) رَبُّهُ **Onun Rabbi** (Neyle imtihan etti?) بِكَلِمَاتٍ **Bir takım kelimelerle** بِأَوَامِرَ وَنَوَاهٍ Emirler ve nehilerle (Öyle emir ve nehiler ki?) كَلَّفَهُ Onu mükellef kıldı (Neyle?) بِهَا Onlarla قِيلَ Dendi ki هِيَ O kelimeler (Nedir?) مَنَاسِكُ الْحَجِّ Hac ibadetleridir وَقِيلَ Yine dendi ki الْمَضْمَضَةُ Mazmazadır (Daha?) وَالْاِسْتِنْشَاقُ İstinşaktır (Daha?) وَالسِّوَاكُ Misvaktır (Daha?) وَقَصُّ الشَّارِبِ Bıyığı kırpmaktır (Daha?) وَفَرْقُ الرَّأْسِ Saçı ayırmaktır (Daha?) وَقَلْمُ الْأَظْفَارِ

Tırnakları kesmektir (Daha?) وَنَتْفُ الْإِبْطِ Koltuk altını yolmaktır (Daha?) وَحَلْقُ الْعَانَةِ Etek tıraşıdır (Daha?) وَالْخِتَانُ Sünnet olmaktır (Daha?) وَالْإِسْتِنْجَاءُ İstincadır فَأَتَمَّهُنَّ **O da onları tamamladı** أَدَّاهُنَّ Onları yerine getirdi (Ne oldukları halde?) تَامَّاتٍ Tam oldukları halde قَالَ **Dedi ki** (Kim?) تَعَالَى Allah teala (Kime?) لَهُ Ona إِنِّي **Muhakkak ki ben** (Neyim?) جَاعِلُكَ **Seni kılıcıyım** (Kime?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** (Ne kılıcıyım?) إِمَامًا **İmam** قُدْوَةً Önder (Nerede?) فِي الدِّينِ Dinde قَالَ **Dedi ki** وَمِنْ ذُرِّيَّتِي **Benim zürriyetimden de** أَوْلَادِي Çocuklarımdan da اِجْعَلْ Kıl (Ne kıl?) أَئِمَّةً İmamlar قَالَ **Dedi ki** لَا يَنَالُ **Erişmez** (Ne?) عَهْدِي **Benim ahdim** (Neyle olan ahdime?) بِالْإِمَامَةِ İmamlıkla (Kime erişmez?) الظَّالِمِينَ **Zalimlere** الْكَافِرِينَ Kafirlere (Öyle kafirler ki) مِنْهُمْ Senin zürriyetinden olan دَلَّ Bu söz delalet etmiştir ki عَلَى أَنَّهُ Şuna ki يَنَالُ Benim ahdim erişir (Kime?) غَيْرَ الظَّالِمِ Zalim olmayana

125- وَإِذْ **Ve o vakit ki** جَعَلْنَا **Biz kıldık** (Neyi?) الْبَيْتَ **O evi** الْكَعْبَةَ Kabe'yi (Ne kıldık?) مَثَابَةً **Dönüp-varılacak yer** (Kim için?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** مَرْجِعًا Varılacak yer (Öyle varılacak yer ki) يَثُوبُونَ إِلَيْهِ Onlar oraya dönüp-geliyorlar (Nereden?) مِنْ كُلِّ جَانِبٍ Her taraftan وَأَمْنًا مَأْمَنًا **Emin** güvenli bir yer (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Neden?) مِنَ الظُّلْمِ Zulümden (Daha neden?) وَالْإِغَارَاتِ Saldırılardan (Öyle saldırılar ki) الْوَاقِعَةِ Meydana gelen (Nerede?) فِي غَيْرِهِ Başka yerlerde كَانَ الرَّجُلُ Adam idi يَلْقَى Rastlardı (Kime?) قَاتِلَ أَبِيهِ Babasının katiline (Nerede?) فِيهِ Kabe'de فَلَا يُهَيِّجُهُ Ve ona saldırmazdı وَاتَّخِذُوا أَيُّهَا النَّاسُ **Ve edinin** ey insanlar! (Nereden?) مِنْ مَقَامِ إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in makamından** هُوَ O (Nedir?) الْحَجَرُ الَّذِي O taştır ki قَامَ Durdu (Ne üzerinde?) عَلَيْهِ Onun üzerinde (Ne vakit?) عِنْدَ بِنَاءِ الْبَيْتِ Kabeyi yaptığı sırada (Ne edinin?) مُصَلًّى **Namazgah** مَكَانَ صَلَاةٍ Namaz kılma yeri (Ne şekilde?) بِأَنْ تُصَلُّوا Kılmanızla (Nerede?) خَلْفَهُ Onun arkasında (Ne kılmanızla?) رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ İki rekat tavaf namazı وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) بِفَتْحِ الْخَاءِ Hı harfinin fethasıyla (vettehazû şeklinde okundu) خَبَرٌ (Bu durumda bu kelime) haber olur (emir olmaz) وَعَهِدْنَا **Ve ahit verdik** (Kime?) إِلَى إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'e** (Daha?) وَإِسْمٰعِيلَ **Ve İsmail'e** أَمَرْنَاهُمَا Onlara emir verdik (Neyle?) أَنْ أَيْ بِأَنْ **Şununla ki** -en, bien anlamındadır- طَهِّرَا **İkiniz temiz tutun** (Neyi?) بَيْتِيَ **Benim evimi** (Neden temiz tutun?) مِنَ الْأَوْثَانِ Putlardan (Kim için?) لِلطَّائِفِينَ **Tavaf edenler için** (Daha?) وَالْعَاكِفِينَ

Ve itikaf yapanlar için الْمُقِيمِينَ Kalanlar için (Nerede?) فِيهِ Orada (Daha?) وَالرُّكَّعِ **Ve rüku edenler için** (Öyle rüku edenler ki?) السُّجُودِ **Secde eden** (Bu iki kelime nedir?) جَمْعُ رَاكِعٍ وَسَاجِدٍ Râki' ve Sâcid kelimesinin cemisidir اَلْمُصَلِّينَ Namaz kılanlar demektir

126- وَإِذْ **Ve o vakit ki** قَالَ **Demişti** (Kim?) إِبْرٰهِيمُ **İbrahim:** رَبِّ **Rabbim!** اجْعَلْ **Kıl** (Neyi?) هٰذَا **Burayı** الْمَكَانَ Bu mekanı (Ne kıl?) بَلَدًا **Bir belde ki** اٰمِنًا **Emin** ذَا أَمْنٍ Emniyetli وَقَدْ أَجَابَ İcabet etmiştir (Kim?) اللّٰهُ Allah (Neye?) دُعَاءَهُ Onun duasına فَجَعَلَهُ Orayı kılmıştır حَرَمًا Haram kılmıştır (Öyle ki) لَا يُسْفَكُ Akıtılmaz (Nerede?) فِيهِ Orada (Ne?) دَمُ إِنْسَانٍ İnsan kanı (Daha?) وَلَا يُظْلَمُ Ve zulüm görmez (Nerede?) فِيهِ Orada (Kim?) أَحَدٌ Hiç kimse (Daha?) وَلَا يُصَادُ Ve avlanmaz (Ne?) صَيْدُهُ Oranın avı وَلَا يُخْتَلَى Ve koparılmaz (Ne?) خَلَاهُ Oranın otu وَارْزُقْ **Rızıklandır** (Kimi?) أَهْلَهُ **Oranın ahalisini** (Neden rızıklandır?) مِنَ الثَّمَرَاتِ **Meyvelerden** وَقَدْ فُعِلَ Ve de (İbrahim (a.s.)ın bu isteği) yapılmıştır (Nasıl?) بِنَقْلِ الطَّائِفِ Taif'in nakledilmesiyle (Nereden?) مِنَ الشَّامِ Şam'dan (Nereye?) إِلَيْهِ Oraya وَكَانَ Orası idi (Ne idi?) أَقْفَرَ Kurak لَا زَرْعَ فِيهِ Orada ekin yoktu (Daha?) وَلَا مَاءَ Ve su da yoktu (Oranın ahalisinden bedel, kimi rızıklandır?) مَنْ **O kimseyi ki** اٰمَنَ **İman etti** (Kimdendir bu kimse?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Kime iman etti?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha?) وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve ahiret gününe** (Buradaki "men" nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Neden?) مِنْ أَهْلَهُ Ehlehû kelimesinden وَخَصَّهُمْ Onları has kıldı (Neyle?) بِالدُّعَاءِ Dua ile (Kime dua ile?) لَهُمْ Onlara (Niçin onları has kıldı?) مُوَافَقَةً Muvafakat olsun diye (Neye?) لِقَوْلِهِ Allah'ın şu sözüne لَا يَنَالُ "Erişmez (Ne?) عَهْدِي benim ahdim (Kime?) الظَّالِمِينَ Zalimlere" قَالَ تَعَالَى **Dedi ki** Allah teala وَ أَرْزُقُ **Ve** rızıklandırırım (Kimi?) مَنْ **O kimse**yi ki كَفَرَ Kafir oldu فَأُمَتِّعُهُ **Onu faydalandırırım** (Bu kelime...) بِالتَّشْدِيدِ Şedde ile (Daha?) وَالتَّخْفِيفِ Ve şeddesiz (okundu) (Nerede faydalandırırım?) فِي الدُّنْيَا Dünya'da (Neyle faydalandırırım?) بِالرِّزْقِ Rızıkla قَلِيلًا **Biraz** مُدَّةَ حَيَاتِهِ Hayatı müddetince ثُمَّ اَضْطَرُّهُ أُلْجِئُهُ **Sonra da onu uğratırım** (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ Ahirette (Neye uğratırım?) إِلٰى عَذَابِ النَّارِ **Ateş azabına** فَلَا يَجِدُ Bulamaz (Neden?) عَنْهَا Ondan (Ne bulamaz?) مَحِيصًا Sığınak وَبِئْسَ **Ne kötü!** الْمَصِيرُ **Varacak yer** الْمَرْجِعُ Dönülecek yerdir هِيَ O

﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿اِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهِيمُ الْقَوَاعِدَ﴾ اْلأُسُسَ أَوِ الْجُدُرَ ﴿مِنَ الْبَيْتِ﴾ يَبْنِيهِ، مُتَعَلِّقٌ بِيَرْفَعُ
﴿وَاِسْمٰعِيلُ﴾ عَطْفٌ عَلَى إِبْرَاهِيمُ، يَقُولَانِ ﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا﴾ بِنَاءَنَا ﴿اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ﴾ لِلْقَوْلِ
﴿الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾﴾ بِالْفِعْلِ ﴿رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ﴾ مُنْقَادَيْنِ ﴿لَكَ وَ﴾ اجْعَلْ ﴿مِنْ ذُرِّيَّتِنَا﴾ أَوْلَادِنَا
﴿اُمَّةً﴾ جَمَاعَةً ﴿مُسْلِمَةً لَكَ﴾ وَمِنْ لِلتَّبْعِيضِ، وَأَتَى بِهِ لِتَقَدُّمِ قَوْلِهِ لَهُ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ
﴿وَاَرِنَا﴾ عَلِّمْنَا ﴿مَنَاسِكَنَا﴾ شَرَائِعَ عِبَادَتِنَا أَوْ حَجِّنَا ﴿وَتُبْ عَلَيْنَا اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾﴾
سَأَلَاهُ التَّوْبَةَ مَعَ عِصْمَتِهِمَا تَوَاضُعًا وَتَعْلِيمًا لِذُرِّيَّتِهِمَا ﴿رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ﴾ أَيْ أَهْلِ الْبَيْتِ
﴿رَسُولًا مِنْهُمْ﴾ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، وَقَدْ أَجَابَ اللّٰهُ دُعَاءَهُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿يَتْلُوا عَلَيْهِمْ
اٰيَاتِكَ﴾ الْقُرْآنَ ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ﴾ الْقُرْآنَ ﴿وَالْحِكْمَةَ﴾ أَيْ مَا فِيهِ مِنَ اْلأَحْكَامِ ﴿وَيُزَكِّيهِمْ﴾
يُطَهِّرُهُمْ مِنَ الشِّرْكِ ﴿اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ﴾ الْغَالِبُ ﴿الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾﴾ فِي صُنْعِهِ ﴿وَمَنْ﴾ أَيْ لَا
﴿يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ اِبْرٰهِيمَ﴾ فَيَتْرُكُهَا ﴿اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ﴾ جَهِلَ أَنَّهَا مَخْلُوقَةٌ لِلّٰهِ يَجِبُ عَلَيْهَا
عِبَادَتُهُ أَوِ اسْتَخَفَّ بِهَا وَامْتَهَنَهَا ﴿وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ﴾ اِخْتَرْنَاهُ ﴿فِي الدُّنْيَا﴾ بِالرِّسَالَةِ وَالْخُلَّةِ
﴿وَاِنَّهُ فِي الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾﴾ الَّذِينَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى وَاذْكُرْ ﴿اِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ اَسْلِمْ﴾
اِنْقَدْ لِلّٰهِ وَأَخْلِصْ لَهُ دِينَكَ ﴿قَالَ اَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾﴾ ﴿وَوَصّٰى﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ أَوْصَى
﴿بِهَا﴾ بِالْمِلَّةِ ﴿اِبْرٰهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ﴾ بَنِيهِ قَالَ ﴿يَا بَنِيَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّينَ﴾ دِينَ اْلإِسْلَامِ
﴿فَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾﴾ نَهْيٌ عَنْ تَرْكِ اْلإِسْلَامِ وَأَمْرٌ بِالثَّبَاتِ عَلَيْهِ إِلَى مُصَادَفَةِ
الْمَوْتِ وَلَمَّا قَالَ الْيَهُودُ لِلنَّبِيِّ أَلَسْتَ تَعْلَمُ أَنَّ يَعْقُوبَ يَوْمَ مَاتَ أَوْصَى بَنِيهِ بِالْيَهُودِيَّةِ نَزَلَ ﴿اَمْ كُنْتُمْ
شُهَدَاءَ﴾ حُضُورًا ﴿اِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ اِذْ﴾ بَدَلٌ مِنْ إِذْ قَبْلَهُ ﴿قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي﴾
بَعْدَ مَوْتِي ﴿قَالُوا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَائِكَ اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ﴾ عَدُّ إِسْمَاعِيلَ مِنَ اْلآبَاءِ تَغْلِيبٌ،
وَلِأَنَّ الْعَمَّ بِمَنْزِلَةِ اْلأَبِ ﴿اِلٰهًا وَاحِدًا﴾ بَدَلٌ مِنْ إِلٰهَكَ ﴿وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾﴾ وَأَمْ بِمَعْنَى
هَمْزَةِ اْلإِنْكَارِ أَيْ لَمْ تَحْضُرُوهُ وَقْتَ مَوْتِهِ فَكَيْفَ تَنْسِبُونَ إِلَيْهِ مَا لَا يَلِيقُ بِهِ ﴿تِلْكَ﴾ مُبْتَدَأٌ وَاْلإِشَارَةُ
إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَيَعْقُوبَ وَبَنِيهِمَا وَأُنِّثَ لِتَأْنِيثِ خَبَرِهِ ﴿اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ﴾ سَلَفَتْ ﴿لَهَا مَا كَسَبَتْ﴾
مِنَ الْعَمَلِ أَيْ جَزَاؤُهُ اِسْتِئْنَافٌ ﴿وَلَكُمْ﴾ اَلْخِطَابُ لِلْيَهُودِ ﴿مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْئَلُونَ عَمَّا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾﴾ كَمَا لَا يُسْأَلُونَ عَنْ عَمَلِكُمْ وَالْجُمْلَةُ تَأْكِيدٌ لِمَا قَبْلَهَا

TÜRKÇE ANLAMI

127- **Ve** yâd et! **O vakit ki, İbrahim ve İsmail**[1]**, Kabenin**[2] **temellerini** ya da duvarlarını **yükseltiyor** yapıyor**lardı:** Diyorlardı ki **"Rabbimiz!** Yapımızı **bizden kabul buyur. Şüphesiz ki Sen, hem** sözü **işitir hem** yapılanı **bilirsin"**

---

[1] إِسْمَاعِيلُ kelimesi, إِبْرَاهِيمُ kelimesi üzerine atıftır.
[2] Buradaki "مِنْ" يَرْفَعُ fiiline taalluk eder.

128- **"Rabbimiz! İkimizi Sana teslim olanlardan** boyun eğenlerden **kıl, soyumuzdan** evlatlarımızdan **bir kısmını**[1] **da sana teslim olan bir ümmet** yap! **Bize ibadet usullerimizi** ibadet veya hacc kurallarını **göster** bildir!, **tevbemizi kabul buyur, çünkü tevbeleri daima kabul eden, merhametli olan ancak Sensin".** Kendileri günahtan korunmuş olmalarına rağmen, tevazu göstererek ve de zürriyetlerine öğretmek için ondan tevbe istemişlerdir.

129- **"Rabbimiz! İçlerinden** kendilerinden **onlara** yani Kabe halkına **Senin** Kuran **ayetlerini okuyan, Kitabı** Kuran'ı **ve hikmeti** yani onda bulunan hükümleri **öğreten, onları** şirkten **arındıran** temizleyen **bir peygamber gönder.** Nitekim Allah (c.c.) onun duasına Hz. Muhammed'i göndererek icabet etmiştir. **Doğrusu Aziz** galip **ve** yaptıklarında **Hikmet sahibi olan ancak Sensin"**

130- **Kendini bilmezden** kendisini Allah'ın yarattığını, ona ibadet etmesi gerektiğini bilmeyenden ya da kendini küçük düşürüp, alçaltandan **başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirip** de onu terkede**r?** Yani kendini bilmezden başkası yüz çevirmez. **And olsun ki, biz onu dünyada** peygamberlik ve de dostluk ile **seçtik,** ihtiyar eyledik **şüphesiz o, ahirette de** yüksek derece sahibi olan **iyilerdendir.**

131- **Ve** yâd et! **Rabbi ona: "Teslim ol"** Allah'a boyun eğ ve de dininde ona karşı ihlaslı ol! **buyurduğunda, "Alemlerin Rabbine teslim oldum" demişti.**

132- **İbrahim bunu** dini **oğullarına vasiyet etti.**[2] **Yakub da** oğullarına vasiyet etti ve dedi ki**: "Oğullarım! Allah size** İslam **dini**ni **seçti, siz de ancak O'na teslim olmuş olarak can verin" dedi.** Bu, ölümle karşılaşıncaya kadar İslam'ı terketmeye dair bir yasaklama ve de İslam üzere sebat etmelerine dair bir emirdir.

Yahudiler Hz. Peygambere: "Sen bilmiyor musun ki; Yakup öldüğü gün oğullarına Yahudiliği vasiyet etti?" deyince şu ayet indi:

133- **Yoksa**[3] **Yakub can verirken sizler yanında** hazır **mı idiniz?** Yani 'Siz o vakit onun yanında hazır değildiniz! Nasıl oluyor da kendisine layık olmayan bir şeyi ona nispet ediyorsunuz?'. **O, oğullarına: "Ben**im ölümüm**den sonra**

---

[1] Buradaki "مِنْ" tebiz/bazılık bildirmek içindir. Hz. Allah'ın kendisine söylediği "benim ahdim zalimlere erişmez" sözü daha önce geçtiği için "soyumuzdan" diyerek bazılarına (zalim olmayanlara) dua etmiştir.

[2] Bir kıraatte de "أَوْصَى" olarak okundu.

[3] "أَمْ" burada inkar hemzesi manasındadır.

kime kulluk edeceksiniz?" diye sormuştu;[1] **Onlar da: "Senin ilahına ve ataların İbrahim, İsmail,**[2] **İshak'ın ilahı olan tek ilaha**[3] **kulluk edeceğiz, bizler O'na teslim olmuşuzdur" demişlerdi.**

134- **Onlar**[4] İbrahim, İshak ve de oğulları **geçmiş birer ümmettir.** Amellerinden **kazandıkları** yani onların karşılığı **kendilerine,**[5] ey Yahudiler! **sizin kazandıklarınız da sizedir.** Onlar sizin yaptıklarınızdan sorulmayacağı gibi **siz** de **onların yaptıklarından sorulmayacaksınız.**[6]

KELİME ANLAMI

127- وَ اذْكُرْ Ve yâd et! إِذْ O vakit ki يَرْفَعُ **Kaldırıyordu** (Kim?) إِبْرٰهِيمُ **İbrahim** (Neyi?) الْقَوَاعِدَ الأُسُسَ **Temelleri** أَوِ الْجُدُر Ya da duvarları (Neden kaldırıyordu?) مِنَ الْبَيْتِ **Evden** يَبْنِيه Onu bina ediyordu (Buradaki "min" nedir?) مُتَعَلِّقٌ Taalluk eder (Neye?) بِيَرْفَعُ Yerfe'u fiiline (Daha kim kaldırıyordu?) وَاِسْمٰعِيلُ **Ve de İsmail** (Bu kelime nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine?) عَلَى إِبْرَاهِيمَ İbrahim üzerine يَقُولَانِ Diyorlardı رَبَّنَا **Ey Rabbimiz** تَقَبَّلْ **Kabul et** (Kimden?) مِنَّا **Bizden** (Neyi?) بِنَاءَنَا Binamızı اِنَّكَ **Şüphesiz sen** (Nesin?) اَنْتَ السَّمِيعُ **Ziyade işiten ancak sensin** (Neyi?) لِلْقَوْلِ Sözü (Daha nesin?) الْعَلِيمُ **Ziyade bilensin** (Neyi?) بِالْفِعْلِ Yapılanı

128- رَبَّنَا **Rabbimiz!** وَاجْعَلْنَا **Bizi kıl-yap!** (Ne?) مُسْلِمَيْنِ **Teslim olmuş iki kişi** مُنْقَادَيْنِ Boyun eğmiş iki kişi (Kime?) لَكَ **Sana** (Daha?) وَاجْعَلْ **Ve de** kıl (Nereden?) مِنْ ذُرِّيَّتِنَا **Bizim zürriyetimizin bir kısmından** أَوْلَادِنَا Çocuklarımızın bir kısmından (Ne kıl?) اُمَّةً جَمَاعَةً **Bir ümmet,** bir cemaat (Öyle ümmet ki) مُسْلِمَةً **Teslim olmuş** (Kime?) لَكَ **Sana** وَمِنْ Buradaki "min" (Nedir?) لِلتَّبْعِيضِ Bazılık bildirmek içindir وَأَتَى Ve (Hz. İbrahim) getirdi (Neyi?) بِهِ Bazılık bildiren "min"i (Niçin?) لِتَقَدُّمِ قَوْلِهِ لَهُ Allah tealanın daha önce kendisine söylediği şu sözden dolayı: لَا يَنَالُ "Erişmez (Ne?) عَهْدِي benim ahdim (Kime?) الظَّالِمِينَ zalimlere" وَأَرِنَا **Ve de göster bize** عَلِّمْنَا Bildir bize (Neyi?) مَنَاسِكَنَا

---

[1] Buradaki "إِذْ" bir önceki "إِذْ" kelimesinden bedeldir.

[2] -İsmail'in atalardan sayılması amca baba gibi olduğundan bir de tağlib yoluyladır.

[3] Bu kelime "senin ilahına" kelimesinden bedeldir.

[4] Bu kelime mübtedadır. Haberi (ümmet) müennes olduğu için bu da müennes getirilmiştir.

[5] Bu cümle istinaf/başlangıç cümlesidir.

[6] Bu cümle önceki cümleyi tekitleyicidir.

İbadet usullerimizi شَرَائِعَ عِبَادَتِنَا İbadet kurallarını أَوْ حَجِّنَا Ya da hacc kurallarını وَتُبْ عَلَيْنَا **Ve de tevbemizi kabul et** اِنَّكَ **Şüphesiz sen** (Nesin?) اَنْتَ التَّوَّابُ **Sen çokça Tevbe kabul edensin** (Daha nesin?) الرَّحِيمُ **Ziyade merhamet edensin** سَأَلَاهُ Ondan istediler (Neyi?) التَّوْبَةَ Tevbeyi (Neyle birlikte?) مَعَ عِصْمَتِهِمَا Masum olmalarıyla birlikte (Niçin istediler?) تَوَاضُعًا Tevazularından dolayı (Daha?) وَتَعْلِيمًا Ve öğretmek için (Kime?) لِذُرِّيَّتِهِمَا Zürriyetlerine

129- رَبَّنَا **Ey Rabbimiz!** وَابْعَثْ **Gönder** (Nereye?) فِيهِمْ **Onların arasına** أَيْ أَهْلِ الْبَيْتِ Yani Kabe halkına (**Kimi?**) رَسُولًا **Bir peygamber ki** مِنْهُمْ **Onlardan** مِنْ أَنْفُسِهِمْ Onların kendilerinden وَقَدْ أَجَابَ Nitekim icabet etmiştir (Kim?) اللّٰهُ Allah (Neye?) دُعَاءَهُ Onun duasına (Kimle icabet etmiştir?) بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhammed ile (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (**Öyle Peygamber ki**) يَتْلُوا **Okuyor** (**Kim üzerine?**) عَلَيْهِمْ **Onların üzerine** (**Neyi okuyor?**) اٰيَاتِكَ الْقُرْاٰنَ **Senin ayetlerini,** Kuran'ı (**Daha?**) وَيُعَلِّمُهُمُ **Ve onlara öğretiyor** (**Neyi?**) الْكِتَابَ الْقُرْاٰنَ **Kitabı,** Kuran'ı (**Daha neyi öğretiyor?**) وَالْحِكْمَةَ **Ve hikmeti** أَيْ مَا فِيهِ مِنَ الْأَحْكَامِ Yani onda olan hükümleri (**Daha ne yapıyor?**) وَيُزَكِّيهِمْ **Ve onları arındırıyor** يُطَهِّرُهُمْ Onları temizliyor (Neden?) مِنَ الشِّرْكِ Şirkten اِنَّكَ **Şüphesiz sen** اَنْتَ الْعَزِيزُ **Aziz sensin** الْغَالِبُ Galip sen! (**Daha nesin?**) الْحَكِيمُ **Hikmet sahibisin** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptıklarında

130- وَمَنْ أَيْ لَا يَرْغَبُ **Kim Yüz çevirir?** Yani kimse yüz çevirmez (**Neden?**) عَنْ مِلَّةِ اِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in milletinden** فَيَتْرُكُهَا Ve de onu bırakır اِلَّا مَنْ سَفِهَ **Ancak bilmeyen** (**Kimi?**) نَفْسَهُ **Kendini** جَهِلَ Cahil olan (Neyi cahil olan?) أَنَّهَا Ki o (Nedir?) مَخْلُوقَةٌ Yaratılmıştır (Kim tarafından?) لِلّٰهِ Allah tarafından يَجِبُ Gerektiğini bilmiyen kişi (Kim üzerine?) عَلَيْهَا Kendisinin üzerine (Ne gerektiğini?) عِبَادَتُهُ Ona ibadet أَوِ اسْتَخَفَّ بِهَا Ya da kendini küçük düşüren وَامْتَهَنَهَا Ve de onu alçaltan وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ **Andolsun ki biz onu seçtik** اِخْتَرْنَاهُ İhtiyar eyledik (Nerede?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** (Nasıl?) بِالرِّسَالَةِ Peygamberlikle (Daha?) وَالْخُلَّةِ Ve dostlukla وَاِنَّهُ **Ve de elbette o** فِي الْاٰخِرَةِ **Ahirette** (Nedir?) لَمِنَ الصَّالِحِينَ **Şüphesiz iyilerdendir** الَّذِينَ Öyle iyiler ki لَهُمُ Onlar için vardır (Ne?) الدَّرَجَاتُ Dereceler (Öyle dereceler ki) الْعُلَى Yüksek

131- وَاذْكُرْ Ve yâd et! إِذْ **O vakit ki** قَالَ **Dedi** (Kime?) لَهُ **Ona** (Kim?) رَبُّهُ **Onun Rabbi** أَسْلِمْ **Teslim ol!** إِنْقَدْ Boyun eğ! (Kime?) لِلّٰهِ Allah'a (Daha?) وَأَخْلِصْ Ve halis kıl (Kime?) لَهُ Ona (Neyi?) دِينَكَ Dinini قَالَ **Dedi ki** أَسْلَمْتُ **Ben teslim oldum** (Kime?) لِرَبِّ الْعَالَمِينَ **Alemlerin Rabbine**

132- وَوَصَّى **Ve vasiyet etti** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (okundu) أَوْصَى Evsâ şeklinde (Neyi vasiyet etti?) بِهَا بِالْمِلَّةِ **Onu,** dini (Kim?) إِبْرٰهِيمُ **İbrahim** (Kime?) بَنِيهِ **Oğullarına** (Daha kim?) وَيَعْقُوبُ **Ve Yakup** (Kime?) بَنِيهِ Oğullarına قَالَ Dedi ki يَا بَنِيَّ **Oğullarım!** إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** اصْطَفَى **Seçti** (Kim için?) لَكُمُ **Sizin için** (Neyi seçti?) الدِّينَ **Dini** دِينَ الْإِسْلَامِ İslam dinini فَلَا تَمُوتُنَّ **Öyleyse sakın ölmeyin!** إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ **Ancak siz Müslümanlar olarak** نَهْيٌ Bu bir nehiydir (Neden?) عَنْ تَرْكِ الْإِسْلَامِ İslam'ı terk etmekten (Daha?) وَأَمْرٌ Ve de bir emirdir (Neyle?) بِالثَّبَاتِ Sebatla (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Ne zamana kadar?) إِلَى مُصَادَفَةِ الْمَوْتِ Ölümle karşılaşıncaya kadar

133- وَلَمَّا قَالَ Ve ne zaman ki dedi (Kim?) الْيَهُودُ Yahudiler (Kime dedi?) لِلنَّبِيِّ Hz. Peygambere أَلَسْتَ تَعْلَمُ Sen bilmiyor musun? أَنَّ يَعْقُوبَ Ki elbette Yakup (Ne vakit?) يَوْمَ مَاتَ Öldüğü gün أَوْصَى Vasiyet etti (Kime?) بَنِيهِ Oğullarına (Neyi vasiyet etti?) بِالْيَهُودِيَّةِ Yahudiliği نَزَلَ İndi: أَمْ **Yoksa** كُنْتُمْ **Siz idiniz mi?** (Ne?) شُهَدَاءَ **Şahitler** حُضُوراً Hazır bulunanlar (Ne vakit?) إِذْ **O vakit ki** حَضَرَ **Geldi** (Kime?) يَعْقُوبَ **Yakub'a** (Ne?) الْمَوْتُ **Ölüm** (O vakitten bedel?) إِذْ **O vakit ki** (Buradaki "iz" nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Neden?) مِنْ إِذْ قَبْلَهُ Önceki "iz"den قَالَ **Dedi** (Kime?) لِبَنِيهِ **Oğullarına:** مَا تَعْبُدُونَ **Neye kulluk edeceksiniz?** (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِي **Benden sonra** بَعْدَ مَوْتِي Benim ölümümden sonra قَالُوا **Dediler ki** نَعْبُدُ **Biz kulluk edeceğiz** (Kime?) إِلٰهَكَ **Senin ilahına** (Daha?) وَإِلٰهَ آبَائِكَ **Ve babalarının ilahına** (O babalarından bedel?) إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in** (Daha?) وَإِسْمٰعِيلَ **Ve İsmail'in** (Daha?) وَإِسْحٰقَ **Ve İshak'ın (ilahına)** عَدُّ إِسْمَاعِيلَ İsmail'in sayılması (Kimden?) مِنَ الْآبَاءِ Babalardan (Nedir?) تَغْلِيبٌ Tağliptir وَلِأَنَّ الْعَمَّ Ve de amca olduğu için (Ne?) بِمَنْزِلَةِ الْأَبِ Baba yerinde (Senin ilahından bedel?) إِلٰهًا **Bir ilaha ki** وَاحِدًا **Tek** (Buradaki "ilah" kelimesi nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Neden?) مِنْ إِلٰهَكَ "İlâheke" den وَنَحْنُ **Ve de biz** لَهُ **Ona** (Neyiz?) مُسْلِمُونَ **Teslim olanlarız** وَأَمْ (Cümlenin başındaki) "Em"

(Nedir?) بِمَعْنَى هَمْزَةِ الْإِنْكَارِ İnkar hemzesi manasındadır أَيْ لَمْ تَحْضُرُوهُ Yani onun yanında bulunmadınız (Ne vakit?) وَقْتَ مَوْتِهِ Ölümü vaktinde فَكَيْفَ تَنْسِبُونَ Öyleyse nasıl nispet ediyorsunuz (Kime?) إِلَيْهِ Ona (Neyi?) مَا O şeyi ki لَا يَلِيقُ Yaraşmaz (Kime?) بِهِ Ona

134- تِلْكَ **Onlar** (Bu kelime nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır وَالْإِشَارَةُ Burada işaret (Kimedir?) إِلَى إِبْرَاهِيمَ İbrahim'e (Daha?) وَيَعْقُوبَ Ve Yakub'a (Daha?) وَبَنِيهِمَا Ve onların oğullarınadır وَأُنِّثَ Ve bu zamir müennes yapılmıştır (Niçin?) لِتَأْنِيثِ خَبَرِهِ Haberi müennes olduğu için (Onlar nedir?) أُمَّةٌ **Bir ümmettir ki** قَدْ خَلَتْ سَلَفَتْ **Geçip-gitmiştir** لَهَا **Onlar için vardır** (Ne?) مَا **O şey ki** كَسَبَتْ **Kazandılar** (O kazandıkları şey nedendir?) مِنَ الْعَمَلِ Amel أَيْ جَزَاؤُهُ Yani kazandıklarının karşılığı vardır اِسْتِئْنَافٌ (lehâ mâ kesebet cümlesi) istinaf / başlangıç cümlesidir وَلَكُمْ **Ve sizin için de vardır** اَلْخِطَابُ Burada hitap nedir? لِلْيَهُودِ Yahudileredir (Ne vardır?) مَا **O şey ki** كَسَبْتُمْ **Siz kazandınız** وَلَا تُسْئَلُونَ **Ve siz sorulmazsınız da** (Neden?) عَمَّا **O şeyden ki** كَانُوا **Onlar idiler** يَعْمَلُونَ **Yapıyorlar** (Ne gibi?) كَمَا لَا يُسْأَلُونَ Onlar sorulmayacakları gibi (Neden?) عَنْ عَمَلِكُمْ Sizin amelinizden وَالْجُمْلَةُ Bu cümle (Nedir?) تَأْكِيدٌ Tekittir (Neyi?) لِمَا قَبْلَهَا Önceki cümleyi

﴿وَقَالُوا كُونُوا هُودًا اَوْ نَصَارٰى تَهْتَدُوا﴾ أَوْ لِلتَّفْصِيلِ وَقَائِلُ الْأَوَّلِ يَهُودُ الْمَدِينَةِ وَالثَّانِي نَصَارَى نَجْرَانَ
﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿بَلْ﴾ نَتَّبِعُ ﴿مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا﴾ حَالٌ مِنْ إِبْرَاهِيمَ مَائِلاً عَنِ الْأَدْيَانِ كُلِّهَا إِلَى الدِّينِ
الْقَيِّمِ ﴿وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾﴾ ﴿قُولُوا﴾ خِطَابٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْنَا﴾
مِنَ الْقُرْآنِ ﴿وَمَٓا اُنْزِلَ اِلٰٓى اِبْرٰهِيمَ﴾ مِنَ الصُّحُفِ الْعَشْرِ ﴿وَاِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطِ﴾
أَوْلَادِهِ ﴿وَمَٓا اُوتِيَ مُوسٰى﴾ مِنَ التَّوْرَاةِ ﴿وَعِيسٰى﴾ مِنَ الْإِنْجِيلِ ﴿وَمَٓا اُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ﴾
مِنَ الْكُتُبِ وَالْآيَاتِ ﴿لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ﴾ فَنُؤْمِنَ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرَ بِبَعْضٍ كَالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى
﴿وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾﴾ ﴿فَاِنْ اٰمَنُوا﴾ أَيِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى ﴿بِمِثْلِ﴾ مِثْلِ زَائِدَةٌ ﴿مَٓا اٰمَنْتُمْ
بِهٖ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَاِنْ تَوَلَّوْا﴾ عَنِ الْإِيمَانِ بِهِ ﴿فَاِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ﴾ خِلَافٍ مَعَكُمْ ﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللّٰهُ﴾
يَا مُحَمَّدُ شِقَاقَهُمْ ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ﴾ لِأَقْوَالِهِمْ ﴿الْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾﴾ بِأَحْوَالِهِمْ، وَقَدْ كَفَاهُ إِيَّاهُمْ بِقَتْلِ قُرَيْظَةَ
وَنَفْيِ النَّضِيرِ وَضَرْبِ الْجِزْيَةِ عَلَيْهِمْ ﴿صِبْغَةَ اللّٰهِ﴾ مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ لِآمَنَّا وَنَصْبُهُ بِفِعْلٍ مُقَدَّرٍ، أَيْ
صَبَغَنَا اللهُ وَالْمُرَادُ بِهَا دِينُهُ الَّذِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهِ لِظُهُورِ أَثَرِهِ عَلَى صَاحِبِهِ كَالصِّبْغِ فِي الثَّوْبِ ﴿وَمَنْ﴾
أَيْ لَا أَحَدَ ﴿اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةً﴾ تَمْيِيزٌ ﴿وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿١٣٨﴾﴾ قَالَ الْيَهُودُ لِلْمُسْلِمِينَ:
نَحْنُ أَهْلُ الْكِتَابِ الْأَوَّلِ وَقِبْلَتُنَا أَقْدَمُ وَلَمْ تَكُنِ الْأَنْبِيَاءُ مِنَ الْعَرَبِ وَلَوْ كَانَ مُحَمَّدٌ نَبِيًّا لَكَانَ مِنَّا
فَنَزَلَ: ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿اَتُحَٓاجُّونَنَا﴾ تُخَاصِمُونَنَا ﴿فِي اللّٰهِ﴾ أَنِ اصْطَفَى نَبِيًّا مِنَ الْعَرَبِ ﴿وَهُوَ رَبُّنَا
وَرَبُّكُمْ﴾ فَلَهُ أَنْ يَصْطَفِيَ مِنْ عِبَادِهِ مَنْ يَشَاءُ ﴿وَلَنَٓا اَعْمَالُنَا﴾ نُجَازَى بِهَا ﴿وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ﴾
تُجَازُونَ بِهَا فَلَا يَبْعُدُ أَنْ يَكُونَ فِي أَعْمَالِنَا مَا نَسْتَحِقُّ بِهِ الْإِكْرَامَ ﴿وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾﴾
الدِّينَ وَالْعَمَلَ دُونَكُمْ فَنَحْنُ أَوْلَى بِالْإِصْطِفَاءِ وَالْهَمْزَةُ لِلْإِنْكَارِ وَالْجُمَلُ الثَّلَاثُ أَحْوَالٌ ﴿اَمْ﴾ بَلْ أَ
﴿يَقُولُونَ﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ [تَقُولُونَ] ﴿اِنَّ اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطَ كَانُوا
هُودًا اَوْ نَصَارٰى قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿ءَاَنْتُمْ اَعْلَمُ اَمِ اللّٰهُ﴾ أَيِ اللهُ أَعْلَمُ، وَقَدْ بَرَّأَ مِنْهُمَا إِبْرَاهِيمَ بِقَوْلِهِ مَا
كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَالْمَذْكُورُونَ مَعَهُ تَبَعٌ لَهُ ﴿وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ﴾ أَخْفَى النَّاسَ
﴿شَهَادَةً عِنْدَهُ﴾ كَائِنَةً ﴿مِنَ اللّٰهِ﴾ أَيْ لَا أَحَدَ أَظْلَمَ مِنْهُ وَهُمُ الْيَهُودُ كَتَمُوا شَهَادَةَ اللهِ فِي التَّوْرَاةِ
لِإِبْرَاهِيمَ بِالْحَنِيفِيَّةِ ﴿وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾﴾ تَهْدِيدٌ لَهُمْ ﴿تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾﴾ تَقَدَّمَ مِثْلُهُ

TÜRKÇE ANLAMI

135- "Yahudi veya[1] Hıristiyan olun ki doğru yolu bulasınız" dediler. Birincisini diyen Medine Yahudileri, ikincisini diyense Necran Hıristiyanlarıdır.

---

[1] أَوْ Tafsil içindir

Onlara **de ki** bilakis **"Hanif**[1] tüm dinlerinden uzaklaşıp, doğru dine yönelmiş **olarak** ve Allah'a **eş koşanlardan olmayan İbrahim'in dinine** uyarız**"**.

136- Ey inananlar! **Deyin ki: "Allah'a, bize indirilen** Kuran'**a İbrahim'e** indirilen on sayfaya, **İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına** onların oğullarına **indirilene, Musa'ya verilen** Tevrat'**a**, **ve de İsa'ya verilen** İncil'**e, Rableri tarafından peygamberlere verilen** kitap ve ayetler**e,** Yahudi ve Hıristiyanların; bazısına inanarak, bazısını da inkar etmek suretiyle yaptığı gibi **onların hiç birinin arasını ayırt etmeden, inandık, biz O'na teslim olanlarız".**

137- Yahudi ve Hıristiyanlar **sizin inandığınıza**[2] **inanmış olsalar, doğru yolu bulmuş olurlar. Eğer** ona imandan **yüz çevirirlerse, şüphesiz onlar** sizinle **anlaşmazlıktadır,** ayrılıktadır**lar.** Ey Muhammed! **Onlar**ın ayrılıkların**a karşı sana Allah yetecektir. O,** onların sözlerini **işitir ve** hallerini **bilir.** Nitekim Allah (c.c.) Kureyza'nın öldürülmesi, Nadr'in sürülüp, cizyeye bağlanmasıyla ona yetmiştir.

138- **Allah** bizi **boyasıyla** boyadı**!;** Buradaki boyadan kastedilen, elbisedeki boya gibi sahibi üzerinde izini belli eden; insanların kendisi üzere yaratıldığı Allah'ın dinidir. **Allah'ınkinden daha güzel boyası**[3] **olan kimdir?** Yani kimse yoktur**! "Biz O'na kulluk edenleriz" deyin.**

139- **De ki** onlara**: "Bizim ve sizin Rabbiniz olan Allah hakkında** Araplardan bir peygamber seçmesi konusunda **bize karşı hüccet mi gösteriyor** tartışıyor**sunuz?**[4] O kullarından istediğini seçebilme hakkına sahiptir. **Bizim** karşılığını göreceğimiz **yaptıklarımız bize, sizin** de karşılığını göreceğiniz **yaptıklarınız sizedir.** Bizim de amellerimiz karşılığında ikramı hak etmemiz uzak değildir. **Biz O'na karşı** dinde ve de amelde **samimiyiz"** ama sizler böyle değilsiniz. Bu yüzden bizler seçilmeye daha layıkız.

140- **Yoksa**[5] bilakis **İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve torunlarının Yahudi veya Hıristiyan olduklarını** mı **söylüyorsunuz**[6]? **De ki** onlara**: Peki, siz mi yoksa Allah mı daha iyi bilir?** Tabi ki Allah daha iyi bilir. O Hz. İbrahim'i

---

[1] إِبْرَاهِيمَ kelimesinden haldir.
[2] مِثْلِ kelimesi zaittir.
[3] صِبْغَةً kelimesi temyizdir.
[4] Buradaki hemze inkar anlamındadır. Son üç cümle (وَهُوَ رَبُّنَا...وَلَنَا أَعْمَالُنَا...وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ...cümleleri) haldir.
[5] Buradaki "أَمْ", "بَلْ" anlamındadır.
[6] Bu kelime hem ت ile, hem de ي ile okundu.

bu iki fırkadan şu sözleriyle beri kılmıştır: "İbrahim ne Yahudi, ne de Hıristiyan'dı". İbrahim ile birlikte zikredilen diğer peygamberler de bu konuda ona tabidir. **Allah tarafından** olup **kendisinde bulunan bir gerçeği** saklayıp, **gizleyenden daha zalim kimdir?** Kimse ondan daha zalim değildir. Bu kişiler, Allah'ın İbrahim'in (a.s.) hanifliğine dair Tevrat'ta yaptığı şahitliğini gizlemişlerdir. **Allah yaptıklarınızdan gafil değildir.** Bu onlara bir tehdittir.

141- **Onlar geçmiş birer ümmettir. Kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından sorumlu değilsiniz.** Bu ayetin benzeri daha önce (134. ayette) geçmişti.

KELİME ANLAMI

135- وَقَالُوا **Ve dediler** كُونُوا **Olun!** (Ne olun?) هُودًا **Yahudi** أَوْ نَصَارٰى **Ya da Hıristiyan** تَهْتَدُوا **Ki hidayet bulasınız** أَوْ "Ev" (Nedir?) لِلتَّفْصِيلِ Tafsil içindir وَقَائِلُ الْأَوَّلِ Birinci sözü diyen (Kimdir?) يَهُودُ الْمَدِينَةِ Medine Yahudileridir وَالثَّانِي İkincisini de diyen (Kimdir?) نَصَارٰى نَجْرَانَ Necran Hıristiyanlarıdır قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara بَلْ نَتَّبِعُ **Bilakis** tabi oluruz (Kime?) مِلَّةَ إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in milletine/dinine** (O İbrahim ne olduğu halde?) حَنِيفًا **Hanîf** (Buradaki "hanif" kelimesi nedir?) حَالٌ Haldir (Neden?) مِنْ إِبْرَاهِيمَ İbrahim kelimesinden (Anlamı şudur:) مَائِلًا Yönelici olduğu halde (Neden?) عَنِ الْأَدْيَانِ كُلِّهَا Tüm dinlerden (Neye yönelici olduğu halde?) إِلَى الدِّينِ الْقَيِّمِ Dosdoğru dine وَمَا كَانَ **Ve olmadı** (Kimlerden?) مِنَ الْمُشْرِكِينَ **Müşriklerden**

136- قُولُوا **Deyin ki** (Bu söz nedir?) خِطَابٌ Hitaptır (Kime?) لِلْمُؤْمِنِينَ Müminlere: اٰمَنَّا **Biz iman ettik** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha neye iman ettik?) وَمَا **Ve o şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kime?) إِلَيْنَا **Bize** (Bize indirilen de nedendir?) مِنَ الْقُرْآنِ **Kuran** (Daha neye iman ettik?) وَمَا **Ve o şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kime?) إِلٰى إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'e** (İbrahim'e indirilen de nedendir?) مِنَ الصُّحُفِ الْعَشْرِ On sahife (Daha kime indirilene iman ettik?) وَاِسْمٰعِيلَ **Ve İsmail'e** وَاِسْحٰقَ **Ve İshak'a** (Daha?) وَيَعْقُوبَ **Ve Yakup'a** (Daha?) وَالْأَسْبَاطِ أَوْلَادِهِ **Ve torunlarına,** onların çocuklarına (Daha neye iman ettik?) وَمَا **Ve o şeye ki** أُوتِيَ **Verildi** (Kim?) مُوسٰى **Musa** (Musa'ya verilen şey de nedendir?) مِنَ التَّوْرَاةِ Tevrat (Daha kim verildi?) وَعِيسٰى **Ve İsa** (İsa'ya verilen şey nedendir?) مِنَ الْإِنْجِيلِ İncil (Daha neye iman ettik?) وَمَا **O şeye ki** أُوتِيَ **Verildi** (Kim?) النَّبِيُّونَ **Peygamberler** (Kim tarafından?) مِنْ رَبِّهِمْ **Rableri tarafından** (Peygamberlere verilen şey de nedendir?) مِنَ الْكُتُبِ Kitaplar (Daha?)

وَالْآيَاتِ Ve ayetler/mucizeler لَا نُفَرِّقُ **Ayırmayız** (Neyi?) بَيْنَ أَحَدٍ **Hiç birisinin arasını** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** فَنُؤْمِنَ (Ayırmayız) ki inanalım (Kime?) بِبَعْضٍ Bir kısmına (Ne?) وَنَكْفُرَ Ve de inkar edelim (Kimi?) بِبَعْضٍ Diğer bir kısmını (Kim gibi?) كَالْيَهُودِ Yahudiler gibi (Daha?) وَالنَّصَارَى Ve Hıristiyanlar gibi وَنَحْنُ **Ve biz** لَهُ **Ona** (Neyiz?) مُسْلِمُونَ **Teslim olanlarız**

137- فَإِنْ آمَنُوا **Şayet iman ederlerse** أَيِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى Yani Yahudi ve Hıristiyanlar (Neye iman ederlerse?) بِمِثْلِ مِثْلِ زَائِدَةٌ مَا **O şeye ki** -"Misl" kelimesi zaittir- آمَنْتُمْ **Siz iman ettiniz** (Neye?) بِهِ **Ona** فَقَدِ اهْتَدَوْا **Muhakkak ki doğru yola ermiş olurlar** وَإِنْ تَوَلَّوْا **Ve eğer yüz çevirirlerse** (Neden?) عَنِ الْإِيمَانِ İman etmekten (Neye?) بِهِ O şeye فَإِنَّمَا هُمْ **Onlar ancak** (Nerededir?) فِي شِقَاقٍ **Anlaşmazlık içindedirler** خِلَافٍ Bir muhalefet içindedirler (Kime karşı?) مَعَكُمْ Size karşı فَسَيَكْفِيكَهُمُ **O halde onlara karşı sana yetecektir** (Kim?) اللّٰهُ **Allah,** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Neye yetecektir?) شِقَاقَهُمْ Onların sana muhalefetine وَهُوَ **Ve o** (Nedir?) السَّمِيعُ **Hakkıyla işitendir** (Neyi?) لِأَقْوَالِهِمْ Onların sözlerini (Daha nedir?) الْعَلِيمُ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِأَحْوَالِهِمْ Onların durumlarını وَقَدْ كَفَاهُ Ve yetmiştir de ona (Kime karşı?) إِيَّاهُمْ Onlara karşı (Neyle?) بِقَتْلِ قُرَيْظَةَ Kureyza kabilesini katledilmesi (Daha?) وَنَفْيِ النَّضِيرِ Ve Nazir kabilesini sürülmesi (Daha?) وَضَرْبِ الْجِزْيَةِ Ve cizye konulmasıyla (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onların üzerine

138- صِبْغَةَ اللّٰهِ **Allah'ın boyasıyla!** (Bu kelime nedir?) مَصْدَرٌ Mastardır (Öyle mastar ki) مُؤَكِّدٌ Tekitleyici (Neyi?) لِآمَنَّا Amennâ fiilini وَنَصْبُهُ Ve onun nasb oluşu (Neyledir?) بِفِعْلٍ مُقَدَّرٍ Mukadder bir fiilledir أَيْ صَبَغَنَا Yani (şöyle demektir) Bizi boyadı (Kim?) اللّٰهُ Allah... وَالْمُرَادُ Kastedilen (Neyle?) بِهَا Boyayla (Nedir?) دِينُهُ Onun dinidir الَّذِي Öyle dini ki فَطَرَ Yarattı (Kimi?) النَّاسَ İnsanları (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O din üzerine (Niçin boya, din yerine kullanılmıştır?) لِظُهُورِ أَثَرِهِ Dinin eseri ortaya çıktığı için (Kim üzerinde?) عَلَى صَاحِبِهِ Sahibi üzerinde (Ne gibi?) كَالصَّبْغِ Boya gibi (Neredeki?) فِي الثَّوْبِ Elbisedeki وَمَنْ **Kimdir?** أَيْ لَا أَحَدَ Yani kimse yoktur أَحْسَنُ **Daha güzel** (Kimden?) مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan** (Ne yönden?) صِبْغَةً **Boya olarak** (Bu kelime nedir?) تَمْيِيزٌ Temyizdir وَنَحْنُ **Ve biz de** لَهُ **Ona** (Neyiz?) عَابِدُونَ **İbadet edenleriz**

139- قَالَ Dedi (Kim?) الْيَهُودُ Yahudiler (Kime?) لِلْمُسْلِمِينَ Müslümanlara: نَحْنُ Biz (Neyiz?) أَهْلُ الْكِتَابِ الْأَوَّلِ İlk Kitap sahipleriyiz (Daha?) وَقِبْلَتُنَا Ve bizim kıblemiz de (Nedir?) أَقْدَمُ Daha eskidir وَ لَمْ تَكُنِ Ve olmamıştır (Ne?) الْأَنْبِيَاءُ Peygamberler (Kimden?) مِنَ الْعَرَبِ Arap'tan وَلَوْ كَانَ Ve eğer olsaydı (Kim?) مُحَمَّدٌ Muhammed (Ne olsaydı?) نَبِيًّا Peygamber لَكَانَ Elbette olurdu (Ne olurdu?) مِنَّا Bizden فَنَزَلَ Bunun üzerine indi: قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara أَتُحَآجُّونَنَا تُخَاصِمُونَنَا **Bizimle tartışmaya mı giriyorsunuz** (Kim hakkında?) فِي اللهِ **Allah hakkında** (Allah'tan bedel?) أَنِ اصْطَفَى Seçmesi konusunda (Kimi seçmesi?) نَبِيًّا Bir peygamberi (Kimden?) مِنَ الْعَرَبِ Arap'tan وَهُوَ **Halbuki o** (Nedir?) رَبُّنَا **Bizim rabbimizdir** (Daha?) وَرَبُّكُمْ **Ve sizin rabbinizdir** فَلَهُ Onun için vardır (Ne?) أَنْ يَصْطَفِيَ Seçmesi (Kimden?) مِنْ عِبَادِهِ Kullarından (Kimi seçmesi?) مَنْ يَشَاءُ Dilediğini وَلَنَا **Halbuki bizim için vardır** (Ne?) أَعْمَالُنَا **Bizim amellerimiz** (Öyle amellerimiz ki) نُجَازَى Karşılıklandırılırız (Ne sebebiyle?) بِهَا O ameller sebebiyle (Daha?) وَلَكُمْ **Ve sizin için de vardır** (Ne?) أَعْمَالُكُمْ **Sizin amelleriniz** (Öyle amelleriniz ki) تُجَازُونَ Karşılıklandırılırsınız (Ne sebebiyle?) بِهَا Onlar sebebiyle فَلَا يَبْعُدُ Uzak değildir (Ne?) أَنْ يَكُونَ Olması (Nerede?) فِي أَعْمَالِنَا Amellerimiz içinde (Ne?) مَا O şey ki نَسْتَحِقُّ Hak ediyoruz (Ne sebebiyle?) بِهِ Onun sebebiyle (Neyi hak ediyoruz?) الْإِكْرَامَ İkramı وَنَحْنُ **Ve halbuki biz** لَهُ **Ona** (Neyiz?) مُخْلِصُونَ **Gönülden yapanlarız** (Neyi?) الدِّينَ Dini (Daha?) وَالْعَمَلَ Ve ameli دُونَكُمْ Siz değil! فَنَحْنُ Bundan dolayı biz (Neyiz?) أَوْلَى Daha layıkız (Neye?) بِالْإِصْطِفَاءِ Seçilmeye وَالْهَمْزَةُ Cümlenin başındaki hemze (Nedir?) لِلْإِنْكَارِ İnkar içindir وَالْجُمَلُ الثَّلَاثُ Ayetteki üç cümle (Nedir?) أَحْوَالٌ Haldirler

140- أَمْ **Yoksa** بَلْ Bilakis أَ يَقُولُونَ **Diyorlar** mı? (Bu fiil...) بِالْيَاءِ Ye ile (yekûlûne şeklinde) (Daha?) وَالتَّاءِ Ve ta ile (tekûlûne şeklinde okundu) إِنَّ إِبْرٰهِيمَ **Muhakkak ki İbrahim** (Daha?) وَإِسْمٰعِيلَ **Ve İsmail** (Daha?) وَإِسْحٰقَ **Ve İshak** (Daha?) وَيَعْقُوبَ **Ve Yakup** (Daha?) وَالْأَسْبَاطَ **Ve torunları** كَانُوا **İdiler** (Ne idiler?) هُودًا **Yahudi** أَوْ نَصَارٰى **Ya da Hıristiyan** قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara ءَأَنْتُمْ **Siz mi?** أَعْلَمُ **Daha iyi bilirsiniz** أَمِ اللهُ **Yoksa Allah mı?** أَيِ اللهُ أَعْلَمُ Yani Allah daha iyi bilir وَقَدْ بَرَّأَ Halbuki (Allah) uzak-beri kılmıştır (Neden?) مِنْهُمَا Yahudilik ve Hıristiyanlıktan (Kimi?) إِبْرَاهِيمَ İbrahim'i (Neyle?) بِقَوْلِهِ Şu sözüyle مَا كَانَ "Olmadı (Kim?) إِبْرَاهِيمُ İbrahim (Ne olmadı?) يَهُودِيًّا Yahudi

(Daha?) وَلَا نَصْرَانِيًّا Ve Hıristiyan da olmadı" وَالْمَذْكُورُونَ Zikredilenler ise (Kimle birlikte?) مَعَهُ İbrahim ile (Nedir?) تَبَعٌ Tabidir (Kime?) لَهُ İbrahim'e وَمَنْ **Kimdir?** أَظْلَمُ **Daha zalim** (Kimden?) مِمَّنْ **O kimseden ki** كَتَمَ **Gizledi** أَخْفَى Sakladı (Kimden?) النَّاسَ İnsanlardan (Neyi?) شَهَادَةً **Bir şahadeti ki** عِنْدَهُ **Onun yanındadır** (Öyle şahadet ki) كَائِنَةً Olan (Kim tarafından olan şahadet?) مِنَ اللهِ **Allah tarafından** أَيْ لَا أَحَدَ Yani kimse yoktur أَظْلَمَ Daha zalim (Kimden?) مِنْهُ Ondan وَهُمْ Onlar (Kimdir?) الْيَهُودُ Yahudilerdir كَتَمُوا Gizlediler (Neyi?) شَهَادَةَ اللهِ Allah'ın şahadetini (Neredeki?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'taki (Kim için olan şahadet?) لِإِبْرَاهِيمَ İbrahim için olan (Neyle olan şahadet?) بِالْحَنِيفِيَّةِ Haniflikle وَمَا اللهُ **Ve Allah olmadı** (Ne olmadı?) بِغَافِلٍ **Gafil** (Neden?) عَمَّا **O şeyden ki** تَعْمَلُونَ **Siz yapıyorsunuz** (Bu söz nedir?) تَهْدِيدٌ Tehdittir (Kime?) لَهُمْ Onlara

141- تِلْكَ **Onlar** (Nedir?) أُمَّةٌ **Bir ümmettir ki** قَدْ خَلَتْ **Gelip-geçmiş** لَهَا **Onlar için vardır** (Ne?) مَا **O şey ki** كَسَبَتْ **Kazandılar** (Daha?) وَلَكُمْ **Ve sizin için de vardır** (Ne?) مَا **O şey ki** كَسَبْتُمْ **Siz kazandınız** وَلَا تُسْئَلُونَ **Ve siz sorulmazsınız da** (Neden?) عَمَّا **O şeyden ki** كَانُوا **Onlar idiler** يَعْمَلُونَ **Yapıyorlar** تَقَدَّمَ Geçti (Ne?) مِثْلُهُ Bunun benzeri

﴿سَيَقُولُ السُّفَهَآءُ﴾ الْجُهَّالُ ﴿مِنَ النَّاسِ﴾ الْيَهُودِ وَالْمُشْرِكِينَ ﴿مَا وَلّٰيهُمْ﴾ أَيُّ شَيْءٍ صَرَفَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُؤْمِنِينَ ﴿عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا﴾ عَلَى اسْتِقْبَالِهَا فِي الصَّلَاةِ وَهِيَ بَيْتُ الْمَقْدِسِ، وَالْإِتْيَانُ بِالسِّينِ الدَّالَّةِ عَلَى الْاِسْتِقْبَالِ مِنَ الْإِخْبَارِ بِالْغَيْبِ ﴿قُلْ لِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ﴾ أَيِ الْجِهَاتُ كُلُّهَا فَيَأْمُرُ بِالتَّوَجُّهِ إِلَى أَيِّ جِهَةٍ شَاءَ لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ ﴿يَهْدِي مَنْ يَشَآءُ﴾ هِدَايَتَهُ ﴿إِلٰى صِرَاطٍ﴾ طَرِيقٍ ﴿مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾﴾ دِينِ الْإِسْلَامِ أَيْ وَمِنْهُمْ أَنْتُمْ دَلَّ عَلَى هٰذَا: ﴿وَكَذٰلِكَ﴾ كَمَا هَدَيْنَاكُمْ إِلَيْهِ ﴿جَعَلْنَاكُمْ﴾ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ﴿أُمَّةً وَسَطًا﴾ خِيَارًا عُدُولًا ﴿لِتَكُونُوا شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ﴾ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّ رُسُلَهُمْ بَلَّغَتْهُمْ ﴿وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ أَنَّهُ بَلَّغَكُمْ ﴿وَمَا جَعَلْنَا﴾ صَيَّرْنَا ﴿الْقِبْلَةَ﴾ لَكَ الْآنَ الْجِهَةَ ﴿الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَآ﴾ أَوَّلًا وَهِيَ الْكَعْبَةُ وَكَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَيْهَا فَلَمَّا هَاجَرَ أُمِرَ بِاسْتِقْبَالِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ تَأَلُّفًا لِلْيَهُودِ فَصَلَّى إِلَيْهِ سِتَّةَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا ثُمَّ حُوِّلَ ﴿إِلَّا لِنَعْلَمَ﴾ عِلْمَ ظُهُورٍ ﴿مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ﴾ فَيُصَدِّقُهُ ﴿مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلٰى عَقِبَيْهِ﴾ أَيْ يَرْجِعُ إِلَى الْكُفْرِ شَكًّا فِي الدِّينِ وَظَنًّا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَيْرَةٍ مِنْ أَمْرِهِ وَقَدِ ارْتَدَّ لِذٰلِكَ جَمَاعَةٌ ﴿وَإِنْ﴾ مُخَفَّفَةٌ مِنَ الثَّقِيلَةِ وَاسْمُهَا مَحْذُوفٌ أَيْ: وَإِنَّهَا ﴿كَانَتْ﴾ أَيِ التَّوْلِيَةُ إِلَيْهَا ﴿لَكَبِيرَةً﴾ شَاقَّةً عَلَى النَّاسِ ﴿إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللّٰهُ﴾ مِنْهُمْ ﴿وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ﴾ أَيْ صَلَاتَكُمْ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ بَلْ يُثِيبُكُمْ عَلَيْهِ لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا السُّؤَالُ عَمَّنْ مَاتَ قَبْلَ التَّحْوِيلِ ﴿إِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ﴾ الْمُؤْمِنِينَ ﴿لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾﴾ فِي عَدَمِ إِضَاعَةِ أَعْمَالِهِمْ، وَالرَّأْفَةُ شِدَّةُ الرَّحْمَةِ وَقُدِّمَ الْأَبْلَغُ لِلْفَاصِلَةِ ﴿قَدْ﴾ لِلتَّحْقِيقِ ﴿نَرٰى تَقَلُّبَ﴾ تَصَرُّفَ ﴿وَجْهِكَ فِي﴾ جِهَةِ ﴿السَّمَآءِ﴾ مُتَطَلِّعًا إِلَى الْوَحْيِ وَمُتَشَوِّقًا لِلْأَمْرِ بِاسْتِقْبَالِ الْكَعْبَةِ وَكَانَ يَوَدُّ ذٰلِكَ لِأَنَّهَا قِبْلَةُ إِبْرَاهِيمَ وَلِأَنَّهُ أَدْعَى إِلَى إِسْلَامِ الْعَرَبِ ﴿فَلَنُوَلِّيَنَّكَ﴾ نُحَوِّلَنَّكَ ﴿قِبْلَةً تَرْضٰيهَا﴾ تُحِبُّهَا ﴿فَوَلِّ وَجْهَكَ﴾ اِسْتَقْبِلْ فِي الصَّلَاةِ ﴿شَطْرَ﴾ نَحْوَ ﴿الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ أَيِ الْكَعْبَةِ ﴿وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ﴾ خِطَابٌ لِلْأُمَّةِ ﴿فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ﴾ فِي الصَّلَاةِ ﴿شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ﴾ أَيِ التَّوَلِّيَ إِلَى الْكَعْبَةِ ﴿الْحَقُّ﴾ الثَّابِتُ ﴿مِنْ رَبِّهِمْ﴾ لِمَا فِي كُتُبِهِمْ مِنْ نَعْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَنَّهُ يَتَحَوَّلُ إِلَيْهَا ﴿وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾﴾ بِالتَّاءِ أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ مِنِ امْتِثَالِ أَمْرِهِ وَبِالْيَاءِ [يَعْمَلُونَ] أَيِ الْيَهُودُ مِنْ إِنْكَارِ أَمْرِ الْقِبْلَةِ ﴿وَلَئِنْ﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ اٰيَةٍ﴾ عَلَى صِدْقِكَ فِي أَمْرِ الْقِبْلَةِ ﴿مَا تَبِعُوا﴾ أَيْ يَتَّبِعُونَ ﴿قِبْلَتَكَ﴾ عِنَادًا ﴿وَمَآ أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ﴾ قَطْعٌ لِطَمَعِهِ فِي إِسْلَامِهِمْ وَطَمَعِهِمْ فِي عَوْدِهِ إِلَيْهَا ﴿وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ﴾ أَيِ الْيَهُودُ قِبْلَةَ النَّصَارَى وَبِالْعَكْسِ ﴿وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَآءَهُمْ﴾ الَّتِي يَدْعُونَكَ إِلَيْهَا ﴿مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ﴾ الْوَحْيِ ﴿إِنَّكَ إِذًا﴾ إِنِ اتَّبَعْتَهُمْ فَرْضًا ﴿لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

142- **İnsanlardan** Yahudi ve müşriklerden **bir kısım beyinsiz** cahil**ler:** namazda **yönelmekte oldukları kıbleleri** olan Beyti makdis'**den onları** Peygamberi ve de ona inananları **çeviren** döndüren? **nedir** hangi şeydir**? diyecekler**[1]**. De ki: Doğu da batı da** tüm yönler **Allah'ındır.** Kendisine hiçbir itiraz yapılmaksızın istediği yöne yönelmekle emreder. **O,** hidayete erişmesini **dilediği kimseyi doğru yol** olan İslam'**a iletir.** Ve siz de bu doğru yola eriştirilen kimselerdensiniz. Bu manaya şu ayet delalet etmiştir:

143- Ey Muhammed! **İşte böyle** sizi İslam dinine eriştirdiği gibi **sizin** kıyamet gününde peygamberlerinin kendilerine tebliğde bulunduğuna dair **insanlığa şahitler olmanız, Resûl'ün de** tebliğ ettiğine dair **size şahit olması için sizi mutedil** hayırlı ve de adil **bir millet kıldık. Ve senin,** evvelce **tarafına yönelmiş bulunduğun** yönü yani Kabe'yi[2] **yine** şimdi sana **kıble yapmadık, ancak Resûle kimlerin tâbi ol**up, onu doğrulay**acaklarını,** dinde şüphe duydukları için veya Hz. Peygamberin işinde şaşkınlık içinde olduğunu zannettikleri için **gerisin geriye** küfre **döneceklerden bilmemiz**, ortaya çıksın **için yaptık.** Nitekim bu sebeple bir çok kişi dinden dönmüştü. **Bu,** oraya yöneliş **Allah'ın** -onlardan **hidayet verdiği kimselerden başka** insan**lara- elbette büyük** ağır **gelir.**[3] **Allah sizin imanınızı** Beyti Makdis'e doğru kıldığınız namazınızı **asla zayi edecek değildir.** Bilakis buna karşılık sizi sevaplandırır. Nitekim bu ayetin nüzül sebebi kıblenin değişmesinden önce ölenlerin durumu hakkında sorulan sorudur. **Zira Allah insanlara** müminlere **karşı** amellerini zayi etmeme konusunda **şefkatli ve merhametlidir.**[4]

144- **(Ey Muhammed!) Biz senin** vahiy bekleyerek ve de kabe'ye dönmeye dair verilecek emre iştiyak duyarak **yüzünün gök** yönün**e doğru çevrilmekte** dönmekte **olduğunu görüyoruz.**[5] Hz. Peygamber bunu Kabe İbrahim (a.s.)ın kıblesi olduğu ve de Arapları İslam'a daha fazla çekeceği için istiyordu. **İşte şimdi, seni memnun olacağın** seveceğin **bir kıbleye döndürüyor** çeviriyor**uz. Artık yüzünü Mescid-i Haram** Yani Kabe **tarafına** yönüne **çevir** namazda

---

[1] Kelimenin başında gelecek zamana delalet eden س harfinin bulunması gayb'tan haber vermedir.

[2] Hz. Peygamber efendimiz daha önce Kabe'ye doğru namaz kılardı. Hicret ettiğinde ise, Yahudilerin kalbini ısındırmak için Beyti Makdis'e yönelmekle emrolunmuştu. On altı ya da on yedi ay kadar oraya doğru namaz kıldıktan sonra kıble tekrar değiştirildi.

[3] Buradaki "إن" şeddeli "إنَّ"den hafifletilmiştir. İsmi ise mahzuftur. Yani "إنّها" demektir.

[4] Ayette geçen re'fet fazlaca merhamet demektir. Araya giren fasıladan dolayı daha mübalağalı olanı önce getirdi.

[5] Ayetteki "قد" tahkik içindir.

oraya dön! Ey Müslümanlar! **Siz de**[1] **nerede olursanız olun**, namazda **yüzlerinizi o tarafa çevirin. Şüphe yok ki, ehl-i kitap,** kitaplarında Hz. Peygamberin oraya yöneleceğine dair geçen sıfatını **onun** oraya yönelişinin **Rablerinden gelen gerçek olduğunu çok iyi bilirler.** Ey Müminler! **Allah sizin** onun emirlerine uymanız gibi **yaptıklarınızdan habersiz değildir.**[2]

145- **And olsun ki**[3] **(Habibim!) Sen ehl-i kitaba** kıble konusunda senin doğruluğuna dair **her türlü âyeti (mucizeyi) getirsen yine de onlar senin kıblene** sırf inatlarından **dönmez** tabi olmaz**lar. Sen de onların kıblesine dönecek değilsin.** Bu ayet Hz. Peygamberin Yahudilerin Müslüman olacağına dair umudunu, Yahudilerin de Hz. Peygamberin kendi kıblelerine döneceğine dair umudunu kesmiştir. **Onlar da birbirlerinin** yani Yahudiler Hıristiyanların, Hıristiyanlar da Yahudilerin **kıblesine dönmezler. Sana gelen ilim** vahiy**den sonra eğer onların** seni çağırdıkları **arzularına uyacak olursan, işte** faraza onlara uyduğun **zaman sen zalimlerden olursun.**

KELİME ANLAMI

142- سَيَقُولُ **Diyecek** (Kim?) السُّفَهَاءُ **Beyinsizler** الْجُهَّالُ Cahiller (Kimden olan beyinsizler?) مِنَ النَّاسِ **İnsanlardan** (İnsanlardan bedel?) الْيَهُودِ Yahudilerden (Daha?) وَالْمُشْرِكِينَ Ve müşriklerden: مَا وَلّٰيهُمْ **Ne çevirdi?** أَيُّ شَيْءٍ Hangi şey صَرَفَ Döndürdü (Kimi?) النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Daha?) وَالْمُؤْمِنِينَ Ve Müminleri (Neden çevirdi?) عَنْ قِبْلَتِهِمُ **Onların kıblelerinden** الَّتِي **Öyle kıbleleri ki** كَانُوا **Onlar idiler** عَلَيْهَا **Onun üzerine** عَلَى اسْتِقْبَالِهَا Ona yöneliş üzere idiler (Nerede?) فِي الصَّلَاةِ Namazda وَهِيَ O kıble (Nedir?) بَيْتُ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdis'tir وَالْإِتْيَانُ (Fiilin) getirilmesi (Neyle?) بِالسِّينِ Sin ile (Öyle sin ki) الدَّالَّةِ Delalet eden (Ne üzerine?) عَلَى الْإِسْتِقْبَالِ Gelecek zamana (Nedendir?) مِنَ الْإِخْبَارِ Haber verme kabilindendir (Neyi haber verme?) بِالْغَيْبِ Gaybı قُلْ **De ki** لِلّٰهِ **Allah içindir** (Ne?) الْمَشْرِقُ **Doğu** (Daha?) وَالْمَغْرِبُ **Ve batı** أَيِ الْجِهَاتُ كُلُّهَا Yani tüm yönler فَيَأْمُرُ Bundan dolayı emreder (Neyle?) بِالتَّوَجُّهِ Dönmekle (Nereye?) إِلَى أَيِّ جِهَةٍ شَاءَ Nereyi isterse oraya لَا اعْتِرَاضَ İtiraz olmaz (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine يَهْدِي **Eriştirir** (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) هِدَايَتَهُ Doğruya erişmesini

---

[1] Burada hitap ümmetedir.

[2] Burası hem ت harfi ile hem de ي harfi ile okunmuştur. İkinci kıraatte mana şöyledir: **Allah** Yahudilerin **yaptıkları** kıble emrini inkar etme işinden **habersiz değildir.**

[3] Buradaki lam, kasem lamıdır.

(Neye eriştirir?) إِلَى صِرَاطٍ طَرِيقٍ **Bir yola ki** مُسْتَقِيمٍ **Doğru** دِينِ الْإِسْلَامِ İslam dinine ulaştırır وَمِنْهُمْ أَيْ Yani onlardandır (Kim?) أَنْتُمْ Siz دَلَّ Delalet etti (Neye?) عَلَى هٰذَا Sizin onlardan olduğunuza (Şu ayet:)

143- وَكَذٰلِكَ **Ve işte böyle** كَمَا هَدَيْنَاكُمْ Sizi eriştirdiğimiz gibi (Neye?) إِلَيْهِ O doğru yola جَعَلْنَاكُمْ **Sizi kıldık** يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ Ey Muhammed'in Ümmeti (Ne kıldık?) أُمَّةً **Bir ümmet ki** وَسَطًا **Orta** خِيَارًا عُدُولًا Hayırlı ve adil kimseler (**Niçin orta ümmet kıldık?**) لِتَكُونُوا **Olmanız için** (Ne?) شُهَدَاءَ **Şahitler** (**Kim üzerine?**) عَلَى النَّاسِ **İnsanlar üzerine** (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيَامَةِ Kıyamet gününde (Neye dair? Şuna ki:) أَنَّ رُسُلَهُمْ Onların peygamberleri بَلَّغَتْهُمْ Tebliğ etti onlara (**Daha niye sizi orta ümmet kıldık?**) وَيَكُونَ **Ve olsun diye** الرَّسُولُ **Peygamber** (**Kim üzerine?**) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (**Ne olsun diye?**) شَهِيدًا **Şahit** أَنَّهُ Ki o بَلَّغَكُمْ Size tebliğ etti وَمَا جَعَلْنَا صَيَّرْنَا **Ve biz kılmadık,** yapmadık (**Ne kılmadık?**) الْقِبْلَةَ **Kıble** (Kime?) لَكَ Sana (Ne vakit?) اَلْآنَ Şimdi (**Neyi yapmadık?**) الْجِهَةَ الَّتِي **O** yönü **ki** كُنْتَ **Sen idin** (Ne idin?) عَلَيْهَا **Onun üzerine idin** (Ne vakit?) أَوَّلًا İlk başta وَهِيَ O yön (Nedir?) الْكَعْبَةُ Kabe'dir وَكَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) idi يُصَلِّي Namaz kılıyordu (Neye doğru?) إِلَيْهَا Oraya doğru فَلَمَّا هَاجَرَ Ne zaman ki hicret etti أُمِرَ Emredildi (Neyle?) بِاسْتِقْبَالِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdis'e dönmekle (Niçin bununla emredildi?) تَأَلُّفًا Isındırmak için (Kimi?) لِلْيَهُودِ Yahudileri فَصَلَّى Namaz kıldı (Nereye doğru?) إِلَيْهِ Oraya doğru سِتَّةَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا On altı veya on yedi ay ثُمَّ حُوِّلَ Sonra değiştirildi (**Niçin böyle yaptık?**) إِلَّا لِنَعْلَمَ **Ancak bilmemiz için** (Nasıl?) عِلْمَ ظُهُورٍ Açığa çıkma bilmesiyle (**Kimi?**) مَنْ **O kimseyi ki** يَتَّبِعُ **Tabi oluyor** (**Kime?**) الرَّسُولَ **Peygambere** فَيُصَدِّقُهُ Ve onu tasdik ediyor (**Kimden bilelim?**) مِمَّنْ **O kimseden ki** يَنْقَلِبُ **Dönüp-gidiyor** (**Ne üzerine?**) عَلَى عَقِبَيْهِ **Topukları üzere** أَيْ يَرْجِعُ Yani dönüyor (Nereye?) إِلَى الْكُفْرِ Küfre (Niçin?) شَكًّا Şüpheden dolayı (Nerede?) فِي الدِّينِ Dinde (Daha?) وَظَنًّا Ve zannettiği için أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhakkak ki Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Neredendir?) فِي حَيْرَةٍ مِنْ أَمْرِهِ Durumunda hayret içindedir وَقَدِ ارْتَدَّ Dinden dönmüştü (Niçin?) لِذٰلِكَ Bundan dolayı (Kim?) جَمَاعَةٌ Bir grup وَإِنْ **Doğrusu** (Buradaki "in" nedir?) مُخَفَّفَةٌ Hafifletilmiştir (Neden?) مِنَ الثَّقِيلَةِ Ağır olandan ('İnne'den) وَاسْمُهَا Onun ismi (Nedir?) مَحْذُوفٌ Hazfedilimiştir أَيْ Yani وَإِنَّهَا "Doğrusu bu" demektir كَانَتْ **Oldu** أَيِ التَّوْلِيَةُ Yani çevirme (Nereye?) إِلَيْهَا Beyti Makdis'e (**Ne oldu?**)

لَكَبِيرَةً **Elbette büyük** شَاقَّةً Meşakkatli (Kim üzerine?) عَلَى النَّاسِ İnsanlar üzerine إِلَّا عَلَى الَّذِينَ **Ancak o kimseler üzerine (büyük olmadı) ki** هَدَى **Doğru yola eriştirdi** (Kim?) اللهُ **Allah** (Öyle kimseler ki) مِنْهُمْ Onlardan وَمَا كَانَ **Ve olmadı** (Kim?) اللهُ **Allah** (Ne olmadı?) لِيُضِيعَ **Zayi edecek** (Neyi?) إِيمَانَكُمْ **Sizin imanınızı** أَيْ صَلَاتَكُمْ Yani namazınızı (Nereye doğru olan?) إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdise doğru olan بَلْ يُثِيبُكُمْ Bilakis sizi sevaplandırır (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O namazlar üzerine لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا Nitekim bu ayetin inme sebebi (Nedir?) السُّؤَالُ Sorudur (Neden?) عَمَّنْ O kimselerden ki مَاتَ Öldü (Ne vakit?) قَبْلَ التَّحْوِيلِ (Kıblenin) çevrilişinden önce إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah,** بِالنَّاسِ الْمُؤْمِنِينَ **İnsanlara,** müminlere (Nedir?) لَرَؤُفٌ **Elbette çok şefkat gösterendir** (Daha?) رَحِيمٌ **Ve ziyade merhamet edendir** (Ne konuda?) فِي عَدَمِ إِضَاعَةِ أَعْمَالِهِمْ Amellerini zayi etmemesi konusunda وَالرَّأْفَةُ Ayette geçen re'fet (Nedir?) شِدَّةُ الرَّحْمَةِ Fazlaca merhamettir وَقُدِّمَ الْأَبْلَغُ Daha mübalağalı olan önce getirildi (Niçin?) لِلْفَاصِلَةِ Fasıladan dolayı (Daha önce geçen "müstakim" kelimesinin son harfi olan "mim" harfine, "rahim" kelimesi uygun olsun için)

144- قَدْ **Elbette** ("kad" nedir?) لِلتَّحْقِيقِ Tahkik içindir نَرَى **Görüyoruz** (Neyi?) تَقَلُّبَ تَصَرُّفَ وَجْهِكَ **Yüzünün çevrilip-durduğunu** (Nereye?) فِي جِهَةِ السَّمَاءِ **Semaya** doğru (Ne olduğun halde?) مُتَطَلِّعًا Gözlemlediğin halde (Neyi?) إِلَى الْوَحْيِ Vahyi (Daha?) وَمُتَشَوِّقًا Ve şevk duyduğun halde (Neye?) لِلْأَمْرِ Emredilmesine (Neyin emredilmesine?) بِاسْتِقْبَالِ الْكَعْبَةِ Kabeye dönmenin وَكَانَ Hz. Peygamber idi يَوَدُّ İstiyor (Neyi?) ذَلِكَ Bunu (Niçin istiyordu?) لِأَنَّهَا Çünkü Kabe (Nedir?) قِبْلَةُ إِبْرَاهِيمَ İbrahim'in kıblesidir (Daha niçin istiyordu?) وَلِأَنَّهُ Çünkü Kabe (Nedir?) أَدْعَى Daha fazla çağırır (Neye?) إِلَى إِسْلَامِ الْعَرَبِ Arabları Müslüman olmaya فَلَنُوَلِّيَنَّكَ **Elbette seni döndüreceğiz** نُحَوِّلَنَّكَ Seni çevireceğiz (Nereye?) قِبْلَةً **Bir kıbleye ki** تَرْضَاهَا **Sen ondan hoşnut oluyorsun** تُحِبُّهَا Onu seviyorsun فَوَلِّ **Artık dön** (Neyi?) وَجْهَكَ **Yüzünü** اِسْتَقْبِلْ Yönel (Nerede?) فِي الصَّلَاةِ Namazda (Nereye?) شَطْرَ نَحْوَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ **Mescid-i haram tarafına,** yönüne أَيِ الْكَعْبَةِ Yani Kabe tarafına وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ **Ve her nerede olursanız** (Bu nedir?) خِطَابٌ Hitaptır (Kime?) لِلْأُمَّةِ Ümmete فَوَلُّوا **Dönün!** (Neyi?) وُجُوهَكُمْ **Yüzlerinizi** (Nerede?) فِي الصَّلَاةِ Namazda (Nereye dönün?) شَطْرَهُ **Onun tarafına** وَإِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** أُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** لَيَعْلَمُونَ **Elbette bilirler** أَنَّهُ **Ki o** أَيِ التَّوَلِّي Yani dönmek (Nereye?) إِلَى الْكَعْبَةِ Kabe'ye (Nedir?)

الْحَقُّ الثَّابِتُ **Haktır**, sabit olandır (Kimden?) مِنْ رَبِّهِمْ **Rablerinden** (Niçin bilirler?) لِمَا فِي كُتُبِهِمْ Kitaplarında olduğu için (Ne?) مِنْ نَعْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sıfatı (Nedir o sıfatı?) مِنْ أَنَّهُ O peygamber يَتَحَوَّلُ Dönecek (Nereye?) إِلَيْهَا Oraya وَمَا اللّٰهُ **Ve Allah olmadı** (Ne olmadı?) بِغَافِلٍ **Gafil** (Neden?) عَمَّا **O şeyden ki** تَعْمَلُونَ **Yapıyorsunuz** (Bu fiil...) بِالتَّاءِ Te ile أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ Ey Müminler (sizin yaptıklarınızdan/ta'melûn şeklinde okundu) (Sizin yaptıklarınız da nedendir?) مِنِ امْتِثَالِ أَمْرِهِ Onun emrine sarılmak (Daha neyle okundu?) وَبِالْيَاءِ Ve ye ile أَيِ الْيَهُودُ Yahudilerin (yaptıklarından/ya'melûn şeklinde okundu) (Onların yaptıkları da nedendir?) مِنْ إِنْكَارِ أَمْرِ الْقِبْلَةِ Kıble emrini inkar

145- وَلَئِنْ **Andolsun ki şayet** (Buradaki "lam" nedir?) لَامُ قَسَمٍ Yemin lamıdır أَتَيْتَ **Sen getirsen** (Kime?) الَّذِينَ **O kimselere ki** أُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** (Neyi getirsen?) بِكُلِّ آيَةٍ **Her türlü ayeti/mucizeyi** (Neye dair?) عَلَى صِدْقِكَ Senin doğruluğuna dair (Ne konuda?) فِي أَمْرِ الْقِبْلَةِ Kıble emri konusunda (her türlü mucizeyi getirsen de) مَا تَبِعُوا **Tabi olmazlar** أَيْ يَتَّبِعُونَ Yani uymazlar (Neye?) قِبْلَتَكَ **Senin kıblene** (Niçin uymazlar?) عِنَادًا İnattan dolayı وَمَا أَنْتَ **Ve sen de değilsin** (Ne değilsin?) بِتَابِعٍ **Tabi** (Neye?) قِبْلَتَهُمْ **Onların kıblesine** (Bu nedir?) قَطْعٌ Kesmedir (Neyi?) لِطَمَعِهِ Hz. Peygamberin umudunu (Ne konudaki?) فِي إِسْلَامِهِمْ Onların Müslüman olması konusunda (Daha neyi?) وَطَمَعِهِمْ Onların umudunu kesmedir (Ne konudaki?) فِي عَوْدِهِ Hz. Peygamberin dönmesi konusunda (Neye?) إِلَيْهَا Onların kıblesine وَمَا بَعْضُهُمْ **Onların bazısı değildir** (Ne değildir?) بِتَابِعٍ **Tabi** (Neye tabi?) قِبْلَةَ بَعْضٍ **Bazısının kıblesine** أَيِ الْيَهُودُ قِبْلَةَ النَّصَارَى Yani Yahudiler, Hıristiyanların kıblesine (Daha?) وَبِالْعَكْسِ Ve de tam tersi وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ **Ve andolsun ki şayet sen uyarsan** (Neye?) أَهْوَاءَهُمْ **Onların heveslerine** الَّتِي Öyle hevesleri ki يَدْعُونَكَ Seni çağırıyorlar (Neye?) إِلَيْهَا O heveslerine (Ne vakit uyarsan?) مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ **Sana gelen şeyden sonra** (O şey de nedendir?) مِنَ الْعِلْمِ الْوَحْيِ **İlimden,** vahiyden إِنَّكَ إِذًا **Elbette o zaman sen** إِنِ اتَّبَعْتَهُمْ Şayet tabi olursan onlara فَرْضًا Faraza (Nesin?) لَمِنَ الظَّالِمِينَ **Elbette zalimlerdensin**

﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ﴾ أَيْ مُحَمَّدًا ﴿كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ﴾ بِنَعْتِهِ فِي كُتُبِهِمْ قَالَ ابْنُ
سَلَامٍ: لَقَدْ عَرَفْتُهُ حِينَ رَأَيْتُهُ كَمَا أَعْرِفُ ابْنِي وَمَعْرِفَتِي لِمُحَمَّدٍ أَشَدُّ ﴿وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ﴾
نَعْتَهُ ﴿وَهُمْ يَعْلَمُونَ (١٤٦)﴾ هٰذَا الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ ﴿الْحَقُّ﴾ كَائِنًا ﴿مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُمْتَرِينَ (١٤٧)﴾ الشَّاكِّينَ فِيهِ أَيْ مِنْ هٰذَا النَّوْعِ فَهُوَ أَبْلَغُ مِنْ لَا تَمْتَرِ ﴿وَلِكُلٍّ﴾ مِنَ الْأُمَمِ ﴿وِجْهَةٌ﴾
قِبْلَةٌ ﴿هُوَ مُوَلِّيهَا﴾ وَجْهَهُ فِي صَلَاتِهِ، وَفِي قِرَاءَةٍ مُوَلَّاهَا ﴿فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ﴾ بَادِرُوا إِلَى الطَّاعَاتِ
وَقَبُولِهَا ﴿أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللهُ جَمِيعًا﴾ يَجْمَعُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُجَازِيكُمْ بِأَعْمَالِكُمْ ﴿إِنَّ اللهَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (١٤٨)﴾ ﴿وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ﴾ لِسَفَرٍ ﴿فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ (١٤٩)﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ تَقَدَّمَ مِثْلُهُ، وَكَرَّرَهُ لِبَيَانِ
تَسَاوِي حُكْمِ السَّفَرِ وَغَيْرِهِ ﴿وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ
مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ﴾ كَرَّرَهُ لِلتَّأْكِيدِ ﴿لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ﴾ الْيَهُودِ أَوِ الْمُشْرِكِينَ
﴿عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ﴾ أَيْ مُجَادَلَةٌ فِي التَّوَلِّي إِلَى غَيْرِهِ أَيْ لِتَنْتَفِيَ مُجَادَلَتُهُمْ لَكُمْ مِنْ قَوْلِ الْيَهُودِ يَجْحَدُ
دِينَنَا وَيَتَّبِعُ قِبْلَتَنَا، وَقَوْلِ الْمُشْرِكِينَ يَدَّعِي مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ وَيُخَالِفُ قِبْلَتَهُ ﴿إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ﴾
بِالْعِنَادِ فَإِنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا تَحَوَّلَ إِلَيْهَا إِلَّا مَيْلًا إِلَى دِينِ آبَائِهِ وَالِاسْتِثْنَاءُ مُتَّصِلٌ وَالْمَعْنَى: لَا يَكُونُ
لِأَحَدٍ عَلَيْكُمْ كَلَامٌ إِلَّا كَلَامَ هَؤُلَاءِ ﴿فَلَا تَخْشَوْهُمْ﴾ تَخَافُوا جِدَالَهُمْ فِي التَّوَلِّي إِلَيْهَا ﴿وَاخْشَوْنِي﴾
بِامْتِثَالِ أَمْرِي ﴿وَلِأُتِمَّ﴾ عَطْفٌ عَلَى لِئَلَّا يَكُونَ ﴿نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ﴾ بِالْهِدَايَةِ إِلَى مَعَالِمِ دِينِكُمْ
﴿وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (١٥٠)﴾ إِلَى الْحَقِّ ﴿كَمَا أَرْسَلْنَا﴾ مُتَعَلِّقٌ بِأُتِمَّ أَيْ إِتْمَامًا كَإِتْمَامِهَا بِإِرْسَالِنَا
﴿فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ﴾ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا﴾ الْقُرْآنَ ﴿وَيُزَكِّيكُمْ﴾
يُطَهِّرُكُمْ مِنَ الشِّرْكِ ﴿وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ﴾ الْقُرْآنَ ﴿وَالْحِكْمَةَ﴾ مَا فِيهِ مِنَ الْأَحْكَامِ ﴿وَيُعَلِّمُكُمْ
مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ (١٥١)﴾ ﴿فَاذْكُرُونِي﴾ بِالصَّلَاةِ وَالتَّسْبِيحِ وَنَحْوِهِ ﴿أَذْكُرْكُمْ﴾ قِيلَ مَعْنَاهُ
أُجَازِيكُمْ، وَفِي الْحَدِيثِ عَنِ اللهِ "مَنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَمَنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ
فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْ مَلَئِهِ" ﴿وَاشْكُرُوا لِي﴾ نِعْمَتِي بِالطَّاعَةِ ﴿وَلَا تَكْفُرُونِ (١٥٢)﴾ بِالْمَعْصِيَةِ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا اسْتَعِينُوا﴾ عَلَى الْآخِرَةِ ﴿بِالصَّبْرِ﴾ عَلَى الطَّاعَةِ وَالْبَلَاءِ ﴿وَالصَّلَاةِ﴾ خَصَّهَا بِالذِّكْرِ لِتَكَرُّرِهَا
وَعِظَمِهَا ﴿إِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (١٥٣)﴾ بِالْعَوْنِ

TÜRKÇE ANLAMI

146- **Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler kendi oğullarını bildikleri gibi O'nu da** Yani Muhammed'i de kitaplarındaki vasıflarıyla **bilirler.** Abdullah b. Selam dedi ki: "Muhammed'i ilk gördüğüm anda oğlumu tanıdığım gibi,

hatta daha rahat tanıdım." **Fakat onlardan bir fırka, hiç şüphe yok ki,** senin bulunduğun durumu **bildikleri halde hakkı** onun vasıflarını **gizlerler.**

147- **O hak, Rabbindendir. Artık şüphe edenlerden**[1] bu konuda kuşkuya kapılanlardan **sakın olma!** Yani bu tür kimselerden olma!

148- Ümmetlerden **her birinin bir** kıble **yönü vardır, o,** yüzünü namazda **o kıbleye döndürür.**[2] **Artık hayırlı işlere koşunuz.** Hemen itaate yönelip onu kabul edin! **Siz her nerede olursanız olunuz, Allah hepinizi bir araya getirir.** Sizleri kıyamet günü bir araya toplayıp, amellerinize karşılık verir. **Şüphe yok ki Allah herşeye gücü yetendir.**

149- **Ve her nereden** yolculuğa **çıkarsan hemen yüzünü Mescid-i Haram tarafına döndür. Şüphe yok ki bu Rabbin tarafından bir haktır. Ve Allah sizin**[3] **amellerinizden gâfil değildir.**[4]

150- **Ve her nereden yolculuğa çıkarsan hemen yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir ve her nerede bulunursanız yüzlerinizi, onun tarafına çeviriniz.**[5] **Tâ ki insanlar** Yahudi ve de Müşrikler **için sizin üzerinize bir hüccet** dönme ile ve de diğer şeyler ile ilgili bir cedelleşme **bulunmasın.** Yani Yahudilerin "dinimizi inkar edip, kıblemize uyuyor" şeklindeki, Müşrikerin de "İbrahim'in dinine tabi olduğunu iddia ediyor ama kıblesine uymuyor" şeklindeki sözleriyle seninle giriştikleri mücadele ta ki son bulsun. **Ancak onlardan** inatla **zalim olanlar hariç!**[6] Zira onlar "Atalarının dinine meylettiği için kıblesini kabeye döndürdü" derler. Mana şöyledir: "Bu kimseler hariç artık hiç kimse sizin hakkınızda konuşamaz. **Artık** kıblenizin değişmesi ile ilgili konuda **onlar**la tartışmak**dan korkmayınız. Ve** emirlerime uymak suretiyle **benden korkunuz. Hem üzerinizdeki nîmetimi tamamlayayım,**[7] **hem de** dininizin şiarlarını gösteriyim ki böylece doğruya **erişesiniz.**

151- **Nitekim sizin içinizden** (üzerinize olan nimetimi...) **size** göndermemizle tamamladığımız **bir resûl** Muhammed'i (s.a.v.) **gönderdiğimiz gibi**[8] **ki, size**

---

[1] Burada kullanılan kelime لَا تَمْتَرِ kelimesinden daha mübalağalıdır.

[2] Bir kıraatte ise مُوَلَّاهَا şeklinde okundu

[3] Bu kelime hem ت ile hem de ي ile okundu.

[4] Bu ayetin benzeri daha önce (144. ayette) geçmişti. Yolculuktaki hüküm ile yolculuk dışı hükmün aynı olduğunu açıklamak için bu ayeti tekrarlamıştır.

[5] Bu ayeti tekit için tekrarlamıştır.

[6] Buradaki istisna muttasıldır.

[7] Burası لِئَلَّا يَكُونَ üzerine atıftır.

[8] Burası أُتِمَّ kelimesi üzerine atıftır.

Bizim Kuran **âyetlerimizi okuyor, sizleri temizliyor ve sizlere kitabı** Kuran'ı **ve de hikmeti** içerisindeki hükümleri **öğretiyor. Ve sizlere bilmediğiniz şeyleri öğretiyor.**

152- **Artık Beni** namaz, tesbih ve de başka şeylerle **zikrediniz ki Ben de sizi zikredeyim.** Dendi ki bunun manası, size mükafat vereyim demektir. Hadiste şöyle rivayet edilmiştir: "***Kim beni yalnızken zikrederse, ben de onu kendimde zikrederim, kim beni bir topluluk için zikrederse, ben de onu bulunduğu topluluktan daha hayırlı bir topluluk içinde zikrederim***" **Ve** itaat etmek suretiyle **Bana** nimetime **şükrediniz, Bana** masiyet işlemekle **nankörlük etmeyiniz.**

153- **Ey mü'minler!** İtaate ve de belaya karşı **Sabır ve namaz**[1] **ile** ahirete için **yardım isteyiniz. Şüphe yok ki Allah** desteğiyle **sabredenlerle birliktedir.**

KELİME ANLAMI

146- اَلَّذِينَ **O kimseler ki** أٰتَيْنَاهُمُ **Biz onlara verdik** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** يَعْرِفُونَهُ **Onu bilirler** أَيْ مُحَمَّدًا Yani Muhammed'i (Ne gibi bilirler?) كَمَا يَعْرِفُونَ **Bildikleri gibi** (Kimi?) اَبْنَآءَهُمْ **Oğullarını** (Neyle bilirler?) بِنَعْتِهِ Onun sıfatıyla (Neredeki sıfatıyla?) فِي كُتُبِهِمْ Kitaplarındaki قَالَ Dedi (Kim?) ابْنُ سَلَامٍ: İbnü Selam: لَقَدْ عَرَفْتُهُ Elbette bildim onu (Ne vakit?) حِينَ رَأَيْتُهُ Onu gördüğümde (Ne gibi bildim?) كَمَا أَعْرِفُ Bildiğim gibi (Kimi?) ابْنِي Oğlumu وَمَعْرِفَتِي Ve benim bilmem (Kimi?) لِمُحَمَّدٍ Muhammed'i bilmem (Nedir?) أَشَدُّ Daha şiddetlidir وَاِنَّ فَرِيقًا **Ve muhakkak ki bir fırka** (Öyle fırka ki) مِنْهُمْ **Onlardan** لَيَكْتُمُونَ **Elbette gizlerler** (Neyi?) الْحَقَّ **Hakkı** نَعْتَهُ Onun sıfatını (Ne oldukları halde?) وَهُمْ يَعْلَمُونَ **Halbuki onlar biliyorlar**

147- هٰذَا Bu اَلَّذِي Öyle şey ki أَنْتَ عَلَيْهِ Sen onun üzerinesin (**Nedir senin üzerinde bulunduğun** şey?) اَلْحَقُّ **Haktır** (Ne olduğu halde?) كَائِنًا Olarak (**Kim tarafından olarak?**) مِنْ رَبِّكَ **Rabbin tarafından** فَلَا تَكُونَنَّ **Artık sakın olma!** (Kimden?) مِنَ الْمُمْتَرِينَ **Şüpheye düşenlerden** الشَّاكِّينَ Kuşkuya kapılanlardan (Ne konuda?) فِيهِ O konuda أَيْ مِنْ هٰذَا النَّوْعِ Yani bu tür kimselerden olma فَهُوَ Bu ifade (Nedir?) أَبْلَغُ Daha mübalağalıdır (Neden?) مِنْ لَا تَمْتَرِ 'Şüpheye düşme!' ifadesinden

---

[1] Özellikle namazı zikretmesi tekrar edildiği ve de önemine binaendir.

148- وَلِكُلٍّ **Ve herkes için vardır** مِنَ الْأُمَمِ Tüm ümmetlerden (herkes için) (Ne vardır?) وِجْهَةٌ **Bir yön** قِبْلَةٌ Bir kıble هُوَ **Ki o** (Nedir?) مُوَلِّيهَا **Oraya dönücüdür** (Neyi?) وَجْهَهُ Yüzünü (Nerede?) فِي صَلَاتِهِ Namazında وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) مُوَلَّاهَا Müvellâhâ şeklinde فَاسْتَبِقُوا **Artık yarışın-koşun** (Neye?) الْخَيْرَاتِ **Hayırlara** بَادِرُوا Hemen davranın (Neye?) إِلَى الطَّاعَاتِ Taatlere (Daha?) وَقَبُولِهَا Ve taatleri kabule أَيْنَ مَا تَكُونُوا **Her nerede olursanız** يَأْتِ **Getirir** (Kimi?) بِكُمُ **Sizi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Ne olduğunuz halde?) جَمِيعًا **Hepiniz toplanmış olarak** يَجْمَعُكُمْ Sizi toplar (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيَامَةِ Kıyamet gününde فَيُجَازِيكُمْ Sonra da karşılıklandırır sizi (Neyle?) بِأَعْمَالِكُمْ Amellerinizle إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** عَلَى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nedir?) قَدِيرٌ **Gücü yetirendir**

149- وَمِنْ حَيْثُ **Ve de her nereden** خَرَجْتَ **Çıkarsan** (Niçin?) لِسَفَرٍ Yolculuk için فَوَلِّ **Dön** (Neyi?) وَجْهَكَ **Yüzünü** (Nereye?) شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ **Mescid-i Haram tarafına** وَإِنَّهُ **Ve muhakkak ki o** (Nedir?) لَلْحَقُّ **Elbette haktır** (Ne olduğu halde?) مِنْ رَبِّكَ **Rabbinden olduğu halde** وَمَا اللّٰهُ **Ve Allah olmadı** (Ne olmadı?) بِغَافِلٍ **Gafil** (Neden?) عَمَّا **O şeyden ki** تَعْمَلُونَ **Siz yapıyorsunuz** (Bu kelime...) بِالتَّاءِ Te ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve ye ile (okundu) تَقَدَّمَ Geçti (Ne?) مِثْلُهُ Bunun benzeri وَكَرَّرَهُ Bunu tekrarladı (Niçin?) لِبَيَانِ تَسَاوِي حُكْمِ السَّفَرِ Yolculuk hükmünün eşit olduğunu bildirmek için (Neyle eşit olduğu?) وَغَيْرِهِ Başkasıyla

150- وَمِنْ حَيْثُ **Ve her nereden** خَرَجْتَ **Çıkarsan** فَوَلِّ **Dön!** (Neyi?) وَجْهَكَ **Yüzünü** (Nereye?) شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ **Mescid-i Haram tarafına** وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ **Ve her nerede olursanız** فَوَلُّوا **Dönün!** (Neyi?) وُجُوهَكُمْ **Yüzünüzü** (Nereye?) شَطْرَهُ **Onun tarafına** كَرَّرَهُ Bunu tekrarladı (Niçin?) لِلتَّأْكِيدِ Tekit için (Niçin oraya dönün?) لِئَلَّا يَكُونَ **Olmasın diye** (Kim için?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** الْيَهُودِ Yahudiler için أَوِ الْمُشْرِكِينَ Ya da müşrikler için (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Ne olmasın?) حُجَّةٌ **Bir delil** أَيْ مُجَادَلَةٌ Yani bir cedelleşme (Nerede?) فِي التَّوَلِّي Dönme işinde (Nereye?) إِلَى غَيْرِهِ Başka yöne أَيْ لِتَنْتَفِيَ Yani sona ersin diye (Ne?) مُجَادَلَتُهُمْ Onların cedelleşmesi (Kimle?) لَكُمْ Sizinle (Onların cedelleşmesi de nedendir?) مِنْ قَوْلِ الْيَهُودِ Yahudilerin şu sözü يَجْحَدُ

"İnkar ediyor (Neyi?) دِينَنَا Bizim dinimizi (Daha?) وَيَتَّبِعُ Ve tabi oluyor (Neye?) قِبْلَتَنَا Bizim kıblemize (Daha onların cedelleşmesi nedendir?) وَقَوْلِ الْمُشْرِكِينَ Müşriklerin şu sözü يَدَّعِي İddia ediyor (Neyi?) مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ İbrahim'in dininine tabi olduğunu (Daha?) وَيُخَالِفُ Ve muhalefet ediyor (Neye?) قِبْلَتَهُ Onun kıblesine إِلَّا الَّذِينَ **Ancak o kimseler hariç ki** ظَلَمُوا **Zulmettiler** (Öyle kimseler ki) مِنْهُمْ **Onlardan** (Nasıl zulmettiler?) بِالْعِنَادِ İnatla فَإِنَّهُمْ Zira onlar يَقُولُونَ Diyorlar ki مَا تَحَوَّلَ Dönmedi (Nereye?) إِلَيْهَا Oraya إِلَّا مَيْلًا Ancak meylettiği için (Nereye?) إِلَى دِينِ آبَائِهِ Babalarının dinine وَالْاِسْتِثْنَاءُ Buradaki istisna (Nedir?) مُتَّصِلٌ Muttasıldır وَالْمَعْنَى Mana şöyledir: لَا يَكُونُ Olmaz (Kim için?) لِأَحَدٍ Kimse için (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Ne?) كَلَامٌ Bir söz إِلَّا كَلَامَ هَؤُلَاءِ Ancak bu kimselerin sözü فَلَا تَخْشَوْهُمْ تَخَافُوا **Onlardan korkma** (Neden?) جِدَالَهُمْ Onların tartışmalarından (Ne konuda?) فِي التَّوَلِّي Dönme konusunda (Nereye?) إِلَيْهَا Kabeye وَاخْشَوْنِي **Ve benden kork** (Nasıl?) بِامْتِثَالِ أَمْرِي Emrimi tutmakla (Daha niçin oraya dönün?) وَلِأُتِمَّ **Ve tamamlamam için** (Bu fiil nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine?) عَلَى لِئَلَّا يَكُونَ Li ellâ yekûne üzerine (Neyi tamamlamam için?) نِعْمَتِي **Nimetimi** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Nasıl?) بِالْهِدَايَةِ Eriştirmeyle (Neye?) إِلَى مَعَالِمِ دِينِكُمْ Dininizin şiarlarına وَلَعَلَّكُمْ **Ve umulur ki siz** تَهْتَدُونَ إِلَى الْحَقِّ Doğruya **erişirsiniz**

151- (Sizin üzerinize nimetimi ne gibi tamamlamak için?) كَمَا أَرْسَلْنَا **Biz gönderdiğimiz gibi** (Bu nedir?) مُتَعَلِّقٌ Taalluk eder (Neye?) بِأُتِمَّ Ütimme fiiline أَيْ إِتْمَامًا Yani tamamlamak için (Ne gibi?) كَإِتْمَامِهَا Nimetin tamamlanması gibi (Neyle?) بِإِرْسَالِنَا Göndermemizle (Nereye?) فِيكُمْ **Sizin aranıza** (Kimi?) رَسُولًا **Bir peygamber** (Öyle Peygamber ki) مِنْكُمْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **Sizden** Muhammed'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Öyle peygamber ki) يَتْلُوا **Okuyor** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Neyi?) آيَاتِنَا **Bizim ayetlerimizi** الْقُرْآنَ Kuran'ı (Yine öyle Peygamber ki) وَيُزَكِّيكُمْ **Ve sizi arındırıyor** يُطَهِّرُكُمْ Temizliyor sizi (Neden?) مِنَ الشِّرْكِ Şirkten (Yine öyle Peygamber ki) وَيُعَلِّمُكُمُ **Ve size öğretiyor** (Neyi?) الْكِتَابَ الْقُرْآنَ **Kitabı,** Kuran'ı (Daha neyi öğretiyor?) وَالْحِكْمَةَ **Ve hikmeti** مَا فِيهِ Onda olanı (Onda olanlar da nedendir?) مِنَ الْأَحْكَامِ Hükümlerden (Daha?) وَيُعَلِّمُكُمْ **Ve size öğretiyor** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** لَمْ تَكُونُوا **Siz olmadınız** تَعْلَمُونَ **Biliyor**

152- فَاذْكُرُونِي **O halde beni anın** (Neyle?) بِالصَّلَاةِ Namazla (Daha?) وَالتَّسْبِيحِ Ve tesbihle (Daha?) وَنَحْوِهِ Ve benzerleriyle أَذْكُرْكُمْ **Ki ben de sizi anayım** قِيلَ Dendi ki مَعْنَاهُ Bunun manası (Nedir?) أُجَازِيكُمْ Sizi mükafatlandırayım وَفِي الْحَدِيثِ Hadiste rivayet edildi (Kimden?) عَنِ اللهِ Allah'tan (c.c.) مَنْ ذَكَرَنِي Kim ki beni anarsa (Nerede?) فِي نَفْسِهِ Yalnızken ذَكَرْتُهُ Ben de onu anarım (Nerede?) فِي نَفْسِي Kendimde وَمَنْ ذَكَرَنِي Ve her kim de beni anarsa (Nerede?) فِي مَلَأٍ Bir toplulukta ذَكَرْتُهُ Ben de onu hatırlarım (Nerede?) فِي مَلَأٍ Bir toplulukta ki خَيْرٍ Daha hayırlıdır (Neden?) مِنْ مَلَأِهِ Onun topluluğundan وَاشْكُرُوا **Ve şükredin** (Kime?) لِي **Bana** نِعْمَتِي Benim nimetime (Neyle şükredin?) بِالطَّاعَةِ İtaatle (Daha?) وَلَا تَكْفُرُونِ **Ve bana nankörlük etmeyin** (Neyle?) بِالْمَعْصِيَةِ Masiyetle

153- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** اسْتَعِينُوا **Yardım dileyin** (Neye dair?) عَلَى الْآخِرَةِ Ahirete dair (Neyle yardım dileyin?) بِالصَّبْرِ **Sabırla** (Neye sabırla?) عَلَى الطَّاعَةِ İtaate (Daha neye sabırla?) وَالْبَلَاءِ Ve belaya (Daha neyle sabır dileyin?) وَالصَّلٰوةِ **Namazla** خَصَّهَا بِالذِّكْرِ Namazı özellikle zikretti (Niçin?) لِتَكَرُّرِهَا O tekrar ettiği için (Daha?) وَعِظَمِهَا Ve büyüklüğünden dolayı إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) مَعَ الصَّابِرِينَ **Sabredenlerle beraberdir** (Ne ile beraberdir?) بِالْعَوْنِ Yardımıyla

﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ هُمْ ﴿اَمْوَاتٌ بَلْ﴾ هُمْ ﴿اَحْيَاءٌ﴾ أَرْوَاحُهُمْ فِي حَوَاصِلِ
طُيُورٍ خُضْرٍ تَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ لِحَدِيثٍ بِذٰلِكَ ﴿وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾﴾ تَعْلَمُونَ مَا هُمْ
فِيهِ ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ﴾ لِلْعَدُوِّ ﴿وَالْجُوعِ﴾ الْقَحْطِ ﴿وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ﴾ بِالْهَلَاكِ
﴿وَالْاَنْفُسِ﴾ بِالْقَتْلِ وَالْمَوْتِ وَالْأَمْرَاضِ ﴿وَالثَّمَرَاتِ﴾ بِالْجَوَائِحِ أَيْ لَنَخْتَبِرَنَّكُمْ فَنَنْظُرُ أَتَصْبِرُونَ أَمْ لَا
﴿وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾﴾ عَلَى الْبَلَاءِ بِالْجَنَّةِ هُمْ ﴿اَلَّذِينَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ﴾ بَلَاءٌ ﴿قَالُوا اِنَّا لِلّٰهِ﴾
مُلْكًا وَعَبِيدًا يَفْعَلُ بِنَا مَا يَشَاءُ ﴿وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾﴾ فِي الْآخِرَةِ فَيُجَازِينَا، وَفِي الْحَدِيثِ "مَنِ اسْتَرْجَعَ
عِنْدَ الْمُصِيبَةِ آجَرَهُ اللّٰهُ فِيهَا وَأَخْلَفَ عَلَيْهِ خَيْرًا" وَفِيهِ أَنَّ مِصْبَاحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَفِئَ
فَاسْتَرْجَعَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ: إِنَّمَا هٰذَا مِصْبَاحٌ فَقَالَ: "كُلُّ مَا سَاءَ الْمُؤْمِنَ فَهُوَ مُصِيبَةٌ" رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي
مَرَاسِيلِهِ ﴿اُولٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ﴾ مَغْفِرَةٌ ﴿مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ﴾ نِعْمَةٌ ﴿وَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾﴾
إِلَى الصَّوَابِ ﴿اِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ﴾ جَبَلَانِ بِمَكَّةَ ﴿مِنْ شَعَائِرِ اللّٰهِ﴾ أَعْلَامِ دِينِهِ جَمْعُ شَعِيرَةٍ
﴿فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ اَوِ اعْتَمَرَ﴾ أَيْ تَلَبَّسَ بِالْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ، وَأَصْلُهُمَا الْقَصْدُ وَالزِّيَارَةُ ﴿فَلَا جُنَاحَ﴾
إِثْمَ ﴿عَلَيْهِ اَنْ يَطَّوَّفَ﴾ فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الطَّاءِ ﴿بِهِمَا﴾ بِأَنْ يَسْعَى بَيْنَهُمَا سَبْعًا، نَزَلَتْ
لَمَّا كَرِهَ الْمُسْلِمُونَ ذٰلِكَ لِأَنَّ أَهْلَ الْجَاهِلِيَّةِ كَانُوا يَطُوفُونَ بِهِمَا وَعَلَيْهِمَا صَنَمَانِ يَمْسَحُونَهُمَا، وَعَنِ
ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ السَّعْيَ غَيْرُ فَرْضٍ لِمَا أَفَادَهُ رَفْعُ الْإِثْمِ مِنَ التَّخْيِيرِ وَقَالَ الشَّافِعِيُّ وَغَيْرُهُ رُكْنٌ، وَبَيَّنَ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرْضِيَّتَهُ بِقَوْلِهِ "إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيَ" رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَغَيْرُهُ وَقَالَ "اِبْدَؤُوا
بِمَا بَدَأَ اللّٰهُ بِهِ" يَعْنِي الصَّفَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ ﴿وَمَنْ تَطَوَّعَ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالتَّحْتِيَّةِ وَتَشْدِيدِ الطَّاءِ مَجْزُومًا
وَفِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِيهَا ﴿خَيْرًا﴾ أَيْ بِخَيْرٍ، أَيْ عَمِلَ مَا لَمْ يَجِبْ عَلَيْهِ مِنْ طَوَافٍ وَغَيْرِهِ ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ شَاكِرٌ﴾
لِعَمَلِهِ بِالْإِثَابَةِ عَلَيْهِ ﴿عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾﴾ بِهِ وَنَزَلَ فِي الْيَهُودِ: ﴿اِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ﴾ النَّاسَ ﴿مَا اَنْزَلْنَا
مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدٰى﴾ كَآيَةِ الرَّجْمِ وَنَعْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ
فِي الْكِتَابِ﴾ التَّوْرَاةِ ﴿اُولٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ﴾ يُبْعِدُهُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ ﴿وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ﴿١٥٩﴾﴾
الْمَلَائِكَةُ وَالْمُؤْمِنُونَ أَوْ كُلُّ شَيْءٍ بِالدُّعَاءِ عَلَيْهِمْ بِاللَّعْنَةِ ﴿اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا﴾ رَجَعُوا عَنْ ذٰلِكَ
﴿وَاَصْلَحُوا﴾ عَمَلَهُمْ ﴿وَبَيَّنُوا﴾ مَا كَتَمُوا ﴿فَاُولٰئِكَ اَتُوبُ عَلَيْهِمْ﴾ أَقْبَلُ تَوْبَتَهُمْ ﴿وَاَنَا التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾﴾ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ﴾ حَالٌ ﴿اُولٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ
وَالْمَلٰئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَ ﴿١٦١﴾﴾ أَيْ هُمْ مُسْتَحِقُّونَ ذٰلِكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. وَالنَّاسُ قِيلَ: عَامٌّ
وَقِيلَ: الْمُؤْمِنُونَ ﴿خَالِدِينَ فِيهَا﴾ أَيِ اللَّعْنَةِ أَوِ النَّارِ الْمَدْلُولِ بِهَا عَلَيْهَا ﴿لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ﴾
طَرْفَةَ عَيْنٍ ﴿وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿١٦٢﴾﴾ يُمْهَلُونَ لِتَوْبَةٍ أَوْ مَعْذِرَةٍ وَنَزَلَ لَمَّا قَالُوا صِفْ لَنَا رَبَّكَ:
﴿وَاِلٰهُكُمْ﴾ اَلْمُسْتَحِقُّ لِلْعِبَادَةِ مِنْكُمْ ﴿اِلٰهٌ وَاحِدٌ﴾ لَا نَظِيرَ لَهُ فِي ذَاتِهِ وَلَا فِي صِفَاتِهِ ﴿لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ﴾
هُوَ ﴿الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

154- **Ve Allah yolunda öldürülenlere** onlar **"Ölülerdir," demeyiniz. Bilakis, onlar**ın ruhları -hadiste geçtiği gibi- cennette istedikleri yere uçan yeşil kuşların kursaklarında **diridir. Fakat** onların içinde bulundukları nimetleri **siz bilmez** anlamaz**sınız.**

155- **Vallahi Biz sizleri elbette biraz** düşmandan **korkma ile, açlık** kıtlık **ile** helak olmak suretiyle **mallardan,** öldürülme, ölüm ve de hastalıklar ile **canlardan,** gelen afletler ile de **mahsulattan biraz eksilme ile imtihan edeceğiz.** Sabredip edemeyeceğinizi sınayıp, bakıp göreceğiz. Belaya **sabredenleri** cennetle **müjdele!**

156- Onlar **ki, kendilerine bir** bela **musibet isabet ettiği zaman, "Biz** mülk ve de kul olarak **Allah içiniz** bize ne isterse onu yapar **ve biz nihâyet** ahirette **ona döneceğiz,"** o da bizi karşılıklandıracak **derler.** Hadiste şöyle rivayet edilmiştir: "***Her kim bir musibet esnasında 'İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râci'ûn' derse, Allah Ona o musibette ecrini verir ve o musibetin yerine de ona bir hayır verir***" Yine Ebu Davut'un Merâsil'inde rivayet ettiği bir hadiste şöyle geçmektedir: "Hz. Peygamberin kandili sönmüştü. Bunun üzerine o da "***innâ lillah***..." deyince Aişe (r.a.) de dedi ki: 'bu sadece kandil!' Hz. Peygamber dedi ki '***Mümine kötülüğü dokunan her şey musibettir***"

157- **İşte onlar için Rableri tarafından salavatlar** mağfiretler **ve rahmet** nimet **vardır.** Doğruya **erenler de onlardır.**

158- **Şüphe yok ki Safâ ile Merve**[1] **Allah'ın şiarlarından**[2] dininin nişanlarından**dır. Artık her kim hac veya umre**[3] niyetiyle **Beytullah'ı ziyaret** etmeyi kaste**derse** aralarında koşmak suretiyle **bu ikisini tavaf etmesinde**[4] **kendisi için hiçbir günah yoktur.** Bu ayet Müslümanlar bunu yapmayı hoş görmediklerinde inmiştir. Çünkü cahiliye müşrikleri bu iki dağı davaf edip, üzerlerinde bulunan iki puta el sürerlerdi. İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre yapıp yapmamada günahın kaldırılması, bu ikisi arasındaki sa'yin farz olmadığını bildirmektedir. İmam Şafii ve de başkaları ise bunun bir rükün olduğunu, Beyhaki'nin rivayet ettiği, Efendimiz (s.a.v.)in "***Allah üzerinize sa'y'i yazdı***" sözüyle de bunu beyan ettiğini söylemişlerdir. Ayrıca Müslim'in rivayetinde Hz. Peygamber: "***Allah'ın başladığı ile -yani Safa ile- başlayın***" buyurmuştur.

---

[1] Bu ikisi Mekke'de bulunan iki dağdır.
[2] Bu kelime شعيرة kelimesinin çoğuludur.
[3] Hac ve i'timâr kelimeleri aslında "kasıt" ve "ziyaret" anlamlarına gelir.
[4] يَطَّوَّفْ kelimesinde bunun aslında bulunan ت harfi ط harfine idgam edilmiştir.

Ve her kim üzerine vacip olmayan tavaf gibi ve de başka şeylerden **bir hayrı gönlünden yaparsa,** [1] **şüphe yok ki Allah** sevap vermek suretiyle onun ameline **mükafat verendir,** amelini de **bilendir.**

Yahudiler hakkında şu ayetler inmiştir:

159- **O kimseler ki Bizim indirmiş olduğumuz** recm ayeti ve de Hz. Muhammed'in vasıfları gibi **beyanatı ve doğru yolu Kitap'ta** Tevrat'ta **insanlara açıkça beyan ettikten sonra** insanlardan **saklarlar. Muhakkak onlara Allah lânet eder,** rahmetinden uzaklaştırır. **Ve onlara** lanet etmek suretiyle, Meleklerden ve insanlardan **lânet ediciler** ya da her şey **lânette bulunur.**

160- **Ancak tövbe ed**ip bundan dön**enler,** amellerini **düzeltenler ve** de gizlediklerini **açıklayanlar hariç! İşte onların tövbelerini kabul ederim. Ve tevbeleri çokça kabul buyuran,** müminlere karşı **pek merhametli olan ancak Ben'im.**

161- **Muhakkak o kimseler ki kâfir oldular ve onlar kâfir oldukları halde öldüler**[2] **İşte Allah'ın lâneti de, meleklerin ve** kimine göre bütün **insanların** kimine göre de sadece müminlerin **lânetleri onların üzerinedir.** Yani onlar dünyada ve de ahirette laneti hak etmişlerdir.

162- **Orada** o lanette ya da lanetin delalet etmiş olduğu ateşte **ebedî olarak kalacaklardır. Azap onlardan** göz açıp kapayıncaya kadar bile **hafifletilmez ve** tövbe etmeleri ya da özür beyan etmeleri için **kendilerine asla bakılmaz,** süre verilmez.

"Bize rabbini anlat" dediklerinde şu ayet indi:

163- **Ve sizin** ibadetinize layık olan **ilâhınız, bir tek ilâhtır** ne zatında ne de sıfatlarında onun benzeri yoktur. **Allah'tan başka bir ilah yoktur** O **Çokça bağışlayan ve merhamet edendir.**

KELİME ANLAMI

154- وَلَا تَقُولُوا **Ve demeyin** (Kime?) لِمَنْ **O kimseye ki** يُقْتَلُ **Öldürülüyor** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda** (Ne demeyin?) هُمْ اَمْوَاتٌ Onlar **ölülerdir** بَلْ **Bilakis** هُمْ onlar (Nedirler?) اَحْيَاءٌ **Dirilerdir** (Ne?) أَرْوَاحُهُمْ Onların ruhları (Nerede?) فِي حَوَاصِلِ طُيُورٍ خُضْرٍ Yeşil kuşların kursaklarında (Öyle kuşlar ki?) تَسْرَحُ Geziniyor (Nerede?) فِي الْجَنَّةِ Cennette

---

[1] Bir kıraatte bu kelime cezmedilmiş olarak alttan noktalı (ye) ve de şeddeli ط'ile okundu. Ayrıca bu kelimede bulunan ت harfi ط harfine idgam edilmiştir.

[2] Bu cümle haldir.

حَيْثُ شَاءَتْ Nereye isterse لِحَدِيثٍ بِذٰلِكَ Bu konuda hadis olduğu için وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** لَا تَشْعُرُونَ **Farkında değilsiniz** تَعْلَمُونَ Bilmezsiniz (Neyi?) مَا O şeyi ki هُمْ Onlar (Nedir?) فِيهِ Onun içindedir

155- وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ **Ve elbette sizi imtihan edeceğiz** (Neyle?) بِشَيْءٍ **Bir şey ile** (Neden birşey?) مِنَ الْخَوْفِ **Korkudan** (Kimden?) لِلْعَدُوِّ Düşmandan (Daha neden?) وَالْجُوعِ **Açlıktan** الْقَحْطِ Kıtlık (Daha neyle imtihan edeceğiz?) وَنَقْصٍ **Ve eksilmesiyle** (Neden eksilmesiyle?) مِنَ الْأَمْوَالِ **Mallardan** (Ne sebebiyle olan eksilme?) بِالْهَلَاكِ Helak olma sebebiyle (Daha neden eksilmesiyle?) وَالْأَنْفُسِ **Canlardan** (Ne sebebiyle eksilmesi?) بِالْقَتْلِ Katledilmeleri (Daha?) وَالْمَوْتِ Ve ölüm (Daha?) وَالْأَمْرَاضِ Ve hastalıklar sebebiyle (Daha neden eksilmeyle?) وَالثَّمَرَاتِ **Ürünlerden** (Ne sebebiyle eksilmesi?) بِالْجَوَائِحِ Afetler sebebiyle أَيْ لَنَخْتَبِرَنَّكُمْ Yani elbette sizi imtihan edeceğiz فَنَنْظُرُ Ve de bakacağız أَتَصْبِرُونَ Sabrediyor musunuz? أَمْ لَا Yoksa sabretmiyor musunuz? وَبَشِّرِ **Ve müjdele** (Kimi?) الصَّابِرِينَ **Sabredenleri** (Ne üzerine sabredenleri?) عَلَى الْبَلَاءِ Bela üzerine (Neyle müjdele?) بِالْجَنَّةِ Cennetle

156- هُمْ Onlar اَلَّذِينَ **Öyle sabredenlerdir ki** اِذَا اَصَابَتْهُمْ **Onlara eriştiğinde** (Ne?) مُصِيبَةٌ بَلَاءٌ **Bir musibet,** bir bela قَالُوا **Derler** اِنَّا **Muhakkak ki biz** (Neyiz?) لِلّٰهِ **Allah içiniz** (Ne yönden?) مُلْكًا Mülk olarak (Daha?) وَعَبِيدًا Ve kul olarak يَفْعَلُ Yapar (Kime?) بِنَا Bize (Neyi?) مَا يَشَاءُ Dilediğini وَاِنَّا **Ve muhakkak ki biz** اِلَيْهِ **Yalnız ona** (Neyiz?) رَاجِعُونَ **Dönücüleriz** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette فَيُجَازِينَا O da bizi mükafatlandıracaktır وَفِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle rivayet edilmiştir مَنِ "Her kim اسْتَرْجَعَ 'İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râci'ûn' derse (Nerede?) عِنْدَ الْمُصِيبَةِ Musibet esnasında آجَرَهُ Ona ecrini verir (Kim?) اللّٰهُ Allah (Ne hususta?) فِيهَا O musibet hususunda وَأَخْلَفَ عَلَيْهِ Musibetin yerine o kişiye verir (Ne verir?) خَيْرًا Bir hayır وَفِيهِ Yine bir hadiste şöyle rivayet edilmiştir: أَنَّ مِصْبَاحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kandili طَفِيَ Söndü فَاسْتَرْجَعَ Bunun üzerine o "innâ lillah..." dedi فَقَالَتْ عَائِشَةُ: Aişe'de (r.a.) dedi ki إِنَّمَا هٰذَا مِصْبَاحٌ Bu sadece bir kandil! فَقَالَ Hz. Peygamber dedi ki كُلُّ مَا سَاءَ Kötülüğü dokunun her şey (Kime kötülüğü dokunan?) الْمُؤْمِنَ Mümine فَهُوَ O (Nedir?) مُصِيبَةٌ Bir musibettir " رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) أَبُو دَاوُدَ Ebu Davut (Nerede?) فِي مَرَاسِيلِهِ Merâsil'inde

157- أُولَٰئِكَ **İşte onlar** عَلَيْهِمْ **Onların üzerinedir** صَلَوَاتٌ مَغْفِرَةٌ **Salavât,** mağfiretler (Kim tarafından?) مِنْ رَبِّهِمْ **Rableri tarafından** (Daha ne onların üzerinedir?) وَرَحْمَةٌ نِعْمَةٌ **Ve rahmet,** nimet وَأُولَٰئِكَ **Ve de işte onlar** (Nedir?) هُمُ الْمُهْتَدُونَ **Onlar ulaşanlardır** (Neye?) إِلَى الصَّوَابِ Doğruya

158- إِنَّ الصَّفَا **Muhakkak ki Safa** (Daha?) وَالْمَرْوَةَ **Ve Merve** (Bu ikisi nedir?) جَبَلَانِ İki dağdır (Nerede?) بِمَكَّةَ Mekke'de (Safa ve Merve nedirler?) مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ **Allah'ın şiarlarındandırlar** أَعْلَامِ دِينِهِ Dininin nişaneleridir (Bu "şe'âir" kelimesi nedir?) جَمْعُ شَعِيرَةٍ Şa'îratün kelimesinin çoğuludur فَمَنْ **Her kim** حَجَّ **Hac ederse** (Nereyi?) الْبَيْتَ **Evi** أَوِ **Ya da** اعْتَمَرَ **Umre yaparsa** أَيْ تَلَبَّسَ Niyetlenir-kastederse (Neye?) بِالْحَجِّ Hacca (Daha?) أَوِ الْعُمْرَةِ Ya da umreye وَأَصْلُهُمَا 'Hacc' ile 'İ'timâr'ın asıl anlamı (Nedir?) اَلْقَصْدُ وَالزِّيَارَةُ Kastetmek ve ziyaret etmektir فَلَا جُنَاحَ إِثْمَ **Hiç bir günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Nerede?) أَنْ يَطَّوَّفَ **Tavaf etmesinde** فِيهِ Bu kelimede vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ Te'nin idgam edilmesi (Neredeki te?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye idgam edilmesi?) فِي الطَّاءِ Tı harfine (Neyi tavaf etmesinde günah yoktur?) بِهِمَا **O ikisini** (Ne şekilde?) بِأَنْ يَسْعَى Koşmakla (Nerede?) بَيْنَهُمَا O ikisi arasında سَبْعًا Yedi kere نَزَلَتْ Bu ayet indi (Ne vakit?) لَمَّا كَرِهَ Ne zaman ki hoş görmedi (Kim?) الْمُسْلِمُونَ Müslümanlar (Neyi?) ذَٰلِكَ Safa ile Merve'yi tavaf etmeyi (Niçin hoş görmemişlerdi?) لِأَنَّ أَهْلَ الْجَاهِلِيَّةِ Çünkü Cahiliyye halkı كَانُوا İdiler يَطُوفُونَ Tavaf ediyorlar (Neyi?) بِهِمَا O ikisini وَعَلَيْهِمَا Ve onlar üzerinde vardı (Ne?) صَنَمَانِ İki put (Öyle iki put ki) يَمْسَحُونَهُمَا Onlara dokunuyorlardı وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ İbni Abbas'tan rivayet edildi ki أَنَّ السَّعْيَ Muhakkak ki sa'y (Nedir?) غَيْرُ فَرْضٍ Farz değildir لِمَا أَفَادَهُ Bunu bildirdiği için (Ne?) رَفْعُ الْإِثْمِ Günahın kaldırılmış oluşu (Günahın kalktığı neden anlaşılmaktadır?) مِنَ التَّخْيِيرِ Muhayyer bırakmadan وَقَالَ Dedi (Kim?) الشَّافِعِيُّ Şafii (Daha?) وَغَيْرُهُ Ve başkaları (Sa'y nedir?) رُكْنٌ Rükündür dediler وَبَيَّنَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Rasülullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) beyan etti (Neyi?) فَرْضِيَّتَهُ Farz oluşunu (Neyle beyan etti?) بِقَوْلِهِ Şu sözüyle إِنَّ اللَّهَ "Muhakkak ki Allah كَتَبَ Yazdı (Kim üzerine?) عَلَيْكُمُ Sizin üzerinize (Neyi yazdı?) السَّعْيَ Sa'yı" رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) الْبَيْهَقِيُّ Beyhaki (Daha?) وَغَيْرُهُ Ve başkaları وَقَالَ Ve Dedi ابْدَؤُوا "Başlayın (Neyle?) بِمَا O şeyle ki بَدَأَ Başladı (Kim?) اللَّهُ Allah (Neyle başladı?) بِهِ Onunla" يَعْنِي الصَّفَا

Yani Safa ile başlayın رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) مُسْلِمٌ Müslim وَمَنْ **Ve her kim** تَطَوَّعَ **Gönlünden yaparsa** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Neyle?) بِالتَّحْتِيَّةِ Alttan noktalı ile (yani "ye" ile) (Daha?) وَتَشْدِيدِ الطَّاءِ Ve "Tı" harfinin şeddesiyle (Ne olduğu halde böyle okundu?) مَجْزُومًا Cezmolduğu halde وَفِيهِ (Son okunuşta) bu kelimede vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ Te'nin idgamı (Nereye?) فِيهَا Tı'ya (Ne yaparsa?) خَيْرًا **Bir iyilik** أَيْ بِخَيْرٍ Yani bir iyiliği yaparsa أَيْ عَمِلَ Yani işlerse (Neyi?) مَا لَمْ يَجِبْ عَلَيْهِ Üzerine vacip olmayan şeyi (Üzerine vacip olmayan da nedir?) مِنْ طَوَافٍ Tavaf (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve başka şeyler فَإِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) شَاكِرٌ **Mükafat verendir** (Neye?) لِعَمَلِهِ Onun ameline (Nasıl?) بِالْإِثَابَةِ Sevap vermekle (Kime?) عَلَيْهِ Ona (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Kimi?) بِهِ Onu

159- وَنَزَلَ İndi (Kim hakkında?) فِي الْيَهُودِ Yahudiler hakkında: اِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** يَكْتُمُونَ **Gizliyorlar** (Kimden?) النَّاسَ İnsanlardan (Neyi?) مَا **O şeyi ki** اَنْزَلْنَا **Biz indirdik** (İndirdiğimiz şey de nedendir?) مِنَ الْبَيِّنَاتِ **Açık deliller** (Daha neyi gizliyorlar?) وَالْهُدٰى **Doğruyu** (Ne gibi?) كَآيَةِ الرَّجْمِ Recm ayeti gibi (Daha?) وَنَعْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Ve Hz. Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sıfatını (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ **Onu açıkça beyan ettikten sonra** (Kime?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** (Nerede?) فِي الْكِتَابِ **Kitapta,** (Kitaptan bedel?) التَّوْرَاةِ Tevrat'ta اُولٰئِكَ **İşte onlar** يَلْعَنُهُمُ **Onlara lanet ediyor** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** يُبْعِدُهُمْ Onları uzaklaştırıyor (Neden?) مِنْ رَحْمَتِهِ Rahmetinden (Daha?) وَيَلْعَنُهُمُ **Ve onlara lanet ediyor** (Kim?) اللَّاعِنُونَ الْمَلَائِكَةُ **Lanet ediciler** olan Melekler (Daha?) وَالْمُؤْمِنُونَ Ve müminler أَوْ كُلُّ شَيْءٍ Ya da her şey (Nasıl lanet ediyor?) بِالدُّعَاءِ Dua etmekle (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Neyle dua etmekle?) بِاللَّعْنَةِ Lanet ile

160- اِلَّا الَّذِينَ **Ancak o kimseler hariç ki** تَابُوا **Tevbe ettiler** رَجَعُوا Döndüler (Neden?) عَنْ ذٰلِكَ Bundan (Daha?) وَاَصْلَحُوا عَمَلَهُمْ **Ve düzelttiler** amellerini (Daha?) وَبَيَّنُوا **Ve açığa çıkardılar** (Neyi?) مَا كَتَمُوا gizlediklerini فَاُولٰئِكَ **İşte onlar** اَتُوبُ عَلَيْهِمْ أَقْبَلُ تَوْبَتَهُمْ **Onların tövbelerini kabul ederim** وَاَنَا **Ve de ben** (Neyim?) التَّوَّابُ **Çokça tövbe kabul edenim** (Daha neyim?) الرَّحِيمُ **Çokça merhamet edenim** (Kime?) بِالْمُؤْمِنِينَ Müminlere

161- إِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Daha?) وَمَاتُوا **Ve öldüler** (Ne oldukları halde?) وَهُمْ كُفَّارٌ **Onlar kafirler oldukları halde** (Bu cümle nedir?) حَالٌ Haldir أُولَٰئِكَ **İşte onlar** عَلَيْهِمْ **Onların üzerinedir** (Ne?) لَعْنَةُ اللّٰهِ **Allah'ın laneti** (Daha?) وَالْمَلٰئِكَةِ **Ve meleklerin de** (Daha?) وَالنَّاسِ **Ve insanların da** أَجْمَعِينَ **Hepsinin** أَيْ هُمْ Yani onlar (Nedirler?) مُسْتَحِقُّونَ ذٰلِكَ Bunu hak edenlerdir (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada (Daha?) وَالْآخِرَةِ Ve ahirette وَالنَّاسُ Buradaki "insanlar" hakkında قِيلَ: Dendi ki عَامٌ Geneldir (tüm insanlar kastedilmiştir) وَقِيلَ Ve yine dendi ki الْمُؤْمِنُونَ Müminler(kastedilmiş)dir

162- (Onlar ne oldukları halde?) خَالِدِينَ **Ebedi kalıcı oldukları halde** (Nerede?) فِيهَا **Onda**, أَيِ اللَّعْنَةِ Yani lanette أَوِ النَّارِ Ya da ateşte (Öyle ateş ki) الْمَدْلُولِ Delalet olunan (Neyle?) بِهَا O lanetle (Ne üzerine delalet olunan?) عَلَيْهَا O ateşin üzerine لَا يُخَفَّفُ **Hafifletilmez** (Kimden?) عَنْهُمُ **Onlardan** (Ne?) الْعَذَابُ **Azap** طَرْفَةَ عَيْنٍ Göz açıp kapama müddeti kadar bile (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar olmazlar da** يُنْظَرُونَ **Mühlet veriliyor** يُمْهَلُونَ Süre tanınıyor olmazlar (Ne için süre?) لِتَوْبَةٍ Tövbe için أَوْ مَعْذِرَةٍ Ya da özür beyanı için

163- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا قَالُوا Ne zaman ki dediler صِفْ لَنَا Bize nitele (Kimi?) رَبَّكَ Rabbini وَإِلٰهُكُمْ **Sizin ilahınız** (Öyle ilahınız ki) اَلْمُسْتَحِقُّ Hak eden (Neyi?) لِلْعِبَادَةِ İbadeti (Kimden olan ibadet?) مِنْكُمْ Sizden (Nedir sizin ilahınız?) إِلٰهٌ وَاحِدٌ **Tek bir ilahtır** لَا نَظِيرَ لَهُ Onun benzeri yoktur (Nerede?) فِي ذَاتِهِ Zatında (Daha?) وَلَا فِي صِفَاتِهِ Ve sıfatlarında da (benzeri yoktur) لَا إِلٰهَ **Hiçbir ilah yoktur** إِلَّا هُوَ **Ancak o vardır!** هُوَ O (Nedir?) الرَّحْمٰنُ **Ziyade bağışlayandır** الرَّحِيمُ **Ziyade merhamet edendir**

وَطَلَبُوا آيَةً عَلَى ذٰلِكَ فَنَزَلَ: ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ وَمَا فِيهِمَا مِنَ الْعَجَائِبِ
﴿وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾ بِالذَّهَابِ وَالْمَجِيءِ وَالزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ ﴿وَالْفُلْكِ﴾ السُّفُنِ ﴿الَّتِي تَجْرِي
فِي الْبَحْرِ﴾ وَلَا تَرْسُبُ مُوقَرَةً ﴿بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ﴾ مِنَ التِّجَارَاتِ وَالْحَمْلِ ﴿وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ
مِنْ مَاءٍ﴾ مَطَرٍ ﴿فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ﴾ بِالنَّبَاتِ ﴿بَعْدَ مَوْتِهَا﴾ يُبْسِهَا ﴿وَبَثَّ﴾ فَرَّقَ وَنَشَرَ بِهِ
﴿فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ﴾ لِأَنَّهُمْ يَنْمُونَ بِالْخِصْبِ الْكَائِنِ عَنْهُ ﴿وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ﴾ تَقْلِيبِهَا جَنُوبًا وَشِمَالًا
حَارَّةً وَبَارِدَةً ﴿وَالسَّحَابِ﴾ الْغَيْمِ ﴿الْمُسَخَّرِ﴾ الْمُذَلَّلِ بِأَمْرِ اللّٰهِ تَعَالَى يَسِيرُ إِلَى حَيْثُ شَاءَ اللّٰهُ
﴿بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ بِلَا عِلَاقَةٍ ﴿لَآيَاتٍ﴾ دَالَّاتٍ عَلَى وَحْدَانِيَّتِهِ تَعَالَى ﴿لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (١٦٤)﴾
يَتَدَبَّرُونَ ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ أَيْ غَيْرِهِ ﴿أَنْدَادًا﴾ أَصْنَامًا ﴿يُحِبُّونَهُمْ﴾ بِالتَّعْظِيمِ
وَالْخُضُوعِ ﴿كَحُبِّ اللّٰهِ﴾ أَيْ كَحُبِّهِمْ لَهُ ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّٰهِ﴾ مِنْ حُبِّهِمْ لِلْأَنْدَادِ لِأَنَّهُمْ
لَا يَعْدِلُونَ عَنْهُ بِحَالٍ مَا، وَالْكُفَّارُ يَعْدِلُونَ فِي الشِّدَّةِ إِلَى اللّٰهِ ﴿وَلَوْ تَرَى﴾ تُبْصِرُ يَا مُحَمَّدُ ﴿الَّذِينَ ظَلَمُوا﴾
بِاتِّخَاذِ الْأَنْدَادِ ﴿إِذْ يَرَوْنَ﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ يُبْصِرُونَ ﴿الْعَذَابَ﴾ لَرَأَيْتَ أَمْرًا عَظِيمًا وَإِذْ
بِمَعْنَى إِذَا ﴿أَنَّ﴾ أَيْ لِأَنَّ ﴿الْقُوَّةَ﴾ الْقُدْرَةَ وَالْغَلَبَةَ ﴿لِلّٰهِ جَمِيعًا﴾ حَالٌ ﴿وَأَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ (١٦٥)﴾
وَفِي قِرَاءَةٍ {يَرَى} بِالتَّحْتَانِيَّةِ وَالْفَاعِلُ ضَمِيرُ السَّامِعِ، وَقِيلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا فَهِيَ بِمَعْنَى يَعْلَمُ وَأَنَّ وَمَا
بَعْدَهَا سَدَّتْ مَسَدَّ الْمَفْعُولَيْنِ وَجَوَابُ لَوْ مَحْذُوفٌ وَالْمَعْنَى لَوْ عَلِمُوا فِي الدُّنْيَا شِدَّةَ عَذَابِ اللّٰهِ
وَأَنَّ الْقُدْرَةَ لِلّٰهِ وَحْدَهُ وَقْتَ مُعَايَنَتِهِمْ لَهُ وَهُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ لَمَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَنْدَادًا ﴿إِذْ﴾ بَدَلٌ مِنْ إِذْ قَبْلَهُ
﴿تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا﴾ أَيِ الرُّؤَسَاءُ ﴿مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا﴾ أَيْ أَنْكَرُوا إِضْلَالَهُمْ ﴿وَ﴾ قَدْ ﴿رَأَوُا الْعَذَابَ
وَتَقَطَّعَتْ﴾ عَطْفٌ عَلَى تَبَرَّأَ ﴿بِهِمُ﴾ عَنْهُمُ ﴿الْأَسْبَابُ (١٦٦)﴾ الْوُصَلُ الَّتِي كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا
مِنَ الْأَرْحَامِ وَالْمَوَدَّةِ ﴿وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً﴾ رِجْعَةً إِلَى الدُّنْيَا ﴿فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ﴾
أَيِ الْمَتْبُوعِينَ ﴿كَمَا تَبَرَّؤُا مِنَّا﴾ الْيَوْمَ وَلَوْ لِلتَّمَنِّي وَنَتَبَرَّأَ جَوَابُهُ ﴿كَذٰلِكَ﴾ أَيْ كَمَا أَرَاهُمْ شِدَّةَ عَذَابِهِ
وَتَبَرُّؤَ بَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ ﴿يُرِيهِمُ اللّٰهُ أَعْمَالَهُمْ﴾ السَّيِّئَةَ ﴿حَسَرَاتٍ﴾ حَالٌ نَدَامَاتٍ ﴿عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ
بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ (١٦٧)﴾ بَعْدَ دُخُولِهَا وَنَزَلَ فِيمَنْ حَرَّمَ السَّوَائِبَ وَنَحْوَهَا: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا
فِي الْأَرْضِ حَلَالًا﴾ حَالٌ ﴿طَيِّبًا﴾ صِفَةٌ مُؤَكِّدَةٌ أَيْ مُسْتَلَذًّا ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ﴾ طُرُقَ ﴿الشَّيْطَانِ﴾
أَيْ تَزْيِينَهُ ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ (١٦٨)﴾ بَيِّنُ الْعَدَاوَةِ ﴿إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ﴾ الْإِثْمِ ﴿وَالْفَحْشَاءِ﴾
الْقَبِيحِ شَرْعًا ﴿وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (١٦٩)﴾ مِنْ تَحْرِيمِ مَا لَمْ يُحَرَّمْ وَغَيْرِهِ

TÜRKÇE ANLAMI

İlahın birliğine dair bir delil istediklerinde de şu ayet indi:

164- **Şüphe yok ki göklerin ve yerin yaradılışında** ayrıca yer ve de göklerde bulunan acaip şeylerde**, gece ile gündüzün** gidip, gelmek; uzalmak ve de

kısalmak gibi **değişiminde, insanlara** yük ve ticaret gibi **faydalı olan şeyler sebebiyle denizde** ağır olduğu halde batmayıp, **akıp giden gemilerde ve Allah'ın gökten indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra dirilttiği su,** yağmurda **ve ölü** kuru **iken yeryüzüne onunla** bitki bitirmek suretiyle **hayat vermesinde, ve** o suyla[1] **her çeşit canlıyı orada** dağıtıp, **yaymasında, rüzgârların** kuzeye, güneye; sıcağa ve de soğuğa **değiştirilmesi,** döndürülmesi**nde ve** kendisini tutacak bir şey olmaksızın **gök ile yer arasında** Allah'ın emriyle **boyun eğdirilmiş olan** ve de Allah'ın istediği yere giden **bulutta düşün**üp tefekkür ed**en bir topluluk için elbette** Allah tealanın tekliğine delalet eden **nice âyetler vardır.**

165- **Ve insanlardan öyleleri vardır ki Allah'tan başkasını** yani ondan gayrısını **"eş ve ortaklar"** putlar **edinirler. Onları Allah'ı sever gibi** yani ona olan sevgileri gibi **sever,** boyun eğip tazim eder**ler. Mü'minlerin ise Allah'a olan sevgileri** onların putlara olan muhabbetlerinden **daha fazladır.** Zira müminler hiçbir zaman Allah'tan vazgeçmezler. Kafirler ise ancak zor zamanda Allah'a dönerler. Ey Muhammed! **Eğer** put edinmek suretiyle **zulmedenleri, azabı gördükleri**[2] **vakit**[3] **bir görseydin!**[4] Elbette büyük bir şey görmüş olurdun. **Zira**[5] **bütün**[6] **kuvvet** güç ve galip gelme **Allah'a mahsus olup, hakikaten Allah, azabı şiddetli olandır.**

166- **O vakit**[7] **o kendilerine uyulmuş kimseler,** yani önderler **o uyan şahıslardan uzaklaşıp-kaçacaklar** onları saptırdıklarını inkar edecekler **ve azabı görmüş olacaklar. Ve aralarındaki** onlarla olan **sebepleri** dünyada iken aralarında bulunan sevgi ve akrabalık bağları **kesilmiş bulunacaktır.**[8]

---

[1] Zira tüm canlılar su ile meydana gelen verimlilikte büyürler.

[2] Hem fail için bina edilerek (malum siga ile) hem de meçhul siga ile bina edilerek (meçhul siga ile) okunmuştur.

[3] Buradaki إِذْ kelimesi إِذَا anlamındadır.

[4] Bir kıraatte ise يَرَى şeklinde alttan noktalı (ي harfi ile) ile okundu. Bu durumda fail işitenin/görenin zamiridir. Denilmiştir ki: fail اَلَّذِينَ ظَلَمُوا dür. Bu durumda يَرَى sözü يَعْلَمُ anlamına gelir. أَنَّ ve de sonrası ise iki meful yerine geçmiştir. لَوْ in cevabı ise hazfedilmiştir. Bu durumda mana şöyledir: "Allah'ın azabının kıyamet gününde gördüklerindeki şiddetini ve de gücün sadece Allah'a ait olduğunu dünyada iken bilselerdi, ondan başkasını ona eş tutmazlardı."

[5] أنّ kelimesi لأنّ demektir.

[6] Bu kelime haldir.

[7] Buradaki إِذْ önceki إِذْ den bedeldir.

[8] تَقَطَّعَتْ fiili تَبَرَّأَ üzerine atıftır.

167- **Ve o uyanlar diyeceklerdir ki: "Keşke**[1] **bizim için bir kerre** dünyaya dönüş **olsa da, tıpkı onlar bizden** bu gün **uzaklaştıkları gibi biz de onlardan** yani kendilerine uydukları kişilerden **uzaklaşsak" İşte böyle** yani onlara azabının şiddetini ve de birbirlerinden uzaklaşmalarını gösterdiği gibi **Allah onlara amellerini üzerlerine hasretler** pişmanlıklar **halinde gösterecektir. Ve onlar** girdikten sonra **ateşten çıkacak kimseler de değildir.**

Sâibe ve benzeri şeyleri haram kılan kişiler hakkında şu ayetler inmiştir:

168- **Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerden tertemiz**[2] yani lezzetli **helâl olarak**[3] **yiyiniz. Ve şeytanın adımlarına** yollarına yani onun süslemesine **tâbi olmayınız. Şüphe yok ki o sizin için pek açık bir düşmandır** düşmanlığı ortadadır.

169- **O sizlere ancak kötü,** günah **ve de pek çirkin** şeriatta fena olan **şeyleri emreder. Ve Allah'a karşı** haram kılınmayanı haram kılma gibi ve de diğer **bilmediğiniz şeyleri söylemenizi emreder.**

KELİME ANLAMI

164- وَطَلَبُوا Ve istediler (Ne istediler?) آيَةً Bir ayet/mucize (Neye dair?) عَلَى ذٰلِكَ İlah'ın birliğine dair فَنَزَلَ Bunun üzerine indi: اِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ **Muhakkak göklerin yaratılışında vardır** (Daha neyin yaratılışında?) وَالْاَرْضِ **Ve de yeryüzünün** (Daha?) وَمَا فِيهِمَا Ve o ikisinin içindekilerde (Nedendir onlar?) مِنَ الْعَجَائِبِ Acaip şeyler (Daha nede vardır?) وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ **Ve gecenin değişmesinde** (Daha neyin değişmesinde?) وَالنَّهَارِ **Ve gündüzün** (Nasıl değişmesinde?) بِالذَّهَابِ وَالْمَجِيءِ Gidip-gelmekle (Daha neyle değişmesinde?) وَالزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ Ve fazlalaşıp-eksilmeyle (Daha nede vardır?) وَالْفُلْكِ السُّفُنِ **Gemilerde** الَّتِي **Öyle gemiler ki** تَجْرِي **Akıp-gidiyor** (Nerede?) فِي الْبَحْرِ **Denizde** وَلَا تَرْسُبُ Ve de batmıyor (Ne olduğu halde?) مُوَقَّرَةً Ağır olduğu halde (Ne sebebiyle denizde akıp-gidiyor?) بِمَا **O şey sebebiyle ki** يَنْفَعُ **Fayda veriyor** (Kime?) النَّاسَ **İnsanlara** (O fayda da nedendir?) مِنَ التِّجَارَاتِ Ticaretler (Daha?) وَالْحَمْلِ Ve de yük (Daha nede vardır?) وَمَا **O şey de ki** اَنْزَلَ **İndirdi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Nereden indirdi?) مِنَ السَّمَاءِ **Gökten** (O indirdiği şey de nedendir?) مِنْ مَاءٍ مَطَرٍ **Su,** Yağmur (Daha nede vardır?) فَاَحْيَا **Ve de hayat vermesinde** (Neyle?) بِهِ **O suyla** (Neye?) الْاَرْضَ **Yeryüzüne** بِالنَّبَاتِ Bitki

[1] Buradaki لو temenni için olup, cevabı da نتبرأ dur.
[2] Bu kelime حلالا kelimesinin tekitleyici sıfatıdır.
[3] حلالا kelimesi haldir.

bitirmek suretiyle (Ne vakit?) بَعْدَ مَوْتِهَا **Yeryüzü öldükten** يَبِسِهَا Kuruduktan **sonra** (Daha nede vardır?) وَبَثَّ **Ve yaymasında** فَرَّقَ وَنَشَرَ Dağıtıp,yaymasında (Neyle?) بِهِ O suyla (Nerede?) فِيهَا **O yeryüzünde** (Neyi yaymasında?) مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ **Her çeşit canlıyı** (Niçin bunlar suyla yayılır?) لِأَنَّهُمْ Zira bu canlılar يَنْمُونَ Büyürler (Ne sebebiyle?) بِالْخِصْبِ Verimlilik sebebiyle (Öyle verimlilik ki) الْكَائِنِ Olan (Neden?) عَنْهُ O sudan (Daha nede vardır?) وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ **Ve rüzgarların değiştirilmesinde** تَقْلِيبِهَا Çevrilmesinde (O rüzgarlar ne olduğu halde?) جَنُوبًا Güneyden (Daha?) وَشِمَالاً Ve kuzeyden (Yine ne olduğu halde?) حَارَّةً Sıcak (Daha?) وَبَارِدَةً Ve soğuk (Daha nede vardır?) وَالسَّحَابِ الْغَيْمِ **Ve bulutta** (Öyle bulut ki) الْمُسَخَّرِ الْمُذَلَّلِ **Boyun eğdirilmiş** (Neyle boyun eğdirilmiş?) بِأَمْرِ اللهِ تَعَالَى Allah tealanın emriyle يَسِيرُ Yürür-gider (Nereye?) إِلَى حَيْثُ شَاءَ Dilemiş olduğu yere (Kim dilemiş?) اللهُ Allah (Nerede boyun eğdirilmiş?) بَيْنَ السَّمَآءِ **Gök ile** (Daha?) وَالْأَرْضِ **Yer arasında** (Nasıl?) بِلَا عِلَاقَةٍ Bulutu gökte tutan bir şey olmaksızın (Bütün bunlarda ne vardır?)لَآيَاتٍ **Elbette ayetler** (Öyle ayetler ki) دَالَّاتٍ Delalet eden (Neye?) عَلَى وَحْدَانِيَّتِهِ تَعَالَى O yüce varlığın birliğine (Kim için ayetler vardır?) لِقَوْمٍ **Bir kavim için ki** يَعْقِلُونَ **Akıl ediyorlar**يَتَدَبَّرُونَ Düşünüyorlar

165- وَمِنَ النَّاسِ **Ve insanlardan bazıları vardır** مَنْ **O kimse ki** يَتَّخِذُ **Ediniyor** (Ne olduğu halde?) مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka olduğu halde** أَيْ غَيْرِهِ Yani ondan gayrı olduğu halde (Ne ediniyor?) أَنْدَادًا **Eşler-denkler** أَصْنَامًا Putlar (Öyle eşler ki) يُحِبُّونَهُمْ **Onları seviyorlar** (Nasıl seviyorlar?) بِالتَّعْظِيمِ Tazim ile (Daha?) وَالْخُضُوعِ Ve boyun eğme ile (Ne gibi seviyorlar?) كَحُبِّ اللهِ **Allah'ı sever gibi** أَيْ كَحُبِّهِمْ Onların sevmeleri gibi (Kimi?) لَهُ O Allah'ı وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Nedir onlar?) أَشَدُّ **Daha şiddetlidir** (Ne yönden?) حُبًّا **Sevgi olarak** (Kime?) لِلّٰهِ **Allah'a** (Neden daha şiddetlidir?) مِنْ حُبِّهِمْ Onların sevmelerinden (Neyi sevmelerinden?) لِلْأَنْدَادِ Putları (Niçin daha şiddetlidir?) لِأَنَّهُمْ Çünkü o iman edenler لَا يَعْدِلُونَ Dönüp-uzaklaşmazlar (Kimden?) عَنْهُ Allah'tan بِحَالٍ مَا Hiçbir halde وَالْكُفَّارُ Kafirler ise يَعْدِلُونَ Dönerler (Nerede?) فِي الشِّدَّةِ Yalnızca sıkıntılı olduklarında (Kime?) إِلَى اللهِ Allah'a وَلَوْ تَرَى تُبْصِرُ **Şayet görseydin!** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Kimi?) الَّذِينَ **O kimseleri ki** ظَلَمُوا **Zulmettiler** (Nasıl zulmettiler?) بِاتِّخَاذِ الْأَنْدَادِ Eşler edinmekle (Ne vakit?) إِذْ يَرَوْنَ **Gördükleri vakit** (Bu kelime...)

بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ Fail için bina edilerek/malum siga ile (Daha?) وَالْمَفْعُولِ Ve Meful için bina edilerek/meçhul siga ile (okundu) يَبْصُرُونَ "gördüklerinde" demektir (Neyi gördüklerinde?) الْعَذَابَ **Azabı** لَرَأَيْتَ Elbette görürdün (Ne görürdün?) أَمْرًا عَظِيمًا Büyük bir olay وَإِذْ Buradaki "iz" kelimesi (Nedir?) بِمَعْنَى إِذَا "İzâ" anlamındadır أَنَّ أَيْ لِأَنَّ الْقُوَّةَ **Muhakkak ki,** Zira elbette **kuvvet** الْقُدْرَةَ وَالْغَلَبَةَ Kudret ve galip gelme (Nedir?) لِلّٰهِ **Allah içindir** جَمِيعًا **Bütün kuvvetler** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Daha?) وَأَنَّ اللّٰهَ **Ve muhakkak ki Allah** (Nedir?) شَدِيدُ الْعَذَابِ **Azabı şiddetli olandır** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) {يَرَى} "yerâ/görseydi" şeklinde (Neyle okundu?) بِالتَّحْتَانِيَّةِ Alttan noktalı (ye) ile وَالْفَاعِلُ Bu okunuşta fail (Nedir?) ضَمِيرُ السَّامِعِ (Ayeti) işiten kişiye yönelik olan zamirdir وَقِيلَ Ve denildi ki الَّذِينَ ظَلَمُوا Ellezîne zalemû (faildir) فَهِيَ Bu durumda yerâ kelimesi (Nedir?) بِمَعْنَى يَعْلَمُ Ya'lemü manasındadır (Daha?) وَأَنَّ وَمَا بَعْدَهَا 'Enne' ve sonrası (Nedir?) سَدَّتْ مَسَدَّ الْمَفْعُولَيْنِ İki meful yerine geçmiştir وَجَوَابُ لَوْ (Yine bu durumda) "Lev"in cevabı (Nedir?) مَحْذُوفٌ Hazfedilmiştir وَالْمَعْنَى Mana şöyledir: لَوْ عَلِمُوا Şayet bilselerdi (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada (Neyi?) شِدَّةَ عَذَابِ اللّٰهِ Allah'ın azabının şiddetini (Daha neyi bilselerdi?) وَأَنَّ الْقُدْرَةَ Elbette kudretin olduğunu (Kim için?) لِلّٰهِ وَحْدَهُ Sadece Allah için (Ne vakit?) وَقْتَ مُعَايَنَتِهِمْ Gördükleri vakit (Neyi?) لَهُ O azabı وَهُوَ O vakit de (Nedir?) يَوْمُ الْقِيَامَةِ Kıyamet günüdür لَمَا اتَّخَذُوا Edinmezlerdi (Kimi?) مِنْ دُونِهِ Ondan başkasını (Ne edinmezlerdi?) أَنْدَادًا Denkler/putlar

166- (O vakitten bedel?) إِذْ **O vakit (görseydin) ki** (Buradaki "iz" nedir?) بَدَلٌ مِنْ إِذْ قَبْلَهُ Önceki "iz"den bedeldir تَبَرَّأَ **Uzaklaşıp-kaçtığı vakit** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** اتُّبِعُوا **Uyuldular** أَيِ الرُّؤَسَاءُ Yani reisler (Kimden kaçtığı?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki** اتَّبَعُوا **Uydular** أَيْ أَنْكَرُوا Yani inkar ettileri vakit görseydin (Neyi inkar ettikleri?) إِضْلَالَهُمْ Onları saptırdıklarını وَ قَدْ رَأَوُا **Ve halbuki görmüş olacaklar** (Neyi?) الْعَذَابَ **Azabı** (Daha neyi görseydin?) وَتَقَطَّعَتْ **Ve kesildiği vakti** (Bu nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine?) عَلَى تَبَرَّأَ "Teberre'e" üzerine (Kimden kesildiği?) بِهِمْ عَنْهُمْ **Onlar**dan (Ne kesildiği?) الْأَسْبَابُ الْوُصَلُ **Sebepler,** bağlar الَّتِي Öyle bağlar ki كَانَتْ İdi (Nerede?) بَيْنَهُمْ Aralarında (Nerede aralarındaydı?) فِي الدُّنْيَا Dünya'da (O aralarındaki bağ da nedir?) مِنَ الْأَرْحَامِ Akrabalık (Daha?) وَالْمَوَدَّةِ Ve sevgi

167- وَقَالَ **Ve dedi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** اتَّبَعُوا **Tabi oldular** لَوْ أَنَّ **Eğer olsaydı** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Ne?) كَرَّةً رِجْعَةً **Bir kere** dönüş (Nereye dönüş?) إِلَى الدُّنْيَا Dünyaya فَنَتَبَرَّأَ **Böylece uzaklaşsaydık** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** أَيِ الْمَتْبُوعِينَ Yani tabi olunanlardan (Ne gibi?) كَمَا تَبَرَّؤُا **Uzaklaştıkları gibi** (Kimden?) مِنَّا **Bizden** (Ne vakit?) الْيَوْمَ Bugün وَلَوْ "lev" (Nedir?) لِلتَّمَنِّي Temenni içindir وَنَتَبَرَّأَ "Neteberrae" de (Nedir?) جَوَابُهُ Onun cevabıdır كَذٰلِكَ **İşte böylece** أَيْ كَمَا أَرَاهُمْ Yani onlara gösterdiği gibi (Neyi?) شِدَّةَ عَذَابِهِ Azabının şiddetini (Daha?) وَتَبَرُّؤَ بَعْضِهِمْ Ve bazısının uzaklaşmasını (Kimden?) مِنْ بَعْضٍ Bazısından يُرِيهِمُ **Onlara gösterir** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi?) أَعْمَالَهُمْ **Amellerini** (Öyle amelleri ki) السَّيِّئَةَ Kötü (O ameller ne oldukları halde?) حَسَرَاتٍ **Pişmanlıklar** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir نَدَامَاتٍ Nedametler anlamında (Kim üzerine gösterecektir?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** وَمَا هُمْ **Ve onlar olmadı** (Ne olmadı?) بِخَارِجِينَ **Çıkıcı** (Neden çıkıcı?) مِنَ النَّارِ **Ateşten** (Ne vakit çıkıcı olmadılar?) بَعْدَ دُخُولِهَا Oraya girdikten sonra

168- وَنَزَلَ Ve indi (Ne hakkında?) فِيمَنْ O kimse hakkında ki حَرَّمَ Haram kıldı (Neyi?) السَّوَائِبَ Sâibeleri (Daha?) وَنَحْوَهَا Ve benzerlerini يَا أَيُّهَا النَّاسُ **Ey insanlar!** كُلُوا **Yiyin!** (Neden yiyin?) مِمَّا **O şeyden ki** (Nerededir?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (O şeyler ne olduğu halde yiyin?) حَلَالًا **Helal olduğu halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Öyle helal ki) طَيِّبًا **Temiz** (Bu kelime nedir?) صِفَةٌ مُؤَكِّدَةٌ Tekitleyici sıfattır أَيْ مُسْتَلَذًّا Yani "Lezzetli" demektir وَلَا تَتَّبِعُوا **Ve tabi olmayın** (Neye?) خُطُوَاتِ طُرُقَ الشَّيْطَانِ **Şeytanın adımlarına** yollarına أَيْ تَزْيِينَهُ Yani onun süslemesine إِنَّهُ **Muhakkak ki o** لَكُمْ **Sizin için** (Nedir?) عَدُوٌّ مُبِينٌ **Apaçık düşmandır** بَيِّنُ الْعَدَاوَةِ Düşmanlığı ortadadır

169- إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ **Ancak size emrediyor** (Neyi?) بِالسُّوءِ **Kötülüğü** الْإِثْمِ Günahı (Daha neyi emrediyor?) وَالْفَحْشَاءِ **Çirkini** الْقَبِيحِ شَرْعًا Şer'an kötü olanı (Daha neyi emrediyor?) وَأَنْ تَقُولُوا **Ve demenizi** (Kim üzerine?) عَلَى اللّٰهِ **Allah üzerine** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** لَا تَعْلَمُونَ **Siz bilmiyorsunuz** (Sizin bilmediğiniz şey de nedendir?) مِنْ تَحْرِيمِ مَا O şeyi haram kılmak ki لَمْ يُحَرَّمْ Haram kılınmadı (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve diğer şeyler

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ﴾ أَيِ الْكُفَّارِ ﴿اتَّبِعُوا مَآ أَنْزَلَ اللّٰهُ﴾ مِنَ التَّوْحِيدِ وَتَحْلِيلِ الطَّيِّبَاتِ ﴿قَالُوا﴾ لَا ﴿بَلْ نَتَّبِعُ مَآ أَلْفَيْنَا﴾ وَجَدْنَا ﴿عَلَيْهِ اٰبَآءَنَا﴾ مِنْ عِبَادَةِ الْأَصْنَامِ وَتَحْرِيمِ السَّوَائِبِ وَالْبَحَائِرِ. قَالَ تَعَالَى: ﴿أَ﴾ يَتَّبِعُونَهُمْ ﴿وَلَوْ كَانَ اٰبَآؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْـًٔا﴾ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ ﴿وَلَا يَهْتَدُونَ (١٧٠)﴾ إِلَى الْحَقِّ وَالْهَمْزَةُ لِلْإِنْكَارِ ﴿وَمَثَلُ﴾ صِفَةُ ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ وَمَنْ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى ﴿كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ﴾ يَصُوتُ ﴿بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَآءً وَنِدَآءً﴾ أَيْ صَوْتًا وَلَا يَفْهَمُ مَعْنَاهُ أَيْ هُمْ فِي سَمَاعِ الْمَوْعِظَةِ وَعَدَمِ تَدَبُّرِهَا كَالْبَهَائِمِ تَسْمَعُ صَوْتَ رَاعِيهَا وَلَا تَفْهَمُهُ، هُمْ ﴿صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ (١٧١)﴾ الْمَوْعِظَةَ ﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ﴾ حَلَالَاتِ ﴿مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلّٰهِ﴾ عَلَى مَا أَحَلَّ لَكُمْ ﴿إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ (١٧٢)﴾ ﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ﴾ أَيْ أَكْلَهَا إِذِ الْكَلَامُ فِيهِ وَكَذَا مَا بَعْدَهَا وَهِيَ مَا لَمْ يُذَكَّ شَرْعًا، وَأُلْحِقَ بِهَا بِالسُّنَّةِ مَا أُبِينَ مِنْ حَيٍّ وَخُصَّ مِنْهَا السَّمَكُ وَالْجَرَادُ ﴿وَالدَّمَ﴾ أَيِ الْمَسْفُوحَ كَمَا فِي الْأَنْعَامِ ﴿وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ﴾ خُصَّ اللَّحْمُ لِأَنَّهُ مُعْظَمُ الْمَقْصُودِ وَغَيْرُهُ تَبَعٌ لَهُ ﴿وَمَآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّٰهِ﴾ أَيْ ذُبِحَ عَلَى اسْمِ غَيْرِهِ وَالْإِهْلَالُ رَفْعُ الصَّوْتِ وَكَانُوا يَرْفَعُونَهُ عِنْدَ الذَّبْحِ لِآلِهَتِهِمْ ﴿فَمَنِ اضْطُرَّ﴾ أَيْ أَلْجَأَتْهُ الضَّرُورَةُ إِلَى أَكْلِ شَيْءٍ مِمَّا ذُكِرَ فَأَكَلَهُ ﴿غَيْرَ بَاغٍ﴾ خَارِجٍ عَلَى الْمُسْلِمِينَ ﴿وَلَا عَادٍ﴾ مُتَعَدٍّ عَلَيْهِمْ بِقَطْعِ الطَّرِيقِ ﴿فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ فِي أَكْلِهِ ﴿إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ﴾ لِأَوْلِيَائِهِ ﴿رَحِيمٌ (١٧٣)﴾ بِأَهْلِ طَاعَتِهِ حَيْثُ وَسَّعَ لَهُمْ فِي ذٰلِكَ، وَخَرَجَ الْبَاغِي وَالْعَادِي وَيَلْحَقُ بِهِمَا كُلُّ عَاصٍ بِسَفَرِهِ كَالْآبِقِ وَالْمَكَّاسِ فَلَا يَحِلُّ لَهُمْ أَكْلُ شَيْءٍ مِنْ ذٰلِكَ مَا لَمْ يَتُوبُوا وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَآ أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ الْكِتَابِ﴾ الْمُشْتَمِلِ عَلَى نَعْتِ مُحَمَّدٍ وَهُمُ الْيَهُودُ ﴿وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ مِنَ الدُّنْيَا يَأْخُذُونَهُ بَدَلَهُ مِنْ سَفَلَتِهِمْ فَلَا يُظْهِرُونَهُ خَوْفَ فَوْتِهِ عَلَيْهِمْ ﴿أُولٰٓئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ﴾ لِأَنَّهَا مَآلُهُ ﴿وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ﴾ غَضَبًا عَلَيْهِمْ ﴿وَلَا يُزَكِّيهِمْ﴾ يُطَهِّرُهُمْ مِنْ دَنَسِ الذُّنُوبِ ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (١٧٤)﴾ مُؤْلِمٌ هُوَ النَّارُ ﴿أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى﴾ أَخَذُوهَا بَدَلَهُ فِي الدُّنْيَا ﴿وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ﴾ الْمُعَدَّةِ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ لَوْ لَمْ يَكْتُمُوا ﴿فَمَآ أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ (١٧٥)﴾ أَيْ مَا أَشَدَّ صَبْرَهُمْ، وَهُوَ تَعْجِيبٌ لِلْمُؤْمِنِينَ مِنِ ارْتِكَابِهِمْ مُوجِبَاتِهَا مِنْ غَيْرِ مُبَالَاةٍ وَإِلَّا فَأَيُّ صَبْرٍ لَهُمْ ﴿ذٰلِكَ﴾ الَّذِي ذُكِرَ مِنْ أَكْلِهِمُ النَّارَ وَمَا بَعْدَهُ ﴿بِأَنَّ﴾ بِسَبَبِ أَنَّ ﴿اللّٰهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِنَزَّلَ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ حَيْثُ آمَنُوا بِبَعْضِهِ وَكَفَرُوا بِبَعْضِهِ بِكَتْمِهِ ﴿وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ﴾ بِذٰلِكَ وَهُمُ الْيَهُودُ وَقِيلَ الْمُشْرِكُونَ فِي الْقُرْآنِ حَيْثُ قَالَ بَعْضُهُمْ شِعْرٌ وَبَعْضُهُمْ سِحْرٌ وَبَعْضُهُمْ كَهَانَةٌ ﴿لَفِي شِقَاقٍ﴾ خِلَافٍ ﴿بَعِيدٍ (١٧٦)﴾ عَنِ الْحَقِّ

TÜRKÇE ANLAMI

170- **Ve onlara** yani kafirlere, **"Allah'ın indirdiğine,** tevhide ve temiz şeylerin helal kılınışına **uyun" denildiği zaman, dediler ki:** "Hayır! **Bilakis biz**

atalarımızı üzerinde bulduğumuz şey olan puta tapma, Sâime ve bahirelerin haram edilişin**e uyarız." Ataları bir** din hususunda bir **şeye akıl erdirememiş,** hak **yola gitmez oldukları halde de mi** onlara uyacaklar?

171- **Ve kâfirler** ile onları doğru yola davet edenleri**n durumu** hali, **bağırma çağırmadan** yani manasını anlamadığı bir sesten **başka bir şey işitmeyene haykırıp** seslenip **duranın durumu gibidir;** mana şöyledir: onlar mevizeyi işitip onu düşünememe konusunda, çobanının sesini duyup, söylediğini anlamayan hayvanlar gibidirler. Onlar **sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık onlar düşünemezler.**

172- **Ey imân edenler! Size rızk olarak verdiğimiz şeylerin tertemiz** helal **olanlarından yiyiniz ve Allah'a** size helal kıldıklarına karşı **şükrediniz. Eğer siz ancak O'na ibadette bulunuyorsanız.**

173- **O sizlere ancak** şeriata göre kesilmemiş **leş olanları**[1] yemeyi, -maide suresinde geçtiği gibi- akar **kanı, domuz etini**[2] **ve Allah'tan başkasını**n namına **bağırıl**(ıp boğazlan)**anı**[3] **haram kılmıştır.** Onlar seslerini ilahlarına kurban keserken yükseltirlerdi. **Sonra kim bâğî** Müslümanlara karşı ayaklanmış **ve** de yol kesmek suretiyle onlar üzerine **haddi aşıcı olmamak üzere** zaruret kendisini bunlardan birini yemeğe iter **zorda kalır da** yerse **kendisine** yeme konusunda **bir günah terettüp etmez. Şüphe yok ki Allah** bu konuda genişlik tanımak suretiyle dostlarına karşı **çok mağfiretli,** kendisine itaat edenlere **çok merhametlidir.** Müslümanlara karşı ayaklananlar ile yol kesiciler bunların arasından çıkarılmış olup tövbe etmedikleri sürece ayette geçen şeylerden hiç biri bunlara helal olmaz. Ayrıca bu iki guruba, yaptığı yolculukta isyankar olan efendisinden kaçan köle, haraç toplamak için yola çıkan kimseler de dahildir- İmam Şafii'nin görüşü bu istikamettedir.

174- **Muhakkak o** Yahudiler öyle **kimseler ki, Allah'ın kitaptan indirdiği** Hz.Peygamberin nitelikleri**ni gizlerler ve bunun karşılığında** aşağı tabakadaki halktan **az bir** dünya **bedeli alırlar.** Bu menfaatin ellerinden gitmesi korkusuyla gerçeği ortaya çıkarmazlar. **İşte onlar karınlarına** varacakları yer olan **ateşten başka bir şey yemezler. Ve Allah** kızgınlığından dolayı **Kıyamet gününde onlarla konuşmaz ve onları** günah kirlerinden **temize**

---

[1] Sünnetle leşi yemeye canlı hayvandan ayrılan parçayı yeme de katılmış, ayrıca yine sünnetle ölüden balık ve de çekirge tahsis edilmiştir.

[2] Özellikle etin zikredilmesi domuzdan elde edilenin çoğunluğunu oluşturduğu içindir. Diğer yerleri ise etine tabidir.

[3] Ayette geçen إهْلاَل kelimesi "sesi yükseltmek" anlamına gelir.

çıkarmaz arındırmaz **ve onlar için can yakıcı** elem verici **bir azap** olan ateş **vardır.**

175- **Onlar o kimselerdir ki, hidâyet karşılığında sapıklığı,** yani dünyada iken hidayet yerine sapıklığı, gizlemedikleri takdirde kendilerine olan **mağfiret karşılığında** ahirette kendileri için hazırlanmış **azabı satın almışlardır. Onları ateşe karşı bu kadar sabırlı kılan nedir?** Yani ateşe karşı ne kadar da çok sabırlılar! Bu ifade umursamadan azap getirecek şeyleri işlemelerine karşı müminlerin kafirlere karşı duyduğu hayrettir. Yoksa onların sabrı ne ki?

176- **Bu** ateş yemeleri ve sonrasında anlatılanlar **onun içindir ki: şüphesiz**[1] **Allah kitabını hak**[2] **olarak indirmiş** olması sebebiyle**dir.** Onlar ise bir kısmına inanıp, diğer bir kısmını ise gizleyerek inkar etmek suretiyle kitapta ihtilafa düşmüşlerdir. **Şüphe yok ki kitapta** böyle **ihtilafa düşen** Yahudi**ler** dendiğine göre kimisinin şiir, kimisinin sihir, kimsinin de kehanet demesi suretiyle ihtilafa düşen müşrikler haktan **pek uzak bir ayrılık** hilaf **içindedirler.**

KELİME ANLAMI

170- وَاِذَا قِيلَ **Ve dendiğinde** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** أَيِ الْكُفَّارِ Yani kafirlere اِتَّبِعُوا Tabi olun (Neye?) مَا **O şeye ki** أَنْزَلَ **İndirdi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Onun indirdiği şey de nedendir?) مِنَ التَّوْحِيدِ Tevhit (Daha?) وَتَحْلِيلِ الطَّيِّبَاتِ Ve temiz şeyleri helal kılma لَا قَالُوا **Derler** hayır! بَلْ نَتَّبِعُ **Bilakis biz tabi oluruz** (Neye?) مَا **O şeye ki** أَلْفَيْنَا وَجَدْنَا **Biz bulduk** (Ne üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Kimi bulduk?) اٰبَاءَنَا **Babalarımızı** (Onları bulduğumuz şey de nedendir?) مِنْ عِبَادَةِ الْأَصْنَامِ Putlara tapmak (Daha?) وَتَحْرِيمِ السَّوَائِبِ وَالْبَحَائِرِ Ve sâibeleri ve bâhiraları haram kılma قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala أَيَتَّبِعُونَهُمْ وَلَوْ كَانَ **Olduysa bile mi?** Tabi oluyorlar? (Kim olduysa bile mi?) اٰبَاؤُهُمْ **Onların babaları** (Ne olduysa bile?) لَا يَعْقِلُونَ **Akıl etmiyorlar** (Neyi?) شَيْئًا **Hiçbir şeyi** (Neden olan hiçbir şey?) مِنْ أَمْرِ الدِّينِ Din işinden (Daha ne olsalar bile?) وَلَا يَهْتَدُونَ **Erişmiyorlar** (Neye?) إِلَى الْحَقِّ hakka وَالْهَمْزَةُ Buradaki hemze (Nedir?) لِلْإِنْكَارِ İnkar içindir

171- وَمَثَلُ صِفَةُ الَّذِينَ **O kimselerin meseli,** sıfatı (Öyle kimseler ki) كَفَرُوا **Kafir oldular** (Daha kimin sıfatı?) وَمَنْ يَدْعُوهُمْ O kafirleri çağıran kimsenin meseli (Neye çağıran?) إِلَى الْهُدَى Doğru yola (Nedir onların meseli?) كَمَثَلِ الَّذِي **O kimsenin meseli gibidir ki** يَنْعِقُ

[1] Buradaki بِ harfi sebebiyet bildirir.
[2] Bu kelime نَزَّلَ kelimesine taalluk eder.

Haykırıyor يَصُوتُ Sesleniyor (Neye?) بِمَا **O şeye ki** لَا يَسْمَعُ **İşitmiyor** اِلَّا **Ancak (işitiyor)** دُعَاءً وَنِدَآءً **Bağırıp-çağırma** أَيْ صَوْتًا Yani bir ses وَلَا يَفْهَمُ Ve de anlamıyor (Neyi?) مَعْنَاهُ Onun manasını أَيْ هُمْ Yani onlar (Nerede?) فِي سَمَاعِ الْمَوْعِظَةِ Mevize dinlemede (Daha?) وَعَدَمِ تَدَبُّرِهَا Ve onu düşünmemede (Nedirler?) كَالْبَهَائِمِ Hayvanlar gibidirler (Öyle hayvanlar ki) تَسْمَعُ İşitiyor (Neyi?) صَوْتَ رَاعِيهَا Çobanının sesini وَلَا تَفْهَمُهُ Halbuki onu anlamıyor هُمْ Onlar (Nedir?) صُمٌّ **Sağırdırlar** بُكْمٌ **Dilsizdirler** عُمْيٌ **Amadırlar** فَهُمْ **Bundan dolayı onlar** لَا يَعْقِلُونَ **Düşünmezler** (Neyi?) الْمَوْعِظَةَ Mevizeyi

172- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** كُلُوا **Yiyin** (Neden?) مِنْ طَيِّبَاتِ حَلَالَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ **Sizi rızıklandırdığımız şeyin temizlerinden** helallerinden وَاشْكُرُوا **Ve şükredin** (Kime?) لِلّٰهِ **Allah'a** (Neye karşılık?) عَلَى مَا أَحَلَّ Helal kıldığı şeylere karşılık (Kim için helal kıldığı?) لَكُمْ Sizin için اِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Kime?) اِيَّاهُ **Ona** (Ne iseniz?) تَعْبُدُونَ **İbadet ediyorsunuz**

173- اِنَّمَا حَرَّمَ **Ancak haram kıldı** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمُ **Sizin üzerinize** (Neyi haram kıldı?) الْمَيْتَةَ **Leşi** أَيْ أَكْلَهَا Yani onu yemeyi haram kıldı إِذِ الْكَلَامُ Zira söz (Nedir?) فِيهِ Ondadır وَكَذَا Ve aynı şekildedir (Ne?) مَا بَعْدَهَا Bundan sonrası وَهِيَ Leş (Nedir?) مَا لَمْ يُذَكَّ شَرْعًا Şeriata uygun olarak boğazlanmayandır وَأُلْحِقَ Ve katıldı (Neye?) بِهَا Leşe (Neyle katıldı?) بِالسُّنَّةِ Sünnetle (Ne?) مَا O şey ki أُبِينَ Ayrıldı (Neden?) مِنْ حَيٍّ Canlı hayvandan وَخُصَّ Tahsis edildi (Neden?) مِنْهَا O leşten (Ne?) السَّمَكُ Balık (Daha?) وَالْجَرَادُ Ve çekirge (Daha neyi haram kıldı?) وَالدَّمَ **Ve kanı da** أَيِ الْمَسْفُوحَ Yani akıtılmış kanı كَمَا فِي الْأَنْعَامِ Enam suresinde olduğu gibi (Daha neyi haram kıldı?) وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ **Ve domuz etini de** خُصَّ Özellikle belirtildi (Ne?) اللَّحْمُ Et (Niçin?) لِأَنَّهُ Çünkü o (Nedir?) مُعْظَمُ الْمَقْصُودِ Domuzun en işe yarayan kısmıdır وَغَيْرُهُ Ve de etin dışındaki kısımlar ise (Nedir?) تَبَعٌ لَهُ Ete tabidir (Daha neyi haram kıldı?) وَمَآ **O şeyi ki** أُهِلَّ **Bağırıldı** (Nerede bağrıldı?) بِهِ **Onda** (Kesiminde) (Kim için bağrıldı?) لِغَيْرِ اللّٰهِ **Allah'tan başkası için** أَيْ ذُبِحَ Yani kesildi (Ne üzerine?) عَلَى اسْمِ غَيْرِهِ Allah'tan başkasının ismi üzerine وَالْإِهْلَالُ "İhlal" (Nedir?) رَفْعُ الصَّوْتِ Sesi yükseltmektir وَكَانُوا Onlar idiler (Ne idiler?) يَرْفَعُونَهُ Yükseltiyorlardı sesi (Ne vakit?) عِنْدَ الذَّبْحِ Kesimi esnasında (Kim için yükseltiyorlardı seslerini?) لِآلِهَتِهِمْ İlahları için فَمَنِ اضْطُرَّ **Her kim mecbur kalırsa** أَيْ أَلْجَأَتْهُ Onu mecbur ederse (Ne?) الضَّرُورَةُ Zaruret (Neye?) إِلَى أَكْلِ شَيْءٍ Bir şey yemeye (Neden olan bir şey?) مِمَّا ذُكِرَ Zikredilenlerden

فَأَكَلَهُ Ve de onu yerse (Ne olduğu halde mecbur kalırsa?) غَيْرَ بَاغٍ **Bâği olmadığı halde** خَارِجٍ Çıkıcı olmadığı halde (Kim aleyhine?) عَلَى الْمُسْلِمِينَ Müslümanlar aleyhine (Daha ne olduğu halde?) وَلَا عَادٍ مُتَعَدٍّ **Ve de haddi aşıcı olmadığı halde** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ O Müslümanlar üzerine (Nasıl?) بِقَطْعِ الطَّرِيقِ Yol kesmekle فَلَا إِثْمَ **O zaman günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Ne konuda?) فِي أَكْلِهِ Onu yeme konusunda إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Ziyade mağfiret edendir** (Kime?) لِأَوْلِيَائِهِ Dostlarına (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Ve ziyade merhamet edendir** (Kime?) بِأَهْلِ طَاعَتِهِ Ona itaat edenlere (Nasıl?) حَيْثُ Şöyle ki وَسَّعَ Genişlik verdi (Kime?) لَهُمْ Onlara (Ne konuda?) فِي ذٰلِكَ Zorda kalınca onların etlerini yeme konusunda وَخَرَجَ Ve çıkmıştır (Kim?) الْبَاغِي Bâği (Daha?) وَالْعَادِي Ve haddi aşan وَيَلْحَقُ بِهِمَا Bunlara katılır (Kim?) كُلُّ عَاصٍ Her asi (Neyle asi olan?) بِسَفَرِهِ Yolculuğu ile (Ne gibi?) كَالْآبِقِ Efendisinden kaçan köle gibi (Daha?) وَالْمَكَّاسِ Ve haraç toplamak için yola çıkan gibi فَلَا يَحِلُّ لَهُمْ Bu kimselere helal olmaz (Ne?) أَكْلُ شَيْءٍ مِنْ ذٰلِكَ Bunlardan bir şey yemek مَا لَمْ يَتُوبُوا Tevbe etmedikleri sürece وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ İmam Şafii bu görüştedir

174- إِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** يَكْتُمُونَ **Gizliyorlar** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** أَنْزَلَ **İndirdi** (Kim?) اللهُ **Allah** (O gizledikleri şey de nedendir?) مِنَ الْكِتَابِ **Kitaptan** (Öyle kitap ki) الْمُشْتَمِلِ İçeren (Neyi?) عَلَى نَعْتِ مُحَمَّدٍ Muhammed'in sıfatını وَهُمْ Onlar (Kimlerdir?) الْيَهُودُ Yahudilerdir (Daha ne yapıyorlar?) وَيَشْتَرُونَ **Ve satın alıyorlar** (Neyle?) بِهِ **Onunla** (Neyi satın alıyorlar?) ثَمَنًا قَلِيلًا **Az bir değeri** (Neden olan az bir değer?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan يَأْخُذُونَهُ Onu alıyorlar (Neye karşılık?) بَدَلَهُ Onun yerine (Kimden alıyorlar?) مِنْ سَفَلَتِهِمْ Aşağı tabakadan فَلَا يُظْهِرُونَهُ O Allah'ın indirdiğini açığa çıkarmıyorlar (Niçin?) خَوْفَ فَوْتِهِ عَلَيْهِمْ Kendilerinden kaçıp gitme korkusundan أُولٰئِكَ **İşte onlar** مَا يَأْكُلُونَ **Yemiyorlar** (Nereye?) فِي بُطُونِهِمْ **Karınlarına** إِلَّا النَّارَ **Ancak ateşi** (Niçin karınlarındakiler ateştir?) لِأَنَّهَا Çünkü ateş (Nedir?) مَآلُهُ Yediklerinin dönüşeceği şeydir (Daha?) وَلَا يُكَلِّمُهُمُ **Ve onlarla konuşmaz** (Kim?) اللهُ **Allah** (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet günü** (Niçin konuşmaz?) غَضَبًا Kızgınlıktan dolayı (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Daha?) وَلَا يُزَكِّيهِمْ **Ve onları arındırmaz** يُطَهِّرُهُمْ Onları temize çıkarmaz (Neden temize çıkarmaz?) مِنْ دَنَسِ الذُّنُوبِ Günahların kirinden وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** أَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici هُوَ O azap (Nedir?) النَّارُ Ateştir

175- أُولٰئِكَ **İşte onlar** الَّذِينَ **O kimselerdir ki** اشْتَرَوُا **Satın aldılar** (Neyi?) الضَّلَالَةَ **Sapıklığı** (Neye karşılık?) بِالْهُدٰى **Doğru yola karşılık** أَخَذُوهَا Onu aldılar بَدَلَهُ Onun yerine (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada (Daha neyi aldı?) وَالْعَذَابَ **Ve de azabı** (Neye karşılık?) بِالْمَغْفِرَةِ **Mağfirete karşılık olarak** (Öyle mağfiret ki) الْمُعَدَّةِ Hazırlanmış olan (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette لَوْ لَمْ يَكْتُمُوا Şayet onu gizlememiş olsalardı فَمَا أَصْبَرَهُمْ **Onlar ne kadar da sabırlılar?** (Ne üzerine?) عَلَى النَّارِ **Ateş üzerine** أَيْ مَا أَشَدَّ Yani ne şiddetli oldu (Ne?) صَبْرَهُمْ Onların sabrı وَهُوَ Bu (Nedir?) تَعْجِيبٌ Bir hayret uyandırmadır (Kim için?) لِلْمُؤْمِنِينَ Müminler için (Neden hayret uyandırmadır?) مِنِ ارْتِكَابِهِمْ Onların işlemelerinden (Neyi?) مُوجِبَاتِهَا Ateşi gerektiren şeyleri مِنْ غَيْرِ مُبَالَاةٍ Umursamadan وَإِلَّا فَأَيُّ صَبْرٍ لَهُمْ Yoksa onların ne kadar sabrı vardır ki?

176- ذٰلِكَ الَّذِي ذُكِرَ **İşte bu** zikredilen şeyler (O zikredilenler de nedendir?) مِنْ أَكْلِهِمْ Yemelerinden (Neyi?) النَّارَ Ateşi (Daha?) وَمَا بَعْدَهُ Ve ondan sonrası (Ne sebebiyledir?) بِأَنَّ بِسَبَبِ أَنَّ اللهَ **Allah'ın olması sebebiyledir** -bâ sebeb anlamındadır- نَزَّلَ **İndirmiş** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** (Nasıl indirmiş?) بِالْحَقِّ **Hak ile** (Buradaki "bâ" nedir?) مُتَعَلِّقٌ بِنَزَّلَ Nezzele fiiline tealluk eder فَاخْتَلَفُوا İhtilaf ettiler (Nede?) فِيهِ Onda حَيْثُ Şöyle ki آمَنُوا İman ettiler (Neye?) بِبَعْضِهِ Onun bir kısmına (Daha?) وَكَفَرُوا Ve inkar ettiler بِبَعْضِهِ Diğer bir kısmını (Nasıl inkar ettiler?) بِكَتْمِهِ Onu gizlemekle وَإِنَّ الَّذِينَ **Ve muhakkak o kimseler ki** اخْتَلَفُوا **İhtilaf ettiler** (Nerede?) فِي الْكِتَابِ **Kitapta** (Nasıl ihtilaf ettiler?) بِذٰلِكَ Bir kısmına inanıp, diğer bir kısmını inkar etmeleriyle وَهُمُ Onlar (Kimdir?) الْيَهُودُ Yahudilerdir وَقِيلَ الْمُشْرِكُونَ Dendi ki müşriklerdir (O Müşrikler nerede ihtilaf ettiler?) فِي الْقُرْآنِ Kuran'da حَيْثُ Şöyle ki قَالَ Dedi (Kim?) بَعْضُهُمْ Onların bazısı (Ne dedi?) شِعْرٌ (O) şiirdir وَبَعْضُهُمْ Ve bazısı da سِحْرٌ (O) sihirdir وَبَعْضُهُمْ Ve diğer bazısı da كَهَانَةٌ (O) kehanettir لَفِي شِقَاقٍ **Elbette bir ayrılık içindedirler** خِلَافٍ Hilaf içindedir (Öyle ayrılık ki) بَعِيدٍ **Uzak** (Neden uzak?) عَنِ الْحَقِّ Haktan

﴿لَيْسَ الْبِرَّ اَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ﴾ فِي الصَّلَاةِ ﴿قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ﴾ نَزَلَ رَدًّا عَلَى الْيَهُودِ
وَالنَّصَارَى حَيْثُ زَعَمُوا ذٰلِكَ ﴿وَلٰكِنَّ الْبِرَّ﴾ أَيْ ذَا الْبِرِّ وَقُرِئَ بِفَتْحِ الْبَاءِ أَيِ الْبَارَّ ﴿مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ
وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالْكِتَابِ﴾ أَيِ الْكُتُبِ ﴿وَالنَّبِيّٖنَ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى﴾ مَعَ ﴿حُبِّهٖ﴾ لَهُ
﴿ذَوِي الْقُرْبٰى﴾ الْقَرَابَةِ ﴿وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكٖينَ وَابْنَ السَّبٖيلِ﴾ الْمُسَافِرَ ﴿وَالسَّٓائِلٖينَ﴾ الطَّالِبِينَ
﴿وَفِي﴾ فَكِّ ﴿الرِّقَابِ﴾ الْمُكَاتَبِينَ وَالْأَسْرَى ﴿وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ﴾ الْمَفْرُوضَةَ وَمَا قَبْلَهُ
فِي التَّطَوُّعِ ﴿وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ اِذَا عَاهَدُوا﴾ اللّٰهَ أَوِ النَّاسَ ﴿وَالصَّابِرٖينَ﴾ نَصْبٌ عَلَى الْمَدْحِ
﴿فِي الْبَأْسَٓاءِ﴾ شِدَّةِ الْفَقْرِ ﴿وَالضَّرَّٓاءِ﴾ الْمَرَضِ ﴿وَحٖينَ الْبَأْسِ﴾ وَقْتَ شِدَّةِ الْقِتَالِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
﴿اُولٰٓئِكَ﴾ الْمَوْصُوفُونَ بِمَا ذُكِرَ ﴿الَّذٖينَ صَدَقُوا﴾ فِي إِيمَانِهِمْ أَوِ ادِّعَاءِ الْبِرِّ ﴿وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ (١٧٧)﴾
اللّٰهَ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا كُتِبَ﴾ فُرِضَ ﴿عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ﴾ الْمُمَاثَلَةُ ﴿فِي الْقَتْلٰى﴾ وَصْفًا وَفِعْلًا
﴿اَلْحُرُّ﴾ يُقْتَلُ ﴿بِالْحُرِّ﴾ وَلَا يُقْتَلُ بِالْعَبْدِ ﴿وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰى﴾ وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ أَنَّ الذَّكَرَ
يُقْتَلُ بِهَا وَأَنَّهُ تُعْتَبَرُ الْمُمَاثَلَةُ فِي الدِّينِ فَلَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ وَلَوْ عَبْدًا بِكَافِرٍ وَلَوْ حُرًّا ﴿فَمَنْ عُفِيَ لَهُ﴾
مِنَ الْقَاتِلِينَ ﴿مِنْ﴾ دَمِ ﴿اَخٖيهِ﴾ الْمَقْتُولِ ﴿شَيْءٌ﴾ بِأَنْ تُرِكَ الْقِصَاصُ مِنْهُ، وَتَنْكِيرُ شَيْءٍ يُفِيدُ
سُقُوطَ الْقِصَاصِ بِالْعَفْوِ عَنْ بَعْضِهِ وَمِنْ بَعْضِ الْوَرَثَةِ، وَفِي ذِكْرِ أَخِيهِ تَعَطُّفٌ دَاعٍ إِلَى الْعَفْوِ وَإِيذَانٌ
بِأَنَّ الْقَتْلَ لَا يَقْطَعُ أُخُوَّةَ الْإِيمَانِ وَمَنْ مُبْتَدَأٌ شَرْطِيَّةٌ أَوْ مَوْصُولَةٌ وَالْخَبَرُ ﴿فَاتِّبَاعٌ﴾ أَيْ فَعَلَى الْعَافِي اتِّبَاعُ
لِلْقَاتِلِ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾ بِأَنْ يُطَالِبَهُ بِالدِّيَةِ بِلَا عُنْفٍ، وَتَرْتِيبُ الْاِتِّبَاعِ عَلَى الْعَفْوِ يُفِيدُ أَنَّ الْوَاجِبَ
أَحَدُهُمَا وَهُوَ أَحَدُ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ وَالثَّانِي الْوَاجِبُ الْقِصَاصُ وَالدِّيَةُ بَدَلٌ عَنْهُ فَلَوْ عَفَا وَلَمْ يُسَمِّهَا
فَلَا شَيْءَ وَرُجِّحَ ﴿وَ﴾ عَلَى الْقَاتِلِ ﴿اَدَٓاءٌ﴾ لِلدِّيَةِ ﴿اِلَيْهِ﴾ أَيِ الْعَافِي وَهُوَ الْوَارِثُ ﴿بِاِحْسَانٍ﴾
بِلَا مَطْلٍ وَلَا بَخْسٍ ﴿ذٰلِكَ﴾ الْحُكْمُ الْمَذْكُورُ مِنْ جَوَازِ الْقِصَاصِ وَالْعَفْوِ عَنْهُ عَلَى الدِّيَةِ ﴿تَخْفٖيفٌ﴾
تَسْهِيلٌ ﴿مِنْ رَبِّكُمْ﴾ عَلَيْكُمْ ﴿وَرَحْمَةٌ﴾ بِكُمْ حَيْثُ وَسَّعَ فِي ذٰلِكَ وَلَمْ يُحَتِّمْ وَاحِدًا مِنْهُمَا كَمَا حَتَمَ
عَلَى الْيَهُودِ الْقِصَاصَ وَعَلَى النَّصَارَى الدِّيَةَ ﴿فَمَنِ اعْتَدٰى﴾ ظَلَمَ الْقَاتِلَ بِأَنْ قَتَلَهُ ﴿بَعْدَ ذٰلِكَ﴾
أَيِ الْعَفْوِ ﴿فَلَهُ عَذَابٌ اَلٖيمٌ (١٧٨)﴾ مُؤْلِمٌ فِي الْآخِرَةِ بِالنَّارِ أَوْ فِي الدُّنْيَا بِالْقَتْلِ ﴿وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ﴾
أَيْ بَقَاءٌ عَظِيمٌ ﴿يَٓا اُولِي الْاَلْبَابِ﴾ ذَوِي الْعُقُولِ لِأَنَّ الْقَاتِلَ إِذَا عَلِمَ أَنَّهُ يُقْتَلُ ارْتَدَعَ فَأَحْيَا نَفْسَهُ
وَمَنْ أَرَادَ قَتْلَهُ فَشُرِعَ ﴿لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (١٧٩)﴾ الْقَتْلَ مَخَافَةَ الْقَوَدِ ﴿كُتِبَ﴾ فُرِضَ ﴿عَلَيْكُمْ اِذَا حَضَرَ
اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ﴾ أَيْ أَسْبَابُهُ ﴿اِنْ تَرَكَ خَيْرًا﴾ مَالًا ﴿اَلْوَصِيَّةُ﴾ مَرْفُوعٌ بِكُتِبَ وَمُتَعَلَّقُ إِذَا
-إِنْ كَانَتْ ظَرْفِيَّةً- وَدَالٌّ عَلَى جَوَابِهَا -إِنْ كَانَتْ شَرْطِيَّةً- وَجَوَابِ إِنْ أَيْ فَلْيُوصِ ﴿لِلْوَالِدَيْنِ
وَالْاَقْرَبٖينَ بِالْمَعْرُوفِ﴾ بِالْعَدْلِ بِأَنْ لَا يَزِيدَ عَلَى الثُّلُثِ وَلَا يُفَضِّلَ الْغَنِيَّ ﴿حَقًّا﴾ مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ
لِمَضْمُونِ الْجُمْلَةِ قَبْلَهُ ﴿عَلَى الْمُتَّقٖينَ (١٨٠)﴾ اللّٰهَ. وَهٰذَا مَنْسُوخٌ بِآيَةِ الْمِيرَاثِ وَبِحَدِيثِ:

"لَا وَصِيَّةَ لِوَارِثٍ" رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ ﴿فَمَنْ بَدَّلَهُ﴾ أَيِ الْإِيصَاءَ مِنْ شَاهِدٍ وَوَصِيٍّ ﴿بَعْدَ مَا سَمِعَهُ﴾
عَلِمَهُ ﴿فَإِنَّمَا إِثْمُهُ﴾ أَيِ الْإِيصَاءِ الْمُبَدَّلِ ﴿عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ﴾ فِيهِ إِقَامَةُ الظَّاهِرِ مَقَامَ الْمُضْمَرِ
﴿إِنَّ اللهَ سَمِيعٌ﴾ لِقَوْلِ الْمُوصِي ﴿عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾﴾ بِفِعْلِ الْوَصِيِّ فَمُجَازٍ عَلَيْهِ

TÜRKÇE ANLAMI

177- Namazda **yüzlerinizi doğudan yana ve batıdan** yana **çevirmeniz**[1] **takva değildir; Lakin takva**[2] sahibi kişi, **Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitap'a,** yani kitaplara **peygamberlere inanan,** ona olan **sevgisiyle** birlikte, **yakınlarına, yetimlere, düşkünlere, yol oğluna,** yolculara **isteyenlere** dilenenlere, yazışmalı/mükatep ve de tutsak **köleleri** serbest bırakma **uğrunda mal veren, namaz kılan,** farz kılınan **zekatı veren** -bundan önce geçen mal verme nafileler hakkındaydı- **ve** Allah'la ya da insanlarla **anlaşma yaptıklarında ahde vefa gösterenler, darda** şiddetli fakirlikte, **sıkıntıda** hastalıkta **ve zor zamanda** Allah yolundaki şiddetli savaşta **sabredenlerdir.**[3] **İşte onlar** bu anlatılan kimseler imanlarında ya da takva iddiasında **doğru olanlardır ve** Allah'tan **sakınanlar ancak onlardır.**

178- **Ey İnananlar! Öldürülenler hakkında** vasıf ve fiil olarak **size kısas** misilleme **yazıldı** farz kılındı: **Hüre karşı hür insan** öldürülür, köleye karşı hür öldürülmez. **köleye karşı köle ve kadın ile kadın.** Ayrıca Sünnet, kadına karşı erkeğin öldürüleceğini ve de kısasta denkliğin muteber olduğunu, bundan dolayı -hür olsa bile- kafire karşı Müslüman'ın -köle bile olsa- öldürülemeyeceğini beyan etmiştir. **Her kim**[4] **ki** katillerin **kendisi için,** öldürülen **kardeşi**[5]nin kan**ından** kısasın kendisinden alınmaması şeklinde **bir şey**[6] **bağışlanmışsa,** affeden kişinin kendisine kötü davranmaksızın diyet istemek suretiyle katil hakkında **örfü takip etmek**liği[7] **ve** katilin **o** bağışlayan**a** -yani varise- süreyi uzatmadan ve de eksiltmeden **güzellikle** diyet **ödemesidir.** Örfü takip etmenin, affetme üzerine tertip edilmesi vacip olanın diyet ya da kısastan birisi

---

[1] Ayet, bunu savunan Yahudi ve de Hıristiyanlara ret olarak inmiştir.

[2] ب harfinin fethasıyla الْبَرَّ şeklinde de okunmuştur. Yani doğru kişi demektir.

[3] Bu kelime medih olmak üzere nasbolmuştur.

[4] مَنْ kelimesi mübteda olup, ya şartiyye, ya da mevsuledir.

[5] "Kardeşinin" kelimesinin zikredilişinde öldürmenin iman kardeşliğini kesmediğini bildiren ve de affetmeye teşvik edecek bir şefkat ifadesi vardır.

[6] شَيْءٌ kelimesinin nekre getirilmesi, katilin bir kısmının affedilmesi ve de bazı varislerin affetmesi ile kısasın düşeceğini ifade eder.

[7] Haberdir.

olduğunu ifade etmektedir. Bu İmam Şafinin iki görüşünden biridir. İkinci görüşü ise: vacip olanın kısas olduğu, diyetin ise onda bedel olduğu şeklindedir. Şayet kan sahibi katili affetse ve her hangi bir bedel de belirtmese, katile hiçbir şey gerekmez. Bu ikinci görüş tercih edilmiştir. Kısas yapma ve de diyet karşılığı kısası affetme şeklinde zikredilen **bu** hüküm, size **Rabbinizin** bu konuda tanıdığı genişlik**den** gelen **bir hafifletme** kolaylaştırma **ve de** size **bir rahmettir.** Zira size bu konuda genişlik tanıyarak Yahudilere sadece kısası, Hıristiyanlara da sadece diyeti **kesinleştirmesi** gibi iki şıktan sadece birini belirlememiştir. **Bundan** bu aftan **sonra** katili öldürmek suretiyle ona karşı haddi aşarak **tecavüzde bulunana** ahirette ateşle ya da dünyada öldürülmekle **can yakıcı** elem verici **bir azap vardır.**

179- **Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat** büyük bir beka **vardır.** Zira katil öldürüleceğini bilince vazgeçerek hem kendini, hem de öldürmek istediği kişiyi hayatta bırakmış olur. **Umulur ki** kısas gereği öldürülmekten korkarak öldürmekten **sakınırsınız** diye kısas meşru kılındı.

180- **Birinize ölüm** belirtileri **geldiği zaman, eğer bir hayır** mal **bırakıyorsa, ana babaya, yakınlara,** zengini üstün kılmayarak, üçte birden fazla vasiyet etmemek suretiyle **uygun** adil **bir şekilde vasiyet etmesi**[1] Allah'tan **sakınanlara bir borç**[2] **olarak size yazıldı** farz kılındı. Bu ayet miras ayeti ve de Tirmizi'nin rivayet ettiği "varise vasiyet yoktur" hadisiyle neshedilmiştir.

181- **Onu** yani vasiyeti **işittikten** bildikten **sonra** şahitlerden ya da vasilerden **değiştiren olursa, bunun** yani değiştirilen vasiyetin **günahı değiştirenin**[3] **üzerinedir. Allah şüphesiz** vasiyet edenin sözünü **işitir ve** de vasiyet edilenin yaptığını **bilir** ve onları karşılıklandırır.

KELİME ANLAMI

177- لَيْسَ **Değildir** (Ne değildir?) الْبِرَّ **İyilik** (Ne iyilik değildir?) اَنْ تُوَلُّوا **Çevirmeniz** (Neyi?) وُجُوهَكُمْ **Yüzlerinizi** (Nerede?) فِي الصَّلَاةِ Namazda (Nereye çevirmeniz?) قِبَلَ الْمَشْرِقِ **Doğu tarafına** (Daha?) وَالْمَغْرِبِ **Ve batı tarafına** نَزَلَ Bu ayet indi (Niçin indi?) رَدًّا Ret için (Kime?) عَلَى الْيَهُودِ Yahudiler (Daha?) وَالنَّصَارَى Ve Hıristiyanlar حَيْثُ

---

[1] Bu kelime كُتِبَ fiili tarafından merfu olmuştur. Şayet ayetteki "إذا" zarf ise الْوَصِيَّةُ fiili aynı zamanda "إذا" nın müteallakıdır. Yok eğer إذَا şart anlamında ise الْوَصِيَّةُ kelimesi onun ve de إنْ'in hazfedilmiş cevabına delalet eder. Hazfedilmiş cevap فَلْيُوصِ "vasiyet etsin" kelimesidir.

[2] Önceki cümlenin içeriğini tekitleyici mastardır.

[3] Burada zamirli ifade yerine zahir isim getirilmiştir.

Şöyle ki زَعَمُوا İddia etiler (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu وَلٰكِنَّ الْبِرَّ **Lakin iyilik** أَيْ ذَا الْبِرِّ Yani iyi olan وَقُرِئَ Ayrıca (bu kelime) okunmuştur بِفَتْحِ الْبَاءِ Be harfinin fethasıyla أَيِ الْبَارَّ Yani "İyi olan kişi" (Nedir?) مَنْ **O kimsedir ki** اٰمَنَ **İman etti** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha?) وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve ahiret gününe** (Daha?) وَالْمَلٰٓئِكَةِ **Ve Meleklere** (Daha?) وَالْكِتَابِ **Ve kitaba** أَيِ الْكُتُبِ Yani kitaplara (Daha kime?) وَالنَّبِيّٖنَ **Ve Peygamberlere** (İyi olan daha kimdir?) وَاٰتَى **Verendir** (Neyi?) الْمَالَ **Malı** (O mal ne olduğu halde?) عَلٰى مَعَ حُبِّهٖ **Onun sevmesiyle birlikte** (Neyi sevmesi ile birlikte?) لَهُ O malı (Kime verendir?) ذَوِي الْقُرْبٰى الْقَرَابَةِ **Yakınlarına** (Daha?) وَالْيَتَامٰى **Ve yetimlere** (Daha?) وَالْمَسَاكِينَ **Ve miskinlere** (Daha?) وَابْنَ السَّبِيلِ الْمُسَافِرَ **Ve yol oğluna,** Yolda kalana (Daha?) وَالسَّآئِلِينَ **Ve isteyenlere,** الطَّالِبِينَ Talep edenlere (Daha ne uğrunda verendir?) وَفِي فَكِّ الرِّقَابِ **Boyunlar** azat etme **uğrunda** الْمُكَاتَبِينَ وَالْأَسْرٰى Anlaşmalı köle ve esirlerin azat edilmesinde (Daha kimdir iyi olan?) وَأَقَامَ **Ve dosdoğru kılandır** (Neyi?) الصَّلٰوةَ **Namazı** (Daha?) وَاٰتَى **Ve verendir** (Neyi?) الزَّكٰوةَ **Zekatı** (Öyle zekatı ki) الْمَفْرُوضَةَ Farz kılınan وَمَا قَبْلَهُ Halbuki bundan önce zikredilenler (Nedir?) فِي التَّطَوُّعِ Nafile/gönlünden koparak verme hakkına idi (Daha kimdir iyi olan?) وَالْمُوفُونَ **Yerine getirenlerdir** (Neyi?) بِعَهْدِهِمْ **Sözlerini** (Ne vakit?) إِذَا عَاهَدُوا **Sözleştikleri vakit** (Kimle?) اللّٰهَ Allah'la (Daha?) أَوِ النَّاسَ Veya insanlarla (Özellikle de...) وَالصَّابِرِينَ **Sabredenlerdir** نُصِبَ Bu kelime mensuptur (Ne üzerine?) عَلَى الْمَدْحِ Medh üzerine (Nerede sabredenlerdir?) فِي الْبَأْسَآءِ شِدَّةِ الْفَقْرِ **Sıkıntıda**, şiddetli fakirlikte (Daha nerede sabredenlerdir?) وَالضَّرَّآءِ الْمَرَضِ **hastalıkta** (Daha nerede?) وَحِينَ الْبَأْسِ **Ve savaş zamanında** وَقْتَ شِدَّةِ الْقِتَالِ Savaşın şiddetlendiği vakitte (Nerede savaşın?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ Allah yolunda أُولٰٓئِكَ **İşte onlar** الْمَوْصُوفُونَ O vasflananlar (Neyle?) بِمَا ذُكِرَ Zikredilenlerle (Kimdir?) الَّذِينَ **O kimselerdir ki** صَدَقُوا **Doğru oldular** (Nerede?) فِي إِيمَانِهِمْ İmanlarında أَوِ ادِّعَاءِ الْبِرِّ Ya da iyilik iddiasında وَأُولٰٓئِكَ **Ve işte onlar** (Nedir?) هُمُ الْمُتَّقُونَ **Onlar sakınanlardır** (Kimden?) اللّٰهَ Allah'tan

178- يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** كُتِبَ فُرِضَ **Yazıldı,** farz kılındı (Kim üzerine?) عَلَيْكُمُ **Sizin üzerinize** (Ne?) الْقِصَاصُ **Kısas** الْمُمَاثَلَةُ Misilleme (Nerede?) فِي الْقَتْلٰى **Öldürülenler hakkında** (Nasıl misilleme?) وَصْفًا Vasıf olarak (Daha?) وَفِعْلًا Ve fiil olarak الْحُرُّ يُقْتَلُ بِالْحُرِّ **Hüre karşı hür** öldürülür وَلَا يُقْتَلُ Ve (hür) öldürülmez (Kime karşı?)

بِالْعَبْدِ Köleye karşı وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ **Köleye karşı köle** (Daha?) وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰى **Ve dişiye karşı dişi** وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ Sünnet açıklamıştır ki أَنَّ الذَّكَرَ Elbette erkek يُقْتَلُ Öldürülür (Kime karşı?) بِهَا Dişiye karşı وَأَنَّهُ Durum şu ki تُعْتَبَرُ İtibara alınır (Ne?) الْمُمَاثَلَةُ Denklik (Nerede?) فِي الدِّينِ Dinde فَلَا يُقْتَلُ Bundan sebep öldürülmez (Kim?) مُسْلِمٌ Müslüman وَلَوْ عَبْدًا Velev ki köle olsun (Kime karşılık?) بِكَافِرٍ Kafire karşılık وَلَوْ حُرًّا Velev ki (kafir) hür olsun فَمَنْ **Her kim ki** عُفِيَ **Affedildi** (Kim için?) لَهُ **Kendisi için** (Kimdendir bu kişi?) مِنَ الْقَاتِلِينَ Katillerden (**Neden affedilirse?**) مِنْ دَمِ أَخِيهِ **Kardeşin**in kanın**dan** (Öyle kardeşi ki) الْمَقْتُولِ Öldürülen (**Ne affedilirse?**) شَيْءٌ **Bir şey** (Nasıl?) بِأَنْ تُرِكَ Terk edilmekle (Ne?) الْقِصَاصُ Kısas (Kimden terk edilmekle?) مِنْهُ Ondan وَتَنْكِيرُ شَيْءٍ "Şey" kelimesinin nekre getirilmesi (Nedir?) يُفِيدُ İfade eder (Neyi ifade eder?) سُقُوطَ الْقِصَاصِ Kısasın düşmesini (Neyle düşmesini?) بِالْعَفْوِ Af ile (Neyi af ile?) عَنْ بَعْضِهِ Katilin bir kısmını (Daha kim tarafından affedilmesi ile kısas düşer?) وَمِنْ بَعْضِ الْوَرَثَةِ Ve bazı varisleri tarafından وَفِي ذِكْرِ أَخِيهِ "Ehîhi/kardeşi" lafzının zikredilişinde vardır (Ne?) تَعَطُّفٌ Bir şefkat ifadesi (Öyle şefkat ifadesi ki) دَاعٍ Çağıran (Neye?) إِلَى الْعَفْوِ Affa çağıran (Daha ne vardır?) وَإِيذَانٌ Bildirme (Neyi?) بِأَنَّ الْقَتْلَ Elbette öldürme لَا يَقْطَعُ Kesmez (Neyi?) أُخُوَّةَ الْإِيمَانِ İman kardeşliğini وَمَنْ Buradaki "men" lafzı (Nedir?) مُبْتَدَأٌ mübtedadır شَرْطِيَّةٌ Şart anlamındadır أَوْ مَوْصُولَةٌ Ya da mevsuledir وَالْخَبَرُ Haber de şudur: فَاتِّبَاعٌ **Artık uymak-takip etmek (gerekir)** أَيْ فَعَلَى الْعَافِي Yani affedenin yapacağı (Nedir?) اتِّبَاعٌ Uymak-takip etmektir (Kimi?) لِلْقَاتِلِ Katili (**Nasıl takip etmektir?**) بِالْمَعْرُوفِ **Marufla** بِأَنْ يُطَالِبَهُ İstemekle ondan (Neyi?) بِالدِّيَةِ Diyeti بِلَا عُنْفٍ Kaba-kötü davranmaksızın وَتَرْتِيبُ الْاِتِّبَاعِ Uymak-takip etmenin tertip edilmesi (Ne üzerine?) عَلَى الْعَفْوِ Af üzerine يُفِيدُ İfade eder أَنَّ الْوَاجِبَ Ki vacip olan (Nedir?) أَحَدُهُمَا Onlardan biridir (Ya kısas, ya da diyettir) وَهُوَ Bu da (Nedir?) أَحَدُ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ Şafinin iki görüşünden biridir وَالثَّانِي (Şafinin görüşlerinden) İkincisi şudur الْوَاجِبُ Vacip olan (Nedir?) الْقِصَاصُ Kısastır وَالدِّيَةُ Diyet ise (Nedir?) بَدَلٌ عَنْهُ Ondan bedeldir فَلَوْ عَفَا Şayet affetse (Daha?) وَلَمْ يُسَمِّهَا Ve belirtmese diyeti فَلَا شَيْءَ Hiçbir şey yoktur وَرُجِّحَ Bu ikincisi tercih edilmiştir (**Affedildiği takdirde daha ne gerekir?**) وَعَلَى الْقَاتِلِ أَدَاءٌ **Ve** katilin **ödemesi (gerekir)** (Neyi?) لِلدِّيَةِ Diyeti (**Kime?**) إِلَيْهِ أَيِ الْعَافِي **Ona** yani affedene وَهُوَ Bu affeden de (Kimdir?) الْوَارِثُ Varistir (**Nasıl ödemesidir?**) بِإِحْسَانٍ

İyilikle بِلَا مَطْلٍ (Ödemeyi) atlatmadan وَلَا بَخْسٍ Ve eksik vermeden ذٰلِكَ الْحُكْمُ **İşte bu** hüküm (Öyle hüküm ki) الْمَذْكُورُ Zikredilen (Nedir o hüküm de) مِنْ جَوَازِ الْقِصَاصِ Kısasın caiz olması (Daha?) وَالْعَفْوِ عَنْهُ Ve onu affetmek (Neye karşılık?) عَلَى الدِّيَةِ Diyete karşılık (Nedir?) تَخْفِيفٌ تَسْهِيلٌ **Hafifletme,** kolaylaştırmadır (Kim tarafından?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbiniz tarafından** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Daha nedir?) وَرَحْمَةٌ **Ve bir rahmettir** (Kime?) بِكُمْ Size حَيْثُ Şöyle ki وَسَّعَ Genişlik tanıdı (Nerede?) فِي ذٰلِكَ Bu konuda وَلَمْ يَحْتِمْ Kesinleştirmedi (Neyi?) وَاحِدًا مِنْهُمَا Kısas ile diyetten sadece birini (Ne gibi?) كَمَا حَتَمَ Kesinleştirdiği gibi (Kim üzerine?) عَلَى الْيَهُودِ Yahudiler üzerine (Neyi?) الْقِصَاصَ Kısası (Daha kim üzerine?) وَعَلَى النَّصَارٰى Ve Hıristiyanlar üzerine kesinleştirdiği gibi (Neyi?) الدِّيَةَ Diyeti فَمَنِ اعْتَدٰى **Artık her kim haddi aşarsa** ظَلَمَ Zulmederse (Kime?) الْقَاتِلَ Katile (Ne şekilde?) بِأَنْ قَتَلَهُ Onu öldürmekle (Ne vakit?) بَعْدَ ذٰلِكَ **Bundan sonra** أَيِ الْعَفْوِ Yani aftan sonra فَلَهُ **Onun için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** اَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette بِالنَّارِ Ateşle أَوْ فِي الدُّنْيَا Ya da dünyada (Neyle elem verici azap vardır?) بِالْقَتْلِ Öldürülmek ile

179- وَلَكُمْ **Ve sizin için vardır** (Nerede?) فِي الْقِصَاصِ **Kısasta** (Ne vardır?) حَيٰوةٌ **Hayat** أَيْ بَقَاءٌ عَظِيمٌ Yani büyük bir beka vardır يَا أُولِي الْأَلْبَابِ ذَوِي الْعُقُولِ **Ey akıl sahipleri** (Niçin hayat vardır?) لِأَنَّ الْقَاتِلَ Çünkü katil إِذَا عَلِمَ Bildiğinde أَنَّهُ Ki o يُقْتَلُ Öldürülür اِرْتَدَعَ Vazgeçer فَأَحْيَا Böylece hayatta bırakır (Kimi?) نَفْسَهُ Kendisini (Daha kimi hayatta bırakmış olur?) وَمَنْ O kimseyi ki أَرَادَ Diledi (Neyi?) قَتْلَهُ Öldürmeyi فَشُرِعَ İşte bundan sebep (kısas) meşru kılındı لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تَتَّقُونَ **Sakınasınız** (Neden sakınasınız?) الْقَتْلَ Öldürmekten (Niçin sakınasınız?) مَخَافَةَ الْقَوَدِ Kısas gereği öldürülmekten korkarak

180- كُتِبَ **Yazıldı** فُرِضَ Farz kılındı (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Ne vakit?) اِذَا حَضَرَ **Geldiği vakit** (Kime?) اَحَدَكُمُ **Sizden birisine** (Ne?) الْمَوْتُ **Ölüm** أَيْ أَسْبَابُهُ Yani ölüm sebepleri اِنْ تَرَكَ **Şayet bırakmışsa** (Ne?) خَيْرًا مَالًا **Bir hayır,** bir mal (Bu durumda ne farz kılındı?) اَلْوَصِيَّةُ **Vasiyet** (Bu kelime nedir?) مَرْفُوعٌ Merfudur (Neyle merfudur?) بِكُتِبَ "Kütibe" ile (El-vasiyyetü kelimesi daha nedir?) وَمُتَعَلِّقٌ إِذَا Ve "izâ"nın müteallakıdır (Ne zaman?) إِنْ كَانَتْ ظَرْفِيَّةً Şayet "iza" zarf ise (Daha nedir?) وَدَالٌّ عَلَى جَوَابِهَا "İza"nın cevabına delalet eder (Ne zaman?) إِنْ كَانَتْ شَرْطِيَّةً Şayet izâ şartiye ise (Daha neyin cevabına delalet eder?) وَجَوَابِ إِنْ Ve "in"in cevabına

أَيْ فَلْيُوصِ Yani ('in'in cevabı) 'vasiyet etsin'dir (Kime vasiyet etsin?) لِلْوَالِدَيْنِ **Ana-babaya** (Daha?) وَالْأَقْرَبِينَ **Ve akrabalara** (Neyle vasiyet?) بِالْمَعْرُوفِ **Maruf ile** بِالْعَدْلِ Adaletle (Nasıl?) بِأَنْ لَا يَزِيدَ Fazla yapmamak suretiyle (Neye?) عَلَى الثُّلُثِ Üçte bir üzerine (Daha nasıl?) وَلَا يُفَضِّلَ Ve üstün tutmayarak (Kimi?) الْغَنِيَّ Zengini (**Bu vasiyet nasıl vaciptir?**) حَقًّا **Hak olarak** (Buradaki "Hakkan" kelimesi nedir?) مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ Tekitleyici mastardır (Neyi tekitleyici?) لِمَضْمُونِ الْجُمْلَةِ قَبْلَهُ Öncesindeki cümlenin içeriğini (**Kim üzerine hak olarak?**) عَلَى الْمُتَّقِينَ **Sakınanlar üzerine** (Kimden sakınanlar?) اللّٰهَ Allah'tan sakınanlar وَهٰذَا Bu (Nedir?) مَنْسُوخٌ Neshedilmiştir (Neyle neshedilmiştir?) بِآيَةِ الْمِيرَاثِ Miras ayetiyle (Daha?) وَبِحَدِيثِ: "لَا وَصِيَّةَ لِوَارِثٍ" Ve " Varise vasiyet yoktur" hadisiyle رَوَاهُ Bu hadisi rivayet etti (Kim?) التِّرْمِذِيُّ Tirmizi

181- فَمَنْ **Her kim** بَدَّلَهُ **Onu değiştirirse** أَيِ الْإِيصَاءَ Yani vasiyeti (O değiştirecek de kimdir?) مِنْ شَاهِدٍ وَوَصِيٍّ Şahit ve vasiyet edilen kişiler (**Ne vakit değiştirirse?**) بَعْدَ مَا سَمِعَهُ **Onu işittikten sonra** عَلِمَهُ Bildikten sonra فَإِنَّمَا إِثْمُهُ **Artık onun günahı** أَيِ الْإِيصَاءِ الْمُبَدَّلِ Yani değiştirilen vasiyetin günahı (**Nedir?**) عَلَى الَّذِينَ **O kimseler üzerinedir ki** يُبَدِّلُونَهُ **Onu değiştiriyorlar** فِيهِ Burada vardır (Ne?) إِقَامَةُ الظَّاهِرِ Zahiri geçirmek (Neye?) مَقَامَ الْمُضْمَرِ Zamirli yerine إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) سَمِيعٌ **Ziyade işitendir** (Neyi?) لِقَوْلِ الْمُوصِي Vasiyet edenin sözünü (**Daha nedir?**) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِفِعْلِ الْوَصِيِّ Vasiyet edilenin yaptığını فَمُجَازٍ Ve karşılıklandırandır (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onların yaptıkları üzerine

﴿فَمَنْ خَافَ مِن مُوصٍ﴾ مُخَفَّفًا وَمُثَقَّلًا ﴿جَنَفًا﴾ مَيْلًا عَنِ الْحَقِّ خَطَأً ﴿أَوْ إِثْمًا﴾ بِأَنْ تَعَمَّدَ ذٰلِكَ بِالزِّيَادَةِ عَلَى الثُّلُثِ أَوْ تَخْصِيصِ غَنِيٍّ مَثَلًا ﴿فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ ﴿١٨٢﴾﴾ بَيْنَ الْمُوصِي وَالْمُوصَى لَهُ بِالْأَمْرِ بِالْعَدْلِ ﴿فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ فِي ذٰلِكَ ﴿إِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ﴾ فُرِضَ ﴿عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ﴾ مِنَ الْأُمَمِ ﴿لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾﴾ الْمَعَاصِيَ فَإِنَّهُ يَكْسِرُ الشَّهْوَةَ الَّتِي هِيَ مَبْدَؤُهَا ﴿أَيَّامًا﴾ نَصْبٌ بِالصِّيَامِ أَوْ بِصُومُوا مُقَدَّرًا ﴿مَعْدُودَاتٍ﴾ أَيْ قَلَائِلَ أَوْ مُؤَقَّتَاتٍ بِعَدَدٍ مَعْلُومٍ وَهِيَ رَمَضَانُ كَمَا سَيَأْتِي، وَقَلَّلَهُ تَسْهِيلًا عَلَى الْمُكَلَّفِينَ ﴿فَمَنْ كَانَ مِنكُمْ﴾ حِينَ شُهُودِهِ ﴿مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ﴾ أَيْ مُسَافِرًا سَفَرَ الْقَصْرِ وَأَجْهَدَهُ الصَّوْمُ فِي الْحَالَيْنِ فَأَفْطَرَ ﴿فَعِدَّةٌ﴾ فَعَلَيْهِ عِدَّةُ مَا أَفْطَرَ ﴿مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ يَصُومُهَا بَدَلَهُ ﴿وَعَلَى الَّذِينَ﴾ لَا ﴿يُطِيقُونَهُ﴾ لِكِبَرٍ أَوْ مَرَضٍ لَا يُرْجَى بُرْؤُهُ ﴿فِدْيَةٌ﴾ هِيَ ﴿طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ أَيْ قَدْرُ مَا يَأْكُلُهُ فِي يَوْمِهِ وَهُوَ مُدٌّ مِنْ غَالِبِ قُوتِ الْبَلَدِ لِكُلِّ يَوْمٍ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِإِضَافَةِ فِدْيَةٌ وَهِيَ لِلْبَيَانِ وَقِيلَ لَا غَيْرُ مُقَدَّرَةٍ وَكَانُوا مُخَيَّرِينَ فِي صَدْرِ الْإِسْلَامِ بَيْنَ الصَّوْمِ وَالْفِدْيَةِ ثُمَّ نُسِخَ بِتَعْيِينِ الصَّوْمِ بِقَوْلِهِ مَنْ شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: إِلَّا الْحَامِلَ وَالْمُرْضِعَ إِذَا أَفْطَرَتَا خَوْفًا عَلَى الْوَلَدِ فَإِنَّهَا بَاقِيَةٌ بِلَا نَسْخٍ فِي حَقِّهِمَا ﴿فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا﴾ بِالزِّيَادَةِ عَلَى الْقَدْرِ الْمَذْكُورِ فِي الْفِدْيَةِ ﴿فَهُوَ﴾ أَيِ التَّطَوُّعُ ﴿خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا﴾ مُبْتَدَأٌ خَبَرُهُ ﴿خَيْرٌ لَكُمْ﴾ مِنَ الْإِفْطَارِ وَالْفِدْيَةِ ﴿إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾﴾ أَنَّهُ خَيْرٌ لَكُمْ فَافْعَلُوهُ تِلْكَ الْأَيَّامَ ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾ مِنَ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ مِنْهُ ﴿هُدًى﴾ حَالٌ هَادِيًا مِنَ الضَّلَالَةِ ﴿لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ﴾ آيَاتٍ وَاضِحَاتٍ ﴿مِنَ الْهُدَى﴾ مِمَّا يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ مِنَ الْأَحْكَامِ ﴿وَ﴾ مِنَ ﴿الْفُرْقَانِ﴾ مِمَّا يُفَرِّقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ ﴿فَمَنْ شَهِدَ﴾ حَضَرَ ﴿مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ تَقَدَّمَ مِثْلُهُ وَكُرِّرَ لِئَلَّا يُتَوَهَّمَ نَسْخُهُ بِتَعْمِيمِ مَنْ شَهِدَ ﴿يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ وَلِذَا أَبَاحَ لَكُمُ الْفِطْرَ فِي الْمَرَضِ وَالسَّفَرِ وَلِكَوْنِ ذٰلِكَ فِي مَعْنَى الْعِلَّةِ أَيْضًا لِلْأَمْرِ بِالصَّوْمِ عُطِفَ عَلَيْهِ ﴿وَلِتُكْمِلُوا﴾ بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ ﴿الْعِدَّةَ﴾ أَيْ عِدَّةَ صَوْمِ رَمَضَانَ ﴿وَلِتُكَبِّرُوا اللهَ﴾ عِنْدَ إِكْمَالِهَا ﴿عَلَى مَا هَدَاكُمْ﴾ أَرْشَدَكُمْ لِمَعَالِمِ دِينِهِ ﴿وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾﴾ اللهَ عَلَى ذٰلِكَ وَسَأَلَ جَمَاعَةٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَقَرِيبٌ رَبُّنَا فَنُنَاجِيَهُ أَمْ بَعِيدٌ فَنُنَادِيَهُ، فَنَزَلَ: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ﴾ مِنْهُمْ بِعِلْمِي فَأَخْبِرْهُمْ بِذٰلِكَ ﴿أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾ بِإِنَالَتِهِ مَا سَأَلَ ﴿فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي﴾ دُعَائِي بِالطَّاعَةِ ﴿وَلْيُؤْمِنُوا﴾ يُدَاوِمُوا عَلَى الْإِيمَانِ ﴿بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾﴾ يَهْتَدُونَ

TÜRKÇE ANLAMI

182- **Vasiyet edenin**[1] hatalı olarak haktan **meyletmesinden veya** mesela zengine özel muamele ya da üçte birden fazlasını vasiyet etmek suretiyle kasten **günaha gireceğinden endişe duyan kimse,** adaleti emretmek suretiyle vasiyet eden ile edilenin **arasını düzeltirse** bu konuda **ona günah yoktur. Allah şüphesiz mağfiret edendir, merhamet edendir.**

183- **Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere yazıldığı gibi size de yazıldı** farz kılındı. **Umulur ki** masiyetlerden **sakınırsınız.** Zira oruç masiyetlerin sebebi olan şehveti kırar.

184- **Sayılı**[2] az ya da belirli bir sayı ile belli olan -birazdan da geleceği gibi- Ramazan **günlerinde...**[3] **Artık sizden her kim** o günlere vardığında **hasta olur veya sefer üzere** kısaltma yolculuğu ile misafir **bulunur** da her iki durumda da oruç kendisini bitkin düşürür de orucu bozar**sa** tutmadığı **günler adedince** diğer günlerin yerine tutacağı **sair günlerde** oruç tutması ona vaciptir. Yaşlılıktan ya da iyileşmesi umulmayan hastalıktan dolayı **Oruca dayana**maya**cak kimse üzerine de miskin bir kimsenin** bir günde yiyeceği **yemeği** kadar olan **bir fidye!**[4] -ki bu da her gün için o beldede yaygın olan azıktır- **İmdi her kim** fidye konusunda zikredilen miktarı fazlalaştırmakla **gönülden bir hayır yaparsa, bu** gönüllü yapma **kendisi için daha hayırlıdır. Ve oruç tutmanız**[5] **sizin için daha hayırlıdır.**[6] **Eğer siz** onun daha hayırlı olduğunu **bilirseniz** onu bu günlerde yapın!

185- **Ramazan ayı ki, İnsanlar için hidayet olarak**[7] sapıklıktan doğruya eriştiren olarak **ve hidayetten** hak olan hükümlere ulaştırana dair **olan ve de** hak ile batılı birbirinden **ayırıcı beyyineler** apaçık ayetler **olarak Kur'an onda**ki kadir gecesinde Levh-i Mahfuz'dan dünya semasına **indirilmiştir. Sizden bu aya her kim şahit olur,** ulaşır**sa onda oruç tutsun; hasta veya yolculukta olan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutsun.** Benzer ayet daha önce geçmişti. 'Her kim şahit olursa...' sözünün genelliğinden bu hükmün neshedildiği zannedilmesin diye bu ayeti tekrarladı.

---

[1] Bu kelime مُوصٍ şeklinde şeddesiz okunduğu gibi مُوَصٍّ şeklinde şeddeli de okunmuştur.
[2] Bu günleri az yapması mükelleflere kolaylık olsun içindir.
[3] Bu kelime الصِّيَامُ kelimesi tarafından ya da gizli صُومُوا fiili tarafından nasbedilmiştir.
[4] Bir kıraatte ise فِدْيَةُ kelimesi طَعَامُ kelimesine izafeti beyaniye ile izafe edilerek okunmuştur.
[5] Bu kelime mübtedadır.
[6] Bu kelime de haberdir.
[7] Bu kelime haldir.

Allah size kolaylık ister, zorluk istemez. Bundan dolayı da hastalık ve de yolculukta oruç yemeyi mubah kılmıştır. Ayrıca bu ayet oruçla ilgili gelen emir için illet manasında olduğu için şu ayet de onun üzerine atfedilmiştir: **sayıyı** Ramazan orucu sayısını **tamamlamanız**[1] **ve** sayıyı tamamlandığınızda da **size yol göstermesine** dininin şiarlarına sizi irşat etmesine **karşılık O'nu ululamanız için meşru kılmıştır; ola ki** tüm bunlar üzerine Allah'a **şükredersiniz.**

Bir grup Hz. Peygambere: "Rabbimiz bize yakın mıdır -ki ona gizlice yakaralım- yoksa uzak mıdır -ki ona seslice yakaralım-? diye sorduğunda şu ayet indi:

186- **Kullarım sana benden sorarlarsa, Ben, şüphesiz** onlara ilmimle **yakınım.** Bunu onlara bildir. **Dua edenin duasını, bana dua ettiğinde** onu istediğine nail etmek suretiyle **kabul ederim. Artık onlar da bana** itaat etmekle benim davetime **icabet edip Bana inansınlar** inanmaya devam etsinler **ki doğru yola erişsinler** ulaşsınlar.

KELİME ANLAMI

182- فَمَنْ **Her kim de** خَافَ **Korkarsa** (Kimden?) مِنْ مُوصٍ **Vasiyet edenden** (Bu kelime...) مُخَفَّفًا Tahfifli olarak/şeddesiz (okundu) (Daha?) وَمُثَقَّلاً Ve şeddeli (muvassin şeklinde okundu) (Neyden korkarsa?) جَنَفًا مَيْلاً عَنِ الْحَقِّ Haktan **meyletmesinden** (Neye meyletmesinden?) خَطَأً Hataya (Daha?) أَوْ إِثْمًا **Ya da günaha girmesinden** بِأَنْ تَعَمَّدَ ذٰلِكَ Bunu taammüt etmesiyle (Neyle taammüt etmesi?) بِالزِّيَادَةِ Fazla yapmakla (Ne üzerine?) عَلَى الثُّلُثِ Üçte bir üzerine أَوْ تَخْصِيصِ غَنِيٍّ Ya da bir zengine tahsis etmek suretiyle مَثَلاً Mesela فَاَصْلَحَ **Ve de ıslahta bulunursa** (Nerede?) بَيْنَهُمْ **Aralarında** بَيْنَ الْمُوصِي Yani vasiyet edenle (Ne?) وَالْمُوصَى لَهُ Ve vasiyet edilen arasında (Neyle ıslahta bulunursa?) بِالْأَمْرِ بِالْعَدْلِ Adaleti emirle فَلَا إِثْمَ **Günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Ne konuda?) فِي ذٰلِكَ Bu konuda إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Mağfiret edendir** (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Ve rahmet edendir**

183- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** كُتِبَ فُرِضَ **Yazıldı,** farz kılındı (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Ne farz kılındı?) الصِّيَامُ **Oruç** (Ne gibi?) كَمَا كُتِبَ **Yazıldığı gibi** (Kim üzerine?) عَلَى الَّذِينَ **O kimseler üzerine ki** مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْأُمَمِ **Sizden önce**ki ümmetlerden لَعَلَّكُمْ **tâ ki siz** تَتَّقُونَ **sakınasınız** (Neden sakınırsınız?) الْمَعَاصِي Masiyetlerden فَإِنَّهُ Zira o (Nedir?) يَكْسِرُ Kırar (Neyi?) الشَّهْوَةَ Şehveti الَّتِي O şehvet ki هِيَ O (Nedir?) مَبْدَؤُهَا O masiyetlerin sebebidir

---

[1] Buradaki وَلِتُكْمِلُوا kelimesi hem şeddesiz hem de şeddeli olarak okunmuştur.

184- (Ne vakit oruç tutun?) أَيَّامًا **Günlerde** (Bu kelime nedir?) نُصِبَ Nasbolmuştur (Neyle?) بِالصِّيَامِ Sıyam kelimesiyle أَوْ بِصُومُوا مُقَدَّرًا Ya da mukadder "Sûmû" kelimesiyle (**Öyle günler ki**) مَعْدُودَاتٍ **Sayılı** أَيْ قَلَائِلَ أَوْ مُؤَقَّتَاتٍ Yani az ya da belirli (Neyle belirli?) بِعَدَدٍ مَعْلُومٍ Belli bir sayıyla وَهِيَ O günler de (Nedir?) رَمَضَانُ Ramazan ayıdır كَمَا سَيَأْتِي Geleceği gibi وَقَلَّلَهُ Onu az yaptı (Niçin?) تَسْهِيلًا Kolaylaştırmak için (Kim üzerine?) عَلَى الْمُكَلَّفِينَ Mükellefler üzerine فَمَنْ **Her kim** كَانَ **Oldu** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Ne vakit?) حِينَ شُهُودِهِ Ona vardığı vakit (Ne olursa?) مَرِيضًا **Hasta** أَوْ عَلَى سَفَرٍ **Ya da yolculuk üzerinde** أَيْ مُسَافِرًا Yani yolcu olursa (Neyle yolcu olursa?) سَفَرَ الْقَصْرِ Kısaltma yolculuğu ile (Daha?) وَأَجْهَدَهُ الصَّوْمُ Ve onu oruç bitkin düşürürse (Nerede?) فِي الْحَالَيْنِ İki halde de/yani hastalıkta ve yolculukta فَأَفْطَرَ Ve de iftar etmişse فَعِدَّةٌ **Sayılı günler** فَعَلَيْهِ Onun üzerine vardır (Ne?) عِدَّةُ مَا أَفْطَرَ İftar ettiği sayısınca (Neden sayılı günler?) مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ **Diğer günlerden** (Öyle günler ki) يَصُومُهَا Onlarda oruç tutuyor بَدَلَهُ Tutamadıkları yerine وَعَلَى الَّذِينَ **Ve o kimseler üzerine de vardır ki** لَا يُطِيقُونَهُ **Güç yetiremiyorlar** (Niçin güç yetiremiyor?) لِكِبَرٍ Yaşlılıktan (Daha?) أَوْ مَرَضٍ Ya da bir hastalıktan ki لَا يُرْجَى Umulmuyor (Ne?) بُرْؤُهُ İyileşmesi (Ne vardır?) فِدْيَةٌ **Bir fidye** هِيَ O fidye (Nedir o?) طَعَامُ مِسْكِينٍ **Bir miskinin doyurulması** أَيْ قَدْرُ مَا يَأْكُلُهُ Yani yiyeceği miktarda (Nerede yiyeceği?) فِي يَوْمِهِ Bir gününde وَهُوَ O miktar da (Nedir?) مُدٌّ Bir müd/ölçektir (Neden?) مِنْ غَالِبِ قُوتِ الْبَلَدِ O beldenin yaygın azığından (Ne için bir miskini doyurmaktır?) لِكُلِّ يَوْمٍ Her gün için وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) (Neyle?) بِإِضَافَةِ فِدْيَةٍ Fidye kelimesinin izafetiyle وَهِيَ O izafet (Nedir?) لِلْبَيَانِ Beyan içindir وَقِيلَ Dendi ki لَا غَيْرُ Lâ gayru lafzı (Nedir?) مُقَدَّرَةٌ Mukadderdir وَكَانُوا Onlar idiler (Ne idiler?) مُخَيَّرِينَ Muhayerdiler (Nerede?) فِي صَدْرِ الْإِسْلَامِ İslam'ın başında (Nerede muhayyerdiler?) بَيْنَ الصَّوْمِ وَالْفِدْيَةِ Oruç ile fidye arasında ثُمَّ نُسِخَ Sonra neshedildi (Neyle neshedildi?) بِتَعْيِينِ الصَّوْمِ Orucun belirlenmesiyle (Neyle belirlenmesiyle?) بِقَوْلِهِ Allah'ın şu sözüyle مَنْ شَهِدَ "Her kim şahit olursa (Kimden?) مِنْكُمُ Sizden (Neye şahit olursa?) الشَّهْرَ O aya فَلْيَصُمْهُ Onu oruç tutsun" قَالَ Dedi (Kim?) ابْنُ عَبَّاسٍ İbni Abbas إِلَّا الْحَامِلَ وَالْمُرْضِعَ Hamile ve süt emziren hariç (Ne vakit?) إِذَا أَفْطَرَتَا İftar ettikleri vakit (Niçin iftar ettikleri için?) خَوْفًا Korktukları için (Ne üzerine korktukları için?) عَلَى الْوَلَدِ Çocuk üzerine فَإِنَّهَا Çünkü fidye (Nedir?) بَاقِيَةٌ Bakidir (Neyle bakidir?) بِلَا نَسْخٍ Mensuh olmadan

(Nerede?) فِي حَقِّهِمَا O ikisi hakkında فَمَنْ **Her kim** تَطَوَّعَ **Nafile olarak/gönlünden koparak yaparsa** (Ne yaparsa?) خَيْرًا **Bir hayır** (Neyle yaparsa?) بِالزِّيَادَةِ Fazla vermekle (Ne üzerine?) عَلَى الْقَدْرِ الْمَذْكُورِ Zikredilen miktar üzerine (Nerede zikredilen miktar?) فِي الْفِدْيَةِ Fidyede فَهُوَ **İşte o** أَيِ التَّطَوُّعُ Yani o gönüllü hayır (Nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kime?) لَهُ **Ona** وَأَنْ تَصُومُوا **Ve sizin oruç tutmanız** (Bu kelime nedir?) مُبْتَدَأ Mübtedadır خَبَرُهُ Onun haberi de şudur: خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Neden daha hayırlıdır?) مِنَ الإِفْطَارِ İftardan (Daha?) وَالْفِدْيَةِ Ve fidyeden إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) تَعْلَمُونَ أَنَّهُ **Biliyorsunuz** ki o (Nedir?) خَيْرٌ Daha hayırlıdır (Kim için?) لَكُمْ Sizin için فَافْعَلُوهُ O zaman onu yapın (Nerede?) تِلْكَ الْأَيَّامَ O günlerde

185- شَهْرُ رَمَضَانَ **Ramazan ayı** الَّذِي **Öyle Ramazan ayı ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Nerede?) فِيهِ **Onda** (Ne?) الْقُرْآنُ **Kuran** (Nereden indirildi?) مِنَ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ Levh-i Mahfuz'dan (Nereye indirildi?) إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا Dünya semasına (Nerede indirildi?) فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ Kadir gecesinde (Öyle kadir gecesi ki) مِنْهُ Ondan/Ramazan'dan olan (O Kuran ne olduğu halde?) هُدًى **Hidayet olduğu halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir هَادِيًا Doğruya ulaştırıcı olduğu halde demektir (Neden doğruya ulaştırıcı?) مِنَ الضَّلَالَةِ Dalaletten (Kim için hidayet?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** (Daha ne olduğu halde?) وَبَيِّنَاتٍ **Apaçık beyyineler,** آيَاتٍ وَاضِحَاتٍ Açık ayetler (Öyle beyyineler ki) مِنَ الْهُدَى **Hidayetten** (Neye dair olan beyyineler?) مِمَّا يَهْدِي Eriştirene (Neye eriştirene?) إِلَى الْحَقِّ Doğruya (Neden olan doğru?) مِنَ الْأَحْكَامِ Hükümlerden (Daha neden?) **Furkandan** وَ مِنَ الْفُرْقَانِ O şeyden ki بِمَا يَفْرُقُ Ayırıyor (Nereyi?) بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ Hak ile batıl arasını فَمَنْ **Her kim** شَهِدَ **Şahit olursa** حَضَرَ Hazır bulunursa (Kimden?) مِنْكُمُ **Sizden** (Neye şahit olursa?) الشَّهْرَ **O aya** فَلْيَصُمْهُ **Onu oruç tutsun!** وَمَنْ **Ve her kim de** كَانَ **Olursa** (Ne olursa?) مَرِيضًا **Hasta** (Daha?) أَوْ عَلَى سَفَرٍ **Ya da yolculuk üzere olursa** فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ **Sayılı günler** (Neden?) أُخَرَ **Diğer günlerden** تَقَدَّمَ مِثْلُهُ Bunun benzeri geçti وَكُرِّرَ Tekrarlandı (Niçin?) لِئَلَّا يُتَوَهَّمَ Vehmedilmesin diye (Ne?) نَسْخُهُ Onun neshedildiği (Neyle tekrarladı?) بِتَعْمِيمِ مَنْ شَهِدَ Şahit olanlara genellemekle يُرِيدُ **İstiyor** (Kim?) اللهُ **Allah** (Kime?) بِكُمُ **Size** (Neyi istiyor?) الْيُسْرَ **Kolaylığı** (Daha?) وَلَا يُرِيدُ **Ve de istemiyor** (Kime?) بِكُمُ **Size** (Neyi istemiyor?) الْعُسْرَ **Zorluğu** وَلِذَا Bundan dolayı da أَبَاحَ Mubah kıldı (Kime?) لَكُمْ Size (Neyi?)

وَلٰكِنْ ذٰلِكَ Ve yolculukta وَالسَّفَرِ (Daha?) فِي الْمَرَضِ Hastalıkta (Nerede?) الْفِطْرَ Oruç bozmayı
Ve bu olduğu için (Ne olduğu için?) أَيْضًا فِي مَعْنَى الْعِلَّةِ Aynı zamanda illet manasında (Neye
illet?) لِلْأَمْرِ بِالصَّوْمِ Oruçla ilgili emir için عُطِفَ Atfedildi (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Bunun üzerine:
(Niçin kolaylık dileyip, zorluk dilemiyor?) وَلِتُكْمِلُوا Ve de tamamlamanız için (Bu
kelime...) بِالتَّخْفِيفِ Tahfif ile/şeddesiz (Daha?) وَالتَّشْدِيدِ Ve şeddeli (velitükemmilû şeklinde
okundu) **(Neyi tamamlamanız?) الْعِدَّةَ Sayıyı** أَيْ عِدَّةَ صَوْمِ رَمَضَانَ Yani Ramazan orucu-
nun sayısı **(Daha niçin?) وَلِتُكَبِّرُوا Ve büyüklemeniz için** (Kimi?) **اللّٰهَ Allah'ı** (Ne zaman?)
عِنْدَ إِكْمَالِهَا O sayının tamamlanması esnasında **(Ne üzerine büyüklemeniz?) عَلٰى مَا O
şey üzerine ki هَدٰيكُمْ Sizi eriştirdi** أَرْشَدَكُمْ Sizi irşat etti (Neye?) لِمَعَالِمِ دِينِهِ Dininin
şiarlarına **(Daha niçin kolaylık diliyor, zorluk dilemiyor?) وَلَعَلَّكُمْ Ve umulur ki siz
تَشْكُرُونَ Şükredersiniz** (Kime?) اللّٰهَ Allah'a (Ne üzerine?) عَلٰى ذٰلِكَ Bunun üzerine وَسَأَلَ
Sordu (Kim?) جَمَاعَةٌ Bir cemaat (Kime?) النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Hz. Peygambere (Sallallahu
Aleyhi ve Sellem) أَقَرِيبٌ Yakın mıdır? (Kim?) رَبُّنَا Bizim Rabbimiz فَنُنَاجِيهِ O zaman ona münacatta
bulunalım أَمْ بَعِيدٌ Yoksa uzak mıdır? فَنُنَادِيهِ O zaman da bağıralım فَنَزَلَ Bunun üzerine
şu ayet indi

186- **وَإِذَا سَأَلَكَ Ve sordukları zaman** (Kim?) **عِبَادِي Benim kullarım** (Kimden sorduğu
zaman?) **عَنِّي Benden فَإِنِّي Muhakkak ki ben** (Neyim?) **قَرِيبٌ Yakınım** (Kime?) مِنْهُمْ
Onlara (Neyle yakınım?) بِعِلْمِي İlmimle فَأَخْبِرْهُمْ Bildir onlara (Neyi?) بِذٰلِكَ Bunu **أُجِيبُ
İcabet ederim** (Neye?) **دَعْوَةَ الدَّاعِ Dua edenin duasına** (Ne vakit?) **إِذَا دَعَانِ Bana
dua ettikleri vakit** (Neyle icabet ederim?) بِإِنَالَتِهِ Onu nail etmekle (Neye?) مَا سَأَلَ İstediğine
فَلْيَسْتَجِيبُوا Artık icabet etsinler (Kim için?) **لِي Benim için** (Neye icabet etsinler?) دُعَائِي
Benim çağrıma (Neyle icabet etsinler?) بِالطَّاعَةِ İtaatle (Daha ne yapsınlar?) **وَلْيُؤْمِنُوا Ve iman
etsinler** يُدَاوِمُوا Devam etsiler (Neye?) عَلَى الْإِيمَانِ İman etmeye (Kime?) **بِي Bana لَعَلَّهُمْ
tâ ki onlar يَرْشُدُونَ İrşad olurlar** يَهْتَدُونَ Doğruya ulaşırlar

﴿أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ﴾ بِمَعْنَى الْإِفْضَاءِ ﴿إِلٰى نِسَآئِكُمْ﴾ بِالْجِمَاعِ، نَزَلَ نَسْخًا لِمَا كَانَ فِي صَدْرِ الْإِسْلَامِ مِنْ تَحْرِيمِهِ وَتَحْرِيمِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ بَعْدَ الْعِشَاءِ ﴿هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَاَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ﴾ كِنَايَةٌ عَنْ تَعَانُقِهِمَا أَوِ احْتِيَاجِ كُلٍّ مِنْهُمَا اِلَى صَاحِبِهِ ﴿عَلِمَ اللّٰهُ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ﴾ تَخُونُونَ ﴿اَنْفُسَكُمْ﴾ بِالْجِمَاعِ لَيْلَةَ الصِّيَامِ، وَقَعَ ذٰلِكَ لِعُمَرَ وَغَيْرِهِ وَاعْتَذَرُوا اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿فَتَابَ عَلَيْكُمْ﴾ قَبِلَ تَوْبَتَكُمْ ﴿وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْـٰٔنَ﴾ إِذْ أُحِلَّ لَكُمْ ﴿بَاشِرُوهُنَّ﴾ جَامِعُوهُنَّ ﴿وَابْتَغُوا﴾ اُطْلُبُوا ﴿مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ﴾ أَيْ أَبَاحَهُ مِنَ الْجِمَاعِ أَوْ قَدَّرَهُ مِنَ الْوَلَدِ ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا﴾ اللَّيْلَ كُلَّهُ ﴿حَتّٰى يَتَبَيَّنَ﴾ يَظْهَرَ ﴿لَكُمُ الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ﴾ أَيِ الصَّادِقِ بَيَانٌ لِلْخَيْطِ الْأَبْيَضِ وَبَيَانُ الْأَسْوَدِ مَحْذُوفٌ أَيْ مِنَ اللَّيْلِ شُبِّهَ مَا يَبْدُو مِنَ الْبَيَاضِ وَمَا يَمْتَدُّ مَعَهُ مِنَ الْغَبَشِ بِخَيْطَيْنِ أَبْيَضَ وَأَسْوَدَ فِي الْاِمْتِدَادِ ﴿ثُمَّ اَتِمُّوا الصِّيَامَ﴾ مِنَ الْفَجْرِ ﴿اِلَى الَّيْلِ﴾ أَيْ اِلَى دُخُولِهِ بِغُرُوبِ الشَّمْسِ ﴿وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ﴾ أَيْ نِسَاءَكُمْ ﴿وَاَنْتُمْ عَاكِفُونَ﴾ مُقِيمُونَ بِنِيَّةِ الْاِعْتِكَافِ ﴿فِي الْمَسَاجِدِ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِعَاكِفُونَ، نَهْيٌ لِمَنْ كَانَ يَخْرُجُ وَهُوَ مُعْتَكِفٌ فَيُجَامِعُ امْرَأَتَهُ وَيَعُودُ ﴿تِلْكَ﴾ الْأَحْكَامُ الْمَذْكُورَةُ ﴿حُدُودُ اللّٰهِ﴾ حَدَّهَا لِعِبَادِهِ لِيَقِفُوا عِنْدَهَا ﴿فَلَا تَقْرَبُوهَا﴾ أَبْلَغُ مِنْ لَا تَعْتَدُوهَا الْمُعَبَّرِ بِهِ فِي آيَةٍ أُخْرَى ﴿كَذٰلِكَ﴾ كَمَا بَيَّنَ لَكُمْ مَا ذُكِرَ ﴿يُبَيِّنُ اللّٰهُ اٰيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ١٨٧﴾ مَحَارِمَهُ ﴿وَلَا تَاْكُلُوا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ﴾ أَيْ لَا يَأْكُلْ بَعْضُكُمْ مَالَ بَعْضٍ ﴿بِالْبَاطِلِ﴾ الْحَرَامِ شَرْعًا كَالسَّرِقَةِ وَالْغَصْبِ ﴿وَ﴾ لَا ﴿تُدْلُوا﴾ تُلْقُوا ﴿بِهَا﴾ أَيْ بِحُكُومَتِهَا أَوْ بِالْأَمْوَالِ رُشْوَةً ﴿اِلَى الْحُكَّامِ لِتَاْكُلُوا﴾ بِالتَّحَاكُمِ ﴿فَرِيقًا﴾ طَائِفَةً ﴿مِنْ اَمْوَالِ النَّاسِ﴾ مُتَلَبِّسِينَ ﴿بِالْاِثْمِ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١٨٨﴾ أَنَّكُمْ مُبْطِلُونَ- ﴿يَسْـَٔلُونَكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿عَنِ الْاَهِلَّةِ﴾ جَمْعُ هِلَالٍ، لِمَ تَبْدُو دَقِيقَةً ثُمَّ تَزِيدُ حَتَّى تَمْتَلِئَ نُورًا ثُمَّ تَعُودُ كَمَا بَدَتْ وَلَا تَكُونُ عَلَى حَالَةٍ وَاحِدَةٍ كَالشَّمْسِ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿هِيَ مَوَاقِيتُ﴾ جَمْعُ مِيقَاتٍ ﴿لِلنَّاسِ﴾ يَعْلَمُونَ بِهَا أَوْقَاتَ زَرْعِهِمْ وَمَتَاجِرِهِمْ وَعِدَدِ نِسَائِهِمْ وَصِيَامِهِمْ وَإِفْطَارِهِمْ ﴿وَالْحَجِّ﴾ عَطْفٌ عَلَى النَّاسِ أَيْ يُعْلَمُ بِهَا وَقْتُهُ فَلَوِ اسْتَمَرَّتْ عَلَى حَالَةٍ لَمْ يُعْرَفْ ذٰلِكَ ﴿وَلَيْسَ الْبِرُّ بِاَنْ تَاْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا﴾ فِي الْإِحْرَامِ بِأَنْ تَنْقُبُوا فِيهَا نَقْبًا تَدْخُلُونَ مِنْهُ وَتَخْرُجُونَ وَتَتْرُكُوا الْبَابَ وَكَانُوا يَفْعَلُونَ ذٰلِكَ وَيَزْعُمُونَهُ بِرًّا ﴿وَلٰكِنَّ الْبِرَّ﴾ أَيْ ذَا الْبِرِّ ﴿مَنِ اتَّقٰى﴾ اللّٰهَ بِتَرْكِ مُخَالَفَتِهِ ﴿وَاْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ اَبْوَابِهَا﴾ فِي الْإِحْرَامِ كَغَيْرِهِ ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ١٨٩﴾ تَفُوزُونَ- وَلَمَّا صُدَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبَيْتِ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ وَصَالَحَ الْكُفَّارَ عَلَى أَنْ يَعُودَ الْعَامَ الْقَابِلَ وَيُخْلُوا لَهُ مَكَّةَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَتَجَهَّزَ لِعُمْرَةِ الْقَضَاءِ وَخَافُوا أَنْ لَا تَفِيَ قُرَيْشٌ وَيُقَاتِلُوهُمْ وَكَرِهَ الْمُسْلِمُونَ قِتَالَهُمْ فِي الْحَرَمِ وَالْإِحْرَامِ وَالشَّهْرِ الْحَرَامِ نَزَلَ ﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ أَيْ لِإِعْلَاءِ دِينِهِ ﴿الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ﴾ مِنَ الْكُفَّارِ ﴿وَلَا تَعْتَدُوا﴾ عَلَيْهِمْ بِالْاِبْتِدَاءِ بِالْقِتَالِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ١٩٠﴾ الْمُتَجَاوِزِينَ مَا حُدَّ لَهُمْ، وَهٰذَا مَنْسُوخٌ بِآيَةِ بَرَاءَةٍ أَوْ بِقَوْلِهِ:

TÜRKÇE ANLAMI

187- **Sizin için oruç gecesi kadınlarınıza** cimada bulunmak suretiyle **yaklaşmanız** varmanız **helâl kılındı.** Bu ayet İslam'ın ilk dönemlerindeki yatsı namazından sonra yeme içme ve de kadınlarla birleşmenin haram kılınışını nesh için inmiştir. **Onlar sizin için elbise, Siz de onlar için elbisesiniz.** Bu karı kocanın birbirine sarılmasından ya da her birinin diğerine olan ihtiyacından kinayedir. **Muhakkak sizin** oruç gecesi cima etmek suretiyle **nefislerinize hıyanet edeceğinizi**[1] **Allah bildi ve tövbenizi kabul etti ve sizden (günahlarınızı) af buyurdu. Şimdi** size helal kılındıktan sonra **onlara yaklaşın** onlarla ilişkiye girin. **Ve Allah'ın sizler için yazdığı şeyi** yani mubah kıldığı ilişkiyi ya da takdir ettiği çocuğu **arayın** isteyin!. **Ve** tüm gece boyunca **sizler için fecri** sadıkın[2] **beyaz ipliği siyah ipliğinden ayırt edilinceye kadar yiyiniz ve içiniz. Sonra orucu** bu fecirden itibaren **ertesi geceye** yani güneş battıktan sonra ertesi gecenin girişine **kadar tam tutunuz. Ve siz mescitlerde itikafta bulunduğunuzda onlara** kadınlarınıza **yaklaşmayınız. Bu** anlatılan hükümler **Allah'ın** orada durmaları için çizdiği **sınırlarıdır. Sakın onlara yaklaşmayınız.** Bu ifade başka bir ayette geçen "sakın onları aşmayınız" sözünden daha güçlüdür. **İşte böyle** anlatılanları size açıkladığı gibi **Allah âyetlerini insanlara böyle açıkça beyan buyurur. Tâ ki onlar** onun haram kıldıklarından **sakınsınlar.**

188- **Ve mallarınızı aranızda** şeriatta haram kılınan hırsızlık ve de gasp gibi **bâtıl** haram **yolla yemeyiniz.** Yani kiminiz kiminizin malını yemesin demektir. **Ve insanların mallarından bir kısmını** bir bölümünü **siz** batılda olduğunuzu **bildiğiniz halde günah**a karışmak**la** mahkemeleşerek **yemek için onların** hükümlerini ya da rüşvet olarak o malları **hakîmlere düşürmeyin** atmayın

189- Ey Muhammed! **Sana hilâller**in niçin güneş gibi olmayıp, ilk önce ince olarak ortaya çıktığını, sonra da ışıkla doluncaya dek bu inceliğin arttığını, sonra yine bu ilk ortaya çıktığı hale döndüğün**den**[3] **soruyorlar. De ki: "Onlar insanlar için** kendisiyle ekinlerin, ticaretlerini, kadınlarının adetlerini, oruçlarını ve de oruçlarını bozma vakitlerini bildikleri **ve de hacc' için** kendisiyle haccın vaktini bildikleri için **birer vakit ölçüleri**[4]**dir.** Eğer hilal hep aynı

---

[1] Nitekim böyle bir olay Hz. Ömer ve diğer bazı sahabelerin başına gelmiş ve bundan dolayı Hz Peygambere özür beyan etmişlerdi.

[2] Bu kelime beyaz ipliği beyan etmektedir. Siyah ipliğin beyanı ise mahzuftur; yani "gecenin siyah ipliğinden..." demektir. Ortaya çıkan beyazlığı ve de beyazlıkla birlikte uzayan gecenin son karanlığını uzama konusunda beyaz ve de siyah iki ipliğe benzetmiştir.

[3] اَهِلَّة kelimesi هِلاَلٌ kelimesinin cemisidir.

[4] Bu kelime مِيقَاتٌ kelimesinin cemisidir.

görünümde olsaydı bunlar bilinmezdi. **İyilik,** kapıyı bırakıp da kendisinden içeri girip çıktığınız bir delik delmek suretiyle ihramda iken **evlere arka taraflarından gelmeniz değildir.** Onlar bunu iyi zannederek yapıyorlardı. **Fakat iyilik,** yani iyi kişi kendisine muhalefet etmeyi bırakmakla Allah'tan **sakınandır. Ve** ihramda iken **evlere** diğer günlerde olduğu gibi **kapılarından geliniz. Ve Allah'tan korkunuz ki felâha eresiniz** kurtulasınız."

Hz. Peygamber efendimiz Hudeybiye yılında Kabe'yi ziyaret etmekten engellendiğinde gelecek yıl gelmeleri ve de kendileri için Mekke'yi üç gün boyunca boşaltmaları şartıyla kafirlerle anlaşma yapmıştı. Nihayet kaza umresi için hazırlık yaptığında Müslümanlar Kureyş'in sözlerinde durmayarak kendileriyle savaşacağından korkmuşlar, buna ilaveten harem mıntıkasında, ihramda iken ve de haram ayda onlarla savaşmayı hoş görmemişlerdi. Bunun üzerine şu ayet indi:

190- **Ve sizinle savaşanlar** kafirler**le siz de** dinini yüceltmek için **Allah yolunda savaşın. Fakat** savaşa ilk başlayarak onlara karşı **haddi aşmayın. Şüphe yok ki Allah haddi aşanları** kendileri için çizilen sınırı geçenleri **sevmez.** Bu ayet berâe ayetiyle ya da sonrasında gelen şu ayetle neshedilmiştir.

KELİME ANLAMI

187- أُحِلَّ **Helal kılındı** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Ne vakit?) لَيْلَةَ الصِّيَامِ **Oruç günü** (**Ne helal kılındı?**) الرَّفَثُ **Yaklaşmak** (Buradaki er-Rafesü kelimesi nedir?) بِمَعْنَى الْإِفْضَاءِ İfzâ/varmak (**Kime?**) إِلَى نِسَائِكُمْ **Kadınlarınıza** (Neyle varmanız?) بِالْجِمَاعِ Cima/Cinsel ilişki ile نَزَلَ Bu ayet indi (Niçin?) نَسْخًا Nesh için (Neyi?) لِمَا O şeyi ki كَانَ İdi (Nerede?) فِي صَدْرِ الْإِسْلَامِ İslam'ın başlarında (Nedir o şey de?) مِنْ تَحْرِيمِهِ Bunun haram kılınışı (Daha?) وَتَحْرِيمِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ Ve yemenin haram kılınışı (Ne vakit?) بَعْدَ الْعِشَاءِ Yatsıdan sonra هُنَّ **Onlar/kadınlar** (Nedir?) لِبَاسٌ **Örtüdür** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Daha?) وَأَنْتُمْ **Ve siz de** (Nesiniz?) لِبَاسٌ **Örtüsünüz** (Kim için?) لَهُنَّ **Onlar için** (Bu nedir?) كِنَايَةٌ Kinayedir (Neden?) عَنْ تَعَانُقِهِمَا Sarılmasından أَوْ Ya da (Neden kinayedir?) احْتِيَاجِ كُلٍّ مِنْهُمَا Her birinin ihtiyacından (Neye?) إِلَى صَاحِبِهِ Diğerine عَلِمَ **Bildi** (**Kim?**) اللهُ **Allah** أَنَّكُمْ **Ki elbette siz** كُنْتُمْ **Oldunuz** تَخْتَانُونَ **Kötülük ediyorsunuz** تَخُونُونَ Hıyanet ediyorsunuz (**Kime?**) أَنْفُسَكُمْ **Kendinize** (Neyle?) بِالْجِمَاعِ Cima ile (Ne vakit?) لَيْلَةَ الصِّيَامِ Oruç gecesi وَقَعَ ذَلِكَ Bu meydana geldi (Kim için?) لِعُمَرَ Ömer için(Daha?) وَغَيْرِهِ Ve diğerleri için وَاعْتَذَرُوا Ve özür beyan ettiler (Kime?) إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber için (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) فَتَابَ عَلَيْكُمْ قَبْلَ تَوْبَتِكُمْ **O da tevbenizi kabul etti** (Daha?) وَعَفَا **Ve affetti**

(Kimden?) عَنْكُمْ **Sizden** فَالْئٰنَ **Artık şimdi** إِذْ أُحِلَّ لَكُمْ Size helal kılındığında بَاشِرُوهُنَّ **Onlarla mübaşerette bulunun** جَامِعُوهُنَّ Onlarla ilişkiye girin (Daha?) وَابْتَغُوا **Ve isteyin** اُطْلُبُوا Talep edin (Neyi?) مَا **O şeyi ki** كَتَبَ **Yazdı** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** أَيْ أَبَاحَهُ Yani onu mubah kıldı (Nedir o şey?) مِنَ الْجِمَاعِ Cima (Daha?) أَوْ قَدَّرَهُ Ya datakdir ettiği şeyi (O şey de nedendir?) مِنَ الْوَلَدِ Çocuktan وَكُلُوا **Ve de yiyin!** (Daha?) وَاشْرَبُوا **Ve için** (Ne vakit?) اللَّيْلَ كُلَّهُ Tüm gece (Ne vakte değin?) حَتّٰى يَتَبَيَّنَ **Ayırt edilinceye değin** يَظْهَرَ Zuhur edinceye değin (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Ne?) الْخَيْطُ **İplik** (Öyle iplik ki) الْأَبْيَضُ **Beyaz** (Neden ayırt edilinceye kadar) مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ **Siyah iplikten** (Öyle beyaz iplik ki) مِنَ الْفَجْرِ **Fecirden olan** أَيِ الصَّادِقِ Yani fecr-i Sadıktan (Bu 'minel fecri' nedir?) بَيَانٌ Beyandır (Neyi?) لِلْخَيْطِ الْأَبْيَضِ Beyaz ipliği وَبَيَانُ الْأَسْوَدِ Siyahı beyan ise (Nedir?) مَحْذُوفٌ Hazfedilmiştir أَيْ مِنَ اللَّيْلِ Yani geceden olan شُبِّهَ Benzetildi (Ne?) مَا O şey ki يَبْدُو Ortaya çıkıyor (Nedendir o ortaya çıkan?) مِنَ الْبَيَاضِ Beyazdan (Daha neyi benzetti?) وَمَا يَمْتَدُّ Ve uzayan şeyi (Neyle birlikte?) مَعَهُ Onunla birlikte (Nedendir o beyazla birlikte ortaya çıkan?) مِنَ الْغَبَشِ Gecenin son karanlığı (Neye benzetti?) بِخَيْطَيْنِ İki ipliğe (Öyle iki iplik ki) أَبْيَضَ وَأَسْوَدَ Beyaz ve siyah (Ne konuda benzetti?) فِي الْإِمْتِدَادِ Uzama konusunda ثُمَّ أَتِمُّوا **Sonra tamamlayın** (Neyi?) الصِّيَامَ **Orucu** (Neden itibaren?) مِنَ الْفَجْرِ Fecirden itibaren (Nereye kadar?) إِلَى اللَّيْلِ **Geceye kadar** أَيْ إِلَى دُخُولِهِ Yani onun girişine kadar (Neyle girişi?) بِغُرُوبِ الشَّمْسِ Güneşin batımıyla (Daha ne yapın?) وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ **Ve onlarla mübaşerette bulunmayın** أَيْ نِسَاءَكُمْ Yani kadınlarla (Ne olduğunuz halde?) وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ **Halbuki siz itikaftasınız** مُقِيمُونَ Kalıyorsunuz (Neyle?) بِنِيَّةِ الْإِعْتِكَافِ İtikaf niyetiyle (Nerede itikaftasınız?) فِي الْمَسَاجِدِ **Mescitlerde** (Bu kelime nedir?) مُتَعَلِّقٌ Taalluk eder (Neye?) بِعَاكِفُونَ 'Âkifûne kelimesine (Bu nedir?) نَهْيٌ Nehiydir (Kim için?) لِمَنْ O kimse için ki كَانَ Oldu (Ne oldu?) يَخْرُجُ Çıkıyor وَهُوَ مُعْتَكِفٌ Halbuki o itikaftadır فَيُجَامِعُ Ve de ilişkiye giriyor (Kimle?) امْرَأَتَهُ Hanımıyla (Ne?) وَيَعُودُ Ve de geri dönüyor تِلْكَ الْأَحْكَامُ **İşte bu** hükümler (Öyle hükümler ki) الْمَذْكُورَةُ Zikredilen (Nedir?) حُدُودُ اللّٰهِ **Allah'ın hudududur** حَدَّهَا Onları/o hududu sınırladı (Kim için?) لِعِبَادِهِ Kulları için (Niçin sınırladı?) لِيَقِفُوا Durmaları için (Nerede?) عِنْدَهَا O hükümler yanında فَلَا تَقْرَبُوهَا **Sakın onlara yaklaşmayın** (Bu nedir?) أَبْلَغُ Daha mubalağalıdır (Neden?)

مِنْ لَا تَعْتَدُوهَا 'Onları aşmayın' sözünden (Öyle ifade ki?) الْمُعَبَّرِ Tabir edilen (Neyle?) بِهِ Kendisiyle (Nerede tabir edilen?) فِي آيَةٍ أُخْرَى Diğer başka bir ayette كَذٰلِكَ **İşte böylece** كَمَا بَيَّنَ Beyan ettiği gibi (Kim için?) لَكُمْ Sizin için (Neyi?) مَا ذُكِرَ Zikredilenleri يُبَيِّنُ **Beyan eder** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi?) اٰيَاتِهِ **Ayetlerini** (Kim için beyan eder?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** لَعَلَّهُمْ **tâ ki onlar** يَتَّقُونَ **sakınsınlar** (Neden sakınsınlar?) مَحَارِمَهُ Haramlarından

188- وَلَا تَأْكُلُوا **Ve de yemeyin** (Neyi?) اَمْوَالَكُمْ **Mallarınızı** (Nerede?) بَيْنَكُمْ **Aranızda** أَيْ لَا يَأْكُلْ Yani yemesin (Kim?) بَعْضُكُمْ Sizin bazınız (Neyi?) مَالَ بَعْضٍ Bazınızın malını (Neyle yemeyin?) بِالْبَاطِلِ **Batıl ile** الْحَرَامِ Haram ile (Ne yönden haram?) شَرْعًا Şer'an (Ne gibi?) كَالسَّرِقَةِ Hırsızlık gibi (Daha?) وَالْغَصْبِ Ve gasp gibi (Daha?) وَ لَا تُدْلُوا **Ve düşürmeyin** تُلْقُوا Atmayın (Neyi?) بِهَا **Onları** أَيْ بِحُكُومَتِهَا Yani onların hükmünü أَوْ بِالْأَمْوَالِ رُشْوَةً Ya da rüşvet olarak o malları (Kime düşürmeyin?) اِلَى الْحُكَّامِ **Hakimlere** (Niçin böyle yapmayın?) لِتَأْكُلُوا **Yemeniz için** (Neyle?) بِالتَّحَاكُمِ Mahkemeleşerek (Neyi?) فَرِيقًا **Bir kısmını** طَائِفَةً Bir bölümü (Neden olan bir kısım?) مِنْ اَمْوَالِ النَّاسِ **İnsanların mallarından** (Ne olduğunuz halde?) مُتَلَبِّسِينَ Bürünücü olduğunuz halde (Neyle birlikte?) بِالْاِثْمِ **Günahla birlikte** (Ne olduğunuz halde?) وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ **Halbuki siz biliyorsunuz** أَنَّكُمْ Ki siz (Nesiniz?) مُبْطِلُونَ Batıldasınız يَسْئَلُونَكَ

189- **Sana soruyorlar** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Neden?) عَنِ الْاَهِلَّةِ **Hilallerden** (Bu kelime nedir?) جَمْعُ هِلَالٍ، Hilal kelimesinin cemisidir (Neyden soruyorlar?) لِمَ تَبْدُو Niçin ortaya çıkıyor (Ne olarak?) دَقِيقَةً İnce olarak ثُمَّ تَزِيدُ Sonra artıyor (Neye değin?) حَتَّى تَمْتَلِئَ Doluncaya dek (Neyle?) نُورًا Işıkla ثُمَّ تَعُودُ Sonra dönüyor (Ne gibi?) كَمَا بَدَتْ Ortaya çıktığı gibi وَلَا تَكُونُ Ve olmuyor (Ne üzerine?) عَلَى حَالَةٍ وَاحِدَةٍ Tek bir hal üzerine (Ne gibi?) كَالشَّمْسِ Güneş gibi قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara هِيَ **Onlar** (Nedirler?) مَوَاقِيتُ **Vakit ölçüleridir** (Bu kelime nedir?) جَمْعُ مِيقَاتٍ Mikat kelimesinin cemisidir (Kim için vakit ölçüleridir?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** (Öyle vakit ölçüleri ki) يَعْلَمُونَ Bilirler (Neyle?) بِهَا Onlarla/hilallerle (Neyi bilirler?) أَوْقَاتَ زَرْعِهِمْ Ekinlerinin vakitlerini (Daha neyin vakitlerini?) وَمَتَاجِرِهِمْ Ticaret zamanlarını (Daha neyin vakitlerini?) وَعِدَدِ نِسَائِهِمْ Kadınlarının adetlerinin vakitlerini (Daha neyin vakitlerini?) وَصِيَامِهِمْ Oruçlarını vakitlerini (Daha neyin vakitlerini?) وَإِفْطَارِهِمْ İftarlarının

vakitlerini (Daha ne için vakit ölçüleridir?) وَالْحَجِّ **Ve de Hacc için** (Bu kelime nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine?) عَلَى النَّاسِ en-Nâs kelimesi üzerine أَيْ يُعْلَمُ Yani bilinir (Neyle?) بِهَا Onlarla (Ne?) وَقْتُهُ Haccın vakti فَلَوِ اسْتَمَرَّتْ Şayet devam etseydi (Ne üzerine?) عَلَى حَالَةٍ Tek bir hal üzerine لَمْ يُعْرَفْ Bilinmezdi (Ne?) ذٰلِكَ Bu وَلَيْسَ الْبِرُّ **Ve iyilik değildir** (Neyle değildir?) بِأَنْ تَأْتُوا **Gelmenizle** (Nereye?) الْبُيُوتَ **Evlere** (Nereden gelmenizle değildir?) مِنْ ظُهُورِهَا **Onların arkalarından** (Ne vakit?) فِي الْإِحْرَامِ İhramdayken (Nasıl?) بِأَنْ Şöyle ki تَنْقُبُوا Deliyorsunuz (Nerede?) فِيهَا O evlerde (Ne?) نَقْبًا Bir delik (Öyle delik ki) تَدْخُلُونَ Giriyorsunuz (Nereden?) مِنْهُ Oradan (Daha?) وَتَخْرُجُونَ Ve çıkıyorsunuz (Daha?) وَتَتْرُكُوا Ve bırakıyorsunuz (Neyi?) الْبَابَ Kapıyı وَكَانُوا İdiler (Ne idiler?) يَفْعَلُونَ Yapıyorlar (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu (Daha?) وَيَزْعُمُونَهُ Ve zannediyorlardı bunu (Ne zannediyorlardı?) بِرًّا İyilik وَلٰكِنَّ الْبِرَّ **Şu kadarı var ki iyilik** أَيْ ذَا الْبِرِّ Yani iyi olan (Nedir?) مَنِ **O kimsedir ki** اتَّقٰى **Sakındı** (Kimden?) اللّٰهَ Allah'tan (Neyle sakındı?) بِتَرْكِ مُخَالَفَتِهِ Ona muhalefeti bırakarak وَأْتُوا **Ve gelin** (Nereye?) الْبُيُوتَ **Evlere** (Nereden gelin?) مِنْ أَبْوَابِهَا **Kapılarından** (Ne vakit?) فِي الْإِحْرَامِ İhramda (Ne gibi evlere kapılarından girin?) كَغَيْرِهِ Diğer zamanlarda olduğu gibi وَاتَّقُوا **Ve de sakının** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** لَعَلَّكُمْ **tâ ki siz** تُفْلِحُونَ تَفُوزُونَ **Kurtuluşa eresiniz** وَلَمَّا صُدَّ

190- Ne zaman ki engellendi (Kim?) صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Nereden engellendi?) عَنِ الْبَيْتِ Kabeden (Ne vakit?) عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ Hudeybiye yılında (Daha?) وَصَالَحَ Ve sulh yaptı (Kimle?) الْكُفَّارَ Kafirlerle (Ne üzerine sulh yaptı?) عَلَى أَنْ يَعُودَ Dönmek üzere (Ne vakit?) الْعَامَ الْقَابِلَ Gelecek yıl (Daha ne üzerine sulh yaptı?) وَيُخَلُّوا لَهُ Ona boşaltmaları üzerine (Neyi?) مَكَّةَ Mekke'yi ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ Üç gün وَتَجَهَّزَ O da hazırlandı (Ne için?) لِعُمْرَةِ الْقَضَاءِ Kaza umresi için وَخَافُوا Ve korktular (Neden korktular?) أَنْ لَا تَفِيَ Vefa göstermemesinden (Kim?) قُرَيْشٌ Kureyş (Daha?) وَيُقَاتِلُوهُمْ Ve onlarla savaşmasından وَكَرِهَ الْمُسْلِمُونَ Ve Müslümanlar da hoş görmedi (Neyi?) قِتَالَهُمْ Onlarla savaşmayı (Nerede?) فِي الْحَرَمِ Haremde (Daha?) وَالْإِحْرَامِ Ve ihramda (Ne?) وَالشَّهْرِ الْحَرَامِ Ve haram ayda نَزَلَ Bunun üzerine şu ayet indi: وَقَاتِلُوا **Ve savaşın!** (Nerede savaşın?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** أَيْ لِإِعْلَاءِ دِينِهِ Yani onun dinini yüceltmek için (Kimle

savaşın?) الَّذِينَ **O kimselerle ki** يُقَاتِلُونَكُمْ **Sizinle savaşıyorlar** (Kimdendir onlar?) مِنَ الْكُفَّارِ Kafirlerden (Daha?) وَلَا تَعْتَدُوا **Ve de haddi aşmayın** (Kim üzerine haddi aşmayın?) عَلَيْهِمْ Onların üzerine (Neyle haddi aşmayın?) بِالْاِبْتِدَاءِ Başlamakla (Neye?) بِالْقِتَالِ Savaşla اِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** (Kimi?) الْمُعْتَدِينَ **Haddi aşanları** اَلْمُتَجَاوِزِينَ Tecavüz edenleri (Neye?) مَا O şeye ki حُدَّ Sınırlandı (Kim için?) لَهُمْ Onlar için وَهٰذَا Bu ayet (Nedir?) مَنْسُوخٌ Nesh edilmiştir (Neyle nesh edilmiştir?) بِآيَةِ بَرَاءَةٍ Beraet ayetiyle أَوْبِقَوْلِهِ Ya da (sonrasındaki) şu ayetle

﴿وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ﴾ وَجَدْتُمُوهُمْ ﴿وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ﴾ أَيْ مَكَّةَ
وَقَدْ فُعِلَ بِهِمْ ذٰلِكَ عَامَ الْفَتْحِ ﴿وَالْفِتْنَةُ﴾ اَلشِّرْكُ مِنْهُمْ ﴿أَشَدُّ﴾ أَعْظَمُ ﴿مِنَ الْقَتْلِ﴾ لَهُمْ
فِي الْحَرَمِ أَوِ الْإِحْرَامِ الَّذِي اسْتَعْظَمْتُمُوهُ ﴿وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ أَيْ فِي الْحَرَمِ
﴿حَتّٰى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ﴾ فِيهِ ﴿فَاقْتُلُوهُمْ﴾ فِيهِ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِلَا أَلِفٍ فِي الْأَفْعَالِ الثَّلَاثَةِ
﴿كَذٰلِكَ﴾ الْقَتْلِ وَالْإِخْرَاجِ ﴿جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿١٩١﴾﴾ ﴿فَإِنِ انْتَهَوْا﴾ عَنِ الْكُفْرِ وَأَسْلَمُوا
﴿فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ﴾ لَهُمْ ﴿رَحِيمٌ ﴿١٩٢﴾﴾ بِهِمْ- ﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتّٰى لَا تَكُونَ﴾ تُوجَدَ ﴿فِتْنَةٌ﴾ شِرْكٌ
﴿وَيَكُونَ الدِّينُ﴾ اَلْعِبَادَةُ ﴿لِلّٰهِ﴾ وَحْدَهُ لَا يُعْبَدُ سِوَاهُ ﴿فَإِنِ انْتَهَوْا﴾ عَنِ الشِّرْكِ فَلَا تَعْتَدُوا عَلَيْهِمْ
دَلَّ عَلَى هٰذَا ﴿فَلَا عُدْوَانَ﴾ اِعْتِدَاءَ بِقَتْلٍ أَوْ غَيْرِهِ ﴿إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩٣﴾﴾ وَمَنِ انْتَهَى فَلَيْسَ
بِظَالِمٍ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيْهِ- ﴿اَلشَّهْرُ الْحَرَامُ﴾ اَلْمُحَرَّمُ مُقَابِلٌ ﴿بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ﴾ فَكَمَا قَاتَلُوكُمْ
فِيهِ فَاقْتُلُوهُمْ فِي مِثْلِهِ رَدٌّ لِاسْتِعْظَامِ الْمُسْلِمِينَ ذٰلِكَ ﴿وَالْحُرُمَاتُ﴾ جَمْعُ حُرْمَةٍ مَا يَجِبُ احْتِرَامُهُ
﴿قِصَاصٌ﴾ أَيْ يُقْتَصُّ بِمِثْلِهَا إِذَا انْتُهِكَتْ ﴿فَمَنِ اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ﴾ بِالْقِتَالِ فِي الْحَرَمِ أَوِ الْإِحْرَامِ
أَوِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ ﴿فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ﴾ سُمِّيَ مُقَابَلَتُهُ اعْتِدَاءً لِشِبْهِهَا بِالْمُقَابَلِ
بِهِ فِي الصُّورَةِ ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ فِي الْاِنْتِصَارِ وَتَرْكِ الْاِعْتِدَاءِ ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩٤﴾﴾
بِالْعَوْنِ وَالنَّصْرِ- ﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ طَاعَتِهِ اَلْجِهَادِ وَغَيْرِهِ ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ﴾ أَيْ
أَنْفُسِكُمْ وَالْبَاءُ زَائِدَةٌ ﴿إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾ اَلْهَلَاكِ بِالْإِمْسَاكِ عَنِ النَّفَقَةِ فِي الْجِهَادِ أَوْ تَرْكِهِ لِأَنَّهُ
يُقَوِّي الْعَدُوَّ عَلَيْكُمْ ﴿وَأَحْسِنُوا﴾ بِالنَّفَقَةِ وَغَيْرِهَا ﴿إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾﴾ أَيْ يُثِيبُهُمْ-
﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ﴾ أَدُّوهُمَا بِحُقُوقِهِمَا ﴿فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ﴾ مُنِعْتُمْ عَنْ إِتْمَامِهِمَا بِعَدُوٍّ
﴿فَمَا اسْتَيْسَرَ﴾ تَيَسَّرَ ﴿مِنَ الْهَدْيِ﴾ عَلَيْكُمْ وَهُوَ شَاةٌ ﴿وَلَا تَحْلِقُوا رُؤُوسَكُمْ﴾ أَيْ لَا تَتَحَلَّلُوا
﴿حَتّٰى يَبْلُغَ الْهَدْيُ﴾ اَلْمَذْكُورُ ﴿مَحِلَّهُ﴾ حَيْثُ يَحِلُّ ذَبْحُهُ وَهُوَ مَكَانُ الْإِحْصَارِ عِنْدَ الشَّافِعِيِّ
فَيُذْبَحُ فِيهِ بِنِيَّةِ التَّحَلُّلِ وَيُفَرَّقُ عَلَى مَسَاكِينِهِ وَيَحْلِقُ وَبِهِ يَحْصُلُ التَّحَلُّلُ ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ
مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ﴾ كَقَمْلٍ وَصُدَاعٍ فَحَلَقَ فِي الْإِحْرَامِ ﴿فَفِدْيَةٌ﴾ عَلَيْهِ ﴿مِنْ صِيَامٍ﴾
لِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ﴿أَوْ صَدَقَةٍ﴾ بِثَلَاثَةِ آصُعٍ مِنْ غَالِبِ قُوتِ الْبَلَدِ عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ ﴿أَوْ نُسُكٍ﴾ أَيْ
ذَبْحِ شَاةٍ وَأَوْ لِلتَّخْيِيرِ وَأُلْحِقَ بِهِ مَنْ حَلَقَ لِغَيْرِ عُذْرٍ لِأَنَّهُ أَوْلَى بِالْكَفَّارَةِ، وَكَذَا مَنِ اسْتَمْتَعَ بِغَيْرِ الْحَلْقِ
كَالطِّيبِ وَاللُّبْسِ وَالدُّهْنِ لِعُذْرٍ أَوْ غَيْرِهِ ﴿فَإِذَا أَمِنْتُمْ﴾ اَلْعَدُوَّ بِأَنْ ذَهَبَ أَوْ لَمْ يَكُنْ ﴿فَمَنْ تَمَتَّعَ﴾
اِسْتَمْتَعَ ﴿بِالْعُمْرَةِ﴾ أَيْ بِسَبَبِ فَرَاغِهِ مِنْهَا بِمَحْظُورَاتِ الْإِحْرَامِ ﴿إِلَى الْحَجِّ﴾ أَيْ إِلَى الْإِحْرَامِ
بِهِ بِأَنْ يَكُونَ أَحْرَمَ بِهَا فِي أَشْهُرِهِ ﴿فَمَا اسْتَيْسَرَ﴾ تَيَسَّرَ ﴿مِنَ الْهَدْيِ﴾ عَلَيْهِ وَهُوَ شَاةٌ يَذْبَحُهَا

بَعْدَ الْإِحْرَامِ بِهِ وَالْأَفْضَلُ يَوْمُ النَّحْرِ ﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ﴾ الْهَدْيَ لِفَقْدِهِ أَوْ فَقْدِ ثَمَنِهِ ﴿فَصِيَامُ﴾ أَيْ فَعَلَيْهِ صِيَامُ ﴿ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ فِي الْحَجِّ﴾ أَيْ فِي حَالِ الْإِحْرَامِ بِهِ فَيَجِبُ حِينَئِذٍ أَنْ يُحْرِمَ قَبْلَ السَّابِعِ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ وَالْأَفْضَلُ قَبْلَ السَّادِسِ لِكَرَاهَةِ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ وَلَا يَجُوزُ صَوْمُهَا اَيَّامَ التَّشْرِيقِ عَلَى أَصَحِّ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ ﴿وَسَبْعَةٍ اِذَا رَجَعْتُمْ﴾ اِلَى وَطَنِكُمْ مَكَّةَ أَوْ غَيْرِهَا وَقِيلَ إِذَا فَرَغْتُمْ مِنْ أَعْمَالِ الْحَجِّ وَفِيهِ الْتِفَاتٌ عَنِ الْغَيْبَةِ ﴿تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ﴾ جُمْلَةُ تَأْكِيدٍ لِمَا قَبْلَهَا ﴿ذٰلِكَ﴾ الْحُكْمُ الْمَذْكُورُ مِنْ وُجُوبِ الْهَدْيِ أَوِ الصِّيَامِ عَلَى مَنْ تَمَتَّعَ ﴿لِمَنْ لَمْ يَكُنْ اَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ بِأَنْ لَمْ يَكُونُوا عَلَى دُونِ مَرْحَلَتَيْنِ مِنَ الْحَرَمِ عِنْدَ الشَّافِعِيِّ فَإِنْ كَانَ فَلَا دَمَ عَلَيْهِ وَلَا صِيَامَ وَإِنْ تَمَتَّعَ. وَفِي ذِكْرِ الْأَهْلِ إِشْعَارٌ بِاشْتِرَاطِ الْاِسْتِيطَانِ، فَلَوْ أَقَامَ قَبْلَ أَشْهُرِ الْحَجِّ وَلَمْ يَسْتَوْطِنْ أَوْ تَمَتَّعَ فَعَلَيْهِ ذٰلِكَ وَهُوَ أَحَدُ وَجْهَيْنِ عِنْدَ الشَّافِعِيِّ وَالثَّانِي لَا، وَالْأَهْلُ كِنَايَةٌ عَنِ النَّفْسِ وَأُلْحِقَ بِالْمُتَمَتِّعِ فِيمَا ذُكِرَ بِالسُّنَّةِ الْقَارِنُ وَهُوَ مَنْ أَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ وَالْحَجِّ مَعًا أَوْ يَدْخُلُ الْحَجَّ عَلَيْهَا قَبْلَ الطَّوَافِ ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ فِيمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ وَيَنْهَاكُمْ عَنْهُ ﴿وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾﴾ لِمَنْ خَالَفَهُ

TÜRKÇE ANLAMI

191- **Ve onları her nerede yakalarsanız** bulursanız **öldürün. Ve sizi çıkarmış oldukları yer** olan Mekke'**den siz de onları çıkarın.** Nitekim Müslümanlar bunu fetih senesinde yapmışlardı. Onların yaptıkları şirk olan **Fitne ise** tazim ettikleri ihramda ya da haremde iken onları **öldürmekten daha şiddetli** daha büyük**tür. Ve onlar sizinle orada savaşta bulunmadıkça siz de Mescid-i Haram'da** yani harem mıntıkasında **onlar ile savaşta bulunmayınız. Fakat onlar sizinle** orada **savaşta bulunurlarsa onları** orada **öldürünüz.**[1] **Kâfirlerin cezası böyle** çıkarma ve de öldürme**dir.**

192- **Artık** inkar etmeye bir **son ver**ip Müslüman olduklarını bildir**irlerse şüphe yok ki Allah** onlara **mağfiret eden, merhamet edendir.**

193- **Ve** hiçbir şirk **fitne**si bulunmayıp **kalmayıncaya; din** ibadet **yalnız Allah için oluncaya kadar** -bunun sınırı da ondan başkasına ibadet edilmemesidir- **onlar ile savaşa devam ediniz. Eğer onlar** şirke **son verirlerse** onlara karşı haddi aşmayın... bu manaya ayetin şu bölümü delalet etmiştir: **düşmanlık**

---

[1] Bir kıraate yukarıda geçen üç fiil (وَلَا تَقْتُلُوهُمْ...حَتَّى يَقْتُلُوكُمْ...فَإِنْ قَتَلُوكُمْ...) şeklinde elif olmadan okunmuştur.

öldürme ve başka yollarla haddi aşma **ancak zalimlere karşıdır.** Şirkten vazgeçen ise zalim olmadığından ona karşı düşmanlık yapılmaz.

194- **Haram** kılınmış **ay, Haram ay'a** mukabildir. Sizinle haram ayda savaştıkları gibi siz de aynı şekilde haram ayda onlarla savaşın. Bu ayet Müslümanların bunu büyük görmesine karşı bir rettir. **Ve bütün hürmetler**[1] ihtiram edilmesi gereken şeyler **birbirine kısastır.** Yani çiğnendiği takdirde aynısıyla ödeşilir. **O halde her kim** haremde, ihramda veya haram ayda savaşmak suretiyle **size karşı haddi aşarsa siz de ona, size karşı olan haddi aşmasının benzeriyle haddi aşın.** Haddi aşmaya verilen karşılığa "haddi aşma" demesi; kendisiyle karşılık verilen şeyin görünüşte haddi aşmaya benzemesi nedeniyledir. **Ve** yardım/zafer ile saldırıyı terk konusunda **Allah'tan korkunuz. Ve biliniz ki şüphesiz Allah** desteği ve yardımıyla **muttakîler ile beraberdir.**

195- **Ve Allah'**a itaat **yolunda** cihat ve benzeri yerlerde **infak ediniz. Ve kendi ellerinizi**[2] nefislerinizi **tehlikeye** size karşı düşmanların kuvvetlenmesine sebep olan cihadı bırakmak ya da cihat için infak etmeyi bırakmakla helake **atmayınız. Ve** infak etmek ve de başka şekillerle **ihsanda bulununuz. Şüphe yok ki Allah iyilik yapanları sever** yani onları sevaplandırır.

196- **Ve Allah için haccı da umreyi de tamam yapınız** onları tüm hukukunu gözeterek eda ediniz. **Fakat** bir düşman tarafından onu tamamlamaktan **engellenirseniz** size **kurbandan kolaya geleni** -ki bu da koyundur- **Ve bu** anlatılan **kurban** -İmam Şafii'ye göre- kurbanın kesilmesinin helal olduğu engellenme **mahalline varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin** (Hac ve Umreden) helal olmayın/ilişiğinizi kesmeyin. Bu kurban orada helal olmak/ihramdan çıkmak niyetiyle kesilir ve de fakirlere dağıtılır. Traş da olunduktan sonra helal/ "ihramdan çıkmış olma" işi gerçekleşmiş olur. **Ancak sizden her kim hasta olur veya başında** bit ya da ağrı gibi **bir eziyet bulunursa** bundan dolayı da başını ihramdayken keserse ona da üç gün **oruçtan veya** beldenin yaygın azığından altı fakire verilecek üç sa' **sadakadan veya**[3] **kurbandan** yani koyun kesmekten ibaret **bir fidye** vacip olur. Bu kişinin hükmüne, kefaret vermesi hayli hayli gerekli olan özürsüz yere başını kesen kişi ile, ayrıca saç kesimi dışında yine özürlü ya da özürsüz yere

---

[1] حرمة kelimesinin cemisidir.

[2] Buradaki ب zaittir.

[3] أو kelimesi muhayyerlik bildirir.

koku, elbise ve yağ gibi şeylerden faydalanan kişiler de katılmıştır. **Sonra** çekip gitmesi ya da hiç olmaması şeklinde düşmandan **emin olduğunuzda kim hacc'a** yani hac ayları içinde umre için ihrama girmesi suretiyle hacc için ihrama girinceye **kadar umre**den boş kalması sebebi **ile** ihramda mahzurlu olan şeylerden **istifade etmiş olursa**, Hac için ihrama girdikten sonra -en faziletlisi kurban gününde- **kolayına gelen bir kurban** olan koyun **kesmek** gerekir. **Fakat her kim** kurbanlık kalmadığı için ya da parası olmadığı kurban **bulamazsa** o kişiye **üç gün hacc'da** yani hacc için ihramda iken**, yedi gün de** vatanınıza; Mekke ya da diğer başka bir beldeye **döndüğünüz**[1] **vakit** bir diğer görüşe göre ise hacc işlerini bitirdiğiniz vakit **oruç** gerekir. Bu durumda bu kişinin zilhiccenin yedinci gününden önce ihrama girmesi gerekir. En faziletlisi ise -arefe günü oruç tutmak mekruh olduğundan- altıncı günden önce girmesidir. Şafi'nin iki görüşünden en sahih olana göre bu üç günün teşrik günlerinde tutulması caiz değildir. **Bunlar tam on gündür.**[2] Temettu edene kurban ya da oruç gerekeceği şeklinde anlatılan **bu** hüküm, Şafiye göre harem mıntıkasına iki merhale kadar yakın olmayacak şekilde **ailesi Mescid-i Haram'da bulunmayan kimseler hakkındadır.** Eğer ailesi harem mıntıkasına iki merhale yakın ise -temettu yapmış olsa bile- ne kan gerekir ne de oruç! Aile kelimesinin zikredilişi vatan edinmenin şart koşulduğunu bildirir. Eğer kişi hac aylarından önce gelip de buraları vatan edinmeden temettu yapsa anlatılanlar kendisine vacip olur. Bu, Şafinin iki görüşünden birincisidir. İkincisi ise vacip olmaması şeklindedir. Ayrıca aile sözü kişinin kendisinden kinayedir. Hac ve umreyi birlikte yapmak suretiyle ya da tavaf yapmadan önce umre üzerine hacca girmek suretiyle kıran yapan kişi de anlatılan hükümlerde Temettu yapan kişiye sünnetle katılmıştır. **Ve** size emrettiği ve de size yasakladığı şeylerde **Allah'tan korkunuz ve biliniz ki Allah'ın azabı** kendisine muhalefet edene karşı **pek şiddetlidir.**

KELİME ANLAMI

191- وَاقْتُلُوهُمْ **Onları öldürün** حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ **Onları nerede yakalarsanız** وَجَدْتُمُوهُمْ Nerede bulursanız onları (Daha?) وَأَخْرِجُوهُمْ **Ve onları çıkarın** (Nereden?) مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ **Sizi çıkardıkları yerden** أَيْ مَكَّةَ Yani Mekke'den وَقَدْ فُعِلَ Ve yapıldı (Kime?) بِهِمْ Onlara (Ne?) ذٰلِكَ Bu (Ne vakit?) عَامَ الْفَتْحِ Fetih senesinde

---

[1] Burada gaip sigadan muhatap sigaya dönülmüştür.

[2] Bu cümle öncesini tekitler.

وَالْفِتْنَةُ اَلشِّرْكُ **Fitne,** şirk (Kimden olan şirk?) مِنْهُمْ Onlardan (Nedir?) اَشَدُّ **Daha şiddetlidir** أَعْظَمُ Daha büyüktür (Neden daha şiddetlidir?) مِنَ الْقَتْلِ **Öldürmeden** (Kimi öldürmeden?) لَهُمْ Onları (Nerede?) فِي الْحَرَمِ Haremde أَوِ الْإِحْرَامِ Ya da ihramda اَلَّذِي Öyle ihram ki اسْتَعْظَمْتُمُوهُ Onu önemli addettiler وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ **Ve de onlarla savaşmayın** (Nerede?) عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ **Mescid-i Haramın yanında** أَيْ فِي الْحَرَمِ Yani haremde (Ne vakte değin?) حَتّٰى يُقَاتِلُوكُمْ **Sizinle savaşana dek** (Nerede?) فِيهِ **Orada** فَاِنْ قَاتَلُوكُمْ **Şayet sizinle savaşırlarsa** (Nerede?) فِيهِ Orada فَاقْتُلُوهُمْ **Artık onlarla savaşın** (Nerede?) فِيهِ Orada وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) (Neyle okundu?) بِلَا أَلِفٍ Elif olmadan (Nerede elif olmadan?) فِي الْأَفْعَالِ الثَّلَاثَةِ Üç fiilde de (1- Velâ taktulûhum, 2- Hattâ yaktulûkum, 3- Fein katelûkum şeklinde) كَذٰلِكَ الْقَتْلِ وَالْإِخْرَاجِ **İşte böyle** öldürme ve çıkarma gibi**dir** جَزَاءُ الْكَافِرِينَ **Kafirlerin cezası**

192- فَاِنِ انْتَهَوْا **Eğer vazgeçerlerse** (Neden?) عَنِ الْكُفْرِ Küfürden (Daha?) وَأَسْلَمُوا Ve Müslüman olurlarsa فَاِنَّ اللّٰهَ **Şüphe yok ki Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Ziyade mağfiret edendir** (Kime?) لَهُمْ Onlara (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Ziyade merhamet edendir** (Kime?) بِهِمْ Onlara

193- وَقَاتِلُوهُمْ **Ve savaşın onlarla** (Ne vakte değin?) حَتّٰى لَا تَكُونَ **Kalmayıncaya değin** تُوجَدَ Bulunmayıncaya değin (Ne?) فِتْنَةٌ شِرْكٌ **Fitne,** şirk (Daha ne vakte değin?) وَيَكُونَ **Ve oluncaya değin** (Ne?) الدِّينُ الْعِبَادَةُ **Din,** ibadet (Kim için?) لِلّٰهِ **Allah için** وَحْدَهُ Sadece onun için (Öyle ki) لَا يُعْبَدُ İbadet olunmayacak (Kim?) سِوَاهُ Ondan başkası فَاِنِ انْتَهَوْا **Şayet vazgeçerlerse** (Neden?) عَنِ الشِّرْكِ Şirkten فَلَا تَعْتَدُوا Haddi aşmayın (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine دَلَّ Delalet etti (Ne üzerine?) عَلَى هٰذَا Bunun üzerine فَلَا عُدْوَانَ **Düşmanlık yoktur** اِعْتِدَاءَ Haddi aşmak yoktur (Neyle?) بِقَتْلٍ Öldürme ile (Daha?) أَوْ غَيْرِهِ Ya da başka bir şeyle اِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ **Ancak zalimler üzerine** وَمَنِ Ve her kim انْتَهَى Vazgeçerse فَلَيْسَ بِظَالِمٍ Zalim değildir فَلَا عُدْوَانَ Düşmanlık da yoktur (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine

194- اَلشَّهْرُ **Ay** (Öyle ay ki) الْحَرَامُ **Haram** اَلْمُحَرَّمُ Haram kılınmış (Nedir?) مُقَابِلٌ Mukabildir (Neye?) بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ **Haram aya** فَكَمَا قَاتَلُوكُمْ Sizinle savaştıkları gibi (Nerede?)

فِيهِ O ayda فَاقْتُلُوهُمْ Siz de onlarla savaşın (Nerede?) فِي مِثْلِهِ Onun benzerinde (Bu ayet nedir?) رَدٌّ Rettir (Neye?) لِاسْتِعْظَامِ الْمُسْلِمِينَ Müslümanların büyük görmelerine (Neyi büyük görmeleri?) ذٰلِكَ Bunu وَالْحُرُمَاتُ **Hürmetler de** (Bu kelime nedir?) جَمْعُ حُرْمَةٍ Hürmet kelimesinin cemisidir (Bunun anlamı nedir?) مَا يَجِبُ Gerekendir (Ne?) اِحْتِرَامُهُ İhtiram edilmesi (Nedir hürmetler de?) قِصَاصٌ **Kısastır/karşılıklıdır** أَيْ يُقْتَصُّ Kısas yapılır (Neyle?) بِمِثْلِهَا Onun misliyle (Ne vakit?) إِذَا انْتُهِكَتْ Çiğnendiği vakit فَمَنِ **Her kim** اعْتَدٰى **Saldırırsa** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** بِالْقِتَالِ Öldürme ile (Nerede?) فِي الْحَرَمِ Haremde أَوِ الْإِحْرَامِ Ya da İhram'da أَوِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ Ya da Haram ay'da فَاعْتَدُوا **Siz de saldırın** (Kim üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Neyle saldırın?) بِمِثْلِ مَا **O şeyin misliyle ki** اعْتَدٰى **Saldırdı** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** سُمِّيَ İsimlendirildi (Ne?) مُقَابَلَتُهُ Saldırıya mukabele (Neyle isimlendirildi?) اِعْتِدَاءً Saldırı olarak (Niçin böyle isimlendirdi?) لِشِبْهِهَا O benzediği için (Neye?) بِالْمُقَابَلِ Karşılık verilene (Neye karşılık verilene?) بِهِ Kendisine (Yani onların saldırılarına) (Nerede?) فِي الصُّورَةِ Surette وَاتَّقُوا **Ve sakının** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Ne konuda?) فِي الْاِنْتِصَارِ Zafer konusunda (Daha?) وَتَرْكِ الْاِعْتِدَاءِ Ve saldırıyı terk konusunda وَاعْلَمُوا **Ve bilin ki** أَنَّ اللّٰهَ **Elbette Allah** (Nedir?) مَعَ الْمُتَّقِينَ **Muttakilerle birliktedir** (Neyle?) بِالْعَوْنِ Desteğiyle (Daha?) وَالنَّصْرِ Ve yardımıyla

195- وَأَنْفِقُوا **Ve harcayın!** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** طَاعَتِهِ Ona itaatte (İtaatten bedel nerede?) اَلْجِهَادِ Cihatta (Daha nerede?) وَغَيْرِهِ Ve diğer yerlerde وَلَا تُلْقُوا **Ve de atmayın** (Neyi?) بِأَيْدِيكُمْ **Ellerinizi** أَيْ أَنْفُسَكُمْ Yani kendinizi وَالْبَاءُ Buradaki bâ (Nedir?) زَائِدَةٌ Zaittir (Nereye atmayın?) إِلَى التَّهْلُكَةِ **Tehlikeye** اَلْهَلَاكِ Helaka (Neyle atmayın?) بِالْإِمْسَاكِ (Kendinizi) tutmakla (Neden?) عَنِ النَّفَقَةِ Harcamaktan (Nerede?) فِي الْجِهَادِ Cihat yolunda (Daha neyle?) أَوْ تَرْكِهِ Ya da Harcamayı terk etmekle (Niçin bu şekilde kendinizi tehlikeye atmış olursunuz?) لِأَنَّهُ Çünkü bu يُقَوِّي Güçlendirir (Kimi?) اَلْعَدُوَّ Düşmanı (Kim üzerine güçlendirir?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize وَأَحْسِنُوا **Ve de iyilik yapın** (Neyle?) بِالنَّفَقَةِ Harcamakla (Daha?) وَغَيْرِهَا Ve başka şeylerle إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** يُحِبُّ **Sever** (Neyi?) الْمُحْسِنِينَ **İyilik yapanları** أَيْ يُثِيبُهُمْ Yani onlara sevap verir

196- وَأَتِمُّوا **Ve de tamamlayın** (Neyi?) الْحَجَّ **Haccı** (Daha?) وَالْعُمْرَةَ **Ve Umreyi** (Kim için tamamlayın?) لِلَّهِ **Allah için** أَدُّوهُمَا Onları yerine getirin (Neyle?) بِحُقُوقِهِمَا Hukukuyla birlikte فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ **Eğer alıkonursanız** مُنِعْتُمْ Engellenirseniz (Neden?) عَنْ إِتْمَامِهَا Onları tamamlamaktan (Ne sebebiyle?) بِعَدُوٍّ Bir düşman sebebiyle فَمَا **O şey ki** اسْتَيْسَرَ تَيَسَّرَ **Kolay oldu** (Neden?) مِنَ الْهَدْيِ **Kurbandan** (Kurbandan kolay olan nedir?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinizedir وَهُوَ Bu kurban da (Nedir?) شَاةٌ Bir koyundur وَلَا تَحْلِقُوا **Ve de kesmeyin** (Neyi?) رُؤُوسَكُمْ **Başlarınızı** أَيْ لَا تَتَحَلَّلُوا (Hac veya Umreden) Helal olmayın/İlişiğinizi kesmeyin (Ne vakte değin?) حَتَّى يَبْلُغَ **Varıncaya dek** (Ne?) الْهَدْيُ **Kurban** (Öyle kurban ki) الْمَذْكُورُ Zikredilen (Nereye varıncaya kadar?) مَحِلَّهُ **Mahalline** (O mahalden bedel?) حَيْثُ O yere ki يَحِلُّ Helal oluyor (Ne?) ذَبْحُهُ Onun kesilmesi وَهُوَ Bu yer de (Nedir?) مَكَانُ الْإِحْصَارِ Engellenme yeridir (Kime göre bu böyledir?) عِنْدَ الشَّافِعِيِّ İmam Şafi'ye göre فَيُذْبَحُ Kurban kesilir (Nerede?) فِيهِ Orada (Neyle kesilir?) بِنِيَّةِ التَّحَلُّلِ Helal olma/ilişiği kesme niyetiyle (Daha?) وَيُفَرَّقُ Ve dağıtılır (Kime?) عَلَى مَسَاكِينِهِ Oranın miskinlerine وَيَحْلِقُ Ve de tıraş olur وَبِهِ Ve de bununla يَحْصُلُ Meydana gelir (Ne?) التَّحَلُّلُ Helal olma/ilişiği kesme فَمَنْ **Her kim de** كَانَ **Olursa** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Ne olursa?) مَرِيضًا **Hasta** أَوْ بِهِ **Ya da onda bulunursa** (Ne?) أَذًى **Bir eziyet** (Nereden olan eziyet?) مِنْ رَأْسِهِ **Başından** (Ne gibi?) كَقَمْلٍ Bit gibi (Daha?) وَصُدَاعٍ Ve baş ağrısı فَحَلَقَ Ve de kesmişse (Nerede?) فِي الْإِحْرَامِ İhramda فَفِدْيَةٌ **Bir fidye var** (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Neden olan bir fidye?) مِنْ صِيَامٍ **Oruç** (Öyle ki) لِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ Üç gün (Daha?) أَوْ صَدَقَةٍ **Ya da sadaka** (Neyle?) بِثَلَاثَةِ آصُعٍ Üç sâ' ile (Neden olan üç sâ'?) مِنْ غَالِبِ قُوتِ الْبَلَدِ (Mekke) Şehrin(in) yaygın azığından (Kim üzerine sadaka?) عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ Altı fakir üzerine (Daha?) أَوْ نُسُكٍ **Ya da kurban kesmesi** أَيْ ذَبْحِ شَاةٍ Bir koyun kesmesi وَأَوْ Buradaki "ev" (Nedir?) لِلتَّخْيِيرِ Tahyir/muhayyer bırakma içindir وَأُلْحِقَ Ve katıldı (Neye?) بِهِ Buna/başında bir eziyet bulunana (Kim?) مَنْ O kimse ki حَلَقَ Tıraş oldu (Niçin?) لِغَيْرِ عُذْرٍ Özürsüz yere (Niçin katıldı?) لِأَنَّهُ Çünkü o (Nedir?) أَوْلَى Daha layıktır (Neye?) بِالْكَفَّارَةِ Kefaret vermeye وَكَذَا Ve aynı şekildedir مَنِ O kimse ki اسْتَمْتَعَ Faydalandı (Neyle?) بِغَيْرِ الْحَلْقِ Tıraştan başka şeyle (Ne gibi?) كَالطِّيبِ Koku gibi (Daha?) وَاللُّبْسِ Ve elbise gibi (Daha?) وَالدُّهْنِ Ve yağ gibi (Niçin faydalandı?)

لِعُذْرٍ Bir özürden dolayı (Daha?) أَوْ غَيْرِهِ Ya da başka bir sebepten فَإذَا اَمِنْتُمْ **Emin olduğunuzda** (Kimden?) اَلْعَدُوَّ Düşmandan (Nasıl?) بِأَنْ ذَهَبَ Gitmesiyle أَوْ لَمْ يَكُنْ Ya da hiç olmamışsa فَمَنْ تَمَتَّعَ **Her kim faydalanmak isterse** اِسْتَمْتَعَ Faydalanmak isterse (**Neyle faydalanmak isterse?**) بِالْعُمْرَةِ **Umre ile** أَيْ بِسَبَبِ فَرَاغِهِ Yani boş kalması sebebiyle (Neden?) مِنْهَا O umreden (Neyle faydalanmak isterse?) بِمَحْظُورَاتِ الْإِحْرَامِ İhrama mahzurlu olan şeylerden (**Nereye kadar?**) اِلَى الْحَجِّ **Hacc'a kadar** أَيْ اِلَى الْإِحْرَامِ بِهِ Yani Hacca ihrama kadar (Nasıl?) بِأَنْ يَكُونَ Olmasıyla (Ne olmasıyla?) أَحْرَمَ İhrama girmiş (Neye ihrama girmiş olursa?) بِهَا Ona/Umreye (Nerede?) فِي أَشْهُرِهِ Onun/haccın ayları içerisinde فَمَا **O şey ki** اسْتَيْسَرَ تَيَسَّرَ **Kolay oldu** (Neden?) مِنَ الْهَدْيِ **Kurbandan** (Kurbandan kolay olan nedir?) عَلَيْهِ Onun üzerinedir وَهُوَ Bu da (Nedir?) شَاةٌ Bir koyundur (Öyle koyun ki) يَذْبَحُهَا Onu kesiyor (Ne zaman?) بَعْدَ الْإِحْرَامِ İhramdan sonra (Neyle?) بِهِ Onunla/hacla ihramdan sonra وَالْأَفْضَلُ En faziletli olan (Nedir?) يَوْمُ النَّحْرِ Kurban günüdür فَمَنْ **Ve her kim de** لَمْ يَجِدْ **Bulamadıysa** (Neyi?) اَلْهَدْيَ Kurbanı (Niçin bulamadıysa?) لِفَقْدِهِ O/kurban bulunmadığı için (Daha?) أَوْ فَقْدِ ثَمَنِهِ Ya da parası bulunmadığı için فَصِيَامُ أَيْ فَعَلَيْهِ صِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ Onun üzerine **üç günlük oruç vardır** (Nerede?) فِي الْحَجِّ **Hac'da** أَيْ فِي حَالِ الْإِحْرَامِ Yani ihramlı iken (Neye?) بِهِ O Hacca فَيَجِبُ حِينَئِذٍ O zaman vacip olur (Ne?) أَنْ يُحْرِمَ İhrama girmesi (Ne vakit?) قَبْلَ السَّابِعِ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ Zilhiccenin yedisinde önce وَالْأَفْضَلُ En faziletli olan da (Nedir?) قَبْلَ السَّادِسِ Altıncı günden öncedir (Niçin böyledir?) لِكَرَاهَةِ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ Arefe günü orucunun mekruh oluşundan وَلَا يَجُوزُ Ve caiz de değildir (Ne?) صَوْمُهَا Onun/Üç gün orucu (Ne vakit?) اَيَّامَ التَّشْرِيقِ Teşrik günlerinde (Ne üzerinedir bu?) عَلَى أَصَحِّ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ Şafinin iki görüşünden en sahih olana göre (**Daha ne vardır?**) وَسَبْعَةٍ **Ve de yedi (gün)** (**Ne vakit?**) اِذَا رَجَعْتُمْ **Döndüğünüzde** (Nereye?) اِلَى وَطَنِكُمْ Vatanınıza (O vatanınızdan bedel?) مَكَّةَ Mekke'ye (Daha?) أَوْ غَيْرِهَا Ya da ondan başkasına وَقِيلَ Dendi ki إِذَا فَرَغْتُمْ Boş kaldığınızda (Neden?) مِنْ أَعْمَالِ الْحَجِّ Hac işlerinden وَفِيهِ Burada vardır (Ne?) اِلْتِفَاتٌ İltifat/dönüş (Neden?) عَنِ الْغَيْبَةِ Gaipten تِلْكَ **İşte bunlar** (**Nedir?**) عَشَرَةٌ **Ondur** (**Öyle on ki**) كَامِلَةٌ **Tam** (Bu cümle nedir?) جُمْلَةٌ تَأْكِيدٍ Tekit cümlesidir (Neye?) لِمَا قَبْلَهَا Öncesine ذٰلِكَ الْحُكْمُ **İşte bu** hüküm (Öyle hüküm ki) اَلْمَذْكُورُ Zikredilen (Nedendir o hüküm de) مِنْ وُجُوبِ الْهَدْيِ

Kurbanın vacip oluşu أَوِ الصِّيَامِ Ya da orucun vacip oluşu (Kim üzerine?) عَلَى مَنْ تَمَتَّعَ Temettu yapan üzerine (Kim içindir?) لِمَنْ **O kimse için ki** لَمْ يَكُنْ **Olmadı** (Kim?) أَهْلُهُ **Onun ailesi** (Ne olmadı?) حَاضِرِى الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ **Mescid-i Haram'da oturan** (Nasıl?) بِأَنْ Şöyle ki لَمْ يَكُونُوا Olmadılar (Ne üzerine?) عَلَى دُونِ مَرْحَلَتَيْنِ İki merhale yakın (Neden yakın?) مِنَ الْحَرَمِ Mescid-i haram'dan (Nerede bu böyledir?) عِنْدَ الشَّافِعِيِّ Şafiye göre فَإِنْ كَانَ Şayet böyle ise فَلَا دَمَ عَلَيْهِ Kendisine kan gerekmez (Daha?) وَلَا صِيَامَ Ve oruç da وَإِنْ تَمَتَّعَ. Temettu etse bile وَفِي ذِكْرِ الْأَهْلِ Ailenin zikredilişinde vardır (Ne?) إِشْعَارٌ Bildirme (Neyi?) بِاشْتِرَاطِ الْإِسْتِيطَانِ Yurt edinmenin şart koşuluşunu فَلَوْ أَقَامَ Şayet ikamet etse (Ne vakit?) قَبْلَ أَشْهُرِ الْحَجِّ Hac aylarından önce (Daha?) وَ لَمْ يَسْتَوْطِنْ Ve yurt edinmese (Daha?) وَ تَمَتَّعَ Ve temettu yapsa فَعَلَيْهِ Onun üzerine vardır ذٰلِكَ Bu/kurban ya da oruç وَهُوَ Bu görüş (Nedir?) أَحَدُ وَجْهَيْنِ İki vecihten biridir (Nerede?) عِنْدَ الشَّافِعِيِّ Şafi'de وَالثَّانِي İkincisi de şudur لَا Hayır! Yoktur. وَالْأَهْلُ Aile (Nedir?) كِنَايَةٌ Kinayedir (Neden?) عَنِ النَّفْسِ Kendisinden وَأُلْحِقَ Katıldı (Kime?) بِالْمُتَمَتِّعِ Temettu yapan/faydalanana (Nerede katıldı?) فِيمَا ذُكِرَ Anlatılan hükümlerde (Neyle katıldı?) بِالسُّنَّةِ Sünnetle (Kim katıldı?) الْقَارِنُ Kıran yapan وَهُوَ Bu da (Kimdir?) مَنْ O kimsedir ki أَحْرَمَ İhrama girdi (Neyle?) بِالْعُمْرَةِ Umre ile (Daha?) وَالْحَجِّ Ve hac ile مَعًا Birlikte أَوْ يَدْخُلُ Ya da giriyor (Neye?) الْحَجَّ Hacca (Ne üzerine giriyor?) عَلَيْهَا Onun/umre üzerine (Ne vakit?) قَبْلَ الطَّوَافِ Tavaftan önce وَاتَّقُوا **Ve sakının** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Nerede korkun?) فِيمَا O şeyler de ki يَأْمُرُكُمْ Size emrediyor (Neyle?) بِهِ Onunla (Daha?) وَيَنْهَاكُمْ Ve sizi nehyediyor (Neden nehyediyor?) عَنْهُ Ondan وَاعْلَمُوا **Ve bilin ki** أَنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) شَدِيدُ الْعِقَابِ **Azabı şiddetli olandır** (Kime?) لِمَنْ O kimseye ki خَالَفَهُ Ona muhalefet etti

﴿اَلْحَجُّ﴾ وَقْتُهُ ﴿اَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ﴾ شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرُ لَيَالٍ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ وَقِيلَ كُلُّهُ
﴿فَمَنْ فَرَضَ﴾ عَلَى نَفْسِهِ ﴿فِيهِنَّ الْحَجَّ﴾ بِالْإِحْرَامِ بِهِ ﴿فَلَا رَفَثَ﴾ جِمَاعُ فِيهِ ﴿وَلَا فُسُوقَ﴾
مَعَاصٍ ﴿وَلَا جِدَالَ﴾ خِصَامَ ﴿فِي الْحَجِّ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ [فَلَا رَفَثٌ وَلَا فُسُوقٌ] بِفَتْحِ الْأَوَّلَيْنِ،
وَالْمُرَادُ فِي الثَّلَاثَةِ النَّهْيُ ﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ﴾ كَصَدَقَةٍ ﴿يَعْلَمْهُ اللّٰهُ﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ، وَنَزَلَ فِي أَهْلِ
الْيَمَنِ وَكَانُوا يَحُجُّونَ بِلَا زَادٍ فَيَكُونُونَ كَلًّا عَلَى النَّاسِ: ﴿وَتَزَوَّدُوا﴾ مَا يُبَلِّغُكُمْ لِسَفَرِكُمْ ﴿فَاِنَّ خَيْرَ
الزَّادِ التَّقْوٰى﴾ مَا يُتَّقَى بِهِ سُؤَالُ النَّاسِ وَغَيْرُهُ ﴿وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ (١٩٧)﴾ ذَوِي الْعُقُولِ-
﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ﴾ فِي ﴿اَنْ تَبْتَغُوا﴾ تَطْلُبُوا ﴿فَضْلاً﴾ رِزْقًا ﴿مِنْ رَبِّكُمْ﴾ بِالتِّجَارَةِ فِي الْحَجِّ
نَزَلَ رَدًّا لِكَرَاهَتِهِمْ ذٰلِكَ ﴿فَاِذَآ اَفَضْتُمْ﴾ دَفَعْتُمْ ﴿مِنْ عَرَفَاتٍ﴾ بَعْدَ الْوُقُوفِ بِهَا ﴿فَاذْكُرُوا اللّٰهَ﴾
بَعْدَ الْمَبِيتِ بِمُزْدَلِفَةَ بِالتَّلْبِيَةِ وَالتَّهْلِيلِ وَالدُّعَاءِ ﴿عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ﴾ هُوَ جَبَلٌ فِي آخِرِ الْمُزْدَلِفَةِ
يُقَالُ لَهُ قُزَحُ وَفِي الْحَدِيثِ أَنَّهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ بِهِ يَذْكُرُ اللّٰهَ وَيَدْعُو حَتَّى أَسْفَرَ جِدًّا رَوَاهُ مُسْلِمٌ
﴿وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدٰيكُمْ﴾ لِمَعَالِمِ دِينِهِ وَمَنَاسِكِ حَجِّهِ وَالْكَافُ لِلتَّعْلِيلِ ﴿وَاِنْ﴾ مُخَفَّفَةٌ ﴿كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ﴾
قَبْلَ هُدَاهُ ﴿لَمِنَ الضَّٓالّ۪ينَ (١٩٨)﴾- ﴿ثُمَّ اَفِيضُوا﴾ يَا قُرَيْشُ ﴿مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ النَّاسُ﴾ أَيْ مِنْ
عَرَفَةَ بِأَنْ تَقِفُوا بِهَا مَعَهُمْ وَكَانُوا يَقِفُونَ بِالْمُزْدَلِفَةِ تَرَفُّعًا عَنِ الْوُقُوفِ مَعَهُمْ وَثُمَّ لِلتَّرْتِيبِ فِي الذِّكْرِ
﴿وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ﴾ مِنْ ذُنُوبِكُمْ ﴿اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ﴾ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿رَح۪يمٌ (١٩٩)﴾ بِهِمْ- ﴿فَاِذَا قَضَيْتُمْ﴾
أَدَّيْتُمْ ﴿مَنَاسِكَكُمْ﴾ عِبَادَاتِ حَجِّكُمْ بِأَنْ رَمَيْتُمْ جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ وَطُفْتُمْ وَاسْتَقْرَرْتُمْ بِمِنًى ﴿فَاذْكُرُوا اللّٰهَ﴾
بِالتَّكْبِيرِ وَالثَّنَاءِ ﴿كَذِكْرِكُمْ اٰبَٓاءَكُمْ﴾ كَمَا كُنْتُمْ تَذْكُرُونَهُمْ عِنْدَ فَرَاغِ حَجِّكُمْ بِالْمَفَاخِرِ ﴿اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا﴾
مِنْ ذِكْرِكُمْ إِيَّاهُمْ، وَنَصْبُ أَشَدَّ عَلَى الْحَالِ مِنْ ذِكْرًا الْمَنْصُوبِ بِاذْكُرُوا إِذْ لَوْ تَأَخَّرَ عَنْهُ لَكَانَ صِفَةً لَهُ
﴿فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَٓا اٰتِنَا﴾ نَصِيبًا ﴿فِي الدُّنْيَا﴾ فَيُؤْتَاهُ فِيهَا ﴿وَمَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ (٢٠٠)﴾
نَصِيبٍ- ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَٓا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً﴾ نِعْمَةً ﴿وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً﴾ هِيَ الْجَنَّةُ
﴿وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (٢٠١)﴾ بِعَدَمِ دُخُولِهَا وَهٰذَا بَيَانٌ لِمَا كَانَ عَلَيْهِ الْمُشْرِكُونَ وَلِحَالِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْقَصْدُ
بِهِ الْحَثُّ عَلَى طَلَبِ خَيْرَيِ الدَّارَيْنِ كَمَا وُعِدَ بِالثَّوَابِ عَلَيْهِ بِقَوْلِهِ:- ﴿اُولٰٓئِكَ لَهُمْ نَص۪يبٌ﴾ ثَوَابٌ
﴿مِنْ﴾ أَجْلِ ﴿مَا كَسَبُوا﴾ عَمِلُوا مِنَ الْحَجِّ وَالدُّعَاءِ ﴿وَاللّٰهُ سَر۪يعُ الْحِسَابِ (٢٠٢)﴾ يُحَاسِبُ الْخَلْقَ
كُلَّهُمْ فِي قَدْرِ نِصْفِ نَهَارٍ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا لِحَدِيثٍ بِذٰلِكَ

TÜRKÇE ANLAMI

197- **Haccın** vakti **malûm aylardır.** Şevval, zilkade, ve de zil hiccenin on günüdür. Zilhiccenin tamamı olduğu da söylenmiştir. **Her kim o aylarda** ihrama girmek suretiyle kendisine **haccı farz kılarsa artık haccda yaklaşma** cima, **günah**

işlemek masiyet, **tartışma** hasımlaşma **yoktur.**[1] **Ve** sadaka vermek gibi **hayırdan her ne yaparsanız Allah onu bilir** ve de sizi mükafatlandırır. Azık bulundurmadan hac yapıp insanlara yük olan Yemenliler hakkında şu ayet inmiştir: **Ve** sizi yolculuğunuza ulaştıracak kadar **azık edininiz, azığın en hayırlısı ise takvâ** insanlardan istemekten ve de diğer başka şeylerden kendisiyle korunulacak şey**dir. Ve ey tam akıl sahipleri! Ben'den sakınınız,**

198- Hac'da ticaret yapmak suretiyle **Rabbinizden bir fazl** rızık **talep etmeniz,** istemenizde **sizin üzerinize bir günah yoktur.** Bu ayet insanların bunu iyi görmemesine ret olarak inmiştir. **Arafat**'ta durduk**tan** sonra oradan **akın ettiğinizde** çıktığınızda Müzdelife'de de geceledikten sonra dualarla, telbiye ve de tehlil ile **Allah'ı Meş'ar-i Haram**[2] **yanında hemen zikrediniz.** Müslim'in rivayet ettiği bir hadisi şerifte şöyle rivayet edilmiştir: "***Hz Peygamber efendimiz hava bir hayli aydınlanıncaya dek burada Allah'ı zikrederek ve de ona dua ederek durmuştur***" **Ve O'nu,** dinin şiarlarına ve de hac ibadetlerine **sizi gösterdiği için**[3] **zikrediniz. Şüphe yok ki,**[4] **siz bundan,** sizi buna eriştirmesinden **önce sapıklıkta kalmış kimselerden idiniz.**

199- **Sonra**[5] Ey Kureyş! **İnsanların aktığı yerden** yani insanlarla birlikte durmak suretiyle Arafat'tan **siz de akın.** Kureyş kabilesi büyüklendikleri için diğer insanlarla birlikte Arafat'ta değil de Müzdelife'de beklerdi. **Ve Allah'tan** günahlarınız için **mağfiret isteyiniz. Şüphe yok ki Allah** müminlere **mağfiret eden,** onlara **merhamet edendir.**

200- **Sonra** Akabe cemresini taşlayıp, tavaf yapıp, minada kalmak suretiyle **hacc**ınıza **ait ibadetlerinizi yerine getir**ip eda et**diğiniz zaman, babalarınızı andığınız,** haccınızın bitiminde onlardan övgüyle bahsettiğiniz **gibi veya** onları anmanızdan **daha fazla**[6] **olarak** övgü ve de tekbirlerle **Allah'ı anın. İnsanlardan öylesi vardır ki, "Rabbimiz bize** nasibimizi **dünyada ver," der. Bunlar için ahirette bir nasip** pay **yoktur.**

201- **Ve insanlardan öylesi vardır ki, "Ey Rabbimiz! Bize dünyada iyilik** nimet **ver, ahirette de iyilik** olan cenneti **ver ve bizi ateş**e sokmamakla

---

1 Bir kıraate ilk iki kelime (رَفَثَ فُسُوق) fetha ile okunmuştûr. Her üç kelimede de yasaklama kastedilmiştir.

2 Burası Müzdelifenin sonunda "Kuzah" denilen bir dağdır.

3 Buradaki كَ talil içindir.

4 Buradaki إِنْ şeddeli إِنَّ den hafifletilmiştir.

5 ثُمَّ kelimesi anlatımda tertip içindir.

6 أَشَدَّ kelimesi اُذْكُرُوا fiiliyle mensup olan ذِكْرًا kelimesinden hal olmak üzere nasbolmuştur. Eğer ذِكْرًا kelimesinden sonra gelseydi onun sıfatı olurdu.

onun **azabından koru" der.** Bu ayet Müşrikler ile Müminlerin durumunu beyan eder. Bununla gözetilen maksat ise iki yurdun da hayırlısını istemeye teşviktir. Nitekim bir sonraki ayetle buna sevap vaat edilmiştir:

202- **İşte onlar; bunlar için kazandıkları** işledikleri hac ve dua gibi **şeylerden** dolayı **bir nasip,** sevap **vardır. Ve Allah hesabı seri olandır.** Bir hadiste beyan edildiği gibi tüm yaratılanların hesabını dünya günleri ile yarım gün kadar bir vakitte görecektir.

KELİME ANLAMI

197- اَلْحَجُّ **Hac** (Hacdan bedel?) وَقْتُهُ Onun vakti (Nedir?) اَشْهُرٌ **Aylardır** (Öyle aylar ki) مَعْلُومَاتٌ **Belirli** (O aylardan bedel?) شَوَّالٌ Şevval ayıdır (Daha?) وَذُو الْقَعْدَةِ Ve zü'l-kade ayıdır (Daha?) وَعَشْرُ لَيَالٍ Ve on gecedir (Neden?) مِنْ ذِي الْحِجَّةِ Zi'l hicce'den وَقِيلَ Dendi ki كُلُّهُ O Zilhicce-nin tamamıdır فَمَنْ **Her kim** فَرَضَ **Farz kılarsa** (Kime?) عَلَى نَفْسِهِ Kendisine (Nerede?) فِيهِنَّ **O aylarda** (Neyi farz kılarsa?) اَلْحَجَّ **Haccı** (Nasıl farz kılarsa?) بِالْإِحْرَامِ İhrama gir-mekle (Neye ihrama girmekle?) بِهِ O hacca فَلَا رَفَثَ **Yaklaşmak yoktur** جِمَاعَ Cima yoktur (Nerede?) فِيهِ O ay içerisinde (Daha?) وَلَا فُسُوقَ **Günah işlemek de yoktur** مَعَاصٍ Masiyet-ler (Daha?) وَلَا جِدَالَ **Ve tartışma da yoktur** خِصَامَ Hasımlaşmak da (Nerede?) فِي الْحَجِّ **Hac'da** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Nasıl?) بِفَتْحِ الْأَوَّلَيْنِ İlk iki kelimenin fethasıyla (rafese + fusûka şeklinde) وَالْمُرَادُ Kastedilen (Nerede?) فِي الثَّلَاثَةِ Üçünde de (Nedir?) اَلنَّهْيُ Nehiydir وَمَا تَفْعَلُوا **Her ne yaparsanız** (Neden?) مِنْ خَيْرٍ **Hayırdan** (Ne gibi?) كَصَدَقَةٍ Sadaka gibi يَعْلَمْهُ **Onu bilir** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** فَيُجَازِيكُمْ Ve de sizi karşılıklandırır (Neyle?) بِهِ O yaptığınızla وَنَزَلَ Ve indi (Kim hakkında?) فِي أَهْلِ الْيَمَنِ Yemen halkı hakkında وَكَانُوا Onlar idiler يَحُجُّونَ Hac ediyorlar (Nasıl?) بِلَا زَادٍ Azıksız فَيَكُونُونَ Ve oluyorlardı (Ne oluyor-lardı?) كَلًّا عَلَى النَّاسِ İnsanlar üzerine yük وَتَزَوَّدُوا **Azık edinin** (Neyi?) مَا يُبَلِّغُكُمْ Sizi ulaş-tıranı (Neye ulaştıranı?) لِسَفَرِكُمْ Yolculuğunuza فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ **Zira azığın en hayırlısı** (Nedir?) اَلتَّقْوٰى **Takvadır** مَا O şeydir ki يُتَّقٰى Sakınılıyor (Neyle?) بِهِ Onunla (Ne sakınılıyor?) سُؤَالُ النَّاسِ İnsanlardan istemek (Daha ne sakınılıyor?) وَغَيْرُهُ Ve başka şeyler وَاتَّقُونِ **Ve benden korkup-sakının** يَا أُولِي الْأَلْبَابِ ذَوِي الْعُقُولِ **Ey akıl sahipleri!**

198- لَيْسَ **Yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Ne yoktur?) جُنَاحٌ **Günah** (Nere-de?) فِي أَنْ تَبْتَغُوا **İstemenizde** تَطْلُبُوا Talep etmenizde (Neyi?) فَضْلًا **Bir fazl** رِزْقًا Bir rızık (Kim tarafından?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbiniz tarafından** (Neyle istemenizde?) بِالتِّجَارَةِ Ticaret ile

(Nerede ticaret?) فِي الْحَجِّ Hac'da نَزَلَ Bu ayet indi (Niçin?) رَدًّا Ret için (Neyi ret?) لِكَرَاهَتِهِمْ Hoş görmemelerini (Neyi hoş görmemelerini?) ذٰلِكَ Bunu فَاِذَآ اَفَضْتُمْ **Dolup-taştığınızda** دَفَعْتُمْ Akın ettiğinizde (Nereden?) مِنْ عَرَفَاتٍ **Arafat'tan** (Ne vakit?) بَعْدَ الْوُقُوفِ Durduktan/vakfe yaptıktan sonra (Nerede?) بِهَا Orada فَاذْكُرُوا **Zikredin** (Kimi?) اَللّٰهَ **Allah'ı** (Ne vakit?) بَعْدَ الْمَبِيتِ Geceledikten sonra (Nerede geceledikten sonra?) بِمُزْدَلِفَةَ Müzdelifede (Nasıl zikredin?) بِالتَّلْبِيَةِ Telbiye ile (Daha?) وَالتَّهْلِيلِ Ve tehlil ile (Daha?) وَالدُّعَاءِ Ve dua ile (Nerede zikredin?) عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ **Meş'ar-i Haram'da** هُوَ Bu (Nedir?) جَبَلٌ Bir dağdır ki فِي آخِرِ الْمُزْدَلِفَةِ Müzdelifenin sonunda يُقَالُ Denir (Neyi?) لَهُ Ona (Ne denir?) قُزَحُ "Kuzah" وَفِي الْحَدِيثِ Hadis-te rivayet edilmiştir ki أَنَّهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhakkak ki o (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) وَقَفَ Durdu (Nerede?) بِهِ Orada (Ne olduğu halde?) يَذْكُرُ Zikrediyor (Kimi?) اللّٰهَ Allah'ı (Daha?) وَيَدْعُو Ve dua ediyor (Ne vakte değin?) حَتَّى أَسْفَرَ جِدًّا Gün bayağı aydınlanıncaya kadar رَوَاهُ Bunun rivayet etti (Kim?) مُسْلِمٌ Müslim وَاذْكُرُوهُ **Ve onun anın** (Niçin?) كَمَا هَدٰيكُمْ **Size doğrusunu göstermesinden dolayı** (Neyi göstermesinden dolayı?) لِمَعَالِمِ دِينِهِ Dininin şiarlarını (Daha?) وَمَنَاسِكِ حَجِّهِ Ve hacc ibadetlerini وَالْكَافُ Kef (Nedir?) لِلتَّعْلِيلِ Talil içindir وَاِنْ مُخَفَّفَةٌ كُنْتُمْ **Şüphesiz oldunuz** -'İn' tahfif edilmiştir- (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِهِ **Ondan önce** قَبْلَ هُدَاهُ Size doğruyu göstermesinden önce (Ne oldunuz?) لَمِنَ الضَّالِّينَ **Elbette sapıklardan**

199- ثُمَّ اَفِيضُوا **Sonra doldurup-akın!** يَا قُرَيْشُ Ey Kureyş! (Nereden?) مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ **Doldurup-aktığı yerden** (Kim?) النَّاسُ **İnsanlar** أَيْ مِنْ عَرَفَةَ Yani Arafat'tan (Nasıl?) بِأَنْ تَقِفُوا Durmakla (Nerede?) بِهَا Orada (Kimle birlikte?) مَعَهُمْ Onlarla birlikte وَكَانُوا Onlar idiler (Ne idiler?) يَقِفُونَ Duruyorlar (Nerede?) بِالْمُزْدَلِفَةِ Müzdelife'de (Niçin?) تَرَفُّعًا Büyüklendikleri için (Neden?) عَنِ الْوُقُوفِ Durmaktan (Kimle birlikte?) مَعَهُمْ Onlarla birlikte وَثُمَّ "Sümme" (Nedir?) لِلتَّرْتِيبِ Tertip içindir (Nerede?) فِي الذِّكْرِ Anlatımda وَاسْتَغْفِرُوا **Ve de mağfiret dileyin** (Kimden?) اَللّٰهَ **Allah'tan** (Neden mağfiret dileyin?) مِنْ ذُنُوبِكُمْ Günahlarınızdan اِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Ziyade mağfiret edendir** (Kime?) لِلْمُؤْمِنِينَ Müminlere (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Ziyade merhamet edendir** (Kime?) بِهِمْ Onlara

200- فَاِذَا قَضَيْتُمْ **Bitirdiğinizde** أَدَّيْتُمْ Eda ettiğinizde (Neyi?) مَنَاسِكَكُمْ عِبَادَاتِ حَجِّكُمْ **Hac ibadetlerinizi** (Nasıl?) بِأَنْ Şöyle ki رَمَيْتُمْ Taşladınızsa (Neyi?) جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ Akabe cemresini (Daha?) وَطُفْتُمْ Ve tavaf ettinizse (Daha?) وَاسْتَقْرَرْتُمْ Ve durdunuzsa (Nerede?) بِمِنًى Mina'da

فَاذْكُرُوا **Zikredin!** (Kimi?) اللهَ **Allah'ı** (Nasıl zikredin?) بِالتَّكْبِيرِ Tekbir ile Daha?) وَالثَّنَاءِ Ve övgü ile (Ne gibi?) كَذِكْرِكُمْ **Sizin zikretmeniz gibi** (Kimi?) اٰبَاۤءَكُمْ **Babalarınızı** كَمَا كُنْتُمْ Siz olduğunuz gibi (Ne olduğunuz gibi?) تَذْكُرُونَهُمْ Onları zikrediyorsunuz (Nerede?) عِنْدَ فَرَاغِ حَجِّكُمْ Haccınızdan bitirdiğinizde (Nasıl zikrediyorsunuz?) بِالْمَفَاخِرِ Övünülecek şeylerle (**Zikriniz ne olduğu halde?**) اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا **Ya da daha şiddetli zikir ile olduğu halde** (Neden daha şiddetli?) مِنْ ذِكْرِكُمْ Sizin zikretmenizden (Kimi?) إِيَّاهُمْ Onları وَنَصْبُ أَشَدَّ "Eşedde" kelimesinin Nasb oluşu (Ne üzerinedir?) عَلَى الْحَالِ Hal olmak üzere (Neden hal olmak üzere?) مِنْ ذِكْرًا الْمَنْصُوبِ Mensub olan "zikr"den (Neyle mensub olan?) بِاُذْكُرُوا "Üzkurû" fiili ile (Niçin haldir?) إِذْ لَوْ تَأَخَّرَ Şayet sonra gelseydi (Neden?) عَنْهُ O 'zikran' kelimesinden لَكَانَ Elbette olurdu (Ne olurdu?) صِفَةً Sıfat (Neye?) لَهُ O 'zikran' kelimesine فَمِنَ النَّاسِ **İnsanlardan bazısı vardır** مَنْ **O kimse ki** يَقُولُ **Diyor** رَبَّنَا **Ey Rabbimiz!** اٰتِنَا **Bize ver!** (Neyi?) نَصِيبًا Nasibimizi (Nerede ver?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** فَيُؤْتَاهُ Ona da istediği verilir (Nerede verilir?) فِيهَا Dünyada وَمَا لَهُ **Ve onun için olmaz** (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ **Ahirette** (Ne olmaz?) مِنْ خَلَاقٍ نَصِيبٍ **Bir pay,** bir nasip

201- وَمِنْهُمْ **Ve onlardan bazıları da vardır** مَنْ **O kimse ki** يَقُولُ **Diyor** رَبَّنَا **Ey rabbimiz!** اٰتِنَا **Bize ver** (Nerede?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** (Ne ver?) حَسَنَةً **İyilik** نِعْمَةً Nimet (**Daha nerede ver?**) وَفِي الْاٰخِرَةِ **Ve ahirette de** (Ne?) حَسَنَةً **İyilik** هِيَ O iyilik (Nedir?) الْجَنَّةُ Cennettir وَقِنَا **Ve bizi koru** (Neden?) عَذَابَ النَّارِ **Ateşin azabından** (Nasıl koru?) بِعَدَمِ دُخُولِهَا Ona girmemekle وَهٰذَا Bu (İnsanlardan bazıları...ayeti) (Nedir?) بَيَانٌ Beyandır (Neyi?) لِمَا O şeyi ki كَانَ Oldu (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O şey üzerine (Kim?) الْمُشْرِكُونَ Müşrikler (Daha neyi beyandır?) وَلِحَالِ الْمُؤْمِنِينَ Ve müminlerin halini وَالْقَصْدُ Kastedilen (Neyle?) بِهِ Bununla (Nedir?) الْحَثُّ Teşviktir (Neye teşviktir?) عَلَى طَلَبِ خَيْرَيِ الدَّارَيْنِ İki yurttan en hayırlısını istemek üzerine olan bir teşviktir كَمَا وُعِدَ Vaat edildiği gibi (Neyle?) بِالثَّوَابِ Sevapla (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Bunun üzerine (Neyle?) بِقَوْلِهِ Onun şu sözüyle:

202- أُولٰٓئِكَ **İşte onlar** لَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) نَصِيبٌ ثَوَابٌ **Bir nasip,** bir sevap (Neden?) مِنْ أَجْلِ مَا كَسَبُوا **Kazandıklarından** dolayı عَمِلُوا Yaptıklarından dolayı (Nedir o yaptıkları?) مِنَ الْحَجِّ Hac (Ne?) وَالدُّعَاءِ Dua وَاللهُ **Allah** (Nedir?) سَرِيعُ الْحِسَابِ **Hesabı seri olandır** يُحَاسِبُ Hesaba çeker (Kimi?) الْخَلْقَ Yarattıklarını كُلَّهُمْ Hepsini (Ne kadarda?) فِي قَدْرِ نِصْفِ نَهَارٍ Yarım gün miktarında (Neden olan yarım gün?) مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا Dünya günlerinden (Niçin böyledir?) لِحَدِيثٍ Hadis bulunduğu için (Ne hakkında?) بِذٰلِكَ Bunun hakkında

﴿وَاذْكُرُوا اللهَ﴾ بِالتَّكْبِيرِ عِنْدَ رَمْيِ الْجَمَرَاتِ ﴿فِي أَيَامٍ مَعْدُودَاتٍ﴾ أَيْ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ الثَّلَاثَةِ ﴿فَمَنْ
تَعَجَّلَ﴾ أَيِ اسْتَعْجَلَ بِالنَّفْرِ مِنْ مِنًى ﴿فِي يَوْمَيْنِ﴾ أَيْ فِي ثَانِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ بَعْدَ رَمْيِ جِمَارِهِ ﴿فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾
بِالتَّعْجِيلِ ﴿وَمَنْ تَأَخَّرَ﴾ بِهَا حَتَّى بَاتَ لَيْلَةَ الثَّالِثِ وَرَمَى جِمَارَهُ ﴿فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ بِذٰلِكَ أَيْ هُمْ مُخَيَّرُونَ
فِي ذٰلِكَ وَنَفْيُ الْإِثْمِ ﴿لِمَنِ اتَّقٰى﴾ اللهَ فِي حَجِّهِ لِأَنَّهُ الْحَاجُّ فِي الْحَقِيقَةِ ﴿وَاتَّقُوا اللهَ وَاعْلَمُوا اَنَّكُمْ اِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٢٠٣﴾﴾ فِي الْآخِرَةِ فَيُجَازِيكُمْ بِأَعْمَالِكُمْ- ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾
وَلَا يُعْجِبُكَ فِي الْآخِرَةِ لِمُخَالَفَتِهِ لِاعْتِقَادِهِ ﴿وَيُشْهِدُ اللهَ عَلٰى مَا فِي قَلْبِهِ﴾ أَنَّهُ مُوَافِقٌ لِقَوْلِهِ ﴿وَهُوَ اَلَدُّ
الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾﴾ شَدِيدُ الْخُصُومَةِ لَكَ وَلِأَتْبَاعِكَ لِعَدَاوَتِهِ لَكَ وَهُوَ الْأَخْنَسُ بْنُ شَرِيقٍ كَانَ مُنَافِقًا
حُلْوَ الْكَلَامِ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْلِفُ أَنَّهُ مُؤْمِنٌ بِهِ وَمُحِبٌّ لَهُ فَيُدْنِي مَجْلِسَهُ فَأَكْذَبَهُ اللهُ فِي ذٰلِكَ
وَمَرَّ بِزَرْعٍ وَحُمُرٍ لِبَعْضِ الْمُسْلِمِينَ فَأَحْرَقَهُ وَعَقَرَهَا لَيْلًا كَمَا قَالَ تَعَالَى:- ﴿وَإِذَا تَوَلّٰى﴾ اِنْصَرَفَ عَنْكَ
﴿سَعٰى﴾ مَشَى ﴿فِي الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ﴾ مِنْ جُمْلَةِ الْفَسَادِ ﴿وَاللهُ
لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ ﴿٢٠٥﴾﴾ أَيْ لَا يَرْضَى بِهِ- ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللهَ﴾ فِي فِعْلِكَ ﴿اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ﴾ حَمَلَتْهُ
الْأَنَفَةُ وَالْحَمِيَّةُ عَلَى الْعَمَلِ ﴿بِالْاِثْمِ﴾ الَّذِي أُمِرَ بِاتِّقَائِهِ ﴿فَحَسْبُهُ﴾ كَافِيهِ ﴿جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٢٠٦﴾﴾
اَلْفِرَاشُ هِيَ- ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي﴾ يَبِيعُ ﴿نَفْسَهُ﴾ أَيْ يَبْذُلُهَا فِي طَاعَةِ اللهِ ﴿ابْتِغَاءَ﴾ طَلَبَ
﴿مَرْضَاتِ اللهِ﴾ رِضَاهُ، وَهُوَ صُهَيْبٌ لَمَّا آذَاهُ الْمُشْرِكُونَ هَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَتَرَكَ لَهُمْ مَالَهُ ﴿وَاللهُ رَؤُفٌ
بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾﴾ حَيْثُ أَرْشَدَهُمْ لِمَا فِيهِ رِضَاهُ- وَنَزَلَ فِي عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ وَأَصْحَابِهِ لَمَّا عَظَّمُوا السَّبْتَ
وَكَرِهُوا الْإِبِلَ بَعْدَ الْإِسْلَامِ ﴿يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ﴾ بِفَتْحِ السِّينِ وَكَسْرِهَا [اَلسِّلْمِ]
الْإِسْلَامِ ﴿كَافَّةً﴾ حَالٌ مِنَ السِّلْمِ أَيْ فِي جَمِيعِ شَرَائِعِهِ ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ﴾ طُرُقَ ﴿الشَّيْطَانِ﴾
أَيْ تَزْيِينَهُ بِالتَّفْرِيقِ ﴿اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٠٨﴾﴾ بَيِّنُ الْعَدَاوَةِ- ﴿فَاِنْ زَلَلْتُمْ﴾ مِلْتُمْ عَنِ الدُّخُولِ فِي
جَمِيعِهِ ﴿مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ﴾ اَلْحُجَجُ الظَّاهِرَةُ عَلَى أَنَّهُ حَقٌّ ﴿فَاعْلَمُوا اَنَّ اللهَ عَزِيزٌ﴾
لَا يُعْجِزُهُ شَيْءٌ عَنِ انْتِقَامِهِ مِنْكُمْ ﴿حَكِيمٌ ﴿٢٠٩﴾﴾ فِي صُنْعِهِ- ﴿هَلْ﴾ مَا ﴿يَنْظُرُونَ﴾ يَنْتَظِرُ التَّارِكُونَ
الدُّخُولَ فِيهِ ﴿اِلَّا اَنْ يَأْتِيَهُمُ اللهُ﴾ أَيْ أَمْرُهُ كَقَوْلِهِ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ أَيْ عَذَابُهُ ﴿فِي ظُلَلٍ﴾ جَمْعُ ظُلَّةٍ
﴿مِنَ الْغَمَامِ﴾ اَلسَّحَابِ ﴿وَالْمَلٰئِكَةُ وَقُضِيَ الْاَمْرُ﴾ تَمَّ أَمْرُ هَلَاكِهِمْ ﴿وَاِلَى اللهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿٢١٠﴾﴾
بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ وَالْفَاعِلِ فِي الْآخِرَةِ فَيُجَازِي

TÜRKÇE ANLAMI

203- **Ve** cemreleri taşlarken tekbir getirerek **Allah'ı sayılı günlerde** yani üç teşrik gününde **zikrediniz. Artık her kim** cemresini taşladıktan sonra **iki gün içinde** teşrik günlerinin ikincisinde **acele eder** de Mina'dan çabuk çıkmak isterse acele etmesinde **onun üzerine günah yoktur. Kim de** orada **geri kalır**,

üçüncü geceyi de orada geçirip cemresini taşlarsa bu konuda **ona da günah yoktur.** Yani onlar kalıp, kalmamakta serbesttirler. Günahın olmaması hac hususunda Allah'tan **sakınanlar içindir.** Zira gerçek hacı böyle bir kimsedir. **Allah'tan korkun ve bilin ki** ahirette **hepiniz O'nun huzurunda toplanacaksınız** O da sizi amellerinizle karşılıklandıracak...

204- **Ve insanlardan bazıları vardır ki,** inancına aykırı olduğu için ahiret hakkındakiler olmasa da **dünya hayatı hakkındaki sözü seni imrendirir. Ve** söylediklerinin **kalbinde olana** uygun olduğuna dair **Allah'ı şahit tutar. Halbuki o** düşmanlığından dolayı **hasımların en yamanı,** sana ve sana uyanlara karşı husumeti şiddetli olan**dır.** Bu şahıs Ahnes b. Şerik'tir. Bu kişi Hz. Peygambere karşı çok tatlı dilli olan bir münafıktı. Kendisini sevdiğine ve de iman ettiğine dair yemin eder, böylece Peygamberin meclisine yakın olurdu. Allah da bu konuda onu yalanlamıştır. O da geceleyin bazı Müslümanlara ait tarla ve eşeklerin bulunduğu bir yere gitmiş, tarlayı yakmış, eşeklerin de ayaklarını kesmişti. Aynen Allah telanın dediği gibi:

205- **Ve dönüp-gittiğinde,** yanından ayrıldığında **yeryüzünde bozgunculuk yapmaya,** ve de bozgunculuğun bir türü olan **ekinleri, zürriyetleri helâk etmeğe çalışır. Allah ise bozguncuğu sevmez,** ona razı olmaz.

206- **Ve ona,** yaptığın şeyde **"Allah'tan kork!" denildiği zaman kendisini,** korunmakla emredilmiş olduğu **günah ile izzet-i nefs tutar.** Gurur ve hamiyet kendisini bunu yapmaya sevkeder **Artık ona cehennem yeter** kâfidir. **Ve ne fena bir döşek,** yatak**tır** o!

207- **İnsanlardan bazıları da vardır ki, Allah'ın rızasını** hoşnutluğunu **aramak** istemek **için nefsini satar** onu Allah'a itaat yolunda feda eder. Bu kişi Suheyb'dir. Müşrikler kendisine eziyet ettiğinde tüm malını bırakıp Medine'ye hicret etmişti. **Allah ise kullarına çok merhametlidir.** Zira kendi rızasının bulunduğu şeyi onlara irşat etmiştir.

İslam geldikten sonra hala Cumartesi gününe tazim eden ve de deve etini hoş görmeyen Abdullah b. Selam ve de arkadaşları hakkında şu ayetler inmiştir:

208- **Ey imân edenler! Barışın**[1] İslam'ın **tamamına**[2] yani tüm kurallarına **giriniz. Ve şeytanın adımlarına** yollarına yani (hükümlerde) ayrım yapmayı güzel göstermesine **uymayınız. Şüphe yok ki o sizin için bir apaçık düşmandır** düşmanlığı ortadadır.

209- **Şimdi size bunca beyyineler** onun hak olduğuna dair açık deliller **geldikten sonra yine** de onun tamamına girmekten meyleder, **kayarsanız, artık biliniz ki,**

---

[1] Bu kelimedeki س harfi hem kesre, hem de fetha ile okunmuştur.
[2] Bu kelime السِّلْم kelimesinden haldir.

şüphesiz Allah güçlü olup, sizden intikam almasına kimse engel olamaz., yaptıklarında **hikmetlidir.**

210- **O** İslam'a girmeyi bırakan**nlar ancak beyaz buluttan gölgeler içinde**[1] **Allah'ın** emrinin[2] **ve meleklerin kendilerine gelmelerin beklerler. Halbuki,** onların helak edilmelerine dair **emir tamam olmuştur. Ve bütün işler** Ahirette **Allah'a döndürülecek,** o da onları karşılıklandıracak**tır.**[3]

KELİME ANLAMI

203- وَاذْكُرُوا **Ve zikredin** (Kimi?) اللّٰهَ **Allah'ı** (Neyle?) بِالتَّكْبِيرِ Tekbirle (Ne vakit?) عِنْدَ رَمْيِ الْجَمَرَاتِ Taşları atarken (Nerede zikredin?) فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ **Sayılı günlerde** أَيْ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ الثَّلَاثَةِ Yani üç teşrik gününde فَمَنْ **Her kim** تَعَجَّلَ **Acele ederse** أَيِ اسْتَعْجَلَ Yani acele etmek isterse (Nasıl?) بِالنَّفْرِ Acele acele çıkmakla (Nereden?) مِنْ مِنًى Mina'dan (Nerede?) فِي يَوْمَيْنِ **İki gün içerisinde** أَيْ فِي ثَانِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ Yani teşrik günlerinin ikincisinde (Ne vakit?) بَعْدَ رَمْيِ جِمَارِهِ Taşlarını attıktan sonra فَلَا إِثْمَ **Günah yoktur** (Kim üzerine günah yoktur?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Ne sebebiyle?) بِالتَّعْجِيلِ Acele etmesi sebebiyle وَمَنْ **Ve her kim de** تَأَخَّرَ **Geri kalırsa** (Nerede?) بِهَا O Mina'da حَتَّى بَاتَ Hatta gecelerse لَيْلَةَ الثَّالِثِ Üçüncü gece (Daha?) وَرَمَى جِمَارَهُ Ve taşlarını da atarsa فَلَا إِثْمَ **Günah yoktur** (Kim üzerine günah yoktur?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Ne sebebiyle?) بِذٰلِكَ Bu sebeple أَيْ هُمْ Yani onlar (Nedir?) مُخَيَّرُونَ Muhayyerdirler (Nerede?) فِي ذٰلِكَ Bu konuda وَنَفْيُ الْإِثْمِ Günahın kaldırılması (Kim içindir bu günahın kaldırılması?) لِمَنْ **O kimse içindir ki** اتَّقَى **Sakındı** (Kimden sakındı?) اللّٰهَ Allah'tan (Nerede?) فِي حَجِّهِ Haccında (Niçin?) لِأَنَّهُ Çünkü o (Nedir?) الْحَاجُّ Hacıdır (Nerede?) فِي الْحَقِيقَةِ Gerçekte وَاتَّقُوا **Ve sakının** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Ne?) وَاعْلَمُوا **Ve bilin ki** أَنَّكُمْ **Şüphesiz siz** إِلَيْهِ **Ona** تُحْشَرُونَ **Haşrolunacak/toplanacaksınız** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette فَيُجَازِيكُمْ O da sizi karşılıklandıracaktır (Neyle?) بِأَعْمَالِكُمْ Amellerinizle

204- وَمِنَ النَّاسِ **Ve insanlardan bazıları vardır** مَنْ **O kimse ki** يُعْجِبُكَ **Seni imrendirir** (Ne?) قَوْلُهُ **Onun sözü** (Neredeki sözü?) فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا **Dünya hayatındaki** وَلَا يُعْجِبُكَ Ve imrendirmez seni (Neredeki sözü?) فِي الْآخِرَةِ Ahiretteki (Niçin imrendirmez?)

---

[1] Bu kelime ظُلَّةٌ kelimesinin cemisidir.
[2] Bu ayetin anlamı tıpkı "**Ya da Rabbinin emrinin** -yani azabının- **gelmesini mi bekliyorlar?**" (Nahl:33) ayetinde olduğu gibidir.
[3] Bu fiil hem fail, hem de meful için bina edilmiştir, yani hem malum, hem de meçhul olarak okunmuştur.

لِمُخَالَفَتِهِ O sözü aykırı olduğu için (Neye?) لِاعْتِقَادِهِ İnancına وَيُشْهِدُ **Ve şahit de tutar** (Kimi?) اَللهَ **Allah'ı** (Ne üzerine şahit tutar?) عَلَى مَا **O şey üzerine ki** فِي قَلْبِهِ **Onun kalbindedir** (Neye şahit tutar?) أَنَّهُ Ki onun kalbinde bulunan (Nedir?) مُوَافِقٌ Uygundur (Neye?) لِقَوْلِهِ Sözüne (O ne olduğu halde?) وَهُوَ **Halbuki o** (Nedir?) أَلَدُّ الْخِصَامِ **Hasımların en yamanıdır** شَدِيدُ الْخُصُومَةِ Husumeti şiddetli olandır (Kime?) لَكَ Sana (Daha kime?) وَلِأَتْبَاعِكَ Ve sana tabi olanlara (Niçin?) لِعَدَاوَتِهِ Düşmanlığından dolayı (Kime?) لَكَ Sana وَهُوَ O kişi (Kimdir?) الْأَخْنَسُ بْنُ شَرِيقٍ Ahnes b. Şerik'tir كَانَ O idi (Ne idi?) مُنَافِقًا Münafık (Daha neydi?) حُلْوَ الْكَلَامِ Tatlı Sözlü idi (Kim için?) لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Selem) için يَحْلِفُ Yemin ediyordu أَنَّهُ Ki o (Nedir?) مُؤْمِنٌ İman edicidir (Kime?) بِهِ Hz. Peygambere (Daha?) وَمُحِبٌّ Ve sevmektedir (Kimi?) لَهُ Onu فَيُدْنِي Böylece yaklaşırdı (Nereye?) مَجْلِسَهُ Onun meclisine فَأَكْذَبَهُ Onu yalanladı (Kim?) اللهُ Allah (Ne konuda?) فِي ذٰلِكَ Bu konuda وَمَرَّ O da uğradı (Neye?) بِزَرْعٍ Bir tarlaya (Daha?) وَحُمُرٍ Ve eşeklere (Kim için olan?) لِبَعْضِ الْمُسْلِمِينَ Bazı Müslümanlar ait olan فَأَحْرَقَهُ Ve de ekinleri yaktı (Ne?) وَعَقَرَهَا Ve eşeklerin ayaklarını kesti (Ne vakit?) لَيْلًا Geceleyin كَمَا قَالَ Buyurduğu gibi (Kim?) تَعَالَى Allah teala:

205- وَإِذَا تَوَلّٰى **Ve dönüp-gittiğinde** اِنْصَرَفَ Ayrıldığında (Kimden?) عَنْكَ Senden سَعٰى **Çalışır** مَشٰى Yürür (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (Niçin?) لِيُفْسِدَ **Fesat çıkarmak için** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Daha?) وَيُهْلِكَ **Ve helak etmek için** (Neyi?) الْحَرْثَ **Ekini** (Daha?) وَالنَّسْلَ **Ve nesli** (Bu nedir?) مِنْ جُمْلَةِ الْفَسَادِ Fesattandır وَاللهُ **Allah ise** لَا يُحِبُّ **Sevmez** (Neyi?) الْفَسَادَ **Fesadı** أَيْ لَا يَرْضٰى Yani razı olmaz (Neye?) بِهِ Ona

206- وَإِذَا قِيلَ **Ve denildiğinde de** (Kime?) لَهُ **Ona** اِتَّقِ **Kork** (Kimden?) اَللهَ **Allah'tan** (Ne konuda?) فِي فِعْلِكَ Yaptığında أَخَذَتْهُ **Onu tutar** (Ne?) الْعِزَّةُ **İzzet-i nefis/gurur** حَمَلَتْهُ Onu sevk eder (Ne?) الْأَنَفَةُ Gurur (Daha?) وَالْحَمِيَّةُ Ve hamiyet (Neye sevk eder?) عَلَى الْعَمَلِ İşlemeye (Neyle tutar?) بِالْإِثْمِ **Günahla** الَّذِي Öyle günah ki أُمِرَ Emredildi (Neyle?) بِاتِّقَائِهِ Ondan sakınmakla فَحَسْبُهُ **Ona yeter** كَافِيهِ Kafidir ona جَهَنَّمُ **Cehennem** وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ **Ve kötü döşektir** الْفِرَاشُ هِيَ Ne kötü yataktır o!

207- وَمِنَ النَّاسِ **İnsanlardan bazıları vardır** مَنْ **O kimse ki** يَشْرِي يَبِيعُ **Satıyor** (Neyi?) نَفْسَهُ **Kendini** أَيْ يَبْذُلُهَا Yani onu feda ediyor (Nerede?) فِي طَاعَةِ اللهِ Allah'a itaatte (Niçin feda ediyor?) ابْتِغَاءَ طَلَبَ مَرْضَاتِ اللهِ **Allah'ın rızasını aramak için** رِضَاهُ Allah'ın rızasını (istediği) için وَهُوَ Bu (Kimdir?) صُهَيْبٌ Suhayb'dir آذَاهُ لَمَّا Ne zaman ki ona eziyet etti (Kim?) الْمُشْرِكُونَ Müşrikler هَاجَرَ Hicret etti (Nereye?) إِلَى الْمَدِينَةِ Medine'ye وَتَرَكَ Ve terk etti (Kime?) لَهُمْ Onlara (Neyi terk etti?) مَالَهُ Malını وَاللهُ **Allah** (Nedir?) رَؤُوفٌ **Şefkatlidir** (Kime?) بِالْعِبَادِ **Kullarına** حَيْثُ Şöyle ki أَرْشَدَهُمْ Onları irşad etti (Neye?) لِمَا O şeye ki فِيهِ Ondadır (Ne?) رِضَاهُ Onun rızası وَنَزَلَ -İndi (Kim hakkında?)- فِي عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam hakkında (Daha?) وَأَصْحَابِهِ Ve onun arkadaşları لَمَّا عَظَّمُوا Ne zaman ki tazim ettiler (Neyi?) السَّبْتَ Cumartesi gününü (Daha?) وَكَرِهُوا Ve hoş görmediler (Neyi?) الإِبِلَ Deveyi (Ne vakit?) بَعْدَ الإِسْلَامِ İslam'dan sonra:

208- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا **Ey iman edenler** ادْخُلُوا **Girin** (Nereye?) فِي السِّلْمِ **Barışa** (Bu kelime...) بِفَتْحِ السِّينِ Sin harfinin fethasıyla okundu (Daha?) وَكَسْرِهَا Ve kesresiyle (okundu) الإِسْلَامِ İslam demektir (O "Barış" ne olduğu halde?) كَافَّةً **Tamamı olduğu halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Neden haldir?) مِنَ السِّلْمِ es-Selm kelimesinden أَيْ فِي جَمِيعِ شَرَائِعِهِ Yani bütün kurallarına demektir وَلَا تَتَّبِعُوا **Ve de uymayın** (Neye?) خُطُوَاتِ طُرُقَ الشَّيْطَانِ **Şeytanın** yollarına **adımlarına** أَيْ تَزْيِينَهُ Yani onun süslemesine (Nasıl süslemesine?) بِالتَّفْرِيقِ Hükümlerin arasında ayrımcılık yapmak suretiyle إِنَّهُ **Zira elbette o** لَكُمْ **Sizin için** (Nedir?) عَدُوٌّ **Bir düşmandır ki** مُبِينٌ **Apaçık** بَيِّنُ الْعَدَاوَةِ Düşmanlığı açık.

209- فَإِنْ زَلَلْتُمْ **Şayet kayarsanız** مِلْتُمْ Saparsanız (Neden?) عَنِ الدُّخُولِ Girmekten (Nereye?) فِي جَمِيعِهِ O İslam'ın hepsine (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَا **O şeyden sonra ki** جَاءَتْكُمُ **Size geldi** (Ne?) الْبَيِّنَاتُ **Beyyineler** الْحُجَجُ الظَّاهِرَةُ Açık deliller (Ne üzerine açık deliller?) عَلَى أَنَّهُ حَقٌّ Onun hak olduğuna dair فَاعْلَمُوا **Ve siz bilin ki** أَنَّ اللهَ **Elbette Allah** (Nedir?) عَزِيزٌ **Azizdir** لَا يُعْجِزُهُ شَيْءٌ Onu hiçbir şey aciz bırakamaz (Neden aciz bırakamaz?) عَنِ انْتِقَامِهِ İntikamından (Kimden olan intikamından?) مِنْكُمْ Sizden حَكِيمٌ **Hikmet sahibidir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptıklarında

210- هَلْ مَا يَنْظُرُونَ **Beklemiyorlar mı?** يَنْتَظِرُ Beklemiyor (Kim?) التَّارِكُونَ Terk edenler (Neyi terkedenler?) الدُّخُولَ Girmeyi (Nereye?) فِيهِ Barışın tamamına إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ **Ancak onlara gelmesini** (Kim?) اللهُ **Allah** أَيْ أَمْرُهُ Yani onun emrinin gelmesini (Bu anlam ne gibi?) كَقَوْلِهِ Allah'ın şu sözünde ki gibi أَوْ يَأْتِيَ "Ya da gelmesini (Ne?) أَمْرُ رَبِّكَ Rabbinin emri" أَيْ عَذَابُهُ Yani onun azabının gelmesini (Nerede gelmesini?) فِي ظُلَلٍ **Gölgeler içinde** ("Zulel" kelimesi nedir?) جَمْعُ ظُلَّةٍ "Zulletun" kelimesinin cemisidir (Öyle gölgeler ki) مِنَ الْغَمَامِ اَلسَّحَابِ **Buluttan olan** (Daha kimin gelmesini bekliyorlar mı?) وَالْمَلٰئِكَةُ **Ve meleklerin** (Daha neyi bekliyorlar mı?) وَقُضِيَ **Bitirivermesini** (Ne?) الْأَمْرُ **İş** تَمَّ Tamam olmasını (Ne?) أَمْرُ هَلَاكِهِمْ Helak edilmeleri işi وَإِلَى اللهِ **Ve yalnız Allah'a** تُرْجَعُ **Döndürülür** (Ne?) الْأُمُورُ **Bütün işler** (Bu kelime ne olduğu halde?) بِالْبِنَاءِ Bina edildiği halde (Ne için?) لِلْمَفْعُولِ Meful için/meçhul olarak (Daha?) وَالْفَاعِلِ Ve fail için /malum olarak (okundu) (Nerede döndürülür?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette فَيُجَازِي O da karşılık verir

﴿سَلْ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ تَبْكِيتًا ﴿كَمْ آتَيْنَاهُمْ﴾ كَمْ اِسْتِفْهَامِيَّةٌ مُعَلِّقَةٌ سَلْ عَنِ الْمَفْعُولِ
الثَّانِي وَهِيَ ثَانِي مَفْعُولَيْ آتَيْنَا وَمُمَيِّزُهَا ﴿مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ﴾ ظَاهِرَةٍ كَفَلْقِ الْبَحْرِ وَإِنْزَالِ الْمَنِّ وَالسَّلْوَى
فَبَدَّلُوهَا كُفْرًا ﴿وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللهِ﴾ أَيْ مَا أَنْعَمَ بِهِ عَلَيْهِ مِنَ الْآيَاتِ لِأَنَّهَا سَبَبُ الْهِدَايَةِ
﴿مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ﴾ كُفْرًا ﴿فَإِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (٢١١)﴾ لَهُ- ﴿زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾
مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ ﴿الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا﴾ بِالتَّمْوِيهِ فَأَحَبُّوهَا ﴿وَ﴾ هُمْ ﴿يَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾
لِفَقْرِهِمْ كَبِلَالٍ وَعَمَّارٍ وَصُهَيْبٍ أَيْ يَسْتَهْزِئُونَ بِهِمْ وَيَتَعَالَوْنَ عَلَيْهِمْ بِالْمَالِ ﴿وَالَّذِينَ اتَّقَوْا﴾
اَلشِّرْكَ وَهُمْ هَؤُلَاءِ ﴿فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاللهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ (٢١٢)﴾ أَيْ رِزْقًا
وَاسِعًا فِي الْآخِرَةِ أَوِ الدُّنْيَا بِأَنْ يُمَلِّكَ الْمَسْخُورَ مِنْهُمْ أَمْوَالَ السَّاخِرِينَ وَرِقَابَهُمْ- ﴿كَانَ النَّاسُ
أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ عَلَى الْإِيمَانِ فَاخْتَلَفُوا بِأَنْ آمَنَ بَعْضٌ وَكَفَرَ بَعْضٌ ﴿فَبَعَثَ اللهُ النَّبِيِّينَ﴾ إِلَيْهِمْ
﴿مُبَشِّرِينَ﴾ مَنْ آمَنَ بِالْجَنَّةِ ﴿وَمُنْذِرِينَ﴾ مَنْ كَفَرَ بِالنَّارِ ﴿وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ﴾ بِمَعْنَى
الْكُتُبِ ﴿بِالْحَقِّ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِأَنْزَلَ ﴿لِيَحْكُمَ﴾ بِهِ ﴿بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ﴾ مِنَ الدِّينِ
﴿وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ﴾ أَيِ الدِّينِ ﴿إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ﴾ أَيِ الْكِتَابَ فَآمَنَ بَعْضٌ وَكَفَرَ بَعْضٌ
﴿مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ﴾ اَلْحُجَجُ الظَّاهِرَةُ عَلَى التَّوْحِيدِ، وَمِنْ مُتَعَلِّقَةٌ بِاخْتَلَفَ وَهِيَ
وَمَا بَعْدَهَا مُقَدَّمٌ عَلَى الِاسْتِثْنَاءِ فِي الْمَعْنَى ﴿بَغْيًا﴾ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللهُ الَّذِينَ
آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ﴾ لِلْبَيَانِ ﴿الْحَقِّ بِإِذْنِهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ ﴿وَاللهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ هِدَايَتَهُ
﴿إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (٢١٣)﴾ طَرِيقِ الْحَقِّ- وَنَزَلَ فِي جَهْدٍ أَصَابَ الْمُسْلِمِينَ ﴿أَمْ﴾ بَلْ أَ ﴿حَسِبْتُمْ
أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا﴾ لَمْ ﴿يَأْتِكُمْ مَثَلُ﴾ شِبْهُ مَا أَتَى ﴿الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
مِنَ الْمِحَنِ فَتَصْبِرُوا كَمَا صَبَرُوا ﴿مَسَّتْهُمْ﴾ جُمْلَةٌ مُسْتَأْنَفَةٌ مُبَيِّنَةٌ مَا قَبْلَهَا ﴿الْبَأْسَاءُ﴾ شِدَّةُ الْفَقْرِ
﴿وَالضَّرَّاءُ﴾ اَلْمَرَضُ ﴿وَزُلْزِلُوا﴾ أُزْعِجُوا بِأَنْوَاعِ الْبَلَاءِ ﴿حَتَّى يَقُولَ﴾ بِالنَّصْبِ وَالرَّفْعِ أَيْ قَالَ
﴿الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ﴾ اِسْتِبْطَاءً لِلنَّصْرِ لِتَنَاهِي الشِّدَّةِ عَلَيْهِمْ ﴿مَتَى﴾ يَأْتِي ﴿نَصْرُ اللهِ﴾
الَّذِي وُعِدْنَاهُ فَأُجِيبُوا مِنْ قِبَلِ اللهِ ﴿أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللهِ قَرِيبٌ (٢١٤)﴾ إِتْيَانُهُ- ﴿يَسْأَلُونَكَ﴾
يَا مُحَمَّدُ ﴿مَاذَا يُنْفِقُونَ﴾ أَيِ الَّذِي يُنْفِقُونَهُ، وَالسَّائِلُ عَمْرُو بْنُ الْجَمُوحِ وَكَانَ شَيْخًا ذَا مَالٍ
فَسَأَلَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَمَّا يُنْفِقُ وَعَلَى مَنْ يُنْفِقُ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ﴾ بَيَانٌ
لِمَا شَامِلٌ لِلْقَلِيلِ وَالْكَثِيرِ وَفِيهِ بَيَانُ الْمُنْفَقِ الَّذِي هُوَ أَحَدُ شِقَّيِ السُّؤَالِ وَأَجَابَ عَنِ الْمَصْرِفِ الَّذِي
هُوَ الشِّقُّ الْآخَرُ بِقَوْلِهِ: ﴿فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ أَيْ هُمْ أَوْلَى بِهِ
﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ﴾ إِنْفَاقٍ أَوْ غَيْرِهِ ﴿فَإِنَّ اللهَ بِهِ عَلِيمٌ (٢١٥)﴾ فَمُجَازٍ عَلَيْهِ

TÜRKÇE ANLAMI

211- Ey Muhammed! **İsrail oğullarına** azarlayarak **sor; onlara** denizin yarılması, kudret helvası ile bıldırcın indirilmesi gibi **nice**[1] **apaçık ayetler verdik,** ama onlar kafirliklerinden bunları değiştirdiler. **Allah'ın nimetini,** Hidayet sebebi olan, Allah'ın ona nimet olarak verdiği ayetleri **kendisine geldikten sonra kim** kafirliğinden dolayı **değiştirirse, bilsin ki, şüphesiz Allah'ın cezası** ona karşı **şiddetlidir.**

212- Mekkelilerden **kâfir olanlar için dünya hayatı** bezetilmek suretiyle **süslenmiştir.** Böylece onlar da o hayatı sevmişlerdir. **Ve** onlar, Bilal, Ammar ve de Suheyb gibi **imân edenlerle** fakirliklerinden dolayı **eğlenirler.** Yani onlarla dalga geçip, mallarıyla üstünlük taslarlar. **Halbuki** şirkten **sakınan bu** şahıs**lar kıyamet gününde onların üstündedirler. Ve Allah dilediğini hesapsız olarak rızıklandırır.** Ya sınırsız bir şekilde ahirette, ya da bu alay edilenleri, alay edenlerin mallarına ve de kendilerine sahip kılmakla da dünyada (rızıklandırır)

213- **İnsanlar** iman üzere olan **tek bir ümmetti.** Sonra kimisinin iman etmesi, kimisinin de inkar etmesi sonucu ayrılığa düştüler. **Allah** onlara **peygamberleri** inananlara **müjdeci ve** de inkara edenlere de ateşle **uyarıcı olarak gönderdi; insanların** dinle ilgili konularda **ayrılığa düştükleri hususlarda aralarında** onunla **hüküm vermesi için onlarla birlikte hak ile**[2] **Kitap**lar **indirdi. Ancak onu** yani kitabı **verilenler, kendilerine beyyineler** tevhide dair apaçık deliller **geldikten sonra**[3], kafirlerin **aralarındaki ihtiras yüzünden onda** yani dinde **ayrılığa düştüler** Kimisi ona iman etti, kimisiyse inkar etti. **Allah, inananları, ayrılığa düştükleri gerçeğe**[4] **kendi izni** iradesi **ile eriştirdi. Allah** erişmesini **dilediğini doğru** hak **yola eriştirir.**

Müslümanların maruz kaldığı bir musibet hakkında şu ayet inmiştir:

214- **Yoksa** -bilakis- **Sizden önce gelen** müminlerin**lerin** başına gelen **durumu**n bir benzeri musibetlerin **sizin başınıza gelmeden**[5] **cennete gireceğinizi** mi **zannettiniz**? Onlar sabrettilerse, sizler de sabredin. **Peygamber ve beraberindeki inananlar** maruz kaldıkları şiddet son hadde vardığından yardımın

---

[1] كَمْ istifham anlamında olup, سَلْ kelimesini ikinci mefulden talik etmiş/amelini askıya almıştır. Ayrıca كَمْ kelimesi آتَيْنَا fiilinin ikinci mefulüdür. Temyizi de kendisinden sonra gelen مِنْ آيَةٍ dir.

[2] Bu kelime أَنْزَلَ fiiline taalluk eder

[3] Buradaki مِنْ kelimesi اِخْتَلَفَ fiiline taalluk eder. Bu مِنْ ve de sonrasındakiler manada istisnadan öncedirler.

[4] مِنْ burada beyan anlamındadır.

[5] لَمَّا burada لَمْ anlamındadır.

gelişini geç bularak: **"Allah'ın** bize vaat ettiği **yardımı ne zaman** gelecek?" **diyecek**[1] **kadar darlık** şiddetli fakirlik **ve zorluk** hastalık **dokunmuştu onlara.**[2] **Ve** türlü türlü sıkıntılara maruz kalarak **sarsılmışlardı;** Allah tarafından şöyle cevap verildi: **İyi bilin ki Allah'ın yardımının** gelişi **şüphesiz yakındır.**

215- Ey Muhammed! **Sana, ne infak edeceklerini** infak edecekleri şeyin ne olduğunu **sorarlar,** Bunu Amr b. el-Cemûh sormuştu. Bu şahıs gayet varlıklı olan yaşlı bir kimseydi. Hz. Peygambere "Neyi, kime infak edeceğini" sormuştu. Onlara **de ki: "İnfak edeceğiniz** (az, çok her türlü) **hayır**[3]**, ana baba, yakınlar, yetimler, düşkünler, yolda kalmışlar içindir.** Yani onlar buna daha layıktırlar. **Yaptığınız** infak ya da başka **her** türlü **iyiliği Allah şüphesiz bilir** ve de onun karşılığını verir.**".**

KELİME ANLAMI

211- سَلْ **Sor!** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Kime sor?) بَنِي إِسْرَائِيلَ **İsrail oğullarına** (Nasıl sor?) تَبْكِيتًا Azarlayarak (Şunu sor ki:) كَمْ آتَيْنَاهُمْ **Onlara kaç verdik?** كَمْ "Kem" (Nedir?) اِسْتِفْهَامِيَّةٌ İstifham anlamındadır (Daha nedir?) مُعَلِّقَةٌ سَلْ "Sel" kelimesini talik edici/amelini askıya alıcıdır (Neden amelini?) عَنِ الْمَفْعُولِ الثَّانِي İkinci mefulden وَهِيَ Bu "Kem" de nedir ثَانِي مَفْعُولَيْ آتَيْنَا "Âteynâ" fiilinin iki mefulünden ikincisidir وَمُمَيِّزُهَا Ve "Kem"in de temyizi şudur: (O verdiğimiz şey de nedendir?) مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ **Açık ayet/mucize** ظَاهِرَةٍ Zahir ayet (Ne gibi?) كَفَلْقِ الْبَحْرِ Denizin yarılması gibi (Daha?) وَإِنْزَالِ الْمَنِّ وَالسَّلْوَى Ve Kudret helvası ile Bıldırcın indirilmesi gibi فَبَدَّلُوهَا O ayeti değiştirdiler (Neden?) كُفْرًا Kafirliklerinden وَمَنْ **Ve her kim** يُبَدِّلْ **Değiştirirse** (Neyi?) نِعْمَةَ اللّٰهِ **Allah'ın nimetini** أَيْ مَا Yani o şeyi ki أَنْعَمَ Nimet olarak verdi (Neyi?) بِهِ O şeyi (Kim üzerine nimet verdi?) عَلَيْهِ O kimse üzerine (Nedendir o verdiği şeyde?) مِنَ الْآيَاتِ Ayetlerden (Gerçekten ayetler nimet midir? Evet:) لِأَنَّهَا Çünkü o ayetler (Nedir?) سَبَبُ الْهِدَايَةِ Hidayet sebebidir (Ne vakit değiştirirse?) مِنْ بَعْدِ مَا **O şeyden sonra ki** جَاءَتْهُ **O nimet geldi** (Neden değiştirirse?) كُفْرًا Kafirliğinden فَإِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) شَدِيدُ الْعِقَابِ **Azabı şiddetli olandır** (Kime?) لَهُ O kimseye

---

[1] Bu kelime قال anlamında olup, hem mensup, hem de merfu olarak okunmuştur.

[2] Bu cümle başlangıç cümlesi olup, öncesini beyan eder.

[3] Buradaki مِنْ , az ve çoğu içeren مَا yı beyan eder. Ayetin bu kısmında sorunun iki şıkkından biri olan "infak edilecek şeyin ne olduğu?" cevaplandırılmıştır. Sorunun ikinci şıkkı olan "infak edilecek kimselerin kim olduğu? ise ayetin devamında cevaplandırılmıştır.

212- زُيِّنَ **Bezetildi** (Kim için?) لِلَّذِينَ **O kimseler için ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Öyle kafir kimseler ki) مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ Mekke ahalisinden olan (Ne bezetildi?) الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا **Dünya hayatı** (Ne sebebiyle bezetildi?) بِالتَّمْوِيهِ Süslenmesi sebebiyle فَأَحَبُّوهَا Böylece onlar da onu sevdiler وَ هُمْ يَسْخَرُونَ **Ve halbuki** onlar **alay ederler** (Kimle?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerle ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Niçin alay ederler?) لِفَقْرِهِمْ Fakirliklerinden dolayı (Kim gibi bu alay edilen kimseler?) كَبِلَالٍ Bilal gibi (Daha?) وَعَمَّارٍ Ve Ammar gibi (Daha?) وَصُهَيْبٍ Ve Suhayb gibi أَيْ يَسْتَهْزِئُونَ Yani istihza ediyorlardı (Kimle?) بِهِمْ Onlarla (Daha?) وَيَتَعَالَوْنَ Ve büyükleniyorlardı (Kime karşı?) عَلَيْهِمْ Onlara karşı (Neyle büyükleniyorlardı?) بِالْمَالِ Mal ile وَالَّذِينَ **Ve de o kimseler ki** اتَّقَوْا **Sakındılar** (Neden?) اَلشِّرْكَ Şirkten وَهُمْ Onlar (Kimdir?) هَؤُلَاءِ Bu kimselerdir (Nedir bu kimseler?) فَوْقَهُمْ **Onların üzerlerindedir** (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününde** وَاللّٰهُ **Allah** يَرْزُقُ **Rızık verir** (Kime?) مَنْ **O kimseye ki** يَشَاۤءُ **Diliyor** (Nasıl) بِغَيْرِ حِسَابٍ **Hesapsız** أَيْ رِزْقًا Yani bir rızıkla ki وَاسِعًا Geniş (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ Ahirette أَوِ الدُّنْيَا Ya da dünyada (Dünyada nasıl rızık verir?) بِأَنْ يُمَلِّكَ Sahip kılmakla (Kimi?) الْمَسْخُورَ مِنْهُمْ Onlardan alay edileni (Neye sahip kılmakla?) أَمْوَالَ السَّاخِرِينَ Alay edenlerin mallarına (Daha neye sahip kılmakla?) وَرِقَابَهُمْ Ve onların boyunlarına/kendilerine

213- كَانَ النَّاسُ **İnsanlar idi** (Ne idi?) أُمَّةً وَاحِدَةً **Tek bir ümmet** (Ne üzerine tek bir ümmettiler?) عَلَى الْإِيمَانِ İman üzerine فَاخْتَلَفُوا Sonra ihtilaf ettiler (Nasıl?) بِأَنْ Şöyle ki آمَنَ İman etti (Kim?) بَعْضٌ Onların bazısı (Daha?) وَ كَفَرَ Ve inkar etti (Kim?) بَعْضٌ Onların diğer bazısı فَبَعَثَ **Ve de gönderdi** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kimi?) اَلنَّبِيِّينَ **Peygamberleri** (Kime gönderdi?) إِلَيْهِمْ Onlara (O peygamberler ne oldukları halde?) مُبَشِّرِينَ **Müjdeleyici** (Kimi?) مَنْ O kimseyi ki آمَنَ İman etti (Neyle müjdeleyici?) بِالْجَنَّةِ Cennetle (O peygamberler daha ne oldukları halde?) وَمُنْذِرِينَ **Ve korkutucu** (Kimi?) مَنْ O kimseyi ki كَفَرَ İnkar etti (Neyle korkutucu?) بِالنَّارِ Ateşle وَأَنْزَلَ **Ve indirdi** (Kimle birlikte?) مَعَهُمْ **Onlarla birlikte** (Neyi indirdi?) الْكِتَابَ **Kitabı** بِمَعْنَى الْكُتُبِ 'Kitapları' anlamında (Neyle indirdi?) بِالْحَقِّ **Hak ile** (Bu kelime nedir?) مُتَعَلِّقٌ بِأَنْزَلَ "Enzele" fiiline taalluk eder (Niçin gönderdi?) لِيَحْكُمَ **Hükmetmesi için** (Neyle?) بِهِ O kitapla (Nerede?) بَيْنَ النَّاسِ **İnsanlar arasında** (Hangi konuda hükmetmesi?) فِيمَا **O konulardaki ki** اخْتَلَفُوا **İhtilaf ettiler** (Nerede ihtilaf ettiler?) فِيهِ **O konularda** (O ihtilaf ettikleri şey de nedendir?) مِنَ الدِّينِ Dinden وَمَا اخْتَلَفَ **Ve ihtilaf etmedi**

(Nerede?) فِيهِ **Onda** أَيْ الدِّينِ Yani dinde اِلَّا الَّذِينَ **Ancak o kimseler ki** اُوتُوهُ **O kendilerine verildi** أَيْ الْكِتَابَ Yani kitap kendilerine verildi فَآمَنَ İman etti (Kim?) بَعْضٌ Bir kısmı (Daha?) وَكَفَرَ Ve inkar etti (Kim?) بَعْضٌ Diğer bir kısmı (Ne vakit ihtilaf ettiler?) مِنْ بَعْدِ مَا **O şeyden sonra ki** جَاۤءَتْهُمُ **Onlara geldi** (Ne?) الْبَيِّنَاتُ **Beyyineler** اَلْحُجَجُ الظَّاهِرَةُ Açık deliller (Ne üzerine açık deliller?) عَلَى التَّوْحِيدِ Tevhit üzerine وَمِنْ "Min" (Nedir?) مُتَعَلِّقَةٌ Taalluk eder (Neye taalluk eder?) بِاِخْتَلَفَ "İhtelefe" fiiline وَهِيَ Bu "min" (Daha?) وَمَا بَعْدَهَا Ve ondan sonra gelenler (Nedir?) مُقَدَّمٌ Öncedir (Ne üzerine?) عَلَى الْاِسْتِثْنَاءِ İstisna üzerine (Nerede?) فِي الْمَعْنَى Manada (Niçin ihtilaf ettiler?) بَغْيًا **İhtirastan dolayı** (Kim tarafından olan ihtiras?) مِنَ الْكَافِرِينَ Kafirler tarafından olan (Neredeki ihtirastan dolayı?) بَيْنَهُمْ **Aralarındaki** فَهَدَى **Ve gösterdi** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kime?) اَلَّذِينَ **O kimselere ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Neyi gösterdi?) لِمَا **O şeyi ki** اخْتَلَفُوا **İhtilaf ettiler** (Nerede?) فِيهِ **O şeyde** (O ihtilafa düştükleri şey de nedendir?) مِنَ لِلْبَيَانِ الْحَقِّ **Haktan** -"Min" beyan anlamındadır- (Neyle gösterdi?) بِاِذْنِهِ بِإِرَادَتِهِ **Kendisinin izniyle,** iradesiyle وَاللّٰهُ **Allah** يَهْدِى **İletir** (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** يَشَاۤءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) هِدَايَتَهُ Onu eriştirmeyi (Neye iletir?) اِلَى صِرَاطٍ **Bir yola ki** مُسْتَقِيمٍ **Dosdoğru** طَرِيقِ الْحَقِّ Hak yola

214- وَنَزَلَ Ve indi (Ne konuda?) فِي جَهْدٍ Bir sıkıntı ki أَصَابَ İsabet etti (Kime?) اَلْمُسْلِمِينَ Müslümanlara اَمْ **Yoksa** بَلْ أ حَسِبْتُمْ Bilakis **zannettiniz** mi **ki**? (Neyi zannettiniz mi ki?) اَنْ تَدْخُلُوا **Gireceğinizi** (Nereye?) اَلْجَنَّةَ **Cennete** وَلَمَّا لَمْ يَاْتِكُمْ **Ve size gelmeden** -Buradaki lemmâ, lem anlamındadır- (Ne?) مَثَلُ شِبْهُ مَا اَتَى الَّذِينَ **O kimselerin hali,** onlara gelenin benzeri ki خَلَوْا **Gelip-geçtiler** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizlerden önce** (Öyle kimseler ki) مِنَ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerden (Nedendir onlara gelenler?) مِنَ الْمِحَنِ Mihnetler/sıkıntılar فَتَصْبِرُوا Siz de sabredin (Ne gibi?) كَمَا صَبَرُوا Onların sabrettikleri gibi مَسَّتْهُمُ **Onlara değdi** (Bu cümle nedir?) جُمْلَةٌ مُسْتَأْنَفَةٌ İstinaf/başlangıç cümlesidir (Daha nedir?) مُبَيِّنَةٌ Açıklayıcıdır (Neyi?) مَا قَبْلَهَا Öncesini (Ne değdi?) اَلْبَاْسَاۤءُ شِدَّةُ الْفَقْرِ **Sıkıntı,** şiddetli fakirlik (Daha?) وَالضَّرَّاۤءُ اَلْمَرَضُ **Ve hastalık,** maraz (Daha?) وَزُلْزِلُوا **Ve sarsıldılar** أُزْعِجُوا Sıkıntıya maruz kaldılar (Neyle?) بِأَنْوَاعِ الْبَلَاءِ Çeşitli belalarla حَتّٰى يَقُولَ **Hatta diyecek kadar** (Bu kelime...) بِالنَّصْبِ Nasb ile (Daha?) وَالرَّفْعِ Ve raf ile

(okundu) أَيْ قَالَ Yani dedi: (Kim?) اَلرَّسُولُ **Peygamber** (Daha kim?) وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Kimle birlikte iman ettiler?) مَعَهُ **Onunla birlikte** (Niçin demişlerdi?) إِسْتِبْطَاءً Yavaş buldukları için (Neyi?) لِلنَّصْرِ Yardımı (Niçin yardımı yavaş bulmuşlardı?) لِتَنَاهِي الشِّدَّةِ Sıkıntı son haddinde olduğu için (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Şunu diyecek kadar:) مَتٰى يَأْتِي **Ne zaman** gelecek (Ne?) نَصْرُ اللّٰهِ **Allah'ın yardımı** الَّذِي Öyle yardımı ki وُعِدْنَاهُ Biz onu vaat edildik فَأُجِيبُوا Bunun üzerine kabul gördü (Kim tarafından?) مِنْ قِبَلِ اللّٰهِ Allah tarafından اَلَٓا **İyi bilin ki** اِنَّ نَصْرَ اللّٰهِ **Muhakkak ki Allah'ın yardımı** (Nedir?) قَرِيبٌ **Yakındır** (Ne yakındır?) إِتْيَانُهُ Onun gelişi

215- يَسْـَٔلُونَكَ يَا مُحَمَّدُ **Sana soruyorlar** Ey Muhammed! مَاذَا **Neyi** يُنْفِقُونَ **İnfak edecekler** أَيِ الَّذِي يُنْفِقُونَهُ Yani infak edecekleri şeyi soruyorlar وَالسَّائِلُ Soran (Kimdir?) عَمْرُو بْنُ الْجَمُوحِ Amr b. el-Cemûh'tur وَكَانَ O idi (Ne idi?) شَيْخًا Yaşlı biriydi (Öyle yaşlı biri ki) ذَا مَالٍ Mal sahibi فَسَأَلَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Selem) sordu (Neden sordu?) عَمَّا O şeyden ki يُنْفِقُ İnfak edecek (Daha neden sordu?) وَعَلٰى مَنْ Ve de kime يُنْفِقُ İnfak edecek قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara مَآ **O şey ki** اَنْفَقْتُمْ **İnfak ettiniz** (Neden?) مِنْ خَيْرٍ **Bir hayırdan** (Buradaki "min" nedir?) بَيَانٌ Beyandır (Neyi?) لِمَا "mâ"yı (Daha nedir?) شَامِلٌ Ve içine alır (Neyi?) لِلْقَلِيلِ Azı da (Ne?) وَالْكَثِيرِ Ve çoğu da وَفِيهِ Ve bunda vardır (Ne?) بَيَانُ الْمُنْفَقِ İnfak edilen şeyi beyan vardır الَّذِي Öyle infak edilecek şey ki هُوَ O (Nedir?) أَحَدُ شِقَّيِ السُّؤَالِ Sorunun iki şıkkından biridir وَأَجَابَ Ve cevap da verdi (Neden?) عَنِ الْمَصْرِفِ Onu infak edilecek yerden الَّذِي Öyle infak edilecek yer ki هُوَ O (Nedir?) الشِّقُّ الْاٰخَرُ Diğer şıktır (Neyle cevap verdi?) بِقَوْلِهِ Şu sözüyle: فَلِلْوَالِدَيْنِ **Ana baba içindir** (Daha?) وَالْاَقْرَبِينَ **Ve yakınlar içindir** (Daha?) وَالْيَتَامٰى **Ve yetimler içindir** (Daha?) وَالْمَسَاكِينِ **Ve miskinler içindir** (Daha?) وَابْنِ السَّبِيلِ **Ve yol oğlu** (yolda kalmış kimse) **içindir** أَيْ هُمْ Yani onlar (Nedir?) أَوْلٰى بِهِ Buna daha layıktır وَمَا تَفْعَلُوا **Her ne yaparsanız** (Neden?) مِنْ خَيْرٍ إِنْفَاقٍ **Hayırdan**-İnfaktan أَوْ غَيْرِهِ Ya da başka bir şeyden فَاِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** بِهِ **Onu** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** فَمُجَازٍ Ve de size karşılık verecektir (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O ameliniz üzerine

﴿كُتِبَ﴾ فُرِضَ ﴿عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ﴾ لِلْكُفَّارِ ﴿وَهُوَ كُرْهٌ﴾ مَكْرُوهٌ ﴿لَكُمْ﴾ طَبْعًا لِمَشَقَّتِهِ
﴿وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ﴾ لِمَيْلِ النَّفْسِ
إِلَى الشَّهَوَاتِ الْمُوجِبَةِ لِهَلَاكِهَا وَنُفُورِهَا عَنِ التَّكْلِيفَاتِ الْمُوجِبَةِ لِسَعَادَتِهَا فَلَعَلَّ لَكُمْ فِي الْقِتَالِ
-وَإِنْ كَرِهْتُمُوهُ- خَيْرًا لِأَنَّ فِيهِ إِمَّا الظَّفَرَ وَالْغَنِيمَةَ أَوِ الشَّهَادَةَ وَالْأَجْرَ وَفِي تَرْكِهِ -وَإِنْ أَحْبَبْتُمُوهُ-
شَرًّا لِأَنَّ فِيهِ الذُّلَّ وَالْفَقْرَ وَحِرْمَانَ الْأَجْرِ ﴿وَاللهُ يَعْلَمُ﴾ مَا هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ﴿وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٢١٦﴾
ذَلِكَ فَبَادِرُوا إِلَى مَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ- وَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَّلَ سَرَايَاهُ وَعَلَيْهَا عَبْدُ اللهِ بْنُ
جَحْشٍ فَقَاتَلُوا الْمُشْرِكِينَ وَقَتَلُوا ابْنَ الْحَضْرَمِيِّ آخِرَ يَوْمٍ مِنْ جُمَادَى الْآخِرَةِ وَالْتَبَسَ عَلَيْهِمْ
بِرَجَبَ فَعَيَّرَهُمُ الْكُفَّارُ بِاسْتِحْلَالِهِ فَنَزَلَ: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ﴾ الْمُحَرَّمِ ﴿قِتَالٍ فِيهِ﴾
بَدَلُ اشْتِمَالٍ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ﴾ عَظِيمٌ وِزْرًا مُبْتَدَأٌ وَخَبَرٌ ﴿وَصَدٌّ﴾ مُبْتَدَأٌ مَنْعٌ لِلنَّاسِ
عَنْ سَبِيلِ اللهِ﴾ دِينِهِ ﴿وَكُفْرٌ بِهِ﴾ بِاللهِ ﴿وَ﴾ صَدٌّ عَنِ ﴿الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ أَيْ مَكَّةَ ﴿وَإِخْرَاجُ
أَهْلِهِ مِنْهُ﴾ وَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَخَبَرُ الْمُبْتَدَأِ ﴿أَكْبَرُ﴾ أَعْظَمُ وِزْرًا ﴿عِنْدَ اللهِ﴾
مِنَ الْقِتَالِ فِيهِ ﴿وَالْفِتْنَةُ﴾ الشِّرْكُ مِنْكُمْ ﴿أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ﴾ لَكُمْ فِيهِ ﴿وَلَا يَزَالُونَ﴾ أَيِ الْكُفَّارُ
﴿يُقَاتِلُونَكُمْ﴾ أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ ﴿حَتَّى﴾ كَيْ ﴿يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ﴾ إِلَى الْكُفْرِ ﴿إِنِ اسْتَطَاعُوا
وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ﴾ بَطَلَتْ ﴿أَعْمَالُهُمْ﴾ الصَّالِحَةُ
﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ فَلَا اعْتِدَادَ بِهَا وَلَا ثَوَابَ عَلَيْهَا وَالتَّقْيِيدُ بِالْمَوْتِ عَلَيْهِ يُفِيدُ أَنَّهُ لَوْ رَجَعَ
إِلَى الْإِسْلَامِ لَمْ يَبْطُلْ عَمَلُهُ فَيُثَابُ عَلَيْهِ وَلَا يُعِيدُهُ كَالْحَجِّ مَثَلًا وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ ﴿وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ٢١٧﴾- وَلَمَّا ظَنَّ السَّرِيَّةُ أَنَّهُمْ إِنْ سَلِمُوا مِنَ الْإِثْمِ فَلَا يَحْصُلُ لَهُمْ أَجْرٌ
نَزَلَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا﴾ فَارَقُوا أَوْطَانَهُمْ ﴿وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللهِ﴾ لِإِعْلَاءِ
دِينِهِ ﴿أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللهِ﴾ ثَوَابَهُ ﴿وَاللهُ غَفُورٌ﴾ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿رَحِيمٌ ٢١٨﴾ بِهِمْ- ﴿يَسْأَلُونَكَ
عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ﴾ الْقِمَارِ مَا حُكْمُهُمَا؟ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿فِيهِمَا﴾ أَيْ فِي تَعَاطِيهِمَا ﴿إِثْمٌ كَبِيرٌ﴾
عَظِيمٌ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْمُثَلَّثَةِ لِمَا يَحْصُلُ بِسَبَبِهِمَا مِنَ الْمُخَاصَمَةِ وَالْمُشَاتَمَةِ وَقَوْلِ الْفُحْشِ ﴿وَمَنَافِعُ
لِلنَّاسِ﴾ بِاللَّذَّةِ وَالْفَرَحِ فِي الْخَمْرِ وَإِصَابَةِ الْمَالِ بِلَا كَدٍّ فِي الْمَيْسِرِ ﴿وَإِثْمُهُمَا﴾ أَيْ مَا يَنْشَأُ
عَنْهُمَا مِنَ الْمَفَاسِدِ ﴿أَكْبَرُ﴾ أَعْظَمُ ﴿مِنْ نَفْعِهِمَا﴾ وَلَمَّا نَزَلَتْ شَرِبَهَا قَوْمٌ وَامْتَنَعَ آخَرُونَ
إِلَى أَنْ حَرَّمَتْهَا آيَةُ الْمَائِدَةِ ﴿وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ﴾ أَيْ مَا قَدْرُهُ ﴿قُلْ﴾ أَنْفِقُوا ﴿الْعَفْوَ﴾
أَيِ الْفَاضِلَ عَنِ الْحَاجَةِ وَلَا تُنْفِقُوا مَا تَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ وَتُضِيعُوا أَنْفُسَكُمْ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ بِتَقْدِيرِ
هُوَ ﴿كَذَلِكَ﴾ أَيْ كَمَا بَيَّنَ لَكُمْ مَا ذُكِرَ ﴿يُبَيِّنُ اللهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ٢١٩﴾

TÜRKÇE ANLAMI

216- Kafirlere karşı **savaşmak,** zorluğundan dolayı tabii olarak **hoşunuza gitmediği halde size yazıldı,** farz kılındı. **İhtimal ki hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinizedir ve ihtimal ki sevdiğiniz bir şey sizin kötülüğünüzedir.** Zira nefis, kendisini helak götüren şehvetlere meyleder ve de saadetini gerektirecek sorumluluklardan da kaçınır. Belki de -sizin hoşunuza gitmese bile- savaşta sizin için hayır vardır. Zira savaş ya zafer ve ganimet, ya da şehadet ve ecir demektir. Savaşın terkedilmesi ise -sizin hoşunuza bile gitse- zelillik, fakirlik ve de ecirden mahrum olma gibi sebeplerden dolayı kötüdür. **Allah** sizin için hayırlı olanı **bilir siz ise** bunu **bilmezsiniz** dolayısıyla size emrettiği şeylere koşuşun.

Hz. Peygamber, başlarında Abdullah b. Cahş'ın bulunduğu ilk seriyesini göndermişti. Onlar da Cemadiyel Ahira ayının son gününde Müşriklerle çatışıp, İbnül Hadrami isimli bir şahsı öldürmüşlerdi. Bu ayı Recep ayıyla karıştırmaları sonucunda müşrikler, kendilerini Recep ayını helal kabul etmekle ayıplayınca şu ayet indi:

217- **Sana haram** kılınan **aydan; o ayda yapılan savaşı**[1] **soruyorlar.** Onlara **de ki: "O ayda savaş büyük** bir günah**tır.**[2] **Fakat** insanları **Allah'ın yolu** olan din**inden engelle**yip çevir**mek**[3] **ve onu** yani Allah'ı **inkar etmek, Ve de Mescid-i Haram'dan** Mekke'den engellemek **ve oranın ahalisini** yani Peygamber ve ona inananları **oradan çıkarmak Allah yanında** orada savaşmaktan **daha büyük** bir günah**tır. Ve** sizdeki şirk **fitne**si **ise** sizi orada **öldürmekten daha büyüktür."** Kafirler **güç yetirseler** Ey Müslümanlar! **sizi dininizden** küfre **döndürmek için sizinle savaştan geri durmazlar. Sizden ise her kim dininden dönüp de kâfir olarak ölürse artık onların** iyi **amelleri dünyada da, ahirette de boşa gitmiş,** batıl olmuş **olur.** Onlara ne itibar edilir, ne de sevap verilir. "ölürse..." şeklinde kayıtlanması, tekrar bu kişinin İslam'a döndüğünde amellerinin batıl olmayıp, bunlarla sevaba nail olacağını, -hac gibi- amellerini tekrar iade etmesi gerekmediğini ifade eder. İmam Şafii de bu görüştedir. **Ve onlar artık cehennem halkıdır. Onlar orada ebedîyyen kalacaklardır.**

Seriyye'ye katılanlar, günahtan kurtulmuş olsalar bile, herhangi bir ecir alamayacaklarını zannettiklerinde şu ayet indi:

218- **Şüphe yok ki imân edenler ve** vatanlarını terk etmek suretiyle **hicret edip de Allah yolunda** onun dinini yüceltmek için **cihat edenler, Allah'ın rahmeti**

---

[1] Bedeli iştimaldir.

[2] Bu cümle Mübteda-haber cümlesidir.

[3] Mübtedadır.

olan sevabını **umarlar. Allah da** müminlere karşı **çok mağfiretli ve** yine onlara karşı **çok merhametlidir.**

219- **Sana şarap ve kumar**ın hükmünün ne olduğun**dan soruyorlar.** Onlara **de ki: "İkisin**in teatisin**de de** kötü söz, sövüşme ve de hasımlaşmaya neden olduğundan **büyük**[1] **günah vardır. Ve insanlar için** şaraptaki "lezzet ve keyif", kumardaki "ter dökmeden elde edilen kazanç" gibi **menfaatler de vardır. Bunların günahı** kendileriyle meydana gelen bozgunlar **ise menfaatlerinden çok büyüktür."** Bu ayet inince kimi müminler -Maide suresindeki ayet haram edinceye kadar- şarap içmeye devam etti, kimisi ise bundan kaçındı **Sana ne** kadar **infak edeceklerini de soruyorlar. De ki: "İhtiyacınızdan artanı**[2] infak edin! İhtiyaç duyduğunuz şeyleri infak ederek kendinizi zayi etmeyin. **Allah âyetlerini sizlere işte böyle** anlatılanları açıkladığı gibi **beyan ediyor, tâ ki tefekkür edesiniz...**

KELİME ANLAMI

216- كُتِبَ **Yazıldı** فُرِضَ **Farz kılındı** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمُ **Sizin üzerinize** (Ne?) الْقِتَالُ **Savaş** (Kimle?) لِلْكُفَّارِ Kafirlerle وَهُوَ **Halbuki o savaş** (Nedir?) كُرْهٌ **Hoş değildir** مَكْرُوهٌ Nahoştur (**Kime?**) لَكُمْ **Size** (Ne yönden hoş değildir?) طَبْعًا Tabii olarak (Niçin tabii olarak hoş değildir?) لِمَشَقَّتِهِ Meşakkatli olduğu için وَعَسَى **Ve olur ki** أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا **Bir şeyi çirkin görmeniz** وَهُوَ **Halbuki o şey** (Nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** وَعَسَى **Ve olur ki** أَنْ تُحِبُّوا **Sizin sevmeniz** (Neyi?) شَيْئًا **Bir şeyi** (Ne olduğu halde?) وَهُوَ **Halbuki o** (Nedir?) شَرٌّ **Şerdir** (Kime?) لَكُمْ **Size** (Niçin böyledir?) لِمَيْلِ النَّفْسِ Nefis meylettiği için (Neye?) إِلَى الشَّهَوَاتِ Şehvetlere (Öyle şehvetler ki?) الْمُوجِبَةِ Gerektiren (Neyi?) لِهَلَاكِهَا Kendisinin helakını (Daha neyi gerekten?) وَنُفُورِهَا Kendisinin hoşlanmamasını (Neden?) عَنِ التَّكْلِيفَاتِ O tekliflerden/sorumluluklardan ki الْمُوجِبَةِ Gerektiren (Neyi?) لِسَعَادَتِهَا Onun saadetini فَلَعَلَّ Belki de لَكُمْ Sizin için vardır (Nerede?) فِي الْقِتَالِ Savaşta وَإِنْ كَرِهْتُمُوهُ Siz onu kötü görseniz de (Ne vardır?) خَيْرًا Hayır (Niçin onda hayır vardır?) لِأَنَّ فِيهِ Çünkü onda vardır (Ne?) إِمَّا الظَّفَرَ Ya zafer (Daha?) وَالْغَنِيمَةَ Ve ganimet أَوِ الشَّهَادَةَ Ya da şahadet (Daha?) وَالْأَجْرَ Ve mükafat وَفِي تَرْكِهِ Ve onun terk edilmesinde de vardır وَإِنْ أَحْبَبْتُمُوهُ Ve siz onu sevseniz de (Ne vardır?)

---

[1] Bir kıraatte ise üsten üç noktalı (ث) ile okunmuştur.

[2] Bu kelime bir kıraatte هو takdiriyle merfu olarak okunmuştur.

شَرًّا Kötülük vardır (Niçin savaşın terk edilmesinde kötülük vardır?) لِأَنَّ فِيهِ Çünkü onda vardır (Ne?) الذُّلَّ Alçaklık (Daha?) وَالْفَقْرَ Ve fakirlik (Daha?) وَحِرْمَانَ الْأَجْرِ Ve mükafattan mahrum olmak وَاللّٰهُ **Allah** يَعْلَمُ **Bilir** (Neyi bilir?) مَا O şeyi ki هُوَ O şey (Nedir?) خَيْرٌ Daha hayırlıdır (Kim için?) لَكُمْ Sizin için وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** لَا تَعْلَمُونَ **Bilmiyorsunuz** (Neyi bilmiyorsunuz?) ذٰلِكَ Bunu فَبَادِرُوا Davranın (Neye?) إِلَى مَا O şeye ki يَأْمُرُكُمْ Size emrediyor (Neyi?) بِهِ O şeyi

217- وَأَرْسَلَ Ve göndermişti (Kim?) النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Neyi gönderdi?) أَوَّلَ سَرَايَاهُ İlk seriyesini وَعَلَيْهَا Ve o seriyyenin üzerinde de vardı (Kim?) عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ جَحْشٍ Abdurrahman b. Cahş فَقَاتَلُوا Savaştılar (Kimle?) الْمُشْرِكِينَ Müşriklerle (Daha?) وَقَتَلُوا Ve öldürdüler (Kimi?) ابْنَ الْحَضْرَمِيِّ İbnü'l-Hadrami'yi (Ne vakit?) آخِرَ يَوْمٍ Son günde (Neden olan son gün?) مِنْ جُمَادَى الْآخِرَةِ Cemâdiye'l-Âhira' ayından وَالْتَبَسَ Ve bu ay karıştı (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Neyle karıştı?) بِرَجَبٍ Recep ayı ile فَعَيَّرَهُمُ Onları ayıpladı (Kim?) الْكُفَّارُ Kafirler (Neyle ayıpladı?) بِاسْتِحْلَالِهِ O ayı helal kabul etmekle فَنَزَلَ Bunun üzerine indi: يَسْئَلُونَكَ **Sana soruyorlar** (Neden?) عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ **Haram aydan** الْمُحَرَّمِ Haram kılınmış aydan (**Haram aydan bedel?**) قِتَالٍ فِيهِ **O ay içinde savaşmaktan soruyorlar** (Bu kelime nedir?) بَدَلُ اشْتِمَالٍ Bedel-i İştimaldir قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara قِتَالٌ **Savaşmak** (Nerede?) فِيهِ **O ay içinde** (Nedir?) كَبِيرٌ **Büyüktür** عَظِيمٌ وِزْرًا Günah olarak büyüktür مُبْتَدَأٌ وَخَبَرٌ (Bu son cümle) Mübteda ve haber (cümlesi)dir وَصَدٌّ **Ama engelleme** (Bu kelime nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır مَنْعٌ Menetme anlamında (Kimi?) لِلنَّاسِ İnsanları (**Neden engelleme?**) عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolundan** دِينِهِ Onun dininden (**Daha?**) وَكُفْرٌ **Ve de inkar** (**Kimi?**) بِهِ بِاللّٰهِ **Onu,** Allah'ı (**Daha neden engelleme?**) وَ صَدٌّ **Ve de** engelleme (Neden?) عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ **Mescid-i Haramdan** engelleme أَيْ مَكَّةَ Yani Mekke'den (**Daha?**) وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ **Ve oranın halkını çıkarmak** (Nereden?) مِنْهُ **Oradan** وَهُمْ Bunlar (Kimlerdir?) النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Daha?) وَالْمُؤْمِنُونَ Ve Müminler وَخَبَرُ الْمُبْتَدَأِ Mübtedanın haberi şudur أَكْبَرُ **Daha büyüktür** أَعْظَمُ وِزْرًا Günah olarak daha büyüktür (**Nerede daha büyüktür?**) عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katında** (Neden daha büyüktür?) مِنَ الْقِتَالِ Savaşmaktan (Nerede?) فِيهِ O ay içinde وَالْفِتْنَةُ **Ve fitne ise** الشِّرْكُ Şirk (Kimden olan şirk?)

مِنْكُمْ Sizden (Nedir?) أَكْبَرُ **Daha büyüktür** (Neden daha büyüktür?) مِنَ الْقَتْلِ **Öldürmekten** (Kimi öldürmekten daha büyüktür?) لَكُمْ Sizi (Nerede?) فِيهِ O ay içinde وَلَا يَزَالُونَ **Ve devam ederler** أَيِ الْكُفَّارُ Yani kafirler يُقَاتِلُونَكُمْ **Sizinle savaşırlar** أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ Ey Müminler (Niçin savaşırlar?) حَتَّى كَيْ يَرُدُّوكُمْ **Sizi döndürmek için** -Hatta, key anlamındadır- (Neden döndürmek için?) عَنْ دِينِكُمْ **Dininizden** (Neye döndürmek için?) إِلَى الْكُفْرِ Küfre إِنِ اسْتَطَاعُوا **Şayet güç yetirirlerse** وَمَنْ يَرْتَدِدْ **Ve her kim de dönerse** (Ne olduğu halde?) مِنْكُمْ **Sizden olduğu halde** (Neden dönerse?) عَنْ دِينِهِ **Dininden** فَيَمُتْ **Ve de ölürse** (Ne olduğu halde?) وَهُوَ كَافِرٌ **Halbuki o kafirdir** فَأُولَئِكَ **İşte onlar** حَبِطَتْ **Boşa çıkmıştır** بَطَلَتْ Batıl olmuştur (Ne boşa çıkmıştır?) أَعْمَالُهُمْ **Onların amelleri** (Öyle amelleri ki) الصَّالِحَةُ İyi olan (Nerede boşa çıkmıştır?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** (Daha?) وَالْآخِرَةِ **Ve de ahirette** فَلَا اعْتِدَادَ Kabul etme yoktur (Neyi?) بِهَا O amelleri (Daha?) وَلَا ثَوَابَ Ve sevap da yoktur (Neye karşılık?) عَلَيْهَا O amellere karşılık وَالتَّقْيِيدُ Kayıtlama (Neyle?) بِالْمَوْتِ Ölümle (Ne üzerine kayıtlama?) عَلَيْهِ Dinden dönme üzerine يُفِيدُ İfade eder ki أَنَّهُ Elbette o kişi لَوْ رَجَعَ Şayet dönse (Neye?) إِلَى الْإِسْلَامِ İslam'a لَمْ يَبْطُلْ Boşa çıkmaz (Ne?) عَمَلُهُ Onun ameli فَيُثَابُ Nihayetinde sevap da alır (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O amelinin üzerine وَلَا يُعِيدُهُ Ve o amelini iade de etmez (O ameli ne gibi?) كَالْحَجِّ Hac gibi مَثَلًا mesela وَعَلَيْهِ Ve bu görüş üzerinedir (Kim?) الشَّافِعِيُّ Şafii وَأُولَئِكَ **Ve işte onlar** (Kimdir?) أَصْحَابُ النَّارِ **Ateş halkıdır** هُمْ **Onlar** فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar**

218- وَلَمَّا ظَنَّ Ne zaman ki zannetti (Kim?) السَّرِيَّةُ Seriye أَنَّهُمْ Ki onlar إِنْ سَلِمُوا Kurtulsalar da (Neden?) مِنَ الْإِثْمِ Günahtan فَلَا يَحْصُلُ Meydana gelmez (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Ne?) أَجْرٌ Bir ecir نَزَلَ Şu ayet indi: إِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** آمَنُوا **İman ettiler** (Daha ne yaptılar?) وَالَّذِينَ **Ve de o kimseler ki** هَاجَرُوا **Hicret ettiler** فَارَقُوا Ayrıldılar (Neden?) أَوْطَانَهُمْ Vatanlarından (Daha ne yaptılar?) وَجَاهَدُوا **Ve cihat ettiler** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda** (Niçin cihat ettiler?) لِإِعْلَاءِ دِينِهِ Dinini yüceltmek için أُولَئِكَ **İşte onlar** يَرْجُونَ **Umarlar** (Neyi?) رَحْمَةَ اللهِ **Allah'ın rahmetini** ثَوَابَهُ Onun sevabını وَاللهُ **Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Çok mağfiret edendir** (Kime?) لِلْمُؤْمِنِينَ Müminlere (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Ve çok merhamet edendir** (Kime?) بِهِمْ Onlara

219- يَسْئَلُونَكَ **Sana soruyorlar** (Neden?) عَنِ الْخَمْرِ **Şaraptan** (Daha neden?) وَالْمَيْسِرِ الْقِمَارِ **Ve kumardan** مَا حُكْمُهُمَا؟ O ikisinin hükmü nedir diye soruyorlar قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara فِيهِمَا أَيْ فِي تَعَاطِيهِمَا **O ikisin**in teatisin**de vardır** (Ne?) إِثْمٌ **Bir günah ki** كَبِيرٌ عَظِيمٌ **Büyük** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Neyle?) بِالْمُثَلَّثَةِ Üç noktalı ile (peltek se ile "Kesirun" şeklinde) (Niçin ikisinde büyük günah vardır?) لِمَا يَحْصُلُ Meydana geldiği için (Neyle?) بِسَبَبِهِمَا O ikisinden sebeple (Ne meydana geldiği için?) مِنَ الْمُخَاصَمَةِ Hasımlaşma (Daha?) وَالْمُشَاتَمَةِ Ve sövüşme (Daha?) وَقَوْلِ الْفُحْشِ Ve kötü söz (**Daha ne vardı o ikisinde?**) وَمَنَافِعُ **Ve menfaatler** (**Kim için?**) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** (Neyle menfaatler vardır?) بِاللَّذَّةِ Lezzet ile (Daha?) وَالْفَرَحِ Ve hoşlukla (Nerede bunlar vardır?) فِي الْخَمْرِ Şarapta (Daha ne vardır?) وَإِصَابَةِ الْمَالِ Ve mal kazanma (Nasıl?) بِلَا كَدٍّ Yorulmaksızın (Nerededir bunlar?) فِي الْمَيْسِرِ Kumarda وَإِثْمُهُمَا **Ve o ikisinin günahları** أَيْ مَا Yani o şey ki يَنْشَأُ Doğuyor (Neden?) عَنْهُمَا O ikisinden (Nedendir o ikisinden doğan?) مِنَ الْمَفَاسِدِ Zararlardan (**Nedir o ikisinin günahları?**) أَكْبَرُ أَعْظَمُ **Daha büyüktür** (**Neden daha büyüktür?**) مِنْ نَفْعِهِمَا **O ikisinin faydasından** وَلَمَّا نَزَلَتْ Ne zaman ki bu ayet indi شَرِبَهَا Şarabı içti (Kim?) قَوْمٌ Bir kısım müminler (Daha?) وَامْتَنَعَ Ve sakındı (Kim?) آخَرُونَ Diğer başkaları (Ne vakte değin bir kısmı onu içti?) إِلَى أَنْ حَرَّمَتْهَا Onu haram kılıncaya değin (Ne?) آيَةُ الْمَائِدَةِ Maide suresindeki ayet وَيَسْئَلُونَكَ **Ve sana soruyorlar ki** مَاذَا **Neyi?** يُنْفِقُونَ **İnfak edecekler** أَيْ مَا قَدْرُهُ Yani miktarı nedir? قُلِ **De ki** أَنْفِقُوا İnfak edin الْعَفْوَ **İhtiyaç fazlasını** أَيِ الْفَاضِلَ Yani fazla olanı (Neden?) عَنِ الْحَاجَةِ İhtiyaçtan وَلَا تُنْفِقُوا Ve infak etmeyin (Neyi?) مَا O şeyi ki تَحْتَاجُونَ İhtiyaç duyuyorsunuz (Neye?) إِلَيْهِ O şeye (Daha?) وَتُضِيعُوا Ki böylece zayi etmeyin (Neyi?) أَنْفُسَكُمْ Kendinizi وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) (Neyle?) بِالرَّفْعِ Raf ile (kulil afv<u>u</u> şeklinde) (Nasıl böyle okundu?) بِتَقْدِيرِ هُوَ "Hüve" takdiriyle كَذَلِكَ **İşte böylece** أَيْ كَمَا بَيَّنَ Yani beyan ettiği gibi (Kime?) لَكُمْ Size (Neyi?) مَا O şeyi ki ذُكِرَ Zikredildi يُبَيِّنُ **Beyan eder/açıklar** (Kim?) اللهُ **Allah** (Kime?) لَكُمُ **Size** (Neyi açıklar?) الْآيَاتِ **Ayetleri** لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تَتَفَكَّرُونَ **Tefekkür edesiniz**

﴿فِي﴾ أَمْرِ ﴿الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ﴾ فَتَأْخُذُونَ بِالْأَصْلَحِ لَكُمْ فِيهِمَا ﴿وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْيَتَامٰى﴾
وَمَا يَلْقَوْنَهُ مِنَ الْحَرَجِ فِي شَأْنِهِمْ فَإِنْ وَاكَلُوهُمْ يَأْثَمُوا وَإِنْ عَزَلُوا مَالَهُمْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَصَنَعُوا
لَهُمْ طَعَامًا وَحْدَهُمْ فَحَرَجٌ ﴿قُلْ اِصْلَاحٌ لَهُمْ﴾ فِي أَمْوَالِهِمْ بِتَنْمِيَتِهَا وَمُدَاخَلَتُكُمْ خَيْرٌ مِنْ تَرْكِ ذٰلِكَ
﴿وَاِنْ تُخَالِطُوهُمْ﴾ أَيْ تَخْلِطُوا نَفَقَتَكُمْ بِنَفَقَتِهِمْ ﴿فَاِخْوَانُكُمْ﴾ أَيْ فَهُمْ إِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ
وَمِنْ شَأْنِ الْأَخِ أَنْ يُخَالِطَ أَخَاهُ أَيْ فَلَكُمْ ذٰلِكَ ﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ﴾ لِأَمْوَالِهِمْ بِمُخَالَطَتِهِ
﴿مِنَ الْمُصْلِحِ﴾ بِهَا فَيُجَازِي كُلًّا مِنْهُمَا ﴿وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَاَعْنَتَكُمْ﴾ لَضَيَّقَ عَلَيْكُمْ بِتَحْرِيمِ
الْمُخَالَطَةِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ﴾ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ ﴿حَكِيمٌ ﴿٢٢٠﴾﴾ فِي صُنْعِهِ- ﴿وَلَا تَنْكِحُوا﴾ تَتَزَوَّجُوا
أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ ﴿الْمُشْرِكَاتِ﴾ أَيِ الْكَافِرَاتِ ﴿حَتّٰى يُؤْمِنَّ وَلَاَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ
مُشْرِكَةٍ﴾ حُرَّةٍ لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا الْعَيْبُ عَلَى مَنْ تَزَوَّجَ أَمَةً وَتَرْغِيبُهُ فِي نِكَاحِ حُرَّةٍ مُشْرِكَةٍ
﴿وَلَوْ اَعْجَبَتْكُمْ﴾ لِجَمَالِهَا وَمَالِهَا وَهٰذَا مَخْصُوصٌ بِغَيْرِ الْكِتَابِيَّاتِ بِآيَةِ {وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ} ﴿وَلَا تُنْكِحُوا﴾ تُزَوِّجُوا ﴿الْمُشْرِكِينَ﴾ أَيِ الْكُفَّارَ الْمُؤْمِنَاتِ ﴿حَتّٰى يُؤْمِنُوا
وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ اَعْجَبَكُمْ﴾ لِمَالِهِ وَجَمَالِهِ ﴿اُولٰٓئِكَ﴾ أَيْ أَهْلُ الشِّرْكِ
﴿يَدْعُونَ اِلَى النَّارِ﴾ بِدُعَائِهِمْ إِلَى الْعَمَلِ الْمُوجِبِ لَهَا فَلَا تَلِيقُ مُنَاكَحَتُهُمْ ﴿وَاللّٰهُ يَدْعُٓوا﴾
عَلَى لِسَانِ رُسُلِهِ ﴿اِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ﴾ أَيِ الْعَمَلِ الْمُوجِبِ لَهُمَا ﴿بِاِذْنِهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ فَتَجِبُ
إِجَابَتُهُ بِتَزْوِيجِ أَوْلِيَائِهِ ﴿وَيُبَيِّنُ اٰيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾﴾ يَتَّعِظُونَ- ﴿وَيَسْـَٔلُونَكَ
عَنِ الْمَحِيضِ﴾ أَيِ الْحَيْضِ أَوْ مَكَانِهِ مَاذَا يُفْعَلُ بِالنِّسَاءِ فِيهِ ﴿قُلْ هُوَ اَذًى﴾ قَذَرٌ أَوْ مَحَلُّهُ
﴿فَاعْتَزِلُوا النِّسَٓاءَ﴾ اُتْرُكُوا وَطْأَهُنَّ ﴿فِي الْمَحِيضِ﴾ أَيْ وَقْتِهِ أَوْ مَكَانِهِ ﴿وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ﴾
بِالْجِمَاعِ ﴿حَتّٰى يَطْهُرْنَ﴾ بِسُكُونِ الطَّاءِ وَتَشْدِيدِهَا وَالْهَاءِ وَفِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الطَّاءِ
أَيْ يَغْتَسِلْنَ بَعْدَ انْقِطَاعِهِ ﴿فَاِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ﴾ بِالْجِمَاعِ ﴿مِنْ حَيْثُ اَمَرَكُمُ اللّٰهُ﴾ بِتَجَنُّبِهِ
فِي الْحَيْضِ وَهُوَ الْقُبُلُ وَلَا تَعْدُوهُ إِلَى غَيْرِهِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ﴾ يُثِيبُ وَيُكْرِمُ ﴿التَّوَّابِينَ﴾ مِنَ الذُّنُوبِ
﴿وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾﴾ مِنَ الْأَقْذَارِ- ﴿نِسَٓاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ﴾ أَيْ مَحَلُّ زَرْعِكُمُ الْوَلَدَ
﴿فَأْتُوا حَرْثَكُمْ﴾ أَيْ مَحَلَّهُ وَهُوَ الْقُبُلُ ﴿اَنّٰى﴾ كَيْفَ ﴿شِئْتُمْ﴾ مِنْ قِيَامٍ وَقُعُودٍ وَاضْطِجَاعٍ
وَإِقْبَالٍ وَإِدْبَارٍ نَزَلَ رَدًّا لِقَوْلِ الْيَهُودِ: مَنْ أَتَى امْرَأَتَهُ فِي قُبُلِهَا أَيْ مِنْ جِهَةِ دُبُرِهَا جَاءَ الْوَلَدُ أَحْوَلَ
﴿وَقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ﴾ الْعَمَلَ الصَّالِحَ كَالتَّسْمِيَةِ عِنْدَ الْجِمَاعِ ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ فِي أَمْرِهِ وَنَهْيِهِ
﴿وَاعْلَمُوا اَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ﴾ بِالْبَعْثِ فَيُجَازِيكُمْ بِأَعْمَالِكُمْ ﴿وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٣﴾﴾ الَّذِينَ اتَّقَوْهُ
بِالْجَنَّةِ- ﴿وَلَا تَجْعَلُوا اللّٰهَ﴾ أَيِ الْحَلِفَ بِهِ ﴿عُرْضَةً﴾ عِلَّةً مَانِعَةً ﴿لِاَيْمَانِكُمْ﴾ أَيْ نَصْبًا
لَهَا بِأَنْ تُكْثِرُوا الْحَلِفَ بِهِ ﴿اَنْ﴾ لَا ﴿تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا﴾ فَتُكْرَهُ الْيَمِينُ عَلَى ذٰلِكَ وَيُسَنُّ فِيهِ الْحِنْثُ

وَيُكَفِّرُ بِخِلَافِهَا عَلَى فِعْلِ الْبِرِّ وَنَحْوِهِ فَهِيَ طَاعَةٌ ﴿وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ﴾ الْمَعْنَى لَا تَمْتَنِعُوا
مِنْ فِعْلِ مَا ذُكِرَ مِنَ الْبِرِّ وَنَحْوِهِ إِذَا حَلَفْتُمْ عَلَيْهِ بَلِ ائْتُوهُ وَكَفِّرُوا لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا الْامْتِنَاعُ مِنْ
ذٰلِكَ ﴿وَاللّٰهُ سَمِيعٌ﴾ لِأَقْوَالِكُمْ ﴿عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾﴾ بِأَحْوَالِكُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

220- **...Dünya ve ahiret** işlerin**de** (tefekkür edesiniz diye) Böylece her iki yurtta da sizin için en hayırlı olanı alasınız. (diye) **Ve sana yetimlerden;** onlar hakkında karşılaştıkları zorluklardan **soruyorlar.** Eğer onlarla birlikte yeseler, günaha giriyorlar; mallarını ayırıp onlara ayrı yemek yapsalar, bu da çok meşakkatli oluyor... **De ki: "Onlar için** mallarını kıymetlendirme**k** suretiyle **ıslahta bulunmak,** bu şekilde sizin müdahalede bulunmanız, bunu yapmamaktan daha **hayırlıdır. Onlarla karışırsanız** yani nafakanızı, nafakalarıyla karıştırırsanız **onlar sizin kardeşlerinizdir"** yani onlar sizin din kardeşleriniz olup, kardeş kardeşe zaten karışır. Yani siz bunu yapabilirsiz demektir. **Allah ise** onlara karışmakla, mallarını **ifsat eden ile** o malları **ıslah edeni bilir. Ve Allah dilese idi** karışmayı haram kılmakla **sizleri elbette meşakkate uğratır,** sizi zora sokar**dı.Şüphe yok ki Allah azîzdir,**işinde galiptir yaptıklarında **hikmetlidir.**

221- Ey Müslümanlar! **Müşrik** kafir **kadınları imân edinceye kadar nikah etmeyin,** evlenmeyin**iz. Elbette mü'min bir cariye,** hür **bir müşrik kadından daha hayırlıdır.** Zira bu ayetin iniş sebebi cariye ile evlenen bir kişinin, ayıplanması, hür ve müşrik bir kadınla evlenmeye teşvik edilmesidir. **Velev ki Müşrik kadın** güzelliği ve de zenginliği ile **sizin hoşunuza gitsin.** Bu ayet, "kitap verilenlerden muhsan olan kadınlar..." ayetiyle kitap ehli olmayan kadınlara tahsis edilmiştir. **Ve müşrik** kafir **erkeklere de, imân etmedikçe** müslüman kadınları **nikah ettirmeyin,** evlendirmeyin**iz. Elbette mü'min bir köle, bir müşrikten hayırlıdır. Velev ki o müşrik** yakışıklılığı ve de zenginliği ile **hoşunuza gidecek olsun. Onlar** o müşrikler ateşi gerektiren işe çağırmalarıyla **ateşe davet ederler.** Dolayısıyla onlarla evlenmek uygun olmaz/doğru değildir. **Allah ise** peygamberlerinin dili ile ve de **kendi izni** ve iradesi**yle cennete ve mağfirete** yani bu ikisini gerektirecek amele **davet eder.** Ve onun bu davetine, onun dostlarıyla evlenmek suretiyle icabet etmek gerekir. **Ve insanlara âyetlerini açıkça bildirir, tâ ki düşünsünler,** öğüt edinsinler

222- **Ve sana hayız** ya da hayızın olduğu yerden; bu durumda kadınlara ne yapılacağın**dan** soruyorlar**. De ki: "O** ya da onun olduğu yer **bir eziyettir**, pis bir şeydir**. Artık hayz zamanında kadınlarınızdan uzak durun,** onlarla

ilişkiye girmeyin! **Ve temizleninceye**[1] yani kanın kesilmesinden sonra gusül alıncaya **kadar onlara** cima etmek suretiyle **yaklaşmayınız. Fakat iyice temizlendikleri vakit onlara Allah'ın** hayız halinde **size** kaçınmanızı **emrettiği yer** olan önden cima ederek **varın,** O yeri aşarak başka bir yere varmayın! **Şüphe yok ki Allah** günahlardan **çok tevbe edenleri sever** onlara sevap ihsan edip, ikramda bulunur. **Ve de** pisliklerden **çok temizlenenleri de sever.**

223- **Kadınlarınız sizin için bir ekim yeridir,** yani çocuklarınızı ekeceğiniz bir yerdir. **Dolayısıyla bu ekim yerinize** -ki bu da ön taraftır- ister ayakta, ister oturarak, ister yatarak, ister ön taraftan yaklaşarak, isterse arka taraftan yaklaşarak **nasıl**[2] **isterseniz öyle varın.** Bu ayet Yahudilerin "Karısına arka taraftan yaklaşarak önünden ilişkiye girerse, çocuk şaşı doğar" sözlerine ret olarak inmiştir. **Ve kendiniz için** cima esnasında -besmele gibi- güzel ameller **takdim edin. Ve** emir ve yasaklamalarında **Allah'tan sakınınız. Ve biliniz ki sizler** dirilmek suretiyle **şüphesiz O'nun huzuruna varacaksınız,** ve o da sizi amellerinizle karşılıklandıracaktır. **Ve** ondan sakınan **mü'minleri** cennetle **müjdele!**

224- **Ve** kendisine çokça yemin etmek suretiyle **Allah'ı yeminleriniz için; sözünüzde durmamamanıza, sakınmamanıza ve de insanların arasını düzeltmemeye** dair konulmuş **bir hedef** engelleyici bir neden **kılmayınız.** Bunlar üzerine yemin etmek mekruh olup, yemin edildiği takdirde bozmak sünnet olur ve de kefaret verilir. İyilik yapmak ve benzeri şeyler üzerine yemin ise bunun aksine (olup, mekruh değil)dir. Zira bu tür yemin bir taattir. Ayetin manası şöyledir: Üzerlerine yemin ettiğiniz vakit anlatılan (sözde durmak, sakınmak ve de insanların arasını düzeltmek gibi) iyilikleri yapmaktan sakınmayın, bilakis o iyilikleri yapın, sonra da kefaret verin. Nitekim bu ayetin iniş sebebi de bu iyiliklerden kaçınmadır. **Ve Allah** sözlerinizi **işiten,** durumunuzu **bilendir.**

KELİME ANLAMI

220- (Ne hakkında tefekkür edesiniz?) فِي أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ **Dünya ve ahiret** işleri **hakkında** فَتَأْخُذُونَ Ve de alasınız (Neyi?) بِالْأَصْلَحِ En iyi olan (Kim için en iyi olan?) لَكُمْ Sizin için (Nerede iyi olan?) فِيهِمَا Hem dünya, hem de ahirette وَيَسْئَلُونَكَ **Ve sana soruyorlar** (Neden soruyorlar?) عَنِ الْيَتَامٰى **Yetimlerden** (Daha neden soruyorlar?) وَمَا O şeyden ki

[1] Bu kelimedeki ط harfi ile ه harfi aynı zamanda; (يَطَّهَّرْنَ şeklinde) hem sükun, hem de şedde ile okunmuştur. Bu durumda kelimenin aslındaki ت harfi ط harfine idgam edilmiştir.
[2] أَنَّى burada كَيْفَ anlamındadır.

يَلْقَوْنَهُ Onunlar karşılaşıyorlar (O karşılaştıkları şey de nedir?) مِنَ الْحَرَجِ Sıkıntı (Ne konuda?) فِي شَأْنِهِمْ O yetimler hakkında فَإِنْ وَاكَلُوهُمْ Şayet onlarla birlikte yeseler يَأْثَمُوا Günaha giriyorlar وَإِنْ عَزَلُوا Eğer ayırsalar (Neyi?) مَالَهُمْ Onların malını (Neden ayırsalar?) مِنْ أَمْوَالِهِمْ Kendi mallarından وَصَنَعُوا Ve de yapsalar (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Ne yapsalar?) طَعَامًا Yemek (Onlar ne oldukları halde?) وَحْدَهُمْ Tek başlarına فَحَرَجٌ Bu da büyük zorluk! قُلْ **De ki** إِصْلَاحٌ **Islah/düzeltmede bulunmak** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Nerede düzeltmede bulunmak?) فِي أَمْوَالِهِمْ Mallarında (Neyle düzeltmede bulunmak?) بِتَنْمِيَتِهَا Onları artırarak وَمُدَاخَلَتُكُمْ Sizin (onlarla) içli dışlı olmanız ise (Nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Neden daha hayırlıdır?) مِنْ تَرْكِ ذَلِكَ Bunu terk etmekten وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ **Ve şayet onlara karışırsanız/birlikte yaşarsanız** أَيْ تَخْلُطُوا Yani karıştırırsanız (Neyi?) نَفَقَتَكُمْ Kendi nafakanızı (Neyle karıştırırsanız?) بِنَفَقَتِهِمْ Onların nafakasıyla فَإِخْوَانُكُمْ **Sizin kardeşlerinizdir** أَيْ فَهُمْ Yani onlar (Nedir?) إِخْوَانُكُمْ Sizin kardeşlerinizdir (Nerede?) فِي الدِّينِ Dinde وَمِنْ شَأْنِ الْأَخِ Ve de kardeş olmanın kaçınılmaz sonucudur (Ne?) أَنْ يُخَالِطَ Kardeşin karışması (Kime?) أَخَاهُ Kardeşine أَيْ فَلَكُمْ Yani sizin için vardır (Ne?) ذَلِكَ Bu karışma وَاللهُ **Allah** يَعْلَمُ **Bilir/ayırt eder** (Neyi?) الْمُفْسِدَ **Bozanı** (Neyi bozanı?) لِأَمْوَالِهِمْ Onların mallarını (Neyle bozanı?) بِمُخَالَطَتِهِ Onlara karışmakla (**Kimden bilir?**) مِنَ الْمُصْلِحِ **Düzeltenden** (Neyle düzelten?) بِهَا Karışmakla فَيُجَازِي Ve de karşılıklarını verir (Kime?) كُلًّا مِنْهُمَا Onlardan her birine وَلَوْ شَاءَ **Ve eğer dileseydi** (**Kim?**) اللهُ **Allah** لَأَعْنَتَكُمْ **Elbette siz zora sokardı** لَضَيَّقَ Elbette dar ederdi (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Nasıl dar ederdi?) بِتَحْرِيمِ الْمُخَالَطَةِ Onlara karışmayı haram kılmakla إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) عَزِيزٌ **Azizdir/güçlüdür** غَالِبٌ Galiptir (Ne üzerine?) عَلَى أَمْرِهِ İşi üzerine (Daha nedir?) حَكِيمٌ **Hikmet sahibidir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptıklarında

221- وَلَا تَنْكِحُوا **Ve nikahlamayın!** تَتَزَوَّجُوا Evlenmeyin! أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ Ey Müslümanlar (Kimi nikahlamayın?) الْمُشْرِكَاتِ **Müşrik kadınları** أَيِ الْكَافِرَاتِ Yani kafir kadınlarla (Ne vakte değin nikahlamayın?) حَتَّى يُؤْمِنَّ **Onlar iman edinceye dek** وَلَأَمَةٌ **Ve elbette bir cariye** (Öyle cariye ki) مُؤْمِنَةٌ **Mümine olan** (Nedir bu cariye?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kimden daha hayırlıdır?) مِنْ مُشْرِكَةٍ **Müşrik bir kadından** (Öyle müşrik kadın ki) حُرَّةٍ Hür olan (Niçin Mümin cariye demiştir?) لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا

Çünkü bu ayetin nüzül sebebi (Nedir?) الْعَيْبُ Ayıplamadır (Kimi?) عَلَى مَنْ O kimseyi ki تَزَوَّجَ Evlendi (Kimle?) أَمَةً Bir cariye ile (Daha nedir?) وَتَرْغِيبُهُ Ve o kişinin teşvik edilmesidir (Neye?) فِي نِكَاحِ حُرَّةٍ Hür bir kadınla evlenmeye (Öyle hür kadın ki) مُشْرِكَةٍ Müşrik olan وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ **Velev hoşunuza gitse bile o kadın** (Niçin hoşunuza gitse?) لِجَمَالِهَا Güzelliğinden dolayı (Daha?) وَمَالِهَا Ve malından dolayı وَهٰذَا Bu hüküm (Nedir?) مَخْصُوصٌ Mahsustur (Neye mahsustur?) بِغَيْرِ الْكِتَابِيَّاتِ Kitap ehli olmayan kadınlara (Neyle mahsus olmuştur?) بِآيَةٍ Şu ayetle: وَالْمُحْصَنَاتُ "İffetli kadınlar (Kimden olan?) مِنَ الَّذِينَ O kimselerden ki أُوتُوا Verildiler (Neyi?) الْكِتَابَ Kitabı" وَلَا تُنْكِحُوا **Ve de nikahlatmayın!** تُزَوِّجُوا Evlendirmeyin (Kimle?) الْمُشْرِكِينَ **Müşrik erkeklerle** أَيِ الْكُفَّارَ Kafir erkeklerle (Kimi nikahlatmayın?) الْمُؤْمِنَاتِ Mümin kadınları (Ne vakte değin nikahlatmayın?) حَتَّى يُؤْمِنُوا **Onlar iman edinceye kadar** وَلَعَبْدٌ **Ve elbette bir köle** (Öyle köle ki) مُؤْمِنٌ **Mümin** (Nedir böyle bir köle?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kimden?) مِنْ مُشْرِكٍ **Bir müşrikten** وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ **Velev sizin hoşunuza gitse bile o erkek** (Niçin hoşunuza gitse?) لِمَالِهِ Malından (Ne?) وَجَمَالِهِ Ve cemalinden dolayı أُولٰئِكَ **İşte onlar** أَيْ أَهْلُ الشِّرْكِ Yani şirk ehli يَدْعُونَ **Çağırırlar** (Nereye?) إِلَى النَّارِ **Ateşe** (Nasıl ateşe çağırırlar?) بِدُعَائِهِمْ Çağırmalarıyla (Neye?) إِلَى الْعَمَلِ Bir işe ki الْمُوجِبِ Gerektirici (Neyi?) لَهَا O ateşi فَلَا تَلِيقُ Layık/uygun olmaz (Ne?) مُنَاكَحَتُهُمْ Onlarla evlenmek وَاللّٰهُ **Allah ise** يَدْعُو **Çağırır** (Neyle çağırır?) عَلَى لِسَانِ رُسُلِهِ Peygamberlerinin diliyle (Nereye çağırır?) إِلَى الْجَنَّةِ **Cennete** (Daha?) وَالْمَغْفِرَةِ **Ve mağfirete** أَيِ الْعَمَلِ Yani o işe ki الْمُوجِبِ Gerektirici (Neyi?) لَهُمَا Bu cenneti ve mağfireti (Neyle çağırır?) بِإِذْنِهِ **Kendisinin izniyle** بِإِرَادَتِهِ Kendisinin iradesi ile فَتَجِبُ Dolayısıyla vacip olur (Ne?) إِجَابَتُهُ Ona icabet (Nasıl icabet?) بِتَزْوِيجِ أَوْلِيَائِهِ Dostlarıyla evlenmek suretiyle وَيُبَيِّنُ **Ve açıklıyor** (Neyi?) آيَاتِهِ **Ayetlerini** (Kime?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** لَعَلَّهُمْ **Ta ki onlar** يَتَذَكَّرُونَ **Düşünsünler** يَتَّعِظُونَ Öğütlensinler

222- وَيَسْئَلُونَكَ **Ve sana soruyorlar** (Neden soruyorlar?) عَنِ الْمَحِيضِ **Hayızdan** أَيِ الْحَيْضِ أَوْ مَكَانِهِ Hayızdan ya da hayızın olduğu yerden (Şunu soruyorlar) مَاذَا Ne يُفْعَلُ Yapılır (Kime?) بِالنِّسَاءِ Kadınlara (O kadınlar ne olduğu halde?) فِيهِ O hayzın içinde oldukları halde قُلْ **De ki** هُوَ **O** (Nedir?) أَذًى **Bir eziyettir** قَذَرٌ Pistir أَوْ مَحَلُّهُ Ya da onun olduğu yer pistir

وَطَأْهُنَّ Terk edin (Neyi?) اُتْرُكُوا **Kadınlardan** النِّسَاءَ (Kimden?) **Uzak durun** فَاعْتَزِلُوا Onlarla ilişkiyi (Nerede?) فِي الْمَحِيضِ أَيْ وَقْتِهِ **Hayız vaktinde** أَوْ مَكَانِهِ Ya da hayız yerinde وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ **Ve de yaklaşmayın onlara** (Neyle?) بِالْجِمَاعِ Cima/cinsel ilişki ile (Ne vakte değin?) حَتَّى يَطْهُرْنَ **Onlar temiz oluncaya kadar** (Bu kelime...) بِسُكُونِ الطَّاءِ Tı harfinin sükunuyla (okundu) (Daha neyle okundu?) وَتَشْدِيدِهَا Ve şeddesiyle (okundu) (Daha neyin şeddesiyle okundu?) وَالْهَاءِ Ve he harfinin de وَفِيهِ Bu kelimede vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ Te harfinin idgam edilmesi (Neredeki te?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye idgamı?) فِي الطَّاءِ Tı harfine أَيْ يَغْتَسِلْنَ Yani gusül alıncaya kadar (Ne vakit?) بَعْدَ انْقِطَاعِهِ O kesildikten sonra فَإِذَا تَطَهَّرْنَ **Ve temizlendiklerinde de** فَأْتُوهُنَّ **Onlara varın** (Nasıl?) بِالْجِمَاعِ Cima etmek suretiyle (Nereden varın?) مِنْ حَيْثُ **O yerden ki** أَمَرَكُمُ **Size emretti** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi emretti?) بِتَجَنُّبِهِ Uzak durulmasını (Nerede?) فِي الْحَيْضِ Hayızda وَهُوَ O yer de (Nedir?) الْقُبُلُ Ön taraftır وَلَا تَعْدُوهُ Ve de o ön tarafı aşarak varmayın (Nereye?) إِلَى غَيْرِهِ Arka tarafa إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** يُحِبُّ **Sever** يُثِيبُ Sevap verir (Daha?) وَيُكْرِمُ Ve ikram eder (**Kimi sever?**) اَلتَّوَّابِينَ **Çokça Tevbe edenleri** (Neden Tevbe edenleri?) مِنَ الذُّنُوبِ Günahlardan (Daha?) وَيُحِبُّ **Ve de sever** (Kimi?) اَلْمُتَطَهِّرِينَ **Çokça temizlenenleri** (Neden temizlenenleri?) مِنَ الْأَقْذَارِ Pisliklerden

223- نِسَآؤُكُمْ **Kadınlarınız** (Nedir?) حَرْثٌ **Ekim yeri/Tarladır** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** أَيْ مَحَلُّ زَرْعِكُمْ Yani sizin ekme yerinizdir (Neyi ekme?) الْوَلَدَ Çocuğu فَأْتُوا **O halde varın** (Neye?) حَرْثَكُمْ **Tarlanıza** أَيْ مَحَلَّهُ Yani ekim yerine وَهُوَ O mahal de (Nedir?) الْقُبُلُ Ön taraftır أَنَّى **Nasıl** كَيْفَ Her ne şekilde شِئْتُمْ **İsterseniz** (Nedendir bu sizin istedikleriniz?) مِنْ قِيَامٍ Ayakta (Daha?) وَقُعُودٍ Ve oturarak (Daha?) وَاضْطِجَاعٍ Ve yatarak (Daha?) وَإِقْبَالٍ Ve ön taraftan yaklaşarak (Daha?) وَإِدْبَارٍ Ve arkadan yaklaşarak نَزَلَ Bu ayet indi (Niçin?) رَدًّا Reddetmek için (Neyi?) لِقَوْلِ الْيَهُودِ Yahudilerin sözünü (Nedir o söz de?) مَنْ Her kim أَتَى Varırsa (Kime?) امْرَأَتَهُ Kadınına (Nereye varırsa?) فِي قُبُلِهَا Ön tarafına (Nereden varırsa?) أَيْ مِنْ جِهَةِ دُبُرِهَا Arkası tarafından جَاءَ Gelir (Kim?) الْوَلَدُ Çocuk (Ne olduğu halde gelir?) أَحْوَلَ Şaşı olarak وَقَدِّمُوا **Ve de takdim edin** (Kim için?) لِأَنْفُسِكُمْ **Kendiniz için** (Neyi yapın?) اَلْعَمَلَ الصَّالِحَ Yani iyi işler yapın (Ne gibi?) كَالتَّسْمِيَةِ Besmele çekmek gibi (Nerede besmele çekmek?) عِنْدَ الْجِمَاعِ Cima esnasında

وَاتَّقُوا **Ve de sakının** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Nerede sakının?) فِي أَمْرِهِ Onun emrinde (Daha?) وَنَهْيِهِ Ve nehyinde وَاعْلَمُوا **Ve de bilin** أَنَّكُمْ **Şüphesiz ki siz** (Nesiniz?) مُلَاقُوهُ **Onunla karşılaşıcılarsınız** (Onunla nasıl karşılaşıcılarsınız?) بِالْبَعْثِ Dirilmekle فَيُجَازِيكُمْ O da sizi karşılıklandıracaktır (Neyle?) بِأَعْمَالِكُمْ Amellerinizle وَبَشِّرِ **Ve de müjdele** (Kimi?) الْمُؤْمِنِينَ **Müminleri** الَّذِينَ Öyle müminler ki اتَّقَوْهُ Ondan sakındılar (Neyle müjdele?) بِالْجَنَّةِ Cennetle

224- وَلَا تَجْعَلُوا **Ve de kılmayın** (Kimi?) اللّٰهَ **Allah'ı** أَيِ الْحَلْفَ Yani yeminlerinizi kılmayın (Kime?) بِهِ Ona (Ne kılmayın?) عُرْضَةً **Bir hedef** عِلَّةً مَانِعَةً Engelleyici bir neden (Ne için hedef?) لِأَيْمَانِكُمْ **Yeminleriniz için** أَيْ نَصْبًا Dikilmiş hedef (Ne için?) لَهَا Yeminleriniz için (Nasıl?) بِأَنْ تُكْثِرُوا Çok yapmakla (Neyi?) الْحَلْفَ Yemini (Kime?) بِهِ Ona/Allah'a (Neye hedef kılmayın?) أَنْ لَا تَبَرُّوا **Sözünüzde durmamanıza** (Daha?) وَتَتَّقُوا **Ve sakınmamanıza** فَتُكْرَهُ Zira mekruh olur (Ne?) الْيَمِينُ Yemin (Ne üzerine?) عَلَى ذٰلِكَ Bunlar üzerine وَيُسَنُّ Ve sünnet olur (Nerede?) فِيهِ Bunlarda (Ne?) الْحِنْثُ Yemini bozmak وَيُكَفِّرُ Ve de kefaret verilir بِخِلَافِهَا Yukardakinin aksine yemin etmek mekruh değildir (Ne üzerine yemin etmek?) عَلَى فِعْلِ الْبِرِّ İyi olan işi yapmak üzere (Daha?) وَنَحْوِهِ Ve benzeri şeyi yapmak üzere فَهِيَ Zira bu gibi yeminler (Nedir?) طَاعَةٌ Taattir (Daha neye hedef kılmayın?) وَتُصْلِحُوا **Islah etmemenize** (Neyi?) بَيْنَ النَّاسِ **İnsanların arasını** الْمَعْنَى Mana şudur لَا تَمْتَنِعُوا Çekinmeyin (Neden?) مِنْ فِعْلِ مَا ذُكِرَ مِنَ الْبِرِّ Anılan iyilikleri yapmaktan (Daha?) وَنَحْوِهِ Ve benzeri iyilikleri (Ne vakit?) إِذَا حَلَفْتُمْ Yemin ettiğiniz vakit (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine بَلِ ائْتُوهُ Bilakis o iyiliği yapın وَكَفِّرُوا Ve de kefaret verin (Niçin mana böyledir?) لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا Çünkü bunun nüzül sebebi (Nedir?) الْإِمْتِنَاعُ İmtina etmektir (Neden?) مِنْ ذٰلِكَ Bu iyiliklerden وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) سَمِيعٌ **Hakkıyla işitendir** (Neyi?) لِأَقْوَالِكُمْ Sözlerinizi (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Ve hakkıyla bilendir** (Neyi?) بِأَحْوَالِكُمْ Durumunuzu

﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللهُ بِاللَّغْوِ﴾ الْكَائِنِ ﴿فِيٓ اَيْمَانِكُمْ﴾ وَهُوَ مَا يَسْبِقُ إِلَيْهِ اللِّسَانُ مِنْ غَيْرِ قَصْدِ
الْحِلْفِ نَحْوُ لَا وَاللهِ، وَبَلَى وَاللهِ، فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَلَا كَفَّارَةَ ﴿وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ﴾
أَيْ قَصَدَتْهُ مِنَ الْأَيْمَانِ إِذَا حَنِثْتُمْ ﴿وَاللهُ غَفُورٌ﴾ لِمَا كَانَ مِنَ اللَّغْوِ ﴿حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾﴾ بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ
عَنْ مُسْتَحِقِّهَا- ﴿لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ﴾ أَيْ يَحْلِفُونَ أَنْ لَا يُجَامِعُوهُنَّ ﴿تَرَبُّصُ﴾
اِنْتِظَارُ ﴿اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ فَاِنْ فَاۤؤُ﴾ رَجَعُوا فِيهَا أَوْ بَعْدَهَا عَنِ الْيَمِينِ إِلَى الْوَطْءِ ﴿فَاِنَّ اللهَ غَفُورٌ﴾
لَهُمْ مَا أَتَوْهُ مِنْ ضَرَرِ الْمَرْأَةِ بِالْحِلْفِ ﴿رَحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾﴾ بِهِمْ- ﴿وَاِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ﴾ أَيْ عَلَيْهِ
بِأَنْ لَمْ يَفِيئُوا فَلْيُوقِعُوهُ ﴿فَاِنَّ اللهَ سَمِيعٌ﴾ لِقَوْلِهِمْ ﴿عَلِيمٌ ﴿٢٢٧﴾﴾ بِعَزْمِهِمُ الْمَعْنَى لَيْسَ لَهُمْ
بَعْدَ تَرَبُّصِ مَا ذُكِرَ إِلَّا الْفَيْئَةُ أَوِ الطَّلَاقُ- ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ﴾ أَيْ لِيَنْتَظِرْنَ ﴿بِاَنْفُسِهِنَّ﴾
عَنِ النِّكَاحِ ﴿ثَلٰثَةَ قُرُوٓءٍ﴾ تَمْضِي مِنْ حِينِ الطَّلَاقِ، جَمْعُ قَرْءٍ بِفَتْحِ الْقَافِ وَهُوَ الطُّهْرُ أَوِ الْحَيْضُ
قَوْلَانِ وَهٰذَا فِي الْمَدْخُولِ بِهِنَّ أَمَّا غَيْرُهُنَّ فَلَا عِدَّةَ عَلَيْهِنَّ لِقَوْلِهِ {فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ}
وَفِي غَيْرِ الْآيِسَةِ وَالصَّغِيرَةِ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالْحَوَامِلِ فَعِدَّتُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ كَمَا فِي
سُورَةِ الطَّلَاقِ وَالْإِمَاءِ فَعِدَّتُهُنَّ قَرْءَانِ بِالسُّنَّةِ ﴿وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ اَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللهُ فِيٓ
اَرْحَامِهِنَّ﴾ مِنَ الْوَلَدِ اَوِ الْحَيْضِ ﴿اِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ﴾ أَزْوَاجُهُنَّ
﴿اَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ﴾ بِمُرَاجَعَتِهِنَّ وَلَوْ أَبَيْنَ ﴿فِي ذٰلِكَ﴾ أَيْ فِي زَمَنِ التَّرَبُّصِ ﴿اِنْ اَرَادُوٓا اِصْلَاحًا﴾
بَيْنَهُمَا لَا إِضْرَارَ الْمَرْأَةِ، وَهُوَ تَحْرِيضٌ عَلَى قَصْدِهِ لَا شَرْطٌ لِجَوَازِ الرَّجْعَةِ وَهٰذَا فِي الطَّلَاقِ
الرَّجْعِيِّ وَأَحَقُّ لَا تَفْضِيلَ فِيهِ إِذْ لَا حَقَّ لِغَيْرِهِمْ مِنْ نِكَاحِهِنَّ فِي الْعِدَّةِ ﴿وَلَهُنَّ﴾ عَلَى الْأَزْوَاجِ
﴿مِثْلُ الَّذِي﴾ لَهُمْ ﴿عَلَيْهِنَّ﴾ مِنَ الْحُقُوقِ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾ شَرْعًا مِنْ حُسْنِ الْعِشْرَةِ وَتَرْكِ
الضِّرَارِ وَنَحْوِ ذٰلِكَ ﴿وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ﴾ فَضِيلَةٌ فِي الْحَقِّ مِنْ وُجُوبِ طَاعَتِهِنَّ لَهُمْ لِمَا
سَاقُوهُ مِنَ الْمَهْرِ وَالْإِنْفَاقِ ﴿وَاللهُ عَزِيزٌ﴾ فِي مُلْكِهِ ﴿حَكِيمٌ ﴿٢٢٨﴾﴾ فِيمَا دَبَّرَهُ لِخَلْقِهِ- ﴿اَلطَّلَاقُ﴾
اَيِ التَّطْلِيقُ الَّذِي يُرَاجَعُ بَعْدَهُ ﴿مَرَّتَانِ﴾ اَيِ اثْنَتَانِ ﴿فَاِمْسَاكٌ﴾ اَيْ فَعَلَيْكُمْ إِمْسَاكُهُنَّ بَعْدَهُ
بِأَنْ تُرَاجِعُوهُنَّ ﴿بِمَعْرُوفٍ﴾ مِنْ غَيْرِ اِضْرَارٍ ﴿اَوْ تَسْرِيحٌ﴾ اَيْ إِرْسَالُ لَهُنَّ ﴿بِاِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ﴾
أَيُّهَا الْأَزْوَاجُ ﴿اَنْ تَاْخُذُوا مِمَّآ اٰتَيْتُمُوهُنَّ﴾ مِنَ الْمُهُورِ ﴿شَيْـًٔا﴾ إِذَا طَلَّقْتُمُوهُنَّ ﴿اِلَّآ اَنْ يَخَافَا﴾
اَيِ الزَّوْجَانِ ﴿اَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللهِ﴾ اَيْ لَا يَأْتِيَا بِمَا حَدَّهُ لَهُمَا مِنَ الْحُقُوقِ وَفِي قِرَاءَةٍ {يُخَافَا}
بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ فَأَنْ لَا يُقِيمَا بَدَلُ اشْتِمَالٍ مِنَ الضَّمِيرِ فِيهِ وَقُرِئَ بِالْفَوْقَانِيَّةِ فِي الْفِعْلَيْنِ ﴿فَاِنْ
خِفْتُمْ اَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ نَفْسَهَا مِنَ الْمَالِ لِيُطَلِّقَهَا اَيْ
لَا حَرَجَ عَلَى الزَّوْجِ فِي أَخْذِهِ وَلَا الزَّوْجَةِ فِي بَذْلِهِ ﴿تِلْكَ﴾ الْأَحْكَامُ الْمَذْكُورَةُ ﴿حُدُودُ اللهِ

فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللهِ فَأُولَٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢٩﴾ ﴾- ﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا﴾ اَلزَّوْجُ بَعْدَ
الثِّنْتَيْنِ ﴿فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ﴾ أَيْ بَعْدَ الطَّلْقَةِ الثَّالِثَةِ ﴿حَتّٰى تَنْكِحَ﴾ تَتَزَوَّجَ ﴿زَوْجًا غَيْرَهُ﴾
وَيَطَأَهَا كَمَا فِي الْحَدِيثِ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ ﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا﴾ أَيِ الزَّوْجُ الثَّانِي ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَآ﴾
أَيِ الزَّوْجَةِ وَالزَّوْجِ الْأَوَّلِ ﴿أَنْ يَتَرَاجَعَآ﴾ إِلَى النِّكَاحِ بَعْدَ انْقِضَاءِ الْعِدَّةِ ﴿إِنْ ظَنَّآ أَنْ يُقِيمَا
حُدُودَ اللهِ وَتِلْكَ﴾ الْمَذْكُورَاتُ ﴿حُدُودُ اللهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٠﴾﴾ يَتَدَبَّرُونَ

TÜRKÇE ANLAMI

225- Allah sizi kasıtsız olan **yeminlerinizden sorumlu tutmaz.** Bu tür yeminler, yemin etme kastı olmaksızın dile gelen "Vallahi yok!" "Evet, vallahi" gibi olan yeminlerdir. Bunlarda ne günah, ne de kefaret vardır. **Lâkin kalplerinizin kazandığı** kasıtlı yaptığı **yeminlerinizden dolayı** onları bozduğunuz takdirde **sizi sorumlu tutar. Allah** bu kasıtsız yeminlerinizi **bağışlayandır,** azabı hak edenlerden ertelemesiyle de **halîmdir.**

226- Kadınlarına yaklaşmamağa onlarla cima etmemeye dair **yemin edenler için dört ay beklemek vardır. Eğer** bu yeminlerinden dört ay içinde ya da dört ay sonrasında **dön**üp de ilişkiye gir**erlerse şüphe yok ki Allah** bu ettikleri yeminle kadınlara vermiş oldukları zararları kendileri için **mağfiret edendir,** onlara **merhamet edendir.**

227- Eğer boşamaya yani (ilişkiye) dönmemek suretiyle boşama üzerine **karar verirlerse** o boşamayı gerçekleştirsinler. **Biliniz ki, Allah** onların sözlerini **işitir ve** onların kararlarını **bilir.** Mana şöyledir: Geride geçen müddetin bitiminden sonra onlar ya kadınlarına geri dönerler, ya da onları boşarlar.

228- Boşanmış kadınlar kendi kendilerine boşama anından itibaren geçecek **üç bekleme müddetini**[1] evlenmeden **beklerler** yani beklesinler. Bu hüküm gerdeğe girilmiş kadınlar hakkındadır. Gerdeğe girilmemiş kadınlar ise iddet beklemezler. Zira "Sizin için o kadınlar üzerinde iddet hakkınız yoktur..." buyrulmuştur. Aynı zamanda bu ayet -iddetleri üç ay olan- hayız görmeyen kadın ile küçük kız; iddetleri Talak suresinde olduğu gibi yüklerini bırakmak olan hamile kadınlar ile iddetleri sünnet ile iki kar' olan cariyelerin dışındaki kadınlar hakkındadır. **Onların Allah'ın rahîmlerinde yarattığı** çocuğu ya da hayızları**nı gizlemeleri, onlara helâl olmaz. Tabi eğer**

[1] Bu kelime قرأ kelimesinin cemisidir. Anlamının "tuhr/temizlik" ya da "hayız" olduğuna dair iki görüş vardır.

onlar Allah'a ve de ahiret gününe imân etmişseler... Ve onların kocaları eğer kadına zarar vermeyi değil de, aralarını **düzeltmeyi isterlerse**[1] **onda** yani bekleme zamanında -istemeseler bile- **o zevcelerini geri almağa hak sahibi**[2]**dirler.** Bu hüküm ric'î talaktadır. **Kadınlar için** kocaları üzerinde, kocalarının **kendilerinin üzerinde olan** iyi geçim, zarar vermeme vb. haklarının şeriatça **maruf aynısı vardır. Fakat erkekler için kadınlar üzerine** kendilerine vermiş oldukları mehir ve nafaka sebebiyle kendilerine itaat etmekten ibaret **bir derece** hakta fazlalık **vardır. Ve Allah** mülkünde **azîzdir,** yarattıkları için düzenlediklerinde **hikmet sahibidir.**

229- Kendisinden sonra dönülebilir olan **Talak/boşama iki keredir** yani ikidir. **Artık** size düşen **ya** boşamadan sonra onlara dönmek suretiyle **iyilik ile** onlara zarar vermeden **tutmaktır veya** onları **güzellikle salıvermektir. Ve** Ey Kocalar! Boşadığınız takdirde **onlara verdikleriniz** mehirler**den bir şey almanız sizlere helâl olmaz, ancak** karı ve kocanın **Allah'ın sınırlarını** yani ikisi için belirlemiş olduğu hakları **yerine getiremeyeceklerinden korkmaları**[3] **durumu hariç. Eğer siz de onların Allah'ın sınırlarını yerine getiremeyeceklerinden korkarsanız o halde kadının** kendisine karşılık **fidye olarak vereceği şeyde,** kendisini boşaması için vereceği malda **onların üzerine bir günah yoktur.** Yani kocanın bunu almasında, kadının ise bunu vermesinde herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir. **İşte bu** anlatılan hükümler **Allah'ın sınırlarıdır. Bunları aşmayınız. Ve her kim Allah'ın sınırlarını aşarsa işte zalim olan onlardır.**

230- **Eğer** koca **onu** iki kereden sonra **bir daha boşarsa artık bundan** bu üçüncü boşamadan **sonra, başka bir koca ile nikahlanmadıkça** ve de Buhari ile Müslim'in rivayet ettikleri hadiste olduğu gibi (ikinci koca) o kadınla ilişkiye girmedikçe **ona helâl olmaz. Bu** ikinci koca **da onu boşarsa Allah'ın sınırlarına riayet edeceklerini zannettikleri takdirde**

---

[1] Bu cümle dönmek için şart olmayıp, ara düzeltmeyi istemeye teşvik içindir.

[2] Bu kelimede bir tafzil/üstün olma manası yoktur. Zira kocalardan başkası için o kadınları iddet esnasında nikahlamada kimsenin hakkı yoktur (ki kocalar onlardan 'daha fazla hak sahibi' olsun)

[3] Bir kıraatte ise meful için bina edilerek (yani meçhul olarak) يُخَافَا şeklinde okundu. Bu durumda أَنْ لَايُقِيمَا sözü يُخَافَا fiilindeki zamirden bedeli iştimal olur. Ayrıca (şaz olarak) bir kıraatte de her iki fiil üstten noktalı (ت harfi) ile (يَخَافَا fiili تَخَافَا şeklinde; يُقِيمَا fiili de تُقِيمَا şeklinde) okundu.

iddet bittikten sonra nikaha **dönmelerinde o ikisi** yani kadın ile birinci kocası **için bir günah yoktur. İşte bu** anlatıla**nlar Allah'ın sınırlarıdır. Bunları, bilen** düşünen **bir topluluk için açıklar.**

KELİME ANLAMI

225- لَا يُؤَاخِذُكُمُ **Sizi sorumlu tutmaz** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyle sorumlu tutmaz?) بِاللَّغْوِ **Lağıv/boş sözlerle** (Öyle lağıv ki) الْكَائِنِ Olan (Nerede olan lağıv?) فِى اَيْمَانِكُمْ **Yeminlerinizdeki** وَهُوَ Bu lağıv (Nedir?) مَا O sözdür ki يَسْبِقُ Geçiyor (Neye geçiyor?) إِلَيْهِ O söze (Ne geçiyor?) اَللِّسَانُ Dil (Dil ne olduğu halde?) مِنْ غَيْرِ قَصْدِ الْحِلْفِ Yemin etme kastında olmadığı halde نَحْوُ لَا وَاللّٰهِ، " Hayır!.. Vallahi" (Daha?) وَبَلَى وَاللّٰهِ، Ve "Evet!.. Vallahi" sözlerinde olduğu gibi فَلَا إِثْمَ Günah yoktur (Nerede?) عَلَيْهِ Bu sözlerde (Daha?) وَلَا كَفَّارَةَ Ve kefaret de yoktur وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** يُؤَاخِذُكُمْ **Sizi sorumlu tutar** (Ne sebebiyle sorumlu tutar?) بِمَا **O şey sebebiyle ki** كَسَبَتْ **Kazandı** (Ne?) قُلُوبُكُمْ **Sizin kalpleriniz** أَيْ قَصَدَتْهُ Yani kalpleriniz onu kastetti (Nedir o kalplerinizin kastettiği?) مِنَ الْأَيْمَانِ Yeminler (Ne vakit?) إِذَا حَلَفْتُمْ Yemin ettiğiniz vakit وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Ziyade mağfiret edendir** (Neye?) لِمَا O şeye ki كَانَ Oldu (Neden oldu?) مِنَ اللَّغْوِ Lağıvdan (Daha nedir?) حَلِيمٌ **Halim/yumuşak davranandır** (Nasıl?) بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ Cezayı ertelemekle (Kimden ertelemekle?) عَنْ مُسْتَحِقِّهَا Onu hak edenden

226- لِلَّذِينَ **O kimseler için vardır ki** يُؤْلُونَ **Yaklaşmamaya yemin ediyorlar** (Kime yaklaşmamaya?) مِنْ نِسَآئِهِمْ **Kadınlarına** أَيْ يَحْلِفُونَ Yani yemin ediyorlar ki أَنْ لَا يُجَامِعُوهُنَّ Onlarla ilişkiye girmeyeceklerine dair (Ne vardır?) تَرَبُّصُ اِنْتِظَارُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ **Dört ay beklemek vardır** فَاِنْ فَاؤُوا **Şayet dönerlerse** رَجَعُوا Rücu ederlerse (Nerede?) فِيهَا O dört ay içerisinde أَوْ بَعْدَهَا Ya da dört ay sonra (Neden dönerlerse?) عَنِ الْيَمِينِ Yeminden (Neye dönerlerse?) اِلَى الْوَطْءِ İlişkiye فَاِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Çok mağfiret edendir** (Kime?) لَهُمْ Onlara (Neyi mağfiret edendir?) مَا O şeyi ki أَتَوْهُ Onu yaptılar (Nedendir o yaptıkları da?) مِنْ ضَرَرِ الْمَرْأَةِ Kadına verdikleri zarar (Nasıl verdikleri zarar?) بِالْحِلْفِ Yemin etmekle رَحِيمٌ **Çok merhamet edendir** (Kime?) بِهِمْ Onlara

227- وَإِنْ عَزَمُوا **Ve eğer azmederlerse/karar verirlerse** (Neye?) الطَّلَاقَ **Boşamaya** أَيْ عَلَيْهِ Yani onun üzerine (Nasıl?) بِأَنْ لَمْ يَفِيئُوا Ona dönmemekle فَلْيُوقِعُوهُ O boşamayı yapsınlar فَإِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) سَمِيعٌ **Hakkıyla işitendir** (Neyi?) لِقَوْلِهِمْ Onların sözünü (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** (Neyi?) بِعَزْمِهِمْ Onların kararını اَلْمَعْنَى Mana şöyledir: لَيْسَ Yoktur (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Ne vakit?) بَعْدَ تَرَبُّصِ مَا ذُكِرَ Adı geçen sürenin beklenmesinden sonra إِلَّا الْفَيْئَةُ Ancak eşine dönüş (Daha?) أَوِ الطَّلَاقُ Ya da onu boşama vardır

228- وَالْمُطَلَّقَاتُ **Boşanmış kadınlar** يَتَرَبَّصْنَ **Beklerler** أَيْ لِيَنْتَظِرْنَ Yani beklesinler (Nasıl beklerler?) بِأَنْفُسِهِنَّ **Kendileriyle** (Neden beklerler?) عَنِ النِّكَاحِ Evlenmekten (Ne kadar beklerler?) ثَلٰثَةَ قُرُوءٍ **Üç hayız müddeti** (Öyle hayız müddeti ki?) تَمْضِي Geçiyor (Neden itibaren?) مِنْ حِينِ الطَّلَاقِ Boşamadan itibaren (Bu kelime nedir?) جَمْعُ قَرْءٍ "Kar' kelimesinin cemisidir (Neyle okundu bu kelime?) بِفَتْحِ الْقَافِ Kaf kelimesinin fethasıyla وَهُوَ Bu kelimenin anlamı (Nedir?) اَلطُّهْرُ Temizlik dönemidir أَوِ الْحَيْضُ Ya da hayız dönemidir (Bu ne olduğu halde böyledir?) قَوْلَانِ İki görüş olduğu halde وَهٰذَا Bu hüküm (Kim hakkındadır?) فِي الْمَدْخُولِ بِهِنَّ Zifafa girilmiş olan kadınlar hakkındadır أَمَّا غَيْرُهُنَّ Zifafa girilmemiş olan kadınlara gelince فَلَا عِدَّةَ İddet yoktur (Kim üzerine?) عَلَيْهِنَّ O kadınlar üzerine (Bu hüküm niçin böyledir?) لِقَوْلِهِ Allah'ın şu sözünden dolayı: فَمَا لَكُمْ "Sizin için yoktur عَلَيْهِنَّ Onlar üzerinde (Ne yoktur?) مِنْ عِدَّةٍ Bir iddet" (Ayetteki hüküm daha kim hakkındadır?) وَفِي غَيْرِ الْآيِسَةِ Hayızdan ümidini kesmiş kadınların dışındaki kadınlar hakkındadır (Daha kim hakkında?) وَالصَّغِيرَةِ Ve küçük olmayan kadınlar hakkında فَعِدَّتُهُنَّ Hayızdan ümidini kesmiş olan ya da hayız görecek yaştan küçük olanların iddetleri ise (Nedir?) ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ Üç aydır (Bu hüküm daha kim hakkındadır?) وَالْحَوَامِلِ Hamilelerin dışındaki kadınlar hakkındadır فَعِدَّتُهُنَّ Hamile kadınların iddeti ise (Nedir?) أَنْ يَضَعْنَ Bırakmalarıdır (Neyi?) حَمْلَهُنَّ Yüklerini (Bu hüküm ne gibi?) كَمَا فِي سُورَةِ الطَّلَاقِ Talak suresinde olduğu gibi (Bu hüküm daha kim hakkındadır?) وَالْإِمَاءِ Cariyelerin dışındaki kadınlar hakkındadır فَعِدَّتُهُنَّ Cariyelerin iddeti ise قَرْءَانِ İki kur' dur (Neyle sabittir bu?) بِالسُّنَّةِ Sünnet ile وَلَا يَحِلُّ **Ve helal olmaz** (Kim için?) لَهُنَّ **O kadınlar için** (Ne?) أَنْ يَكْتُمْنَ **Gizlemeleri** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** خَلَقَ

Yarattı (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Nerede yarattı?) فِي أَرْحَامِهِنَّ **Onların rahimlerinde** (Nedir onların gizledikleri de?) مِنَ الْوَلَدِ Çocuk (Daha?) أَوِ الْحَيْضِ Ya da hayız (Ne vakit gizlemesinler?) إِنْ كُنَّ **Şayet onlar iseler** (Ne iseler?) يُؤْمِنَّ **İman ediyorlar** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha neye iman ediyorlar ise?) وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve de ahiret gününe** وَبُعُولَتُهُنَّ **Ve onların kocaları da** أَزْوَاجُهُنَّ Onların zevceleri de (Nedirler?) أَحَقُّ **Hak sahibidirler** (Neye?) بِرَدِّهِنَّ **Onları döndürmeye** بِمُرَاجَعَتِهِنَّ Onları geri döndürmeye وَلَوْ أَبَيْنَ Velev istemeseler bile (Nerede daha hak sahibidirler?) فِي ذٰلِكَ **Bunun içerisinde** أَيْ فِي زَمَنِ التَّرَبُّصِ Yani bekleme dönemi içinde إِنْ أَرَادُوٓا **Şayet isterlerse** (Ne isterlerse?) إِصْلَاحًا **Islah/düzeltmede bulunmak** (Nerede?) بَيْنَهُمَا Aralarında لَا إِضْرَارَ الْمَرْأَةِ، Kadına zarar vermeyi değil وَهُوَ Ayetin bu kısmı (Nedir?) تَحْرِيضٌ Teşviktir (Ne üzerine?) عَلَى قَصْدِهِ Bunu yapmayı kastetmeye لَا شَرْطٌ Şart değildir (Neye şart değildir?) لِجَوَازِ الرَّجْعَةِ Dönmenin cevazına وَهٰذَا Bu hüküm (Nerededir?) فِي الطَّلَاقِ الرَّجْعِيِّ Ric'î talaktadır وَأَحَقُّ "Daha hak sahibidir" sözü لَا تَفْضِيلَ Üstün kılma yoktur (Nerede?) فِيهِ Bu sözde (Niçin?) إِذْ لَا حَقَّ Zira hak yoktur (Kim için?) لِغَيْرِهِمْ Başkaları için (Nerede?) مِنْ نِكَاحِهِنَّ Onlarla nikahlanmada (Nerede iken?) فِي الْعِدَّةِ Onlar iddette iken وَلَهُنَّ **Ve onlar için vardır** (Kim üzerine?) عَلَى الْأَزْوَاجِ Kocaları üzerine (Ne vardır?) مِثْلُ الَّذِي **O şeyin dengi/aynısı ki** لَهُمْ O erkekler içindir (Kim üzerine o erkekler içindir?) عَلَيْهِنَّ **O kadınlar üzerine** (O kadınların üzerlerine olan şeyin dengi nedendir?) مِنَ الْحُقُوقِ Haklardan (Nasıl olan denk?) بِالْمَعْرُوفِ **Maruf /belli olan ile** (Ne yönden belli?) شَرْعًا Şeriat yönünden (Nedir o şeran belli olan denk haklar?) مِنْ حُسْنِ الْعِشْرَةِ İyi geçim (Daha?) وَتَرْكِ الضِّرَارِ Ve zarar vermeyi bırakmak (Daha?) وَنَحْوِ ذٰلِكَ Ve benzeri şeyler وَلِلرِّجَالِ **Ve erkekler için de vardır** (Kim üzerine?) عَلَيْهِنَّ **O kadınlar üzerine** (Ne vardır?) دَرَجَةٌ فَضِيلَةٌ **Bir derece,** fazilet (Nerede?) فِي الْحَقِّ Hakta (Nedir o derece de?) مِنْ وُجُوبِ طَاعَتِهِنَّ O kadınların itaatinin gerekli oluşu (Kime?) لَهُمْ O erkeklere (Niçin onlara itaatleri gereklidir?) لِمَا سَاقُوهُ Onlara verdiklerinden dolayı (Nedir onlara verdikleri de?) مِنَ الْمَهْرِ Mehir (Daha?) وَالْإِنْفَاقِ Ve harcadıkları وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) عَزِيزٌ **Azizdir** (Nerede?) فِي مُلْكِهِ Mülkünde حَكِيمٌ **Hikmet sahibidir** (Nerede?) فِيمَا O şey de ki دَبَّرَهُ Onu düzenledi (Kim için?) لِخَلْقِهِ Yarattıkları için

229- اَلطَّلَاقُ **Talak/Boşama** اَيِ التَّطْلِيقُ الَّذِي Yani o boşama ki يُرَاجَعُ Geri dönülebiliyor (Ne vakit?) بَعْدَهُ O boşamadan sonra (Nedir?) مَرَّتَانِ **İki defadır** اَيِ اثْنَتَانِ Yani ikidir فَاِمْسَاكٌ **Ya tutmaktır** اَيْ فَعَلَيْكُمْ Yani size gerekir (Ne?) إِمْسَاكُهُنَّ O kadınları tutmanız (Ne vakit?) بَعْدَهُ Boşamadan sonra (Nasıl?) بِأَنْ تُرَاجِعُوهُنَّ Onlara geri dönmenizle (Nasıl tutmaktır?) بِمَعْرُوفٍ **İyilikle** مِنْ غَيْرِ اِضْرَارٍ Zarar vermeksizin أَوْ تَسْرِيحٌ **Ya da salıvermektir** اَيْ إِرْسَالٌ Yani bırakmaktır (Kimi?) لَهُنَّ Onları (Nasıl salıvermektir?) بِاِحْسَانٍ **İyilik yaparak** وَلَا يَحِلُّ **Ve de helal olmaz** (Kime?) لَكُمْ أَيُّهَا الْأَزْوَاجُ Ey kocalar! **Size** (Ne helal olmaz?) اَنْ تَأْخُذُوا **Almanız** (Neden almanız?) مِمَّآ **O şeylerden ki** اٰتَيْتُمُوهُنَّ **Onlara vermiştiniz** (Nedir onlara verdiğiniz şeyler?) مِنَ الْمُهُورِ Mehirler (Neyi almanız helal olmaz?) شَيْئًا **Hiçbir şeyi** (Ne vakit helal olmaz?) إِذَا طَلَّقْتُمُوهُنَّ Onları boşadığınızda اِلَّآ اَنْ يَخَافَا **Ancak o ikisinin korkmaları durumu hariç** (bu durumda kadınlara verdikleri şeyi geri alabilirler) اَيِ الزَّوْجَانِ Yani karı-kocanın korkması (Neden korkmaları?) اَلَّا يُقِيمَا **Yerine getiremeyeceklerinden** (Neyi?) حُدُودَ اللهِ **Allah'ın çizdiği hududunu** اَيْ لَا يَأْتِيَا Yani getirememelerinden korkarlarsa (Neyi?) بِمَا O şeyi ki حَدَّهُ Onu sınırladı (Kime?) لَهُمَا O ikisine (Nedir onları sınırladığı şey?) مِنَ الْحُقُوقِ Haklar وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) يُخَافَا "Yuhâfâ" şeklinde (Nasıl böyle okundu?) بِالْبِنَاءِ Bina edilmekle (Neye?) لِلْمَفْعُولِ Mefule (yani meçhul olarak) فَأَنْ لَا يُقِيمَا Bu durumda "En lâ yukîmâ" cümlesi (Nedir?) بَدَلُ اشْتِمَالٍ Bedel-i iştimaldir (Neden bedeli iştimaldir?) مِنَ الضَّمِيرِ Zamirden (Neredeki?) فِيهِ Bu meçhul fiildeki وَقُرِئَ Ve (şaz olarak) okundu (Neyle okundu?) بِالْفَوْقَانِيَّةِ Üsten noktalı ile ("ye" harfi yerine "te" ile) (Nerede böyle okundu?) فِي الْفِعْلَيْنِ İki fiilde de (Yehâfâ fiili, Tehâfâ şeklinde, Yukîmâ fiili de, Tukîmâ şeklinde okundu) فَاِنْ خِفْتُمْ **Şayet korkarsanız** (Neden?) اَلَّا يُقِيمَا **Yerine getiremeyeceklerinden** (Neyi?) حُدُودَ اللهِ **Allah'ın hududunu** فَلَا جُنَاحَ **O vakit günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمَا **O ikisi üzerine** (Nerede günah yoktur?) فِيمَا **O şeyde ki** اِفْتَدَتْ **O kadın fidye verdi** (Kime?) بِهِ **Kocasına** (Neye karşılık?) نَفْسَهَا Kendisine karşılık (Neden fidye verdi?) مِنَ الْمَالِ Maldan (Niçin verdi?) لِيُطَلِّقَهَا Kendisini boşaması için اَيْ لَا حَرَجَ Yani güçlük yoktur (Kim üzerine?) عَلَى الزَّوْجِ Koca üzerine (Nerede?) فِي أَخْذِهِ Onu almasında (Daha kim için güçlük yoktur?)

وَلَا الزَّوْجَةِ Ve kadın için de yoktur (Nerede?) فِي بَذْلِهِ Onu vermesinde تِلْكَ **İşte bunlar** (Bunlardan bedel?) اَلْاَحْكَامُ Bu hükümler (Öyle hükümler ki) الْمَذْكُورَةُ Zikredilen (Nedir bu hükümler?) حُدُودُ اللهِ **Allah'ın sınırlarıdır** فَلَا تَعْتَدُوهَا **Onları aşmayın** وَمَنْ **Ve her kim de** يَتَعَدَّ **Aşarsa** (Neyi?) حُدُودَ اللهِ **Allah'ın sınırlarını** فَاُولٰئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) هُمُ الظَّالِمُونَ **Zalimler onlardır**

230- فَاِنْ طَلَّقَهَا **Eğer bir daha boşarsa onu** اَلزَّوْجُ Yani koca boşarsa (Ne vakit?) بَعْدَ الثِّنْتَيْنِ İki boşamadan sonra فَلَا تَحِلُّ **Artık helal olmaz (o kadın)** (Kime?) لَهُ **O erkeğe** مِنْ بَعْدُ **Bundan sonra** أَيْ بَعْدَ الطَّلْقَةِ الثَّالِثَةِ Yani üçüncü boşamadan sonra (Ne vakte değin helal olmaz?) حَتّٰى تَنْكِحَ **O kadın nikahlanincaya kadar** تَتَزَوَّجَ Evleninceye kadar (Kimle nikahlanıncaya kadar?) زَوْجًا **Bir kocayla ki** غَيْرَهُ **Ondan başka** (Daha?) وَيَطَأَهَا Ve de onunla ilişkiye girinceye kadar (Bu hüküm ne gibi?) كَمَا فِي الْحَدِيثِ Hadiste olduğu gibi (Öyle hadis ki) رَوَاهُ Onu rivayet etti (Kim?) الشَّيْخَانِ İki şeyh/ Buhari ve Müslim فَاِنْ طَلَّقَهَا **Ve eğer bu (şahıs) da boşarsa onu** أَيِ الزَّوْجُ الثَّانِي Yani ikinci koca فَلَا جُنَاحَ **O takdirde günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمَا **O ikisi üzerine** أَيِ الزَّوْجَةِ Yani karı ile (Daha?) وَالزَّوْجِ الْاَوَّلِ Ve birinci koca üzerine (Nede günah yoktur?) اَنْ يَتَرَاجَعَا **O ikisinin dönmesinde** (Neye dönmesinde?) اِلَى النِّكَاحِ Evliliğe (Ne vakit?) بَعْدَ انْقِضَاءِ الْعِدَّةِ İddetin bitiminden sonra اِنْ ظَنَّا **Şayet zannederlerse** (Neyi zannerlerse?) اَنْ يُقِيمَا **Yerine getireceklerini** (Neyi?) حُدُودَ اللهِ **Allah'ın sınırlarını** وَتِلْكَ **Ve işte bunlar** اَلْمَذْكُورَاتُ Bu zikredilenler (Nedir?) حُدُودُ اللهِ **Allah'ın sınırlarıdır** (Öyle sınırları ki) يُبَيِّنُهَا **Onları açıklıyor** (Kime?) لِقَوْمٍ **Bir kavme ki** يَعْلَمُونَ **Bilirler** يَتَدَبَّرُونَ Düşünürler

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ﴾ قَارَبْنَ انْقِضَاءَ عِدَّتِهِنَّ ﴿فَاَمْسِكُوهُنَّ﴾ بِأَنْ تُرَاجِعُوهُنَّ
﴿بِمَعْرُوفٍ﴾ مِنْ غَيْرِ ضِرَارٍ ﴿اَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ﴾ اُتْرُكُوهُنَّ حَتَّى تَنْقَضِيَ عِدَّتُهُنَّ
﴿وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ﴾ بِالرَّجْعَةِ ﴿ضِرَارًا﴾ مَفْعُولٌ لَهُ ﴿لِتَعْتَدُوا﴾ عَلَيْهِنَّ بِالْإِلْجَاءِ إِلَى الْاِفْتِدَاءِ
وَالتَّطْلِيقِ وَتَطْوِيلِ الْحَبْسِ ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ بِتَعْرِيضِهَا إِلَى عَذَابِ اللهِ
﴿وَلَا تَتَّخِذُوا اٰيَاتِ اللهِ هُزُوًا﴾ مَهْزُوءًا بِهَا بِمُخَالَفَتِهَا ﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللهِ عَلَيْكُمْ﴾ بِالْإِسْلَامِ
﴿وَمَآ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ﴾ اَلْقُرْاٰنِ ﴿وَالْحِكْمَةِ﴾ مَا فِيهِ مِنَ الْأَحْكَامِ ﴿يَعِظُكُمْ بِهِ﴾
بِأَنْ تَشْكُرُوهَا بِالْعَمَلِ بِهِ ﴿وَاتَّقُوا اللهَ وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٢٣١)﴾ وَلَا يَخْفَى
عَلَيْهِ شَيْءٌ- ﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ﴾ اِنْقَضَتْ عِدَّتُهُنَّ ﴿فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ﴾
خِطَابٌ لِلْأَوْلِيَاءِ أَيْ تَمْنَعُوهُنَّ مِنْ ﴿اَنْ يَنْكِحْنَ اَزْوَاجَهُنَّ﴾ اَلْمُطَلِّقِينَ لَهُنَّ لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا
أَنَّ أُخْتَ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ طَلَّقَهَا زَوْجُهَا فَأَرَادَ أَنْ يُرَاجِعَهَا فَمَنَعَهَا مَعْقِلُ بْنُ يَسَارٍ كَمَا رَوَاهُ
الْحَاكِمُ ﴿اِذَا تَرَاضَوْا﴾ أَيِ الْأَزْوَاجُ وَالنِّسَاءُ ﴿بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ شَرْعًا ﴿ذٰلِكَ﴾ النَّهْيُ عَنِ
الْعَضْلِ ﴿يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ﴾ لِأَنَّهُ الْمُنْتَفِعُ بِهِ ﴿ذٰلِكُمْ﴾ أَيْ
تَرْكُ الْعَضْلِ ﴿اَزْكٰى﴾ خَيْرٌ ﴿لَكُمْ وَاَطْهَرُ﴾ لَكُمْ وَلَهُمْ لِمَا يُخْشَى عَلَى الزَّوْجَيْنِ مِنَ الرِّيبَةِ
بِسَبَبِ الْعَلَاقَةِ بَيْنَهُمَا ﴿وَاللهُ يَعْلَمُ﴾ مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ ﴿وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ (٢٣٢)﴾ ذٰلِكَ فَاتَّبِعُوا
أَمْرَهُ- ﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ﴾ أَيْ لِيُرْضِعْنَ ﴿اَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ﴾ عَامَيْنِ ﴿كَامِلَيْنِ﴾ صِفَةٌ
مُؤَكِّدَةٌ، ذٰلِكَ ﴿لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ﴾ وَلَا زِيَادَةَ عَلَيْهِ ﴿وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ﴾ أَيِ الْأَبِ
﴿رِزْقُهُنَّ﴾ إِطْعَامُ الْوَالِدَاتِ ﴿وَكِسْوَتُهُنَّ﴾ عَلَى الْإِرْضَاعِ إِذَا كُنَّ مُطَلَّقَاتٍ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾
بِقَدْرِ طَاقَتِهِ ﴿لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ اِلَّا وُسْعَهَا﴾ طَاقَتَهَا ﴿لَا تُضَآرَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا﴾ أَيْ بِسَبَبِهِ بِأَنْ
تُكْرَهَ عَلَى إِرْضَاعِهِ إِذَا امْتَنَعَتْ ﴿وَلَا﴾ يُضَارَّ ﴿مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ﴾ أَيْ بِسَبَبِهِ بِأَنْ يُكَلَّفَ فَوْقَ
طَاقَتِهِ وَإِضَافَةُ الْوَلَدِ إِلَى كُلٍّ مِنْهُمَا فِي الْمَوْضِعَيْنِ لِلْإِسْتِعْطَافِ ﴿وَعَلَى الْوَارِثِ﴾ أَيْ وَارِثِ الْأَبِ
وَهُوَ الصَّبِيُّ أَيْ عَلَى وَلِيِّهِ فِي مَالِهِ ﴿مِثْلُ ذٰلِكَ﴾ الَّذِي عَلَى الْأَبِ لِلْوَالِدَةِ مِنَ الرِّزْقِ وَالْكِسْوَةِ
﴿فَاِنْ اَرَادَا﴾ أَيِ الْوَالِدَانِ ﴿فِصَالًا﴾ فِطَامًا لَهُ قَبْلَ الْحَوْلَيْنِ صَادِرًا ﴿عَنْ تَرَاضٍ﴾ اِتِّفَاقٍ
﴿مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ﴾ بَيْنَهُمَا لِتَظْهَرَ مَصْلَحَةُ الصَّبِيِّ فِيهِ ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا﴾ فِي ذٰلِكَ ﴿وَاِنْ اَرَدْتُمْ﴾
خِطَابٌ لِلْآبَاءِ ﴿اَنْ تَسْتَرْضِعُوٓا اَوْلَادَكُمْ﴾ مَرَاضِعَ غَيْرَ الْوَالِدَاتِ ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ﴾ فِيهِ
﴿اِذَا سَلَّمْتُمْ﴾ إِلَيْهِنَّ ﴿مَآ اٰتَيْتُمْ﴾ أَيْ أَرَدْتُمْ إِيتَاءَهُ لَهُنَّ مِنَ الْأُجْرَةِ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾ بِالْجَمِيلِ كَطِيبِ
النَّفْسِ ﴿وَاتَّقُوا اللهَ وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (٢٣٣)﴾ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْهُ

TÜRKÇE ANLAMI

231- **Ve kadınları boşadığınızda, onlar da müddetlerine ulaştıklarında,** iddetlerinin sonuna yaklaştıklarında **artık onları ya** onlara dönmek suretiyle zarar vermeden **iyilikle tutunuz veya iyilikle salıveriniz,** iddetleri bitene dek onları bırakınız. **Onları,** fidye vermeye, boşanmaya zorlamak ve de beklemelerini uzatmak suretiyle **haklarına tecavüz için zararlarına olarak**[1] dönmekle **tutuvermeyiniz. Bunu her kim yaparsa muhakkak** kendisini Allah'ın azabına sunmakla **nefsine zulüm etmiş olur. Ve Allah'ın âyetlerini eğlence,** kendisine karşı gelinmek suretiyle eğlenilmiş bir şey **edinmeyin! Ve Allah'ın üzerinize olan** İslam **nîmetini ve sizlere indirip kendisiyle** o nimete şükretmeniz ve de indirilenle amel etmeniz şeklinde **öğüt verdiği kitap** olan Kuran'ı **ve hikmeti,** ondaki hükümleri **hatırlayınız. Ve Allah'tan korkunuz. Ve biliniz ki şüphesiz Allah her şeyi hakkıyla bilicidir,** hiçbir şey ona gizli kalmaz.

232- **Ve kadınları boşadığınızda, onlar da müddetlerine ulaştıklarında,** iddetleri sona erdiğinde, kocalar ile kadınlar **kendi aralarında** şer'an **maruf** olan **veçhile karşılıklı anlaştıklarında** kendilerini boşayan **kocaları ile tekrar evlenmelerine engel,** mani **olmayınız.**[2] Nitekim bu ayetin iniş sebebi Hakim'in rivayet ettiği gibi: "Ma'kil b. Yesâr'ın kızkardeşini boşayan kocası, ona tekrar dönmek istediğinde Ma'kil'in, kızkardeşine engel olması" idi. **Sizden Allah'a ve Ahiret gününe inanmış olanlar işte bununla** engel olmaya dair gelen bu yasaklamayla **öğütlenir.** Zira bu yasakla ancak o faydalanabilir. **İşte size bu;** aralarındaki bağdan kaynaklanan, karı ve koca'nın (ilişkiye girme) şüphesinden korkulduğundan dolayı **sizin için daha iyi** daha hayırlı **ve** siz ve onlar için **daha temizdir ve Allah** bundaki maslahatı **bilir, siz ise** bunu **bilmezsiniz,** dolayısıyla onun emrine uyun!

233- **Analar çocuklarını tam**[3] **iki sene emzirirler,** yani emzirsinler! Bu, **emzirmeyi tamamlamayı isteyen içindir.** Ve iki seneden fazlası da yoktur. Eğer boşanmış iseler emzirmeye karşılık **O anaların rızıkları** doyrulmaları **ve elbiseleri ma'ruf üzere** takati kadarınca, (çocuk) **kendisi için doğrulmuş olan** baba **üzerinedir. Hiçbir şahıs kendi takatinden fazlasıyla sorumlu olmaz. Hiç bir ana** istemediği halde emzirmeye

---

[1] Bu kelime mefulü leh'tir.

[2] Buradaki hitap, velileredir.

[3] Bu tekit edici bir sıfattır.

zorlanmak suretiyle **çocuğu** sebebi**yle zarar uğratılmasın, ve de hiç bir baba** takatinden fazlasıyla sorumlu tutulmak suretiyle **evladı** sebebi**yle** zarara sokulmasın.[1] Babanın **Varisi** olan çocuk; daha doğrusu malı hususunda onun velisi olan kişi **üzerine de bunun** yani babanın üzerine borç olan; annenin yedirilmesi ve de giydirilmesinin **aynısı vardır. Eğer** ana ile baba **kendi rızalarından,** karşılıklı anlaşmalarından olarak **ve** çocuğun yararına olanı bulmak için aralarında **danışarak çocuğu** iki seneden önce memeden **kesmek isterlerse** bunda **ikisinin üzerine de bir günah yoktur. Ve siz evladınızı** öz analarından **başka** süt ana**larına emzirtmek isterseniz,**[2] **verdiğiniz** yani kendilerine vermek istediğiniz (emzirme) ücretini **ma'ruf şekliyle** gönül hoşnutluğu ve de güzellikle o süt analara **verdiğiniz takdirde** bunda **yine size bir günah yoktur. Ve Allah'tan korkunuz ve biliniz, şüphe yok ki Allah yaptığınız şeyleri hakkıyla görücüdür.** Ona hiçbir şey gizli kalmaz.

KELİME ANLAMI

231- وَإِذَا طَلَّقْتُمُ **Ve boşadığınızda** (Kimi?) النِّسَاءَ **Kadınları** فَبَلَغْنَ **Ve onlar da ulaştıklarında** (Neye?) أَجَلَهُنَّ **Müddetlerine** قَارَبْنَ Yaklaştıklarında (Neye?) انْقِضَاءَ عِدَّتِهِنَّ İddetlerini bitirmeye فَأَمْسِكُوهُنَّ **Artık onları ya tutun** (Ne suretle?) بِأَنْ تُرَاجِعُوهُنَّ Onlara dönmeniz suretiyle (Nasıl tutun?) بِمَعْرُوفٍ **İyilikle** مِنْ غَيْرِ ضِرَارٍ Zarar vermeden أَوْ سَرِّحُوهُنَّ **Ya da onları salıverin** (Nasıl?) بِمَعْرُوفٍ **İyilikle** اُتْرُكُوهُنَّ Onları bırakın (Ne vakte değin?) حَتَّى تَنْقَضِيَ Bitinceye dek (Ne?) عِدَّتُهُنَّ Onların iddetleri وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ **Ve onları tutmayın** (Nasıl tutmayın?) بِالرَّجْعَةِ Onlara dönmekle (Niçin tutmayın?) ضِرَارًا **Zarar vermek için** (Bu kelime nedir?) مَفْعُولٌ لَهُ Mefulü lehtir (Niye zarar vermek için?) لِتَعْتَدُوا **Haddi aşmanız için** (Kim üzerine?) عَلَيْهِنَّ Onlar üzerine (Nasıl?) بِالْإِلْجَاءِ Onları zorlamakla (Neye?) إِلَى الْافْتِدَاءِ Fidye vermeye (Daha neye?) وَالتَّطْلِيقِ Ve boşattırmaya (Daha nasıl?) وَتَطْوِيلِ الْحَبْسِ Ve iddetlerini uzatarak وَمَنْ **Ve de her kim** يَفْعَلْ **Yaparsa** (Neyi?) ذٰلِكَ **Bunu** فَقَدْ ظَلَمَ **Elbette zulmetmiştir** (Kime?) نَفْسَهُ **Kendine** (Nasıl zulmetmiştir?) بِتَعْرِيضِهَا Kendini sunmakla (Neye sunmakla?) إِلَى عَذَابِ اللهِ Allah'ın azabına وَلَا تَتَّخِذُوا **Ve edinmeyin** (Neyi?) اٰيَاتِ اللهِ

[1] Her iki yerde de çocuğun hem ana hem de babaya nispet edilmesi (nesebi beyan için değil de) çocuğa karşı şefkat talebinde bulunulması içindir.

[2] Buradaki hitap, ana-babayadır.

Allah'ın ayetlerini (Ne edinmeyin?) هُزُوًا **Eğlence** مَهْزُوءًا Eğlenilmiş (Neyle?) بِهَا Onlarla (Nasıl eğlence edinmeyin?) بِمُخَالَفَتِهَا Onlara muhalefet etmek suretiyle وَاذْكُرُوا **Ve hatırlayın!** (Neyi?) نِعْمَةَ اللهِ **Allah'ın nimetini** (Kim üzerine olan nimetini?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize olan** (Neyle sizin üzerinize olan nimeti?) بِالْإِسْلَامِ İslam'la (Daha neyi hatırlayın?) وَمَا **Ve o şeyi ki** أَنْزَلَ **İndirdi** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (O şey de nedendir?) مِنَ الْكِتَابِ الْقُرْآنِ **Kitap,** Kuran (Daha nedendir?) وَالْحِكْمَةِ **Ve hikmet** مَا O şey ki فِيهِ Ondadır (Nedendir onda olan şey?) مِنَ الْأَحْكَامِ Hükümlerden (Öyle kitap ki) يَعِظُكُمْ **Size öğüt veriyor** (Neyle?) بِهِ **Onunla** (Nasıl öğüt veriyor?) بِأَنْ تَشْكُرُوهَا O nimete şükretmenizle (Neyle şükretmenizle?) بِالْعَمَلِ Amel etmekle (Neyle amel etmekle?) بِهِ O indirilenle وَاتَّقُوا **Ve de sakının** (Kimden?) اَللّٰهَ **Allah'tan** (Daha?) وَاعْلَمُوا **Ve bilin ki** اَنَّ اللهَ **Şüphesiz ki Allah** بِكُلِّ شَيْءٍ **Her şeyi** (Nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilicidir** وَلَا يَخْفَى Ve gizli kalmaz (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey

232- وَاِذَا طَلَّقْتُمُ **Ve boşadığınızda** (Kimi?) اَلنِّسَاءَ **Kadınları** فَبَلَغْنَ **Ve de onlar ulaştıklarında** (Neye?) اَجَلَهُنَّ **Müddetlerine** اِنْقَضَتْ Bittiğinde (Ne?) عِدَّتُهُنَّ Onların iddeti فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ **Onlara engel olmayın** (Bu ayet nedir?) خِطَابٌ Hitaptır (Kime?) لِلْأَوْلِيَاءِ Velilere أَيْ تَمْنَعُوهُنَّ Yani menetmeyin onları (**Neye engel olmayın?**) مِنْ اَنْ يَنْكِحْنَ **Evlenmelerine** (Kimle?) أَزْوَاجَهُنَّ **Kocalarıyla** (Öyle kocaları ki) اَلْمُطَلِّقِينَ Boşayan (Kimi?) لَهُنَّ O kadınları (Anlam niçin böyledir?) لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا Zira bu ayetin iniş sebebi şudur: أَنَّ أُخْتَ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ Ma'kil b. Yesâr'ın kız kardeşi طَلَّقَهَا Onu boşadı (Kim?) زَوْجُهَا Onun kocası فَأَرَادَ Sonra da kocası istedi (Neyi istedi?) أَنْ يُرَاجِعَهَا O kadına tekrar dönmeyi فَمَنَعَهَا Ama bu sefer kız kardeşini engelledi (Kim?) مَعْقِلُ بْنُ يَسَارٍ Ma'kil b. Yesâr كَمَا رَوَاهُ Bunu rivayet ettiği gibi (Kim?) اَلْحَاكِمُ Hâkim (**Ne vakit engel olmayın?**) اِذَا تَرَاضَوْا **Anlaştıklarında** أَيِ الْأَزْوَاجُ Yani kocalar (Daha?) وَالنِّسَاءُ Ve kadınlar (Nerede?) بَيْنَهُمْ **Aralarında** (Neyle anlaştıklarında?) بِالْمَعْرُوفِ **Maruf ile** (Ne yönden maruf olan?) شَرْعًا Şeran ذٰلِكَ النَّهْيُ **İşte bu** nehiy (Neden nehiy?) عَنِ الْعَضْلِ Engellemeden يُوعَظُ **Öğütlenir** (Neyle?) بِهِ **Bununla** (Kim?) مَنْ **O kimse ki** كَانَ **Oldu** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Ne oldu?) يُؤْمِنُ **İman ediyor** (Kime?) بِاللهِ **Allah'a**

(Daha kime iman ediyor?) وَالْيَوْمِ الْآخِرِ **Ve ahiret gününe** (Niçin öğüt alan Allah'a ve ahirete inanan kişidir?) لِأَنَّهُ Zira o kişi (Nedir?) الْمُنْتَفِعُ Faydalanandır (Neyle?) بِهِ Bu nehiy ile ذٰلِكُمْ **İşte size bu** أَيْ تَرْكُ الْعَضْلِ Yani engellemeyi terk etmek (Nedir?) أَزْكٰى **En iyisidir** خَيْرٌ En hayırlısıdır (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Daha nedir?) وَأَطْهَرُ **Ve de en temizidir** (Kim için?) لَكُمْ Sizin için (Daha kim için?) وَلَهُمْ Ve de onlar için (Niçin siz ve onlar için en iyisi budur?) لِمَا يُخْشٰى Korkulduğu için (Kim üzerine?) عَلَى الزَّوْجَيْنِ Karı-koca üzerine (Neden korkulduğu için?) مِنَ الرِّيبَةِ (İlişki) Şüphe(sin)den (Ne sebebiyle olan şüphe?) بِسَبَبِ الْعَلَاقَةِ Alaka sebebiyle olan (Neredeki alaka?) بَيْنَهُمَا Aralarındaki وَاللّٰهُ **Allah** يَعْلَمُ **Bilir** (Neyi?) مَا O şeyi ki فِيهِ Ondadır (Ne ondadır?) الْمَصْلَحَةُ Maslahat وَأَنْتُمْ **Ve halbuki siz** لَا تَعْلَمُونَ **Bilmezsiniz** (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu فَاتَّبِعُوا Öyleyse tabi olun (Neye?) أَمْرَهُ Onun emrine

233- وَالْوَالِدَاتُ **Ve anneler** يُرْضِعْنَ **Emzirirler** أَيْ لِيُرْضِعْنَ Yani emzirsinler (**Kimi emzirirler?**) أَوْلَادَهُنَّ **Çocuklarını** (Ne kadar?) حَوْلَيْنِ عَامَيْنِ **İki sene** (Öyle iki sene ki?) كَامِلَيْنِ **Tam** (Bu kelime nedir?) صِفَةٌ مُؤَكِّدَةٌ Tekit edici sıfattır ذٰلِكَ Bu (Kim içindir bu?) لِمَنْ **O kimse için ki** أَرَادَ **İstedi** (Neyi istedi?) أَنْ يُتِمَّ **Tamamlamayı** (Neyi tamamlamayı?) الرَّضَاعَةَ **Emzirmeyi** وَلَا زِيَادَةَ Ve fazlası da yoktur (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Bu iki sene üzerine وَعَلَى الْمَوْلُودِ **Ve doğmuş üzerine de vardır** (Kim için doğmuş?) لَهُ **Kendisi için** أَيْ الْأَبِ Yani baba üzerine vardır (Ne vardır?) رِزْقُهُنَّ **O annelerin rızıkları** إِطْعَامُ الْوَالِدَاتِ O anneleri yedirmek vardır (Daha ne vardır?) وَكِسْوَتُهُنَّ **Ve o annelerin giysileri** (Neye karşılık vardır bunlar?) عَلَى الْإِرْضَاعِ Emzirmeye karşılık (Ne vakit bunlar vardır?) إِذَا كُنَّ O anneler oldukları vakit (Ne oldukları vakit?) مُطَلَّقَاتٍ Boşanmışlar (Bunlar nasıl vardır?) بِالْمَعْرُوفِ **Maruf/örfte bilinen ile** بِقَدْرِ طَاقَتِهِ O babanın takati kadarıyla لَا تُكَلَّفُ **Mükellef tutulmaz** (Kim?) نَفْسٌ **Hiç kimse** إِلَّا وُسْعَهَا **Ancak gücünün yettiğiyle** طَاقَتَهَا Takatinin yettiğiyle لَا تُضَارَّ **Zarara uğratılmasın** (Kim?) وَالِدَةٌ **Hiçbir anne** (Neyle?) بِوَلَدِهَا **Çocuğuyla** أَيْ بِسَبَبِهِ Yani onun sebebiyle بِأَنْ تُكْرَهَ Zorlanmakla (Ne üzerine?) عَلَى إِرْضَاعِهِ Onu emzirmesi üzerine (Ne vakit?) إِذَا امْتَنَعَتْ Bundan kaçındığında (Daha?) وَلَا يُضَارَّ **Ve** zarara **uğratılmasın da** (Kim?) مَوْلُودٌ **Doğmuş olan** (Kim için?) لَهُ **Kendisi için** (Neyle zarara uğratılmasın?) بِوَلَدِهِ **Çocuğuyla**

أَيْ بِسَبَبِهِ Yani onun sebebiyle (Nasıl?) بِأَنْ يُكَلَّفَ Mükellef tutulmasıyla (Neyle mükellef tutulmasıyla?) فَوْقَ طَاقَتِهِ Takatinin üstüyle وَإِضَافَةُ الْوَلَدِ Çocuğun nispet edilmesi (Kime?) اِلَى كُلٍّ مِنْهُمَا O anne-babadan her birine (Nerede nispet edilmesi?) فِي الْمَوْضِعَيْنِ Ayrı ayrı iki yerde de (بِوَلَدِهَا/بِوَلَدِهِ şeklinde) (Niçindir?) لِلإِسْتِعْطَافِ Çocuğa karşı şefkat istemek içindir وَعَلَى الْوَارِثِ **Ve varis üzerine de vardır** أَيْ وَارِثِ الْأَبِ Yani babanın varisi üzerine وَهُوَ O da (Kimdir?) الصَّبِيُّ Çocuktur أَيْ عَلَى وَلِيِّهِ Yani onun velisi üzerine vardır (Neredeki velisi?) فِي مَالِهِ Onun malındaki velisi (Ne vardır?) مِثْلُ ذٰلِكَ **Bunun benzeri** الَّذِي O şeyin benzeri ki (Kim üzerinedir?) عَلَى الْأَبِ Baba üzerinedir (Kim için baba üzerinedir?) لِلْوَالِدَةِ Anne için (Nedir o anne için babanın üzerine olan şey?) مِنَ الرِّزْقِ Rızık (Daha?) وَالْكِسْوَةِ Ve giysi فَاِنْ اَرَادَا **Eğer isterlerse** أَيْ الْوَالِدَانِ Yani ana-baba (Neyi isterlerse?) فِصَالًا **Kesmeyi** فِطَامًا Sütten kesmeyi (Kimi?) لَهُ O çocuğu (Ne vakit?) قَبْلَ الْحَوْلَيْنِ İki seneden önce (Öyle kesme ki) صَادِرًا Sadır olan (Kimden sadır olan kesmek?) عَنْ تَرَاضٍ **Anlaşmadan** اِتِّفَاقٍ İttifaktan (Öyle anlaşma ki) مِنْهُمَا **Her ikisinden olan** (Daha neden sadır olan kesme?) وَتَشَاوُرٍ **Ve karşılıklı danışmadan** (Nerede olan danışma?) بَيْنَهُمَا Aralarında (Niçin olan karşılıklı danışma?) لِتَظْهَرَ Ortaya çıksın için (Ne?) مَصْلَحَةُ الصَّبِيِّ Çocuğun maslahatı (Nerede?) فِيهِ O karşılıklı danışmada فَلَا جُنَاحَ **O vakit günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمَا **O ikisi üzerine** (Nerede?) فِي ذٰلِكَ Bu konuda وَاِنْ اَرَدْتُمْ **Ve eğer isterseniz** (Bu nedir?) خِطَابٌ Hitaptır (Kime?) لِلْآبَاءِ Babalara (Neyi isterseniz?) اَنْ تَسْتَرْضِعُوا **Emzirtmek isterseniz** (Kimi?) اَوْلَادَكُمْ **Çocuklarınızı** (Kime emzirtmek isterseniz?) مَرَاضِعَ Süt annelere ki غَيْرَ الْوَالِدَاتِ Annelerden başka فَلَا جُنَاحَ **O vakit günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Nerede?) فِيهِ Bunda (Ne vakit günah yoktur?) اِذَا سَلَّمْتُمْ **Teslim ettiğinizde** (Kime?) اِلَيْهِنَّ Onlara (Neyi teslim ettiğinizde?) مَا **O şeyi ki** اٰتَيْتُمْ **Siz verdiniz** أَيْ أَرَدْتُمْ Yani istediniz (Neyi?) إِيتَاءَهُ Onu vermeyi (Kime?) لَهُنَّ Onlara (Nedir onlara vermek istediğiniz şey?) مِنَ الْأُجْرَةِ Ücret (Nasıl teslim ettiğinizde?) بِالْمَعْرُوفِ **İyilikle** بِالْجَمِيلِ Güzellikle (Ne gibi bu?) كَطِيبِ النَّفْسِ Gönül hoşnutluğu gibi وَاتَّقُوا **Ve sakının** (Kimden?) اَللّٰهَ **Allah'tan** وَاعْلَمُوا **Ve de bilin ki** اَنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz Allah** بِمَا **O şeyleri ki** تَعْمَلُونَ **Siz yapıyorsunuz** (Nedir onları?) بَصِيرٌ **Hakkıyla görücüdür** لَا يَخْفَى Gizli kalmaz (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey (Neden gizli kalmaz?) مِنْهُ Bu yaptıklarınızdan

﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ﴾ يَمُوتُونَ ﴿مِنكُمْ وَيَذَرُونَ﴾ يَتْرُكُونَ ﴿أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ﴾ أَيْ لِيَتَرَبَّصْنَ
﴿بِأَنفُسِهِنَّ﴾ بَعْدَهُمْ عَنِ النِّكَاحِ ﴿أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ مِنَ اللَّيَالِي وَهٰذَا فِي غَيْرِ الْحَوَامِلِ
وَأَمَّا الْحَوَامِلُ فَعِدَّتُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ بِآيَةِ الطَّلَاقِ وَالْأَمَةُ عَلَى النِّصْفِ مِنْ ذٰلِكَ بِالسُّنَّةِ ﴿فَإِذَا
بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ﴾ اِنْقَضَتْ مُدَّةُ تَرَبُّصِهِنَّ ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ﴾ أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ ﴿فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنفُسِهِنَّ﴾
مِنَ التَّزَيُّنِ وَالتَّعَرُّضِ لِلْخِطَابِ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾ شَرْعًا ﴿وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (٢٣٤)﴾ عَالِمٌ بِبَاطِنِهِ
كَظَاهِرِهِ ﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ﴾ لَوَّحْتُمْ ﴿بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ﴾ الْمُتَوَفَّى عَنْهُنَّ
أَزْوَاجُهُنَّ فِي الْعِدَّةِ كَقَوْلِ الْإِنْسَانِ مَثَلًا: إِنَّكِ لَجَمِيلَةٌ، وَمَنْ يَجِدُ مِثْلَكِ، وَرُبَّ رَاغِبٍ فِيكِ ﴿أَوْ أَكْنَنتُمْ﴾
أَضْمَرْتُمْ ﴿فِي أَنفُسِكُمْ﴾ مِنْ قَصْدِ نِكَاحِهِنَّ ﴿عَلِمَ اللهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ﴾ بِالْخِطْبَةِ وَلَا تَصْبِرُونَ
عَنْهُنَّ فَأَبَاحَ لَكُمُ التَّعْرِيضَ ﴿وَلٰكِن لَّا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا﴾ أَيْ نِكَاحًا ﴿إِلَّا﴾ لٰكِنْ ﴿أَن تَقُولُوا
قَوْلًا مَّعْرُوفًا﴾ أَيْ مَا عُرِفَ شَرْعًا مِنَ التَّعْرِيضِ فَلَكُمْ ذٰلِكَ ﴿وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ﴾ أَيْ
عَلَى عَقْدِهِ ﴿حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابُ﴾ أَيِ الْمَكْتُوبُ مِنَ الْعِدَّةِ ﴿أَجَلَهُ﴾ بِأَنْ تَنْتَهِيَ ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللهَ
يَعْلَمُ مَا فِي أَنفُسِكُمْ﴾ مِنَ الْعَزْمِ وَغَيْرِهِ ﴿فَاحْذَرُوهُ﴾ أَنْ يُعَاقِبَكُمْ إِذَا عَزَمْتُمْ ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللهَ غَفُورٌ﴾
لِمَنْ يَحْذَرُهُ ﴿حَلِيمٌ (٢٣٥)﴾ بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ عَنْ مُسْتَحِقِّهَا ﴿لَّا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ
مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ {تُمَاسُّوهُنَّ} أَيْ تُجَامِعُوهُنَّ ﴿أَوْ﴾ لَمْ ﴿تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً﴾ مَهْرًا،
وَمَا مَصْدَرِيَّةٌ ظَرْفِيَّةٌ أَيْ لَا تَبِعَةَ عَلَيْكُمْ فِي الطَّلَاقِ زَمَنَ عَدَمِ الْمَسِيسِ وَالْفَرْضِ بِإِثْمٍ وَلَا مَهْرٍ فَطَلِّقُوهُنَّ
﴿وَمَتِّعُوهُنَّ﴾ أَعْطُوهُنَّ مَا يَتَمَتَّعْنَ بِهِ ﴿عَلَى الْمُوسِعِ﴾ الْغَنِيِّ مِنْكُمْ ﴿قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ﴾
الضَّيِّقِ الرِّزْقِ ﴿قَدَرُهُ﴾ يُفِيدُ أَنَّهُ لَا نَظَرَ إِلَى قَدْرِ الزَّوْجَةِ ﴿مَتَاعًا﴾ تَمْتِيعًا ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾ شَرْعًا
صِفَةُ مَتَاعًا ﴿حَقًّا﴾ صِفَةٌ ثَانِيَةٌ أَوْ مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ ﴿عَلَى الْمُحْسِنِينَ (٢٣٦)﴾ الْمُطِيعِينَ ﴿وَإِن
طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾ يَجِبُ لَهُنَّ
وَيَرْجِعُ لَكُمُ النِّصْفُ ﴿إِلَّا﴾ لٰكِنْ ﴿أَن يَعْفُونَ﴾ أَيِ الزَّوْجَاتُ فَيَتْرُكْنَهُ ﴿أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ
عُقْدَةُ النِّكَاحِ﴾ وَهُوَ الزَّوْجُ فَيَتْرُكَ لَهَا الْكُلَّ، وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: الْوَلِيُّ إِذَا كَانَتْ مَحْجُورَةً فَلَا حَرَجَ
فِي ذٰلِكَ ﴿وَأَن تَعْفُوا﴾ مُبْتَدَأٌ خَبَرُهُ ﴿أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَلَا تَنسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ﴾ أَيْ أَنْ يَتَفَضَّلَ
بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ ﴿إِنَّ اللهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (٢٣٧)﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ

TÜRKÇE ANLAMI

234- **Ve sizlerden vefat edip,** ölüp **de** geriye **eşler bırakanların eşleri, kendi kendilerine** kocalarının ölümünden sonra **dört ay ve de on** gece evlenmeden **beklerler,** beklesinler! Bu hüküm hamile olmayanlar hakkındadır.

Hamile olanların iddeti ise, -Talak suresindeki ayetle sabit olduğu üzere- doğurmalarıdır. Cariyeler ise -sünnetle sabit olduğu üzere- bu müddetin yarısını (yani iki ay beş gün) bekler. **Sonra müddetlerine ulaşınca,** bekleme iddetleri bitince **artık kendileri hakkında** şeran **maruf şekliyle yapacakları** süslenmek ve de kendisini istenmeye sunmak gibi **şeyler**d**en, dolayı siz** veliler**in üzerine bir günah yoktur. Ve Allah yapacağınız şeyler**in dış görünüşün**den haberdar** olduğu gibi onların içini de bilen**dir.**

235- **Ve böyle** iddet esnasında kocaları vefat etmiş olan **kadınları nikahlama isteğini tarizde** imada **bulunmanızda;** mesela kişinin "sen çok güzelsin!", "Senin gibisini kim bulacak?" "Seni isteyen ne kadar da çok kişi vardır!" gibi şeyler demesiyle **ya da içinizdeki** onlarlarla evlenme isteğ**i**n**i gizlemenizde sizin üzerinize günah yoktur. Şüphesiz Allah bildi ki siz** sabır gösteremeyerek **onları** istemek suretiyle **anacaksınız.** Bundan dolayı da tarizde bulunmayı size mubah kılmıştır. **Lakin onlarla gizliyi,** yani nikahı **vaatleşmeyin ancak sizin** şeriatça **bilinen** şekliyle tariz yollu **bir sözü demeniz hariç!** Siz böyle bir sözü diyebilirsiniz. **Ve yazı,** yani yazılı olan iddet biterek **müddetine ulaşıncaya dek nikah akdin**i akdetmey**e kalkışmayın. Ve bilin ki Şüphesiz Allah, sizin içinizdeki** evlenme isteğini ve de diğerleri**ni bilir.** Nikaha kalkıştığınız takdirde sizi cezalandırması konusunda **ondan sakının Ve yine bilin ki Şüphesiz Allah** kendisinden sakınana karşı **çok mağfiret edendir,** hak eden kişinin azabını ertelemek suretiyle de **halimdir/yumuşak davranandır**

236- **Kadınlara el sürmeden[1]/[2] ve bir mehir biçmeden onları boşarsanız size günah yoktur.** Yani; dokunmadan ve de bir mehir belirlemeden yapılan boşamada size ne bir günah, ne de bir mehir gerekir. Onları boşayın ve de **Onları,** -sizden **eli genişe** varlıklı olana **gücü kadar, eli dara** geçimi zor olana **da gücü kadar olmak üzere-** şeran **bilinen[3] bir faydalandırmayla faydalandırın,** onlara faydalanacakları şeyler verin. Bu ayet, zevcenin gücüne itibar olmadığını ifade etmiştir. **Bu iyi davrananlara** itaatkarlara **bir borç olarak[4]...**

237- **Eğer onlara mehir biçer de el sürmeden onları boşarsanız, -Ancak** kadınların **bağışla**yıp da bırak**ması veya nikah akdi elinde olan** koca**nın**

---

[1] Bir kıraatte ise "ilişkide bulunmak" anlamında تُمَاسُّوهُنَّ şeklinde okunmuştur.

[2] Buradaki ما mastar anlamında zarftır.

[3] بِالْمَعْرُوفِ kelimesi مَتَاعًا kelimesinin sıfatıdır.

[4] حَقًّا kelimesi ya ikinci sıfattır, ya da tekitleyici mastardır.

-İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre bu kişi, kadın hacredilmiş olduğunda velidir- mehrin tümünü **bağışlaması hali hariç** ki kocanın mehrin tümünü affetmesi hususunda herhangi bir kısıtlama da yoktur- **biçtiğinizin yarısı**nın onlara verilmesi gerekir, diğer yarısı da size döner. **Bağışlamanız**[1] **Allah'tan sakınmaya daha yakındır**[2]. **Aranızda iyiliği** kiminizin, kiminize iyilik yapmasını **unutmayın. Allah şüphesiz işlediklerinizi görür** ve de bunlarla sizi karşılıklandırır.

KELİME ANLAMI

234- وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** يُتَوَفَّوْنَ **Vefat ediyorlar** يَمُوتُونَ Ölüyorlar (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Daha?) وَيَذَرُونَ **Ve de bırakıyorlar** يَتْرُكُونَ Geride bırakıyorlar (Ne bırakıyorlar?) أَزْوَاجًا **Eşler** يَتَرَبَّصْنَ **O eşler beklerler** أَيْ لِيَتَرَبَّصْنَ Yani beklesinler! (Neyle?) بِأَنْفُسِهِنَّ **Kendileriyle** (Ne vakit?) بَعْدَهُمْ O kocalarından sonra (Neden beklesinler?) عَنِ النِّكَاحِ Evlenmeden (Ne kadar beklesinler?) أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ **Dört ay** (Daha?) وَعَشْرًا **Ve de on** (Neden olan onu beklesinler?) مِنَ اللَّيَالِي Gecelerden وَهٰذَا Bu hüküm (Nerededir?) فِي غَيْرِ الْحَوَامِلِ Hamilelerin dışındadır وَأَمَّا الْحَوَامِلُ Hamileler ise فَعِدَّتُهُنَّ Onların iddeti (Nedir?) أَنْ يَضَعْنَ Bırakmalarıdır (Neyi?) حَمْلَهُنَّ Yüklerini (Bu neyle böyledir?) بِآيَةِ الطَّلَاقِ Talak suresindeki ayetle وَالْأَمَةُ Cariye ise (Nedir onun iddeti?) عَلَى النِّصْفِ Yarı üzeredir (Neyin yarısı?) مِنْ ذٰلِكَ Hürrün iddetinin (Bu ne ile sabittir?) بِالسُّنَّةِ Sünnet ile فَإِذَا بَلَغْنَ **Ve ulaştıklarında da** (Neye?) أَجَلَهُنَّ **Müddetlerine** اِنْقَضَتْ Bittiğinde (Ne?) مُدَّةُ تَرَبُّصِهِنَّ Bekleme müddetleri فَلَا جُنَاحَ **Günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ Ey veliler! (Nerede günah yoktur?) فِيمَا **O şeyde ki** فَعَلْنَ **Yaptılar** (Nerede?) فِي أَنْفُسِهِنَّ **Kendilerinde** (Nedir o kendilerinde yaptıkları şeyler?) مِنَ التَّزَيُّنِ Süslenme (Daha?) وَالتَّعَرُّضِ Ve de sunma (Neye sunma?) لِلْخُطَّابِ İstenmeye (Kendilerine nasıl yaptıklarında size bir günah yoktur?) بِالْمَعْرُوفِ **Maruf/Bilinen ile** (Nasıl bilinen?) شَرْعًا Şer'an وَاللّٰهُ **Allah** بِمَا **O şeyi ki** تَعْمَلُونَ **Siz yapıyorsunuz** (Nedir?) خَبِيرٌ **Haberdardır** عَالِمٌ Bilir (Neyi?) بِبَاطِنِهِ Yaptığınızın gizlisini (Ne gibi bilir?) كَظَاهِرِهِ Açığını bildiği gibi

235- وَلَا جُنَاحَ **Ve günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Nerede?) فِيمَا عَرَّضْتُمْ **Tarizde bulunmanızda** لَوَّحْتُمْ İmada bulunmanızda (Neyle?) بِهِ **Onunla**

[1] Bu kelime mübtedadır.
[2] Bu kelime de önceki mübtedanın haberidir.

(O şey ne de nedendir?) مِنْ خِطْبَةِ النِّسَآءِ **Böyle kadınları nikahlama isteği** (Öyle kadınlar ki) الْمُتَوَفَّى Vefat etmiş (Kimden?) عَنْهُنَّ Onlardan (Kim?) أَزْوَاجُهُنَّ Kocaları (Onlar neredeyken?) فِي الْعِدَّةِ İddet beklerlerken (Ne gibi bu tariz?) كَقَوْلِ الْإِنْسَانِ مَثَلًا Kişinin demesi gibi mesela: إِنَّكِ لَجَمِيلَةٌ "Sen çok güzelsin" (Daha ne demesi gibi?) وَمَنْ يَجِدُ "Kim bulabilir (Kimi?) مِثْلَكِ Senin benzerini" (Daha ne gibi?) وَرُبَّ رَاغِبٍ "Ne çok istekli vardır (Kimde istekli?) فِيكِ Sende" gibi... (Daha nerede üzerinize günah yoktur?) أَوْ أَكْنَنْتُمْ **Gizlemenizde** أَضْمَرْتُمْ Saklamanızda (Nerede gizlemenizde?) فِي أَنْفُسِكُمْ **İçinizde** (Nedir o içinizde gizlediğiniz?) مِنْ قَصْدِ نِكَاحِهِنَّ Onlarla evlenmek kastı عَلِمَ **Bildi ki** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** أَنَّكُمْ **Şüphesiz siz** سَتَذْكُرُونَهُنَّ **Onları anacaksınız** (Neyle?) بِالْخِطْبَةِ Onları istetmekle (Daha?) وَلَا تَصْبِرُونَ Ve sabır göstermeyeceksiniz (Kimden?) عَنْهُنَّ Onlardan فَأَبَاحَ Bundan sebep Allah mubah kıldı (Kim için?) لَكُمْ Sizin için (Neyi mubah kıldı?) التَّعْرِيضَ Tarizi وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** لَا تُوَاعِدُوهُنَّ **Onlarla vaatleşmeyin** (Neyi vaatleşmeyin?) سِرًّا **Gizliyi** أَيْ نِكَاحًا Yani nikahı vaatleşmeyin demektir إِلَّا **Ancak müstesna** لٰكِنْ Şu var ki أَنْ تَقُولُوا **Sizin demeniz** (Neyi?) قَوْلًا **Bir sözü** (Öyle söz ki) مَعْرُوفًا **Bilinen (Meşru)** أَيْ مَا Yani o şeyi ki عُرِفَ Bilindi شَرْعًا Şeran (Nedir o şey de?) مِنَ التَّعْرِيضِ Tariz فَلَكُمْ Sizin için vardır (Ne?) ذٰلِكَ Bu tarizde bulunma وَلَا تَعْزِمُوا **Ve kalkışmayın** (Neye?) عُقْدَةَ النِّكَاحِ **Nikah akdine** أَيْ عَلَى عَقْدِهِ Yani nikahı akdetmeye (Ne vakte değin?) حَتّٰى يَبْلُغَ **Ulaşıncaya dek** (Ne?) الْكِتَابُ **Yazı** أَيِ الْمَكْتُوبُ Yani yazılmış olan (Nedir o yazılmış olan?) مِنَ الْعِدَّةِ İddet (Neye ulaşıncaya dek?) أَجَلَهُ **Müddetine** (Nasıl?) بِأَنْ تَنْتَهِيَ Sona ermekle وَاعْلَمُوا **Ve bilin ki** اللّٰهَ أَنَّ **Şüphesiz ki Allah** يَعْلَمُ **Bilir** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** فِي أَنْفُسِكُمْ **Sizin içinizdedir** (Nedir sizin içinizde olan?) مِنَ الْعَزْمِ Azim (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve başka şeyler فَاحْذَرُوهُ **Ondan sakının** (Ondan bedel?) أَنْ يُعَاقِبَكُمْ Sizi cezalandırmasından sakının (Ne vakit cezalandırmasından?) إِذَا عَزَمْتُمْ Siz kalkıştığınızda وَاعْلَمُوا **Ve yine bilin ki** اللّٰهَ أَنَّ **Şüphesiz Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Çok mağfiret edendir** (Kime?) لِمَنْ O kimseye ki يَحْذَرُهُ Kendisinden sakınıyor (Daha nedir?) حَلِيمٌ **Ve halimdir/yumuşak davranandır** (Nasıl halimdir?) بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ Cezayı ertelemekle (Kimden ertelemekle?) عَنْ مُسْتَحِقِّهَا Onu hak edenden

236- لَا جُنَاحَ **Günah yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** إِنْ طَلَّقْتُمْ **Eğer boşarsanız** (Kimi?) اَلنِّسَآءَ **Kadınları** مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ **Onlara el sürmeden** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (okundu) تُمَاسُّوهُنَّ "Tümâssûhünne" şeklinde أَيْ تُجَامِعُوهُنَّ Yani onlarla cima etmeden (Daha ne yapmadan?) أَوْ **Ya da** لَمْ تَفْرِضُوا **Belirlemeden** (Kim için?) لَهُنَّ **O kadınlar için** (Neyi belirlemeden?) فَرِيضَةً مَهْرًا **Bir mehir** وَمَا Buradaki "mâ" (Nedir?) مَصْدَرِيَّةٌ ظَرْفِيَّةٌ Mastar anlamında zarftır أَيْ لَا تَبِعَةَ Yani takip yoktur (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Nerede?) فِي الطَّلَاقِ Boşamada (Ne vakit?) زَمَنَ عَدَمِ الْمَسِيسِ Dokunma olmadığı zaman (Daha ne olmadığı zaman?) وَالْفَرْضِ Ve mehir belirleme de olmadığı zaman (Neyle takip yoktur?) بِإِثْمٍ Günahla (Daha neyle takip yoktur?) وَلَا مَهْرٍ Ve de mehirle فَطَلِّقُوهُنَّ Onları boşayın (Daha?) وَمَتِّعُوهُنَّ **Ve de onları yararlandırın/hediye verin** أَعْطُوهُنَّ Onlara verin (Neyi?) مَا O şeyi ki يَتَمَتَّعْنَ Faydalanıyorlar (Neyle?) بِهِ Onunla عَلَى الْمُوسِعِ **Eli geniş olan üzerine vardır** اَلْغَنِيِّ Zengin olana (Kimden?) مِنْكُمْ Sizden (Ne vardır?) قَدَرُهُ **Gücü kadar** (Daha?) وَعَلَى الْمُقْتِرِ **Ve eli dar olan üzerine de vardır** اَلضَّيِّقِ الرِّزْقِ Rızkı dar olana vardır (Ne vardır?) قَدَرُهُ **Gücü kadar** يُفِيدُ Bu ayet ifade ediyor أَنَّهُ Durum şu ki لَا نَظَرَ İtibar yoktur (Neye?) إِلَى قَدْرِ الزَّوْجَةِ Zevcenin gücüne (Nasıl faydalandırın onları?) مَتَاعًا تَمْتِيعًا **Faydalandırmakla** (faydalandırın onları) (Öyle faydalandırmak ki) بِالْمَعْرُوفِ **Maruf olan** (Ne yönden maruf?) شَرْعًا Şeran (Bu bil marufi kelimesi nedir?) صِفَةُ مَتَاعًا "Metâ' kelimesinin sıfatıdır (Yine öyle faydalandırma ki) حَقًّا **Hak olan** (Bu kelime nedir?) صِفَةٌ ثَانِيَةٌ İkinci sıfattır أَوْ مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ Ya da tekitleyici mastardır (Kim üzerine hak?) عَلَى الْمُحْسِنِينَ **İyilik edenler üzerine** اَلْمُطِيعِينَ İtaat edenler üzerine

237- وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ **Ve eğer boşarsanız onları** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ **Onlara el sürmeden önce** وَقَدْ فَرَضْتُمْ **Ve halbuki siz belirlemiştiniz** (Kime?) لَهُنَّ **Onlara** (Ne belirlemiştiniz?) فَرِيضَةً **Bir mehir** فَنِصْفُ مَا **Bu durumda o şeyin yarısı ki** فَرَضْتُمْ **Siz belirlediniz** يَجِبُ (Belirlediğinizin yarısı) Vacip olur (Kime?) لَهُنَّ Onlara وَيَرْجِعُ Ve döner (Kime?) لَكُمْ Size (Ne?) النِّصْفُ Diğer yarısı إِلَّا لَكِنْ أَنْ يَعْفُونَ **Ancak** lakin (kadınların) **affetmeleri hariç** أَيِ الزَّوْجَاتُ Yani zevcelerin affetmeleri فَيَتْرُكْنَهُ Ve de onu bırakmaları hariç أَوْ **Ya da** يَعْفُوَ **Affetmesi** (Kim?) الَّذِي

O kimse ki بِيَدِهِ **Onun elindedir** (Ne?) عُقْدَةُ النِّكَاحِ **Nikah bağı** وَهُوَ Bu (Kimdir?) اَلزَّوْجُ Kocadır فَيَتْرُكُ Ve de bırakması hariç (Kime?) لَهَا O kadına (Neyi bırakır?) اَلْكُلَّ (Mehrin) tamamını وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: İbni Abbas'tan rivayet edildi ki اَلْوَلِيُّ (Bu nikah bağı elinde olan kişi) velidir (Ne vakit bu kişi velidir?) إِذَا كَانَتْ Kadın oldursa (Ne olursa?) مَحْجُورَةً Hacredilmiş فَلَا حَرَجَ Her hangi bir kısıtlama yoktur (Ne konuda?) فِي ذٰلِكَ Kocanın mehri affetmesi konusunda وَأَنْ تَعْفُوا **Ve affetmeniz** (Bu kelime nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır خَبَرُهُ Haberi de şudur: أَقْرَبُ **Daha yakındır** (Neye?) لِلتَّقْوٰى **Takvaya** وَلَا تَنْسَوُا **Ve de unutmayın** (Neyi?) اَلْفَضْلَ **İyiliği** (Neredeki?) بَيْنَكُمْ **Aranızdaki** أَيْ أَنْ يَتَفَضَّلَ Yani iyilik yapmasını (Kim?) بَعْضُكُمْ Sizin bazınızın (Kim üzerine?) عَلٰى بَعْضٍ Bazınız üzerine إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** بِمَا **O şeyi ki** تَعْمَلُونَ **Siz yapıyorsunuz** (Nedir?) بَصِيرٌ **Görücüdür** فَيُجَازِيكُمْ Ve de sizi karşılıklandırır (Neyle?) بِهِ Bununla

﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ﴾ الْخَمْسِ بِأَدَائِهَا فِي أَوْقَاتِهَا ﴿وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى﴾ هِيَ الْعَصْرُ أَوِ الصُّبْحُ
أَوِ الظُّهْرُ أَوْ غَيْرُهَا أَقْوَالٌ وَأَفْرَدَهَا بِالذِّكْرِ لِفَضْلِهَا ﴿وَقُومُوا لِلّٰهِ﴾ فِي الصَّلَاةِ ﴿قَانِتِينَ (٢٣٨)﴾
قِيلَ مُطِيعِينَ لِقَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كُلُّ قُنُوتٍ فِي الْقُرْآنِ فَهُوَ طَاعَةٌ" رَوَاهُ أَحْمَدُ وَغَيْرُهُ،
وَقِيلَ سَاكِتِينَ لِحَدِيثِ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ: كُنَّا نَتَكَلَّمُ فِي الصَّلَاةِ حَتَّى نَزَلَتْ فَأُمِرْنَا بِالسُّكُوتِ وَنُهِينَا
عَنِ الْكَلَامِ، رَوَاهُ الشَّيْخَانِ ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ﴾ مِنْ عَدُوٍّ أَوْ سَيْلٍ أَوْ سَبُعٍ ﴿فَرِجَالًا﴾ جَمْعُ رَاجِلٍ أَيْ
مُشَاةً صَلُّوا ﴿أَوْ رُكْبَانًا﴾ جَمْعُ رَاكِبٍ أَيْ كَيْفَ أَمْكَنَ مُسْتَقْبِلِي الْقِبْلَةِ أَوْ غَيْرِهَا وَيُومِئُ بِالرُّكُوعِ
وَالسُّجُودِ ﴿فَإِذَا أَمِنْتُمْ﴾ مِنَ الْخَوْفِ ﴿فَاذْكُرُوا اللّٰهَ﴾ أَيْ صَلُّوا ﴿كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ (٢٣٩)﴾
قَبْلَ تَعْلِيمِهِ مِنْ فَرَائِضِهَا وَحُقُوقِهَا وَالْكَافُ بِمَعْنَى مِثْلِ وَمَا مَصْدَرِيَّةٌ أَوْ مَوْصُولَةٌ ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ
مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا﴾ فَلْيُوصُوا ﴿وَصِيَّةً﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ أَيْ عَلَيْهِمْ ﴿لِأَزْوَاجِهِمْ﴾ وَيُعْطُوهُنَّ
﴿مَتَاعًا﴾ مَا يَتَمَتَّعْنَ بِهِ مِنَ النَّفَقَةِ وَالْكِسْوَةِ ﴿إِلَى﴾ تَمَامِ ﴿الْحَوْلِ﴾ مِنْ مَوْتِهِمُ الْوَاجِبِ عَلَيْهِنَّ تَرَبُّصُهُ
﴿غَيْرَ إِخْرَاجٍ﴾ حَالٌ أَيْ غَيْرَ مُخْرَجَاتٍ مِنْ مَسْكَنِهِنَّ ﴿فَإِنْ خَرَجْنَ﴾ بِأَنْفُسِهِنَّ ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ﴾
يَا أَوْلِيَاءَ الْمَيِّتِ ﴿فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ﴾ شَرْعًا كَالتَّزَيُّنِ وَتَرْكِ الْإِحْدَادِ وَقَطْعِ النَّفَقَةِ
عَنْهَا ﴿وَاللّٰهُ عَزِيزٌ﴾ فِي مُلْكِهِ ﴿حَكِيمٌ (٢٤٠)﴾ فِي صُنْعِهِ، وَالْوَصِيَّةُ الْمَذْكُورَةُ مَنْسُوخَةٌ بِآيَةِ الْمِيرَاثِ
وَتَرَبُّصُ الْحَوْلِ بِآيَةِ {أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا} السَّابِقَةِ الْمُتَأَخِّرَةِ فِي النُّزُولِ، وَالسُّكْنَى ثَابِتَةٌ لَهَا عِنْدَ الشَّافِعِيِّ
رَحِمَهُ اللهُ ﴿وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ﴾ يُعْطِينَهُ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾ بِقَدْرِ الْإِمْكَانِ ﴿حَقًّا﴾ نَصْبٌ بِفِعْلِهِ الْمُقَدَّرِ
﴿عَلَى الْمُتَّقِينَ (٢٤١)﴾ اللهَ تَعَالَى كَرَّرَهُ لِيَعُمَّ الْمَمْسُوسَةَ أَيْضًا إِذِ الْآيَةُ السَّابِقَةُ فِي غَيْرِهَا ﴿كَذٰلِكَ﴾
كَمَا يُبَيِّنُ لَكُمْ مَا ذُكِرَ ﴿يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (٢٤٢)﴾ تَتَدَبَّرُونَ ﴿أَلَمْ تَرَ﴾ اِسْتِفْهَامُ
تَعْجِيبٍ وَتَشْوِيقٍ إِلَى اسْتِمَاعِ مَا بَعْدَهُ أَيْ يَنْتَهِ عِلْمُكَ ﴿إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ﴾
أَرْبَعَةٌ أَوْ ثَمَانِيَةٌ أَوْ عَشَرَةٌ أَوْ ثَلَاثُونَ أَوْ أَرْبَعُونَ أَوْ سَبْعُونَ أَلْفًا ﴿حَذَرَ الْمَوْتِ﴾ مَفْعُولٌ لَهُ وَهُمْ
قَوْمٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَقَعَ الطَّاعُونُ بِبِلَادِهِمْ فَفَرُّوا ﴿فَقَالَ لَهُمُ اللّٰهُ مُوتُوا﴾ فَمَاتُوا ﴿ثُمَّ أَحْيَاهُمْ﴾
بَعْدَ ثَمَانِيَةِ أَيَّامٍ أَوْ أَكْثَرَ بِدُعَاءِ نَبِيِّهِمْ حِزْقِيلَ بِكَسْرِ الْمُهْمَلَةِ وَالْقَافِ وَسُكُونِ الزَّايِ فَعَاشُوا دَهْرًا عَلَيْهِمْ
أَثَرُ الْمَوْتِ لَا يَلْبَسُونَ ثَوْبًا إِلَّا عَادَ كَالْكَفَنِ وَاسْتَمَرَّتْ فِي أَسْبَاطِهِمْ ﴿إِنَّ اللّٰهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ﴾
وَمِنْهُ إِحْيَاءُ هٰؤُلَاءِ ﴿وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ﴾ وَهُمُ الْكُفَّارُ ﴿لَا يَشْكُرُونَ (٢٤٣)﴾ وَالْقَصْدُ مِنْ ذِكْرِ
خَبَرِ هٰؤُلَاءِ تَشْجِيعُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ وَلِذَا عُطِفَ عَلَيْهِ ﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ أَيْ لِإِعْلَاءِ
دِينِهِ ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ﴾ لِأَقْوَالِكُمْ ﴿عَلِيمٌ (٢٤٤)﴾ بِأَحْوَالِكُمْ فَمُجَازِيكُمْ ﴿مَنْ ذَا الَّذِي
يُقْرِضُ اللّٰهَ﴾ بِإِنْفَاقِ مَالِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ ﴿قَرْضًا حَسَنًا﴾ بِأَنْ يُنْفِقَهُ لِلّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ طِيبِ قَلْبٍ

﴿فَيُضَاعِفَهُ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ {فَيُضَعِّفَهُ} بِالتَّشْدِيدِ ﴿لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾ مِنْ عَشْرٍ إِلَى أَكْثَرَ مِنْ
سَبْعِمِائَةٍ كَمَا سَيَأْتِي ﴿وَاللهُ يَقْبِضُ﴾ يُمْسِكُ الرِّزْقَ عَمَّنْ يَشَاءُ ابْتِلَاءً ﴿وَيَبْسُطُ﴾ يُوَسِّعُهُ لِمَنْ
يَشَاءُ امْتِحَانًا ﴿وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (٢٤٥)﴾ فِي الْآخِرَةِ بِالْبَعْثِ فَيُجَازِيكُمْ بِأَعْمَالِكُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

238- Beş vakit **Namazları** vaktinde eda etmek suretiyle **ve de orta namaz**[1] olan ikindi ya da sabah, ya da öğle ya da bunların dışındaki namazı **muhafaza edin! Ve Allah için O'na gönülden boyun eğiciler**[2] **olarak** namazda **kıyamda bulununuz.**

239- **Fakat** düşmandan, selden ya da yırtıcı hayvandan **korkarsanız yayan**[3] yani yürür halde **veya binekte iken**[4] kılın. Yani kıbleye dönmek mümkünse o şekilde; mümkün değilse dönmeyerek, ruku ve secdeyi ima ile yaparak (kılın!) Korkudan **emin olduğunuz zaman ise Allah'ı, sizlere** öğretmeden önce **bilmediğiniz** namazın farzları, hukuku gibi **şeyleri size öğrettiği gibi**[5] **zikrediniz,** yani namaz kılınız!

240- **Sizden vefat edip de geriye zevceler bırakanlar, zevcelerine,** üzerlerine beklemeleri vacip olan, kendilerinin ölümlerinden itibaren **bir sene** tamamlanıncaya **kadar çıkarma olmaksızın**[6] yani hanelerinden (ölünün velileri tarafından) çıkarılmaksızın **bir vasiyet**[7] ile vasiyette bulunsunlar, **kendisiyle faydalanacakları** nafaka ve de elbise gibi **bir şey** versinler. **Şâyet zevceler** kendi başlarına **çıkarlarsa onların kendileri hakkında** şeran **ma'ruf şekliyle yapacakları** süslenme, süslenmemeyi bırakma ve de onlardan nafakayı kesmeniz gibi **şeylerden dolayı siz** ölünün velileri **üzerinize bir günah yoktur. Ve Allah** mülkünde **azîzdir,** yaptıklarında **hikmet sahibidir.** Bu vasiyet miras ayetiyle; bir sene beklemek de -iniş olarak bu ayetten sonra olan- gerideki "dört ay on gün" ayetiyle neshedilmiştir. İmam Şafi'ye göre (rahimehullah) ise, sükna/oturacak yer sabittir.

---

[1] Bu namazı ayrıca zikretmesi onun faziletinden dolayıdır.

[2] İmam Ahmed'in ve de başkalarının rivayet ettiği "Kuran'daki her kunut, itaattir" hadisinden dolayı buradaki قَانِتِينَ kelimesinin مُطِيعِينَ anlamında olduğu söylenmiştir. Ayrıca Buhari ile Müslim'in Zeyd b. Erkam'dan rivayet etmiş olduğu "Bu ayet inip de susmakla emrolunup, konuşmaktan nehyedilinceye kadar biz namazda konuşurduk." hadisi şerifinden dolayı da buradaki قَانِتِينَ kelimesinin سَاكِتِينَ anlamında olduğu da söylenmiştir.

[3] رِجَالًا kelimesi رَاجِلٌ kelimesinin cemisidir.

[4] رُكْبَانًا kelimesi رَاكِبٌ kelimesinin çoğuludur.

[5] ك burada مثل anlamındadır. ما ise ya mastariyedir, ya da mevsuledir.

[6] Bu kelime haldir.

[7] Bir kıraatte ise وَصِيَّةٌ şeklinde raf ile okunmuştur. Bu durumda عَلَيْهِمْ وَصِيَّةٌ anlamındadır.

241- **Boşanmış kadınlar için, hakkaniyet ölçülerinde** imkan nispetinde kendilerine verilen **bir menfaat vardır; Bu,** Allah teala'dan **sakınanlar üzerine bir borç olarak**[1] (bir hak olmuştur) Bu ayeti, el sürülmüş kadınları da içine alsın diye tekrar etmiştir. Zira önceki ayet el sürülmüş olmayan kadınlar hakkında idi.

242- **İşte böyle** anlatılanları açıkladığı gibi **Allah ayetlerini düşünesiniz** tefekkür edesiniz **diye açıklamaktadır.**

243- **Binlerce** -dört bin, sekiz bin, on bin, otuz bin, kırk bin, ya da yetmiş bin- **kişinin memleketlerinden ölüm korkusundan dolayı**[2] **çıktıklarını görmedin mi**[3]**?** Senin ilmin buna varmadı mı? Bu kişiler, memleketlerini taun hastalığı vuran ve de sonrasında kaçan İsrail oğullarından bir kavimdir. **Allah onlara "Ölün" dedi.** Onlar da ölüverdiler. **Sonra onları** Peygamberleri Hızkîl'in duasıyla sekiz ya da daha fazla gün sonra **diriltti.** Sonrasında bunlar üzerlerinde ölüm belirtileri olduğu halde bir müddet yaşadılar. Giydikleri elbise bile hemen kefene dönüşüveriyordu. Bu hal onların torunlarında da devam etti. **Allah insanlara karşı fazl sahibidir.** Bunları diriltmesi de onlara karşı olan fazlındandır. **Fakat insanların çoğu** olan kafirler **şükretmezler.** Bu kimselerin haberlerinin anlatılmasında güdülen maksat Müminleri savaşmaya karşı cesaretlendirmektir. Bundan dolayı da:

244- **Ve de Allah yolunda** onun dinini yüceltmek için **savaşın**! ayeti bu ayet üzerine atfedilmiştir. **Ve de bilin ki Allah,** sözlerinizi **işitir ve** durumunuzu **bilir** de, size karşılığınızı verir.

245- Allah yolunda malını infak etmek suretiyle **Kim Allah'a, vereceği şeyi onun için kat kat** -birazdan da geleceği gibi denildiğine göre- yediyüz kat **katlayacağı,**[4] gönlünden koparak Allah için harcanması suretiyle **güzel** olan **bir ödünç verir? Allah hem** deneme olarak dilediği kimseden rızkı **tutar, hem** de dilediği kimseye imtihan olarak rızkı **bollaştırır;** Diriltilmek suretiyle ahirette **O'na döndürüleceksiniz** ve de size amellerinizin karşılığını verecektir.

KELİME ANLAMI

238- حَافِظُوا **Devam edin** (Ne üzerine?) عَلَى الصَّلَوَاتِ **Namazlara** (Öyle namazlar ki) الْخَمْسِ Beş (Nasıl devam edin?) بِأَدَائِهَا Onları eda etmekle (Nerede?) فِي أَوْقَاتِهَا Vakitlerinde (**Daha ne üzerine devam edin?**) وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى **Ve orta namaz üzerine** هِيَ O namaz (Nedir?)

---

[1] حَقًّا kelimesi fiili olan حَقَّ ile mensuptur.

[2] Mefulü leh'tir.

[3] Buradaki istifham hayret bildirme anlamında olup, sonrasında gelenleri dinlemeye teşvik eder.

[4] Bir kıraatte فَيُضَعِّفَهُ şeklinde şeddeli okunmuştur.

اَلْعَصْرُ İkindi namazıdır أَوِ الصُّبْحُ Ya da sabah namazıdır أَوِ الظُّهْرُ Ya da öğle namazıdır أَوْ غَيْرُهَا Ya da bunlardan başka bir namazdır (Tüm bunları nedir?) أَقْوَالٌ Farklı farklı görüşlerdir وَأَفْرَدَهَا بِالذِّكْرِ Orta namazı ayrıca zikretti (Niçin?) لِفَضْلِهَا Faziletinden dolayı وَقُومُوا **Ve de kalkın** (Kim için?) لِلّٰهِ **Allah için** (Nerede?) فِي الصَّلَاةِ Namazda (Ne olduğunuz halde?) قَانِتِينَ **Boyun eğici olduğunuz halde** قِيلَ Dendi ki مُطِيعِينَ İtaat edici olduğunuz halde (Niçin böyle dendi?) لِقَوْلِهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şu sözünden dolayı: كُلُّ قُنُوتٍ "Her "kunût" (Neredeki?) فِي الْقُرْآنِ Kuran'daki فَهُوَ O (Nedir?) طَاعَةٌ İtaattir رَوَاهُ Bunu rivayet etti أَحْمَدُ Ahmet (Daha kim rivayet etti?) وَغَيْرُهُ Ve diğerleri وَقِيلَ Dendi ki: سَاكِتِينَ (Buradaki kânitîn) Susarak (anlamındadır) (Niçin böyle dendi?) لِحَدِيثِ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ: Zeyd b. Erkam'ın şu hadisinden dolayı: كُنَّا "Biz idik نَتَكَلَّمُ Konuşuyorduk (Nerede?) فِي الصَّلَاةِ Namazda حَتَّى نَزَلَتْ Bu ayet ininceye kadar فَأُمِرْنَا Emrolunduk (Neyle?) بِالسُّكُوتِ Susmakla (Daha?) وَنُهِينَا Ve nehyedildik (Neden?) عَنِ الْكَلَامِ Konuşmaktan" رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) الشَّيْخَانِ İki şeyh/Buhari ve Müslim

239- فَإِنْ خِفْتُمْ **Şayet korkarsanız** (Kimden?) مِنْ عَدُوٍّ Düşmandan أَوْ سَيْلٍ Ya da selden أَوْ سَبُعٍ Ya da yırtıcı hayvandan (Ne olduğunuz halde?) فَرِجَالًا **Yaya olduğunuz halde** (Bu kelime nedir?) جَمْعُ رَاجِلٍ "Râcil" kelimesinin cemisidir أَيْ مُشَاةً صَلُّوا Yani yürüyerek kılın أَوْ رُكْبَانًا **Ya da binekli olduğunuz halde** (Bu kelime nedir?) جَمْعُ رَاكِبٍ "Râkib" kelimesinin cemisidir أَيْ كَيْفَ أَمْكَنَ Yani nasıl mümkün olursa öyle kılın demektir (Ne olduğunuz halde?) مُسْتَقْبِلِي الْقِبْلَةِ Kıbleye dönücü olarak أَوْ غَيْرِهَا Ya da başka şekilde وَيُومِئُ Ve ima eder (Neyi ima eder?) بِالرُّكُوعِ Rükuyu (Daha neyi?) وَالسُّجُودِ Ve de secdeleri فَإِذَا أَمِنْتُمْ **Emin olduğunuzda** (Neden?) مِنَ الْخَوْفِ Korkudan فَاذْكُرُوا **Zikredin** (Kimi?) اللّٰهَ **Allah'ı** أَيْ صَلُّوا Yani namaz kılın (**Ne gibi Allah'ı zikredin/**namaz kılın?) كَمَا **O şey/namaz gibi ki** عَلَّمَكُمْ **Size öğretti** (Size öğrettiği şeyden bedel?) مَا **O şeyi/namazı ki** لَمْ تَكُونُوا **Siz olmadınız** تَعْلَمُونَ **Biliyorsunuz** (Ne vakit o şeyi biliyor olmadınız?) قَبْلَ تَعْلِيمِهِ Onu öğretmeden önce (Nedendir öğrettiği şey?) مِنْ فَرَائِضِهَا Namazın farzları (Daha?) وَحُقُوقِهَا Ve hukuku وَالْكَافُ Buradaki "kef" (Nedir?) بِمَعْنَى مِثْلٍ "Misl" anlamındadır وَمَا "Mâ" ise (Nedir?) مَصْدَرِيَّةٌ Mastar anlamındadır أَوْ مَوْصُولَةٌ Ya da mevsuledir

240- وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** يُتَوَفَّوْنَ **Vefat ediyorlar** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Daha?) وَيَذَرُونَ **Ve bırakıyorlar** (Ne?) أَزْوَاجًا **Eşler** فَلْيُوصُوا Vasiyet etsinler وَصِيَّةً **Vasiyetle**

(vasiyet etsinler) وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Neyle?) بِالرَّفْعِ Raf ile أَيْ عَلَيْهِمْ Yani (bu kıratta mana:Vasiyet) onların üzerinedir (**Kime vasiyetle vasiyet etsinler?**) لِأَزْوَاجِهِمْ **Eşlerine** وَيُعْطُوهُنَّ Ve onlara versinler (**Neyi versinler onlara**) مَتَاعًا **Bir meta/fayda** مَا O şey ki يَتَمَتَّعْنَ Faydalanıyorlar (Neyle?) بِهِ O şeyle (Nedir o şey de?) مِنَ النَّفَقَةِ Nafaka (Daha?) وَالْكِسْوَةِ Ve giysi (**Ne vakte kadar olan bir meta?**) إِلَى تَمَامِ الْحَوْلِ **Bir yılın tamamlanmasına kadar** (Neden itibaren?) مِنْ مَوْتِهِمْ Kocalarının ölümlerinden (Öyle ölümleri ki) الْوَاجِبِ Gereken (Kim üzerine?) عَلَيْهِنَّ O kadınlar üzerine (Ne?) تَرَبُّصُهُ Onu beklemek (**O eşler ne oldukları halde?**) غَيْرَ إِخْرَاجٍ **Çıkarılma olmaksızın** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir أَيْ غَيْرَ مُخْرَجَاتٍ Yani (yani ölenin velileri tarafından) çıkarılmamış oldukları halde (Nereden?) مِنْ مَسَاكِنِهِنَّ Oturdukları yerden فَإِنْ خَرَجْنَ **Şayet çıkarlarsa** (Nasıl?) بِأَنْفُسِهِنَّ Kendi başlarına فَلَا جُنَاحَ **O vakit günah yoktur** (**Kim üzerine?**) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** يَا أَوْلِيَاءَ الْمَيِّتِ Ey ölünün velileri (**Nerede size günah yoktur?**) فِي مَا **O şey de ki** فَعَلْنَ **Yaptılar** (Nerede yaptılar?) فِي أَنْفُسِهِنَّ **Kendilerinde** (**O yaptıkları şey de nedir?**) مِنْ مَعْرُوفٍ **Bilinen/meşru olan** (Ne yönden?) شَرْعًا Şeriat yönünden (Ne gibi meşru olan?) كَالتَّزَيُّنِ Süslenme gibi (Daha?) وَتَرْكِ الْإِحْدَادِ Ve süslenmemeyi bırakma gibi (Daha?) وَقَطْعِ النَّفَقَةِ Ve nafakayı kesmek gibi (Kimden?) عَنْهَا Kendilerinden وَاللّٰهُ **Allah** (**Nedir?**) عَزِيزٌ **Aziz/güçlüdür** (Nerede?) فِي مُلْكِهِ Mülkünde (**Daha nedir?**) حَكِيمٌ **Hikmet sahibidir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptıklarında وَالْوَصِيَّةُ Vasiyet (Öyle vasiyet ki) الْمَذْكُورَةُ Zikredilen (Nedir bu vasiyet?) مَنْسُوخَةٌ Neshedilmiştir (Neyle neshedilmiştir?) بِآيَةِ الْمِيرَاثِ Miras ayetiyle (Daha ne neshedilmiştir?) وَتَرَبُّصُ الْحَوْلِ Ve bir sene beklemek de neshedilmiştir (Neyle neshedilmiştir?) بِآيَةِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا Dört ay on gün (bekleme) ayetiyle (Öyle ayet ki) السَّابِقَةِ Önce gecen (Yine öyle ayet ki) الْمُتَأَخِّرَةِ Sonra olan (Nerede?) فِي النُّزُولِ İnişte وَالسُّكْنَى Oturacak yer (Nedir?) ثَابِتَةٌ Sabittir (Kime?) لَهَا O kadına (Nerede?) عِنْدَ الشَّافِعِيِّ Şafinin görüşünde رَحِمَهُ اللّٰهُ Allah ona rahmet etsin!

241- وَلِلْمُطَلَّقَاتِ **Boşanmış kadınlar için vardır** (Ne?) مَتَاعٌ **Bir meta/bir fayda** (Öyle meta ki) يُعْطَيْنَهُ O kadınlar onu veriliyorlar (**Nasıl?**) بِالْمَعْرُوفِ **Maruf ile/örfe uygun surette** بِقَدْرِ الْإِمْكَانِ İmkan kadarınca حَقًّا **(Bu) Hak olarak (hak oldu)** (Bu kelime...) نُصِبَ Mensuptur (Neyle mensuptur?) بِفِعْلِهِ الْمُقَدَّرِ Mukadder (حَقَّ) fiiliyle

(Kim üzerine hak olarak?) عَلَى الْمُتَّقِينَ **Sakınanlar** (Kimden sakınanlar?) اَللّٰهُ تَعَالَى Allah tealadan كَرَّرَهُ Bunu tekrarladı (Niçin?) لِيَعُمَّ Kapsasın diye (Kimi?) الْمَمْسُوسَةَ أَيْضًا El değmiş kadını da إِذِ الْآيَةُ Zira ayet (Öyle ayet ki) اَلسَّابِقَةُ Geçen ayet (Kim hakkındadır?) فِي غَيْرِهَا El değmiş olmayan hakkındadır.

242- كَذٰلِكَ **İşte böylece** كَمَا يُبَيِّنُ Açıkladığı gibi (Kim için?) لَكُمْ Sizin için (Neyi?) مَا O şeyi ki ذُكِرَ Zikredildi يُبَيِّنُ **Açıklar** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kim için açıklar?) لَكُمْ **Sizin için** (Neyi açıklar?) اٰيَاتِهِ **Ayetlerini** لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تَعْقِلُونَ **Akıl erdiresiniz** تَتَدَبَّرُونَ Düşünesiniz

243- اَلَمْ تَرَ **Görmedin mi?** (Buradaki istifham nedir?) إِسْتِفْهَامُ تَعْجِيبٍ Hayrete düşürme istifhamıdır (Daha?) وَتَشْوِيقٍ Ve teşvik istifhamıdır (Neye teşvik?) إِلَى اسْتِمَاعِ مَا بَعْدَهُ Sonrasını dinlemeye أَيْ يَنْتَهِ Yani varmadı mı? (Ne?) عِلْمُكَ Senin ilmin (**Kimi görmedin mi?**) إِلَى الَّذِينَ **O kimseleri ki** خَرَجُوا **Çıktılar** (Nereden?) مِنْ دِيَارِهِمْ **Yurtlarından** (Ne oldukları halde?) وَهُمْ أُلُوفٌ **Halbuki onlar binlerce** أَرْبَعَةُ Dört (bin) أَوْ ثَمَانِيَةُ Ya da Sekiz (bin) أَوْ عَشَرَةُ Ya da On (bin) أَوْ ثَلَاثُونَ Ya da Otuz (bin) أَوْ أَرْبَعُونَ Ya da Kırk (bin) أَوْ سَبْعُونَ أَلْفًا Ya da yetmiş bin (**Niçin çıktılar?**) حَذَرَ الْمَوْتِ **Ölüm korkusundan** (Bu kelime nedir?) مَفْعُولٌ لَهُ Mefulü lehtir وَهُمْ Bunlar (Kimdir?) قَوْمٌ Bir kavimdir (Öyle kavim ki) مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ İsrail oğullarından (Yine öyle kavim ki) وَقَعَ Meydana geldi (Ne?) اَلطَّاعُونُ Taun (Nerede?) بِبِلَادِهِمْ Beldelerinde فَفَرُّوا Onlar da kaçtılar فَقَالَ **Dedi** (**Kime?**) لَهُمْ **Onlara** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kime?) مُوتُوا: **Ölün** فَمَاتُوا Onlar da öldüler ثُمَّ اَحْيَاهُمْ **Sonra da diriltti onları** (Ne zaman?) بَعْدَ ثَمَانِيَةِ اَيَّامٍ Sekiz gün sonra أَوْ أَكْثَرَ Ya da daha fazla gün sonra (Ne sebebiyle diriltti?) بِدُعَاءِ نَبِيِّهِمْ Peygamberlerinin duası sebebiyle (Kimdir o Peygamber?) حِزْقِيلَ Hızkil (Neyle okundu bu kelime?) بِكَسْرِ الْمُهْمَلَةِ Noktasızın (Ha harfinin) kesresiyle (Daha neyin kesresiyle?) وَالْقَافِ Ve kaf harfinin (Daha neyle okundu?) وَسُكُونِ الزَّايِ Ve ze harfinin sükunuyla فَعَاشُوا Onlar da yaşadılar (Ne kadar?) دَهْرًا Bir müddet (Ne oldukları halde yaşadılar?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerinde olduğu halde (Ne?) أَثَرُ الْمَوْتِ Ölüm belirtileri لَا يَلْبَسُونَ Giymiyorlardı (Ne?) ثَوْبًا Hiçbir elbise إِلَّا عَادَ Ancak o elbise olurdu (Ne gibi olurdu?) كَالْكَفَنِ Kefen gibi وَاسْتَمَرَّتْ Ve bu böylece sürüp gitmiştir (Nerede?) فِي أَسْبَاطِهِمْ Onların torunlarında إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah**

(Nedir?) لَذُو فَضْلٍ **Elbette fazlaca ihsan sahibidir** (Kim üzerine?) عَلَى النَّاسِ **İnsanlar üzerine** وَمِنْهُ Ve bu fazlındandır (Ne?) إِحْيَاءُ هَؤُلَاءِ Onları diriltmesi وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ **Şu kadarı var ki insanların çoğu** وَهُمْ Onlar (Kimdir?) الْكُفَّارُ Kafirlerdir لَا يَشْكُرُونَ **Şükretmezler** وَالْقَصْدُ Kastedilen (Neden?) مِنْ ذِكْرِ خَبَرِ هَؤُلَاءِ Bu kişilerin haberini zikretmekten (Nedir?) تَشْجِيعُ الْمُؤْمِنِينَ Müslümanları cesaretlendirmektir (Ne üzerine?) عَلَى الْقِتَالِ Savaş üzerine وَلِذَا Bundan dolayı عُطِفَ Atfedildi (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Bunun üzerine (şu ayeti kerime):

244- وَقَاتِلُوا **Ve siz de savaşın** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda** أَيْ لِإِعْلَاءِ دِينِهِ Yani dinini yüceltmek için وَاعْلَمُوا **Ve de bilin ki** أَنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** (Nedir?) سَمِيعٌ **Hakkıyla işitendir** (Neyi?) لِأَقْوَالِكُمْ Sözlerinizi (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** (Neyi?) بِأَحْوَالِكُمْ Durumunuzu فَمُجَازِيكُمْ Ve de sizi karşılıklandırıcıdır

245- مَنْ **Kimdir?** ذَا الَّذِي **O öyle kimse ki** يُقْرِضُ **Borç verir** (Kime?) اللهَ **Allah'a** (Neyle borç verir?) بِإِنْفَاقِ مَالِهِ Malını harcamakla (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ Allah yolunda (Nasıl borç verir?) قَرْضًا حَسَنًا **Güzel bir borç vermekle** (Nasıl güzel borç vermekle borç verir?) بِأَنْ يُنْفِقَهُ Malını harcamakla (Kim için?) لِلّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ Allah azze ve celle için (Nereden vermekle?) عَنْ طِيبِ قَلْبٍ Gönül hoşnutluğundan vermekle فَيُضَاعِفَهُ **Ki bu sebeple onu katlasın** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (okundu) فَيُضَعِّفَهُ "feyuza"ifehu" şeklinde بِالتَّشْدِيدِ şedde ile (Kime katlasın?) لَهُ **O kişiye** (Neye katlasın?) أَضْعَافًا **Katlara** (Öyle katlara ki) كَثِيرَةً **Bir çok** مِنْ عَشْرٍ On kattan (Neye kadar?) إِلَى أَكْثَرَ Daha fazlasına kadar (Neden daha fazlası?) مِنْ سَبْعِمِائَةٍ Yedi yüz kattan daha fazlasına كَمَا سَيَأْتِي Yakında geleceği gibi وَاللهُ **Allah** يَقْبِضُ **Sıkar** يُمْسِكُ Tutar (Neyi?) الرِّزْقَ Rızkı (Kimden tutar?) عَمَّنْ O kimseden ki يَشَاءُ Diliyor (Niçin tutar?) ابْتِلَاءً İmtihan için (Daha?) وَيَبْسُطُ **Ve hem de bollaştırır** يُوَسِّعُهُ Genişletir rızkı (Kime?) لِمَنْ O kimseye ki يَشَاءُ Diliyor (Niçin böyle yapar?) امْتِحَانًا İmtihan için وَإِلَيْهِ **Ve yalnız ona** تُرْجَعُونَ **Döndürüleceksiniz** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Nasıl?) بِالْبَعْثِ Diriltmek suretiyle فَيُجَازِيكُمْ Ve de sizi karşılıklandıracaktır (Neyle?) بِأَعْمَالِكُمْ Amellerinizle

﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الْمَلَاِ﴾ اَلْجَمَاعَةِ ﴿مِنْ بَنِيَ اِسْرَآئِيلَ مِنْ بَعْدِ﴾ مَوْتِ ﴿مُوسٰى﴾ أَيْ اِلَى قِصَّتِهِمْ
وَخَبَرِهِمْ ﴿اِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَهُمُ﴾ هُوَ شَمُوِيلُ ﴿ابْعَثْ﴾ أَقِمْ ﴿لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلْ﴾ مَعَهُ ﴿فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾
تَنْتَظِمُ بِهِ كَلِمَتُنَا وَنَرْجِعُ إِلَيْهِ ﴿قَالَ﴾ النَّبِيُّ لَهُمْ ﴿هَلْ عَسَيْتُمْ﴾ بِالْفَتْحِ وَالْكَسْرِ ﴿اِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ
الْقِتَالُ اَلَّا تُقَاتِلُوا﴾ خَبَرُ عَسَى وَالْاِسْتِفْهَامُ لِتَقْرِيرِ التَّوَقُّعِ بِهَا ﴿قَالُوا وَمَا لَنَآ اَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
وَقَدْ اُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَاَبْنَآئِنَا﴾ بِسَبْيِهِمْ وَقَتْلِهِمْ وَقَدْ فَعَلَ بِهِمْ ذٰلِكَ قَوْمُ جَالُوتَ أَيْ لَا مَانِعَ لَنَا
مِنْهُ مَعَ وُجُودِ مُقْتَضِيهِ، قَالَ تَعَالَى: ﴿فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا﴾ عَنْهُ وَجَبُنُوا ﴿اِلَّا قَلِيلاً مِنْهُمْ﴾
وَهُمُ الَّذِينَ عَبَرُوا النَّهْرَ مَعَ طَالُوتَ كَمَا سَيَأْتِي ﴿وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٦﴾﴾ فَمُجَازِيهِمْ وَسَأَلَ النَّبِيُّ
رَبَّهُ إِرْسَالَ مَلِكٍ فَأَجَابَهُ اِلَى إِرْسَالِ طَالُوتَ ﴿وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكاً
قَالُوا اَنّٰى﴾ كَيْفَ ﴿يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ اَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ﴾ لِأَنَّهُ لَيْسَ مِنْ سِبْطِ الْمَمْلَكَةِ
وَلَا النُّبُوَّةِ وَكَانَ دَبَّاغًا أَوْ رَاعِيًا ﴿وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ﴾ يَسْتَعِينُ بِهَا عَلَى إِقَامَةِ الْمُلْكِ ﴿قَالَ﴾
النَّبِيُّ لَهُمْ ﴿اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفَاهُ﴾ اِخْتَارَهُ لِلْمُلْكِ ﴿عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً﴾ سَعَةً ﴿فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ﴾
وَكَانَ أَعْلَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ يَوْمَئِذٍ وَأَجْمَلَهُمْ وَأَتَمَّهُمْ خَلْقًا ﴿وَاللّٰهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَآءُ﴾ إِيتَاءَهُ لَا اعْتِرَاضَ
عَلَيْهِ ﴿وَاللّٰهُ وَاسِعٌ﴾ فَضْلُهُ ﴿عَلِيمٌ ﴿٢٤٧﴾﴾ بِمَنْ هُوَ أَهْلٌ لَهُ ﴿وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ﴾ لَمَّا طَلَبُوا مِنْهُ آيَةً
عَلَى مُلْكِهِ ﴿اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِهٖ اَنْ يَاْتِيَكُمُ التَّابُوتُ﴾ اَلصَّنْدُوقُ كَانَ فِيهِ صُوَرُ الْأَنْبِيَاءِ أَنْزَلَهُ اللّٰهُ عَلَى
آدَمَ وَاسْتَمَرَّ إِلَيْهِمْ فَغَلَبَتْهُمُ الْعَمَالِقَةُ عَلَيْهِ وَأَخَذُوهُ وَكَانُوا يَسْتَفْتِحُونَ بِهِ عَلَى عَدُوِّهِمْ وَيُقَدِّمُونَهُ
فِي الْقِتَالِ وَيَسْكُنُونَ إِلَيْهِ كَمَا قَالَ تَعَالَى ﴿فِيهِ سَكِينَةٌ﴾ طُمَأْنِينَةٌ لِقُلُوبِكُمْ ﴿مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا
تَرَكَ اٰلُ مُوسٰى وَاٰلُ هَارُونَ﴾ وَتَرِكَاهُ هُمَا وَهِيَ نَعْلَا مُوسَى وَعَصَاهُ وَعِمَامَةُ هَارُونَ وَقَفِيزٌ مِنَ الْمَنِّ الَّذِي
كَانَ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ وَرُضَاضٌ مِنَ الْأَلْوَاحِ ﴿تَحْمِلُهُ الْمَلٰٓئِكَةُ﴾ حَالٌ مِنْ فَاعِلِ يَأْتِيكُمْ ﴿اِنَّ فِي ذٰلِكَ
لَاٰيَةً لَكُمْ﴾ عَلَى مُلْكِهِ ﴿اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٤٨﴾﴾ فَحَمَلَتْهُ الْمَلَائِكَةُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ
إِلَيْهِ حَتّٰى وَضَعَتْهُ عِنْدَ طَالُوتَ فَأَقَرُّوا بِمُلْكِهِ وَتَسَارَعُوا اِلَى الْجِهَادِ فَاخْتَارَ مِنْ شَبَابِهِمْ سَبْعِينَ أَلْفًا

TÜRKÇE ANLAMI

246- **Görmedin mi Mûsa'**nın vefatın**dan sonra İsrail oğullarından olan bir cemaat**in kıssa ve haberlerini **ki onlar kendi peygamberlerine:** Eşmoil'e **"Bize** kendisiyle birliğimizin sağlanacağı ve de kendisine danışacağımız **bir hükümdar gönder,** tayin et **de** onunla birlikte **Allah yolunda savaşalım," dediler.** Peygamberleri de onlara **dedi ki: "Üzerinize savaş farz kılınsa, ya siz savaşmayacak**[1] **olursanız**[2]**?" Dediler ki: "Biz niçin Allah**

---

[1] Bu عَسَى nın haberidir. İstifham ise savaşmamaları beklentisinin takriri içindir.

[2] Bu kelime hem fetha ile hem de (عَسِيتُمْ şeklinde) kesre ile okunmuştur.

yolunda savaşmayalım ki; biz vatanımızdan, ve de ayrıca esir edilmeleri, öldürülmeleri sebebiyle **çocuklarımızdan çıkarıldık."** Bunu onlara Câlut'un kavmi yapmıştı. Yani "Savaşmamızı gerektiren sebepler varken, savaşmamıza hiçbir engel yok!" Allah teala dedi ki;" **Fakat ne zaman ki, onların üzerlerine savaş farz kılındı, -onların içlerinden bir kısmı**[1] **hariç-,** savaştan **geri dönüverdiler** ve de korkaklık ettiler. **Allah ise o zalimleri hakkıyla bilicidir** ve de onların cezalarını verecektir.

Peygamberleri, rabbinden onlara bir hükümdar göndermesini istediğinde, Rabbi de Talut'u göndererek onun duasını kabul etti:

247- **Ve peygamberleri onlara dedi ki: "İşte Allah size hükümdar olmak üzere Tâlut'u gönderdi." Dediler ki: "Onun, bizim üzerimize hükümdar olması nasıl olabilir? Halbuki, biz hükümdarlığa ondan daha fazla hak sahibiyiz.** Zira o ne hükümdar, ne de peygamber soyundan değildi; deri tabaklayıcısı ya da bir çobandı. **Kendisine malca bir genişlik verilmiş de değildir** ki onun yardımıyla hükümdarlığını ortaya koysun "Peygamberleri de onlara **dedi ki: "Şüphesiz Allah onu sizin üzerinize** hükümdarlığa **seçmiştir ve ilim ile cisimde onu genişlik olarak da artırmıştır.** O vakitlerde Talut, İsrail oğullarının en bilgini, en yakışıklısı ve de yaratılışı en mükemmel olan kişiydi. **Ve Allah** vermeyi **dilediğine mülkünü verir.** Ona itiraz edilmez. **Ve Allah** fazlı ihsanı **geniş olandır,** hükümdarlığa ehil olan kişiyi **hakkıyla bilendir."**

248- **Ve** onun hükümdarlığına dair kendisinden bir alamet istediklerinde **onlara peygamberleri dedi ki: "Şüphesiz Tâlut'un hükümdarlığına açık alâmet, size tabutun,** Allah tealanın Hz. Adem'e indirmiş olduğu, içerisinde peygamberlerin suretleri bulunan, Amalikalıların kendilerine galip gelip de onu alıncaya kadar İsrail oğullarında bulunan, kendisiyle düşmanlarına karşı fetih talebinde bulundukları, savaşta kendisini öne sürüp -Allah'ın da dediği gibi- sükunet buldukları sandığı **melekler taşıdığı halde**[2] **gelmesidir ki, onda Rabbiniz tarafından bir sükunet** kalpleriniz için tatminlik duygusu **vardır ve Mûsa ile Hârun hanedanının bıraktıklarından arta kalanlar vardır.** Yani bizzat Musa ve Harun'un bıraktıkları; Musa'nın iki pabucu, asası; Harun'un sarığı ve kendilerine inen kudret helvasından bir ölçek ile kırık levha parçaları vardı. **Eğer siz inanıyorsanız şüphe yok ki, onda** Talut'un hükümdarlığına dair **sizin için bir ayet/alamet vardır.** Nitekim İsrail oğullarının bakışları arasında melekler sandığı taşıyarak Talut'un yanına koymuşlardı.

---

[1] Birazdan da geleceği üzere bunlar Talut ile birlikte nehri geçen kimselerdir.
[2] Bu cümle يَأْتِيَكُمْ fiilinin failinden haldir.

Bunun üzerine onlar da onun hükümdarlığını tanıdılar ve de hemen cihad için koşuştular. Talut da onların gençlerinden yetmiş bin kişi seçti.

KELİME ANLAMI

246- أَلَمْ تَرَ **Görmedin mi?** (Kimi?) إِلَى الْمَلَإِ **O ileri gelenleri** اَلْجَمَاعَةِ O cemaati ki (Öyle ileri gelenler ki) مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ **İsrail oğullarından** (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَوْتِ مُوسٰى **Musanın ölümünden sonra** أَيْ إِلَى قِصَّتِهِمْ Yani onların kıssalarını (görmedin mi?) وَخَبَرِهِمْ Ve haberlerini إِذْ **O vakit ki** قَالُوا **Demişlerdi** (Kime?) لِنَبِيٍّ **Bir peygambere** (Kim için olan peygamber?) لَهُمُ **Onlar için olan** هُوَ O peygamber (Kimdir?) شَمْوِيلُ Eşmoil peygamber اِبْعَثْ **Gönder** أَقِمْ Tayin et (Kime?) لَنَا **Bize** (Kimi?) مَلِكًا **Bir hükümdar** نُقَاتِلْ **Ki savaşalım** (Kimle birlikte?) مَعَهُ Onunla birlikte (Nerede savaşalım?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** (Öyle hükümdar ki) تَنْتَظِمُ Düzene giriyor (Neyle?) بِهِ O hükümdar sebebiyle (Ne?) كَلِمَتُنَا Bizim kelimemiz (Daha?) وَنَرْجِعُ Ve biz dönüyoruz (Kime?) إِلَيْهِ Ona قَالَ **Dedi** (Kim?) اَلنَّبِيُّ O peygamber (Kime dedi?) لَهُمْ Onlara هَلْ عَسَيْتُمْ **Umulur mu ki siz?** (Bu kelime...) بِالْفَتْحِ Fetha ile (Daha?) وَالْكَسْرِ Ve kesre ile ('asîtüm şeklinde okundu) إِنْ كُتِبَ **Şayet yazılsa** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمُ **Sizin üzerinize** (Ne?) اَلْقِتَالُ **Savaş** (Ne umulur mu?) أَلَّا تُقَاتِلُوا **Savaşmamanız?** (Bu nedir?) خَبَرُ عَسٰى 'Asâ'nın haberidir وَالْإِسْتِفْهَامُ Buradaki istifham (Nedir?) لِتَقْرِيرِ التَّوَقُّعِ Böyle bir beklentinin takriri/meydana gelişi içindir (Neye dair beklentinin?) بِهَا Savaşmamaya dair قَالُوا **Dediler ki** وَمَا لَنَا **Bize ne oluyor ki** أَلَّا نُقَاتِلَ **Savaşmayalım** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yokunda** وَقَدْ أُخْرِجْنَا **Halbuki biz çıkarıldık** (Nereden?) مِنْ دِيَارِنَا **Yurtlarımızdan** (Daha neden çıkarıldık?) وَأَبْنَآئِنَا **Oğullarımızdan** (Ne sebebiyle?) بِسَبْيِهِمْ Onların esir edilmesi sebebiyle (Daha?) وَقَتْلِهِمْ Ve onların öldürülmeleri sebebiyle وَقَدْ فَعَلَ Ve yapmıştı (Kime?) بِهِمْ Onlara (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu (Kim?) قَوْمُ جَالُوتَ Calut'un kavmi أَيْ لَا مَانِعَ Yani engel yok (Kim için?) لَنَا Bizim için (Neye engel yok?) مِنْهُ Savaşmaya (Neyle birlikte engel yok?) مَعَ وُجُودِ مُقْتَضِيهِ Savaşmayı gerektiren şeyin var olması ile birlikte قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالٰى Allah teala فَلَمَّا كُتِبَ **Ne zaman ki yazıldı** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمُ **Onlar üzerine** (Ne?) اَلْقِتَالُ **Savaş** تَوَلَّوْا **Yüz çevirdiler** (Neden?) عَنْهُ Ondan وَجَبُنُوا Ve korkaklık ettiler إِلَّا قَلِيلًا **Ancak azı hariç** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** وَهُمُ Onlar (Kimdir?) اَلَّذِينَ O kimseler ki عَبَرُوا Geçtiler (Neyi?) اَلنَّهَرَ Nehri (Kimle birlikte?) مَعَ طَالُوتَ Talut ile birlikte كَمَا سَيَأْتِي (Bu olay) Yakında geleceği gibi وَاللّٰهُ **Allah**

(Nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** (Kimi?) بِالظَّالِمِينَ **Zalimleri** فَمُجَازِيهِمْ Ve de onları cezalandıracaktır

247- وَسَأَلَ İstedi (Kim?) النَّبِيُّ Peygamberleri (Kimden?) رَبَّهُ Rabbinden (Neyi istedi?) إِرْسَالَ مَلِكٍ Bir hükümdar göndermesini فَأَجَابَهُ O da icabet etti (Nasıl icabet etti?) إِلَى إِرْسَالِ طَالُوتَ Talut'u göndermekle وَقَالَ **Ve dedi** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** (Kim?) نَبِيُّهُمْ **Onların peygamberleri** إِنَّ اللهَ **Şüphesiz ki Allah** قَدْ بَعَثَ **Şüphesiz gönderdi** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Kimi gönderdi?) طَالُوتَ **Talut'u** (O ne olduğu halde?) مَلِكاً **Hükümdar olduğu halde** قَالُوٓا **Dediler ki** أَنَّى كَيْفَ **Nasıl** يَكُونُ **Olur** (Kim için?) لَهُ **Onun için** (Ne?) الْمُلْكُ **Hükümdarlık** (Kim üzerine hükümdarlık?) عَلَيْنَا **Bizim üzerimize** وَنَحْنُ **Halbuki biz** (Neyiz?) أَحَقُّ **Daha layıkız** (Neye?) بِالْمُلْكِ **Hükümdarlığa** (Kimden daha layıkız?) مِنْهُ **Ondan** (Niçin daha layıkız?) لِأَنَّهُ Çünkü o (Nedir?) لَيْسَ Değildir (Neden?) مِنْ سِبْطِ الْمَمْلَكَةِ Hükümdar torunlarından (Daha?) وَلَا النُّبُوَّةِ Ve peygamber torunlarından da değildir وَكَانَ O idi (Ne idi?) دَبَّاغاً Deri tabaklayıcısı أَوْ رَاعِيًا Ya da çobandı وَلَمْ يُؤْتَ **Halbuki verilmedi de** (Neyi verilmedi?) سَعَةً **Genişlik** (Neden?) مِنَ الْمَالِ **Maldan** (Öyle mal ki) يَسْتَعِينُ Yardım alıyor (Neyle?) بِهَا O malla (Ne üzerine?) عَلَى إِقَامَةِ الْمُلْكِ Hükümdarlık ortaya koymaya قَالَ **Dedi** (Kim?) النَّبِيُّ Hz. Peygamber (Kime?) لَهُمْ Onlara إِنَّ اللهَ **Muhakkak ki Allah** اِصْطَفَاهُ **Onu seçti** اِخْتَارَهُ Onu ihtiyar etti (Neye seçti?) لِلْمُلْكِ Hükümdarlığa (Kim üzerine seçti?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Daha?) وَزَادَهُ **Ve de onu artırdı** (Ne yönden?) بَسْطَةً سَعَةً **Genişlik olarak** (Nerede?) فِي الْعِلْمِ **İlimde** (Daha?) وَالْجِسْمِ **Ve cisimde** وَكَانَ O idi (Ne idi?) أَعْلَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ İsrail oğullarının en bilginiydi (Ne vakit?) يَوْمَئِذٍ O gün (Daha ne idi?) وَأَجْمَلَهُمْ Ve onların en yakışıklısıydı (Daha?) وَأَتَمَّهُمْ Ve tam olanıydı (Ne yönden?) خَلْقاً Yaratılış olarak وَاللهُ **Allah** يُؤْتِي **Verir** (Neyi?) مُلْكَهُ **Mülkünü** (Kime verir?) مَنْ **O kimseye ki** يَشَآءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) إِيتَاءَهُ Ona vermeyi لَا اعْتِرَاضَ İtiraz yoktur (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine وَاللهُ **Allah** (Nedir?) وَاسِعٌ **Geniştir** (Ne?) فَضْلُهُ Onun fazl-u ihsanı (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** (Kimi?) بِمَنْ O kimseyi ki هُوَ O kimse (Nedir?) أَهْلٌ Ehildir (Neye?) لَهُ O hükümdarlığa

248- وَقَالَ **Dedi ki** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** (Kim?) نَبِيُّهُمْ **Peygamberleri** (Ne vakit?) لَمَّا طَلَبُوا Ne zaman ki istediler (Kimden?) مِنْهُ Ondan (Ne istediler?) آيَةً Bir ayet/alamet (Ne üzerine?)

عَلَى مُلْكِهِ Onun hükümdarlığı üzerine اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِهٖٓ **Şüphesiz ki onun hükümdarlığının alameti** (Nedir?) اَنْ يَأْتِيَكُمُ **Size gelmesidir** (Ne?) اَلتَّابُوتُ **Tabut** اَلصَّنْدُوقُ Sandık (Öyle sandık ki?) كَانَ فِيهِ Onda vardı (Ne?) صُوَرُ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerin suretleri أَنْزَلَهُ Onu indirmişti (Kim?) اللّٰهُ Allah (Kim üzerine?) عَلَى آدَمَ Adem üzerine وَاسْتَمَرَّ Süregelmişti o tabut (Kime kadar?) إِلَيْهِمْ Onlara kadar فَغَلَبَتْهُمُ Sonra onlara galip gelmişti (Kim?) الْعَمَالِقَةُ Amalikalılar (Ne üzerine onlara galip gelmişti?) عَلَيْهِ O tabut üzerine وَأَخَذُوهُ Ve de onu almışlardı وَكَانُوا İsrail oğulları idiler يَسْتَفْتِحُونَ Fetih istiyorlardı (Ne sebebiyle?) بِهِ O tabut sebebiyle (Kim üzerine?) عَلَى عَدُوِّهِمْ Düşmanları üzerine وَيُقَدِّمُونَهُ Ve onu öne sürüyorlardı (Nerede?) فِي الْقِتَالِ Savaşta وَيَسْكُنُونَ إِلَيْهِ Ve onunla sükunet buluyorlardı كَمَا قَالَ Dediği gibi (Kim?) تَعَالَى Allah teala فِيهِ **Onda vardır** (Ne?) سَكِينَةٌ **Sükunet** طُمَأْنِينَةٌ Tatminlik duygusu (Ne için?) لِقُلُوبِكُمْ Kalpleriniz için **(Kimden olan sükunet?)** مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbinizde** (Daha?) وَبَقِيَّةٌ **Ve bir kalıntı** (Neden?) مِمَّا **O şeyden ki** تَرَكَ **Bıraktı** (Kim?) آلُ مُوسَى **Musa hanedanı** (Daha?) وَآلُ هَارُونَ **Ve Harun hanedanı** وَتَرَكَاهُ Ve bırakmışlardı onu (Kim?) هُمَا O ikisi وَهِيَ Bakiyye/kalıntı (Nedir?) نَعْلَا مُوسَى Musa'nın pabuçları (Daha?) وَعَصَاهُ Ve asası (Daha?) وَعِمَامَةُ هَارُونَ Ve Harun'un sarığı وَقَفِيزٌ مِنَ الْمَنِّ Bir miktar kudret helvası الَّذِي Öyle kudret helvası ki كَانَ İdi (Ne idi?) يَنْزِلُ İniyor (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Daha vardı?) وَرُضَاضُ مِنَ الْأَلْوَاحِ Ve kırık levha parçaları **(O tabut ne olduğu halde?)** تَحْمِلُهُ **Onu taşıyor (Kim?)** اَلْمَلٰٓئِكَةُ **Melekler** (Bu cümle nedir?) حَالٌ Haldir (Neden haldir?) مِنْ فَاعِلِ يَأْتِيكُمْ "Ye'tîkum" fiilinin failinden اِنَّ فِي ذٰلِكَ **Şüphesiz ki bunda vardır** (Ne vardır?) لَاٰيَةً **Elbette bir ayet/alamet (Kim için?)** لَكُمْ **Sizin için** (Ne üzerine bir alamet vardır?) عَلَى مُلْكِهِ Talut'un hükümdarlığı üzerine اِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) مُؤْمِنِينَ **İnananlar** فَحَمَلَتْهُ Onu taşıdı (Kim?) الْمَلَائِكَةُ Melekler (Nerede?) بَيْنَ السَّمَاءِ Gök ile وَالْأَرْضِ yer arasında وَهُمْ يَنْظُرُونَ Halbuki onlar bakıyorlardı (Neye?) إِلَيْهِ Ona حَتَّى وَضَعَتْهُ Nihayetinde onu koydular (Nereye?) عِنْدَ طَالُوتَ Talut'un yanına فَأَقَرُّوا Onlar da kabul ettiler (Neyi?) بِمُلْكِهِ Onun hükümdarlığını وَتَسَارَعُوا Ve koşuştular (Neye?) إِلَى الْجِهَادِ Cihada فَاخْتَارَ O da seçti (Kimden?) مِنْ شَبَابِهِمْ Onların gençlerinden (Kimi seçti?) سَبْعِينَ أَلْفًا Yetmiş bin kişi

﴿فَلَمَّا فَصَلَ﴾ خَرَجَ ﴿طَالُوتُ بِالْجُنُودِ﴾ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَكَانَ حَرًّا شَدِيدًا وَطَلَبُوا مِنْهُ الْمَاءَ
﴿قَالَ إِنَّ اللّٰهَ مُبْتَلِيكُمْ﴾ مُخْتَبِرُكُمْ ﴿بِنَهَرٍ﴾ لِيَظْهَرَ الْمُطِيعُ مِنْكُمْ وَالْعَاصِي وَهُوَ بَيْنَ الْأُرْدُنِ
وَفِلَسْطِينَ ﴿فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ﴾ أَيْ مِنْ مَائِهِ ﴿فَلَيْسَ مِنِّي﴾ أَيْ مِنْ أَتْبَاعِي ﴿وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ﴾
يَذُقْهُ ﴿فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غَرْفَةً﴾ بِالْفَتْحِ وَالضَّمِّ [غُرْفَةً] ﴿بِيَدِهِ﴾ فَاكْتَفَى بِهَا وَلَمْ يَزِدْ
عَلَيْهَا فَإِنَّهُ مِنِّي ﴿فَشَرِبُوا مِنْهُ﴾ لَمَّا وَافَوْهُ بِكَثْرَةٍ ﴿إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ﴾ فَاقْتَصَرُوا عَلَى الْغَرْفَةِ رُوِيَ
أَنَّهَا كَفَتْهُمْ لِشُرْبِهِمْ وَدَوَابِّهِمْ وَكَانُوا ثَلَاثَمِائَةٍ وَبِضْعَةَ عَشَرَ رَجُلًا ﴿فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ﴾
وَهُمُ الَّذِينَ اقْتَصَرُوا عَلَى الْغَرْفَةِ ﴿قَالُوا﴾ أَيِ الَّذِينَ شَرِبُوا ﴿لَا طَاقَةَ﴾ قُوَّةَ ﴿لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ
وَجُنُودِهِ﴾ أَيْ بِقِتَالِهِمْ وَجَبُنُوا وَلَمْ يُجَاوِزُوهُ ﴿قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ﴾ يُوقِنُونَ ﴿أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللّٰهِ﴾
بِالْبَعْثِ وَهُمُ الَّذِينَ جَاوَزُوهُ ﴿كَمْ﴾ خَبَرِيَّةٌ بِمَعْنَى كَثِيرٍ ﴿مِنْ فِئَةٍ﴾ جَمَاعَةٍ ﴿قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً
كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللّٰهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ ﴿وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِرِينَ (٢٤٩)﴾ بِالْعَوْنِ وَالنَّصْرِ ﴿وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ
وَجُنُودِهِ﴾ أَيْ ظَهَرُوا لِقِتَالِهِمْ وَتَصَافُّوا ﴿قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ﴾ أَصْبِبْ ﴿عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا﴾
بِتَقْوِيَةِ قُلُوبِنَا عَلَى الْجِهَادِ ﴿وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ (٢٥٠)﴾ ﴿فَهَزَمُوهُمْ﴾ كَسَرُوهُمْ
﴿بِإِذْنِ اللّٰهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ ﴿وَقَتَلَ دَاوُدُ﴾ وَكَانَ فِي عَسْكَرِ طَالُوتَ ﴿جَالُوتَ وَآتَيهُ﴾ أَيْ دَاوُدَ
﴿اللّٰهُ الْمُلْكَ﴾ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿وَالْحِكْمَةَ﴾ النُّبُوَّةَ بَعْدَ مَوْتِ شَمْوِيلَ وَطَالُوتَ وَلَمْ يَجْتَمِعَا لِأَحَدٍ
قَبْلَهُ ﴿وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ﴾ كَصَنْعَةِ الدُّرُوعِ وَمَنْطِقِ الطَّيْرِ ﴿وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ﴾
بَدَلُ بَعْضٍ مِنَ النَّاسِ ﴿بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ﴾ بِغَلَبَةِ الْمُشْرِكِينَ وَقَتْلِ الْمُسْلِمِينَ وَتَخْرِيبِ الْمَسَاجِدِ
﴿وَلَكِنَّ اللّٰهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ (٢٥١)﴾ فَدَفَعَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ ﴿تِلْكَ﴾ أَيْ هَذِهِ الْآيَاتُ
﴿آيَاتُ اللّٰهِ نَتْلُوهَا﴾ نَقُصُّهَا ﴿عَلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿بِالْحَقِّ﴾ بِالصِّدْقِ ﴿وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (٢٥٢)﴾
اَلتَّأْكِيدُ بِإِنَّ وَغَيْرِهَا رَدٌّ لِقَوْلِ الْكُفَّارِ لَهُ لَسْتَ مُرْسَلًا

TÜRKÇE ANLAMI

249- **Ne zaman ki Tâlut,** Beyt-i Makdis'den **ordusu ile ayrılıp, çıktı.** Hava çok sıcaktı, bundan dolayı kavmi kendisinden su istemişti **Dedi ki: "Allah sizi** aranızdan itaat edenle, isyan eden ortaya çıksın diye **bir ırmak**[1] **ile imtihan edecektir. Her kim on**un suyun**dan içerse ben**im tabilerim**den değildir ve her kim ondan tatmazsa o şüphesiz bendendir. Ancak eliyle bir avuç avuçlayan**[2] ve de daha fazla almayıp, bununla yetinen kişi **hariç,**

---

[1] Bu ırmak Ürdün ile Filistin arasındadır.
[2] Bu kelime hem (غَرْفَة şeklinde) fetha ile okundu, hem de (غُرْفَة şeklinde) zamme ile okundu.

o da bendendir." Suya vardıklarında çoğunlukla **ondan içiverdiler Fakat onlardan** sadece bir avuç içmekle yetinen **çok azı hariç.** Rivayet edilmiştir ki, Üç yüz on küsur kişi olan bu az guruba aldıkları bir avuç su kendilerine ve de hayvanlarına yetmiştir. **Ne zaman ki Tâlût ve maiyetindeki** tek bir avuç suyla yetinen **imân edenler ırmağı geçtiler.** Sudan içenler: **"Bizim bugün Câlût ile ordusuna karşı** savaşacak **takatimiz,** gücümüz **yok." de**yip korkaklık ettiler ve de ırmağı geçeme**diler.** Diriltilmek suretiyle **Allah'la karşılaşacaklarına kani olan** ırmağı aşan kiş**iler ise dediler ki: "Nice**[1] **az fırka, çok fırkalara Allah'ın izni,** iradesi**yle galip gelmiştir. Ve Allah** desteği ve de yardımıyla **sabredenler ile beraberdir."**

250- **Ve ne zaman ki Calut ve ordusuna karşı** savaşmak için **meydana çık**ıp saf düzenine geç**tiler, şöyle dediler "Ey rabbimiz! Üzerlerimize sabır** boşaltıp, **dök ve** kalplerimizi cihada karşı kuvvetlendirerek **ayaklarımıza sebat ver ve kâfir kavme karşı bize yardım et!"**

251- **Allah'ın izni,** iradesi**yle onları** kırıp, **bozguna uğrattılar;** Talut'un askerleri arasında bulunan **Davud Calut'u öldürdü, Allah ona** yani Davut'a Eşmoil ve de Talut'un ölümünden sonra İsrail oğullarına arasında **hükümranlık ve hikmet,** peygamberlik **verdi.** Daha önce hükümdarlık ve de peygamberlik hiçbir şahısta bir araya gelmemişti. **Ve ona dilediğinden,** kuşlarla konuşma ve demiri işleme sanatı gibi şeyleri **öğretti. Allah'ın insanları; kimini**[2] **kimiyle savması olmasaydı** müşriklerin galip gelmesi, Müslümanların öldürülmesi ve de Mescitlerin tahrip olmasıyla **yeryüzünün düzeni bozulurdu. Fakat Allah alemlere karşı lütufkardır.** Bundan dolayı da insanların bir kısmını, diğeriyle savar.

252- **İşte bu** ayetler **Allah'ın ayetleridir.** Ey Muhammed! **Biz onları sana hak ile,** doğru olarak **okuyor,** anlatıyor**uz. Şüphesiz sen, elbette peygamberlerden birisin.**[3]

KELİME ANLAMI

249- فَلَمَّا فَصَلَ **Ne zaman ki ayrıldı** خَرَجَ Çıktı (Kim?) طَالُوتُ **Talut** (Neyle birlikte?) بِالْجُنُودِ **Ordusuyla birlikte** (Nereden ayrıldı?) مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdisten

[1] Haberiye olup, "çok" anlamındadır.

[2] النَّاسَ kelimesinden bedel-i ba'z'dır.

[3] Bu cümlenin إِنَّ ve diğer tekit edatlarıyla tekit edilmesi, kafirlerin Hz. Peygambere söyledikleri ' sen peygamber değilsin ' sözlerini ret içindir.

وَكَانَ Ve hava idi (Ne idi?) حَرًّا شَدِيدًا Çok sıcaktı وَطَلَبُوا Ve istediler (Kimden?) مِنْهُ Ondan (Ne istediler?) الْمَاءَ Su قَالَ **Dedi ki** إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) مُبْتَلِيكُمْ **Sizi imtihan edicidir** مُخْتَبِرُكُمْ Sınayıcıdır sizi (Neyle imtihan edicidir?) بِنَهَرٍ **Bir nehirle** (Niçin sınayıcıdır?) لِيَظْهَرَ Ortaya çıksın diye (Kim?) الْمُطِيعُ İtaatkar (Kimden?) مِنْكُمْ Sizden (Daha kim ortaya çıksın?) وَالْعَاصِي Asi kişi وَهُوَ Bu nehir (Neredeđir?) بَيْنَ الْأُرْدُنِ وَفِلَسْطِينَ Ürdün ile Filistin arasında فَمَنْ شَرِبَ **Her kim içerse** (Neden?) مِنْهُ **Ondan** أَيْ مِنْ مَاءِهِ Yani onun suyundan فَلَيْسَ **Değildir** (Kimden?) مِنِّي **Benden** أَيْ مِنْ أَتْبَاعِي Yani benim tabilerimden وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ يَذُقْهُ **Ve her kim de onu tatmazsa** فَإِنَّهُ **Şüphesiz ki o** (Nedir?) مِنِّي **Bendendir** إِلَّا **Ancak müstesna** مَنْ **O kimse ki** اغْتَرَفَ **Avuçladı** (Neyi avuçladı?) غَرْفَةً **Bir avucu** (Buradaki "garfe" kelimesi...) بِالْفَتْحِ Fetha ile (garfeten şeklinde) (Daha?) وَالضَّمِّ Ve zamme ile (gurfeten şeklinde) (Neyle avuçladı?) بِيَدِهِ **Eliyle** فَاكْتَفَى Ve de yetindi (Neyle?) بِهَا Onunla (Daha?) وَلَمْ يَزِدْ Ve fazla almadı (Ne üzerine?) عَلَيْهَا O bir avuç üzerine فَإِنَّهُ Bu kişi de (Nedir?) مِنِّي Bendendir فَشَرِبُوا **İçtiler** (Neden?) مِنْهُ **Ondan** (Ne vakit?) لَمَّا وَافَوْهُ O nehre vardıklarında (Ne kadar içtiler?) بِكَثْرَةٍ Çokça إِلَّا قَلِيلًا **Ancak azı hariç** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** فَاقْتَصَرُوا Yetindiler (Ne üzerine?) عَلَى الْغَرْفَةِ Bir avuç üzerine رُوِيَ Rivayet edildi ki أَنَّهَا Şüphesiz ki o bir avuç كَفَتْهُمْ Yetti onlara (Neye yetti?) لِشُرْبِهِمْ Onların içmelerine (Daha kimin içmesine?) وَدَوَابِّهِمْ Ve de hayvanlarının وَكَانُوا Onlar idiler ثَلَاثَمِائَةٍ Üç yüz (Daha?) وَبِضْعَةَ عَشَرَ رَجُلًا Ve on küsur adam فَلَمَّا جَاوَزَهُ **Ne zaman ki onu aştı** (Kim?) هُوَ **O** (Daha?) وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Öyle kimseler ki) مَعَهُ **Onunla birlikteler** وَهُمْ Onlar الَّذِينَ O kimseler ki اِقْتَصَرُوا Yetindiler (Ne üzerine yetindiler?) عَلَى الْغَرْفَةِ Bir avuç üzerine قَالُوا **Dediler** أَيْ الَّذِينَ Yani o kimseler ki شَرِبُوا İçtiler: لَا طَاقَةَ **Takat yoktur** قُوَّةَ Güç yoktur (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Ne zaman?) الْيَوْمَ **Bu gün** (Kime karşı?) بِجَالُوتَ **Calut'a karşı** (Daha kime karşı?) وَجُنُودِهِ **Ve onun ordusuna karşı** أَيْ بِقِتَالِهِمْ Yani onlarla savaşmaya gücümüz yoktur وَجَبُنُوا Ve korkaklık yaptılar وَلَمْ يُجَاوِزُوهُ Ve o nehri aşmadılar قَالَ **Dedi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** يَظُنُّونَ **Zannediyorlar** يُوقِنُونَ Kesin olarak biliyorlar ki أَنَّهُمْ **Şüphesiz onlar** (Nedirler?) مُلَاقُوا اللّٰهِ **Allah ile karşılaşıcıdırlar** (Nasıl karşılaşıcıdırlar?) بِالْبَعْثِ Dirilmek suretiyle

وَهُمْ Onlar (Kimdir?) اَلَّذِينَ O kimselerdir ki جَاوَزُوهُ O nehri aştılar كَمْ **Nice** (Bu kelime nedir?) خَبَرِيَّةٌ Haberiyedir (Daha nedir?) بِمَعْنَى كَثِيرٍ "Çok" anlamındadır مِنْ فِئَةٍ **Topluluk vardır** جَمَاعَةٍ Cemaatler vardır (Öyle topluluklar ki) قَلِيلَةٍ **Az** (Öyle az topluluklar ki) غَلَبَتْ **Galip gelmiş** (Kime?) فِئَةً **Bir topluluğa ki** كَثِيرَةً **Çok** (Neyle galip gelmiş?) بِإِذْنِ اللّٰهِ **Allah'ın izniyle** بِإِرَادَتِهِ Onun iradesiyle وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) مَعَ الصَّابِرِينَ **Sabredenlerle birliktedir** (Neyle onlarla birliktedir?) بِالْعَوْنِ Desteği ile (Daha?) وَالنَّصْرِ Ve yardımı ile

250- وَلَمَّا بَرَزُوا **Ne zaman ki meydana çıktılar** (Kim için?) لِجَالُوتَ **Calut için** (Daha?) وَجُنُودِهِ **Ve onun ordusu için** أَيْ ظَهَرُوا Yani belirdiler (Ne için?) لِقِتَالِهِمْ Onlarla savaşmak için (Daha?) وَتَصَافُّوا Ve de saf saf oldular قَالُوا **Dediler** رَبَّنَا **Ey Rabbimiz!** أَفْرِغْ **Boşalt** أَصْبُبْ Dök (Kim üzerine?) عَلَيْنَا **Bizim üzerimize** (Neyi boşalt?) صَبْرًا **Sabrı** (Daha?) وَثَبِّتْ **Ve sabit kıl** (Neyi?) أَقْدَامَنَا **Ayaklarımızı** (Nasıl sabit kıl?) بِتَقْوِيَةِ قُلُوبِنَا Kalplerimizi güçlendirerek (Ne üzerine?) عَلَى الْجِهَادِ Cihat üzerine وَانْصُرْنَا **Ve de yardım et bize** (Kime karşı yardım et?) عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ **Kafir kavime karşı**

251- فَهَزَمُوهُمْ **Derken onları hezimete uğrattılar** كَسَرُوهُمْ Onları kırdılar (Neyle hezimete uğrattılar?) بِإِذْنِ اللّٰهِ **Allah'ın izniyle** بِإِرَادَتِهِ Onun iradesiyle وَقَتَلَ **Ve de ölürdü** (Kim?) دَاوُدُ **Davut** وَكَانَ O idi (Nerede idi?) فِي عَسْكَرِ طَالُوتَ Talut'un askeri arasında (Kimi öldürdü?) جَالُوتَ **Calut'u** وَ اٰتٰيهُ **Ve de ona verdi** أَيْ دَاوُدَ Yani Davud'a (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi verdi?) اَلْمُلْكَ **Hükümdarlığı** (Nerede?) فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ İsrail oğulları arasında (Daha neyi verdi?) وَالْحِكْمَةَ **Ve hikmeti** اَلنُّبُوَّةَ Peygamberliği (Ne vakit peygamberliği verdi?) بَعْدَ مَوْتِ شَمْوِيلَ Eşmoil'in ölümünden sonra (Daha kimin ölümünden sonra?) وَطَالُوتَ Ve de Talut'un وَ لَمْ يَجْتَمِعَا Halbuki bu ikisi/hükümdarlık ve peygamberlik birleşmemişti (Kim için?) لِأَحَدٍ Hiç kimse için (Ne vakit?) قَبْلَهُ Davut'tan önce وَعَلَّمَهُ **Ve ona öğretti** (Neden öğretti?) مِمَّا **O şeyden ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Ne gibi o öğrettiği şeyler?) كَصَنْعَةِ الدُّرُوعِ Zırh yapımı gibi (Daha?) وَمَنْطِقِ الطَّيْرِ Ve kuş dili gibi وَلَوْلَا **Ve eğer olmasaydı** (Ne?) دَفْعُ اللّٰهِ **Allah'ın defetmesi** (Kimi?) اَلنَّاسَ **İnsanları** (İnsanlardan bedel?) بَعْضَهُمْ **Onların bazısını** (Bu kelime nedir?) بَدَلُ بَعْضٍ

Bedeli ba'zdır (Neden?) مِنَ النَّاسِ en-Nâs kelimesinden (Kimle defetmesi olmasaydı?) بِبَعْضٍ **Bazısıyla** لَفَسَدَتْ **Elbette bozulurdu** (Ne?) الْأَرْضُ **Yeryüzü** (Neyle bozulurdu?) بِغَلَبَةِ الْمُشْرِكِينَ Müşriklerin galip gelmesiyle (Daha?) وَقَتْلِ الْمُسْلِمِينَ Ve Müslümanları öldürmeleriyle (Daha?) وَتَخْرِيبِ الْمَسَاجِدِ Ve Mescitleri tahrip etmeleriyle وَلَكِنَّ اللهَ **Şu kadarı var ki Allah** (Nedir?) ذُو فَضْلٍ **Fazl/fazlaca iyilik sahibidir** (Kim üzerine?) عَلَى الْعَالَمِينَ **Alemler üzerine** فَدَفَعَ Bundan sebep de defetti (Kimi?) بَعْضَهُمْ Onların bazısını (Kimle defetti?) بِبَعْضٍ Bazısıyla

252- تِلْكَ **İşte bunlar** أَيْ هَذِهِ الْآيَاتُ Yani bu ayetler (Nedir?) آيَاتُ اللهِ **Allah'ın ayetleridir** نَتْلُوهَا **Biz onları okuyoruz** نَقُصُّهَا Anlatıyoruz (Kim üzerine?) عَلَيْكَ **Senin üzerine** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Ne olduğu halde o ayetler?) بِالْحَقِّ **Hak ile olduğu halde** بِالصِّدْقِ Yani doğru olarak وَإِنَّكَ **Ve şüphesiz ki sen** (Nesin?) لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ **Elbette gönderilenlerdensin** التَّأْكِيدُ Tekitleme (Neyle?) بِإِنَّ "inne" ile (Daha?) وَغَيْرِهَا Ve diğer şeylerle (Nedir?) رَدٌّ Rettir (Neyi?) لِقَوْلِ الْكُفَّارِ Kafirlerin sözünü (Kime olan sözünü?) لَهُ Hz. Peygambere: (O sözden bedel?) لَسْتَ Sen değilsin (Ne değilsin?) مُرْسَلاً Gönderilmiş

﴿تِلْكَ﴾ مُبْتَدأٌ ﴿الرُّسُلُ﴾ صِفَةٌ وَ الْخَبَرُ ﴿فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ بِتَخْصِيصِهِ بِمَنْقَبَةٍ
لَيْسَتْ لِغَيْرِهِ ﴿مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللّٰهُ﴾ كَمُوسَى ﴿وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ﴾ أَيْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ ﴿دَرَجَاتٍ﴾ عَلَى غَيْرِهِ بِعُمُومِ الدَّعْوَةِ وَخَتْمِ النُّبُوَّةِ وَتَفْضِيلِ أُمَّتِهِ عَلَى سَائِرِ الْأُمَمِ وَالْمُعْجِزَاتِ
الْمُتَكَاثِرَةِ وَالْخَصَائِصِ الْعَدِيدَةِ ﴿وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَاَيَّدْنَاهُ﴾ قَوَّيْنَاهُ ﴿بِرُوحِ
الْقُدُسِ﴾ جِبْرِيلَ يَسِيرُ مَعَهُ حَيْثُ سَارَ ﴿وَلَوْ شَاۤءَ اللّٰهُ﴾ هُدَى النَّاسِ جَمِيعًا ﴿مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ
مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ بَعْدَ الرُّسُلِ أَيْ أُمَمُهُمْ ﴿مِنْ بَعْدِ مَا جَاۤءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ﴾ لِاخْتِلَافِهِمْ وَتَضْلِيلِ
بَعْضِهِمْ بَعْضًا ﴿وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوا﴾ لِمَشِيئَتِهِ ذٰلِكَ ﴿فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ﴾ ثَبَتَ عَلَى إِيمَانِهِ
﴿وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ﴾ كَالنَّصَارَى بَعْدَ الْمَسِيحِ ﴿وَلَوْ شَاۤءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوا﴾ تَأْكِيدٌ ﴿وَلٰكِنَّ اللّٰهَ
يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ (٢٥٣)﴾ مِنْ تَوْفِيقِ مَنْ شَاءَ وَخِذْلَانِ مَنْ شَاءَ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اَنْفِقُوا مِمَّا
رَزَقْنَاكُمْ﴾ زَكَاتَهُ ﴿مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ﴾ فِدَاءَ ﴿فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ﴾ صَدَاقَةَ تَنْفَعُ
﴿وَلَا شَفَاعَةٌ﴾ بِغَيْرِ إِذْنِهِ وَهُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، وَفِي قِرَاءَةٍ [لَا بَيْعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ] بِرَفْعِ
الثَّلَاثَةِ ﴿وَالْكَافِرُونَ﴾ بِاللهِ أَوْ بِمَا فُرِضَ عَلَيْهِمْ ﴿هُمُ الظَّالِمُونَ (٢٥٤)﴾ لِوَضْعِهِمْ أَمْرَ اللهِ فِي
غَيْرِ مَحَلِّهِ ﴿اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ﴾ أَيْ لَا مَعْبُودَ بِحَقٍّ فِي الْوُجُودِ ﴿اِلَّا هُوَ الْحَيُّ﴾ الدَّائِمُ الْبَقَاءِ ﴿الْقَيُّومُ﴾
اَلْمُبَالِغُ فِي الْقِيَامِ بِتَدْبِيرِ خَلْقِهِ ﴿لَا تَاْخُذُهُ سِنَةٌ﴾ نُعَاسٌ ﴿وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي
الْاَرْضِ﴾ مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا ﴿مَنْ ذَا الَّذِي﴾ أَيْ لَا أَحَدَ ﴿يَشْفَعُ عِنْدَهُٓ اِلَّا بِاِذْنِهِ﴾ لَهُ فِيهَا
﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ﴾ أَيِ الْخَلْقِ ﴿وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ أَيْ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ﴿وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ﴾ أَيْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا مِنْ مَعْلُومَاتِهِ ﴿اِلَّا بِمَا شَاۤءَ﴾ أَنْ يُعَلِّمَهُمْ بِهِ مِنْهَا
بِإِخْبَارِ الرُّسُلِ ﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ﴾ قِيلَ أَحَاطَ عِلْمُهُ بِهِمَا وَقِيلَ مُلْكُهُ وَقِيلَ
الْكُرْسِيُّ نَفْسُهُ مُشْتَمِلٌ عَلَيْهِمَا لِعَظَمَتِهِ، لِحَدِيثِ: "مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ فِي الْكُرْسِيِّ إِلَّا
كَدَرَاهِمَ سَبْعَةٍ أُلْقِيَتْ فِي تُرْسٍ". ﴿وَلَا يَؤُدُهُ﴾ يُثْقِلُهُ ﴿حِفْظُهُمَا﴾ أَيِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ﴾ فَوْقَ خَلْقِهِ بِالْقَهْرِ ﴿الْعَظِيمُ (٢٥٥)﴾ الْكَبِيرُ ﴿لَٓا اِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ عَلَى الدُّخُولِ
فِيهِ ﴿قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾ أَيْ ظَهَرَ بِالْآيَاتِ الْبَيِّنَاتِ أَنَّ الْإِيمَانَ رُشْدٌ وَالْكُفْرَ غَيٌّ نَزَلَتْ
فِيمَنْ كَانَ لَهُ مِنَ الْأَنْصَارِ أَوْلَادٌ أَرَادَ أَنْ يُكْرِهَهُمْ عَلَى الْإِسْلَامِ ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ﴾
اَلشَّيْطَانِ أَوِ الْأَصْنَامِ وَهُوَ يُطْلَقُ عَلَى الْمُفْرَدِ وَالْجَمْعِ ﴿وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ﴾ تَمَسَّكَ
﴿بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى﴾ بِالْعَقْدِ الْمُحْكَمِ ﴿لَا انْفِصَامَ﴾ اِنْقِطَاعَ ﴿لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ﴾ بِمَا يُقَالُ
﴿عَلِيمٌ (٢٥٦)﴾ بِمَا يُفْعَلُ

TÜRKÇE ANLAMI

253- **İşte bu**[1] **peygamberlerden**[2] **bir kısmını** başkasında olmayan bir menkıbeyi sadece kendisine özel yapmakla **diğerlerinden üstün kıldık.**[3] **Onlardan** Hz. Musa gibi **Allah'ın konuştuğu;** davetinin genel olması, son peygamber olması, ümmetinin diğer ümmetlerden üstün tutulması, ve daha bir çok mucize ve de özelliklerle Hz. Muhammed (s.a.v.) gibi **derecelerini yükselttikleri vardır. Meryem oğlu İsa'ya açık mucizeler verdik, onu** her nereye giderse kendisiyle gelen ve de Cibril olan **Mukaddes Ruh'la destekledik,** kuvvetlendirdik. **Allah** tüm insanların hidayetini **dileseydi, açık mucizeler kendilerine geldikten sonra,** ayrılığa düşüp, birbirlerini sapmakla suçladıklarından dolayı **onların;** o peygamberlerin **ardından** ümmetleri **birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat** Allah bunu dilediği için **ayrılığa düştüler, kimi inandı,** imanında sebat gösterdi, **kimi de** Mesih'ten sonraki Hıristiyanlar gibi **inkar etti. Allah dileseydi birbirlerini öldürmezlerdi,**[4] **lakin Allah istediğini yapar,** dilediğini muvaffak kılar; dilediğini ise terk edip-bırakır.

254- **Ey inananlar! Alışverişin,** fidyenin, **dostluğun,** fayda sağlayacak bir arkadaşlığın, izni olmadan **şefaatin**[5] **bulunmayacağı** kıyamet **gününün gelmesinden önce sizi rızıklandırdığımızdan,** onların zekatını **infak edin.** Allah'ı ya da kendilerine farz kılınanı **inkar edenler, ancak** Allah'ın emirlerini yerli yerine koymayan **zalimlerdir.**

255- **Allah ki, O'ndan başka bir ilah,** hakkıyla ibadet edilecek bir zat varlık sahasında **yoktur. O'dur, Hayy** kalıcılığı sürekli **olan, Kayyûm** yarattıklarının yönetiminde son derece mükemmel **olan. O'nu ne uyukla**yıp dal**ma, ne de uyku tutmaz. Göklerde ve yerde ne varsa,** mülk, yaratma ve kul-köle olarak **hep O'nundur. Kendisinin** bu konuda **izni olmaksızın O'nun yanında şefaat edecek olan kimdir?** Yani hiç kimse yoktur. **O, onların** yani yarattıklarının **önlerindekini ve de arkalarındaki** yani (önlerindeki) dünya ve (arkalarındaki) ahirete ait işleri**nin hepsini bilir. Ve O'nun** peygamberler aracılığı ile kendilerini bildirmeyi **dilediğinden başka; O'nun ilminden hiç bir şeyi kuşatamazlar,** yani onun bildiklerinden

---

[1] Mübtedadır.

[2] (Mübtedanın) Sıfatıdır.

[3] Önceki mübtedanın haberidir.

[4] Bu cümle tekittir.

[5] Bir kıraatte, üç kelime de (بَيْعٌ , خُلَّةٌ , شَفَاعَةٌ şeklinde) merfu olarak okunmuştur.

hiçbir şeyi bilemezler. **O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine almıştır.** Dendi ki: onun ilmi bu ikisini kapsamıştır; yine dendi ki onun mülkü bu ikisini kapsamıştır; ve yine dendi ki bizzat kürsünün kendisi büyüklüğünden dolayı bu ikisini içine almıştır. Nitekim (bu manayı destekler mahiyette) hadisi şerifte şöyle rivayet edilmiştir: ***"Kürsü içerisindeki gökler ve yer, bir kalkan içerisine atılmış yedi dirhem kadardır"*** **O ikisinin** yani göklerin ve yerin **korunması O'na zor,** ağır **gelmez. Ve en yüce,** gücüyle mahlukatının fevkinde **ve en ulu,** büyük **olan da ancak O'dur.**

256- **Dine** girme meselesin**de zorlama yoktur; Artık doğru, sapıklıktan iyice ayrılmıştır.** Yani apaçık ayetlerle ortaya çıkmıştır ki; iman doğruluk, küfür ise sapıklıktır. Bu ayet, çocuklarını dine girmeye zorlayan Ensar'dan bir kimse hakkında inmiştir. **Tağutu**[1] Şeytanı ya da putları **inkar edip Allah'a inanan kimse, kop**up, ayrıl**mak bilmeyen sağlam bir kulpa,** dayanıklı bir bağa **tutunmak istemiş,** tutunmuş**tur. Allah** denileni **işitendir,** yapılanı **bilendir.**

KELİME ANLAMI

253- تِلْكَ **İşte bu** (Nedir bu kelime?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır (Öyle bu ki) الرُّسُلُ **(Bu) Peygamberler** (Bu kelime nedir?) صِفَةٌ Sıfattır وَالْخَبَرُ Haber ise şudur: فَضَّلْنَا **Biz üstün kılmışızdır** (Kimi?) بَعْضَهُمْ **Onlardan bazısını** (Kim üzerine üstün kılmışızdır?) عَلَى بَعْضٍ **Bazısı üzerine** (Neyle üstün kıldık?) بِتَخْصِيصِهِ Onu tahsis etmekle (Neyle tahsis etmekle?) بِمَنْقَبَةٍ Bir menkıbe ile ki لَيْسَتْ O menkıbe yoktur (Kim için?) لِغَيْرِهِ Ondan başkası için مِنْهُمْ **Onlardan bir kısmı vardır ki** مَنْ **O kimse ki** كَلَّمَ **Konuştu** (Kim konuştu?) اللّٰهُ **Allah** (Kim gibi bu peygamber?) كَمُوسَى Musa gibi (Daha?) وَرَفَعَ **Ve de yükseltmiştir** (Kimi?) بَعْضَهُمْ **Onlardan bazısını** أَيْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Yani Hz. Muhammedi (s.a.v.) (Onlardan bazısından bedel?) دَرَجَاتٍ **Dereceleri (yükseltmiştir)** (Kim üzerine yükseltmiştir?) عَلَى غَيْرِهِ Başkaları üzerine (Neyle yükseltmiştir?) بِعُمُومِ الدَّعْوَةِ Davetin umumiliği ile (Daha?) وَخَتْمِ النُّبُوَّةِ Ve son peygamberlik ile (Daha?) وَتَفْضِيلِ أُمَّتِهِ Ve ümmetinin üstün kılınması ile (Kim üzerine?) عَلَى سَائِرِ الْأُمَمِ Diğer ümmetler üzerine (Daha neyle üstün kılmıştır?) وَالْمُعْجِزَاتِ الْمُتَكَاثِرَةِ Çok mucizelerle (Daha?) وَالْخَصَائِصِ الْعَدِيدَةِ Ve bir çok özelliklerle وَآتَيْنَا **Ve de verdik** (Kime?) عِيسَى

[1] Bu kelime hem müfrede, hem de cemiye kullanılır.

İsa'ya (Öyle İsa ki) ابْنَ مَرْيَمَ **Meryem oğlu** (Neyi verdik?) الْبَيِّنَاتِ **Beyyyineleri/açık mucizeleri** (Daha?) وَأَيَّدْنَاهُ **Ve de onu destekledik** قَوَّيْنَاهُ Güçlendirdik onu (Neyle destekledik?) بِرُوحِ الْقُدُسِ **Mukaddes ruhla** (Kimdir o?) جِبْرِيلَ Cibril'dir يَسِيرُ Yürüyordu (Kimle birlikte?) مَعَهُ Onunla birlikte (Nereye?) حَيْثُ سَارَ Yürüdüğü yere وَلَوْ شَآءَ **Ve eğer isteseydi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi?) هُدَى النَّاسِ İnsanların hidayetini (İnsanlar ne oldukları halde?) جَمِيعاً Hepsi مَا اقْتَتَلَ **Birbirini öldürmezdi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler** (Öyle kimseler ki) مِنْ بَعْدِهِمْ **Onlardan sonraki** بَعْدَ الرُّسُلِ Peygamberlerden sonrakiler أَيْ أُمَمُهُمْ Yani ümmetleri birbirini öldürmezdi (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَا **O şeyden sonra ki** جَآءَتْهُمُ **Onlara geldi** (Ne?) الْبَيِّنَاتُ **Beyyineler** (Niçin birbirlerini öldürdüler?) لِاخْتِلَافِهِمْ İhtilaf ettikleri için (Daha?) وَتَضْلِيلِ بَعْضِهِمْ Ve bazısı saptırdığı için (Kimi?) بَعْضاً Diğer bazısını وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوا **Şu kadarı var ki ihtilaf ettiler** (Niçin ihtilaf ettiler?) لِمَشِيئَتِهِ Allah istediği için (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu فَمِنْهُمْ **Bundan dolayı onlardan bazıları vardır** مَنْ **O kimse ki** اٰمَنَ **İman etti** ثَبَتَ Devam gösterdi (Ne üzerine?) عَلٰى إِيمَانِهِ İmanı üzerine (Daha?) وَمِنْهُمْ **Ve onlardan bazısı da vardır** مَنْ **O kimse ki** كَفَرَ **Kafir oldu** (Kim gibi bunlar?) كَالنَّصَارٰى Hıristiyanlar gibi (Ne vakit?) بَعْدَ الْمَسِيحِ Mesih'ten sonra وَلَوْ شَآءَ **Ve eğer isteseydi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** مَا اقْتَتَلُوا **Birbirini öldürmezlerdi** (Bu cümle nedir?) تَأْكِيدٌ Tekittir وَلٰكِنَّ اللّٰهَ **Şu kadarı var ki Allah** يَفْعَلُ **Yapar** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** يُرِيدُ **Diliyor** (Nedir onun dilediği?) مِنْ تَوْفِيقِ مَنْ O kimseyi muvaffak kılmak ki شَاءَ Diledi (Daha?) وَخِذْلَانِ مَنْ Ve o kimseyi terk edip-bırakmak ki شَاءَ Diledi

254- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** أَنْفِقُوا **İnfak edin** (Neden?) مِمَّا **O şeyden ki** رَزَقْنَاكُمْ **Sizi rızıklandırdık** (Neyi infak edin?) زَكَاتَهُ Onun zekatını (Ne zaman?) مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ **Gelmeden önce** (Ne?) يَوْمٌ **Bir gün ki** لَا بَيْعٌ **Alışveriş yok** فِدَاءَ Fidye yok (Nerede?) فِيهِ **O günde** (Daha?) وَلَا خُلَّةٌ **Ve dostluk da yok** صَدَاقَةٌ Arkadaşlık (Öyle arkadaşlık ki) تَنْفَعُ Fayda sağlıyor (Daha?) وَلَا شَفَاعَةٌ **Ve şefaat de yok** (Nesiz?) بِغَيْرِ إِذْنِهِ Onun izni olmaksızın وَهُوَ O gün (Nedir?) يَوْمُ الْقِيَامَةِ Kıyamet günüdür وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıratte de (okundu) (Neyle okundu?) بِرَفْعِ الثَّلَاثَةِ Bu üç kelimenin (Bey', hulle, şefaat) raf edilmesiyle وَالْكَافِرُونَ **İnkar edenler** (Kimi?) بِاللّٰهِ Allah'ı

اَلظَّالِمُونَ **Onlar** هُمْ (Nedirler?) Ya da üzerlerine farz kılınanı أَوْ بِمَا فُرِضَ عَلَيْهِمْ **zalimlerdir** (Niçin zalimlerdir?) لِوَضْعِهِمْ Koydukları için (Neyi?) أَمْرَ اللّٰهِ Allah'ın emrini (Nereye?) فِي غَيْرِ مَحَلِّهِ Mahalli olmayan yere

255- اَللّٰهُ **Allah** لَآ اِلٰهَ **Hiçbir ilah yok** أَيْ لَا مَعْبُودَ Yani ibadet edilecek hiç kimse yok (Nasıl ibadet edilecek?) بِحَقٍّ Hakkıyla (Nerede yok?) فِي الْوُجُودِ Varlık sahasında yok اِلَّا هُوَ **Ancak o vardır** (Daha nedir o Allah?) اَلْحَيُّ **Hayy'dır** اَلدَّائِمُ الْبَقَاءِ Bekası daimdir اَلْقَيُّومُ **Kayyum'dur** اَلْمُبَالِغُ Son derece mükemmel olandır (Nerede?) فِي الْقِيَامِ Yürütmede (Neyi) بِتَدْبِيرِ خَلْقِهِ Yarattıklarının yönetimini لَا تَأْخُذُهُ **Onu almaz** (Ne?) سِنَةٌ **Uyuklama** نُعَاسٌ Dalma (Daha ne almaz?) وَلَا نَوْمٌ **Ve uykuda almaz** لَهُ **Onundur** (Ne?) مَا **O şey ki** (Nerededir?) فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerdedir** (Daha?) وَمَا **Ve o şey ki** فِي الْاَرْضِ **Yerdedir** (Ne yönden?) مُلْكًا Mülk olarak (Daha?) وَخَلْقًا Ve yaratma olarak (Daha?) وَعَبِيدًا Ve kul olarak مَنْ **Kimdir?** ذَا الَّذِي **O öyle kimse ki** أَيْ لَا أَحَدَ Yani hiç kimse yoktur يَشْفَعُ **Şefaat edecek** (Nerede?) عِنْدَهُ **Onun yanında** اِلَّا بِاِذْنِهِ **Ancak onun izniyle** (Kime izniyle?) لَهُ Ona (Ne konuda izniyle?) فِيهَا Şefaat konusunda يَعْلَمُ **Bilir** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** بَيْنَ أَيْدِيهِمْ **Onların önlerindedir** أَيِ الْخَلْقِ Yani yarattıklarının önündedir (Daha neyi bilir?) وَمَا **Ve o şeyi ki** خَلْفَهُمْ **Onların arkasındadır** أَيْ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا Yani dünya işlerini de bilir (Daha?) وَالْآخِرَةِ Ve ahiret işlerini de bilir وَلَا يُحِيطُونَ **Halbuki onlar kapsayamazlar** (Neyi?) بِشَيْءٍ **Bir şeyi** (Neden olan bir şey?) مِنْ عِلْمِهِ **Onun ilminden** أَيْ لَا يَعْلَمُونَ Yani bilemezler (Neyi?) شَيْئًا Hiçbir şeyi (Neden olan hiçbir şey?) مِنْ مَعْلُومَاتِهِ Onun bildiklerinden اِلَّا بِمَا **Ancak o şeyi ki** شَآءَ **Diledi** (Neyi diledi?) أَنْ يُعَلِّمَهُمْ Onlara bildirmeyi (Neyi bildirmeyi?) بِهِ O şeyi (Neden olan o şey?) مِنْهَا Onun bildiklerinden (Nasıl bilirler?) بِإِخْبَارِ الرُّسُلِ Peygamberlerin haber vermesiyle وَسِعَ **İçine aldı** (Ne?) كُرْسِيُّهُ **Onun kürsüsü** (Neyi içine aldı?) اَلسَّمٰوَاتِ **Gökleri** (Daha?) وَالْاَرْضَ **Ve de yeri** قِيلَ Dendi ki أَحَاطَ Kuşattı (Ne?) عِلْمُهُ Onun ilmi (Neyi kuşattı?) بِهِمَا O ikisini وَقِيلَ Yine dendi ki مُلْكُهُ Onun mülkü kuşattı وَقِيلَ Yine dendi ki اَلْكُرْسِيُّ Onun kürsüsü نَفْسُهُ Bizzat o kürsü مُشْتَمِلٌ Kapsar (Neyi?) عَلَيْهِمَا O ikisini لِعَظَمَتِهِ Azametinden dolayı (Niçin böyle anlam verilmiştir?) لِحَدِيثِ Şu hadisten dolayı: مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ "Yedi gök olmadı (Nerede?) فِي الْكُرْسِيِّ Kürsü içerisinde

إِلَّا كَدَرَاهِمَ سَبْعَةٍ Ancak yedi dirhem gibi (Öyle yedi dirhem ki?) أُلْقِيَتْ Atıldı (Nereye?) فِي تُرْسٍ Bir kalkanın içine" وَلَا يَؤُودُهُ **Ve ona zor gelmez** يَثْقُلُهُ Ağır gelmez ona (Ne zor-ağır gelmez?) حِفْظُهُمَا **O ikisinin korunması** أَيِ السَّمَاوَاتِ Yani gökler ile وَالْأَرْضَ Ve de yerin وَهُوَ **O** (Nedir?) اَلْعَلِيُّ **Yücedir** فَوْقَ خَلْقِهِ Yarattıklarının fevkinde (Neyle?) بِالْقَهْرِ Kahrı ile اَلْعَظِيمُ **Büyüktür** اَلْكَبِيرُ Uludur

256- لَا إِكْرَاهَ **Zorlama yoktur** (Nerede?) فِي الدِّينِ **Dinde** عَلَى الدُّخُولِ Girme üzerine zorlama yoktur (Nereye girmeye?) فِيهِ Ona قَدْ تَبَيَّنَ **Elbette açığa çıkmıştır** (Ne?) اَلرُّشْدُ **Doğru** (Neden açığa çıkmıştır?) مِنَ الْغَيِّ **Sapıklıktan** أَيْ ظَهَرَ Yani zuhur etmiştir (Neyle?) بِالْآيَاتِ Ayetlerle (Öyle ayetler ki) اَلْبَيِّنَاتِ Apaçık أَنَّ الْإِيمَانَ Ki elbette iman (Nedir?) رُشْدٌ Doğruluktur (Daha?) وَالْكُفْرَ Ve küfür de (Nedir?) غَيٌّ Sapıklıktır نَزَلَتْ Bu ayet inmiştir (Kim hakkında?) فِيمَنْ O kimse hakkında ki كَانَ Oldu (Kim için?) لَهُ Onun için (Öyle kimse ki) مِنَ الْأَنْصَارِ Ensar'dan (Ne oldu?) أَوْلَادٌ Çocuklar أَرَادَ O da istedi (Neyi?) أَنْ يُكْرِهَهُمْ Onları zorlamayı (Ne üzerine zorlamayı?) عَلَى الْإِسْلَامِ İslam üzerine فَمَنْ يَكْفُرْ **Her kim inkar ederse** (Kimi?) بِالطَّاغُوتِ **Tağutu** اَلشَّيْطَانِ Şeytanı أَوِ الْأَصْنَامِ Ya da putları وَهُوَ Bu kelime يُطْلَقُ Kullanılır (Ne üzerine?) عَلَى الْمُفْرَدِ Müfrede de (Daha?) وَالْجَمْعِ Ve cemiye de (Daha ne yaparsa?) وَيُؤْمِنْ **Ve de iman ederse** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** فَقَدِ اسْتَمْسَكَ **Elbette kesin olarak tutunmak istemiştir** تَمَسَّكَ Tutunmuştur. (Neye?) بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى **Sağlam bir kulpa** بِالْعَقْدِ الْمُحْكَمِ Dayanıklı bir bağa (Öyle kulp ki) لَا انْفِصَامَ **Ayrılış yoktur** اِنْقِطَاعَ Kopuş yoktur (Kim için?) لَهَا **O kulp için** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) سَمِيعٌ **Ziyade işitendir** (Neyi?) بِمَا O şeyi ki يُقَالُ Söyleniyor (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِمَا O şeyi ki يُفْعَلُ Yapılıyor

﴿اَللّٰهُ وَلِيُّ﴾ نَاصِرُ ﴿الَّذِينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ﴾ اَلْكُفْرِ ﴿اِلَى النُّورِ﴾ اَلْإِيمَانِ ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ﴾ ذِكْرُ الْإِخْرَاجِ إِمَّا فِي مُقَابَلَةِ قَوْلِهِ {يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ} أَوْ فِي كُلِّ مَنْ آمَنَ بِالنَّبِيِّ قَبْلَ بِعْثَتِهِ مِنَ الْيَهُودِ ثُمَّ كَفَرَ بِهِ ﴿اُولٰئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (٢٥٧)﴾ ﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِي حَاجَّ﴾ جَادَلَ ﴿اِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ﴾ لِـ ﴿اَنْ اٰتٰيهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ﴾ أَيْ حَمَلَهُ بَطَرُهُ بِنِعْمَةِ اللهِ عَلَى ذٰلِكَ وَهُوَ نَمْرُودُ ﴿اِذْ﴾ بَدَلٌ مِنْ حَاجَّ ﴿قَالَ اِبْرَاهِيمُ﴾ لَمَّا قَالَ لَهُ مَنْ رَبُّكَ الَّذِي تَدْعُونَا إِلَيْهِ، ﴿رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ﴾ أَيْ يَخْلُقُ الْحَيَاةَ وَالْمَوْتَ فِي الْأَجْسَادِ ﴿قَالَ﴾ هُوَ ﴿اَنَا اُحْيِي وَاُمِيتُ﴾ بِالْقَتْلِ وَالْعَفْوِ عَنْهُ وَدَعَا بِرَجُلَيْنِ فَقَتَلَ أَحَدَهُمَا وَتَرَكَ الْآخَرَ، فَلَمَّا رَآهُ غَبِيًّا ﴿قَالَ اِبْرَاهِيمُ﴾ مُنْتَقِلًا اِلَى حُجَّةٍ أَوْضَحَ مِنْهَا ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا﴾ أَنْتَ ﴿مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ﴾ تَحَيَّرَ وَدَهِشَ ﴿وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (٢٥٨)﴾ بِالْكُفْرِ اِلَى مَحَجَّةِ الْاِحْتِجَاجِ ﴿اَوْ﴾ رَأَيْتَ ﴿كَالَّذِي﴾ اَلْكَافُ زَائِدَةٌ ﴿مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ﴾ هِيَ بَيْتُ الْمَقْدِسِ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ وَمَعَهُ سَلَّةُ تِينٍ وَقَدَحُ عَصِيرٍ وَهُوَ عُزَيْرٌ ﴿وَهِيَ خَاوِيَةٌ﴾ سَاقِطَةٌ ﴿عَلَى عُرُوشِهَا﴾ سُقُوفِهَا لِمَا خَرَّبَهَا بُخْتُنَصَّرُ ﴿قَالَ اَنّٰى﴾ كَيْفَ ﴿يُحْيِي هٰذِهِ اللّٰهُ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾ اِسْتِعْظَامًا لِقُدْرَتِهِ تَعَالَى ﴿فَاَمَاتَهُ اللّٰهُ﴾ وَأَلْبَثَهُ ﴿مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ﴾ أَحْيَاهُ لِيُرِيَهُ كَيْفِيَّةَ ذٰلِكَ ﴿قَالَ﴾ تَعَالَى لَهُ ﴿كَمْ لَبِثْتَ﴾ مَكَثْتَ هُنَا ﴿قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ﴾ لِأَنَّهُ نَامَ أَوَّلَ النَّهَارِ فَقُبِضَ وَأُحْيِيَ عِنْدَ الْغُرُوبِ فَظَنَّ أَنَّهُ يَوْمُ النَّوْمِ ﴿قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ اِلٰى طَعَامِكَ﴾ اَلتِّينِ ﴿وَشَرَابِكَ﴾ اَلْعَصِيرِ ﴿لَمْ يَتَسَنَّهْ﴾ لَمْ يَتَغَيَّرْ مَعَ طُولِ الزَّمَانِ، وَالْهَاءُ قِيلَ أَصْلٌ مِنْ سَانَهْتَ وَقِيلَ لِلسَّكْتِ مِنْ سَانَيْتَ وَفِي قِرَاءَةٍ بِحَذْفِهَا ﴿وَانْظُرْ اِلٰى حِمَارِكَ﴾ كَيْفَ هُوَ فَرَآهُ مَيِّتًا وَعِظَامُهُ بِيضٌ تَلُوحُ! فَعَلْنَا ذٰلِكَ لِتَعْلَمَ ﴿وَلِنَجْعَلَكَ اٰيَةً﴾ عَلَى الْبَعْثِ ﴿لِلنَّاسِ وَانْظُرْ اِلَى الْعِظَامِ﴾ مِنْ حِمَارِكَ ﴿كَيْفَ نُنْشِرُهَا﴾ نُحْيِيهَا بِضَمِّ النُّونِ وَقُرِئَ بِفَتْحِهَا مِنْ أَنْشَرَ وَنَشَرَ لُغَتَانِ وَفِي قِرَاءَةٍ [نُنْشِزُهَا] بِضَمِّهَا وَالزَّايِ نُحَرِّكُهَا وَنَرْفَعُهَا ﴿ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا﴾ فَنَظَرَ إِلَيْهَا وَقَدْ تَرَكَّبَتْ وَكُسِيَتْ لَحْمًا وَنُفِخَ فِيهِ الرُّوحُ وَنَهَقَ ﴿فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ﴾ ذٰلِكَ بِالْمُشَاهَدَةِ ﴿قَالَ اَعْلَمُ﴾ عِلْمَ مُشَاهَدَةٍ ﴿اَنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٢٥٩)﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ {اِعْلَمْ} أَمْرٌ مِنَ اللهِ لَهُ

TÜRKÇE ANLAMI

257- **Allah imân edenlerin dostu,** yardımcısı**dır. Onları karanlıklardan,** küfürden **nûr** olan iman**a çıkarır. Kâfir olanların dostları ise Tağuttur. Onları nûrdan karanlıklara çıkarırlar.** Burada "çıkarma" kelimesi ya; "Onları karanlıklardan nura çıkarır" sözüne karşılık olarak; ya da "gönderilmesinden önce Hz. Peygambere inanıp da, sonra onu inkar eden Yahudiler hakkında" kullanılmıştır. **İşte onlar ateş halkıdır. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır.**

258- **Sen görmedin mi; sırf Allah kendisine mülk verdiği** için **İbrahim ile Rabbi hakkında mücadelede bulun**up tartış**anı?** Yani Allah'ın kendisine verdiği nimet sebebiyle oluşan kibri kendisini buna sevkeden Nemrut'u...; **O vakit ki**[1] bizi kendisine çağırdığın Rabbin kimdir? diye sorduğunda **İbrahim: "Rabbim, o dur ki,** cesetlerde hayatı ve de ölümü yaratmak suretiyle **diriltir ve öldürür deyince** O da: **"Ben de** affetmek suretiyle **diriltir ve de** katletmek suretiyle de **öldürürüm" demişti.** Sonra da iki adam çağırmıştı; birisini öldürüp, diğerini de sağ bırakmıştı. Onun bu kadar düşük zekalı olduğunu görünce **İbrahim** daha açık olan başka bir delile geçerek: **"Şüphe yok ki, Allah güneşi doğudan getirir,** sen de **onu batı tarafından getir," deyince de o inkarcı dona kalmış,** hayretler içerisinde dehşete kapılmış**tı. Ve Allah** küfürleri sebebiyle **zalim** olan kimse**leri** delil getirme menhecine **eriştirmez.**

259- **Yahut o kimse gibisini**[2] görmedin mi **ki,** eşek üzerinde **bir kasabaya;** Beyt-i Makdise **uğramıştı.** Beraberinde de bir torba incir, bir bardak da üzüm suyu vardı. Bu kişi 'Uzeyr (a.s.) idi. Buhtunnasr harap ettiğinde **O kasaba**[daki evlerin duvarları,] **çatılarının,** tavanlarının **üzerine çökmüştü.** Allah tealanın kudretini yücelterek: **"Allah bu kasabayı ölümünden sonra nasıl**[3] **diriltecek?" demişti. Bunun üzerine Allah o kimseyi öldürüp, yüz sene** bekletti. **Sonra da onu diriltti,** bunun nasıl olduğunu göstermek için ona hayat verdi. Allah teala ona **dedi ki:** " Orada **ne kadar kal**ıp bekle**din?"** O da günün ilk vakitlerinde uyuyup, ruhu alındığı ve de gün batımı esnasında hayat verildiği için bu günü, uyuduğu o gün zannederek **dedi ki: "Bir gün veya bir günün bir kısmı kadar kaldım."** [Allah teala] **Dedi ki: "Hayır, yüz sene kaldın. Yiyeceğin** olan incir**e ve içeceğin** olan sıkılmış üzüm**e bak ki, hiç biri yıllanmamış**[4], değişmemiş **eşeğin**in nasıl olduğun**a da bak!** Baktığında onu kemikleri beyaz ve de (tüysüz) parlak bir halde ölmüş olarak gördü. Bunu senin bilmen **ve de seni insanlara** dirilişe dair **bir âyet kılmak için** yaptık. **Ve** eşeğinin **kemikler**ine **bak, onları nasıl da diriltiyor,** onlara hayat veriyor**uz.**[5] **Sonra da onlara**

---

[1] حَاجَّ den bedeldir.

[2] ك zaittir.

[3] أَنَّى burada كَيْفَ anlamındadır.

[4] Bu kelimedeki ه harfi kökü olan سَانَهْتُ kelimesinin aslındadır. Ve diğer bir görüşe göre kelimenin kökü olan سَانَيْتُ kelimesinde sekte içindir. Bu kelime bir (daha doğrusu bu ikinci görüşteki) kıraatte ise (vasıl/geçiş halinde) bu ه harfi olmadan okunmuştur.

[5] نُنْشِرُهَا kelimesi, أَنْشَرَ ve de نَشَرَ kökünden gelmek üzere -iki ayrı lügat olarak- hem ن harfinin zammesiyle ve hem de ن harfinin fethasıyla okunmuştur. Bir diğer kıraatte ise (ki bu kıraat bizim okuduğumuz kıraattir) ن harfinin zammesiyle ve de (ر değil de) ز harfiyle (نُنْشِزُهَا şeklinde) okunmuştur.

et giydiriyoruz." Eşeğinin kemiklerine baktığında ise onların birleştirilmiş, et giydirilmiş ve de ruh üflenmiş olarak anırdığını gördü. **Ne zaman ki** bu **kendisine** müşahede yoluyla **açığa çıktı. Dedi ki: "Ben** müşahede bilgisiyle **bilirim**[1] **ki; şüphesiz Allah her şeye gücü yetendir."**

KELİME ANLAMI

257- اَللّٰهُ **Allah** (Nedir?) وَلِيُّ نَاصِرُ الَّذِينَ **O kimselerin velisi,** yardımcıdır **ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Daha nedir?) يُخْرِجُهُمْ **Onları çıkarır** (Neden?) مِنَ الظُّلُمَاتِ **Karanlıklardan** اَلْكُفْرِ Küfürden (Neye çıkarır?) اِلَى النُّورِ **Nura** اْلإِيمَانِ İmana وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** اَوْلِيَاؤُهُمُ **Onların dostları** (Kimdir?) اَلطَّاغُوتُ **Tağuttur** (Daha nedir o kimseler?) يُخْرِجُونَهُمْ **Onları çıkarırlar** (Neden?) مِنَ النُّورِ **Nurdan** (Neye?) اِلَى الظُّلُمَاتِ **Karanlıklara** ذِكْرُ اْلإِخْرَاجِ 'Çıkarma'nın zikredilişi إِمَّا فِي مُقَابَلَةِ قَوْلِهِ Ya şu sözünün karşılığındadır: يُخْرِجُهُمْ "Onları çıkarır (Neden?) مِنَ الظُّلُمَاتِ Karanlıklardan..." أَوْ فِي كُلِّ مَنْ آمَنَ بِالنَّبِيِّ Ya da Peygambere iman eden herkes hakkındadır (Ne vakit iman eden?) قَبْلَ بِعْثَتِهِ Onun gönderilişinden önce (Öyle herkes ki) مِنَ الْيَهُودِ Yahudilerden ثُمَّ كَفَرَ Sonra da inkar ettiler (Kimi?) بِهِ Onu أُولٰئِكَ **İşte onlar** (Kimdir?) اَصْحَابُ النَّارِ **Ateş halkıdır** هُمْ **Onlar** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar.**

258- اَلَمْ تَرَ **Görmedin mi** (Kimi?) اِلَى الَّذِي **O kimseyi ki** حَاجَّ **Tartıştı** جَادَلَ Cedelleşti (Kimle tartıştı?) اِبْرَاهِيمَ **İbrahim'le** (Kim hakkında?) فِي رَبِّهِ **Onun rabbi hakkında** (Niçin tartışmaya girdi?) لِ اَنْ اٰتَاهُ **Ona vermesinden** dolayı (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) اَلْمُلْكَ **Mülk** أَيْ حَمَلَهُ Yani onu sevketti (Ne sevketti?) بَطَرُهُ Onun kibri (Ne sebebiyle olan kibri?) بِنِعْمَةِ اللّٰهِ Allah'ın nimeti sebebiyle (Neye sevketti?) عَلَى ذٰلِكَ Bu tartışmaya وَهُوَ O kişi (Kimdir?) نُمْرُودُ Nemrut'tur (O tartışmadan bedel ne vakit tartıştı?) اِذْ **O vakit ki** (Bu nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Neden?) مِنْ حَاجَّ Hâcce'den قَالَ **Demişti** (Kime?) اِبْرَاهِيمُ **İbrahim'e** (Ne vakit?) لَمَّا قَالَ Ne zaman ki dedi (Kime?) لَهُ Ona (Ne dedi?) مَنْ Kimdir? رَبُّكَ Senin rabbin اَلَّذِي Öyle rabbin ki تَدْعُونَا Bizi çağırıyorsun (Neye?) إِلَيْهِ Ona رَبِّيَ **Benim rabbim** اَلَّذِي **O zattır ki** يُحْيِي **Diriltir** (Daha?) وَيُمِيتُ **Ve de öldürür** أَيْ يَخْلُقُ Yani yaratır (Neyi?) اَلْحَيَاةَ Hayatı (Daha neyi yaratır?) وَالْمَوْتَ Ölümü de yaratır (Nerede yaratır?) فِي اْلأَجْسَادِ Cesetlerde قَالَ **Dedi** (Kim?) هُوَ O Nemrut اَنَا اُحْيِي **Ben de diriltirim** (Daha?) وَاُمِيتُ **Ve de öldürürüm** (Nasıl öldürür

[1] Bir kıraatte ise Allah tealadan kendisine bir emir olarak إِعْلَمْ şeklinde okunmuştur.

ve diriltirim?) بِالْقَتْلِ Öldürmekle (Daha?) وَالْعَفْوِ عَنْهُ Ve ölüm cezasını affetmekle وَدَعَا Ve çağırdı (Kimi?) بِرَجُلَيْنِ İki adamı فَقَتَلَ Ve de öldürdü (Kimi?) أَحَدَهُمَا Onlardan birini (Daha?) وَتَرَكَ Ve bıraktı (Kimi?) الآخَرَ Diğerini فَلَمَّا رَآهُ Ne zaman ki İbrahim (a.s.) onu gördü (Ne olduğunu gördü?) غَبِيًّا Zekası düşük olduğunu **قَالَ Dedi ki** (Kim?) **إِبْرَاهِيمُ İbrahim** (Ne olduğu halde?) مُنْتَقِلاً İntikal edici olduğu halde (Neye?) إِلَى حُجَّةٍ Bir delile ki أَوْضَحَ Daha açık (Neden?) مِنْهَا Bu önceki delilden **فَإِنَّ اللّٰهَ Şüphesiz ki Allah يَأْتِي Getirir** (Neyi?) **بِالشَّمْسِ Güneşi** (Nereden getirir?) **مِنَ الْمَشْرِقِ Doğudan فَأْتِ Getir** (Neyi?) **بِهَا Onu** أَنْتَ Sen (Nereden getir?) **مِنَ الْمَغْرِبِ Batıdan فَبُهِتَ Dona kaldı** (Kim?) **اَلَّذِي O kimse ki كَفَرَ Kafir oldu** تَحَيَّرَ وَدَهِشَ Hayret ve dehşete düştü **وَاللّٰهُ Allah لَا يَهْدِي Eriştirmez** Kimi?) **اَلْقَوْمَ Bir kavmi ki اَلظَّالِمِينَ Zalimlerdir** (Ne sebeple zalimlerdir?) بِالْكُفْرِ Küfür sebebiyle (Neye eriştirmez?) إِلَى مَحَجَّةِ الإِحْتِجَاجِ Delil getirme menhecine

259- **أَوْ Ya da** رَأَيْتَ Görmedin mi? (Kimi?) **كَالَّذِي O kimseyi ki** اَلْكَافُ Kef (Nedir?) زَائِدَةٌ Zaittir **مَرَّ Uğradı** (Nereye?) **عَلَى قَرْيَةٍ Bir kasabaya** هِيَ O kasaba (Nedir?) بَيْتُ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdistir (Ne olduğu halde uğradı?) رَاكِبًا Binici olduğu halde (Ne üzerine?) عَلَى حِمَارٍ Bir eşek وَمَعَهُ Ve onunla birlikte vardı (Ne?) سَلَّةُ تِينٍ Bir torba incir (Daha?) وَقَدَحُ عَصِيرٍ Ve bir bardak üzüm suyu وَهُوَ O (Kimdir?) عُزَيْرٌ 'Uzeyr'dir **وَهِيَ Halbuki o kasaba** (Nedir?) **خَاوِيَةٌ Çökmüştür** سَاقِطَةٌ Düşmüştür (Ne üzerine çökmüştür?) **عَلَى عُرُوشِهَا Çatıları üzerine** سُقُوفِهَا Tavanları üzerine (Niçin böyle olmuştur?) لِمَا خَرَّبَهَا Onu harap ettiğinden (Kim?) بُخْتُنَصَّرُ Buhtunnasr **قَالَ Dedi ki كَيْفَ أَنَّى Nasıl!? يُحْيِي Diriltir** (Neyi?) **هٰذِهِ Bunu** (Kim?) **اَللّٰهُ Allah** (Ne vakit?) **بَعْدَ مَوْتِهَا Onun ölümünden sonra** (Niçin böyle dedi?) إِسْتِعْظَامًا Yüce gördüğü için (Neyi?) لِقُدْرَتِهِ تَعَالَى Allah tealanın kudretini **فَأَمَاتَهُ اللّٰهُ Allah da onu öldürdü** (Daha?) وَأَلْبَثَهُ Ve onu bekletti **مِائَةَ عَامٍ Yüz sene ثُمَّ بَعَثَهُ Sonra da onu diriltti** أَحْيَاهُ Ona hayat verdi (Niçin?) لِيُرِيَهُ Ona göstermek için (Neyi?) كَيْفِيَّةَ ذٰلِكَ Nasıl dirilteceğini قَالَ تَعَالَى Allah **dedi ki** (Kime?) لَهُ Ona **كَمْ Kaç? لَبِثْتَ Kaldın** مَكَثْتَ Bekledin (Nerede?) هُنَا Burada **قَالَ Dedi ki لَبِثْتُ Kaldım** (Ne kadar?) **يَوْمًا Bir gün أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ Ya da günün bir kısmı** (Niçin böyle dedi?) لِأَنَّهُ Çünkü o نَامَ Uyumuştu (Ne vakit?) أَوَّلَ النَّهَارِ Günün ilk bölümünde فَقُبِضَ Sonra da ruhu alınmıştı وَأُحْيِيَ Ve de diriltilmişti (Ne vakit?) عِنْدَ الْغُرُوبِ Gün batımında فَظَنَّ O da bundan sebep zannetti ki أَنَّهُ Elbette o gün (Nedir?) يَوْمُ النَّوْمِ Uyuduğu gündür

قَالَ **Dedi ki** لَبِثْتَ بَلْ **Bilakis kaldın** (Ne kadar?) مِائَةَ عَامٍ **Yüz sene** فَانْظُرْ **İstersen bak** (Neye?) اِلٰى طَعَامِكَ **Yemeğine** اَلتِّينِ Zeytine (Daha neye bak?) وَشَرَابِكَ **Ve içeceğine** اَلْعَصِيرِ Üzüm suyuna لَمْ يَتَسَنَّهْ **Yıllanmadı** لَمْ يَتَغَيَّرْ Değişmedi (Neyle birlikte?) مَعَ طُولِ الزَّمَانِ Zaman uzun olmasına rağmen وَالْهَاءُ Buradaki 'he' قِيلَ Dendi ki أَصْلٌ مِنْ سَانَهْتُ Sânehte kelimesinin aslındandır وَقِيلَ Dendi ki (Bu 'he' niçindir?) لِلسَّكْتِ Sekte/Duruş içindir (Bu durumda nedendir bu kelimenin aslı?) مِنْ سَانَيْتُ Sâneyte kökündendir وَفِي قِرَاءَةٍ Bu kıraatte (okunmuştur) (Nasıl okunmuştur?) بِحَذْفِهَا (Vasıl halinde) 'he'nin hazfedilmesiyle وَانْظُرْ **Ve de bak** (Neye?) اِلٰى حِمَارِكَ **Eşeğine** كَيْفَ هُوَ Nasıl olduğuna bak فَرَآهُ Eşeğini gördü (Eşek ne olduğu halde?) مَيِّتًا Ölü (Daha?) وَعِظَامُهُ Ve kemikleri de (Nedir?) بِيضٌ Beyazdır (Öyle beyaz ki) تَلُوحُ (Sadece kemik kaldığı için) parlıyor فَعَلْنَا ذٰلِكَ Biz bunu yaptık (Niçin yaptık?) لِتَعْلَمَ Bilesin diye (Daha Niçin yaptık bunu?) وَلِنَجْعَلَكَ **Ve seni yapalım diye** (Ne yapalım diye?) اٰيَةً **Bir ayet/mucize** (Ne üzerine?) عَلَى الْبَعْثِ Dirilişe (Kim için bir mucize?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** وَانْظُرْ **Ve bak** (Neye?) اِلَى الْعِظَامِ **Kemiklere** (Neden olan kemikler?) مِنْ حِمَارِكَ Eşeğinden (O kemiklerden bedel?) كَيْفَ نُنْشِزُهَا **Onları nasıl da diriltiyoruz** نُحْيِيهَا Onlara nasıl da hayat veriyoruz (Bu kelime neyle okundu?) بِضَمِّ النُّونِ Nun harfinin zammesiyle (Daha?) وَقُرِئَ Ve de okundu (Neyle?) بِفَتْحِهَا Nun harfinin fethasıyla (Hangi kökten?) مِنْ أَنْشَرَ Enşere وَنَشَرَ Ve de Neşere'den (Ne olduğu halde bunlar?) لُغَتَانِ İki lügat وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Neyle?) بِضَمِّهَا Nun harfinin zammesiyle (Daha?) وبِالزَّايِ Ve Ze harfiyle birlikte (Nünşizuhâ şeklinde) نُحَرِّكُهَا (Bu durumda ayetin manası şöyledir): 'Nasıl onları hareket ettiriyoruz' (Daha?) وَنَرْفَعُهَا Ve 'onları nasıl dikiyoruz' şeklindedir (Daha?) ثُمَّ نَكْسُوهَا **Ve (nasıl da) o kemiklere giydiriyoruz** (Neyi?) لَحْمًا **Eti** فَنَظَرَ O da baktı (Neye?) إِلَيْهَا Eşeğine وَقَدْ تَرَكَّبَتْ O birleştirilmişti (Daha?) وَكُسِيَتْ لَحْمًا Ve et giydirilmişti وَنُفِخَ Ve üflendi (Neye?) فِيهِ Ona (Ne?) اَلرُّوحُ Ruh وَنَهَقَ Ve anırdı فَلَمَّا تَبَيَّنَ **Ne zaman ki açığa çıktı** (Kim için?) لَهُ **Onun için** (Ne?) ذٰلِكَ Bu (Nasıl açığa çıktı?) بِالْمُشَاهَدَةِ Müşahede ile قَالَ **Dedi ki** اَعْلَمُ **Ben biliyorum** (Nasıl?) عِلْمَ مُشَاهَدَةٍ Müşahede ilmiyle اَنَّ اللّٰهَ **Ki şüphesiz Allah** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nedir?) قَدِيرٌ **Güç yetirendir** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) اِعْلَمْ İ'lam/sen bil ki şeklinde (Bu durumda bu kelime nedir?) أَمْرٌ Emirdir (Kimden emirdir?) مِنَ اللّٰهِ Allah'tan (Kime?) لَهُ Uzeyr'e (a.s.)

﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿إِذْ قَالَ اِبْرَاهِيمُ رَبِّ اَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى قَالَ﴾ تَعَالَى لَهُ ﴿اَوَلَمْ تُؤْمِنْ﴾
بِقُدْرَتِي عَلَى الْإِحْيَاءِ، سَأَلَهُ مَعَ عِلْمِهِ بِإِيمَانِهِ بِذٰلِكَ لِيُجِيبَهُ بِمَا سَئَلَ فَيَعْلَمَ السَّامِعُونَ غَرَضَهُ
﴿قَالَ بَلٰى﴾ آمَنْتُ ﴿وَلٰكِنْ﴾ سَأَلْتُكَ ﴿لِيَطْمَئِنَّ﴾ يَسْكُنَ ﴿قَلْبِي﴾ بِالْمُعَايَنَةِ الْمَضْمُومَةِ اِلَى
الْاِسْتِدْلَالِ ﴿قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصِرْهُنَّ اِلَيْكَ﴾ بِكَسْرِ الصَّادِ وَضَمِّهَا [فَصُرْهُنَّ]،
أَمِلْهُنَّ إِلَيْكَ وَقَطِّعْهُنَّ وَاخْلِطْ لَحْمَهُنَّ وَرِيشَهُنَّ ﴿ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ﴾ مِنْ جِبَالِ أَرْضِكَ
﴿مِنْهُنَّ جُزْءاً ثُمَّ ادْعُهُنَّ﴾ إِلَيْكَ ﴿يَأْتِينَكَ سَعْيًا﴾ سَرِيعًا ﴿وَاعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ﴾ لَا يُعْجِزُهُ
شَيْءٌ ﴿حَكِيمٌ (٢٦٠)﴾ فِي صُنْعِهِ فَأَخَذَ طَاوُوسًا وَنَسْرًا وَغُرَابًا وَدِيكًا وَفَعَلَ بِهِنَّ مَا ذُكِرَ وَأَمْسَكَ
رُؤُسَهُنَّ عِنْدَهُ وَدَعَاهُنَّ فَتَطَايَرَتِ الْأَجْزَاءُ اِلَى بَعْضِهَا حَتَّى تَكَامَلَتْ ثُمَّ أَقْبَلَتْ اِلَى رُؤُسِهَا ﴿مَثَلُ﴾
صِفَةُ نَفَقَاتِ ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ أَيْ طَاعَتِهِ ﴿كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ
سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ﴾ فَكَذٰلِكَ نَفَقَاتُهُمْ تُضَاعَفُ لِسَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ ﴿وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ﴾
أَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ ﴿لِمَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ﴾ فَضْلُهُ ﴿عَلِيمٌ (٢٦١)﴾ بِمَنْ يَسْتَحِقُّ الْمُضَاعَفَةَ ﴿اَلَّذِينَ
يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَآ اَنْفَقُوا مَنًّا﴾ عَلَى الْمُنْفَقِ عَلَيْهِ بِقَوْلِهِمْ مَثَلاً:
قَدْ أَحْسَنْتُ إِلَيْهِ وَجَبَرْتُ حَالَهُ ﴿وَلَآ اَذًى﴾ لَهُ بِذِكْرِ ذٰلِكَ اِلَى مَنْ لَا يُحِبُّ وُقُوفَهُ عَلَيْهِ وَنَحْوِهِ
﴿لَهُمْ اَجْرُهُمْ﴾ ثَوَابُ إِنْفَاقِهِمْ ﴿عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (٢٦٢)﴾ فِي الْآخِرَةِ
﴿قَوْلٌ مَعْرُوفٌ﴾ كَلَامٌ حَسَنٌ وَرَدٌّ عَلَى السَّائِلِ جَمِيلٌ ﴿وَمَغْفِرَةٌ﴾ لَهُ فِي إِلْحَاحِهِ ﴿خَيْرٌ مِنْ
صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا اَذًى﴾ بِالْمَنِّ وَتَعْيِيرٍ لَهُ بِالسُّؤَالِ ﴿وَاللّٰهُ غَنِيٌّ﴾ عَنْ صَدَقَةِ الْعِبَادِ ﴿حَلِيمٌ (٢٦٣)﴾
بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ عَنِ الْمَانِّ وَالْمُؤْذِي ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ﴾ أَيْ أُجُورَهَا
﴿بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى﴾ إِبْطَالاً ﴿كَالَّذِي﴾ أَيْ كَإِبْطَالِ نَفَقَةِ الَّذِي ﴿يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَآءَ النَّاسِ﴾
مُرَائِيًا لَهُمْ ﴿وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ﴾ وَهُوَ الْمُنَافِقُ ﴿فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ﴾ حَجَرٍ أَمْلَسَ
﴿عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهُ وَابِلٌ﴾ مَطَرٌ شَدِيدٌ ﴿فَتَرَكَهُ صَلْدًا﴾ صُلْبًا أَمْلَسَ لَا شَيْءَ عَلَيْهِ ﴿لَا يَقْدِرُونَ﴾
اِسْتِئْنَافٌ لِبَيَانِ مَثَلِ الْمُنَافِقِ الْمُنْفِقِ رِئَاءَ النَّاسِ وَجَمْعُ الضَّمِيرِ بِاعْتِبَارِ مَعْنَى الَّذِي ﴿عَلٰى شَيْءٍ
مِمَّا كَسَبُوا﴾ عَمِلُوا أَيْ لَا يَجِدُونَ لَهُ ثَوَابًا فِي الْآخِرَةِ كَمَا لَا يُوجَدُ عَلَى الصَّفْوَانِ شَيْءٌ مِنَ التُّرَابِ
الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ لِإِذْهَابِ الْمَطَرِ لَهُ ﴿وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ (٢٦٤)﴾

TÜRKÇE ANLAMI

260- **Ve** yâd et! **O vakit ki, İbrahim, "Ya rabbi! Ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster," demiş,** Allah teala da ona "benim diriltmeye olan gücüme **inanmadın mı?" buyurmuştu.** Buna inandığını bilmesine rağmen, 'cevap

versin de, dinleyenler İbrahim peygamberin bu isteğindeki maksadını öğrensinler' diye ona bu soruyu sordu. **O da, "Evet.** İnandım, **fakat kalbim** delillere ek olarak bir de görmeyle **mutmain olsun,** sükunet bulsun **için** sordum" **demiş;** [Allah Teâlâ da:] **"Kuşlardan dört tanesini kendine tut da, sonra onları parçala ve böl**[1], onları kendine alıştır, parçala ve de etleriyle tüylerini birbirine karıştır **sonra da** memleketinin dağlarından **her bir dağ üzerine onlardan birer parça at, sonra da onları** kendine **çağır, sana** hızlıca **koşarak gelirler ve bil ki Şüphesiz Allah azîzdir,** onu hiç kimse aciz düşüremez, yaptıklarında **hikmet sahibidir" buyurmuştur.** O da bir tavus kuşu, bir akbaba, bir karga, bir de horoz alıp, anlatılanları bu kuşlara aynen yaptı. Bunların başlarını da kendi yanında bıraktı. Sonra da onları çağırınca, kuşların parçaları tamamlanıncaya kadar diğer parçalara doğru uçuşuverdi. Sonra da bu parçalar kafalarına doğru dönüpgeldiler.

261- **Allah'**a itaat **yolunda mallarını infak edenlerin** infak ettiklerinin **meseli,** durumu, **yedi başak bitirmiş ve her başakta yüz dane bulunan bir danenin durumu gibidir.** İşte onların nafakaları da böyle yedi yüz katına katlanır. **Ve Allah dilediğine** bundan daha fazlasını **kat kat artırır. Ve Allah** fazl-u ihsanı **geniş olandır,** kat kat artırılmayı hak edeni **bilendir.**

262- **O kimseler ki, mallarını Allah yolunda infak ederler. Sonra da o infak ettikleri şeyin peşine** "ben iyilik yaptım da filancanın durumunu düzelttim" gibi sözlerle infak ettikleri kişiye **ne bir minnet,** ve de bu iyiliği, duymasını istemediği birisine anlatmak gibi ve de benzeri şeylerle **ne de bir eziyet takmıyorlar. İşte onlar için Rableri katında bir ecir,** infaklarının sevabı **vardır. Ve onların üzerine bir korku yoktur ve onlar** ahirette **üzülmeyeceklerdir de.**

263- **İyi,** güzel **bir söz,** isteyen kişiye hoş bir karşılık, ısrarı konusunda o kişiye karşı **bir bağışlama, kendisini** minnet ve de istemesini ayıplama gibi **bir eziyet takip eden bir sadakadan hayırlıdır. Ve Allah** kullarının sadakasından **ganîdir,** minnet bırakan ve de eziyet edenin azabını ertelemesiyle **halîmdir.**

264- **Ey imân edenler! Sadakalarınızın** sevabını, **malını insanlara gösteriş için,** onlara karşı gösterişçilik yaparak **infak edip de, Allah'a ve de ahiret**

---

[1] فَصِرْهُنَّ kelimesindeki ص harfi hem kesre, hem de (okuduğumuz kıraatte olduğu gibi) zamme ile okunmuştur.

gününe inanmayan münafık **bir kimse**nin iptal etmesi **gibi, minnet ve eziyetle iptal etmeyiniz. Artık o kimsenin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan** pürüzsüz-dümdüz **kaypak bir kayanın** taşın, **durumu gibidir ki, ona sağanak halinde** şiddetli **bir yağmur isabet etmiş,** üzerinde hiçbir şey bırakmayarak **onu dümdüz bırakmıştır. Onlar kazanmış oldukları,** yapmış olduklarından **bir şeye güç yetiremezler.**[1] Yani ahirette yaptıkları bu infakın sevabını bulamazlar. Tıpkı üzerinde toprak bulunan bu taşın, yağmur götürdüğü için artık üstünde topraktan eser kalmaması gibi... **Ve Allah kâfirler gürûhuna hidâyet etmez.**

KELİME ANLAMI

260- وَ اذْكُرْ **Ve** yâd et! اِذْ **O vakit ki** قَالَ **Demişti** (Kim?) اِبْرَاهِيمُ **İbrahim:** رَبِّ **Ey Rabbim** اَرِنِي **Göster bana** كَيْفَ **Nasıl** تُحْيِي **Diriltiyorsun** (Neyi?) اَلْمَوْتَى **Ölüyü** قَالَ **Dedi ki** تَعَالَى Allah teala (Kime?) لَهُ Ona اَوَلَمْ تُؤْمِنْ **İman etmedin mi?** (Neye iman etmedin mi?) بِقُدْرَتِي Benim kudretime (Neye olan kudretim?) عَلَى الْإِحْيَاءِ Diriltmeye سَأَلَهُ İman edip-etmediğini sordu (Neyle birlikte?) مَعَ عِلْمِهِ Bilmesiyle birlikte (Neyi bilmesiyle?) بِإِيمَانِهِ Onun imanını (Neye imanını?) بِذَلِكَ Buna (Niçin sordu?) لِيُجِيبَهُ Kendisine cevap vermesi için (Neyin cevabını?) بِمَا O şeyin ki سَئَلَ Allah sordu فَيَعْلَمَ Ki bu cevapla bilsin (Kim?) اَلسَّامِعُونَ İşitenler (Neyi bilsin?) غَرَضَهُ İbrahim peygamberin maksadını قَالَ **Dedi ki** آمَنْتُ بَلَى **Evet!** İman ettim سَأَلْتُكَ وَلَكِنْ **Lakin** sana sordum (Niçin sordum?) لِيَطْمَئِنَّ **Tatmin olsun diye** يَسْكُنَ Yatışsın diye (Ne?) قَلْبِي **Kalbim** (Neyle yatışsın?) بِالْمُعَايَنَةِ Gözle görmekle (Öyle gözle görmek ki) اَلْمَضْمُومَةِ Katılan (Neye?) اِلَى الْاِسْتِدْلَالِ Delil getirmeye قَالَ **Dedi ki** فَخُذْ **Öyleyse tut!** (Neyi tut?) اَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ **Dört kuş** فَصِرْهُنَّ **Onları parçala ve böl** (Kime dört tane kuş tut?) اِلَيْكَ **Kendine** (Bu 'parçala, böl anlamındaki kelime neyle okundu?) بِكَسْرِ الصَّادِ Sad harfinin kesresiyle (fesırhünne şeklinde) (Daha?) وَضَمِّهَا Ve zammesiyle (fesurhunne şeklinde okundu) أَمِلْهُنَّ إِلَيْكَ Onları kendine çevir (Daha?) وَقَطِّعْهُنَّ Ve onları parçala (Daha?) وَاخْلِطْ لَحْمَهُنَّ وَرِيشَهُنَّ Ve etleriyle tüylerini birbirine karıştır ثُمَّ اجْعَلْ **Sonra da koy** (Ne üzerine?)

---

[1] Bu cümle başlangıç cümlesi olup, insanlara gösteriş için infak eden münafık kimsenin durumunu beyan eder. Zamirin (لَا يَقْدِرُونَ) cemi oluşu الَّذِي nin manasına itibarladır.

عَلَى كُلِّ جَبَلٍ **Her dağın üstüne** (Öyle dağ ki) مِنْ جِبَالِ أَرْضِكَ Yurdunun dağlarından (Neden koy?) مِنْهُنَّ **O kuşlardan** (Neyi koy?) جُزْءًا **Bir parça** ثُمَّ ادْعُهُنَّ **Sonra da onları çağır** (Kime?) إِلَيْكَ Kendine يَأْتِينَكَ **Sana gelirler** (Ne oldukları halde?) سَعْيًا **Koşarak** سَرِيعًا Hızlıca وَاعْلَمْ **Ve bil ki** أَنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz Allah** (Nedir?) عَزِيزٌ **Azizdir/Güçlüdür** لَا يُعْجِزُهُ Onu aciz bırakamaz (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey حَكِيمٌ **Hikmet sahibidir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptıklarında فَأَخَذَ O da aldı (Ne aldı?) طَاوُوسًا Bir tavus kuşu (Daha?) وَنَسْرًا Bir akbaba (Daha?) وَغُرَابًا Bir karga (Daha?) وَدِيكًا Bir de horoz وَفَعَلَ Yaptı (Neye?) بِهِنَّ Onlara (Neyi yaptı?) مَا ذُكِرَ Anlatılan şeyleri (Daha?) وَأَمْسَكَ Ve de tuttu (Neyi?) رُؤُسَهُنَّ Onların başlarını (Nerede tuttu?) عِنْدَهُ Yanında (Daha?) وَدَعَاهُنَّ Sonra da çağırdı onları فَتَطَايَرَتْ Uçuşuverdi (Ne?) الْأَجْزَاءُ Parçalar (Nereye?) إِلَى بَعْضِهَا Diğer parçalara حَتَّى تَكَامَلَتْ Nihayet tamamlandı ثُمَّ أَقْبَلَتْ Sonra da o parçalar döndü (Nereye?) إِلَى رُؤُسِهَا Kafalarına

261- مَثَلُ صِفَةِ نَفَقَاتِ الَّذِينَ **O kimselerin** harcamalarının durumu, **örneği ki** يُنْفِقُونَ **Harcıyorlar** (Neyi?) أَمْوَالَهُمْ **Mallarını** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** أَيْ طَاعَتِهِ Yani ona itaat yolunda (Nedir onların örneği?) كَمَثَلِ حَبَّةٍ **Bir tane gibidir ki** أَنْبَتَتْ **Bitirdi** (Neyi bitirdi?) سَبْعَ سَنَابِلَ **Yedi başak** (Öyle başaklar ki) فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ **Her başakta vardır** (Ne?) مِائَةُ حَبَّةٍ **Yüz dane** فَكَذَلِكَ İşte böyledir (Ne?) نَفَقَاتُهُمْ Onların harcamaları تُضَاعَفُ Katlanır (Neye?) لِسَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ Yedi yüz katına وَاللّٰهُ **Allah** يُضَاعِفُ **Kat kat verir** (Neyi kat kat verir?) أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ Bundan daha fazlasını (Kime kat kat verir?) لِمَنْ **O kimseye ki** يَشَاءُ **Diliyor** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) وَاسِعٌ **Geniştir** (Ne geniştir?) فَضْلُهُ Fazl-ı ihsanı (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** (Kimi?) بِمَنْ O kimseyi ki يَسْتَحِقُّ Hak ediyor (Neyi?) الْمُضَاعَفَةَ Kat kat verilmeyi

262- الَّذِينَ **O kimseler ki** يُنْفِقُونَ **Harcıyorlar** (Neyi?) أَمْوَالَهُمْ **Mallarını** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** ثُمَّ **Sonra da** لَا يُتْبِعُونَ **Peşine takmıyorlar** (Neyin peşine?) مَا **O şeyin ki** أَنْفَقُوا **İnfak ettiler** (Neyi peşine takmıyorlar?) مَنًّا **Ne bir minnet** (Kim üzerine?) عَلَى الْمُنْفَقِ İnfak edilen kimseye (Kim üzerine infak edilen?) عَلَيْهِ Kendisi üzerine (Neyle peşine minnet takmıyorlar?) بِقَوْلِهِمْ مَثَلًا Mesela şu sözleriyle قَدْ أَحْسَنْتُ

'Ben iyilik yaptım (Kime?) إِلَيْهِ Ona (Daha?) وَجَبَرْتُ Ve de düzelttim (Neyi?) حَالَهُ Onun durumunu (Daha ne peşine takmıyor?) وَلَا اَذًى **Ve bir eziyet de takmıyorlar** (Neye?) لَهُ O infak ettikleri şeye (Neyle eziyet takmıyorlar?): بِذِكْرِ ذٰلِكَ Bunu söylemekle (Kime?) إِلَى مَنْ O kimseye ki لَا يُحِبُّ Sevmiyor o kişi (Neyi sevmiyor?) وُقُوفَهُ Onun vakıf olmasını (Neye vakıf olmasını istemiyor?) عَلَيْهِ O infaka (Daha neye vakıf olmasını istemiyor?) وَنَحْوِهِ Ve benzeri şeylere لَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) اَجْرُهُمْ **Onların ecirleri** ثَوَابُ إِنْفَاقِهِمْ Harcamalarının sevabı (Nerede vardır?) عِنْدَ رَبِّهِمْ **Rableri katında** وَلَا خَوْفٌ **Ve korku da yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar değillerdir** (Ne değillerdir?) يَحْزَنُونَ **Üzülecekler** (Nerede üzülüyor değillerdir?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette

263- قَوْلٌ **Söz** (Öyle söz ki) مَعْرُوفٌ **Hoş** كَلَامٌ حَسَنٌ Güzel söz وَرَدٌّ Karşılık (Kim üzerine?) عَلَى السَّائِلِ İsteyen üzerine (Öyle karşılık ki) جَمِيلٌ İyi (Daha?) وَمَغْفِرَةٌ **Ve bağışlama** (Kimi?) لَهُ O isteyeni (Ne konuda?) فِي إِلْحَاحِهِ Onun ısrarcılığı konusunda (Nedir bunlar?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Neden?) مِنْ صَدَقَةٍ **Sadakadan** (Öyle sadaka ki) يَتْبَعُهَا **Onun peşinden geliyor** (Ne?) اَذًى **Bir eziyet** (Neyle eziyet?) بِالْمَنِّ Minnet ile (Daha ne ile?) وَتَعْيِيرٍ Ve ayıplama ile (Kimi?) لَهُ O isteyen kişiyi (Ne sebebiyle?) بِالسُّؤَالِ İstemek sebebiyle وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) غَنِيٌّ **Ganidir** (Neden?) عَنْ صَدَقَةِ الْعِبَادِ Kulların sadakasından (Daha nedir?) حَلِيمٌ **Halimdir/yumuşak davranandır** (Neyle yumuşak davranandır?) بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ Cezayı ertelemekle (Kimden?) عَنِ الْمَانِّ Minnet verenden (Daha?) وَالْمُؤْذِي Ve eziyet verenden

264- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** لَا تُبْطِلُوا **İptal etmeyin** (Neyi?) صَدَقَاتِكُمْ **Sadakalarınızı** أَيْ أُجُورَهَا Yani sadakalarınızın ecirlerini (Neyle iptal etmeyin?) بِالْمَنِّ **Minnet ile** (Daha?) وَالْاَذٰى **Ve eziyet ile** (Nasıl?) إِبْطَالًا Bir iptal ile (Kim gibi?) كَالَّذِي **O kimse gibi ki** أَيْ كَإِبْطَالِ نَفَقَةِ الَّذِي Yani o kimsenin infakının iptali gibi ki يُنْفِقُ **İnfak ediyor** (Neyi?) مَالَهُ **Malını** (Ne olduğu halde infak ediyor?) رِئَاءَ النَّاسِ **İnsanlara gösteriş olarak** مُرَائِيًا Gösterişçi olduğu halde (Kime?) لَهُمْ Onlara (O kimse daha ne yapar?) وَلَا يُؤْمِنُ **Ve iman da etmez** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha?)

فَمَثَلُهُ Münafıktır اَلْمُنَافِقُ O kişi (Kimdir?) وَهُوَ Ve de ahiret gününe وَالْيَوْمِ الْأٰخِرِ **Onun durumu** (Ne gibidir?) كَمَثَلِ صَفْوَانٍ **Kaya gibidir** حَجَرٍ أَمْلَسَ Pürüzsüz-dümdüz taş gibi (Öyle kaya ki) عَلَيْهِ **Onun üzerinde vardır** (Ne?) تُرَابٌ **Toprak** فَأَصَابَهُ **Ve de isabet etmiştir ona** (Ne?) وَابِلٌ **Sağanak yağmur** مَطَرٌ شَدِيدٌ Şiddetli yağmur فَتَرَكَهُ **Ve de onu bırakmıştır** (Ne olarak bırakmıştır?) صَلْدًا **Dümdüz** صُلْبًا Katı bir şey ki أَمْلَسَ Dümdüz (Yine öyle şey ki) لَا شَيْءَ Hiçbir şey yok (Ne üzerinde?) عَلَيْهِ Onun üzerinde لَا يَقْدِرُونَ **Güç yetiremezler/elde edemezler** (Bu cümle nedir?) اِسْتِئْنَافٌ Başlangıç cümlesidir (Niçindir bu cümle?) لِبَيَانِ مَثَلِ الْمُنَافِقِ Münafıkın durumunu beyan içindir (Öyle münafık ki) اَلْمُنْفِقِ Harcayan (Ne olduğu halde harcayan?) رِئَاءَ النَّاسِ İnsanlara gösterişçi olduğu halde وَجَمْعُ الضَّمِيرِ Zamirin cemi gelmesi (Neyledir?) بِاعْتِبَارِ مَعْنَى الَّذِي Ellezi'nin manası itibariyledir (Ne üzerine güç yetiremezler?) عَلٰى شَيْءٍ **Hiçbir şey üzerine** (Neden bir şey üzerine?) مِمَّا **O şeylerden ki** كَسَبُوا **Kazanıyorlar** عَمِلُوا Yapıyorlar أَيْ لَا يَجِدُونَ Yani bulamazlar (Kim için?) لَهُ O infak için (Ne bulamazlar?) ثَوَابًا Bir sevap (Nerede bulamazlar?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Ne gibi?) كَمَا لَا يُوجَدُ Bulunmadığı gibi (Ne üzerinde?) عَلَى الصَّفْوَانِ Dümdüz taş üzerinde (Ne bulunmadığı gibi?) شَيْءٌ Hiçbir şey (Neden bir şey?) مِنَ التُّرَابِ Topraktan اَلَّذِي Öyle toprak ki كَانَ İdi (Ne üzerinde?) عَلَيْهِ O taşın üzerinde (Niçin yoktur?) لِإِذْهَابِ الْمَطَرِ Yağmur götürdüğü için (Neyi?) لَهُ O toprağı وَاللّٰهُ **Allah** لَا يَهْدِي **Doğruya eriştirmez** (Kimi?) اَلْقَوْمَ **O kavmi ki** اَلْكَافِرِينَ **Kafirlerdir**

﴿وَمَثَلُ﴾ نَفَقَاتِ ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ﴾ طَلَبَ ﴿مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَثْبِيتاً مِنْ اَنْفُسِهِمْ﴾
أَيْ تَحْقِيقًا لِلثَّوَابِ عَلَيْهِ بِخِلَافِ الْمُنَافِقِينَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَهُ لِإِنْكَارِهِمْ لَهُ وَمِنْ اِبْتِدَائِيَّةٌ ﴿كَمَثَلِ جَنَّةٍ﴾
بُسْتَانٍ ﴿بِرُبْوَةٍ﴾ بِضَمِّ الرَّاءِ وَفَتْحِهَا [بِرَبْوَةٍ] مَكَانٌ مُرْتَفِعٌ مُسْتَوٍ ﴿اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ﴾ أَعْطَتْ
﴿اُكُلَهَا﴾ بِضَمِّ الْكَافِ وَسُكُونِهَا ثَمَرَهَا ﴿ضِعْفَيْنِ﴾ مِثْلَيْ مَا يُثْمِرُ غَيْرُهَا ﴿فَاِنْ لَمْ يُصِبْهَا
وَابِلٌ فَطَلٌّ﴾ مَطَرٌ خَفِيفٌ يُصِيبُهَا وَيَكْفِيهَا لِارْتِفَاعِهَا، اَلْمَعْنَى: تُثْمِرُ وَتَزْكُو كَثُرَ الْمَطَرُ أَمْ قَلَّ
فَكَذٰلِكَ نَفَقَاتُ مَنْ ذُكِرَ تَزْكُو عِنْدَ اللّٰهِ كَثُرَتْ أَمْ قَلَّتْ ﴿وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (٢٦٥)﴾
فَيُجَازِيكُمْ بِهِ ﴿اَيَوَدُّ﴾ أَيُحِبُّ ﴿اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ﴾ بُسْتَانٌ ﴿مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا﴾ ثَمَرٌ ﴿مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَ﴾ قَدْ ﴿اَصَابَهُ الْكِبَرُ﴾ فَضَعُفَ مِنَ الْكِبَرِ
عَنِ الْكَسْبِ ﴿وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ﴾ أَوْلَادٌ صِغَارٌ لَا يَقْدِرُونَ عَلَيْهِ ﴿فَاَصَابَهَا اِعْصَارٌ﴾ رِيحٌ شَدِيدَةٌ
﴿فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ﴾ فَفَقَدَهَا أَحْوَجَ مَا كَانَ إِلَيْهَا وَبَقِيَ هُوَ وَأَوْلَادُهُ عَجَزَةً مُتَحَيِّرِينَ لَا حِيلَةَ
لَهُمْ وَهٰذَا تَمْثِيلٌ لِنَفَقَةِ الْمُرَائِي وَالْمَانِّ فِي ذَهَابِهَا وَعَدَمِ نَفْعِهَا أَحْوَجَ مَا يَكُونُ إِلَيْهَا فِي الْآخِرَةِ
وَالْاِسْتِفْهَامُ بِمَعْنَى النَّفْيِ، وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ هُوَ لِرَجُلٍ عَمِلَ بِالطَّاعَاتِ ثُمَّ بُعِثَ لَهُ الشَّيْطَانُ فَعَمِلَ
بِالْمَعَاصِي حَتَّى أَحْرَقَ أَعْمَالَهُ ﴿كَذٰلِكَ﴾ كَمَا بَيَّنَ مَا ذُكِرَ ﴿يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ
تَتَفَكَّرُونَ (٢٦٦)﴾ فَتَعْتَبِرُونَ ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اَنْفِقُوا﴾ أَيْ زَكُّوا ﴿مِنْ طَيِّبَاتِ﴾ جِيَادِ
﴿مَا كَسَبْتُمْ﴾ مِنَ الْمَالِ ﴿وَمِـ﴾ ـنْ طَيِّبَاتِ ﴿مَآ اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ﴾ مِنَ الْحُبُوبِ وَالثِّمَارِ
﴿وَلَا تَيَمَّمُوا﴾ تَقْصُدُوا ﴿الْخَبِيثَ﴾ اَلرَّدِيءَ ﴿مِنْهُ﴾ أَيْ مِنَ الْمَذْكُورِ ﴿تُنْفِقُونَ﴾ ـهُ فِي الزَّكَاةِ،
حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ تَيَمَّمُوا ﴿وَلَسْتُمْ بِاٰخِذِيهِ﴾ أَيِ الْخَبِيثِ لَوْ أُعْطِيتُمُوهُ فِي حُقُوقِكُمْ ﴿اِلَّآ اَنْ
تُغْمِضُوا فِيهِ﴾ بِالتَّسَاهُلِ وَغَضِّ الْبَصَرِ فَكَيْفَ تُؤَدُّونَ مِنْهُ حَقَّ اللّٰهِ ﴿وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ﴾
عَنْ نَفَقَاتِكُمْ ﴿حَمِيدٌ (٢٦٧)﴾ مَحْمُودٌ عَلَى كُلِّ حَالٍ ﴿اَلشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ﴾ يُخَوِّفُكُمْ بِهِ إِنْ
تَصَدَّقْتُمْ فَتُمْسِكُوا ﴿وَيَاْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَآءِ﴾ اَلْبُخْلِ وَمَنْعِ الزَّكَاةِ ﴿وَاللّٰهُ يَعِدُكُمْ﴾ عَلَى الْإِنْفَاقِ
﴿مَغْفِرَةً مِنْهُ﴾ لِذُنُوبِكُمْ ﴿وَفَضْلاً﴾ رِزْقًا خَلَفًا مِنْهُ ﴿وَاللّٰهُ وَاسِعٌ﴾ فَضْلُهُ ﴿عَلِيمٌ (٢٦٨)﴾ بِالْمُنْفِقِ
﴿يُؤْتِي الْحِكْمَةَ﴾ أَيِ الْعِلْمَ النَّافِعَ الْمُؤَدِّي إِلَى الْعَمَلِ ﴿مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ
أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ لِمَصِيرِهِ إِلَى السَّعَادَةِ الْأَبَدِيَّةِ ﴿وَمَا يَذَّكَّرُ﴾ فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الذَّالِ يَتَّعِظُ
﴿اِلَّآ اُولُوا الْاَلْبَابِ (٢٦٩)﴾ أَصْحَابُ الْعُقُولِ

TÜRKÇE ANLAMI

265- **Ve mallarını rızayı ilâhiyi aramak,** talep etmek **ve nefislerine**[1] [infakın sevabını] **tesbit/gerçekleştirmek için** yani sevaba inanmadığı için onu inkar eden

---

[1] مِن ibtidaiye anlamındadır.

münafıkların aksine, yaptıkları infaka karşılık sevabı gerçekleştirmek için **infakta bulunanların** infak ettiklerinin **durumu ise düz ve yüksek bir tepede**[1] **bulunan bir** bağ-**bahçenin durumu gibidir ki, ona çokça yağmur yağar da yemişlerini**[2] meyvelerini başkalarının verdiğinin **iki katı,** iki misli **olarak vermiştir**[3]**. Ona çokça yağmur değil de çisenti** şeklinde hafif bir yağmur **isabet etse bile!** yine de yüksekliğinden dolayı bu ona yeter. Mana şudur: Yağmur ister az olsun, ister çok olsun o bahçe meyve verir ve de yetişir. İşte anlatılan kişilerin infak ettikleri de böyledir; az olsun çok olsun Allah katında onların nafakaları büyür. **Ve Allah yapacağınız şeyleri görücüdür,** sizleri de onlarla karşılıklandırır.

266- **Sizden biriniz arzu eder mi,**[4] ister mi **ki, hurma ve üzüm ağaçlarıyla dolu, arasından sular akan ve kendisi için orada her çeşit meyveden** meyve **bulunan bir** bağ-**bahçesi olsun da, bakıma muhtaç** çalışmaya gücü yetmeyecek kadar küçük **çoluk çocuğu varken kendisine ihtiyarlık gelip çatmış,** ihtiyarlıktan dolayı çalışmaktan zayıf düşmüş **olsun, bahçeye de içinde ateş bulunan bir** şiddetli **bir kasırga isabet ederek yanıp kül olsun!** O da en muhtaç olduğu bir vakitte o bahçeyi kaybetmiş, o ve evlatları aciz, şaşkın ve çaresiz kalmış olsun. Bu misal, yok olması ve de ahirette en ihtiyaç duyulan bir vakitte fayda vermemesi konusunda minnet bırakan ile gösterişçinin infak ettiklerine dair bir misaldir. İbni Abbas'tan rivayet edilmiştir ki; Bu, taat işleyip de, kendisine şeytan geldikten sonra masiyet işlemek suretiyle amelini yakan kişidir. **İşte böyle** anlatılanları açıkladığı gibi **düşünüp anlayasınız** ve de ibret alasınız **diye Allah size âyetleri açıklar.**

267- **Ey iman edenler! Kazandıklarınız** malların **temizlerinden,** iyilerinden **ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızın** iyilerin**den harcayın,** hayır olarak verin! Kendi hukukunuzda size verilse, **gözünüzü yummadan** müsamaha göstererek, görmezden gelerek **alamayacağınız o** anlatıla**nlardan kötüyü,** düşük kalite olanı, zekat'ta **hayır olarak**[5] **vermeye kalkışmayın.** (Kendi hukukunuzu onunla ödeyemiyorsanız) Allah'ın hakkını

---

[1] بِرَبْوَةٍ kelimesindeki ر harfi hem zamme, hem de fetha ile okunmuştur. Bu kelime yüksek ve düz yer anlamına gelir.

[2] أُكُلَهَا kelimesindeki ك harfi hem zamme, hem de sükun ile okunmuştur.

[3] آتَتْ fiili burada أَعْطَتْ anlamındadır.

[4] Buradaki istifham nefiy anlamındadır.

[5] Bu cümle تَيَمَّمُوا deki zamirden haldir.

böyle bir malla nasıl ödersiniz. **Biliniz ki Allah** sizin infaklarınızdan **ganidir,** ve her halükarda **övgüye lâyıktır.**

268- **Şeytan size fakirliği vaat eder,** infak ettiğiniz takdirde sizi fakirlikle korkutur siz de bu sayede infak etmekten kendinizi tutarsınız. **Ve size kötüyü** cimriliği ve de zekatı vermemeyi **emreder. Allah ise** infaka karşılık **size katından** günahlarınıza karşılık **bir mağfiret ve** infaktan sonra gelecek **bir lütuf,** bir rızık **vâdeder. Allah** fazl-u ihsanı **geniş olandır ve** infak edileni **bilendir.**

269- **Allah hikmeti,** amele götüren faydalı ilmi **dilediğine verir. Kime hikmet verilirse,** ebedi saadete varacağı için **ona pek çok hayır verilmiş demektir. Ancak akıl sahipleri düşünüp** ibret **alırlar.**[1]

KELİME ANLAMI

265- وَمَثَلُ نَفَقَاتِ الَّذِينَ **Ve o kimselerin** infak ettiklerinin **durumu ki** يُنْفِقُونَ **Harcıyorlar** (Neyi?) أَمْوَالَهُمُ **Mallarını** (Niçin harcıyorlar?) ابْتِغَاءَ طَلَبِ مَرْضَاتِ اللهِ **Allah'ın rızasını aramak,** talep etmek **için** (Daha ne için?) وَتَثْبِيتًا **Ve** [infakın sevabını] **tesbit/gerçekleştirmek için** (Neye olan tesbit?) مِنْ أَنْفُسِهِمْ **Nefislerine** أَيْ تَحْقِيقًا Yani meydana getirmek için (Neyi?) لِلثَّوَابِ Sevabı (Neye karşılık?) عَلَيْهِ O harcamaya karşılık بِخِلَافِ الْمُنَافِقِينَ Münafıklar bunun tersinedir الَّذِينَ Öyle münafıklar ki لَا يَرْجُونَهُ Sevabı ummuyorlar (Niçin ummuyorlar?) لِإِنْكَارِهِمْ Onlar inkar ettikleri için (Neyi?) لَهُ Sevabı وَمِنْ "Min" (Nedir?) إِبْتِدَائِيَّةٌ İbtidaiyyedir (Bu kişinin durumu ne gibidir?) كَمَثَلِ جَنَّةٍ بُسْتَانٍ **Bir bahçe**, bostan **gibidir** (Nerede olan bostan?) بِرُبْوَةٍ **Düzce bir tepede bulunan** (Bu kelime ne ile okundu?) بِضَمِّ الرَّاءِ "Ra" harfinin zammesiyle (Daha?) وَفَتْحِهَا Ve fethasıyla (okundu) مَكَانٌ مُرْتَفِعٌ مُسْتَوٍ Yüksek ve düz mekan demektir (Öyle bahçe ki) أَصَابَهَا **Ona düşmüş** (Ne?) وَابِلٌ **Sağanak yağmur** (Daha?) فَآتَتْ أَعْطَتْ **Ve de vermiş** (Neyi?) أُكُلَهَا **Yemişlerini** (Bu kelime ne ile okundu?) بِضَمِّ الْكَافِ Kef harfinin zammesiyle (Daha?) وَسُكُونِهَا Ve sükunuyla (okundu) ثَمَرَهَا ...Meyvesini demektir (O yemişler ne olduğu halde?) ضِعْفَيْنِ **İki katı olduğu halde** مِثْلَيْ مَا O şeyin iki misli ki يُثْمِرُ Meyve veriyor (Ne?) غَيْرُهَا O bahçeden başkası فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا

---

[1] يَذَّكَّرُ kelimesinin aslında bulunan ت harfi ذ harfine idgam edilmiştir.

Şayet ona düşmezse (Ne?) وَابِلٌ **Sağanak yağmur** فَطَلٌّ **O vakit çisenti (düşer)** مَطَرٌ خَفِيفٌ Hafif yağmur (Öyle hafif yağmur ki) يُصِيبُهَا Ona düşüyor (Daha?) وَيَكْفِيهَا Ve de o bahçeye yetiyor (Niçin hafif yağmur yetiyor?) لِارْتِفَاعِهَا Yüksekliğinden dolyı اَلْمَعْنَى Mana şudur: تُثْمِرُ Meyve veriyor o bahçe (Daha?) وَتَزْكُو Büyüyüp, yetişiyor كَثُرَ الْمَطَرُ Yağmur çok olsun أَمْ قَلَّ Ya da az olsun فَكَذٰلِكَ İşte böyledir (Ne?) نَفَقَاتُ مَنْ O kimsenin harcamaları ki ذُكِرَ Zikredildi تَزْكُو Büyür (Nerede?) عِنْدَ اللّٰهِ Allah katında كَثُرَتْ O harcamalar çok olsun أَمْ قَلَّتْ Ya da az olsun وَاللّٰهُ **Allah** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızı** (Nedir?) بَصِيرٌ **Hakkıyla görücüdür** فَيُجَازِيكُمْ Ve de karşılılıklandırır sizi (Neyle?) بِهِ Yaptıklarınızla

266- أَيَوَدُّ **İster mi?** أَيُحِبُّ Sever mi? (Kim?) اَحَدُكُمْ **Sizden biri** (Neyi ister mi?) اَنْ تَكُونَ **Olmasını** (Kim için?) لَهُ **Onun için** (Ne olmasını?) جَنَّةٌ **Bir bahçe** بُسْتَانٌ Bir bostan (Neden olan bir bahçe?) مِنْ نَخِيلٍ **Hurma ağaçlarından** (Daha?) وَاَعْنَابٍ **Ve üzümlerden** (Öyle Hurma ağaçları ve üzümler ki) تَجْرِي **Akıyor** (Nereden?) مِنْ تَحْتِهَا **Onların altından** (Ne?) اَلْاَنْهَارُ **Nehirler** لَهُ **Onun için vardır** (Nerede?): فِيهَا **Orada** ثَمَرٌ Meyve (Neden vardır?) مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ **Her türlü meyvelerden** وَ قَدْ اَصَابَهُ **Halbuki ona isabet etmiştir** (Ne?) اَلْكِبَرُ **Yaşlılık** فَضَعُفَ Ve de zayıf düşmüştür (Ne sebeple?) مِنَ الْكِبَرِ Yaşlılıktan dolayı (Neden zayıf düşmüştür?) عَنِ الْكَسْبِ Kazanmaktan وَلَهُ **Halbuki onun için de vardır** (Ne?) ذُرِّيَّةٌ **Bir zürriyet ki** ضُعَفَاءُ **Zayıflar** أَوْلَادٌ صِغَارٌ Küçük çocuklar لَا يَقْدِرُونَ Güç yetiremiyorlar (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Kazanmaya فَاَصَابَهَا **Ve de isabet etmiştir ona** (Ne?) اِعْصَارٌ **Bir kasırga** رِيحٌ شَدِيدَةٌ Şiddetli bir rüzgar (Öyle kasırga ki) فِيهِ **Onda vardır** (Ne vardır?) نَارٌ **Ateş** فَاحْتَرَقَتْ **Ve de yanıp-kül olmuştur** فَفَقَدَهَا Ve de o bahçeyi kaybetmiştir (Ne olduğu halde kaybetmiştir?) أَحْوَجَ مَا كَانَ En çok muhtaç olduğu halde (Neye?) إِلَيْهَا O bahçeye وَبَقِيَ Ve kalmıştır (Kim?) هُوَ O (Daha?) وَأَوْلَادُهُ Ve onun çocukları (Ne oldukları halde kalmıştır?) عَجَزَةً Acizler olarak (Daha ne oldukları halde?) مُتَحَيِّرِينَ Şaşkınlar olara لَا حِيلَةَ Çıkış yok لَهُمْ onlar için وَهٰذَا Bu (Nedir?) تَمْثِيلٌ Bir temsil/örneklemedir (Neye?) لِنَفَقَةِ الْمُرَائِي Gösterişçinin harcamasına dair (Daha kime temsildir?) وَالْمَانِّ Ve minnet bırakana (Hangi konuda bunlara dair bir örneklemedir?) فِي ذَهَابِهَا Harcamalarının boşa gitmesi konusunda

(Daha ne konuda?) وَعَدَمِ نَفْعِهَا Harcamalarının fayda vermemesi konusunda (Onlar ne oldukları halde?) أَحْوَجَ مَا يَكُونُ En çok muhtaç oldukları durumda (Neye en çok muhtaç oldukları durumda?) إِلَيْهَا O harcamaya (Nerede muhtaç oldukları durumda?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette وَالْإِسْتِفْهَامُ Buradaki istifham (ister mi? sorusu) (Nedir?) بِمَعْنَى النَّفْيِ Nefiy manasındadır وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ İbni Abbas'tan şöyle rivayet edilmiştir ki هُوَ Bu temsil (Nedir?) لِرَجُلٍ Bir adam içindir ki عَمِلَ İşledi (Neyi?) بِالطَّاعَاتِ İbadetleri ثُمَّ بُعِثَ Sonra da gönderildi (Kime?) لَهُ Ona (Kim?) الشَّيْطَانُ Şeytan فَعَمِلَ Ve de işledi (Neyi?) بِالْمَعَاصِي Günahları حَتَّى أَحْرَقَ Nihayetinde yaktı-gitti (Neyi?) أَعْمَالَهُ Yaptıklarını كَذَلِكَ **İşte böylece** كَمَا بَيَّنَ Açıkladığı gibi (Neyi?) مَا ذُكِرَ Zikredilenleri يُبَيِّنُ **Açıklıyor** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kime?) لَكُمُ **Size** (Neyi açıklıyor?) الْآيَاتِ **Ayetleri** لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تَتَفَكَّرُونَ **Düşünesiniz** فَتَعْتَبِرُونَ Ve de ibret alasınız diye

267- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا **Ey iman edenler** أَنْفِقُوا **Harcayın** أَيْ زَكُّوا Hayır olarak verin (Neden harcayın?) مِنْ طَيِّبَاتِ جِيَادِ مَا **O şeylerin temizlerinden,** güzellerinden ki كَسَبْتُمْ **Siz kazandınız** (Nedendir o kazandıklarınız?) مِنَ الْمَالِ Maldan (Daha neden harcayın?) وَمِنْ طَيِّبَاتِ مَا **Ve o şeyler**in temizlerin**den ki** أَخْرَجْنَا **Biz çıkardık** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Nereden çıkardık?) مِنَ الْأَرْضِ **Yerden** (Nedendir o çıkardıklarımız?) مِنَ الْحُبُوبِ Hububattan (Daha?) وَالثِّمَارِ Ve meyvelerden وَلَا تَيَمَّمُوا **Ve kalkışmayın** تَقْصِدُوا Kastetmeyin (Neye?) الْخَبِيثَ **Kötüsüne** الرَّدِيءَ Adisine (Neden olan kötü?) مِنْهُ **Ondan** أَيْ مِنَ الْمَذْكُورِ Yani zikredilenden (Ne olduğunuz halde kalkışmayın?) تُنْفِقُونَ هُ **Harcıyor olduğunuz halde** onu (Nerede harcıyor olduğunuz halde?) فِي الزَّكَاةِ Zekatta (Bu cümle nedir?) حَالٌ Haldir (Neden haldir?) مِنْ ضَمِيرِ تَيَمَّمُوا "Teyemmemû" fiilindeki zamirden وَلَسْتُمْ **Halbuki siz değilsiniz** (Ne değilsiniz?) بِآخِذِيهِ **Onu alıcı** أَيِ الْخَبِيثِ Yani o kötüsünü (Ne vakit?) لَوْ أُعْطِيتُمُوهُ Şayet onu size verseler (Nerede alıcı değilsiniz?) فِي حُقُوقِكُمْ Kendi haklarınızda إِلَّا **Ancak müstesna** أَنْ تُغْمِضُوا **Göz yummanız** (Nerede?) فِيهِ **Onda** (Neyle göz yummanız?) بِالتَّسَاهُلِ Gevşek davranmakla (Daha?) وَغَضِّ الْبَصَرِ Göz yummakla فَكَيْفَ O zaman nasıl تُؤَدُّونَ Veriyorsunuz (Neden?) مِنْهُ Ondan (Neyi veriyorsunuz?) حَقَّ اللّٰهِ Allah hakkını وَاعْلَمُوا **Ve bilin ki** أَنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz Allah** (Nedir?) غَنِيٌّ **Ganidir** (Neden?) عَنْ نَفَقَاتِكُمْ

Sizin harcamalarınızdan (Daha nedir?) حَمِيدٌ **Övgüye layıktır** مَحْمُودٌ Övülendir عَلَى كُلِّ حَالٍ Her hal ve durumda

268- اَلشَّيْطَانُ يَعِدُكُمْ **Şeytan vaat ediyor size** (Neyi vaat ediyor?) اَلْفَقْرَ **Fakirliği** يُخَوِّفُكُمْ Sizi korkutuyor (Neyle?) بِهِ Onunla (Ne vakit korkutuyor sizi?) إِنْ تَصَدَّقْتُمْ Eğer sadaka verirseniz فَتُمْسِكُوا Ki siz de böylece tutarsınız وَيَأْمُرُكُمْ **Ve de emrediyor size** (Neyi emrediyor?) بِالْفَحْشَآءِ **Kötü şeyleri** اَلْبُخْلَ Cimriliği (Daha?) وَمَنْعَ الزَّكَاةِ Ve zekat vermemeyi وَاللّٰهُ **Allah ise** يَعِدُكُمْ **Size vaat ediyor** (Neye karşılık vaat ediyor?) عَلَى الْإِنْفَاقِ Harcamaya karşılık (Neyi vaat ediyor?) مَغْفِرَةً **Bir bağışlanma** (Kimden olan bağışlanma?) مِنْهُ **Kendisinden** (Ne için bir bağışlanma?) لِذُنُوبِكُمْ Günahlarınız için (Daha ne vaat ediyor?) وَفَضْلاً **Ve de bir ihsan** رِزْقًا Bir rızık (Öyle rızık ki) خَلَفًا Peşine gelen (Neyin peşine gelen?) مِنْهُ O infak ettiklerinizin وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) وَاسِعٌ **Geniştir** (Ne?) فَضْلُهُ Onun ihsanı (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** (Kimi?) بِالْمُنْفِقِ Harcananı

269- يُؤْتِي **Verir** (Neyi?) اَلْحِكْمَةَ **Hikmeti** أَيِ الْعِلْمَ النَّافِعَ Yani faydalı ilmi (Öyle faydalı ilim ki) اَلْمُؤَدِّي Götüren (Neye?) إِلَى الْعَمَلِ Amel etmeye (Kime verir?) مَنْ **O kimseye ki** يَشَآءُ **Diliyor** وَمَنْ **Ve her kim de** يُؤْتَ **Verilirse** (Neyi?) اَلْحِكْمَةَ **Hikmeti** فَقَدْ أُوتِيَ **Elbette verilmiştir** (Ne verilmiştir?) خَيْرًا كَثِيرًا **Çok hayır** (Niçin çok hayır verilmiştir?) لِمَصِيرِهِ O kişi varacağı için (Nereye?) إِلَى السَّعَادَةِ الْأَبَدِيَّةِ Ebedi saadete وَمَا يَذَّكَّرُ **Ve düşünmez** فِيهِ Bu kelimede vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ Te'nın idgamı (Neredeki te?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye?) فِي الذَّالِ Zel harfine يَتَّعِظُ Vaazlanmaz إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ **Ancak akıl sahipleri** أَصْحَابُ الْعُقُولِ Akıllılar

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ﴾ أَدَّيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ أَوْ صَدَقَةٍ ﴿أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ﴾ فَوَفَّيْتُمْ بِهِ ﴿فَإِنَّ اللهَ يَعْلَمُهُ﴾
فَيُجَازِيكُمْ عَلَيْهِ ﴿وَمَا لِلظَّالِمِينَ﴾ بِمَنْعِ الزَّكَاةِ وَالنَّذْرِ أَوْ بِوَضْعِ الْإِنْفَاقِ فِي غَيْرِ مَحَلِّهِ مِنْ مَعَاصِي اللهِ
﴿مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾﴾ مَانِعِينَ لَهُمْ مِنْ عَذَابِهِ ﴿إِنْ تُبْدُوا﴾ تُظْهِرُوا ﴿الصَّدَقَاتِ﴾ أَيِ النَّوَافِلَ
﴿فَنِعِمَّا هِيَ﴾ أَيْ نِعْمَ شَيْئًا إِبْدَاؤُهَا ﴿وَإِنْ تُخْفُوهَا﴾ تُسِرُّوهَا ﴿وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ﴾
مِنْ إِبْدَائِهَا وَإِيتَائِهَا الْأَغْنِيَاءَ أَمَّا صَدَقَةُ الْفَرْضِ فَالْأَفْضَلُ إِظْهَارُهَا لِيُقْتَدَى بِهِ وَلِئَلَّا يُتَّهَمَ وَإِيتَاؤُهَا
الْفُقَرَاءَ مُتَعَيِّنٌ ﴿وَيُكَفِّرْ﴾ بِالْيَاءِ وَالنُّونِ مَجْزُومًا بِالْعَطْفِ عَلَى مَحَلِّ فَهُوَ وَمَرْفُوعًا عَلَى الْاِسْتِئْنَافِ
﴿عَنْكُمْ مِنْ﴾ بَعْضِ ﴿سَيِّئَاتِكُمْ وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾﴾ عَالِمٌ بِبَاطِنِهِ كَظَاهِرِهِ لَا يَخْفَى
عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْهُ وَلَمَّا مُنِعَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ التَّصَدُّقِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ لِيُسْلِمُوا نَزَلَ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ
هُدَاهُمْ﴾ أَيِ النَّاسِ إِلَى الدُّخُولِ فِي الْإِسْلَامِ إِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ ﴿وَلَكِنَّ اللهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾
هِدَايَتَهُ إِلَى الدُّخُولِ فِيهِ ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ﴾ مَالٍ ﴿فَلِأَنْفُسِكُمْ﴾ لِأَنَّ ثَوَابَهُ لَهَا ﴿وَمَا تُنْفِقُونَ
إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ﴾ أَيْ ثَوَابِهِ لَا غَيْرِهِ مِنْ أَغْرَاضِ الدُّنْيَا خَبَرٌ بِمَعْنَى النَّهْيِ ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
يُوَفَّ إِلَيْكُمْ﴾ جَزَاؤُهُ ﴿وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾﴾ تُنْقَصُونَ مِنْهُ شَيْئًا وَالْجُمْلَتَانِ تَأْكِيدٌ لِلْأُولَى
﴿لِلْفُقَرَاءِ﴾ خَبَرُ مُبْتَدَإٍ مَحْذُوفٍ أَيِ الصَّدَقَاتُ ﴿الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللهِ﴾ أَيْ حَبَسُوا
أَنْفُسَهُمْ عَلَى الْجِهَادِ، نَزَلَتْ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ وَهُمْ أَرْبَعَمِائَةٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ أَرْصَدُوا لِتَعَلُّمِ الْقُرْآنِ
صوَالْخُرُوجِ مَعَ السَّرَايَا ﴿لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا﴾ سَفَرًا ﴿فِي الْأَرْضِ﴾ لِلتِّجَارَةِ وَالْمَعَاشِ لِشُغْلِهِمْ
عَنْهُ بِالْجِهَادِ ﴿يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ﴾ بِحَالِهِمْ ﴿أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ﴾ أَيْ لِتَعَفُّفِهِمْ عَنِ السُّؤَالِ وَتَرْكِهِ
﴿تَعْرِفُهُمْ﴾ يَا مُخَاطَبُ ﴿بِسِيمَاهُمْ﴾ عَلَامَتِهِمْ مِنَ التَّوَاضُعِ وَأَثَرِ الْجَهْدِ ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ﴾
شَيْئًا فَيُلْحِفُونَ ﴿إِلْحَافًا﴾ أَيْ لَا سُؤَالَ لَهُمْ أَصْلًا فَلَا يَقَعُ مِنْهُمْ إِلْحَافٌ وَهُوَ الْإِلْحَاحُ ﴿وَمَا تُنْفِقُوا
مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾﴾ فَمُجَازٍ عَلَيْهِ ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا
وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

270- **Ve nafakadan her ne infak ederseniz,** sadaka ve yahut zekattan hangisini eda ederseniz **veya adaktan her ne adar** ve de onu yerine getirir **iseniz şüphe yok ki, Allah onu bilir** ve de ona karşılık sizi mükafatlandırır. **Ve** zekatı yahut nezri menetmekle ya da harcamayı, yeri olmayan Allah'a masiyet yolunda harcamakla **zalim** olmuş kimse**ler için hiçbir yardımcı,** onları Allah'ın azabından engelleyecek hiç kimse **yoktur.**

271- **Eğer** nafile **sadakaları açıkça yaparsanız** onu açıkça çıkarmak **ne iyi** şey**dir. Ve eğer onları gizlerseniz, ve fakirlere** [öylece] **verirseniz**

o sizin için onu açığa çıkarmaktan ve de zenginlere vermek **daha hayırlıdır.** Farz olan sadakaya gelince; en faziletli olan onu, -kendisine uyulsun ve de töhmet altında kalmasın diye- açıkça vermektir. Ayrıca farz olan sadaka ancak fakirlere verilir. **Ve de sizin günahlarınız**dan bir kısmını **örter.**[1] **Ve Allah yaptıklarınızdan haberdardır.** Onların iç yüzünü de, dış yüzünü bildiği gibi bilir, ona hiç bir şey gizli kalmaz.

Hz. Peygamber efendimiz, Müslüman olmaları için müşriklere sadaka vermekten men edilince şu ayet indi:

272- **O** insa**nları** İslam'a girmeye **eriştirmek, senin üzerine** [bir vecibe] **değildir,** senin görevin sadece tebliğdir. **Ve lâkin Allah** erişmesini **dilediğini** İslam'a girmeye **eriştirir. Ve hayırdan,** maldan **her neyi infak ederseniz, kendi nefsiniz içindir.** Zira onun sevabı kendinizedir. **Ve siz ancak Allah'ın vechini,** sevabını **istemek için infakta bulunursunuz**[2], başka bir dünyevi maksat için değil! **Ve hayırdan her ne infak ederseniz size** karşılığı **ödenir ve siz zulme uğratılmayacaksınız.** Onun karşılığından hiç bir şey eksik bırakılmayacaksınız.

273- [Sadakalar] **O fakirlere ki**[3]**, Allah yolunda kapanmış kalmışlar,** kendilerini cihada hapsetmişler**dir.** Bu ayet Muhacirlerden oluşan kendilerini Kuran öğrenme ve de seriyelerle birlikte (cihada) çıkmaya hazır tutan dört yüz kişilik suffa ashabı hakkında inmiştir. Sürekli cihatla meşgul olduklarından **yeryüzünde** ticaret ve maişet için **dolaşmaya güç yetiremezler. Onların** bu durumunu **bilmeyen,** istemekten **çekindikleri** ve de istemedikleri **için onları zengin kimseler sanarlar.** Ey Muhatap kişi! **Sen onları simalarıyla,** cihat izi ve de tevazu alametleriyle **tanırsın. Onlar insanlardan ısrarla isteyerekten** bir şey **istemezler.** Yani Onlar asla istemezler ve de onlardan ısrarlı istek meydana gelmez.[4] **Ve siz hayırdan her ne infak ederseniz, şüphe yok ki Allah onu tamamen bilir,** onun karşılığını verir.

274- **Onlar ki, mallarını gece ve gündüz, gizli ve âşikâr olarak infak ederler, artık onlar için Rableri katında mükâfatları vardır. Ve onlara bir korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.**

---

[1] يُ نُ كَفِّرُ fiili فَهُوَ nin mahalline atıfla cezimli olarak hem ي hem de ن harfi ile okunmuştur. Ayrıca başlangıç cümlesi olarak merfu olarak da okunmuştur.

[2] Bu, nehiy anlamında bir haberdir.

[3] Hazfedilmiş mübteda olan اَلصَّدَقَاتُ kelimesinin haberidir.

[4] إِلْحَافًا kelimesi إِلْحَاحًا anlamındadır.

KELİME ANLAMI

270- وَمَآ اَنْفَقْتُمْ **Her ne harcarsanız** (Neden harcarsanız?) مِنْ نَفَقَةٍ **Bir harcamadan** أَدَّيْتُمْ Her ne verirseniz (Nedir o verdiğiniz şeyler de?) مِنْ زَكَاةٍ Zekat (Daha?) أَوْ صَدَقَةٍ Ya da sadaka أَوْ نَذَرْتُمْ **Ya da nezrettiyseniz** (Neyi?) مِنْ نَذْرٍ **Bir neziri** فَوَفَّيْتُمْ Ve de yerine getirdiyseniz (Neyi?) بِهِ Onu فَاِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** يَعْلَمُهُ **Bilir onu** فَيُجَازِيكُمْ Ve de karşılık verir (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine وَمَا لِلظَّالِمِينَ **Ve zalimler için yoktur** (Neyle zalim olanlar?) بِمَنْعِ الزَّكَاةِ Zekatı menetmekle (Daha?) وَالنَّذْرِ Ve de nezri أَوْ بِوَضْعِ الْإِنْفَاقِ Ya da harcamayı yapmakla (Nerede?) فِي غَيْرِ مَحَلِّهِ Yapılmaması gereken yerde (Nedir o yapılmaması gereken yer?) مِنْ مَعَاصِي اللّٰهِ Allah'a olan masiyetler (Zalimler için ne yoktur?) مِنْ اَنْصَارٍ **Bir yardımcı** مَانِعِينَ لَهُمْ Onları engelleyen (Neden engelleyen?) مِنْ عَذَابِهِ Azabından

271- اِنْ تُبْدُوا **Eğer açığa çıkarırsanız** تُظْهِرُوا İzhar ederseniz (Neyi?) اَلصَّدَقَاتِ **Sadakaları** أَيْ النَّوَافِلَ Yani nafileleri فَنِعِمَّا هِيَ **O ne güzeldir** أَيْ نِعْمَ شَيْئًا Yani ne güzel şeydir (Ne?) إِبْدَاؤُهَا Onu açığa çıkarmak وَاِنْ تُخْفُوهَا **Ve de eğer onları gizlerseniz** تُسِرُّوهَا Saklarsanız (Daha?) وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَآءَ **Ve de onları fakirlere verirseniz** فَهُوَ **İşte o** (Nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kim için daha hayırlıdır?) لَكُمْ **Sizin için** (Neden daha hayırlıdır?) مِنْ إِبْدَائِهَا Onu açığa çıkarmaktan (Daha?) وَإِيتَائِهَا Ve onu vermekten (Kime?) الْأَغْنِيَاءَ Zenginlere أَمَّا صَدَقَةُ الْفَرْضِ Farz olan sadaka gelince فَالْأَفْضَلُ En iyi olan (Nedir?) إِظْهَارُهَا Onları açığa çıkarmaktır (Niçin açığa çıkarmak daha iyidir?) لِيُقْتَدَى Uyulsun diye (Kime?) بِهِ Kendisine (Daha niçin?) وَلِئَلَّا يُتَّهَمَ (Ve de zekat vermemekle) İtham edilmesin diye وَإِيتَاؤُهَا الْفُقَرَاءَ Ve de onu fakirlere vermek de (Nedir?) مُتَعَيِّنٌ Belirlenmiştir وَيُكَفِّرُ **Ve örter** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْيَاءِ Ya ile (Daha?) وَالنُّونِ Ve nun ile de (nükeffir şeklinde okundu) (Ne olduğu halde böyle nun ile okundu?) مَجْزُومًا Cezm olduğu halde (Neyle böyle okundu?) بِالْعَطْفِ Atıfla (Ne üzerine atıfla?) عَلَى مَحَلِّ فَهُوَ Fehüve'nin mahalli üzerine (Daha ne olduğu halde nun ile okundu?) وَمَرْفُوعًا Ve merfu olduğu halde (Ne üzerine böyle merfu okundu?) عَلَى الْإِسْتِئْنَافِ İstinaf/başlangıç cümlesi olmak üzere (Kimden örter?) عَنْكُمْ **Sizden** (Neyi örter?) مِنْ بَعْضِ سَيِّئَاتِكُمْ **Günahlarınızdan** bir kısmını وَاللّٰهُ **Allah** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızdan** (Nedir?)

خَبِيرٌ **Haberdardır** عَالِمٌ Bilir (Neyi bilir?) بِبَاطِنِهِ Onların gizlisini (Ne gibi bilir?) كَظَاهِرِهِ Açıkta olanı bildiği gibi لَا يَخْفَى Gizli kalmaz (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Ne gizli kalmaz?) شَيْءٌ Hiçbir şey (Neden olan hiçbir şey?) مِنْهُ Yaptıklarınızdan

272- وَلَمَّا مُنِعَ Ne zaman ki menedildi (Kim?) صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Neden men edildi?) مِنَ التَّصَدُّقِ Sadaka vermekten (Kime?) عَلَى الْمُشْرِكِينَ Müşriklere (Niçin sadaka vermekten?) لِيُسْلِمُوا Müslüman olsunlar diye نَزَلَ İndi: لَيْسَ **Değildir** (Kim üzerine?) عَلَيْكَ **Senin üzerine** (Ne senin üzerine değildir?) هُدَاهُمْ **Onları doğruya eriştirmek** أَيِ النَّاسِ Yani insanları (Neye eriştirmek?) إِلَى الدُّخُولِ Girmeye (Nereye girmeye?) فِي الْإِسْلَامِ İslam'a إِنَّمَا عَلَيْكَ Senin üzerine ancak vardır (Ne?) الْبَلَاغُ Ulaştırmak/bildirmek وَلٰكِنَّ اللهَ **Şu kadarı var ki Allah** يَهْدِي **Doğruya eriştirir** (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) هِدَايَتَهُ Erişmesini (Neye erişmesini?) إِلَى الدُّخُولِ Girmeye (Nereye girmeye?) فِيهِ Ona وَمَا تُنْفِقُوا **Her ne harcarsanız** (Neden harcarsanız?) مِنْ خَيْرٍ **Hayırdan** مَالٍ Maldan فَلِأَنْفُسِكُمْ **Kendiniz içindir** (Niçin kendiniz içindir?) لِأَنَّ ثَوَابَهُ Çünkü onun sevabı (Nedir?) لَهَا Kendinizedir وَمَا تُنْفِقُونَ **Ve harcamıyorsunuz** إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ **Ancak Allah'ın vechini aramak için** أَيْ ثَوَابِهِ Yani onun sevabını لَا غَيْرِهِ Başka bir şeyi değil (Neden olan başka bir şey?) مِنْ أَغْرَاضِ الدُّنْيَا Dünyanın geçici şeylerinden (Bu cümle nedir?) خَبَرٌ Haber cümlesidir (Öyle haber cümlesi ki) بِمَعْنَى النَّهْيِ Nehiy anlamında وَمَا تُنْفِقُوا **Ve her ne harcarsanız** (Neden?) مِنْ خَيْرٍ **Hayırdan** يُوَفَّ **Verilir** (Kime?) إِلَيْكُمْ **Size** (Ne?) جَزَاؤُهُ Onun karşılığı وَأَنْتُمْ **Halbuki siz** لَا تُظْلَمُونَ **Zulme uğramazsınız** تُنْقَصُونَ Eksiltilmezsiniz (Neden eksiltilmezsiniz?) مِنْهُ Onun karşılığından (Neyi eksiltilmezsiniz?) شَيْئًا Hiçbir şey وَالْجُمْلَتَانِ Her iki cümle de (Nedir?) تَأْكِيدٌ لِلْأُولَى Birincisini tekittir

273- لِلْفُقَرَاءِ **Fakirler içindir** (Bu kelime nedir?) خَبَرُ مُبْتَدَإٍ مَحْذُوفٍ Hazfedilmiş mübtedanın haberidir أَيِ الصَّدَقَاتُ Yani "Sadakalar fakirler içindir" demektir الَّذِينَ **Öyle fakirler ki** أُحْصِرُوا **Kapanıp-kaldılar** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda** أَيْ حَبَسُوا Yani hapsettiler (Kimi?) أَنْفُسَهُمْ Kendilerini (Ne üzerine hapsettiler?) عَلَى الْجِهَادِ Cihat üzerine نَزَلَتْ Bu ayet indi (Kim hakkında?) فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ Suffa ehli hakkında وَهُمْ

Onlar (Nedir?) أَرْبَعمِائَةٍ Dört yüz kişidir (Kimden?) مِنَ الْمُهَاجِرِينَ Muhacirlerden أَرْصَدُوا Hazırlandılar (Niçin?) لِتَعَلُّمِ الْقُرْآنِ Kuran öğrenmek için (Daha?) وَالْخُرُوجِ Ve çıkmak için (Kimle birlikte?) مَعَ السَّرَايَا Seriyelerle birlikte لَا يَسْتَطِيعُونَ **Güç yetiremezler** (Neye?) ضَرْبًا **Dolaşmaya** سَفَرًا Yolculuğa (Nerede dolaşmaya?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** (Niçin dolaşmaya?) لِلتِّجَارَةِ Ticaret için (Daha?) وَالْمَعَاشِ Ve maişet için (Niçin bunlar için dolaşamazlar?) لِشُغْلِهِمْ عَنْهُ Onlardan meşgul oldukları için (Neyle meşgul oldukları için?) بِالْجِهَادِ Cihatla **يَحْسَبُهُمُ Onları sanır** (Kim?) اَلْجَاهِلُ **Bilmeyen** (Neyi bilmeyen?) بِحَالِهِمْ Onların halini (Ne sanır?) اَغْنِيَآءَ **Zenginler sanır** (Neden dolayı böyle sanır?) مِنَ التَّعَفُّفِ **İffetlerinden dolayı** أَيْ لِتَعَفُّفِهِمْ Yani çekindikleri için (Neden?) عَنِ السُّؤَالِ İstemekten (Daha neden dolayı onları zengin sanır?) وَتَرْكِهِ İstemeyi terk etmelerinden dolayı **تَعْرِفُهُمْ Sen tanırsın onları** يَا مُخَاطَبُ Ey muhatap! (Neyle tanırsın?) **بِسِيمٰهُمْ Onların simalarıyla** عَلَامَتِهِمْ Onların alametleriyle tanırsın (Nedendir o alametler?) مِنَ التَّوَاضُعِ Tevazudan (Daha?) وَأَثَرِ الْجَهْدِ Ve cihat eserinden **لَا يَسْـَٔلُونَ İstemezler** (Kimden?) **اَلنَّاسَ İnsanlardan** (Ne istemezler?) شَيْئًا Hiçbir şey فَيُلْحِفُونَ Ve de ısrarla istemezler (Nasıl?) **اِلْحَافًا Israrla isteyerekten** أَيْ لَا سُؤَالَ Yani isteme yoktur (Kim için?) لَهُمْ Onlar için أَصْلًا Asla فَلَا يَقَعُ Meydana gelmez (Kimden?) مِنْهُمْ Onlardan (Ne?) إِلْحَافٌ Israrla isteme وَهُوَ Bu "İlhaf" (Nedir?) الْإِلْحَاحُ "İlhah" anlamındadır **وَمَا تُنْفِقُوا Her ne harcarsanız** (Neden?) **مِنْ خَيْرٍ Hayırdan** **فَاِنَّ اللّٰهَ Şüphesiz ki Allah** **بِهٖ Onu** (Nedir?) **عَلِيمٌ Hakkıyla bilendir** فَمُجَازٍ Ve de karşılık verendir (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine

274- **اَلَّذِينَ O kimseler ki** **يُنْفِقُونَ Harcıyorlar** (Neyi?) **اَمْوَالَهُمْ Mallarını** (Ne vakit harcıyorlar?) **بِالَّيْلِ Geceleyin** (Daha?) **وَالنَّهَارِ Ve gündüzleyin** (Nasıl harcıyorlar?) **سِرًّا Gizli harcamayla** (Daha?) **وَعَلَانِيَةً Ve açık harcamayla** **فَلَهُمْ Onlar için vardır** (Ne?) **اَجْرُهُمْ Onların ecirleri** (Nerede?) **عِنْدَ رَبِّهِمْ Rableri katında** (Daha?) **وَلَا خَوْفٌ Ve korku da yoktur** (Kim üzerine?) **عَلَيْهِمْ Onlar üzerine** (Daha?) **وَلَا هُمْ Ve onlar değillerdir de** (Ne değillerdir?) **يَحْزَنُونَ Üzülecekler**

﴿اَلَّذِينَ يَاْكُلُونَ الرِّبٰوا﴾ أَيْ يَأْخُذُونَهُ وَهُوَ الزِّيَادَةُ فِي الْمُعَامَلَةِ بِالنُّقُودِ وَالْمَطْعُومَاتِ فِي الْقَدْرِ
أَوِ الْأَجَلِ ﴿لَا يَقُومُونَ﴾ مِنْ قُبُورِهِمْ ﴿اِلَّا﴾ قِيَامًا ﴿كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ﴾ يَصْرَعُهُ
﴿الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ﴾ اَلْجُنُونِ بِهِمْ مُتَعَلِّقٌ بِيَقُومُونَ ﴿ذٰلِكَ﴾ الَّذِي نَزَلَ بِهِمْ ﴿بِأَنَّهُمْ﴾
بِسَبَبِ أَنَّهُمْ ﴿قَالُوا اِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا﴾ فِي الْجَوَازِ وَهٰذَا مِنْ عَكْسِ التَّشْبِيهِ مُبَالَغَةً فَقَالَ
تَعَالَى رَدًّا عَلَيْهِمْ ﴿وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا فَمَنْ جَاءَهُ﴾ بَلَغَهُ ﴿مَوْعِظَةٌ﴾ وَعْظٌ ﴿مِنْ
رَبِّهِ فَانْتَهٰى﴾ عَنْ أَكْلِهِ ﴿فَلَهُ مَا سَلَفَ﴾ قَبْلَ النَّهْيِ أَيْ لَا يُسْتَرَدُّ مِنْهُ ﴿وَاَمْرُهُ﴾ فِي الْعَفْوِ عَنْهُ
﴿اِلَى اللّٰهِ وَمَنْ عَادَ﴾ اِلَى أَكْلِهِ مُشَبِّهًا لَهُ بِالْبَيْعِ فِي الْحِلِّ ﴿فَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾﴾ ﴿يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا﴾ يَنْقُصُهُ وَيُذْهِبُ بَرَكَتَهُ ﴿وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ﴾ يَزِيدُهَا
وَيُنْمِيهَا وَيُضَاعِفُ ثَوَابَهَا ﴿وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ﴾ بِتَحْلِيلِ الرِّبَا ﴿اَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾﴾ فَاجِرٍ بِأَكْلِهِ
أَيْ يُعَاقِبُهُ ﴿اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾﴾ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا﴾
اُتْرُكُوا ﴿مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبٰٓوا اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾﴾ صَادِقِينَ فِي إِيمَانِكُمْ فَإِنَّ مِنْ شَأْنِ الْمُؤْمِنِ
اِمْتِثَالَ أَمْرِ اللّٰهِ تَعَالَى، نَزَلَتْ لَمَّا طَالَبَ بَعْضُ الصَّحَابَةِ بَعْدَ النَّهْيِ بِرِبًا كَانَ لَهُ قَبْلُ ﴿فَاِنْ لَمْ
تَفْعَلُوا﴾ مَا أُمِرْتُمْ بِهِ ﴿فَاْذَنُوا﴾ اِعْلَمُوا ﴿بِحَرْبٍ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ﴾ لَكُمْ فِيهِ تَهْدِيدٌ شَدِيدٌ
لَهُمْ وَلَمَّا نَزَلَتْ قَالُوا لَا يَدَ لَنَا بِحَرْبِهِ ﴿وَاِنْ تُبْتُمْ﴾ رَجَعْتُمْ عَنْهُ ﴿فَلَكُمْ رُؤُسُ﴾ أُصُولُ ﴿اَمْوَالِكُمْ
لَا تَظْلِمُونَ﴾ بِزِيَادَةٍ ﴿وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾﴾ بِنَقْصٍ ﴿وَاِنْ كَانَ﴾ وَقَعَ غَرِيمٌ ﴿ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ﴾
لَهُ أَيْ عَلَيْكُمْ تَأْخِيرُهُ ﴿اِلٰى مَيْسَرَةٍ﴾ بِفَتْحِ السِّينِ وَضَمِّهَا أَيْ وَقْتِ يُسْرٍ ﴿وَاَنْ تَصَدَّقُوا﴾
بِالتَّشْدِيدِ عَلَى إِدْغَامِ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الصَّادِ وَبِالتَّخْفِيفِ عَلَى حَذْفِهَا [وَاَنْ تَصَدَّقُوا] أَيْ تَتَصَدَّقُوا
عَلَى الْمُعْسِرِ بِالْإِبْرَاءِ ﴿خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾﴾ أَنَّهُ خَيْرٌ فَافْعَلُوهُ فِي الْحَدِيثِ
"مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ أَظَلَّهُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ" رَوَاهُ مُسْلِمٌ ﴿وَاتَّقُوا يَوْماً
تُرْجَعُونَ﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ تُرَدُّونَ وَلِلْفَاعِلِ تَسِيرُونَ ﴿فِيهِ اِلَى اللّٰهِ﴾ هُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ﴿ثُمَّ تُوَفّٰى﴾
فِيهِ ﴿كُلُّ نَفْسٍ﴾ جَزَاءَ ﴿مَا كَسَبَتْ﴾ عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ وَشَرٍّ ﴿وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾﴾
بِنَقْصِ حَسَنَةٍ أَوْ زِيَادَةِ سَيِّئَةٍ

TÜRKÇE ANLAMI

275- **O kimseler ki, faizi yerler,** yani nakitlerde ya da yiyecek maddelerinde miktar ya da süredeki fazlalığı alırlar, **onlar** kabirlerinden **kalkamazlar, ancak** kendisindeki **delilikten**[1]**; şeytanın çarpmış,** yere çalmış **olduğu bir şahs**ın

[1] Bu kelime يقومون fiiline taalluk eder.

kalkışı **gibi kalkarlar.** Onların başlarına gelen **bu** durum **ise onların,** "Caiz olma hususunda **alış veriş, tıpkı faiz gibidir**[1]**,"demeleri** sebebiy**ledir.** Allah teala onlara ret olarak demiştir ki: **Halbuki, Allah alış-verişi helâl, faizi ise haram kılmıştır. Her kim ki, kendisine Rabbinden bir öğüt,** bir vaaz **gelip** ulaşır **da, faiz** yemeye **son verirse,** yasaklama gelmeden **önce aldığı, kendisinedir,** bu ondan geri istenmez.. **Ve onun** bu günahtan affedilmesi **işi Allah'adır. Ve her kim** helal olma konusunda onu alış-verişe benzeterek **tekrar faiz** yemeye **dönerse işte onlar ateş halkıdır, onlar orada ebedî kalacaklardır.**

276- **Allah faizi mahveder,** onu eksiltip, bereketini giderir, **sadakaları ise artırır,** fazlalaştırır, büyütür ve de ecrini katlar. **Ve Allah,** faizi helal kabul etmek suretiyle **ısrarcı,** ve de faiz yemekle **günahkar,** facir olan **kafirleri sevmez,** yani onları cezalandırır.

277- **O kimseler ki, imân ettiler ve iyi amellerde bulundular ve namazlarını doğruca kıldılar, zekâtlarını da verdiler. İşte onlar için Rableri katında mükâfatları vardır ve onlar için hiçbir korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.**

278- **Ey imân edenler! Allah'tan korkunuz! Eğer siz mü'min kimseler iseniz,** imanınızda sadıksanız **faizden arta kalanı da bırakınız,** terk ediniz. Zira Allah teala'nın emirlerine uymak, mümin kimsenin şanındadır. Bu ayet, faize dair gelen yasaklamadan sonra daha önceleri kendisine ait olan bir faizi talep eden bazı sahabe hakkında inmiştir.

279- **Eğer** kendisiyle emredildiğiniz şeyi **yapmazsanız Allah ile Resûlü tarafından** size karşı **olan bir savaşı kesin olarak bilin.** Bu ayette şiddetli bir tehdit vardır. Bu ayeti kerime indiğinde o sahabeler: "Allah ile savaşmaya bizim gücümüz yetmez" dediler. **Ve eğer tövbe edip,** faizi almaktan vazgeçip-dön**erseniz sermayeniz olan mallar,** ana paranız **sizindir. Ne** fazla almak suretiyle **zulüm edersiniz ne de** az almak suretiyle **zulme uğrarsınız.**

280- **Ve eğer o, darda olan** borçlu **biri ise o halde genişlik** kolaylık **vaktine**[2] **kadar** onu **beklemeniz,** ve de borcunu ertelemeniz gerekir. **Ve sadaka**

---

[1] Burada mübalağa olsun diye aks-i teşbih yapılmıştır. [Aksi teşbih veya diğer adıyla teşbih-i maklub, "benzetme yönünün, benzetilende (müşebbeh), kendisine benzetilen (müşebbehün bih)den daha kuvvetli ve daha belirgin olduğunu iddia ederek, benzetileni, kendisine benzetilen haline getirerek yapılan teşbih/benzetmedir. Bkz. et-Taftazani, Muhtasarul Me'ânî, 303. Ali el-Carim, Mustafa el-Emin, el-Belâgatül-Vâzıha, 60.]

[2] مَيْسَرَة kelimesindeki س harfi hem fetha, hem de (مَيْسُرَة şeklinde) zamme ile okunmuştur.

olarak vermeniz[1] zorda kalan bu kişinin borcunu düşürerek ona tasaddukta bulunmanız **sizin için hayırlıdır, eğer** sizin için daha hayırlı olduğunu **bilirseniz,** onu hemen yapın! İmam Müslim'in rivayet ettiği bir hadisi şerifte: *"Her kim zorda kalmış bir borçluya mühlet verir veya onun borcunu düşürürse, yalnız kendisinin gölgesinin bulunacağı bir günde Allah teala onu gölgesinde gölgelendirir"* buyurulmuştur.

281- **Ve o** kıyamet **günden korkunuz ki, o günde Allah'a döndürülecek-sinizdir.**[2] **Sonra** o günde **herkese kazan**ıp, işle**miş olduğu** iyilik ve kötülüğün karşılığı **tamamen verilecektir. Ve onlara** bir iyiliklerinin azaltılması veya bir kötülüklerinin fazlalaştırılması şeklinde **zulmedilmeyecektir.**

KELİME ANLAMI

275- اَلَّذِينَ **O kimseler ki** يَأْكُلُونَ **Yiyorlar** (Neyi?) اَلرِّبٰوا **Faizi** أَيْ يَأْخُذُونَهُ Yani onu alıyorlar وَهُوَ O riba (Nedir?) اَلزِّيَادَةُ Fazlalıktır (Neredeki?) فِي الْمُعَامَلَةِ Muamelelerdeki (Neyle olan muameleler?) بِالنُّقُودِ Nakitlerle (Daha neyle olan?) وَالْمَطْعُومَاتِ Yiyecek maddeleriyle (Neredeki fazlalıktır?) فِي الْقَدْرِ Miktarda (Daha?) أَوِ الْأَجَلِ Ya da sürede لَا يَقُومُونَ **Kalkmazlar** (Nereden?) مِنْ قُبُورِهِمْ Kabirlerinden إِلَّا **Ancak (kalkarlar)** (Nasıl?) قِيَامًا bir kalkışla ki كَمَا يَقُومُ **Kalktığı gibi** (Kim?) اَلَّذِي **O kimse ki** يَتَخَبَّطُهُ **Çarpıyor onu** يَصْرَعُهُ Yere çalıyor onu (Kim çarpıyor?) اَلشَّيْطَانُ **Şeytan** (Neden kalkıyorlar?) مِنَ الْمَسِّ **Delilikten** اَلْجُنُونِ بِهِمْ Kendilerindeki Mecnunluktan (Bu kelime nedir?) مُتَعَلِّقٌ Taalluk eder (Neye taalluk eder?) بِيَقُومُونَ "Yakûmûne" fiiline ذٰلِكَ **İşte bu** اَلَّذِي O şey ki نَزَلَ İndi (Kime?) بِهِمْ Onlara (Ne sebebiyledir?) بِأَنَّهُمْ **Onların olmalarıyla** بِسَبَبِ أَنَّهُمْ Onların olmalarından sebep قَالُوٓا **Demiş olmalarından** إِنَّمَا الْبَيْعُ **Alışveriş** (Nedir?) مِثْلُ الرِّبٰوا **Faiz gibidir** (Ne hususta?) فِي الْجَوَازِ Caizlik hususunda وَهٰذَا Bu (Nedir?) مِنْ عَكْسِ التَّشْبِيهِ Aks-i teşbihtir (Niçin aks-i teşbih yapılmıştır?) مُبَالَغَةً Mübalağa olsun için فَقَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala (Niçin dedi?) رَدًّا Ret olsun için

[1] تَصَدَّقُوا fiili, hem kelimenin aslında bulunan ت harfinin, ص harfine idgam edilmesi ile ve de şeddeli olarak; hem de ت harfi hazfedilerek şeddesiz olarak (تَصَدَقُوا şeklinde) okunmuştur.

[2] تُرْجَعُونَ fiili meful için bina edilerek (meçhul olarak) okunmuş olup, "Döndürüleceksiniz" anlamındadır. Fail için bina edilerek (malum olarak) da okunmuş olup, bu durumda anlamı "varacaksınız" şeklindedir.

(Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine وَاَحَلَّ **Ve helal kıldı** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) اَلْبَيْعَ **Alışverişi** (Daha?) وَحَرَّمَ **Ve de haram kıldı** (Neyi?) اَلرِّبٰوا **Faizi** فَمَنْ **Her kim** جَاءَهُ **Ona gelirse** بَلَغَهُ Ulaşırsa (Ne?) مَوْعِظَةٌ **Bir öğüt** وَعْظٌ Bir vaaz (Kimden gelirse?) مِنْ رَبِّهٖ **Rabbinden** فَانْتَهٰى **Ve de son verir-vazgeçerse** (Neden?) عَنْ اَكْلِهِ Faiz yemekten فَلَهُ **Onun için vardır** (Ne?) مَا **O şey ki** سَلَفَ **Geçti** (Ne vakit?) قَبْلَ النَّهْيِ Nehiyen önce أَيْ لَا يُسْتَرَدُّ Yani geri istenmez o faizler (Kimden geri istenmez?) مِنْهُ Ondan وَاَمْرُهُ **Ve onun işi de** (Ne konuda?) فِي الْعَفْوِ (Günahların) Affedilmesi konusunda (Kimden?) عَنْهُ O kişiden (Kimedir onun işi?) اِلَى اللّٰهِ **Allah'adır** وَمَنْ **Ve her kim de** عَادَ **dönerse** (Neye?) اِلٰى اَكْلِهِ Onu yemeğe (Ne olduğu halde dönerse?) مُشَبِّهًا Benzeterek (Neyi?) لَهُ O faizi (Neye benzeterek?) بِالْبَيْعِ Alışverişe (Ne konuda?) فِي الْحِلِّ Helallik konusunda فَاُولٰٓئِكَ **İşte onlar** (Kimdir?) اَصْحَابُ النَّارِ **Ateş halkıdır** هُمْ **Onlar** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar**

276- يَمْحَقُ **Tüketir/mahveder** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) اَلرِّبٰوا **Faizi** يَنْقُصُهُ Onu eksiltir (Daha?) وَيُذْهِبُ Ve götürür (Neyi?) بَرَكَتَهُ Bereketini (Daha ne yapar?) وَيُرْبِي **Ve artırır** (Neyi?) اَلصَّدَقَاتِ **Sadakaları** يَزِيدُهَا Onları ziyade eder (Daha?) وَيُنْمِيهَا Ve büyütür (Daha?) وَيُضَاعِفُ Ve katlar (Neyi?) ثَوَابَهَا Onların sevabını وَاللّٰهُ **Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** (Kimi?) كُلَّ كَفَّارٍ **Tüm ısrarcı kafirleri** (Neyle kafir olanlar?) بِتَحْلِيلِ الرِّبَا Faizi helal kılmakla (Öyle kafirler ki) اَثِيمٍ **Israrcı günahkar olan** فَاجِرٍ Facir olan (Neyle facir olan?) بِأَكْلِهِ Onu yemekle أَيْ يُعَاقِبُهُ Yani onu cezalandırır

277- اِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Daha?) وَعَمِلُوا **Ve işlediler** (Neyi?) اَلصَّالِحَاتِ **İyi işleri** (Daha?) وَاَقَامُوا **Ve dosdoğru kıldılar** (Neyi?) اَلصَّلٰوةَ **Namazı** (Daha?) وَاٰتَوُا **Ve verdiler** (Neyi?) اَلزَّكٰوةَ **Zekatı** لَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) اَجْرُهُمْ **Onların ecirleri** (Nerede?) عِنْدَ رَبِّهِمْ **Rableri katında** (Ne?) وَلَا خَوْفٌ **Ve korku da yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar değillerdir de** (Ne değillerdir?) يَحْزَنُونَ **Üzülecekler**

278- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** اتَّقُوا **Korkun** (Kimden?) اَللّٰهَ **Allah'tan** (Ne?) وَذَرُوا **Ve bırakın** اُتْرُكُوا Terk edin (Neyi bırakın?) مَا **O şeyi ki** بَقِيَ **Kaldı**

(Nedendir o kalan şey?) مِنَ الرِّبٰوٓا **Faizden** إِنْ كُنْتُمْ **Şayet iseniz** مُؤْمِنِينَ **Müminler** صَادِقِينَ Doğru kimseler (Nerede?) فِي إِيمَانِكُمْ İmanlarınızda فَإِنَّ مِنْ شَأْنِ الْمُؤْمِنِ Zira müminin şanındandır (Ne?) إِمْتِثَالَ أَمْرِ اللهِ تَعَالَى Allah tealanın emrine sarılmak نَزَلَتْ İnmiştir bu ayet (Ne vakit?) لَمَّا طَالَبَ Ne zaman ki istedi (Kim?) بَعْضُ الصَّحَابَةِ Bazı sahabeler (Ne vakit?) بَعْدَ النَّهْيِ Nehiyden sonra (Neyi istedi?) بِرِبًا O faizi ki كَانَ İdi (Kim için?) لَهُ Onun için (Ne vakit?) قَبْلُ Bundan önce

279- فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا **Şayet yapmazsanız** (Neyi?) مَا أُمِرْتُمْ بِهِ Kendisiyle emredildiğiniz şeyi فَأْذَنُوا اِعْلَمُوا **Kesin olarak bilin** (Neyi?) بِحَرْبٍ **Bir harbi** (Öyle harp ki) مِنَ اللهِ **Allah'tan olan** (Daha?) وَرَسُولِهِ **Ve onun rasulünden olan** (Kime olan savaş?) لَكُمْ Size فِيهِ Bunda vardır (Ne?) تَهْدِيدٌ شَدِيدٌ Şiddetli tehdit (Kime?) لَهُمْ Onlara وَلَمَّا نَزَلَتْ Ne zaman ki indi قَالُوا Dediler ki لَا يَدَ El/güç yok (Kim için?) لَنَا Bizim için (Neye güç yok?) بِحَرْبِهِ Onunla harp etmeye وَإِنْ تُبْتُمْ **Ve eğer Tevbe ederseniz** رَجَعْتُمْ Dönerseniz (Neden?) عَنْهُ Ondan (faizden) فَلَكُمْ **Sizin için vardır** (Ne?) رُؤُسُ أُصُولُ اَمْوَالِكُمْ **Baş,** asıl **mallarınız** لَا تَظْلِمُونَ **Zulmetmezsiniz** (Neyle?) بِزِيَادَةٍ Bir fazlalık ile (Daha?) وَلَا تُظْلَمُونَ **Ve zulme de uğramazsınız** (Neyle?) بِنَقْصٍ Bir noksanlık ile

280- وَإِنْ كَانَ **Eğer olduysa** (Kim?) وَقَعَ غَرِيمٌ Borçlu olduysa (Öyle borçlu ki) ذُو عُسْرَةٍ **Darlıkta olan** فَنَظِرَةٌ **O zaman beklemek vardır!** (Kimi?) لَهُ Onu أَيْ عَلَيْكُمْ Yani size gerekir (Ne?) تَأْخِيرُهُ Onu ertelemek (Ne vakte kadar beklemek?) اِلَى مَيْسَرَةٍ **Kolaylık (zamanın)a kadar** (Bu kelime ne ile okundu?) بِفَتْحِ السِّينِ Sin harfinin fethasıyla (Daha?) وَضَمِّهَا Ve zammesiyle أَيْ وَقْتِ يُسْرٍ Yani kolaylık vaktine kadar demektir وَأَنْ تَصَدَّقُوا **Ve sizin sadaka vermeniz** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّشْدِيدِ Şedde ile (Ne üzerine şeddeli okundu?) عَلَى إِدْغَامِ التَّاءِ Te harfinin idgam edilmesi üzerine (Neredeki te?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye idgam edilmesiyle?) فِي الصَّادِ Sad harfine (Daha ne ile okundu?) وَبِالتَّخْفِيفِ Ve şeddesiz okundu (Ne üzerine böyle şeddesiz okundu?) عَلَى حَذْفِهَا Te harfinin hazfedilmesi üzerine أَيْ تَتَصَدَّقُوا Yani sadaka vermeniz (Kim üzerine?) عَلَى الْمُعْسِرِ Zorda kalan üzerine (Neyle sadaka vermeniz?) بِالْإِبْرَاءِ Borçtan düşürmek suretiyle (Nedir sizin sadaka vermeniz?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için**

إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** تَعْلَمُونَ **Biliyorsunuz** أَنَّهُ Ki o (Nedir?) خَيْرٌ Daha hayırlıdır فَافْعَلُوهُ Öyleyse onu yapın فِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle rivayet edilmiştir ki مَنْ أَنْظَرَ "Her kim mühlet verirse (Kime?) مُعْسِرًا Zorda kalan birine أَوْ وَضَعَ Ya da düşürürse (Kimden?) عَنْهُ Ondan أَظَلَّهُ Onu gölgelendirir (Kim?) اللّٰهُ Allah (Nerede?) فِي ظِلِّهِ Gölgesinde (Ne vakit?) يَوْمَ لَا ظِلَّ Gölge olmadığı günde إِلَّا ظِلُّهُ Ancak onun gölgesinin olduğu günde رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) مُسْلِمٌ Müslim

281- وَاتَّقُوا **Ve sakının** (Neden?) يَوْماً **Bir günden ki** تُرْجَعُونَ **Döndürüleceksiniz** (Neyle okundu bu kelime?) بِالْبِنَاءِ Bina edilerek/kurularak (Ne için bina edilerek?) لِلْمَفْعُولِ Meful için(yani meçhul olarak) (Ne olduğu halde böyle okundu?) تُرَدُّونَ "Geri çevrileceksiniz" anlamında (Daha ne için bina edilerek okundu?) وَلِلْفَاعِلِ Fail için (Ne olduğu halde böyle okundu bu kelime?) تَسِيرُونَ Döneceksiniz/varacaksınız anlamında **(Nerede döndürüleceksiniz?)** فِيهِ **O günde** (Kime döndürüleceksiniz?) إِلَى اللّٰهِ **Allah'a** هُوَ O gün (Nedir?) يَوْمُ الْقِيَامَةِ Kıyamet günüdür ثُمَّ تُوَفَّى **Sonra da ödenecek** (Nerede?) فِيهِ O günde (Kim?) كُلُّ نَفْسٍ **Her nefis** (Neyi ödenecek?) جَزَاءَ مَا كَسَبَتْ **Kazandığı şeyin** karşılığını عَمِلَتْ Yaptığı şeyin (Nedendir onun yaptığı şey?) مِنْ خَيْرٍ Hayırdan (Daha?) وَشَرٍّ Ve de şerden وَهُمْ **Halbuki onlar** لَا يُظْلَمُونَ **Zulme uğramazlar** (Nasıl zulme uğramazlar?) بِنَقْصِ حَسَنَةٍ Bir iyiliklerinin eksiltilmesiyle (Daha?) أَوْ زِيَادَةِ سَيِّئَةٍ Ve bir kötülüklerinin fazlalaştırılmasıyla

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا تَدَايَنْتُمْ﴾ تَعَامَلْتُمْ ﴿بِدَيْنٍ﴾ كَسَلَمٍ وَقَرْضٍ ﴿اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى﴾
مَعْلُومٍ ﴿فَاكْتُبُوهُ﴾ اِسْتِيثَاقًا وَدَفْعًا لِلنِّزَاعِ ﴿وَلْيَكْتُبْ﴾ كِتَابَ الدَّيْنِ ﴿بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ﴾
صبِالْحَقِّ فِي كِتَابَتِهِ لَا يَزِيدُ فِي الْمَالِ وَالْأَجَلِ وَلَا يَنْقُصُ ﴿وَلَا يَأْبَ﴾ يَمْتَنِعَ ﴿كَاتِبٌ﴾ مِنْ ﴿اَنْ يَكْتُبَ﴾
إِذَا دُعِيَ إِلَيْهَا ﴿كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ﴾ أَيْ فَضَّلَهُ بِالْكِتَابَةِ فَلَا يَبْخَلْ بِهَا، وَالْكَافُ مُتَعَلِّقَةٌ بِيَأْبَ
﴿فَلْيَكْتُبْ﴾ تَأْكِيدٌ ﴿وَلْيُمْلِلِ﴾ يُمِلَّ الْكَاتِبَ ﴿الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ﴾ الدَّيْنُ لِأَنَّهُ الْمَشْهُودُ عَلَيْهِ
فَيُقِرَّ لِيُعْلَمَ مَا عَلَيْهِ ﴿وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهُ﴾ فِي إِمْلَائِهِ ﴿وَلَا يَبْخَسْ﴾ يَنْقُصْ ﴿مِنْهُ﴾ أَيِ الْحَقِّ
﴿شَيْئًا فَاِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهاً﴾ مُبَذِّرًا ﴿اَوْ ضَعِيفاً﴾ عَنِ الْإِمْلَاءِ لِصِغَرٍ أَوْ كِبَرٍ
﴿اَوْ لَا يَسْتَطِيعُ اَنْ يُمِلَّ هُوَ﴾ لِخَرَسٍ أَوْ جَهْلٍ بِاللُّغَةِ أَوْ نَحْوِ ذٰلِكَ ﴿فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ﴾ مُتَوَلِّي
أَمْرِهِ مِنْ وَالِدٍ وَوَصِيٍّ وَقَيِّمٍ وَمُتَرْجِمٍ ﴿بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا﴾ أَشْهِدُوا عَلَى الدَّيْنِ ﴿شَهِيدَيْنِ﴾
شَاهِدَيْنِ ﴿مِنْ رِجَالِكُمْ﴾ أَيْ بَالِغِي الْمُسْلِمِينَ الْأَحْرَارِ ﴿فَاِنْ لَمْ يَكُونَا﴾ أَيِ الشَّهِيدَانِ ﴿رَجُلَيْنِ
فَرَجُلٌ وَامْرَاَتَانِ﴾ يَشْهَدُونَ ﴿مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَآءِ﴾ لِدِينِهِ وَعَدَالَتِهِ وَتَعَدُّدُ النِّسَاءِ لِأَجْلِ
﴿اَنْ تَضِلَّ﴾ تَنْسَى ﴿اِحْدٰيهُمَا﴾ الشَّهَادَةَ لِنَقْصِ عَقْلِهِنَّ وَضَبْطِهِنَّ ﴿فَتُذْكِرَ﴾ بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ
[فَتُذَكِّرَ] ﴿اِحْدٰيهُمَا﴾ الذَّاكِرَةُ ﴿الْاُخْرٰى﴾ النَّاسِيَةَ، وَجُمْلَةُ الْإِذْكَارِ مَحَلُّ الْعِلَّةِ أَيْ لِتُذْكِرَ
إِنْ ضَلَّتْ وَدَخَلَتْ عَلَى الضَّلَالِ لِأَنَّهُ سَبَبُهُ وَفِي قِرَاءَةٍ بِكَسْرِ {إِنْ} شَرْطِيَّةٌ وَرَفْعِ تُذَكِّرُ اِسْتِئْنَافٌ
جَوَابُهُ ﴿وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَآءُ اِذَا مَا﴾ زَائِدَةٌ ﴿دُعُوا﴾ اِلَى تَحَمُّلِ الشَّهَادَةِ وَأَدَائِهَا ﴿وَلَا تَسْئَمُوا﴾
تَمَلُّوا مِنْ ﴿اَنْ تَكْتُبُوهُ﴾ أَيْ مَا شَهِدْتُمْ عَلَيْهِ مِنَ الْحَقِّ لِكَثْرَةِ وُقُوعِ ذٰلِكَ ﴿صَغِيرًا﴾ كَانَ
﴿اَوْ كَبِيرًا﴾ قَلِيلاً أَوْ كَثِيرًا ﴿اِلٰٓى اَجَلِهِ﴾ وَقْتِ حُلُولِهِ حَالٌ مِنَ الْهَاءِ فِي تَكْتُبُوهُ ﴿ذٰلِكُمْ﴾
أَيِ الْكَتْبُ ﴿اَقْسَطُ﴾ أَعْدَلُ ﴿عِنْدَ اللّٰهِ وَاَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ﴾ أَيْ أَعْوَنُ عَلَى إِقَامَتِهَا لِأَنَّهُ يُذَكِّرُهَا
﴿وَاَدْنٰى﴾ أَقْرَبُ اِلَى ﴿اَنْ لَا تَرْتَابُوا﴾ تَشُكُّوا فِي قَدْرِ الْحَقِّ وَالْأَجَلِ ﴿اِلَّآ اَنْ تَكُونَ﴾ تَقَعَ
﴿تِجَارَةٌ حَاضِرَةٌ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ [تِجَارَةً حَاضِرَةً] بِالنَّصْبِ فَتَكُونَ نَاقِصَةٌ وَاسْمُهَا ضَمِيرُ التِّجَارَةِ
﴿تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ﴾ أَيْ تَقْبِضُونَهَا وَلَا أَجَلَ فِيهَا ﴿فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ﴾ فِي ﴿اَلَّا تَكْتُبُوهَا﴾
وَالْمُرَادُ بِهَا الْمُتَّجَرُ فِيهِ ﴿وَأَشْهِدُوا اِذَا تَبَايَعْتُمْ﴾ عَلَيْهِ فَإِنَّهُ أَدْفَعُ لِلِاخْتِلَافِ وَهٰذَا وَمَا قَبْلَهُ أَمْرُ نَدْبٍ
﴿وَلَا يُضَآرَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ﴾ صَاحِبَ الْحَقِّ وَمَنْ عَلَيْهِ بِتَحْرِيفٍ أَوِ امْتِنَاعٍ مِنَ الشَّهَادَةِ أَوِ الْكِتَابَةِ
وَلَا يَضُرُّهُمَا صَاحِبُ الْحَقِّ بِتَكْلِيفِهِمَا مَا لَا يَلِيقُ فِي الْكِتَابَةِ وَالشَّهَادَةِ ﴿وَاِنْ تَفْعَلُوا﴾ مَا نُهِيتُمْ عَنْهُ
﴿فَاِنَّهُ فُسُوقٌ﴾ خُرُوجٌ عَنِ الطَّاعَةِ لَاحِقٌ ﴿بِكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ فِي أَمْرِهِ وَنَهْيِهِ ﴿وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُ﴾
مَصَالِحَ أُمُورِكُمْ حَالٌ مُقَدَّرَةٌ أَوْ مُسْتَأْنَفٌ ﴿وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

282- **Ey müminler! Belirli bir vakte kadar** selem akdi ve borç alma gibi **bir borç ile borçlandığınız,** muamele ettiğiniz **zaman** emin olmak ve de tartışmaya mahal bırakmamak için **onu yazınız ve** borç yazısını **bir katip, onu aranızda âdilâne,** yazısında miktar ve müddeti fazla ve eksik yazmayarak, hakkaniyete uygun **bir sûrette yazıversin. Ve** yazmak için çağrıldığında **bir katip, Allah'ın ona öğret**erek onu yazı ile faziletlendir**miş olduğu gibi**[1] **yazmak**tan **kaçınmasın,** imtina etmesin; yazı hususunda cimrilik etmesin, **yazsın.**[2] **Ve hak,** borç **kendi üzerinde bulunan** aleyhine şahitlik yapılan **kimse, yazdırsın,** yazıyı imla ettirsin ki böylece ikrar etmiş olmakla üzerine olan borç bilinsin **Ve rabbi olan Allah'tan** yazı hususunda **korkusun da,** o borcu**ndan bir şey eksiltmesin. Ve şayet borçlu şahıs, sefih,** savurgan **veya** küçük olması ya da yaşlı olması sebebiyle yazı yazmaktan **zayıf veya** dilsiz olduğundan, lisan bilmediğinden yahut da başka sebeplerle **bizzat kendisi doğruca yazdırmaya güç yetiremiyorsa, onun velîsi,** işlerini yürüten babası, vasisi, ondan sorumlu olan kişi yahut tercümanı **adâlet üzere yazdırıversin. Ve sizin erkeklerinizden,** yani hür ve ergen müslümanlardan **iki kişiyi de** borca dair **şahit isteyiniz,** şahit tutunuz. **Ve o iki** şahit **erkek olmazsa,** dindarlığından ve adaletinden sebep **şahit olmalarına razı olacağınız kimselerden bir erkek ile iki kadın** şahitlik yapar. Kadın şahitlerin birden fazla oluşu, **Bu iki kadından biri** aklı ve de hafızası eksik olduğundan dolayı **doğrudan sapıp,** unut**acak olursa o** unutan**a** aklında tutan **diğeri hatırlatsın**[3]/[4] diyedir. **Şahitler de** şahit olmaya ve de şahitliği eda etmeye **dâvet edildikleri zaman**[5] **kaçınmasınlar. Siz de** -çok meydana geldiği için- **küçük, büyük,** az olsun çok olsun, **onu,** şahit olduğunuz o hakkı **vadesine,** süresinin doluşuna **kadar**[6] **yazmaktan üşenmeyin,** usanmayın. **İşte bu** yazmalar, **Allah katında daha adil, şehâdet için daha kuvvetlidir.** Hatırlattığı için şehadeti yerine getirmeye çok daha yardımcıdır. **Ve** borcun

---

[1] ك harfi burada يَأْبَ fiiline taalluk ederi.

[2] Bu tekit içindir.

[3] فَتُذْكِرَ kelimesi hem şeddesiz, hem de (فَتُذَكِّرَ şeklinde) şeddeli olarak okunmuştur.

[4] فَتُذَكِّرَ ...cümlesi illet mahallidir. Yani "eğer unutursa hatırlatsın diye..." anlamındadır. أَنْ تَضِلَّ cümlesine dahil olması, unutmanın hatırlatmaya sebep oluşundandır. Bir kıraatte ise تَضِلَّ fiilinin başındaki ان maddesi şart anlamında kesre ile okunmuş, تُذَكِّرُ fiilinin (şedde ve de) raf ile okunması istinaf/başlangıç cümlesi olaraktır. Ayrıca تذكر cümlesi (fiil+fail) şart anlamındaki إِنْ in cevabıdır.

[5] إِذَا مَا daki ما zaittir.

[6] إِلَى أَجَلِهِ sözü, تَكْتُبُوهُ fiilindeki zamirden haldir.

ve de sürenin miktarı konusunda **şüpheye düşmemenize, daha yakındır. Ancak** süre olmaksızın hemen (karşılıklı) kabzettiğiniz **aranızda çevirdiğiniz hazır bir ticaret olması,**[1] meydana gelmesi **hariç! O halde bunu,** kendisinde ticaret yapılan şeyi **yazdırmamanızda sizlere bir günah yoktur. Ve alım satım yaptığınız vakitte de** bu alım satıma **şahit tutunuz.** Zira bu, ihtilaf meydana gelmesini önleyen en güçlü şeydir. Bu ve bundan önceki emirler, mendubluk bildiren emirleridir. **Katip de, şahit de** yazıyı bozmak, şahitlikten ya da yazmaktan sakınmak suretiyle alacaklıyı ve de borçluyu **zarara uğratmasın!** Alacaklı da katip ile şahidi, yazıya ve de şahitliğe uygun olmayan şeylerle sorumlu tutarak zarara uğratmasın! **Ve eğer** size yasaklananı **yaparsanız, şüphe yok ki bu sizde** oluşan **bir fısk,** itaaten çıkış**tır. Ve** emir ve yasaklamaları hususunda **Allah'tan korkunuz. Ve Allah sizlere** işlerinizdeki maslahatları **öğretiyor.**[2] **Ve Allah her şeyi, hakkıyla bilendir.**

KELİME ANLAMI

282- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** اِذَا تَدَايَنْتُمْ **Borçlandığınız zaman** تَعَامَلْتُمْ Muamele yaptığınız zaman (Neyle borçlandığınız zaman?) بِدَيْنٍ **Bir borçla** (Ne gibi?) كَسَلَمٍ Selem akdi gibi (Daha?) وَقَرْضٍ Ve borç alma gibi (Ne vakte kadar?) اِلٰى اَجَلٍ **Bir müddette kadar** (Öyle müddet ki) مُسَمًّى **İsimlenmiş,** مَعْلُومٍ belirli فَاكْتُبُوهُ **Onu yazın** (Niçin yazın?) اِسْتِيثَاقًا Emin olmak için (Daha ne için?) وَدَفْعًا لِلنِّزَاعِ Tartışmaya mahal bırakmamak için وَلْيَكْتُبْ **Ve yazsın** (Neyi yazsın?) كِتَابَ الدَّيْنِ Borç yazısını (Nerede?) بَيْنَكُمْ **Aranızda** (Kim yazsın?) كَاتِبٌ **Bir katip** (Nasıl yazsın?) بِالْعَدْلِ **Adaletle** بِالْحَقِّ Hak ile (Nerede adaletle yazsın?) فِي كِتَابَتِهِ Yazışmada (Öyle ki) لَا يَزِيدُ Fazla yapmıyor (Nerede?) فِي الْمَالِ Malda (Daha?) وَالْاَجَلِ Ve müddette (Daha ne yapmıyor?) وَلَا يَنْقُصُ Ve noksan da yapmıyor وَلَا يَأْبَ **Ve kaçınmasın** يَمْتَنِعُ İmtina etmesin (Kim?) كَاتِبٌ **Bir katip** (Neden kaçınmasın?) مِنْ اَنْ يَكْتُبَ **Yazmaktan** (Ne vakit?) اِذَا دُعِيَ Çağrıldığı vakit (Neye?) اِلَيْهَا Yazmaya (Ne gibi yazmaktan?) كَمَا عَلَّمَهُ **Ona öğrettiği gibi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** اَيْ فَضَّلَهُ Yani onu üstün kıldığı gibi (Neyle?) بِالْكِتَابَةِ Yazıyla فَلَا يَبْخَلْ Cimrilik göstermesin (Neye?) بِهَا O yazıya وَالْكَافُ Kef harfi (Nedir?) مُتَعَلِّقَةٌ Taalluk eder (Neye?) بِيَأْبَ "Ye'be" fiiline فَلْيَكْتُبْ **Yazsın!** (Bu nedir?) تَأْكِيدٌ Tekittir وَلْيُمْلِلِ **Yazdırsın** يُمِلَّ

---

[1] تجارة حاضرة kelimeleri bir kıraatte nasb olarak da okunmuştur. Bu kıraate تكون fiili nakıs olup, ismi ise ticarete dönen zamirdir.

[2] Ya hal-i mukaddera, ya da başlangıç cümlesidir.

İmla ettirsin (Kime?) اَلْكَاتِبَ Katibe (Kim?) اَلَّذِي **O kimse ki** عَلَيْهِ **Üzerinde vardır** (Ne?) اَلْحَقُّ **Hak** اَلدَّيْنُ Borç (Niçin yazdırsın?) لِأَنَّهُ Çünkü o (Kimdir?) اَلْمَشْهُودُ Şahitlik yapılandır (Kim aleyhine?) عَلَيْهِ Kendi aleyhine فَيُقِرَّ Ki böyle ikrarda da bulunmuş olsun (Niçin ikrarda bulunmuş olsun?) لِيُعْلَمَ Bilinsin diye (Ne?) مَا O şey ki عَلَيْهِ Onun üzerinedir وَلْيَتَّقِ **Ve korksun** (Kimden?) اَللّٰهَ **Allah'tan** (Öyle Allah ki) رَبَّهُ **Onun Rabbi** (Ne konuda korksun?) فِي إِمْلَائِهِ Onu yazma konusunda وَلَا يَبْخَسْ **Ve eksiltmesin** يَنْقُصْ Noksan yapmasın (Neden?) مِنْهُ **Ondan** أَيِ الْحَقِّ Yani haktan (Neyi eksiltmesin?) شَيْئًا **Hiçbir şeyi** فَإِنْ كَانَ **Şayet ise** (Kim?) اَلَّذِي **O kimse ki** عَلَيْهِ **Üzerinde vardır** (Ne?) اَلْحَقُّ **Hak** (Ne ise?) سَفِيهًا **Sefih ise** مُبَذِّرًا Savurgan ise أَوْ ضَعِيفًا **Ya da zayıfsa** (Neden zayıfsa?) عَنِ الْإِمْلَاءِ Yazmaktan (Niçin zayıfsa?) لِصِغَرٍ Küçüklükten dolayı (Daha?) أَوْ كِبَرٍ Ya da yaşlılıktan dolayı أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ **Ya da güç yetiremiyorsa** (Neye?) أَنْ يُمِلَّ **Yazdırmaya** (Kim?) هُوَ **Bizzat o** (Niçin güç yetiremiyorsa?) لِخَرَسٍ Dilsizlikten dolayı أَوْ جَهْلٍ Ya da bilmediğinden (Neyi?) بِاللُّغَةِ Dili أَوْ نَحْوِ ذٰلِكَ Ya da benzeri şeylerden dolayı فَلْيُمْلِلْ **O vakit yazdırsın** (Kim?) وَلِيُّهُ **Onun velisi** مُتَوَلِّي أَمْرِهِ İşlerini düzenleyen kişi (Kimdir o kişi?) مِنْ وَالِدٍ Baba (Daha?) وَوَصِيٍّ Ve vasi (Daha?) وَقَيِّمٍ Ve kayyim/ondan sorumlu olan kişi (Daha?) وَمُتَرْجِمٍ Ve tercüman (Nasıl yazdırsın?) بِالْعَدْلِ **Adaletle** وَاسْتَشْهِدُوا **Ve de şahit isteyin** أَشْهِدُوا Şahit tutun (Ne üzerine?) عَلَى الدَّيْنِ Borç üzerine (Kimi?) شَهِيدَيْنِ شَاهِدَيْنِ **İki şahidi** (Öyle iki şahit ki) مِنْ رِجَالِكُمْ **Sizin erkeklerinizden** أَيْ بَالِغِي الْمُسْلِمِينَ Yani akıl baliğ olmuş Müslüman erkeklerden (Öyle erkekler ki) الْأَحْرَارِ Hürler olan فَإِنْ لَمْ يَكُونَا **Şayet ikisi olmazlarsa** أَيِ الشَّهِيدَانِ Yani şahitler (Ne olmazlarsa?) رَجُلَيْنِ **İki erkek** فَرَجُلٌ **O zaman bir erkek** (Daha?) وَامْرَأَتَانِ **Ve iki kadın** يَشْهَدُونَ Şahitlik ederler (Öyle kimseler ki) مِمَّنْ تَرْضَوْنَ **Sizin razı olduklarınız** (Kimdendir onlar?) مِنَ الشُّهَدَاءِ **Şahitlerden** (Niçin razı oluyorsunuz?) لِدِينِهِ Dininden dolayı (Daha?) وَعَدَالَتِهِ Ve adaletinden dolayı وَتَعَدُّدُ النِّسَاءِ Kadınların birkaç tane oluşu (Niçindir kadınların birkaç tane oluşu?) لِأَجْلِ أَنْ تَضِلَّ تَنْسَى **Sapmasından,** unutmasından **(korkulduğu için)** (Kim?) إِحْدٰيهُمَا **O ikisinden birisi** (Neyi unutmasından?) اَلشَّهَادَةَ Şahadeti (Niçin unutmasından?) لِنَقْصِ عَقْلِهِنَّ Akıllarının noksanlığından (Daha?) وَضَبْطِهِنَّ Ve akıllarında tutmalarının zayıflığından (Daha niçindir kadınların birkaç tane oluşu?) فَتُذَكِّرَ **Hatırlatsın diye de** (Bu kelime

ne ile okundu?) بِالتَّخْفِيفِ Tahfif ile (fetüzkira şeklinde) (Daha?) وَالتَّشْدِيدِ Ve şedde ile (fetüzekkira şeklinde okundu) (Kim hatırlatsın?) اِحْدٰيهُمَا **Onlardan birisi** (Kimdir o?) اَلذَّاكِرَةُ Aklında tutan kadın (Kime hatırlatsın?) اَلْاُخْرٰى **Diğerine** (Kimdir o?) اَلنَّاسِيَةَ Unutan kadın وَجُمْلَةُ الْإِذْكَارِ Hatırlatma cümlesi (Nedir?) مَحَلُّ الْعِلَّةِ İllet mahallidir أَيْ لِتُذْكِرَ Yani hatırlatsın diye إِنْ ضَلَّتْ Şayet yanılır-saparsa (o diğer kadın) (Daha?) وَدَخَلَتْ Ve girerse (Neye?) عَلَى الضَّلَالِ Sapkınlığa (Niçin "sapmak" dedi?) لِأَنَّهُ Çünkü doğrudan saparak, unutmak (Nedir?) سَبَبُهُ Hatırlatmanın sebebidir وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de okundu (Neyle okundu?) بِكَسْرِ إِنْ İn harfinin kesresi ile ("in dallet" şeklinde okundu) (Ne olduğu halde böyle okundu?) شَرْطِيَّةً Şart olarak (Daha ne ile okundu?) وَرَفْعِ تُذَكِّرُ Tüzekkiru kelimesinin raf okunmasıyla (Bu durumda tüzekiru kelimesi nedir?) اِسْتِئْنَافٌ İstinaftır/başlangıçtır (Daha nedir?) جَوَابُهُ (tüzekkiru fiili faili ile birlikte) İn'in cevabıdır وَلَا يَاْبَ **Ve kaçınmasın** (Kim?) اَلشُّهَدَآءُ **Şahitler** (Ne vakit?) اِذَا مَا زَائِدَةٌ دُعُوا **Çağrıldıklarında** -Mâ zaittir- (Neye çağrıldıklarında?) اِلَى تَحَمُّلِ الشَّهَادَةِ Şehadeti yüklenmeye (Daha neye?) وَأَدَائِهَا Ve de şahadeti eda etmeye وَلَا تَسْـَٔمُوٓا **Ve usanmayın** تَمَلُّوا Bıkmayın (Neden usanmayın?) مِنْ اَنْ تَكْتُبُوهُ **Onu yazmaktan** أَيْ مَا شَهِدْتُمْ عَلَيْهِ Yani üzerine şahitlik yaptığınız şeyi (Nedir o şey de?) مِنَ الْحَقِّ Haktan (Niçin bunu özellikle söyledi?) لِكَثْرَةِ وُقُوعِ ذٰلِكَ Bu usanma çok meydana geldiği için (O borç ne olduğu halde?) كَانَ صَغِيرًا **Küçük** olsun اَوْ كَبِيرًا **Ya da büyük** قَلِيلًا أَوْ كَثِيرًا Az ya da çok (O borç ne olduğu halde?) اِلٰٓى اَجَلِهٖ **Müddetine kadar olduğu halde** وَقْتِ حُلُولِهِ Süresinin doluşu vaktine kadar (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Neden haldir?) مِنَ الْهَاءِ He'den (Neredeki?) فِي تَكْتُبُوهُ Tektubûhu fiilindeki ذٰلِكُمْ **İşte size bu** أَيِ الْكِتَابُ Yani bu yazma (Nedir?) اَقْسَطُ أَعْدَلُ **Daha adaletlidir** (Nerede?) عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katında** (Daha nedir?) وَاَقْوَمُ **Ve daha sağlam** (Ne için?) لِلشَّهَادَةِ **Şahadet için** أَيْ أَعْوَنُ Daha yardımcıdır (Neye?) عَلَى إِقَامَتِهَا Şahadeti yerine getirmeye (Niçin daha yardımcıdır?) لِأَنَّهُ Çünkü yazma (Nedir?) يُذَكِّرُهَا O şehadeti hatırlatır (Daha nedir?) وَاَدْنٰٓى أَقْرَبُ **Ve daha yakındır** (Neye daha yakındır?) اِلَّٓا اَنْ لَا تَرْتَابُوا **Şüpheye düşmemenize** تَشُكُّوا Şek etmemenizde (Nerede?) فِي قَدْرِ الْحَقِّ Borcun miktarı hakkında (Daha ne hakkında?) وَالْأَجَلِ Müddetin miktarı hakkında اِلَّٓا اَنْ تَكُونَ **Ancak olması hariç** تَقَعَ Meydana gelmesi hariç (Ne olması?) تِجَارَةً **Bir ticaret ki** حَاضِرَةً

Hazır وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte okundu (Neyle okundu?) بِالنَّصْبِ Nasb ile فَتَكُونَ Bu durumda Tekûne (Nedir?) نَاقِصَةٌ Nakıstır (Daha?) وَاسْمُهَا Ve onun ismi de ضَمِيرُ التِّجَارَةِ Ticaret kelimesine dönen zamirdir (O ticaret ne olduğu halde?) تُدِيرُونَهَا **Onu çeviriyorsunuz/yapıp bitiriyorsunuz** (Nerede?) بَيْنَكُمْ **Aranızda** أَيْ تَقْبِضُونَهَا Onu kabzediyorsunuz (Daha?) وَلَا أَجَلَ Ve müddet de yok (Nerede?) فِيهَا O ticarette فَلَيْسَ **Yoktur** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Ne yoktur?) جُنَاحٌ **Günah** (Nerede?) فِي أَلَّا تَكْتُبُوهَا **Onu yazmamanızda** وَالْمُرَادُ Kastedilen (Neyle?) بِهَا 'Onu' sözüyle (Nedir?) الْمُتَّجَرُ Ticaret yapılandır (Nerede?) فِيهِ Kendisinde وَأَشْهِدُوا **Ve şahit tutun** (Ne vakit?) إِذَا تَبَايَعْتُمْ **Alış-veriş yaptığınızda** (Ne üzerine şahit tutun?) عَلَيْهِ O alış-veriş üzerine فَإِنَّهُ Zira bu (Nedir?) أَدْفَعُ لِلْإِخْتِلَافِ Anlaşmazlığa düşmekten daha engelleyicidir وَهٰذَا وَمَا قَبْلَهُ Bu ve öncesi emirler (Nedir?) أَمْرُ نَدْبٍ Mendupluk bildiren emirdir وَلَا يُضَارَّ **Ve zarara uğratmasın** (Kim?) كَاتِبٌ **Hiçbir katip** (Daha?) وَلَا شَهِيدٌ **Ve de hiçbir şahit** (Kimi?) صَاحِبَ الْحَقِّ Hak sahibini (Daha?) وَمَنْ Ve o kimseyi ki عَلَيْهِ Üzerine (borç) vardır (Nasıl zarara uğratmasın?) بِتَحْرِيفٍ Tahrif etmekle (Daha?) أَوِ امْتِنَاعٍ Ve kaçınmakla (Neden kaçınmakla?) مِنَ الشَّهَادَةِ Şahadetten (Daha neden kaçınmakla?) أَوِ الْكِتَابَةِ Ya da yazmaktan وَلَا يَضُرُّهُمَا Ve onları da zarara uğratmasın (Kim?) صَاحِبُ الْحَقِّ Hak sahibi (Nasıl zarara uğratmasın?) بِتَكْلِيفِهِمَا Onları sorumlu tutmakla (Neyle sorumlu tutmakla?) مَا لَا يَلِيقُ Uygun olmayan şeylerle (Nerede uygun olmayan?) فِي الْكِتَابَةِ Yazmada (Daha?) وَالشَّهَادَةِ Ve şahadette وَإِنْ تَفْعَلُوا **Şayet yaparsanız** (Neyi yaparsanız?) مَا O şeyi ki نُهِيتُمْ Nehyedildiniz (Neden nehyedildiniz?) عَنْهُ Ondan فَإِنَّهُ **Şüphesiz ki o** (Nedir?) فُسُوقٌ **Fasıklıktır** خُرُوجٌ Çıkmaktır (Neden çıkmaktır?) عَنِ الطَّاعَةِ İtaatten (Öyle fasıklık ki) لَاحِقٌ Varan (Kime?) بِكُمْ **Size** وَاتَّقُوا **Ve korkun** (Kimden?) اللَّهَ **Allah'tan** (Nerede?) فِي أَمْرِهِ Onun emrinde (Daha?) وَنَهْيِهِ Ve nehyinde وَيُعَلِّمُكُمُ **Halbuki size öğretiyor** (Kim?) اللَّهُ **Allah** (Neyi öğretiyor?) مَصَالِحَ أُمُورِكُمْ İşlerinizin maslahatlarını (Bu cümle nedir?) حَالٌ مُقَدَّرَةٌ Hal-i mukadderadır أَوْ مُسْتَأْنَفٌ Ya da müste'neftir/başlangıçtır وَاللَّهُ **Allah** بِكُلِّ شَيْءٍ **Her şeyi** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir**

﴿وَاِنْ كُنْتُمْ عَلٰى سَفَرٍ﴾ أَيْ مُسَافِرِينَ وَتَدَايَنْتُمْ ﴿وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهٰنٌ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ {فَرِهَانٌ} جَمْعُ رَهْنٍ
﴿مَقْبُوضَةٌ﴾ تَسْتَوْثِقُونَ بِهَا، وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ جَوَازَ الرَّهْنِ فِي الْحَضَرِ وَوُجُودِ الْكَاتِبِ فَالتَّقْيِيدُ بِمَا ذُكِرَ
لِأَنَّ التَّوْثِيقَ فِيهِ أَشَدُّ وَأَفَادَ قَوْلُهُ مَقْبُوضَةٌ اِشْتِرَاطَ الْقَبْضِ فِي الرَّهْنِ وَالْاِكْتِفَاءَ بِهِ مِنَ الْمُرْتَهِنِ وَوَكِيلِهِ
﴿فَاِنْ اَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا﴾ أَيِ الدَّائِنُ الْمَدِينَ عَلَى حَقِّهِ فَلَمْ يَرْتَهِنْ ﴿فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ﴾ أَيِ الْمَدِينُ
﴿اَمَانَتَهُ﴾ دَيْنَهُ ﴿وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهُ﴾ فِي أَدَائِهِ ﴿وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ﴾ إِذَا دُعِيتُمْ لِإِقَامَتِهَا ﴿وَمَنْ يَكْتُمْهَا
فَاِنَّهُ اٰثِمٌ قَلْبُهُ﴾ خُصَّ بِالذِّكْرِ لِأَنَّهُ مَحَلُّ الشَّهَادَةِ وَلِأَنَّهُ إِذَا أَثِمَ تَبِعَهُ غَيْرُهُ فَيُعَاقَبُ عَلَيْهِ مُعَاقَبَةَ الْآثِمِينَ
﴿وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ (٢٨٣)﴾ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْهُ ﴿لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَاِنْ تُبْدُوا﴾ تُظْهِرُوا ﴿مَا فِي اَنْفُسِكُمْ﴾ مِنَ السُّوءِ وَالْعَزْمِ عَلَيْهِ ﴿اَوْ تُخْفُوهُ﴾ تُسِرُّوهُ ﴿يُحَاسِبْكُمْ﴾
يُخْبِرْكُمْ ﴿بِهِ اللّٰهُ﴾ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ الْمَغْفِرَةَ لَهُ ﴿وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ﴾ تَعْذِيبَهُ
وَالْفِعْلَانِ بِالْجَزْمِ عَطْفٌ عَلَى جَوَابِ الشَّرْطِ وَالرَّفْعِ [فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ] أَيْ فَهُوَ
﴿وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٢٨٤)﴾ وَمِنْهُ مُحَاسَبَتُكُمْ وَجَزَاؤُكُمْ ﴿اٰمَنَ﴾ صَدَّقَ ﴿الرَّسُولُ﴾ مُحَمَّدٌ
﴿بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ﴾ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ عَطْفٌ عَلَيْهِ ﴿كُلٌّ﴾ تَنْوِينُهُ عِوَضٌ مِنَ الْمُضَافِ
إِلَيْهِ ﴿اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ﴾ بِالْجَمْعِ وَالْإِفْرَادِ ﴿وَرُسُلِهِ﴾ يَقُولُونَ ﴿لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ﴾
فَنُؤْمِنَ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرَ بِبَعْضٍ كَمَا فَعَلَ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى ﴿وَقَالُوا سَمِعْنَا﴾ أَيْ مَا أُمِرْنَا بِهِ سَمَاعَ قَبُولٍ
﴿وَاَطَعْنَا﴾ نَسْأَلُكَ ﴿غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ (٢٨٥)﴾ الْمَرْجِعُ بِالْبَعْثِ، وَلَمَّا نَزَلَتِ الْآيَةُ قَبْلَهَا
شَكَا الْمُؤْمِنُونَ مِنَ الْوَسْوَسَةِ وَشَقَّ عَلَيْهِمُ الْمُحَاسَبَةُ بِهَا فَنَزَلَ: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا﴾
أَيْ مَا تَسَعُهُ قُدْرَتُهَا ﴿لَهَا مَا كَسَبَتْ﴾ مِنَ الْخَيْرِ أَيْ ثَوَابُهُ ﴿وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ﴾ مِنَ الشَّرِّ أَيْ وِزْرُهُ
وَلَا يُؤَاخَذُ أَحَدٌ بِذَنْبِ أَحَدٍ وَلَا بِمَا لَمْ يَكْسِبْهُ مِمَّا وَسْوَسَتْ بِهِ نَفْسُهُ، قُولُوا ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا﴾ بِالْعِقَابِ
﴿اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا﴾ تَرَكْنَا الصَّوَابَ لَا عَنْ عَمْدٍ كَمَا آخَذْتَ بِهِ مَنْ قَبْلَنَا وَقَدْ رَفَعَ اللّٰهُ ذٰلِكَ
عَنْ هٰذِهِ الْأُمَّةِ كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ فَسُؤَالُهُ اعْتِرَافٌ بِنِعْمَةِ اللّٰهِ ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا﴾
أَمْرًا يَثْقُلُ عَلَيْنَا حَمْلُهُ ﴿كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾ أَيْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ قَتْلِ النَّفْسِ فِي التَّوْبَةِ
وَإِخْرَاجِ رُبُعِ الْمَالِ فِي الزَّكَاةِ وَقَرْضِ مَوْضِعِ النَّجَاسَةِ ﴿رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ﴾ قُوَّةَ ﴿لَنَا بِهِ﴾
مِنَ التَّكَالِيفِ وَالْبَلَاءِ ﴿وَاعْفُ عَنَّا﴾ اُمْحُ ذُنُوبَنَا ﴿وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا﴾ فِي الرَّحْمَةِ زِيَادَةٌ عَلَى
الْمَغْفِرَةِ ﴿اَنْتَ مَوْلٰينَا﴾ سَيِّدُنَا وَمُتَوَلِّي أُمُورِنَا ﴿فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ (٢٨٦)﴾ بِإِقَامَةِ
الْحُجَّةِ وَالْغَلَبَةِ فِي قِتَالِهِمْ فَإِنَّ مِنْ شَأْنِ الْمَوْلَى أَنْ يَنْصُرَ مَوَالِيَهُ عَلَى الْأَعْدَاءِ، وَفِي الْحَدِيثِ "لَمَّا نَزَلَتْ
هٰذِهِ الْآيَةُ فَقَرَأَهَا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ لَهُ عَقِبَ كُلِّ كَلِمَةٍ قَدْ فَعَلْتُ.

TÜRKÇE ANLAMI

283- **Ve eğer siz bir yolculukta,** misafir **iseniz** ve de borçlanmışsanız, **ayrıca bir katip de bulamaz iseniz** kendilerine güvendiğiniz **alınmış, rehinler**[1]**...** Sünnet de beyan etmiştir ki, misafir değilken ve de katip de var iken rehin almak caizdir. Rehinin bunlarla kayıtlanması ise bunlarda güvenin daha fazla olmasındandır. "Alınmış" sözü ise, rehinde "alma"nın şart olduğunu ve rehin alınan kimse ile vekilinden rehin almakla yetinileceğini ifade etmiştir. **Fakat bazınız bazınıza,** alacaklı borçludan alacağı hususunda **emin olur** da rehin almaz**sa kendisine güvenilen** borçlu **emaneti,** borcunu **ödesin. Ve rabbi olan Allah'tan** onu ödeme hususunda **korksun.** Yerine getirmek için çağrıldığınızda **şahadeti de gizlemeyiniz. Onu kim gizlerse şüphe yok ki, onun kalbi günahkârdır.** Özellikle sadece kalbi zikretmesi, kalbin şahitlik yeri oluşundan ve de kalp günahkar olduğunda diğer yerlerin de günahkar olup, günahkarların cezalandırılması gibi cezalandırılacağından dolayıdır. **Ve Allah sizin yapacağınız şeyleri bilendir,** yapacaklarınızdan hiçbir şey ona gizli kalmaz.

284- **Göklerde olanlar da, yerde bulunanlar da Allah'ındır. Ve siz nefsinizde olan** kötülüğü ve de kötülüğe azmetmeyi **açıklasanız** ortaya çıkarsanız **da veya** saklayıp, **gizleseniz de Allah sizi** kıyamet gününde **onunla hesaba çekecek,** sizi ondan haberdar edecek, bağışlamayı **dilediğini de bağışlayacak,** azap etmeyi **dilediğine de azap edecektir.**[2] **Ve Allah her şeye fazlasıyla gücü yetendir.**

285- Muhammed **Peygamber, kendisine Rabbinden indirilen** Kuran'**a imân etti,** doğruladı. **Mü'minler de**[3]**..., hepsi de**[4] **Allah'a ve O'nun meleklerine, kitaplarına**[5] **ve peygamberlerine imân etti.** Derler ki onlar: **"Biz** Yahudi ve Hıristiyanların yaptığı gibi kimine inanmak, kimini de inkar etmek suretiyle **Allah'ın peygamberlerinden hiçbirinin arasını ayırmayız". "Ve biz,** bize emredileni kabul dinlemesiyle **dinledik, itaat da ettik, mağfiretini** dileriz, **ey Rabbimiz." Ve varış,** diriltilmek suretiyle dönüş **yalnız sanadır.**

Bundan bir önceki ayet indiğinde müminler kendilerindeki vesveseden şikayetçi olup, bu vesveseden sebep hesaba çekilmek onlara zor gelince şu ayet indi:

---

[1] Bir kıraatte ise فَرِهَانٌ şeklinde okunmuştur. Bu iki kelime de رَهْنٌ kelimesinin cemisidir.

[2] فَيَغْفِرْ ve وَيُعَذِّبْ fiilleri, şartın cevabı (olan يُحَاسِبْكُمْ fiili) üzerine atfedilmek suretiyle cezimli olarak okunmuşlardır. فَهُوَ takdiriyle (فَيَغْفِرُ ve وَيُعَذِّبُ şeklinde) merfu olarak da okunmuşlardır.

[3] وَالْمُؤْمِنُونَ kelimesi الرَّسُولُ kelimesi üzerine atıftır.

[4] كُلٌّ kelimesindeki tenvin muzafun ileyh'ten 'ivaz, onun yerinedir.

[5] Bu kelime hem cemi, hem de müfret olarak okunmuştur.

286- **Allah bir kimseye takatinden,** gücünün yettiğinden **başkasını teklif buyurmaz. Herkesin kazandığı** iyiliğin sevabı **kendine ve ettiği** kötülüğün günahı da **kendi aleyhinedir.** Hiç kimse başkasının günahı ile ve de henüz yapmadığı kendisindeki vesveselerden dolayı da sorumlu tutulmaz. Ve deyin!: **"Ey Rabbimiz! Eğer unutmuş veya hata etmiş** ve böylece bir kasıt olmaksızın doğruyu bırakmış **isek** bizden öncekileri aldığın gibi **bizi** azap ile **alma!** Nitekim Allah teala hadiste de geçtiği gibi, azap ile alıvermeyi bu ümmetten kaldırmıştır. Durum böyle olduğu halde bunun istenmesi Allah'ın bu nimetini dile getirme maksadıyladır. **Ey Rabbimiz! Ve bize, bizden öncekilere** İsrail oğullarına **yüklemiş olduğun** tövbede kendini öldürme, zekat'ta malın dörtte birini verme, necis yeri kesme **gibi ağır bir yük,** bize yüklenmesi ağır gelecek bir şey **yükleme! Ey Rabbimiz! Bizim için kendisine takat,** güç **bulunmayan bir** sorumluluk ve bela gibi bir **şey de yükleme. Ve bizden af buyur,** günahlarımızı sil **ve bizim için mağfiret buyur ve bizlere merhamet et,**[1] **Sen bizim mevlâmız,** efendimiz, işlerimizi yöneten**sin. Artık kâfir kavimlere karşı** delil getirme ve de savaşta galip gelme şeklinde **bizlere yardım et!"** Zira düşmanlarına karşı kölesine yardım etmek, efendinin şanındandır. Hadiste şöyle rivayet edilmiştir: ***"Bu ayet inip de, Hz. Peygamber onu okuduğunda her kelimenin ardından kendisine 'elbette yaptım/yerine getirdim' denilmiştir"...***

KELİME ANLAMI

283- وَاِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) عَلٰى سَفَرٍ **Yolculuk üzere iseniz** أَيْ مُسَافِرِينَ Yani yolcular iseniz (Daha?) وَتَدَايَنْتُمْ Ve de borçlandınızsa وَلَمْ تَجِدُوا **Ve de bulamadınızsa** (Neyi?) كَاتِبًا **Bir katip** فَرُهُنٌ **O vakit rehinler** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise okundu فرِهَانٌ "Ferihânun" şeklinde (Nedir bu kelimeler?) جَمْعُ رَهْنٍ "Rehn" kelimesinin cemisidir (Öyle rehinler ki) مَقْبُوضَةٌ **Alınmış** (Öyle rehinler ki) تَسْتَوْثِقُونَ Vesika istiyorsunuz (Neyi?) بِهَا Onları وَبَيَّنَتْ Açıkladı (Ne?) اَلسُّنَّةُ Sünnet (Neyi?) جَوَازَ الرَّهْنِ Rehnin caiz oluşunu (Nerede?) فِي الْحَضَرِ Mukim iken (Daha nerede?) وَوُجُودِ الْكَاتِبِ Ve katibin bulunduğu yerde فَالتَّقِييدُ Kayıtlama (Ne ile?) بِمَا ذُكِرَ Zikredilenlerle (Niçindir?) لِأَنَّ التَّوْثِيقَ Çünkü güvenme (Nerede?) فِيهِ Bunlarda (Nedir?) أَشَدُّ Daha şiddetlidir وَأَفَادَ İfade etti (Ne?) قَوْلُهُ Onun şu sözü مَقْبُوضَةٌ "Alınmış" (Neyi ifade etti?) إِشْتِرَاطَ الْقَبْضِ Almanın şart oluşunu (Nerede?) فِي الرَّهْنِ Rehinde (Daha neyi ifade etti?) وَالْإِكْتِفَاءَ Yetinmeyi (Neyle?) بِهِ Almayla (Kimden yetinmeyi?) مِنَ الْمُرْتَهِنِ Rehin alınandan (Daha?) وَوَكِيلِهِ Ve de vekilinden فَاِنْ اَمِنَ **Şayet emin olursa** (Kim?)

---

[1] Merhamette, mağfiret kelimesinden daha fazla bir anlam vardır.

بَعْضُكُمْ **Sizin bazınız** (Neden emin olursa?) بَعْضًا **Bazınızdan** أَيِ الدَّائِنُ Yani alacaklı (Kimden emin olursa?) الْمَدِينَ Borçludan (Ne üzerine emin olursa?) عَلَى حَقِّهِ Hakkı üzerine فَلَمْ يَرْتَهِنْ Ve de rehin almamışsa فَلْيُؤَدِّ **Ödesin** (Kim?) الَّذِي **O kimse ki** اؤْتُمِنَ **Güvenildi** أَيِ الْمَدِينُ Yani borçlu (Neyi ödesin?) أَمَانَتَهُ **Emanetini** دَيْنَهُ Borcunu (Daha?) وَلْيَتَّقِ **Ve de korksun** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Öyle Allah ki) رَبَّهُ **Rabbi olan** (Ne konuda korksun ondan?) فِي أَدَائِهِ Borcunu eda konusunda وَلَا تَكْتُمُوا **Ve de gizlemeyin** (Neyi?) الشَّهَادَةَ **Şehadeti** (Ne vakit?) إِذَا دُعِيتُمْ Çağrıldığınızda (Ne için çağrıldığınızda?) لِإِقَامَتِهَا O şehadeti yerine getirmek için وَمَنْ يَكْتُمْهَا **Ve her kim onu gizlerse** فَإِنَّهُ **Şüphesiz ki o** (Nedir?) اٰثِمٌ **Günahkardır** (Ne günahkardır?) قَلْبُهُ **Onun kalbi** خُصَّ بِالذِّكْرِ Özellikle zikredildi (Niçin?) لِأَنَّهُ Çünkü o (Nedir?) مَحَلُّ الشَّهَادَةِ Şehadet mahallidir (Daha?) وَلِأَنَّهُ Ve de çünkü o إِذَا أَثِمَ Günahkar olduğunda تَبِعَهُ Ona tabi olur (Kim?) غَيْرُهُ Ondan gayrısı فَيُعَاقَبُ Ve de cezalandırılır (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Nasıl cezalandırılır?) مُعَاقَبَةَ الْاٰثِمِينَ Günahkarların cezasıyla وَاللّٰهُ **Allah** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızı** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** لَا يَخْفَى Gizli kalmaz (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey (Neden?) مِنْهُ O yaptıklarınızdan

284- لِلّٰهِ **Allah'ındır** (Ne?) مَا **O şeyler ki** فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerdedir** (Daha?) وَمَا **Ve o şeyler ki** فِي الْأَرْضِ **Yerdedir** وَإِنْ تُبْدُوا **Ve eğer açığa çıkarırsanız** تُظْهِرُوا İzhar ederseniz (Neyi?) مَا **O şeyi ki** فِي أَنْفُسِكُمْ **Nefislerinizdedir** (Nedendir o nefislerinizdekiler?) مِنَ السُّوءِ Kötülükten (Daha?) وَالْعَزْمِ عَلَيْهِ Ve ona azmetmekten أَوْ تُخْفُوهُ **Ya da onu gizlerseniz** تُسِرُّوهُ Saklarsanız يُحَاسِبْكُمْ **Sizi hesaba çeker** يُخْبِرْكُمْ Sizi haberdar eder (Neyle?) بِهِ **Onunla** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيَامَةِ Kıyamet gününde فَيَغْفِرُ **Ve de mağfiret eder** (Kime?) لِمَنْ **O kimseye ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) الْمَغْفِرَةَ Mağfireti (Kime diliyor?) لَهُ Ona وَيُعَذِّبُ **Ve de azap eder** (Kime?) مَنْ **O kimseye ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) تَعْذِيبَهُ Azap etmeyi وَالْفِعْلَانِ İki fiil de بِالْجَزْمِ Cezm ile (Nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine atıftır?) عَلَى جَوَابِ الشَّرْطِ Şartın cevabı üzerine (Daha ne ile okundu bu iki kelime?) وَالرَّفْعِ Ve de raf ile (okundu) أَيْ فَهُوَ Yani o (affeder...azap eder... anlamında) وَاللّٰهُ **Allah** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nedir?) قَدِيرٌ **Güç yetirendir** وَمِنْهُ Bundandır (Ne?) مُحَاسَبَتُكُمْ Sizi hesaba çekmesi (Daha?) وَجَزَاؤُكُمْ Ve sizi karşılıklandırması

285- اٰمَنَ **İman etti** صَدَّقَ Doğruladı (Kim?) الرَّسُولُ **Peygamber** (Kimdir o?) مُحَمَّدٌ Muhammed (Neye iman etti?) بِمَا **O şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kime?) إِلَيْهِ **Ona** (Kim tarafından indirildi?)

مِنْ رَبِّهِ **Rabbi tarafından** (Nedendir o indirilen?) مِنَ الْقُرْآنِ Kurandan (Daha kim iman etti?) وَالْمُؤْمِنُونَ **Ve de müminler** (Bu kelime nedir?) عَطْفٌ Atıftır (Ne üzerine atıftır?) عَلَيْهِ O Rasül üzerine كُلٌّ **Hepsi** تَنْوِينُهُ Bunun tenvini (Nedir?) عِوَضٌ İvaz/yerine geçicidir (Neden ivazdır?) مَنَ الْمُضَافِ إِلَيْهِ Muzafun ileyhten آمَنَ **İman etti** (Kime?) بِاللهِ **Allah'a** (Daha?) وَمَلٰئِكَتِهِ **Ve meleklerine** (Daha?) وَكُتُبِهِ **Ve de kitaplarına** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْجَمْعِ Cemi olarak (Ne?) وَالْإِفْرَادِ Ve de müfret olarak (Daha kime iman etti?) وَرُسُلِهِ **Onun peygamberlerine** يَقُولُونَ Diyorlar onlar لَا نُفَرِّقُ **Biz ayırmayız** (Neyi?) بَيْنَ أَحَدٍ **Hiç kimsenin arasını** (Kimden olan kimse?) مِنْ رُسُلِهِ **Onun peygamberlerinden** فَنُؤْمِنَ İman ederek (Kime?) بِبَعْضٍ Bazısına (Daha?) وَنَكْفُرَ Ve de inkar ederek (Kimi?) بِبَعْضٍ Diğer bazısını (Kimler gibi?) كَمَا فَعَلَ Yaptığı gibi (Kim?) الْيَهُودُ Yahudiler (Ne?) وَالنَّصَارَى Ve de Hıristiyanlar وَقَالُوا **Ve de dediler** سَمِعْنَا **Biz işittik** أَيْ مَا أُمِرْنَا بِهِ Yani kendisiyle emrolunduğumuz şeyi (Nasıl işittik?) سَمَاعَ قَبُولٍ Kabul etme işitmesiyle (Daha?) وَأَطَعْنَا **Ve de itaat ettik** نَسْأَلُكَ İsteriz (Neyi?) غُفْرَانَكَ **Senin mağfiretini (isteriz)** رَبَّنَا **Ey Rabbimiz** وَإِلَيْكَ **Ve de yalnız sanadır** (Ne?) الْمَصِيرُ **Varacak yer** الْمَرْجِعُ Dönülecek yer (Neyle dönülecek?) بِالْبَعْثِ Dirilme ile

286- وَلَمَّا نَزَلَتْ Ne zaman ki indi (Ne?) الْآيَةُ Ayet (Öyle ayet ki) قَبْلَهَا Bundan önceki شَكَا Şikayet etti (Kim?) الْمُؤْمِنُونَ Müminler (Neden?) مِنَ الْوَسْوَسَةِ Vesveseden (Daha?) وَشَقَّ Ve de zor geldi (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Ne zor geldi?) الْمُحَاسَبَةُ Hesaba çekilme (Neyle?) بِهَا Vesvese ile فَنَزَلَ Bunun üzerine indi لَا يُكَلِّفُ **Mükellef tutmaz** (Kim?) اللهُ **Allah** (Kimi?) نَفْسًا **Hiç kimseyi** إِلَّا وُسْعَهَا **Ancak yapabilme gücüyle** أَيْ مَا Yani o şeyle ki تَسَعُهُ Yetiyor (Ne?) قُدْرَتُهَا Onun gücü لَهَا **Onun yararına vardır** (Ne?) مَا **O şey ki** كَسَبَتْ **Kazandı** (Nedendir onun kazandığı?) مِنَ الْخَيْرِ Hayırdan أَيْ ثَوَابُهُ Yani sevabı vardır وَعَلَيْهَا **Ve onun zararına vardır** (Ne?) مَا **O şey ki** اكْتَسَبَتْ **Kazandı** (Nedendir onun kazandığı?) مِنَ الشَّرِّ Şerden أَيْ وِزْرُهُ Yani onun günahı vardır وَلَا يُؤَاخَذُ Ve de sorumlu tutulmaz (Kim?) أَحَدٌ Hiç kimse (Neyle sorumlu tutulmaz?) بِذَنْبِ أَحَدٍ Hiç kimsenin günahıyla (Daha neyle sorumlu tutulmaz?) وَلَا بِمَا Ve o şeyle de sorumlu tutulmaz ki لَمْ يَكْسِبْهُ Onu kazanmadı (Nedendir o kazanmadığı şey?) مِمَّا O şeyden ki وَسْوَسَتْ Vesveseye kapıldı (Neyle?) بِهِ Onunla (Kim?) نَفْسُهُ Onun kendisi قُولُوا Deyin: رَبَّنَا **Ey Rabbimiz!** لَا تُؤَاخِذْنَا **Bizi alıverme!** (Neyle?) بِالْعِقَابِ

Azapla إِنْ نَسِينَا **Eğer unutursak** أَوْ أَخْطَأْنَا **Ya da hata edersek** تَرَكْنَا Eğer bırakırsak (Neyi?) الصَّوَابَ Doğruyu لَا عَنْ عَمْدٍ Kasıtlı olmayarak (Ne gibi alıverme bizi?) كَمَا آخَذْتَ Alıverdiğin gibi (Ne sebebiyle?) بِهِ Hata sebebiyle (Kimi?) مَنْ O kimseyi ki قَبْلَنَا Bizden öncedir وَقَدْ رَفَعَ Kaldırdı (Kim?) اللّٰهُ Allah (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu (Kimden kaldırdı?) عَنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ Bu ümmetten كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Hadiste geldiği gibi فَسُؤَالُهُ Bunu istemek (Nedir?) اعْتِرَافٌ İtiraftır (Neyi?) بِنِعْمَةِ اللّٰهِ Allah'ın nimetini رَبَّنَا **Ey Rabbimiz** وَلَا تَحْمِلْ **Ve yükleme de** (**Kim üzerine?**) عَلَيْنَا **Bizim üzerimize** (**Neyi?**) إِصْرًا **Bir yükü** أَمْرًا Bir işi ki يَثْقُلُ Ağır gelir (Kim üzerine?) عَلَيْنَا Bizim üzerimize (Ne ağır gelir?) حَمْلُهُ Onu yüklenmek (Ne gibi yükleme?) كَمَا حَمَلْتَهُ **Onu yüklediğin gibi** (Kim üzerine?) عَلَى الَّذِينَ **O kimselerin üzerine ki** مِنْ قَبْلِنَا **Bizden öncedir** أَيْ بَنِي إِسْرَائِيلَ Yani İsrail oğulların üzerine (İsrail oğullarının üzerine yüklenen de nedir?) مِنْ قَتْلِ النَّفْسِ Kendini öldürmek (Nerede?) فِي التَّوْبَةِ Tevbede (Daha?) وَإِخْرَاجِ رُبُعِ الْمَالِ Ve malın dörtte birini çıkarıp-vermek (Nerede?) فِي الزَّكَاةِ Zekatta (Daha?) وَقَرْضِ مَوْضِعِ النَّجَاسَةِ Ve necis yeri kesmek رَبَّنَا **Ey Rabbimiz!** وَلَا تُحَمِّلْنَا **Ve de yükleme bize** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** لَا طَاقَةَ **Takat yok** قُوَّةَ Kuvvet yok (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Neye takat yok?) بِهِ **Ona** (Nedendir o takat olmayan şey?) مِنَ التَّكَالِيفِ Sorumluluklar (Daha?) وَالْبَلَاءِ Ve de belalar وَاعْفُ **Ve da affet** (Kimden?) عَنَّا **Bizden** امْحُ Sil (Neyi?) ذُنُوبَنَا Günahlarımızı وَاغْفِرْ **Ve de mağfiret et** (Kime?) لَنَا **Bize** (Daha?) وَارْحَمْنَا **Ve de Rahmet et** فِي الرَّحْمَةِ Rahmette vardır (Ne?) زِيَادَةٌ Fazlalık (Ne üzerine fazlalık?) عَلَى الْمَغْفِرَةِ Mağfiret üzerine أَنْتَ **Sen** (Nesin?) مَوْلٰينَا **Bizim Mevlamızsın** سَيِّدُنَا Efendimizsin (Daha?) وَمُتَوَلِّي أُمُورِنَا İşlerimizi de yürütensin فَانْصُرْنَا **Bize yardım et** (Kime karşı?) عَلَى الْقَوْمِ **O kavme karşı ki** الْكَافِرِينَ **Kafirlerdir** (Neyle yardım et?) بِإِقَامَةِ الْحُجَّةِ Delil getirmeyle (Daha?) وَالْغَلَبَةِ Ve de galiplik vermekle (Nerede?) فِي قِتَالِهِمْ Onlarla savaşmada فَإِنَّ مِنْ شَأْنِ الْمَوْلَى Zira mevlanın şanındandır (Ne?) أَنْ يَنْصُرَ Yardım etmesi (Kime yardım etmesi?) مَوَالِيَهُ Mevalisine/kölelerine (Kime karşı yardım etmesi?) عَلَى الْأَعْدَاءِ Düşmanlara karşı وَفِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle rivayet edilmiştir: لَمَّا نَزَلَتْ Ne zaman ki indi (Ne?) هَذِهِ الْآيَةُ Bu ayet فَقَرَأَهَا Onu okudu (Kim?) صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) قِيلَ Denildi (Kime?) لَهُ Ona (Nerede?) عَقِبَ كُلِّ كَلِمَةٍ Her kelimenin peşinden (Şöyle dendi:) قَدْ فَعَلْتُ "Elbette yaptım/yerine getirdim"

٣

سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ

مَدَنِيَّةٌ مِائَتَانِ اَوْ اِلاَّ آيَةً

Âli İmran Sûresi

Medine'de inmiştir

İki yüz veya
yüz doksan dokuz
ayettir.

سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

﴿الٓمٓ ۝١﴾ اللهُ أَعْلَمُ بِمُرَادِهِ بِذٰلِكَ ﴿اللهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۝٢﴾ ﴿نَزَّلَ عَلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿الْكِتَابَ﴾ الْقُرْآنَ مُلْتَبِسًا ﴿بِالْحَقِّ﴾ بِالصِّدْقِ فِي أَخْبَارِهِ ﴿مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ قَبْلَهُ مِنَ الْكُتُبِ ﴿وَأَنزَلَ التَّوْرٰيةَ وَالْإِنجِيلَ ۝٣﴾ ﴿مِن قَبْلُ﴾ أَيْ قَبْلَ تَنْزِيلِهِ ﴿هُدًى﴾ حَالٌ بِمَعْنَى هَادِيَيْنِ مِنَ الضَّلَالَةِ ﴿لِلنَّاسِ﴾ مِمَّنْ تَبِعَهُمَا، وَعَبَّرَ فِيهِمَا بِأَنْزَلَ وَفِي الْقُرْآنِ بِنَزَّلَ الْمُقْتَضِي لِلتَّكْرِيرِ لِأَنَّهُمَا أُنْزِلَا دَفْعَةً وَاحِدَةً بِخِلَافِهِ ﴿وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ﴾ بِمَعْنَى الْكُتُبِ الْفَارِقَةِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ وَذِكْرُهُ بَعْدَ ذِكْرِ الثَّلَاثَةِ لِيَعُمَّ مَا عَدَاهَا ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللهِ﴾ الْقُرْآنِ وَغَيْرِهِ ﴿لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللهُ عَزِيزٌ﴾ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ فَلَا يَمْنَعُهُ شَيْءٌ مِنْ إِنْجَازِ وَعْدِهِ وَوَعِيدِهِ ﴿ذُو انتِقَامٍ ۝٤﴾ عُقُوبَةٍ شَدِيدَةٍ مِمَّنْ عَصَاهُ لَا يَقْدِرُ عَلَى مِثْلِهَا أَحَدٌ ﴿إِنَّ اللهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ﴾ كَائِنٌ ﴿فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۝٥﴾ لِعِلْمِهِ بِمَا يَقَعُ فِي الْعَالَمِ مِنْ كُلِّيٍّ وَجُزْئِيٍّ وَخَصَّهُمَا بِالذِّكْرِ لِأَنَّ الْحِسَّ لَا يَتَجَاوَزُهُمَا ﴿هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾ مِنْ ذُكُورَةٍ وَأُنُوثَةٍ وَبَيَاضٍ وَسَوَادٍ وَغَيْرِ ذٰلِكَ ﴿لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ﴾ فِي مُلْكِهِ ﴿الْحَكِيمُ ۝٦﴾ فِي صُنْعِهِ ﴿هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ﴾ وَاضِحَاتُ الدَّلَالَةِ ﴿هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ﴾ أَصْلُهُ الْمُعْتَمَدُ عَلَيْهِ فِي الْأَحْكَامِ ﴿وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ﴾ لَا تُفْهَمُ مَعَانِيهَا كَأَوَائِلِ السُّوَرِ وَجَعَلَهُ كُلَّهُ مُحْكَمًا فِي قَوْلِهِ {أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ} بِمَعْنَى أَنَّهُ لَيْسَ فِيهِ عَيْبٌ، وَمُتَشَابِهًا فِي قَوْلِهِ {كِتَابًا مُتَشَابِهًا} بِمَعْنَى أَنَّهُ يُشْبِهُ بَعْضُهُ بَعْضًا فِي الْحُسْنِ وَالصِّدْقِ ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ﴾ مَيْلٌ عَنِ الْحَقِّ ﴿فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ﴾ طَلَبَ ﴿الْفِتْنَةِ﴾ لِجُهَّالِهِمْ بِوُقُوعِهِمْ فِي الشُّبُهَاتِ وَاللَّبْسِ

﴿وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ﴾ تَفْسِيرِهِ ﴿وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ﴾ تَفْسِيرَهُ ﴿إِلَّا اللّٰهُ﴾ وَحْدَهُ ﴿وَالرَّاسِخُونَ﴾ الثَّابِتُونَ
الْمُتَمَكِّنُونَ ﴿فِي الْعِلْمِ﴾ مُبْتَدَأٌ خَبَرُهُ ﴿يَقُولُونَ اٰمَنَّا بِهِ﴾ أَيْ بِالْمُتَشَابِهِ أَنَّهُ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَلَا نَعْلَمُ مَعْنَاهُ
﴿كُلٌّ﴾ مِنَ الْمُحْكَمِ وَالْمُتَشَابِهِ ﴿مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ﴾ بِإِدْغَامِ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الذَّالِ أَيْ يَتَّعِظُ
﴿إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ ۝٧﴾ أَصْحَابُ الْعُقُولِ وَيَقُولُونَ أَيْضًا إِذَا رَأَوْا مَنْ يَتَّبِعُهُ: ﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا﴾
تُمِلْهَا عَنِ الْحَقِّ بِابْتِغَاءِ تَأْوِيلِهِ الَّذِي لَا يَلِيقُ بِنَا كَمَا أَزَغْتَ قُلُوبَ أُولَئِكَ ﴿بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا﴾ أَرْشَدْتَنَا إِلَيْهِ
﴿وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ﴾ مِنْ عِنْدِكَ ﴿رَحْمَةً﴾ تَثْبِيتًا ﴿إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۝٨﴾ يَا ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ﴾
تَجْمَعُهُمْ ﴿لِيَوْمٍ﴾ أَيْ فِي يَوْمٍ ﴿لَا رَيْبَ﴾ شَكَّ ﴿فِيهِ﴾ هُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ فَتُجَازِيهِمْ بِأَعْمَالِهِمْ كَمَا وَعَدْتَ
بِذَلِكَ ﴿إِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۝٩﴾ مَوْعِدَهُ بِالْبَعْثِ فِيهِ الْتِفَاتٌ عَنِ الْخِطَابِ وَيَحْتَمِلُ أَنْ يَكُونَ
مِنْ كَلَامِهِ تَعَالَى وَالْغَرَضُ مِنَ الدُّعَاءِ بِذَلِكَ بَيَانُ أَنَّ هَمَّهُمْ أَمْرُ الْآخِرَةِ وَلِذَلِكَ سَأَلُوا الثَّبَاتَ عَلَى الْهِدَايَةِ
لِيَنَالُوا ثَوَابَهَا، رَوَى الشَّيْخَانِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: "تَلَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
هَذِهِ الْآيَةَ: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ} إِلَى آخِرِهَا، وَقَالَ فَإِذَا رَأَيْتِ الَّذِينَ
يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ سَمَّى اللّٰهُ فَاحْذَرُوهُمْ" وَرَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الْكَبِيرِ عَنْ أَبِي مُوسَى
الْأَشْعَرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي إِلَّا ثَلَاثَ خِلَالٍ وَذَكَرَ
مِنْهَا أَنْ يُفْتَحَ لَهُمُ الْكِتَابُ فَيَأْخُذُهُ الْمُؤْمِنُ يَبْتَغِي تَأْوِيلَهُ وَلَيْسَ يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللّٰهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ
يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدَ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ" اَلْحَدِيثَ

TÜRKÇE ANLAMI

Âli İmran Sûresi

Medine'de inmiştir. İki yüz ya da yüz doksan dokuz ayettir.

1- **Elif, lâm, mîm.** Allah bununla ne kastettiğini en iyi bilendir.

2- **Allah ki, O'ndan başka ilah yoktur, hayy ve kayyum olan O'dur.**

3- Ey Muhammed! **O, senin üzerine kitabı,** Kuran'ı **önündekileri,** kendisinden önceki kitapları **doğrulayıcı olarak hak ile,** verdiği haberlerde doğruluğa bürünen olarak **indirdi. Ve Tevrat ile İncil'i de indirmişti...**[1]

4- **...daha önce,** Yani Kuran'ın indirilişinden evvel. Kendilerine tabi olan **insanlara hidâyet olarak.**[2] (indirmişti) **Ve Furkan'ı,** hak ile batılı birbirinden ayıran kitapları **da indirdi.**[3] **O kimseler ki, Allah'ın âyetlerini,** Kuran'ı ve

---

[1] Tevrat ve İncil'den أَنْزَلَ fiili ile, Kuran'dan ise tekrar ifade eden نَزَّلَ fiili ile bahsetmesi, Kuran'ın peyderpey, diğer ikisinin ise tek bir defada indirilişinden dolayıdır.

[2] Bu kelime haldir. 'Sapıklıktan hidayete erdirici' anlamındadır.

[3] Bunun diğer üçünden sonra zikredilmesi, onların dışındaki kitapları da içine alması içindir.

diğerlerini **inkar ettiler, onlar için şüphe yok ki, şiddetli bir azap vardır. Ve Allah azîzdir,** işinde galip olandır, kimse onun vaadini ve de tehdidini yerine getirmesine engel olamaz, **intikam,** kendisine asi olanlara karşı benzerine hiç kimsenin gücünün yetmeyeceği şiddetli bir azap **sahibidir.**

5- **Şüphe yok ki,** alemde külli-cüzi meydana gelecek ne varsa bildiği için **Allah'a ne yerde ve ne de gökte**[1] olan **hiç bir şey gizli kalmaz.**

6- **O, öyle bir zattır ki, sizleri rahimlerde** erkeklik, dişilik; beyazlık, siyahlık ve de başka yönlerden **dilediği gibi şekillendirir.** Mülkünde **azîz,** yaptıklarında ise **hikmet sahibi olan O'ndan başka ilah yoktur.**

7- **O, öyle bir zattır ki, senin üzerine Kur'an'ı indirdi. Ondan bir kısmı,** ifade ettiği mana açık olan **muhkem âyetlerdir ki, onlar o kitabın anası,** hükümlerde kendisine itimat edilen aslı**dır. Diğer bir kısmı da** sure başlarındaki harflerde olduğu gibi manaları anlaşılmayan **müteşâbih âyetlerdir.** "Ayetleri muhkem kılındı..."ayetinde Kuran'ın tamamının muhkem kabul edilmesi, onda hiçbir ayıbın olmadığı anlamındadır. "Müteşâbih bir kitap..." ayetinde ise mütaşabih kabul edilmesi, güzellik ve doğrulukta bazısının diğer bazısına benzemesi anlamındadır. **Artık kalblerinde eğrilik,** haktan [batıla doğru bir] meyil **bulunan kimseler,** kendilerini şüphe ve de karışıklığa düşürmeleri suretiyle aralarındaki cahiller için **fitne aramak,** istemek **ve onu te'vil,** tefsir **arzusunda bulunmak için o kitaptan müteşâbih olanına tabi olurlar. Halbuki, onun te'vilini,** tefsirini **kimse bilmez,** bir tek **Allah hariç! İlimde kök salanlar,** sağlam olup, yer edinmiş kimseler **ise**[2] **"Biz ona,** manasının ne olduğunu bilmeden müteşâbihin Allah katından olduğuna **imân ettik,** Muhkem olsun, müteşabih olsun **hepsi de Allah katındandır,"derler.**[3] **(Bunları) Tam akıllı kimselerden başkası düşünmez,**[4] öğütlenmez. Onlar aynı zamanda o mütaşabih olan ayetlere tabi olanları gördüklerinde de şöyle derler:

8- Ey **Rabbimiz! Bize hidâyet ettikten,** doğru olana irşat ettikten **sonra** şu kimselerin kalplerini kaydırdığın gibi **kalplerimizi** haktan **kaydırma,** zaten bize düşmeyen tevilini aramak suretiyle [batıla] meylettirme **ve kendi tarafından,** katından **bizlere bir rahmet,** sebat **hibe et! Şüphe yok ki çok hibe edici olan ancak Sen'sin.**

---

[1] Özellikle gök ile yeri zikretmesi, hissin onları aşamaması nedeniyledir.

[2] Bu kelime mübtedadır.

[3] Bu da mübtedanın haberidir.

[4] Kelimenin aslında bulunan ت harfi ذ harfine idgam edilerek okunmuştur.

9- Ey **Rabbimiz! Şüphe yok ki, insanları, kendisinde şüphe,** kuşku **olmayan bir gün için** yani kıyamet gününde**, toplayacak olan,** onları toplayan ve de bizlere vaat ettiğin gibi onları amelleriyle karşılıklandıracak olan **ancak Sen'sin. Şüphe yok ki, Allah vaadinden,** vaat ettiği diriltme sözünden **dönmez.** Burada muhatap sigadan (gaip) sigaya dönülmüştür. Bu sözün Allah tealanın sözünden olması da muhtemeldir. Bu şekilde dua etmekten maksat, kendilerini ilgilendiren şeyin ahiret durumu olduğunu beyan etmektir. Zaten bundan dolayı da -sevabına nail olmak için- hidayet üzere sebat etmeyi istemişlerdir. Buhari ve Müslim'in Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet ettiklerine göre o şöyle demiştir: 'Hz. Peygamber "Bir kısmı muhkem olan...ayetleri sana indiren O'dur" ayetini sonuna kadar okudu ve de:"***Müteşabih ayetlere tabi olanları gördüğünde işte onlar Allah'ın bahsettiği kimselerdir; onlardan sakın!***" buyurdu. Taberani'nin Kebir'inde Ebu Musa el-Eş'arî'den rivayet ettiğine göre: O Hz. Peygamberi şöyle derken işitmişti: "***Ümmetim üzerine sadece üç ihlalden korkarım" ve üç ihlalden biri olarak şunu zikretti "Kitap açılıp da, tevilini bilmeyen bir müminin onun tevilini araması. Halbuki onun tevilini ancak Allah bilir. İlimde kök salanlar ise ona inandık; hepsi Allah katındandır derler. Ancak akıl sahipleri düşünüp,ibret alır***" hadis...

KELİME ANLAMI

﴿٣﴾ سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ

3-Âli İmran Sûresi

سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ **Âli İmran Suresi** مَدَنِيَّةٌ **Medine'de inmiştir** مِائَتَانِ أَوْ إِلَّا آيَةً **İki yüz ya da yüz doksan dokuz ayettir**

بِاسْمِ اللهِ **Allah'ın adıyla** (başlarım) (Öyle Allah ki) اَلرَّحْمٰنِ **Rahman olan** (Yine öyle Allah ki) اَلرَّحِيمِ **Rahim olan**

1- الٓمٓ **Elif, lam, mim** اَللّٰهُ Allah (Nedir?) أَعْلَمُ En iyi bilendir (Neyi?) بِمُرَادِهِ Muradını (Ne ile muradını?) بِذٰلِكَ Bununla

2- اَللّٰهُ **Allah** (Nedir?) لَا إِلٰهَ **Hiçbir ilah yoktur** إِلَّا هُوَ **Ancak o** (Daha nedir?) اَلْحَيُّ **Hayy'dır** اَلْقَيُّومُ **Kayyum'dur**

3- نَزَّلَ **İndirdi** (Kim üzerine?) عَلَيْكَ **Senin üzerine** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed (Neyi indirdi?) اَلْكِتَابَ اَلْقُرْآنَ **Kitabı,** Kuranı (Ne olduğu halde?) مُلْتَبِسًا Bürünücü olduğu halde (Ne ile?)

بِالْحَقِّ **Hak ile** بِالصِّدْقِ Doğruluk ile (Nerede doğruluk?) فِي أَخْبَارِهِ Verdiği haberlerde (Kitap ne olduğu halde?) مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı** (Neyi doğrulayıcı?) لِمَا **O şeyi ki** بَيْنَ يَدَيْهِ **Onun önündedir** قَبْلَهُ Ondan öncedir (Nedir ondan önce olan?) مِنَ الْكُتُبِ Kitaplar وَأَنْزَلَ **Ve de indirdi** (Neyi?) اَلتَّوْرٰيةَ **Tevrat'ı** (Daha?) وَالْإِنْجِيلَ **Ve de incili**

4- (Ne vakit Tevrat ve İncili indirdi?) مِنْ قَبْلُ **Bundan önce** أَيْ قَبْلَ تَنْزِيلِهِ Yani Kuranı indirişinden önce (Ne olduğu halde onları indirdi?) هُدًى **Hidayet oldukları halde** (Bu nedir?) حَالٌ Haldir (Öyle ki) بِمَعْنَى هَادِيَيْنِ Hidayet ediciler manasında (Neden?) مِنَ الضَّلَالَةِ Sapıklıktan (Kim için hidayet?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** (Öyle insanlar ki) مِمَّنْ O kimselerden ki تَبِعَهُمَا Onlara tabi oldu وَعَبَّرَ Tabir etti (Nerede?) فِيهِمَا Tevrat ve İncil'de بِأَنْزَلَ "Enzele" fiili ile (Daha?) وَفِي الْقُرْآنِ Kuran'da da tabir etti (Ne ile?) بِنَزَّلَ "Nezzele" fiili ile (Öyle "nezzele" fiili ki) الْمُقْتَضِي Gerektiren (Neyi?) لِلتَّكْرِيرِ Tekrarı لِأَنَّهُمَا Zira o ikisi أُنْزِلَا İndirildiler دَفْعَةً وَاحِدَةً Bir defada بِخِلَافِهِ Kuran ise bunun hilafınadır وَأَنْزَلَ **Ve de indirdi** (Neyi?) اَلْفُرْقَانَ **Furkanı** بِمَعْنَى الْكُتُبِ الْفَارِقَةِ Ayırt edici kitaplar anlamında (Neyi ayırt edici?) بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ Hak ile batıl arasını وَذِكْرُهُ Bunun zikredilişi (Ne vakit?) بَعْدَ ذِكْرِ الثَّلَاثَةِ Üç kitabın zikredilişinden sonra (Niçin böyledir?) لِيَعُمَّ Kapsasın diye (Neyi?) مَا عَدَاهَا Üçünün dışındaki kitapları da اِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** كَفَرُوا **İnkar ettiler** (Neyi inkar ettiler?) بِاٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini** اَلْقُرْآنِ Kuran'ı وَغَيْرِهِ ve diğer kitapları لَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** شَدِيدٌ **Şiddetli** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) عَزِيزٌ **Azizdir** غَالِبٌ Galiptir (Ne üzerine?) عَلَى أَمْرِهِ İşi üzerine فَلَا يَمْنَعُهُ Onu menedemez (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey (Neden men edemez?) مِنْ إِنْجَازِ وَعْدِهِ Vaadini gerçekleştirmekten (Daha neyi gerçekleştirmekten?) وَوَعِيدِهِ Ve de tehdidini (Daha nedir Allah?) ذُو انْتِقَامٍ **İntikam alıcıdır** عُقُوبَةٍ شَدِيدَةٍ Şiddetli ceza sahibidir (Kimden intikam alıcıdır?) مِمَّنْ O kimseden ki عَصَاهُ Kendisine asi oldu لَا يَقْدِرُ Güç yetiremez (Neye?) عَلَى مِثْلِهَا Onun azabının benzerine (Kim?) أَحَدٌ Hiç kimse

5- اِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** لَا يَخْفٰى **Gizli kalmaz** (Kim üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Ne gizli kalmaz?) شَيْءٌ **Hiçbir şey** (Öyle şey ki) كَائِنٌ Olan (Nerede olan hiçbir şey?) فِي الْاَرْضِ **Yerde** (Daha?) وَلَا فِي السَّمَاءِ **Ve sema'da olan da** (Niçin gizli kalmaz?)

لِعِلْمِهِ Bildiği için (Neyi?) بِمَا O şeyi ki يَقَعُ Meydana geliyor (Nerede?) فِي الْعَالَمِ Alemde (Alemde meydana gelen şeyler de nedendir?) مِنْ كُلِّيٍّ وَجُزْئِيٍّ Külli ve cüzi her şey وَخَصَّهُمَا بِالذِّكْرِ O ikisini özellikle zikretti (Niçin?) لِأَنَّ الْحِسَّ Çünkü his لَا يَتَجَاوَزُهُمَا O ikisini aşmaz

6- هُوَ **O** الَّذِي **Öyle zattır ki** يُصَوِّرُكُمْ **Sizi şekillendirir** (Nerede?) فِي الْأَرْحَامِ **Rahimlerde** كَيْفَ يَشَاءُ **Nasıl dilerse** (Ne yönden?) مِنْ ذُكُورَةٍ Erkeklik (Daha?) وَأُنُوثَةٍ Ve kadınlık (Daha?) وَبَيَاضٍ Ve beyazlık (Daha?) وَسَوَادٍ Ve de siyahlık (Daha?) وَغَيْرِ ذٰلِكَ Ve diğer şeyler لَا إِلٰهَ **Hiçbir ilah yoktur** إِلَّا هُوَ **Ancak o vardır** (Daha nedir o?) اَلْعَزِيزُ **Azizdir** (Nerede?) فِي مُلْكِهِ Mülkünde (Daha nedir?) اَلْحَكِيمُ **Hakimdir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptığında

7- هُوَ **O** (Kimdir?) اَلَّذِي **O kimsedir ki** اَنْزَلَ **İndirdi** (Kim üzerine?) عَلَيْكَ **Senin üzerine** (Neyi indirdi?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** مِنْهُ **Ondan bazıları** (Nedir?) اٰيَاتٌ **Bir takım ayetlerdir ki** مُحْكَمَاتٌ **Muhkemdirler** وَاضِحَاتُ الدَّلَالَةِ Delaletleri açıktır هُنَّ **Onlar** (Nedir?) أُمُّ الْكِتَابِ **Kitabın anasıdır** أَصْلُهُ Onun aslıdır (Öyle aslı ki) الْمُعْتَمَدُ İtimat edilen (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Nerede itimat edilen?) فِي الْأَحْكَامِ Hükümlerde وَأُخَرُ **Ve diğerleri de** (Nedir?) مُتَشَابِهَاتٌ **Müteşabihtirler** لَا تُفْهَمُ Anlaşılmıyor (Ne?) مَعَانِيهَا Onların manaları (Ne gibi bunlar?) كَأَوَائِلِ السُّوَرِ Surelerin başları gibi وَجَعْلُهُ Kuranı yapması كُلَّهُ Tamamını (Ne yapması?) مُحْكَمًا Muhkem yapması (Nerede?) فِي قَوْلِهِ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ "Ayetleri muhkem kılındı" ayetinde بِمَعْنَى Şu manadadır ki أَنَّهُ Durum şu ki لَيْسَ Yoktur (Nerede?) فِيهِ Onda (Ne yoktur?) عَيْبٌ Bir ayıp (Daha ne yapması?) وَمُتَشَابِهًا Müteşabih yapması (Nerede?) فِي قَوْلِهِ Şu sözünde كِتَابًا مُتَشَابِهًا "Müteşabih bir kitap" بِمَعْنَى Şu manada أَنَّهُ Durum şu ki يُشْبِهُ Benzer (Ne?) بَعْضُهُ Onun bir kısmı (Neye benzer?) بَعْضًا Diğer bazısına (Nerede?) فِي الْحُسْنِ Güzellikte (Daha?) وَالصِّدْقِ Ve doğrulukta فَأَمَّا الَّذِينَ **O kimselere gelince ki** فِي قُلُوبِهِمْ **Kalplerinde vardır** (Ne?) زَيْغٌ **Eğrilik** مَيْلٌ Meyl (Neden meyl?) عَنِ الْحَقِّ Haktan فَيَتَّبِعُونَ **Tabi olurlar** (Neye?) مَا **O şeye ki** تَشَابَهَ **Müteşabih oldu** (Nedendir o?) مِنْهُ **O Kuran'dan** (Niçin tabi olurlar?) ابْتِغَاءَ طَلَبَ الْفِتْنَةِ **Fitne aramak,** istemek **için** (Kim için fitne?) لِجُهَّالِهِمْ Cahilleri için (Nasıl?) بِوُقُوعِهِمْ Onların düşmeleriyle (Nereye?) فِي الشُّبُهَاتِ Şüphelere (Daha?)

وَاللَّبْسِ Ve de karışıklığa (Daha ne için?) وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ **Onun tevilini aramak için** تَفْسِيرِهِ Onun tefsirini وَمَا يَعْلَمُ **Halbuki bilmez** (Neyi?) تَأْوِيلَهُ **Onun tevilini** تَفْسِيرَهُ Onun tefsirini إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ **Ancak** bir tek **Allah** وَالرَّاسِخُونَ **Kök salanlar** الثَّابِتُونَ الْمُتَمَكِّنُونَ Sağlam ve yerleşmiş olanlar (Nerede?) فِي الْعِلْمِ **İlimde** مُبْتَدَأٌ Bu mübtedadır خَبَرُهُ Haberi de şudur: يَقُولُونَ **Derler:** اٰمَنَّا **Biz iman ettik** (Neye?) بِهِ **Ona** أَيْ بِالْمُتَشَابِهِ Yani mütaşibihlere أَنَّهُ Ki onlar (Nedir?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ Allah katındandır وَلَا نَعْلَمُ Ve biz bilmeyiz (Neyi?) مَعْنَاهُ Onların manasını كُلٌّ **Hepsi** مِنَ الْمُحْكَمِ وَالْمُتَشَابِهِ Muhkem olsun müteşabih olsun (Nedir?) مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا **Rabbimiz katındandır** وَمَا يَذَّكَّرُ **Düşünmez** (Neyle okundu bu kelime?) بِإِدْغَامِ التَّاءِ Te'nin idgam edilmesiyle (Neredeki te?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki (Nereye idgam edilmesiyle?) فِي الذَّالِ Zel harfine أَيْ يَتَّعِظُ Yani vaazlanmaz إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ **Ancak akıl sahipleri** أَصْحَابُ الْعُقُولِ Akıllı kimseler

8- وَيَقُولُونَ أَيْضًا Ve yine derler ki (Ne vakit?) إِذَا رَأَوْا Gördüklerinde (Kimi?) مَنْ O kimseyi ki يَتَّبِعُهُ O müteşabihlere tabi oluyor رَبَّنَا **Ey Rabbimiz** لَا تُزِغْ **Kaydırma** (Neyi?) قُلُوبَنَا **Kalplerimizi** تُمِلْهَا Onu meylettirme (Neden?) عَنِ الْحَقِّ Haktan (Nasıl?) بِابْتِغَاءِ تَأْوِيلِهِ Tevilini aramakla الَّذِي Öyle tevili ki لَا يَلِيقُ Yaraşmaz (Kime?) بِنَا Bize (Ne gibi kaydırma?) كَمَا أَزَغْتَ Kaydırdığın gibi (Neyi?) قُلُوبَ أُولَئِكَ Onların kalplerini (Ne vakit kaydırma?) بَعْدَ إِذْ **O vakitten sonra ki** هَدَيْتَنَا **Bizi eriştirdin** أَرْشَدْتَنَا Bizi irşat ettin (Neye?) إِلَيْهِ Ona وَهَبْ **Ve hibe et** (Kime?) لَنَا **Bize** (Nereden?) مِنْ لَدُنْكَ **Senin tarafından** مِنْ عِنْدِكَ Senin katından (Neyi hibe et?) رَحْمَةً **Bir rahmet** تَثْبِيتًا Bir sabitleme إِنَّكَ **Şüphesiz ki sen** أَنْتَ **Sen** (Nesin?) الْوَهَّابُ **Çok hibe edensin**

9- يَا رَبَّنَا Ey **Rabbimiz!** إِنَّكَ **Şüphesiz ki sen** (Nesin?) جَامِعُ النَّاسِ **İnsanları toplayıcısın** تَجْمَعُهُمْ Onları toplarsın (Ne için?) لِيَوْمٍ **Bir gün için ki** أَيْ فِي يَوْمٍ Yani bir günde ki لَا رَيْبَ **Hiç şüphe yoktur** لَا شَكَّ Hiç kuşku yoktur (Nerede?) فِيهِ **O günde** هُوَ O gün (Nedir?) يَوْمُ الْقِيَامَةِ Kıyamet günüdür فَتُجَازِيهِمْ Onlara karşılıklarını verirsin (Neyle?) بِأَعْمَالِهِمْ Amellerine karşılık كَمَا وَعَدْتَ Vaat ettiğin gibi (Neyi?) بِذَلِكَ Bunu إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** لَا يُخْلِفُ **Dönmez** (Neden?) الْمِيعَادَ **Sözünden** مَوْعِدَهُ بِالْبَعْثِ

Dirilmekle ilgili sözünden فِيهِ Burada vardır (Ne?) اِلْتِفَاتٌ İltifat (Neden?) عَنِ الْخِطَابِ Hitaptan وَيَحْتَمِلُ Ayrıca ihtimal eder bu söz (Neye?) أَنْ يَكُونَ Olmaya (Neden olmaya?) مِنْ كَلَامِهِ تَعَالَى Allah tealanın sözünden وَالْغَرَضُ Maksat (Neden?) مِنَ الدُّعَاءِ Duadan (Neyle duadan?) بِذَلِكَ Bununla (Nedir?) بَيَانُ أَنَّ هَمَّهُمْ İlgilendiklerinin olduğunu beyandır (Ne olduğunu?) أَمْرُ الْآخِرَةِ Ahiret işi وَلِذَلِكَ Bundan dolayı da سَأَلُوا İstediler (Neyi?) اَلثَّبَاتَ Sabit kalmayı (Ne üzerine?) عَلَى الْهِدَايَةِ Hidayet üzerine (Niçin bunu istediler?) لِيَنَالُوا Nail olmak için (Neye?) ثَوَابَهَا Hidayetin sevabına رَوَى Rivayet etti (Kim?) اَلشَّيْخَانِ İki şeyh/Buhari ve Müslim (Kimden rivayet ettiler?) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا Aişe'den (r.a.) قَالَتْ Dedi ki o: تَلَا Okudu (Kim?) رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Rasülullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Neyi okudu?) هَذِهِ الْآيَةَ Sonuna kadar Şu ayeti: هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ إِلَى آخِرِهَا "Hüvellezi enzele aleykel kitabe minhü âyâtün muhkemâtün..." وَقَالَ Ve de dedi فَإِذَا رَأَيْتِ Gördüğünde (Kimi?) اَلَّذِينَ O kimseleri ki يَتَّبِعُونَ Tabi oluyorlar (Neye?) مَا O şeye ki تَشَابَهَ Müteşabih oldu (Müteşabih olan da nedendir?) مِنْهُ Kuran'dan فَأُولَئِكَ İşte onlar اَلَّذِينَ O kimselerdir ki سَمَّى İsimlendirdi (Kim?) اَللهُ Allah فَاحْذَرُوهُمْ Onlardan sakının diye وَرَوَى Rivayet etti (Kim?) اَلطَّبَرَانِيُّ Taberani (Nerede?) فِي الْكَبِيرِ Kebir'de (Kimden?) عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ Ebu Musa el-Eş'arî'den أَنَّهُ Şüphesiz ki o سَمِعَ İşitti (Kimden?) اَلنَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberden (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) يَقُولُ Diyordu: ما أَخَافُ Korkmam (Kim üzerine?) عَلَى أُمَّتِي Ümmetim üzerine إِلَّا ثَلَاثَ خِلَالٍ Ancak üç ihlalden korkarım وَذَكَرَ مِنْهَا O üç taneden olarak zikretti أَنْ يُفْتَحَ Açılmasını (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Ne?) اَلْكِتَابُ Kitap فَيَأْخُذَهُ Onu almasını (Kim?) اَلْمُؤْمِنُ Mümin (Ne olduğu halde?) يَبْتَغِي Arıyor (Neyi?) تَأْوِيلَهُ Onun tevilini وَلَيْسَ يَعْلَمُ Halbuki bilmiyor (Neyi?) تَأْوِيلَهُ Onun tevilini إِلَّا اللهُ Ancak Allah وَالرَّاسِخُونَ Kökleşenler (Nerede?) فِي الْعِلْمِ İlimde يَقُولُونَ Derler آمَنَّا Biz iman ettik (Neye?) بِهِ Ona كُلٌّ Ki onların hepsi (Nedir?) مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا Rabbimiz katındandır وَمَا يَذَّكَّرُ Düşünmez إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ Ancak akıl sahipleri اَلْحَدِيثَ Hadis...

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ﴾ تَدْفَعَ ﴿عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ﴾ أَيْ عَذَابِهِ ﴿شَيْئًا
وَأُولَٰئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾﴾ بِفَتْحِ الْوَاوِ مَا تُوقَدُ بِهِ دَأْبُهُمْ ﴿كَدَأْبِ﴾ كَعَادَةِ ﴿آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ مِنَ الْأُمَمِ كَعَادٍ وَثَمُودَ ﴿كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ﴾ أَهْلَكَهُمْ ﴿بِذُنُوبِهِمْ﴾ وَالْجُمْلَةُ
مُفَسِّرَةٌ لِمَا قَبْلَهَا ﴿وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾﴾ وَنَزَلَ لَمَّا أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيَهُودَ بِالْإِسْلَامِ
مَرْجِعَهُ مِنْ بَدْرٍ فَقَالُوا لَهُ لَا يَغُرَّنَّكَ أَنْ قَتَلْتَ نَفَرًا مِنْ قُرَيْشٍ أَغْمَارًا لَا يَعْرِفُونَ الْقِتَالَ: ﴿قُلْ﴾ يَا مُحَمَّدُ
﴿لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ مِنَ الْيَهُودِ ﴿سَتُغْلَبُونَ﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ فِي الدُّنْيَا بِالْقَتْلِ وَالْأَسْرِ وَضَرْبِ الْجِزْيَةِ وَقَدْ
وَقَعَ ذَٰلِكَ ﴿وَتُحْشَرُونَ﴾ بِالْوَجْهَيْنِ فِي الْآخِرَةِ ﴿إِلَىٰ جَهَنَّمَ﴾ فَتَدْخُلُونَهَا ﴿وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٢﴾﴾
الْفِرَاشُ هِيَ ﴿قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ﴾ عِبْرَةٌ وَذُكِّرَ الْفِعْلُ لِلْفَصْلِ ﴿فِي فِئَتَيْنِ﴾ فِرْقَتَيْنِ ﴿الْتَقَتَا﴾ يَوْمَ بَدْرٍ لِلْقِتَالِ
﴿فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ أَيْ طَاعَتِهِ وَهُمُ النَّبِيُّ وَأَصْحَابُهُ وَكَانُوا ثَلَاثَمِائَةٍ وَثَلَاثَةَ عَشَرَ رَجُلًا مَعَهُمْ
فَرَسَانِ وَسِتُّ أَدْرُعٍ وَثَمَانِيَةُ سُيُوفٍ وَأَكْثَرُهُمْ رَجَّالَةٌ ﴿وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ﴾ أَيِ الْكُفَّارُ ﴿مِثْلَيْهِمْ﴾
أَيِ الْمُسْلِمِينَ أَيْ أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَكَانُوا نَحْوَ أَلْفٍ ﴿رَأْيَ الْعَيْنِ﴾ أَيْ رُؤْيَةً ظَاهِرَةً مُعَايَنَةً وَقَدْ نَصَرَهُمُ اللَّهُ
مَعَ قِلَّتِهِمْ ﴿وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ﴾ يُقَوِّي ﴿بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ﴾ نَصْرَهُ ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورِ ﴿لَعِبْرَةً لِأُولِي
الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾﴾ لِذَوِي الْبَصَائِرِ أَفَلَا تَعْتَبِرُونَ بِذَٰلِكَ فَتُؤْمِنُوا ﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ﴾ مَا تَشْتَهِيهِ
النَّفْسُ وَتَدْعُو إِلَيْهِ، زَيَّنَهَا اللَّهُ ابْتِلَاءً أَوِ الشَّيْطَانُ ﴿مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ﴾ الْأَمْوَالِ الْكَثِيرَةِ
﴿الْمُقَنْطَرَةِ﴾ الْمُجَمَّعَةِ ﴿مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ﴾ الْحِسَانِ ﴿وَالْأَنْعَامِ﴾ أَيِ الْإِبِلِ
وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ ﴿وَالْحَرْثِ﴾ الزَّرْعِ ﴿ذَٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورُ ﴿مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ يُتَمَتَّعُ بِهِ فِيهَا ثُمَّ يَفْنَىٰ
﴿وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ ﴿١٤﴾﴾ الْمَرْجِعِ وَهُوَ الْجَنَّةُ فَيَنْبَغِي الرَّغْبَةُ فِيهِ دُونَ غَيْرِهِ ﴿قُلْ﴾ يَا مُحَمَّدُ لِقَوْمِكَ
﴿أَؤُنَبِّئُكُمْ﴾ أُخْبِرُكُمْ ﴿بِخَيْرٍ مِنْ ذَٰلِكُمْ﴾ الْمَذْكُورِ مِنَ الشَّهَوَاتِ اسْتِفْهَامُ تَقْرِيرٍ ﴿لِلَّذِينَ اتَّقَوْا﴾
الشِّرْكَ ﴿عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ خَبَرٌ مُبْتَدَؤُهُ ﴿جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ﴾ أَيْ مُقَدَّرِينَ الْخُلُودَ
﴿فِيهَا﴾ إِذَا دَخَلُوهَا ﴿وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ﴾ مِنَ الْحَيْضِ وَغَيْرِهِ مِمَّا يُسْتَقْذَرُ ﴿وَرِضْوَانٌ﴾ بِكَسْرِ أَوَّلِهِ
وَضَمِّهِ لُغَتَانِ أَيْ رِضًا كَثِيرٌ ﴿مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ﴾ عَالِمٌ ﴿بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾﴾ فَيُجَازِي كُلًّا مِنْهُمْ بِعَمَلِهِ

TÜRKÇE ANLAMI

10- **O kimseler ki kâfir oldular, onların malları ve evlatları onlar için Allah'**ın azabın**a karşı hiçbir fayda vermez,** onlardan hiçbir şey engellemez **ve işte onlar ateş çırasıdırlar.**[1]

11- Onların bu tutumu, **tıpkı Firavun hanedanının ve ondan evvelki** ümmetlerden Âd ve Semud kavmi gibi**lerin tutumu**, adeti **gibidir ki; Bizim**

[1] وَقُودُ kelimesindeki و harfi fetha ile okunur. Kendisiye ateş tutuşturulan şeydir.

âyetlerimizi yalanladılar. Allah da onları günahları sebebiyle alıverdi,[1] onları helak etti. **Ve Allah azabı şiddetli olandır.**

Hz. Peygamber Bedir'den dönüp Yahudilere Müslüman olmalarını emrettiğinde, onlar da ona "Kureyş kabilesinden savaşmayı bilmeyen bir takım cahilleri öldürdüysen, bu seni aldatmasın!" demişlerdi. Bunun üzerine şu ayet indi:

12- Ey Muhammed! Yahudi **kâfirlere de ki: "Yakında** dünyada iken öldürülmek, esir düşmek ve de cizyeye vurulmak suretiyle **mağlup olacaksınız**[2]**.** Ve tüm bunlar meydana gelmiştir. **Ayrıca** ahirette de **cehenneme toplanıp-sürüleceksiniz,**[3] Oraya gireceksiniz. **O ne fena bir yataktır?"**Ne kötü bir döşektir o!

13- **Şüphe yok ki sizin için** bedir gününde savaşmak için **birbiriyle karşılaşan iki fırkada bir ayet,** bir ibret **vardır.**[4] **Bir fırka Allah'**a itaat **yolunda savaşıyordu,** ki bunlar Hz. Peygamber ve üç yüz on kişiden ibaret olan arkadaşlarıdır. İki atları, altı adet zırhları ve sekiz adet de kılıçları vardı, çoğunlukla da yaya idiler, **diğeri ise kâfir idi.** Kafirler **Onları göz görmesiyle,** açıkça ve ayan-beyan, Müslümanların **olduklarının, iki katı,** yani [Müslümanları] oldukları sayıdan daha fazla **görüyorlardı.**[5] Kafirlerin sayısı ise bin kadardı. Az olmalarına rağmen Allah onlara yardım etti. **Allah ise** yardım etmeyi **dilediğini yardımıyla destekler,** güçlendirir. **Şüphe yok ki bu** anlatılan**larda görebilen** basiret sahip**leri için bir ibret vardır.** Hala ibret alıp da, iman etmiyor musunuz?

14- **İnsanlara; kadınlardan, oğullardan; Altından ve gümüşten yığıl**ıp toplan**mış yığın** yığın mal**lardan; güzel cins** hoş **atlardan, davarlardan,** yani deve inek ve koyunlardan, **ekinlerden** [ileri gelen] **şehvetler,** nefsin canının çekip, kendisine çağırdıklarının **sevgisi süslendi,** Şeytan yahut da imtihan için Allah bunları süsledi. **Bunlar, dünya hayatının metaı/faydalarıdır.** Bunlarla dünyada faydalanılır. **Halbuki varılacak yerin en güzeli** olan cennet **Allah'ın yanındadır** ve başkasına değil de yalnız oraya rağbet edilmesi gerekir.

15- Ey Muhammed! Kavmine **de ki: "Size o** anlatılan arzu**lardan daha hayırlısını bildireyim,** haber vereyim **mi?**[6] **Rablerinin yanında altlarından**

---

[1] Bu cümle öncesi tefsir edicidir.

[2] سَتُغْلَبُونَ kelimesi hem ت harfi ile, hem de (سَيُغْلَبُونَ şeklinde) ي harfi ile okunmuştur.

[3] وَتُحْشَرُونَ kelimesi hem ت harfi ile, hem de ي harfi ile okunmuştur.

[4] كَانَ fiili (faili olan آيَةٌ kelimesi müennes olmasına rağmen faili ile arasına giren) fasıladan dolayı müzekker olarak getirilmiştir.

[5] Bu ayet ile Enfal: 44. ayet arasındaki zahiri tearuz ve bunun halli için ilgili ayetin Celaleyn'deki tefsirine müracaat ediniz. (mütercim)

[6] Buradaki istifham, takrir içindir.

ırmaklar akan cennetler[1], Şirkten **sakınanlar içindir.**[2] **Orada,** oraya girdikleri vakitte **ebediyyen kalacaklardır,** Yani ebedi kalışları takdir edilmiştir. **Ve** hayız ve diğer pis görülen şeylerden **tertemiz eşler vardır. Ve Allah tarafından** büyük **bir hoşnutluk**[3] **vardır. Ve Allah kullarını hakkıyla görendir** ve de onlardan her birini ameliyle karşılıklandırır.

KELİME ANLAMI

10- اِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** لَنْ تُغْنِيَ **Asla engellemeyecektir** تَدْفَعَ Defetmeyecektir (Kimden?) عَنْهُمْ **Onlardan** (Ne?) اَمْوَالُهُمْ **Onların malları** (Daha ne engellemeyecektir?) وَلَا اَوْلَادُهُمْ **Ve evlatları da** (Neden engellemeyecektir?) مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan** أَيْ عَذَابِهِ Yani onun azabından (Neyi engellemeyecektir?) شَيْئًا **Hiçbir şeyi** وَاُولٰئِكَ **Ve işte onlar** هُمْ **Onlar** (Nedirler?) وَقُودُ النَّارِ **Ateş çırasıdır** (Bu kelime ne ile okundu?) بِفَتْحِ الْوَاوِ Vav harfinin fethasıyla مَا تُوقَدُ بِهِ Kendisiyle ateş tutuşturulan şey demektir

11- دَأْبُهُمْ Onların tutumu (Ne gibidir onların tutumu?) كَدَاْبِ كَعَادَةِ اٰلِ فِرْعَوْنَ **Firavun hanedanının tutumu,** adeti **gibidir** (Daha ne gibidir?) وَالَّذِينَ **O kimseler gibidir ki** مِنْ قَبْلِهِمْ **Onlardan öncedir** (Kimdir onlardan öncekiler?) مِنَ الْأُمَمِ Ümmetlerden (Kim gibi ümmetler?) كَعَادٍ وَثَمُودَ Ad ve Semut kavmi gibi كَذَّبُوا **Yalanladılar** (Neyi?) بِاٰيَاتِنَا **Bizim ayetlerimizi** فَاَخَذَهُمُ **Bundan dolayı da onları alıverdi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** أَهْلَكَهُمْ Helak etti onlar (Ne sebebiyle helak etti?) بِذُنُوبِهِمْ **Onların günahları sebebiyle** وَالْجُمْلَةُ Bu cümle (Nedir?) مُفَسِّرَةٌ Tefsir edicidir (Neyi?) لِمَا قَبْلَهَا Öncesini وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) شَدِيدُ الْعِقَابِ **Azabı şiddetli olandır**

12- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا أَمَرَ Ne zaman ki emretti (Kim?) النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Kime?) الْيَهُودَ Yahudilere (Neyi emretti?) بِالْإِسْلَامِ İslam'ı (Ne vakit?) مَرْجِعَهُ Dönüşünde (Nereden dönüşünde?) مِنْ بَدْرٍ Bedir'den فَقَالُوا Ve dediler (Kime?) لَهُ Ona لَا يَغُرَّنَّكَ Seni aldatmasın (Ne aldatmasın?) أَنْ قَتَلْتَ Öldürmen (Kimi?) نَفَرًا Bir gurubu (Kimden olan bir grup?) مِنْ قُرَيْشٍ Kureyş'ten (Öyle grup ki) أَغْمَارًا Cahil kişiler (Yine öyle grup ki) لَا يَعْرِفُونَ Bilmiyorlar (Neyi bilmiyorlar?) الْقِتَالَ Savaşmayı: قُلْ **De ki** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Kime?) لِلَّذِينَ **O kimselere ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Öyle kimseler ki) مِنَ الْيَهُودِ Yahudilerden سَتُغْلَبُونَ

---

[1] Mübtedadır.
[2] Haberdir.
[3] رِضْوَانٌ kelimesindeki ر harfi iki ayrı lügatte, kesre ve de zamme ile okunmuştur.

Yakında mağlup olacaksınız (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّاءِ Te ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve de ye ile (yuğlebûne şeklinde okundu) (Nerede mağlup olacaksınız?) فِي الدُّنْيَا Dünyada (Ne ile mağlup olacaksınız?) بِالْقَتْلِ Öldürülmekle (Daha?) وَالْأَسْرِ Ve de esir düşmekle (Daha?) وَضَرْبِ الْجِزْيَةِ Ve de cizyeye vurulmakla وَقَدْ وَقَعَ ذٰلِكَ Bunlar olmuştur (Daha?) وَتُحْشَرُونَ **Ve de toplanıp-sürüleceksiniz** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْوَجْهَيْنِ İki şekilde de (hem ya ile, hem de ta ile) (Nerede toplanıp-sürüleceksiniz?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Nereye toplanıp-sürüleceksiniz?) اِلٰى جَهَنَّمَ **Cehenneme** فَتَدْخُلُونَهَا Oraya gireceksiniz وَبِئْسَ الْمِهَادُ **Ve ne kötü döşektir** الْفِرَاشُ هِيَ Ne kötü yataktır o!

13- قَدْ كَانَ **Şüphesiz ki oldu** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Ne oldu?) اٰيَةٌ **Bir ayet** عِبْرَةٌ Bir ibret وَذُكِّرَ Müzekker getirildi (Ne?) الْفِعْلُ Fiili (Ne sebeple?) لِلْفَصْلِ Fasıldan dolayı (Nerede?) فِي فِئَتَيْنِ فِرْقَتَيْنِ **İki fırkada** (Öyle iki fırka ki) اِلْتَقَتَا **Karşılaştılar** (Ne vakit?) يَوْمَ بَدْرٍ Bedir gününde (Niçin karşılaştılar?) لِلْقِتَالِ Savaş için فِئَةٌ **Bir fırka** تُقَاتِلُ **Savaşıyor** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** أَيْ طَاعَتِهِ Yani ona itaat uğruna وَهُمْ Onlar (Kimdirler?) النَّبِيُّ Hz.Peygamber (Daha?) وَأَصْحَابُهُ Ve de arkadaşlarıdır وَكَانُوا Onlar idiler ثَلَثَمِائَةٍ وَثَلَاثَةَ عَشَرَ رَجُلًا Üç yüz on üç adam مَعَهُمْ Onlarla birlikte vardı (Ne?) فَرَسَانِ İki at (Daha?) وَسِتُّ أَدْرُعٍ Altı zırh (Daha?) وَثَمَانِيَةُ سُيُوفٍ Ve de sekiz kılıç وَأَكْثَرُهُمْ رَجَّالَةٌ Ve çoğu da yaya idi وَأُخْرٰى **Ve diğeri de** (Nedir?) كَافِرَةٌ **Kafirdir** (Öyle diğeri ki) يَرَوْنَهُمْ **Onları görüyorlardı** أَيِ الْكُفَّارُ Yani kafirler (Müslümanları) görüyorlardı (Müslümanlar ne oldukları halde) مِثْلَيْهِمْ **Olduklarının iki katı** أَيِ الْمُسْلِمِينَ Müslümanları olduklarının iki katı أَيْ أَكْثَرَ Yani kafirler Müslümanları daha çok görüyorlardı (Neden daha çok?) مِنْهُمْ Oldukları sayıdan (Müslümanları, oldukları sayıdan daha fazla görüyorlardı) وَكَانُوا Kafirler ise idi نَحْوَ أَلْفٍ Bin kişi kadardı (Nasıl görüyorlardı?) رَأْيَ الْعَيْنِ **Göz görmesiyle** أَيْ رُؤْيَةً ظَاهِرَةً مُعَايَنَةً Açıkça, ayan beyan görmekle وَقَدْ نَصَرَهُمْ Onlara yardım etti (Kim?) اَللّٰهُ Allah (Ne ile birlikte?) مَعَ قِلَّتِهِمْ Onlar az olmakla birlikte وَاللّٰهُ يُؤَيِّدُ **Allah destekler** يُقَوِّي Takviye eder (Neyle?) بِنَصْرِهِ **Yardımıyla** (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) نَصْرَهُ Yardımını اِنَّ فِي ذٰلِكَ **Şüphesiz ki bunda vardır** الْمَذْكُورِ Bu zikredilende (Ne vardır?) لَعِبْرَةً **Elbette ibret**

vardır (Kim için?) لِأُولِي الْأَبْصَارِ **Görebilenler için** لِذَوِي الْبَصَائِرِ Basiret sahipleri için أَفَلَا تَعْتَبِرُونَ İbret almıyor musunuz (Neyle?) بِذٰلِكَ Bununla فَتُؤْمِنُوا Ki iman edesiniz

14- زُيِّنَ **Bezendi** (Kim için?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** (Ne?) حُبُّ الشَّهَوَاتِ **Şehvetlerin sevgisi** مَا O şeyler ki تَشْتَهِيهِ İstiyor onu (Ne?) النَّفْسُ Nefis (Daha?) وَتَدْعُو Ve de çağırıyor (Neye?) إِلَيْهِ Ona زَيَّنَهَا Onları süsledi (Kim süsledi?) اللّٰهُ Allah (Niçin süsledi?) إِبْتِلَاءً İmtihan olsun için أَوِ الشَّيْطَانُ Ya da şeytan süsledi (Nedendir o şehvetler de?) مِنَ النِّسَاءِ **Kadınlardan** (Daha?) وَالْبَنِينَ **Ve oğullardan** (Daha?) وَالْقَنَاطِيرِ **Ve yığınlar** الْأَمْوَالِ الْكَثِيرَةِ Çok mallar (Öyle yığınlar ki) الْمُقَنْطَرَةِ **Yığılmış** الْمُجَمَّعَةِ Toplanmış (Nedendir o yığınlar) مِنَ الذَّهَبِ **Altından** (Daha?) وَالْفِضَّةِ **Ve gümüşten** (Daha neden olan şehvetler?) وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ **Güzel cins atlar** الْحِسَانِ Hoş olan (Daha neden olan şehvetler?) وَالْأَنْعَامِ **Davarlardan** أَيِ الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ Yani deve, inek ve koyun (Daha neden olan?) وَالْحَرْثِ الزَّرْعِ **Ekinler** ذٰلِكَ الْمَذْكُورُ **İşte bu** zikredilenler (Nedir?) مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا **Dünya hayatının metâı/faydalarıdır** يُتَمَتَّعُ Faydalanılır (Neyle?) بِهِ Onunla (Nerede?) فِيهَا O dünyada ثُمَّ يَفْنَى Sonra onlar fani olur وَاللّٰهُ **Allah** عِنْدَهُ **Onun yanındadır** (Ne?) حُسْنُ الْمَآبِ **Varılacak yerin güzeli** الْمَرْجِعِ Dönülecek yerin güzeli وَهُوَ O yer (Nedir?) الْجَنَّةُ Cennettir فَيَنْبَغِي Gerekir (Nedir?) الرَّغْبَةُ Rağbet (Nereye?) فِيهِ Oraya دُونَ غَيْرِهِ Başka yere değil!

15- قُلْ **De ki** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Kime?) لِقَوْمِكَ Kavmine أَؤُنَبِّئُكُمْ **Size bildireyim mi?** أُخْبِرُكُمْ Haber vereyim mi size? (Neyi?) بِخَيْرٍ **Daha hayırlı bir şeyi** (Neden daha hayırlı?) مِنْ ذٰلِكُمْ **İşte bunlardan** الْمَذْكُورِ مِنَ الشَّهَوَاتِ Bu zikredilen şehvetlerden (Buradaki istifham nedir?) إِسْتِفْهَامُ تَقْرِيرٍ Takrir istifhamıdır لِلَّذِينَ **O kimseler için vardır ki** إِتَّقَوْا **Sakındılar onlar** (Neden sakındılar?) الشِّرْكَ Şirkten (Nerede?) عِنْدَ رَبِّهِمْ **Rableri katında** (Buradaki car-mecrur ve de zarf nedir?) خَبَرٌ Haber cümlesidir مُبْتَدَؤُهُ Mübtedası da şudur: (Ne vardır?) جَنَّاتٌ **Cennetler** (Öyle cennetler ki) تَجْرِي **Akıyor** (Nereden?) مِنْ تَحْتِهَا **Onların altından** (Ne akıyor?) الْأَنْهَارُ **Nehirler** (O kimseler ne oldukları halde?) خَالِدِينَ **Ebedi kalıcı oldukları halde** أَيْ مُقَدَّرِينَ Yani takdir olundukları halde (Neye?) الْخُلُودَ Ebedi kalışa (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Ne vakit?) إِذَا دَخَلُوهَا

Oraya girdikleri vakitte (Daha ne vardır?) وَأَزْوَاجٌ **Ve eşler** (Öyle eşler ki) مُطَهَّرَةٌ **Tertemiz** (Neden tertemiz?) مِنَ الْحَيْضِ Hayızdan (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve diğer şeylerden (Öyle diğer şeyler ki) مِمَّا يُسْتَقْذَرُ Pis görülen şeylerden (Daha ne vardır?) وَرِضْوَانٌ **Ve hoşnutluk** (Bu kelime ne ile okundu?) بِكَسْرِ أَوَّلِهِ İlk harfinin kesresiyle (Daha ne ile okundu?) وَضَمِّهِ Ve de zammesiyle (Ne olduğu halde böyle okundu?) لُغَتَانِ İki lügat olduğu halde أَيْ رِضًا كَثِيرٌ Büyük hoşnutluk (Kim tarafından?) مِنَ اللهِ **Allah tarafından** وَاللهُ **Allah** (Nedir?) بَصِيرٌ عَالِمٌ **Görendir,** bilendir (Kimi?) بِالْعِبَادِ **Kullarını** فَيُجَازِي Karşılıklandırır (Kimi?) كُلاًّ مِنْهُمْ Onlardan her birini (Neyle?) بِعَمَلِهِ Ameliyle

﴿الَّذِينَ﴾ نَعْتٌ أَوْ بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ ﴿يَقُولُونَ﴾ يَا ﴿رَبَّنَآ إِنَّنَآ آمَنَّا﴾ صَدَّقْنَا بِكَ وَبِرَسُولِكَ
﴿فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾ ﴿الصَّابِرِينَ﴾ عَلَى الطَّاعَةِ وَعَنِ الْمَعْصِيَةِ نَعْتٌ
﴿وَالصَّادِقِينَ﴾ فِي الْإِيمَانِ ﴿وَالْقَانِتِينَ﴾ الْمُطِيعِينَ لِلّٰهِ ﴿وَالْمُنْفِقِينَ﴾ الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿وَالْمُسْتَغْفِرِينَ﴾
اللّٰهَ بِأَنْ يَقُولُوا اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا ﴿بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾ أَوَاخِرِ اللَّيْلِ خُصَّتْ بِالذِّكْرِ لِأَنَّهَا وَقْتُ الْغَفْلَةِ
وَلَذَّةِ النَّوْمِ ﴿شَهِدَ اللّٰهُ﴾ بَيَّنَ لِخَلْقِهِ بِالدَّلَائِلِ وَالْآيَاتِ ﴿أَنَّهُ لَا إِلٰهَ﴾ أَيْ لَا مَعْبُودَ فِي الْوُجُودِ
بِحَقٍّ ﴿إِلَّا هُوَ وَ﴾ شَهِدَ بِذٰلِكَ ﴿الْمَلٰٓئِكَةُ﴾ بِالْإِقْرَارِ ﴿وَأُولُوا الْعِلْمِ﴾ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُؤْمِنِينَ
بِالْاِعْتِقَادِ وَاللَّفْظِ ﴿قَآئِمًا﴾ بِتَدْبِيرِ مَصْنُوعَاتِهِ وَنَصْبُهُ عَلَى الْحَالِ وَالْعَامِلُ فِيهَا مَعْنَى الْجُمْلَةِ أَيْ
تَفَرَّدَ ﴿بِالْقِسْطِ﴾ بِالْعَدْلِ ﴿لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ﴾ كَرَّرَهُ تَأْكِيدًا ﴿الْعَزِيزُ﴾ فِي مُلْكِهِ ﴿الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾
فِي صُنْعِهِ ﴿إِنَّ الدِّينَ﴾ الْمَرْضِيَّ ﴿عِنْدَ اللّٰهِ﴾ هُوَ ﴿الْإِسْلَامُ﴾ أَيِ الشَّرْعُ الْمَبْعُوثُ بِهِ الرُّسُلُ الْمَبْنِيُّ
عَلَى التَّوْحِيدِ وَفِي قِرَاءَةٍ بِفَتْحِ {أَنَّ} بَدَلٌ مِنْ أَنَّهُ الخ بَدَلَ اشْتِمَالٍ ﴿وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾
الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى فِي الدِّينِ بِأَنْ وَحَّدَ بَعْضٌ وَكَفَرَ بَعْضٌ ﴿إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ﴾
بِالتَّوْحِيدِ ﴿بَغْيًا﴾ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللّٰهِ فَإِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾
أَيِ الْمُجَازَاةِ لَهُ ﴿فَإِنْ حَآجُّوكَ﴾ خَاصَمَكَ الْكُفَّارُ يَا مُحَمَّدُ فِي الدِّينِ ﴿فَقُلْ﴾ لَهُمْ ﴿أَسْلَمْتُ
وَجْهِيَ﴾ اِنْقَدْتُ لَهُ أَنَا ﴿وَمَنِ اتَّبَعَنِ﴾ وَخُصَّ الْوَجْهُ بِالذِّكْرِ لِشَرَفِهِ فَغَيْرُهُ أَوْلَى ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى ﴿وَالْأُمِّيِّينَ﴾ مُشْرِكِي الْعَرَبِ ﴿أَأَسْلَمْتُمْ﴾ أَيْ أَسْلِمُوا
﴿فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا﴾ مِنَ الضَّلَالِ ﴿وَإِنْ تَوَلَّوْا﴾ عَنِ الْإِسْلَامِ ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ﴾
التَّبْلِيغُ لِلرِّسَالَةِ ﴿وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾ فَيُجَازِيهِمْ بِأَعْمَالِهِمْ وَهٰذَا قَبْلَ الْأَمْرِ بِالْقِتَالِ ﴿إِنَّ الَّذِينَ
يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ {يُقَاتِلُونَ} ﴿النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ
يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ﴾ بِالْعَدْلِ ﴿مِنَ النَّاسِ﴾ وَهُمُ الْيَهُودُ رُوِيَ أَنَّهُمْ قَتَلُوا ثَلَاثَةً وَأَرْبَعِينَ نَبِيًّا فَنَهَاهُمْ
مِائَةٌ وَسَبْعُونَ مِنْ عُبَّادِهِمْ فَقَتَلُوهُمْ مِنْ يَوْمِهِمْ ﴿فَبَشِّرْهُمْ﴾ أَعْلِمْهُمْ ﴿بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾
مُؤْلِمٍ وَذِكْرُ الْبِشَارَةِ تَهَكُّمٌ بِهِمْ وَدَخَلَتِ الْفَاءُ فِي خَبَرِ إِنَّ لِشِبْهِ اسْمِهَا الْمَوْصُولِ بِالشَّرْطِ ﴿أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ
حَبِطَتْ﴾ بَطَلَتْ ﴿أَعْمَالُهُمْ﴾ مَا عَمِلُوا مِنْ خَيْرٍ كَصَدَقَةٍ وَصِلَةِ رَحِمٍ ﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾
فَلَا اعْتِدَادَ بِهَا لِعَدَمِ شَرْطِهَا ﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٢٢﴾ مَانِعِينَ مِنَ الْعَذَابِ

TÜRKÇE ANLAMI

16- **Onlar ki**[1], "Ey **Rabbimiz! Biz muhakkak imân ettik,** seni ve Peygamberini doğruladık, **artık bizim günahlarımızı mağfiret buyur ve bizleri o ateş azabından koru,"derler.**

[1] Önceki الَّذِينَ den sıfat yahut bedeldir.

17- **Onlar**[1] günahtan uzaklaşma ve de itaatte olma hali üzerine **sabredenlerdir,** imanlarında **sâdıktırlar, boyun eğicilerdir,** Allah'a itaatkardırlar, **infak edenlerdir,** tasaddukta bulunanlardır, gecenin son vakitleri olan **seher vakitlerinde de**[2] "اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي / Ey Allah'ım! Bizi bağışla"demek suretiyle Allah'tan **istiğfarda bulunanlardır.**

18- **Allah, kendisinden başka bir ilâh,** ibadet edilmeyi hak etmiş bir mabudun varlık sahasında **bulunmadığına** yarattıklarını yönetmekte **adâletle kâim olarak,**[3] **şahâdet etmiş,** yarattıklarına ayet ve delillerle [bunu] beyan etmiş**tir. Ve Melekler de** ikrar etmek suretiyle şahadet etti buna. Peygamberlerden ve de müminlerden **ilim sahipleri de** inanmak ve de söylemek suretiyle [buna şahadet etmişlerdir] **O** mülkünde **Aziz,** yaptıklarında **hikmet sahibi olandan başka asla bir ilâh yoktur.**[4]

19- **Şüphe yok ki**[5] **Allah indinde** razı olunan o **din,** Peygamberlerin gönderildiği şeriat olan, tevhit üzere kurulu **İslâm'dır. O kendilerine kitap verilmiş olan** Yahudi ve Hıristiyan**ların** kimisinin tevhitte bulunması, kimisinin de inkar etmesi suretiyle dinde **ihtilafta bulunmaları ise kendilerine** tevhide dair **ilim geldikten sonra** kafirlerin **sırf aralarındaki hasetten dolayıdır. Her kim Allah'ın âyetlerini inkar ederse, şüphe yok ki Allah, hesabı,** o kişiyi cezalandırması **seri olandır,**

20- Ey Muhammed! **Artık** kafirler **seninle** din hususunda **tartışmaya girişirlerse,** seninle münakaşaya kalkışırlarsa **de ki:** onlara **"Ben yüzümü**[6]**/kendimi Allah'a teslim ettim,** ona ben ve **bana tâbi olanlar da** boyun eğdi" **Ve kendilerine kitap verilmiş olan** Yahudi ve Hıristiyanlar**lar ile ümmî** olan Arap Müşrik**lere de de ki: "Müslüman oldunuz mu?"**Yani Müslüman olun! demektir. **Şayet Müslüman olurlarsa elbette** sapıklıktan uzaklaşarak **doğruya erişmişlerdir. Ve eğer** İslam'dan **yüz çevirirlerse senin üzerine gereken ancak** risaleti **ulaştırmaktır,** tebliğdir. **Allah ise kulları büsbütün görücüdür** ve onları amelleriyle karşılıklandırır. Bu hüküm savaş ile ilgili gelen emirden öncedir.

---

[1] Sıfattır.

[2] Bu vaktin özellikle zikredilişi, gaflet ve tatlı uyku vakti olmasındandır.

[3] Hal olmak üzere mensuptur. Amili ise cümlenin manası olan "تَفَرَّدَ" fiilidir.

[4] Bunu tekit için tekrarlamıştır.

[5] Bir kıraatte ise أَنَّهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ cümlesindeki أَنَّهُ den bedeli iştimal olmak üzere أَنَّ الدِّينَ olarak okunmuştur.

[6] Özellikle yüzün zikredilmesi şerefinden dolayıdır. O teslim edildikten sonra diğer azalar hayli hayli teslim edilmiş olur.

21- **O kimseler ki, Allah'ın âyetlerini inkar ve peygamberleri haksız yere katlederler**[1] **ve insanlardan adâletle emredenleri de öldürürler,** Anlatılan bu kimseler Yahudilerdir. Rivayet edildiğine göre onlar kırk üç peygamberi öldürdüklerinde abitlerinden yüz yetmiş kişi onları bundan nehyetmişti. Bunun üzerine aynı gün onları da öldürmüşlerdi. **Artık onları can yakıcı,** elem verici **bir azap ile müjdele**[2]**!** Onlara bu azabı bildir. "Müjde"nin zikredilişi, onlarla alay etmek içindir.

22- **İşte onlar,** sadaka, sıla-i rahim gibi işledikleri hayırlı **amelleri dünyada da, ahirette de boşa çıkmış,** bâtıl olmuş **kimselerdir.** Bu amellerin kabul şartı bulunmadığı için, onlara itibar edilmez. **Ve onlar için yardım edecek,** onları azaptan engelleyecek **kimseler de yoktur.**

KELİME ANLAMI

16- الَّذِينَ **Öyle kimseler ki onlar** (Bu kelime nedir?) نَعْتٌ Sıfattır أَوْ بَدَلٌ Ya da bedeldir (Neden?) مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ Önceki "ellezine"den يَقُولُونَ **Derler** يَا رَبَّنَا Ey **rabbimiz!** إِنَّنَا **Şüphesiz ki biz** آمَنَّا **İman ettik** صَدَّقْنَا Doğruladık (Kimi?) بِكَ Seni (Daha kimi?) وَبِرَسُولِكَ Ve de senin rasülünü فَاغْفِرْ **Bağışla!** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Neyi bağışla?) ذُنُوبَنَا **Günahlarımızı** (Daha?) وَقِنَا **Ve de bizi koru** (Neden?) عَذَابَ النَّارِ **Ateş azabından**

17- (Öyle kimseler ki onlar) الصَّابِرِينَ **Sabredenler** (Ne üzerine?) عَلَى الطَّاعَةِ İtaat üzerine (Daha neden sabredenler?) وَعَنِ الْمَعْصِيَةِ Günah işlemekten (Bu kelime nedir?) نَعْتٌ Sıfattır (Daha yine öyle kimseler ki) وَالصَّادِقِينَ **Doğru olan** (Ne konuda doğru olanlar?) فِي الْإِيمَانِ İmanları konusunda (Daha?) وَالْقَانِتِينَ **Ve boyu eğenler** الْمُطِيعِينَ İtaat edenler (Kime?) لِلّٰهِ Allah'a (Daha?) وَالْمُنْفِقِينَ **Ve harcayanlar** الْمُتَصَدِّقِينَ Tasadduk edenler (Daha?) وَالْمُسْتَغْفِرِينَ **Ve bağışlanma dileyenler** (Kimden?) اللّٰهَ Allah'tan (Nasıl?) بِأَنْ يَقُولُوا Demeleriyle اللَّهُمَّ Ey Allah'ım! اغْفِرْ Mağfiret et (Kime?) لَنَا Bize (Nerede bağışlanma dileyenler?) بِالْأَسْحَارِ **Seher vakitlerinde** أَوَاخِرِ اللَّيْلِ Gecenin sonlarında خُصَّتْ بِالذِّكْرِ Özellikle zikredildi (Niçin?) لِأَنَّهَا Çünkü seher vakti (Nedir?) وَقْتُ الْغَفْلَةِ Gaflet vaktidir (Daha?) وَلَذَّةِ النَّوْمِ Ve uykunun tatlı olduğu vakittir

---

1 يَقْتُلُونَ kelimesi bir kıraatte يُقَاتِلُونَ şeklinde okunmuştur.

2 إِنَّ nin haberine فـ harfinin gelişi, onun mevsul olan ismi şarta benzediği içindir.

18- شَهِدَ **Şahit oldu** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** بَيَّنَ Beyan etti (Kim için?) لِخَلْقِهِ Yarattıkları için (Neyle beyan etti?) بِالدَّلَائِلِ Delillerle (Daha?) وَالْآيَاتِ Ve ayetlerle اَنَّهُ **Şüphesiz durum şu ki** لَا اِلٰهَ **Hiçbir ilah yoktur** أَيْ لَا مَعْبُودَ Yani hiçbir mabut yoktur (Nerede?) فِي الْوُجُودِ Varlıkta بِحَقٍّ Hakkıyla اِلَّا هُوَ **Ancak o vardır** (Daha kim şahit oldu?) وَ شَهِدَ بِذٰلِكَ الْمَلٰٓئِكَةُ **Ve de** şahit oldu buna **melekler** (Neyle şahit oldu?) بِالْإِقْرَارِ İkrar etmekle (Daha kim şahit oldu?) وَأُولُوا الْعِلْمِ **Ve de ilim sahipleri** (Öyle ilim sahipleri ki) مِنَ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerden olan (Daha?) وَالْمُؤْمِنِينَ Ve müminlerden olan (Neyle şahitlik etti?) بِالْإِعْتِقَادِ İnanmakla (Daha?) وَاللَّفْظِ Ve söylemekle (O Allah ne olduğu halde?) قَائِمًا **Kaim olduğu halde** (Neyle?) بِتَدْبِيرِ مَصْنُوعَاتِهِ Yarattıklarını düzenlemekle وَنَصْبُهُ Bunun nasb oluşu (Ne üzerinedir?) عَلَى الْحَالِ Hal olmak üzere وَالْعَامِلُ Amil (Nerede?) فِيهَا Bu kelimede (Nedir?) مَعْنَى الْجُمْلَةِ Cümlenin manasıdır أَيْ تَفَرَّدَ Yani tek oldu (Ne ile?) بِالْقِسْطِ بِالْعَدْلِ **Adaletle** لَا اِلٰهَ **Hiçbir ilah yoktur** اِلَّا هُوَ **Ancak o vardır** كَرَّرَهُ Bunu tekrar etti (Niçin?) تَأْكِيدًا Tekit için (O nedir?) اَلْعَزِيزُ **Azizdir** (Nerede?) فِي مُلْكِهِ Mülkünde (Daha nedir?) اَلْحَكِيمُ **Hakimdir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptıklarında

19- اِنَّ الدِّينَ **Şüphesiz ki din** (Öyle din ki) اَلْمَرْضِيَّ Razı olunan (Nerede?) عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katında** هُوَ O din (Nedir?) اَلْاِسْلَامُ **İslam'dır** أَيِ الشَّرْعُ Yeni şeriattır (Öyle şeriat ki) اَلْمَبْعُوثُ Gönderilen (Neyle?) بِهِ Onunla (Kim?) اَلرُّسُلُ Peygamberler (Yine öyle şeriat ki) اَلْمَبْنِيُّ Bina edilen (Ne üzerine?) عَلَى التَّوْحِيدِ Tevhit üzerine وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Neyle?) بِفَتْحِ أَنَّ Elif-nun maddesinin fethasıyla (enneddine şeklinde) (Bu durumda bu elif nun maddesi nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Neden?) مِنْ أَنَّهُ الخ Ennehü...den (Nasıl?) بَدَلَ اشْتِمَالٍ Bedel-i iştimaldir وَمَا اخْتَلَفَ **Ve ihtilaf etmedi** (Kim?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki** أُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** (Kimdir onlar?) اَلْيَهُودُ Yahudiler (Daha?) وَالنَّصَارٰى Ve Hıristiyanlar (Neredeki ihtilaf?) فِي الدِّينِ Dindeki (Nasıl?) بِأَنْ وَحَّدَ بَعْضٌ Bazısının tevhit etmesiyle (Daha?) وَكَفَرَ بَعْضٌ Ve bazısının inkar etmesiyle اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا **Ancak o vakitten sonra ki** جَٓاءَهُمُ **Onlara geldi** (Ne?) اَلْعِلْمُ **İlim** (Neye dair olan ilim?) بِالتَّوْحِيدِ Tevhide (Niçin ihtilaf ettiler?) بَغْيًا **İhtirastan dolayı** (Kimden olan?) مِنَ الْكَافِرِينَ Kafirlerden olan (Öyle ihtiras ki) بَيْنَهُمْ **Aralarındaki** وَمَنْ **Ve her kim** يَكْفُرْ **İnkar ederse** (Neyi?) بِاٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini** فَاِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?)

سَرِيعُ الْحِسَابِ **Hesabı seri olandır** أَيِ الْمُجَازَاةِ Yani karşılıklandırması seri olandır (Kimi?) لَهُ Onu

20- فَإِنْ حَآجُّوكَ **Seninle tartışmaya girişirlerse** خَاصَمَكَ Seninle münakaşaya kalkışırsa (Kim?) اَلْكُفَّارُ Kafirler يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Nerede?) فِي الدِّينِ Dinde فَقُلْ لَهُمْ **De ki** onlara أَسْلَمْتُ **Ben teslim ettim** (Neyi?) وَجْهِيَ **Yüzümü/kendimi** اِنْقَدْتُ لَهُ Ona boyun eğdim أَنَا Ben (Daha kim?) وَمَنْ **Ve o kimse ki** اِتَّبَعَنِ **Bana tabi oldu** وَخُصَّ الْوَجْهُ بِالذِّكْرِ Özellikle yüz zikredildi (Niçin?) لِشَرَفِهِ Şerefinden dolayı فَغَيْرُهُ Bu durumda ondan gayrısı (Nedir?) أَوْلَى Daha evladır وَقُلْ **Ve de ki** (Kime?) لِلَّذِينَ **O kimselere ki** أُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** (Kimdir onlar?) اَلْيَهُودُ Yahudiler (Daha?) وَالنَّصَارَى Ve de Hıristiyanlar (Daha kime de?) وَالْأُمِّيِّينَ **Ve de ümmilere** مُشْرِكِي الْعَرَبِ Müşrik Araplara أَأَسْلَمْتُمْ **Müslüman oldunuz mu?** أَيْ أَسْلِمُوا Yani Müslüman olun! فَإِنْ أَسْلَمُوا **Şayet Müslüman olurlarsa** فَقَدِ اهْتَدَوْا **Elbette doğruya erişmişlerdir** (Neden doğruya erişmişlerdir?) مِنَ الضَّلَالِ Sapıklıktan وَإِنْ تَوَلَّوْا **Ve eğer yüz çevirirlerse** (Neden?) عَنِ الْإِسْلَامِ İslam'dan فَإِنَّمَا عَلَيْكَ **Senin üzerine ancak vardır** (Ne?) اَلْبَلَاغُ **Ulaştırmak** اَلتَّبْلِيغُ Tebliğ etmek (Neyi?) لِلرِّسَالَةِ Risaleti وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) بَصِيرٌ **Görendir** (Kimi?) بِالْعِبَادِ **Kullarını** فَيُجَازِيهِمْ Onları karşılıklandırır (Neyle?) بِأَعْمَالِهِمْ Amelleriyle وَهٰذَا Bu (Nedir?) قَبْلَ الْأَمْرِ بِالْقِتَالِ Savaş ile ilgili olan emirden öncedir

21- إِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** يَكْفُرُونَ **İnkar ediyorlar** (Neyi?) بِآيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini** (Daha?) وَيَقْتُلُونَ **Ve de öldürüyorlar** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) يُقَاتِلُونَ Yukâtilûne şeklinde (Kimi öldürüyorlar?) اَلنَّبِيِّينَ **Peygamberleri** (Nasıl?) بِغَيْرِ حَقٍّ **Haksız yere** (Daha?) وَيَقْتُلُونَ **Ve de öldürüyorlar** (Kimi?) اَلَّذِينَ **O kimseleri ki** يَأْمُرُونَ **Emrediyorlar** (Neyle?) بِالْقِسْطِ بِالْعَدْلِ **Adaletle** (Kimdendir onlar?) مِنَ النَّاسِ **İnsanlardan** وَهُمْ Onlar (Kimdir?) اَلْيَهُودُ Yahudilerdir رُوِيَ Rivayet edildi ki أَنَّهُمْ Onlar قَتَلُوا Öldürdüler (Kimi?) ثَلَاثَةً وَأَرْبَعِينَ نَبِيًّا Kırk üç peygamberi فَنَهَاهُمْ Bunun üzerine onları nehyetti (Kim?) مِائَةٌ وَسَبْعُونَ مِنْ عُبَّادِهِمْ Abitlerinden yüz yetmiş kişi فَقَتَلُوهُمْ Onları da öldürdüler (Ne vakitte?) مِنْ يَوْمِهِمْ O aynı günde فَبَشِّرْهُمْ **Onları**

müjdele أَعْلِمْهُمْ Onlara bildir (Neyle müjdele onları?) بِعَذَابٍ **Bir azap ki** اَلِيمٍ **Can yakıcı** مُؤْلِمٍ Elem verici وَذِكْرُ الْبِشَارَةِ Müjdenin zikredilişi (Nedir?) تَهَكُّمٌ بِهِمْ Onlarla alay içindir وَدَخَلَتْ الْفَاءُ Fa dahil olmuştur (Nereye?) فِي خَبَرِ إِنَّ İnne'nin haberine (Niçin?) لِشِبْهِهِ اسْمِهَا الْمَوْصُولِ Onun mevsul olan ismi benzediği içindir (Neye?) بِالشَّرْطِ Şarta

22- أُولٰئِكَ **İşte onlar** اَلَّذِينَ **O kimselerdir ki** حَبِطَتْ **Boşa çıkmıştır** بَطَلَتْ Batıl olmuştur (Ne?) اَعْمَالُهُمْ **Onların amelleri** مَا عَمِلُوا Yani yaptıkları (Nedendir o yaptıkları?) مِنْ خَيْرٍ Hayırdan (Ne gibi?) كَصَدَقَةٍ Sadaka gibi (Daha?) وَصِلَةِ رَحِمٍ Ve sıla-i rahim gibi (Nerede boşa çıkmıştır?) فِي الدُّنْيَا **Dünya da** (Daha?) وَالْاٰخِرَةِ **Ve de ahirette** فَلَا اعْتِدَادَ بِهَا O amellere itibar yoktur (Niçin?) لِعَدَمِ شَرْطِهَا Şartları olan iman bulunmadığı için وَمَا لَهُمْ **Ve onlar için de yoktur** (Ne?) مِنْ نَاصِرِينَ **Yardımcılar** مَانِعِينَ Engelleyiciler (Neden?) مِنَ الْعَذَابِ Azaptan

﴿اَلَمْ تَرَ﴾ تَنْظُرْ ﴿اِلَى الَّذِينَ اُوتُوا نَصِيبًا﴾ حَظًّا ﴿مِنَ الْكِتَابِ﴾ اَلتَّوْرَاةِ ﴿يُدْعَوْنَ﴾ حَالٌ
﴿اِلٰى كِتَابِ اللهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلّٰى فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾﴾ عَنْ قَبُولِ حُكْمِهِ
نَزَلَ فِي الْيَهُودِ زَنَى مِنْهُمُ اثْنَانِ فَتَحَاكَمُوا اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَكَمَ عَلَيْهِمَا بِالرَّجْمِ
فَأَبَوْا فَجِيءَ بِالتَّوْرَاةِ فَوُجِدَ فِيهَا فَرُجِمَا فَغَضِبُوا ﴿ذٰلِكَ﴾ اَلتَّوَلِّي وَالْإِعْرَاضُ ﴿بِاَنَّهُمْ قَالُوا﴾ أَيْ بِسَبَبِ
قَوْلِهِمْ ﴿لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّا اَيَّاماً مَعْدُودَاتٍ﴾ أَرْبَعِينَ يَوْمًا مُدَّةَ عِبَادَةِ آبَائِهِمُ الْعِجْلَ ثُمَّ تَزُولُ عَنْهُمْ
﴿وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِقَوْلِهِ ﴿مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾﴾ مِنْ قَوْلِهِمْ ذٰلِكَ ﴿فَكَيْفَ﴾ حَالُهُمْ
﴿اِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ﴾ أَيْ فِي يَوْمٍ ﴿لَا رَيْبَ﴾ شَكَّ ﴿فِيهِ﴾ هُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ﴿وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ﴾
مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَغَيْرِهِمْ جَزَاءَ ﴿مَا كَسَبَتْ﴾ عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ وَشَرٍّ ﴿وَهُمْ﴾ أَيِ النَّاسُ ﴿لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾﴾
بِنَقْصِ حَسَنَةٍ أَوْ زِيَادَةِ سَيِّئَةٍ وَنَزَلَتْ لَمَّا وَعَدَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّتَهُ مُلْكَ فَارِسٍ وَالرُّومِ فَقَالَ الْمُنَافِقُونَ
هَيْهَاتَ: ﴿قُلِ اللّٰهُمَّ﴾ يَا اللهُ ﴿مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي﴾ تُعْطِي ﴿الْمُلْكَ مَنْ تَشَاۤءُ﴾ مِنْ خَلْقِكَ
﴿وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاۤءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاۤءُ﴾ بِإِيتَائِهِ ﴿وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاۤءُ﴾ بِنَزْعِهِ مِنْهُ ﴿بِيَدِكَ﴾ بِقُدْرَتِكَ
﴿الْخَيْرُ﴾ أَيْ وَالشَّرُّ ﴿اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾﴾ ﴿تُولِجُ﴾ تُدْخِلُ ﴿الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ
النَّهَارَ﴾ تُدْخِلُهُ ﴿فِي الَّيْلِ﴾ فَيَزِيدُ كُلٌّ مِنْهُمَا بِمَا نَقَصَ مِنَ الْآخَرِ ﴿وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ﴾
كَالْإِنْسَانِ وَالطَّائِرِ مِنَ النُّطْفَةِ وَالْبَيْضَةِ ﴿وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ﴾ كَالنُّطْفَةِ وَالْبَيْضَةِ ﴿مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ
مَنْ تَشَاۤءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾﴾ أَيْ رِزْقًا وَاسِعًا ﴿لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ اَوْلِيَاۤءَ﴾ يُوَالُونَهُمْ
﴿مِنْ دُونِ﴾ أَيْ غَيْرِ ﴿الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ﴾ أَيْ يُوَالِهِمْ ﴿فَلَيْسَ مِنَ﴾ دِينِ ﴿اللهِ فِي شَيْءٍ
اِلَّاۤ اَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقٰيةً﴾ مَصْدَرُ تَقَيْتُهُ أَيْ تَخَافُوا مَخَافَةً فَلَكُمْ مُوَالَاتُهُمْ بِاللِّسَانِ دُونَ الْقَلْبِ وَهٰذَا
قَبْلَ عِزَّةِ الْإِسْلَامِ وَيَجْرِي فِيمَنْ هُوَ فِي بَلَدٍ لَيْسَ قَوِيًّا فِيهَا ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ﴾ يُخَوِّفُكُمُ ﴿اللهُ نَفْسَهُ﴾ أَنْ يَغْضَبَ
عَلَيْكُمْ إِنْ وَالَيْتُمُوهُمْ ﴿وَاِلَى اللهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٨﴾﴾ اَلْمَرْجِعُ فَيُجَازِيكُمْ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿اِنْ تُخْفُوا مَا
فِي صُدُورِكُمْ﴾ قُلُوبِكُمْ مِنْ مُوَالَاتِهِمْ ﴿اَوْ تُبْدُوهُ﴾ تُظْهِرُوهُ ﴿يَعْلَمْهُ اللهُ وَ﴾ هُوَ ﴿يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاللهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾﴾ وَمِنْهُ تَعْذِيبُ مَنْ وَالَاهُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

23- **Görmedin mi kendilerine kitaptan,** Tevrat'tan **bir nâsip,** bir pay **verilmiş olanları ki, aralarında hükmetmesi için Allah'ın kitabına çağrıldıkları halde**[1] **sonra onlardan bir fırka yüz çevirir. Ve onlar** onun hükmünü kabulden **kaçınan kimselerdir.** Aralarından iki kişi zina edip de, Hakem olarak Hz. Peygambere başvuran Yahudiler hakkında inmiştir. Hz. Peygamber de

[1] Haldir

o iki kişi hakkında recm kararı verince, bunu kabul etmediler. Bunun üzerine Tevrat getirildi ve recm hükmü orada bulununca zina eden iki kişi recm edildi. Yahudiler bu hükme çok kızmışlardı.

24- **Bu** yüz çeviriş ve kaçınma **onların, "Bize ateş sayılı günlerden,** babalarının buzağıya ibadet müddetleri olan kırk günden **başka asla dokunmayacaktır,"** sonra da azabın kendilerinden kalkacağını **demeleri** sebebi**yledir. Ve onları, dinlerinde iftira ettikleri şeyler** olan bu sözleri **aldatmıştır.**[1]

25- **Onları, kendisinde hiç şüphe,** kuşku **olmayan bir gün** -ki o gün kıyamet günüdür- **için,** böyle bir gün içerisinde **topladığımız ve** kitap ehli olsun-olmasın **her şahsa kazanmış olduğu,** işlemiş olduğu iyilik ve kötülüğü**nün** karşılığının **ödeneceği zaman** onların hali **ne olacaktır. Ve o** insa**nlar,** bir iyilikleri eksiltilmek veya bir kötülükleri fazlalaştırılmak suretiyle **zulmedilmiş olmayacaklardır.**

Hz. Peygamber efendimiz ümmetine Rum ve Fâris mülkünü vaat ettiğinde münafıkların "Heyhat! Nerde o günler!?"demesi üzerine şu ayet inmiştir:

26- **De ki: "Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü** yarattıklarından **dilediğine verir,** bahşeder**sin ve mülkü dilediğinden çeker alırsın ve dilediğini** mülkü vermek suretiyle **yüceltirsin, dilediğini de** kendisinden mülkü almak suretiyle **alçaltırsın. Hayır** ve şer **Senin elinde,** gücün dahilin**dedir. Şüphe yok ki, Sen her şeye fazlasıyla gücü yetensin."**

27- **"Geceyi gündüz içine geçirir,** girdirir**sin, gündüzü de gecenin içine geçirir,** girdirir**sin,** böylece onlardan her biri diğerinden eksilenle artmış olur. **Ve** İnsanın nutfeden, kuşun da yumurtadan çıkmasında olduğu gibi, **diriyi ölüden çıkarırsın,** nutfe ve yumurtada olduğu gibi de **ölüyü diriden çıkarırsın ve dilediğini hesapsız olarak** bol bir rızıkla **rızıklandırırsın."**

28- **Mü'minler, mü'minlerden başka,** onlardan gayrı **kâfirleri dostlar edinmesinler. Her kim bunu yaparsa,** onları dost edinirse **Allah**'ın dinin**den hiçbir şeyde değildir. Ancak, onlardan sakınmakla**[2] **sakınmanız hariç!** Yani ancak korkarsanız o vakit kalple değil de dil ile onlarla dostluk kurabilirsiniz. Bu hüküm İslam'ın güçlenmesinden önceydi. İslam'ın güçlü olmadığı bölgelerde yaşayan kimseler hakkında da geçerlidir. **Allah ise** onları dost edindiğiniz takdirde **sizi kendisinden** size kızmasından **sakındırıyor. Ve vara-cak,** dönecek **yer de yalnız Allah'adır.** Ve de sizi karşılıklandıracaktır.

---

[1] وَغَرَّهُمْ sözü فِي دِينِهِمْ sözüne taalluk eder.

[2] تُقَاةً kelimesi تَقِيَّةً kelimesinin mastarıdır.

29- Onlara **de ki: "Sinelerinizde,** kalplerinizde**ki** onlarla **olan** dostluğunuz**u gizleseniz de, açıklasanız da onu Allah bilir. Ve** O **göklerdekini de, yerlerdekini de bilir. Ve Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir."** Onları dost edinenlere azap etmek de onun gücünün yettiği şeylerdendir.

KELİME ANLAMI

23- أَلَمْ تَرَ تَنْظُرْ **Bakmaz mısın?** (Kime?) إِلَى الَّذِينَ **O kimselere ki** أُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) نَصِيبًا **Bir nasibi** حَظًّا Bir payı (Neden olan bir nasibi?) مِنَ الْكِتَابِ **Kitaptan** (Kitaptan bedel?) اَلتَّوْرَاةِ Tevrat'tan (Ne oldukları halde?) يُدْعَوْنَ **Çağırılıyor oldukları halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Neye çağırılıyor oldukları halde?) إِلَى كِتَابِ اللّٰهِ **Allah'ın kitabına** (Niçin?) لِيَحْكُمَ **Hükmetmesi için** (Nerede?) بَيْنَهُمْ **Aralarında** ثُمَّ يَتَوَلَّى **Sonra da yüz çeviriyor** (Ne?) فَرِيقٌ **Bir fırka** (Öyle fırka ki) مِنْهُمْ **Onlardan** وَهُمْ مُعْرِضُونَ **Halbuki onlar kaçınanlardır** (Neden kaçınanlardır?) عَنْ قَبُولِ حُكْمِهِ Onun hükmünü kabulden نَزَلَ (Bu) ayet inmiştir (Ne hakkında?) فِي الْيَهُودِ Yahudiler hakkında زَنَى Zina etmişti (Kimden?) مِنْهُمْ Onlardan (Kim?) اِثْنَانِ İki kişi فَتَحَاكَمُوا Ve de hakem olarak başvurdular (Kime?) إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) فَحَكَمَ Hz. Peygamber de hükmetti (Kim üzerine?) عَلَيْهِمَا O ikisi üzerine (Neyle hükmetti?) بِالرَّجْمِ Recm ile فَأَبَوْا Onlar da yüz çevirdiler فَجِيءَ بِالتَّوْرَاةِ Bunun üzerine Tevrat getirildi فَوُجِدَ Recm bulundu (Nerede?) فِيهَا Tevrat'ta فَرُجِمَا O ikisi recmedildi فَغَضِبُوا Ve Yahudiler bundan dolayı kızmışlardı.

24- ذٰلِكَ التَّوَلِّي وَالْإِعْرَاضُ **İşte bu** yüz çeviriş ve kaçınma (Ne sebebiyledir?) بِأَنَّهُمْ قَالُوا **Onların demeleri sebebiyledir** أَيْ بِسَبَبِ قَوْلِهِمْ Yani şu sözleri sebebiyledir: لَنْ تَمَسَّنَا **Bize dokunmayacak** (Ne?) اَلنَّارُ **Ateş** إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ **Ancak sayılı günler** أَرْبَعِينَ يَوْمًا Kırk gün مُدَّةَ عِبَادَةِ آبَائِهِمْ Babalarının ibadetleri müddetince (Neye?) اَلْعِجْلَ Buzağıya ثُمَّ تَزُولُ Sonra da kalkacak (Kimden?) عَنْهُمْ Onlardan وَغَرَّهُمْ **Ve onları aldattı** فِي دِينِهِمْ **Dinleri konusunda** (Bu terkip nedir?) مُتَعَلِّقٌ Talluk eder (Neye taalluk eder?) بِقَوْلِهِ Şu söze: (Ne aldattı?) مَا **O şey ki** كَانُوا **Onlar idiler** يَفْتَرُونَ **İftira ediyorlar** (O şey de nedendir?) مِنْ قَوْلِهِمْ ذٰلِكَ Onların bu sözü

25- فَكَيْفَ **Nasıldır?** (Ne?) حَالُهُمْ Onların hali (Ne vakit?) إِذَا جَمَعْنَاهُمْ **Onları topladığımızda** (Niçin?) لِيَوْمٍ **Bir gün için ki** أَيْ فِي يَوْمٍ Yani bir günde ki لَا رَيْبَ **Hiç şüphe yok**

شَكَّ kuşku yok (Nerede?) فِيهِ **O günde** هُوَ O gün (Nedir?) يَوْمُ الْقِيَامَةِ Kıyamet günüdür (Daha ne vakit?) وَوُفِّيَتْ **Ve ödendiği vakit** (Ne?) كُلُّ نَفْسٍ **Her nefis** (Öyle her nefis ki) مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ Kitap ehlinden (Daha?) وَغَيْرِهِمْ Ve diğerlerinden olan her nefis (Neyi ödendiği zaman?) جَزَاءَ مَا **O şeyin** karşılığını **ki** كَسَبَتْ **Kazandı** عَمِلَتْ İşledi (Nedendir o şey de?) مِنْ خَيْرٍ وَشَرٍّ Hayır ve şerden وَهُمْ **Halbuki onlar** أَيِ النَّاسُ Yani insanlar لَا يُظْلَمُونَ **Zulmedilmezler** (Neyle?) بِنَقْصِ حَسَنَةٍ Bir iyiliğin eksiltilmesiyle (Daha?) أَوْ زِيَادَةِ سَيِّئَةٍ Ve de bir kötülüğün fazlalaştırılmasıyla

26- وَنَزَلَتْ İndi (Ne vakit?) لَمَّا وَعَدَ Ne zaman ki vaat etti (Kim?) صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Kime vaat etti?) أُمَّتَهُ Ümmetine (Neyi vaat etti?) مُلْكَ فَارِسٍ وَالرُّومِ Rum ve Faris mülkünü فَقَالَ Ve dedi (Kim?) اَلْمُنَافِقُونَ Münafıklar (Ne dediler?) هَيْهَاتَ Heyhat! Nerdee!.. قُلْ **De ki** اَللّٰهُمَّ **Allah'ım** يَا اللهُ Ey Allah (Öyle Allah ki) مَالِكَ الْمُلْكِ **Mülkün sahibi** تُؤْتِي **Sen verirsin** تُعْطِي Bahşedersin (Neyi?) اَلْمُلْكَ **Mülkü** (Kime?) مَنْ **O kimseye ki** تَشَاءُ **Sen diliyorsun** (Kimdendir o kimse?) مِنْ خَلْقِكَ Senin yarattıklarından (Daha?) وَتَنْزِعُ **Ve de söker-alırsın** (Neyi?) اَلْمُلْكَ **Mülkü** (Kimden söker alırsın?) مِمَّنْ **O kimseden ki** تَشَاءُ **Sen diliyorsun** (Daha ne yaparsın?) وَتُعِزُّ **Ve yüceltirsin** (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** تَشَاءُ **Diliyorsun** (Nasıl yüceltirsin?) بِإِيتَائِهِ Ona vermekle (Daha?) وَتُذِلُّ **Ve de alçaltırsın** (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** تَشَاءُ **Sen diliyorsun** (Nasıl alçaltırsın?) بِنَزْعِهِ مِنْهُ Ondan söküp almakla بِيَدِكَ **Senin elindedir** بِقُدْرَتِكَ Senin kudretindedir (Ne?) اَلْخَيْرُ **Hayır** أَيْ وَالشَّرُّ Yani ve de şer إِنَّكَ **Şüphesiz ki sen** عَلَى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nesin?) قَدِيرٌ **Güç yetirensin**

27- تُولِجُ **Geçirirsin** تُدْخِلُ Girdirirsin (Neyi?) اَللَّيْلَ **Geceyi** (Nereye?) فِي النَّهَارِ **Gündüzün içine** (Daha?) وَتُولِجُ **Ve de geçirirsin** (Neyi?) اَلنَّهَارَ **Gündüzü** تُدْخِلُهُ Onu girdirirsin (Nereye?) فِي اللَّيْلِ **Gecenin içine** فَيَزِيدُ Böylece artar (Ne?) كُلٌّ مِنْهُمَا Onlardan her biri (Neyle?) بِمَا نَقَصَ Eksilen bölüm ile (Neden eksilen?) مِنَ الْآخَرِ Diğerinden وَتُخْرِجُ **Ve çıkarırsın** (Neyi?) اَلْحَيَّ **Diriyi** (Neden çıkarırsın?) مِنَ الْمَيِّتِ **Ölüden** (Ne gibi?) كَالْإِنْسَانِ İnsan gibi (Daha?) وَالطَّائِرِ Ve kuş gibi (Neden çıkarırsın?) مِنَ النُّطْفَةِ Nutfeden (Daha?) وَالْبَيْضَةِ Ve de yumurtadan (Daha nesin?) وَتُخْرِجُ **Ve çıkarırsın** (Neyi?) اَلْمَيِّتَ **Ölüyü** (Ne gibi?)

كَالنُّطْفَةِ وَالْبِيضَةِ Nutfe ve yumurta gibi (Neden çıkarırsın?) مِنَ الْحَيِّ **Diriden** (Daha?) وَتَرْزُقُ **Ve rızık verirsin** (Kime?) مَنْ **O kimseye ki** تَشَاءُ **Diliyorsun** (Nasıl rızık verirsin?) بِغَيْرِ حِسَابٍ **Hesapsızca** أَيْ رِزْقًا وَاسِعًا Yani bol rızıkla

28- لَا يَتَّخِذِ **Edinmesin!** (Kim?) اَلْمُؤْمِنُونَ **Müminler** (Kimi?) اَلْكَافِرِينَ **Kafirleri** (Ne edinmesin?) أَوْلِيَاءَ **Dostlar** (Öyle dostlar ki) يُوَالُونَهُمْ Onları dost ediniyorlar (Yine öyle dostlar ki) مِنْ دُونِ أَيْ غَيْرِ الْمُؤْمِنِينَ **Müminlerden başka,** onlardan gayrı وَمَنْ يَفْعَلْ **Ve her kim de yaparsa** (Neyi?) ذٰلِكَ **Bunu** أَيْ يُوَالِهِمْ Yani her kim onları dost edinirse فَلَيْسَ مِنَ دِينِ اللهِ **Allah'**ın din**inden değildir** (Nerede değildir?) فِي شَيْءٍ **Hiçbir şeyde** اِلَّا أَنْ تَتَّقُوا **Ancak sakınmanız hariç** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Nasıl?) تُقْيَةً **Sakınmakla** (Bu kelime nedir?) مَصْدَرُ تَقِيَّةً Tekaytehû'nun mastarıdır أَيْ تَخَافُوا مَخَافَةً Yani korkmanız hariç فَلَكُمْ O vakit sizin için vardır (Ne?) مُوَالَاتُهُمْ Onlarla dost olmak (Neyle dost olmak?) بِاللِّسَانِ Dil ile دُونَ الْقَلْبِ Kalpten değil! وَهٰذَا Bu قَبْلَ عِزَّةِ الْإِسْلَامِ İslam'ın güçlenmesinden önceydi وَيَجْرِي Ve bu hüküm cari olur (Nerede?) فِيمَنْ O kimsede ki هُوَ فِي بَلَدٍ O bir beldededir (Öyle belde ki) لَيْسَ İslam değildir (Ne değildir?) قَوِيًّا Güçlü (Nerede?) فِيهَا O beldede وَيُحَذِّرُكُمْ **Ve sizi sakındırıyor** يُخَوِّفُكُمْ Sizi korkutuyor (Kim?) اَللهُ **Allah** (Neden sakındırıyor?) نَفْسَهُ **Kendisinden** (Kendinden bedel?) أَنْ يَغْضَبَ عَلَيْكُمْ Size kızmasından sakındırıyor (Ne vakit?) إِنْ وَالَيْتُمُوهُمْ Eğer onları dost edinirseniz وَاِلَى اللهِ **Ve yalnız Allah'adır** (Ne?) اَلْمَصِيرُ **Varacak yer** اَلْمَرْجِعُ Dönecek yer فَيُجَازِيكُمْ Ve de sizi karşılıklandıracaktır

29- قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara اِنْ تُخْفُوا **Eğer gizlerseniz** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** (O şey neredir?) فِي صُدُورِكُمْ **Sinelerinizdedir** قُلُوبِكُمْ Kalplerinizdedir (Nedendir o şey de?) مِنْ مُوَالَاتِهِمْ Onlarla olan dostluğunuz أَوْ تُبْدُوهُ **Ya da onu açığa çıkarırsanız** تُظْهِرُوهُ İzhar ederseniz onu يَعْلَمْهُ **Onu bilir** (Kim?) اَللهُ **Allah** (Daha?) وَهُوَ يَعْلَمُ **Ve de** o **bilir** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerdedir** (Daha?) وَمَا **Ve o şeyi ki** فِي الْاَرْضِ **Yeryüzündedir** وَاللهُ **Allah** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nedir?) قَدِيرٌ **Güç yetirendir** وَمِنْهُ Ve bu güç yetirdiğindendir (Ne?) تَعْذِيبُ مَنْ وَالَاهُمْ Onları dost edinenlere azap etmesi

اُذْكُرْ ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ﴾ هُ ﴿مِنْ خَيْرٍ مُحْضَراً وَمَا عَمِلَتْ﴾ هُ ﴿مِنْ سُوءٍ﴾ مُبْتَدَأٌ
خَبَرُهُ ﴿تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ اَمَدًا بَعِيدًا﴾ غَايَةً فِي نِهَايَةِ الْبُعْدِ فَلَا يَصِلُ إِلَيْهَا ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ﴾
كُرِّرَ لِلتَّأْكِيدِ ﴿وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾﴾ وَنَزَلَ لَمَّا قَالُوا مَا نَعْبُدُ الْأَصْنَامَ إِلَّا حُبًّا لِلّٰهِ لِيُقَرِّبُونَا إِلَيْهِ
﴿قُلْ﴾ لَهُمْ يَا مُحَمَّدُ ﴿اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ﴾ بِمَعْنَى أَنَّهُ يُثِيبُكُمْ ﴿وَيَغْفِرْلَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ﴾ لِمَنِ اتَّبَعَنِي مَا سَلَفَ مِنْهُ قَبْلَ ذٰلِكَ ﴿رَحِيمٌ ﴿٣١﴾﴾ بِهِ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿اَطِيعُوا
اللّٰهَ وَالرَّسُولَ﴾ فِيمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ مِنَ التَّوْحِيدِ ﴿فَاِنْ تَوَلَّوْا﴾ أَعْرَضُوا عَنِ الطَّاعَةِ ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾﴾ فِيهِ إِقَامَةُ الظَّاهِرِ مَقَامَ الْمُضْمَرِ أَيْ لَا يُحِبُّهُمْ بِمَعْنَى أَنَّهُ يُعَاقِبُهُمْ ﴿اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى﴾
اِخْتَارَ ﴿اٰدَمَ وَنُوحًا وَاٰلَ اِبْرٰهِيمَ وَاٰلَ عِمْرٰنَ﴾ بِمَعْنَى أَنْفُسِهِمَا ﴿عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾﴾ بِجَعْلِ الْأَنْبِيَاءِ
مِنْ نَسْلِهِمْ ﴿ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ﴾ وَلَدِ ﴿بَعْضٍ﴾ مِنْهُمْ ﴿وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾﴾ اُذْكُرْ ﴿اِذْ قَالَتِ
امْرَاَتُ عِمْرٰنَ﴾ حَنَّةُ لَمَّا أَسَنَّتْ وَاشْتَاقَتْ لِلْوَلَدِ فَدَعَتِ اللّٰهَ وَأَحَسَّتْ بِالْحَمْلِ يَا ﴿رَبِّ اِنِّي نَذَرْتُ﴾
أَنْ أَجْعَلَ ﴿لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا﴾ عَتِيقًا خَالِصًا مِنْ شَوَاغِلِ الدُّنْيَا لِخِدْمَةِ بَيْتِكَ الْمُقَدَّسِ ﴿فَتَقَبَّلْ
مِنِّي اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ﴾ لِلدُّعَاءِ ﴿الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾﴾ بِالنِّيَّاتِ، وَهَلَكَ عِمْرَانُ وَهِيَ حَامِلٌ ﴿فَلَمَّا وَضَعَتْهَا﴾
وَلَدَتْهَا جَارِيَةً وَكَانَتْ تَرْجُو أَنْ يَكُونَ غُلَامًا إِذْ لَمْ يَكُنْ يُحَرَّرُ إِلَّا الْغِلْمَانُ ﴿قَالَتْ﴾ مُعْتَذِرَةً يَا
﴿رَبِّ اِنِّي وَضَعْتُهَا اُنْثٰى وَاللّٰهُ اَعْلَمُ﴾ أَيْ عَالِمٌ ﴿بِمَا وَضَعَتْ﴾ جُمْلَةُ اعْتِرَاضٍ مِنْ كَلَامِهِ تَعَالَى
وَفِي قِرَاءَةٍ بِضَمِّ التَّاءِ ﴿وَلَيْسَ الذَّكَرُ﴾ الَّذِي طَلَبَتْ ﴿كَالْاُنْثٰى﴾ الَّتِي وَهَبَتْ لِأَنَّهُ يُقْصَدُ لِلْخِدْمَةِ
وَهِيَ لَا تَصْلُحُ لَهَا لِضَعْفِهَا وَعَوْرَتِهَا وَمَا يَعْتَرِيهَا مِنَ الْحَيْضِ وَنَحْوِهِ ﴿وَاِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَاِنِّي
اُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا﴾ أَوْلَادَهَا ﴿مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾﴾ الْمَطْرُودِ فِي الْحَدِيثِ "مَا مِنْ مَوْلُودٍ
يُولَدُ إِلَّا مَسَّهُ الشَّيْطَانُ حِينَ يُولَدُ فَيَسْتَهِلُّ صَارِخًا إِلَّا مَرْيَمَ وَابْنَهَا" رَوَاهُ الشَّيْخَانِ ﴿فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا﴾
أَيْ قَبِلَ مَرْيَمَ مِنْ أُمِّهَا ﴿بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَاَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا﴾ أَنْشَأَهَا بِخُلُقٍ حَسَنٍ فَكَانَتْ تَنْبُتُ فِي الْيَوْمِ
كَمَا يَنْبُتُ الْمَوْلُودُ فِي الْعَامِ وَأَتَتْ بِهَا أُمُّهَا الْأَحْبَارَ سَدَنَةَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَتْ: دُونَكُمْ هٰذِهِ النَّذِيرَةُ
فَتَنَافَسُوا فِيهَا لِأَنَّهَا بِنْتُ إِمَامِهِمْ فَقَالَ زَكَرِيَّا أَنَا أَحَقُّ بِهَا لِأَنَّ خَالَتَهَا عِنْدِي فَقَالُوا لَا حَتَّى نَقْتَرِعَ
فَانْطَلَقُوا وَهُمْ تِسْعَةٌ وَعِشْرُونَ إِلَى نَهْرِ الْأُرْدُنِ وَأَلْقَوْا أَقْلَامَهُمْ عَلَى أَنَّ مَنْ ثَبَتَ قَلَمُهُ فِي الْمَاءِ وَصَعِدَ
فَهُوَ أَوْلَى بِهَا فَثَبَتَ قَلَمُ زَكَرِيَّا فَأَخَذَهَا وَبَنَى لَهَا غُرْفَةً فِي الْمَسْجِدِ بِسُلَّمٍ لَا يَصْعَدُ إِلَيْهَا غَيْرُهُ وَكَانَ يَأْتِيهَا
بِأَكْلِهَا وَشُرْبِهَا وَدُهْنِهَا فَيَجِدُ عِنْدَهَا فَاكِهَةَ الصَّيْفِ فِي الشِّتَاءِ وَفَاكِهَةَ الشِّتَاءِ فِي الصَّيْفِ كَمَا قَالَ تَعَالَى
﴿وَكَفَلَهَا زَكَرِيَّاءُ﴾ ضَمَّهَا إِلَيْهِ وَفِي قِرَاءَةٍ [وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا] بِالتَّشْدِيدِ وَنَصْبِ زَكَرِيَّا مَمْدُودًا وَمَقْصُورًا
وَالْفَاعِلُ اللّٰهُ ﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّاءُ [زَكَرِيَّا] الْمِحْرَابَ﴾ الْغُرْفَةَ وَهِيَ أَشْرَفُ الْمَجَالِسِ
﴿وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ اَنّٰى﴾ مِنْ أَيْنَ ﴿لَكِ هٰذَا قَالَتْ﴾ وَهِيَ صَغِيرَةٌ ﴿هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ﴾
يَأْتِينِي بِهِ مِنَ الْجَنَّةِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾﴾ رِزْقًا وَاسِعًا بِلَا تَبِعَةٍ

TÜRKÇE ANLAMI

30- **O günü** yad et **ki, herkes hayırdan her ne yapmış ise onu hazırlanmış olarak bulacaktır. Kötülükten de ne yapmış ise**[1] kendisine ulaşmasın diye **onunla kendi arasında uzak bir mesafe,** çok çok fazla bir uzaklık **bulunmasını temenni edecektir.**[2] **Ve Allah sizi kendisinden sakındırır.**[3] **Ve Allah kullarına çok şefkatlidir.**

Müşrikler: "Biz putlara yalnız Allah'ı sevdiğimizden, bizi ona yaklaştırmaları için ibadet ediyoruz"dediklerinde şu ayet indi:

31- Ey Muhammed! Onlara **de ki: "Eğer Allah'ı seviyor iseniz bana olunuz ki, Allah da sizi sevsin,** size sevap ihsan etsin **ve sizin için günahlarınıza mağfiret etsin. Ve Allah** bana tabi olanın geçmiş günahlarını **bağışlayandır,** o kişiye karşı **çok merhametlidir."**

32- Onlara **de ki: "Allah'a ve Peygambere** size emretmiş oldukları tevhit konusunda **itaat ediniz, eğer** itaatten **yüz çevirir**ip, kaçınırlar**sa şüphe yok ki Allah kâfirleri sevmez."**[4]

33- **Şüphe yok ki, Allah Âdem'i, Nûh'u, İbrahim ve İmrân hanedanını**[5] nesillerinden peygamber göndermekle **âlemler üzerine seçkin kıldı,** seçti.

34- **Onların kimisi, diğerlerinin** çocukları**ndan olan bir zürriyet olarak... Ve Allah işitendir, bilendir.**

35- Yâd et! **O vakit ki,** Yaşlanıp, çocuk sahibi olmaya iştiyak duyunca Allah'a dua etti ve hamile olduğunu sezince: **İmrân'ın karısı** Hana: "Ey **Rabbim! Ben karnımda olanı hür bırakılmış,** Senin kutsal evine hizmet için dünya meşgalelerinden azat edilmiş **bir köle olarak Sana nezrettim. Benden kabul buyur. Şüphe yok ki** duayı **hakkıyla işitici Sen'sin,** niyetleri **kemaliyle bilici Sen'sin"demişti.** Hana henüz hamile iken İmran da ölmüştü.

36- **Ne zaman ki onu koydu,** bir kız doğurdu, halbuki Hana, sadece erkekler kutsal ev için azat edildiğinden doğacak çocuğunun erkek olmasını diliyordu, **dedi ki:** "Ey **rabbim! Ben onu kız olarak doğurdum." -ki Allah onun ne doğurduğunu en iyi bilendir-**[6] **Halbuki** istemiş olduğu **erkek,**

---

[1] Mübtedadır.

[2] Haberdir.

[3] Bunu tekit için tekrarlamıştır.

[4] Burada zahir isim, zamirli ifade yerine kullanılmıştır. Yani onları cezalandırır anlamında "onları sevmez" demektir.

[5] "İbrahim ve İmran'ın kendileri" anlamındadır.

[6] Bu söz, Allah tealanın kelamından olup, itiraz cümlesidir. Bir kıraatte ise وَضَعْتُ şeklinde ت harfi zamme ile okunmuştur.

hibe ettiği **dişi gibi değildir.** Zira erkek çocuk, hizmet için istendiği halde kız çocuk zayıflığından, avret olduğundan ve de kendisine gelen hayız vb. hallerden dolayı hizmete elverişli değildir. **"Ve ona Meryem adını verdim. Ve ben onu ve onun zürriyetini,** çocuklarını **kovulmuş olan şeytandan sana sığındırdım."** Buhari ve Müslim'in rivayet etmiş oldukları bir hadiste şöyle geçmektedir "***Meryem ve oğlu hariç, doğan her çocuğa doğduğu vakit şeytan dokunur ve o da sesini yükselterek çığlık atar***"

37- **Artık onu** Meryemi **Rabbi bir güzel kabul ile** annesinden **kabul etti, ve onu bir güzel bitki olarak yetiştirdi.** Onu güzel bir ahlakla yetiştirdi. Meryem, diğer çocukların bir yılda yetiştiği kadarı, bir günde yetişiyordu. Ve annesi de onu Beyti Makdisin hizmetkarları olan bilginlere getirip şöyle dedi: "Nezredilmiş olan bu çocuğu alın!"Bunun üzerine onlar imamlarının kızı olan Meryem[i himaye altına almak] için aralarında tartıştılar. Zekeriya dedi ki: "Meryem'in teyzesi benim hanımım olduğu için, onu almaya en layık olan benim". Bunun üzerine onlar "Hayır"dediler. "Kura çekinceye dek olmaz!"Yirmi dokuz kişi, Ürdün nehrine gittiler ve de 'Kimin kalemi suda sabit kalır, batmaz yükselirse o kişinin Meryem'i almaya layık olması üzerine' anlaşarak kalemlerini nehre attılar. Zekeriya'nın kalemi sabit kalınca Meryem'i o aldı ve onun için Mescitte kendisinden başka kimsenin tırmanamayacağı merdivenli bir oda yaptı. Kendisi, Meryem'e yiyeceğini, içeceğini ve yağını getirdiği zaman onun yanında kış mevsiminde yaz, yaz mevsiminde de kış meyvesi olduğunu görüyordu. Tıpkı Allah tealanın buyurduğu gibi: **Ve Zekeriya onu himayesine aldı,**[1] onun bakımını kendisine aldı. **Zekeriya her ne zaman** meclislerin en kıymetlisi olan **mihrab'a,** odaya **onun yanına girse, onun yanında bir rızık bulurdu. "Ey Meryem! Bu sana nereden geldi?"O da;** küçücük olmasına rağmen **"Bu, Allah tarafından,** onu bana cennetten getiriyor"**derdi. Şüphe yok ki, Allah dilediğini** peşine düşmeksizin **hesapsız,** bol bir rızıkla **rızıklandırır.**

KELİME ANLAMI

30- أُذْكُرْ Yâd et! (Neyi?) يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ **Her nefsin bulacağı günü** (Neyi bulacağı günü?) مَا **O şeyi ki** عَمِلَتْ هُ **İşledi** onu (O işlediği şey nedendir?) مِنْ خَيْرٍ **Hayırdan** (O şey ne olduğu halde onu bulacak?) مُحْضَراً **Hazırlanmış olarak.** وَمَا **Ve o şey ki** عَمِلَتْ هُ **İşledi** onu (O şey de nedendir?) مِنْ سُوءٍ **Kötülükten** (Buradaki mâ nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır خَبَرُهُ Haberi de şudur: (Nedir o şey?) تَوَدُّ **İster (o nefis)** لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ **Keşke**

[1] Bir kıraatte ise (وَكَفَّلَهَا şeklinde) şeddeli ve mensup olarak -memdud ve de maksur halde- okunmuştur. Bu durumda fail ise Allah'tır.

kendisiyle o kötülük arasında olsaydı أَمَدًا بَعِيدًا **Uzun bir mesafe** غَايَةً فِي نِهَايَةِ الْبُعْدِ Nihai uzaklıkta gaye, son nokta فَلَا يَصِلُ Ki o kötülük ulaşamasın (Kime?) إِلَيْهَا Kendisine, o nefse وَيُحَذِّرُكُمُ **Ve sizi sakındırıyor** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kimden sakındırıyor?) نَفْسَهُ **Kendisinden** كُرِّرَ Bu ifade tekrar edildi (Niçin tekrar edildi?) لِلتَّأْكِيدِ Tekit için وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) رَؤُوفٌ **Çok şefkatlidir** (Kime?) بِالْعِبَادِ **Kullarına**

31- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا قَالُوا Ne zaman ki dediler مَا نَعْبُدُ Biz ibadet etmiyoruz (Neye?) الْأَصْنَامَ Putlara (Ne olduğumuz halde?) إِلَّا حُبًّا لِلّٰهِ Ancak Allah'ı sever olduğumuz halde (Niçin ibadet ediyoruz?) لِيُقَرِّبُونَا Bizleri yakınlaştırsınlar diye (Neye?) إِلَيْهِ Ona قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** تُحِبُّونَ **Seviyor iseniz** (Kimi?) اللّٰهَ **Allah'ı** فَاتَّبِعُونِي **Öyleyse bana tabi olun** يُحْبِبْكُمُ **Ki sizi sevsin** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Bu ne demektir?) بِمَعْنَى أَنَّهُ يُثِيبُكُمْ Onun size sevap vereceği anlamındadır وَيَغْفِرْ **Ve de mağfiret etsin** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Neye mağfiret etsin?) ذُنُوبَكُمْ **Günahlarınıza** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Ziyade mağfiret edendir** (Kime?) لِمَنْ O kimseye ki اتَّبَعَنِي Bana tabi oldu (Neye mağfiret edendir?) مَا O şeye ki سَلَفَ Geçti (Kimden?) مِنْهُ Ondan (Ne vakit?) قَبْلَ ذٰلِكَ Tabi olmadan önce (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Ziyade merhamet edendir** (Kime?) بِهِ Ona

32- قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara أَطِيعُوا **İtaat edin** (Kime?) اللّٰهَ **Allah'a** (Daha kime itaat edin?) وَالرَّسُولَ **Ve de resulüne** (Ne konuda?) فِيمَا يَأْمُرُكُمْ Size emrettiği şeyde (Neyle emrettiği?) بِهِ Kendisiyle (Nedir o şey?) مِنَ التَّوْحِيدِ Tevhit فَإِنْ تَوَلَّوْا **Şayet yüz çevirirlerse** أَعْرَضُوا Kaçınırlarsa (Neden?) عَنِ الطَّاعَةِ İtaatten فَإِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** (Kimi?) الْكَافِرِينَ **Kafirleri** فِيهِ Burada vardır (Ne?) إِقَامَةُ الظَّاهِرِ Zahiri koymak (Nereye?) مَقَامَ الْمُضْمَرِ Zamirli ifade yerine أَيْ لَا يُحِبُّهُمْ Yani onları sevmez (Bu ne demektir?) بِمَعْنَى أَنَّهُ يُعَاقِبُهُمْ Onları cezalandırır anlamında

33- إِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** اصْطَفَى **Seçkin kıldı** اخْتَارَ Seçti (Kimi?) آدَمَ **Ademi** (Daha kimi?) وَنُوحًا **Ve de Nuh'u** (Daha kimi?) وَآلَ إِبْرٰهِيمَ **Ve de İbrahim hanedanını** (Daha kimi?) وَآلَ عِمْرَانَ **Ve de İmran hanedanını** (Bunlar nedir?) بِمَعْنَى أَنْفُسِهِمَا Kendilerini seçkin kıldı anlamındadır (Yani İbrahim ile İmran'ı seçkin kıldı demektir)

(Kim üzerine seçkin kıldı?) عَلَى الْعَالَمِينَ **Alemler üzerine** (Nasıl?) بِجَعْلِ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberleri yapmakla (Nereden?) مِنْ نَسْلِهِمْ Onların neslinden

34- (Onları ne oldukları halde seçkin kıldı?) ذُرِّيَّةً **Bir zürriyet ki** بَعْضُهَا **Onun bazısı** (Nedir?) مِنْ وَلَدِ بَعْضٍ مِنْهُمْ Onların **bazısın**ın çocukların**dandır** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) سَمِيعٌ **Ziyade işitendir** (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir**

35- اُذْكُرْ Yad et! إِذْ **O vakit ki** قَالَتْ **Demişti** (Kim?) اِمْرَاَةُ عِمْرَانَ **İmran'ın karısı** (Kimdir o?) حَنَّةُ Hana (Ne vakit?) لَمَّا أَسَنَّتْ Ne zaman ki yaşlandı (Daha?) وَاشْتَاقَتْ Ve iştiyak duydu (Neye?) لِلْوَلَدِ Çocuğa فَدَعَتْ Ve de dua etti (Kime?) اَللّٰهَ Allah'a (Daha?) وَأَحَسَّتْ Ve de hissetti (Neyi?) بِالْحَمْلِ Hamileliğini يَا رَبِّ Ey **Rabbim!** إِنِّي **Şüphesiz ki ben** نَذَرْتُ **Nezrettim** (Neyi?) أَنْ أَجْعَلَ Yapmayı (Kim için?) لَكَ **Senin için** (Neyi yapmayı?) مَا **O şeyi ki** (Neredadir?) فِي بَطْنِي **Benim karnımdadır** (O şey ne olduğu halde?) مُحَرَّرًا **Hür bırakılmış olduğu halde** عَتِيقًا Azat edilmiş olduğu halde (Yine ne olduğu halde?) خَالِصًا Kurtulmuş (Neden?) مِنْ شَوَاغِلِ الدُّنْيَا Dünya meşgalelerinden (Niçin kurtulmuş?) لِخِدْمَةِ بَيْتِكَ الْمُقَدَّسِ Senin kutsan evine hizmet için فَتَقَبَّلْ **Sen de kabul buyur** (Kimden?) مِنِّي **Benden** إِنَّكَ **Zira şüphesiz ki sen** (Nesin?) اَنْتَ السَّمِيعُ **Sensin hakkıyla işiten** (Neyi?) لِلدُّعَاءِ Duayı (Daha nesin?) اَلْعَلِيمُ **Hakkıyla bilen** (Neyi?) بِالنِّيَّاتِ Niyetleri وَهَلَكَ عِمْرَانُ İmran öldü (Ne olduğu halde?) وَهِيَ حَامِلٌ Hanna hamile olduğu halde

36- فَلَمَّا وَضَعَتْهَا **Ne zaman ki onu koydu** وَلَدَتْهَا Doğurdu (O ne olduğu halde?) جَارِيَةً Cariye olduğu halde وَكَانَتْ تَرْجُو O Hanna umuyordu (Neyi?) أَنْ يَكُونَ Olmasını (Ne olmasını?) غُلَامًا Erkek (Niçin böyle umuyordu?) إِذْ لَمْ يَكُنْ يُحَرَّرُ Çünkü hür bırakılmazdı إِلَّا الْغِلْمَانُ Ancak erkekler قَالَتْ **Dedi ki** (Ne olduğu halde?) مُعْتَذِرَةً Özür beyan edici olduğu halde يَا رَبِّ Ey **Rabbim!** إِنِّي **Şüphesiz ki ben** وَضَعْتُهَآ **Onu koydum** (O ne olduğu halde?) أُنْثٰى **Dişi** وَاللّٰهُ **-Ki Allah** (Nedir?) أَعْلَمُ **En iyi bilendir** أَيْ عَالِمٌ Yani bilendir (Neyi?) بِمَا **O şeyi ki** وَضَعَتْ **Koydu-** (Bu cümle nedir?) جُمْلَةُ اعْتِرَاضٍ İtiraz cümlesidir (Nedendir bu cümle?) مِنْ كَلَامِهِ تَعَالَى Allah tealanın kelamındandır وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Ne ile okundu?) بِضَمِّ التَّاءِ Te harfinin zammesiyle

(vaza'tü şeklinde) وَلَيْسَ **Ve değildir** (Ne?) اَلذَّكَرُ **Erkek** اَلَّذِي Öyle erkek ki طَلَبَتْ O istemişti (Ne gibi değildir?) كَالْأُنْثَى **Kız gibi** اَلَّتِي Öyle dişi ki وَهَبَتْ Hibe etti (Niçin erkek kız gibi değildir?) لِأَنَّهُ Çünkü o erkek يُقْصَدُ İstenir (Niçin?) لِلْخِدْمَةِ Hizmet için وَهِيَ Halbuki kız لَا تَصْلُحُ Elverişli değildir (Niçin?) لَهَا Hizmet için (Niçin elverişli değildir?) لِضَعْفِهَا Zayıflığından dolayı (Daha?) وَعَوْرَتِهَا Ve avret olduğundan (Daha?) وَمَا يَعْتَرِيهَا مِنَ الْحَيْضِ وَنَحْوِهِ Ve ona gelen hayız ve benzeri hallerden dolayı وَإِنِّي **Muhakkak ki ben** سَمَّيْتُهَا **Onu isimlendirdim** (Ne diye?) مَرْيَمَ **Meryem diye** وَإِنِّي **Ve şüphesiz ki ben** أُعِيذُهَا **Onu sığındırırım** (Kime?) بِكَ **Sana** (Daha kimi sığındırırım?) وَذُرِّيَّتَهَا **Ve de onun zürriyetini** أَوْلَادَهَا Çocuklarını (Kimden?) مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ الْمَطْرُودِ **Kovulmuş şeytandan** فِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle rivayet edilmiştir مَا مِنْ مَوْلُودٍ "Hiçbir doğan çocuk yoktur ki يُولَدُ Doğuyor إِلَّا مَسَّهُ Ancak ona dokunmuştur (Kim?) اَلشَّيْطَانُ Şeytan (Ne vakit?) حِينَ يُولَدُ Doğduğu vakit فَيَسْتَهِلُّ O çocuk da sesini yükseltir (Ne olduğu halde?) صَارِخًا Çığlık atarak إِلَّا مَرْيَمَ وَابْنَهَا Ancak Meryem ve oğlu hariç" رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) اَلشَّيْخَانِ İki şeyh (Buhari ve Müslim)

37- فَتَقَبَّلَهَا **Onu kabul etti** (Kim?) رَبُّهَا **Onun rabbi** أَيْ قَبِلَ مَرْيَمَ مِنْ أُمِّهَا Yani annesinden Meryem'i kabul etti (Nasıl kabul etti?) بِقَبُولٍ حَسَنٍ **Güzel kabul ile** (Daha?) وَأَنْبَتَهَا **Ve onu yetiştirdi** (Nasıl?) نَبَاتًا حَسَنًا **Güzel bir bitki olarak** أَنْشَأَهَا Onu büyüttü (Neyle?) بِخَلْقٍ حَسَنٍ Güzel ahlakla فَكَانَتْ O idi تَنْبُتُ Yetişiyor (Nerede?) فِي الْيَوْمِ Bir günde (Ne gibi?) كَمَا يَنْبُتُ Yetiştiği gibi (Kim?) اَلْمَوْلُودُ Doğan çocuk (Nerede?) فِي الْعَامِ Bir sene de وَأَتَتْ بِهَا Ve de Onu getirdi (Kim?) أُمُّهَا Onun annesi (Kime getirdi?) اَلْأَحْبَارَ Bilginlere (Öyle bilginler ki) سَدَنَةَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdisin hizmetkarları olan فَقَالَتْ Ve de dedi ki دُونَكُمْ هَذِهِ النَّذِيرَةَ Alın bu nezredilmişi فَتَنَافَسُوا فِيهَا Onlar da onun hakkında tartıştılar (Niçin tartıştılar?) لِأَنَّهَا بِنْتُ إِمَامِهِمْ Çünkü o imamlarının/önderlerinin kızıydı فَقَالَ Dedi ki (Kim?) زَكَرِيَّا Zekeriya أَنَا أَحَقُّ بِهَا Ben onda daha fazla hak sahibiyim (Niçin?) لِأَنَّ خَالَتَهَا عِنْدِي Çünkü onun teyzesi benim hanımımdır فَقَالُوا Dediler ki لَا Hayır حَتَّى نَقْتَرِعَ Kura çekinceye kadar olmaz! فَانْطَلَقُوا Gittiler وَهُمْ تِسْعَةٌ وَعِشْرُونَ Onlar yirmi dokuz kişiydiler (Nereye gittiler?) إِلَى نَهْرِ الْأُرْدُنِ Ürdün nehrine وَأَلْقَوْا Ve de attılar (Neyi?) أَقْلَامَهُمْ Kalemlerini (Ne üzerine böyle kura yaptılar?) عَلَى أَنَّ مَنْ ثَبَتَ قَلَمُهُ

Her kimin kalemi sabit kalırsa (Nerede?) فِي الْمَاءِ Suda (Daha?) وَصَعَدَ Ve de yükselir (de batmaz)sa فَهُوَ O kişi (Nedir?) أَوْلَى Daha layıktır (Kime?) بِهَا Meryem'e فَثَبَتَ Sabit kaldı (Ne?) قَلَمُ زَكَرِيَّا Zekeriya'nın kalemi فَأَخَذَهَا O da Meryem'i aldı وَبَنَى لَهَا غُرْفَةً Ve de ona bir oda inşa etti (Nerede?) فِي الْمَسْجِدِ Mescitte (Neyle birlikte?) بِسُلَّمٍ Bir merdivenle birlikte ki (Öyle ki) لَا يَصْعَدُ Tırmanmıyor (Nereye?) إِلَيْهَا O odaya (Kim?) غَيْرُهُ Kendisinden başkası وَكَانَ Zekeriya idi يَأْتِيهَا بِأَكْلِهَا Ona yiyeceklerini getiriyordu (Daha?) وَشُرْبِهَا Ve de içeceğini getiriyordu (Daha?) وَدُهْنِهَا Ve de yağını getiriyordu فَيَجِدُ Ve de buluyordu (Nerede?) عِنْدَهَا Meryem'in yanında (Ne buluyordu?) فَاكِهَةَ الصَّيْفِ Yaz meyvesi (Ne vakit?) فِي الشِّتَاءِ Kış mevsiminde (Daha?) وَفَاكِهَةَ الشِّتَاءِ Ve de kış meyvesi buluyordu (Ne vakit?) فِي الصَّيْفِ Yaz mevsiminde كَمَا قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurduğu gibi <u>وَكَفَلَهَا</u> **Onu himayesine aldı** (Kim?) <u>زَكَرِيَّاءُ</u> **Zekeriya** ضَمَّهَا Onu/Meryem'i kattı (Kime?) إِلَيْهِ Kendisine وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise okundu (Neyle?) بِالتَّشْدِيدِ Şeddeyle (Daha neyle?) وَنَصْبِ زَكَرِيَّا Zekeriya'nın nasbıyla (Ne olduğu halde?) مَمْدُودًا Memdud (Daha?) وَمَقْصُورًا Ve de maksur olduğu halde وَالْفَاعِلُ Bu durumda fail (Nedir?) اَللّٰهُ Allah lafzıdır <u>كُلَّمَا دَخَلَ</u> **Her ne vakit girse** (Kimin üzerine?) <u>عَلَيْهَا</u> **Meryem'in üzerine** (Kim?) <u>زَكَرِيَّاءُ</u> **Zekeriya** (Nereye girse?) <u>الْمِحْرَابَ</u> **Mihraba** اَلْغُرْفَةَ Odaya (Mihrab nedir?) وَهِيَ أَشْرَفُ الْمَجَالِسِ Meclislerin en şereflisi <u>وَجَدَ</u> **Bulurdu** (Nerede?) <u>عِنْدَهَا</u> **O Meryem'in yanında** (Ne bulurdu?) <u>رِزْقًا</u> **Rızık** <u>قَالَ</u> **Dedi ki** <u>يَا مَرْيَمُ</u> **Ey Meryem** <u>أَنَّى</u> مِنْ أَيْنَ **Nereden?** <u>لَكِ هٰذَا</u> **Sana bu** <u>قَالَتْ</u> **Dedi ki (Meryem)** وَهِيَ صَغِيرَةٌ O küçüktü <u>هُوَ</u> **O** (Nedir?) <u>مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ</u> **Allah katındandır** يَأْتِينِي بِهِ Bana bunu getiriyor (Nereden?) مِنَ الْجَنَّةِ Cennetten <u>إِنَّ اللّٰهَ</u> **Şüphesiz ki Allah** <u>يَرْزُقُ</u> **Rızık verir** (Kime?) <u>مَنْ</u> **O kimseye ki** <u>يَشَاءُ</u> **Diliyor** (Nasıl verir?) <u>بِغَيْرِ حِسَابٍ</u> **Hesapsızca** رِزْقًا وَاسِعًا Bol rızıkla بِلَا تَبِعَةٍ Peşine düşmeksizin/izini sürmeksizin

﴿هُنَالِكَ﴾ أَيْ لَمَّا رَأَى زَكَرِيَّا ذٰلِكَ وَعَلِمَ أَنَّ الْقَادِرَ عَلَى الْإِتْيَانِ بِالشَّيْءِ فِي غَيْرِ حِينِهِ قَادِرٌ عَلَى الْإِتْيَانِ
بِالْوَلَدِ عَلَى الْكِبَرِ وَكَانَ أَهْلُ بَيْتِهِ انْقَرَضُوا ﴿دَعَا زَكَرِيَّاءُ [زكريا] رَبَّهُ﴾ لَمَّا دَخَلَ الْمِحْرَابَ لِلصَّلَاةِ
جَوْفَ اللَّيْلِ ﴿قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ﴾ مِنْ عِنْدِكَ ﴿ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً﴾ وَلَدًا صَالِحًا ﴿إِنَّكَ سَمِيعُ﴾
مُجِيبُ ﴿الدُّعَاءِ (٣٨)﴾ ﴿فَنَادَتْهُ الْمَلٰئِكَةُ﴾ أَيْ جِبْرِيلُ ﴿وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ﴾ أَيِ الْمَسْجِدِ
﴿أَنَّ﴾ أَيْ بِأَنَّ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْكَسْرِ بِتَقْدِيرِ الْقَوْلِ ﴿اللّٰهَ يُبَشِّرُكَ﴾ مُثَقَّلًا وَمُخَفَّفًا ﴿بِيَحْيٰى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ﴾
كَائِنَةٍ ﴿مِنَ اللّٰهِ﴾ أَيْ بِعِيسَى أَنَّهُ رُوحُ اللّٰهِ وَسُمِّيَ كَلِمَةً لِأَنَّهُ خُلِقَ بِكَلِمَةِ كُنْ ﴿وَسَيِّدًا﴾ مَتْبُوعًا
﴿وَحَصُورًا﴾ مَنُوعًا مِنَ النِّسَاءِ ﴿وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ (٣٩)﴾ رُوِيَ أَنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَطِيئَةً وَلَمْ يَهُمَّ بِهَا
﴿قَالَ رَبِّ أَنّٰى﴾ كَيْفَ ﴿يَكُونُ لِي غُلَامٌ﴾ وَلَدٌ ﴿وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ﴾ أَيْ بَلَغْتُ نِهَايَةَ السِّنِّ
مِائَةً وَعِشْرِينَ سَنَةً ﴿وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ﴾ بَلَغَتْ ثَمَانِيَةً وَتِسْعِينَ سَنَةً ﴿قَالَ﴾ الْأَمْرُ ﴿كَذٰلِكَ﴾ مِنْ
خَلْقِ اللّٰهِ غُلَامًا مِنْكُمَا ﴿اللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ (٤٠)﴾ لَا يُعْجِزُهُ عَنْهُ شَيْءٌ وَلِإِظْهَارِ هٰذِهِ الْقُدْرَةِ
الْعَظِيمَةِ أَلْهَمَهُ السُّؤَالَ لِيُجَابَ بِهَا وَلَمَّا تَاقَتْ نَفْسُهُ إِلَى سُرْعَةِ الْمُبَشَّرِ بِهِ ﴿قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً﴾
أَيْ عَلَامَةً عَلَى حَمْلِ امْرَأَتِي ﴿قَالَ آيَتُكَ﴾ عَلَيْهِ ﴿أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ﴾ أَيْ تَمْتَنِعَ مِنْ كَلَامِهِمْ
بِخِلَافِ ذِكْرِ اللّٰهِ تَعَالَى ﴿ثَلٰثَةَ أَيَّامٍ﴾ أَيْ بِلَيَالِيهَا ﴿إِلَّا رَمْزًا﴾ إِشَارَةً ﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ﴾
صَلِّ ﴿بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ (٤١)﴾ أَوَاخِرِ النَّهَارِ وَأَوَائِلِهِ ﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿إِذْ قَالَتِ الْمَلٰئِكَةُ﴾ أَيْ جِبْرِيلُ
﴿يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰيكِ﴾ اِخْتَارَكِ ﴿وَطَهَّرَكِ﴾ مِنْ مَسِيسِ الرِّجَالِ ﴿وَاصْطَفٰيكِ عَلٰى نِسَاءِ
الْعَالَمِينَ (٤٢)﴾ أَيْ أَهْلِ زَمَانِكِ ﴿يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ﴾ أَطِيعِيهِ ﴿وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ (٤٣)﴾
أَيْ صَلِّي مَعَ الْمُصَلِّينَ ﴿ذٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورُ مِنْ أَمْرِ زَكَرِيَّا وَمَرْيَمَ ﴿مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ﴾ أَخْبَارِ مَا غَابَ
عَنْكَ ﴿نُوحِيهِ إِلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ﴾ فِي الْمَاءِ يَقْتَرِعُونَ لِيَظْهَرَ
لَهُمْ ﴿أَيُّهُمْ يَكْفُلُ﴾ يُرَبِّي ﴿مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ (٤٤)﴾ فِي كَفَالَتِهَا فَتَعْرِفَ ذٰلِكَ
فَتُخْبِرَ بِهِ وَإِنَّمَا عَرَفْتَهُ مِنْ جِهَةِ الْوَحْيِ. اُذْكُرْ ﴿إِذْ قَالَتِ الْمَلٰئِكَةُ﴾ أَيْ جِبْرِيلُ ﴿يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللّٰهَ
يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ﴾ أَيْ وَلَدٍ ﴿اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ﴾ خَاطَبَهَا بِنِسْبَتِهِ إِلَيْهَا تَنْبِيهًا
عَلَى أَنَّهَا تَلِدُهُ بِلَا أَبٍ إِذْ عَادَةُ الرِّجَالِ نِسْبَتُهُمْ إِلَى آبَائِهِمْ ﴿وَجِيهًا﴾ ذَا جَاهٍ ﴿فِي الدُّنْيَا﴾ بِالنُّبُوَّةِ
﴿وَالْآخِرَةِ﴾ بِالشَّفَاعَةِ وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَا ﴿وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ (٤٥)﴾ عِنْدَ اللّٰهِ

TÜRKÇE ANLAMI

38- **Oracıkta** bunu görüp de, bir şeyi zamanı olmadan getirmeye gücü yetenin, yaşlı kimselere de çocuk vermeye gücünün yeteceğini kesin olarak bilen ve de Hane halkı zaten inkıraza uğramış olan **Zekeriya,** gecenin ortasında namaz

kılmak için mihraba girdiğinde **Rabbine dua ederek dedi ki: "Rabbim! Bana tarafından,** katından **pek temiz bir zürriyet,** Salih bir çocuk **bağışla. Şüphe yok ki, Sen duayı hakkıyla işitici,** ve onu kabul edici**sin."**

39- **Zekeriya mihrapta,** yani mescitte **kalkmış namaz kılarken ona melekler,** yani Cibril **nidâ etti: "Muhakkak**[1] **Allah sana, tarafından** olan **bir kelimeyi,**[2] yani İsa'yı; onun Ruhullah olduğunu **doğrulayıcı ve** tabi olunan bir **efendi, kadınlara karşı nefsine hakim,** onlardan el-etek çekmiş **ve sâlihlerden bir peygamber olmak üzere Yahya'yı müjdeliyor.**[3]**"** Rivayet edildiğine göre Yahya peygamber ne bir hata işlemiş ve ne de hata işlemeyi istemişti.

40- **Dedi ki: "Rabbim! Benim nasıl bir oğlum,** bir çocuğum **olabilir ki, bana hakikaten ihtiyarlık erişti,** ben yüz yirmi yaşındayım; son derece yaşlandım **Karım ise** doksan sekiz yaşında, **kısırdır." Dedi ki,** "Allah'ın sizden çocuk yaratması işi **böyledir."Allah dilediğini yapar,** hiçbir şey onu bundan aciz bırakamaz. Bu şekilde cevap verilmesi suretiyle yüce kudretini ortaya koyma gayesiyle, Zekeriya peygambere böyle bir soru sormasını ilham etmişti. Ne zaman ki müjdelendiği şeyin çabucak olmasına iştiyak duydu:

41- **Dedi ki: "Rabbim! Benim için** karımın hamileliğine dair **bir ayet,** bir alamet **kıl. "Dedi ki: "Senin için** buna dair **alâmet, insanlar ile -bir işaretten başka-** geceleriyle birlikte **üç gün konuşamamandır.** Allah teala'yı zikretmek hariç, insanlarla konuşmanın mümkün olmamasıdır. **Rabbini çokça zikret ve akşam**ın son saatleriyle **sabah**ın ilk vakitlerinde**, tesbih et,** namaz kıl!"

42- **Ve** yâd et! **o vakit ki Melekler,** yani Cibril **demişti: "Ey Meryem! Şüphe yok ki, Allah seni seçkin kıldı,** seni seçti **ve seni** erkeklerin sana dokunmasından **tertemiz yaptı ve seni âlemlerin,** senin zamanındaki **kadınları üzerine seni seçkin kıldı."**

43- **Ey Meryem! Rabbin için boyun eğ,** ona itaat et, **secde et, rükûya varanlarla birlikte rükûya var,** yani namaz kılanlarla birlikte namaz kıl!"

44- Ey Muhammed! Zekeriya ile Meryem'in anlatılan **bu** durumu, **sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir,** yani senden gaip olan haberlerdendir.

---

[1] بأنّ anlamındadır. Bir kıraatte ise kavl takdir edilmek suretiyle kesre ile (إنّ şeklinde) okunmuştur.

[2] İsa'nın كَلِمَة diye isimlendirilmesi كُنْ sözüyle yaratılmış olmasındandır.

[3] يبشرك kelimesi hem (يُبَشِّرُكَ şeklinde) şeddeli, hem de (يَبْشُرُكَ şeklinde) şeddesiz olarak okunmuştur.

Meryem'i hangisi himaye edecek, kim büyütecek **diye kalemlerini** suya **atarak** kuralaş**tıkları zaman sen onların yanında değildin ve onlar** Meryem'in himayesi hususunda **tartıştıkları zaman da sen onların yanında bulunmuyordun** ki bunları bilesin ve de haber veresin. Sen bunları ancak vahiy yoluyla bildin.

45- Yâd et! **O vakit ki melekler,** yani Cibril **demişlerdi: "Ey Meryem! Şüphesiz Allah sana kendi tarafından bir kelime,** yani bir çocuk **ile müjde veriyor ki, adı Meryem oğlu**[1] **İsâ, Mesih'tir. Dünyâda da** Peygamberlikle, **ahirette de** şefaat ve de yüksek derecelerle **itibarlı ve** Allah katında **yakın kılınanlardandır."**

KELİME ANLAMI

38- هُنَالِكَ **Oracıkta** أَيْ لَمَّا رَأَى زَكَرِيَّا Yani ne zaman ki Zekeriya gördü (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu (Daha?) وَعَلِمَ Ve de bildi ki أَنَّ الْقَادِرَ Şüphesiz ki gücü yeten (Neye?) عَلَى الْإِتْيَانِ بِالشَّيْءِ Bir şeyi getirmeye (Ne vakit?) فِي غَيْرِ حِينِهِ Zamansız (Nedir o?) قَادِرٌ Gücü yetendir (Neye?) عَلَى الْإِتْيَانِ Getirmeye (Neyi?) بِالْوَلَدِ Çocuğu (Ne üzerine?) عَلَى الْكِبَرِ Yaşlılık üzerine وَكَانَ أَهْلُ بَيْتِهِ Onun hane halkı idi إِنْقَرَضُوا İnkıraza uğramıştı دَعَا **Dua etti** (Kim?) زَكَرِيَّاءُ **Zekeriya** (Kime?) رَبَّهُ **Rabbine** (Ne vakit?) لَمَّا دَخَلَ Ne zaman ki girdi (Nereye?) اَلْمِحْرَابَ Mihraba (Niçin?) لِلصَّلَاةِ Namaz için (Ne vakit?) جَوْفَ اللَّيْلِ Gecenin ortasında قَالَ **Dedi ki** رَبِّ **Rabbim!** هَبْ **Hibe et** (Kime?) لِي **Bana** (Nereden?) مِنْ لَدُنْكَ Senin tarafından مِنْ عِنْدِكَ Senin katından (Ne hibe et?) ذُرِّيَّةً **Bir zürriyet ki** طَيِّبَةً **Tertemiz** وَلَدًا صَالِحًا Salih bir evlat إِنَّكَ **Şüphesiz ki sen** (Nesin?) سَمِيعُ مُجِيبُ الدُّعَاءِ **Duayı ziyade işiten** cevap veren**sin**

39- فَنَادَتْهُ **Ona nida etti** (Kim?) اَلْمَلٰٓئِكَةُ **Melekler** أَيْ جِبْرِيلُ Yani Cibril وَهُوَ **Halbuki o** (Nedir?) قَائِمٌ **Ayaktadır** (Ne olduğu halde?) يُصَلِّي **Namaz kılıyor** (Nerede?) فِي الْمِحْرَابِ **Mihrap'ta** أَيِ الْمَسْجِدِ Yani Mescit'te اَنَّ **Şüphesiz şununla ki** أَيْ بِأَنَّ Yani "Bienne" anlamındadır وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) (Neyle?) بِالْكَسْرِ Kesre ile (Neyle böyle okundu?) بِتَقْدِيرِ الْقَوْلِ "Kavl" takdiriyle اَللّٰهَ (Şüphesiz ki) **Allah** يُبَشِّرُكَ **Seni müjdeliyor** (Bu kelime ne olduğu halde?) مُثَقَّلًا Müsakkal/şeddeli (Daha?) وَمُخَفَّفًا

[1] Kendisini babasız doğuracağına tembih için, Meryem'e; İsa'yı kendisine nispet ederek hitap etti. Zira adet olan erkeklerin babaya nispet edilmesidir.

Ve de muhaffef/şeddesiz (Yebşuruke şeklinde) (Neyle müjdeliyor?) بِيَحْيٰى **Yahya ile** (O Ne olduğu halde?) مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı** (Neyi?) بِكَلِمَةٍ **Bir kelimeyi** (Öyle kelime ki) كَائِنَةٍ Olan (Kim tarafından olan bir kelime?) مِنَ اللّٰهِ **Allah tarafından** أَيْ بِعِيسٰى Yani İsa'yı (Neyi doğrulayıcı?) أَنَّهُ Ki o (Nedir?) رُوحُ اللّٰهِ Allah'ın ruhudur وَسُمِّيَ كَلِمَةً Kelime diye isimlendirildi (Niçin?) لِأَنَّهُ Çünkü o خُلِقَ Yaratıldı (Neyle?) بِكَلِمَةِ كُنْ "Kün" kelimesiyle (Daha ne olduğu halde?) وَسَيِّدًا **Ve de efendi** مَتْبُوعًا Tabi olunan (Daha ne olduğu halde?) وَحَصُورًا **Nefsine hakim** مَنُوعًا مِنَ النِّسَاءِ Kadınlardan kendisini engellemiş (Daha ne olduğu halde?) وَنَبِيًّا **Ve de nebi** (Öyle nebi ki) مِنَ الصَّالِحِينَ **Salihlerden** رُوِيَ أَنَّهُ Rivayet olundu ki o لَمْ يَعْمَلْ İşlemedi (Neyi?) خَطِيئَةً Bir hata (Daha?) وَلَمْ يَهُمَّ بِهَا Ve onu istemedi de

40- قَالَ **Dedi ki** رَبِّ **Rabbim!** أَنّٰى كَيْفَ **Nasıl** يَكُونُ **Olur** (Kim için?) لِي **Benim için** (Ne?) غُلَامٌ **Bir çocuk** وَلَدٌ Bir evlat وَقَدْ بَلَغَنِيَ **Halbuki bana ulaştı** (Ne?) اَلْكِبَرُ **Yaşlılık** أَيْ بَلَغْتُ Yani ben ulaştım نِهَايَةَ السِّنِّ Son derece yaşlılığa (Ondan bedel) مِائَةً وَعِشْرِينَ سَنَةً Yüz yirmi seneye وَامْرَأَتِي **Halbuki benim hanımım da** (Nedir?) عَاقِرٌ **Kısır** بَلَغَتْ O ulaşmıştır (Neye?) ثَمَانِيَةً وَتِسْعِينَ سَنَةً Doksan sekiz seneye قَالَ **Dedi** اَلْأَمْرُ كَذٰلِكَ Durum **böyledir** (O durumda nedendir?) مِنْ خَلْقِ اللّٰهِ غُلَامًا مِنْكُمَا Allah'ın sizden bir çocuk yaratması اَللّٰهُ يَفْعَلُ **Allah yapar** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** يَشَاءُ **Diliyor** لَا يُعْجِزُهُ Onu aciz bırakmaz (Neden?) عَنْهُ Dilediğinden (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey وَلِإِظْهَارِ هٰذِهِ الْقُدْرَةِ الْعَظِيمَةِ Bu büyük kudreti ortaya koymak için أَلْهَمَهُ Ona ilham etti (Neyi?) اَلسُّؤَالَ Bu soruyu sormayı (Niçin?) لِيُجَابَ Cevap verilsin diye (Neye?) بِهَا O soruya

41- وَلَمَّا تَاقَتْ Ne zaman ki iştiyak duydu (Ne?) نَفْسُهُ Onun nefis (Neye?) إِلٰى سُرْعَةِ الْمُبَشَّرِ بِهِ Kendisiyle müjdelendiği şeyin çabuk olmasına قَالَ **Dedi ki** رَبِّ **Rabbim!** اِجْعَلْ **Yap** (Kim için?) لِي **Benim için** (Ne kıl?) آيَةً **Bir ayet** أَيْ عَلَامَةً Yani bir alamet (Neye alamet?) عَلٰى حَمْلِ امْرَأَتِي Karımın hamileliğine dair قَالَ **Dedi ki** آيَتُكَ **Senin ayetin** (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun hamileliği üzerine أَنْ لَا تُكَلِّمَ **Konuşamamandır** (Kimle?) اَلنَّاسَ **İnsanlarla** أَيْ تَمْتَنِعَ Mümkün olmamasıdır (Ne?) مِنْ كَلَامِهِمْ Onlarla konuşmak بِخِلَافِ ذِكْرِ اللّٰهِ تَعَالٰى Allah'ı zikir bunun haricindedir (Ne kadar?) ثَلٰثَةَ أَيَّامٍ

Üç gün أَيْ بِلَيَالِيهَا Yani geceleriyle birlikte إِلَّا رَمْزًا إِشَارَةً **Ancak işaretle konuşman hariç** وَاذْكُرْ **Ve zikret** (Kimi?) رَبَّكَ **Rabbini** (Nasıl?) كَثِيرًا **Çokça** (Daha ne yap?) وَسَبِّحْ **Ve de tesbih et** صَلِّ Namaz kıl (Ne vakit?) بِالْعَشِيِّ **Akşam** (Daha?) وَالْإِبْكَارِ **Ve de sabah** أَوَاخِرِ النَّهَارِ Gecenin sonlarıyla (Daha?) وَأَوَائِلِهِ Ve de sabahın ilk vakitlerinde

42- (Daha neyi yâd et?) وَ اذْكُرْ **Ve de** yâd et إِذْ **O vakti ki** قَالَتْ **Demişti** (Kim?) اَلْمَلٰئِكَةُ **Melekler** أَيْ جِبْرِيلُ Yani Cibril يَا مَرْيَمُ **Ey Meryem** اِنَّ اللّٰهَ **Muhakkak ki Allah** اصْطَفٰيكِ **Seni seçkin kıldı** اِخْتَارَكِ Seni seçti (Daha?) وَطَهَّرَكِ **Ve de seni temiz yaptı** (Neden?) مِنْ مَسِيسِ الرِّجَالِ Erkeklerin dokunmasından (Daha?) وَاصْطَفٰيكِ **Ve de seni seçkin kıldı** (Kim üzerine?) عَلٰى نِسَآءِ الْعَالَمِينَ **Bütün alemin kadınları üzerine** أَيْ أَهْلِ زَمَانِكَ Yani zamanındaki kadınlar üzerine

43- يَا مَرْيَمُ **Ey Meryem** اُقْنُتِي **Boyun eğ!** (Kim için?) لِرَبِّكِ **Rabbin için** أَطِيعِيهِ Ona itaat et (Daha?) وَاسْجُدِي **Ve de secde et** (Daha?) وَارْكَعِي **Ve de ruku et** (Kimle birlikte?) مَعَ الرَّاكِعِينَ **Ruku edenlerle birlikte** أَيْ صَلِّي Yani namaz kıl (Kimle birlikte?) مَعَ الْمُصَلِّينَ Namaz kılanlarla birlikte

44- ذٰلِكَ الْمَذْكُورُ **İşte bu** anlatılanlar (Nedendir o anlatılanlar?) مِنْ أَمْرِ زَكَرِيَّا وَمَرْيَمَ Zekeriya ve Meryem'in durumu (Nedir bunlar?) مِنْ اَنْبَآءِ الْغَيْبِ **Gayb haberlerindendir** أَخْبَارِ مَا غَابَ عَنْكَ Senden gaip olanların haberlerindendir (Öyle haberler ki) نُوحِيهِ **Biz vahyediyoruz onu** (Kime?) اِلَيْكَ **Sana** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! وَمَا كُنْتَ **Ve sen olmadın** (Nerede?) لَدَيْهِمْ **Onların yanında** (Ne vakit?) اِذْ يُلْقُونَ **Attıkları vakit** (Neyi?) اَقْلَامَهُمْ **Kalemlerini** (Nereye?) فِي الْمَاءِ Suyun içine (Ne oldukları halde?) يَقْتَرِعُونَ Kura çeker oldukları halde (Niçin kura çeker halde?) لِيَظْهَرَ Ortaya çıksın diye (Kime?) لَهُمْ Onlara اَيُّهُمْ **Ki onların hangisi** يَكْفُلُ **Himaye edecek** يُرَبِّي Terbiye edecek (Kimi?) مَرْيَمَ **Meryem'i** وَمَا كُنْتَ **Ve sen değildin de** (Nerede?) لَدَيْهِمْ **Onların yanında** (Ne vakit?) اِذْ يَخْتَصِمُونَ **Çekiştikleri vakit** (Ne konuda?) فِي كَفَالَتِهَا Onun himayesi konusunda فَتَعْرِفَ ذٰلِكَ (Onlarla birlikte değildin ki) bilesin bunu (Daha?) فَتُخْبِرَ بِهِ Ve de bunu haber veresin وَإِنَّمَا عَرَفْتَهُ Ancak sen bunu bildin (Nereden?) مِنْ جِهَةِ الْوَحْيِ Vahiy tarafından

45- اُذْكُرْ Yâd et! إِذْ **O vakti ki** قَالَتْ **Demişti** (Kim?) اَلْمَلٰئِكَةُ **Melekler** أَيْ جِبْرِيلُ Yani Cibril يَا مَرْيَمُ **Ey Meryem!** إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** يُبَشِّرُكِ **Seni müjdeliyor** (Neyle?) بِكَلِمَةٍ **Bir kelimeyle** (Öyle kelime ki) مِنْهُ **Kendisinden** أَيْ وَلَدٍ Bir çocuğu müjdeliyor (Öyle kelime ki) اِسْمُهُ **Onun ismi** (Nedir?) اَلْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ **Meryem oğlu İsa, Mesih'tir** خَاطَبَهَا Ona/meryem'e hitap etti (Neyle?) بِنِسْبَتِهِ Onu/İsa'yı nispet ederek (Kime?) إِلَيْهَا Kendisine (Niçin böyle yaptı?) تَنْبِيهًا Tenbih ederek (Neye?) عَلَى أَنَّهَا Ki Meryem تَلِدُهُ Onu doğuracak (O ne olduğu halde?) بِلَا أَبٍ Babasız olduğu halde إِذْ عَادَةُ الرِّجَالِ Zira erkeklerin adeti (Nedir?) نِسْبَتُهُمْ Nispet edilmeleridir (Neye?) إِلَى آبَائِهِمْ Babalarına (O ne olduğu halde?) وَجِيهًا **İtibarlı** ذَا جَاهٍ İtibar sahibi (Nerede?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** (Neyle itibar sahibi?) بِالنُّبُوَّةِ Peygamberlikle (Daha nerede?) وَالْآخِرَةِ **Ve de ahirette** (Neyle itibar sahibi?) بِالشَّفَاعَةِ Şefaat ile (Daha?) وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَا Ve yüksek derecelerle (Daha ne olduğu halde?) وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ **Ve yakın kılınanlardan** (Nerede?) عِنْدَ اللّٰهِ Allah katında

﴿وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ﴾ أَيْ طِفْلاً قَبْلَ وَقْتِ الْكَلَامِ ﴿وَكَهْلاً وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾﴾
﴿قَالَتْ رَبِّ اَنّٰى﴾ كَيْفَ ﴿يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ﴾ بِتَزَوُّجٍ وَلَا غَيْرِهِ ﴿قَالَ﴾ الْأَمْرُ
﴿كَذٰلِكَ﴾ مِنْ خَلْقِ وَلَدٍ مِنْكِ بِلَا أَبٍ ﴿اللّٰهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاۤءُ اِذَا قَضٰى اَمْرًا﴾ أَرَادَ خَلْقَهُ ﴿فَاِنَّمَا يَقُولُ
لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾﴾ أَيْ فَهُوَ يَكُونُ ﴿وَنُعَلِّمُهُ﴾ بِالنُّونِ وَالْيَاءِ [وَيُعَلِّمُهُ] ﴿الْكِتَابَ﴾ اَلْخَطَّ
﴿وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ ﴿٤٨﴾﴾ ﴿وَ﴾ نَجْعَلُهُ ﴿رَسُولاً اِلٰى بَنِيٓ اِسْرَآئِيلَ﴾ فِي الصِّبَا أَوْ بَعْدَ
الْبُلُوغِ فَنَفَخَ جِبْرِيلُ فِي جَيْبِ دِرْعِهَا فَحَمَلَتْ، وَكَانَ مِنْ أَمْرِهَا مَا ذُكِرَ فِي سُورَةِ مَرْيَمَ فَلَمَّا بَعَثَهُ اللّٰهُ
اِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ لَهُمْ: إِنِّي رَسُولُ اللّٰهِ إِلَيْكُمْ ﴿اَنِّي﴾ أَيْ بِأَنِّي ﴿قَدْ جِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ﴾ عَلَامَةٍ عَلَى صِدْقِي
﴿مِنْ رَبِّكُمْ﴾ هِيَ ﴿اَنِّي﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْكَسْرِ اسْتِئْنَافًا ﴿اَخْلُقُ﴾ أُصَوِّرُ ﴿لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ﴾
مِثْلَ صُورَتِهِ فَالْكَافُ اسْمُ مَفْعُولٌ ﴿فَاَنْفُخُ فِيهِ﴾ اَلضَّمِيرُ لِلْكَافِ ﴿فَيَكُونُ طَيْراً﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ طَائِرًا
﴿بِاِذْنِ اللّٰهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ فَخَلَقَ لَهُمُ الْخُفَّاشَ لِأَنَّهُ أَكْمَلُ الطَّيْرِ خَلْقًا فَكَانَ يَطِيرُ وَهُمْ يَنْظُرُونَهُ فَإِذَا غَابَ
عَنْ أَعْيُنِهِمْ سَقَطَ مَيِّتًا ﴿وَاُبْرِئُ﴾ أَشْفِي ﴿الْاَكْمَهَ﴾ اَلَّذِي وُلِدَ أَعْمَى ﴿وَالْاَبْرَصَ﴾ وَخُصَّا بِالذِّكْرِ
لِأَنَّهُمَا دَاءَا إِعْيَاءٍ وَكَانَ بَعْثَهُ فِي زَمَنِ الطِّبِّ فَأَبْرَأَ فِي يَوْمٍ خَمْسِينَ أَلْفًا بِالدُّعَاءِ بِشَرْطِ الْإِيمَانِ
﴿وَاُحْيِ الْمَوْتٰى بِاِذْنِ اللّٰهِ﴾ كَرَّرَهُ لِنَفْيِ تَوَهُّمِ الْأُلُوهِيَّةِ فِيهِ فَأَحْيَا عَازَرَ صَدِيقًا لَهُ وَابْنَ الْعَجُوزِ وَابْنَةَ
الْعَاشِرِ فَعَاشُوا وَوُلِدَ لَهُمْ ، وَسَامَ بْنَ نُوحٍ وَمَاتَ فِي الْحَالِ ﴿وَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَاْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ﴾
تَخْبَؤُونَ ﴿فِي بُيُوتِكُمْ﴾ مِمَّا لَمْ أُعَايِنْهُ فَكَانَ يُخْبِرُ الشَّخْصَ بِمَا أَكَلَ وَبِمَا يَأْكُلُ بَعْدُ ﴿اِنَّ فِي ذٰلِكَ﴾
الْمَذْكُورِ ﴿لَاٰيَةً لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾﴾ ﴿وَ﴾ جِئْتُكُمْ ﴿مُصَدِّقاً لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ﴾ قَبْلِي ﴿مِنَ التَّوْرٰيةِ
وَلِاُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ﴾ فِيهَا فَأَحَلَّ لَهُمْ مِنَ السَّمَكِ وَالطَّيْرِ مَا لَا صِيصِيَةَ لَهُ وَقِيلَ
أَحَلَّ الْجَمِيعَ فَبَعْضٌ بِمَعْنَى كُلٍّ ﴿وَجِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ كَرَّرَهُ تَأْكِيدًا وَلِيَبْنِيَ عَلَيْهِ ﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ
وَاَطِيعُونِ ﴿٥٠﴾﴾ فِيمَا آمُرُكُمْ بِهِ مِنْ تَوْحِيدِ اللّٰهِ وَطَاعَتِهِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذَا﴾
الَّذِي آمُرُكُمْ بِهِ ﴿صِرَاطٌ﴾ طَرِيقٌ ﴿مُسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾﴾ فَكَذَّبُوهُ وَلَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ ﴿فَلَمَّآ اَحَسَّ﴾ عَلِمَ
﴿عِيسٰى مِنْهُمُ الْكُفْرَ﴾ وَأَرَادُوا قَتْلَهُ ﴿قَالَ مَنْ اَنْصَارِيٓ﴾ أَعْوَانِي ذَاهِبًا ﴿اِلَى اللّٰهِ﴾ لِأَنْصُرَ دِينَهُ
﴿قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ﴾ أَعْوَانُ دِينِهِ وَهُمْ أَصْفِيَاءُ عِيسَى أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِهِ وَكَانُوا اثْنَيْ
عَشَرَ رَجُلاً مِنَ الْحَوَرِ وَهُوَ الْبَيَاضُ الْخَالِصُ وَقِيلَ كَانُوا قَصَّارِينَ يُحَوِّرُونَ الثِّيَابَ أَيْ يُبَيِّضُونَهَا
﴿اٰمَنَّا﴾ صَدَّقْنَا ﴿بِاللّٰهِ وَاشْهَدْ﴾ يَا عِيسَى ﴿بِاَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

46- **"Ve** konuşma zamanından önce çocukken **beşikte iken de, yetişkin iken de insanlarla konuşacaktır. Ve o sâlihlerdendir."**

47- **Dedi ki: "Rabbim! Benim nereden** nasıl **çocuğum olabilir! Halbuki bana hiçbir insan** evlilik ya da başka bir yolla **dokunmamıştır."Dedi ki,** "Senden babasız bir şekilde çocuk yaratma işi **böyledir. Allah neyi dilerse yaratır. Bir şeye hükmettiğinde,** onu yaratmayı istediğinde **ona sadece 'Ol!' der,** o da hemen **oluverir,** olur"

48- **Ve ona kitabeti,** yazı yazmayı **ve hikmeti ve Tevrat ile İncil'i öğreteceğiz.**[1]

49- **Ve de** onu çocukluğunda ya da ergenlikten sonra **İsrail oğullarına peygamber** yapacağız. Sonra Cibril Meryem'in gömleğinin cebine üfledi o da hamile kaldı ve kendisi hakkında Meryem suresinde anlatılanlar meydana geldi. Ne zaman ki Allah onu İsrail oğullarına peygamber olarak gönderdi, onlara dedi ki "Ben Allah'ın size göndermiş olduğu peygamberiyim", **"Muhakkak**[2] **ben size** doğruluğuma dair **Rabbiniz tarafından bir ayet,** bir alamet **getirdim. Şüphesiz ki**[3] **ben sizin için çamurdan kuş şekli gibi olan**[4], kuş suretinin benzeri **bir şey yaratırım,** şekil veririm **sonra ona**[5] **üfürürüm. O da Allah'ın izni,** iradesi**yle hemen kuş**[6] **oluverir.** Ve onlara yaratılış olarak en mükemmel kuş olan ve onların gözü önünde uçan bir yarasa yaptı. Gözden kaybolduğunda ise ölü olarak yere düştü. **Ve ben yine Allah'ın izni,** iradesi**yle**[7] anadan doğma **körü ve alacalıyı iyileştirir,** şifa veriri**m,** Devasız hastalıklar olduğu için özellikle bu ikisini zikretti. Allah teala Hz. İsa'yı tıp çağında göndermişti ve o da iman etme şartı ile dua etmek suretiyle elli bin kişiyi bir günde iyileştirmişti. **Ve ölüyü de diriltirim.** Arkadaşı 'Âzer'i, yaşlı birinin çocuğunu ve de vergi tahsildarının kızını dirilmişti. Bunlar, yaşamış ve çoluk-çocuk sahibi olmuşlardı. Nuh'un oğlu Sâm'ı da diriltmişti ama, o hemen ölmüştü. **Ve size evlerinizde** benim görmemiş olduğumu **yediğinizi ve biriktirdiğinizi,** sakladığınızı **da haber veririm.** O; kişiye, yediğini ve birazdan yiyeceği şeyi haber verirdi. **Şüphe yok ki, bunda sizin için bir alâmet vardır. Eğer siz mü'minler iseniz."**

50- **"Ve önümde bulunan,** benden önceki **Tevrat'ı doğrulayıcı olarak ve** Tevrat'ta **üzerinize haram kılınmış olan şeylerin bazısını helâl kılmak için** size geldim. Nitekim onlara balığı ve de horoz mahmuzu olmayan kuşu

---

[1] Bu kelime ن harfi ile (وَنُعَلِّمُهُ şeklinde) ve de ي harfi ile (وَيُعَلِّمُهُ şeklinde) okunmuştur.

[2] أَنِّي sözü بِأَنِّي anlamındadır.

[3] Bir kıraatte ise istinaf/başlangıç olarak kesre ile (إِنِّي şeklinde) okunmuştur.

[4] كَ, isim olup, mefuldür.

[5] Buradaki zamir كَ 'e döner.

[6] Bir kıraatte de طَائِرًا şeklinde okunmuştur.

[7] Kendisindeki ilahlık vehmini kaldırmak için bu sözü tekrarlamıştır.

helal kılmıştır. Denildiğine göre "haram kılınan her şeyi helal kılmıştır" ve buradaki 'bazısını" sözü "tümünü" anlamındadır. **Ve sizlere Rabbinizden bir ayet getirdim.**[1] **Artık Allah'tan korkunuz ve** size emrettiğim Allah'ı tevhit etme ve ona boyun eğme konusunda **bana itaat ediniz."**

51- **"Şüphe yok ki, Allah benim de Rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. Artık O'na ibadet ediniz. Bu** size emrettiklerim **dosdoğru yoldur."** Onlarsa onu yalanladılar ve kendisine iman da etmediler.

52- **Ne zaman ki, İsa onlardan küfrü** ve kendisini öldürmek istediklerini **hissetti,** bildi **dedi ki: "Benim,** dinine yardım etmem konusunda **Allah'a** giden **yardımcılarım,** dostlarım **kimlerdir? "Havariler**[2] **dedi ki: "Biz Allah'ın yardımcılarıyız,** dininin yoldaşlarıyız. Bunlar, İsa'nın kendisine ilk iman eden on iki seçkin arkadaşıdır. **Allah'a imân ettik,** onu doğruladık **ve** Ey İsa! **şahit ol ki, bizler şüphesiz Müslümanlarız."**

KELİME ANLAMI

46- (O kelime ne olduğu halde?) وَيُكَلِّمُ **Ve konuşacak olduğu halde** (Kimle?) اَلنَّاسَ **İnsanlarla** (Ne olduğu halde konuşacak?) فِي الْمَهْدِ **Beşikteyken** أَيْ طِفْلاً Yani çocukken (Ne vakit?) قَبْلَ وَقْتِ الْكَلاَمِ Konuşma zamanından önce (Daha ne olduğu halde?) وَكَهْلاً **Ve de yetişkin iken** (Yine o kelime ne olduğu halde?) وَمِنَ الصَّالِحِينَ **Salihlerden olduğu halde**

47- قَالَتْ **Dedi ki** رَبِّ **Rabbim!** أَنَّى كَيْفَ **Nasıl?** يَكُونُ **Olur** (Kim için?) لِي **Benim için** (Ne?) وَلَدٌ **Bir çocuk** وَلَمْ يَمْسَسْنِي **Halbuki bana dokunmadı** (Kim?) بَشَرٌ **Hiçbir insan** (Neyle?) بِتَزَوُّجٍ Evlilik yoluyla (Daha?) وَلاَ غَيْرِهِ Ve başka şekilde de dokunmadı قَالَ **Dedi ki** الأَمْرُ كَذٰلِكِ Durum **böyledir!** (Nedir o durum?) مِنْ خَلْقِ وَلَدٍ Bir çocuk yaratmak (Kimden?) مِنْكِ Senden (O çocuk ne olduğu halde?) بِلاَ أَبٍ Babasız اَللّٰهُ **Allah** يَخْلُقُ **Yaratır** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** يَشَاءُ **Diliyor** إِذَا قَضَى **Hükmettiği zaman** (Neye?) أَمْرًا **Bir işe** أَرَادَ İstediği zaman (Neyi?) خَلْقَهُ Onu yaratmayı فَإِنَّمَا يَقُولُ **Ancak der** (Kime?) لَهُ **Ona** كُنْ **"Ol!"** فَيَكُونُ **Oluverir** أَيْ فَهُوَ يَكُونُ Yani o şey olur

---

[1] Bunu tekit için ve de sonrasında gelen cümle üzerine kurulabilmesi için tekrar etmiştir.

[2] Bu kelime saf beyaz anlamına gelen أَلْحَوَرُ kökündendir. Dendiğine göre onlar elbise beyazlatıp (يُحَوِّرُونَ) aklaştıran temizlikçilerdi.

48- وَنُعَلِّمُهُ **Ve ona öğreteceğiz** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالنُّونِ Nun ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve de ye ile (Neyi öğreteceğiz?) اَلْكِتَابَ **Yazmayı** اَلْخَطَّ Hattı (Daha neyi öğreteceğiz?) وَالْحِكْمَةَ **Ve de hikmeti** (Daha?) وَالتَّوْرٰيةَ **Ve de Tevrat'ı** (Daha?) وَالْاِنْجِيلَ **Ve de İncil'i**

49- (Daha ne yapacağız?) وَنَجْعَلُهُ **Ve de** kılacağız onu رَسُولاً **Peygamber olarak** (Kime?) اِلٰى بَنِي اِسْرَآئِيلَ **İsrail oğullarına** (Ne vakit peygamber olarak gönderildi?) فِي الصِّبَا Çocukluğunda أَوْ بَعْدَ الْبُلُوغِ Ya da ergenlikten sonra فَنَفَخَ Ve de üfledi (Kim?) جِبْرِيلُ Cibril (Nereye?) فِي جَيْبِ دِرْعِهَا Gömleğinin cebine فَحَمَلَتْ O da hamile kaldı وَكَانَ Ve oldu (Olan şey de nedendir?) مِنْ أَمْرِهَا Onun durumundan (Ne oldu?) مَا ذُكِرَ فِي سُورَةِ مَرْيَمَ Meryem suresinde zikredilenler فَلَمَّا بَعَثَهُ Ne zaman ki onu gönderdi (Kim?) اَللّٰهُ Allah (Kime?) اِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ İsrail oğullarına قَالَ Dedi ki (Kime?) لَهُمْ Onlara إِنِّي Muhakkak ki ben (Neyim?) رَسُولُ اللّٰهِ Allah'ın Peygamberiyim (Kime?) إِلَيْكُمْ Size اَنِّي **(Şöyle ki) Şüphesiz ben** أَيْ بِأَنِّي Yani bienni anlamındadır قَدْ جِئْتُكُمْ **Size getirdim** (Neyi?) بِاٰيَةٍ **Bir ayet/ mucize** عَلَامَةٍ Bir alamet (Neye dair?) عَلَى صِدْقِي Benim doğruluğuma dair (Kimden getirdim?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbinizden** هِيَ O mucize (Nedir?) اَنِّي **Şüphesiz ki ben** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de okundu (Neyle okundu?) بِالْكَسْرِ Kesre ile (Nasıl böyle okundu?) اسْتِئْنَافًا İstinaf olarak اَخْلُقُ **Yaratırım** أُصَوِّرُ Şekil veririm (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Neden yaratırım?) مِنَ الطِّينِ **Çamurdan** (Neyi yaratırım?) كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ **Kuş şekli benzerini** فَالْكَافُ Kaf (Nedir?) اسْمٌ İsimdir (Daha nedir?) مَفْعُولٌ Mefuldür فَاَنْفُخُ **Sonra da üflerim** (Neye?) فِيهِ **Ona** اَلضَّمِيرُ Zamir (Nedir?) لِلْكَافِ Kaf içindir فَيَكُونُ **O da oluverir** (Ne?) طَيْراً **Kuş** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de (okundu) (Ne ile?) طَائِراً Tâir şeklinde (Neyle kuş olur?) بِاِذْنِ اللّٰهِ **Allah'ın izniyle** بِإِرَادَتِهِ Onun iradesiyle فَخَلَقَ Ve de yarattı (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Neyi?) اَلْخُفَّاشَ Yarasa (Niçin yarasa yaptı?) لِأَنَّهُ أَكْمَلُ الطَّيْرِ Çünkü o kuşların en tamam olanıdır (Ne yönden?) خَلْقاً Yaratılış yönünden فَكَانَ يَطِيرُ O da uçmaya başladı وَهُمْ يَنْظُرُونَهُ Halbuki onlar ona bakıyordu فَإِذَا غَابَ Kaybolduğunda ise (Kimden?) عَنْ أَعْيُنِهِمْ Onların gözlerinden سَقَطَ Düştü (Ne olduğu halde düştü?) مَيِّتاً Ölü وَاُبْرِئُ **Ve de iyileştiririm** أَشْفِي Şifa veririm (Kime?) اَلْاَكْمَهَ **Köre** اَلَّذِي Öyle kimse ki وُلِدَ Doğdu (Ne olduğu halde?) أَعْمَى Ama olduğu halde (Daha kimi iyileştiririm?) وَالْاَبْرَصَ **Alacalıyı** وَخُصَّا بِالذِّكْرِ Bunlar özellikle zikredildi

وَكَانَ بَعَثَهُ فِي زَمَنِ الطِّبِّ Onu tıp çağında göndermişti (Niçin?) لِأَنَّهُمَا Çünkü bunlar (Nedir?) دَاءٌ إِعْيَاءٍ Devasız hastalıklardır فَأَبْرَأَ O da iyileştirdi (Ne kadar vakitte?) فِي يَوْمٍ Bir günde (Ne kadarını iyileştirdi?) خَمْسِينَ أَلْفًا Elli bin kişiyi (Nasıl iyileştirdi?) بِالدُّعَاءِ Dua ile (Ne şartla?) بِشَرْطِ الْإِيمَانِ İman etme şartıyla (Daha ne yaparım?) وَأُحْيِي **Ve de diriltirim** (Kimi?) الْمَوْتَى **Ölüyü** (Neyle diriltirim?) بِإِذْنِ اللّٰهِ **Allah'ın izniyle** كَرَّرَهُ Bu sözü tekrarladı (Niçin?) لِنَفْيِ تَوَهُّمِ الْأُلُوهِيَّةِ فِيهِ Kendisinden ilahlık vehmini kaldırmak için فَأَحْيَا Ve de diriltti (Kimi?) عَازَرَ صَدِيقًا لَهُ Kendisinin arkadaşı olan Azeri (Daha kimi?) وَابْنَ الْعَجُوزِ Ve de yaşlı birinin çocuğunu (Daha kimi?) وَابْنَةَ الْعَاشِرِ Vergi tahsildarının kızını فَعَاشُوا Hepsi de yaşadı (Daha?) وَوُلِدَ Ve de (çocuk) doğdu (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Daha kimi diriltti?) وَسَامَ بْنَ نُوحٍ Ve de Nuh oğlu Sam'ı وَمَاتَ O ise öldü فِي الْحَالِ Hemen (**Daha ne yaparım?**) وَأُنَبِّئُكُمْ **Ve de size bildiririm** (Neyi?) بِمَا **O şeyi ki** تَأْكُلُونَ **Siz yiyorsunuz** (**Daha neyi bildiririm?**) وَمَا **Ve o şeyi ki** تَدَّخِرُونَ **Biriktiriyorsunuz** تَخْبَؤُونَ Saklıyorsunuz (**Nerede?**) فِي بُيُوتِكُمْ **Evlerinizde** (Öyle şeyler ki bunlar) مِمَّا لَمْ أُعَايِنْهُ Benim görmediklerimden فَكَانَ O idi يُخْبِرُ Haber veriyor (Kime?) الشَّخْصَ Bir kişiye (Neyi?) بِمَا أَكَلَ Yediğini (Daha?) وَبِمَا Ve o şeyi ki يَأْكُلُ Yiyecek (Ne vakit?) بَعْدُ Daha sonra إِنَّ فِي ذٰلِكَ **Şüphesiz ki bunda vardır** الْمَذْكُورِ Bu zikredilenlerde (Ne vardır?) لَآيَةً **Elbette ayet** (**Kim için?**) لَكُمْ **Sizin için** إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** مُؤْمِنِينَ **İnananlar**

50- وَجِئْتُكُمْ **Ve de** ben size geldim مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı olduğum halde** (Neyi?) لِمَا **O şeyi ki** بَيْنَ يَدَيَّ **Benim önümdedir** قَبْلِي Benden öncedir (**Nedir o benim önümdeki?**) مِنَ التَّوْرٰيةِ **Tevrat** (**Daha niçin geldim?**) وَلِأُحِلَّ **Ve de helal kılmak için** (Kime?) لَكُمْ **Size** (Neyi?) بَعْضَ الَّذِي **O şeyin bir kısmını ki** حُرِّمَ **Haram kılındı** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Nerede haram kılındı?) فِيهَا Tevrat'ta فَأَحَلَّ لَهُمْ Onlara helal kıldı (Neyi?) مِنَ السَّمَكِ Balığı (Daha?) وَالطَّيْرِ Ve de kuşu (Öyle kuş ki) مَا لَا صِيصِيَةَ لَهُ Horoz mahmuzu olmayan وَقِيلَ Dendi ki أَحَلَّ Helal kıldı (Neyi helal kıldı?) الْجَمِيعَ Hepsini فَبَعْضُ Buradaki bir kısmını demek بِمَعْنَى كُلّ Hepsini demektir وَجِئْتُكُمْ **Ve de size getirdim** (Neyi?) بِآيَةٍ **Bir ayet** (Kimden?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbinizden** كَرَّرَهُ Bunu tekrarladı (Niçin?) تَأْكِيدًا Tekit için (Daha niçin?) وَلِيُبْنَى Ve de kurulsun diye (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (şu cümle): فَاتَّقُوا **Artık korkun** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Daha?) وَأَطِيعُونِ **Ve de bana**

itaat edin (Ne konuda?) فِيمَا آمُرُكُمْ Size emrettiğim şeylerde (Neyle?) بِهِ Kendisiyle (Nedir o şeyler?) مِنْ تَوْحِيدِ اللهِ Allah'ı tevhit (Daha?) وَطَاعَتِهِ Ve de ona itaat

51- اِنَّ اللهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) رَبِّي **Benim rabbimdir** (Daha nedir?) وَرَبُّكُمْ **Ve sizin de rabbinizdir** فَاعْبُدُوهُ **Artık ona ibadet edin!** هٰذَا **İşte bu** اَلَّذِي Öyle şey ki آمُرُكُمْ Size emrediyorum (Neyle?) بِهِ O şeyle (Nedir?) طَرِيقٌ صِرَاطٌ **Bir yoldur ki** مُسْتَقِيمٌ **Dosdoğru** فَكَذَّبُوهُ Onu yalanladılar وَ لَمْ يُؤْمِنُوا Ve de iman etmediler (Kime?) بِهِ Ona

52- فَلَمَّا اَحَسَّ **Ne zaman ki hissetti** عَلِمَ Bildi (Kim?) عِيسٰى **İsa** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Neyi hissetti?) اَلْكُفْرَ **Küfrü** (Daha?) وَأَرَادُوا Ve onlar da istediler (Neyi?) قَتْلَهُ Onu öldürmeyi قَالَ **Dedi ki** مَنْ **Kimdir** اَنْصَارِي **Benim yardımcılarım** أَعْوَانِي Dostlarım (Ne oldukları halde?) ذَاهِبًا Gidici (Neye?) اِلَى اللهِ **Allah'a** (Niçin yardımcılar?) لِأَنْصُرَ Ben yardım edeyim diye (Neye?) دِينَهُ Onun dinine قَالَ **Dedi ki** (Kim?) اَلْحَوَارِيُّونَ **Havariler** نَحْنُ **Biz** (Neyiz?) اَنْصَارُ اللهِ **Allah'ın yardımcılarıyız** أَعْوَانُ دِينِهِ Dininin yoldaşlarıyız وَهُمْ Onlar (Kimlerdir?) أَصْفِيَاءُ عِيسٰى İsa'nın seçkin arkadaşlarıdır (Daha kimlerdir?) أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِهِ Ona ilk iman edenler وَ كَانُوا Onlar idiler (Ne idiler?) اِثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا On iki kişi (Bu "havari" kelimesi nedir?) مِنَ الْحَوَرِ Havr kökündendir وَهُوَ Bu kelimenin anlamı (Nedir?) اَلْبَيَاضُ الْخَالِصُ Saf beyazdır وَقِيلَ Dendi ki قَصَّارِينَ كَانُوا Onlar temizleyicilerdi يُحَوِّرُونَ Beyazlatırlardı (Neyi?) اَلثِّيَابَ Elbiseleri أَيْ يُبَيِّضُونَهَا Yani onları aklaştırırlardı اٰمَنَّا **Biz iman ettik** صَدَّقْنَا Doğruladık (Kimi?) بِاللهِ **Allah'ı** وَاشْهَدْ **Ve de şahit ol** يَا عِيسٰى Ey İsa بِأَنَّا **Şüphesiz ki biz** (Neyiz?) مُسْلِمُونَ **Müslümanlarız**

﴿رَبَّنَآ اٰمَنَّا بِمَآ اَنْزَلْتَ﴾ مِنَ الْإِنْجِيلِ ﴿وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ﴾ عِيسَى ﴿فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾﴾ لَكَ بِالْوَحْدَانِيَّةِ وَلِرَسُولِكَ بِالصِّدْقِ قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَكَرُوا﴾ أَيْ كُفَّارُ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِعِيسَى إِذْ وَكَّلُوا بِهِ مَنْ يَقْتُلُهُ غِيلَةً ﴿وَمَكَرَ اللّٰهُ﴾ بِهِمْ بِأَنْ أَلْقَى شِبْهَ عِيسَى عَلَى مَنْ قَصَدَ قَتْلَهُ فَقَتَلُوهُ وَرُفِعَ عِيسَى اِلَى السَّمَاءِ ﴿وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٥٤﴾﴾ أَعْلَمُهُمْ بِهِ اُذْكُرْ ﴿اِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا عِيسٰىٓ اِنّ۪ي مُتَوَفّ۪يكَ﴾ قَابِضُكَ ﴿وَرَافِعُكَ اِلَيَّ﴾ مِنَ الدُّنْيَا مِنْ غَيْرِ مَوْتٍ ﴿وَمُطَهِّرُكَ﴾ مُبْعِدُكَ ﴿مِنَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذ۪ينَ اتَّبَعُوكَ﴾ صَدَّقُوا بِنُبُوَّتِكَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالنَّصَارَى ﴿فَوْقَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا﴾ بِكَ وَهُمُ الْيَهُودُ يَعْلُونَهُمْ بِالْحُجَّةِ وَالسَّيْفِ ﴿اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ف۪يمَا كُنْتُمْ ف۪يهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٥﴾﴾ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ ﴿فَاَمَّا الَّذ۪ينَ كَفَرُوا فَاُعَذِّبُهُمْ عَذَاباً شَد۪يداً فِي الدُّنْيَا﴾ بِالْقَتْلِ وَالسَّبْيِ وَالْجِزْيَةِ ﴿وَالْاٰخِرَةِ﴾ بِالنَّارِ ﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِر۪ينَ ﴿٥٦﴾﴾ مَانِعِينَ مِنْهُ ﴿وَاَمَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفّ۪يهِمْ﴾ بِالْيَاءِ وَالنُّونِ ﴿اُجُورَهُمْ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِم۪ينَ ﴿٥٧﴾﴾ أَيْ يُعَاقِبُهُمْ، رُوِيَ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى أَرْسَلَ إِلَيْهِ سَحَابَةً فَرَفَعَتْهُ فَتَعَلَّقَتْ بِهِ أُمُّهُ وَبَكَتْ فَقَالَ لَهَا إِنَّ الْقِيَامَةَ تَجْمَعُنَا وَكَانَ ذٰلِكَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ وَلَهُ ثَلَاثٌ وَثَلَاثُونَ سَنَةً، وَعَاشَتْ أُمُّهُ بَعْدَهُ سِتَّ سِنِينَ وَرَوَى الشَّيْخَانِ حَدِيثَ "إِنَّهُ يَنْزِلُ قُرْبَ السَّاعَةِ وَيَحْكُمُ بِشَرِيعَةِ نَبِيِّنَا وَيَقْتُلُ الدَّجَّالَ وَالْخِنْزِيرَ وَيَكْسِرُ الصَّلِيبَ وَيَضَعُ الْجِزْيَةَ" وَفِي حَدِيثِ مُسْلِمٍ إِنَّهُ يَمْكُثُ سَبْعَ سِنِينَ وَفِي حَدِيثٍ عَنْ أَبِي دَاوُدَ الطَّيَالِسِيِّ أَرْبَعِينَ سَنَةً وَيُتَوَفَّى وَيُصَلَّى عَلَيْهِ فَيَحْتَمِلُ أَنَّ الْمُرَادَ مَجْمُوعُ لُبْثِهِ فِي الْأَرْضِ قَبْلَ الرَّفْعِ وَبَعْدَهُ ﴿ذٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورُ مِنْ أَمْرِ عِيسَى ﴿نَتْلُوهُ﴾ نَقُصُّهُ ﴿عَلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿مِنَ الْاٰيَاتِ﴾ حَالٌ مِنَ الْهَاءِ فِي نَتْلُوهُ وَعَامِلُهُ مَا فِي ذٰلِكَ مِنْ مَعْنَى الْإِشَارَةِ ﴿وَالذِّكْرِ الْحَك۪يمِ ﴿٥٨﴾﴾ اَلْمُحْكَمِ أَيِ الْقُرْآنِ ﴿اِنَّ مَثَلَ ع۪يسٰى﴾ شَأْنَهُ الْغَرِيبَ ﴿عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ اٰدَمَ﴾ كَشَأْنِهِ فِي خَلْقِهِ مِنْ غَيْرِ أُمٍّ وَلَا أَبٍ وَهُوَ مِنْ تَشْبِيهِ الْغَرِيبِ بِالْأَغْرَبِ لِيَكُونَ أَقْطَعَ لِلْخَصْمِ وَأَوْقَعَ فِي النَّفْسِ ﴿خَلَقَهُ﴾ أَىْ آدَمَ اَىْ قَالَبَهُ ﴿مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ﴾ بَشَرًا ﴿فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾﴾ أَيْ فَكَانَ وَكَذٰلِكَ عِيسَى قَالَ لَهُ كُنْ مِنْ غَيْرِ أَبٍ فَكَانَ ﴿اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ﴾ خَبَرُ مُبْتَدَإٍ مَحْذُوفٍ أَيْ أَمْرُ عِيسَى ﴿فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَر۪ينَ ﴿٦٠﴾﴾ اَلشَّاكِّينَ فِيهِ ﴿فَمَنْ حَاجَّكَ﴾ جَادَلَكَ مِنَ النَّصَارَى ﴿ف۪يهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ﴾ بِأَمْرِهِ ﴿فَقُلْ﴾ لَهُمْ ﴿تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَٓاءَنَا وَاَبْنَٓاءَكُمْ وَنِسَٓاءَنَا وَنِسَٓاءَكُمْ وَاَنْفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ﴾ فَنَجْمَعُهُمْ ﴿ثُمَّ نَبْتَهِلْ﴾ نَتَضَرَّعْ فِي الدُّعَاءِ ﴿فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكَاذِب۪ينَ ﴿٦١﴾﴾ بِأَنْ نَقُولَ: اَللّٰهُمَّ الْعَنِ الْكَاذِبَ فِي شَأْنِ عِيسَى وَقَدْ دَعَا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفْدَ نَجْرَانَ لِذٰلِكَ لَمَّا حَاجُّوهُ بِهِ فَقَالُوا: حَتَّى نَنْظُرَ فِي أَمْرِنَا ثُمَّ نَأْتِيَكَ فَقَالَ ذُو رَأْيِهِمْ: لَقَدْ عَرَفْتُمْ نُبُوَّتَهُ وَأَنَّهُ مَا بَاهَلَ قَوْمٌ نَبِيًّا إِلَّا هَلَكُوا فَوَادِعُوا الرَّجُلَ وَانْصَرِفُوا فَأَتَوُا الرَّسُولَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ خَرَجَ وَمَعَهُ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَفَاطِمَةُ وَعَلِيٌّ وَقَالَ لَهُمْ: إِذَا دَعَوْتُ فَأَمِّنُوا فَأَبَوْا أَنْ يُلَاعِنُوا وَصَالَحُوهُ عَلَى الْجِزْيَةِ رَوَاهُ أَبُو نُعَيْمٍ، وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَوْ خَرَجَ الَّذِينَ يُبَاهِلُونَ لَرَجَعُوا لَا يَجِدُونَ مَالًا وَلَا أَهْلًا، وَرُوِيَ: لَوْ خَرَجُوا لَاحْتَرَقُوا

TÜRKÇE ANLAMI

53- **"Rabbimiz! İndirdiğin** İncil'**e inandık ve** İsa **peygambere tâbi olduk, artık bizleri** sana tevhit ile, Peygamberine de doğrulukla **Şahitlik yapanlarla beraber yaz."**

54- Allah teala dedi ki: **Ve** İsa'yı gizlice öldürecek birini görevlendirdiklerinde **hilekarlık yaptılar, Allah da** İsa'yı öldürmek isteyenlere, İsa'nın benzerini atmak suretiyle **hile yaptı,** onlar da o benzerini öldürdüler. İsa ise göğe yükseltildi. **Ve Allah hile yapanların en hayırlısıdır,** hileyi en iyi bilendir.

55- Yâd et! **O vakit ki, Allah demişti: "Ey İsâ! Muhakkak seni alacak,** kabzedecek **olan Ben'im ve** ölmeksizin **seni** dünyadan **kendime yükselteceğim ve inkar edenlerden seni tertemiz,** uzak **kılacağım ve sana tâbi ol**up, peygamberliğini doğrulayan Müslüman ve (senin zamanındaki) Hıristiy**anları kıyamete kadar** seni **inkâr eden** Yahudi**lerin üstünde tutacağım.** Onlar o Yahudilere karşı delil ve de kılıçla üstünlük sağlayacaklardır. **Sonra dönüşünüz yalnız bana olacaktır. İşte o zaman, kendisinde ihtilâf etmiş olduğunuz** dini konulardaki **şeyler hakkında Ben hükmedeceğim."**

56- **"Artık o kimseler ki, kâfir olmuşlardır. Onları** öldürülmek, esir alınmak ve de cizyeye vurulmaları suretiyle **dünyada da,** ateşe atılmak suretiyle **ahirette de şiddetli bir azap ile azaplandıracağım, ve onlar için yardımcılardan,** onları ateşten engelleyecek **bir kimse yoktur."**

57- **Fakat iman edip, Salih ameller işleyenlere de mükâfaatlarını tamamen ödeyecektir.**[1] **Ve Allah zalimleri sevmez,** onları cezalandırır. Rivayet edildiğine göre, Allah teala Hz. İsa'ya bir bulut göndermişti. Bulut onu göğe yükseltirken, annesi kendisine sarılıp, ağlayınca o da "Bizi bir araya kıyamet getirecek" demiştir. Bu olay, Hz. İsa otuz üç yaşında iken Beyti Makdis'te meydana gelmiştir. Kendisinden sonra annesi altı sene daha yaşamıştır. Buhari ve Müslim'in rivayet ettiğine göre Hz. İsa kıyamete yakın inecek ve Peygamberimizin şeriatıyla hükmedecektir. Deccalı ve domuzu öldürecek, haçı kıracak ve de cizyeyi kaldıracaktır. Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste, Hz. İsa'nın dünyada yedi sene, Ebu Davut et-Tayalisi'nin rivayet ettiği bir hadiste ise kırk sene kalacağı, sonra vefat edip, cenaze namazının kılınacağı geçmektedir. İhtimaldir ki, (bu rivayette geçen) kırk seneden kastedilen, göğe kaldırılmadan önce ve sonra olmak üzere yeryüzünde kaldığı sürenin toplamıdır. **(33 + 7 = 40)**

---

[1] Bu kelime hem ي harfi ile (فَيُوَفِّيهِمْ şeklinde) hem de ن harfi ile (فَنُوَفِّيهِمْ şeklinde) okunmuştur.

58- Hz. İsa'nın anlatılan **bu** durumunu, ey Muhammed! **sana âyetlerden**[1] **ve hakîm** yani muhkem **olan zikirden,** yani Kuran'dan **olarak okuyor,** anlatıyor**uz.**

59- **Şüphe yok ki, Allah katında İsâ'nın** bu ilginç **hali, Âdem'in** babasız yaratılmasındaki **durumu gibidir**[2] **ki, O'nu,** yani Ademin kalıbını **topraktan yarattı, sonra O'na** "İnsan **ol!"dedi, O da oluverdi,** oldu. İşte İsa da tıpkı bunun gibi; ona 'babasız ol!' dedi, o da oluverdi.

60- İsa'nın durumu **Rabbinden olarak Haktır**[3]**, artık** bu konuda **şüphe edenlerden,** kuşkuya kapılanlardan **olma!**

61- **Artık** İsa'nın durumu hakkında **sana ilim geldikten sonra** Hıristiyanlardan **her kim onun hakkında seninle tartışacak,** mücadele edecek **olursa,** onlara **de ki: "Geliniz, çocuklarımızı ve çocuklarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve sizi çağıralım,** onları topladıktan **sonra** huşu ile **dua edelim; ve de** "Ey Allah'ım! İsa'nın durumu hakkında yalan söyleyene lanet et!"demek suretiyle **Allah'ın lânetini yalancılar üzerine kılalım."** Nitekim Hz. Peygamber efendimiz, kendisiyle İsa hakkında tartıştıkları vakit Necran kafilesini lanetleşmeye çağırmıştı. Onlar da "Bi bakalım, sonra biz sana geliriz" demişlerdi. Ve sonrasında onların fikir babaları: "Onun peygamberliğinin gerçek olduğunu ve bir peygamberle lanetleşen her topluluğun mutlaka helak olduğunu da biliyorsunuz. Bundan dolayı bu adamla (Hz. Peygamberi kastediyor) anlaşma yapın, sonra da çekip gidin!" deyince, hz. Peygamberin yanına geldiler. Hz. Peygamber (mescitten) yanında Hz. Hasan ve Hüseyin; Hz. Fatıma ve de Hz. Ali ile birlikte çıkmıştı. Hz. Peygamber onlara "Ben dua edersem, sizler de amin deyin" buyurdu. Ama Hıristiyanlar lanetleşmekten kaçındılar ve cizye vermek üzere anlaşma yaptılar. Ebu Nuaym, İbni Abbas'ın "***Eğer onlar lanetleşmek için çıksalardı, geriye döndüklerinde ne mallarını ne de ailelerini bulamazlardı***" dediğini rivayet eder. Yine rivayet edildiğine göre "***Eğer lanetleşmeye çıksalardı, yanarlardı***".

KELİME ANLAMI

53- رَبَّنَٓا **Ey rabbimiz** اٰمَنَّا **Biz iman ettik** (Neye?) بِمَٓا **O şeye ki** اَنْزَلْتَ **Sen indirdin** (Nedir senin indirdiğin?) مِنَ الْاِنْجِيلِ İncil (Daha?) وَاتَّبَعْنَا **Ve de tabi olduk** (Kime?) اَلرَّسُولَ

---

[1] الْآيَاتِ sözü نَتْلُوهُ fiilindeki ه zamirinden haldir. Amili ise ذٰلِكَ deki işaret anlamıdır. (Bu ayetin, Celaleyn'deki irabında bulunan bir problem için Celaleyn haşiyesi Cemel'den ilgili ayete müracaat ediniz. Mütercim)

[2] Bu hasmı daha kesici, kişide daha tesirli olsun diye ilginç olanı, daha ilginç olana benzetme kabilindendir.

[3] Hazfedilmiş mübtedanın haberidir. Hazfedilen mübteda da "İsa'nın durumu"dur.

Rasule (O Rasülden bedel?) عِيسَى İsa'ya فَاكْتُبْنَا **Sen de bizi yaz** (Kimlerle birlikte?) مَعَ الشَّاهِدِينَ **Şahitlerle birlikte** (Kime şahit olan?) لَكَ Sana (Neyle şahit olan?) بِالْوَحْدَانِيَّةِ Teklikle (Daha kime şahit olan?) وَلِرَسُولِكَ Ve de peygamberine (Neyle şahit olan?) بِالصِّدْقِ Doğrulukla

54- قَالَ تَعَالَى Allah teala dedi ki: وَمَكَرُوا **Ve hile yaptılar** أَيْ كُفَّارُ بَنِي إِسْرَائِيلَ Yani İsrail oğullarının kafirleri.(Kime hile yaptılar?) بِعِيسَى İsa'ya إِذْ وَكَّلُوا Zira görevlendirmişlerdi (Kimle ilgili?) بِهِ Onunla/İsa ile (Kimi?) مَنْ O kimseyi ki يَقْتُلُهُ Onu öldürecek (Nasıl?) غِيلَةً Gizlice وَمَكَرَ **Ve de hile yaptı** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kime?) بِهِمْ Onlara (Nasıl?) بِأَنْ أَلْقَى شِبْهَهُ عِيسَى İsa'nın benzerini atmakla (Kime?) عَلَى مَنْ قَصَدَ قَتْلَهُ Onu öldürmek isteyenlere فَقَتَلُوهُ Ve onlar da o benzerini öldürdüler وَرُفِعَ عِيسَى İsa da kaldırıldı (Nereye?) إِلَى السَّمَاءِ Semaya وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) خَيْرُ الْمَاكِرِينَ **Hile yapanların en hayırlısıdır** أَعْلَمُهُمْ Onların en iyi bilenidir (Neyi?) بِهِ Hileyi

55- أُذْكُرْ Yâd et إِذْ **O vakit ki** قَالَ **Demişti** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Şöyle demişti:) يَا عِيسَى **Ey İsa!** إِنِّي **Muhakkak ki ben** (Neyim?) مُتَوَفِّيكَ **Seni alıcıyım** قَابِضُكَ Seni kabzediciyim (Daha?) وَرَافِعُكَ **Ve de seni yükselticiyim** (Nereye?) إِلَيَّ **Bana** (Nereden yükselticiyim?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan (Nasıl?) مِنْ غَيْرِ مَوْتٍ Ölüm olmaksızın (**Daha neyim?**) وَمُطَهِّرُكَ **Ve de seni temizleyiciyim** مُبْعِدُكَ Seni uzak tutucuyum (Kimden?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Daha neyim?) وَجَاعِلُ الَّذِينَ **Ve de o kimseleri kılıcıyım** (Öyle kimseler ki) اِتَّبَعُوكَ **Sana tabi oldular** صَدَّقُوا Doğruladılar (Neyi doğruladılar?) بِنُبُوَّتِكَ Senin peygamberliğini (Kimdir onlar?) مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالنَّصَارَى Müslümanlar ve de (senin zamanındaki) Hıristiyanlardır (Onları ne kılıcıyım?) فَوْقَ الَّذِينَ **O kimselerin üstünde ki** كَفَرُوا **İnkar ettiler** (Kimi?) بِكَ Seni وَهُمْ Onlar (Kimlerdir?) اَلْيَهُودُ Yahudilerdir يَعْلُونَهُمْ Onlara üstün geleceklerdir (Neyle?) بِالْحُجَّةِ وَالسَّيْفِ Delil ve de kılıçla (Ne vakte kadar?) إِلَى يَوْمِ الْقِيمَةِ **Kıyamet gününe kadar** ثُمَّ إِلَيَّ **Sonra da yalnız banadır** (Ne?) مَرْجِعُكُمْ **Sizin dönüşünüz** فَأَحْكُمُ **Ve de ben hükmedeceğim** (Nerede?) بَيْنَكُمْ **Aranızda** (Ne konuda?) فِيمَا **O konuda ki** كُنْتُمْ **Siz oldunuz** (Nerede?) فِيهِ **O konuda** (Ne oldunuz?) تَخْتَلِفُونَ **İhtilaf ediyor** (Nedendir o konu?) مِنْ أَمْرِ الدِّينِ Din ile ilgili şeyler

56- فَأَمَّا الَّذِينَ **O kimselere gelince ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** فَأُعَذِّبُهُمْ **Onlara azap edeceğim** (Nasıl?) عَذَابًا **Bir azapla ki** شَدِيدًا **Şiddetli** (Nerede azap edeceğim?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** (Neyle?) بِالْقَتْلِ Öldürülmekle (Daha?) وَالسَّبْيِ Ve esir alınmakla (Daha?) وَالْجِزْيَةِ Ve de cizye ile (Daha nerede azap edeceğim?) وَالْآخِرَةِ **Ve de ahirette** (Neyle?) بِالنَّارِ Ateşle وَمَا لَهُمْ **Ve onlar için yoktur** (Ne?) مِنْ نَاصِرِينَ **Yardım ediciler** مَانِعِينَ مِنْهُ Azaptan engelleyiciler

57- وَأَمَّا الَّذِينَ **Ve o kimselere gelince ki** آمَنُوا **İman ettiler** (Daha?) وَعَمِلُوا **Ve de işlediler** (Neyi?) اَلصَّالِحَاتِ **Salih işleri** فَيُوَفِّيهِمْ **Tam olarak verecektir onlara** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْيَاءِ Ya ile (Daha?) وَالنُّونِ Ve de nun ile (nüveffîhim şeklinde okundu) (Neyi tam olarak verecektir?) أُجُورَهُمْ **Ecirlerini** وَاللّٰهُ **Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** (Kimi?) اَلظَّالِمِينَ **Zalimleri** أَيْ يُعَاقِبُهُمْ Yani onlara azap eder رُوِيَ Rivayet edildi ki أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى Şüphesiz ki Allah teala أَرْسَلَ Gönderdi (Kime?) إِلَيْهِ İsa'ya (Ne gönderdi?) سَحَابَةً Bir bulut فَرَفَعَتْهُ O bulut da onu yükseltti فَتَعَلَّقَتْ Asıldı (Kime?) بِهِ İsa'ya (Kim?) أُمُّهُ Annesi (Daha?) وَبَكَتْ Ve de ağladı فَقَالَ İsa da dedi ki (Kime?) لَهَا Annesine إِنَّ الْقِيَامَةَ Şüphesiz ki kıyamet تَجْمَعُنَا Bizi toplayacak وَكَانَ ذٰلِكَ Bu oldu (Ne vakit?) لَيْلَةَ الْقَدْرِ Kadir gecesinde (Nerede oldu?) بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ Beyt-i Makdis'te وَلَهُ ثَلَاثٌ وَثَلَاثُونَ سَنَةً O otuz üç yaşındaydı وَعَاشَتْ Ve yaşadı (Kim?) أُمُّهُ Annesi (Ne vakit?) بَعْدَهُ Ondan sonra (Ne kadar yaşadı?) سِتَّ سِنِينَ Altı sene وَرَوَى Rivayet etti (Kim?) اَلشَّيْخَانِ İki Şeyh (Buhari ve Müslim) حَدِيثَ Şu hadisi إِنَّهُ "Şüphesiz ki İsa يَنْزِلُ İnecek (Ne vakit?) قُرْبَ السَّاعَةِ Kıyamete yakın وَيَحْكُمُ Ve de hükmedecek (Neyle?) بِشَرِيعَةِ نَبِيِّنَا Peygamberimizin şeriatıyla (Daha?) وَيَقْتُلُ Ve de öldürecek (Kimi?) اَلدَّجَّالَ Deccalı (Daha neyi öldürecek?) وَالْخِنْزِيرَ Ve de domuzu (Daha ne yapacak?) وَيَكْسِرُ Ve de kıracak (Neyi?) اَلصَّلِيبَ Haçı (Daha ne yapacak?) وَيَضَعُ Ve de kaldıracak (Neyi?) اَلْجِزْيَةَ Cizyeyi" وَفِي حَدِيثِ مُسْلِمٍ Müslimin rivayet ettiği hadiste de أَنَّهُ Şüphesiz ki o يَمْكُثُ Bekleyecek (Ne kadar?) سَبْعَ سِنِينَ Yedi sene وَفِي حَدِيثٍ Bir diğer hadiste de (Kimden rivayet edilen?) عَنْ أَبِي دَاوُدَ الطَّيَالِسِيِّ Ebu Davut et-Tayalisi'den أَرْبَعِينَ سَنَةً Kırk sene bekleyecek وَيَتَوَفَّى Ve de vefat edecek (Daha?) وَيُصَلَّى عَلَيْهِ Ve de üzerine namaz kılınacak فَيَحْتَمِلُ İhtimaldir ki أَنَّ الْمُرَادَ Kastedilen (Nedir?) مَجْمُوعُ لُبْثِهِ Toplam bekleme süresidir (Nerede?) فِي الْأَرْضِ Yeryüzünde (Ne vakit?) قَبْلَ الرَّفْعِ وَبَعْدَهُ Göğe yükseltilmeden önce ve de sonra

58- ذٰلِكَ الْمَذْكُورُ **İşte bu** zikredilenler (Nedendir o zikredilenler?) مِنْ أَمْرِ عِيسَى İsa'nın durumundan نَتْلُوهُ **Onu anlatıyoruz** نَقُصُّهُ Kıssa ediyoruz (Kime?) عَلَيْكَ **Sana** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammet! (O ne olduğu halde?) مِنَ الْآيَاتِ **Ayetlerden** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Neden haldir?) مِنَ الْهَاءِ فِي نَتْلُوهُ Netlûhu deki "he"den وَعَامِلُهُ Onun amili de (Nedir?) مَا O şeydir ki فِي ذٰلِكَ Zalike kelimesindedir (Nedir o şey de?) مِنْ مَعْنَى الْإِشَارَةِ İşaret manası (Daha ne olduğu halde?) وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ **Hakîm zikirdendir** الْمُحْكَمِ Muhkem anlamında أَيِ الْقُرْآنِ Yani Kuran'dandır

59- إِنَّ مَثَلَ عِيسٰى **Şüphesiz ki İsa'nın durumu** شَأْنَهُ الْغَرِيبَ Onun garip durumu (Nerede?) عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katında** (Ne gibidir?) كَمَثَلِ اٰدَمَ **Adem'in durumu gibidir** كَشَأْنِهِ Onun hali gibidir (Ne konuda?) فِي خَلْقِهِ Yaratılışı konusunda (Nasıl?) مِنْ غَيْرِ أُمٍّ وَلَا أَبٍ Ana-babasız (Bu nedir?) وَهُوَ مِنْ تَشْبِيهِ الْغَرِيبِ Garip bir şeyi benzetmektir (Neye?) بِالْأَغْرَبِ Daha garip olana (Niçin böyle benzetme yapılır?) لِيَكُونَ Olsun diye (Ne olsun?) أَقْطَعَ Daha kesici (Neyi?) لِلْخَصْمِ Hasmı (Daha ne olsun?) وَأَوْقَعَ Daha tesirli (Nerede?) فِي النَّفْسِ Nefiste خَلَقَهُ **Onu yarattı** أَيْ آدَمَ Yani Adem'i أَيْ قَالِبَهُ Yani onun kalıbını yarattı (Neden?) مِنْ تُرَابٍ **Topraktan** ثُمَّ قَالَ **Sonra da dedi** (Kime?) لَهُ **Ona** (Şöyle dedi:) كُنْ **Ol** (Ne ol?) بَشَرًا İnsan فَيَكُونُ **O da oldu** أَيْ فَكَانَ Yani oluverdi وَكَذٰلِكَ İşte böyledir (Kim?) عِيسَى İsa قَالَ Dedi (Kime?) لَهُ Ona (Ne dedi?) كُنْ Ol (Nasıl?) مِنْ غَيْرِ أَبٍ Babasız فَكَانَ O da oluverdi

60- اَلْحَقُّ **(Bu olay) Haktır** (Bu hak ne olduğu halde?) مِنْ رَبِّكَ **Rabbinden olduğu halde** (Bu kelime nedir?) خَبَرُ مُبْتَدَإٍ مَحْذُوفٍ Mahzuf Mübtedanın haberidir أَيْ أَمْرُ عِيسَى Yani "İsa'nın durumu" (haktır demektir) فَلَا تَكُنْ **Artık olma** (Kimlerden?) مِنَ الْمُمْتَرِينَ **Şüpheye düşenlerden** اَلشَّاكِّينَ Kuşkuya kapılanlardan (Ne konuda?) فِيهِ Bu konuda

61- فَمَنْ حَاجَّكَ **Her kim seninle tartışacak olursa** جَادَلَكَ Mücadele edecek olursa (Kimdendir onlar?) مِنَ النَّصَارٰى Hıristiyanlardan (Ne konuda?) فِيهِ **Bu konuda** (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَا **O vakitten sonra ki** جَاءَكَ **Sana geldi** (O gelen şey de nedendir?) مِنَ الْعِلْمِ **İlimden** (Neyle ilgili ilim?) بِأَمْرِهِ Onun durumuyla ilgili فَقُلْ لَهُمْ **De ki** onlara تَعَالَوْا **Haydi gelin!** نَدْعُ **Çağıralım** (Kimi?) أَبْنَاءَنَا **Çocuklarımızı** (Daha?) وَأَبْنَاءَكُمْ

Ve de sizin çocuklarınızı (Daha?) وَنِسَآءَنَا **Ve kadınlarımızı** (Daha?) وَنِسَآءَكُمْ **Ve de sizin kadınlarınızı** (Daha?) وَأَنْفُسَنَا **Ve kendimizi** (Daha?) وَأَنْفُسَكُمْ **Ve de kendinizi** فَنَجْمَعُهُمْ Onları toplayalım ثُمَّ نَبْتَهِلْ **Sonra da dua edelim** نَتَضَرَّعْ فِي الدُّعَاءِ Huşu ile dua edelim فَنَجْعَلْ **Ve de kılalım** (Neyi?) لَعْنَةَ اللهِ **Allah'ın lanetini** (Kim üzerine kılalım?) عَلَى الْكَاذِبِينَ **Yalancılar üzerine** (Nasıl?) بِأَنْ نَقُولَ Dememizle اَللّٰهُمَّ Ey Allah'ım اِلْعَنْ Lanet et (Kime?) اَلْكَاذِبَ Yalancıya (Ne konuda yalancı olan?) فِي شَأْنِ عِيسَى İsa'nın durumu hakkında وَقَدْ دَعَا Çağırmıştı (Kim?) صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Kimi?) وَفْدَ نَجْرَانَ Necran kafilesini (Neye?) لِذٰلِكَ Buna (Ne vakit?) لَمَّا حَاجُّوهُ Ne zaman ki onunla tartıştılar (Neyle ilgili?) بِهِ İsa ile ilgili فَقَالُوا Ve onlar da dediler حَتَّى نَنْظُرَ فِي أَمْرِنَا Önce durumumuza bakalım ثُمَّ نَأْتِيكَ Sonra sana geliriz فَقَالَ Dedi (Kim?) ذُو رَأْيِهِمْ Onların fikir babaları لَقَدْ عَرَفْتُمْ Siz bildiniz (Neyi?) نُبُوَّتَهُ Onun peygamberliğini وَأَنَّهُ Ve durum şu ki مَا بَاهَلَ Lanet için dua da bulunmadı (Kim?) قَوْمٌ Hiçbir kavim (Kiminle?) نَبِيًّا Bir peygamberle إِلَّا هَلَكُوا Ancak helak oldular فَوَادِعُوا Bundan dolayı anlaşma yapın (Kimle?) الرَّجُلَ Bu adamla (hz. Peygamberi kastediyor) وَانْصَرِفُوا Sonra da çekip gidin! فَأَتَوْا Sonra da geldiler (Kime?) اَلرَّسُولَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygambere (s.a.v.) وَقَدْ خَرَجَ Ve o da çıktı وَمَعَهُ Ve onunla birlikte vardı (Kim?) اَلْحَسَنُ Hasan وَالْحُسَيْنُ Ve de Hüseyin (Daha?) وَفَاطِمَةُ Ve Fatıma ile وَعَلِيٌّ Ve de Ali وَقَالَ Ve (Hz. Peygamber) dedi (Kime?) لَهُمْ Onlara (yanındaki ehli beytine) إِذَا دَعَوْتُ Ben dua ettiğimde فَأَمِّنُوا Siz amin deyin فَأَبَوْا Fakat Hıristiyanlar kaçındılar (Neden?) أَنْ يُلَاعِنُوا Lanetleşmekten وَصَالَحُوهُ Ve de anlaşma yaptılar (Ne üzerine?) عَلَى الْجِزْيَةِ Cizye vermek üzere رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) أَبُو نُعَيْمٍ Ebu Nuaym وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre قَالَ O Dedi لَوْ خَرَجَ Çıksaydı (Kim?) اَلَّذِينَ O kimseler ki يُبَاهِلُونَ Lanet için dua ediyorlar لَرَجَعُوا Elbette geri dönerlerdi (Ne oldukları halde?) لَا يَجِدُونَ Bulamaz oldukları halde (Neyi?) مَالًا وَلَا أَهْلًا Ne mallarını ne de ailelerini وَرُوِيَ Ve rivayet olundu ki لَوْ خَرَجُوا Eğer çıksalardı لَاحْتَرَقُوا Elbette yanarlardı

﴿إِنَّ هٰذَا﴾ الْمَذْكُورَ ﴿لَهُوَ الْقَصَصُ﴾ الْخَبَرُ ﴿الْحَقُّ﴾ الَّذِي لَا شَكَّ فِيهِ ﴿وَمَا مِنْ﴾ زَائِدَةٌ
﴿اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ﴾ فِي مُلْكِهِ ﴿الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾﴾ فِي صُنْعِهِ ﴿فَاِنْ تَوَلَّوْا﴾ أَعْرَضُوا عَنِ الْإِيمَانِ
﴿فَاِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾﴾ فَيُجَازِيهِمْ وَفِيهِ وَضْعُ الظَّاهِرِ مَوْضِعَ الْمُضْمَرِ ﴿قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ﴾
الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى ﴿تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ﴾ مَصْدَرٌ بِمَعْنَى مُسْتَوٍ أَمْرُهَا ﴿بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ﴾ هِيَ ﴿اَ﴾ نْ
﴿لَا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهٖ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ كَمَا اتَّخَذْتُمُ الْأَحْبَارَ
وَالرُّهْبَانَ ﴿فَاِنْ تَوَلَّوْا﴾ أَعْرَضُوا عَنِ التَّوْحِيدِ ﴿فَقُولُوا﴾ أَنْتُمْ لَهُمْ ﴿اشْهَدُوا بِاَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾﴾
مُوَحِّدُونَ وَنَزَلَ لَمَّا قَالَ الْيَهُودُ: إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيٌّ وَنَحْنُ عَلَى دِينِهِ، وَقَالَتِ النَّصَارٰى كَذٰلِكَ: ﴿يَا اَهْلَ
الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ﴾ تُخَاصِمُونَ ﴿فِي اِبْرٰهِيمَ﴾ بِزَعْمِكُمْ أَنَّهُ عَلَى دِينِكُمْ ﴿وَمَا اُنْزِلَتِ التَّوْرٰيةُ
وَالْاِنْجِيلُ اِلَّا مِنْ بَعْدِهٖ﴾ بِزَمَنٍ طَوِيلٍ وَبَعْدَ نُزُولِهِمَا حَدَثَتِ الْيَهُودِيَّةُ وَالنَّصْرَانِيَّةُ ﴿اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾﴾
بُطْلَانَ قَوْلِكُمْ ﴿هَا﴾ لِلتَّنْبِيهِ ﴿اَنْتُمْ﴾ مُبْتَدَأٌ يَا ﴿هٰؤُلَاءِ﴾ وَالْخَبَرُ ﴿حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ﴾
مِنْ أَمْرِ مُوسَى وَعِيسَى وَزَعْمِكُمْ أَنَّكُمْ مِنْ دِينِهِمَا ﴿فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ﴾
مِنْ شَأْنِ إِبْرَاهِيمَ ﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ﴾ شَأْنَهُ ﴿وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾﴾ قَالَ تَعَالَى تَبْرِئَةً لِإِبْرَاهِيمَ:
﴿مَا كَانَ اِبْرٰهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلٰكِنْ كَانَ حَنِيفًا﴾ مَائِلًا عَنِ الْأَدْيَانِ كُلِّهَا اِلَى الدِّينِ الْقَيِّمِ
﴿مُسْلِمًا ﴿٦٧﴾﴾ مُوَحِّدًا ﴿وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ ﴿اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ﴾ أَحَقَّهُمْ ﴿بِاِبْرٰهِيمَ
لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ﴾ فِي زَمَانِهِ ﴿وَهٰذَا النَّبِيُّ﴾ مُحَمَّدٌ لِمُوَافَقَتِهِ لَهُ فِي أَكْثَرِ شَرْعِهِ ﴿وَالَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ مِنْ أُمَّتِهِ
فَهُمُ الَّذِينَ يَنْبَغِي أَنْ يَقُولُوا نَحْنُ عَلَى دِينِهِ لَا أَنْتُمْ ﴿وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾﴾ نَاصِرُهُمْ وَحَافِظُهُمْ
وَنَزَلَ لَمَّا دَعَا الْيَهُودُ مُعَاذًا وَحُذَيْفَةَ وَعَمَّارًا اِلَى دِينِهِمْ: ﴿وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّونَكُمْ
وَمَا يُضِلُّونَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ﴾ لِأَنَّ إِثْمَ إِضْلَالِهِمْ عَلَيْهِمْ وَالْمُؤْمِنُونَ لَا يُطِيعُونَهُمْ فِيهِ ﴿وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾﴾
بِذٰلِكَ ﴿يَا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ﴾ الْقُرْآنِ الْمُشْتَمِلِ عَلَى نَعْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَاَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾﴾ تَعْلَمُونَ أَنَّهُ حَقٌّ

TÜRKÇE ANLAMI

62- **Şüphe yok ki bu** anlatılanlar, **elbette onlar** kendisinde hiç şüphe olmayan **Hak haberlerdir. Ve Allah'tan başka hiçbir ilâh**[1] **yoktur Muhakkak ki Allah,** mülkünde **aziz,** yaptıklarında **hikmet sahibidir.**

63- **Artık yine yüz çevirirlerse,** iman etmekten kaçınırlarsa **şüphe yok ki Allah bozgunculuk yapanları tamamıyla bilir**[2] ve onları cezalandırır.

---

[1] Buradaki مِنْ zaittir.

[2] Burada zahir isim, zamirli ifade yerine kullanılmıştır.

64- **De ki: "Ey ehl-i kitap** olan Yahudi ve Hıristiyanlar! **Bizimle sizin aranızda eşit**[1] **olan bir kelimeye geliniz.** O kelime: **Allah'tan başkasına ibadet etmememiz, Ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmamamız, Ve** sizin Haham ve Rahiplerinizi edindiğiniz gibi **Allah'tan başka, bazımızın diğer bazımızı rabler edinmememiz**dir.**"Eğer yüz çevirirlerse,** tevhitten kaçınırlarsa **deyiniz ki, "Şahit olunuz, bizler muhakkak müslümanlarız,** tevhitçileriz**"**

Yahudiler "İbrahim, bir Yahudi'ydi. Bizler de onun dinin üzereyiz; Hıristiyanlar da bu sözün benzerini söylediklerinde şu ayet indi:

65- **"Ey ehl-i kitap! İbrahim hakkında,** onun sizin kendi dininizden olduğunu ileri sürmek suretiyle **niçin tartışıyor,** münakaşa ediyor**sunuz? Halbuki** Yahudilik ve Hıristiyanlık dinlerinin, kendilerinin inişlerinden sonra ortaya çıkmış olduğu **Tevrat da, İncil de ondan** uzun zaman **sonra indirilmiştir.** Sözünüzün batıl olduğunu **anlayamıyor musunuz?"**

66- **İşte**[2] **siz!**[3] Ey **o kimseler! Sizin için kendisine dair bilgi bulunan şeyde,** Musa ve İsa'nın durumu hakkında ve sizin onların dini üzere olduğunuz konusunda **tartıştınız**[4], münakaşa ettiniz. **Peki, sizin için kendisine ait bilgi bulunmayan şey** olan İbrahim'in durumu **hakkında niçin tartışıyorsunuz? Halbuki Allah** onun durumunu **bilir, siz ise** bunu **bilmezsiniz.**

Allah teala İbrahim'i (a.s.) temize çıkarmak için şöyle dedi:

67- **Şüphe yok ki İbrahim ne Yahudi idi, ne de Hıristiyan.... Fakat o Hanîf,** diğer tüm dinlerden uzaklaşıp, dosdoğru dine meyleden biri **idi, Müslüman,** Tevhit ehli **idi; müşriklerden de olmamıştı.**

68- **Şüphe yok ki, İnsanların İbrahim'e en yakını,** en çok hak kazananı **O'na** zamanında **tâbi olanlar ve de** şeriatının çoğunda ona uyduğu için **bu Peygamber ile** onun ümmetinden **imân eden** ve "Siz değil! Asıl biz onun dini üzereyiz" demeyi hak eden **kimselerdir. Allah mü'minlerin velîsi,** onların yardımcısı ve de koruyucusu**dur.**

Yahudiler, Mu'âz, Huzeyfe ve de Ammar'ı kendi dinlerine davet ettiklerinde şu ayet indi:

69- **Ehl-i kitaptan bir taife, sizi saptırmayı arzu etmiştir. Halbuki, onlar** müminlerin bu konuda onlara zaten uymayacak olmaları ve de saptırmalarının

---

[1] Bu kelime "durumu eşit olan" anlamında bir mastardır.

[2] هَا tenbih içindir.

[3] Mübtedadır.

[4] Haberdir.

günahının kendi üzerlerine olması sebebiyle **ancak kendilerini saptırırlar. Halbuki** bunun **farkına varamazlar.**

70- **Ey Ehl-i kitap! Allah'ın âyetlerini,** Hz. Muhammedin sıfatını içeren Kuran'ı **niçin inkar ediyorsunuz? Halbuki, siz şahitlik ediyorsunuz,** onun hak olduğunu biliyorsunuz.

KELİME ANLAMI

62- اِنَّ هٰذَا **Şüphesiz ki bu** اَلْمَذْكُورُ Zikredilenler (Nedir?) لَهُوَ الْقَصَصُ **Elbette onlar kıssalardır** اَلْخَبَرُ Haberdir (Öyle kıssa ki) الْحَقُّ **Hak** اَلَّذِي Öyle ki شَكَّ لَا Hiç şüphe yok (Nerede?) فِيهِ Onda وَمَا مِنْ زَائِدَةٌ اِلٰهٍ **Ve hiçbir ilah yoktur** -Min zaittir- اِلَّا اللّٰهُ **Ancak Allah vardır** وَاِنَّ اللّٰهَ **Ve muhakkak ki Allah** لَهُوَ **Elbette o** (Nedir?) اَلْعَزِيزُ **Çok güçlüdür** (Nerede?) فِي مُلْكِهِ Mülkünde (Daha nedir?) اَلْحَكِيمُ **Hikmet sahibidir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ Yaptıklarında

63- فَاِنْ تَوَلَّوْا **Şayet yüz çevirirlerse** أَعْرَضُوا Kaçınırlarsa (Neden?) عَنِ الْإِيمَانِ İman etmekten فَاِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Kimi?) بِالْمُفْسِدِينَ **Bozgunculuk yapanları** فَيُجَازِيهِمْ Ve de onları karşılıklandırır وَفِيهِ Burada vardır (Ne?) وَضْعُ الظَّاهِرِ Zahir ismi koymak (Nereye?) مَوْضِعَ الْمُضْمَرِ Zamirli yerine

64- قُلْ **De ki** يَا اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey kitap ehli!** اَلْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى Yahudiler ve Hıristiyanlar تَعَالَوْا **Gelin** (Neye?) اِلٰى كَلِمَةٍ **Bir kelimeye ki** سَوَاءٍ **Eşittir** (Bu kelime nedir?) مَصْدَرٌ Mastardır (Öyle mastar ki) بِمَعْنٰى مُسْتَوٍ أَمْرُهَا "Durumu eşit olan" anlamında (Nerede eşittir?) بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ **Bizimle sizin aranızda** هِيَ O kelime (Şudur o kelime:) اَنْ لَا نَعْبُدَ **İbadet etmememiz** اِلَّا اللّٰهَ **Ancak Allah'a** (Daha?) وَلَا نُشْرِكَ **Ve şirk koşmamamız** (Kime?) بِهِ **Ona** (Neyi?) شَيْئًا **Hiçbir şeyi** (Daha?) وَلَا يَتَّخِذَ **Ve edinmemesi** (Kim?) بَعْضُنَا **Bizim bir kısmımızın** (Kimi?) بَعْضًا **Diğer bir kısmını** (Ne edinmemesi?) أَرْبَابًا **Rabler** (Öyle rabler ki) مِنْ دُونِ اللّٰهِ **Allah'tan başka** (Ne gibi?) كَمَا اتَّخَذْتُمْ Edindiğiniz gibi (Kimi?) اَلْأَحْبَارَ Hahamları (Daha?) وَالرُّهْبَانَ Ve de rahipleri فَاِنْ تَوَلَّوْا **Şayet yüz çevirirlerse** أَعْرَضُوا Kaçınırlarsa (Neden?) عَنِ التَّوْحِيدِ Tevhitten فَقُولُوا **O vakit deyin** أَنْتُمْ لَهُمْ Siz onlara اِشْهَدُوا **Şahit olun ki** بِاَنَّا مُسْلِمُونَ **Şüphesiz biz Müslümanlarız** مُوَحِّدُونَ Muvahhitleriz

65- وَنَزَلَ Ve indi (Ne vakit?) لَمَّا قَالَ Ne zaman ki dedi (Kim?) اَلْيَهُودُ Yahudiler إِبْرَاهِيمُ İbrahim (Nedir?) يَهُودِيٌّ Yahudidir وَنَحْنُ Ve bizler de (Neyiz?) عَلَى دِينِهِ Onun dini üzerineyiz وَقَالَتْ Ve de dedi (Kim?) اَلنَّصَارٰى Hıristiyanlar (Neyi dedi?) كَذٰلِكَ Bunun aynısını يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey Kitap ehli** لِمَ تُحَاجُّونَ **Niçin tartışıyorsunuz** تُخَاصِمُونَ Münakaşa ediyorsunuz (Nerede?) فِي اِبْرٰهِيمَ **İbrahim hakkında** (Neyle?) بِزَعْمِكُمْ İleri sürmenizle أَنَّهُ Ki o (Nedir?) عَلَى دِينِكُمْ Sizin dininiz üzerinedir وَمَٓا اُنْزِلَتِ **Halbuki indirilmedi** (Ne?) اَلتَّوْرٰيةُ **Tevrat** (Daha?) وَالْاِنْجِيلُ **Ve de İncil** اِلَّا مِنْ بَعْدِهِ **Ancak ondan sonra** بِزَمَنٍ طَوِيلٍ Uzun bir zaman sonra وَبَعْدَ نُزُولِهِمَا Ve de o iki kitap indikten sonra حَدَثَتْ Ortaya çıktı (Ne?) اَلْيَهُودِيَّةُ Yahudilik (Daha?) وَالنَّصْرَانِيَّةُ Ve de Hıristiyanlık اَفَلَا تَعْقِلُونَ **Hala akıl etmiyor musunuz?** (Neyi?) بُطْلَانَ قَوْلِكُمْ Sözünüzün batıl olduğunu

66- هَٓا **İşte!** (Bu kelime nedir?) لِلتَّنْبِيهِ Tenbih içindir اَنْتُمْ **Siz!** (Bu kelime nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır يَا هٰٓؤُلَٓاءِ Ey **O kimseler!** وَالْخَبَرُ Haber de şudur: حَاجَجْتُمْ **Tartıştınız** (Nerede?) فِيمَا **O konuda ki** لَكُمْ **Sizin için vardır** (Neye dair?) بِهِ **O konuya dair** (Ne vardır?) عِلْمٌ **Bir bilgi** (O bilgi de nedir?) مِنْ أَمْرِ مُوسَى وَعِيسَى Musa ve İsa'nın durumu ile ilgili şeyler وَزَعْمِكُمْ أَنَّكُمْ مِنْ دِينِهِمَا Ve kendinizin onların dininden olması hususunda فَلِمَ تُحَاجُّونَ **Peki neden tartışıyorsunuz** (Nerede?) فِيمَا **O şeyde ki** لَيْسَ لَكُمْ **Sizin için yoktur** (Neye dair?) بِهِ **O şeye dair** (Ne yoktur?) عِلْمٌ **Bir bilgi** (O bilgi de nedir?) مِنْ شَأْنِ إِبْرَاهِيمَ İbrahim'in durumu وَاللّٰهُ **Allah** يَعْلَمُ **Bilir** (Neyi?) شَأْنَهُ Onun durumunu وَاَنْتُمْ **Ve halbuki siz** لَا تَعْلَمُونَ **Bilmezsiniz**

67- قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala (Niçin?) تَبْرِئَةً Temize çıkarmak için (Kimi?) لِإِبْرَاهِيمَ İbrahim'i مَا كَانَ اِبْرٰهِيمُ **Ve İbrahim olmadı** (Ne olmadı?) يَهُودِيًّا **Yahudi** (Daha?) وَلَا نَصْرَانِيًّا **Ve Hıristiyan da olmadı** وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** كَانَ **O idi** (Ne idi?) حَنِيفًا **Hanif** مَائِلًا Meyledici (Neden?) عَنِ الْأَدْيَانِ كُلِّهَا Tüm dinlerden (Nereye meyledici?) اِلَى الدِّينِ الْقَيِّمِ Doğru dine (Ne olduğu halde?) مُسْلِمًا مُوَحِّدًا **Müslüman** Tevhit ehli **olduğu halde** وَمَا كَانَ **Ve de olmadı** (Kimlerden?) مِنَ الْمُشْرِكِينَ **Müşriklerden**

68- اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ **Şüphesiz ki insanların en yakını** أَحَقَّهُمْ En çok hak kazananı (Kime?) بِاِبْرٰهِيمَ **İbrahim'e** (Kimdir?) لَلَّذِينَ **Elbette o kimselerdir ki** اِتَّبَعُوهُ **Ona tabi oldular** (Nerede?) فِي زَمَانِهِ Onun zamanında (Daha kimdir?) وَهٰذَا النَّبِيُّ **Ve de bu peygamberdir**

(Kimdir o?) مُحَمَّدٌ Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Niçin bu peygamber daha layıktır ona?) لِمُوَافَقَتِهِ O muvafakat ettiği için (Kime?) لَهُ O İbrahim'e (Nerede?) فِي أَكْثَرِ شَرْعِهِ Şeriatının çoğunda (Daha kimdir?) وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** آمَنُوا **İman ettiler** (Öyle kimseler ki) مِنْ أُمَّتِهِ Onun ümmetinden olan فَهُمْ Onlar (Kimdir?) اَلَّذِينَ O kimselerdir ki يَنْبَغِي Gerekiyor (Ne?) أَنْ يَقُولُوا Demeleri: نَحْنُ Biz (Neyiz?) عَلَى دِينِهِ Onun dini üzerineyiz لَا أَنْتُمْ Siz değil! وَاللهُ **Allah** (Nedir?) وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ **Müminlerin dostudur** نَاصِرُهُمْ Onların yardımcısıdır (Daha?) وَحَافِظُهُمْ Ve de koruyucudur

69- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا دَعَا Ne zaman ki çağırdı (Kim?) اَلْيَهُودُ Yahudiler (Kimi?) مُعَاذًا Muaz'ı (Daha?) وَحُذَيْفَةَ Ve de Huzeyfe'yi (Daha?) وَعَمَّارًا Ve de Ammar'ı (Neye?) إِلَى دِينِهِمْ Dinlerine وَدَّتْ **İstedi** (Kim?) طَائِفَةٌ **Bir taife** (Öyle taife ki) مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ **Kitap ehlinden** لَوْ يُضِلُّونَكُمْ **Sizi saptırmayı** وَمَا يُضِلُّونَ **Halbuki saptırmıyorlar** إِلَّا أَنْفُسَهُمْ **Ancak kendilerini** (Niçin yalnız kendilerini saptırıyorlar?) لِأَنَّ إِثْمَ إِضْلَالِهِمْ Çünkü saptırmalarının günahı (Nedir?) عَلَيْهِمْ Onların üzerinedir وَالْمُؤْمِنُونَ Müminler ise zaten لَا يُطِيعُونَهُمْ Onlara uymazlar (Nerede?) فِيهِ Bu konuda وَمَا يَشْعُرُونَ **Halbuki onlar farkına varmazlar** (Neyin?) بِذَلِكَ Bunun

70- يَا أَهْلَ الْكِتَابِ **Ey kitap ehli!** لِمَ تَكْفُرُونَ **Niçin inkar ediyorsunuz** (Neyi?) بِآيَاتِ اللهِ **Allah'ın ayetlerini** اَلْقُرْآنِ Kuran'ı (Öyle Kuran ki) اَلْمُشْتَمِلِ İçeren (Neyi?) عَلَى نَعْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) in sıfatını وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ **Halbuki şahitlik ediyorsunuz** تَعْلَمُونَ Biliyorsunuz أَنَّهُ Ki o (Nedir?) حَقٌّ Haktır

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ﴾ تَخْلِطُونَ ﴿الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ﴾ بِالتَّحْرِيفِ وَالتَّزْوِيرِ ﴿وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ﴾
أَيْ نَعْتَ النَّبِيِّ ﴿وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (٧١)﴾ أَنَّهُ حَقٌّ ﴿وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ الْيَهُودِ لِبَعْضِهِمْ
﴿آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا﴾ أَيِ الْقُرْآنِ ﴿وَجْهَ النَّهَارِ﴾ أَوَّلَهُ ﴿وَاكْفُرُوا﴾ بِهِ ﴿آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ﴾
أَيِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿يَرْجِعُونَ (٧٢)﴾ عَنْ دِينِهِمْ إِذْ يَقُولُونَ مَا رَجَعَ هَؤُلَاءِ عَنْهُ بَعْدَ دُخُولِهِمْ فِيهِ وَهُمْ
أُولُو عِلْمٍ إِلَّا لِعِلْمِهِمْ بُطْلَانَهُ وَقَالُوا أَيْضًا ﴿وَلَا تُؤْمِنُوا﴾ تُصَدِّقُوا ﴿إِلَّا لِمَنْ﴾ اَللَّامُ زَائِدَةٌ ﴿تَبِعَ﴾ وَافَقَ
﴿دِينَكُمْ﴾ قَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ يَا مُحَمَّدُ ﴿إِنَّ الْهُدَى هُدَى اللهِ﴾ الَّذِي هُوَ الْإِسْلَامُ وَمَا عَدَاهُ ضَلَالٌ،
وَالْجُمْلَةُ إِعْتِرَاضٌ ﴿أَنْ﴾ أَيْ بِأَنْ ﴿يُؤْتَى أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ﴾ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ وَالْفَضَائِلِ،
وَأَنْ مَفْعُولُ تُؤْمِنُوا، وَالْمُسْتَثْنَى مِنْهُ أَحَدٌ قُدِّمَ عَلَيْهِ الْمُسْتَثْنَى الْمَعْنَى: لَا تُقِرُّوا بِأَنَّ أَحَدًا يُؤْتَى ذٰلِكَ إِلَّا لِمَنِ
اتَّبَعَ دِينَكُمْ ﴿أَوْ﴾ بِأَنْ ﴿يُحَاجُّوكُمْ﴾ أَيِ الْمُؤْمِنُونَ يَغْلِبُوكُمْ ﴿عِنْدَ رَبِّكُمْ﴾ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِأَنَّكُمْ أَصَحُّ
دِينًا، وَفِي قِرَاءَةٍ: أَأَنْ بِهَمْزَةِ التَّوْبِيخِ أَيْ أَإِيتَاءُ أَحَدٍ مِثْلَهُ تُقِرُّونَ بِهِ قَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللهِ
يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ﴾ فَمِنْ أَيْنَ لَكُمْ أَنَّهُ لَا يُؤْتَى أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ ﴿وَاللهُ وَاسِعٌ﴾ كَثِيرُ الْفَضْلِ ﴿عَلِيمٌ (٧٣)﴾
بِمَنْ هُوَ أَهْلُهُ ﴿يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (٧٤)﴾ ﴿وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ
إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ﴾ أَيْ بِمَالٍ كَثِيرٍ ﴿يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ﴾ لِأَمَانَتِهِ كَعَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ أَوْدَعَهُ رَجُلٌ أَلْفًا وَمِائَتَيْ
أُوقِيَّةٍ ذَهَبًا فَأَدَّاهَا إِلَيْهِ ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ﴾ لِخِيَانَتِهِ ﴿إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا﴾
لَا تُفَارِقُهُ فَمَتَى فَارَقْتَهُ أَنْكَرَهُ كَكَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ اِسْتَوْدَعَهُ قُرَشِيٌّ دِينَارًا فَجَحَدَهُ ﴿ذٰلِكَ﴾ أَيْ تَرْكُ الْأَدَاءِ
﴿بِأَنَّهُمْ قَالُوا﴾ بِسَبَبِ قَوْلِهِمْ ﴿لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ﴾ أَيِ الْعَرَبِ ﴿سَبِيلٌ﴾ أَيْ إِثْمٌ لِاسْتِحْلَالِهِمْ
ظُلْمَ مَنْ خَالَفَ دِينَهُمْ وَنَسَبُوهُ إِلَيْهِ تَعَالَى، قَالَ تَعَالَى ﴿وَيَقُولُونَ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ﴾ فِي نِسْبَةِ ذٰلِكَ إِلَيْهِ
﴿وَهُمْ يَعْلَمُونَ (٧٥)﴾ أَنَّهُمْ كَاذِبُونَ ﴿بَلَى﴾ عَلَيْهِمْ فِيهِمْ سَبِيلٌ ﴿مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ﴾ الَّذِي عَاهَدَ
عَلَيْهِ أَوْ بِعَهْدِ اللهِ إِلَيْهِ مِنْ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ وَغَيْرِهِ ﴿وَاتَّقَى﴾ اللهَ بِتَرْكِ الْمَعَاصِي وَعَمَلِ الطَّاعَاتِ ﴿فَإِنَّ اللهَ
يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ (٧٦)﴾ فِيهِ وَضْعُ الظَّاهِرِ مَوْضِعَ الْمُضْمَرِ أَيْ يُحِبُّهُمْ بِمَعْنَى يُثِيبُهُمْ وَنَزَلَ فِي الْيَهُودِ لَمَّا بَدَّلُوا
نَعْتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَهْدَ اللهِ إِلَيْهِمْ فِي التَّوْرَاةِ وَفِيمَنْ حَلَفَ كَاذِبًا فِي دَعْوَى أَوْ فِي بَيْعِ سِلْعَةٍ:
﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ﴾ يَسْتَبْدِلُونَ ﴿بِعَهْدِ اللهِ﴾ إِلَيْهِمْ فِي الْإِيمَانِ بِالنَّبِيِّ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ ﴿وَأَيْمَانِهِمْ﴾
حَلِفِهِمْ بِهِ تَعَالَى كَاذِبِينَ ﴿ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ مِنَ الدُّنْيَا ﴿أُولٰئِكَ لَا خَلَاقَ﴾ نَصِيبَ ﴿لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ﴾ غَضَبًا عَلَيْهِمْ ﴿وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ﴾ يَرْحَمُهُمْ ﴿يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ﴾ يُطَهِّرُهُمْ
﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (٧٧)﴾ مُؤْلِمٌ

TÜRKÇE ANLAMI

71- **Ey ehl-i kitap! Niçin** bozmak ve de sahtesini yapmak suretiyle **hakkı bâtıl ile örtüyor,** karıştırıyor**sunuz? Ve de hakkı,** yani Hz. Peygamberin sıfatını **gizliyorsunuz? Halbuki, siz** onun hak olduğunu **bilirsiniz.**

72- **Ehl-i kitaptan,** Yahudilerden **bir taife,** diğer bir kısmına **dedi ki: "Mü'minlere indirilmiş olan** Kuran'**a günün başında,** evvelinde **imân ediniz, ve sonunda da** onu **inkâr ediniz. Olabilir ki** müminler "İlim sahibi olan bu kimseler bu dine girdikten sonra ondan döndülerse, ancak bu dinin batıl olduğunu bildikleri için dönmüşlerdir" derler de böylece dinlerinden **dönüverirler."**

73- Ve yine şöyle dediler: **"Sizin dininize tâbi ol**up, uy**andan başkasına**[1] **inanmayınız,** doğrulamayınız!" -Allah teala buyurdu ki: Ey Muhammed! Onlara **de ki: "Şüphe yok ki hidâyet, Allah'ın hidâyeti** olan İslam dini**dir.**[2] Ondan başkası ise dalalettir.- **Size verilen şeyin,** kitabın, hikmetin ve de faziletlerin **benzerinin başka bir kimseye verildiğine**[3] **veya** kıyamet gününde **Rabbinizin katında** inananların **aleyhinize delil getir**ip size karşı galip gele**ceklerine**[4] **inanmayın;** çünkü sizin dininiz daha doğrudur.**"De ki: "Fazl, şüphesiz Allah'ın elindedir. Onu dilediğine verir.** Size verilenin bir benzerini kimsenin verilmeyeceğini de nereden çıkarıyorsunuz? **Ve Allah,** fazlı çok, **geniştir,** fazlı ihsanına ehil olanı **bilendir."**

74- **Rahmetini dilediğine ayırır. Ve Allah pek büyük fazl sahibidir.**

75- **Ehl-i kitaptan** Abdullah b. Selam gibi **bazıları vardır ki, kendisine kantarlarca** çok mal **emanet versen,** güvenilirliğinden dolayı **onu sana ödeyiverir.** Nitekim kendisine bir adam bin iki yüz ukiyye altın emanet bırakmıştı, o da onları o kişiye ödemişti. **Ve onlardan öylesi de vardır ki, kendisine bir dinar emanet bıraksan** hıyanetinden dolayı **onu sana ödemez, ancak onun üzerine** ayrılmaksızın **ayak direyip durman hariç!** Onun yanından ayrıldığın an bunu inkar eder. Nitekim Kureyşli biri Kab b. Eşref'e bir dinar emanet bırakmıştı, o da bunu inkar etmişti. **İşte bu** emaneti geri vermeme, kendi dinlerine aykırı olan kişiye zulmetmeyi helal kabul ettikleri için Allah tealaya nispet ederek **"Ümmîler hakkında,** yani araplarda **bizim üzerimize bir yol,** bir günah **yoktur," demeleri,** sebebi**yledir.** Allah teala buyurdu ki: **ve onlar** yalancı olduklarını **bildikleri halde Allah'a karşı yalan söylerler.**

---

[1] Buradaki ل harfi zaittir.

[2] Bu cümle itiraz cümlesidir.

[3] بِأَنْ demektir. Ayrıca أَنْ sözü تُؤمِنُوا fiilinin mefulüdür. Müstesna minh ise أَحَدٌ sözü olup, müstesna bunun üzerine öne alınmıştır. Mana şöyledir : "Sizin dininize tabi olan kimseden başka hiç kimseye bunun verildiğini ikrar etmeyin" Bir kıraatte ise أَأَنْ يُؤْتَى şeklinde tevbih/kınama hemzesiyle birlikte okundu. Yani "Size verilenin bir benzerini bir kimsenin verilmesini ikrar mı ediyorsunuz?" manasında...

[4] بِأَنْ demektir.

76- **Hayır.** Bunda onlar üzerine günah vardır. **Kim** Allah'ın üzerine ahdettiği yahut da Allah tealanın kendisine ahdetmiş olduğu emanetleri geri verme ve diğer başka şeyler ile ilgili **ahdini yerine getirir ve de** masiyetleri terk etmek ve de taatleri işlemek suretiyle Allah'tan **sakınırsa şüphe yok ki Allah o muttakîleri sever.**[1]

Tevrattaki Hz. Peygamberin sıfatını ve de Allah tealanın kendileriyle olan ahdini değiştiren Yahudilerle; bir davada yahut bir şey satarken yalan yere yemin edenler hakkında şu ayet inmiştir:

77- **Muhakkak o kimseler ki Allah'ın** Hz. Peygambere iman etme ve de emaneti eda etmekle ilgili kendileriyle olan **ahdini ve de** Allah'a yalan yere ettikleri **yeminlerini** dünyadan **az bir şey karşılığında satıyorlar, İşte onlar için ahirette bir pay,** bir nasip **yoktur. Ve Allah onlarla konuşmayacaktır ve Kıyamet gününde onlara bakmayacak,** merhamet etmeyecek **ve onları temize çıkarmayacak,** temizlemeyecek**tir. Ve onlar için can yakıcı,** elem verici **bir azap vardır.**

KELİME ANLAMI

71- يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey kitap ehli!** لِمَ تَلْبِسُونَ **Niçin örtüyorsunuz?** تَخْلِطُونَ Karıştırıyorsunuz? (Neyi?) اَلْحَقَّ **Hakkı** (Neyle?) بِالْبَاطِلِ **Batılla** (Ne şekilde?) بِالتَّحْرِيفِ Bozmakla (Daha?) وَالتَّزْوِيرِ Sahtesini yapmakla (Daha?) وَتَكْتُمُونَ **Ve de gizliyorsunuz** (Neyi?) اَلْحَقَّ **Hakkı** أَيْ نَعْتَ النَّبِيِّ Yani hz. Peygamberin sıfatını وَاَنْتُمْ **Halbuki siz** تَعْلَمُونَ **Biliyorsunuz** أَنَّهُ Ki o (Nedir?) حَقٌّ Haktır

72- وَقَالَتْ **Ve dedi ki** (Kim?) طَائِفَةٌ **Bir taife** (Öyle taife ki) مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ **Ehli kitaptan olan** الْيَهُودِ Yahudiler (Kime dedi?) لِبَعْضِهِمْ Bazılarına اٰمِنُوا **İman edin** (Kime?) بِالَّذِي **O şeye ki** اُنْزِلَ **İndirildi** (Kim üzerine?) عَلَى الَّذِينَ **O kimseler üzerine ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** أَيْ الْقُرْاٰنِ Yani Kuran'a iman edin (Ne vakit?) وَجْهَ النَّهَارِ **Günün başında** أَوَّلَهُ Evvelinde (Daha?) وَاكْفُرُوا **Ve de inkar edin** (Neyi?) بِهِ Onu (Ne vakit?) اٰخِرَهُ **Sonunda** لَعَلَّهُمْ **Umulur ki onlar** أَيْ الْمُؤْمِنِينَ Yani müminler يَرْجِعُونَ **Dönerler** (Neden dönerler?) عَنْ دِينِهِمْ Dinlerinden إِذْ يَقُولُونَ Zira derler مَا رَجَعَ Dönmedi (Kim?) هَؤُلَاءِ Bunlar (Neden?) عَنْهُ Bu dinden (Ne vakit?) بَعْدَ دُخُولِهِمْ فِيهِ Ona girdikten sonra

[1] Burada zahir isim, zamirli yerine konulmuştur. Yani onlara sevap bahşeder anlamında "onları sever" demektir.

وَهُمْ أُولُو عِلْمٍ Halbuki onlar ilim sahibi kimselerdir إِلَّا لِعِلْمِهِمْ Ancak bildikleri için döndüler (Neyi?) بُطْلَانَهُ Bu dinin batıl olduğunu

73- وَقَالُوا أَيْضًا Ve yine dediler: وَلَا تُؤْمِنُوا **Ve de inanmayın!** تُصَدِّقُوا Doğrulamayın إِلَّا لِمَنْ **Ancak o kimse hariç ki** اَللَّامُ (Buradaki lam nedir?) زَائِدَةٌ Zaittir تَبِعَ **Tabi oldu** وَافَقَ Uydu (Neye?) دِينَكُمْ **Sizin dininize** قَالَ Dedi ki (Kim?) تَعَالَى Allah teala قُلْ- **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammet! إِنَّ الْهُدٰى **Şüphesiz ki hidayet** (Nedir?) هُدَى اللهِ **Allah'ın hidayetidir-** اَلَّذِي Öyle ki هُوَ O (Nedir?) اَلْإِسْلَامُ İslam'dır وَمَا عَدَاهُ Ve onun dışındakiler de (Nedir?) ضَلَالٌ Dalalettir وَالْجُمْلَةُ Bu cümle (Nedir?) إِعْتِرَاضٌ İtiraz cümlesidir (Neye inanmayın?) اَنْ أَيْ بِأَنْ يُؤْتٰى **Verilmesine** -yani bien demektir- (Kimin verilmesine?) أَحَدٌ **Hiçbir kimsenin** (Neyi verilemesine?) مِثْلَ مَا **O şeyin benzerini ki** أُوتِيتُمْ **Siz verildiniz** (Nedir o şey de?) مِنَ الْكِتَابِ Kitap (Daha?) وَالْحِكْمَةِ Ve de hikmet (Daha?) وَالْفَضَائِلِ Ve de faziletler وَأَنْ En kelimesi (Nedir?) مَفْعُولُ تُؤْمِنُوا Tüminû fiilinin mefulüdür وَالْمُسْتَثْنٰى مِنْهُ Müstesna minh ise (Nedir?) أَحَدٌ Ehadün kelimesidir (Öyle kelime ki) قُدِّمَ Takdim edildi (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Ne?) اَلْمُسْتَثْنٰى Müstesna اَلْمَعْنٰى Mana şöyledir: لَا تُقِرُّوا İkrar etmeyin (Neyi?) بِأَنَّ أَحَدًا يُؤْتٰى Bir kişinin verilmesini (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu إِلَّا لِمَنْ اتَّبَعَ دِينَكُمْ Ancak sizin dininize tabi olan hariç (Daha neye inanmayın?) أَوْ بِأَنْ يُحَاجُّوكُمْ **Ya da aleyhinize delil getireceklerine** أَيِ الْمُؤْمِنُونَ يَغْلِبُوكُمْ Yani Müslümanların siz üstün geleceğine (Nerede?) عِنْدَ رَبِّكُمْ **Rabbiniz katında** (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيَامَةِ Kıyamet gününde (Niçin buna inanmayın?) لِأَنَّكُمْ Zira siz (Nesiniz?) أَصَحُّ دِينًا Din olarak en doğru olansınız وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise okundu أَأَنْ Een şeklinde (Ne ile?) بِهَمْزَةِ التَّوْبِيخِ Tevbih hemzesi ile أَيْ أَإِيتَاءَ أَحَدٍ مِثْلَهُ Yani bunun benzerinin birisine verilmesini mi? تُقِرُّونَ بِهِ Siz onu ikrar ediyorsunuz yoksa? قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala قُلْ **De ki** إِنَّ الْفَضْلَ **Şüphesiz ki fazl** (Nedir?) بِيَدِ اللهِ **Allah'ın elindedir** يُؤْتِيهِ **Onu verir** (Kime?) مَنْ **O kimseye ki** يَشَاءُ **Diliyor** فَمِنْ أَيْنَ Nereden (geldi)? (Kime?) لَكُمْ Size أَنَّهُ Durumun şu olduğu: لَا يُؤْتٰى Ki verilmez (Kim?) أَحَدٌ Hiç kimse (Neyi?) مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ Size verilenin benzerini وَاللهُ **Allah** (Nedir?) وَاسِعٌ **Geniştir** كَثِيرُ الْفَضْلِ Fazlı boldur (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Kimi?) بِمَنْ O kimseyi ki هُوَ O (Nedir?) أَهْلُهُ Onun ehlidir

74- يَخْتَصُّ **Ayırır** (Neyi?) بِرَحْمَتِهِ **Rahmetini** (Kime?) مَنْ **O kimseye ki** يَشَآءُ **Diliyor** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) ذُو الْفَضْلِ **Fazl sahibidir** (Öyle fazl ki) الْعَظِيمِ **Çok büyük**

75- وَمِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ **Ehli kitaptan bazıları vardır** مَنْ **O kimse ki** اِنْ تَأْمَنْهُ **Şayet ona emanet etsen** (Neyi?) بِقِنْطَارٍ **Kantarlarcayı** أَيْ بِمَالٍ كَثِيرٍ Yani çokça malı يُؤَدِّهٖ **Onu öder** (Kime?) اِلَيْكَ **Sana** (Niçin?) لِأَمَانَتِهِ Güvenilirliğinden dolayı (Kim gibi bu?) كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam gibi أَوْدَعَهُ Ona emanet bıraktı (Kim?) رَجُلٌ Bir adam (Neyi?) أَلْفًا وَمِائَتَيْ أُوقِيَّةٍ ذَهَبًا Bin iki yüz ukiyye altın فَأَدَّاهَا O da onları ödedi (Kime?) إِلَيْهِ O adama وَمِنْهُمْ **Ve onlardan bazıları da vardır ki** مَنْ **O kimse ki** اِنْ تَأْمَنْهُ **Şayet ona emanet versen** (Neyi?) بِدِينَارٍ **Bir dinarı** لَا يُؤَدِّهٖ اِلَيْكَ **Onu sana ödemez** (Niçin ödemez?) لِخِيَانَتِهِ Hıyanetinden dolayı اِلَّا مَا **Ancak o durum hariç ki** دُمْتَ **Sen daim oldun** (Kim üzerinde?) عَلَيْهِ **Onun üzerinde** (Ne olduğun halde?) قَائِمًا **Ayakta** لَا تُفَارِقُهُ Ondan ayrılmaksızın فَمَتَى فَارَقْتَهُ Ne zaman ayrılsan ondan أَنْكَرَهُ Onu inkar eder (Kim gibi?) كَكَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ Kab b. Eşref gibi اِسْتَوْدَعَهُ Ona emanet bıraktı (Kim?) قُرَشِيٌّ Bir Kureyşli (Neyi?) دِينَارًا Bir dinarı فَجَحَدَهُ O da onu inkar etti ذٰلِكَ **İşte bu** أَيْ تَرْكُ الْأَدَاءِ Vermemek (Ne sebebiyledir?) بِاَنَّهُمْ قَالُوا **Onları demeleri sebebiyledir** بِسَبَبِ قَوْلِهِمْ Şu sözleri sebebiyledir لَيْسَ عَلَيْنَا **Bizim üzerimize yoktur** (Nerede?) فِي الْاُمِّيِّنَ **Ümmilerde** أَيِ الْعَرَبِ Yani arapta (Ne yoktur?) سَبِيلٌ **Yol** أَيْ إِثْمٌ Yani günah yoktur (Niçin böyle derler?) لِاسْتِحْلَالِهِمْ Helal kabul ettikleri için (Neyi?) ظُلْمَ مَنْ O kimseye zulmetmeyi ki خَالَفَ Muhalif oldu (Neye?) دِينَهُمْ Onların dinine وَنَسَبُوهُ Ve de bunu nisbet ettiler (Kime?) إِلَيْهِ تَعَالَى Allah tealaya قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala وَيَقُولُونَ **Ve diyorlar** (Kim üzerine?) عَلَى اللّٰهِ **Allah üzerine** (Neyi?) الْكَذِبَ **Yalanı** (Nerede?) فِي نِسْبَةِ ذٰلِكَ Bunu nispet etmekte (Kime?) إِلَيْهِ Ona وَهُمْ يَعْلَمُونَ **Halbuki onlar biliyorlar** أَنَّهُمْ كَاذِبُونَ Ki onlar yalancıdırlar

76- بَلٰى **Hayır! (Öyle değil)** عَلَيْهِمْ Onlar üzerine vardır (Nerede?) فِيهِمْ Bunda (Ne vardır?) سَبِيلٌ Yol مَنْ **Her kim** اَوْفٰى **Vefa gösterirse** (Neye?) بِعَهْدِهٖ **Ahdine** الَّذِي Öyle ahdi ki عَاهَدَ عَلَيْهِ Onun üzerine ahitleşti أَوْ بِعَهْدِ اللّٰهِ إِلَيْهِ Ya da Allahın kendisine olan ahdine vefa gösterirse (Nedir Allah'ın ona olan ahdi?) مِنْ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ Emaneti eda etmek (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve de başka şeyler (Daha ne yaparsa?) وَاتَّقٰى **Ve de sakınırsa** (Kimden?)

اللّٰهِ Allah'tan (Neyle?) بِتَرْكِ الْمَعَاصِي Masiyetleri terk etmekle (Daha?) وَعَمَلِ الطَّاعَاتِ Ve de taatleri işlemekle فَاِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** يُحِبُّ **Sever** (Kimi?) اَلْمُتَّقِينَ **Muttakileri** فِيهِ Burada vardır (Ne?) وَضْعُ الظَّاهِرِ Zahiri koymak (Nereye?) مَوْضِعَ الْمُضْمَرِ Zamirli ifade yerine أَيْ يُحِبُّهُمْ Yani onları sever demektir بِمَعْنَى يُثِيبُهُمْ Onlara sevap bahşeder anlamında

77- وَنَزَلَ Ve indi (Kim hakkında?) فِي الْيَهُودِ Yahudiler hakkında (Ne vakit?) لَمَّا بَدَّلُوا Ne zaman ki değiştirdiler (Neyi?) نَعْتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sıfatını (Daha neyi?) وَعَهْدَ اللّٰهِ Ve Allah'ın ahdini (Kimle olan ahdi?) إِلَيْهِمْ Onlarla (Neredeki?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'taki (Daha kim hakkında inmiştir?) وَفِيمَنْ Ya da o kimse hakkında inmiştir ki حَلَفَ Yemin etti (Ne olduğu halde?) كَاذِبًا Yalancı olduğu halde (Nerede?) فِي دَعْوَى Bir davada أَوْ فِي بَيْعِ سِلْعَةٍ Ya da bir şey satarken اِنَّ الَّذِينَ **O kimseler ki** يَشْتَرُونَ **Satıyorlar** يَسْتَبْدِلُونَ Değiştiriyorlar (Neyi?) بِعَهْدِ اللّٰهِ **Allah'ın ahdini** (Kimle olan ahdini?) إِلَيْهِمْ Onlarla olan (Ne konuda ki ahdi?) فِي الْإِيمَانِ بِالنَّبِيِّ Hz. Peygambere iman hakkındaki (Daha?) وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ Ve de emaneti eda etmekle ilgili olan ahdini (Daha neyi satıyorlar?) وَأَيْمَانِهِمْ **Ve de yeminleri** حَلْفِهِمْ بِهِ تَعَالَى Allah'a ettikleri yeminleri (Ne oldukları halde ettikleri?) كَاذِبِينَ Yalancılar (Neye karşı satanlar?) ثَمَنًا قَلِيلاً **Az bir karşılığa** (Neden olan karşılık?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan أُولٰئِكَ **İşte onlar** لَا خَلَاقَ **Pay yoktur** نَصِيبَ Nasip yoktur (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ **Ahirette** وَلَا يُكَلِّمُهُمُ **Ve de konuşmayacaktır onlarla** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Niçin konuşmayacaktır?) غَضَبًا عَلَيْهِمْ Onlara olan kızgınlığından dolayı (Daha?) وَلَا يَنْظُرُ **Ve de bakmayacaktır** (Kime?) إِلَيْهِمْ **Onlara** يَرْحَمُهُمْ Onlara merhamet etmeyecektir (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününde** (Daha?) وَلَا يُزَكِّيهِمْ **Ve onları temize de çıkarmayacaktır** يُطَهِّرُهُمْ Temizlemeyecektir وَلَهُمْ **Ve de onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** اَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici

﴿وَاِنَّ مِنْهُمْ﴾ أَيْ أَهْلِ الْكِتَابِ ﴿لَفَرِيقًا﴾ طَائِفَةً كَكَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ ﴿يَلْوُونَ اَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ﴾
أَيْ يَعْطِفُونَهَا بِقِرَاءَتِهِ عَنِ الْمُنَزَّلِ إِلَى مَا حَرَّفُوهُ مِنْ نَعْتِ النَّبِيِّ وَنَحْوِهِ ﴿لِتَحْسَبُوهُ﴾ أَيِ الْمُحَرَّفَ
﴿مِنَ الْكِتَابِ﴾ الَّذِي أَنْزَلَهُ اللهُ ﴿وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللهِ
وَيَقُولُونَ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾﴾ أَنَّهُمْ كَاذِبُونَ. وَنَزَلَ لَمَّا قَالَ نَصَارَى نَجْرَانَ إِنَّ عِيسَى
أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَّخِذُوهُ رَبًّا وَلَمَّا طَلَبَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ السُّجُودَ لَهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿مَا كَانَ﴾ يَنْبَغِي
﴿لِبَشَرٍ اَنْ يُؤْتِيَهُ اللهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ﴾ أَيِ الْفَهْمَ لِلشَّرِيعَةِ ﴿وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا
لِي مِنْ دُونِ اللهِ وَلٰكِنْ﴾ يَقُولُ ﴿كُونُوا رَبَّانِيِّينَ﴾ عُلَمَاءَ عَامِلِينَ مَنْسُوبِينَ إِلَى الرَّبِّ بِزِيَادَةِ أَلِفٍ وَنُونٍ
تَفْخِيمًا ﴿بِمَا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ [تُعَلِّمُونَ] ﴿الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾﴾
أَيْ بِسَبَبِ ذٰلِكَ فَإِنَّ فَائِدَتَهُ أَنْ تَعْمَلُوا ﴿وَلَا يَاْمُرُكُمْ﴾ بِالرَّفْعِ اِسْتِئْنَافًا أَيِ اللهُ، وَالنَّصْبِ [وَلَا يَاْمُرَكُمْ]
عَطْفًا عَلَى يَقُولَ أَيِ الْبَشَرُ ﴿اَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰئِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ اَرْبَابًا﴾ كَمَا اتَّخَذَتِ الصَّابِئَةُ الْمَلَائِكَةَ وَالْيَهُودُ
عُزَيْرًا وَالنَّصَارَى عِيسَى ﴿اَيَاْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ اِذْ اَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾﴾ لَا يَنْبَغِي لَهُ هٰذَا ﴿وَ﴾ اذْكُرْ
﴿إِذْ﴾ حِينَ ﴿اَخَذَ اللهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ﴾ عَهْدَهُمْ ﴿لَمَا﴾ بِفَتْحِ اللَّامِ لِلِابْتِدَاءِ وَتَوْكِيدِ مَعْنَى الْقَسَمِ الَّذِي
فِي أَخْذِ الْمِيثَاقِ وَكَسْرِهَا مُتَعَلِّقَةٌ بِأَخَذَ وَمَا مَوْصُولَةٌ عَلَى الْوَجْهَيْنِ أَيْ لَلَّذِي ﴿اٰتَيْتُكُمْ﴾ إِيَّاهُ، وَفِي قِرَاءَةٍ
{آتَيْنَاكُمْ} ﴿مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ﴾ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ وَهُوَ
مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿لَتُؤْمِنُنَّ بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهُ﴾ جَوَابُ الْقَسَمِ إِنْ أَدْرَكْتُمُوهُ وَأُمَمُهُمْ تَبَعٌ لَهُمْ فِي ذٰلِكَ
﴿قَالَ﴾ تَعَالَى لَهُمْ ﴿ءَاَقْرَرْتُمْ﴾ بِذٰلِكَ ﴿وَاَخَذْتُمْ﴾ قَبِلْتُمْ ﴿عَلٰى ذٰلِكُمْ اِصْرِي﴾ عَهْدِي ﴿قَالُوا اَقْرَرْنَا قَالَ
فَاشْهَدُوا﴾ عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَأَتْبَاعِكُمْ بِذٰلِكَ ﴿وَاَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾﴾ عَلَيْكُمْ وَعَلَيْهِمْ ﴿فَمَنْ
تَوَلّٰى﴾ أَعْرَضَ ﴿بَعْدَ ذٰلِكَ﴾ الْمِيثَاقِ ﴿فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾﴾ ﴿اَفَغَيْرَ دِينِ اللهِ يَبْغُونَ﴾
بِالْيَاءِ أَيِ الْمُتَوَلُّونَ وَالتَّاءِ ﴿وَلَهُ اَسْلَمَ﴾ اِنْقَادَ ﴿مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا﴾ بِلَا إِبَاءٍ ﴿وَكَرْهًا﴾
بِالسَّيْفِ وَمُعَايَنَةِ مَا يُلْجِئُ إِلَيْهِ ﴿وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ [يُرْجَعُونَ] وَالْهَمْزَةُ لِلْإِنْكَارِ

TÜRKÇE ANLAMI

78- **Ve şüphesiz onlardan,** yani kitap ehlinden **elbette bir fırka,** Ka'b b. el-Eşref gibi bir grup **da vardır ki, kitap ile dillerini eğer bükerler.** Hz. Peygamberin sıfatı ve benzeri indirilen şeylerde, kendi değiştirdiklerini okumak suretiyle dillerini eğip bükerler. **Onu,** yani o değiştirdiklerini Allah'ın indirmiş olduğu **kitaptan sanasınız diye. Halbuki o kitaptan değildir. Ve derler ki, "O Allah katındandır." Halbuki, o Allah katından değildir. Ve onlar,** kendilerinin yalancı olduklarını **bildikleri halde Allah'a karşı yalan söylerler.**

Necran Hıristiyanları, kendisini rab edinmelerini emreden kişinin İsa olduğunu söylediklerinde; bir de bazı Müslümanlar Hz. Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) secde etmek istediklerinde şu ayet indi:

79- **Hiçbir beşer için** (mümkün) **olmaz,** yaraşmaz **ki, Allah ona kitap, hüküm,** şeriatı anlayış **ve peygamberlik versin de sonra o insanlara, "Allah'a değil, bana kul olunuz," deyiversin. Fakat, "Kitabı bilmeniz**[1] **ve ders alıp vermeniz** sebebiyle **Rabbanîler,**[2] rabbe mensup, ilmiyle amel eden -zira onu öğrenmenin ve ders alıp-vermenin faydası amel etmenizdir- alimler **olunuz,"**der.

80- **Ve size,** Sâbilerin melekleri, Yahudilerin Üzeyri, ve Hıristiyanların da İsa'yı edindiği gibi **"Melekleri ve peygamberleri rabler edininiz,"diye de emretmez.**[3] **Siz müslüman olduktan sonra hiç size küfür ile emreder mi?** Kesinlikle bu ona yaraşmaz.

81- Yâd et! **O vakit ki, Allah "And olsun size** kendisini **vermiş olduğum**[4] **şey**[5] **olan kitap ve hikmete ki; sonra sizinle birlikte olan** kitabı ve hikmeti **doğrulayıcı olarak** Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) **Peygamber gelecek ve** kendisine eriştiğiniz takdirde **siz O'na elbette imân ve yardım edeceksiniz"**[6] **diye peygamberlerden bir söz,** onlardan bir ahit **almıştı.** Allah teala **dedi ki,** "Bunu **ikrar ettiniz mi? Ve bunun üzerine benim o ahdimi** alıp kabul eyle**diniz mi?"Onlar da, "İkrar ettik,"dediler. (Cenâb-ı Hak da) Dedi ki: "Öyleyse** kendinize ve size tabi olanlara bununla **şahitlikte bulunun, ben de sizinle beraber** sizin ve size tabi olanların üzerine **şahit olanlardanım."**

---

[1] تعلمون kelimesi tahfif ile şeddesiz olarak (تَعْلَمُونَ şeklinde) ve de şeddeli olarak (تُعَلِّمُونَ şeklinde) okunmuştur.

[2] Nispet edildiği şeyi tazim için elif ve nun ziyade edilerek okunmuştur.

[3] Bu kelime istinaf olarak merfu ile okunmuştur. Bu okunuşta ayetin anlamı "Allah size melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi emretmez" şeklindedir. يَقُولَ kelimesi üzerine atıfla da mensup olarak okunmuştur. Bu durumda da ayetin anlamı "(Kendisine kitap, hüküm ve de peygamberlik verilen hiçbir beşere...) Melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi emretmesi de yaraşmaz" şeklinde olur. (Celaleyn tefsirinde birinci kıraat tercih edildiğinden, tercümede buna göre anlam verilmiştir. Okuduğumuz kıraate uygun olan anlam ikinci anlamdır. Mütercim)

[4] Bir kıraatte ise آتَيْنَاكُمْ [لَمَا] şeklinde okunmuştur.

[5] لَمَا kelimesindeki ل harfi ibtida için olduğundan ve de misakın alınmasındaki yemin anlamını tekit edişinden dolayı fetha ile okunmuştur. Yine bu ل harfi, أَخَذَ fiiline taalluk ederek, kesre ile de okunmuştur. ما ise her iki okunuşta da لِلَّذِي anlamında mevsuledir.

[6] Bu cümle kasemin cevabıdır. Bu peygamberlerin ümmetleri de bu konuda kendilerine tabidir.

82- **Artık bundan,** bu misaktan **sonra kimler yüz çevirir**ip kaçınır**sa işte fâsık kimseler onlardır.**

83- **Artık** bu yüz çevirenler **Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar**[1]**? Halbuki O'na göklerde olanlar da, yerde olanlar da** kaçınmaksızın **isteyerek ve** kılıç ve de ona itaat etmeye zorlayan şeyi görmek suretiyle **istemeyerek teslim olmuş,** boyun eğmiş**lerdir. Ve yalnız O'na döndürüleceksiniz.**[2]

KELİME ANLAMI

78- وَإِنَّ مِنْهُمْ **Şüphesiz onlardan vardır** أَيْ أَهْلِ الْكِتَابِ Yani Kitap ehlinden لَفَرِيقًا **Elbette bir fırka ki** طَائِفَةٌ Bir taife ki (Kim gibi?) كَكَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ Kab b. el-Eşref gibi يَلْوُونَ **Eğip bükerler** (Neyi?) أَلْسِنَتَهُمْ **Dillerini** (Neyle?) بِالْكِتَابِ **Kitap ile** أَيْ يَعْطِفُونَهَا Onu eğer bükerler (Neyle?) بِقِرَاءَتِهِ Onu okumakla (Neden eğer-bükerler?) عَنِ الْمُنَزَّلِ İndirilenden (Neye?) إِلَى مَا حَرَّفُوهُ Değiştirdiklerine (O değiştirdikleri şey de nedendir?) مِنْ نَعْتِ النَّبِيِّ Hz. Peygamberin sıfatı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Daha?) وَنَحْوِهِ Ve de onun benzeri (**Niçin dillerini eğip-bükerler?**) لِتَحْسَبُوهُ **Onu sanasınız diye** أَيِ الْمُحَرَّفَ Yani değiştirileni (**Neden sanasınız diye?**) مِنَ الْكِتَابِ **Kitaptan** الَّذِي Öyle kitap ki أَنْزَلَهُ Onu indirdi (Kim?) اَللّٰهُ Allah وَمَا هُوَ **Halbuki o değildir** (Neden değildir?) مِنَ الْكِتَابِ **Kitaptan** وَيَقُولُونَ **Ve de derler** هُوَ **O** (Nedir?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ **Allah katındandır** وَمَا هُوَ **Halbuki o değildir** (Nereden?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ **Allah katından** وَيَقُولُونَ **Ve de söylerler** (Kim üzerine?) عَلَى اللّٰهِ **Allah üzerine** (Neyi söylerler?) اَلْكَذِبَ **Yalanı** وَهُمْ **Halbuki onlar** يَعْلَمُونَ **Biliyorlar** أَنَّهُمْ Ki onlar (Nedirler?) كَاذِبُونَ Yalancılardır

79- وَنَزَلَ Ve indi (Ne vakit?) لَمَّا قَالَ Ne zaman ki dedi (Kim?) نَصَارَى نَجْرَانَ Necran Hıristiyanları إِنَّ عِيسَى Şüphesiz ki İsa أَمَرَهُمْ Onlara emretti (Neyi?) أَنْ يَتَّخِذُوهُ Onu edinmelerini (Ne edinmelerini?) رَبًّا Rab وَلَمَّا طَلَبَ Ve de ne zaman ki istedi (Kim?) بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ Bazı Müslümanlar (Neyi?) السُّجُودَ Secde etmeyi (Kime?) لَهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) مَا كَانَ **(Mümkün) Olmadı** يَنْبَغِي Yaraşmaz (Kim için?) لِبَشَرٍ **Hiçbir beşer için** (Ne olmadı?) أَنْ يُؤْتِيَهُ **Ona vermesi** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** (Daha neyi?) وَالْحُكْمَ **Ve de hükmü** أَيِ الْفَهْمَ لِلشَّرِيعَةِ Yani şeriatı anlamayı (Daha neyi?) وَالنُّبُوَّةَ

[1] يبغون kelimesi ي harfi ile ve de (تبغون şeklinde) ت harfi ile okunmuştur.
[2] Bu kelime hem (ترجعون şeklinde) ت harfi ile, hem de (يرجعون şeklinde okuduğumuz kıraate uygun olarak) ي harfi ile okunmuştur. Buradaki hemze de inkar içindir.

Ve de peygamberliği ثُمَّ يَقُولَ **Sonra da demesi (mümkün) olmaz** (Kime demesi?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** كُونُوا **Olun** (Ne olun?) عِبَاداً **Kullar** (Kim için?) لِي **Benim için** (Ben ne olduğum halde?) مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka olduğum halde** وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** يَقُولُ Der كُونُوا **Olun** (Ne olun?) رَبَّانِيِّينَ **Rabbâniler** عُلَمَاءَ عَامِلِينَ Amel eden alimler olunuz (Ne olduğunuz halde?) مَنْسُوبِينَ إِلَى الرَّبِّ Rabbe mensup olduğunuz halde (Bu ne şekilde böyle bir kelime oldu?) بِزِيَادَةِ أَلِفٍ وَنُونٍ تَفْخِيمًا Tefhim için elif ve nun ziyadesiyle (Ne sebebiyle Rabbaniler olunuz?) بِمَا كُنْتُمْ **Olmanız sebebiyle** (Ne olmanız?) تَعْلَمُونَ **Biliyor** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّخْفِيفِ Tahfif ile/Şeddesiz olarak (talemûne şeklinde) (Daha?) وَالتَّشْدِيدِ Ve de şeddeli olarak (Tuallimûne şeklinde) (Neyi biliyor olmanız?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** (Daha ne sebebiyle?) وَبِمَا كُنْتُمْ **Ve olmanız sebebiyle** (Ne olmanız sebebiyle?) تَدْرُسُونَ **Ders alıp-veriyor** أَيْ بِسَبَبِ ذٰلِكَ Yani bu sebeple فَإِنَّ فَائِدَتَهُ Zira öğrenmenin ve ders alıp vermenin faydası (Nedir?) أَنْ تَعْمَلُوا Amel etmenizdir

80- وَلَا يَأْمُرَكُمْ **Ve size de emretmez** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالرَّفْعِ Raf ile (Nasıl?) اِسْتِئْنَافًا İstinaf olarak أَيِ اللهُ Yani Allah emretmez (Daha ne ile okundu?) وَالنَّصْبِ Nasb ile (Nasıl?) عَطْفًا Atıf olarak (Ne üzerine?) عَلَى يَقُولَ Yakûle kelimesi üzerine أَيِ الْبَشَرُ Yani Hiçbir beşerin emretmesi...mümkün olmaz (Ne ile?) أَنْ تَتَّخِذُوا **Edinmenizle** (Kimi?) اَلْمَلٰئِكَةَ **Melekleri** (Daha?) وَالنَّبِيِّينَ **Ve de peygamberleri** (Ne edinmenizle?) أَرْبَابًا **Rabler** (Ne gibi?) كَمَا اتَّخَذَتْ Edindiği gibi (Kim?) اَلصَّابِئَةُ Sabiler (Kimi?) اَلْمَلَائِكَةَ Melekler (Daha kim?) وَالْيَهُودُ Ve de Yahudiler (Kimi?) عُزَيْرًا Uzeyri (Daha kim?) وَالنَّصَارَى Ve de Hıristiyanlar (Kimi?) عِيسَى İsa'yı أَيَأْمُرُكُمْ **Sizi emreder mi?** (Neyle?) بِالْكُفْرِ **Küfürle** (Neden sonra?) بَعْدَ إِذْ **O vakitten sonra ki** أَنْتُمْ **Siz** (Nesiniz?) مُسْلِمُونَ **Müslümanlarsınız** لَا يَنْبَغِي Yaraşmaz (Kime?) لَهُ Ona (Ne?) هٰذَا Bu

81- وَ اذْكُرْ **Ve** Yâd et **o vakit ki** إِذْ حِينَ O anı ki أَخَذَ **Almıştı** (Kim?) اَللهُ **Allah** (Neyi?) مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ **Peygamberlerin sözünü** عَهْدَهُمْ Onların ahdini لَمَا **Andolsun o şey ki** (Bu kelime ne ile okundu?) بِفَتْحِ اللَّامِ Lam harfinin fethasıyla (Niçin böyle okundu?) لِلْاِبْتِدَاءِ İbtidadan dolayı (Daha niçin?) وَتَوْكِيدِ مَعْنَى الْقَسَمِ Ve kasem manasının tekit için اَلَّذِي Öyle kasem manası ki (Nerededir?) فِي أَخْذِ الْمِيثَاقِ Misakın alınmasındadır (Daha ne ile okundu?) وَكَسْرِهَا Ve de lamın kesresiyle (Nedir bu kelime?) مُتَعَلِّقَةٌ Taalluk edicidir (Neye?) بِأَخَذَ

Ahaze fiiline وَمَا Ma ise (Nedir?) مَوْصُولَةٌ Mevsuledir (Ne üzerine?) عَلَى الْوَجْهَيْنِ Her iki vecih üzerine de أَيْ لَلَّذِي Yani o şey ki اٰتَيْتُكُمْ **Size verdim** (Neyi?) إِيَّاهُ O şeyi وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise (okundu) آتَيْنَاكُمْ Âteynâkum şeklinde (Nedir o verdiğimiz şey de?) مِنْ كِتَابٍ **Kitap** (Daha?) وَحِكْمَةٍ **Ve de hikmet** ثُمَّ جَآءَكُمْ **Sonra da size geldi** (Kim?) رَسُولٌ **Bir peygamber** (Öyle peygamber ki) مُصَدِّقٌ **Doğrulayıcı** (Neyi?) لِمَا **O şeyi ki** مَعَكُمْ **Sizinle beraberdir** (Nedir o sizinle beraber olan?) مِنَ الْكِتَابِ Kitap وَالْحِكْمَةِ Ve de hikmet وَهُوَ O kişi (Kimdir?) مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhammet'tir (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) لَتُؤْمِنُنَّ **Elbette iman edeceksiniz** (Kime?) بِهِ **Ona** (Daha?) وَلَتَنْصُرُنَّهُ **Ve de ona yardım edeceksiniz** (Bu nedir?) جَوَابُ الْقَسَمِ Kasemin cevabıdır (Ne vakit ona iman edecek ve de yardım edeceksiniz?) إِنْ أَدْرَكْتُمُوهُ Eğer ona erişirsiniz وَأُمَمُهُمْ Onların ümmetleri de (Nedir?) تَبَعٌ Tabidir (Kime?) لَهُمْ Onlara (Nerede?) فِي ذٰلِكَ Bu konuda قَالَ **Dedi** (Kim?) تَعَالَى Allah teala (Kime dedi?) لَهُمْ Onlara أَأَقْرَرْتُمْ **İkrar ettiniz mi?** (Neyi?) بِذٰلِكَ Bunu (Daha?) وَأَخَذْتُمْ **Ve de aldınız mı?** قَبِلْتُمْ Kabul ettiniz mi (Ne üzerine?) عَلَى ذٰلِكُمْ **Bunun üzerine size** (Neyi aldınız mı?) اِصْرِي **Benim sözümü** عَهْدِي Ahdimi قَالُوا **Dediler ki** أَقْرَرْنَا **Biz ikrar ettik** قَالَ **Dedi ki** فَاشْهَدُوا **Öyleyse şahit olun** (Kim üzerine?) عَلَى أَنْفُسِكُمْ Kendiniz üzerine (Daha?) وَأَتْبَاعِكُمْ Ve de tabileriniz üzerine (Neyle?) بِذٰلِكَ Bununla وَأَنَا **Ve ben de** (Kimle birlikte?) مَعَكُمْ **Sizinle birlikte** (Neyim?) مِنَ الشَّاهِدِينَ **Şahitlerdenim** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize (Daha?) وَعَلَيْهِمْ Ve de onlar üzerine

82- فَمَنْ **Ve her kim de** تَوَلَّى **Yüz çevirirse** أَعْرَضَ Kaçınırsa (Ne vakit?) بَعْدَ ذٰلِكَ **Bundan sonra** الْمِيثَاقِ Bu misaktan sonra فَأُولٰئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) هُمُ الْفَاسِقُونَ **Onlar fasıklardır**

83- أَفَغَيْرَ دِينِ اللهِ **Allah'ın dininden başkasını mı?** يَبْغُونَ **Arıyorlar** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْيَاءِ Ye ile أَيِ الْمُتَوَلُّونَ Yani yüz çevirenler (Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar?) (Daha ne ile okundu?) وَالتَّاءِ Ve de te ile وَلَهُ **Halbuki yalnız ona** أَسْلَمَ **Teslim oldu** اِنْقَادَ Boyun eğdi (Kim?) مَنْ **O kimseler ki** (Neredir?) فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerde** (Daha?) وَالْأَرْضِ **Ve de yerde** (Nasıl?) طَوْعاً **İsteyerek** بِلَا إِبَاءٍ Kaçınmayarak (Daha?) وَكَرْهاً **Ve de istemeyerek** (Neyle?) بِالسَّيْفِ Kılıçla (Daha?) وَمُعَايَنَةِ مَا يُلْجِئُ إِلَيْهِ Ve Allah'a itaat etmeye zorlayan şeyi görmekle وَإِلَيْهِ **Ve de yalnız ona** تُرْجَعُونَ **Döndürüleceksiniz** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّاءِ Te ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve de ya ile وَالْهَمْزَةُ Hemze ise (Nedir?) لِلْإِنْكَارِ İnkar içindir

﴿قُلْ﴾ لَهُمْ يَا مُحَمَّدُ ﴿اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ عَلٰى اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْاَسْبَاطِ﴾ أَوْلَادِهِ ﴿وَمَآ اُوتِيَ مُوسٰى وَعِيسٰى وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ﴾
بِالتَّصْدِيقِ وَالتَّكْذِيبِ ﴿وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ (٨٤)﴾ مُخْلِصُونَ فِي الْعِبَادَةِ. وَنَزَلَ فِيمَنِ ارْتَدَّ وَلَحِقَ بِالْكُفَّارِ:
﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ (٨٥)﴾ لِمَصِيرِهِ اِلَى النَّارِ
الْمُؤَبَّدَةِ عَلَيْهِ ﴿كَيْفَ﴾ أَيْ لَا ﴿يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا﴾ أَيْ وَشَهَادَتِهِمْ
﴿اَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَ﴾ قَدْ ﴿جَآءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ﴾ اَلْحُجَجُ الظَّاهِرَاتُ عَلٰى صِدْقِ النَّبِيِّ ﴿وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (٨٦)﴾ أَيِ الْكَافِرِينَ ﴿اُولٰٓئِكَ جَزَآؤُهُمْ اَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ
اَجْمَعِينَ (٨٧)﴾ ﴿خَالِدِينَ فِيهَا﴾ أَيِ اللَّعْنَةِ أَوِ النَّارِ الْمَدْلُولِ بِهَا عَلَيْهَا ﴿لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ (٨٨)﴾ يُمْهَلُونَ ﴿اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوا﴾ عَمَلَهُمْ ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ﴾
لَهُمْ ﴿رَحِيمٌ (٨٩)﴾ بِهِمْ. وَنَزَلَ فِي الْيَهُودِ ﴿اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ بِعِيسٰى ﴿بَعْدَ إِيمَانِهِمْ﴾ بِمُوسٰى
﴿ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا﴾ بِمُحَمَّدٍ ﴿لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ﴾ إِذَا غَرْغَرُوا أَوْ مَاتُوا كُفَّارًا ﴿وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الضَّآلُّونَ (٩٠)﴾
﴿اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ اَحَدِهِمْ مِلْءُ الْاَرْضِ﴾ مِقْدَارُ مَا يَمْلَؤُهَا
﴿ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدٰى بِهِ﴾ أُدْخِلَ الْفَاءُ فِي خَبَرِ إِنَّ لِشِبْهِ الَّذِينَ بِالشَّرْطِ وَإِيذَانًا بِتَسَبُّبِ عَدَمِ الْقَبُولِ عَنِ الْمَوْتِ
عَلَى الْكُفْرِ ﴿اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ﴾ مُؤْلِمٌ ﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ (٩١)﴾ مَانِعِينَ مِنْهُ

TÜRKÇE ANLAMI

84- Ey Muhammed! Onlara **de ki: "Biz Allah'a, ve bize indirilene ve İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına,** çocuklarına **indirilmiş olana ve Mûsa'ya, İsâ'ya ve peygamberlere Rableri tarafından verilmiş olanlara imân ettik, onlardan hiçbirinin arasını,** kimini doğrulamak, kimini ise yalanlamak suretiyle **ayırmayız. Ve biz ona teslim olanlarız"**İbadet konusunda ona karşı ihlas sahibi olanlarız.

Dinden dönüp, kafirlere katılan kimseler hakkında şu ayetler inmiştir:

85- **Ve her kim İslâm'dan başka bir din ararsa elbette ondan kabul edilmez ve o** kendisi üzerine ebedileştirilmiş olan ateşe gireceği için **ahirette hüsrâna uğramışlardan olur.**

86- **İmân etmelerinden, resûlün hak olduğuna şahitlik ettikten,** yani şahadetlerinden **sonra ve** elbette **kendilerine** Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) doğruluğuna dair **açık deliller,** zahir hüccetler **gelmiş olduğu halde kâfir olan bir kavmi Allah nasıl hidâyete erdirir?** Yani asla hidayete erdirmez. **Halbuki, Allah zalim** olan kafirl**er gürûhunu hidâyete erdirmez.**

87- **İşte onların cezaları, Allah'ın ve meleklerin ve bütün insanların lânetinin muhakkak onların üzerine olmasıdır.**

88- **(Onlar) Bunun,** lanetin veya lanetin delalet etmiş olduğu ateşin **içinde ebedi olarak kalıcılardır. Onlardan azap hafifletilmez ve onlara bakılmaz,** mühlet verilmez.

89- **Ancak o kimseler hariç ki, bundan sonra tevbe ettiler ve** amellerini **ıslah ettiler. Çünkü Allah şüphe yok ki** onları **fazlaca bağışlayandır** ve onlara karşı **fazlaca merhametlidir.**

Yahudiler hakkında şu ayetler inmiştir:

90- **Muhakkak o kimseler ki,** Musa'ya olan **imânlarından sonra** İsa'yı **inkar ettiler, sonra da** Hz. Muhammed('i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) inkar etmek)le **küfür olarak arttılar, artık** canları boğazlarına dayandığında veya böyle kafir olarak öldüklerinde **onların tövbeleri elbette kabul olunmayacaktır. İşte sapık olanlar, onlardır.**

91- **Şüphesiz o kimseler ki, kâfir oldular ve Kâfirler olarak öldüler, artık onların hiçbirinden yeryüzü dolusu,** yeri dolduracak kadar **altın feda edecek olsa elbette bu sebeple kabul edilmeyecektir.**[1] **İşte onlar için can yakıcı,** elem verici **bir azap vardır. Ve onlar için** azabı onlardan engelleyecek **yardımcılardan, bir kimse yoktur.**

KELİME ANLAMI

84- قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammet! آمَنَّا **Biz iman ettik** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha neye?) وَمَآ **O şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kim üzerine?) عَلَيْنَا **Bizim üzerimize** (Daha neye?) وَمَآ **Ve o şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kim üzerine?) عَلَى إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in üzerine** (Daha kimin üzerine indirildi?) وَإِسْمٰعِيلَ **Ve de İsmail'in** (Daha kimin üzerine?) وَإِسْحٰقَ **Ve de İshak'ın** (Daha kimin üzerine?) وَيَعْقُوبَ **Ve de Yakup'un** (Daha kimin üzerine?) وَالْأَسْبَاطِ **Ve de torunlarının** أَوْلَادِهِ Çocuklarının üzerine (Daha neye iman ettik?) وَمَآ **Ve o şeye ki** أُوتِيَ **Verildi** (Kim?) مُوسٰى **Musa** (Daha kim verildi?) وَعِيسٰى **Ve de İsa** (Daha kim verildi?) وَالنَّبِيُّونَ **Ve de peygamberler** (Kim tarafından verildi?) مِنْ رَبِّهِمْ **Rableri tarafından** لَا نُفَرِّقُ **Biz ayırmayız** (Neyi?)

---

[1] إِنَّ nin haberine ف dahil olması اَلَّذِينَ nin şarta benzemesi ve de tövbelerinin kabul edilmeyişine onların küfür üzere ölmelerinin sebep olduğunu bildirmek içindir.

بِالتَّصْدِيقِ وَالتَّكْذِيبِ (Nasıl ayırmayız?) **بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ Onlardan hiç birinin arasını** (Kimisini) doğrulayıp (kimisini) yalanlamakla **وَنَحْنُ Ve de biz لَهُ Ona** (Neyiz?) **مُسْلِمُونَ Teslim olanlarız** مُخْلِصُونَ İhlas sahibi olanlarız (Ne konuda?) فِي الْعِبَادَةِ İbadet konusunda

85- وَنَزَلَ Ve de indi (Ne hakkında?) فِيمَنْ O kimse hakkında ki اِرْتَدَّ Dinden döndü (Daha?) وَلَحِقَ Ve de katıldı (Kime?) بِالْكُفَّارِ Kafirlere: **وَمَنْ يَبْتَغِ Ve her kim de ararsa** (Neden başka?) **غَيْرَ الإِسْلاَمِ İslam'dan başka** (Neyi ararsa?) **دِينًا Bir din فَلَنْ يُقْبَلَ Asla kabul edilmeyecektir** (Kimden?) **مِنْهُ Ondan وَهُوَ Ve de o** (Nerede?) **فِي الْاٰخِرَةِ Ahirette** (Nedir?) **مِنَ الْخَاسِرِينَ Hüsrana uğrayanlardandır** (Niçin?) لِمَصِيرِهِ Varacağı için (Nereye?) إِلَى النَّارِ Ateşe (Öyle ateş ki) اَلْمُؤَبَّدَةِ Ebedileştirilmiş (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine

86- **كَيْفَ Nasıl?** أَيْ لاَ Yani olmaz! **يَهْدِي Doğru yola eriştirir** (Kim?) **اَللّٰهُ Allah** (Kimi?) **قَوْمًا Bir kavmi ki كَفَرُوا Kafir oldular** (Ne vakit?) **بَعْدَ اِيمَانِهِمْ İmanlarından sonra** (Daha neden sonra?) **وَشَهِدُوا Ve de şahit olduktan sonra** أَيْ وَشَهَادَتِهِمْ Yani şahadetlerinden sonra (Neye şahit olduktan sonra?) **اَنَّ الرَّسُولَ Şüphesiz ki Resul** (Nedir?) **حَقٌّ Haktır وَ قَدْ جَاءَهُمْ Halbuki** elbette **onlara gelmişti** (Ne?) **اَلْبَيِّنَاتُ Beyyineler** اَلْحُجَجُ الظَّاهِرَاتُ Apaçık deliller (Ne üzerine deliller?) عَلَى صِدْقِ النَّبِيِّ Hz. Peygamberin doğruluğu üzerine **وَاللّٰهُ Allah لاَ يَهْدِي Doğru yola eriştirmez** (Kimi?) **اَلْقَوْمَ Bir kavmi ki اَلظَّالِمِينَ Zalimlerdir** أَيِ الْكَافِرِينَ Yani kafirleri (doğru yola eriştirmez)

87- **اُولٰئِكَ İşte onlar جَزَآؤُهُمْ Onların cezaları** (Nedir?) **اَنَّ عَلَيْهِمْ Şüphesiz onların üzerinedir** (Ne?) **لَعْنَةَ اللّٰهِ Allah'ın laneti** (Daha kimin laneti?) **وَالْمَلٰئِكَةِ Ve de Meleklerin** (Daha kimin?) **وَالنَّاسِ Ve de İnsanların اَجْمَعِينَ Hepsinin** (Onlar ne oldukları halde?)

88- **خَالِدِينَ Ebedi kalıcı oldukları halde** (Nerede?) **فِيهَا Orada** أَيِ اللَّعْنَةِ Yani lanetin içinde أَوِ النَّارِ Ya da ateşin için de (Öyle ateş ki) اَلْمَدْلُولِ Delalet olunan (Neyle?) بِهَا O lanetle (Ne üzerine?) عَلَيْهَا O ateş üzerine **لاَيُخَفَّفُ Hafifletilmez** (Kimden?) عَنْهُمْ

Onlardan (Ne?) ٱلْعَذَابُ **Azap** (Daha?) وَلَا هُمْ **Ve onlar olmazlar da** يُنْظَرُونَ **Nazar olunuyorlar** يُمْهَلُونَ Mühlet veriliyorlar

89- اِلَّا الَّذِينَ **Ancak o kimseler hariç ki** تَابُوا **Tövbe ettiler** (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ **Bundan sonra** (Daha?) وَاَصْلَحُوا **Ve de ıslah ettiler** (Neyi?) عَمَلَهُمْ Amellerini فَاِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Fazlaca mağfiret edendir** (Kimi?) لَهُمْ Onları (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Fazlaca merhamet edendir** (Kime?) بِهِمْ Onlara

90- وَنَزَلَ Ve indi (Kim hakkında?) فِي الْيَهُودِ Yahudiler hakkında اِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** كَفَرُوا **İnkar ettiler** (Kimi?) بِعِيسَى İsa'yı (Ne vakit?) بَعْدَ اِيمَانِهِمْ **İnanmalarından sonra** (Kime?) بِمُوسَى Musa'ya ثُمَّ ازْدَادُوا **Sonra arttılar** (Ne yönden?) كُفْرًا **Küfür/inkar olarak** (Kimi inkar?) بِمُحَمَّدٍ Muhammed'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) لَنْ تُقْبَلَ **Asla kabul edilmeyecektir** (Ne?) تَوْبَتُهُمْ **Onların tövbesi** (Ne vakit?) إِذَا غَرْغَرُوا Can boğaza dayandığında أَوْ مَاتُوا Ya da öldüklerinde (Ne oldukları halde?) كُفَّارًا Halbuki onlar kafirlerdir وَأُولٰئِكَ **Ve işte onlar** (Nedir?) هُمُ الضَّآلُّونَ **Onlar sapıklardır**

91- اِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Daha?) وَمَاتُوا **Ve de öldüler** (Ne oldukları halde?) وَهُمْ كُفَّارٌ **Halbuki onlar kafirlerdir** فَلَنْ يُقْبَلَ **Asla kabul edilmeyecektir** (Kimden?) مِنْ اَحَدِهِمْ **Onların hiç birinden** (Ne?) مِلْءُ الْاَرْضِ **Yeryüzü dolusu** مِقْدَارُ مَا يَمْلَؤُهَا O yeryüzünü dolduracak miktar (Ne yönden?) ذَهَبًا **Altın olarak** وَلَوِ افْتَدٰى **Velev ki fidye verse bile** (Neyle?) بِهِ **Onunla** أُدْخِلَ Dahil edildi (Ne?) اَلْفَاءُ Fe harfi (Nereye?) فِي خَبَرِ إِنَّ İnne'nin haberinde (Niçin?) لِشِبْهِ الَّذِينَ بِالشَّرْطِ Ellezine'nin şarta benzeyişinden dolayı (Daha niçin?) وَإِيذَانًا Ve de duyurmak için (Neyi?) بِتَسَبُّبِ عَدَمِ الْقَبُولِ Kabul olunmamasına sebep oluşunu (Neyin?) عَنِ الْمَوْتِ عَلَى الْكُفْرِ Küfür üzerine ölmenin أُولٰئِكَ **İşte onlar** لَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** اَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici وَمَا لَهُمْ **Ve onlar için yoktur da** (Ne?) مِنْ نَاصِرِينَ **Hiçbir yardımcı** مَانِعِينَ Engelleyiciler (Neden?) مِنْهُ O azaptan

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ﴾ أَيْ ثَوَابَهُ وَهُوَ الْجَنَّةُ ﴿حَتّٰى تُنْفِقُوا﴾ تَصَدَّقُوا ﴿مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ مِنْ أَمْوَالِكُمْ
﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ (٩٢)﴾ فَيُجَازِي عَلَيْهِ وَنَزَلَ لَمَّا قَالَ الْيَهُودُ: إِنَّكَ تَزْعُمُ أَنَّكَ
عَلَى مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَكَانَ لَا يَأْكُلُ لُحُومَ الْإِبِلِ وَأَلْبَانَهَا: ﴿كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا﴾ حَلَالًا ﴿لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ
إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَآئِيلُ﴾ يَعْقُوبُ ﴿عَلٰى نَفْسِهِ﴾ وَهُوَ الْإِبِلُ لَمَّا حَصَلَ لَهُ عِرْقُ النَّسَا بِالْفَتْحِ وَالْقَصْرِ فَنَذَرَ
إِنْ شُفِيَ لَا يَأْكُلُهَا فَحُرِّمَ عَلَيْهِمْ ﴿مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرٰيةُ﴾ وَذٰلِكَ بَعْدَ إِبْرَاهِيمَ وَلَمْ تَكُنْ عَلَى عَهْدِهِ
حَرَامًا كَمَا زَعَمُوا ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿فَأْتُوا بِالتَّوْرٰيةِ فَاتْلُوهَآ﴾ لِيَتَبَيَّنَ صِدْقُ قَوْلِكُمْ ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (٩٣)﴾
فِيهِ فَبُهِتُوا وَلَمْ يَأْتُوا بِهَا قَالَ تَعَالَى: ﴿فَمَنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ﴾ أَيْ ظُهُورِ الْحُجَّةِ
بِأَنَّ التَّحْرِيمَ إِنَّمَا كَانَ مِنْ جِهَةِ يَعْقُوبَ لَا عَلَى عَهْدِ إِبْرَاهِيمَ ﴿فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (٩٤)﴾ الْمُتَجَاوِزُونَ
الْحَقَّ إِلَى الْبَاطِلِ ﴿قُلْ صَدَقَ اللّٰهُ﴾ فِي هٰذَا كَجَمِيعِ مَا أَخْبَرَ بِهِ ﴿فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرٰهِيمَ﴾ الَّتِي أَنَا عَلَيْهَا
﴿حَنِيفًا﴾ مَائِلًا عَنْ كُلِّ دِينٍ إِلَى الْإِسْلَامِ ﴿وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (٩٥)﴾ وَنَزَلَ لَمَّا قَالُوا قِبْلَتُنَا قَبْلَ
قِبْلَتِكُمْ ﴿إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ﴾ مُتَعَبَّدًا ﴿لِلنَّاسِ﴾ فِي الْأَرْضِ ﴿لَلَّذِي بِبَكَّةَ﴾ بِالْبَاءِ لُغَةٌ فِي مَكَّةَ
سُمِّيَتْ بِذٰلِكَ لِأَنَّهَا تَبُكُّ أَعْنَاقَ الْجَبَابِرَةِ أَيْ تَدُقُّهَا، بَنَاهُ الْمَلَائِكَةُ قَبْلَ خَلْقِ آدَمَ وَوُضِعَ بَعْدَهُ الْأَقْصَى
وَبَيْنَهُمَا أَرْبَعُونَ سَنَةً كَمَا فِي حَدِيثِ الصَّحِيحَيْنِ وَفِي حَدِيثٍ" إِنَّهُ أَوَّلُ مَا ظَهَرَ عَلَى وَجْهِ الْمَاءِ عِنْدَ
خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ زُبْدَةً بَيْضَاءَ فَدُحِيَتِ الْأَرْضُ مِنْ تَحْتِهِ" ﴿مُبَارَكًا﴾ حَالٌ مِنَ الَّذِي أَيْ ذَا بَرَكَةٍ
﴿وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ (٩٦)﴾ لِأَنَّهُ قِبْلَتُهُمْ ﴿فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ﴾ مِنْهَا ﴿مَقَامُ إِبْرٰهِيمَ﴾ أَيِ الْحَجَرُ الَّذِي
قَامَ عَلَيْهِ عِنْدَ بِنَاءِ الْبَيْتِ فَأَثَّرَ قَدَمَاهُ فِيهِ وَبَقِيَ إِلَى الْآنِ مَعَ تَطَاوُلِ الزَّمَانِ وَتَدَاوُلِ الْأَيْدِي عَلَيْهِ وَمِنْهَا
تَضْعِيفُ الْحَسَنَاتِ فِيهِ وَأَنَّ الطَّيْرَ لَا يَعْلُوهُ ﴿وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا﴾ لَا يُتَعَرَّضُ إِلَيْهِ بِقَتْلٍ أَوْ ظُلْمٍ أَوْ غَيْرِ ذٰلِكَ
﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ﴾ وَاجِبٌ بِكَسْرِ الْحَاءِ وَفَتْحِهَا لُغَتَانِ فِي مَصْدَرِ حَجَّ بِمَعْنَى قَصَدَ وَيُبْدَلُ
مِنَ النَّاسِ ﴿مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ طَرِيقًا فَسَّرَهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالزَّادِ وَالرَّاحِلَةِ رَوَاهُ الْحَاكِمُ
وَغَيْرُهُ ﴿وَمَنْ كَفَرَ﴾ بِاللّٰهِ أَوْ بِمَا فَرَضَهُ مِنَ الْحَجِّ ﴿فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (٩٧)﴾ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ
وَالْمَلَائِكَةِ وَعَنْ عِبَادَتِهِمْ ﴿قُلْ يَآ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّٰهِ﴾ الْقُرْآنِ ﴿وَاللّٰهُ شَهِيدٌ عَلٰى
مَا تَعْمَلُونَ (٩٨)﴾ فَيُجَازِيكُمْ عَلَيْهِ ﴿قُلْ يَآ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ﴾ تَصْرِفُونَ ﴿عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ﴾
أَيْ دِينِهِ ﴿مَنْ آمَنَ﴾ بِتَكْذِيبِكُمُ النَّبِيَّ وَكَتْمِ نَعْتِهِ ﴿تَبْغُونَهَا﴾ أَيْ تَطْلُبُونَ السَّبِيلَ ﴿عِوَجًا﴾ مَصْدَرٌ
بِمَعْنَى مُعْوَجَّةً أَيْ مَائِلَةً عَنِ الْحَقِّ ﴿وَأَنْتُمْ شُهَدَآءُ﴾ عَالِمُونَ بِأَنَّ الدِّينَ الْمَرْضِيَّ الْقَيِّمَ دِينُ الْإِسْلَامِ
كَمَا فِي كِتَابِكُمْ ﴿وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ (٩٩)﴾ مِنَ الْكُفْرِ وَالتَّكْذِيبِ وَإِنَّمَا يُؤَخِّرُكُمْ إِلَى وَقْتِكُمْ
لِيُجَازِيَكُمْ وَنَزَلَ لَمَّا مَرَّ بَعْضُ الْيَهُودِ عَلَى الْأَوْسِ وَالْخَزْرَجِ فَغَاظَهُ تَآلُفُهُمْ فَذَكَّرَهُمْ بِمَا كَانَ بَيْنَهُمْ فِي
الْجَاهِلِيَّةِ مِنَ الْفِتَنِ فَتَشَاجَرُوا وَكَادُوا يَقْتَتِلُونَ: ﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ (١٠٠)﴾

TÜRKÇE ANLAMI

92- **Sevdikleriniz** mallar**dan infak edinceye,** tasaddukta bulununcaya **kadar iyiliğ**in sevabı olan cennet**e eremezsiniz ve her ne şey infak ederseniz şüphe yok ki, Allah onu hakkıyla bilir** ve de karşılığını verir.

Yahudiler Hz. Peygamber efendimize "Sen İbrahim'in dinine tabi olduğunu söylüyorsun ama o deve eti ve sütünü asla kullanmazdı "dediklerinde şu ayetler indi:

93- **Bütün yiyecekler, Tevrat'ın inişinden**[1] **önce İsrail oğullarına helâl idi. İsrail'in,** Yakub'un siyatik[2] hastalığına tutulduktan sonra şifa bulursa yemeyeceğini nezredip, **kendi nefsine haram kıldığı şey** olan deve **hariç.** Onu kendisine haram kılmasından dolayı onun oğulları üzerine de haram kılınmıştı. Onlara **de ki: "Eğer** bu konuda **doğru kimseler iseniz Tevrat'ı getiriniz de onu okuyuveriniz."** bunun üzerine onlar kalakaldılar ve Tevrat'ı da getiremediler.

94- Allah teala dedi ki: **Bundan,** yani [Deve eti ve sütündeki] haram kılınışın Yakup tarafından olduğu, İbrahim'in zamanında böyle bir haram kılınışın bulunmadığına dair delil ortaya çıktıktan **sonra Allah'a kim yalan yere iftirada bulunursa işte onlar zalîmdirler,** hakkı aşıp, batıla varanlardır.

95- **De ki: "Allah** diğer haber verdiği şeylerin tümünde olduğu gibi, bunda da **doğru söyledi. Artık** benim üzerinde bulunmuş olduğum **Hanîf,** tüm dinlerden uzak olup, yalnız İslam'a meyledici **olan İbrahim milletine tâbi olunuz. Ve o asla müşriklerden olmamıştır"**

Yahudiler "Bizim kıblemiz, sizin kıblenizden öncedir" dediklerinde şu ayetler inmiştir:

96- **Şüphe yok ki, insanlar**ın ibadet etmesi **için** yeryüzünde **ilk yapılmış olan ev, Bekke'deki**[3] **o çok mübarek**[4], bereketli **ve âlemler için** onların kıblesi olduğundan **bir hidâyettir.** Buhari ve Müslim'deki bir rivayette geçtiğine göre: "***Mekke şehrini Melekler, daha Adem aleyhisselam yaratılmadan önce bina etmişlerdi. Ondan sonra Mescid-i aksa bina edilmiştir. İkisinin arasında ise kırk sene vardır.***" Yine bir hadiste: ***"Kabenin bulunduğu yer, yeryüzünün yaratılışı esnasında beyaz bir öz halinde ilk defa ortaya çıkan şey olup, yeryüzü de kendisinin altından döşenmiştir"***

---

[1] Tevrat'ın inişi İbrahim'den sonradır. Dolayısıyla iddia ettikleri gibi İbrahim'in zamanında deve eti ve sütü haram değildi.

[2] عِرْقُ النَّسَا şeklinde fethalı ن harfi ile ve de kasr ile okunur.

[3] Bu kelime "Mekke" isminde bir lügat olarak بَكَّةَ şeklinde ب harfi ile okundu. Mekke şehri zalimlerin boyunlarını dövüp-ezdiği (تَبُكُّ) için بَكَّةَ diye isimlenmiştir.

[4] اَلَّذِي den haldir.

97- **Onda açık alâmetler**den, **İbrahim'in makamı** olan; Kabeyi yaparken üzerinde durduğu ve aradan zaman uzun geçmesine ve de çok el değiştirmesine rağmen hâlâ iki ayağının izinin kaldığı taş **vardır.** Ayrıca orada iyiliklerin kat kat mükafatlandırılması ve de kuşlarını onun üzerinde uçamaması da bu ayetlerdendir. **Ve her kim ona girerse emîn olur,** öldürme, zulüm veya başka bir yolla kendisine ilişilmez. **Ve Allah için insanlar üzerine; onun yoluna gücü yeten kimseye**[1] **o evi haccetmek**[2] **vardır,** vaciptir. Hakim ve de başkalarının rivayetinde Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yolu binek ve azık olarak tefsir etmiştir. **Ve her kim** Allah'ı ya da farz kıldığı haccı **inkar ederse şüphe yok ki, Allah bütün âlemlerden,** insanlardan, cinlerden, Meleklerden ve de bunların ibadetlerinden **ganîdir.**

98- **De ki: "Ey ehl-i kitap! Ne için Allah'ın** Kuran **âyetlerini inkar ediyorsunuz? Halbuki Allah yaptıklarınıza hakkıyla şahittir** ve de sizi bunun üzerine cezalandıracaktır."

99- **De ki: "Ey ehl-i kitap! Niçin** hz. Peygamberi inkar etmek ve de onun sıfatını gizlemek suretiyle **imân edenleri Allah'ın yolu** olan din**inden; onu çarpık**[3] **olarak isteyerek, engelliyor,** çeviriyor**sunuz? Halbuki sizler şahitlersiniz,** sizin kitabınızda da olduğu gibi; razı olunan, dosdoğru dinin İslam dini olduğunu bilen kişilersiniz. **Allah da sizin** küfür ve yalanlamalarınız gibi **yaptıklarınızdan gâfil değildir"** Sizi (o belirlenmiş olan) vaktinize kadar ertelemesi ise, sadece size karşılık vermesi içindir.

Yahudiler; Evs ve Hazreç kabilelerinin yanından geçerken, bu iki kabile arasında gördükleri yakınlaşma ve dostluk kendilerini epey kızdırmıştı. Bundan dolayı da onlara cahiliyye devrinde aralarında meydana gelen fitneleri hatırlattılar. Bu iki kabile birdenbire tartışmaya başladı. O kadar ki; az daha bir birleriyle savaşacaklardı. Bu olay üzerine şu ayetler indi:

100- **Ey imân edenler! Kendilerine kitap verilmiş olanlardan herhangi bir gürûha itaat ederseniz sizi imânınızdan sonra çevirip kâfir yaparlar.**

KELİME ANLAMI

92- لَنْ تَنَالُوا **Asla eremezsiniz** (Neye?) الْبِرَّ **İyiliğe** أَيْ ثَوَابَهُ Yani iyiliğin sevabına وَهُوَ الْجَنَّةُ O iyiliğin sevabı da cennettir (Ne vakte değin?) حَتَّى تُنْفِقُوا **Harcayınca kadar** تَصَدَّقُوا

---

[1] مَنْ kelimesi النَّاسِ kelimesinden bedeldir.

[2] "Kastetti" anlamındaki حَجَّ fiilinin mastarı olan حِجِّ kelimesindeki ح harfi iki lügat olmak üzere hem kesre, hem de fetha ile okunmuştur.

[3] عِوَجًا kelimesi "eğrilmiş, haktan sapmış" anlamında bir mastardır.

Tasadduk edinceye kadar (Neden?) مِمَّا **O şeylerden ki** تُحِبُّونَ **Siz seviyorsunuz** (Öyle şeyler ki) مِنْ أَمْوَالِكُمْ Sizin mallarınızdan وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ **Ve her ne şey harcarsanız** فَإِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** بِهِ **O şeyi** (Nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** فَيُجَازِي Ve de karşılığını verir (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine

93- وَنَزَلَ Ve indi (Ne vakit?) لَمَّا قَالَ Ne zaman ki dedi (Kim?) اَلْيَهُودُ Yahudiler إِنَّكَ Şüphesiz ki sen تَزْعُمُ İddiada bulunuyorsun ki أَنَّكَ Elbette sen (Nesin?) عَلَى مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ İbrahim'in milleti üzerinesin وَكَانَ Halbuki o İbrahim لَا يَأْكُلُ Yemezdi (Neyi?) لُحُومَ الْإِبِلِ Deve etlerini (Daha neyi?) وَأَلْبَانَهَا Ve de onların sütlerini içmezdi كُلُّ الطَّعَامِ **Bütün yiyecekler** كَانَ **İdi** (Ne idi?) حِلًّا حَلَالًا **Helal idi** (Kime?) لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ **İsrail oğullarına** إِلَّا مَا **Ancak o şey hariç ki** حَرَّمَ **Haram kıldı** (Kim?) إِسْرَآئِيلُ **İsrail** (Kimdir o?) يَعْقُوبُ Yakup (Kim üzerine?) عَلَى نَفْسِهِ **Kendisi üzerine** وَهُوَ O şey de (Nedir?) اَلْإِبِلُ Devedir (Ne vakit haram kıldı?) لَمَّا حَصَلَ Ne zaman ki meydana geldi (Kim için?) لَهُ Onun için (Ne meydana geldi?) عِرْقُ النَّسَا Siyatik (Neyle okundu bu kelime?) بِالْفَتْحِ Fetha ile (Daha ne ile?) وَالْقَصْرِ Ve de kasr ile فَنَذَرَ O da nezretti إِنْ شُفِيَ Şayet şifa bulursa لَا يَأْكُلُهَا Onları yemeyecek فَحُرِّمَ Ve de bundan sepep haram kılındı (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onun oğulları üzerine de (Ne vakit?)مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ **İndirilmesinden önce** (Ne?) اَلتَّوْرٰيةُ **Tevrat** وَذٰلِكَ Bu ise (Ne vakittir?) بَعْدَ إِبْرَاهِيمَ İbrahim'den sonradır وَلَمْ تَكُنْ Ve de olmadı bunlar (Ne vakit?) عَلَى عَهْدِهِ Onun zamanında (Ne olmadı?) حَرَامًا Haram olmadı (Ne gibi?) كَمَا زَعَمُوا Zannettikleri gibi قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara فَأْتُوا **Öyleyse getirin** (Neyi?) بِالتَّوْرٰيةِ **Tevrat'ı** فَاتْلُوهَا **Ve de okuyun onu** (Niçin?) لِيَتَبَيَّنَ Ortaya çıksın diye (Ne?) صِدْقُ قَوْلِكُمْ Sözünüzün doğruluğu إِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz** (Ne iseniz?) صَادِقِينَ **Doğru kimseler** (Ne hakkında?) فِيهِ Bu konu hakkında فَبُهِتُوا Kalakaldılar وَلَمْ يَأْتُوا Ve de getiremediler (Neyi?) بِهَا Tevrat'ı

94- قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala فَمَنْ **Her kim** اِفْتَرٰى **İftira ederse** (Kim üzerine?) عَلَى اللّٰهِ **Allah üzerine** (Neyi iftira ederse?) اَلْكَذِبَ **Yalanı** (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ **Bundan sonra** أَيْ ظُهُورِ الْحُجَّةِ Yani delil ortaya çıktıktan sonra (Neye dair?)بِأَنَّ التَّحْرِيمَ Şüphesiz ki haram kılınış إِنَّمَا كَانَ Ancak oldu (Kim tarafından?) مِنْ جِهَةِ يَعْقُوبَ Yakup

tarafından لَا عَلَى عَهْدِ إِبْرَاهِيمَ İbrahim'in zamanında değil! فَأُولَئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) هُمُ الظَّالِمُونَ **Onlar zalimlerdir** اَلْمُتَجَاوِزُونَ Aşıp-varanlardır (Neyi aşanlar?) اَلْحَقَّ Hakkı (Neye varanlar?) إِلَى الْبَاطِلِ Batıla

95- قُلْ **De ki** صَدَقَ **Doğru söyledi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Ne konuda?) فِي هٰذَا Bu konuda (Ne gibi?) كَجَمِيعِ مَا أَخْبَرَ بِهِ Kendisini haber verdiği şeylerin tümü gibi فَاتَّبِعُوا **Artık tabi olun** (Neye?) مِلَّةَ إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in milletine** اَلَّتِي Öyle ki أَنَا Ben (Neyim?) عَلَيْهَا Onun üzerineyim (İbrahim ne olduğu halde?) حَنِيفًا **Hanif olduğu halde** مَائِلًا Meyledici olduğu halde (Neden?) عَنْ كُلِّ دِينٍ Her dinden (Neye meyledici olduğu halde?) إِلَى الإِسْلَامِ İslam'a وَمَا كَانَ **Ve o İbrahim olmadı da** (Kimlerden olmadı?) مِنَ الْمُشْرِكِينَ **Müşriklerden**

96- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا قَالُوا Ne zaman ki dediler قِبْلَتُنَا Bizim kıblemiz (Nedir?) قَبْلَ قِبْلَتِكُمْ Sizin kıblenizden öncedir إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ **Şüphesiz ki ilk ev** (Öyle ev ki) وُضِعَ **Yapıldı** (Ne olarak yapıldı?) مُتَعَبَّدًا İbadet edilecek yer olarak (Kim için yapıldı?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** (Nerede?) فِي الْأَرْضِ Yeryüzünde (Nedir?) لَلَّذِي **O evdir ki** بِبَكَّةَ **Bekke'dedir** بِالْبَاءِ Ba ile (Nedir bu?) لُغَةٌ Bir lügattir (Nerede?) فِي مَكَّةَ Mekke kelimesinde سُمِّيَتْ İsimlendi (Neyle?) بِذٰلِكَ Bununla (Niçin?) لِأَنَّهَا تَبُكُّ Çünkü Mekke döver (Neyi?) أَعْنَاقَ الْجَبَابِرَةِ Zalimlerin boyunlarını أَيْ تَدُقُّهَا Yani onları ezer بَنَاهُ Onu bina etmiştir (Kim?) اَلْمَلَائِكَةُ Melekler (Ne vakit?) قَبْلَ خَلْقِ آدَمَ Adem'in yaratılmasından evvel وَوُضِعَ Ve kuruldu (Ne vakit?) بَعْدَهُ Ondan sonra (Ne?) اَلْأَقْصَى Mescid-i Aksa وَبَيْنَهُمَا Ve aralarında vardır (Ne?) أَرْبَعُونَ سَنَةً Kırk sene (Bu ne gibi?) كَمَا فِي حَدِيثِ الصَّحِيحَيْنِ Sahihayn'ın hadisinde olduğu gibi وَفِي حَدِيثٍ Bir diğer hadiste de rivayet edilmiştir ki إِنَّهُ "Kabenin bulunduğu yer (Nedir?) أَوَّلُ مَا O şeyin evvelidir ki ظَهَرَ Ortaya çıktı (Ne üzerinde?) عَلَى وَجْهِ الْمَاءِ Su üzerinde (Ne vakit?) عِنْدَ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ Yerin ve göklerin yaratılışı esnasında (Ne olduğu halde?) زُبْدَةً بَيْضَاءَ Beyaz bir öz olduğu halde فَدُحِيَتِ الْأَرْضُ Ve yer de döşendi (Nereden?) مِنْ تَحْتِهِ O özün altından altından (O ne olduğu halde?) مُبَارَكًا **Mübarek** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Neden?) مِنَ الَّذِي Ellezi'den أَيْ ذَا بَرَكَةٍ Yani bereketli demektir (Daha ne olduğu halde?) وَهُدًى **Ve de bir hidayet** (Kim için?) لِلْعَالَمِينَ **Alemler için** (Niçin böyledir?) لِأَنَّهُ Zira o (Nedir?) قِبْلَتُهُمْ Onların kıblesidir

97- فِيهِ **Orada vardır** (Nedir?) اٰيَاتٌ بَيِّنَاتٌ **Apaçık ayetler** مِنْهَا Onlardandır (Ne?) مَقَامُ اِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in makamı vardır** أَيِ الْحَجَرُ Yani taş اَلَّذِي Öyle taş ki قَامَ عَلَيْهِ Üzerinde durdu (Ne vakit?) عِنْدَ بِنَاءِ الْبَيْتِ Evi yaparken فَأَثَّرَ İz bıraktı (Ne?) قَدَمَاهُ İki ayağı (Nerede?) فِيهِ O taşta وَبَقِيَ Ve de kaldı (Ne vakte kadar?) إِلَى الْآنَ Şu zamana kadar (Ne olduğu halde?) مَعَ تَطَاوُلِ الزَّمَانِ Zaman uzun olmasına rağmen (Daha?) وَتَدَاوُلِ الْأَيْدِي عَلَيْهِ Ve de üzerinde çok el değişmesine rağmen وَمِنْهَا Ve o ayetlerdendir (Ne?) تَضْعِيفُ الْحَسَنَاتِ فِيهِ Orada iyiliklerin kat kat mükafatlandırılması (Daha?) وَأَنَّ الطَّيْرَ لَا يَعْلُوهُ Ve kuşların onun üzerine yükselememesi وَمَنْ دَخَلَهُ **Ve her kim de ona girerse** كَانَ **Olur** (Ne olur?) اٰمِنًا **Emin** لَا يَتَعَرَّضُ إِلَيْهِ Ona ilişilmez (Neyle?) بِقَتْلٍ Öldürme ile أَوْ ظُلْمٍ Ya da zulüm ile أَوْ غَيْرِ ذٰلِكَ Ya da başka bir şey ile وَلِلّٰهِ **Ve Allah için vardır** (Kim üzerine?) عَلَى النَّاسِ **İnsanlar üzerine** (Ne vardır?) حِجُّ الْبَيْتِ **Evi hac etmek** (Allah için evi hac etmek nedir?) وَاجِبٌ Vaciptir (Bu kelime ne ile okundu?) بِكَسْرِ الْحَاءِ Hâ harfinin kesresiyle (Daha ne ile okundu?) وَفَتْحِهَا Ve de fethasıyla (haccül beyti şeklinde) (Ne olduğu halde?) لُغَتَانِ İki lügat olduğu halde (Nerede iki lügat?) فِي مَصْدَرِ حَجَّ Hacce fiilinin mastarında (Öyle hacce fiili ki) بِمَعْنَى قَصَدَ Kastetti anlamına gelen وَيُبْدَلُ Ve bedel yapılır (Neden?) مِنَ النَّاسِ "İnsanlar"dan: (O insanlardan bedel?) مَنِ **O kimse üzerine ki** اسْتَطَاعَ **Güç yetirdi** (Neye?) اِلَيْهِ **Ona** (Ne olarak?) سَبِيلًا طَرِيقًا **Yol olarak** فَسَّرَهُ Bunu tefsir etti (Kim?) صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (s.a.v.) (Neyle tefsir etti?) بِالزَّادِ وَالرَّاحِلَةِ Azık ve binek ile رَوَاهُ Bunu rivayet etti (Kim?) اَلْحَاكِمُ Hakim (Daha kim rivayet etti?) وَغَيْرُهُ Ve de diğerleri وَمَنْ كَفَرَ **Ve her kim de inkar ederse** (Kimi?) بِاللّٰهِ Allah'ı أَوْ بِمَا Ya da o şeyi ki فَرَضَهُ Onu farz kıldı (O farz kıldığı şey de nedendir?) مِنَ الْحَجِّ Hacdan فَاِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) غَنِيٌّ **Ganidir** (Neden?) عَنِ الْعَالَمِينَ **Alemlerden** الْإِنْسِ İnsanlardan (Daha?) وَالْجِنِّ Ve cinlerden (Daha?) وَالْمَلَائِكَةِ Ve meleklerden (Daha?) وَعَنْ عِبَادَتِهِمْ Ve de onların ibadetlerinden

98- قُلْ **De ki** يَا اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey kitap ehli** لِمَ تَكْفُرُونَ **Niçin inkar ediyorsunuz** (Neyi?) بِاٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini** اَلْقُرْآنِ Kuranı وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) شَهِيدٌ **Şahittir** (Ne üzerine?) عَلٰى مَا **O şey üzerine ki** تَعْمَلُونَ **İşliyorsunuz** فَيُجَازِيكُمْ Sizi karşılıklandırır (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O yaptığınız üzerine

99- قُلْ **De ki** يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey kitap ehli** لِمَ تَصُدُّونَ **Niçin engelliyorsunuz?** تَصْرِفُونَ Çeviriyorsunuz (Neden?) عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolundan** أَيْ دِينِهِ Yani onun dininden (Kimi?) مَنْ **O kimseyi ki** اٰمَنَ **İman etti** (Nasıl engelliyorsunuz?) بِتَكْذِيبِكُمْ Yalanlamanızla (Kimi?) اَلنَّبِيَّ Hz. Peygamberi (Daha neyle?) وَكَتْمِ نَعْتِهِ Ve onun sıfatlarını gizlemekle (Ne olduğunuz halde engelliyorsunuz?) تَبْغُونَهَا **Onu istiyor olduğunuz halde** أَيْ تَطْلُبُونَ السَّبِيلَ Yani yolu talep ediyor olduğunuz halde (O yol ne olduğu halde?) عِوَجًا **Çarpık** (Bu kelime nedir?) مَصْدَرٌ Mastardır (Öyle mastar ki) بِمَعْنَى مَعْوَجَةً Eğrilmiş manasında أَيْ مَائِلَةً عَنِ الْحَقِّ Yani haktan sapmış manasında وَاَنْتُمْ شُهَدَٓاءُ **Halbuki siz şahitlersiniz** عَالِمُونَ Bilenlersiniz بِأَنَّ الدِّينَ Ki din (Öyle din ki) اَلْمَرْضِيَّ Razı olunan (Yine öyle din ki) اَلْقَيِّمَ Dosdoğru olan (Nedir o din?) دِينُ الْإِسْلَامِ İslam dinidir كَمَا فِي كِتَابِكُمْ Sizin kitabınızda da olduğu gibi وَمَا اللّٰهُ **Ve Allah olmadı** (Ne olmadı?) بِغَافِلٍ **Gafil** (Neden?) عَمَّا **O şeyden ki** تَعْمَلُونَ **Yapıyorsunuz** (O yaptığınız şeyler de nedendir?) مِنَ الْكُفْرِ Küfürden (Daha?) وَالتَّكْذِيبِ Ve yalanlamadan وَإِنَّمَا يُؤَخِّرُكُمْ Ancak erteliyor sizi (Neye?) إِلَى وَقْتِكُمْ Vaktinize kadar (Niçin?) لِيُجَازِيَكُمْ Size karşılık vermek için

100- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا مَرَّ Ne zaman ki uğradı (Kim?) بَعْضُ الْيَهُودِ Bazı Yahudiler (Kim üzerine uğradı?) عَلَى الْأَوْسِ وَالْخَزْرَجِ Evs ve hazreç üzerine فَغَاظَهُ Ve onları kızdırdı (Ne?) تَأَلُّفُهُمْ Onların aralarındaki yakınlaşma فَذَكَّرُوهُمْ Ve onlara hatırlattılar (Neyi?) بِمَا O şeyleri ki كَانَ İdi (Nerede?) بَيْنَهُمْ Aralarında (Nerede?) فِي الْجَاهِلِيَّةِ Cahiliyye devrinde (O şeyler de nedendir?) مِنَ الْفِتَنِ Fitnelerden فَتَشَاجَرُوا Bunun üzerine tartıştılar وَكَادُوا يَقْتَتِلُونَ Ve az kaldı savaşıyorlardı يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا **Ey iman edenler** اِنْ تُطِيعُوا **Şayet itaat ederseniz** (Kime?) فَرِيقًا **Bir fırkaya** (Öyle fırka ki) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki** اُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** يَرُدُّوكُمْ **Sizi çevirirler** (Ne vakit?) بَعْدَ إِيمَانِكُمْ **İman etmenizden sonra** (Neye çevirirler?) كَافِرِينَ **Kafirlere**

﴿وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ﴾ اِسْتِفْهَامُ تَعْجِيبٍ وَتَوْبِيخٍ ﴿وَاَنْتُمْ تُتْلٰى عَلَيْكُمْ اٰيَاتُ اللّٰهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ
وَمَنْ يَعْتَصِمْ﴾ يَتَمَسَّكْ ﴿بِاللّٰهِ فَقَدْ هُدِيَ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (١٠١)﴾ ﴿يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ
حَقَّ تُقَاتِهِ﴾ بِأَنْ يُطَاعَ فَلَا يُعْصَى وَيُشْكَرَ فَلَا يُكْفَرَ وَيُذْكَرَ فَلَا يُنْسَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَنْ
يَقْوِى عَلَى هٰذَا فَنُسِخَ بِقَوْلِهِ تَعَالَى {فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ} ﴿وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ (١٠٢)﴾
مُوَحِّدُونَ ﴿وَاعْتَصِمُوا﴾ تَمَسَّكُوا ﴿بِحَبْلِ اللّٰهِ﴾ أَيْ دِينِهِ ﴿جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾ بَعْدَ الْإِسْلَامِ
﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ﴾ إِنْعَامَهُ ﴿عَلَيْكُمْ﴾ يَا مَعْشَرَ الْأَوْسِ وَالْخَزْرَجِ ﴿اِذْ كُنْتُمْ﴾ قَبْلَ الْإِسْلَامِ
﴿اَعْدَآءً فَاَلَّفَ﴾ جَمَعَ ﴿بَيْنَ قُلُوبِكُمْ﴾ بِالْإِسْلَامِ ﴿فَاَصْبَحْتُمْ﴾ فَصِرْتُمْ ﴿بِنِعْمَتِهِ اِخْوَانًا﴾
فِي الدِّينِ وَالْوَلَايَةِ ﴿وَكُنْتُمْ عَلٰى شَفَا﴾ طَرَفِ ﴿حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ﴾ لَيْسَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْوُقُوعِ
فِيهَا إِلَّا أَنْ تَمُوتُوا كُفَّارًا ﴿فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا﴾ بِالْإِيمَانِ ﴿كَذٰلِكَ﴾ كَمَا بَيَّنَ لَكُمْ مَا ذُكِرَ
﴿يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (١٠٣)﴾ ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ اُمَّةٌ يَدْعُونَ اِلَى الْخَيْرِ﴾
الْإِسْلَامِ ﴿وَيَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاُولٰٓئِكَ﴾ الدَّاعُونَ الْآمِرُونَ النَّاهُونَ
﴿هُمُ الْمُفْلِحُونَ (١٠٤)﴾ الْفَائِزُونَ، وَمِنْ لِلتَّبْعِيضِ لِأَنَّ مَا ذُكِرَ فَرْضُ كِفَايَةٍ لَا يَلْزَمُ كُلَّ الْأُمَّةِ
وَلَا يَلِيقُ بِكُلِّ أَحَدٍ كَالْجَاهِلِ. وَقِيلَ زَائِدَةٌ أَيْ لِتَكُونُوا أُمَّةً. ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا﴾
عَنْ دِينِهِمْ ﴿وَاخْتَلَفُوا﴾ فِيهِ ﴿مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ﴾ وَهُمُ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى ﴿وَاُولٰٓئِكَ
لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (١٠٥)﴾ ﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾ أَيْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿فَاَمَّا الَّذِينَ
اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ﴾ وَهُمُ الْكَافِرُونَ فَيُلْقَوْنَ فِي النَّارِ وَيُقَالُ لَهُمْ تَوْبِيخًا ﴿اَكَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيمَانِكُمْ﴾
يَوْمَ أَخْذِ الْمِيثَاقِ ﴿فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ (١٠٦)﴾ ﴿وَاَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ﴾
وَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿فَفِي رَحْمَةِ اللّٰهِ﴾ أَيْ جَنَّتِهِ ﴿هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (١٠٧)﴾ ﴿تِلْكَ﴾ أَيْ هٰذِهِ الْآيَاتُ
﴿اٰيَاتُ اللّٰهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿بِالْحَقِّ وَمَا اللّٰهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ (١٠٨)﴾
بِأَنْ يَأْخُذَهُمْ بِغَيْرِ جُرْمٍ

TÜRKÇE ANLAMI

101- **Ve nasıl inkar ediyorsunuz ki,**[1] **Halbuki sizlerin üzerine Allah'ın âyetleri okunuyor, ve aranızda da peygamberi bulunuyor. Artık her kim Allah'a sarılır,** sımsıkı tutunurs**a muhakkak dosdoğru bir yola iletilmiş olur.**

102- **Ey imân edenler!** İtaat edilmesi, isyan edilmemesi; şükredilmesi, nankörlük edilmemesi; hatırlanması, unutulmaması şeklinde **Allah'tan hakkıyla**

[1] Buradaki soru, hayrete düşürme ve kınama bildirir.

sakınmakla sakınınız. Sahabe dedi ki: "Ey Allah'ın Resulü! Buna kim güç yetirir ki? Bunun üzerine bu ayet, Allah tealanın "Allah'tan gücünüz nispetinde sakınınız" (Tegabün:16) ayetiyle neshedildi. **Ve siz ancak Müslümanlar,** tevhitçiler **olduğunuz halde ölünüz.**

103- **Ve hepiniz Allah'ın ipine,** yani onun dinine **sımsıkı sarılın,** sımsıkı tutunun. **Ve** İslam'dan sonra **parçalanmayın. Ve** Ey Evs ve Hazreç kabileleri! **Allah'ın üzerinizde olan nîmetini,** sizi nimetlendirmesini **de yâd ediniz ki, siz** İslam'dan önce **birbirinize düşmanlar iken sonra Allah kalplerinizi birleştirdi,** bir araya getirdi **de O'nun nîmeti sebebiyle** dinde ve de velayette **kardeşler oluverdiniz. Sizler ateşten bir çukurun kenarında** ucunda **iken;** siz ile o çukura düşmeniz arasında kafir olarak ölmenizden başka bir şey yokken **sizi ondan** iman sebebiyle **çekip kurtardı. İşte** anlatılanları size **böyle** açıkladığı gibi **Allah âyetlerini sizlere açıklar, tâ ki doğru yola erişesiniz.**

104- **Ve sizin bir kısmınızdan**[1] **hayır** olan İslam'**a davet eden, iyilikle emreden, kötülükten nehy eden bir ümmet/bir topluluk bulunsun, işte** o davet edip, emreden ve nehyeden kişiler; **kurtuluşa erenler,** kurtulanlar **onlardır.**

105- **Ve kendilerine beyyineler geldikten sonra** dinlerinde **ayrılık çıkarıp** onda **ihtilâfa düşen** Hıristiyan ve Yahudi**ler gibi de olmayınız. Ve işte onlar için büyük bir azap vardır.**

106- **Bir takım yüzlerin ağaracağı ve bir takım yüzlerin de kararacağı** kıyamet **gününü** [yâd edin]. **O yüzleri kararmış olan** kafir **kimselere gelince** onlar ateşe atılır ve de kınama ile onlara şöyle denir: **"**Söz alınma günündeki **imânınızdan sonra inkar mı ettiniz? Öyleyse inkar etmeniz sebebiyle azabı tadınız"**

107- **Ve ama yüzleri ağaran o** mümin **kimselere gelince, onlar Allah'ın rahmeti** olan cennetinin **içindedirler. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır.**

108- **İşte bunlar,** yani bu ayetler, **Allah'ın âyetleridir.** Ey Muhammed! **Onları sana hak olarak okuyoruz. Allah ise** kendilerini suçsuz yeri alıvermek suretiyle **âlemlere zulüm istemez.**

---

[1] مِن harfi burada baziyet bildirir. Nitekim anlatılanlar farzı kifaye olup, ümmetin tamamına ve de cahil kişiler gibi herkese uygun olmayan şeylerdir. Ayrıca مِن harfinin zait olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bu durumda ayetin anlamı şöyledir: [Anlatılan vasıflarda bir] "ümmet olsunlar".

KELİME ANLAMI

101- وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ **Nasıl inkar ediyorsunuz?** (Bu nedir?) اِسْتِفْهَامُ تَعْجِيبٍ Hayrete düşürme sorusudur (Daha?) وَتَوْبِيخٍ Ve de kınama sorusudur وَاَنْتُمْ **Halbuki siz** تُتْلٰى **Okunuyor** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Ne?) اٰيَاتُ اللّٰهِ **Allah'ın ayetleri** وَفِيكُمْ **Halbuki sizin aranızda vardır** (Kim?) رَسُولُهُ **Onun Resulü** وَمَنْ يَعْتَصِمْ **Ve her kim sarılırsa** يَتَمَسَّكْ Sımsıkı tutunursa (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** فَقَدْ هُدِيَ **Elbette iletilmiştir** (Neye?) اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ **Dosdoğru yola**

102- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** اِتَّقُوا **Sakının** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Nasıl?) حَقَّ تُقَاتِهِ **Hakkıyla sakınmakla** (Bu hakkıyla sakınmak nasıl?) بِاَنْ يُطَاعَ İtaat edilmekle (Daha?) فَلَا يُعْصٰى Ve isyan edilmemekle وَيُشْكَرَ Ve şükredilmekle (Daha?) فَلَا يُكْفَرَ Ve de nankörlük edilmemekle وَيُذْكَرَ Hatırlanmakla (Daha?) فَلَا يُنْسٰى Ve de unutulmamakla فَقَالُوا Dediler ki يَا رَسُولَ اللّٰهِ Ya Rasülallah وَمَنْ يَقْوٰى Kim güç yetirir (Ne üzerine?) عَلٰى هٰذَا Bunun üzerine فَنُسِخَ Bunun üzerine neshedildi (Neyle?) بِقَوْلِهِ تَعَالٰى Allah'ın şu sözüyle: فَاتَّقُوا "Sakının! (Kimden?) اللّٰهَ Allah'tan (Ne kadar?) مَا اسْتَطَعْتُمْ Güç yetirdiğiniz kadar" وَلَا تَمُوتُنَّ **Ve de sakın ölmeyin** اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ **Ancak sizler Müslümanlar olarak** مُوَحِّدُونَ Muvahhitler olarak

103- وَاعْتَصِمُوا **Ve sarılın** تَمَسَّكُوا Sımsıkı tutunun (Neye?) بِحَبْلِ اللّٰهِ **Allah'ın ipine** أَيْ دِينِهِ Yani onun dinine جَمِيعًا **Topluca** (Daha?) وَلَا تَفَرَّقُوا **Ve de parçalanmayın** (Ne vakit?) بَعْدَ الْإِسْلَامِ İslam'dan sonra (Daha?) وَاذْكُرُوا **Ve de hatırlayın** (Neyi?) نِعْمَةَ اللّٰهِ **Allah'ın nimetini** إِنْعَامَهُ Onun nimet verişini (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** يَا مَعْشَرَ الْأَوْسِ وَالْخَزْرَجِ Ey evs ve hazreç topluluğu (Ne vakit?) اِذْ **O vakit ki** كُنْتُمْ **Siz idiniz** (Ne vakit?) قَبْلَ الْإِسْلَامِ İslam'dan önce (Ne idiniz?) اَعْدَاءً **Düşman** فَاَلَّفَ **Ve de birleştirdi** جَمَعَ Bir araya getirdi (Neyi?) بَيْنَ قُلُوبِكُمْ **Kalplerinizin arasını** (Nasıl birleştirdi?) بِالْإِسْلَامِ İslam'la فَاَصْبَحْتُمْ فَصِرْتُمْ **Ve de oldunuz** (Neyle?) بِنِعْمَتِهِ **Onun nimetiyle** (Ne oldunuz?) اِخْوَانًا **Kardeşler** (Nerede?) فِي الدِّينِ وَالْوَلَايَةِ Dinde ve velayette وَكُنْتُمْ **Ve siz idiniz** (Ne üzerinde?) عَلٰى شَفَا طَرَفِ حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ **Ateşten bir çukurun** ucu, **kenarı üzerinde** لَيْسَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْوُقُوعِ فِيهَا Sizinle oraya düşmek arasında yoktu اِلَّا اَنْ تَمُوتُوا كُفَّارًا Ancak kafir olarak ölmeniz فَاَنْقَذَكُمْ

Ve de kurtardı sizi (Neden?) مِنْهَا **Oradan** (Neyle?) بِالْإِيمَانِ İman ile كَذٰلِكَ **İşte böylece** كَمَا بَيَّنَ Açıkladığı gibi (Kime?) لَكُمْ Size (Neyi?) مَا ذُكِرَ Zikredilenleri يُبَيِّنُ **Açıklar** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kime?) لَكُمْ **Size** (Neyi?) اٰيَاتِهِ **Ayetlerini** لَعَلَّكُمْ **Ta ki sizler** تَهْتَدُونَ **Doğru yola erişesiniz**

104- وَلْتَكُنْ **Ve olsun** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizin bir kısmınızdan** (Ne olsun?) اُمَّةٌ **Bir ümmet/topluluk** (Öyle ümmet ki) يَدْعُونَ **Çağırıyorlar** (Neye?) اِلَى الْخَيْرِ **Hayra** الْإِسْلَامِ İslam'a (Daha?) وَيَأْمُرُونَ **Ve de emrediyorlar** (Neyle?) بِالْمَعْرُوفِ **İyilikle** (Daha?) وَيَنْهَوْنَ **Ve de nehyediyorlar** (Neden?) عَنِ الْمُنْكَرِ **Kötülükten** وَاُولٰٓئِكَ **Ve işte onlar** اَلدَّاعُونَ الْآمِرُونَ النَّاهُونَ Davet eden, emreden ve nehyedenler (Nedirler?) هُمُ الْمُفْلِحُونَ **Kurtuluşa erenler onlardır** اَلْفَائِزُونَ Kurtulanlardır وَمِنْ Min harfi (Nedir?) لِلتَّبْعِيضِ Baziyet bildirmek içindir لِأَنَّ مَا ذُكِرَ Zira zikredilenler (Nedir?) فَرْضُ كِفَايَةٍ Farzı kifayedir لَا يَلْزَمُ Gerekmez (Kime?) كُلَّ الْأُمَّةِ Tüm ümmete وَلَا يَلِيقُ Ve de düşmez (Kime?) بِكُلِّ أَحَدٍ Herkese (Kim gibi?) كَالْجَاهِلِ Cahil gibi وَقِيلَ Dendi ki (Bu min nedir?) زَائِدَةٌ Zaittir أَيْ لِتَكُونُوا أُمَّةً Yani ümmet olsunlar

105- وَلَا تَكُونُوا **Ve de olmayın** (Kim gibi?) كَالَّذِينَ **O kimseler gibi ki** تَفَرَّقُوا **Ayrılığa düştüler** (Neden?) عَنْ دِينِهِمْ Dinlerinden (Daha?) وَاخْتَلَفُوا **Ve de ihtilaf ettiler** (Nerede?) فِيهِ Onda (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِ مَا **O vakitten sonra ki** جَاۤءَهُمُ **Onlara geldi** (Ne?) الْبَيِّنَاتُ **Beyyineler** وَهُمْ Onlar (Kimdir?) اَلْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى Yahudi ve Hıristiyanlar وَاُولٰٓئِكَ **Ve işte onlar** لَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** عَظِيمٌ **Büyük**

106- (Neyi yâd edin?) يَوْمَ **O günü** (yâd edin) **ki** تَبْيَضُّ **Ağarıyor** (Ne?) وُجُوهٌ **Bir takım yüzler** (Daha?) وَتَسْوَدُّ **Ve de kararıyor** (Ne?) وُجُوهٌ **Diğer bir takım yüzler** أَيْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ Yani kıyamet gününde فَاَمَّا الَّذِينَ **O kimselere gelince ki** اسْوَدَّتْ **Karardı** (Ne?) وُجُوهُهُمْ **Onların yüzleri** وَهُمْ Onlar (Nedirler?) اَلْكَافِرُونَ Kafirlerdir فَيُلْقَوْنَ Atılırlar (Nereye?) فِي النَّارِ Ateşin içine وَيُقَالُ Ve denir (Kime?) لَهُمْ Onlara (Nasıl?) تَوْبِيخًا Kınayarak اَكَفَرْتُمْ **İnkar mı ettiniz?** (Ne vakit?) بَعْدَ إِيمَانِكُمْ **İman etmenizden sonra** يَوْمَ أَخْذِ الْمِيثَاقِ Misak/söz alınma gününde فَذُوقُوا **Öyleyse**

tadın! (Neyi?) اَلْعَذَابَ **Azabı** (Ne sebebiyle?) بِمَا كُنْتُمْ **Olmanız sebebiyle** تَكْفُرُونَ **İnkar ediyorsunuz**

107- وَاَمَّا الَّذِينَ **Ve o kimselere gelince ki** اِبْيَضَّتْ **Ağardı** (Ne?) وُجُوهُهُمْ **Onların yüzleri** وَهُمْ Onlar (Kimlerdir?) اَلْمُؤْمِنُونَ Müminlerdir (Nerededir onlar?) فَفِي رَحْمَةِ اللّٰهِ **Allah'ın rahmetindedirler** أَيْ جَنَّتِهِ Yani onun cennetindedirler هُمْ **Onlar** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar**

108- تِلْكَ **İşte bunlar** أَيْ هَذِهِ الْآيَاتُ Yani bu ayetler (Nedirler?) اٰيَاتُ اللّٰهِ **Allah'ın ayetleridirler** (Öyle ayetler ki) نَتْلُوهَا **Biz onları okuyoruz** (Kim üzerine?) عَلَيْكَ **Sizin üzerinize** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammet! (Ne olduğumuz halde?) بِالْحَقِّ **Hak ile birlikte** وَمَا اللّٰهُ **Allah olmadı** يُرِيدُ **İstiyor** (Ne istiyor olmadı?) ظُلْمًا **Zulüm** (Ne için zulüm?) لِلْعَالَمِينَ **Alemler için** (Nasıl?) بِأَنْ يَأْخُذَهُمْ Onları almakla (Neyle?) بِغَيْرِ جُرْمٍ Suçsuz yere

﴿وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾ مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا ﴿وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ﴾ تَصِيرُ ﴿الْاُمُورُ ﴿١٠٩﴾﴾
﴿كُنْتُمْ﴾ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ فِي عِلْمِ اللّٰهِ تَعَالَى ﴿خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ﴾ أُظْهِرَتْ ﴿لِلنَّاسِ تَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَوْ اٰمَنَ اَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ﴾ الْإِيمَانُ ﴿خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ﴾
كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَأَصْحَابِهِ ﴿وَاَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾﴾ الْكَافِرُونَ ﴿لَنْ يَضُرُّوكُمْ﴾
أَيِ الْيَهُودُ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ بِشَيْءٍ ﴿اِلَّا اَذًى﴾ بِاللِّسَانِ مِنْ سَبٍّ وَوَعِيدٍ ﴿وَاِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْاَدْبَارَ﴾
مُنْهَزِمِينَ ﴿ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١١١﴾﴾ عَلَيْكُمْ بَلْ لَكُمُ النَّصْرُ عَلَيْهِمْ ﴿ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ اَيْنَ مَا ثُقِفُوا﴾
حَيْثُمَا وُجِدُوا فَلَا عِزَّ لَهُمْ وَلَا اعْتِصَامَ ﴿اِلَّا﴾ كَائِنِينَ ﴿بِحَبْلٍ مِنَ اللّٰهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ﴾ الْمُؤْمِنِينَ وَهُوَ
عَهْدُهُمْ إِلَيْهِمْ بِالْأَمَانِ عَلَى أَدَاءِ الْجِزْيَةِ أَيْ لَا عِصْمَةَ لَهُمْ غَيْرَ ذٰلِكَ ﴿وَبَاۤؤُ﴾ رَجَعُوا ﴿بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِ
وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ﴾ أَيْ بِسَبَبِ أَنَّهُمْ ﴿كَانُوا يَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ الْاَنْبِيَاۤءَ
بِغَيْرِ حَقٍّ ذٰلِكَ﴾ تَأْكِيدٌ ﴿بِمَا عَصَوْا﴾ أَمْرَ اللّٰهِ ﴿وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾﴾ يَتَجَاوَزُونَ الْحَلَالَ إِلَى الْحَرَامِ
﴿لَيْسُوا﴾ أَيْ أَهْلُ الْكِتَابِ ﴿سَوَاۤءً﴾ مُسْتَوِينَ ﴿مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اُمَّةٌ قَائِمَةٌ﴾ مُسْتَقِيمَةٌ ثَابِتَةٌ عَلَى الْحَقِّ
كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَأَصْحَابِهِ ﴿يَتْلُونَ اٰيَاتِ اللّٰهِ اٰنَاۤءَ الَّيْلِ﴾ أَيْ فِي سَاعَاتِهِ ﴿وَهُمْ
يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾﴾ يُصَلُّونَ، حَالٌ ﴿يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَاُولٰۤئِكَ﴾ الْمَوْصُوفُونَ بِمَا ذُكِرَ ﴿مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ لَيْسُوا
كَذٰلِكَ وَلَيْسُوا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿وَمَا تَفْعَلُوا﴾ بِالتَّاءِ أَيَّتُهَا الْأُمَّةُ وَالْيَاءِ [يَفْعَلُوا] أَيِ الْأُمَّةُ الْقَائِمَةُ ﴿مِنْ خَيْرٍ
فَلَنْ تُكْفَرُوهُ﴾ بِالْوَجْهَيْنِ [يُكْفَرُوهُ] أَيْ تُعْدَمُوا ثَوَابَهُ بَلْ تُجَازَوْنَ عَلَيْهِ ﴿وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

109- Mülk olarak, yaratma ve de kul olarak **Göklerde olan da, yer de olan da Allah'ındır. Ve de bütün işler Allah'a döndürülür,** ona varır.

110- Ey Muhammed'in Ümmeti! Allah'ın ilminde **siz insanlar için** ortaya **çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz, iyilik ile emredersiniz, kötülükten nehy edersiniz ve Allah'a da inanırsınız. Eğer ehl-i kitap da imân etselerdi, elbette** bu imanları **kendileri için hayırlı olurdu. Onlardan** Abdullah b. Selam (Radiyallahü anh) ve arkadaşları gibi **mü'min olanlar vardır, en çoğu ise fâsık,** kafir **kimselerdir.**

111- Ey Müslümanlar! Yahudiler **Size** dil ile, sövme ve de tehdit ile **eziyet etmekten başka** bir şeyle **asla bir zarar veremezler. Ve eğer sizinle savaşacak olsalar, size arka çevirip,** hezimete uğramış bir halde **kaçarlar. Sonra** size karşı **yardım da olunmazlar.** Ama siz onlara karşı yardım edilirsiniz.

112- **Onların üzerlerine her nerede bulunurlarsa bulunsunlar, zillet** [damgası] **vurulmuştur.** Her nerede var olurlarsa olsunlar onlar yüce olamazlar ve de korunmazlar. **Ancak, Allah'tan bir ipe/ahde ve insanlardan,**[1] kendilerine cizye vermeleri şartıyla onlara eman vermeleri şeklindeki onlarla yaptıkları ahitleri olan **bir ipe/ahde** [sarılı] olmaları [durumu] **hariç!** Bunun haricinde onların bir korunmuşluğu yoktur. **Ve Allah'tan bir gazap ile birlikte döndüler. Ve onların üzerine miskinlik de vuruldu. İşte Bu da onların Allah'ın ayetlerini inkar etmeleri ve peygamberleri haksız yere öldürmeleri sebebiyledir. İşte bu,**[2] Allah'ın emrine **âsi olmaları ve** helalden geçip, harama varmaları şeklinde olan **haddi aşmaları sebebiyledir.**

113- Ehli kitabın **hepsi eşit,** aynı **değildirler. Ehl-i kitaptan** Abdullah b. Selam (Radiyallahü Anh) ve arkadaşları gibi **kaim,** hak üzere sabit ve müstakim **bir cemaat vardır ki, gece saatlerinde Allah'ın âyetlerini okurlar ve onlar secde ederler**[3], namaz kılarlar.

114- **Allah'a, ahiret gününe imân ederler, iyilik ile emir, kötülükten nehy ederler. Ve hayırlı işlere koşarlar ve işte bu** anlatılanlarla vasıflana**nlar sâlih kimselerdendirler.** Ve onlardan bazıları da böyle olmayıp, salihlerden değildir.

115- **Ve hayırdan her ne yaparsanız**[4] **elbette ondan mahrum bırakılmayacaksınız.**[5] Yani onun sevabını kaybetmeyip, bilakis onun karşılığında mükafatlandırılacaksınız. **Ve Allah o muttakîleri hakkıyla bilendir.**

KELİME ANLAMI

109- وَلِلّٰهِ **Allah'ındır** (Ne?) مَا **O şeyler ki** فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerdedir** (Daha?) وَمَا **Ve de o şeyler ki** فِي الْأَرْضِ **Yeryüzündedir** (Ne yönden onundur?) مُلْكًا Mülk olarak (Daha?) وَخَلْقًا Ve yaratma olarak (Daha?) وَعَبِيدًا Ve de kul olarak وَإِلَى اللّٰهِ **Ve yalnız Allah'a** تُرْجَعُ **Döndürülür** تَصِيرُ Varır (Ne?) اَلْأُمُورُ **Tüm işler**

110- كُنْتُمْ **Siz oldunuz** يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ Ey Muhammed'in Ümmeti (Nerede?) فِي عِلْمِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah tealanın ilminde (Ne oldunuz?) خَيْرَ أُمَّةٍ **En hayırlı ümmet** (Öyle ümmet ki) أُخْرِجَتْ

---

[1] Müminler kastedilmektedir.
[2] Bu cümle tekit içindir.
[3] Haldir.
[4] Bu kelime (yukarıda olduğu gibi) ت ile okunduğunda "Ey Ümmet! Hayırdan her ne yaparsanız..." anlamına gelir. (Ve de bizim kıraatimizde olduğu gibi) ي harfi ile okunduğunda "O kaim ümmet her ne yaparsa..." anlamına gelir.
[5] İki şekilde de (yani hem ت harfi ile, hem de ي harfi ile okunmuştur.)

Çıkarılmış أُظْهِرَتْ Ortaya çıkarılmış (Kim için?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** (Öyle ümmet ki) تَأْمُرُونَ **Emrediyorsunuz** (Neyle?) بِالْمَعْرُوفِ **İyilikle** (Daha?) وَتَنْهَوْنَ **Ve de nehyediyorsunuz** (Neden?) عَنِ الْمُنْكَرِ **Kötülükten** (Daha?) وَتُؤْمِنُونَ **Ve de inanıyorsunuz** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** وَلَوْ اٰمَنَ **Ve eğer iman etseydi** (Kim?) اَهْلُ الْكِتَابِ **Kitap ehli** لَكَانَ **Elbette olurdu** (Ne?) الْإِيمَانُ İman (Ne olurdu?) خَيْرًا **Daha hayırlı** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** مِنْهُمْ **Onlardan bir kısmı vardır** (Kim?) اَلْمُؤْمِنُونَ **Müminler** (Kim gibi?) كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam gibi رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun (Daha kim gibi?) وَأَصْحَابِهِ Ve onun arkadaşları gibi وَاَكْثَرُهُمُ **Ve onları çoğu da** (Nedirler?) اَلْفَاسِقُونَ **Fasıklardır** اَلْكَافِرُونَ Kafirlerdir

111- لَنْ يَضُرُّوكُمْ **Size asla zarar veremezler** أَيِ الْيَهُودُ Yani Yahudiler (zarar veremez) يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ Ey Müslümanlar (Neyle zarar veremezler?) بِشَيْءٍ Hiçbir şeyle اِلَّا اَذًى **Ancak eziyetle** (Neyle eziyet?) بِاللِّسَانِ Dil ile (O eziyet de nedendir?) مِنْ سَبٍّ Sövme (Daha?) وَوَعِيدٍ Ve de tehdit وَاِنْ يُقَاتِلُوكُمْ **Şayet sizinle savaşacak olsalar** يُوَلُّوكُمُ **Size dönerler** (Neyi?) اَلْاَدْبَارَ **Arkalarını** (Ne oldukları halde?) مُنْهَزِمِينَ Hezimete uğramış oldukları halde ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ **Sonra da yardım olunmazlar** (Kime karşı?) عَلَيْكُمْ Size karşı بَلْ لَكُمْ Bilakis sizin için vardır (Ne?) اَلنَّصْرُ Yardım (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine

112- ضُرِبَتْ **Vuruldu** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمُ **Onların üzerine** (Ne?) الذِّلَّةُ **Zillet** (Nerede?) اَيْنَ مَا ثُقِفُوا **Her nerede bulunurlarsa** حَيْثُمَا وُجِدُوا Her nerede var olurlarsa فَلَا عِزَّ Yücelik yoktur (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (Daha?) وَلَا اعْتِصَامَ Ve korunmuşluk da yoktur اِلَّا كَائِنِينَ **Ancak** olmaları durumu **hariç** (Ne olmaları?) بِحَبْلٍ مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan bir ipe/ahde (sarılmış olmaları)** (Daha kimden olan bir ahde?) وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ **Ve insanlardan bir ipe/ahde** اَلْمُؤْمِنِينَ Müminlerden وَهُوَ Bu (Nedir?) عَهْدُهُمْ Onların ahitleridir (Kime?) إِلَيْهِمْ Onlara (Neyle olan ahitleri?) بِالْأَمَانِ Eman vermekle (Neye karşılık?) عَلَى أَدَاءِ الْجِزْيَةِ Cizye vermeye karşılık أَيْ لَا عِصْمَةَ Yani korunmuşluk yoktur (Kim için?) لَهُمْ Onlar için غَيْرَ ذٰلِكَ Bundan başka وَبَاؤُ رَجَعُوا **Ve döndüler** (Neyle birlikte?) بِغَضَبٍ **Bir gazap ile birlikte** (Kimden olan gazap?) مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan** وَضُرِبَتْ **Ve vuruldu** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمُ **Onlar üzerine** (Ne vuruldu?) اَلْمَسْكَنَةُ **Miskinlik** ذٰلِكَ **İşte bu** (Ne sebebiyledir?) بِاَنَّهُمْ أَيْ بِسَبَبِ أَنَّهُمْ كَانُوا **Onların olmalarıyla** -Yani onların olmaları sebebiyle-

(Ne olmaları sebebiyle?) يَكْفُرُونَ **İnkar ediyorlar** (Neyi?) بِاٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini** (Daha ne sebebiyle?) وَيَقْتُلُونَ **Ve öldürmeleri sebebiyle** (Kimi?) اَلْاَنْبِيَاءَ **Peygamberleri** (Nasıl öldürmeleri?) بِغَيْرِ حَقٍّ **Haksız yere** ذٰلِكَ **İşte bu** (Bu kelime nedir?) تَأْكِيدٌ Tekittir (Ne sebebiyledir?) بِمَا عَصَوْا **Asi olmaları sebebiyledir** (Neye asi olmaları?) أَمْرَ اللّٰهِ Allah'ın emrine (Daha ne sebebiyledir?) وَكَانُوا **Ve olmaları sebebiyledir** (Ne olmaları?) يَعْتَدُونَ **Haddi aşıyorlar** يَتَجَاوَزُونَ الْحَلَالَ إِلَى الْحَرَامِ Helali aşıp, harama varıyorlar

113- لَيْسُوا **Olmadılar** أَيْ أَهْلُ الْكِتَابِ Yani kitap ehli olmadı (Ne olmadı?) سَوَاءً **Eşit** مُسْتَوِينَ Aynı مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ **Ehli kitaptan bir kısmı vardır** (Ne?) أُمَّةٌ **Bir topluluk** (Öyle topluluk ki) قَائِمَةٌ **Doğru** مُسْتَقِيمَةٌ ثَابِتَةٌ عَلَى الْحَقِّ Hak üzere sabit ve müstakim (Kim gibi?) كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam gibi رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun (Daha kim gibi?) وَ أَصْحَابِهِ Ve onun arkadaşları gibi يَتْلُونَ **Okurlar** (Neyi?) اٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini** (Ne vakit?) اٰنَاءَ الَّيْلِ **Gece vakitlerinde** أَيْ فِي سَاعَاتِهِ Yani o saatlerde وَهُمْ **Halbuki onlar** يَسْجُدُونَ **Secde ederler** يُصَلُّونَ Namaz kılarlar (Bu cümle nedir?) حَالٌ Haldir

114- (Yine öyle topluluk ki) يُؤْمِنُونَ **İnanırlar** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha neye?) وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve de ahiret gününe** (Daha ne yaparlar?) وَيَأْمُرُونَ **Ve de emrederler** (Neyle?) بِالْمَعْرُوفِ **İyilikle** (Daha?) وَيَنْهَوْنَ **Ve de nehyederler** (Neden?) عَنِ الْمُنْكَرِ **Kötülükten** (Daha ne yaparlar?) وَيُسَارِعُونَ **Ve de koşuşurlar** (Nerede?) فِي الْخَيْرَاتِ **Hayır işlerinde** وَأُولٰئِكَ **Ve işte onlar** اَلْمَوْصُوفُونَ بِمَا ذُكِرَ Anlatılanlarla vasıflananlar (Kimdirler?) مِنَ الصَّالِحِينَ **Salihlerdendir** وَمِنْهُمْ Ve onlardan bazıları da vardır ki مَنْ O kimseler ki لَيْسُوا Olmadılar (Ne olmadılar?) كَذٰلِكَ Böyle وَلَيْسُوا مِنَ الصَّالِحِينَ Ve de Salihlerden olmadılar

115- وَمَا تَفْعَلُوا **Ve her ne yaparsanız** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّاءِ Te ile أَيَّتُهَا الْأُمَّةُ Ey Ümmet! (Her ne yaparsanız...anlamında) (Daha ne ile okundu?) وَالْيَاءِ Ve de ye ile أَيِ الْأُمَّةُ الْقَائِمَةُ Yani O doğru ümmet/topluluk (her ne yaparsa...) (O yaptığı şey de nedendir?) مِنْ خَيْرٍ **Hayırdan** فَلَنْ تُكْفَرُوهُ **Ondan mahrum bırakılmayacaksınız** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْوَجْهَيْنِ İki şekilde de أَيْ تَعْدَمُوا ثَوَابَهُ Yani onun sevabını kaybetmeyeceksiniz بَلْ تُجَازَوْنَ عَلَيْهِ Bilakis onun karşılığı olarak mükafaatlandırılacaksınız وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِالْمُتَّقِينَ **Muttakileri**

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ﴾ تَدْفَعَ ﴿عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَآ اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ﴾ أَيْ مِنْ عَذَابِهِ ﴿شَيْئًا﴾
وَخَصَّهُمَا بِالذِّكْرِ لِأَنَّ الْإِنْسَانَ يَدْفَعُ عَنْ نَفْسِهِ تَارَةً بِفِدَاءِ الْمَالِ وَتَارَةً بِالْاِسْتِعَانَةِ بِالْأَوْلَادِ ﴿وَاُولٰٓئِكَ
اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾﴾ ﴿مَثَلُ﴾ صِفَةُ ﴿مَا يُنْفِقُونَ﴾ أَيِ الْكُفَّارُ ﴿فِي هٰذِهِ الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَا﴾ فِي عَدَاوَةِ النَّبِيِّ أَوْ صَدَقَةٍ وَنَحْوِهَا ﴿كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ﴾ حَرٌّ أَوْ بَرْدٌ شَدِيدٌ ﴿اَصَابَتْ حَرْثَ﴾
زَرْعَ ﴿قَوْمٍ ظَلَمُوٓا اَنْفُسَهُمْ﴾ بِالْكُفْرِ وَالْمَعْصِيَةِ ﴿فَاَهْلَكَتْهُ﴾ فَلَمْ يَنْتَفِعُوا بِهِ فَكَذٰلِكَ نَفَقَاتُهُمْ ذَاهِبَةٌ
لَا يَنْتَفِعُونَ بِهَا ﴿وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ﴾ بِضَيَاعِ نَفَقَاتِهِمْ ﴿وَلٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾﴾ بِالْكُفْرِ الْمُوجِبِ
لِضَيَاعِهَا ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً﴾ أَصْفِيَاءَ تُطْلِعُونَهُمْ عَلَى سِرِّكُمْ ﴿مِنْ دُونِكُمْ﴾
أَيْ غَيْرِكُمْ مِنَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى وَالْمُنَافِقِينَ ﴿لَا يَاْلُونَكُمْ خَبَالًا﴾ نَصْبٌ بِنَزْعِ الْخَافِضِ أَيْ لَا يُقَصِّرُونَ
لَكُمْ فِي الْفَسَادِ ﴿وَدُّوا﴾ تَمَنَّوْا ﴿مَا عَنِتُّمْ﴾ أَيْ عَنَتَكُمْ وَهُوَ شِدَّةُ الضَّرَرِ ﴿قَدْ بَدَتِ﴾ ظَهَرَتِ ﴿الْبَغْضَاءُ﴾
الْعَدَاوَةُ لَكُمْ ﴿مِنْ اَفْوَاهِهِمْ﴾ بِالْوَقِيعَةِ فِيكُمْ وَإِطْلَاعِ الْمُشْرِكِينَ عَلَى سِرِّكُمْ ﴿وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ﴾
مِنَ الْعَدَاوَةِ ﴿اَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ﴾ عَلَى عَدَاوَتِهِمْ ﴿اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾﴾ ذٰلِكَ فَلَا تُوَالُوهُمْ
﴿هَآ﴾ لِلتَّنْبِيهِ ﴿اَنْتُمْ﴾ يَا ﴿اُولَآءِ﴾ الْمُؤْمِنِينَ ﴿تُحِبُّونَهُمْ﴾ لِقَرَابَتِهِمْ مِنْكُمْ وَصَدَاقَتِهِمْ ﴿وَلَا يُحِبُّونَكُمْ﴾
لِمُخَالَفَتِهِمْ لَكُمْ فِي الدِّينِ ﴿وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ﴾ أَيْ بِالْكُتُبِ كُلِّهَا وَلَا يُؤْمِنُونَ بِكِتَابِكُمْ ﴿وَاِذَا لَقُوكُمْ
قَالُوٓا اٰمَنَّا وَاِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْاَنَامِلَ﴾ أَطْرَافَ الْأَصَابِعِ ﴿مِنَ الْغَيْظِ﴾ شِدَّةِ الْغَضَبِ لِمَا يَرَوْنَ
مِنِ ائْتِلَافِكُمْ، وَيُعَبَّرُ عَنْ شِدَّةِ الْغَضَبِ بِعَضِّ الْأَنَامِلِ مَجَازًا وَإِنْ لَمْ يَكُنْ ثَمَّ عَضٌّ ﴿قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ﴾
أَيِ ابْقَوْا عَلَيْهِ إِلَى الْمَوْتِ فَلَنْ تَرَوْا مَا يَسُرُّكُمْ ﴿اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾﴾ بِمَا فِي الْقُلُوبِ وَمِنْهُ
مَا يُضْمِرُهُ هٰؤُلَاءِ ﴿اِنْ تَمْسَسْكُمْ﴾ تُصِبْكُمْ ﴿حَسَنَةٌ﴾ نِعْمَةٌ كَنَصْرٍ وَغَنِيمَةٍ ﴿تَسُؤْهُمْ﴾ تُحْزِنْهُمْ
﴿وَاِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ﴾ كَهَزِيمَةٍ وَجَدْبٍ ﴿يَفْرَحُوا بِهَا﴾ وَجُمْلَةُ الشَّرْطِ مُتَّصِلَةٌ بِالشَّرْطِ قَبْلُ وَمَا بَيْنَهُمَا
اعْتِرَاضٌ وَالْمَعْنَى أَنَّهُمْ مُتَنَاهُونَ فِي عَدَاوَتِكُمْ فَلِمَ تُوَالُونَهُمْ فَاجْتَنِبُوهُمْ ﴿وَاِنْ تَصْبِرُوا﴾ عَلَى أَذَاهُمْ
﴿وَتَتَّقُوا﴾ اللّٰهَ فِي مُوَالَاتِهِمْ وَغَيْرِهَا ﴿لَا يَضِرْكُمْ﴾ بِكَسْرِ الضَّادِ وَسُكُونِ الرَّاءِ وَضَمِّهَا وَتَشْدِيدِهَا
[لَا يَضُرُّكُمْ] ﴿كَيْدُهُمْ شَيْئًا اِنَّ اللّٰهَ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ ﴿مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾﴾ عَالِمٌ فَيُجَازِيهِمْ بِهِ
﴿وَ﴾ اذْكُرْ يَا مُحَمَّدُ ﴿اِذْ غَدَوْتَ مِنْ اَهْلِكَ﴾ مِنَ الْمَدِينَةِ ﴿تُبَوِّئُ﴾ تُنْزِلُ ﴿الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ﴾
مَرَاكِزَ يَقِفُونَ فِيهَا ﴿لِلْقِتَالِ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ﴾ لِأَقْوَالِكُمْ ﴿عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾﴾ بِأَحْوَالِكُمْ، وَهُوَ يَوْمُ أُحُدٍ خَرَجَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَلْفٍ أَوْ إِلَّا خَمْسِينَ رَجُلًا وَالْمُشْرِكُونَ ثَلَاثَةُ آلَافٍ وَنَزَلَ بِالشِّعْبِ يَوْمَ السَّبْتِ
سَابِعَ شَوَّالٍ سَنَةَ ثَلَاثٍ مِنَ الْهِجْرَةِ وَجَعَلَ ظَهْرَهُ وَعَسْكَرِهِ إِلَى أُحُدٍ وَسَوَّى صُفُوفَهُمْ وَأَجْلَسَ جَيْشًا
مِنَ الرُّمَاةِ وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ جُبَيْرٍ بِسَفْحِ الْجَبَلِ وَقَالَ: اِنْضَحُوا عَنَّا بِالنَّبْلِ لَا يَأْتُوا مِنْ
وَرَائِنَا وَلَا تَبْرَحُوا غُلِبْنَا أَوْ نُصِرْنَا.

TÜRKÇE ANLAMI

116- **Muhakkak o kimseler ki, inkar ettiler, onların ne malları ve ne de evlatları**[1] **Allah'**ın azabın**a karşı hiçbir şey sağlamayacak,** geri çevirmeyecek**tir. Ve onlar ateş halkıdırlar. Onlar orada ebedi kalıcıdırlar.**

117- Kafirlerin **bu dünya hayatında** peygambere düşmanlıkta **infak ettikleri** sadaka benzeri **şeylerin durumu,** sıfatı **bir rüzgâr gibidir ki, onda kasıp kavuruculuk,** aşırı sıcak veya aşırı soğuk **vardır, nefislerine zulmetmiş olan bir kavmin ekinlerine,** mahsulüne **vurup onları mahvetmiştir,** böylece ondan faydalanamamışlardır. İşte onların infak ettikleri de böyle helak olup gitmiştir. Artık ondan faydalanamazlar. **Ve Allah onlara** infaklarını zayi etmekle **zulmetmedi, fakat onlar** infaklarının zayi olmasını gerektiren inkarlarıyla **kendilerine zulmederler.**

118- **Ey imân edenler! Sizden başka olan** Yahudi, Hıristiyan ve Münafık**ları sırdaş,** sırrınızı verdiğiniz sıkı dostlar **edinmeyin. Size fesat eriştirmede**[2] **asla kusur etmezler,** yani size karşı fesatta kusur göstermezler. **Sizin sıkıntıya düşmenizi,** yani zarara uğramanızı **isterler,** temenni ederler. **Muhakkak buğzları,** size karşı olan düşmanlıkları sizin hakkınızda konuşmaları ve de müşrikleri sizin sırrınıza muttali kılmaları suretiyle **ağızlarından ortaya çıktı,** zahir oldu. **İçlerinin gizlediği** düşmanlık **ise daha büyüktür. Şüphe yok ki,** onların size karşı olan düşmanlıklarına dair **âyetleri size apaçık beyan ettik, eğer siz bunu akıl ediyorsanız** onları dost edinmeyin.

119- **İşte**[3] **siz** Ey müminler! **öyle kimselersiniz ki,** size olan yakınlıklar ve de dostluklarından dolayı **onları seversiniz, halbuki onlar** din konusunda size aykırı olduklarından **sizi sevmezler. Ve siz kitabın,** yani kitapların **hepsine inanırsınız,** onlarsa sizin kitaplarınıza inanmazlar. **Ve sizinle karşılaştıkları zaman "İmân ettik," derler. Ve kendi kendilerine kaldıklarında ise sizin aleyhinize kızgınlıklarından,** sizin birbirinizle olan kaynaşmanızı görmüş olmalarından kaynaklanan aşırı gazaplarından **dolayı parmaklarının** uçlarını **ısırırlar.**[4] **De ki: "Kin ve öfkenizle geberin."** Yani ölene kadar kindar ve öfkeli kalın. Sizi sevindirecek şeyi asla göremeyeceksiniz. **Şüphe yok ki Allah sinelerin özünü,** yani kalplerde olanı **hakkıyla bilicidir.** Onların gizledikleri şeyler de onun bildiklerindendir.

---

[1] Özellikle mal ve de evlatları zikretmesi, insanın bazen mal karşılığı, bazen de evlatlarından yardım almak suretiyle kendisinden bazı şeyler defedebilmesi sebebiyledir.
[2] خَبَالًا kelimesi Cer edicinin hafz(çekip alınması)ıyla nasb olmuştur.
[3] Tenbih içindir.
[4] Mecazi olarak, aşırı kızgınlıktan -böyle bir şey olmasa da- parmak ısırmakla tabir edilir.

120- **Size bir iyilik,** zafer ve ganimet gibi bir nîmet **dokunur,** isabet eder**se onların fenasına gider,** onları üzer. **Size** hezimet ve de kıtlık gibi **bir fenalık dokunursa onunla sevinirler.**[1] Mana şöyledir: size olan düşmanlıkları son hadde varmışken niçin onları dost ediniyorsunuz. Artık onlardan kaçının! **Eğer** onların eziyetlerine karşı **sabreder ve de** onları dost edinme konusunda ve de diğer konularda Allah'tan **sakınırsanız onların hileleri size hiç bir şeyle zarar vermez.**[2] **Allah onların yaptıklarını**[3] **kuşatıcıdır,** bilicidir ve yaptıklarıyla karşılığını vericidir.

121- Ey Muhammed! Yad et! **O vakit ki, erkenden ehlinden,** Medine'den **ayrılmıştın. Mü'minleri savaş için oturacakları yerlere,** duracakları mevzilere **yerleştiriyor,** indiriyor**dun. Ve Allah** sözlerinizi **hakkıyla işiticidir,** durumunuzu **hakkıyla bilicidir.** O vakit, Hz. Peygamberin dokuz yüz elli kişiyle, Müşriklerin ise üç bin kişiyle çıktıkları Uhut günüdür. Hz. Peygamber hicretin üçüncü senesinde şevval ayının yedisinde cumartesi günü beraberindekilerle birlikte Uhut mevkiine inmiş, kendisinin ve askerlerinin sırtını Uhut dağına vermiş, saflarını düzeltmişti. Bir grup okçuyu da başlarına Abdullah b. Cübeyr'i tayin ederek dağın düzlüğünde konuşlandırmış ve onlara "***düşmana ok yağdırarak bizi savunun ki arkamızdan gelemesinler. Biz mağlup da olsak, zafer de kazansak burayı asla terk etmeyin***" şeklinde talimat vermişti.

KELİME ANLAMI

116- إِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** لَنْ تُغْنِيَ **Asla bir fayda sağlamayacaktır** تَدْفَعَ Savmayacaktır (Kimden?) عَنْهُمْ **Onlar**dan (Ne?) أَمْوَالُهُمْ **Onların malları** (Daha?) وَلَا أَوْلَادُهُمْ **Ve evlatları da** (Kime karşı bir fayda sağlamayacaktır?) مِنَ اللهِ **Allah'a karşı** أَيْ مِنْ عَذَابِهِ Yani onun azabına karşı (Ne sağlamayacaktır?) شَيْئًا **Hiçbir şey** وَخَصَّهُمَا بِالذِّكْرِ Bu ikisini/mallarını ve evlatlarını özellikle zikretti (Niçin?) لِأَنَّ الْإِنْسَانَ Zira insan يَدْفَعُ عَنْ نَفْسِهِ Kendinden engeller تَارَةً Bazen (Neyle engeller?) بِفِدَاءِ الْمَالِ Malı karşılık olarak vererek (Daha?) وَتَارَةً Ve bazen de بِالْاِسْتِعَانَةِ بِالْأَوْلَادِ Çocuklarından yardım/güç alarak engeller وَأُولٰئِكَ **İşte onlar** (Nedirler?) أَصْحَابُ النَّارِ **Ateş halkıdırlar** هُمْ **Onlar** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Nedirler?) خَالِدُونَ **Ebedi kalıcıdırlar**

---

[1] Buradaki şart cümlesi önceki şart cümlesine bitişik olup, aralarındakiler ise itirazdır.

[2] لا يضرك kelimesi ض harfinin kesresi ve de ر harfinin sükunu ile (لَا يَضِرْكُمْ şeklinde); bir de ض harfinin zammesi ve de ر harfinin şeddesi ile (لَا يَضُرُّكُمْ şeklinde) okunmuştur.

[3] Bu kelime ي harfi ile (يَعْمَلُونَ şeklinde) bir de ت harfi ile (تَعْمَلُونَ şeklinde) okunmuştur.

117- مَثَلُ صِفَةُ مَا **O şeyin durumu,** sıfatı **ki** يُنْفِقُونَ **Harcıyorlar** أَيِ الْكُفَّارُ Yani kafirler (Nerede?) فِي هٰذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا **Şu dünya hayatında** (Nerede harcıyorlar?) فِي عَدَاوَةِ النَّبِيِّ أَوْ صَدَقَةٍ وَنَحْوِهَا Peygambere düşmanlıkta harcadıkları, ya da harcadıkları sadaka ve benzeri şeyler (Nedir bu harcadıklarının durumu?) كَمَثَلِ رِيحٍ **Bir rüzgar gibidir** (Öyle rüzgar ki) فِيهَا **Onda vardır** (Ne?) صِرٌّ **Kasıp-kavuruculuk** حَرٌّ Aşırı sıcak أَوْ بَرْدٌ شَدِيدٌ Ya da aşırı soğuk vardır (Yine öyle rüzgar ki) أَصَابَتْ **Vurmuştur** (Neye?) حَرْثَ قَوْمٍ **Bir kavmin ekinine,** mahsulüne (Öyle kavim ki) ظَلَمُوا **Zulmettiler** (Kime?) أَنْفُسَهُمْ **Kendilerine** (Neyle zulmettiler?) بِالْكُفْرِ وَالْمَعْصِيَةِ Küfür ve masiyetle فَأَهْلَكَتْهُ **Ve de onu helak etmiştir** فَلَمْ يَنْتَفِعُوا بِهِ Ondan faydalanamamışlardır فَكَذٰلِكَ İşte böyledir (Ne?) نَفَقَاتُهُمْ Onların harcamaları ذَاهِبَةٌ Gitmiştir لَا يَنْتَفِعُونَ بِهَا Onlardan fayda görmezler وَمَا ظَلَمَهُمُ **Onlara zulmetmedi** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Nasıl?) بِضَيَاعِ نَفَقَاتِهِمْ Harcamalarını zayi etmekle وَلٰكِنْ **Şu kadarı var ki** أَنْفُسَهُمْ **Kendilerine** يَظْلِمُونَ **Zulmediyorlar** (Neyle?) بِالْكُفْرِ Küfürle (Öyle küfür ki) اَلْمُوجِبِ لِضَيَاعِهَا Harcamalarının zayi olmasını gerektiren

118- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** لَا تَتَّخِذُوا **Edinmeyin** (Ne edinmeyin?) بِطَانَةً **Sırdaş** أَصْفِيَاءَ Sıkı dostlar (Öyle sıkı dost ki) تُطْلِعُونَهُمْ عَلَى سِرِّكُمْ Siz onları sırrınıza vâkıf ediyorsunuz (Kimden başka?) مِنْ دُونِكُمْ **Sizden başka** أَيْ غَيْرِكُمْ Yani sizden gayrı (Kimdir o sizden gayrı olanlar?) مِنَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارٰى وَالْمُنَافِقِينَ Yahudi, Hıristiyan ve münafıklardır لَا يَأْلُونَكُمْ **Size karşı kusur etmezler** (Nerede?) خَبَالًا **Fesat eriştirmede** (Bu fiil nedir?) نَصْبٌ Mensuptur (Neyle?) بِنَزْعِ الْخَافِضِ Cer ediciyi çekip almakla أَيْ لَا يُقَصِّرُونَ Yani kusur göstermezler (Kim için?) لَكُمْ Sizin için (Nerede?) فِي الْفَسَادِ Fesatta وَدُّوا **Ve istediler** تَمَنَّوْا Temenni ettiler (Neyi?) مَا عَنِتُّمْ **Sıkıntıya düşmenizi** أَيْ عَنَتَكُمْ Yani zarara uğramanızı وَهُوَ Bu kelimenin anlamı (Nedir?) شِدَّةُ الضَّرَرِ Şiddetli zarardır قَدْ بَدَتْ **Ortaya çıktı** ظَهَرَتْ Zahir oldu (Ne?) اَلْبَغْضَاءُ **Buğzları** اَلْعَدَاوَةُ لَكُمْ Size olan düşmanlıkları (Nereden ortaya çıktı?) مِنْ أَفْوَاهِهِمْ **Ağızlarından** (Nasıl çıktı?) بِالْوَقِيعَةِ فِيكُمْ Sizin hakkınızda konuşmalarıyla وَإِطْلَاعِ الْمُشْرِكِينَ عَلَى سِرِّكُمْ Ve müşrikleri sizin sırrınıza muttali kılmalarıyla (Daha?) وَمَا **O şey ki** تُخْفِي **Gizliyor** (Ne?) صُدُورُهُمْ **Onların içleri** (İçlerinin gizledikleri de nedendir?) مِنَ الْعَدَاوَةِ Düşmanlıktan (Nedir bu şey?) أَكْبَرُ **Daha büyüktür** قَدْ بَيَّنَّا **Biz beyan ettik** (Kim için?) لَكُمُ **Sizin için** (Neyi beyan ettik?) اَلْاٰيَاتِ **Ayetleri** (Neye dair olan ayetleri?)

تَعْقِلُونَ **Akıl ediyor** (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu فَلَا تُوَالُوهُمْ Onları dost edinmeyin. عَلَى عَدَاوَتِهِمْ Size olan düşmanlıklarına dair olan اِنْ كُنْتُمْ **Şayet siz iseniz**

119- هَآ **İşte!** (Niçindir bu?) لِلتَّنْبِيهِ Tenbih içindir اَنْتُمْ يَا اُولَاءِ **Siz** ey **onlar ki** اَلْمُؤْمِنِينَ O müminler ki تُحِبُّونَهُمْ **Onları seviyorsunuz** (Niçin seviyorsunuz?) لِقَرَابَتِهِمْ Yakınlıklarından dolayı (Kime?) مِنْكُمْ Size (Daha?) وَصَدَاقَتِهِمْ Ve de arkadaşlıklarından dolayı وَلَا يُحِبُّونَكُمْ **Ve de onlar sizi sevmiyorlar** (Niçin sevmiyorlar?) لِمُخَالَفَتِهِمْ لَكُمْ Size aykırı olduklarından (Nerede?) فِي الدِّينِ Din hususunda (Daha?) وَتُؤْمِنُونَ **Ve de siz inanırsınız** (Neye?) بِالْكِتَابِ كُلِّهِ **Tüm kitaba** أَيْ بِالْكُتُبِ كُلِّهَا Yani tüm kitaplara وَلَا يُؤْمِنُونَ Halbuki onlar inanmazlar (Neye?) بِكِتَابِكُمْ Sizin kitabınıza وَاِذَا لَقُوكُمْ **Sizinle karşılaştıklarında da** قَالُوٓا **Derler** اٰمَنَّا **Biz iman ettik** وَاِذَا خَلَوْا **Boş kaldıklarında da** عَضُّوا **Isırırlar** عَلَيْكُمُ **Sizin aleyhinize** (Neyi?) الْاَنَامِلَ **Parmaklarını** أَطْرَافَ الْأَصَابِعِ Parmak uçlarını (Neden ısırırlar?) مِنَ الْغَيْظِ **Kızgınlıklarından** شِدَّةِ الْغَضَبِ Aşırı kızgınlıklarından (Neye olan kızgınlıklarından?) لِمَا يَرَوْنَ Gördüklerinden dolayı (Nedir o gördükleri?) مِنِ ائْتِلَافِكُمْ Sizin birbirinizle kaynaşmanız وَيُعَبَّرُ Tabir edilir (Neden?) عَنْ شِدَّةِ الْغَضَبِ Şiddetli gazaptan (Neyle tabir edilir?) بِعَضِّ الْأَنَامِلِ Parmak ısırmakla (Nasıl böyle tabir edilmiştir?) مَجَازًا Mecaz olarak وَاِنْ لَمْ يَكُنْ ثَمَّ عَضٌّ Bu durumda parmak ısırma olayı olmasa bile قُلْ **De ki** مُوتُوا **Geberin** (Neyle?) بِغَيْظِكُمْ **Kin ve öfkenizle** أَيْ ابْقَوْا عَلَيْهِ Yani onun üzerine kalın (Ne vakte kadar?) إِلَى الْمَوْتِ Ölene kadar فَلَنْ تَرَوْا Göremeyeceksiniz (Neyi?) مَا يَسُرُّكُمْ Sizi sevindirecek bir şeyi اِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) عَلِيمٌ **Hakkıyla bilendir** (Neyi?) بِذَاتِ الصُّدُورِ **Sinelerin özünü** بِمَا فِي الْقُلُوبِ Yani kalplerde olanı وَمِنْهُ Ve bundandır (Ne?) مَا يُضْمِرُهُ Gizledikleri (Kimin?) هَؤُلَاءِ Bunların

120- اِنْ تَمْسَسْكُمْ **Şayet size dokunursa** تُصِبْكُمْ İsabet ederse (Ne?) حَسَنَةٌ **Bir iyilik** نِعْمَةٌ Bir nimet (Ne gibi?) كَنَصْرٍ Zafer gibi (Daha?) وَغَنِيمَةٍ Ve de ganimet gibi تَسُؤْهُمْ **Onların fenasına gider** تَحْزُنْهُمْ Onları üzer وَاِنْ تُصِبْكُمْ **Şayet size isabet etse** (Ne?) سَيِّئَةٌ **Bir kötülük** (Ne gibi?) كَهَزِيمَةٍ Hezimet gibi (Daha?) وَجَدْبٍ Ve de kıtlık gibi يَفْرَحُوا **Sevinirler** (Neyle?) بِهَا **Onunla** وَجُمْلَةُ الشَّرْطِ Şart cümlesi (Nedir?) مُتَّصِلَةٌ بِالشَّرْطِ قَبْلُ Bundan önceki şarta bitişiktir وَمَا بَيْنَهُمَا Bu iki şart arasındakiler ise (Nedir?) اِعْتِرَاضٌ İtirazdır وَالْمَعْنَى Mana şudur أَنَّهُمْ Onlar مُتَنَاهُونَ فِي عَدَاوَتِكُمْ Size olan düşmanlıklarında son noktadadırlar فَلِمَ تُوَالُونَهُمْ Öyleyse niçin onları dost ediniyorsunuz فَاجْتَنِبُوهُمْ Onlardan kaçının وَاِنْ تَصْبِرُوا

Ve eğer sabrederseniz (Ne üzerine?) عَلَى أَذَاهُمْ Onların eziyetleri üzerine (Daha?) وَتَتَّقُوا **Ve de sakınırsanız** (Kimden?) اللّٰهَ Allah'tan (Ne konuda?) فِي مُوَالَاتِهِمْ Onları dost edinme konusunda (Daha?) وَغَيْرِهَا Ve diğer konularda لَا يَضِرْكُمْ **Size zarar vermez** (Neyle okundu bu kelime?) بِكَسْرِ الضَّادِ Dad harfinin kesresiyle (Daha?) وَسُكُونِ الرَّاءِ Ve de râ harfinin sükunuyla (yazirküm şeklinde) (Daha neyle okundu?) وَضَمِّهَا Ve de (bir diğer kıraatte) zad harfinin zammesiyle (Daha?) وَتَشْدِيدِهَا Ve de râ harfinin şeddesiyle (yazurrukum şeklinde okundu) (Ne zarar vermez?) كَيْدُهُمْ **Onların hileleri** (Neyle zarar vermez?) شَيْئًا **Hiçbir şeyle** إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** بِمَا يَعْمَلُونَ **Yaptıklarını** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْيَاءِ Ye ile (Daha?) وَالتَّاءِ Ve de te ile (okundu) (Nedir?) مُحِيطٌ **Kuşatıcıdır** عَالِمٌ Bilicidir فَيُجَازِيهِمْ بِهِ Ve bununla onları karşılıklandırır

121- وَ اذْكُرْ يَا مُحَمَّدُ **Ve** yâd et Ey Muhammet! إِذْ **O vakit ki** غَدَوْتَ **Sen erkenden ayrılmıştın** (Kimden?) مِنْ أَهْلِكَ **Ailenden** (Nereden?) مِنَ الْمَدِينَةِ Medine'den (Ne olduğun halde?) تُبَوِّئُ **Yerleştiriyordun** تُنْزِلُ İndiriyordun (Kimi?) اَلْمُؤْمِنِينَ **Müminleri** (Nereye?) مَقَاعِدَ **Oturacakları yerlere** مَرَاكِزَ Mevzilere (Öyle Mevziler ki) يَقِفُونَ Duruyorlar (Nerede?) فِيهَا Orada (Niçin oturacakları?) لِلْقِتَالِ **Savaş için** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) سَمِيعٌ **Ziyade işitendir** (Neyi?) لِأَقْوَالِكُمْ Sözlerinizi (Daha nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِأَحْوَالِكُمْ Durumlarınızı وَهُوَ O vakit (Nedir?) يَوْمُ أُحُدٍ Uhut günüdür خَرَجَ Çıkmıştı (Kim?) اَلنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (s.a.v.) (Kimle birlikte?) بِأَلْفٍ Bin adam ile birlikte أَوْ إِلَّا خَمْسِينَ رَجُلًا Ya da elli kişi hariç (950 kişi ile birlikte) وَالْمُشْرِكُونَ Müşrikler de çıkmıştı (Ne oldukları halde?) ثَلَاثَةَ آلَافٍ Üç bin kişi oldukları halde وَنَزَلَ Ve inmişti (Kimle birlikte?) بِالشِّعْبِ Toplulukla birlikte (Ne vakit?) يَوْمَ السَّبْتِ Cumartesi gününde سَابِعَ شَوَّالٍ سَنَةَ ثَلَاثَةٍ مِنَ الْهِجْرَةِ Hicretin üçüncü yılının Şevval ayının yedinci gününde وَجَعَلَ ظَهْرَهُ وَعَسْكَرِهِ إِلَى أُحُدٍ Ve kendisinin ve de askerlerinin sırtını uhud'a vermişti وَسَوَّى صُفُوفَهُمْ Ve saflarını düzenlemişti وَأَجْلَسَ Ve oturtmuştu (Kimi?) جَيْشًا مِنَ الرُّمَاةِ Atıcılardan bir grup askeri وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ جُبَيْرٍ Ve de onların başına Abdullah b. Cübeyr'i getirmişti (Nereye oturtmuştu?) بِسَفْحِ الْجَبَلِ Dağın düzlüğüne وَقَالَ Ve demişti إِنْضَحُوا عَنَّا بِالنَّبْلِ Ok yağdırmak suretiyle bizi savunun لَا يَأْتُوا Ki gelmesinler bize (Nereden?) مِنْ وَرَائِنَا Arkamızdan وَلَا تَبْرَحُوا Ve bırakıp gitmeyin غُلِبْنَا أَوْ نُصِرْنَا Malup da olsak, zafer de elde etsek yine de bırakıp gitmeyin

﴿إِذْ﴾ بَدَلٌ مِنْ إِذْ قَبْلَهُ ﴿هَمَّتْ طَآئِفَتَانِ مِنكُمْ﴾ بَنُو سَلَمَةَ وَبَنُو حَارِثَةَ جَنَاحَا الْعَسْكَرِ ﴿أَنْ تَفْشَلَا﴾
تَجْبُنَا عَنِ الْقِتَالِ وَتَرْجِعَا لَمَّا رَجَعَ عَبْدُ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ الْمُنَافِقُ وَأَصْحَابُهُ وَقَالَ: عَلَامَ نَقْتُلُ أَنْفُسَنَا وَأَوْلَادَنَا
وَقَالَ لِأَبِي جَابِرٍ السَّلَمِيِّ الْقَائِلِ لَهُ أَنْشُدُكُمُ اللهَ فِي نَبِيِّكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ: لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ فَثَبَّتَهُمَا
اللهُ وَ لَمْ يَنْصَرِفَا ﴿وَاللهُ وَلِيُّهُمَا﴾ نَاصِرُهُمَا ﴿وَعَلَى اللهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (١٢٢)﴾ لِيَثِقُوا بِهِ دُونَ غَيْرِهِ
وَنَزَلَ لَمَّا هُزِمُوا تَذْكِيرًا لَهُمْ بِنِعْمَةِ اللهِ: ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ بِبَدْرٍ﴾ مَوْضِعٌ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ ﴿وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ﴾
بِقِلَّةِ الْعَدَدِ وَالسِّلَاحِ ﴿فَاتَّقُوا اللهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (١٢٣)﴾ نِعَمَهُ ﴿إِذْ﴾ ظَرْفٌ لِنَصَرَكُمْ ﴿تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾
تُوعِدُهُمْ تَطْمِينًا ﴿أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ﴾ يُعِينَكُمْ ﴿رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُنْزَلِينَ (١٢٤)﴾
بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ ﴿بَلٰى﴾ يَكْفِيكُمْ ذٰلِكَ، وَفِي الْأَنْفَالِ بِأَلْفٍ لِأَنَّهُ أَمَدَّهُمْ أَوَّلًا بِهَا ثُمَّ صَارَتْ ثَلَاثَةً
ثُمَّ صَارَتْ خَمْسَةً كَمَا قَالَ تَعَالَى ﴿إِنْ تَصْبِرُوا﴾ عَلَى لِقَاءِ الْعَدُوِّ ﴿وَتَتَّقُوا﴾ اللهَ فِي الْمُخَالَفَةِ ﴿وَيَأْتُوكُمْ﴾
أَيِ الْمُشْرِكُونَ ﴿مِنْ فَوْرِهِمْ﴾ وَقْتِهِمْ ﴿هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِينَ (١٢٥)﴾
بِكَسْرِ الْوَاوِ وَفَتْحِهَا أَيْ مُعْلِمِينَ وَقَدْ صَبَرُوا وَأَنْجَزَ اللهُ وَعْدَهُ بِأَنْ قَاتَلَتْ مَعَهُمُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى خَيْلٍ بُلْقٍ
عَلَيْهِمْ عَمَائِمُ صُفْرٌ أَوْ بِيضٌ أَرْسَلُوهَا بَيْنَ أَكْتَافِهِمْ ﴿وَمَا جَعَلَهُ اللهُ﴾ أَيِ الْإِمْدَادَ ﴿إِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ﴾
بِالنَّصْرِ ﴿وَلِتَطْمَئِنَّ﴾ تَسْكُنَ ﴿قُلُوبُكُمْ بِهِ﴾ فَلَا تَجْزَعَ مِنْ كَثْرَةِ الْعَدُوِّ وَقِلَّتِكُمْ ﴿وَمَا النَّصْرُ إِلَّا
مِنْ عِنْدِ اللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ (١٢٦)﴾ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَلَيْسَ بِكَثْرَةِ الْجُنْدِ ﴿لِيَقْطَعَ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِنَصَرَكُمْ
أَيْ لِيُهْلِكَ ﴿طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ بِالْقَتْلِ وَالْأَسْرِ ﴿أَوْ يَكْبِتَهُمْ﴾ يُذِلَّهُمْ بِالْهَزِيمَةِ ﴿فَيَنْقَلِبُوا﴾
يَرْجِعُوا ﴿خَائِبِينَ (١٢٧)﴾ لَمْ يَنَالُوا مَا رَامُوهُ وَنَزَلَ لَمَّا كُسِرَتْ رُبَاعِيَّتُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشُجَّ
وَجْهُهُ يَوْمَ أُحُدٍ وَقَالَ: "كَيْفَ يَفْلَحُ قَوْمٌ خَضَبُوا وَجْهَ نَبِيِّهِمْ بِالدَّمِ" ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾
بَلِ الْأَمْرُ لِلّٰهِ فَاصْبِرْ ﴿أَوْ﴾ بِمَعْنَى إِلَى أَنْ ﴿يَتُوبَ عَلَيْهِمْ﴾ بِالْإِسْلَامِ ﴿أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ (١٢٨)﴾
بِالْكُفْرِ ﴿وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا ﴿يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ﴾
الْمَغْفِرَةَ لَهُ ﴿وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ﴾ تَعْذِيبَهُ ﴿وَاللهُ غَفُورٌ﴾ لِأَوْلِيَائِهِ ﴿رَحِيمٌ (١٢٩)﴾ بِأَهْلِ طَاعَتِهِ
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰوا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً﴾ بِأَلِفٍ وَدُونِهَا بِأَنْ تَزِيدُوا فِي الْمَالِ عِنْدَ حُلُولِ
الْأَجَلِ وَتُؤَخِّرُوا الطَّلَبَ ﴿وَاتَّقُوا اللهَ﴾ بِتَرْكِهِ ﴿لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (١٣٠)﴾ تَفُوزُونَ ﴿وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي
أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ (١٣١)﴾ أَنْ تُعَذَّبُوا بِهَا ﴿وَأَطِيعُوا اللهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ (١٣٢)﴾

TÜRKÇE ANLAMI

122- **O vakit**[1] **ki,** Münafık Abdullah b. Übeyy ve arkadaşları "Kendimizi ve çocuklarımız niçin öldüreceğiz"deyip döndüğünde, **sizden iki zümre,** Askerin iki

---

[1] Buradaki إذ , önceki إذ den bedeldir.

cenahı olan Seleme ve haris oğulları **dağılmaya,** savaştan çekilmeye ve de dönmeye **yüz tutmuştu.** Ayrıca Cabir es-Selemi kendisine "peygamberiniz ve kendiniz hakkında sizden Allah adına isterim" dediğinde o "Eğer savaşmayı bilseydik, elbette size tabi olurduk" demişti. Ama Allah o iki bölüğe sebat verdi, onlar da ayrılmadılar. **Allah o ikisinin velisi,** yardımcısı**dır. Ve müminler ancak Allah'a tevekkül etsin,** ona güvensin**ler,** başkasına değil!

Müminler, hezimete uğradıklarında, Allah'ın kendilerine olan nimetini hatırlatmak için şu ayetler indi:

123- **Ve şüphe yok ki, siz** sayı ve silah azlığı ile **zeliller/kuvvetsiz iken Allah size Bedir'de**[1] **yardım etmişti, artık Allah'dan korkunuz, tâ ki** onun nimetlerine **şükredesiniz.**

124- **O vakitte**[2] [size yardım etmişti] **ki, sen mü'minlere** onları tatmin etmek için **diyordun** ve vaat ediyordun **ki: "Rabbinizin; indirilmiş**[3] **üç bin melek ile size yardım etmesi size yetmez mi?"**Enfal suresinde bin melek geçmektedir. Zira Allah'ın müminlere yardım ettiği melekler önce bin, sonra üç bin, sonra da -Allah tealanın buyurduğu gibi- beş bin olmuştu.

125- **Evet...**size yeter! Eğer düşmanla karşılaşmaya karşı **sabır gösterir ve de** kendisine muhalefet etme konusunda Allah'tan **sakınırsanız, o** müşrik ola**nlar da şu anda,** şu vakitte **ansızın üzerinize gelecek olurlarsa Rabbiniz size beş bin nişanlı**[4] yani alametli **melekler ile yardım eder.** Nitekim onlar sabretmiş ve de omuzları arasına salınmış sarı veya beyaz sarıklı meleklerin, alaca atlar üzerinde onlarla birlikte savaşmaları suretiyle Allah da vaadini yerine getirmiştir.

126- **Ve Allah bunu ancak size bir müjde,** yardım **ve bununla kalpleriniz mutmain olsun,** durulsun **için yapmıştır** ki böylece düşmanın çokluğundan ve de kendi azlığınızdan dolayı endişelenmeyesiniz. **Yoksa yardım, ancak azîz, hakîm olan Allah tarafındandır.** Zafer, ordunun çokluğu ile değil, Allah'ın onu dilediğine vermesi iledir.

127- **Tâ ki, o kafirlerden bir kısmını** öldürmekle veya esir düşmekle **kessin,**[5] helak etsin **ya da onları sindirsin,** hezimetle zelil etsin **de umutları boşa çıkmış,** istediklerini elde edememiş **bir halde geri dönüp gitsinler.**

---

[1] Mekke ile Medine arasında bir bölgedir.

[2] نَصَرَكُمْ fiilinin zarfıdır.

[3] منزلين kelimesi (مُنْزَلِينَ şeklinde) şeddesiz ve de (مُنَزَّلِينَ şeklinde) şeddeli olarak okunmuştur.

[4] مُسَوِمِينَ kelimesindeki و harfi hem kesre, hem de fetha ile okunmuştur.

[5] نَصَرَكُمْ sözüne taalluk eder.

Uhut savaşında Hz. Peygamberin azı dişi kırılıp, yüzü yarılınca "Peygamberlerinin yüzünü kanla boyayan bir topluluk iflah olmaz" demesi üzerine şu ayet inmiştir:

128- Müslüman olmak suretiyle **tövbelerini kabul edinceye**[1]**, ya da onlara azap edinceye kadar sana işten bir şey yoktur.** Bilakis iş Allah'a aittir. Sen sabır göster. **Çünkü onlar** inkarları sebebiyle **zalim kimselerdir.**

129- **Ve** mülk, yaratma ve de kul olarak **göklerde ne varsa, yerde ne varsa hepsi Allah'ındır.** Kendisi için mağfiret **dilediği kimseyi affeder ve** azap etmeyi **dilediğini azaplandırır, ve Allah** dostlarına karşı **mağfiretli,** kendisine itaat edenlere karşı **merhametlidir.**

130- **Ey imân edenler! Faizi** vakit dolduğunda malı fazlalaştırarak, alacak talebini ertelemek suretiyle **kat kat katlanmış**[2] **olarak yemeyiniz. Ve** faizi terk etmekle **Allah'tan korkunuz, ta ki siz felaha kavuşasınız,** kurtuluşa eresiniz.

131- **Ve kâfirler için hazırlanmış olan o ateş**le azap edilmek**ten korkunuz.**

132- **Ve Allah'a ve Peygambere itaat ediniz ki, merhamet olunasınız.**

KELİME ANLAMI

122- (Senin erkenden ayrıldığın vakitten bedel?) إِذْ **O vakit ki** (Bu kelime nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Neden bedeldir?) مِنْ إِذْ قَبْلَهُ Öncesindeki iz'den هَمَّتْ **İstemişti/yüz tutmuştu** (Kim?) طَآئِفَتَانِ **İki bölük** (Öyle iki bölük ki) مِنكُمْ **Sizden** (Kimdir bu iki bölük?) بَنُو سَلَمَةَ وَبَنُو حَارِثَةَ Seleme oğulları ile harise oğulları (Nedir bunlar?) جَنَاحَا الْعَسْكَرِ Askerin iki cenahı (Neyi istemişti?) أَن تَفْشَلاَ **Dağılmayı** جَبُنَا عَنِ الْقِتَالِ Savaştan korkmaya yüz tutmuşlardı (Daha?) وَتَرْجِعَا Ve de dönmeye (Ne vakit?) لَمَّا رَجَعَ Ne zaman ki döndü (Kim?) عَبْدُ اللهِ بْنُ أُبَيٍّ الْمُنَافِقُ Münafık Abdullah b. Übeyy (Daha?) وَأَصْحَابُهُ Ve de arkadaşları وَقَالَ Ve demişti: عَلاَمَ نَقْتُلُ Ne için öldüreceğiz (Kimi?) أَنْفُسَنَا Kendimizi (Daha?) وَأَوْلاَدَنَا Ve de çocuklarımızı وَقَالَ Ve de (Übeyy) demişti (Kime?) لِأَبِي جَابِرٍ السَّلَمِيِّ Ebu Cabir es-Selemi'ye (Öyle Ebu Cabir es-Selemi ki) الْقَائِلِ Diyen (Kime?) لَهُ O münafığa (Ne diyen? Şöyle diyen) أَنْشُدُكُمُ اللهَ Sizden Allah adına isterim (Ne konuda?) فِي نَبِيِّكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ Peygamberiniz ve kendiniz hakkında (Ne dedi Übeyy?) لَوْ نَعْلَمُ قِتَالاً Eğer savaşmayı bilseydik لاَتَّبَعْنَاكُمْ

[1] أَوْ burada إِلَى anlamındadır.
[2] Bu kelime ا harfi ile birlikte ve de (مُضَعَّفَةً şeklinde) elifsiz olarak okunmuştur.

Elbette size tabi olurduk فَثَبَّتَهُمَا اللهُ Ve Allah da o iki bölüğü sağlam kıldı وَ لَمْ يَنْصَرِفَا Ve onlar da ayrılmadılar وَاللهُ **Allah** (Nedir?) وَلِيُّهُمَا **O ikisinin velisidir** نَاصِرُهُمَا O ikisinin yardımcısıdır وَعَلَى اللهِ **Ve yalnız Allah üzerine** فَلْيَتَوَكَّلِ **Tevekkül etsin** (Kim?) اَلْمُؤْمِنُونَ **Müminler** لِيَثِقُوا Güvensinler (Kime?) بِهِ Ona دُونَ غَيْرِهِ Başkasına değil!

123- وَنَزَلَ Ve indi (Ne vakit?) لَمَّا هُزِمُوا Ne zaman ki hezimete uğradılar (Niçin indi?) تَذْكِيرًا Hatırlatmak için (Kime?) لَهُمْ Onlara (Neyi?) بِنِعْمَةِ اللهِ Allah'ın nimetini وَلَقَدْ نَصَرَكُمْ **Ve andolsun ki size yardım etmişti** (Kim?) اَللهُ **Allah** (Nerede?) بِبَدْرٍ **Bedir'de** (Bu Bedir nedir?) مَوْضِعٌ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ Mekke ve Medine arasında bir bölgedir وَاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ **Ve halbuki siz zeliller idiniz** (Neyle zelil idiniz?) بِقِلَّةِ الْعَدَدِ وَالسِّلَاحِ Sayı ve silah azlığı ile فَاتَّقُوا **Artık sakının** (Kimden?) اَللهَ **Allah'tan** لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ **Ta ki şükredesiniz** (Neye?) نِعَمَهُ Onun nimetlerine

124- (Allah size ne vakit yardım etmişti?) اِذْ **O vakit ki** (Bu kelime nedir?) ظَرْفٌ لِنَصَرَكُمْ "Size yardım etti" sözünün zarfıdır تَقُولُ **Sen diyordun** (Kime?) لِلْمُؤْمِنِينَ **Müminlere** تُوعِدُهُمْ Onlara vaat ediyordun (Niçin?) تَطْمِينًا Onları tatmin etmek için اَلَنْ يَكْفِيَكُمْ **Size yetmeyecek mi?** (Ne?) اَنْ يُمِدَّكُمْ **Size yardım etmesi** يُعِينَكُمْ Size destek vermesi (Kim?) رَبُّكُمْ **Sizin rabbiniz** (Neyle yardım etmesi?) بِثَلٰثَةِ الَافٍ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ **Üç bin melek ile** (O melekler ne olduğu halde?) مُنْزَلِينَ **İndirilmişler** (Ne?) بِالتَّخْفِيفِ Tahfif ile/şeddesiz (Daha?) وَالتَّشْدِيدِ Ve de şeddeli (okundu)

125- بَلٰى **Evet!** يَكْفِيكُمْ Size yeter (Ne?) ذٰلِكَ Bu وَفِي الْاَنْفَالِ بِاَلْفٍ Enfal suresinde bin geçiyor (Niçin?) لِاَنَّهُ Zira Allah اَمَدَّهُمْ Onlara yardım etti اَوَّلًا İlk önce (Neyle?) بِهَا Bin melekle ثُمَّ صَارَتْ Sonra onlar oldu (Ne oldu?) ثَلَاثَةً Üç bin ثُمَّ صَارَتْ Sonra da oldu (Ne oldu?) خَمْسَةً Beş bin كَمَا قَالَ تَعَالٰى Allah tealanın dediği gibi اِنْ تَصْبِرُوا **Eğer sabrederseniz** (Neye?) عَلٰى لِقَاءِ الْعَدُوِّ Düşmanla karşılaşmaya (Daha?) وَتَتَّقُوا **Ve de sakınırsanız** (Kimden?) اَللهَ Allah'tan (Ne konuda?) فِي الْمُخَالَفَةِ Ona muhalefette (Daha?) وَيَاْتُوكُمْ **Ve de size gelirlerse** اَيِ الْمُشْرِكُونَ Yani müşrikler (Ne vakit?) مِنْ فَوْرِهِمْ وَقْتِهِمْ هٰذَا **Hemen şu anda,** şu vakitte يُمْدِدْكُمْ **Size yardım eder** (Kim?) رَبُّكُمْ **Rabbiniz**

(Neyle?) بِخَمْسَةِ الاٰفٍ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ **Beş bin melek ile** (Onlar ne oldukları halde?) مُسَوِّمِينَ **Nişanlı** (Bu kelime ne ile okundu?) بِكَسْرِ الْوَاوِ Vavın kesresiyle (Daha?) وَفَتْحِهَا Ve de fethasıyla أَيْ مُعْلِمِينَ Yani alametli oldukları halde وَقَدْ صَبَرُوا Ve onlar da sabrettiler وَأَنْجَزَ اللهُ وَعْدَهُ Allah da vaadini yerine getirdi (Nasıl?) بِأَنْ قَاتَلَتْ مَعَهُمْ Onlarla birlikte savaştı (Kim?) اَلْمَلَائِكَةُ Melekler (Öyle melekler ki) عَلَى خَيْلٍ At üzerinde (Öyle atlar ki) بُلْقٍ Alaca (Yine öyle melekler ki) عَلَيْهِمْ Üzerlerinde vardır (Ne?) عَمَائِمُ صُفْرٌ Sarı sarıklar أَوْ بِيضٌ Ya da beyaz أَرْسَلُوهَا Ve o sarıkları salmışlar (Nereye?) بَيْنَ أَكْتَافِهِمْ Omuzları arasına

126- وَمَا جَعَلَهُ **Ve bunu yapmadı** (Kim?) اَللهُ **Allah** أَيِ الْإِمْدَادَ Yani bu desteği yapmadı اِلَّا بُشْرٰى **Ancak bir müjde** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Neyle olan müjde?) بِالنَّصْرِ Yardımla (Daha ne için yaptı?) وَلِتَطْمَئِنَّ **Ve de mutmain olsun için** تَسْكُنَ Durulsun için (Ne?) قُلُوبُكُمْ **Sizin kalpleriniz** (Neyle?) بِهِ **Bununla** فَلَا تَجْزَعُ Böylece endişelenmeyesiniz (Neden?) مِنْ كَثْرَةِ الْعَدُوِّ Düşmanın çokluğundan (Daha?) وَقِلَّتِكُمْ Ve de sizin azlığınızdan وَمَا النَّصْرُ **Ve yardım/zafer değildir** اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللهِ **Ancak Allah katından** (Öyle Allah ki) اَلْعَزِيزِ الْحَكِيمِ **Aziz ve hakim olan** يُؤْتِيهِ O yardımı verir (Kime?) مَنْ O kimseye ki يَشَاءُ Diliyor وَلَيْسَ بِكَثْرَةِ الْجُنْدِ Zafer ordunun çokluğu ile değildir

127- (Daha niçin yardım etti?) لِيَقْطَعَ **Kessin diye** (Bu kelime nedir?) مُتَعَلِّقٌ بِنَصَرَكُمْ "Size yardım etti" sözüne taalluk eder أَيْ لِيُهْلِكَ Yani helak etsin için (Neyi?) طَرَفًا **Bir tarafı** (Kimden?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Neyle kessin diye?) بِالْقَتْلِ Öldürmekle (Daha?) وَالْأَسْرِ Ve de esirlikle (Daha niçin?) أَوْ يَكْبِتَهُمْ **Ya da onları sindirsin diye** يُذِلَّهُمْ Onları zelil kılsın diye (Neyle?) بِالْهَزِيمَةِ Hezimetle فَيَنْقَلِبُوا يَرْجِعُوا **Ki geri dönsünler** (Ne oldukları halde?) خَائِبِينَ **Umutları boşa çıkmış halde** لَمْ يَنَالُوا Elde edememiş olarak (Neyi?) مَا O şeyi ki رَامُوهُ Onu dilemişlerdi

128- وَنَزَلَ Ve indi (Ne vakit?) لَمَّا كُسِرَتْ ، Ne zaman ki kırıldı (Ne?) رُبَاعِيَّتُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberin azı dişi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Daha?) وَشُجَّ Ve de yarıldı (Ne?) وَجْهُهُ Onun yüzü (Ne vakit?) يَوْمَ أُحُدٍ Uhut gününde وَقَالَ Ve demişti o كَيْفَ يُفْلِحُ Nasıl iflah olur (Kim?) قَوْمٌ Bir kavim ki خَضَبُوا Boyadılar (Neyi?) وَجْهَ نَبِيِّهِمْ Peygamberlerinin yüzünü

(Neyle?) بِالدَّمِ Kanla لَيْسَ **Olmadı** (Kim için?) لَكَ **Senin için** (Neden olmadı?) مِنَ الْاَمْرِ **İşten** (Ne olmadı?) شَيْءٌ **Hiçbir şey** بَلِ الْاَمْرُ Bilakis iş (Nedir?) لِلّٰهِ Allah içindir فَاصْبِرْ Sen sabret اَوْ بِمَعْنَى اِلَى "Ev" kelimesi ila manasındadır (Ne vakte değin?) اَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ **Tevbelerini kabul edinceye kadar** (Neyle?) بِالْاِسْلَامِ İslam'la اَوْ يُعَذِّبَهُمْ **Ya da onlara azap edinceye kadar** فَاِنَّهُمْ **Zira onlar** (Nedirler?) ظَالِمُونَ **Zalimlerdir** (Ne sebebiyle?) بِالْكُفْرِ İnkarları sebebiyle

129- وَلِلّٰهِ **Ve Allah içindir** (Ne?) مَا **O şeyler ki** (Nerededir?) فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerdedir** (Daha?) وَمَا **Ve o şeyler ki** (Nerededir?) فِي الْاَرْضِ **Yeryüzündedir** (Ne yönden?) مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا Mülk, yaratma ve kul olarak يَغْفِرُ **Mağfiret eder** (Kime?) لِمَنْ **O kimseye ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) اَلْمَغْفِرَةَ Mağfireti (Kime?) لَهُ O kimseye (Daha?) وَيُعَذِّبُ **Ve de azap eder** (Kime?) مَنْ **O kimseye ki** يَشَاءُ **Diliyor** (Neyi diliyor?) تَعْذِيبَهُ Ona azap etmeyi وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Ziyade mağfiret edendir** (Kime?) لِاَوْلِيَائِهِ Dostlarına (Daha nedir?) رَحِيمٌ **Ziyade merhamet edendir** (Kime?) بِاَهْلِ طَاعَتِهِ Kendisine itaat edenlere

130- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** لَا تَأْكُلُوا **Yemeyin** (Neyi?) اَلرِّبٰوا **Faizi** (O faiz ne olduğu halde?) اَضْعَافًا **Kat kat olduğu halde** (Öyle kat kat ki) مُضَاعَفَةً **Katlanmış** (Bu kelime ne ile okundu?) بِاَلِفٍ Elifle (Daha?) وَدُونَهَا Ve de onsuz (Nasıl kat kat katlanmış faiz yemeyin?) بِاَنْ تَزِيدُوا فِي الْمَالِ Malı fazlalaştırmanız suretiyle (Ne vakit?) عِنْدَ حُلُولِ الْاَجَلِ Vaktin dolduğu zamanda (Daha?) وَتُؤَخِّرُوا الطَّلَبَ Ve de talebi ertelemekle وَاتَّقُوا **Ve de sakının** (Kimden?) اَللّٰهَ **Allah'tan** (Neyle sakının?) بِتَرْكِهِ Faizi terk etmekle لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تُفْلِحُونَ **Felaha kavuşasınız** تَفُوزُونَ Kurtuluşa eresiniz

131- وَاتَّقُوا **Sakının** (Neden?) اَلنَّارَ **Ateşten** اَلَّتِي **Öyle ki** اُعِدَّتْ **Hazırlandı** (Kim için?) لِلْكَافِرِينَ **Kafirler için** (Neden sakının?) اَنْ تُعَذَّبُوا Azap görmekten (Neyle?) بِهَا O ateşle

132- وَاَطِيعُوا **Ve itaat edin** (Kime?) اَللّٰهَ **Allah'a** (Daha?) وَالرَّسُولَ **Ve de Resule** لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تُرْحَمُونَ **Merhamet olunasınız**

﴿وَسَارِعُوا﴾ بِوَاوٍ وَدُونَهَا ﴿إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾
أَيْ كَعَرْضِهِمَا لَوْ وَصَلَتْ إِحْدَاهُمَا بِالْأُخْرَى، وَالْعَرْضُ السِّعَةُ ﴿أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾﴾ اللهَ بِعَمَلِ
الطَّاعَاتِ وَتَرْكِ الْمَعَاصِي ﴿اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ﴾ فِي طَاعَةِ اللهِ ﴿فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ﴾ اَلْيُسْرِ وَالْعُسْرِ
﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ﴾ اَلْكَافِّينَ عَنْ إِمْضَائِهِ مَعَ الْقُدْرَةِ ﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾ مِمَّنْ ظَلَمَهُمْ
أَيِ التَّارِكِينَ عُقُوبَتَهُمْ ﴿وَاللهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾﴾ بِهَذِهِ الْأَفْعَالِ، أَيْ يُثِيبُهُمْ ﴿وَالَّذِينَ إِذَا
فَعَلُوا فَاحِشَةً﴾ ذَنْبًا قَبِيحًا كَالزِّنَا ﴿أَوْ ظَلَمُوٓا أَنْفُسَهُمْ﴾ بِمَا دُونَهُ كَالْقُبْلَةِ ﴿ذَكَرُوا اللهَ﴾ أَيْ وَعِيدَهُ
﴿فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ﴾ أَيْ لَا ﴿يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللهُ وَلَمْ يُصِرُّوا﴾ يُدِيمُوا ﴿عَلٰى مَا فَعَلُوا﴾
بَلْ أَقْلَعُوا عَنْهُ ﴿وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾﴾ أَنَّ الَّذِي أَتَوْهُ مَعْصِيَةٌ ﴿أُولٰٓئِكَ جَزَآؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ
وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ حَالٌ مُقَدَّرَةٌ، أَيْ مُقَدِّرِينَ الْخُلُودَ فِيهَا إِذَا دَخَلُوهَا
﴿وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿١٣٦﴾﴾ بِالطَّاعَةِ هٰذَا الْأَجْرُ وَنَزَلَ فِي هَزِيمَةِ أُحُدٍ: ﴿قَدْ خَلَتْ﴾ مَضَتْ
﴿مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ﴾ طَرَائِقُ فِي الْكُفَّارِ بِإِمْهَالِهِمْ ثُمَّ أَخْذِهِمْ ﴿فَسِيرُوا﴾ أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ ﴿فِي الْأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾﴾ الرُّسُلَ أَيْ آخِرُ أَمْرِهِمْ مِنَ الْهَلَاكِ فَلَا تَحْزَنُوا لِغَلَبَتِهِمْ
فَأَنَا أُمْهِلُهُمْ لِوَقْتِهِمْ ﴿هٰذَا﴾ الْقُرْآنُ ﴿بَيَانٌ لِلنَّاسِ﴾ كُلِّهِمْ ﴿وَهُدًى﴾ مِنَ الضَّلَالَةِ ﴿وَمَوْعِظَةٌ
لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾﴾ مِنْهُمْ ﴿وَلَا تَهِنُوا﴾ تَضْعُفُوا عَنْ قِتَالِ الْكُفَّارِ ﴿وَلَا تَحْزَنُوا﴾ عَلَى مَا أَصَابَكُمْ بِأُحُدٍ
﴿وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ﴾ بِالْغَلَبَةِ عَلَيْهِمْ ﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾﴾ حَقًّا وَجَوَابُهُ دَلَّ عَلَيْهِ مَجْمُوعُ مَا قَبْلَهُ
﴿إِنْ يَمْسَسْكُمْ﴾ يُصِبْكُمْ بِأُحُدٍ ﴿قَرْحٌ﴾ بِفَتْحِ الْقَافِ وَضَمِّهَا: جَهْدٌ مِنْ جُرْحٍ وَنَحْوِهِ ﴿فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ﴾
الْكُفَّارَ ﴿قَرْحٌ مِثْلُهُ﴾ بِبَدْرٍ ﴿وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا﴾ نُصَرِّفُهَا ﴿بَيْنَ النَّاسِ﴾ يَوْمًا لِفِرْقَةٍ وَيَوْمًا لِأُخْرَى
لِيَتَّعِظُوا ﴿وَلِيَعْلَمَ اللهُ﴾ عِلْمَ ظُهُورٍ ﴿الَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ أَخْلَصُوا فِي إِيمَانِهِمْ مِنْ غَيْرِهِمْ ﴿وَيَتَّخِذَ
مِنْكُمْ شُهَدَآءَ﴾ يُكْرِمُهُمْ بِالشَّهَادَةِ ﴿وَاللهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾﴾ الْكَافِرِينَ أَيْ يُعَاقِبُهُمْ وَمَا يُنْعِمُ
بِهِ عَلَيْهِمْ اسْتِدْرَاجٌ

☙ TÜRKÇE ANLAMI ❧

133- **Ve Rabbinizden olan bir mağfiret ve genişliği,**[1] biri diğeriyle birleşecek olsa **gökler ile yer**in genişliği kadar **olan bir cennete koşuşunuz**[2] **ki,** o cennet masiyeleri terk etmek ve de taatleri işlemek suretiyle Allah'tan **sakınanlar için hazırlanmıştır.**

---

[1] اَلْعَرْض kelimesi genişlik anlamına gelir.

[2] Bu kelime (وَسَارِعُوا şeklinde) و harfi ile birlikte ve de (سَارِعُوا şeklinde) و harfi olmaksızın da okunmuştur.

134- **Öyle kimseler ki onlar, bollukta da darlıkta da,** kolaylıkta da zorlukta da Allah'a itaat yolunda **infakta bulunurlar. Ve öfkeyi zapteden,** gücü yetmekle birlikte öfkesinin harekete geçmesini engelleyen **ve** kendilerine zulmeden **insanlardan affeden,** onları cezalandırmayı terk eden **kimselerdir. Allah da** bu işlerle **iyilik yapanları sever,** yani onları sevaplandırır.

135- **Ve öyle kimseler ki onlar,** zina gibi **bir kötülük,** çirkin bir günah **işledikleri ya da** öpücük gibi zinadan daha düşük seviyede olan bir şeyle **kendilerine zulmettikleri vakit Allah'ı**n tehdidini **hatırlarlar, hemen günahları için affedilmeyi dilerler. Ve kimdir Allah'tan başka günahları affedecek?**..Hiç kimse yoktur. **Ve onlar yaptıkları şey üzerinde ısrar etmez,** devam göstermez**ler.** Bilakis, ondan vazgeçerler. **Ve onlar bilirler** ki işledikleri şey elbette günahtır.

136- **İşte onların karşılıkları rablerinden olan bir mağfiret ve altlarından nehirler akan cennetlerdir. Onlar orada ebedî kalıcılardır.**[1] Yani girdikleri takdirde orada ebedi kalmaları takdir edilmiştir. **Ve** taatle **çalışanların ecri** olan bu ecir **ne güzeldir!**

Uhut hezimeti hakkında şu ayet inmiştir:

137- **Muhakkak sizden evvel,** kendilerine önce mühlet verilip, sonra da alıverilmeleri şeklinde **birçok sünnetler gelip geçmiştir.** Ey Müminler! **Artık yerde dolaşınız da bakınız ki,** Peygamberleri **yalanlayanların akıbetleri,** yani son durumları olan helakları **nasıl olmuştur?** Ve de sakın onların galip gelmelerinden dolayı üzülmeyin! Zira ben kendilerine ait olan vakte kadar onlara zaman tanıyorum.

138- **İşte bu** Kuran **insanların** tamamı **için bir beyandır, ve muttakîler için de** sapıklıktan uzaklaştıran **bir hidâyettir,** onlara **bir nasihattir.**

139- **Ve** kafirlere karşı savaşmaktan **zayıf düşmeyin ve de** Uhut'ta size isabet eden şeye **üzülmeyin. Ve** onların üzerine galip gelmek suretiyle **en üstün olanlar ancak sizlersiniz, eğer** gereği gibi **mümin kişiler iseniz.**[2]

140- **Eğer size bir yara**[3] ve benzeri meşakkatler **dokunmuş ise, şüphesiz o** kafir **kavme de** Bedir'de **onun benzeri bir yara dokunmuştu. Ve Biz**

---

[1] Bu kelime hal-i mukadderadır.

[2] Bu şartın cevabına, öncekilerin tamamı delalet etmiştir. (Yani "gereği gibi inanan kişiler iseniz, -yeryüzünde dolaşınız...zayıf düşmeyiniz...üzülmeyiniz...- şeklinde)

[3] قرح kelimesindeki ق harfi fetha ile (قَرْح şeklinde) ve de zamme ile (قُرْح şeklinde) de okunmuştur.

o günleri bir gün biri, diğer gün ötekisi için yapmak suretiyle **insanlar arasında döndürüp**, çeviririz ki nasihat alsınlar **ve de Allah, imân edenleri** ve imanlarında samimi olanları, bunun ortaya çıkmasıyla diğerlerinden **bilsin ve de** şahadetle ikramda bulunmak için **sizden şahitler edinsin diye. Ve Allah zalimleri,** kafirleri **sevmez** yani onları cezalandırır. Kendilerine nimet olarak verdiği şeyler ise birer istidraçtır.

KELİME ANLAMI

133- وَسَارِعُوا **Ve koşuşun** (Bu kelime ne ile okundu?) بِوَاوٍ Vav ile (Daha?) وَدُونَهَا Ve de vav'sız (Neye koşuşun?) إِلَى مَغْفِرَةٍ **Bir mağfirete** (Öyle mağfiret ki) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbinizden olan** (Daha neye koşuşun?) وَجَنَّةٍ **Ve de cennete** (Öyle cennet ki) عَرْضُهَا **Onun eni** (Nedir?) اَلسَّمٰوَاتُ **Göklerdir** (Daha?) وَالْأَرْضُ **Ve de yeryüzüdür** أَيْ كَعَرْضِهِمَا Yani o ikisinin en gibidir وَلَوْ وَصَلَتْ Şayet birleşse (Ne?) إِحْدَاهُمَا Onlardan birisi (Neyle?) بِالْأُخْرَى Diğeriyle وَالْعَرْضُ 'Arz (Nedir?) اَلسَّعَةُ Genişliktir (Yine öyle cennet ki) أُعِدَّتْ **Hazırlandı** (Kim için?) لِلْمُتَّقِينَ **Sakınanlar için** (Kimden sakınanlar?) اللّٰهَ Allah'tan (Neyle sakınanlar?) بِعَمَلِ الطَّاعَاتِ Taatleri işlemekle (Daha?) وَتَرْكِ الْمَعَاصِي Ve de masiyetleri terk etmekle

134- اَلَّذِينَ **O kimseler ki** يُنْفِقُونَ **Harcıyorlar** (Ne yolda?) فِي طَاعَةِ اللّٰهِ Allah'a itaat yolunda (Nerede harcıyorlar?) فِي السَّرَّاءِ **Bollukta** (Daha?) وَالضَّرَّاءِ **Ve darlıkta** اَلْيُسْرِ وَالْعُسْرِ Kolaylıkta ve de zorlukta (Daha kim?) وَالْكَاظِمِينَ **Ve zaptedenler** (Neyi?) اَلْغَيْظَ **Öfkesini** اَلْكَافِّينَ Tutanlar (Neden?) عَنْ إِمْضَائِهِ Onun yerine getirilmesini (Neyle birlikte?) مَعَ الْقُدْرَةِ Buna güç yetirmekle birlikte (Daha kim?) وَالْعَافِينَ **Ve de affedenler** (Kimden?) عَنِ النَّاسِ **İnsanlardan** (Öyle insanlar ki) مِمَّنْ ظَلَمَهُمْ Kendilerine zulmedenlerden أَيِ التَّارِكِينَ Yani bırakanlar (Neyi?) عُقُوبَتَهُمْ Onları cezalandırmayı وَاللّٰهُ **Allah** يُحِبُّ **Sever** (Kimi?) اَلْمُحْسِنِينَ **İyilik edenleri** (Neyle iyilik edenleri?) بِهٰذِهِ الْأَفْعَالِ Bu fiillerle أَيْ يُثِيبُهُمْ Yani onları sevaplandırır

135- وَالَّذِينَ **Ve o kimseler ki** إِذَا فَعَلُوا **İşledikleri vakit** (Neyi?) فَاحِشَةً **Bir kötülüğü** ذَنْبًا قَبِيحًا Çirkin bir günahı (Ne gibi?) كَالزِّنَا Zina gibi أَوْ ظَلَمُوا **Ya da zulmettikleri vakit** (Kime?) أَنْفُسَهُمْ **Kendilerine** (Neyle?) بِمَا دُونَهُ Zinadan daha düşük olanla (Ne gibi bu?) كَالْقُبْلَةِ Öpücük gibi ذَكَرُوا **Hatırlarlar** (Kimi?) اَللّٰهَ **Allah'ı** أَيْ وَعِيدَهُ Yani onun

tehdidini فَاسْتَغْفَرُوا **Ve de tövbe ederler** (Ne için?) لِذُنُوبِهِمْ **Günahları için** وَمَنْ **Ve kimdir?** أَيْ لَا Yani kimse yoktur يَغْفِرُ **Mağfiret edecek** (Neye?) اَلذُّنُوبَ **Günahlarına** إِلَّا اللهُ **Ancak Allah!** وَلَمْ يُصِرُّوا **Ve de ısrar etmezler** يُدَاوِمُوا Devam göstermezler (Ne üzerine?) عَلَى مَا فَعَلُوا **Yaptıklarına** بَلْ أَقْلَعُوا Bilakis vazgeçerler (Neden?) عَنْهُ Ondan وَهُمْ يَعْلَمُونَ **Halbuki onlar biliyorlar** أَنَّ الَّذِي أَتَوْهُ Ki yaptıkları şüphesiz (Nedir?) مَعْصِيَةٌ Günahtır

136- أُولٰٓئِكَ **İşte onlar** جَزَآؤُهُمْ **Onların karşılıkları** (Nedir?) مَغْفِرَةٌ **Mağfirettir** (Öyle mağfiret ki) مِنْ رَبِّهِمْ **Rablerinden olan** (Daha nedir?) وَجَنَّاتٌ **Ve de cennetlerdir** (Öyle cennetler ki) تَجْرِي **Akıyor** (Nereden?) مِنْ تَحْتِهَا **Onların altından** (Ne akıyor?) اَلْأَنْهَارُ **Nehirler** (Onlar ne oldukları halde?) خَالِدِينَ **Ebedi kalıcı oldukları halde** (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Bu cümle nedir?) حَالٌ مُقَدَّرَةٌ Hal-i mukadderadır اَيْ مُقَدَّرِينَ Yani takdir edilmiş oldukları halde (Neye?) اَلْخُلُودَ Ebedi kalmaya (Nerede?) فِيهَا Orada (Ne vakit?) إِذَا دَخَلُوهَا Oraya girdikleri vakit وَنِعْمَ **Ve ne güzeldir** (Ne?) اَجْرُ الْعَامِلِينَ **Çalışanların ecri** (Neyle çalışanlar?) بِالطَّاعَةِ Taatle (Güzel olan nedir?) هٰذَا الْأَجْرُ Bu ecir

137- وَنَزَلَ Ve indi (Ne konuda?) فِي هَزِيمَةِ أُحُدٍ Uhut hezimeti hakkında قَدْ خَلَتْ مَضَتْ **Gelipgeçti** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizden önce** (Ne?) سُنَنٌ **Sünnetler** طَرَائِقُ Yollar (Kim hakkında?) فِي الْكُفَّارِ Kafirler hakkında (Nasıl?) بِإِمْهَالِهِمْ Onlara mühlet vermekle ثُمَّ أَخْذِهِمْ Sonra da onları almakla فَسِيرُوا **Artık dolaşın** أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ Ey Müminler (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** فَانْظُرُوا **Ve de bakın** كَيْفَ كَانَ **Nasıl oldu** (Ne?) عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ **Yalanlayanların akibeti** (Kimi yalanlayanların?) الرُّسُلَ Peygamberleri اَيْ آخِرُ أَمْرِهِمْ Yani son durumları nasıl oldu (ona bakın) (Nedendir o son durum?) مِنَ الْهَلَاكِ Helak فَلَا تَحْزَنُوا Ve de üzülmeyin (Niçin?) لِغَلَبَتِهِمْ Onların size galip gelmelerinden dolayı فَأَنَا أُمْهِلُهُمْ Ben onlara zaman tanıyorum (Ne için?) لِوَقْتِهِمْ Onlara ait vakit için

138- هٰذَا **İşte bu** (Bundan bedel?) اَلْقُرْآنُ Kuran (Nedir?) بَيَانٌ **Bir beyan/açıklamadır** (Kim için?) لِلنَّاسِ **İnsanlar için** كُلِّهِمْ Hepsi için (Daha nedir?) وَهُدًى **Ve de hidayettir** (Neden?) مِنَ الضَّلَالَةِ Dalaletten (Daha nedir?) وَمَوْعِظَةٌ **Ve de bir nasihattir** (Kim için?) لِلْمُتَّقِينَ **Muttakiler için** (Öyle muttakiler ki) مِنْهُمْ O insanlardan

139- وَلَا تَهِنُوا تَضْعُفُوا **Zayıf düşmeyin!** عَنْ قِتَالِ الْكُفَّارِ Kafirlere karşı savaşmaktan zayıf düşmeyin (Daha?) وَلَا تَحْزَنُوا **Ve de üzülmeyin!** (Ne üzerine üzülmeyin?) عَلَى مَا أَصَابَكُمْ Size isabet eden üzerine (Nerede isabet eden?) بِأُحُدٍ Uhut'ta وَأَنْتُمُ **Ve siz** (Nesiniz?) الْاَعْلَوْنَ **En üstünsünüz** (Neyle?) بِالْغَلَبَةِ Galip gelmekle (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine اِنْ كُنْتُمْ **Eğer siz iseniz** (Ne iseniz?) مُؤْمِنِينَ **İnananlar** حَقًّا Hakkıyla inananlar وَجَوَابُهُ Bunun cevabı دَلَّ Delalet etmiştir (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Cevabı üzerine (Ne?) مَجْمُوعُ مَا قَبْلَهُ Öncesinin toplamı

140- اِنْ يَمْسَسْكُمْ **Şayet size dokundu ise** يُصِبْكُمْ بِأُحُدٍ Uhut'ta size isabet ettiyse (Ne?) قَرْحٌ **Bir yara** (Bu kelime ne ile okundu?) بِفَتْحِ الْقَافِ وَضَمِّهَا Kaf harfinin fethasıyla ve de zammesiyle (Bu "karh" ne demektir?) جَهْدٌ مِنْ جُرْحٍ وَنَحْوِهِ Yara ve benzeri meşakkatlerdir فَقَدْ مَسَّ **Elbette dokunmuştu** (Kime?) اَلْقَوْمَ **Kavme** اَلْكُفَّارَ Kafirlere (Ne?) قَرْحٌ **Bir yara ki** مِثْلُهُ **Onun benzeri** (Nerede?) بِبَدْرٍ Bedir'de وَتِلْكَ الْاَيَّامُ **İşte bu günler** نُدَاوِلُهَا **Onları döndürürüz** نُصَرِّفُهَا Çeviririz (Nerede?) بَيْنَ النَّاسِ **İnsanlar arasında** يَوْمًا لِفِرْقَةٍ وَيَوْمًا لِأُخْرَى Bir gün biri, diğer günde diğeri için (Niçin böyle döndürürüz?) لِيَتَّعِظُوا Öğütlensinler diye (Daha niçin?) وَلِيَعْلَمَ **Ve de bilsin diye** (Kim?) اللهُ **Allah** عِلْمَ ظُهُورٍ Ortaya çıkma şeklindeki bilmeyle (Kimi?) اَلَّذِينَ **O kimseleri ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** أَخْلَصُوا İhlas sahibi oldular (Nerede?) فِي إِيمَانِهِمْ İmanlarında (Kimden bilsin?) مِنْ غَيْرِهِمْ Diğer başkalarından (Daha niçin?) وَيَتَّخِذَ **Ve edinmesi için** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Ne edinmesi?) شُهَدَاءَ **Şahitler** (Öyle şahitler ki?) يُكْرِمُهُمْ Onlara ikramda bulunuyor (Neyle?) بِالشَّهَادَةِ Şahadetle وَاللهُ **Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** (Kimi?) اَلظَّالِمِينَ **Zalimleri** اَلْكَافِرِينَ Kafirleri أَيْ يُعَاقِبُهُمْ Yani onları cezalandırır وَمَا يُنْعِمُ بِهِ عَلَيْهِمْ Onlara nimet olarak verdikleri ise (Nedir?) اسْتِدْرَاجٌ İstidraçtır

﴿وَلِيُمَحِّصَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ يُطَهِّرَهُمْ مِنَ الذُّنُوبِ بِمَا يُصِيبُهُمْ ﴿وَيَمْحَقَ﴾ يُهْلِكَ ﴿الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾﴾
﴿اَمْ﴾ بَلْ أَ ﴿حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا﴾ لَمْ ﴿يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ﴾ عِلْمَ ظُهُورٍ
﴿وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾﴾ فِي الشَّدَائِدِ ﴿وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ﴾ فِيهِ حَذْفُ إِحْدَى التَّاءَيْنِ فِي الْأَصْلِ
﴿الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَلْقَوْهُ﴾ حَيْثُ قُلْتُمْ: لَيْتَ لَنَا يَوْمًا كَيَوْمِ بَدْرٍ لِنَنَالَ مَا نَالَ شُهَدَاؤُهُ ﴿فَقَدْ رَاَيْتُمُوهُ﴾
أَيْ سَبَبَهُ اَلْحَرْبَ ﴿وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾﴾ أَيْ بُصَرَاءُ تَتَأَمَّلُونَ الْحَالَ كَيْفَ هِيَ فَلِمَ انْهَزَمْتُمْ؟ وَنَزَلَ
فِي هَزِيمَتِهِمْ لَمَّا أُشِيعَ أَنَّ النَّبِيَّ قُتِلَ وَقَالَ لَهُمُ الْمُنَافِقُونَ إِنْ كَانَ قُتِلَ فَارْجِعُوا اِلَى دِينِكُمْ: ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ
اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَاِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ﴾ كَغَيْرِهِ ﴿انْقَلَبْتُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ﴾ رَجَعْتُمْ
اِلَى الْكُفْرِ، وَالْجُمْلَةُ الْأَخِيرَةُ مَحَلُّ الِاسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ أَيْ مَا كَانَ مَعْبُودًا فَتَرْجِعُوا ﴿وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى
عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْـًٔا﴾ وَإِنَّمَا يَضُرُّ نَفْسَهُ ﴿وَسَيَجْزِي اللّٰهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾﴾ نِعَمَهُ بِالثَّبَاتِ ﴿وَمَا كَانَ
لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ﴾ بِقَضَائِهِ ﴿كِتَابًا﴾ مَصْدَرٌ أَيْ: كَتَبَ اللّٰهُ ذٰلِكَ ﴿مُؤَجَّلًا﴾ مُؤَقَّتًا
لَا يَتَقَدَّمُ وَلَا يَتَأَخَّرُ فَلِمَ انْهَزَمْتُمْ! وَالْهَزِيمَةُ لَا تَدْفَعُ الْمَوْتَ وَالثَّبَاتُ لَا يَقْطَعُ الْحَيَاةَ ﴿وَمَنْ يُرِدْ﴾ بِعَمَلِهِ
﴿ثَوَابَ الدُّنْيَا﴾ أَيْ جَزَاءَهُ مِنْهَا ﴿نُؤْتِهِ مِنْهَا﴾ مَا قُسِمَ لَهُ وَلَا حَظَّ لَهُ فِي الْآخِرَةِ ﴿وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ
الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا﴾ أَيْ مِنْ ثَوَابِهَا ﴿وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٥﴾﴾ ﴿وَكَاَيِّنْ﴾ كَمْ ﴿مِنْ نَبِيٍّ قُتِلَ﴾
وَفِي قِرَاءَةٍ {قَاتَلَ} وَالْفَاعِلُ ضَمِيرُهُ ﴿مَعَهُ﴾ خَبَرٌ مُبْتَدَؤُهُ ﴿رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ﴾ جُمُوعٌ كَثِيرَةٌ ﴿فَمَا وَهَنُوا﴾
جَبُنُوا ﴿لِمَٓا اَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ مِنَ الْجِرَاحِ وَقَتْلِ أَنْبِيَائِهِمْ وَأَصْحَابِهِمْ ﴿وَمَا ضَعُفُوا﴾ عَنِ الْجِهَادِ
﴿وَمَا اسْتَكَانُوا﴾ خَضَعُوا لِعَدُوِّهِمْ كَمَا فَعَلْتُمْ حِينَ قِيلَ قُتِلَ النَّبِيُّ ﴿وَاللّٰهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٦﴾﴾
عَلَى الْبَلَاءِ أَيْ يُثِيبُهُمْ ﴿وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ﴾ عِنْدَ قَتْلِ نَبِيِّهِمْ مَعَ ثَبَاتِهِمْ وَصَبْرِهِمْ ﴿اِلَّٓا اَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
ذُنُوبَنَا وَاِسْرَافَنَا﴾ تَجَاوُزَنَا الْحَدَّ ﴿فِي اَمْرِنَا﴾ إِيذَانًا بِأَنَّ مَا أَصَابَهُمْ لِسُوءِ فِعْلِهِمْ وَهَضْمًا لِأَنْفُسِهِمْ
﴿وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا﴾ بِالْقُوَّةِ عَلَى الْجِهَادِ ﴿وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾﴾ ﴿فَاٰتٰيهُمُ اللّٰهُ
ثَوَابَ الدُّنْيَا﴾ النَّصْرَ وَالْغَنِيمَةَ ﴿وَحُسْنَ ثَوَابِ الْاٰخِرَةِ﴾ أَيِ الْجَنَّةَ، وَحُسْنُهُ التَّفَضُّلُ فَوْقَ الِاسْتِحْقَاقِ
﴿وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٨﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

141- **Ve** [ayrıca bu günleri döndürmememiz] **Allah imân edenleri arındırması,** kendilerine isabet eden şeylerle onları günahlardan temizlemesi **ve kâfirleri mahvetmesi,** helak etmesi **içindir.**

142- **Yoksa**[1] bilakis **siz, Allah sizden cihat edenleri** bunun ortaya çıkması şeklindeki bilmesiyle **bilmedikçe ve** musibetlere **sabredenleri de bilmedikçe cennete girivereceğinizi** mi **sanıverdiniz**?

---

[1] اَمْ burada بَلْ anlamındadır.

143- **Ant olsun ki, siz, kendisiyle karşılaşmadan evvel** "keşke Bedir şehitlerinin elde ettiğini elde edebilmemiz için o Bedir günü gibi bir güne sahip olsaydık" demek suretiyle **ölümü temenni ediyordunuz.**[1] **İşte siz bakıyor**, görüyor **olduğunuz halde,** oturup durum değerlendirmesi yaparak ve de bunun nasıl olduğunu, niçin hezimete uğradığınızı düşündüğünüz halde **onun** sebebi olan harbi **görüverdiniz.**

Müslümanların hezimetleri ile ilgili olarak, Hz. Peygamberin öldürüldüğü haberinin yayılması ve de münafıkların Müslümanlara "Madem o öldürüldü, artık dininize geri dönün" demeleri hakkında şu ayetler inmiştir:

144- **Ve Muhammed de ancak bir peygamberdir. Nitekim ondan evvel de peygamberler gelip geçmiştir. Eğer o ölse veya** diğer bazı peygamberler gibi **öldürülse siz topuklarınız üzerine** küfre geri **mi döneceksiniz?**[2] Yani 'kendisine ibadet edilen kişi o değil ki, siz küfre geri dönesiniz' demektir. **Ve her kim topukları üzerine** [geri] **dönerse elbette Allah'a hiç bir zarar vermiş olamaz,** ancak ve ancak kendisine zarar vermiş olur. **Ve Allah** nimetlerine **şükredenlere** sebat vermek suretiyle **karşılıklarını verecektir.**

145- **Ve hiç bir kimse için Allah'ın izni,** onun kazası **olmadıkça ölmek yoktur.** Allah ölümü **süresi belirli,** vakitli **bir yazıyla**[3] yazdı; ne öne alınır bu, ne de sonraya kalır. Peki o zaman niye hezimete uğradınız?! Halbuki hezimet ölümü engelleyemediği gibi, savaşta sebat göstermek de yaşamaya engel değildir. **Ve her kim** ameliyle **dünya sevabını,** yani amelinin karşılığını o dünyada **isterse ona ondan veririz. Ve kim ahiret sevabını isterse ona da** ahirette kendisi için ayrılanı **ondan,** dünyanın sevabından **veririz. Ve şükredenlere elbette karşılıklarını vereceğiz.**

146- **Ve öldürülen**[4] **nice,** kaç **peygamber vardır ki kendileriyle birlikte olan birçok adam** topluluğu **vardır.**[5] [Onlar] **Allah yolunda kendilerine isabet eden** yaralar, peygamberlerinin ve arkadaşlarının öldürülmesi gibi **şeylerden dolayı ne gevşe**yip, korkaklık göster**diler ne** cihattan **zayıf düştüler, ne de** "peygamber öldürüldü" dendiğinde sizin yaptığınız gibi düşmanlarına **boyun eğdiler. Allah** belalara karşı **sabredenleri sever** yani onlara sevap bahşeder.

---

[1] تَمَنَّوْنَ kelimesinin aslında bulunan iki ت den biri hazfedilmiştir.

[2] Bu cümle istifham-ı inkari mahallidir.

[3] Mastardır.

[4] Bu kelime bir kıraatte (bizim kıraatimizde) قَاتَلَ şeklinde okunmuştur. Bu kıraatte fail, bu fiilin zamiridir.

[5] Haberdir.

147- **Ve** peygamberleri öldürüldüğü vakit **onların** sabır ve sebatla, kendilerine isabet eden şeyin kendi kötü işlerinden dolayı olduğunu duyurmak ve de nefislerini sindirmek için [söyledikleri] **sözleri "Ey Rabbimiz! Bizim için günahlarımızı ve işlerimizdeki aşırılığımızı,** haddi aşmamızı **affet ve** cihada karşı kuvvetlendirmek suretiyle **ayaklarımızı sabit kıl ve bizlere kâfirler gürûhu üzerine yardım et!" demelerinden başka bir şey olmadı.**

148- **Artık Allah da onlara dünya sevabı** olan ganimet ve yardımını **ve de ahiret sevabını,** yani cennetin **güzelliğini verdi.** Sevabın güzelliği ile kastedilen şey hak edilenden de öte olarak ihsanda bulunulmaktır. **Ve Allah iyilik edenleri sever.**

KELİME ANLAMI

141- (Daha ne içindir bu döndürme?) وَلِيُمَحِّصَ **Ve arındırması için** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kimi?) الَّذِينَ **O kimseleri ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** يُطَهِّرَهُمْ Temizlemesi için onları (Neden?) مِنَ الذُّنُوبِ Günahlardan (Neyle temizlemesi için?) بِمَا يُصِيبُهُمْ Onlara isabet edenle (Daha niçin?) وَيَمْحَقَ **Ve de mahvetmesi için** يُهْلِكَ Helak etmesi için (Kimi?) الْكَافِرِينَ **Kafirleri**

142- أَمْ **Yoksa** حَسِبْتُمْ بَلْ أَ Bilakis **zannetiniz** mi? (Neyi?) أَنْ تَدْخُلُوا **Gireceğinizi** (Nereye?) الْجَنَّةَ **Cennete** وَلَمَّا لَمْ يَعْلَمِ **Bilmeyince** -lemma, lem manasındadır- (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Kimi?) الَّذِينَ **O kimseleri ki** جَاهَدُوا **Cihat ettiler** (O kimseler kimdendir?) مِنْكُمْ **Sizden** (Nasıl bilmeyince?) عِلْمَ ظُهُورٍ Bunun ortaya çıkması şeklindeki bilmesiyle (Daha?) وَيَعْلَمَ **Ve de bilmeyince** (Kimi?) الصَّابِرِينَ **Sabredenleri** (Nerede?) فِي الشَّدَائِدِ Şiddetli zamanlarda

143- وَلَقَدْ كُنْتُمْ **Andolsun ki siz idiniz** تَمَنَّوْنَ **Temenni ediyordunuz** فِيهِ Burada vardır (Ne?) حَذْفُ إِحْدَى التَّاءَيْنِ فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki iki te den birini hazfetme (Neyi temenni ediyordunuz?) الْمَوْتَ **Ölümü** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ **Onunla karşılaşmadan önce** حَيْثُ قُلْتُمْ Şöyle ki demiştiniz لَيْتَ لَنَا Keşke bizim için olsaydı (Ne olsaydı?) يَوْمًا Bir gün ki كَيَوْمِ بَدْرٍ Bedir günü gibi (Niçin?) لِنَنَالَ Elde etmemiz için (Neyi?) مَا نَالَ شُهَدَاؤُهُ Bedrin şehitlerinin elde ettiğini فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ **Şüphesiz ki onu gördünüz** أَيْ سَبَبَهُ Yani ölümün sebebini (Ondan bedel?) الْحَرْبَ Savaşı وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ **Halbuki siz bakıyorsunuz** أَيْ بُصَرَاءُ Yani Halbuki sizler görücülersiniz تَتَأَمَّلُونَ Düşünüyor olduğunuz halde (Neyi?) الْحَالَ Durumu كَيْفَ هِيَ Bu nasıl oldu? فَلِمَ انْهَزَمْتُمْ Niçin hezimete uğradınız?

144- وَنَزَلَ Ve indi (Ne hakkında?) فِي هَزِيمَتِهِمْ Onların hezimeti hakkında (Ne vakit?) لَمَّا أُشِيعَ Ne zaman ki yayıldı أَنَّ النَّبِيَّ Ki hz. Peygamber قُتِلَ Öldürüldü وَقَالَ Ve de dedi (Kime?) لَهُمْ Onlara (Kim?) اَلْمُنَافِقُونَ Münafıklar إِنْ كَانَ قُتِلَ Şayet öldürüldüyse فَارْجِعُوا Artık dönün (Neye?) إِلَى دِينِكُمْ Dininize **وَمَا مُحَمَّدٌ Ve Muhammet olmadı إِلَّا رَسُولٌ Ancak bir peygamber قَدْ خَلَتْ Elbette geçmiştir مِنْ قَبْلِهِ Ondan önce** (Kim?) **اَلرُّسُلُ Peygamberler اَفَإِنْ مَاتَ Eğer ölse أَوْ قُتِلَ Ya da öldürülse** (Kim gibi?) كَغَيْرِهِ Diğer bazı peygamberler gibi **اِنْقَلَبْتُمْ Dönüvereceksiniz öyle mi?** (Ne üzerine?) **عَلَى اَعْقَابِكُمْ Topuklarınız üzerine** رَجَعْتُمْ Döneceksiniz (Nereye?) إِلَى الْكُفْرِ Küfre وَالْجُمْلَةُ الْأَخِيرَةُ Son cümle (Nedir?) مَحَلُّ الإِسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ İstifham-ı inkari mahallidir أَيْ مَا كَانَ مَعْبُودًا ، O ibadet edilen olmadı فَتَرْجِعُوا Ki dönesiniz **وَمَنْ يَنْقَلِبْ Ve her kim dönerse** (Ne üzerine?) **عَلَى عَقِبَيْهِ Topukları üzerine فَلَنْ يَضُرَّ Asla zarar veremez** (Kime?) **اَللّٰهَ Allah'a** (Neyle?) **شَيْئًا Hiçbir şeyle** وَإِنَّمَا يَضُرُّ Ancak zarar verir (Kime?) نَفْسَهُ Kendine **وَسَيَجْزِي Ve karşılıklandıracaktır** (Kim?) **اَللّٰهُ Allah** (Kimi?) **اَلشَّاكِرِينَ Şükredenleri** (Neye şükredenleri?) نِعَمَهُ Nimetlerine (Ne ile şükredenleri?) بِالثَّبَاتِ Sebatla

145- **وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ Ve hiçbir nefis için olmadı** (Ne?) **اَنْ تَمُوتَ Ölmesi إِلَّا بِإِذْنِ اللهِ Ancak Allah'ın izniyle** بِقَضَائِهِ Onun kazasıyla (Allah bunu nasıl yazdı?) **كِتَابًا Yazmakla yazdı** (Bu kelime nedir?) مَصْدَرٌ Mastardır أَيْ كَتَبَ Yani yazdı (demektir) (Kim?) اَللّٰهُ Allah (Neyi?) ذٰلِكَ Bunu (Öyle yazmakla ki) **مُؤَجَّلًا Süresi belirli** مُؤَقَّتًا Vakitli لَا يَتَقَدَّمُ Ne önce geçer (Daha?) وَلَا يَتَأَخَّرُ Ve de ne sonraya kalır! فَلِمَ انْهَزَمْتُمْ Öyleyse niye hezimete uğradınız? وَالْهَزِيمَةُ Hezimet لَا تَدْفَعُ Defetmez (Neyi?) اَلْمَوْتَ Ölümü وَالثَّبَاتُ Sebat ise لَا يَقْطَعُ Kesmez (Neyi?) اَلْحَيَاةَ Hayatı **وَمَنْ يُرِدْ Ve her kim isterse** (Neyle?) بِعَمَلِهِ Ameliyle (Neyi isterse?) **ثَوَابَ الدُّنْيَا Dünya sevabını** أَيْ جَزَاءَهُ Yani onun karşılığını (Neden?) مِنْهَا O dünyada **نُؤْتِهِ Ona veririz** (Nereden?) **مِنْهَا Ondan/dünyadan** (Neyi?) مَا O şeyi ki قُسِمَ لَهُ Kendisi için ayrıldı وَلَا حَظَّ لَهُ Ve pay da yoktur ona (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette **وَمَنْ يُرِدْ Ve her kim de isterse** (Neyi?) **ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ Ahiretin sevabını نُؤْتِهِ Ona veririz** (Nereden veririz?) **مِنْهَا Ondan** أَيْ مِنْ ثَوَابِهَا Yani dünyanın sevabından **وَسَنَجْزِي Ve biz karşılıklandıracağız** (Kimi?) **اَلشَّاكِرِينَ Şükredenleri**

146- **وَكَأَيِّنْ كَمْ مِنْ نَبِيٍّ Ve nice, kaç! Peygamber vardır ki قُتِلَ Öldürüldü** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise okundu قَاتَلَ Kâtele şeklinde وَالْفَاعِلُ Bu durumda Fail ise (Nedir?) ضَمِيرُهُ

Onun zamiridir (Öyle peygamber ki) مَعَهُ **Onunla birlikte vardır** (Bu kelime nedir?) خَبَرٌ Haberdir مُبْتَدَؤُهُ Onun mübtedası (şudur): (Kim vardır?) رِبِّيُّونَ **Rabbaniler** (Öyle rabbaniler ki) كَثِيرٌ **Çok** جُمُوعٌ كَثِيرَةٌ Çok bir topluluk فَمَا وَهَنُوا **Ve gevşeklik göstermediler** جَبُنُوا Korkaklık etmediler (Neden dolayı?) لِمَا أَصَابَهُمْ **Kendilerine isabet edenden dolayı** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolundan** (Nedir o isabet eden şeyler?) مِنَ الْجِرَاحِ Yara (Daha?) وَقَتْلِ أَنْبِيَائِهِمْ Ve peygamberlerinin öldürülmesi (Daha?) وَأَصْحَابِهِمْ Ve de arkadaşlarının öldürülmesi (Daha?) وَمَا ضَعُفُوا **Ve de zayıf düşmediler** (Neden?) عَنِ الْجِهَادِ Cihattan (Daha?) وَمَا اسْتَكَانُوا **Ve boyun eğmediler** خَضَعُوا Teslimiyet göstermediler (Kime?) لِعَدُوِّهِمْ Düşmanlarına (Ne gibi?) كَمَا فَعَلْتُمْ Sizin yaptığınız gibi (Ne vakit?) حِينَ قِيلَ قُتِلَ النَّبِيُّ Peygamber öldürüldü dendiği vakitte وَاللهُ **Allah** يُحِبُّ **Sever** (Kimi?) اَلصَّابِرِينَ **Sabredenleri** (Ne üzerine sabredenler?) عَلَى الْبَلَاءِ Bela üzerine أَيْ يُثِيبُهُمْ Yani onları sevaplandırır

147- وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ **Ve onların sözleri olmadı** (Ne vakit?) عِنْدَ قَتْلِ نَبِيِّهِمْ Peygamberleri öldürüldüğü vakit (Neyle birlikte?) مَعَ ثَبَاتِهِمْ وَصَبْرِهِمْ Sabır ve sebatlarıyla birlikte إِلَّا أَنْ قَالُوا **Ancak demeleri** رَبَّنَا **Rabbimiz!** اِغْفِرْ **Mağfiret et** (Kim için?) لَنَا **Bizim için** (Neye mağfiret et?) ذُنُوبَنَا **Günahlarımıza** (Daha neye mağfiret et?) وَإِسْرَافَنَا **Ve de aşırılığımıza** تَجَاوُزَنَا الْحَدَّ Haddi aşmamıza (Neredeki aşırılığımız?) فِي أَمْرِنَا **İşimizdeki** (Niçin böyle dediler?) إِيذَانًا Duyurmak için بِأَنَّ مَا أَصَابَهُمْ Ki onlara isabet eden (Niçindir?) لِسُوءِ فِعْلِهِمْ Fiilerinin kötülüğünden dolayı (Daha?) وَهَضْمًا لِأَنْفُسِهِمْ Ve de nefislerini sindirmek için (Daha?) وَثَبِّتْ **Ve de sabit kıl** (Neyi?) أَقْدَامَنَا **Ayaklarımızı** (Neyle?) بِالْقُوَّةِ Kuvvet ile (Ne üzerine sabit kıl?) عَلَى الْجِهَادِ Cihat üzerine (Daha?) وَانْصُرْنَا **Ve de bize yardım et** (Ne üzerine?) عَلَى الْقَوْمِ **Bir kavme ki** اَلْكَافِرِينَ **Kafirlerdir**

148- فَآتَاهُمْ **Bu yüzden onlara verdi** (Kim?) اَللهُ **Allah** (Neyi verdi?) ثَوَابَ الدُّنْيَا **Dünya sevabını** (Ondan bedel?) اَلنَّصْرَ Zafer (Daha?) وَالْغَنِيمَةَ Ve de ganimet (Daha neyi verdi?) وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ **Ve de ahiret sevabının güzelliğini** أَيِ الْجَنَّةَ Yani cenneti وَحُسْنُهُ Onun güzelliği (Nedir?) اَلتَّفَضُّلُ İhsanda bulunulmaktır فَوْقَ الْاِسْتِحْقَاقِ Hak etmekten öte وَاللهُ **Allah** يُحِبُّ **Sever** (Kimi?) اَلْمُحْسِنِينَ **İyilik edenleri**

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ فِيمَا يَأْمُرُونَكُمْ بِهِ ﴿يَرُدُّوكُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ﴾
إِلَى الْكُفْرِ ﴿فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾﴾ ﴿بَلِ اللّٰهُ مَوْلٰيكُمْ﴾ نَاصِرُكُمْ ﴿وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥٠﴾﴾
فَأَطِيعُوهُ دُونَهُمْ ﴿سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ﴾ بِسُكُونِ الْعَيْنِ وَضَمِّهَا اَلْخَوْفَ،
وَقَدْ عَزَمُوا بَعْدَ ارْتِحَالِهِمْ مِنْ أُحُدٍ عَلَى الْعَوْدِ وَاسْتِئْصَالِ الْمُسْلِمِينَ فَرَعَبُوا وَ لَمْ يَرْجِعُوا ﴿بِمَآ اَشْرَكُوا﴾
بِسَبَبِ إِشْرَاكِهِمْ ﴿بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا﴾ حُجَّةً عَلَى عِبَادَتِهِ وَهُوَ الْأَصْنَامُ ﴿وَمَاْوٰيهُمُ النَّارُ
وَبِئْسَ مَثْوَى﴾ مَأْوَى ﴿الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾﴾ الْكَافِرِينَ هِيَ ﴿وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللّٰهُ وَعْدَهُ﴾ إِيَّاكُمْ بِالنَّصْرِ
﴿اِذْ تَحُسُّونَهُمْ﴾ تَقْتُلُونَهُمْ ﴿بِاِذْنِهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ ﴿حَتّٰٓى اِذَا فَشِلْتُمْ﴾ جَبُنْتُمْ عَنِ الْقِتَالِ ﴿وَتَنَازَعْتُمْ﴾
اِخْتَلَفْتُمْ ﴿فِي الْاَمْرِ﴾ أَيْ أَمْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمُقَامِ فِي سَفْحِ الْجَبَلِ لِلرَّمْيِ فَقَالَ بَعْضُكُمْ:
نَذْهَبُ فَقَدْ نُصِرَ أَصْحَابُنَا، وَبَعْضُكُمْ: لَا نُخَالِفُ أَمْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَعَصَيْتُمْ﴾
أَمْرَهُ فَتَرَكْتُمُ الْمَرْكَزَ لِطَلَبِ الْغَنِيمَةِ ﴿مِنْ بَعْدِ مَآ اَرٰيكُمْ﴾ اللّٰهُ ﴿مَا تُحِبُّونَ﴾ مِنَ النَّصْرِ وَجَوَابُ
إِذَا دَلَّ عَلَيْهِ مَا قَبْلَهُ أَيْ مَنَعَكُمْ نَصْرَهُ ﴿مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا﴾ فَتَرَكَ الْمَرْكَزَ لِلْغَنِيمَةِ ﴿وَمِنْكُمْ
مَنْ يُرِيدُ الْاٰخِرَةَ﴾ فَثَبَتَ بِهِ حَتَّى قُتِلَ كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جُبَيْرٍ وَأَصْحَابِهِ ﴿ثُمَّ صَرَفَكُمْ﴾ عَطْفٌ
عَلَى جَوَابِ إِذَا الْمُقَدَّرِ، رَدَّكُمْ بِالْهَزِيمَةِ ﴿عَنْهُمْ﴾ أَيِ الْكُفَّارِ ﴿لِيَبْتَلِيَكُمْ﴾ لِيَمْتَحِنَكُمْ فَيَظْهَرَ الْمُخْلِصُ
مِنْ غَيْرِهِ ﴿وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ﴾ مَا ارْتَكَبْتُمُوهُ ﴿وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾﴾ بِالْعَفْوِ اُذْكُرُوا
﴿اِذْ تُصْعِدُونَ﴾ تَبْعُدُونَ فِي الْأَرْضِ هَارِبِينَ ﴿وَلَا تَلْوُنَ﴾ تُعَرِّجُونَ ﴿عَلٰٓى اَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ
فِيٓ اُخْرٰيكُمْ﴾ أَيْ مِنْ وَرَائِكُمْ يَقُولُ: إِلَيَّ عِبَادَ اللّٰهِ إِلَيَّ عِبَادَ اللّٰهِ ﴿فَاَثَابَكُمْ﴾ فَجَازَاكُمْ ﴿غَمًّا﴾
بِالْهَزِيمَةِ ﴿بِغَمٍّ﴾ بِسَبَبِ غَمِّكُمْ لِلرَّسُولِ بِالْمُخَالَفَةِ وَقِيلَ الْبَاءُ بِمَعْنَى عَلَى، أَيْ مُضَاعَفًا عَلَى غَمِّ
فَوْتِ الْغَنِيمَةِ ﴿لِكَيْلَا﴾ مُتَعَلِّقٌ بِعَفَا أَوْ بِأَثَابَكُمْ وَ{لَا} زَائِدَةٌ ﴿تَحْزَنُوا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ﴾ مِنَ الْغَنِيمَةِ
﴿وَلَا مَآ اَصَابَكُمْ﴾ مِنَ الْقَتْلِ وَالْهَزِيمَةِ ﴿وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

149- **Ey imân edenler! Eğer** size emrettikleri hususlarda **kâfir olanlara itaat ederseniz sizi topuklarınız üzerine** küfre [geri] **çevirirler. Artık hüsrana uğramış olduğunuz halde geri dönmüş olursunuz.**

150- **Bilakis, Allah sizin mevlânız,** yardımcınız**dır. Ve O, yardımcıların en hayırlısıdır.** Dolayısıyla başkasına değil de, yalnız ona itaat edin!

151- **Yakında; Allah'ın,** kendilerine ibadet edilmesine dair **hiçbir sultan** hiçbir hüccet **indirmemiş olduğu şeyler** olan putları, **O'na şirk koşmaları** sebebiyle **kâfirlerin kalplerine korku**[1] **düşüreceğiz.** Nitekim onlar Uhut'tan

---

[1] الرُّعْبُ kelimesindeki ع harfi hem sükün, hem de zamme ile okunmuştur.

dönerlerken, geri dönüp, Müslümanların kökünü kazımak istemişlerdi. Fakat korkup, bundan vazgeçtiler. **Onların varacakları yer cehennemdir. Ve o zalimlerin,** o kafirlerin **duracakları,** varacakları **yer, ne kötüdür** o yer.

152- **Andolsun ki, Allah** yardımıyla, size olan **vaadini size karşı yerine getirdi. O vakit ki, onları onun izni,** iradesiyle **kesip doğruyor,** öldürüyor**dunuz. Nihayet,** Allah **size o sevdiğiniz** şey olan yardımı **gösterdikten sonra siz, yılgınlık gösterdiniz,** savaştan korkaklık ettiğiniz; Hz. Peygamberin, dağın eteğinde kalıp, ot atmakla ilgili **emrinde** kiminizin 'arkadaşlarımız zafer kazandı, artık gidelim'; kiminizinse 'Hz. Peygamberin emrine aykırı davranmayalım' demesi şeklinde **çekişmeye düştüğünüz,** tartıştığınız **ve isyan ettiğiniz vakitte**[1] [sizden yardımını engelledi.] **içinizden kimi,** ganimet elde etmek için mevziyi terk etmek suretiyle **dünyayı istiyordu ve sizden** Abdullah b. Cübeyr ve yanındakiler gibi **kimisi de** öldürülünceye kadar orada sebat etmek suretiyle **ahireti istiyordu. Sonra** samimi olanla, olmayan ayrılsın diye **sizi sınamak,** imtihan etmek **için onlardan,** yani kafirlerden, hezimete uğramış bir şekilde **çevirdi**[2] **Ve elbette sizden** işlediklerinizi **bağışladı. Ve Allah** kendilerini affetmesiyle **müminler üzerine fazl sahibidir.**

153- Yâd edin! **O vakit ki, siz** yeryüzünde firar ederek, **kaçıp-uzaklaşıyordunuz, ve hiç kimseye** durup, **bakmıyordunuz. Peygamber ise** 'Ey Allah'ın kulları! Bana doğru gelin, bana doğru gelin' diyerek **sizleri arkanızdan,** peşinizden **çağırıyordu. Artık Allah sizleri** Hz. Peygambere muhalefet ederek ona **gam** vermeniz **sebebiyle gam ile,** hezimet ile **cezalandırdı.**[3] **Tâ ki, hem sizden kaçan** ganimet**ler üzerine ve hem de sizlere isabet eden** öldürülme ve hezimet gibi **şeylerden dolayı üzülmeyesiniz diye.**[4] **Ve Allah yaptığınız şeylerden fazlasıyla haberdardır.**

KELİME ANLAMI

149- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler** اِنْ تُطِيعُوا **Eğer itaat ederseniz** (Kime?) الَّذِينَ **O kimselere ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Ne konuda itaat ederseniz?) فِيمَا O konuda ki يَأْمُرُونَكُمْ Size emrediyorlar (Neyle emrediyorlar?) بِهِ Kendisiyle يَرُدُّوكُمْ **Sizi çevirirler**

---

[1] اذا nın cevabına öncesi delalet etmiştir. Yani '...sizden yardımını engelledi' şeklinde...

[2] Yukarıdaki اذا nın mukadder cevabı üzerine atıftır.

[3] Bir görüşe göre de buradaki ب harfi على manasında olup, ayetin manası şöyledir: "Allah sizi ganimeti kaçırma gamının üzerine katlanmış olarak bir gam ile cezalandırdı.

[4] لِكَيْلَا sözü, ya عَفَا fiiline ya da أَثَابَكُمْ fiiline taalluk eder ki bu ikinci şıkta لا zait olur.

(Ne üzerine çevirirler?) عَلَىٓ اَعْقَابِكُمْ **Topuklarınız üzerine** (Neye?) اِلَى الْكُفْرِ Küfre فَتَنْقَلِبُوا **Ve de geri dönmüş olursunuz** (Ne olduğunuz halde?) خَاسِرِينَ **Hüsrana uğrayıcılar olduğunuz halde**

150- بَلِ اللّٰهُ **Bilakis Allah** (Nedir?) مَوْلٰيكُمْ **Sizin mevlanızdır** نَاصِرُكُمْ Yardımcınızdır وَهُوَ **O** (Nedir?) خَيْرُ النَّاصِرِينَ **Yardımcıların en hayırlısıdır** فَأَطِيعُوهُ Ona itaat edin دُونَهُمْ Onlara değil!

151- سَنُلْقِي **Yakında atacağız** (Nereye?) فِي قُلُوبِ الَّذِينَ **O kimselerin kalplerinin içine ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Neyi atacağız?) اَلرُّعْبَ **Korkuyu** (Bu kelime ne ile okundu?) بِسُكُونِ الْعَيْنِ Ayn harfinin sükunu ile (Daha?) وَضَمِّهَا Ve de zammesiyle اَلْخَوْفَ Korkuyu atacağız anlamındadır وَقَدْ عَزَمُوا Azmetmişlerdi (Ne vakit?) بَعْدَ ارْتِحَالِهِمْ مِنْ أُحُدٍ Uhut'tan geri dönüşte (Neye azmetmişlerdi?) عَلَى الْعَوْدِ Dönmeye (Daha?) وَاسْتِئْصَالِ الْمُسْلِمِينَ Ve de Müslümanları çıkarmaya فَرَعَبُوا Fakat korktular وَ لَمْ يَرْجِعُوا Ve de dönmediler (Ne sebebiyle korku atacağız?) بِمَآ اَشْرَكُوا **Şirk koşmaları sebebiyle** بِسَبَبِ إِشْرَاكِهِمْ Şirk etmelerinden sebep (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Neyi şirk koşmaları sebebiyle?) مَا **O şeyi ki** لَمْ يُنَزِّلْ **İndirmedi** (Neye dair?) بِهِ **O şeye dair** (Ne indirmedi?) سُلْطَانًا **Bir sultan** حُجَّةً Bir huccet (Ne üzerine?) عَلَى عِبَادَتِهِ Ona ibadet üzerine وَهُوَ O şeyler (Nedir?) الْأَصْنَامُ Putlardır وَمَأْوٰيهُمُ **Onların varacağı yer** (Nedir?) اَلنَّارُ **Ateştir** وَبِئْسَ مَثْوَى **Ve zalimlerin varacağı yer ne kötüdür** الْكَافِرِينَ Kafirlerin varacağı yer ne kötüdür هِيَ O yer مَأْوَى الظَّالِمِينَ

152- وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ **Ve andolsun ki size karşı yerine getirdi** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) وَعْدَهُ **Vaadini** (Kime olan vaadini?) إِيَّاكُمْ Size (Neyle yerine getirdi?) بِالنَّصْرِ Yardımı ile (Ne vakit?) اِذْ **O vakit ki** تَحُسُّونَهُمْ **Kesip doğruyordunuz onları** تَقْتُلُونَهُمْ Öldürüyordunuz onları (Neyle?) بِاِذْنِهِ **Onun izniyle** بِإِرَادَتِهِ Onun iradesiyle حَتّٰىٓ اِذَا فَشِلْتُمْ **Nihayet yılgınlık gösterdiğiniz vakit** جَبُنْتُمْ عَنِ الْقِتَالِ Savaşmaktan korkaklık ettiğiniz vakit (Daha?) وَتَنَازَعْتُمْ **Ve de çekiştiğiniz vakit** اِخْتَلَفْتُمْ İhtilaf ettiğinizde (Nerede?) فِي الْاَمْرِ **Emirde** أَيْ أَمْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Yani hz. Peygamberin emrinde (s.a.v.) (Neyle olan emri?) بِالْمُقَامِ Kalmakla (Nerede?) فِي سَفْحِ الْجَبَلِ Dağın düzlüğünde

فَقَدْ نُصِرَ Gidelim نَذْهَبُ Sizin bazınız بَعْضُكُمْ (Kim?) Dedi فَقَالَ Atmak için لِلرَّمْيِ (Niçin?) Yardım gördü/Zafer kazandı (Kim?) أَصْحَابُنَا Arkadaşlarımız وَبَعْضُكُمْ Ve bazınız da dedi لَا نُخَالِفُ Muhalefet etmeyelim (Neye?) أَمْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberin emrine (s.a.v.) (Daha ne vakitte?) وَعَصَيْتُمْ **Ve de isyan ettiğiniz vakitte** (Neye?) أَمْرَهُ Onun emrine فَتَرَكْتُمْ Terk ettiğinizde (Neyi?) اَلْمَرْكَزَ Mevziyi (Niçin?) لِطَلَبِ الْغَنِيمَةِ Ganimet elde etmek için (Neden sonra olan isyan?) مِنْ بَعْدِ مَآ **O şeyden sonra ki** أَرَاكُمْ **Size gösterdi** (Kim?) اللهُ Allah (Neyi?) مَا **O şeyi ki** تُحِبُّونَ **Siz seviyorsunuz** (O sevdiğiniz şey nedendir?) مِنَ النَّصْرِ Yardımdan وَجَوَابُ إِذَا İza'nın cevabı دَلَّ عَلَيْهِ Delalet etmiştir ona (Ne?) مَا قَبْلَهُ Onun öncesi أَيْ مَنَعَكُمْ Yani sizden engelledi (Neyi?) نَصْرَهُ Yardımını مِنْكُمْ **Sizden bir kısmı vardır** مَنْ **O kimse ki** يُرِيدُ **İstiyor** (Neyi istiyor?) اَلدُّنْيَا **Dünyayı** فَتَرَكَ Ve de terk etmiştir (Neyi?) اَلْمَرْكَزَ Mevziyi (Niçin terketmiştir?) لِلْغَنِيمَةِ Ganimet için وَمِنْكُمْ **Ve sizden bir kısmı da vardır** مَنْ **O kimse ki** يُرِيدُ **İstiyor** (Neyi istiyor?) اَلْآخِرَةَ **Ahireti** فَثَبَتَ بِهِ Orada sabit kalmıştır حَتَّى قُتِلَ Öldürülünceye kadar (Kim gibi bunlar?) كَعَبْدِ اللهِ بْنِ جُبَيْرٍ وَأَصْحَابِهِ Abdullah b. Cübeyr ve arkadaşları gibi ثُمَّ صَرَفَكُمْ **Sonra sizi çevirdi** (Bu nedir?) عَطْفٌ عَلَى جَوَابِ إِذَا الْمُقَدَّرِ İza'nın mukadder cevabı üzerine atıftır رَدَّكُمْ Sizi geri çevirdi (Neyle?) بِالْهَزِيمَةِ Hezimetle (Kimden çevirdi?) عَنْهُمْ Onlardan أَيِ الْكُفَّارِ Yani kafirlerden (Niçin?) لِيَبْتَلِيَكُمْ **Sizi sınamak için** لِيَمْتَحِنَكُمْ İmtihan etmek için فَيَظْهَرَ الْمُخْلِصُ مِنْ غَيْرِهِ Ki samimi olanla olmayan ayrılsın diye وَلَقَدْ عَفَا **Ve elbette bağışladı** (Kimden?) عَنْكُمْ **Sizden** (Neyi bağışladı?) مَا ارْتَكَبْتُمُوهُ İşlediklerinizi وَاللهُ **Allah** (Nedir?) ذُو فَضْلٍ **Fazl sahibidir** (Kim üzerine?) عَلَى الْمُؤْمِنِينَ **Müminler üzerine** (Neyle?) بِالْعَفْوِ Affetmekle

153- اُذْكُرُوا Yâd edin! إِذْ **O vakit ki** تُصْعِدُونَ **Kaçıp-uzaklaşıyordunuz** تَبْعُدُونَ Uzaklaşıyordunuz (Nerede?) فِي الْأَرْضِ Yeryüzünde (Ne olduğunuz halde?) هَارِبِينَ Kaçıcı olduğunuz halde (Daha?) وَلَا تَلْوُنَ **Ve dönmüyordunuz** تُعَرِّجُونَ Durup-dönmüyordunuz (Kime?) عَلَى أَحَدٍ **Hiç kimseye** وَالرَّسُولُ **Ve peygamber de** يَدْعُوكُمْ **Sizi çağırıyordu** (Nereden?) فِي أُخْرَيكُمْ **Sizin arkanızdan** أَيْ مِنْ وَرَائِكُمْ ، Yani peşinizden يَقُولُ Diyordu إِلَيَّ عِبَادَ اللهِ إِلَيَّ عِبَادَ اللهِ Bana doğru gelin ey Allah'ın kulları, Bana doğru gelin! فَجَازَاكُمْ فَأَثَابَكُمْ **Sizi cezalandırdı** (Ne ile?) غَمًّا **Gam ile** بِالْهَزِيمَةِ Hezimet ile

(Ne sebebiyle?) بِغَمٍّ **Gam sebebiyle** بِسَبَبِ غَمِّكُمْ Gam vermeniz sebebiyle (Kime?) لِلرَّسُولِ Peygambere (Ne sebebiyle?) بِالْمُخَالَفَةِ Muhalefet etmeniz sebebiyle وَقِيلَ Dendi ki اَلْبَاءُ Ba (Nedir?) بِمَعْنَى عَلَى Alâ manasındadır أَيْ مُضَاعَفًا عَلَى غَمِّ فَوْتِ الْغَنِيمَةِ Yani (bu durumda mana) "ganimeti kaçırma gamının üstüne katlanmış olarak"... (Niçin affetti?) لِكَيْلَا مُتَعَلِّقٌ بِعَفَا أَوْ بِأَثَابَكُمْ فَ{لَا} زَائِدَةٌ تَحْزَنُوا **Üzülmeyesiniz diye** -lâ zaittir, lam da afâ fiiline ya da esâbeküm fiiline taalluk eder- (Ne üzerine üzülmeyesiniz diye?) عَلَى مَا فَاتَكُمْ **Sizden kaçanlar üzerine** (Nedir o kaçanlar?) مِنَ الْغَنِيمَةِ Ganimet (Daha neye üzülmeyesiniz diye?) وَلَا مَآ أَصَابَكُمْ **Ve de size isabet edene de üzülmeyesiniz** (Size isabet eden nedir?) مِنَ الْقَتْلِ وَالْهَزِيمَةِ Öldürülme ve hezimet وَاللهُ **Allah** (Nedir?) خَبِيرٌ **Ziyade haberdardır** (Neden?) بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızdan**

﴿ثُمَّ أَنزَلَ عَلَيْكُم مِّنۢ بَعْدِ ٱلْغَمِّ أَمَنَةً﴾ أَمْنًا ﴿نُّعَاسًا﴾ بَدَلٌ ﴿يَغْشَىٰ﴾ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ ﴿طَآئِفَةً مِّنكُمْ﴾
وَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ فَكَانُوا يَمِيدُونَ تَحْتَ الْحَجَفِ وَتَسْقُطُ السُّيُوفُ مِنْهُمْ ﴿وَطَآئِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ﴾
أَيْ حَمَلَتْهُمْ عَلَى الْهَمِّ فَلَا رَغْبَةَ لَهُمْ إِلَّا نَجَاتُهَا دُونَ النَّبِيِّ وَأَصْحَابِهِ فَلَمْ يَنَامُوا وَهُمُ الْمُنَافِقُونَ ﴿يَظُنُّونَ
بِٱللَّهِ﴾ ظَنًّا ﴿غَيْرَ﴾ الظَّنِّ ﴿ٱلْحَقِّ ظَنَّ﴾ أَيْ كَظَنِّ ﴿ٱلْجَٰهِلِيَّةِ﴾ حَيْثُ اعْتَقَدُوا أَنَّ النَّبِيَّ قُتِلَ أَوْ لَا يُنْصَرُ
﴿يَقُولُونَ هَل﴾ مَا ﴿لَّنَا مِنَ ٱلْأَمْرِ﴾ أَيِ النَّصْرِ الَّذِي وُعِدْنَاهُ ﴿مِن﴾ زَائِدَةٌ ﴿شَيْءٍ قُلْ﴾ لَهُمْ
﴿إِنَّ ٱلْأَمْرَ كُلَّهُۥ﴾ بِالنَّصْبِ تَوْكِيدًا وَالرَّفْعِ مُبْتَدَأٌ خَبَرُهُ ﴿لِلَّهِ﴾ أَيِ الْقَضَاءُ لَهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿يُخْفُونَ
فِيٓ أَنفُسِهِم مَّا لَا يُبْدُونَ﴾ يُظْهِرُونَ ﴿لَكَ يَقُولُونَ﴾ بَيَانٌ لِمَا قَبْلَهُ ﴿لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ ٱلْأَمْرِ شَيْءٌ مَّا قُتِلْنَا
هَٰهُنَا﴾ أَيْ لَوْ كَانَ الِاخْتِيَارُ إِلَيْنَا لَمْ نَخْرُجْ فَلَمْ نُقْتَلْ لَكِنْ أُخْرِجْنَا كَرْهًا ﴿قُل﴾ لَهُمْ ﴿لَّوْ كُنتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ﴾
وَفِيكُمْ مَنْ كَتَبَ اللهُ عَلَيْهِ الْقَتْلَ ﴿لَبَرَزَ﴾ خَرَجَ ﴿ٱلَّذِينَ كُتِبَ﴾ قُضِيَ ﴿عَلَيْهِمُ ٱلْقَتْلُ﴾ مِنْكُمْ
﴿إِلَىٰ مَضَاجِعِهِمْ﴾ مَصَارِعِهِمْ فَيُقْتَلُوا وَلَمْ يُنْجِهِمْ قُعُودُهُمْ لِأَنَّ قَضَاءَهُ تَعَالَى كَائِنٌ لَا مَحَالَةَ ﴿وَ﴾ فَعَلَ
مَا فَعَلَ بِأُحُدٍ ﴿لِيَبْتَلِيَ﴾ يَخْتَبِرَ ﴿ٱللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ﴾ قُلُوبِكُمْ مِنَ الْإِخْلَاصِ وَالنِّفَاقِ ﴿وَلِيُمَحِّصَ﴾
يُمَيِّزَ ﴿مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَٱللَّهُ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾﴾ بِمَا فِي الْقُلُوبِ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ وَإِنَّمَا يَبْتَلِي
لِيُظْهِرَ لِلنَّاسِ ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ تَوَلَّوْاْ مِنكُمْ﴾ عَنِ الْقِتَالِ ﴿يَوْمَ ٱلْتَقَى ٱلْجَمْعَانِ﴾ جَمْعُ الْمُسْلِمِينَ وَجَمْعُ الْكُفَّارِ
بِأُحُدٍ وَهُمُ الْمُسْلِمُونَ إِلَّا اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا ﴿إِنَّمَا ٱسْتَزَلَّهُمُ﴾ أَزَلَّهُمْ ﴿ٱلشَّيْطَٰنُ﴾ بِوَسْوَسَتِهِ
﴿بِبَعْضِ مَا كَسَبُواْ﴾ مِنَ الذُّنُوبِ وَهُوَ مُخَالَفَةُ أَمْرِ النَّبِيِّ ﴿وَلَقَدْ عَفَا ٱللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ﴾ لِلْمُؤْمِنِينَ
﴿حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾﴾ لَا يَعْجَلُ عَلَى الْعُصَاةِ ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَكُونُواْ كَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ﴾ أَيِ الْمُنَافِقِينَ
﴿وَقَالُواْ لِإِخْوَٰنِهِمْ﴾ أَيْ فِي شَأْنِهِمْ ﴿إِذَا ضَرَبُواْ﴾ سَافَرُوا ﴿فِي ٱلْأَرْضِ﴾ فَمَاتُوا ﴿أَوْ كَانُواْ غُزًّى﴾
جَمْعُ غَازٍ، فَقُتِلُوا ﴿لَّوْ كَانُواْ عِندَنَا مَا مَاتُواْ وَمَا قُتِلُواْ﴾ أَيْ لَا تَقُولُوا كَقَوْلِهِمْ ﴿لِيَجْعَلَ ٱللَّهُ ذَٰلِكَ﴾
الْقَوْلَ فِي عَاقِبَةِ أَمْرِهِمْ ﴿حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَٱللَّهُ يُحْيِۦ وَيُمِيتُ﴾ فَلَا يَمْنَعُ عَنِ الْمَوْتِ قُعُودٌ ﴿وَٱللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ ﴿بَصِيرٌ ﴿١٥٦﴾﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ ﴿وَلَئِن﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ﴾
أَيِ الْجِهَادِ ﴿أَوْ مُتُّمْ﴾ بِضَمِّ الْمِيمِ وَكَسْرِهَا مِنْ مَاتَ يَمُوتُ وَيَمَاتُ أَتَاكُمُ الْمَوْتُ فِيهِ ﴿لَمَغْفِرَةٌ﴾ كَائِنَةٌ
﴿مِّنَ ٱللَّهِ﴾ لِذُنُوبِكُمْ ﴿وَرَحْمَةٌ﴾ مِنْهُ لَكُمْ عَلَى ذَلِكَ وَاللَّامُ وَمَدْخُولُهَا جَوَابُ الْقَسَمِ وَهُوَ مَوْضِعُ الْفِعْلِ
مُبْتَدَأٌ خَبَرُهُ ﴿خَيْرٌ مِّمَّا تَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾﴾ مِنَ الدُّنْيَا بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ [يَجْمَعُونَ]

TÜRKÇE ANLAMI

154- **Sonra o gammın ardından üzerinize bir emniyet, hafif bir uyku[1] indirdi ki, sizden bir taifeyi örtüp kaplayıverdi.[2]** Bu kişiler müminler

---

[1] نُعَاسًا kelimesi أَمَنَةً kelimesinden bedeldir.

[2] Bu kelime hem (يَغْشَى şeklinde) ي harfi ile, hem de (تَغْشَى şeklinde) ت harfi ile okundu.

olup, bunlar kalkanlarının altında sağa sola yalpalıyorlardı ve de kılıçları ellerinden düşüyordu. **Sizden bir tâifeyi de kendi canları kaygıya düşürmüştü.** Can korkusu onları tasalandırmıştı. Ne Hz. Peygamber, ne de onun arkadaşları umurlarında değildi. Kendi canlarından başka bir şey düşünmüyorlardı. Bundan dolayı da uyumamışlardı. Bahsedilen bu kişiler münafıklardı. Hz. Peygamberin öldürüldüğüne ya da yardım görmediğine inanmak suretiyle **Allah'a karşı cahiliye zannı gibi hak** zan **olmayan bir** zanla, **zanda bulunuyorlardı. Diyorlardı ki:** "Vaat edildiğimiz **emir** olan yardım**dan bize bir şey**[1] **var mıdır?**"Yoktur! Onlara **de ki: "Şüphesiz emrin hepsi**[2] **de Allah'ındır."** Yani karar verme yetkisi Allah'ındır. O dilediğini yapar. **Onlar sana açıklamayacakları,** ortaya koymayacakları **şeyleri kendi içlerinde gizleyiverirler; derler ki**[3]**: "Eğer bizim için bu emirden bir şey olsaydı burada katledilmezdik** eğer seçme şansımız olsaydı, savaşa çıkmaz ve de savaşmazdık. Biz savaşa zorla çıkarıldık. Onlara **de ki:** "Aranızda Allah'ın kendisine ölüm yazdığı kimseler bulunduğu halde **eğer sizler evlerinizde olsaydınız, üzerlerine öldürülmeleri yazılı**p hükmedil**miş olanlar** serilip, **uzanacakları yerlere kadar muhakkak yine çıkıp-gider** ve de öldürülür**lerdi."** Ve savaşa gitmeyip oturmaları onları kurtarmazdı. Zira Allah tealanın kazası behemehal gerçekleşir. **Ve Allah** Uhut'ta yaptığını **göğüslerinizin,** kalplerinizin **içinde olan** samimiyet ve nifakı **sınamak,** imtihan etmek **ve kalplerinizde olanı ayırt etmek için** yapmıştır. **Ve Allah sinelerdekini,** kalplerde olanı **hakkıyla bilendir,** hiçbir şey kendisine gizli kalmaz. İmtihan etmesi ise sadece insanlara karşı [gerçeği] ortaya koymak içindir.

155- **Şüphe yok ki, iki topluluğun,** Uhut'taki Müslümanlar ile kafirler topluluğunun **karşılaştığı gün içinizden** on iki kişi hariç savaşmaktan **geri dönen** mümin**ler yok mu, bazı kazanmış oldukları** Hz. Peygamberin emrine muhalefet etmekten ibaret olan, **şeyler,** günahlar **sebebiyle şeytan** vesvesesiyle **onların ayaklarını kaydırmak istemiş,** kaydırmış**tır. Elbette Allah onları affetmiştir. Şüphe yok ki Allah** müminlere karşı **mağfiret sahibidir, halîmdir,** asi kimselere karşı aceleci davranmaz.

156- **Ey imân edenler! Kâfir olan** münafık**lar ve kardeşleri için,** onlar hakkında **yolculuğa çıktıkları** ve de öldükleri, **yahut gaziler oldukları**

---

[1] مِن burada zaittir.

[2] كُلَّهُ kelimesi tekit olarak mensup, mübteda olarak da merfu okunmuştur. Bu durumda haberi de لِلّٰه kelimesidir.

[3] Önceki cümleyi beyan eder.

ve de öldürüldükleri **zaman, "Eğer onlar bizim yanımızda olsalardı, ne ölürlerdi ve ne de öldürülürlerdi" diyenler gibi olmayınız,** onların dedikleri gibi demeyiniz. Akıbetlerinde, **Allah bunu,** bu sözlerini **kalplerinde bir hasret kılmak için yapmıştır. Halbuki Allah yaşatır ve öldürür,** savaşa gitmeyip, oturmak, o kişiyi ölümden kurtarmaz. **Allah yaptığınız**[1] **şeyleri hakkıyla görücüdür** ve de sizin karşılığınızı verir.

157- **Ve andolsun ki**[2] **Allah yolunda,** cihatta **öldürülürseniz veya ölürseniz**[3], yani Allah yolunda size ölüm gelirse **Allah'tan** günahlarınıza karşı olan **bir mağfiret**[4] **ve** size gelen ölüm ve öldürülme gibi şeylerden dolayı Allah'tan olan **bir rahmet, topladığınız**[5] dünyalık **şeylerden hayırlıdır.**[6]/[7]

KELİME ANLAMI

154- ثُمَّ أَنْزَلَ **Sonra indirdi** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Neden sonra?) مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ **Gamdan sonra** (Neyi indirdi?) أَمَنَةً **Bir emniyet** (Emniyetten bedel?) نُعَاسًا **Bir uyuklama** (Bu kelime nedir?) بَدَلٌ Bedeldir (Öyle uyuklama ki) يَغْشَى **Kaplıyor** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْيَاءِ Ye ile (Daha?) وَالتَّاءِ Ve de te ile (Kimi kaplıyor?) طَائِفَةً **Bir taifeyi** (Öyle taife ki) مِنْكُمْ **Sizden** وَهُمْ Onlar (Kimlerdir?) الْمُؤْمِنُونَ Müminlerdir فَكَانُوا Onlar idiler (Ne?) يَمِيدُونَ Yalpalıyorlardı (Nerede?) تَحْتَ الْحَجَفِ Kalkanlarının altında وَتَسْقُطُ Ve de düşüyordu (Ne?) السُّيُوفُ Kılıçlar (Kimden?) مِنْهُمْ Onlardan وَطَائِفَةٌ **Ve bir diğer taife de** قَدْ أَهَمَّتْهُمْ **Onları kaygılandırmıştı** (Ne?) أَنْفُسُهُمْ **Kendi canları** أَيْ حَمَلَتْهُمْ Yani onları yükledi (Ne üzerine?) عَلَى الْهَمِّ Tasalanmaya فَلَا رَغْبَةَ لَهُمْ Onları isteği yoktur إِلَّا نَجَاتُهَا Ancak kendilerini kurtarmak دُونَ النَّبِيِّ Hz. Peygamberi değil (Daha?) وَأَصْحَابِهِ Ve de ashabını da فَلَمْ يَنَامُوا Ve de uyumadılar وَهُمْ Onlar (Kimdirler?) الْمُنَافِقُونَ Münafıklar يَظُنُّونَ **Zanda bulunuyorlar** (Kim hakkında?) بِاللهِ **Allah hakkında** ظَنًّا Bir zanla ki غَيْرَ الْحَقِّ **Hak olmayan** zan

---

[1] Bu kelime hem (تَعْمَلُونَ şeklinde) ت harfi ile, hem de (يَعْمَلُونَ şeklinde) ي harfi ile okunmuştur.
[2] لَ, burada kasem içindir.
[3] Bu kelime مَاتَ - يَمُوتُ kökünden geldiğinde (مُتُّمْ şeklinde) م harfi zamme ile; مَاتَ - يَمَاتُ kökünden geldiğinde ise (مِتُّمْ şeklinde) kesre ile okunmuştur.
[4] Mübtedadır.
[5] Bu kelime (تَجْمَعُونَ şeklinde) ت harfi ile de, (يَجْمَعُونَ şeklinde) ي harfi ile de okunmuştur.
[6] Mübtedanın haberidir.
[7] ل harfi ve de onun dahil olduğu mübteda-haber cümlesi kasemin cevabıdır. Mübteda-haber cümlesi fiil mevzisindedir.

(Ne gibi?) ظَنَّ أَيْ كَظَنِّ الْجَاهِلِيَّةِ **Cahiliye zannı gibi** (O düşünceler nasıl?) حَيْثُ اعْتَقَدُوا Şöyle ki inandılar أَنَّ النَّبِيَّ Elbette Hz. Peygamber قُتِلَ Öldürüldü أَوْ لَا يُنْصَرُ Ya da yardım edilmedi يَقُولُونَ **Diyorlar** هَلْ لَنَا مَا **Bizim için var mıdır?** Yoktur! (Neden?) مِنَ الْأَمْرِ **İşten** أَيِ النَّصْرِ الَّذِي Yani o yardım ki وُعِدْنَاهُ biz onu vaat edildik (Ne var mıdır?) مِنْ زَائِدَةٌ شَيْءٍ **Bir şey** -min zaittir قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara إِنَّ الْأَمْرَ **Şüphesiz ki iş** كُلَّهُ **Onun hepsi** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالنَّصْبِ Nasb ile (Nasıl?) تَوْكِيدًا Tekit olarak (Daha ne ile okundu?) وَالرَّفْعِ Ve de raf ile (Nasıl?) مُبْتَدَأً Mübteda olarak خَبَرُهُ Onun haberi de şudur: (Kim içindir?) لِلّٰهِ **Allah içindir** أَيِ الْقَضَاءُ لَهُ Yani hüküm onun içindir يَفْعَلُ Yapar (Neyi?) مَا يَشَاءُ Dilediğini يُخْفُونَ **Gizliyorlar** (Nerede?) فِي أَنْفُسِهِمْ **Nefislerinde** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** لَا يُبْدُونَ **Açığa çıkarmıyorlar** يُظْهِرُونَ İzhar etmiyorlar (Kime?) لَكَ **Sana** يَقُولُونَ **Diyorlar** (Bu kelime nedir?) بَيَانٌ Beyandır (Neye beyandır?) لِمَا قَبْلَهُ Öncesine لَوْ كَانَ لَنَا **Şayet bizim için olsaydı** (Neden?) مِنَ الْأَمْرِ **İşten** (Ne olsaydı?) شَيْءٌ **Bir şey** مَا قُتِلْنَا **Öldürülmezdik** (Nerede?) هٰهُنَا **Burada** أَيْ لَوْ كَانَ Yani eğer olsaydı (Ne?) الْاِخْتِيَارُ إِلَيْنَا Bize seçme hakkı لَمْ نَخْرُجْ Çıkmazdık (Daha?) فَلَمْ نُقْتَلْ Ve de öldürülmezdik لٰكِنْ أُخْرِجْنَا Şu kadarı var ki çıkarıldık (Nasıl?) كَرْهًا Zorla قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara لَوْ كُنْتُمْ **Şayet siz olsaydınız** (Nerede?) فِي بُيُوتِكُمْ **Evlerinizde** وَفِيكُمْ Ve sizin içinizden de olsaydı (Kim?) مَنْ O kimse ki كَتَبَ Yazdı (Kim?) اللّٰهُ Allah (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Neyi?) الْقَتْلَ Öldürülmeyi لَبَرَزَ خَرَجَ **Elbette çıkardı** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki** كُتِبَ **Yazıldı** قُضِيَ Hükmedildi (Kim üzerine?) عَلَيْهِمُ **Onlar üzerine** (Ne yazıldı?) الْقَتْلُ **Öldürülme** (Kimden?) مِنْكُمْ Sizden (Nereye çıkarlardı?) إِلَى مَضَاجِعِهِمْ **Yatacakları yere** مَصَارِعِهِمْ Yere düşecekleri yere فَيُقْتَلُوا Ve de öldürülürlerdi وَ لَمْ يُنْجِهِمْ Ve onları da kurtarmazdı (Ne?) قُعُودُهُمْ Onların oturmaları (Niçin?) لِأَنَّ قَضَاءَهُ تَعَالَى Çünkü Allah tealanın kazası (Nedir?) كَائِنٌ Olucudur لَا مَحَالَةَ Kesinlikle وَ فَعَلَ **Ve** yaptı (Neyi?) مَا O şeyi ki فَعَلَ Yaptı (Nerede?) بِأُحُدٍ Uhutta (Niçin?) لِيَبْتَلِيَ **Sınaması için yaptı** يَخْتَبِرَ İmtihan etmesi için (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** فِي صُدُورِكُمْ **Sinelerinizdedir** قُلُوبِكُمْ Kalplerinizdedir (O şey de nedendir?) مِنَ الْإِخْلَاصِ وَالنِّفَاقِ İhlas ve nifak (Daha niçin yaptı?) وَلِيُمَحِّصَ **Ve de ayırt etmesi için** يُمَيِّزَ Temyiz etmesi için (Neyi?) مَا **O şeyi ki**

(Nerededir?) فِي قُلُوبِكُمْ **Kalplerinizin içindedir** وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِذَاتِ الصُّدُورِ **Sine sahiplerini** بِمَا فِي الْقُلُوبِ Kalplerdekini لَا يَخْفَى Gizli kalmaz (Kim üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey وَإِنَّمَا يَبْتَلِي Ancak imtihan eder (Niçin?) لِيُظْهِرَ Ortaya çıkarsın için (Kim için ortaya çıksın için?) لِلنَّاسِ İnsanlar için

155- إِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** تَوَلَّوْا **Çekip gittiler** (Kimden olan kimseler?) مِنْكُمْ **Sizden** (Neden çekip gittiler?) عَنِ الْقِتَالِ Savaştan (Ne vakit?) يَوْمَ الْتَقَى **Karşılaştığı gün** (Kim?) اَلْجَمْعَانِ **İki topluluk** جَمْعُ الْمُسْلِمِينَ Müslümanlar topluluğu ile (Daha?) وَجَمْعُ الْكُفَّارِ Ve de kafirler topluluğu (Nerede?) بِأُحُدٍ Uhut'ta وَهُمْ Onlar (Kimdirler?) اَلْمُسْلِمُونَ Müslümanlardır إِلَّا اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا Ancak on iki adam hariç إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ **Ancak onları kaydırmak istedi** أَزَلَّهُمْ kaydırdı (Kim?) اَلشَّيْطَانُ **Şeytan** (Neyle kaydırdı?) بِوَسْوَسَتِهِ Vesvesesiyle (Ne sebebiyle kaydırdı?) بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا **Kazandıklarının bazıları sebebiyle** (Nedendir o kazandıkları?) مِنَ الذُّنُوبِ Günahlardan وَهُوَ Bu (Nedir?) مُخَالَفَةُ أَمْرِ النَّبِيِّ Hz. Peygamberin emrine muhalefet وَلَقَدْ عَفَا **Elbette affetti** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kimden?) عَنْهُمْ **Onlardan** إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) غَفُورٌ **Ziyade mağfiret sahibidir** (Kime?) لِلْمُؤْمِنِينَ Müminlere (Daha nedir?) حَلِيمٌ **Halimdir** لَا يَعْجَلُ Acele etmez (Kim üzerine?) عَلَى الْعُصَاةِ Asiler üzerine

156- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَكُونُوا **Olmayın** (Kim gibi?) كَالَّذِينَ **O kimseler gibi ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** أَيِ الْمُنَافِقِينَ Yani münafıklar (Daha?) وَقَالُوا **Ve de dediler** (Kime?) لِإِخْوَانِهِمْ **Kardeşlerine** أَيْ فِي شَأْنِهِمْ Yani durumları konusunda إِذَا ضَرَبُوا سَافَرُوا **Onlar yolculuğa çıktıklarında** (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** فَمَاتُوا Ve de öldüklerinde أَوْ كَانُوا **Ya da olduklarında** (Ne olduklarında?) غُزًّى **Gaziler** (Bu kelimeler nedir?) جَمْعُ غَازٍ Gazi kelimesinin cemisidir فَقُتِلُوا Ve de öldürüldüklerinde (Şöyle dediler:) لَوْ كَانُوا **Şayet olsalardı** (Nerede?) عِنْدَنَا **Bizim yanımızda** مَا مَاتُوا **Ölmezlerdi** (Daha?) وَمَا قُتِلُوا **Ve de öldürülmezlerdi** أَيْ لَا تَقُولُوا Yani demeyin (Ne gibi?) كَقَوْلِهِمْ Onların dedikleri gibi (Allah bunları niçin yaptı?) لِيَجْعَلَ **Yapması için** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) ذٰلِكَ **Bunu** الْقَوْلَ Bu sözü (Nerede?) فِي عَاقِبَةِ أَمْرِهِمْ Son durumlarında (Ne yapması için?) حَسْرَةً **Bir hasret** (Nerede?) فِي قُلُوبِهِمْ **Kalplerinde**

وَاللهُ **Allah** يُحْيِي **Diriltir** (Daha?) وَيُمِيتُ **Ve de öldürür** فَلَا يَمْنَعُ Engellemez (Neden?) عَنِ الْمَوْتِ Ölümden (Ne?) قُعُودٌ Savaşmayıp, oturmak وَاللهُ **Allah** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızı** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ Te ve ye ile okundu (Nedir?) بَصِيرٌ **Görücüdür** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Ve onunla sizi karşılıklandırır

157- وَلَئِنْ **Andolsun ki eğer** (Buradaki lam nedir?) لَامُ قَسَمٍ Kasem lamıdır قُتِلْتُمْ **Öldürülürseniz** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda** أَيِ الْجِهَادِ Yani cihat(ta öldürülürseniz) أَوْ مُتُّمْ **Ya da ölürseniz** (Bu kelime ne ile okundu?) بِضَمِّ الْمِيمِ Mimin zammesiyle (Daha?) وَ كَسْرِهَا Ve de kesresiyle (Hangi köktendir?) مِنْ مَاتَ يَمُوتُ وَيَمَاتُ Mâte-Yemûtu ve Yemâtu kökünden أَتَاكُمُ الْمَوْتُ (Eğer) size ölüm gelirse (Nerede?) فِيهِ Allah yolunda لَمَغْفِرَةٌ **Elbette bir mağfiret** (Öyle mağfiret ki) كَائِنَةٌ Olan (Kimden olan?) مِنَ اللهِ **Allah'tan** (Ne için olan?) لِذُنُوبِكُمْ **Günahlarınız için olan** (Daha?) وَرَحْمَةٌ **Ve de bir rahmet** (Öyle rahmet ki) مِنْهُ Ondan olan (Kime olan?) لَكُمْ Size (Neye karşılık?) عَلَى ذٰلِكَ Buna karşılık (Ölüm, öldürülme vs.) وَاللَّامُ Lam (Daha?) وَمَدْخُولُهَا Ve de onun başına geldiği (Nedir?) جَوَابُ الْقَسَمِ Kasemin cevabıdır وَهُوَ Ve bu kasemin (Nedir?) مَوْضِعُ الْفِعْلِ Fiil mevzisidir (Daha nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır خَبَرُهُ Onun haberi de şudur: (Bu mağfiret ve rahmet nedir?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Neden daha hayırlıdır?) مِمَّا تَجْمَعُونَ **Topladıklarınızdan** (Neden topladıklarınızdan?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّاءِ Te ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve de ye ile

﴿وَلَئِنْ﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿مُتُّمْ﴾ بِالْوَجْهَيْنِ ﴿اَوْ قُتِلْتُمْ﴾ فِي الْجِهَادِ وَغَيْرِهِ ﴿لَاِلَى اللّٰهِ﴾ لَا اِلَى غَيْرِهِ
﴿تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾﴾ فِي الْآخِرَةِ فَيُجَازِيكُمْ ﴿فَبِمَا﴾ مَا زَائِدَةٌ ﴿رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ لِنْتَ﴾ يَا مُحَمَّدُ
﴿لَهُمْ﴾ أَيْ سَهَّلْتَ أَخْلَاقَكَ إِذْ خَالَفُوكَ ﴿وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا﴾ سَيِّءَ الْأَخْلَاقِ ﴿غَلِيظَ الْقَلْبِ﴾
جَافِيًا فَأَغْلَظْتَ لَهُمْ ﴿لَانْفَضُّوا﴾ تَفَرَّقُوا ﴿مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ﴾ تَجَاوَزْ ﴿عَنْهُمْ﴾ مَا أَتَوْهُ
﴿وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ﴾ ذَنْبَهُمْ حَتَّى أَغْفِرَ لَهُمْ ﴿وَشَاوِرْهُمْ﴾ اِسْتَخْرِجْ آرَاءَهُمْ ﴿فِي الْاَمْرِ﴾ أَيْ
شَأْنِكَ مِنَ الْحَرْبِ وَغَيْرِهِ تَطْيِيبًا لِقُلُوبِهِمْ وَلِيُسْتَنَّ بِكَ وَكَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَثِيرَ الْمُشَاوَرَةِ
لَهُمْ ﴿فَاِذَا عَزَمْتَ﴾ عَلَى إِمْضَاءِ مَا تُرِيدُ بَعْدَ الْمُشَاوَرَةِ ﴿فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ﴾ ثِقْ بِهِ لَا بِالْمُشَاوَرَةِ
﴿اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾﴾ عَلَيْهِ ﴿اِنْ يَنْصُرْكُمُ اللّٰهُ﴾ يُعِنْكُمْ عَلَى عَدُوِّكُمْ كَيَوْمِ بَدْرٍ
﴿فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَاِنْ يَخْذُلْكُمْ﴾ بِتَرْكِ نَصْرِكُمْ كَيَوْمِ أُحُدٍ ﴿فَمَنْ ذَا الَّذٖي يَنْصُرُكُمْ مِنْ
بَعْدِهٖ﴾ أَيْ بَعْدَ خِذْلَانِهِ أَيْ لَا نَاصِرَ لَكُمْ ﴿وَعَلَى اللّٰهِ﴾ لَا غَيْرِهِ ﴿فَلْيَتَوَكَّلِ﴾ لِيَثِقِ ﴿الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾﴾
وَنَزَلَتْ لَمَّا فُقِدَتْ قَطِيفَةٌ حَمْرَاءُ يَوْمَ بَدْرٍ فَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ: لَعَلَّ النَّبِيَّ أَخَذَهَا ﴿وَمَا كَانَ﴾
مَا يَنْبَغِي ﴿لِنَبِيٍّ اَنْ يَغُلَّ﴾ يَخُونَ فِي الْغَنِيمَةِ فَلَا تَظُنُّوا بِهِ ذٰلِكَ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ أَيْ
يُنْسَبَ اِلَى الْغُلُولِ ﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ﴾ حَامِلًا لَهُ عَلَى عُنُقِهِ ﴿ثُمَّ تُوَفّٰى
كُلُّ نَفْسٍ﴾ اَلْغَالُّ وَغَيْرُهُ جَزَاءَ ﴿مَا كَسَبَتْ﴾ عَمِلَتْ ﴿وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾﴾ شَيْئًا
﴿اَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ﴾ فَأَطَاعَ وَلَمْ يَغُلَّ ﴿كَمَنْ بَٓاءَ﴾ رَجَعَ ﴿بِسَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ﴾ لِمَعْصِيَتِهِ
وَغُلُولِهِ ﴿وَمَأْوٰيهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصٖيرُ ﴿١٦٢﴾﴾ أَيِ الْمَرْجِعُ هِيَ لَا ﴿هُمْ دَرَجَاتٌ﴾ أَيْ أَصْحَابُ
دَرَجَاتٍ ﴿عِنْدَ اللّٰهِ﴾ أَيْ مُخْتَلِفُو الْمَنَازِلِ فَلِمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ الثَّوَابُ وَلِمَنْ بَاءَ بِسَخَطِهِ الْعِقَابُ
﴿وَاللّٰهُ بَصٖيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾﴾ فَيُجَازِيهِمْ بِهِ ﴿لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنٖينَ اِذْ بَعَثَ فٖيهِمْ
رَسُولًا مِنْ اَنْفُسِهِمْ﴾ أَيْ عَرَبِيًّا مِثْلَهُمْ لِيَفْهَمُوا عَنْهُ وَيُشَرَّفُوا بِهِ لَا مَلَكًا وَلَا أَعْجَمِيًّا ﴿يَتْلُو عَلَيْهِمْ
اٰيَاتِهٖ﴾ اَلْقُرْآنَ ﴿وَيُزَكّٖيهِمْ﴾ يُطَهِّرُهُمْ مِنَ الذُّنُوبِ ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ﴾ اَلْقُرْآنَ ﴿وَالْحِكْمَةَ﴾
اَلسُّنَّةَ ﴿وَاِنْ﴾ مُخَفَّفَةٌ أَيْ إِنَّهُمْ ﴿كَانُوا مِنْ قَبْلُ﴾ أَيْ قَبْلَ بَعْثِهِ ﴿لَفٖي ضَلَالٍ مُبٖينٍ ﴿١٦٤﴾﴾
بَيِّنٍ ﴿اَوَلَمَّٓا اَصَابَتْكُمْ مُصٖيبَةٌ﴾ بِأُحُدٍ بِقَتْلِ سَبْعِينَ مِنْكُمْ ﴿قَدْ اَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا﴾ بِبَدْرٍ بِقَتْلِ
سَبْعِينَ وَأَسْرِ سَبْعِينَ مِنْهُمْ ﴿قُلْتُمْ﴾ مُتَعَجِّبِينَ ﴿اَنّٰى﴾ مِنْ أَيْنَ لَنَا ﴿هٰذَا﴾ الْخِذْلَانُ وَنَحْنُ
مُسْلِمُونَ وَرَسُولُ اللّٰهِ فِينَا، وَالْجُمْلَةُ الْأَخِيرَةُ مَحَلُّ الِاسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿هُوَ مِنْ
عِنْدِ اَنْفُسِكُمْ﴾ لِأَنَّكُمْ تَرَكْتُمُ الْمَرْكَزَ فَخُذِلْتُمْ ﴿اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿١٦٥﴾﴾ وَمِنْهُ النَّصْرُ
وَمَنْعُهُ وَقَدْ جَازَاكُمْ بِخِلَافِكُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

158- **Ve andolsun**[1] **ki ölseniz**[2] **de** cihat ederken veya başka bir şekide **öldürülseniz de her halde** başkasına değil, ahirette yalnız **Allah'a haşrolunacaksınız,** o da size karşılığınızı verecektir.

159- Ey Muhammed! **Allah'tan bir rahmet sebebiyledir**[3] **ki,** onlar sana aykırı davrandıklarında, sen **onlara yumuşak davrandın,** iyi huylu oldun, **ve eğer sen çirkin huylu,** kötü ahlaklı, **katı yürekli,** ezâkar **olsaydın** ve de onlara sert davransaydın, **elbette senin çevrenden dağılırlardı. Artık onları affet,** yaptıklarından geç! Ki ben de affedeyim. **Onlar için** günahlarına dair **istiğfarda bulun. Ve** kalplerini hoş tutmak ve de sana uymalarını sağlamak için **onlar ile** senin harp ve de diğer **işlerin hakkında müşavere yap,** görüşlerini bildirmelerini iste! Nitekim Hz. Peygamber ashabı ile çok müşavere yapardı. **Sonra azmettiğinde Allah'a tevekkül et. Şüphe yok ki Allah** kendisine **tevekkül edenleri sever.**

160- **Eğer Allah** Bedir gününde olduğu gibi **size yardım eder,** düşmanlarınıza karşı size destek verir**se artık size galip olacak kimse yoktur. Ve eğer** Uhut gününde olduğu gibi **siz**den yardımını **bırakıverirse artık ondan sonra,** o sizi bıraktıktan sonra **size yardım edecek kimdir?** Yani kimse yoktur. **Ve mü'minler** başkasına değil, **ancak Allah'a tevekkül etsin,** güvensin**ler.**

Bedir savaşında kırmızı kadife bir kumaş kaybolunca, insanların "belki de onu Hz. Peygamber almıştır" demeleri üzerine şu ayet inmiştir:

161- **Bir peygamber için** ganimete **hıyânet etmesi**[4] **olamaz,** yaraşmaz. Dolayısıyla onun hakkında böyle şeyler düşünmeyin! **Her kim hıyânet ederse Kıyamet gününde o hıyânet ettiği şey ile,** onu boynunda taşıyarak **gelir. Sonra** hıyanet etmiş olsun, olmasın **her şahsa kazanıp,** yap**mış olduğu şeyin** karşılığı **ödenir ve onlar** hiçbir şeyle **zulme uğramazlar.**

162- **Ya Allah'ın rızasına tâbi olan,** ona itaat edip, hıyanet etmeyen **kimse,** günahlarından ve de hıyanetinden dolayı **Allah'tan müthiş bir gazapla dönen ve** var**ıp, döne**c**eği yer cehennem olan kimseye benzer mi? Ne fena bir dönüş yeri!** Hayır! (elbette bu kimseye benzemez)

---

[1] ل, burada kasem içindir.

[2] (Önceki ayette olduğu gibi) Bu kelime iki şekilde de okunmuştur.

[3] Buradaki مَا zaittir.

[4] Bir kıratte ise (أَنْ يُغَلَّ şeklinde) meful için bina edilerek hıyanete nispet edilmesi anlamında (meçhul olarak) okunmuştur.

163- **Onlar Allah'ın katında derece** sahipleri**dirler.** Yani konumları farklıdır; onun hoşnutluğuna uyan kimselere sevap, onun gazabıyla birlikte dönenlere ise azap vardır. **Ve Allah yaptıkları şeyleri hakkıyla görücüdür,** bunların karşılığını onlara verecektir.

164- **Andolsun ki, Allah, içlerine kendilerinden olan,** yani kendisini anlamaları için ve de onunla şereflenmeleri için, ne melek ne de acem; onlar gibi Arap olan; **onlara kendisinin** Kuran **âyetlerini okuyan ve onları** günahlardan **arındıran,** temizleyen **ve onlara kitabı,** Kuranı **ve hikmeti,** sünneti **öğreten bir peygamber gönderdiği vakit müminlere iyilikte bulunmuştur. Halbuki bundan evvel,** onun gönderilişinden önce **onlar apaçık bir dalâlet içindeydiler.**[1]

165- Bedir'de müşriklerden yetmiş kişiyi öldürüp, yetmiş kişiyi de esir almak suretiyle **siz onun iki katını isabet ettirmiş olduğunuz halde** Uhut'ta sizden yetmiş kişinin katledilmesiyle **size bir musibet isabet edince,** hayretler içinde "Aramızda Allah'ın peygamberi varken ve de bizler Müslüman kimseler iken **bu** hezimet **de nereden** geldi bize?" **mi dediniz.**[2] Onlara **de ki:** Siz mevziiyi terk ettiğinizden dolayı hezimete uğradığınız için **"O sizin kendi tarafınızdandır. Şüphe yok ki, Allah her şeye gücü yetendir."** Yardım etmek ve de etmemek onun gücünün yettiği şeylerdendir ve de muhalefetiniz sebebiyle sizi cezalandırmıştır.

KELİME ANLAMI

158- وَلَئِنْ **Ve andolsun ki eğer** لَامُ قَسَمٍ Kasem lamıdır مُتُّمْ **Ölürseniz** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْوَجْهَيْنِ Her iki şekilde de أَوْ قُتِلْتُمْ **Ya da öldürülürseniz** (Nerede?) فِي الْجِهَادِ Cihat'ta (Daha?) وَغَيْرِهِ Ve de diğer şeylerde لَإِلَى اللهِ **Elbette yalnız Allah'a** لَا إِلَى غَيْرِهِ Başkasına değil! تُحْشَرُونَ **Haşrolunursunuz** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette فَيُجَازِيكُمْ O da sizi karşılıklandırır

159- فَبِمَا مَا زَائِدَةٌ رَحْمَةٍ **Ve bir rahmetten dolayı** -Buradaki mâ zaittir- (Kimden olan rahmet?) مِنَ اللهِ **Allah'tan** لِنْتَ **Yumuşak davrandın** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammet! (Kime?) لَهُمْ **Onlara** أَيْ سَهَّلْتَ أَخْلَاقَكَ Yani ahlakını yumuşak yaptın (Ne vakit?) إِذْ خَالَفُوكَ Sana muhalefet ettiklerinde وَلَوْ كُنْتَ **Ve eğer sen olsaydın** (Ne olsaydın?)

---

[1] Buradaki إِنْ , إِنَّ den tahfif edilmiş olup, إِنَّهُمْ anlamına gelir.
[2] Bu cümle, bir inkar sorusudur.

فَظًّا **Çirkin huylu** سَيِّءَ الْأَخْلَاقِ Kötü ahlaklı غَلِيظَ الْقَلْبِ **Katı kalpli** جَافِيًا Eziyet veren فَأَغْلَظْتَ لَهُمْ Ve de onlara katı davranmış olsaydın لَانْفَضُّوا **Elbette dağılırlardı** تَفَرَّقُوا Ayrılıp giderlerdi (Nereden?) مِنْ حَوْلِكَ **Senin çevrenden** فَاعْفُ **Affet** تَجَاوَزْ Geç (Kimden?) عَنْهُمْ **Onlardan** (Neyi affet?) مَا أَتَوْهُ **Yaptıklarını** (Daha?) وَاسْتَغْفِرْ **Ve de bağışlanma dile** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Neyin bağışlanmasını dile?) ذَنْبَهُمْ Onların günahını حَتَّى أَغْفِرَ لَهُمْ Ki ben de onlar için affedeyim وَشَاوِرْهُمْ **Ve de onlarla müşavere et** اِسْتَخْرِجْ آرَاءَهُمْ Görüşlerini bildirmelerini iste (Nerede?) فِي الْأَمْرِ **İş hakkında** أَيْ شَأْنِكَ Yani senin durumun hakkında (Nedir o durumun?) مِنَ الْحَرْبِ وَغَيْرِهِ Harp ve diğer şeyler (Niçin böyle yap?) تَطْيِيبًا لِقُلُوبِهِمْ Onların kalplerini hoş etmek için (Daha niçin?) وَلِيُسْتَنَّ بِكَ Ve de sana uyulması için وَكَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) idi (Ne idi?) كَثِيرَ الْمُشَاوَرَةِ لَهُمْ Onlarla müşaveresi çok idi فَإِذَا عَزَمْتَ **Ve kesin karar verdiğinde de** (Neye?) عَلَى إِمْضَاءِ مَا تُرِيدُ İstediğin şeyi yerine getirmeye (Ne vakit?) بَعْدَ الْمُشَاوَرَةِ Müşavereden sonra فَتَوَكَّلْ **Tevekkül et** (Kim üzerine?) عَلَى اللّٰهِ **Allah üzerine** ثِقْ بِهِ Ona güven لَا بِالْمُشَاوَرَةِ Müşavereye değil! إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** يُحِبُّ **Sever** (Kimi?) اَلْمُتَوَكِّلِينَ **Tevekkül edenleri** (Kime tevekkül edenleri?) عَلَيْهِ Kendisine

160- إِنْ يَنْصُرْكُمُ **Eğer size yardım ederse** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** يُعِنْكُمْ Size destek verirse (Kime karşı?) عَلَى عَدُوِّكُمْ Düşmanlarınıza karşı (Ne gibi?) كَيَوْمِ بَدْرٍ Bedir günü gibi فَلَا غَالِبَ **Galip gelecek yoktur** (Kime galip gelecek?) لَكُمْ **Size** وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ **Ve eğer sizi bırakıverirse** (Nasıl?) بِتَرْكِ نَصْرِكُمْ Yardımınızı bırakmak suretiyle (Ne gibi?) كَيَوْمِ أُحُدٍ Uhut günü gibi فَمَنْ **Kimdir?** ذَا الَّذِي **O öyle kimse ki** يَنْصُرُكُمْ **Size yardım edecek** (Ne vakit?) مِنْ بَعْدِهِ **Ondan sonra** أَيْ بَعْدَ خِذْلَانِهِ Yani sizi bırakıverdikten sonra أَيْ لَا نَاصِرَ لَكُمْ Yani size yardım edecek kimse yoktur وَعَلَى اللّٰهِ **Ve yalnız Allah'a** لَا غَيْرِهِ Başkasına değil فَلْيَتَوَكَّلِ **Tevekkül etsin** لِيَثِقْ Güvensin (Kim?) اَلْمُؤْمِنُونَ **Müminler**

161- وَنَزَلَتْ Ve nazil oldu (Ne vakit?) لَمَّا فُقِدَتْ Ne zaman ki kayboldu (Ne?) قَطِيفَةٌ حَمْرَاءُ Kırmızı bir kadife (Ne vakit?) يَوْمَ بَدْرٍ Bedir günü فَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ Bazı insanlar dedi ki

مَا يَنْبَغِي **Ve olmadı** وَمَا كَانَ Belki de onu hz. Peygamber almıştır لَعَلَّ النَّبِيَّ أَخَذَهَا Yani yaraşmaz (Kim için?) لِنَبِيٍّ **Hiçbir peygamber için** (Ne olmadı?) أَنْ يَغُلَّ **Hıyanet etmesi** بِأَنْ يَخُونَ فِي الْغَنِيمَةِ Ganimette hıyanet etmesi فَلَا تَظُنُّوا بِهِ ذَلِكَ Ona karşı bunu zannetmeyiniz وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise okundu (Neyle okundu?) بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ Meful için bina edilerek (Bu durumda manası şudur:) أَيْ يُنْسَبَ إِلَى الْغُلُولِ Hıyanete nisbet edilmesi وَمَنْ يَغْلُلْ **Ve her kim hıyanet ederse** يَأْتِ **Gelir** (Neyle birlikte?) بِمَا غَلَّ **Hıyanet ettiği ile birlikte** (Ne vakit gelir?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününde** (Ne olduğu halde gelir?) حَامِلاً Taşıyıcı olduğu halde (Neyi?) لَهُ Onu (Ne üzerinde taşıyıcı olduğu halde?) عَلَى عُنُقِهِ Boynu üzerinde ثُمَّ تُوَفّٰى **Sonra verilir** (Kim?) كُلُّ نَفْسٍ **Her nefis** (Öyle nefis ki) اَلْغَالُّ وَغَيْرُهُ Hıyanet eden ve etmeyen (Ne ödenir?) جَزَاءَ مَا كَسَبَتْ **Kazandığının** karşılığı عَمِلَتْ Yaptığının karşılığı وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ **Halbuki onlar zulme uğramazlar** (Neyle?) شَيْئًا Hiçbir şeyle

162- اَفَمَنِ اتَّبَعَ **Tabi olan kişi benzer mi?** (Neye tabi olan?) رِضْوَانَ اللّٰهِ **Allah'ın hoşnutluğuna** فَأَطَاعَ وَ لَمْ يَغُلَّ İtaat edip de, hıyanet etmeyen kişi (Kime benzer mi?) كَمَنْ **O kimseye ki** بَآءَ رَجَعَ **Döndü** (Neyle birlikte?) بِسَخَطٍ **Bir kızgınlıkla birlikte** (Öyle kızgınlık ki) مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan** (Niçin?) لِمَعْصِيَتِهِ وَغُلُولِهِ Masiyet ve hıyanetinden dolayı وَمَاْوٰيهُ **Onun varacağı yer** (Nedir?) جَهَنَّمُ **Cehennemdir** وَبِئْسَ الْمَصِيرُ **Ve ne kötü varacak yerdir** أَيِ الْمَرْجِعُ هِيَ Dönülecek yerdir o! لَا Hayır! (Benzemez elbet!)

163- هُمْ **Onlar** (Nedir?) دَرَجَاتٌ **Derecelerdir** أَيْ أَصْحَابُ دَرَجَاتٍ Yani derece sahipleridirler (Nerede?) عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katında** أَيْ مُخْتَلِفُو الْمَنَازِلِ Yani konumları değişiktir فَلِمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ Onun hoşnutluğuna tabi olan için vardır (Ne?) اَلثَّوَابُ Sevap (Daha?) وَلِمَنْ بَاءَ بِسَخَطِهِ Ve onun kızgınlığıyla birlikte dönen için de vardır (Ne?) اَلْعِقَابُ Azap وَاللّٰهُ **Allah** بَصِيرٌ **Hakkıyla görendir** (Neyi?) بِمَا يَعْمَلُونَ **Onların yaptıklarını** فَيُجَازِيهِمْ بِهِ Onları yaptıklarıyla karşılıklandırır

164- لَقَدْ مَنَّ **Andolsun ki iyilikte bulunmuştur** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kim üzerine?) عَلَى الْمُؤْمِنِينَ **Müminler üzerine** (Ne vakit?) إِذْ بَعَثَ **Gönderdiği vakit** (Nereye?) فِيهِمْ **Onların içine** (Kimi gönderiği vakit?) رَسُولاً **Bir peygamber** (Öyle peygamber ki)

مِنْ اَنْفُسِهِمْ **Onların kendilerinden** مِثْلَهُمْ أَيْ عَرَبِيًّا Yani onlar gibi arap (Niçin böyle yapmıştır?) لِيَفْهَمُوا عَنْهُ Ondan anlasınlar diye (Daha?) وَيُشَرَّفُوا بِهِ Ve onunla şereflensinler diye لَا مَلَكًا Melek olarak değil (Daha?) وَلَا أَعْجَمِيًّا Ve de acem olarak da değil (Öyle peygamber ki) يَتْلُو **Okuyor** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** (Neyi okuyor?) اٰيَاتِهِ **Onun ayetlerini** اَلْقُرْاٰنَ Kuran'ı (Daha?) وَيُزَكِّيهِمْ **Ve de onları arındırıyor** يُطَهِّرُهُمْ مِنَ الذُّنُوبِ Onları günahlardan temizliyor (Daha?) وَيُعَلِّمُهُمُ **Ve de onlara öğretiyor** (Neyi öğretiyor?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** اَلْقُرْاٰنَ Kuranı (Daha neyi?) وَالْحِكْمَةَ **Ve de hikmeti** اَلسُّنَّةَ Sünneti وَاِنْ مُخَفَّفَةٌ أَيْ إِنَّهُمْ كَانُوا **Elbette olmuşlardı** -in muhaffeftir yani şüphesiz ki onlar demektir- (Ne vakit?) مِنْ قَبْلُ **Bundan önce** أَيْ قَبْلَ بَعْثِهِ Yani gönderilmesinden önce (Ne olsa bile?) لَفِي ضَلَالٍ **Elbette sapıklıkta** (Öyle sapıklık ki) مُبِينٍ بَيِّنٍ **Apaçık**

165- اَوَ لَمَّا اَصَابَتْكُمْ **Size gelince mi** (Ne?) مُصِيبَةٌ **Bir musibet** (Nerede?) بِأُحُدٍ Uhut'ta (Neyle?) بِقَتْلِ سَبْعِينَ مِنْكُمْ Sizden yetmiş kişinin öldürülmesi ile قَدْ اَصَبْتُمْ **Halbuki siz isabet ettirmiştiniz** (Neyi?) مِثْلَيْهَا **Onun iki katını** (Nerede?) بِبَدْرٍ Bedir'de (Neyle?) بِقَتْلِ سَبْعِينَ Yetmiş kişinin öldürmekle (Daha?) وَأَسْرِ سَبْعِينَ مِنْهُمْ Ve de onlardan yetmiş kişinin esir almakla قُلْتُمْ **Dediniz** (Ne olduğunuz halde?) مُتَعَجِّبِينَ Hayret edici olduğunuz halde اَنّٰى **Nerden?** مِنْ أَيْنَ لَنَا Bizim için nereden? (Ne?) هٰذَا الْخِذْلَانُ **Bu** başarısızlık وَنَحْنُ مُسْلِمُونَ Halbuki biz Müslümanlarız (Daha?) وَرَسُولُ اللّٰهِ فِينَا Ve Rasülullah da bizim aramızdadır وَالْجُمْلَةُ الْأَخِيرَةُ Son cümle (Nedir?) مَحَلُّ الْإِسْتِفْهَامِ الْإِنْكَارِيِّ İnkari istifham mahallidir قُلْ لَهُمْ **De ki** onlara هُوَ **O** (Nedir?) مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِكُمْ **Sizin kendiniz tarafındandır** لِأَنَّكُمْ Çünkü siz تَرَكْتُمْ Terk ettiniz (Neyi?) اَلْمَرْكَزَ Mevziyi فَخُذِلْتُمْ Ve de başarısızlığa uğradınız اِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nedir?) قَدِيرٌ **Güç yetirendir** وَمِنْهُ Ve bu güç yetirdiklerindendir (Ne?) اَلنَّصْرُ Yardım (Daha?) وَمَنْعُهُ Ve de yardımın engellenmesi وَقَدْ جَازَاكُمْ Ve elbette sizi cezalandırmıştır (Ne sebebiyle?) بِخِلَافِكُمْ ، Sizin aykırı davranmanız sebebiyle

﴿وَمَآ اَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ﴾ بِأُحُدٍ ﴿فَبِاِذْنِ اللّٰهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ ﴿وَلِيَعْلَمَ﴾ اللّٰهُ عِلْمَ ظُهُورٍ
﴿الْمُؤْمِنِينَ (١٦٦)﴾ حَقًّا ﴿وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَ﴾ الَّذِينَ ﴿قِيلَ لَهُمْ﴾ لَمَّا انْصَرَفُوا عَنِ الْقِتَالِ
وَهُمْ عَبْدُ اللّٰهِ بْنِ أُبَيٍّ وَأَصْحَابُهُ ﴿تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ أَعْدَاءَهُ ﴿اَوِ ادْفَعُوا﴾ عَنَّا الْقَوْمَ
بِتَكْثِيرِ سَوَادِكُمْ إِنْ لَمْ تُقَاتِلُوا ﴿قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ﴾ نُحْسِنُ ﴿قِتَالاً لَاتَّبَعْنَاكُمْ﴾ قَالَ تَعَالَى تَكْذِيبًا
لَهُمْ: ﴿هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ اَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْاِيمَانِ﴾ بِمَا أَظْهَرُوا مِنْ خِذْلَانِهِمْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَكَانُوا
قَبْلُ أَقْرَبَ إِلَى الْإِيمَانِ مِنْ حَيْثُ الظَّاهِرِ ﴿يَقُولُونَ بِاَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ﴾ وَلَوْ عَلِمُوا
قِتَالاً لَمْ يَتَّبِعُوكُمْ ﴿وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ (١٦٧)﴾ مِنَ النِّفَاقِ ﴿اَلَّذِينَ﴾ بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ
أَوْ نَعْتٌ ﴿قَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ﴾ فِي الدِّينِ ﴿وَ﴾ قَدْ ﴿قَعَدُوا﴾ عَنِ الْجِهَادِ ﴿لَوْ اَطَاعُونَا﴾ أَيْ
شُهَدَاءُ أُحُدٍ أَوْ إِخْوَانُنَا فِي الْقُعُودِ ﴿مَا قُتِلُوا قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿فَادْرَؤُا﴾ اِدْفَعُوا ﴿عَنْ اَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (١٦٨)﴾ فِي أَنَّ الْقُعُودَ يُنَجِّي مِنْهُ وَنَزَلَ فِي الشُّهَدَاءِ: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا﴾
بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ ﴿فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ أَيْ لِأَجْلِ دِينِهِ ﴿اَمْوَاتاً بَلْ﴾ هُمْ ﴿اَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾
أَرْوَاحُهُمْ فِي حَوَاصِلِ طُيُورٍ خُضْرٍ تَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ ﴿يُرْزَقُونَ (١٦٩)﴾
يَأْكُلُونَ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ ﴿فَرِحِينَ﴾ حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ يُرْزَقُونَ ﴿بِمَآ اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ﴾ هُمْ
﴿يَسْتَبْشِرُونَ﴾ يَفْرَحُونَ ﴿بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ﴾ مِنْ إِخْوَانِهِمُ الْمُؤْمِنِينَ
وَيُبْدَلُ مِنَ الَّذِينَ ﴿اَنْ﴾ أَيْ بِأَنْ ﴿لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾ أَيِ الَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ ﴿وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ (١٧٠)﴾ فِي الْآخِرَةِ الْمَعْنَى يَفْرَحُونَ بِأَمْنِهِمْ وَفَرَحِهِمْ ﴿يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ﴾ ثَوَابٍ
﴿مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ﴾ زِيَادَةٍ عَلَيْهِ ﴿وَاَنَّ﴾ بِالْفَتْحِ عَطْفًا عَلَى نِعْمَةٍ وَبِالْكَسْرِ اِسْتِئْنَافًا ﴿اللّٰهَ لَا يُضِيعُ
اَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ (١٧١)﴾ بَلْ يَأْجُرُهُمْ ﴿اَلَّذِينَ﴾ مُبْتَدَأٌ ﴿اسْتَجَابُوا لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ﴾ دُعَاءَهُ
بِالْخُرُوجِ لِلْقِتَالِ لَمَّا أَرَادَ أَبُو سُفْيَانَ وَأَصْحَابُهُ الْعَوْدَ وَتَوَاعَدُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَأَصْحَابُهُ سُوقَ بَدْرٍ الْعَامَ الْمُقْبِلَ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ ﴿مِنْ بَعْدِ مَآ اَصَابَهُمُ الْقَرْحُ﴾ بِأُحُدٍ وَخَبَرُ
الْمُبْتَدَأِ ﴿لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا مِنْهُمْ﴾ بِطَاعَتِهِ ﴿وَاتَّقَوْا﴾ مُخَالَفَتَهُ ﴿اَجْرٌ عَظِيمٌ (١٧٢)﴾ هُوَ الْجَنَّةُ
﴿اَلَّذِينَ﴾ بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ أَوْ نَعْتٌ ﴿قَالَ لَهُمُ النَّاسُ﴾ أَيْ نُعَيْمُ بْنُ مَسْعُودٍ الْأَشْجَعِيُّ
﴿اِنَّ النَّاسَ﴾ أَبَا سُفْيَانَ وَأَصْحَابَهُ ﴿قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ﴾ الْجُمُوعَ لِيَسْتَأْصِلُوكُمْ ﴿فَاخْشَوْهُمْ﴾
وَلَا تَأْتُوهُمْ ﴿فَزَادَهُمْ﴾ ذٰلِكَ الْقَوْلُ ﴿اِيمَانًا﴾ تَصْدِيقًا بِاللّٰهِ وَيَقِينًا ﴿وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ﴾
كَافِينَا أَمْرَهُمْ ﴿وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (١٧٣)﴾ الْمُفَوَّضُ إِلَيْهِ الْأَمْرُ هُوَ، وَخَرَجُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَافَوْا سُوقَ بَدْرٍ وَأَلْقَى اللّٰهُ الرُّعْبَ فِي قَلْبِ أَبِي سُفْيَانَ وَأَصْحَابِهِ فَلَمْ يَأْتُوا وَكَانَ
مَعَهُمْ تِجَارَاتٌ فَبَاعُوا وَرَبِحُوا

TÜRKÇE ANLAMI

166- Uhut'ta **iki topluluğun karşılaştığı gün size isabet eden, Allah'ın izni,** iradesiy**leydi. Ve** Allah'ın gerçek **müminleri** ortaya çıkma bilmesiyle **bilmesi içindi.**

167- **Ve nifakta bulunmuş olanları bilmesi içindi. Ve onlara,** Abdullah b. Übeyy ve arkadaşlarına, savaştan çekip gittiklerinde **"Geliniz Allah yolunda** onun düşmanlarıyla **savaşın veya** savaşmazsanız sayıyı çoğaltmak suretiyle bizi kafir kavme karşı **savunun" denildi. Dediler ki: "Biz savaşmayı** iyi **bilseydik elbette size uyardık."** Allah teala onları yalanlayarak şöyle dedi: **Onlar o gün** Müslümanları terk edişlerini ortaya koymalarıyla **imândan daha fazla küfre yakındılar.** Bundan önce ise görünürde imana daha yakındılar. **Onlar kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylerler.** Eğer savaşmayı bilselerdi, yine de size tabi olmazlardı. **Ve Allah onların sakladıkları** nifaklarını **tamamen bilicidir.**

168- **Onlar ki,**[1] **kendileri** cihada gitmeksizin **oturdukları halde** din **kardeşleri için "Eğer** Uhut şehitleri, ya da kardeşlerimiz oturma konusunda **bize itaat etseydiler, öldürülmezlerdi" dediler.** Onlara **de ki: Eğer** cihada gitmeyip oturmanın ölümden kurtardığı konusunda **doğru kimseler iseniz, öyleyse kendinizden ölümü savın,** defedin!

Şehitler hakkında şu ayetler inmiştir:

169- **Ve Allah yolunda** onun dini uğruna **öldürülmüş**[2] **olanları ölmüşler sanma! hayır,** onları **Rablerinin indinde diridirler,** hadiste de geçtiği gibi onların ruhları, cennette istediği yere uçan yeşil kuşların kursaklarındadır. Onlar cennet meyvelerinden yiyerek **rızıklanıyorlar.**

170- **Onlar kendilerine Allah'ın fazlından verdiği şeyler sebebiyle hoşnut oldukları halde**[3]**... Ve halbuki** onlar, **henüz kendilerine katılmamış olan, arkalarındakilerle** mümin kardeşleriyle; **onların üzerlerine,** yani henüz kendilerine katılmayan kimselere **bir korku olmamasıyla**[4]/ [5] **ve de onların** ahirette **üzülmeyecekleriyle müjdelenirler,** sevinirler. Mana şöyledir: "onların emin ve de hoşnut olacakları müjdesiyle sevinirler"

---

[1] Önceki الَّذِينَ den bedel yahut sıfattır.

[2] Bu kelime hem (قُتِلُوا şeklinde) şeddesiz, hem de (قُتِّلُوا şeklinde) şeddeli okunmuştur.

[3] Bu kelime يُرْزَقُونَ fiilindeki zamirden haldir.

[4] Bu kelime الَّذِينَ den bedel yapılır.

[5] بِأَنْ manasındadır.

171- **Ve onlar Allah'tan bir nîmet,** bir sevap **ile ve de bir fazl,** bunun üzerine bir fazlalık **ile, Allah'ın, inananların mükâfatını elbette zâyi etmey**ip, onlara ecir ver**eceğiyle müjdelenirler.**

172- **Onlar ki**[1] **kendilerine** Uhut'ta **yara isabet ettikten sonra Allah ve Peygamberi için** savaşa çıkmak suretiyle onların davetine **icâbet ettiler.** Bu olay Uhut gününde Ebu Süfyan ve arkadaşlarının, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ve arkadaşları ile gelecek sene Bedir panayırı için anlaşmalarına rağmen geri dönüp, Müslümanlara saldırmayı istediklerinde vuku bulmuştur. **Onlardan** itaat etmek suretiyle **iyilik edenler ve** ona muhalefet etmekten **sakınanlar için pek büyük bir mükâfat** olan cennet **vardır.**[2]

173- **Onlar ki**[3], **insanlar** yani Nu'aym b. Mesut el-Eşca'î **kendilerine: Halk,** yani Ebu Süfyan ve tebaası **sizin** kökünüzü kazımak **için** ordu **topladılar, artık onlardan korkunuz** ve onlara gitmeyiniz **dediler de** bu söz **onların imânını,** Allah'a olan tasdik ve yakinlerini **artırdı ve** "Onların bu durumu karşısında **Allah bizlere yeter,** kafidir **ve O ne güzel vekîldir,** işler kendisine ısmarlanandır O!" **dediler.** Ve de Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte çıkıp, Bedir panayırına ulaşmışlardı. Allah teala da Ebu Süfyan ve tebaasının kalplerine korku attığından onlar savaşa gelememişlerdi. Yanlarındaki ticaret mallarını satıp, kar edip geri dönmüşlerdi.

KELİME ANLAMI

166- وَمَآ اَصَابَكُمْ **Size isabet eden** (Ne vakit?) يَوْمَ الْتَقَى **Karşılaştığı gün** (Kim?) اَلْجَمْعَانِ **İki topluluk** (Nerede?) بِأُحُدٍ Uhut'ta (Nedir size isabet eden?) فَبِاذْنِ اللهِ **Allah'ın izniyle** بِإِرَادَتِهِ Onun iradesiyle وَلِيَعْلَمَ **Ve de bilsin içindir** (Kim?) اَللّٰهُ Allah (Nasıl?) عِلْمَ ظُهُورٍ Ortaya çıkma bilmesiyle (Kimi?) اَلْمُؤْمِنِينَ حَقًّا Gerçek **müminleri** (Daha ne içindir?)

167- وَلِيَعْلَمَ **Ve de bilsin içindir** (Kimi?) اَلَّذِينَ **O kimseleri ki** نَافَقُوا **Münafıklık ettiler** (Daha kimi?) وَ الَّذِينَ قِيلَ **Ve** de o kimseleri ki **dendi** (Kime?) لَهُمْ **Onlara** (Ne vakit?) لَمَّا انْصَرَفُوا Ne zaman ki çekip gittiler (Neden?) عَنِ الْقِتَالِ Savaştan وَهُمْ Onlar (Kimdirler?) عَبْدُ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ وَأَصْحَابُهُ Abdullah b. Übeyy ve arkadaşları تَعَالَوْا **Gelin!**

---

[1] Mübtedadır.
[2] Mübtedanın haberidir.
[3] Önceki اَلَّذِينَ den bedel yahut sıfattır.

قَاتِلُوا **Savaşın** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** (Kimle savaşın?) أَعْدَاءَهُ Onun düşmanlarıyla أَوِ ادْفَعُوا **Ya da savın** (Kimden?) عَنَّا Bizden (Kimi savın?) اَلْقَوْمَ Kavmi (Neyle?) بِتَكْثِيرِ سَوَادِكُمْ Sizin sayıyı çoğaltmanızla إِنْ لَمْ تُقَاتِلُوا Eğer savaşmayacaksanız قَالُوا **Dediler ki** لَوْ نَعْلَمُ **Şayet bilseydik** نُحْسِنُ İyi bilseydik (Neyi?) قِتَالاً **Savaşmayı** لاَتَّبَعْنَاكُمْ **Elbette size tabi olurduk** قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala تَكْذِيبًا لَهُمْ Onlara yalanlama olarak هُمْ **Onlar** (Neye?) لِلْكُفْرِ **Küfre** يَوْمَئِذٍ **O gün** (Nedir?) أَقْرَبُ **Daha yakındır** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onların oluşundan** (Neye oluşundan?) لِلْإِيمَانِ **İmana** (Ne sebebiyle?) بِمَا أَظْهَرُوا İzhar ettikleri şey sebebiyle (O izhar ettikleri şey nedendir?) مِنْ خِذْلاَنِهِمْ لِلْمُؤْمِنِينَ Müminleri bırakıp-gitmeleri sebebiyle وَكَانُوا قَبْلُ أَقْرَبَ اِلَى الْإِيمَانِ Bundan önce imana daha yakındılar مِنْ حَيْثُ الظَّاهِرِ Zahir bakımından يَقُولُونَ **Diyorlar** (Neyle?) بِأَفْوَاهِهِمْ **Ağızlarıyla** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** لَيْسَ **Değildir** (Nerede?) فِي قُلُوبِهِمْ **Kalplerinde** وَلَوْ عَلِمُوا قِتَالاً Eğer savaşmayı bilselerdi لَمْ يَتَّبِعُوكُمْ Size tabi olmazlardı وَاللّٰهُ **Allah** (Nedir?) أَعْلَمُ **En iyi bilendir** (Neyi?) بِمَا يَكْتُمُونَ **Onların gizlediklerini** (O gizledikleri de nedendir?) مِنَ النِّفَاقِ Nifaktır

168- (O münafıklık yapan kimselerden bedel?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki** (Bu kelime nedir?) بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ أَوْ نَعْتٌ Önceki ellezine'den bedeldir ya da sıfattır قَالُوا **Dediler** (Kime?) لِإِخْوَانِهِمْ **Kardeşlerine** (Neredeki kardeşleri?) فِي الدِّينِ Dindeki وَ قَدْ قَعَدُوا **Halbuki oturmuşlardı** (Neden?) عَنِ الْجِهَادِ Cihattan لَوْ أَطَاعُونَا **Eğer bize uysalardı** أَيْ شُهَدَاءُ أُحُدٍ Yani uhut şehitleri أَوْ إِخْوَانُنَا Ya da kardeşlerimiz (Ne konuda?) فِي الْقُعُودِ Oturma konusunda مَا قُتِلُوا **Öldürülmezlerdi** قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara فَادْرَؤُوا **Artık savın** اِدْفَعُوا Defedin (Kimden?) عَنْ أَنْفُسِكُمْ **Kendinizden** (Neyi?) اَلْمَوْتَ **Ölümü** اِنْ كُنْتُمْ **Eğer iseniz** (Ne iseniz?) صَادِقِينَ **Doğru kimseler** (Ne konuda?) فِي أَنَّ الْقُعُودَ يُنَجِّي مِنْهُ Oturmanın ölümden kurtardığı konusunda

169- وَنَزَلَ Ve indi (Ne hakkında?) فِي الشُّهَدَاءِ Şehitler hakkında وَلَا تَحْسَبَنَّ **Sakın zannetme!** (Kimi?) اَلَّذِينَ **O kimseleri ki** قُتِلُوا **Öldürüldüler** (Bu ne ile okundu?) بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ Şeddeli ve şeddesiz (Nerede öldürüldüler?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** أَيْ لِأَجْلِ دِينِهِ Yani onun dininden dolayı öldürüldüler (Ne zannetme?) اَمْوَاتًا **Ölüler** بَلْ هُمْ **Bilakis** onlar (Nedirler?) اَحْيَاءٌ **Diridirler** (Nerede?) عِنْدَ رَبِّهِمْ **Rableri katında** أَرْوَاحُهُمْ

Onların ruhları (Nerededir?) فِي حَوَاصِلِ طُيُورٍ خُضْرٍ تَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ Cennette istediği yere uçan yeşil kuşların kursaklarındadır كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Hadiste varit olduğu gibi يُرْزَقُونَ **Rızıklanıyorlar** يَأْكُلُونَ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ Cennet meyvelerinden yiyorlar

170- (Onlar ne oldukları halde rızıklanıyorlar?) فَرِحِينَ **Hoşnut oldukları halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ يُرْزَقُونَ Yurzekûne fiilindeki zamirden haldir (Ne sebebiye hoşnutlar?) بِمَا آتَاهُمُ اللهُ **Allah'ın onlara verdikleri sebebiyle** (Neden verdiği?) مِنْ فَضْلِهِ **Fazlından** وَ هُمْ **Ve halbuki** onlar يَسْتَبْشِرُونَ **Müjdelenirler** يَفْرَحُونَ Sevinirler (Kimle?) بِالَّذِينَ **O kimselerle ki** لَمْ يَلْحَقُوا **Katılmadı henüz** (Kime?) بِهِمْ **Onlara** (O kimselerden bedel?) مِنْ خَلْفِهِمْ **Arkalarındakileri** مِنْ إِخْوَانِهِمُ الْمُؤْمِنِينَ Mümin kardeşleriyle وَيُبْدَلُ Bu kelime bedel yapılır (Neden?) مِنَ الَّذِينَ Ellezine'den (Onlardan bedel neyle müjdelenirler?) أَنْ أَيْ بِأَنْ لَا خَوْفٌ **Korkunun olmamasıyla** -yani en, bien demektir- (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** أَيِ الَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ Yani kendilerine katılmayanlar üzerine (Daha ne ile sevinirler?) وَلَا هُمْ **Ve onların olmamasıyla** (Ne olmamasıyla?) يَحْزَنُونَ **Üzülecekler** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette اَلْمَعْنَى Mana şöyledir: يَفْرَحُونَ بِأَمْنِهِمْ وَفَرَحِهِمْ Onların emin ve hoşnut olacak olmalarıyla sevinirler.

171- يَسْتَبْشِرُونَ **Müjdelenirler** (Neyle?) بِنِعْمَةٍ **Bir nimetle ki** ثَوَابٍ Bir sevapla ki (Kim tarafından olan?) مِنَ اللهِ **Allah tarafından olan** (Daha?) وَفَضْلٍ **Ve de bir fazl ile** زِيَادَةٍ عَلَيْهِ Onun üzerine bir fazlalık ile (Daha neyle?) وَأَنَّ بِالْفَتْحِ عَطْفًا عَلَى نِعْمَةٍ وَبِالْكَسْرِ اِسْتِئْنَافًا اللهَ **Ve şüphesiz ki Allah** -Fetha ile nimet üzerine atıfla okundu, kesre ile de başlangıç olarak okundu- لَا يُضِيعُ **Zayi etmez** (Neyi?) أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ **İnananların ecrini** بَلْ يَأْجُرُهُمْ Bilakis onlara ecir verir

172- اَلَّذِينَ **O kimseler ki** (Bu kelime nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır اِسْتَجَابُوا **İcabet ettiler** (Kime?) لِلّٰهِ **Allah'a** (Daha?) وَالرَّسُولِ **Ve de Resule** (Onlardan bedel?) دُعَاءَهُ Onların çağrısına (Neye çağrısına?) بِالْخُرُوجِ لِلْقِتَالِ Savaşa çıkmaya لَمَّا أَرَادَ Ne zaman ki istedi (Kim?) أَبُو سُفْيَانَ Ebu Süfyan (Daha?) وَأَصْحَابُهُ Ve de onun arkadaşları (Neyi istedi?) اَلْعَوْدَ Dönmeyi وَتَوَاعَدُوا Halbuki vaatleşmişlerdi (Kimle birlikte?) مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابِهِ Hz.Peygamberle (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ve de onun arkadaşlarıyla birlikte (Neyi anlaşmışlardı?)

مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ سُوقَ بَدْرٍ الْعَامَ الْمُقْبِلَ Gelecek seneki bedir panayırına (Ne vakit anlaşmışlardı?) Uhut gününde (Ne vakit icabet ettiler?) مِنْ بَعْدِ مَٓا اَصَابَهُمُ **Onlara isabet ettikten sonra** (Ne?) اَلْقَرْحُ **Yara** (Nerede?) بِأُحُدٍ Uhut'ta وَخَبَرُ الْمُبْتَدَاِ Mübteda'nın haberi: لِلَّذِينَ **O kimseler için vardır ki** اَحْسَنُوا **İyilikte bulundular** (O kimseler ne olduğu halde?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Neyle iyilikte bulundular bulundular?) بِطَاعَتِهِ Ona itaatle (Daha?) وَاتَّقَوْا **Ve de sakındılar** (Neden?) مُخَالَفَتَهُ Ona muhalefetten (Ne vardır?) اَجْرٌ **Bir ecir ki** عَظِيمٌ **Büyük** هُوَ O ecir (Nedir?) اَلْجَنَّةُ Cennettir

173- (Allah ve Resulüne icabet edenlerden bedel?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki** (Bu kelime nedir?) بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ أَوْ نَعْتٌ Önceki ellezine'den bedel ya da sıfattır قَالَ **Dedi** (Kime?) لَهُمُ **Onlara** (Kim?) اَلنَّاسُ **İnsanlar** أَيْ نُعَيْمُ بْنُ مَسْعُودٍ الْأَشْجَعِيُّ Yani Nuaym b. Mesut el-Eşca'î dedi اِنَّ النَّاسَ **Şüphesiz ki insanlar** (O insanlardan bedel?) أَبَا سُفْيَانَ وَأَصْحَابَهُ Ebu Süfyan ve arkadaşları قَدْ جَمَعُوا **Elbette topladılar** (Kim için?) لَكُمْ **Sizin için** (Neyi topladılar?) اَلْجُمُوعَ Topluluk (Niçin?) لِيَسْتَأْصِلُوكُمْ Sizin kökünüzü kazımak için فَاخْشَوْهُمْ **Onlardan korkun!** وَلَا تَأْتُوهُمْ Ve onlara gitmeyin! فَزَادَهُمْ **Onları artırdı** (Ne?) ذٰلِكَ الْقَوْلُ Bu söz (Ne bakımdan?) اِيمَانًا **İman bakımından** تَصْدِيقًا بِاللّٰهِ وَيَقِينًا Allah'ı tasdik olarak ve yakin olarak وَقَالُوا **Ve dediler** حَسْبُنَا **Bize yeter** كَافِينَا Bize kafidir (Neye karşı?) أَمْرَهُمْ Onların durumuna karşı (Kim yeter?) اَللّٰهُ **Allah** وَنِعْمَ الْوَكِيلُ **Ve ne güzel vekildir** اَلْمُفَوَّضُ إِلَيْهِ الْأَمْرُ هُوَ Kendisine işler bırakılandır o! وَخَرَجُوا Ve de çıktılar (Kimle birlikte?) مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte فَوَافُوا سُوقَ بَدْرٍ Ve bedir panayırına ulaştılar وَأَلْقَى Ve de attı (Kim?) اَللّٰهُ Allah (Neyi?) الرُّعْبَ Korkuyu (Nereye?) فِي قَلْبِ أَبِي سُفْيَانَ وَأَصْحَابِهِ Ebu Süfyan'ın ve de arkadaşlarının kalbine فَلَمْ يَأْتُوا Onlar gelmediler وَكَانَ مَعَهُمْ Onlarla birlikte vardı (Ne?) تِجَارَاتٌ Ticaret malları فَبَاعُوا Onları sattılar (Daha?) وَرَبِحُوا Ve de kar ettiler

قَالَ تَعَالَى: ﴿فَانْقَلَبُوا﴾ رَجَعُوا مِنْ بَدْرٍ ﴿بِنِعْمَةٍ مِنَ اللهِ وَفَضْلٍ﴾ بِسَلَامَةٍ وَرِبْحٍ ﴿لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ﴾
مِنْ قَتْلٍ أَوْ جُرْحٍ ﴿وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللهِ﴾ بِطَاعَتِهِ وَرَسُولِهِ فِي الْخُرُوجِ ﴿وَاللهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ (١٧٤)﴾
عَلَى أَهْلِ طَاعَتِهِ ﴿إِنَّمَا ذٰلِكُمُ﴾ أَيِ الْقَائِلُ لَكُمْ إِنَّ النَّاسَ الخ ﴿الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ﴾ كُمْ ﴿أَوْلِيَاءَهُ﴾
الْكُفَّارَ ﴿فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ﴾ فِي تَرْكِ أَمْرِي ﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (١٧٥)﴾ حَقًّا ﴿وَلَا يُحْزِنْكَ﴾
بِضَمِّ الْيَاءِ وَكَسْرِ الزَّايِ وَبِفَتْحِهَا وَضَمِّ الزَّايِ [وَلَا يَحْزُنْكَ] مِنْ حَزَنَهُ لُغَةٌ فِي أَحْزَنَهُ ﴿الَّذِينَ
يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ﴾ يَقَعُونَ فِيهِ سَرِيعًا بِنُصْرَتِهِ وَهُمْ أَهْلُ مَكَّةَ أَوِ الْمُنَافِقُونَ أَيْ لَا تَهْتَمَّ لِكُفْرِهِمْ
﴿إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللهَ شَيْئًا﴾ بِفِعْلِهِمْ وَإِنَّمَا يَضُرُّونَ أَنْفُسَهُمْ ﴿يُرِيدُ اللهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا﴾
نَصِيبًا ﴿فِي الْآخِرَةِ﴾ أَيِ الْجَنَّةِ فَلِذٰلِكَ خَذَلَهُمْ ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (١٧٦)﴾ فِي النَّارِ ﴿إِنَّ الَّذِينَ
اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ﴾ أَيْ أَخَذُوهُ بَدَلَهُ ﴿لَنْ يَضُرُّوا اللهَ﴾ بِكُفْرِهِمْ ﴿شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (١٧٧)﴾
مُؤْلِمٌ ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ﴾ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمْلِي﴾ أَيْ إِمْلَاءَنَا ﴿لَهُمْ﴾ بِتَطْوِيلِ الْأَعْمَارِ
وَتَأْخِيرِهِمْ ﴿خَيْرٌ لِأَنْفُسِهِمْ﴾ وَأَنَّ وَمَعْمُولَاهَا سَدَّتْ مَسَدَّ الْمَفْعُولَيْنِ فِي قِرَاءَةِ التَّحْتَانِيَّةِ وَمَسَدَّ
الثَّانِي فِي الْأُخْرَى ﴿إِنَّمَا نُمْلِي﴾ نُمْهِلُ ﴿لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا﴾ بِكَثْرَةِ الْمَعَاصِي ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ (١٧٨)﴾
ذُو إِهَانَةٍ فِي الْآخِرَةِ ﴿مَا كَانَ اللهُ لِيَذَرَ﴾ لِيَتْرُكَ ﴿الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ﴾ أَيُّهَا النَّاسُ ﴿عَلَيْهِ﴾
مِنَ اخْتِلَاطِ الْمُخْلِصِ بِغَيْرِهِ ﴿حَتَّى يَمِيزَ﴾ بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ يَفْصِلَ ﴿الْخَبِيثَ﴾ الْمُنَافِقَ
﴿مِنَ الطَّيِّبِ﴾ الْمُؤْمِنِ بِالتَّكَالِيفِ الشَّاقَّةِ الْمُبَيِّنَةِ لِذٰلِكَ فَفَعَلَ ذٰلِكَ يَوْمَ أُحُدٍ ﴿وَمَا كَانَ اللهُ
لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ﴾ فَتَعْرِفُوا الْمُنَافِقَ مِنْ غَيْرِهِ قَبْلَ التَّمْيِيزِ ﴿وَلٰكِنَّ اللهَ يَجْتَبِي﴾ يَخْتَارُ
﴿مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ﴾ فَيُطْلِعُهُ عَلَى غَيْبِهِ كَمَا أَطْلَعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَالِ الْمُنَافِقِينَ
﴿فَآمِنُوا بِاللهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا﴾ النِّفَاقَ ﴿فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ (١٧٩)﴾ ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ﴾
بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ ﴿الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ أَيْ بِزَكَاتِهِ ﴿هُوَ﴾ أَيْ بُخْلُهُمْ ﴿خَيْرًا لَهُمْ﴾
مَفْعُولٌ ثَانٍ وَالضَّمِيرُ لِلْفَصْلِ وَالْأَوَّلُ بُخْلُهُمْ مُقَدَّرًا قَبْلَ الْمَوْصُولِ عَلَى الْفَوْقَانِيَّةِ وَقَبْلَ الضَّمِيرِ
عَلَى التَّحْتَانِيَّةِ ﴿بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ﴾ أَيْ بِزَكَاتِهِ مِنَ الْمَالِ ﴿يَوْمَ الْقِيٰمَةِ﴾
بِأَنْ يُجْعَلَ حَيَّةً فِي عُنُقِهِ تَنْهَشُهُ كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ ﴿وَلِلّٰهِ مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ يَرِثُهُمَا
بَعْدَ فَنَاءِ أَهْلِهِمَا ﴿وَاللهُ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ [تَعْمَلُونَ] ﴿خَبِيرٌ (١٨٠)﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ

TÜRKÇE ANLAMI

174- Allah teala bu durumla ilgili olarak şöyle buyurdu: **Sonra da kendilerine** yaralanma ve de öldürülme gibi **hiçbir fenalık dokunmaksızın Allah'nın bir nîmeti ve de bir fazlı,** selamet ve de kâr **ile** Bedir'den geri **döndüler**

ve Allah'ın hoşnutluğuna, savaş gitme konusunda ona ve de peygamberine itaate **tâbi oldular. Allah ise** kendisine itaat edenlere karşı **büyük bir fazl sahibidir.**

175- **Ancak size bu** "Şüphesiz ki insanlar..." sözünü söyleyen **şeytandır,** sizi **dostlarından,** kafirlerden **korkutuyor. Onlardan korkmayınız** emrimi terk etme hususunda **benden korkunuz eğer** gerçekten **mümin kimseler iseniz.**

176- **O küfürde yarışanlar,** küfre yardım etmek suretiyle hızlıca küfre düşen Mekkeliler, ya da Münafıklar **seni üzmesinler!**[1] Yani onların küfürleri seni ilgilendirmesin. **Şüphe yok ki onlar** bu yaptıklarıyla **Allah'a bir şey ile zarar veremezler,** bilakis kendilerine zarar verirler. **Allah istiyor ki onlara ahirette bir pay,** bir nâsip olan cenneti **vermesin.** Bundan dolayı onları bırakmıştır. **Ve onlar için** ateşte **büyük bir azap vardır.**

177- **Muhakkak o kimseler ki imân karşılığında küfrü satın almışlardır,** ona karşılık küfrü almışlardır. **Elbette onlar Allah'a** inkarları sebebiyle **bir şey ile zarar veremezler. Ve onlar için can yakıcı,** elem verici **bir azap vardır.**

178- **Kafirler asla sanmasınlar**[2] **ki,** ömürlerini uzatmak ve de kendilerini ertelemek suretiyle **onlara mühlet verişimiz**[3]**, onların kendileri için bir hayırdır.**[4] **Bizim onlara mühlet verişimiz,** zaman tanıyışımız **ancak** çok masiyet işlemek suretiyle **günahlarını arttırsınlar diyedir. Ve onlar için** ahirette **küçük düşürücü,** alçak edici **bir azap vardır.**

179- **Allah müminleri siz** insanların **üzerinde bulunduğu** samimi olanla olmayanın karışmış olması **hali üzere bırak**ıp terked**ecek değildir. Nihâyet pisi,** münafık olanı **temizden,** mümin olandan bunu belli edecek bir takım zor sorumluluklarla **ayıracaktır.**[5] Nitekim Uhut gününde bunu yapmıştır. **Ve Allah sizi gayba muttali edecek de değildir** ki böylece o ayırmadan

---

[1] Bu kelime hem (يُحْزِنْكَ şeklinde) ي harfi zammeli, ز harfi de kesreli olarak, hem de (يَحْزُنْكَ şeklinde) ي harfi fethalı, ز harfi de zammeli olarak okunmuştur. Bu kelimenin kökü, bir lügatta أَحْزَنَهُ kelimesinin manasında kullanılan حَزَنَهُ kelimesidir.

[2] Bu kelime hem (يَحْسَبَنَّ şeklinde) ي harfi ile, hem de (تَحْسَبَنَّ şeklinde) ت harfi ile okunmuştur.

[3] أَنَّمَا نُمْلِي burada إِمْلَاءَنَا anlamına gelir.

[4] Ayetteki أَنَّ ve iki mamülü (مَا نُمْلِي ve خَيْرٌ), "zannetme fiili" alttan noktalı (yani ي harfi ile يَحْسَبَنَّ şeklinde) okunduğunda iki meful yerine geçmiştir. Diğer (تَحْسَبَنَّ şeklindeki ikinci) okumada ise (bu iki mamul) sadece ikinci meful yerine geçmiştir.

[5] Bu kelime (يَمِيزَ şeklinde) şeddesiz ve de (يُمَيِّزَ şeklinde) şeddeli olarak okunmuştur.

önce münafık olanla olmayan kişileri bilesiniz. **Velâkin peygamberlerinden dilediği kişiyi seçer** ve Hz. Peygambere, münafıkların durumunu bildirdiği gibi dilediğini gayba muttali kılar. **Artık Allah'a ve peygamberlerine imân ediniz ve eğer imân eder ve** nifaktan **sakınırsanız, elbette sizin için büyük bir ecir vardır.**

180- **Allah'nın kendilerine fazlından olarak verdiği şeyde,** yani onun zekatını vermekte **cimrilik edenler, bunun,** cimriliklerinin **kendileri için bir hayır**[1] **olduğunu sanmasınlar.**[2] **Hayır...! Bu onlar için bir şerdir. O** zekatı hususunda **cimrilik ettikleri şey** olan mal, **Kıyamet gününde** -hadiste geçtiği gibi- kendisini ısıran bir yılan yapılmak suretiyle **boyunlarına dolanacaktır. Ve göklerin ve yerin mirası Allah içindir.** Yerde ve göktekiler helak olunca, onlara Allah varis olur. **Ve Allah onların yaptıkları**[3] **her şeyden tamamıyla haberdardır** ve de sizleri (onları) bunlarla cezalandıracaktır.

KELİME ANLAMI

174- قَالَ تَعَالَى Allah teala dedi ki فَانْقَلَبُوا **Ve döndüler** رَجَعُوا مِنْ بَدْرٍ Bedir'den geri döndüler (Neyle?) بِنِعْمَةٍ **Bir nimetle** (Öyle nimet ki) مِنَ اللهِ **Allah tarafından olan** (Daha neyle döndüler?) وَفَضْلٍ **Ve de bir fazıl ile** بِسَلَامَةٍ وَرِبْحٍ Bir selamet ve kar ile (Ne oldukları halde?) لَمْ يَمْسَسْهُمْ **Onlara dokunmamış olduğu halde** (Ne?) سُوءٌ **Bir kötülük** (O kötülük nedendir?) مِنْ قَتْلٍ أَوْ جُرْحٍ Öldürülme veya yaralanma (Daha?) وَاتَّبَعُوا **Ve de tabi oldular** (Neye?) رِضْوَانَ اللهِ **Allah'ın hoşnutluğuna** (Nasıl tabi oldular?) بِطَاعَتِهِ وَرَسُولِهِ Ona ve Rasulüne tabi olmakla (Nerede?) فِي الْخُرُوجِ Çıkma konusunda وَاللهُ **Allah** (Nedir?) ذُو فَضْلٍ **Fazl sahibidir** (Öyle fazl ki) عَظِيمٍ **Büyük** (Kim üzerine fazl sahibidir?) عَلَى أَهْلِ طَاعَتِهِ Kendine itaat edenler üzerine

175- إِنَّمَا ذَلِكُمْ **Ancak size bu:** أَيِ الْقَائِلُ لَكُمْ إِنَّ النَّاسَ الخ Yani size "şüphesiz ki insanlar..." sözünü diyen (Nedir?) الشَّيْطَانُ **Şeytandır** (Öyle şeytan ki) يُخَوِّفُ **Korkutuyor**

---

[1] خَيْرًا kelimesi ikinci meful olup, (هو) zamiri ise fasl içindir. Üstten noktalı (ت harfi) ile (yani تَحْسَبَنَّ şeklindeki) okuyuşta Birinci meful mevsulden önce takdir edilen (بُخْلَهُمْ) dür. (daha doğrusu takdir edilen بُخْلَ kelimesidir. Bkz: Cemel, 1: 340) Alttan noktalı (ى harfi) ile (يَحْسَبَنَّ şeklindeki) okuyuşta ise birinci meful zamirden önce takdir edilen (بُخْلَهُمْ) dür.

[2] Bu kelime hem (يَحْسَبَنَّ şeklinde) ى harfi ile, hem de (تَحْسَبَنَّ şeklinde) ت harfi ile okunmuştur

[3] Bu kelime hem (يَعْمَلُونَ şeklinde) ى harfi ile, hem de (bizim kıraatimizde olduğu gibi تَعْمَلُونَ şeklinde) ت harfi ile okunmuştur.

(Kimi korkuyor?) كُمْ Sizi (Kimle korkutuyor?) أَوْلِيَآءَهُ **Dostlarıyla** (Kimdir onlar?) اَلْكُفَّارَ Kafirlerle korkutuyor فَلَا تَخَافُوهُمْ **Onlardan korkmayın!** وَخَافُونِ **Benden korkun!** (Ne konuda?) فِي تَرْكِ أَمْرِي Emrimi terk etme konusunda اِنْ كُنْتُمْ **Eğer siz iseniz** (Ne iseniz?) مُؤْمِنِينَ حَقًّا Gerçek **inananlar**

176- وَلَا يَحْزُنْكَ **Ve seni üzmesin!** (Bu kelime ne ile okundu?) بِضَمِّ الْيَاءِ وَكَسْرِ الزَّايِ Yâ'nın zammesiyle ve ze'nin kesresiyle okundu (Daha?) وَبِفَتْحِهَا وَضَمِّ الزَّايِ Ve yâ'nın zammesiyle ve ze'nin zammesiyle okundu (Bu kelime nereden geliyor?) مِنْ حَزَنَهُ Hazenehü' kökünden (Nedir bu?) لُغَةٌ فِي أَحْزَنَهُ Ahzenehû kelimesinin manasında bir lügat (Kim üzmesin?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki** يُسَارِعُونَ **Yarışıyorlar** (Nerede?) فِي الْكُفْرِ **Küfürde** يَقَعُونَ فِيهِ Onun içine düşüyorlar (Nasıl?) سَرِيعًا Seri olarak (Nasıl?) بِنُصْرَتِهِ Küfre yardım etmeleriyle وَهُمْ أَهْلُ مَكَّةَ Onlar Mekke ehlidir أَوِ الْمُنَافِقُونَ Ya da münafıklardır أَيْ لَا تَهْتَمَّ لِكُفْرِهِمْ Yani onların kafirliklerini umursama اِنَّهُمْ **Şüphesiz ki onlar** لَنْ يَضُرُّوا **Zarar veremeyecekler** (Kime?) اَللّٰهَ **Allah'a** (Ne ile?) شَيْئًا **Hiçbir şey ile** (Neyle zarar veremezler?) بِفِعْلِهِمْ Onların yapmalarıyla وَإِنَّمَا يَضُرُّونَ أَنْفُسَهُمْ Ancak kendilerine zarar veriyorlar يُرِيدُ اَللّٰهُ **Allah istiyor** (Neyi?) اَلَّا يَجْعَلَ **Kılmamayı** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Neyi kılmamayı?) حَظًّا **Bir pay** نَصِيبًا Bir nasip (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ **Ahirette** أَيِ الْجَنَّةِ Yani cennette فَلِذٰلِكَ خَذَلَهُمْ Bundan dolayı Allah teala onları terketmiştir وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** عَظِيمٌ **Büyük** (Nerede?) فِي النَّارِ Ateşte

177- اِنَّ الَّذِينَ **Muhakkak o kimseler ki** اِشْتَرَوُا **Satın aldılar** (Neyi?) اَلْكُفْرَ **Küfrü** (Ne karşılığında?) بِالْاِيمَانِ **İman karşılığında** أَيْ أَخَذُوهُ بَدَلَهُ Yani onu diğerinin yerine aldılar لَنْ يَضُرُّوا **Zarar veremeyeceklerdir** (Kime?) اَللّٰهَ **Allah'a** (Ne sebebiyle zarar veremeyeceklerdir?) بِكُفْرِهِمْ Kafirlikleri sebebiyle (Neyle zarar veremeyeceklerdir?) شَيْئًا **Hiçbir şeyle** وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** اَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici

178- وَلَا يَحْسَبَنَّ **Ve sakın zannetmesin** (Ne ile okundu?) بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ Ya ve ta ile (Kim?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** (Şunu ki) أَنَّمَا نُمْلِي أَيْ إِمْلَاءَنَا **Şüphesiz ki**

bizim mühlet verişimiz (Kime?) لَهُمْ **Onlara** (Neyle?) بِتَطْوِيلِ الْأَعْمَارِ Ömürlerini uzatmakla (Daha?) وَتَأْخِيرِهِمْ Ve de onları ertelemekle (Nedir bizim onlara mühlet verişimiz?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kim için?) لِأَنْفُسِهِمْ **Kendileri için** وَأَنَّ وَمَعْمُولَاهَا سَدَّتْ مَسَدَّ الْمَفْعُولَيْنِ Enne ve mamülü iki meful yerine geçmiştir (Nerede?) فِي قِرَاءَةِ التَّحْتَانِيَّةِ (Zannetme fiili) Alttan noktalı ile (yani ya ile) okunduğunda. وَمَسَدَّ الثَّانِي Ve ikinci meful yerine geçmiştir (Nerede?) فِي الْأُخْرَى Diğer okunuşta اِنَّمَا نُمْلِي نُمْهِلُ **Bizim mühlet verişimiz** Süre tanıyışımız **ancak** (Kime mühlet verişimiz?) لَهُمْ **Onlara** (Niçindir?) لِيَزْدَادُوا **Artsınlar diyedir** (Ne bakımdan?) اِثْمًا **Günah bakımından** (Nasıl?) بِكَثْرَةِ الْمَعَاصِي Çok masiyetler sebebiyle وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ **Bir azap ki** مُهِينٌ **Küçük düşürücü** ذُو إِهَانَةٍ فِي الْآخِرَةِ Ahirette alçak düşürücü bir azap

179- مَا كَانَ اللّٰهُ **Allah olmadı** (Ne olmadı?) لِيَذَرَ **Bırakır** لِيَتْرُكَ Terk eder (Kimi?) اَلْمُؤْمِنِينَ **Müminleri** (Ne üzerine?) عَلَى مَآ **O şey üzerine ki** أَنْتُمْ أَيُّهَا النَّاسُ **Siz** ey insanlar! (Nesiniz?) عَلَيْهِ **Onun üzerinesiniz** (Nedendir o şey de?) مِنِ اخْتِلَاطِ الْمُخْلِصِ بِغَيْرِهِ İhlaslı olanla diğerinin karışması (Ne vakte kadar?) حَتّٰى يَمِيزَ **Ayırıncaya kadar** (Ne ile okundu bu?) بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ Şeddesiz ve şeddeli olarak يَفْصِلَ Arasını ayırıncaya kadar demektir (Neyi ayırıncaya kadar?) اَلْخَبِيثَ **Pisi** اَلْمُنَافِقَ Münafıkı (Kimden?) مِنَ الطَّيِّبِ **Temizden** اَلْمُؤْمِنِ Müminden (Neyle?) بِالتَّكَالِيفِ الشَّاقَّةِ Meşakkatli sorumluluklarla (Öyle sorumluluklar ki) اَلْمُبَيِّنَةِ لِذٰلِكَ Bunu ortaya çıkaran فَفَعَلَ ذٰلِكَ Ve bunu da yapmıştır (Nerede?) يَوْمَ أُحُدٍ Uhut gününde وَمَا كَانَ **Ve olmadı** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Ne olmadı?) لِيُطْلِعَكُمْ **Sizi muttali edecek** (Neye?) عَلَى الْغَيْبِ **Gayb'a** فَتَعْرِفُوا Ki böylece bileceksiniz (Kimi?) اَلْمُنَافِقَ مِنْ غَيْرِهِ Münafıkı başkasından (Ne vakit?) قَبْلَ التَّمْيِيزِ Ayırmadan önce وَلٰكِنَّ اللّٰهَ **Şu kadarı var ki Allah** يَجْتَبِي **Seçer** يَخْتَارُ İhtiyar eder (Kimden?) مِنْ رُسُلِهِ **Resullerinden** (Kimi seçer?) مَنْ **O kimseyi ki** يَشَآءُ **Diliyor** فَيُطْلِعُهُ Ve onu erdirir (Neye?) عَلَى غَيْبِهِ Gaybına (Ne gibi?) كَمَا أَطْلَعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberi muttali kıldığı gibi (Ne üzerine?) عَلَى حَالِ الْمُنَافِقِينَ Münafıkların durumu üzerine فَآمِنُوا **Artık iman edin** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha?) وَرُسُلِهِ **Ve de peygamblerine** وَاِنْ تُؤْمِنُوا **Ve eğer iman eder de** (Daha?) وَتَتَّقُوا **Bir de sakınırsanız** (Neden?) اَلنِّفَاقَ Nifaktan فَلَكُمْ **Sizin için vardır** (Ne?) اَجْرٌ **Bir ecir ki** عَظِيمٌ **Büyük**

180- وَلَا يَحْسَبَنَّ **Ve sakın zannetmesin!** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ Te ve ye ile (Kim?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki** يَبْخَلُونَ **Cimrilik yapıyorlar** (Nede?) بِمَٓا **O şeyde ki** اٰتٰيهُمُ **Onlara verdi** (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neden verdi?) مِنْ فَضْلِهِ **Fazlından** أَيْ بِزَكَاتِهِ Yani onun zekatında cimrilik yapmasınlar هُوَ **Onu** أَيْ بُخْلُهُمْ Yani cimriliklerini (Ne zannetmesinler?) خَيْرًا **Daha hayırlı** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Bu nedir?) مَفْعُولٌ ثَانٍ İkinci mefuldür وَالضَّمِيرُ لِلْفَصْلِ Zamir de fasl içindir وَالْأَوَّلُ Birinci meful ise (Nedir?) بُخْلَهُمْ "Onların cimrilikleri" dir (Ne olduğu halde?) مُقَدَّرًا Mukadder olduğu halde (Neden önce?) قَبْلَ الْمَوْصُولِ Mevsulden önce (Ne vakit böyledir?) عَلَى الْفَوْقَانِيَّةِ Üsten noktalı (tahsebenne olarak) okunduğunda وَقَبْلَ الضَّمِيرِ Ve de zamirden önce mukadderdir (Ne vakit?) عَلَى التَّحْتَانِيَّةِ Alttan noktalı olarak okunduğunda بَلْ هُوَ **Bilakis o** (Nedir?) شَرٌّ **Şerdir** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** سَيُطَوَّقُونَ **Boyunlarına dolanacak** (Ne?) مَا **O şey ki** بَخِلُوا **Cimrilik yaptılar** (Nede?) بِهِ **O şeyde** أَيْ بِزَكَاتِهِ Yani onun zekatında (Neden olan zekatı?) مِنَ الْمَالِ Maldan (Ne vakit boyunlarına dolanacak?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününde** (Nasıl?) بِأَنْ يُجْعَلَ حَيَّةً (O zekat malları) bir yılan yapılarak (Nerede?) فِي عُنُقِهِ Boynunda (Öyle yılan ki) تَنْهَشُهُ Onu ısırıyor كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Hadiste geldiği gibi وَ لِلّٰهِ **Ve Allah içindir** (Ne?) مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ **Göklerin mirası** (Daha?) وَالْاَرْضِ **Ve de yerin** يَرِثُهُمَا Onlara varis olur (Neden sonra?) بَعْدَ فَنَاءِ أَهْلِهِمَا Ahalisi yok olduktan sonra وَاللّٰهُ **Allah** بِمَا يَعْمَلُونَ **Onların yaptıklarından** (Neyle okundu bu kelime?) بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ Ye ve te ile (Nedir?) خَبِيرٌ **Haberdardır** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Sizi onunla karşılıklandıracaktır

﴿لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ اَغْنِيَاءُ﴾ وَهُمُ الْيَهُودُ قَالُوهُ لَمَّا نَزَلَ {مَنْ ذَا الَّذِي
يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا} وَقَالُوا: لَوْ كَانَ غَنِيًّا مَا اسْتَقْرَضَنَا ﴿سَنَكْتُبُ﴾ نَأْمُرُ بِكَتْبِ ﴿مَا قَالُوا﴾
فِي صَحَائِفِ أَعْمَالِهِمْ لِيُجَازَوْا عَلَيْهِ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْيَاءِ مَبْنِيًّا لِلْمَفْعُولِ ﴿وَ﴾ نَكْتُبُ ﴿قَتْلَهُمُ﴾ بِالنَّصْبِ
وَالرَّفْعِ ﴿الْاَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ﴾ بِالنُّونِ وَالْيَاءِ أَيِ اللّٰهُ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَلَى لِسَانِ الْمَلَائِكَةِ
﴿ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ (١٨١)﴾ النَّارِ وَيُقَالُ لَهُمْ إِذَا أُلْقُوا فِيهَا: ﴿ذٰلِكَ﴾ الْعَذَابُ ﴿بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيكُمْ﴾
عُبِّرَ بِهَا عَنِ الْإِنْسَانِ لِأَنَّ أَكْثَرَ الْأَفْعَالِ تُزَاوَلُ بِهَا ﴿وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ﴾ اَيْ بِذِي ظُلْمٍ ﴿لِلْعَبِيدِ (١٨٢)﴾
فَيُعَذِّبَهُمْ بِغَيْرِ ذَنْبٍ ﴿اَلَّذِينَ﴾ نَعْتٌ لِلَّذِينَ قَبْلَهُ ﴿قَالُوا﴾ لِمُحَمَّدٍ ﴿اِنَّ اللّٰهَ﴾ قَدْ ﴿عَهِدَ اِلَيْنَا﴾
فِي التَّوْرَاةِ ﴿اَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ﴾ نُصَدِّقُهُ ﴿حَتّٰى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ﴾ فَلَا نُؤْمِنُ لَكَ حَتَّى
تَأْتِيَنَا بِهِ وَهُوَ مَا يُتَقَرَّبُ بِهِ اِلَى اللّٰهِ مِنْ نَعَمٍ وَغَيْرِهَا فَإِنْ قُبِلَ جَاءَتْ نَارٌ بَيْضَاءُ مِنَ السَّمَاءِ فَأَحْرَقَتْهُ
وَإِلَّا بَقِيَ مَكَانَهُ، وَعُهِدَ اِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ ذٰلِكَ إِلَّا فِي الْمَسِيحِ وَمُحَمَّدٍ قَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ تَوْبِيخًا
﴿قَدْ جَاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ﴾ بِالْمُعْجِزَاتِ ﴿وَبِالَّذِي قُلْتُمْ﴾ كَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى فَقَتَلْتُمُوهُمْ
وَالْخِطَابُ لِمَنْ فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنْ كَانَ الْفِعْلُ لِأَجْدَادِهِمْ لِرِضَاهُمْ بِهِ
﴿فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (١٨٣)﴾ فِي أَنَّكُمْ تُؤْمِنُونَ عِنْدَ الْإِتْيَانِ بِهِ ﴿فَاِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ
كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاؤُوا بِالْبَيِّنَاتِ﴾ الْمُعْجِزَاتِ ﴿وَالزُّبُرِ﴾ كَصُحُفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿وَالْكِتَابِ﴾
وَفِي قِرَاءَةٍ بِإِثْبَاتِ الْبَاءِ فِيهِمَا ﴿الْمُنِيرِ (١٨٤)﴾ الْوَاضِحِ هُوَ التَّوْرَاةُ وَالْإِنْجِيلُ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرُوا
﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ﴾ جَزَاءَ أَعْمَالِكُمْ ﴿يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ﴾
بُعِّدَ ﴿عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ﴾ نَالَ غَايَةَ مَطْلُوبِهِ ﴿وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا﴾ أَيِ الْعَيْشُ فِيهَا
﴿اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ (١٨٥)﴾ الْبَاطِلِ يُتَمَتَّعُ بِهِ قَلِيلًا ثُمَّ يَفْنَى ﴿لَتُبْلَوُنَّ﴾ حُذِفَ مِنْهُ نُونُ الرَّفْعِ لِتَوَالِي النُّونَاتِ
وَالْوَاوُ ضَمِيرُ الْجَمْعِ لِالْتِقَاءِ السَّاكِنَيْنِ، لَتُخْتَبَرُنَّ ﴿فِي اَمْوَالِكُمْ﴾ بِالْفَرَائِضِ فِيهَا وَالْجَوَائِحِ
﴿وَاَنْفُسِكُمْ﴾ بِالْعِبَادَاتِ وَالْبَلَاءِ ﴿وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ الْيَهُودِ
وَالنَّصَارَى ﴿وَمِنَ الَّذِينَ اَشْرَكُوا﴾ مِنَ الْعَرَبِ ﴿اَذًى كَثِيرًا﴾ مِنَ السَّبِّ وَالطَّعْنِ وَالتَّشْبِيبِ بِنِسَائِكُمْ
﴿وَاِنْ تَصْبِرُوا﴾ عَلَى ذٰلِكَ ﴿وَتَتَّقُوا﴾ اللّٰهَ ﴿فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ (١٨٦)﴾ أَيْ مِنْ مَعْزُومَاتِهَا
الَّتِي يُعْزَمُ عَلَيْهَا لِوُجُوبِهَا

~ TÜRKÇE ANLAMI ~

181- **Andolsun ki Allah, "Şüphe yok Allah fakirdir, bizler ise zenginleriz" diyen** Yahudi**lerin sözünü işitmiştir.** Onlar bu sözü "Kim Allah'a güzel bir borç vermeyle borç verir"ayeti indiğinde söylemişler ve de demişlerdi ki:

"Allah zengin olsaydı, bizden borç istemezdi" **Elbette** cezalandırılsınlar diye **o dediklerini** amel sayfalarına **yazacağız**[1] yazılmasını emredeceğiz. **Ve peygamberleri haksız yere öldürmelerini de**[2] yazacağız. **Ve, "O yakıcı** ateş **azabını tadınız!"diyeceğiz.**[3]

182- Onlar oraya atıldıklarında kendilerine şöyle denilir: **"Bu** azap, **sizin ellerinizin takdim ettiği**[4] **şey sebebiyledir."Ve şüphe yok ki, Allah kullarına** suçsuz yere azap ederek **çok zulmeden,** zalim **biri değildir.**

183- **O kimseler ki**[5], Muhammed'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) **"Şüphe yok Allah bize** Tevrat'ta **ahdet**mişti **ki; Ateşin yiyeceği bir kurban**[6] **getirinceye kadar hiçbir peygambere imân etmeyelim,** kendisini doğrulamayalım" Dolayısıyla böyle bir kurban getirinceye kadar da sana iman etmeyeceğiz. Eğer o kurban kabul edilirse, gökten beyaz bir ateş gelip yakar; yok kabul edilmezse o kurban oracıkta kalır" **dediler. De ki: "Şüphe yok benden evvel size**[7] **peygamberler beyyineler** mûcizeler **ile ve** Zekeriya ve de Yahya gibi peygamberler **dediğiniz şey ile gelmişlerdi,** sizler de onları öldürmüştünüz. Bu istediğinizi getirmesi durumunda kendisine iman edeceğiniz hususunda **eğer siz doğru kimseler iseniz, öyleyse onları niçin öldürdünüz? "**

184- **Eğer seni yalanlarlarsa, şüphe yok senden evvel de peygamberler yalanlanmıştı, beyyineler,** mucizeler **ile,** İbrahim'in sayfaları gibi **sahifeler ve aydınlatıcı,** açık **kitapla**[8], Tevrat ve İncil ile **gelmişlerdi.** Sen de onlar nasıl sabrettilerse, öyle sabret.

185- **Her nefis ölümü tadıcıdır. Ve şüphe yok sizlere** amellerinizin karşılığı olan **ecirleriniz, Kıyamet gününde tam olarak ödenecektir. Artık kim ateşten uzaklaştırılır**, ırak tutulur **ve de cennete girdirilirse,** elbette

---

[1] Bu kelime bir kıraatte meful için bina edilerek ي harfi ile (yani meçhul olarak سَيُكْتَبُ şeklinde) okunmuştur.

[2] وَقَتْلَهُمْ kelimesi hem nasb, hem de raf ile okunmuştur.

[3] Bu kelime hem ن harfi ile (وَنَقُولُ şeklinde) hem de ي harfi ile (وَيَقُولُ şeklinde) okunmuştur. Bu son okunuşta ayetin manası şöyledir: "Allah ahirette meleklerin diliyle onlara şöyle diyecektir..."

[4] İnsanın yaptıklarından, ellerinin yaptıkları sözüyle bahsetmesi, işlerin çoğunun ellerle halledilip, görülmesi sebebiyledir.

[5] Önceki اَلَّذِينَ nin sıfatıdır.

[6] Kendisini kesmek suretiyle Allah'a yaklaşılan Deve/koyun ve diğer hayvanlardır.

[7] Burada hitap, -her ne kadar yapılanlar dedelerine ait olsa da, kendileri bunlardan hoşnut oldukları için,- Hz. Peygamber zamanında yaşayan Yahudileredir.

[8] Bir kıraatte her iki kelime de (وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ şeklinde) ب harfi ile birlikte okunmuştur.

istediği şeye ulaşarak **kurtulmuş olur. Ve dünya hayatını** yaşamak **ise** kendisinden azıcık faydalandıktan sonra yok olan **aldatıcı** batıl **bir metadan başka bir şey değildir.**

186- **Elbette** kendisi hakkındaki farzlar ve de başına gelen afetler sebebiyle **mallarınız ile** ibadet ve de belalar ile **kendiniz hakkında sınanacaksınız**[1], imtihana çekileceksiniz. **Ve elbette sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olan** Yahudi ve Hıristiyan**lardan ve** Arap **müşriklerden** sövme, yerme ve kadınlarınıza laf atma gibi **birçok incitici sözler işiteceksiniz. Ve eğer** buna **sabrederseniz ve** Allah'tan **sakınırsanız, işte şüphe yok ki, bu azmedilecek işlerdendir,** yani vacip olduğu için kendisine azmedilecek şeylerdendir.

KELİME ANLAMI

181- لَقَدْ سَمِعَ **Elbette duydu** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi?) قَوْلَ الَّذِينَ **O kimselerin sözünü ki** قَالُوا **Dediler** (Şöyle dediler:) إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) فَقِيرٌ **Fakirdir** وَنَحْنُ **Halbuki biz** (Neyiz?) أَغْنِيَاءُ **Zenginleriz** وَهُمْ O kimseler (Kimdir?) الْيَهُودُ Yahudiler قَالُوهُ Bunu dediler (Ne vakit?) لَمَّا نَزَلَ Ne zaman ki indi (Şu ayet) مَنْ "Kimdir? ذَا الَّذِي O öyle kimse ki يُقْرِضُ Borç verecek (Kime?) اللّٰهَ Allah'a (Nasıl?) قَرْضًا حَسَنًا Güzel borç vermekle" وَقَالُوا Ve dediler لَوْ كَانَ غَنِيًّا O zengin olsaydı مَا اسْتَقْرَضَنَا Bizden borç istemezdi سَنَكْتُبُ **Yazacağız** نَأْمُرُ بِكَتْبِ Yazmakla emredeceğiz (Neyi?) مَا قَالُوا **Dediklerini** (Nereye yazacağız?) فِي صَحَائِفِ أَعْمَالِهِمْ Amel sayfalarına (Niçin yazacağız?) لِيُجَازَوْا عَلَيْهِ Ona karşılık cezalandırılsınlar diye وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise okundu بِالْيَاءِ Ye ile{سَيُكْتَبُ} (Ne olduğu halde?) مَبْنِيًّا لِلْمَفْعُولِ Meful için mebni olarak (Daha neyi yazacağız?) وَ نَكْتُبُ قَتْلَهُمُ **Ve de öldürmelerini** yazacağız (Bu قتلهم Kelimesi neyle okundu?) بِالنَّصْبِ وَالرَّفْعِ Nasb ve raf ile (Kimi öldürmelerini yazacağız?) الْأَنْبِيَاءَ **Peygamberleri** (Nasıl?) بِغَيْرِ حَقٍّ **Haksız yere** (Daha?) وَنَقُولُ **Ve de diyeceğiz** (Neyle okundu bu kelime?) بِالنُّونِ Nun ile (Daha?) وَالْيَاءِ Ve de ye ile أَيِ اللّٰهُ Yani Allah diyecek anlamında olur (Kime diyecek?) لَهُمْ Onlara (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Ne üzerine diyecek?) عَلَى لِسَانِ الْمَلَائِكَةِ Meleklerin dili üzerine ذُوقُوا **Tadın!** (Neyi?) عَذَابَ الْحَرِيقِ **Yakıcı azabı** النَّارِ Ateş azabını

[1] Bu kelimedeki raf nunu, nun harfleri peşpeşe geldiği için; cemi zamiri olan vav harfi de iki sakin yan yana geldiğinden dolayı hazfedilmiştir.

182- وَيُقَالُ Ve denir (Kime?) لَهُمْ Onlara (Ne vakit?) إِذَا أُلْقُوا ، Atıldıkları vakit (Nereye?) فِيهَا Oraya ذٰلِكَ الْعَذَابُ **İşte bu** azap (Ne sebebiyledir?) بِمَا **O şey sebebiyledir ki** قَدَّمَتْ **Takdim etti** (Ne?) أَيْدِيكُمْ **Sizin elleriniz** عَبَّرَ Tabir edildi (Neyle?) بِهَا Onlarla/ellerle (Kimden tabir etti?) عَنِ الْإِنْسَانِ İnsandan (Niçin?) لِأَنَّ أَكْثَرَ الْأَفْعَالِ Çünkü işlerin çoğu تُزَاوَلُ Halledilir/görülür (Neyle?) بِهَا Onlarla وَأَنَّ اللّٰهَ **Ve şüphesiz ki Allah** لَيْسَ **Değildir** (Ne değildir?) بِظَلَّامٍ **Çok zulmeden** أَيْ بِذِي ظُلْمٍ Zulum sahibi (Kime?) لِلْعَبِيدِ **Kullarına** فَيُعَذِّبَهُمْ Ki onlara azap etsin (Nasıl?) بِغَيْرِ ذَنْبٍ Günahsız yere

183- (O sözü diyenler) اَلَّذِينَ **Öyle kimseler ki** (Bu kelime nedir?) نَعْتٌ لِلَّذِينَ قَبْلَهُ Önceki ellezine'nin sıfatıdır قَالُوا **Dediler** (Kime?) لِمُحَمَّدٍ Muhammed'e إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** قَدْ عَهِدَ Elbette **ahdetmişti** (Kime?) اِلَيْنَا **Bize** (Nerede?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'ta (Neyi ahdetti?) أَلَّا نُؤْمِنَ **İman etmememizi** (Kime?) لِرَسُولٍ **Bir peygambere** نُصَدِّقُهُ Onu doğrulamamızı (Ne vakte değin?) حَتّٰى يَأْتِيَنَا **Bize getirinceye değin** (Neyi?) بِقُرْبَانٍ **Bir kurbanı** (Öyle kurban ki) تَأْكُلُهُ **Onu yiyor** (Ne?) اَلنَّارُ **Ateş** فَلَا نُؤْمِنُ Dolayısıyla biz iman etmeyiz (Kime?) لَكَ Sana (Ne vakte değin?) حَتّٰى تَأْتِيَنَا Sen bize getirinceye kadar (Neyi?) بِهِ Onu وَهُوَ Kurban (Nedir?) مَا يُتَقَرَّبُ بِهِ Kendisiyle yaklaşılandır (Kime?) إِلَى اللّٰهِ Allah'a (Nedendir o yaklaşılan şey?) مِنْ نَعَمٍ وَغَيْرِهَا Deve/Koyun ve diğer hayvanlar فَإِنْ قُبِلَ Eğer kabul edilirse جَاءَتْ Gelir (Ne?) نَارٌ بَيْضَاءُ Beyaz bir ateş (Nereden?) مِنَ السَّمَاءِ Gökten فَأَحْرَقَتْهُ Ve de onu yakar وَإِلَّا بَقِيَ مَكَانَهُ Yoksa yerinde kalır وَعُهِدَ اِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ ذٰلِكَ İsrail oğullarına bu ahdedilmişti إِلَّا فِي الْمَسِيحِ وَمُحَمَّدٍ Ancak Mesih ve Muhammed'de hariç قَالَ Dedi (Kim?) تَعَالَى Allah teala قُلْ **De ki** (Kime?) لَهُمْ Onlara (Nasıl?) تَوْبِيخًا Kınayarak قَدْ جَآءَكُمْ **Elbette size getirdi** (Kim?) رُسُلٌ **Peygamberler** (Neden önce?) مِنْ قَبْلِي **Benden önce** (Ne getirdi?) بِالْبَيِّنَاتِ **Beyyineler** بِالْمُعْجِزَاتِ Mucizeler (Daha ne getirdi?) وَبِالَّذِي **Ve o şeyi ki** قُلْتُمْ **Siz dediniz** (Kim gibi bu?) كَزَكَرِيَّا Zekeriya gibi (Daha?) وَيَحْيَى Ve de Yahya gibi فَقَتَلْتُمُوهُمْ Siz de onları öldürdünüz وَالْخِطَابُ Hitap (Kim içindir?) لِمَنْ O kimse için ki (Nerededir?) فِي زَمَنِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamberimiz Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) in zamanındadır وَإِنْ كَانَ الْفِعْلُ Bu iş olsa da (Kim için?) لِأَجْدَادِهِمْ Dedeleri için (Niçin iş dedeleri için olduğu halde hitap onlaradır?) لِرِضَاهُمْ Razı oldukları için (Neye?) بِهِ O işe

فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ **Niçin öldürdünüz onları** إِنْ كُنْتُمْ **Eğer siz iseniz** (Ne?) صَادِقِينَ **Doğru kimseler** (Ne konuda?) فِي أَنَّكُمْ تُؤْمِنُونَ İman edeceğiniz konusunda (Ne vakit?) عِنْدَ الإِتْيَانِ بِهِ Bunu getirmesi anında

184- فَإِنْ كَذَّبُوكَ **Eğer seni yalanlarlarsa**: فَقَدْ كُذِّبَ **Elbette yalanlandı** (Kim?) رُسُلٌ **Peygamberler** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِكَ **Senden önce** جَآؤُوا **Onlar geldiler** (Neyle birlikte?) بِالْبَيِّنَاتِ **Beyyinelerle birlikte** اَلْمُعْجِزَاتِ Mucizelerle birlikte (Daha neyle birlikte?) وَالزُّبُرِ **Ve de sayfalarla** (Ne gibi?) كَصُحُفِ إِبْرَاهِيمَ İbrahim'in sayfaları gibi (Daha?) وَالْكِتَابِ **Ve de kitapla** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise okundu (Neyle?) بِإِثْبَاتِ الْبَاءِ Ba harfinin isbatı ile (Nerede?) فِيهِمَا Her ikisinde de (zübür ve kitab) (Öyle kitap ki) اَلْمُنِيرِ **Aydınlatıcı** اَلْوَاضِحِ Açık هُوَ O kitaplar (Nedir?) اَلتَّوْرَاةُ Tevrat ve İncil'dir وَالإِنْجِيلُ Ve de incildir. فَاصْبِرْ Sen de sabret (Ne gibi?) كَمَا صَبَرُوا Onlar sabrettikleri gibi

185- كُلُّ نَفْسٍ **Her nefis** (Nedir?) ذَائِقَةُ الْمَوْتِ **Ölümü tadıcıdır** وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ **Ve ancak tam olarak verilirsiniz** (Neyi?) أُجُورَكُمْ **Ücretlerinizi** جَزَاءَ أَعْمَالِكُمْ İşlerinizin karşılığını (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününde** فَمَنْ زُحْزِحَ **Her kim uzaklaştırılırsa** بُعِّدَ Irak kılınırsa (Neden?) عَنِ النَّارِ **Ateşten** (Daha?) وَأُدْخِلَ **Ve de girdirilirse** (Nereye?) اَلْجَنَّةَ **Cennet'e** فَقَدْ فَازَ **Elbette kurtulmuştur** نَالَ Nail olmuştur (Neye?) غَايَةَ مَطْلُوبِهِ İstediğinin gayesine وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا **Dünya hayatı olmadı** إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ **Ancak aldatıcı bir meta** أَيِ الْعَيْشُ فِيهَا Yani orada yaşamak اَلْبَاطِلِ Batıl bir meta يُتَمَتَّعُ Faydalanılır (Neyle?) بِهِ Onunla قَلِيلاً Azıcık ثُمَّ يَفْنَى Sonra da yok olur

186- لَتُبْلَوُنَّ **Elbette imtihan olunacaksınız** حُذِفَ مِنْهُ نُونُ الرَّفْعِ Bundan raf nunu hazfedilmiştir (Niçin?) لِتَوَالِي النُّونَاتِ Nunlar peş, peşe geldiği için (Daha ne hazfedildi?) وَالْوَاوُ Vav (Öyle vav ki?) ضَمِيرُ الْجَمْعِ Cemi zamiri olan (Niçin?) لِالْتِقَاءِ السَّاكِنَيْنِ İki sakin karşılaştığı için لَتُخْتَبَرُنَّ Elbette sınanacaksınız demektir (Nerede?) فِي أَمْوَالِكُمْ **Mallarınız hakkında** بِالْفَرَائِضِ Farzlarla (Neredeki?) فِيهَا Ondaki (Daha?) وَالْجَوَائِحِ Ve de onları yok edici şeylerle (Daha nerede?) وَأَنْفُسِكُمْ **Ve de kendiniz hakkında** (Neyle?) بِالْعِبَادَاتِ İbadetlerle (Daha?) وَالْبَلَاءِ Ve de bela ile (Daha?) وَلَتَسْمَعُنَّ **Ve de elbette işiteceksiniz** (Kimden?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki** أُوتُوا **Verildiler**

(Neyi?) اَلْكِتَابَ **Kitabı** (Ne vakit?) مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizden önce** اَلْيَهُودِ Yani Yahudiler وَالنَّصَارٰى ve Hıristiyanlar (Daha kimden işiteceksiniz?) وَمِنَ الَّذِينَ **Ve o kimselerden ki** اَشْرَكُوٓا **Şirk koştular** (Öyle kimseler ki) مِنَ الْعَرَبِ Araplardan (Neyi işiteceksin?) اَذًى كَثِيرًا **Çok eziyet** مِنَ السَّبِّ وَالطَّعْنِ وَالتَّشْبِيبِ بِنِسَائِكُمْ Sövme, yerme ve kadınlarınıza asılmalar وَاِنْ تَصْبِرُوا **Ve eğer sabrederseniz** (Ne üzerine?) عَلَى ذٰلِكَ Bunun üzerine (Daha?) وَتَتَّقُوا **Ve de sakınırsanız** (Kimden?) اللّٰهَ Allah'tan فَاِنَّ ذٰلِكَ **Şüphesiz ki bu** (Nedir?) مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ **Azmedilecek işlerdendir** أَيْ مِنْ مَعْزُومَاتِهَا Yani onların azmedilmiş olanlarındandır الَّتِي يُعْزَمُ عَلَيْهَا Yani kendisine azmedilecek olanlardandır (Niçin?) لِوُجُوبِهَا Vacip olduğu için

﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿إِذْ أَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ أَيِ الْعَهْدَ عَلَيْهِمْ فِي التَّوْرَاةِ ﴿لَيُبَيِّنُنَّهُ﴾
أَيِ الْكِتَابَ ﴿لِلنَّاسِ وَلَا يَكْتُمُونَهُ﴾ أَيِ الْكِتَابَ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ فِي الْفِعْلَيْنِ [لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ
وَلَا تَكْتُمُونَهُ] ﴿فَنَبَذُوهُ﴾ طَرَحُوا الْمِيثَاقَ ﴿وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ﴾ فَلَمْ يَعْمَلُوا بِهِ ﴿وَاشْتَرَوْا بِهِ﴾
أَخَذُوا بَدَلَهُ ﴿ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ مِنَ الدُّنْيَا مِنْ سَفَلَتِهِمْ بِرِيَاسَتِهِمْ فِي الْعِلْمِ فَكَتَمُوهُ خَوْفَ فَوْتِهِ عَلَيْهِمْ
﴿فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ (١٨٧)﴾ شِرَاؤُهُمْ هٰذَا ﴿لَا تَحْسَبَنَّ﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ ﴿الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا﴾
فَعَلُوا فِي إِضْلَالِ النَّاسِ ﴿وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا﴾ مِنَ التَّمَسُّكِ بِالْحَقِّ وَهُمْ عَلَى ضَلَالٍ
﴿فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ﴾ بِالْوَجْهَيْنِ تَأْكِيدٌ ﴿بِمَفَازَةٍ﴾ بِمَكَانٍ يَنْجُونَ فِيهِ ﴿مِنَ الْعَذَابِ﴾ مِنَ الْآخِرَةِ
بَلْ هُمْ فِي مَكَانٍ يُعَذَّبُونَ فِيهِ وَهُوَ جَهَنَّمُ ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (١٨٨)﴾ مُؤْلِمٌ فِيهَا، وَمَفْعُولَا يَحْسَبُ
الْأُولَى دَلَّ عَلَيْهِمَا مَفْعُولَا الثَّانِيَةِ عَلَى قِرَاءَةِ التَّحْتَانِيَّةِ وَعَلَى الْفَوْقَانِيَّةِ حُذِفَ الثَّانِي فَقَطْ ﴿وَلِلّٰهِ مُلْكُ
السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ خَزَائِنُ الْمَطَرِ وَالرِّزْقِ وَالنَّبَاتِ وَغَيْرِهَا ﴿وَاللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (١٨٩)﴾
وَمِنْهُ تَعْذِيبُ الْكَافِرِينَ وَإِنْجَاءُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ وَمَا فِيهِمَا مِنَ
الْعَجَائِبِ ﴿وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾ بِالْمَجِيءِ وَالذَّهَابِ وَالزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ ﴿لَآيَاتٍ﴾ دَلَالَاتٍ
عَلَى قُدْرَتِهِ تَعَالَى ﴿لِأُولِي الْأَلْبَابِ (١٩٠)﴾ لِذَوِي الْعُقُولِ ﴿الَّذِينَ﴾ نَعْتٌ لِمَا قَبْلَهُ أَوْ بَدَلٌ
﴿يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ﴾ مُضْطَجِعِينَ أَيْ فِي كُلِّ حَالٍ، وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ
يُصَلُّونَ كَذٰلِكَ حَسَبَ الطَّاقَةِ ﴿وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ لِيَسْتَدِلُّوا بِهِ عَلَى
قُدْرَةِ صَانِعِهِمَا يَقُولُونَ ﴿رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا﴾ الْخَلْقَ الَّذِي نَرَاهُ ﴿بَاطِلًا﴾ حَالٌ، عَبَثًا بَلْ دَلِيلًا
عَلَى كَمَالِ قُدْرَتِكَ ﴿سُبْحَانَكَ﴾ تَنْزِيهًا لَكَ عَنِ الْعَبَثِ ﴿فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (١٩١)﴾ ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ
مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ﴾ لِلْخُلُودِ فِيهَا ﴿فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ﴾ أَهَنْتَهُ ﴿وَمَا لِلظَّالِمِينَ﴾ الْكَافِرِينَ، فِيهِ وَضْعُ
الظَّاهِرِ مَوْضِعَ الْمُضْمَرِ إِشْعَارًا بِتَخْصِيصِ الْخِزْيِ بِهِمْ ﴿مِنْ﴾ زَائِدَةٌ ﴿أَنْصَارٍ (١٩٢)﴾ يَمْنَعُونَهُمْ
مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ تَعَالَى ﴿رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي﴾ يَدْعُو النَّاسَ ﴿لِلْإِيمَانِ﴾ أَيْ إِلَيْهِ وَهُوَ
مُحَمَّدٌ أَوِ الْقُرْآنُ ﴿أَنْ﴾ أَيْ بِأَنْ ﴿آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا﴾ بِهِ ﴿رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ﴾ غَطِّ
﴿عَنَّا سَيِّئَاتِنَا﴾ فَلَا تُظْهِرْهَا بِالْعِقَابِ عَلَيْهَا ﴿وَتَوَفَّنَا﴾ اقْبِضْ أَرْوَاحَنَا ﴿مَعَ﴾ فِي جُمْلَةِ ﴿الْأَبْرَارِ (١٩٣)﴾
الْأَنْبِيَاءِ وَالصَّالِحِينَ ﴿رَبَّنَا وَآتِنَا﴾ أَعْطِنَا ﴿مَا وَعَدْتَنَا﴾ بِهِ ﴿عَلَى﴾ أَلْسِنَةِ ﴿رُسُلِكَ﴾ مِنَ الرَّحْمَةِ
وَالْفَضْلِ، وَسُؤَالُهُمْ ذٰلِكَ وَإِنْ كَانَ وَعْدُهُ تَعَالَى لَا يُخْلَفُ سُؤَالُ أَنْ يَجْعَلَهُمْ مِنْ مُسْتَحِقِّيهِ لِأَنَّهُمْ
لَمْ يَتَيَقَّنُوا اسْتِحْقَاقَهُمْ لَهُ وَتَكْرِيرُ رَبَّنَا مُبَالَغَةٌ فِي التَّضَرُّعِ ﴿وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ
الْمِيعَادَ (١٩٤)﴾ الْوَعْدَ بِالْبَعْثِ وَالْجَزَاءِ

TÜRKÇE ANLAMI

187- **Ve** yâd et! **O vakit ki, Allah kendilerine kitap verilmiş olanlardan, "Elbette onu,** kitabı **insanlara açıklayacaklar ve onu,** yani kitabı **gizlemeyecekler.**[1]**" diye** Tevrat'ta onlardan **bir söz** bir ahit **almıştı, Onlar ise onu,** o sözü **omuzlarının arkasına atıverdiler,** onunla amel etmediler **ve** İlimdeki riyasetlerini kullanarak **onunla,** onun yerine dünyalık olarak düşük tabakadaki kimselerden **az bir karşılık satın aldılar** ve de o az karşılığın kendilerinden gitmesi korkusuyla o sözü gizlediler. Bu satın almalarıyla **satın aldıkları ne kötü bir şey!**

188- **O yaptıklarıyla,** işlemiş oldukları insanları saptırma ile **şımaran ve** sapıklık üzere oldukları halde **yapmadıkları** hakka sarılma **ile de övülmeyi seven kimseleri sakın sanma!**[2] **Artık onları** ahirette **azaptan kurtulacakları bir yerde,** kendisinde bulunmakla azaptan kurtulacakları bir mekanda **zannetme!**[3] Onlar bilakis azap edildikleri yer olan cehennemdedirler. **Ve onlar için can yakıcı,** elem verici **bir azap vardır.**[4]

189- **Ve göklerin de, yerin de, mülkü;** yağmuru, rızkı, bitki hazineleri ve diğer şeyler **Allah'ındır. Ve Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir.** Kafirle azap etmek, müminleri de kurtarmak onun gücünün yettiği şeylerdendir.

190- **Şüphe yok ki göklerin ve yerin,** ve de o ikisinde bulunan acayip mahlukatın **yaratılışında ve gece ile gündüzün** gelip-gitmek; artmak ve eksilmek şeklinde gerçekleşen **değişiminde elbette tam akıl sahipleri için** Allah tealanın kudretine delalet eden **açıkça ayetler vardır.**

191- **Onlar** (öyle akıl sahipleri kimselerdir)**ki,**[5] **ayakta iken, otururken ve de yanları üzerine** yatarlarken **de** kısacası her durumda **Allah'ı zikrederler.** İbni Abbas şöyle buyurmuştur: "***Takatleri kadarıyla bu şekillerde namaz kılarlar***" **Ve** yaratıcılarının kudretine delil edinmek için **göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkürde bulunurlar.** Derler ki: **"Rabbimiz! Sen bunları,** gördüğümüz bu mahlukatı **batıl olarak**[6], boşuna **yaratmadın,**

---

[1] Ayetteki iki fiil de hem ي harfi ile (لَيُبَيِّنُنَّهُ وَلَايَكْتُمُونَهُ şeklinde) hem de (Bizim kıraatimizde olduğu gibi) ت harfi ile (لَتُبَيِّنُنَّهُ وَلَاتَكْتُمُونَهُ şeklinde) okunmuştur.

[2] Bu kelime hem ت harfi ile (تَحْسَبَنَّ şeklinde), hem de ي harfi ile (يَحْسَبَنَّ şeklinde) okunmuştur.

[3] Bu kelime de yukarıdaki kelime gibi iki şekilde okunmuştur.

[4] لَايَحْسَبَنَّ şeklinde alttan noktalı (ي harfi) ile okunduğunda birinci يحسب fiilinin iki mefulüne, ikinci fiilin iki mefulü delalet etmiştir. لَاتَحْسَبَنَّ şeklinde okunduğunda ise birinci fiilin sadece ikinci mefulü hazfedilmiştir.

[5] Öncesindeki (لِأُولِي الْأَلْبَابِ kelimesi) nin sıfatı ya da bedelidir.

[6] Bu kelime haldir.

bilakis gücünün mükemmelliğine delil olarak yarattın. **Sen noksan sıfatlardan münezzehsin,** seni boş iş yapmaktan tenzih ederiz. **Artık bizleri ateş azabından koru!"**

192- **"Rabbimiz! Sen kimi** ebedi kalması için **o ateşe sokarsan şüphesiz onu rezil etmiş,** küçük düşür**müşsündür. Ve zalimler,** kafirler **için** kendilerinden Allah telanın azabını engelleyecek **yardımcılar**[1] **da yoktur.**[2]**"**

193- **"Rabbimiz! Biz, 'Rabbinize imân ediniz'**[3] **diye** insanları **imâna çağıran,** davet eden **bir çağırıcı** olan Hz. Muhammed'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ya da Kuran'ı **işittik ve hemen** ona **imân ettik. Rabbimiz! Artık günahlarımızı bize mağfiret buyur ve bizim kötülüklerimizi bizden ört,** onlara karşılık azap etmek suretiyle onları ortaya çıkarma **ve bizleri iyiler** olan Peygamberler ve de salihlerle **birlikte,** onların zümresi içinde **öldür,** ruhlarımızı al!"

194- **"Rabbimiz!**[4] **Peygamberler**inin diliyle kendisiyle **vaatte bulunduğun** rahmet ve fazlını **bizlere ver.** Allah vaadinden dönmese bile onların bu istekleri, kendilerini bu şeyleri hak eden kimselerden kılmasına yöneliktir. Zira onlar bunları hak ettiklerini kesinkes bilmemektedirler. **Ve bizleri Kıyamet gününde rezil etme. Şüphe yok ki, sen sözünden,** dirilme ve de karşılık vermeye dair olan vaadinden **dönmezsin."**

KELİME ANLAMI

187- وَ اذْكُرْ **Ve** yâd et! إِذْ **O vakit ki** أَخَذَ **Almıştı** (Kim?) اللّٰهُ **Allah** (Neyi?) مِيثَاقَ الَّذِينَ **O kimselerin misakını/sözünü ki** أُوتُوا **Verildiler** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı** أَيِ الْعَهْدَ عَلَيْهِمْ Yani onlar üzerine ahit almıştı (Nerede?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'ta (Şöyle ki:) لَيُبَيِّنُنَّهُ **Elbette onu açıklayacaklar** أَيِ الْكِتَابَ Yani kitabı (Kime açıklayacaksınız?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** (Daha?) وَلَا يَكْتُمُونَهُ **Ve de onu gizlemeyecekler** أَيِ الْكِتَابَ Yani kitabı gizlemeyecekler (Bu ayetteki iki fiil ne ile okundu?) بِالْيَاءِ Ya ile (Daha?) وَالتَّاءِ Ve de te ile (Nerede?) فِي الْفِعْلَيْنِ Her iki fiilde de (letübeyyinünnehü vela tektümünehü şeklinde) فَنَبَذُوهُ **Onu attılar** طَرَحُوا الْمِيثَاقَ Misakı attılar (Nereye?) وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ **Sırtlarının arkasına** فَلَمْ يَعْمَلُوا بِهِ Onunla amel etmediler (Daha?) وَاشْتَرَوْا **Ve de**

---

1 مِنْ burada zaittir.

2 Burada zamirli yerine zahir isim konulması, rezil edilmenin onlara tahsis edildiğini bildirmek içindir.

3 أَنْ burada بِأَنْ anlamındadır.

4 "Rabbimiz!" sözünün tekrar edilmesi ise, yakarışta tevazuda bulunmak içindir.

satın aldılar (Neyle?) بِهِ **Onunla** أَخَذُوا بَدَلَهُ Onun yerine aldılar (Neyi aldılar?) ثَمَنًا قَلِيلًا **Az bir karşılık** (Neden az bir karşılık?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan (Kimlerden aldılar) مِنْ سَفَلَتِهِمْ Düşük tabakadakilerden (Ne sebebiyle aldılar?) بِرِيَاسَتِهِمْ فِي الْعِلْمِ İlimdeki riyasetleri sebebiyle فَكَتَمُوهُ Ve de onu gizlediler (Niçin?) خَوْفَ فَوْتِهِ عَلَيْهِمْ O az karşılığın kendilerinden gitmesi korkusuyla فَبِئْسَ **Ne kötü** مَا يَشْتَرُونَ **Satın aldıkları** (Kötü olan ne?) شِرَاؤُهُمْ Onların satın almaları هٰذَا Bu

188- لَا تَحْسَبَنَّ **Sakın sanma** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ Te ve ya ile okundu (Kimi?) اَلَّذِينَ **O kimseleri ki** يَفْرَحُونَ **Şımarıyorlar** (Neyle?) بِمَا أَتَوْا **Yaptıklarıyla** فَعَلُوا İşledikleriyle (İşledikleri şey neden?) فِي إِضْلَالِ النَّاسِ İnsanları saptırmaktan (Daha?) وَيُحِبُّونَ **Ve de seviyorlar** (Neyi?) أَنْ يُحْمَدُوا **Övülmeyi** (Neyle?) بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا **Yapmadıklarıyla** (Nedendir o yapmadıkları?) مِنَ التَّمَسُّكِ بِالْحَقِّ Hakka yapışmak وَهُمْ Halbuki onlar (Nedir?) عَلَى ضَلَالٍ Dalalet üzerinedirler فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ **Artık onları sakın sanmayasın!** (Bu kelime ne ile okundu?) بِالْوَجْهَيْنِ İki şekilde de (te ve ya ile) تَأْكِيدٌ Tekittir (Nerede sanmayasın?) بِمَفَازَةٍ **Bir kurtuluşta** بِمَكَانٍ Bir yerde ki يَنْجُونَ Kurtuluyorlar (Nerede?) فِيهِ Orada (Neden kurtuluşta?) مِنَ الْعَذَابِ **Azaptan** (Neredeki azap?) مِنَ الْآخِرَةِ Ahiretteki بَلْ هُمْ Bilakis onlar (Neredendir?) فِي مَكَانٍ Bir yerdedirler ki يُعَذَّبُونَ Azap görüyorlar (Nerede?) فِيهِ Orada وَهُوَ O yer (Nedir?) جَهَنَّمُ Cehennemdir وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** عَذَابٌ **Bir azap ki** أَلِيمٌ **Can yakıcı** مُؤْلِمٌ Elem verici (Nerede?) فِيهَا Orada وَمَفْعُولَا يَحْسَبُ الْأُولَى Yahsebü fiilinin iki mefulü دَلَّ عَلَيْهِمَا O ikisine delalet etti (Ne?) مَفْعُولَا الثَّانِيَةِ İkinci hasibe fiilinin iki mefulü (Bu ne üzerine böyledir?) عَلَى قِرَاءَةِ التَّحْتَانِيَّةِ Alttan iki noktalı (ye ile okunduğu görüş) üzerine وَعَلَى الْفَوْقَانِيَّةِ Üsten iki noktalı (te ile okunduğu görüş) üzerine ise حُذِفَ Hazfedildi (Ne?) اَلثَّانِي فَقَطْ Sadece ikinci meful

189- وَلِلّٰهِ **Ve yalnız Allah içindir** (Ne?) مُلْكُ السَّمٰوَاتِ **Göklerin mülkü** (Daha?) وَالْأَرْضِ **Ve de yerin** خَزَائِنُ الْمَطَرِ وَالرِّزْقِ وَالنَّبَاتِ وَغَيْرِهَا Yağmur, rızık, bitki ve diğer hazineleri وَاللّٰهُ **Allah** عَلَى كُلِّ شَيْءٍ **Her şey üzerine** (Nedir?) قَدِيرٌ **Güç yetirendir** وَمِنْهُ Ve bu güç yetirdiği şeylerdendir (Ne?) تَعْذِيبُ الْكَافِرِينَ Kafirlere azap etmek (Daha?) وَإِنْجَاءُ الْمُؤْمِنِينَ Ve de müminleri kurtarmak

190- إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ **Şüphesiz ki göklerin yaratılışında vardır** (Daha nerede?) وَالْأَرْضِ **Ve de yerin** (Daha?) وَمَا فِيهِمَا مِنَ الْعَجَائِبِ Ve de o ikisindeki acaip şeyler (Daha nerede vardır?) وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ **Ve de gecenin değişmesinde** (Daha?) وَالنَّهَارِ **Ve de gündüzün değişmesinde** (Nasıl?) بِالْمَجِيءِ وَالذَّهَابِ Gelmek ve gitmek suretiyle (Daha?) وَالزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ Artmak ve eksilmek suretiyle (Ne vardır?) لَآيَاتٍ **Elbette ayetler vardır** دَلَالَاتٍ Delaletler (Ne üzerine?) عَلَى قُدْرَتِهِ تَعَالَى Allah tealanın kudreti üzerine (Kim için ayetler vardır?) لِأُولِي الْأَلْبَابِ **Akıl sahipleri için** لِذَوِي الْعُقُولِ Akıllılar için

191- (O akıl sahipleri...) اَلَّذِينَ **Öyle akıl sahipleri ki** (Bu kelime nedir?) نَعْتٌ لِمَا قَبْلَهُ أَوْ بَدَلٌ Öncesinin sıfatı ya da bedelidir يَذْكُرُونَ **Zikrederler** (Kimi?) اَللّٰهَ **Allah'ı** (Ne oldukları halde?) قِيَامًا **Ayakta** (Daha?) وَقُعُودًا **Ve de otururarak** (Daha?) وَعَلَى جُنُوبِهِمْ **Ve de yanları üzere oldukları halde** مُضْطَجِعِينَ Yatıcı oldukları halde أَيْ فِي كُلِّ حَالٍ Yani her halde وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ İbni Abbas'tan rivayet edildi ki يُصَلُّونَ كَذٰلِكَ İşte böylece namaz kılarlar حَسْبَ الطَّاقَةِ Takat kadarınca (Daha?) وَيَتَفَكَّرُونَ **Ve de tefekkür ederler** (Nerede?) فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ **Göklerin yaratılışında** (Daha?) وَالْأَرْضِ **Ve de yerin** (Niçin tefekkür ederler?) لِيَسْتَدِلُّوا بِهِ Onunla delil getirmek için (Ne üzerine?) عَلَى قُدْرَةِ صَانِعِهِمَا O ikisini yapanın kudreti üzerine يَقُولُونَ Derler: رَبَّنَا **Rabbimiz!** مَا خَلَقْتَ **Sen yaratmadın** (Neyi?) هٰذَا **Bunu** اَلْخَلْقَ الَّذِي نَرَاهُ Gördüğümüz yaratılmışları (Ne olduğu halde yaratmadın?) بَاطِلًا **Batıl olduğu halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir عَبَثًا Abes olduğu halde anlamında بَلْ دَلِيلًا Bilakis delil olarak yarattın (Ne üzerine?) عَلَى كَمَالِ قُدْرَتِكَ Kudretinin kemaline سُبْحَانَكَ **Sen noksan sıfatlardan münezzehsin** تَنْزِيهًا لَكَ Seni tenzih ederiz (Neden?) عَنِ الْعَبَثِ Abesten فَقِنَا **Bizi koru** (Neden?) عَذَابَ النَّارِ **Ateş azabından**

192- رَبَّنَا **Rabbimiz!** إِنَّكَ **Şüphesiz sen** مَنْ **Her kimi** تُدْخِلِ **Girdirirsen** (Neye?) اَلنَّارَ **Ateşe** (Ne için?) لِلْخُلُودِ فِيهَا Orada ebedi kalmak için فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ **Elbette sen onu rezil etmişsindir** أَهَنْتَهُ Küçük düşürmüşsündür وَمَا لِلظَّالِمِينَ **Ve zalimler için yoktur** اَلْكَافِرِينَ Kafirler için فِيهِ Burada vardır (Ne?) وَضْعُ الظَّاهِرِ Zahir ismi koymak

(Nereye?) مَوْضِعَ الْمُضْمَرِ Zamirli ifade yerine (Niçin böyle yapıldı?) إِشْعَارًا بِتَخْصِيصِ الْخِزْيِ بِهِمْ Rezil duruma düşürülmenin sadece onlara tahsis edildiğini bildirmek için (Ne yoktur zalimler için?) مِنْ زَائِدَةٌ أَنْصَارٍ **Hiçbir yardımcı yoktur** -min zaittir- (Öyle yardımcı ki) يَمْنَعُونَهُمْ Onları engelliyor (Neden?) مِنْ عَذَابِ اللهِ تَعَالَى Allah tealanın azabından

193- رَبَّنَا **Rabbimiz!** إِنَّنَا **Şüphesiz ki biz** سَمِعْنَا **İşittik** (Kimi?) مُنَادِيًا **Bir çağırıcıyı ki** يُنَادِي **Çağırıyor** يَدْعُو Davet ediyor (Kimi?) النَّاسَ İnsanları (Neye çağırıyor?) لِلْإِيمَانِ **İmana** أَيْ إِلَيْهِ Yani ona çağırıyor وَهُوَ مُحَمَّدٌ O Muhammed'dir (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) أَوِ الْقُرْآنُ Ya da Kuran'dır (Ne diye çağırıyor?) أَنْ أَيْ بِأَنْ آمِنُوا **İman edin diye** -yani 'bien' manasındadır- (Kime iman edin?) بِرَبِّكُمْ **Rabbinize** فَآمَنَّا **Biz de iman ettik** (Kime?) بِهِ Ona رَبَّنَا **Rabbimiz!** فَاغْفِرْ **Mağfiret et!** (Kime?) لَنَا **Bize** (Neyi mağfiret et?) ذُنُوبَنَا **Günahlarımızı** (Daha?) وَكَفِّرْ **Ve de ört!** غَطِّ Kapat (Kimden?) عَنَّا **Bizden** (Neyi ört-kapat?) سَيِّئَاتِنَا **Kötülüklerimizi** فَلَا تُظْهِرْهَا Onları ortaya çıkarma (Neyle?) بِالْعِقَابِ عَلَيْهَا Onlara karşılık olarak azap etmekle (Daha?) وَتَوَفَّنَا **Ve de bizleri vefat ettir!** اِقْبِضْ أَرْوَاحَنَا Ruhlarımızı al (Kimle birlikte?) مَعَ فِي جُمْلَةِ الْأَبْرَارِ الْأَنْبِيَاءِ وَالصَّالِحِينَ **İyilerle** peygamberler ve Salihlerle **birlikte,** onların zümresi içinde

194- رَبَّنَا **Rabbimiz!** وَآتِنَا أَعْطِنَا **Ve de bize ver** (Neyi?) مَا وَعَدْتَنَا **Bize vaat ettiğini** (Neyle?) بِهِ Kendisiyle (Ne üzere vaat ettiğin şeyler?) عَلَى أَلْسِنَةِ رُسُلِكَ **Resullerinin** dilleri **üzerine** (Nedir o vaat ettiklerin?) مِنَ الرَّحْمَةِ Rahmet (Daha?) وَالْفَضْلِ Ve de fazldır وَسُؤَالُهُمْ ذٰلِكَ Onların bu istemeleri وَإِنْ كَانَ وَعْدُهُ تَعَالَى لَا يُخْلَفُ Allah'ın vaadi geri kalmasa da سُؤَالُ أَنْ يَجْعَلَهُمْ مِنْ مُسْتَحِقِّيهِ Onları bunları hak edenlerden kılmasına dair yapılmış bir istemedir لِأَنَّهُمْ لَمْ يَتَيَقَّنُوا Zira onlar kesinkes bilemediler اِسْتِحْقَاقَهُمْ لَهُ Kendilerinin bunları hak kazandıklarını وَتَكْرِيرُ رَبَّنَا Rabbimiz! Sözünün tekrarlanması (Nedir?) مُبَالَغَةٌ فِي التَّضَرُّعِ Tazarruda mübalağadır وَلَا تُخْزِنَا ، **Ve bizi rezil etme!** (Ne vakit?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet günü** إِنَّكَ **Şüphesiz ki sen** لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ **Sözünden dönmezsin** الْوَعْدَ Vaadinden dönmezsin (Neyle olan vaadin?) بِالْبَعْثِ وَالْجَزَاءِ Dirilme ve karşılıklandırmaya dair olan

﴿فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ﴾ دُعَاءَهُمْ ﴿أَنِّي﴾ أَيْ بِأَنِّي ﴿لَآ أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ
اَوْ اُنْثٰى بَعْضُكُمْ﴾ كَائِنٌ ﴿مِنْ بَعْضٍ﴾ أَيِ الذُّكُورِ مِنَ الْإِنَاثِ وَبِالْعَكْسِ، وَالْجُمْلَةُ مُؤَكِّدَةٌ
لِمَا قَبْلَهَا أَيْ هُمْ سَوَاءٌ فِي الْمُجَازَاةِ بِالْأَعْمَالِ وَتَرْكِ تَضْيِيعِهَا، نَزَلَتْ لَمَّا قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ
إِنِّي لَا أَسْمَعُ ذِكْرَ النِّسَاءِ بِالْهِجْرَةِ بِشَيْءٍ ﴿فَالَّذِينَ هَاجَرُوا﴾ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ ﴿وَأُخْرِجُوا
مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي﴾ دِينِي ﴿وَقَاتَلُوا﴾ الْكُفَّارَ ﴿وَقُتِلُوا﴾ بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ،
وَفِي قِرَاءَةٍ بِتَقْدِيمِهِ ﴿لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ﴾ أَسْتُرُهَا بِالْمَغْفِرَةِ ﴿وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا﴾ مَصْدَرٌ مِنْ مَعْنَى لَأُكَفِّرَنَّ مُؤَكِّدٌ لَهُ ﴿مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ﴾ فِيهِ الْتِفَاتٌ عَنِ التَّكَلُّمِ
﴿وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾﴾ الْجَزَاءِ وَنَزَلَ لَمَّا قَالَ الْمُسْلِمُونَ: أَعْدَاءُ اللّٰهِ فِيمَا نَرَى مِنَ الْخَيْرِ
وَنَحْنُ فِي الْجَهْدِ: ﴿لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ تَصَرُّفُهُمْ ﴿فِي الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾﴾ بِالتِّجَارَةِ
وَالْكَسْبِ هُوَ ﴿مَتَاعٌ قَلِيلٌ﴾ يَتَمَتَّعُونَ بِهِ يَسِيرًا فِي الدُّنْيَا وَيَفْنَى ﴿ثُمَّ مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾﴾
الْفِرَاشُ هِيَ ﴿لٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ﴾ أَيْ مُقَدَّرِينَ
الْخُلُودَ ﴿فِيهَا نُزُلًا﴾ هُوَ مَا يُعَدُّ لِلضَّيْفِ، وَنَصْبُهُ عَلَى الْحَالِ مِنْ جَنَّاتٍ وَالْعَامِلُ فِيهَا مَعْنَى الظَّرْفِ
﴿مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ﴾ مِنَ الثَّوَابِ ﴿خَيْرٌ لِلْاَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾﴾ مِنْ مَتَاعِ الدُّنْيَا ﴿وَاِنَّ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ
لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ﴾ كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ وَأَصْحَابِهِ وَالنَّجَاشِي ﴿وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ﴾ أَيِ الْقُرْآنِ
﴿وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ﴾ أَيِ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ ﴿خَاشِعِينَ﴾ حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ يُؤْمِنُ مُرَاعًى فِيهِ مَعْنَى
مَنْ أَيْ: مُتَوَاضِعِينَ ﴿لِلّٰهِ لَا يَشْتَرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ﴾ الَّتِي عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ مِنْ نَعْتِ النَّبِيِّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ مِنَ الدُّنْيَا بِأَنْ يَكْتُمُوهَا خَوْفًا عَلَى الرِّيَاسَةِ كَفِعْلِ غَيْرِهِمْ
مِنَ الْيَهُودِ ﴿اُولٰٓئِكَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ﴾ ثَوَابُ أَعْمَالِهِمْ ﴿عِنْدَ رَبِّهِمْ ﴿١٩٩﴾﴾ يُؤْتَوْنَهُ مَرَّتَيْنِ كَمَا
فِي الْقَصَصِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ يُحَاسِبُ الْخَلْقَ فِي قَدْرِ نِصْفِ نَهَارٍ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا
﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اصْبِرُوا﴾ عَلَى الطَّاعَاتِ وَالْمَصَائِبِ وَعَنِ الْمَعَاصِي ﴿وَصَابِرُوا﴾ الْكُفَّارَ
فَلَا يَكُونُوا أَشَدَّ صَبْرًا مِنْكُمْ ﴿وَرَابِطُوا﴾ أَقِيمُوا عَلَى الْجِهَادِ ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ فِي جَمِيعِ أَحْوَالِكُمْ
﴿لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾﴾ تَفُوزُونَ بِالْجَنَّةِ وَتَنْجُونَ مِنَ النَّارِ

TÜRKÇE ANLAMI

195- **Artık onların Rabbi onlar için** dualarını **şöyle kabul etti ki: "Şüphesiz ki ben**[1] **sizden; erkek olsun, kadın olsun bir amel işleyenin amelini zâyi etmem. Bazınız bazınızdan**[2] olmuştur. Yani erkekler, kadınlardan; kadınlar da

---

[1] أَنِّي, بِأَنِّي anlamına gelir.
[2] Bu cümle öncesini tekitlemektedir.

erkeklerden olmuştur. Mana şöyledir: 'onlar amellerin karşılığını alma ve de onların zayi edilmesi konusunda eşittirler.' Bu ayet Ümmü Seleme'nin "Ey Allah'ın Rasülü! Ben hicret konusunda kadınların faziletlerinin anlatıldığını işitmiyorum" demesi üzerine inmiştir. Mekke'den Medine'ye **hicret etmiş olanlar ve yurtlarından çıkarılmış bulunanlar ve Benim yolumda** dinim uğruna **eziyete uğrayanlar ve** kafirlerle **savaşta bulunan ve öldürülenler**[1] **yok mu, elbette Allah katından**[2] **bir sevap olmak üzere**[3] **onların kötülüklerini** mağfiretimle **örteceğim, ve elbette onları altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacağım!. Ve güzel sevap,** mükafat **ise Allah katındadır."**

Müslümanların "gördüğümüz kadarıyla Allah düşmanları oldukça iyi durumdalar. Biz ise çok sıkıntı içindeyiz" demeleri üzerine şu ayetler indi:

196- **Kâfirlerin** ticaret yaparak ve büyük karlar elde ederek **şehirlerde dolaşıpdurmaları,** gezmeleri **sakın seni aldatmasın.**

197- **Azıcık bir metadır,** dünyada bundan azıcık faydalanırlar, hemen bitiverir. **Sonra onların varıp sığınacakları yer cehennemdir ve o ne kötü bir yatak,** döşektir o!

198- **Fakat o kimseler ki, Rablerinden sakınmışlardır, onlar için Allah tarafından bir ziyafet**[4] **olarak altından ırmaklar akan cennetler vardır. Orada ebedîyyen kalacaklardır,** yani orada ebedi kalmaları takdir edilmiştir. **Ve Allah katında olan** sevap **ise sâlih kullar için** dünyanın faydasından **daha hayırlıdır.**

199- **Ve şüphe yok ki, ehl-i kitaptan** Abdullah b. Selam, onun arkadaşları ve de Necaşi gibi **öyleleri de vardır ki, Allah'a ve size indirilmiş olan** Kuran'a **ve kendilerine indirilmiş olan** İncil ve Tevrat'**a Allah'a boyun eğici,** ona karşı tevazu gösterici **oldukları halde**[5] **imân ederler.** Kendileri dışındakilerin -Örneğin Yahudilerin- yaptıkları gibi, riyaset makamlarının elden gitmesinden korkarak **Allah'ın** Tevrat ve İncil'deki Hz. Peygamber efendimizin

---

[1] وقتلوا kelimesi hem şeddesiz, hem de (وَقُتِّلُوا şeklinde) şeddeli olarak okunmuştur. Ve bir diğer kıraatte de önce gelen sonraya alınmak suretiyle (وَقُتِلُوا وَقَاتَلُوا şeklinde) okunmuştur.

[2] Burada tekellüm sigasından gaip sigaya dönülmüştür.

[3] Bu kelime لَأُكَفِّرَنَّ kelimesinin manasından mastar (mefulü mutlak) olup, onu tekitler.

[4] نُزُلًا kelimesi "misafir için hazırlanan yiyecek ve içecekler" anlamında olup, جَنَّاتٌ kelimesinden hal olmak üzere nasbedilmiştir. جنات kelimesinin amili ise (لَهُمْ) zarfının manasıdır.

[5] Bu, يُؤْمِنُ fiilindeki zamirden haldir. Kendisinde مَنْ in manası gözetilerek cemi sigasında kullanılmıştır.

gönderilişi ile ilgili olan **âyetler ile** dünyadan **az bir karşılığı satın almazlar. İşte onlar için Rableri katında** -Kasas suresinde olduğu gibi- **ecirlerinin** amellerinin iki katı, mükafat **vardır. Muhakkak Allah hesabı seri olandır.** Tüm mahlukatın hesabını dünya günleriyle yarım günde görür.

200- **Ey imân edenler!** İbadet etmeye, musibetlere dayanma ve de günahlardan kaçınmaya dair **Sabır gösterin ve sabırda** kafirlerle **yarış edin.** Sakın onlar sizden daha sabırlı olmasınlar. **Ve nöbet bekleyin,** cihada kalkın **ve** tüm hallerinizde **Allah'tan korkunuz ki,** cenneti elde etmek ve de ateşten kurtulmak suretiyle **felâha,** kurtuluşa **kavuşasınız.**

KELİME ANLAMI

195- فَاسْتَجَابَ **Kabul etti** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Kim?) رَبُّهُمْ **Rableri** (Neyi kabul etti?) دُعَاءَهُمْ Dualarını أَيْ بِأَنِّي أَنِّي **Şüphesiz ki ben** -yani bienni demektir- لَا أُضِيعُ **Zayi etmem** (Neyi?) عَمَلَ عَامِلٍ **Hiçbir iş yapanın işini** (Öyle iş yapan ki) مِنْكُمْ **Sizden** مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى **Erkek olsun kadın olsun** بَعْضُكُمْ **Sizin bazınız** (Nedir?) كَائِنٌ Olucudur (Kimden?) مِنْ بَعْضٍ **Bazınızdan** أَيِ الذُّكُورُ Erkekler (Kimdendir?) مِنَ الْإِنَاثِ Kadınlardandır (Daha?) وَبِالْعَكْسِ Ve de tam tersinedir وَالْجُمْلَةُ Cümle (Nedir?) مُؤَكِّدَةٌ لِمَا قَبْلَهَا Öncesini tekitleyicidir أَيْ Yani هُمْ Onlar (Nedir?) سَوَاءٌ Eşittirler (Hangi konuda?) فِي الْمُجَازَاةِ بِالْأَعْمَالِ İşleriyle karşılıklandırılma konusunda (Daha ne konuda?) وَتَرْكِ تَضْيِيعِهَا Ve de amellerinin zayi edilmemesi konusunda نَزَلَتْ Okuduğumuz ayet inmiştir (Ne vakit?) لَمَّا قَالَتْ Ne zaman ki dedi (Kim?) أُمُّ سَلَمَةَ Ümmü Seleme: يَا رَسُولَ اللّٰهِ "Ey Allah'ın Resulü إِنِّي لَا أَسْمَعُ Şüphesiz ki ben duymuyorum (Neyi?) ذِكْرَ النِّسَاءِ Kadıların zikredilişini (Nerede?) بِالْهِجْرَةِ Hicret'te (Neyle zikredilişini?) بِشَيْءٍ Hiçbir şeyle. فَالَّذِينَ **O kimseler ki** هَاجَرُوا **Hicret ettiler** (Nereden?) مِنْ مَكَّةَ Mekke'den (Nereye?) إِلَى الْمَدِينَةِ Medine'ye (Daha?) وَأُخْرِجُوا **Ve de çıkarıldılar** (Nereden?) مِنْ دِيَارِهِمْ **Yurtlarından** (Ne?) وَأُوذُوا **Ve de eziyet edildiler** (Nerede?) فِي سَبِيلِي **Benim yolumda** دِينِي Benim dinimde (Daha?) وَقَاتَلُوا **Ve de savaştılar** (Kimlerle?) اَلْكُفَّارَ Kafirlerle (Daha?) وَقُتِلُوا **Ve de öldürüldüler** (Neyle okundu bu kelime?) بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ Şeddesiz ve de şeddeli olarak وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise بِتَقْدِيمِهِ Bu kelime bir öncekinin önüne alınmasıyla okundu لَأُكَفِّرَنَّ **Elbette örteceğim** (Kimden?) عَنْهُمْ **Onlardan** (Neyi?) سَيِّئَاتِهِمْ **Kötülüklerini** أَسْتُرُهَا بِالْمَغْفِرَةِ Onları mağfiretimle örteceğim (Daha?) وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ **Ve de onları**

elbette girdireceğim (Nereye?) جَنَّاتٍ **Bir takım cennetlere ki** تَجْرِي **Akıyor** (Nereden?) مِنْ تَحْتِهَا **Onların altlarından** (Ne?) الْأَنْهَارُ **Nehirler** (Onların günahlarını nasıl örteceğim?) ثَوَابًا **Sevap olarak** (Bu kelime nedir?) مَصْدَرٌ Mastardır-Mefulü mutlaktır (Neden mastardır?) مِنْ مَعْنَى لَأُكَفِّرَنَّ Leükeffiranne'nin manasından مُؤَكِّدٌ لَهُ Onu tekitleyicidir (Kim katından bir sevap olarak?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ **Allah katından** فِيهِ Burada vardır (Ne?) اِلْتِفَاتٌ İltifat (Neden?) عَنِ التَّكَلُّمِ Mütekellim sigasından وَاللّٰهُ **Allah** عِنْدَهُ **Onun yanındadır** (Ne?) حُسْنُ الثَّوَابِ **Sevabın güzeli** اَلْجَزَاءِ Karşılığın güzeli

196- وَنَزَلَ İndi (Ne vakit?) لَمَّا قَالَ Ne zaman ki dedi (Kim?) اَلْمُسْلِمُونَ Müslümanlar أَعْدَاءُ اللّٰهِ Allah'ın düşmanları فِيمَا نَرَى Gördüğümüz kadarıyla (Nedirler?) مِنَ الْخَيْرِ Hayırdadırlar وَنَحْنُ Biz ise فِي الْجَهْدِ Sıkıntıdayız لَا يَغُرَّنَّكَ **Seni sakın aldatmasın!** (Ne?) تَقَلُّبُ الَّذِينَ **O kimselerin dolaşıp-durmaları ki** كَفَرُوا **Kafir oldular** تَصَرُّفُهُمْ Onların gezmeleri (Nerede?) فِي الْبِلَادِ **Beldelerde** (Neyle?) بِالتِّجَارَةِ Ticaretle (Daha?) وَالْكَسْبِ Ve de kazançla

197- هُوَ O (Nedir o?) مَتَاعٌ قَلِيلٌ **Az bir meta** يَتَمَتَّعُونَ بِهِ يَسِيرًا Onunla azıcık faydalanırlar (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada وَيَفْنَى Ve biter ثُمَّ مَأْوٰيهُمْ **Sonra onların varacakları yer** (Nedir?) جَهَنَّمُ **Cehennem** وَبِئْسَ الْمِهَادُ **Ne kötü yatak** اَلْفِرَاشُ هِيَ Döşektir o

198- لٰكِنِ **Şu kadarı var ki** اَلَّذِينَ **O kimseler ki** اِتَّقَوْا **Sakındılar** (Kimden?) رَبَّهُمْ **Rablerinden** لَهُمْ **Onlar için vardır** (Ne?) جَنَّاتٌ **Cennetler** (Öyle cennetler ki) تَجْرِي **Akıyor** (Nereden?) مِنْ تَحْتِهَا **Onların altlarından** (Ne?) الْأَنْهَارُ **Nehirler** (Ne oldukları halde?) خَالِدِينَ **Kalıcı oldukları halde** أَيْ مُقَدَّرِينَ الْخُلُودَ Yani ebedi oluşları takdir edildiği halde (Nerede?) فِيهَا **Orada** (O cennetler ne olduğu halde?) نُزُلًا **Bir ziyafet olarak** هُوَ O (nüzül) (Nedir?) مَا يُعَدُّ لِلضَّيْفِ Misafir için hazırlanandır وَنَصْبُهُ عَلَى الْحَالِ Hal olarak nasb olmuştur (Neden haldir?) مِنْ جَنَّاتٍ Cennetlerden وَالْعَامِلُ فِيهَا Ondaki amil (Nedir?) مَعْنَى الظَّرْفِ Zarfın manasıdır (Kim tarafından?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ **Allah katından** وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katında olan** (Nedir o?) مِنَ الثَّوَابِ Sevap (Nedir Allah katında olan sevap?) خَيْرٌ **Daha hayırlıdır** (Kim için?) لِلْأَبْرَارِ **İyiler için** (Neden daha hayırlıdır?) مِنْ مَتَاعِ الدُّنْيَا Dünya metaından

199- وَاِنَّ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ **Şüphesiz kitap ehlinden bazısı vardır** لَمَنْ **O kimse ki** يُؤْمِنُ **İman ediyor** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Kim gibi o?) كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam gibi

(Daha?) وَأَصْحَابِهِ Ve de arkadaşları gibi (Daha?) وَالنَّجَاشِي Ve de Necaşi gibi (Daha neye iman ediyor?) وَمَا **O şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kime?) اِلَيْكُمْ **Size** أَيِ الْقُرْآنِ Yani Kuran'a (Daha neye?) وَمَا **O şeye ki** أُنْزِلَ **İndirildi** (Kime?) اِلَيْهِمْ **Onlara** أَيِ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ Yani Tevrat ve İncil'e (Ne oldukları halde?) خَاشِعِينَ **Boyun eğici oldukları halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ يُؤْمِنُ İman ediyor kelimesindeki zamirden haldir مُرَاعًى فِيهِ مَعْنَى مَنْ Kendisinde "men" kelimesinin manası gözetilmiş أَيْ: مُتَوَاضِعِينَ Yani mütevazı oldukları halde (Kim için boyun eğici oldukları halde?) لِلّٰهِ **Allah için** لَا يَشْتَرُونَ **Satın almazlar** (Ne ile?) بِاٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetleri ile** الَّتِي Öyle ayetleri ki عِنْدَهُمْ Onların yanındadır (Nerede yanındadır?) فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ Tevrat'ta ve de İncil'de (Nedir o Tevrat ve incil'deki?) مِنْ نَعْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sıfatı (Neyi satın almazlar?) ثَمَنًا قَلِيلًا **Az bir karşılığı** (Neden olan karşılık?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan (Nasıl?) بِأَنْ يَكْتُمُوهَا Onları gizlemeleriyle (Niçin?) خَوْفًا عَلَى الرِّيَاسَةِ Riyasetleri üzerine korktukları için (Bu ne gibi?) كَفِعْلِ غَيْرِهِمْ مِنَ الْيَهُودِ Bunların dışındaki -Yahudilerin yaptıkları gibi أُولٰئِكَ **İşte onlar** لَهُمْ **Onları için vardır** (Ne?) أَجْرُهُمْ **Onların ecri** ثَوَابُ أَعْمَالِهِمْ Amellerinin sevabı (Nerede?) عِنْدَ رَبِّهِمْ **Rableri katında** يُؤْتَوْنَهُ مَرَّتَيْنِ Onu iki kere verilirler كَمَا فِي الْقَصَصِ Kasas suresinde olduğu gibi إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz ki Allah** (Nedir?) سَرِيعُ الْحِسَابِ **Hesabı seri olandır** يُحَاسِبُ الْخَلْقَ Mahlukatı hesaba çeker (Nerede?) فِي قَدْرِ نِصْفِ نَهَارٍ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا Dünya günlerinden yarım gün miktarında

200- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** اِصْبِرُوا **Sabredin!** (Ne üzerine?) عَلَى الطَّاعَاتِ وَالْمَصَائِبِ وَعَنِ الْمَعَاصِي Taatler, musibetler ve de masiyetlerden (Daha?) وَصَابِرُوا **Ve de sabırda yarış edin** (Kimle?) اَلْكُفَّارَ Kafirlerle فَلَا يَكُونُوا أَشَدَّ صَبْرًا مِنْكُمْ Onlar sizden daha sabırlı olmasınlar (Daha?) وَرَابِطُوا **Ve de nöbet bekleyin!** أَقِيمُوا عَلَى الْجِهَادِ Cihada kalkın (Daha?) وَاتَّقُوا **Ve de sakının** (Kimden?) اللّٰهَ **Allah'tan** (Nerede?) فِي جَمِيعِ أَحْوَالِكُمْ Tüm hallerinizde لَعَلَّكُمْ **Ta ki siz** تُفْلِحُونَ **Felaha kavuşasınız** تَفُوزُونَ Elde edesiniz (Neyi?) بِالْجَنَّةِ Cenneti (Daha?) وَتَنْجُونَ مِنَ النَّارِ Ve de ateşten kurtulasınız

٤

سُورَةُ النِّسَاءِ

مَدَنِيَّةٌ مِائَةٌ وَخَمْسٌ اَوْ سِتٌّ اَوْ سَبْعٌ وَ سَبْعُونَ آيَةً

Nisâ Sûresi

Medine'de inmiştir

Yüz yetmiş beş
yüz yetmiş altı veya
yüz yetmiş yedi ayettir

سُورَةُ النِّسَاءِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾ أَيْ أَهْلَ مَكَّةَ ﴿اتَّقُوا رَبَّكُمُ﴾ أَيْ عِقَابَهُ بِأَنْ تُطِيعُوهُ ﴿الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾ آدَمَ ﴿وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا﴾ حَوَّاءَ بِالْمَدِّ مِنْ ضِلْعٍ مِنْ أَضْلَاعِهِ الْيُسْرَى ﴿وَبَثَّ﴾ فَرَّقَ وَنَشَرَ ﴿مِنْهُمَا﴾ مِنْ آدَمَ وَحَوَّاءَ ﴿رِجَالًا كَثِيراً وَنِسَاءً﴾ كَثِيرَةً ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَّاءَلُونَ﴾ فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي السِّينِ، وَفِي قِرَاءَةٍ [تَسَاءَلُونَ] بِالتَّخْفِيفِ بِحَذْفِهَا أَيْ تَتَسَاءَلُونَ ﴿بِهِ﴾ فِيمَا بَيْنَكُمْ حَيْثُ يَقُولُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ: أَسْأَلُكَ بِاللَّهِ وَأَنْشُدُكَ بِاللَّهِ ﴿وَ﴾ اتَّقُوا ﴿الْأَرْحَامَ﴾ أَنْ تَقْطَعُوهَا، وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْجَرِّ عَطْفًا عَلَى الضَّمِيرِ فِي بِهِ وَكَانُوا يَتَنَاشَدُونَ بِالرَّحِمِ ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا (١)﴾ حَافِظًا لِأَعْمَالِكُمْ فَيُجَازِيكُمْ بِهَا، أَيْ لَمْ يَزَلْ مُتَّصِفًا بِذَلِكَ وَنَزَلَ فِي يَتِيمٍ طَلَبَ مِنْ وَلِيِّهِ مَالَهُ فَمَنَعَهُ: ﴿وَآتُوا الْيَتَامَى﴾ الصِّغَارَ الَّذِينَ لَا أَبَ لَهُمْ ﴿أَمْوَالَهُمْ﴾ إِذَا بَلَغُوا ﴿وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ﴾ الْحَرَامَ ﴿بِالطَّيِّبِ﴾ الْحَلَالِ أَيْ تَأْخُذُوهُ بَدَلَهُ كَمَا تَفْعَلُونَ مِنْ أَخْذِ الْجَيِّدِ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ وَجَعْلِ الرَّدِيءِ مِنْ مَالِكُمْ مَكَانَهُ ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ﴾ مَضْمُومَةً ﴿إِلَى أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ﴾ أَيْ أَكْلَهَا ﴿كَانَ حُوباً﴾ ذَنْبًا ﴿كَبِيرًا (٢)﴾ عَظِيمًا وَلَمَّا نَزَلَتْ تَحَرَّجُوا مِنْ وَلَايَةِ الْيَتَامَى وَكَانَ فِيهِمْ مَنْ تَحْتَهُ الْعَشْرُ أَوِ الثَّمَانُ مِنَ الْأَزْوَاجِ فَلَا يَعْدِلُ بَيْنَهُنَّ فَنَزَلَ: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا﴾ تَعْدِلُوا ﴿فِي الْيَتَامَى﴾ فَتَحَرَّجْتُمْ مِنْ أَمْرِهِمْ فَخَافُوا أَيْضًا أَنْ لَا تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ إِذَا نَكَحْتُمُوهُنَّ ﴿فَانْكِحُوا﴾ تَزَوَّجُوا ﴿مَا﴾ بِمَعْنَى مَنْ ﴿طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ﴾ أَيِ اثْنَتَيْنِ اثْنَتَيْنِ وَثَلَاثًا ثَلَاثًا وَأَرْبَعًا أَرْبَعًا وَلَا تَزِيدُوا عَلَى ذَلِكَ ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا﴾ فِيهِنَّ بِالنَّفَقَةِ وَالْقَسْمِ ﴿فَوَاحِدَةً﴾ انْكِحُوهَا ﴿أَوْ﴾ اقْتَصِرُوا عَلَى ﴿مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ مِنَ الْإِمَاءِ

إِذْ لَيْسَ لَهُمْ مِنَ الْحُقُوقِ مَا لِلزَّوْجَاتِ ﴿ذٰلِكَ﴾ أَيْ نِكَاحُ الْأَرْبَعِ فَقَطْ أَوِ الْوَاحِدَةِ أَوِ التَّسَرِّي
﴿اَدْنٰى﴾ أَقْرَبُ إِلَى ﴿اَلَّا تَعُولُوا ﴿٣﴾﴾ تَجُورُوا ﴿وَاٰتُوا﴾ أَعْطُوا ﴿النِّسَآءَ صَدُقَاتِهِنَّ﴾ جَمْعُ صَدُقَةٍ،
مُهُورَهُنَّ ﴿نِحْلَةً﴾ مَصْدَرٌ، عَطِيَّةً عَنْ طِيبِ نَفْسٍ ﴿فَاِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا﴾ تَمْيِيزٌ مُحَوَّلٌ
عَنِ الْفَاعِلِ، أَيْ طَابَتْ أَنْفُسُهُنَّ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الصِّدَاقِ فَوَهَبْنَهُ لَكُمْ ﴿فَكُلُوهُ هَنٖيـٔـًا﴾ طَيِّبًا
﴿مَرٖيـٔـًا ﴿٤﴾﴾ مَحْمُودَ الْعَاقِبَةِ لَا ضَرَرَ فِيهِ عَلَيْكُمْ فِي الْآخِرَةِ، نَزَلَتْ رَدًّا عَلَى مَنْ كَرِهَ ذٰلِكَ ﴿وَلَا تُؤْتُوا﴾
أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ ﴿السُّفَهَآءَ﴾ الْمُبَذِّرِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ ﴿اَمْوَالَكُمُ﴾ أَيْ أَمْوَالَهُمُ الَّتِي
فِي أَيْدِيكُمْ ﴿الَّتٖي جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ قِيَامًا﴾ مَصْدَرُ قَامَ، أَيْ تَقُومُ بِمَعَاشِكُمْ وَصَلَاحِ أَوْدِكُمْ فَيَضَعُوهَا
فِي غَيْرِ وَجْهِهَا، وَفِي قِرَاءَةٍ {قِيَمًا} جَمْعُ قِيمَةٍ، مَا تُقَوَّمُ بِهِ الْأَمْتِعَةُ ﴿وَارْزُقُوهُمْ فٖيهَا﴾ أَطْعِمُوهُمْ مِنْهَا
﴿وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾﴾ عِدُوهُمْ عِدَةً جَمِيلَةً بِإِعْطَائِهِمْ أَمْوَالَهُمْ إِذَا رَشَدُوا
﴿وَابْتَلُوا﴾ اِخْتَبِرُوا ﴿الْيَتَامٰى﴾ قَبْلَ الْبُلُوغِ فِي دِينِهِمْ وَتَصَرُّفِهِمْ فِي أَحْوَالِهِمْ ﴿حَتّٰٓى اِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ﴾
أَيْ صَارُوا أَهْلًا لَهُ بِالْاِحْتِلَامِ أَوِ السِّنِّ وَهُوَ اسْتِكْمَالُ خَمْسَةَ عَشَرَ سَنَةً عِنْدَ الشَّافِعِيِّ ﴿فَاِنْ اٰنَسْتُمْ﴾
أَبْصَرْتُمْ ﴿مِنْهُمْ رُشْدًا﴾ صَلَاحًا فِي دِينِهِمْ وَمَالِهِمْ ﴿فَادْفَعُوا اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ وَلَا تَاْكُلُوهَا﴾ أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ
﴿اِسْرَافًا﴾ بِغَيْرِ حَقٍّ حَالٌ ﴿وَبِدَارًا﴾ أَيْ مُبَادِرِينَ إِلَى إِنْفَاقِهَا مَخَافَةَ ﴿اَنْ يَكْبَرُوا﴾ رُشَدَاءَ فَيَلْزَمَكُمْ
تَسْلِيمُهَا إِلَيْهِمْ ﴿وَمَنْ كَانَ﴾ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ ﴿غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ﴾ أَيْ يَعِفَّ عَنْ مَالِ الْيَتِيمِ وَيَمْتَنِعْ مِنْ أَكْلِهِ
﴿وَمَنْ كَانَ فَقٖيرًا فَلْيَاْكُلْ﴾ مِنْهُ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾ بِقَدْرِ أُجْرَةِ عَمَلِهِ ﴿فَاِذَا دَفَعْتُمْ اِلَيْهِمْ﴾ أَيْ إِلَى الْيَتَامَى
﴿اَمْوَالَهُمْ فَاَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ﴾ أَنَّهُمْ تَسَلَّمُوهَا وَبَرِئْتُمْ لِئَلَّا يَقَعَ اخْتِلَافٌ فَتَرْجِعُوا إِلَى الْبَيِّنَةِ، وَهٰذَا الْأَمْرُ
إِرْشَادٌ ﴿وَكَفٰى بِاللّٰهِ﴾ الْبَاءُ زَائِدَةٌ ﴿حَسٖيبًا ﴿٦﴾﴾ حَافِظًا لِأَعْمَالِ خَلْقِهِ وَمُحَاسِبِهِمْ

TÜRKÇE ANLAMI

Nisa Sûresi

Yüz yetmiş beş, yetmiş altı veya yetmiş yedi ayettir.

1- **Ey insanlar!** Mekke ehli! **Sizi bir tek nefisten** Adem'den **yaratan, ondan da eşini** sol kaburga kemiklerinin birinden Havva'yı[1] **var eden ve ikisinden** Adem ve Havva'dan **birçok erkek ve** birçok **kadın üreten** çıkarıp yayan **Rabbinizden** ona itaat etmek suretiyle azabından **korkun.** Aranızda 'Allah adına senden istiyorum ve Allah adına senden diliyorum diyerek' **kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz**[2] **Allah'tan korkun. Ve akrabalık**

---

[1] حَوَّاءَ kelimesi çekilerek okunur.

[2] تَسَّاءَلُونَ fiilinin aslında bulunan iki ta harfinden biri diğerine idğam edilmiştir. Bir kıraatte ise iki ta'dan biri hazfedilmek suretiyle şeddesiz olarak okunur. Bu fiilin aslı تَتَسَاءَلُونَ şeklinde iki ta'lıdır.

bağını koparmak**tan da** sakının.[1] **Şüphesiz Allah, daima sizin üzerinizde bir gözeticidir.** Amellerinizi kaydetmektedir. Yani, ezelden beri bu sıfata sahiptir.

Velisinden malını isteyen fakat alamayan bir yetim hakkında şu ayet inmiştir:

2- **Yetimlere** babası olmayan küçüklere buluğa erdiklerinde **mallarını verin. Temizi** helali **pis olanla** haramla **değişmeyin.** Yetimin malından iyisini alıp yerine kendi malınızdan kötüsünü koyarak yaptığınız gibi kötüsünün yerine iyiyi almayın. **Onların mallarını kendi mallarınızla** karıştırarak **yemeyin. Çünkü bu** yani onların malını yemek **büyük bir suç** günah**tır.**

Bu ayet inince yetimlerin velayetinden sıkıntı duydular. Halbuki onlardan eli altında sekiz on tane eşi olup aralarında adaletli davranamayanlar vardı. Bunun üzerine şu ayet indi:

3- **Eğer yetimler hakkında adaleti sağlayamamaktan korkar** ve onların velayetinden sıkıntı duyar**sanız,** nikahladığınız zaman kadınlar arasında da adaleti sağlayamamaktan korkun ve **hoşunuza giden**[2] **kadınlardan ikişer** ikişer, **üçer** üçer, **dörder** dörder **nikahlayın,** evlenin. Bu sayıyı aşmayın. **Şayet, aralarında** gecelerin bölüştürülmesi ve nafaka konusunda **adaletsizlik davranmaktan korkarsanız bir tane**sini nikahlayın **veya sahip olduğunuz** cariyeler ile yetinin. Çünkü onların eşler kadar hakkı yoktur. **Bu** yani, sadece dört kadın veya bir kadın nikahlamak ya da cariye ile yetinmek **meyl** zulüm **etmemenize en uygunu** en yakınıdır.

4- **Kadınlara mehirlerini**[3] **cömertçe**[4] gönül hoşluğuyla bir bağış olarak **verin, eğer kendileri**[5] **onun bir kısmını size hoş görürlerse** yani, onların gönülleri size mehrin bir kısmını hoş görür ve onu size bağışlarlarsa **onu afiyetli** temiz **ve sağlıklı** sonu hoş, **bir halde yiyin.** Ahirette size zararı yoktur. Bu ayet (kibrinden dolayı) bunu hoş görmeyene ret olarak inmiştir.

5- Ey veliler! **Allah'ın, sizin için geçim kaynağı**[6] **yaptığı** yani, geçiminizi sağlayan ve eksiğinizi gideren **mallarınızı** yani, sizin elinizdeki onların mallarını **aklı ermez** savurgan çocuk, kadın ve erkek**lere vermeyin** ki, gereksiz yere harcamasınlar. **O mallarla onları besleyin,** o mallardan onlara yedirin,

---

[1] Bir kıraatte بِهِ kelimesindeki zamire atfedilerek cer ile okunur. Onlar akrabalık adına da birbirlerinden istekte bulunurlardı.

[2] مَا طَابَ 'deki مَا ismi mevsulü مَنْ manasındadır.

[3] صَدُقَة kelimesinin çoğuludur. Mehir anlamındadır.

[4] نِحْلَة mastar, (آتُوا fiilinin kendi lafzından olmayan meful-u mutlağı)dır.

[5] نَفْسًا kelimesi failden çevrilmiş bir temyizdir.

[6] قِيَامًا kelimesi قَامَ fiilinin mastarıdır.

giydirin ve onlara güzel söz söyleyin. Onlara akıllandıkları zaman mallarını vereceğinize dair güzel sözler verin.

6- **Yetimleri** buluğa ermeden önce dinleri ve kendi hallerindeki tasarrufları konusunda**, evlenme çağına gelene** ihtilam olmak veya yaşını doldurmak[1] suretiyle buna ehil olana **kadar deneyin,** sınayın. **Eğer onlarda olgunlaşma** dinleri ve malları konusunda bir iyileşme **hisseder** görür**seniz, mallarını kendilerine verin.** Akılları başlarına gelip **büyüyecekler** korkusuyla ve sizi mallarını teslim etmeye zorlayacaklar **diye onları israf ederek**[2] haksız yere **ve çabucak** hemen harcamaya koyularak **yemeyin,** ey veliler! Velilerden **zengin olan, sakınsın,** yani, yetimin malından uzak dursun ve onu yemekten çekinsin. **Yoksul olan da** ondan **uygun olan şekilde** emeğinin karşılığı kadar **yesin. Mallarını kendilerine** yani, yetimlere **verdiğiniz zaman,** telsim aldıklarına ve sorumluluktan kurtulduğunuza dair **onlara şahit tutun** ki, aranızda anlaşmazlık çıkıp delile başvurmak zorunda kalmayasınız.[3] **Hesap görücü** kullarının amellerini kaydeden ve onların sorgulayıcı **olarak Allah**[4] **yeter.**

KELİME ANLAMI

﴿٤﴾ سُورَةُ النِّسَآءِ

4- Nisa Sûresi

﴿مَدَنِيَّةٌ مِائَةٌ وَخَمْسٌ اَوْ سِتٌّ اَوْ سَبْعٌ وَ سَبْعُونَ آيَةً﴾

Medine'de inmiştir. Yüz yetmiş beş, yüz yetmiş altı veya yüz yetmiş yedi ayettir.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla**

1- يَا اَيُّهَا النَّاسُ **Ey insanlar!** أَيْ أَهْلَ مَكَّةَ Yani Mekke halkı اِتَّقُوا رَبَّكُمْ **Rabbinizden korkun** أَيْ عِقَابَهُ Yani O'nun azabından (Nasıl?) بِأَنْ تُطِيعُوهُ O'na itaat etmeniz suretiyle اَلَّذِي خَلَقَكُمْ **Ki O sizi yarattı** (Neden?) مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ **Tek bir nefisten** (Kimdir O?) آدَمَ Adem'dir وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا **Ve ondan eşini yarattı** (Ondan bedel?) حَوَّاءَ Havva'yı (Bu kelime nasıl okunur?) بِالْمَدِّ Uzatılarak (Neden yarattı?) مِنْ ضِلَعٍ مِنْ أَضْلَاعِهِ الْيُسْرَى

---

[1] Bu yaş İmam-ı Şafiî'ye göre on beş yaşını doldurmaktır.
[2] إسْرَافًا kelimesi haldir.
[3] Bu emir irşat/yol göstermek içindir. (Yoksa kesinlik ifade etmez.)
[4] بِاللهِ kelimesindeki ba harfi ceri zaittir.

Onun sol kaburga kemiklerinden birinden وَبَثَّ **Ve türetti** فَرَّقَ وَنَشَرَ Ayırdı ve yaydı (Kimden?) مِنْهُمَا مِنْ آدَمَ وَحَوَّاءَ **O ikisinden**, Adem ve Havva'dan (Kimi?) رِجَالًا كَثِيرًا **Pek çok erkeği** كَثِيرَةً وَنِسَاءً **Ve** pek çok **kadını** وَاتَّقُوا اللّٰهَ **O halde Allah'tan korkun** الَّذِي تَسَاءَلُونَ **Ki istekte bulunuyorsunuz** فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ Burada kelimenin aslındaki te'nin idğamı vardır (Neye?) فِي السِّينِ Sin'e وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatta (Neyledir?) بِالتَّخْفِيفِ بِحَذْفِهَا Te'nin hazfedilmesi suretiyle hafifletmeyle أَيْ تَتَسَاءَلُونَ Yani dilekte bulunuyorsunuz (Kiminle?) بِهِ **Onunla** (Nerede?) فِيمَا بَيْنَكُمْ Aranızda حَيْثُ يَقُولُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ Şöyle ki; kiminiz kiminize diyor (Ne diyor?) أَسْأَلُكَ بِاللّٰهِ Allah aracılığıyla senden istiyorum, وَأَنْشُدُكَ بِاللّٰهِ Ve Allah adına senden diliyorum وَاتَّقُوا الْأَرْحَامَ **Ve akrabalıktan da** sakının (Neden sakının?) أَنْ تَقْطَعُوهَا Onu kesmekten وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْجَرِّ Bir kıraatte bu mecrurdur (Ne olarak?) عَطْفًا عَلَى الضَّمِيرِ فِي بِهِ 'Bihi'deki zamire matuf olarak وَكَانُوا يَتَنَاشَدُونَ بِالرَّحِمِ Ki, onlar rahim/akrabalık aracılığıyla istekte bulunuyorlardı إِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ عَلَيْكُمْ **Daima sizin üzerinize olmuştur** (Ne?) رَقِيبًا **Gözetici** حَافِظًا لِأَعْمَالِكُمْ Amellerinizi kaydedici فَيُجَازِيكُمْ بِهَا Ve size onlarla karşılık verecektir أَيْ لَمْ يَزَلْ مُتَّصِفًا Yani O daima sahiptir (Neye?) بِذٰلِكَ Bu vasfa

2- وَنَزَلَ فِي يَتِيمٍ Bir yetim hakkında (şu ayet) indi (Öyle yetim ki,) طَلَبَ مِنْ وَلِيِّهِ مَالَهُ Velisinden malını istemişti فَمَنَعَهُ O da onu reddetti وَآتُوا الْيَتَامٰى الصِّغَارَ Küçük **yetimlere verin** الَّذِينَ لَا أَبَ لَهُمْ Ki onların babası yoktur (**Neyi verin?**) أَمْوَالَهُمْ **Malların**ı (Ne zaman?) إِذَا بَلَغُوا Büluğa erdiklerinde وَلَا تَتَبَدَّلُوا **Ve değişmeyin** (Neyi?) الْخَبِيثَ الْحَرَامَ Haram olan **pisi** (**Neyle?**) بِالطَّيِّبِ الْحَلَالِ Helal olan **temizle** أَيْ تَأْخُذُوهُ بَدَلَهُ Yani, onun yerine onu almayın (Nasıl?) كَمَا تَفْعَلُونَ Yaptığınız gibi (O yaptığınız da nedir?) مِنْ أَخْذِ الْجَيِّدِ Güzel olanı alıp (Neden?) مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ Yetimin malından وَجَعْلِ الرَّدِيءِ مِنْ مَالِكُمْ Ve kendi malınızdan çirkin olanı koymaktır (Nereye?) مَكَانَهُ Onun yerine وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ **Ve onların mallarını yemeyin** (Nasıl?) مَضْمُومَةً إِلَى أَمْوَالِكُمْ **Kendi mallarınıza** katarak إِنَّهُ أَيْ أَكْلَهَا **Kuşkusuz bu,** yani onların yenmesi كَانَ حُوبًا ذَنْبًا Cürüm, **günahtır** (**Öyle günah ki,**) كَبِيرًا عَظِيمًا **Büyük,** ağır.

3- وَلَمَّا نَزَلَتْ Ne zaman ki önceki ayet indi تَحَرَّجُوا Sıkıntı duydular (Neden?) مِنْ وِلَايَةِ الْيَتَامٰى Yetimlerin velayetinden وَكَانَ فِيهِمْ مَنْ تَحْتَهُ İçlerinde mülkiyetinde bulunan vardı

(Ne bulunan?) مِنَ الْأَزْوَاجِ الْعَشْرُ أَوِ الثَّمَانُ Sekiz on eş فَلَا يَعْدِلُ بَيْنَهُنَّ Ve aralarında adaletli olmuyordu فَنَزَلَ Bu sebeple şu ayet indi وَإِنْ خِفْتُمْ **Eğer korkarsanız** (Neden?) أَلَّا تُقْسِطُوا تَعْدِلُوا Dengeli, **adaletli olamayacağınızdan** (Kimler hakkında?) فِي الْيَتَامٰى **Yetimler hakkında** فَتَحَرَّجْتُمْ مِنْ أَمْرِهِمْ Ve de bu şekilde onların velayetinden sıkıntı duyarsanız فَخَافُوا أَيْضًا Aynı şekilde korkun (Neden?) أَنْ لَا تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ Kadınlar arasında adaletli olamayacağınızdan (Ne zaman?) إِذَا نَكَحْتُمُوهُنَّ Onları nikahladığınız zaman تَزَوَّجُوا فَانْكِحُوا **Bu durumda nikahlayın,** evlenin (Kimi?) مَا **O kimseyi ki** (Bu mâ nedir?) بِمَعْنَى مَنْ 'Men' manasındadır طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ Kadınlardan **size temiz** (helal) **olmuştur** (Nasıl nikahlayın?) مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَ **İkişer, üçer ve dörder tane** أَيِ اثْنَتَيْنِ اثْنَتَيْنِ وَثَلَاثًا ثَلَاثًا وَأَرْبَعًا أَرْبَعًا Yani iki iki, üç üç ve dört dört وَلَا تَزِيدُوا عَلَى ذٰلِكَ Bu sayıyı aşmayın فَإِنْ خِفْتُمْ **Eğer korkarsanız** (Neden?) أَلَّا تَعْدِلُوا فِيهِنَّ **Onlar** arasında **adaletli olamayacağınızdan** (Nerede?) بِالنَّفَقَةِ وَالْقَسْمِ Nafaka ve gecelerin taksiminde فَوَاحِدَةً **O zaman bir tane** انْكِحُوهَا Onu nikahlayın أَوِ اقْتَصِرُوا **Ya da** yetinin (Kim üzerine?) عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ **Sağ ellerinizin sahip olduğu şey** üzerine (O sahip oldukları da nedendir?) مِنَ الْإِمَاءِ Cariyelerden (Niçin?) إِذْ لَيْسَ لَهُنَّ Zira onlar için yoktur (Neden?) مِنَ الْحُقُوقِ Haklardan (Ne yoktur?) مَا لِلزَّوْجَاتِ Zevcelere ait olan ذٰلِكَ أَيْ نِكَاحُ الْأَرْبَعِ فَقَطْ **İşte bu,** yani sadece dört أَوِ الْوَاحِدَةِ Veya tek kadın nikahlamak أَوِ التَّسَرِّي Ya da cariye edinmek أَدْنٰى أَقْرَبُ Daha münasip, **daha yakındır** (Neye?) إِلَى أَلَّا تَعُولُوا تَجُورُوا **Adaletten şaşmamanıza,** haksızlık etmemenize.

4- وَآتُوا أَعْطُوا النِّسَاءَ **Kadınlara verin** (Neyi?) صَدُقَاتِهِنَّ **Evlilik paralarını** (Bu 'sadûkât' kelimesi nedir?) جَمْعُ صَدُقَةٍ Sadukatin'in cemisidir. (Yani neyi verin?) مُهُورَهُنَّ Onların mehirlerini (Ne olarak?) نِحْلَةً **Bir hibe olarak** (Bu 'nihleten' kelimesi nedir?) مَصْدَرٌ Masdardır (Anlamı nedir?) عَطِيَّةً عَنْ طِيبِ نَفْسٍ Gönülden kopan bir bağış olarak فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ **Şayet onlar sizin için hoşnut olurlarsa** (Neden?) عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ **Ondan herhangi bir şeyden** (Ne bakımdan hoşnut olurlarsa?) نَفْسًا **Gönül bakımından** (Bu nefis kelimesi nedir?) تَمْيِيزٌ مُحَوَّلٌ عَنِ الْفَاعِلِ Failden dönüşmüş bir temyizdir أَيْ طَابَتْ أَنْفُسُهُنَّ لَكُمْ Yani, onların gönülleri sizin için hoşnut olursa (Neden?) عَنْ شَيْءٍ مِنَ الصِّدَاقِ Mehirden herhangi bir şeyden فَوَهَبْنَهُ لَكُمْ Ve onu size hibe ederlerse فَكُلُوهُ هَنِيئًا **Bu durumda**

onu afiyetle yiyin طَيِّبًا Hoşnutlukla مَرِيئًا **Ve rahatlıkla** مَحْمُودَ الْعَاقِبَةِ Sonu hoş olarak لَا ضَرَرَ فِيهِ عَلَيْكُمْ Onda size bir zarar yoktur (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette نَزَلَتْ رَدًّا (Bu ayet) ret olarak inmiştir (Kime?) عَلَى مَنْ كَرِهَ ذٰلِكَ Bunu kerih gören kimseye.

5- وَلَا تُؤْتُوا **Vermeyin** أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ Ey veliler (Kime?) اَلسُّفَهَآءَ **Savurgan kimselere** اَلْمُبَذِّرِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ Erkekler, kadınlar ve çocuklardan müsriflere (Neyi vermeyin?) اَمْوَالَكُمُ **Mallarınızı** أَيْ أَمْوَالَهُمُ الَّتِي Yani, onların o mallarını ki (Nerededir?) فِي أَيْدِيكُمْ Sizin elinizdedir الَّتِي جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ **Ki Allah (o malları) sizin için kılmıştır** (Ne kılmıştır?) قِيَامًا **(Geçiminizi) ayakta tutan şey** (Bu kıyam nedir?) مَصْدَرُ قَامَ Kame'nin masdarıdır أَيْ تَقُومُ Yani, (o mallar) sağlar (Neyi?) بِمَعَاشِكُمْ Geçiminizi (Daha neyi?) وَصَلَاحِ أَوْدِكُمْ Ve eğriliğinizin düzeltimini (onlara mallarını vermeyin ki,) فَيُضَيِّعُوهَا فِي غَيْرِ وَجْهِهَا O malları amaçları dışında zayi etmesinler وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatta (Nasıl okunmuştur?) {قِيَمًا} جَمْعُ قِيمَةٍ Kiymetün'ün cemisi 'Kıyemen' şeklinde (Nedir O?) مَا تُقَوَّمُ بِهِ الْأَمْتِعَةُ Malların kendisiyle değer bulduğu şeydir وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا **Ve onları o mallarda rızıklandırın** أَطْعِمُوهُمْ مِنْهَا Onlara o mallardan yedirin وَاكْسُوهُمْ **Ve giydirin** وَقُولُوا لَهُمْ **Onlara söyleyin** (Ne?) قَوْلًا مَعْرُوفًا **Güzel söz** عِدُوهُمْ Onlara va'd edin (Nasıl?) عِدَةً جَمِيلَةً Güzel bir şekilde (Neyi va'd edin?) بِإِعْطَائِهِمْ أَمْوَالَهُمْ Onlara mallarını vereceğinizi (Ne zaman?) إِذَا رَشَدُوا Reşit oldukları zaman.

6- وَابْتَلُوا اخْتَبِرُوا **Deneyin,** imtihan edin (Kimi?) اَلْيَتَامٰى قَبْلَ الْبُلُوغِ Buluğdan önce **yetimleri** (Hangi konuda?) فِي دِينِهِمْ Dinleri hususunda (Daha?) وَتَصَرُّفِهِمْ فِي أَحْوَالِهِمْ Ve de kendilerinin durumu (malları) hakkındaki tasarruflarında حَتّٰى اِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ **Ta ki onlar nikaha ulaşıncaya kadar** أَيْ صَارُوا أَهْلًا لَهُ Yani, ona yetkin oluncaya kadar (Neyle?) بِالْاِحْتِلَامِ أَوِ السِّنِّ İhtilam ya da yaşla وَهُوَ اسْتِكْمَالُ خَمْسَةَ عَشَرَ سَنَةً O (yaş da) on beş seneyi tamamlamaktır (Kime göre?) عِنْدَ الشَّافِعِيِّ Şafii'ye göre فَاِنْ اٰنَسْتُمْ أَبْصَرْتُمْ **Şayet hissederseniz,** görürseniz (Ne?) مِنْهُمْ رُشْدًا **Onlardan reşitlik** صَلَاحًا فِي دِينِهِمْ وَمَالِهِمْ Dinlerinde ve mallarında bir düzgünlük فَادْفَعُوا اِلَيْهِمْ **Bu durumda onlara teslim edin** (Neyi?) اَمْوَالَهُمْ **Mallarını** وَلَا تَأْكُلُوهَا أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ **Onları yemeyin** ey veliler! (Ne olarak yemeyin?) اِسْرَافًا بِغَيْرِ حَقٍّ **İsraf olarak,** haksız yere (Bu kelime nedir?)

حَالٌ Haldir (Daha ne olarak?) وَبِدَارًا **Ve çarçabuk** أَيْ مُبَادِرِينَ إِلَى إِنْفَاقِهَا Yani, o malları harcamaya acele ederek (Neden?) مَخَافَةَ أَنْ يَكْبَرُوا رُشَدَاءَ Reşitler olarak **büyümeleri korkusundan** فَيُلْزِمَكُمْ تَسْلِيمَهَا إِلَيْهِمْ Ve sizi o malları kendilerine teslim etmeye mecbur etmesinler diye (onların mallarını çabucak yemeyin) وَمَنْ كَانَ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ غَنِيًّا Velilerden **kim zengin ise** فَلْيَسْتَعْفِفْ **İffetli olsun** أَيْ يَعِفَّ عَنْ مَالِ الْيَتِيمِ Yani, yetimin malından sakınsın وَيَمْتَنِعْ مِنْ أَكْلِهِ Ve onu yemekten geri dursun وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا **Kim de fakir ise** فَلْيَأْكُلْ مِنْهُ Ondan **yesin** (Neyle?) بِالْمَعْرُوفِ **Güzellikle** بِقَدْرِ أُجْرَةِ عَمَلِهِ Emeğinin karşılığı kadar فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَيْ إِلَى الْيَتَامَى **Onlara** yani, yetimlere **geri verdiğiniz zaman** (Neyi?) أَمْوَالَهُمْ **Mallarını** فَأَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine şahit bulundurun** (Neye dair?) أَنَّهُمْ تَسَلَّمُوهَا Onların malları teslim aldığına وَبَرِئْتُمْ Sizin de (bu sorumluluktan) kurtulduğunuza dair لِئَلَّا يَقَعَ الْاِخْتِلَافُ İleride bir ihtilaf çıkmasın فَتَرْجِعُوا إِلَى الْبَيِّنَةِ Ve delil aramaya yönelmeyesiniz diye وَهٰذَا الْأَمْرُ إِرْشَادٌ Bu emir irşad/yönlendirmedir وَكَفٰى بِاللّٰهِ **Allah yeter** اَلْبَاءُ زَائِدَةٌ Ba harfi ceri zaittir (Ne olarak yeter?) حَسِيبًا **Hesap edici** حَافِظًا Gözetleyici (Neyi?) لِأَعْمَالِ خَلْقِهِ Yaratıklarının amellerini (Daha ne olarak?) وَمُحَاسِبِهِمْ Onları hesaba çekici olarak.

وَنَزَلَ رَدًّا لِمَا كَانَ عَلَيْهِ الْجَاهِلِيَّةُ مِنْ عَدَمِ تَوْرِيثِ النِّسَاءِ وَالصِّغَارِ: ﴿لِلرِّجَالِ﴾ الْأَوْلَادِ وَالْأَقْرِبَاءِ
﴿نَصِيبٌ﴾ حَظٌّ ﴿مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ﴾ الْمُتَوَفَّوْنَ ﴿وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ﴾ أَيِ الْمَالِ ﴿أَوْ كَثُرَ﴾ جَعَلَهُ اللهُ ﴿نَصِيبًا مَفْرُوضًا (٧)﴾ مَقْطُوعًا بِتَسْلِيمِهِ
إِلَيْهِمْ ﴿وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ﴾ لِلْمِيرَاثِ ﴿أُولُوا الْقُرْبَى﴾ ذَوُو الْقَرَابَةِ مِمَّنْ لَا يَرِثُ ﴿وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ﴾ شَيْئًا قَبْلَ الْقِسْمَةِ ﴿وَقُولُوا﴾ أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ ﴿لَهُمْ﴾ إِذَا كَانَ الْوَرَثَةُ
صِغَارًا ﴿قَوْلًا مَعْرُوفًا (٨)﴾ جَمِيلًا بِأَنْ تَعْتَذِرُوا إِلَيْهِمْ أَنَّكُمْ لَا تَمْلِكُونَهُ وَأَنَّهُ لِلصِّغَارِ وَهٰذَا قِيلَ
إِنَّهُ مَنْسُوخٌ وَقِيلَ لَا وَلٰكِنْ تَهَاوَنَ النَّاسُ فِي تَرْكِهِ وَعَلَيْهِ فَهُوَ نَدْبٌ، وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَاجِبٌ ﴿وَلْيَخْشَ﴾
أَيْ لِيَخَفْ عَلَى الْيَتَامَى ﴿الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا﴾ أَيْ قَارَبُوا أَنْ يَتْرُكُوا ﴿مِنْ خَلْفِهِمْ﴾ أَيْ بَعْدَ مَوْتِهِمْ
﴿ذُرِّيَّةً ضِعَافًا﴾ أَوْلَادًا صِغَارًا ﴿خَافُوا عَلَيْهِمْ﴾ الضَّيَاعَ ﴿فَلْيَتَّقُوا اللهَ﴾ فِي أَمْرِ الْيَتَامَى وَلْيَأْتُوا
إِلَيْهِمْ مَا يُحِبُّونَ أَنْ يُفْعَلَ بِذُرِّيَّتِهِمْ مِنْ بَعْدِهِمْ ﴿وَلْيَقُولُوا﴾ لِلْمَيِّتِ ﴿قَوْلًا سَدِيدًا (٩)﴾ صَوَابًا
بِأَنْ يَأْمُرُوهُ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِدُونِ ثُلُثِهِ وَيَدَعَ الْبَاقِيَ لِوَرَثَتِهِ وَلَا يَتْرُكَهُمْ عَالَةً ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ
الْيَتَامَى ظُلْمًا﴾ بِغَيْرِ حَقٍّ ﴿إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ﴾ أَيْ مِلْأَهَا ﴿نَارًا﴾ لِأَنَّهُ يَؤُولُ إِلَيْهَا
﴿وَسَيَصْلَوْنَ﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ يَدْخُلُونَ ﴿سَعِيرًا (١٠)﴾ نَارًا شَدِيدَةً يَحْتَرِقُونَ فِيهَا
﴿يُوصِيكُمُ﴾ يَأْمُرُكُمُ ﴿اللهُ فِي﴾ شَأْنِ ﴿أَوْلَادِكُمْ﴾ بِمَا يُذْكَرُ ﴿لِلذَّكَرِ﴾ مِنْهُمْ ﴿مِثْلُ حَظِّ﴾
نَصِيبِ ﴿الْأُنْثَيَيْنِ﴾ إِذَا اجْتَمَعَتَا مَعَهُ فَلَهُ نِصْفُ الْمَالِ وَلَهُمَا النِّصْفُ فَإِنْ كَانَ مَعَهُ وَاحِدَةٌ فَلَهَا الثُّلُثُ
وَلَهُ الثُّلُثَانِ وَإِنِ انْفَرَدَ حَازَ الْمَالَ ﴿فَإِنْ كُنَّ﴾ أَيِ الْأَوْلَادُ ﴿نِسَاءً﴾ فَقَطْ ﴿فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ
ثُلُثَا مَا تَرَكَ﴾ الْمَيِّتُ وَكَذَا الِاثْنَتَانِ لِأَنَّهُ لِلْأُخْتَيْنِ بِقَوْلِهِ {فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ} فَهُمَا أَوْلَى
وَلِأَنَّ الْبِنْتَ تَسْتَحِقُّ الثُّلُثَ مَعَ الذَّكَرِ فَمَعَ الْأُنْثَى أَوْلَى {وَفَوْقَ} قِيلَ صِلَةٌ وَقِيلَ لِدَفْعِ تَوَهُّمِ
زِيَادَةِ النَّصِيبِ بِزِيَادَةِ الْعَدَدِ لِمَا فُهِمَ اسْتِحْقَاقُ الْبِنْتَيْنِ الثُّلُثَيْنِ مِنْ جَعْلِ الثُّلُثِ لِلْوَاحِدَةِ مَعَ الذَّكَرِ
﴿وَإِنْ كَانَتْ﴾ الْمَوْلُودَةُ ﴿وَاحِدَةً﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ فَكَانَ تَامَّةٌ ﴿فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ﴾
أَيِ الْمَيِّتِ وَيُبْدَلُ مِنْهُمَا ﴿لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ﴾ ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى
وَنُكْتَةُ الْبَدَلِ إِفَادَةُ أَنَّهُمَا لَا يَشْتَرِكَانِ فِيهِ وَأُلْحِقَ بِالْوَلَدِ وَلَدُ الِابْنِ وَبِالْأَبِ الْجَدُّ ﴿فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ
وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ﴾ فَقَطْ أَوْ مَعَ زَوْجٍ ﴿فَلِأُمِّهِ﴾ بِضَمِّ الْهَمْزَةِ وَكَسْرِهَا فِرَارًا مِنَ الِانْتِقَالِ مِنْ ضَمَّةٍ
إِلَى كَسْرَةٍ لِثِقَلِهِ فِي الْمَوْضِعَيْنِ ﴿الثُّلُثُ﴾ أَيْ ثُلُثُ الْمَالِ أَوْ مَا يَبْقَى بَعْدَ الزَّوْجِ وَالْبَاقِي لِلْأَبِ
﴿فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ﴾ أَيِ اثْنَانِ فَصَاعِدًا ذُكُورًا أَوْ إِنَاثًا ﴿فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ﴾ وَالْبَاقِي لِلْأَبِ وَلَا شَيْءَ
لِلْإِخْوَةِ وَإِرْثُ مَنْ ذُكِرَ مَا ذُكِرَ ﴿مِنْ بَعْدِ﴾ تَنْفِيذِ ﴿وَصِيَّةٍ يُوصِي﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ
﴿بِهَا أَوْ﴾ قَضَاءِ ﴿دَيْنٍ﴾ عَلَيْهِ وَتَقْدِيمُ الْوَصِيَّةِ عَلَى الدَّيْنِ وَإِنْ كَانَتْ مُؤَخَّرَةً عَنْهُ فِي الْوَفَاءِ

لِلاِهْتِمَامِ بِهَا ﴿اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ﴾ مُبْتَدَأٌ خَبَرُهُ ﴿لَا تَدْرُونَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا﴾ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ فَظَانٌّ أَنَّ ابْنَهُ أَنْفَعُ لَهُ فَيُعْطِيهِ الْمِيرَاثَ فَيَكُونُ الْأَبُ أَنْفَعَ وَبِالْعَكْسِ وَإِنَّمَا الْعَالِمُ بِذٰلِكَ هُوَ اللّٰهُ
فَفَرَضَ لَكُمُ الْمِيرَاثَ ﴿فَرِيضَةً مِنَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا﴾ بِخَلْقِهِ ﴿حَكِيمًا ﴿١١﴾﴾ فِيمَا دَبَّرَهُ
لَهُمْ أَيْ لَمْ يَزَلْ مُتَّصِفًا بِذٰلِكَ

TÜRKÇE ANLAMI

Cahiliye devri insanlarının kadın ve çocuklara miras vermemesine karşılık şu ayet inmiştir:

7- Ölmüş **ana baba ve yakınların bıraktıklarından, erkek** evlat ve akrabal**ara hisse** pay **vardır. Ana baba ve yakınların bıraktıklarından kadınlara da o** mal **ister az olsun ister çok** Allah tarafından **farz** kılınmış **olan,** onlara teslim edilmesine hükmedilmiş **bir hisse vardır.**

8- Mirasın **dağıtımında** varis olmayan yakınlık sahibi **akrabalar, yetimler ve fakirler hazır bulunduğu zaman, onlara da** dağıtmadan önce **ondan** bir şey **verin ve** varisler küçük ise "Bu mallar küçüklerindir siz bunlara sahip olamazsınız" şeklinde özür belirterek **onlara iyi** güzel **söz söyleyin** Ey veliler!. Bu ayetin nesh edildiği söylenmiştir. Nesh edilmediği de söylenmiştir. Fakat insanlar bunun terkinde gevşeklik göstermişlerdir. Bu durumda onlara da bir şeyler vermek menduptur. İbni Abbas'tan vacip olduğu rivayet edilmiştir.

9- **Şayet arkalarında** ölümlerinden sonra **güçsüz bir nesil** küçük çocuklar **bırakacak** bırakmaya yaklaşmış **olsalardı, onlar hakkında** perişan olmalarından **endişe edecek olanlar,** yetimler üzerine de korkup **titresinler.** Yetimlerin işlerinde **Allah'tan korksunlar** ve arkalarından kendi nesillerine yapılmasından hoşlandıkları şeyi onlara yapsınlar **ve de** ölene, malının üçte birinden az kısmını infak edip geri kalanını varislerine bırakmasını ve onları muhtaç bir halde terk etmemesini emrederek **doğru söz söylesinler.**

10- **Yetimlerin mallarını zulmen** haksız yere **yiyenler, karınlarına ancak ateş tıkınır** doldurur**lar.** Çünkü yedikleri ateşe dönecektir. **Çok yakında onlar çılgın aleve** içinde yanacakları şiddetli bir ateşe **gireceklerdir.**[1]

11- **Allah çocuklarınız** hakkın**da, size** şu zikredileni **tavsiye** emr**eder.** Onlardan **erkeğe iki kadının hissesi** payı **kadar vardır.** Bir erkekle iki kız bulunduğunda, erkeğe malın yarısı kızlara da diğer yarısı vardır. Eğer erkekle birlikte bir kız varsa, kıza üçte biri, erkeğe üçte ikisi vardır. Ve eğer erkek tekse,

---

[1] يَصْلَوْنَ kelimesi hem malum hem de meçhul olarak okunur. Girecekler anlamındadır.

malın tamamını alır. **Eğer** çocuklar **ikinin üstünde kadın iseler,** ölünün **bıraktığının üçte ikisi onlarındır.** İki kişi olsalar da böyledir. Zira ***"Bıraktığından üçte ikisi o ikisinindir"*** ayetiyle (ölenin bıraktığı malın) üçte ikisi iki kız kardeşinindir. İki kızı ise buna daha layıktır. Ve de kız erkekle beraber olduğunda üçte bir alır. Kız kızla beraber (üçte bir almaya) daha da layıktır. (Böylece iki kız kardeş toplamda üçte iki almış olurlar).[1] **Şayet** kız **bir ise**[2] **yarısı onundur.** Ölünün **ana babasından her birine,**[3] **ölenin** erkek veya kız **çocuğu varsa altıda biri, çocuğu yok ve** eşiyle birlikte veya sadece **anası babası ona varis olursa, annesine**[4] malın veya eşi hakkını aldıktan sonra kalanın **üçte biri vardır.** Geri kalan da babanındır. **Eğer onun** iki ve daha fazla kız ve erkek **kardeşleri varsa, altıda biri annesinindir.** Geri kalanı ise babanındır. Kardeşlere hiçbir şey yoktur. Zikredilen kişilerin bu belirtilen miktarlara varis olmaları (ölünün) **yapacağı**[5] **vasiyet**in yerine getirilmesin**den veya** üzerine olan **borc**un ödenmesin**den sonradır.** Her ne kadar ödeme konusunda sonra gelse de vasiyetin borca takdim edilmesi, ona önem gösterildiği içindir. **Babalarınız ve oğullarınız,**[6] **bilemezsiniz ki,**[7] **onların hangisi size** dünya ve ahirette **fayda yönünden daha yakındır.** Oğlunun daha faydalı olduğunu zannedip mirası ona verenler vardır. Oysaki babası daha faydalı olur. Durum tersine de olabilir. Bunu bilen sadece Allah'tır. **Allah tarafından bir farz olarak** miras size emredilmiştir. **Doğrusu Allah daima** yarattığını **bilendir,** onlar için aldığı tedbirlerde **hikmet sahibidir.** Yani her zaman bu sıfata sahiptir.

KELİME ANLAMI

7- وَنَزَلَ رَدًّا Ret olarak inmiştir (Neye ret olarak?) لِمَا كَانَ عَلَيْهِ الْجَاهِلِيَّةُ Cahiliyyenin üzerine olduğu hale (Neye ilişkin?) مِنْ عَدَمِ تَوْرِيثِ النِّسَاءِ وَالصِّغَارِ Kadınlara ve çocuklara miras

---

1 فَوْقَ kelimesi zait olduğu söylenmiştir. Şöyle de denilmiştir. "Kız erkekle beraber olduğunda ona üçte bir verilmesinden iki kız kardeşin üçte ikiyi hakkettikleri anlaşılınca 'Sayı arttıkça hisseder artar' diye bir anlayışı defetmek için getirilmiştir."

2 Bir kıraatte وَاحِدَةٌ kelimesi ref ile okunur. Bu durumda كَانَ tam fiildir.

3 لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا ifadesi لِأَبَوَيْهِ kelimesinden bedeldir. Bedelin faydası, her ikisinin altıda birde ortak olmadığını (aksine her birinin tek tek altıda bir alacağını) ifade etmesidir. (Miras konusunda kişinin) oğlunun çocuğu çocuğuna, dedesi de babasına katılmıştır.

4 فَلِأُمِّهِ kelimesinin hemzesi her iki yerde hem zammeli hem de kesreli okunur. Kesreli okunması, zammeden sonra tekrar kesreye dönme zorluğundan kaçmak içindir.

5 يُوصِي fiili malum ve meçhul olarak okunur.

6 آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ kelimeleri mübtedadır.

7 لَا تَدْرُونَ Haberdir.

bırakmamasına ilişkin (Şu ayetler inmiştir.) لِلرِّجَالِ الْأَوْلَادِ وَالْأَقْرَبَاءِ Evlatlardan ve akrabadan **erkekler için vardır** (Ne?) حَظٌّ نَصِيبٌ **Bir nasip,** pay (Neden?) مِمَّا تَرَكَ **Bıraktığından** (Kimin?) اَلْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ اَلْمُتَوَفُّونَ Ölmüş **anne-baba ve en yakınların** وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ **Kadınlar için de bir pay vardır** (Neden?) مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ **Anne-babanın ve en yakınların bıraktığından** (Ondan bedel?) مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَيِ الْمَالِ **Ondan,** Yani, maldan **az olandan** أَوْ كَثُرَ **Veya çok olandan** جَعَلَهُ اللّٰهُ نَصِيبًا **Ki** Allah onu bir **hisse kılmıştır** (Öyle hisse ki,) مَفْرُوضًا **Farz kılınmış** مَقْطُوعًا بِتَسْلِيمِهِ إِلَيْهِمْ Malın onlara teslimi karara bağlanmış.

8- وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ **Bölüşüme hazır bulunursa** (Neyin bölüşümü?) لِلْمِيرَاثِ Mirasın (Kim?) أُولُوا الْقُرْبٰى ذَوُو الْقَرَابَةِ **Yakınlar**, karabet sahipleri (Öyle karabet sahipleri ki,) مِمَّنْ لَا يَرِثُ Varis olamayandan (Daha kim hazır bulunursa?) وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينُ **Yetimler ve miskinler** فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ شَيْئًا **Bu durumda onları maldan** bir şeyle **rızıklandırın** (Ne zaman?) قَبْلَ الْقِسْمَةِ Bölüşmeden önce وَقُولُوا أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ لَهُمْ **Ve** Ey veliler **onlara deyin** إِذَا كَانَ الْوَرَثَةُ صِغَارًا Eğer varisler ufaksa (Ne deyin?) قَوْلًا مَعْرُوفًا جَمِيلًا **İyi,** güzel **söz** (Nasıl?) بِأَنْ تَعْتَذِرُوا إِلَيْهِمْ Onlara mazeret göstererek أَنَّكُمْ لَا تَمْلِكُونَهُ Ki siz bu mallara sahip olamazsınız وَأَنَّهُ لِلصِّغَارِ Zira o ufaklar içindir وَهٰذَا Bu ayet قِيلَ إِنَّهُ مَنْسُوخٌ Dendi ki bu hüküm nesh edilmiştir وَقِيلَ لَا Yine dendi ki: Hayır (nesh edilmemiştir) وَلٰكِنْ تَهَاوَنَ النَّاسُ Fakat insanlar gevşek davranmışlardır (Hangi konuda?) فِي تَرْكِهِ Onun terkinde وَعَلَيْهِ Bu görüşe göre فَهُوَ نَدْبٌ O menduptur وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَاجِبٌ İbni Abbas'tan vacip olduğu gelmiştir.

9- وَلْيَخْشَ **Sakınsın** أَيْ لِيَخَفْ عَلَى الْيَتَامٰى Yani, yetimler üzerine korksun (Kim?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki,** لَوْ تَرَكُوا **Sayet bıraksalardı** أَيْ قَارَبُوا أَنْ يَتْرُكُوا Yani, bırakmaya yaklaşmış olsalardı (Nerede?) مِنْ خَلْفِهِمْ **Arkalarında** أَيْ بَعْدَ مَوْتِهِمْ Yani, ölümlerinden sonra (Ne bırakmaya yaklaşmış olsalardı?) ذُرِّيَّةً ضِعَافًا **Zayıf bir zürriyet** أَوْلَادًا صِغَارًا Küçük çocuklar خَافُوا عَلَيْهِمْ (Bu taktir de) **onlar üzerine korkacaklardı** (Hangi konuda?) اَلضَّيَاعَ Zayi edilmeleri konusunda فَلْيَتَّقُوا اللّٰهَ **Öyleyse Allah'tan sakınsınlar** (Ne konuda?) فِي أَمْرِ الْيَتَامٰى Yetimlerin durumu konusunda da وَلْيَأْتُوا إِلَيْهِمْ Ve onlara versinler

(Neyi?) مَا يُحِبُّونَ أَنْ يُفْعَلَ Yapılmasından hoşlandıkları şeyi (Kime?) بِذُرِّيَّتِهِمْ Zürriyetlerine (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِهِمْ Kendilerinden sonra وَلْيَقُولُوا لِلْمَيِّتِ **Ve** ölüye **desinler** (Ne?) قَوْلًا سَدِيدًا صَوَابًا **Münasip,** doğru **söz** (Nasıl?) بِأَنْ يَأْمُرُوهُ Ona öngörerek (Neyi?) أَنْ يَتَصَدَّقَ بِدُونِ ثُلُثِهِ Malının üçte biri dışındakini tasadduk etmesini وَيَدَعَ الْبَاقِيَ Ve kalanını bırakmasını (Kime?) لِوَرَثَتِهِ Varislerine وَلَا يَتْرُكَهُمْ عَالَةً Ve onları muhtaç bırakmamasını.

10- إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ **Kuşkusuz yiyen kimseler** (Neyi?) أَمْوَالَ الْيَتَامٰى **Yetimlerin mallarını** (Nasıl?) ظُلْمًا بِغَيْرِ حَقٍّ **Zulmederek,** haksız yere إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ **Ancak karınlarında yerler** أَيْ مِلْأَهَا Yani, karın dolusu (Neyi?) نَارًا **Ateşi** لِأَنَّهُ يَؤُولُ إِلَيْهَا Zira o yedikleri ateşe dönecektir وَسَيَصْلَوْنَ **Ve yakında gireceklerdir** (Ne olduğu halde bu fiil?) بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ Malum ve meçhul olduğu halde يَدْخُلُونَ Dahil olacaklardır (Nereye?) سَعِيرًا نَارًا شَدِيدَةً **Alevlenmiş ateşe,** şiddetli ateşe يَحْتَرِقُونَ فِيهَا Ki orada yanacaklardır.

11- يُوصِيكُمُ يَأْمُرُكُمُ اللّٰهُ **Allah size vasiyet ediyor,** emrediyor (Ne konuda?) فِي شَأْنِ أَوْلَادِكُمْ **Çocuklarınızın** durumu hakkın**da** (Neyle?) بِمَا يُذْكَرُ Şu zikredilenle: لِلذَّكَرِ مِنْهُمْ Onlardan **erkek olana** مِثْلُ حَظِّ نَصِيبِ الْأُنْثَيَيْنِ **İki kadının hissesi,** payı **kadarı vardır** إِذَا اجْتَمَعَتَا مَعَهُ O iki kadın bir erkekle beraber (varis) olduğunda فَلَهُ نِصْفُ الْمَالِ Erkek için malın yarısı vardır وَلَهُمَا النِّصْفُ Onlar için de yarısı فَإِنْ كَانَ مَعَهُ وَاحِدَةٌ Eğer onunla birlikte tek bir kadın varsa فَلَهَا الثُّلُثُ O kadına üçte bir vardır وَلَهُ الثُّلُثَانِ Erkeğe de üçte iki vardır وَإِنِ انْفَرَدَ حَازَ الْمَالَ Şayet tek kalırsa (tüm) mala sahip olur فَإِنْ كُنَّ أَيِ الْأَوْلَادُ **Eğer onlar,** yani, çocuklar **ise** (Ne ise?) نِسَاءً فَقَطْ Sadece **kadınlar** (Ne kadar?) فَوْقَ اثْنَتَيْنِ **İkiden fazla** فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ **Bu taktirde onlar için terk ettiğinin üçte ikisi vardır** (Kimin terk ettiğinin?) الْمَيِّتُ Ölünün وَكَذَا الْاِثْنَتَانِ Kadın iki tane olursa da durum aynıdır. (Neden?) لِأَنَّهُ لِلْأُخْتَيْنِ Zira o üçte ikilik pay, iki kız kardeş içindir (Bu hüküm niçin böyledir?) بِقَوْلِهِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ 'O iki kız kardeş için (ölünün) bıraktığının üçte ikisi vardır' ayeti sebebiyle فَهُمَا أَوْلَى Bu durumda iki kız (üçte ikiyi almaya kız kardeşlerden) daha layıktır (Bu hüküm daha niçin böyledir?) وَلِأَنَّ الْبِنْتَ تَسْتَحِقُّ الثُّلُثَ Ve zira kız üçte biri hak eder (Kimle birlikte?) مَعَ الذَّكَرِ Erkekle birlikte فَمَعَ الْأُنْثَى أَوْلَى Kadınla birlikte iken ise hayli hayli hak eder وَفَوْقَ Ayetteki

'fevk' kelimesi (hakkında) قِيلَ صِلَةٌ Dendi ki: Zaittir وَقِيلَ لِدَفْعِ تَوَهُّمِ زِيَادَةِ النَّصِيبِ Yine dendi ki: Hissenin fazlalaşacağı zannını ortadan kaldırmak içindir (Neyle fazlalaşacağı?) بِزِيَادَةِ الْعَدَدِ Sayının artmasıyla (Niçin?) لِمَا فُهِمَ Anlaşıldığı için (Ne?) اِسْتِحْقَاقُ الْبِنْتَيْنِ الثُّلُثَيْنِ İki kızın üçte ikilik payı hak etmesi (Neden anlaşılacağı?) مِنْ جَعْلِ الثُّلُثِ لِلْوَاحِدَةِ Bir kıza üçte bir pay kılmaktan (Kimle beraber?) مَعَ الذَّكَرِ Erkekle beraber وَإِنْ كَانَتِ الْمَوْلُودَةُ **Şayet kız** çocuğu **ise** (Ne ise?) وَاحِدَةً **Tek** وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ Bir kıraatta (vahide kelimesi) merfûdur فَكَانَ تَامَّةٌ Bu taktirde 'Kâne' tam fiildir فَلَهَا النِّصْفُ **Ona (malın) yarısı vardır** وَلِأَبَوَيْهِ أَيِ الْمَيِّتِ **Onun** yani, ölünün **ana-babası için vardır** وَيُبْدَلُ مِنْهُمَا Ana-babasından bedel kılınır لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا **İkisinden her biri için vardır** (Ne vardır?) اَلسُّدُسُ **Altıda bir** (Neden?) مِمَّا تَرَكَ **Geriye bıraktığından** (Hangi durumda?) إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ **Eğer onun bir çocuğu varsa** ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى Erkek veya kız وَنُكْتَةُ الْبَدَلِ Bedelin nüktesi (Nedir?) إِفَادَةُ أَنَّهُمَا لَا يَشْتَرِكَانِ فِيهِ Ana-babanın altıda birde ortak olmadığını ifade etmektir وَأُلْحِقَ بِالْوَلَدِ Çocuğa katılmıştır (Kim?) وَلَدُ الْاِبْنِ Oğlunun çocuğu وَبِالْأَبِ الْجَدُّ Babaya da dede (katılmıştır) فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ **Şayet onun için yoksa** (Ne?) وَلَدٌ **Bir çocuk** وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَقَطْ **Ve ona** yalnız **ana-babası varis olduysa** أَوْ مَعَ زَوْجٍ Ya da eşiyle beraber (ana-babası varis olduysa) فَلِأُمِّهِ **Annesi için vardır** (Bu kelime ne olduğu halde?) بِضَمِّ الْهَمْزَةِ وَكَسْرِهَا Hemzenin zammesi ve kesresiyle (Niçin kesre ile okunur?) فِرَارًا مِنَ الْاِنْتِقَالِ مِنْ ضَمَّةٍ Zammeden intikal etmekten kaçmak için (Neye intikali?) إِلَى كَسْرَةٍ Kesreye (Hangi düşünceyle?) لِثِقَلِهِ Ağır kaçacağı düşüncesiyle (Nerede böyle okunmuştur?) فِي الْمَوْضِعَيْنِ Her iki yerde de (Bu durumda anası için ne vardır?) اَلثُّلُثُ **Üçte bir** أَيْ ثُلُثُ الْمَالِ Yani, malın üçte biri أَوْ مَا يَبْقَى بَعْدَ الزَّوْجِ Veya eşten sonra kalanın (üçte biri vardır) وَالْبَاقِي لِلْأَبِ Kalan babanındır فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ **Eğer onun kardeşleri varsa** أَيِ اثْنَانِ فَصَاعِدًا Yani, iki veya daha çok ذُكُورًا أَوْ إِنَاثًا Erkek ya da kadınlar olsun فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ **Bu durumda annesi için altıda bir vardır** وَالْبَاقِي لِلْأَبِ Kalan babanındır. وَلَا شَيْءَ لِلْإِخْوَةِ Kardeşlere bir şey yoktur وَإِرْثُ مَنْ ذُكِرَ مَا ذُكِرَ Anlatılan kişilerin anlatılan miktara varis olması (Ne vakittir?) مِنْ بَعْدِ تَنْفِيذِ وَصِيَّةٍ **Vasiyeti** gerçekleştirdik**ten sonradır** يُوصِي بِهَا **Ki o vasiyeti ediyor** (Bu fiil ne olduğu halde?) بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ Hem malûm, hem meçhul olduğu halde

(Daha neden sonra?) أَوْ قَضَاءِ دَيْنٍ عَلَيْهِ Veya ölünün üzerindeki **borç** ödendik**ten sonra** وَتَقْدِيمُ الْوَصِيَّةِ عَلَى الدَّيْنِ Vasiyetin borçtan öne alınması وَإِنْ كَانَتْ مُؤَخَّرَةً عَنْهُ Her ne kadar borçtan sonra olsa da (Nerede?) فِي الْوَفَاءِ Yerine getirilmesinde (Niçindir?) لِلْاِهْتِمَامِ بِهَا Ona önem gösterildiği içindir اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ **Babalarınız ve çocuklarınız** (Bu nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır خَبَرُهُ Haberi ise şudur; لَا تَدْرُونَ **Bilemezsiniz ki, اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ Hangisi size daha yakındır** (Hangi bakımdan?) نَفْعًا **Menfaat bakımından** (Nerede?) فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ Dünya ve ahirette فَظَانٌّ İnsan zanneder ki, أَنَّ ابْنَهُ أَنْفَعُ لَهُ Çocuğu ona faydalıdır فَيُعْطِيهِ الْمِيرَاثَ Böylece mirası ona verir فَيَكُونُ الْأَبُ أَنْفَعَ Halbuki baba daha faydalı olur وَبِالْعَكْسِ Ya da tam tersi وَإِنَّمَا الْعَالِمُ بِذٰلِكَ هُوَ اللّٰهُ Bunu bilen ancak Allah'tır. فَفَرَضَ لَكُمُ الْمِيرَاثَ Bu nedenle size mirası taktir etti (Tüm bunlar ne olduğu halde?) فَرِيضَةً مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan bir buyruk olduğu halde** اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** (Nedir?) كَانَ عَلِيمًا بِخَلْقِهِ Yaratıklarını **daima bilendir** حَكِيمًا فِيمَا دَبَّرَهُ لَهُمْ **Ve** onlar için hazırladığı her şeyde **hikmet sahibidir** أَيْ لَمْ يَزَلْ مُتَّصِفًا بِذٰلِكَ Yani, daima bu vasfa sahiptir.

﴿وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ اَزْوَاجُكُمْ اِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ﴾ مِنْكُمْ أَوْ مِنْ غَيْرِكُمْ ﴿فَاِنْ كَانَ لَهُنَّ
وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَآ اَوْ دَيْنٍ﴾ وَأُلْحِقَ بِالْوَلَدِ فِي ذٰلِكَ وَلَدُ الْاِبْنِ
بِالْاِجْمَاعِ ﴿وَلَهُنَّ﴾ أَيِ الزَّوْجَاتِ تَعَدَّدْنَ أَوْ لَا ﴿الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ اِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَاِنْ
كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ﴾ مِنْهُنَّ أَوْ مِنْ غَيْرِهِنَّ ﴿فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَآ اَوْ دَيْنٍ﴾
وَوَلَدُ الْاِبْنِ فِي ذٰلِكَ كَالْوَلَدِ إِجْمَاعًا ﴿وَاِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ﴾ صِفَةٌ وَالْخَبَرُ ﴿كَلَالَةً﴾ أَيْ لَا وَالِدَ
لَهُ وَلَا وَلَدَ ﴿اَوِ امْرَاَةٌ﴾ تُورَثُ كَلَالَةً ﴿وَلَهُ﴾ أَيْ لِلْمَوْرُوثِ كَلَالَةً ﴿اَخٌ اَوْ اُخْتٌ﴾ أَيْ مِنْ أُمٍّ
وَقَرَأَ بِهِ ابْنُ مَسْعُودٍ وَغَيْرُهُ ﴿فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ﴾ مِمَّا تَرَكَ ﴿فَاِنْ كَانُوٓا﴾ أَيِ الْإِخْوَةُ
وَالْأَخَوَاتُ مِنَ الْأُمِّ ﴿اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ﴾ أَيْ مِنْ وَاحِدٍ ﴿فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ﴾ يَسْتَوِي فِيهِ
ذَكَرُهُمْ وَأُنْثَاهُمْ ﴿مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصٰى بِهَآ اَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَآرٍّ﴾ حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ يُوصَى أَيْ
غَيْرَ مُدْخِلِ الضَّرَرِ عَلَى الْوَرَثَةِ بِأَنْ يُوصِيَ بِأَكْثَرَ مِنَ الثُّلُثِ ﴿وَصِيَّةً﴾ مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ لِيُوصِيكُمْ
﴿مِنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ﴾ بِمَا دَبَّرَهُ لِخَلْقِهِ مِنَ الْفَرَائِضِ ﴿حَلِيمٌ (١٢)﴾ بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ عَمَّنْ خَالَفَهُ،
وَخَصَّتِ السُّنَّةُ تَوْرِيثَ مَنْ ذُكِرَ بِمَنْ لَيْسَ فِيهِ مَانِعٌ مِنْ قَتْلٍ أَوِ اخْتِلَافِ دِينٍ أَوْ رِقٍّ ﴿تِلْكَ﴾
الْأَحْكَامُ الْمَذْكُورَةُ مِنْ أَمْرِ الْيَتَامَى وَمَا بَعْدَهُ ﴿حُدُودُ اللّٰهِ﴾ شَرَائِعُهُ الَّتِي حَدَّهَا لِعِبَادِهِ لِيَعْمَلُوا
بِهَا وَلَا يَتَعَدَّوْهَا ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ﴾ فِيمَا حَكَمَ بِهِ ﴿يُدْخِلْهُ﴾ بِالْيَاءِ وَالنُّونِ الْتِفَاتًا
﴿جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (١٣)﴾ ﴿وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ
وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ﴾ بِالْوَجْهَيْنِ ﴿نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ﴾ فِيهَا ﴿عَذَابٌ مُهِينٌ (١٤)﴾
ذُو إِهَانَةٍ رُوعِيَ فِي الضَّمَائِرِ فِي الْآيَتَيْنِ لَفْظُ مَنْ وَفِي خَالِدِينَ مَعْنَاهَا.

TÜRKÇE ANLAMI

12- **Eşlerinizin, eğer** sizden ve başkasından **çocukları yoksa, bıraktıklarının yarısı, eğer çocukları varsa bıraktıklarının dörtte biri, yapacakları vasiyetten ve borçtan sonra sizindir.** Kadının oğlunun çocuğu da icma ile çocuklarına katılır. Onlardan veya başkalarından **çocuğunuz yoksa, sizin de bıraktığınızın dörtte biri, çocuğunuz varsa, bıraktığınızın sekizde biri, yapacağınız vasiyetten ve borçtan sonra** bir veya fazla olsun **onların** hanımlarınız**ındır.** Erkeğin oğlunun çocuğu da bu konuda icma ile kendi çocuğu gibidir. **Eğer, kelâle** ana babasız ve çocuksuz **olarak varis olunan bir erkek veya** kelâle olarak varis olunan **bir kadın ise ve de onun** kelâle olarak varis olunanın **bir erkek yahut** ana bir[1] **kız kardeşi**

---

[1] مِنْ أُمٍّ kaydıyla İbni Mesud ve başkaları okumuştur.

bulunursa, her birine bıraktığından **altıda bir vardır. Eğer** erkek kardeşler ve ana bir kız kardeşler **bundan** birden **fazla iseler onlar üçte birde ortaktırlar.** Orada erkeği ve kadını eşit olur. **(Bu paylaştırma) yapılacak vasiyet ve borçtan sonra, zarar vermeden**[1] malın üçte birinden fazlasını vasiyet edip varisleri zarara sokmadan **(yapılacaktır). Allah'tan vasiyettir.**[2] **Allah** yarattıkları için aldığı miras tedbirini **bilendir,** kendisine muhalefet edenin cezasını geciktirmekle de **halîmdir.** Sünnet, zikredilen kişilerin varis olmasını, (miras bırakanı) öldürme, başka dinden veya köle olmak gibi bir engeli bulunmayanlarla sınırlamıştır.

13- **Bunlar** yani, yetimlerin durumu ile ilgili ve ondan sonra zikredilen hükümler **Allah'ın** kulları bilsin ve onu aşmasın diye belirlediği kanunları, **sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamberine** hüküm verdiği şeyde **itaat ederse Allah onu, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyar.**[3] **İşte bu büyük kurtuluştur.**

14- **Kim de Allah'a ve Peygamberine karşı isyan eder ve sınırlarını aşarsa Allah onu, temelli kalacağı bir ateşe sokar**[4] **ve onun için** orada **alçaltıcı** küçük düşürücü **bir azap vardır.**[5]

KELİME ANLAMI

12- وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ **Sizin için terk ettiğinin yarısı vardır** (Kimin terk ettiğinin?) أَزْوَاجُكُمْ **Eşlerinizin** (Hangi durumda?) إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ **Eğer onlar için çocuk yoksa** (Kimden?) مِنْكُمْ Sizden أَوْ مِنْ غَيْرِكُمْ Ya da sizin dışınızdakinden فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ **Eğer onların çocuğu varsa** فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ **Bu durumda size onların terk ettiğinden dörtte bir vardır.** (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ **Vasiyetten sonra** يُوصِينَ بِهَا **Ki onlar o vasiyeti yaparlar** أَوْ دَيْنٍ **Veya borçtan sonra** وَأُلْحِقَ بِالْوَلَدِ فِي ذٰلِكَ Bu konuda çocuğa katılmıştır (Kim?) وَلَدُ الْاِبْنِ Oğlunun çocuğu (Neyle?) بِالْاِجْمَاعِ İcma ile وَلَهُنَّ أَيِ الزَّوْجَاتِ **Onlar,** yani, hanımlar **için vardır** تَعَدَّدْنَ أَوْ لَا İster çok sayıda olsun, ister olmasın (Ne vardır?) اَلرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ **Bıraktıklarınızdan dörtte bir**

---

[1] غَيْرَ مُضَارٍّ kelimesi يُوصِى fiilinin zamirinden haldir.
[2] وَصِيَّةً kelimesi يُوصِيكُمْ filini tekit eden bir mastardır.
[3] يُدْخِلْهُ fiili ya ile okunur. (Gaipten mütekellime) iltifat olarak da nun ile okunur.
[4] يُدْخِلْهُ fiili (bir önceki gibi) iki türlü okunur.
[5] Her iki ayette geçen zamirlerde مَنْ kelimesinin lafzına, خَالِدِينَ kelimesinde de مَنْ kelimesinin manasına riayet edilmiştir.

فَاِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ **Şayet sizin çocuğunuz yoksa** اِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ (Hangi durumda?) **Eğer çocuğunuz varsa** (Kimden?) مِنْهُنَّ أَوْ مِنْ غَيْرِهِنَّ Onlardan veya onların dışındakinden فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ **Bu durumda onlar için bıraktığınızın sekizde biri vardır** (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ **Vasiyetten sonra** تُوصُونَ بِهَا **Ki siz o vasiyeti yaparsınız** اَوْ دَيْنٍ **Ya da borçtan sonra** وَوَلَدُ الْاِبْنِ فِي ذٰلِكَ Bu konuda oğlun çocuğu (Nedir?) كَالْوَلَدِ Evlat gibidir (Nasıl?) اِجْمَاعًا İcma ile وَاِنْ كَانَ رَجُلٌ **Şayet adam olursa** (Öyle adam ki,) يُورَثُ Kendisine varis olunuyor (Nedir bu ifade?) صِفَةٌ Sıfattır وَالْخَبَرُ Haber ise şudur; (Ne olursa?) كَلَالَةً **Kelale** أَيْ لَا وَالِدَ لَهُ وَلَا وَلَدَ Yani, ne babası ne de çocuğu yok اَوِ امْرَأَةٌ **Veya kadın olursa** (Öyle kadın ki,) تُورَثُ كَلَالَةً Kelale olarak kendisine varis olunuyor وَلَهُ أَيْ لِلْمَوْرُوثِ كَلَالَةً **Onun,** Yani, kelale olarak varis olunan kişi **için vardır** (Ne?) اَخٌ اَوْ اُخْتٌ **Erkek ya da kız kardeş** (Kimden?) أَيْ مِنْ أُمٍّ Yani, anneden وَقَرَأَ Okudu (Ne ile?) بِهِ Bu 'min ümmin' sözüyle (Kim?) اِبْنُ مَسْعُودٍ İbni Mesud (Daha?) وَغَيْرُهُ Ve de başkaları فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا **O ikisinden her biri için vardır** (Ne?) اَلسُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ Ölünün bıraktığının **altıda biri** فَاِنْ كَانُوا أَيِ الْإِخْوَةُ وَالْأَخَوَاتُ مِنَ الْأُمِّ **Eğer onlar** yani, ana bir erkek ya da kız kardeşler **olursa** (Ne olursa?) اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ أَيْ مِنْ وَاحِدٍ **Bundan** yani, birden **fazla** فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ **Bu durumda onlar üçte birde ortaktır** يَسْتَوِي فِيهِ Onda eşit olur (Kim?) ذَكَرُهُمْ وَأُنْثَاهُمْ Onların erkek ve kız olanları (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ **Vasiyetten sonra** يُوصٰى بِهَا **Ki o vasiyet ediliyor** اَوْ دَيْنٍ **Veya borçtan sonra** (Ne olduğu halde vasiyet olunuyor?) غَيْرَ مُضَارٍّ **Zarar vermeyici olduğu halde** (Bu terkip nedir?) حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ يُوصٰى 'Yusa'daki zamirden haldir أَيْ غَيْرَ مُدْخِلِ الضَّرَرِ Yani, zarar getirmediği halde (Kim üzerine?) عَلَى الْوَرَثَةِ Varisler üzerine (Nasıl?) بِأَنْ يُوصِيَ بِأَكْثَرَ مِنَ الثُّلُثِ Üçte birden fazla vasiyet etmesi şeklinde وَصِيَّةً **Vasiyet olarak** (Bu ifade nedir?) مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ لِيُوصِيكُمْ 'Yüsiküm' fiilinin tekitleyici masdarıdır. (Kimden vasiyet olarak?) مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan** وَاللّٰهُ عَلِيمٌ **Allah ziyade bilicidir** (Neyi?) بِمَا دَبَّرَهُ لِخَلْقِهِ Mahlûkâtı için hazırladığı şeyi (Nelerden?) مِنَ الْفَرَائِضِ Farzlardan (Daha nedir?) حَلِيمٌ **Halimdir** (Neyle?) بِتَأْخِيرِ الْعُقُوبَةِ عَمَّنْ خَالَفَهُ Kendisine muhalefet edenin cezasını ertelemekle وَخَصَّتِ السُّنَّةُ Sünnet sınırlandırmıştır (Neyi) تَوْرِيثَ مَنْ ذُكِرَ Anlatılan kimselerin varis edilmesini

(Neyle sınırlandırmıştır?) بِمَنْ لَيْسَ فِيهِ Kendisinde olmayan şahısla (Ne olmayan?) مَانِعٌ Bir engel (O engel de nedir?) مِنْ قَتْلٍ Öldürme (Daha?) أَوِ اخْتِلَافِ دِينٍ Farklı dinden olma (Daha?) أَوْ رِقٍّ Ya da köleliktir.

13- تِلْكَ الْأَحْكَامُ الْمَذْكُورَةُ **İşte bu** anlatılan hükümler (Nelerden?) مِنْ أَمْرِ الْيَتَامَى وَمَا بَعْدَهُ Yetimlerin durumu ve ondan sonra gelenler (Nedir?) حُدُودُ اللّٰهِ شَرَائِعُهُ **Allah'ın hudû-du**, kanunları**dır** الَّتِي حَدَّهَا Ki onları belirlemiştir (Kime?) لِعِبَادِهِ Kullarına (Niçin?) لِيَعْمَلُوا بِهَا Onlarla amel etsinler diye وَلَا يَتَعَدَّوْهَا Onları aşmasınlar diye وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ **Kim Allah ve Resûlüne itaat ederse** (Hangi konuda?) فِيمَا حَكَمَ بِهِ Onunla hükmettiği şey konusunda يُدْخِلْهُ **Onu koyar** (Bu fiil ne olduğu halde okundu?) بِالْيَاءِ وَالنُّونِ Ye ve de nun ile olduğu halde (Nasıl?) اِلْتِفَاتًا (Gaip sigadan mütekellim sigasına) iltifat edilerek (Nereye koyar?) جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا **Altlarından akan cennetlere** (Ne akan?) الْأَنْهَارُ **Nehirler** خَالِدِينَ فِيهَا **Orada ebedi kalıcı oldukları halde** وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ **İşte bu büyük bir kurtuluştur.**

14- وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ **Kim de Allah ve Resûlüne asi olursa** وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ **Ve onun hudûdunu aşarsa** يُدْخِلْهُ **Onu sokar** (Bu fiil ne olduğu halde?) بِالْوَجْهَيْنِ Hem ye ile hem de nûn ile olduğu halde (Nereye sokar?) نَارًا **Ateşe** خَالِدًا فِيهَا **Orada ebedi kalıcı olduğu halde** وَلَهُ فِيهَا **Onun için** orada **vardır** (Ne?) عَذَابٌ مُهِينٌ ذُو إِهَانَةٍ **Alçaltıcı,** küçük düşüren **bir azap** رُوعِيَ فِي الضَّمَائِرِ فِي الْآيَتَيْنِ İki ayetteki zamirlerde gözetilmiştir (Ne?) لَفْظُ مَنْ 'Men' kelimesinin lafzı وَفِي خَالِدِينَ 'Halidine'de ise (Ne gözetilmiştir?) مَعْنَاهَا Men kelimesinin manası.

﴿وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ﴾ الزِّنَا ﴿مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ﴾ أَيْ مِنْ رِجَالِكُمُ الْمُسْلِمِينَ ﴿فَإِنْ شَهِدُوا﴾ عَلَيْهِنَّ بِهَا ﴿فَأَمْسِكُوهُنَّ﴾ اِحْبِسُوهُنَّ ﴿فِي الْبُيُوتِ﴾ وَامْنَعُوهُنَّ مِنْ مُخَالَطَةِ النَّاسِ ﴿حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ﴾ أَيْ مَلَائِكَتُهُ ﴿أَوْ﴾ إِلَى أَنْ ﴿يَجْعَلَ اللهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾﴾ طَرِيقًا إِلَى الْخُرُوجِ مِنْهَا، أُمِرُوا بِذٰلِكَ أَوَّلَ الْإِسْلَامِ ثُمَّ جُعِلَ لَهُنَّ سَبِيلًا بِجَلْدِ الْبِكْرِ مِائَةً وَتَغْرِيبِهَا عَامًا وَرَجْمِ الْمُحْصَنَةِ، وَفِي الْحَدِيثِ لَمَّا بَيَّنَ الْحَدَّ قَالَ: "خُذُوا عَنِّي خُذُوا عَنِّي قَدْ جَعَلَ اللهُ لَهُنَّ سَبِيلًا" رَوَاهُ مُسْلِمٌ ﴿وَالَّذَانِ﴾ بِتَخْفِيفِ النُّونِ وَتَشْدِيدِهَا ﴿يَأْتِيَانِهَا﴾ أَيِ الْفَاحِشَةَ الزِّنَا أَوِ اللِّوَاطَ ﴿مِنْكُمْ﴾ أَيِ الرِّجَالِ ﴿فَآذُوهُمَا﴾ بِالسَّبِّ وَالضَّرْبِ بِالنِّعَالِ ﴿فَإِنْ تَابَا﴾ مِنْهَا ﴿وَأَصْلَحَا﴾ الْعَمَلَ ﴿فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا﴾ وَلَا تُؤْذُوهُمَا ﴿إِنَّ اللهَ كَانَ تَوَّابًا﴾ عَلَى مَنْ تَابَ ﴿رَحِيمًا ﴿١٦﴾﴾ بِهِ، وَهٰذَا مَنْسُوخٌ بِالْحَدِّ إِنْ أُرِيدَ بِهَا الزِّنَا وَكَذَا إِنْ أُرِيدَ بِهَا اللِّوَاطَ عِنْدَ الشَّافِعِيِّ لٰكِنَّ الْمَفْعُولَ بِهِ لَا يُرْجَمُ عِنْدَهُ وَإِنْ كَانَ مُحْصَنًا بَلْ يُجْلَدُ وَيُغَرَّبُ وَإِرَادَةُ اللِّوَاطِ أَظْهَرُ بِدَلِيلِ تَثْنِيَةِ الضَّمِيرِ وَالْأَوَّلُ قَالَ أَرَادَ الزَّانِيَ وَالزَّانِيَةَ وَيَرُدُّهُ تَبْيِينُهُمَا بِمِنَ الْمُتَّصِلَةِ بِضَمِيرِ الرِّجَالِ وَاشْتِرَاكُهُمَا فِي الْأَذَى وَالتَّوْبَةِ وَالْإِعْرَاضِ وَهُوَ مَخْصُوصٌ بِالرِّجَالِ لِمَا تَقَدَّمَ فِي النِّسَاءِ مِنَ الْحَبْسِ ﴿إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللهِ﴾ أَيِ الَّتِي كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ قَبُولَهَا بِفَضْلِهِ ﴿لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ﴾ الْمَعْصِيَةَ ﴿بِجَهَالَةٍ﴾ حَالٌ أَيْ جَاهِلِينَ إِذْ عَصَوْا رَبَّهُمْ ﴿ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ﴾ زَمَنٍ ﴿قَرِيبٍ﴾ قَبْلَ أَنْ يُغَرْغِرُوا ﴿فَأُولٰئِكَ يَتُوبُ اللهُ عَلَيْهِمْ﴾ يَقْبَلُ تَوْبَتَهُمْ ﴿وَكَانَ اللهُ عَلِيمًا﴾ بِخَلْقِهِ ﴿حَكِيمًا ﴿١٧﴾﴾ فِي صُنْعِهِ بِهِمْ ﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ﴾ الذُّنُوبَ ﴿حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ﴾ وَأَخَذَ فِي النَّزْعِ ﴿قَالَ﴾ عِنْدَ مُشَاهَدَةِ مَا هُوَ فِيهِ ﴿إِنِّي تُبْتُ الْآنَ﴾ فَلَا يَنْفَعُهُ ذٰلِكَ وَلَا يُقْبَلُ مِنْهُ ﴿وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ﴾ إِذَا تَابُوا فِي الْآخِرَةِ عِنْدَ مُعَايَنَةِ الْعَذَابِ لَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ ﴿أُولٰئِكَ أَعْتَدْنَا﴾ أَعْدَدْنَا ﴿لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾﴾ مُؤْلِمًا ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ﴾ أَيْ ذَاتَهُنَّ ﴿كَرْهًا﴾ بِالْفَتْحِ وَالضَّمِّ لُغَتَانِ، أَيْ مُكْرِهِيهِنَّ عَلَى ذٰلِكَ كَانُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَرِثُونَ نِسَاءَ أَقْرِبَائِهِمْ فَإِنْ شَاءُوا تَزَوَّجُوهُنَّ بِلَا صِدَاقٍ أَوْ زَوَّجُوهَا وَأَخَذُوا صِدَاقَهَا أَوْ عَضَلُوهَا حَتَّى تَفْتَدِيَ بِمَا وَرِثَتْهُ أَوْ تَمُوتَ فَيَرِثُوهَا فَنُهُوا عَنْ ذٰلِكَ ﴿وَلَا﴾ أَنْ ﴿تَعْضُلُوهُنَّ﴾ أَيْ تَمْنَعُوا أَزْوَاجَكُمْ عَنْ نِكَاحِ غَيْرِكُمْ بِإِمْسَاكِهِنَّ وَلَا رَغْبَةَ لَكُمْ فِيهِنَّ ضِرَارًا ﴿لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ﴾ مِنَ الْمَهْرِ ﴿إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ﴾ بِفَتْحِ الْيَاءِ وَكَسْرِهَا [مُبَيِّنَةٍ]، أَيْ بُيِّنَتْ أَوْ هِيَ بَيِّنَةٌ، أَيْ زِنًا أَوْ نُشُوزٍ فَلَكُمْ أَنْ تُضَارُّوهُنَّ حَتَّى يَفْتَدِينَ مِنْكُمْ وَيَخْتَلِعْنَ ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ أَيْ بِالْإِجْمَالِ فِي الْقَوْلِ وَالنَّفَقَةِ وَالْمَبِيتِ ﴿فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ﴾ فَاصْبِرُوا ﴿فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾﴾ وَلَعَلَّهُ يَجْعَلُ فِيهِنَّ ذٰلِكَ بِأَنْ يَرْزُقَكُمْ مِنْهُنَّ وَلَدًا صَالِحًا

TÜRKÇE ANLAMI

15- **Kadınlarınızdan fuhuş** zina **yapanlara karşı sizden** Müslüman erkeklerinizden **dört şahit getirin. Eğer,** onlar aleyhine zina ile **şahitlik ederlerse, onları evlerde tutun,** hapsedin ve insanların arasına karışmaktan men edin. **Ta ki ölüm** melekleri **onları alıncaya veya Allah onlara bir yol** bundan çıkmaya bir çare **gösterinceye kadar.** İslam'ın başında bununla emrolundular. Sonra onlara, bekara yüz sopa vurulması ve bir yıl sürgün edilmesi, evli olanın da recm edilmesiyle bir yol gösterildi. Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste şöyle denilir: "Had beyan edilince Peygamberimiz: ***'Allah onlar için bir yol gösterdi, (gelin) benden alın, benden alın'*** demiştir."

16- **İçiniz**deki erkekler**den onu** yani, fuhuş; zina ve livata **yapan her iki tarafa** sövmek ve takunya ile dövmek suretiyle **eziyet edin. Eğer** ondan **tövbe eder ve** davranışlarını **düzeltirlerse artık onlardan yüz çevirin** ve onlara eziyet etmeyin**; çünkü Allah** tövbe edenin yaptığı **tövbeleri çok kabul eden** ve ona **çok merhamet edendir.** Bu ayet, eğer kendisiyle zina kastedildiyse, had ayetiyle nesh edilmiştir. İmam-ı Şafiî'ye göre livata kastedildiyse de durum böyledir. Fakat livata edilen kişi evli dahi olsa recm edilmez. Bilakis had vurulur ve sürgün edilir. Birinci görüş (sahibin)e göre (Allah), zina eden erkekle kadını kastetmiştir. Fakat erkekler zamiri olan كُمْ lafzına bitişen مِنْ harfi ceri ile o iki kişinin kim olduklarının açıklanması, eziyet, tövbe ve yüz çevirmede ortak olmaları ki bu erkeklere mahsustur; zira kadınlar hakkında hapis hükmü geçmişti, (tüm bunlar) birinci görüşü reddetmektedir.

17- **Allah'ın üzerine olan,** kendisine, fazlı keremiyle kabul edeceğini yazdığı **tövbe ancak,** rablerine asi olduklarında **bilmeyerek**[1] farkında olmadan **kötülük** masiyet **yapıp da** can boğaza gelmeden **yakın** zaman**da tövbe edenleredir. İşte Allah, onlara döner** tövbelerini kabul eder. **Allah** yarattığını **bilendir,** onlara yaptıklarında **hikmet sahibi olandır.**

18- **Yoksa kötülükleri** günahları **yapıp da onlardan birine ölüm gelip çatınca** ve ruhu çıkmaya başlayınca, içinde bulunduğu hali görerek **"Ben şimdi tövbe ettim" diyenler ile** ki, bu onlara fayda vermeyecek ve kabul edilmeyecektir **kafir olarak ölenler için tövbe yoktur.** Ahirette azabı görüp tövbe ettiklerinde, bu kabul edilmeyecektir. **Biz onlar için acı** can yakıcı **bir azap hazırladık.**[2]

---

[1] بِجَهَالَةٍ kelimesi haldir. جَاهِلِينَ anlamındadır.
[2] اَعْتَدْنَا fiilinin aslı اَعْدَدْنَا 'dır.

19- **Ey iman edenler! Kadınlara** yani, onların bizzat kendilerine **zorla** onları buna zorlayarak **varis olmanız size helal değildir.** Cahiliye devrinde kadınlara akrabaları varis olurdu. Eğer dilerseler onlarla mehirsiz evlenirler veya onları evlendirip mehrini alırlardı. Ya da kadın varis olduğunu fidye olarak verinceye veya ölünceye kadar onları sıkıştırırlardı. Böylece bundan men edildiler. **İspatlanmış**[1] veya apaçık **bir edepsizlik** zina veya itaatsizlik **yapmadıkça,** ki bu durumda fidye verip sizden ayrılıncaya kadar onları sıkıştırabilirsiniz **onlara verdiğiniz** mehr**in bir kısmını ele geçirmek için kadınları sıkıştırmanız,** onlara karşı isteğiniz olmadığı halde sırf zarar vermek için, onları tutarak başkalarıyla evlenmelerine mani olmanız **da (size helal değildir). Onlarla** söz, nafaka ve geceleme konusunda **iyi** güzel **geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız,** sabredin **belkide hoşlanmadığınız bir şeyi Allah çok hayırlı kılabilir.** Belkide Allah size, onlardan salih bir evlat vererek onlarda bir hayır kılabilir.

KELİME ANLAMI

15- وَالّٰتِي **O kadınlar ki,** يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ الزِّنَا **Fahişeyi;** zinayı **işliyorlar** (Kimlerden?) مِنْ نِسَائِكُمْ **Kadınlarınızdan** فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ **Onlara karşı şahit getirin** (Kimi?) أَرْبَعَةً مِنْكُمْ **Sizden dört kişiyi** أَيْ مِنْ رِجَالِكُمُ الْمُسْلِمِينَ Yani, Müslüman adamlarınızdan فَإِنْ شَهِدُوا عَلَيْهِنَّ بِهَا **Şayet** o fahişeyle **onların aleyhine tanıklık ederlerse** فَأَمْسِكُوهُنَّ إِحْبِسُوهُنَّ **Bu taktirde onları tutun,** hapsedin (Nerede?) فِي الْبُيُوتِ **Evlerde** وَامْنَعُوهُنَّ مِنْ مُخَالَطَةِ النَّاسِ Ve onları insanlarla kaynaşmaktan alıkoyun حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ **Ta ki onları alıp götürünceye kadar** (Ne?) الْمَوْتُ أَيْ مَلَائِكَتُهُ **Ölüm,** Yani, onun melekleri أَوْ إِلَى أَنْ يَجْعَلَ اللّٰهُ **Ya da Allah kılıncaya kadar** (Kim için?) لَهُنَّ **Onlar için** (Ne?) سَبِيلًا طَرِيقًا **Bir yol** çare (Neye?) إِلَى الْخُرُوجِ مِنْهَا Ondan çıkmaya أُمِرُوا بِذٰلِكَ أَوَّلَ الْإِسْلَامِ İslam'ın ilk döneminde bununla emrolundular ثُمَّ جَعَلَ لَهُنَّ سَبِيلًا Sonra onlar için çıkar yol bulundu (Neyle?) بِجَلْدِ الْبِكْرِ مِائَةً Bakireye yüz sopayla وَتَغْرِيبِهَا عَامًا Ve onu bir yıl sürgün etmeyle (Daha neyle?) وَرَجْمِ الْمُحْصَنَةِ Evli kadının recm edilmesiyle وَفِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle rivayet edilmiştir ki; لَمَّا بُيِّنَ الْحَدُّ Ne zaman ki had cezası açıklandı قَالَ Hz. Peygamber şöyle dedi خُذُوا عَنِّي Benden alın! (öğrenin), خُذُوا عَنِّي Benden alın قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبِيلًا Kuşkusuz Allah onlar için bir çıkar yol yapmıştır. رَوَاهُ مُسْلِمٌ Hadisi Müslim rivayet etmiştir.

---

[1] مُبَيِّنَةٍ kelimesi ب harfinin fethası ve kesresiyle okunur.

16- وَالَّذَانِ **O iki kişi ki,** (Bu kelime ne olduğu halde?) بِتَخْفِيفِ النُّونِ وَتَشْدِيدِهَا Nûnun şeddeli ve şeddesiz haliyle يَأْتِيَانِهَا أَيِ الْفَاحِشَةَ **Ki onlar onu,** yani, fahişeyi **işliyorlar** (Nedir o fahişe?) اَلزِّنَا أَوِ اللِّوَاطَ Zina ya da livatadır (**Öyle iki kişi ki,**) مِنْكُمْ أَيِ الرِّجَالِ **Sizden,** yani, erkeklerden فَآذُوهُمَا **O ikisine eziyet edin** (Neyle?) بِالسَّبِّ وَالضَّرْبِ بِالنِّعَالِ Azarlama ve papuçla dövmeyle فَإِنْ تَابَا مِنْهَا **Eğer** ondan **tövbe ederlerse** وَأَصْلَحَا الْعَمَلَ **Ve** ameli **düzeltirlerse** فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا **Onlardan yüz çevirin** وَلَا تُؤْذُوهُمَا Ve onlara eziyet etmeyin إِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ تَوَّابًا **Daima (rahmetiyle) yönelendir** (Kime?) عَلَى مَنْ تَابَ Tövbe edene رَحِيمًا بِهِ **Ve** ona **rahmet edendir** وَهٰذَا مَنْسُوخٌ بِالْحَدِّ Bu hüküm had cezasıyla nesh edilmiştir (Nasıl?) إِنْ أُرِيدَ بِهَا الزِّنَا Eğer bununla zina kast edildiyse وَكَذَا إِنْ أُرِيدَ بِهَا اللِّوَاطَ Livata kastedilse de durum aynıdır (nesh edilmiştir) (Kime göre?) عِنْدَ الشَّافِعِيِّ İmam Şafii'ye göre لَكِنَّ الْمَفْعُولَ بِهِ Fakat (suç) kendi üzerine gerçekleşen kimse لَا يُرْجَمُ عِنْدَهُ وَإِنْ كَانَ مُحْصَنًا Ona göre evli de olsa recmedilmez بَلْ يُجْلَدُ وَيُغَرَّبُ Bilakis sopalanır ve sürgün edilir وَإِرَادَةُ اللِّوَاطِ أَظْهَرُ Burada livata'nın anlatılmak istenmesi daha açıktır (Hangi sebeple?) بِدَلِيلِ تَثْنِيَةِ الضَّمِيرِ Zamirin tesniye getirilmesi deliliyle وَالْأَوَّلُ قَالَ İlk görüşü savunan şöyle demiştir; أَرَادَ الزَّانِيَ وَالزَّانِيَةَ Allah zina eden kadın ve erkeği kastetmiştir. وَيَرُدُّهُ Bu görüşü reddeder (Ne?) تَبْيِينُهُمَا O iki kişinin açıklanması (Neyle açıklanması?) بِمِنِ الْمُتَّصِلَةِ بِضَمِيرِ الرِّجَالِ Erkeklere ait zamire bitişen 'min' harfi ceriyle (Daha ne onu reddeder?) وَاشْتِرَاكُهُمَا Onların ortak olması (Hangi konuda?) فِي الْأَذَى وَالتَّوْبَةِ وَالْإِعْرَاضِ Eziyet, tövbe ve yüz çevirme konusunda وَهُوَ مَخْصُوصٌ بِالرِّجَالِ Halbuki bunların her biri erkeklere aittir. (Neye binaen?) لِمَا تَقَدَّمَ فِي النِّسَاءِ مِنَ الْحَبْسِ Kadınlara ilişkin geçen hapis cezasına binaen.

17- إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللهِ **Allah üzerine tövbe ancak** أَيِ الَّتِي كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ Yani, kendi zatına yazdığı (Neyi?) قَبُولَهَا بِفَضْلِهِ Lütfuyla onu kabûl etmeyi (**Kim içindir o?**) لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ **İşleyenler içindir** (Neyi?) اَلسُّوءَ الْمَعْصِيَةَ **Kötülüğü;** günahı (Neyle işleyen?) بِجَهَالَةٍ **Cehaletle** (Nedir bu kelime?) حَالٌ Haldir أَيْ جَاهِلِينَ إِذْ عَصَوْا رَبَّهُمْ Yani, Rablerine asi olduklarında cahil kimseler oldukları halde ثُمَّ يَتُوبُونَ **Sonra onlar tövbe ederler** (Nereden?) مِنْ زَمَنٍ قَرِيبٍ **Yakın** zaman**dan** قَبْلَ أَنْ يُغَرْغِرُوا Can boğaza dayanmadan önce فَأُولٰئِكَ **İşte bunlar var ya,** يَتُوبُ اللهُ عَلَيْهِمْ **Allah onlara (rahmetiyle)**

yönelir يَقْبَلُ تَوْبَتَهُمْ Tövbelerini kabul eder وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا بِخَلْقِهِ **Ve Allah daima** mahlûkatını **bilendir** حَكِيمًا فِي صُنْعِهِ بِهِمْ **Ve** onlara yaptıklarında **hikmet sahibidir.**

18- وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ **Tövbe** (geçerli) **olmaz** (Kim için?) لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ اَلذُّنُوبَ **Kötülükleri,** günahları **işleyenler için** حَتّٰى اِذَا حَضَرَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ **Onlardan birine ölüm gelip çatınca** وَأَخَذَ فِي النَّزْعِ Ve can çekişmeye başlayınca قَالَ **O kimse der** (Hangi durumda?) عِنْدَ مُشَاهَدَةِ مَا هُوَ فِيهِ İçinde bulunduğu hali görünce (Ne der?) اِنِّي تُبْتُ الْئٰنَ **Hiç şüphesiz ben şimdi tövbe ettim** فَلَا يَنْفَعُهُ ذٰلِكَ Bu tövbe ona fayda vermez وَلَا يُقْبَلُ مِنْهُ Ve ondan kabûl edilmez وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ **Ölenler için de** (tövbe geçerli olmaz) (Ne oldukları halde?) وَهُمْ كُفَّارٌ **Halbuki onlar kafirlerdir** (Ne zaman tövbe geçerli olmaz?) اِذَا تَابُوا فِي الْاٰخِرَةِ Ahirette tövbe ettikleri zaman عِنْدَ مُعَايَنَةِ الْعَذَابِ Azabı bizzat gördüklerinde لَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ Tövbe onlardan kabûl olmaz أُولٰئِكَ **İşte bunlar var ya;** اَعْتَدْنَا أَعْدَدْنَا لَهُمْ **Onlar için hazırladık,** tertip ettik (Ne?) عَذَابًا اَلِيمًا مُؤْلِمًا **Acı,** can yakıcı **bir azap**.

19- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا يَحِلُّ لَكُمْ **Size helal olmaz** (Ne?) اَنْ تَرِثُوا النِّسَاۤءَ **Kadınlara mirasçı olmanız** أَيْ ذَاتَهُنَّ Yani, onların kendilerine (Nasıl?) كَرْهًا **Zorla** (Bu kelime ne olduğu halde?) بِالْفَتْحِ وَالضَّمِّ لُغَتَانِ Fetha ve zamme olmak üzere iki lûgat olduğu halde أَيْ مُكْرِهِيهِنَّ عَلَى ذٰلِكَ Yani, siz onları buna zorlayıcı olduğunuz halde كَانُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَرِثُونَ Araplar cahiliyyede varis oluyorlardı (Kime?) نِسَاءَ أَقْرِبَائِهِمْ Akrabalarının kadınlarına فَاِنْ شَاءُوا تَزَوَّجُوهُنَّ Dilerlerse onlarla evlenirlerdi (Nasıl?) بِلَا صِدَاقٍ Mehirsiz أَوْ زَوَّجُوهَا Ya da onları evlendirirlerdi وَأَخَذُوا صِدَاقَهَا Ve mehrini alırlardı أَوْ عَضَلُوهَا Ve yahut onları evlilikten engellerlerdi (Ne vakte kadar?) حَتّٰى تَفْتَدِيَ بِمَا وَرِثَتْهُ Varis olduğu şeyi fidye olarak verinceye kadar أَوْ تَمُوتَ فَيَرِثُوهَا Ya da kadın ölüp, ona mirasçı olana kadar فَنُهُوا عَنْ ذٰلِكَ İşte bundan men edildiler وَلَا **Yine** (size helal) **olmaz** (Ne?) أَنْ تَعْضُلُوهُنَّ **Onları sıkıştırmanız** أَيْ تَمْنَعُوا أَزْوَاجَكُمْ Yani, eşlerinizi engellemeniz (Neden?) عَنْ نِكَاحِ غَيْرِكُمْ Sizin dışınızda biriyle nikahlanmasından (Nasıl engellemeniz?) بِإِمْسَاكِهِنَّ Onları tutarak وَلَا رَغْبَةَ لَكُمْ فِيهِنَّ Halbuki sizin ona karşı bir rağbetiniz yoktur (Niçin engelliyorsunuz?) ضِرَارًا Sadece zarar vermek için لِتَذْهَبُوا **Gidermeniz için**

(Neyi?) بِبَعْضِ مَآ اٰتَيْتُمُوهُنَّ مِنَ الْمَهْرِ **Onlara verdiğiniz** mehr**in bir kısmını** اِلَّآ اَنْ يَاْتِينَ **Ancak işlerlerse** (Neyi?) بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ **İspatlanmış bir çirkinliği** (Bu mübeyyen ne olduğu halde?) بِفَتْحِ الْيَاءِ وَكَسْرِهَا Ye harfinin fethası ve kesresiyle olduğu halde أَيْ بُيِّنَتْ Yani, açığa çıkarılmış çirkinlik أَوْ هِيَ بَيِّنَةٌ Ya da o (çirkinlik) apaçıktır أَيْ زِنًا أَوْ نُشُوزٍ Yani, zina veya itaatsizlik فَلَكُمْ أَنْ تُضَارُّوهُنَّ Bu durumda sizin için onlara baskı yapma hakkı vardır حَتَّى يَفْتَدِينَ مِنْكُمْ وَيَخْتَلِعْنَ Ta ki onlar size karşılık olarak bir mal verip de ayrılıncaya dek وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ **Ve onlarla iyilikle geçinin** أَيْ بِالْإِجْمَالِ Yani, güzel davranmakla (Ne konuda?) فِي الْقَوْلِ وَالنَّفَقَةِ وَالْمَبِيتِ Söz, nafaka ve geceleme konusunda فَاِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَاصْبِرُوا **Eğer onları kerih görürseniz** sabredin فَعَسٰى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا Zira **umulur ki siz bir şeyi kerih görürsünüzde** وَيَجْعَلَ اللّٰهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا **Allah o şeyde pek çok hayır kılar** وَلَعَلَّهُ يَجْعَلُ فِيهِنَّ ذٰلِكَ Belki Allah, kadınlarda da hayır kılacaktır (Nasıl?) بِأَنْ يَرْزُقَكُمْ مِنْهُنَّ Onlardan sizi rızıklandırması suretiyle (Neyle?) وَلَدًا صَالِحًا Salih evlatla.

﴿وَاِنْ اَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ﴾ أَيْ أَخْذَهاَ بَدَلَهَا بِأَنْ طَلَّقْتُمُوهَا ﴿وَ﴾ قَدْ ﴿اٰتَيْتُمْ
اِحْدَاهُنَّ﴾ أَيِ الزَّوْجَاتِ ﴿قِنْطَارًا﴾ مَالاً كَثِيرًا صِدَاقًا ﴿فَلَا تَاْخُذُوا مِنْهُ شَيْـًٔا اَتَاْخُذُونَهُ بُهْتَانًا﴾
ظُلْمًا ﴿وَاِثْمًا مُبِينًا (٢٠)﴾ بَيِّنًا، وَنَصْبُهُمَا عَلَى الْحَالِ وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلتَّوْبِيخِ وَلِلْإِنْكَارِ فِي ﴿وَكَيْفَ
تَاْخُذُونَهُ﴾ اَيْ بِاَيِّ وَجْهٍ ﴿وَقَدْ اَفْضٰى﴾ وَصَلَ ﴿بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ﴾ بِالْجِمَاعِ الْمُقَرِّرِ لِلْمَهْرِ
﴿وَاَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا﴾ عَهْدًا ﴿غَلِيظًا (٢١)﴾ شَدِيدًا وَهُوَ مَا أَمَرَ اللّٰهُ بِهِ مِنْ إِمْسَاكِهِنَّ بِمَعْرُوفٍ
أَوْ تَسْرِيحِهِنَّ بِإِحْسَانٍ ﴿وَلَا تَنْكِحُوا مَا﴾ بِمَعْنَى مَنْ ﴿نَكَحَ اٰبَآؤُكُمْ مِنَ النِّسَآءِ اِلَّا﴾ لَكِنْ
﴿مَا قَدْ سَلَفَ﴾ مِنْ فِعْلِكُمْ ذٰلِكَ فَإِنَّهُ مَعْفُوٌّ عَنْهُ ﴿اِنَّهُ﴾ أَيْ نِكَاحُهُنَّ ﴿كَانَ فَاحِشَةً﴾ قَبِيحًا
﴿وَمَقْتًا﴾ سَبَبًا لِلْمَقْتِ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ أَشَدُّ الْبُغْضِ ﴿وَسَآءَ﴾ بِئْسَ ﴿سَبِيلًا (٢٢)﴾ طَرِيقًا ذٰلِكَ
﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اُمَّهَاتُكُمْ﴾ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَشَمِلَتِ الْجَدَّاتِ مِنْ قِبَلِ الْأَبِ أَوِ الْأُمِّ ﴿وَبَنَاتُكُمْ﴾
وَشَمِلَتْ بَنَاتِ الْأَوْلَادِ وَإِنْ سَفَلْنَ ﴿وَاَخَوَاتُكُمْ﴾ مِنْ جِهَةِ الْأَبِ أَوِ الْأُمِّ ﴿وَعَمَّاتُكُمْ﴾ أَيْ
أَخَوَاتُ آبَائِكُمْ وَأَجْدَادِكُمْ ﴿وَخَالَاتُكُمْ﴾ أَيْ أَخَوَاتُ أُمَّهَاتِكُمْ وَجَدَّاتِكُمْ ﴿وَبَنَاتُ الْاَخِ
وَبَنَاتُ الْاُخْتِ﴾ وَيَدْخُلُ فِيهِنَّ أَوْلَادُهُمْ ﴿وَاُمَّهَاتُكُمُ الّٰتِي اَرْضَعْنَكُمْ﴾ قَبْلَ اسْتِكْمَالِ الْحَوْلَيْنِ
خَمْسَ رَضَعَاتٍ كَمَا بَيَّنَهُ الْحَدِيثُ ﴿وَاَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ﴾ وَيَلْحَقُ بِذٰلِكَ بِالسُّنَّةِ الْبَنَاتُ
مِنْهَا وَهُنَّ مَنْ أَرْضَعَتْهُنَّ مَوْطُوأَتُهُ وَالْعَمَّاتُ وَالْخَالَاتُ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ مِنْهَا لِحَدِيثِ:
"يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ". رَوَاهُ الْبُخَارِي وَمُسْلِمٌ. ﴿وَاُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ وَرَبَآئِبُكُمُ﴾
جَمْعُ رَبِيبَةٍ وَهِيَ بِنْتُ الزَّوْجَةِ مِنْ غَيْرِهِ ﴿الّٰتِي فِي حُجُورِكُمْ﴾ تُرَبُّونَهَا صِفَةٌ مُوَافِقَةٌ لِلْغَالِبِ
فَلَا مَفْهُومَ لَهَا ﴿مِنْ نِسَآئِكُمُ الّٰتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ﴾ أَيْ جَامَعْتُمُوهُنَّ ﴿فَاِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ
بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ﴾ فِي نِكَاحِ بَنَاتِهِنَّ إِذَا فَارَقْتُمُوهُنَّ ﴿وَحَلَائِلُ﴾ أَزْوَاجُ ﴿اَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ
مِنْ اَصْلَابِكُمْ﴾ بِخِلَافِ مَنْ تَبَنَّيْتُمُوهُمْ فَلَكُمْ نِكَاحُ حَلَائِلِهِمْ ﴿وَاَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْاُخْتَيْنِ﴾
مِنْ نَسَبٍ أَوْ رَضَاعٍ بِالنِّكَاحِ وَيَلْحَقُ بِهِمَا بِالسُّنَّةِ الْجَمْعُ بَيْنَهَا وَبَيْنَ عَمَّتِهَا أَوْ خَالَتِهَا وَيَجُوزُ
نِكَاحُ كُلٍّ وَاحِدَةٍ عَلَى الْاِنْفِرَادِ وَمُلْكُهُمَا مَعًا وَيَطَأُ وَاحِدَةً ﴿اِلَّا﴾ لَكِنْ ﴿مَا قَدْ سَلَفَ﴾
فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ نِكَاحِهِمْ بَعْضَ مَا ذُكِرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيهِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا﴾ لِمَا سَلَفَ
مِنْكُمْ قَبْلَ النَّهْيِ ﴿رَحِيمًا (٢٣)﴾ بِكُمْ فِي ذٰلِكَ.

TÜRKÇE ANLAMI

20- **Bir eşin yerine başka bir eşi değiştirmek** birini boşayarak onun yerine başkasını almak **isterseniz,** hem de **onlardan** eşlerden **birine bir yük altın** mehir olarak çok mal **vermiş olsanız bile ondan bir şey almayın.**

İftira zulüm **ederek ve apaçık**[1] aşikâr **günaha girerek verdiğinizi geri alır mısınız?**[2]

21- **Nasıl alırsınız ki, oysa kiminiz kiminize** mehri gerektiren cima ile **karıştı,** ulaştı **ve onlar sizden sağlam** ağır **bir teminat** söz **almışlardı.** O da Allah'ın emri olan, onları iyilikle tutmak veya güzellikle salmaktır.

22- **Geçmiş** yaptıklarınız **hariç,** zira onlar affedilmiştir, **artık babalarınızın evlendiği**[3] **kadınlarla evlenmeyin. Çünkü bu,** onlarla evlenmek çok kötü **bir fuhuş ve hınçtır.** Allah'ın hıncına sebeptir ki o, en şiddetli öfkedir. **Ve** bu **ne iğrenç** kötü **bir yoldur.**

23- **Analarınız,** onları nikahlamanız, bu anne ve baba tarafından neneleri de içerir **kızlarınız,** bu ise, ne kadar aşağı gitse dahi çocukların kızlarını da içerir, ana veya baba tarafından **kız kardeşleriniz, halalarınız,** yani, babanızın ve dedelerinizin kız kardeşleri **teyzeleriniz,** yani, anne ve nenelerinizin kız kardeşleri **erkek kardeş kızları, kız kardeş kızları,** bunlara onların çocukları da dahildir, iki seneyi doldurmadan önce, hadiste belirtildiği gibi (en az) beş emme **sizi emziren analarınız, süt bacılarınız,** süt kızları,[4] süt hala, süt teyze, süt erkek kardeşin ve süt kız kardeşin kızları da Buhari ve Müslim'in rivayet etteği ***'Nesep ile haram olan süt ile de haram olur'*** hadisi gereğince sünnet ile bunlara dahil olur, **eşlerinizin anaları, kendileriyle birleştiğiniz** cima ettiğiniz **eşlerinizden olup evlerinizde bulunan**[5] yetiştirdiğiniz **üvey kızlarınız,**[6] **eğer onlarla henüz birleşmemişseniz** onlardan ayrıldığınız zaman kızlarını nikahlamanızda **size bir günah yoktur. Kendi sulbünüzden olan oğullarınızın helalleri** eşleri **ve** nesep veya sütten **iki kız kardeşin** nikah ile **arasını cem etmek size haram kılındı.** Buna, sünnet ile kız ile halasının veya teyzesinin arasını cem etmek de dahil olur. Bunların her birini tek başına nikahlamak ve her ikisine sahip olup sadece biriyle cima etmek caizdir. **Ancak** cahiliye devrinde **geçen,** bu zikredilenlerden bir kısmını nikahlamanız **hariç.** Onlar hakkında size günah yoktur. **Çünkü Allah** yasaktan önce sizin yaptıklarınızı **çok bağışlayıcı** ve bu konuda size **çok merhamet edicidir.**

---

[1] بُهْتَانًا وَإِثْمًا kelimelerinin nasbı hal olmaları üzeredir.

[2] Soru azarlamak içindir.

[3] مَا نَكَحَ ifadesindeki مَا ismi mevsulü مَنْ manasındadır.

[4] Süt kızları; kişinin hanımının emzirdiği çocuklardır.

[5] اَللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ ifadesi genele uygun olan bir sıfattır. Dolayısıyla bunun mefhumu muhalifi yoktur.

[6] رَبَائِبُ kelimesi رَبِيبَة kelimesinin çoğuludur. Rebibe; kadının başkasından olan kızıdır.

KELİME ANLAMI

20- وَاِنْ اَرَدْتُمُ **Ve eğer arzu ederseniz** (Neyi?) اِسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ Bir eş yerine başka bir eşi değiştirmeyi أَيْ أَخْذَهَا بَدَلَهَا Yani, birinin yerine ötekini almayı (Nasıl?) بِأَنْ طَلَّقْتُمُوهَا Onu boşamanız suretiyle وَقَدْ اٰتَيْتُمْ **Ve de vermişseniz** (Kime?) اِحْدٰيهُنَّ أَيِ الزَّوْجَاتِ **Onlar,** yani, eşler**den birine** (Neyi vermiştiniz?) قِنْطَارًا مَالًا كَثِيرًا صِدَاقًا **Kantarlarca** mehir olarak pek çok mal فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا **Ondan herhangi bir şey almayın** اَتَأْخُذُونَهُ **Yoksa onu alacak mısınız?** (Ne olarak?) بُهْتَانًا ظُلْمًا **İftira** haksızlık **olarak** (Daha ne olarak?) وَاِثْمًا مُبِينًا بَيِّنًا Ortada, **apaçık bir günah olarak** وَنَصْبُهُمَا عَلَى الْحَالِ Bu iki kelime (buhtânen ve ismen)in nasbı hal oluşlarına binaendir. وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلتَّوْبِيخِ İstifham ise azarlama içindir.

21- وَلِلْاِنْكَارِ Ve inkar içindir (Neredeki istifham?) فِي وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ **Onu nasıl alırsınız?** (ayetin)de أَيْ بِأَيِّ وَجْهٍ Yani, hangi nedenle (alabilirsiniz) وَقَدْ اَفْضٰى وَصَلَ **Halbuki ulaştı,** vardı (Kim?) بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ **Bazınız bazınıza** (Neyle?) بِالْجِمَاعِ İlişkiyle (Öyle ilişki ki,) اَلْمُقَرِّرِ لِلْمَهْرِ Mehri kararlaştıran وَاَخَذْنَ مِنْكُمْ **Ve onlar sizden aldı** (Ne?) مِيثَاقًا عَهْدًا **Söz,** ahit (Öyle söz ki,) غَلِيظًا شَدِيدًا **Ağır,** kuvvetli وَهُوَ مَا أَمَرَ اللّٰهُ بِهِ O da Allah'ın kendisiyle emrettiğidir (Neye ilişkin?) مِنْ إِمْسَاكِهِنَّ بِمَعْرُوفٍ Onları iyilikle tutmaya أَوْ تَسْرِيحِهِنَّ بِإِحْسَانٍ Ya da güzellikle bırakmaya ilişkin.

22- وَلَا تَنْكِحُوا **Nikahlamayın** (Kimi?) مَا **O kimseyi ki** (Bu 'mâ' ne olduğu halde?) بِمَعْنَى مَنْ 'Men' manasında olduğu halde نَكَحَ اٰبَاؤُكُمْ **Babalarınız nikahlanmıştır** مِنَ النِّسَاءِ **Kadınlardan** اِلَّا لٰكِنْ مَا قَدْ سَلَفَ **Ancak geride kalan şey müstesna** (Neden?) مِنْ فِعْلِكُمْ ذٰلِكَ Bu işinizden فَإِنَّهُ مَعْفُوٌّ عَنْهُ Zira o affolunmuştur اِنَّهُ أَيْ نِكَاحُهُنَّ **Kuşkusuz o,** Yani, onların nikahı كَانَ فَاحِشَةً قَبِيحًا **Kötü** ve çirkindir (Daha?) وَمَقْتًا سَبَبًا لِلْمَقْتِ مِنَ اللّٰهِ **Ve kindir;** Allah'ın kinine sebeptir وَهُوَ أَشَدُّ الْبُغْضِ O buğzun en şiddetlisidir وَسَاءَ بِئْسَ **Ve ne** kötü, **çirkindir** (Ne bakımından?) سَبِيلًا طَرِيقًا Çare, **yol bakımından** (Ne?) ذٰلِكَ Bu fiil.

23- حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اُمَّهَاتُكُمْ **Size anneleriniz haram kılınmıştır** (Ondan bedel) أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ Onları nikahlamanız وَشَمِلَتِ الْجَدَّاتِ Bu nineleri de kapsar (Kim tarafından?) مِنْ قِبَلِ الْأَبِ أَوِ الْأُمِّ

Baba ve anne tarafından (Daha ne haram kılındı?) وَبَنَاتُكُمْ **Kızlarınız** وَشَمِلَتْ بَنَاتِ الْأَوْلَادِ Bu onların kızlarını da kapsar وَإِنْ سَفَلْنَ Ne kadar alta inseler de وَأَخَوَاتُكُمْ **Ve kız kardeşleriniz** (Kim tarafından?) مِنْ جِهَةِ الْأَبِ أَوِ الْأُمِّ Baba ya da anne yönünden وَعَمَّاتُكُمْ **Ve halalarınız** أَيْ أَخَوَاتُ آبَائِكُمْ وَأَجْدَادِكُمْ Yani, babalarınızın ve dedelerinizin kız kardeşleri وَخَالَاتُكُمْ **Ve teyzeleriniz** أَيْ أَخَوَاتُ أُمَّهَاتِكُمْ وَجَدَّاتِكُمْ Yani, annelerinizin ve ninelerinizin kız kardeşleri وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ **Erkek kardeş kızları ve kız kardeş kızları** وَيَدْخُلُ فِيهِنَّ أَوْلَادُهُمْ Onlara evlatları da dahil olur وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي **Ve o annelerinizin ki** أَرْضَعْنَكُمْ **Sizi emzirmişlerdir** (Ne zaman?) قَبْلَ اسْتِكْمَالِ الْحَوْلَيْنِ خَمْسَ رَضَعَاتٍ İki sene dolmadan önce (en az) beş süt emmeyle كَمَا بَيَّنَهُ الْحَدِيثُ Hadis bunu beyan ettiği gibi (Daha kim haram kılınmıştır?) وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ **Sütten olan kız kardeşleriniz** وَيَلْحَقُ بِذٰلِكَ بِالسُّنَّةِ Sünnete dayalı olarak buna katılır (Kim katılır?) الْبَنَاتُ مِنْهَا Sütten olan kızlar وَهُنَّ Süt kızlar (Kimlerdir?) مَنْ أَرْضَعَتْهُنَّ مَوْطُوأَتُهُ Kendisiyle ilişkiye girmiş olduğu kadının emzirdiği kızlardır (Daha kim katılır?) وَالْعَمَّاتُ وَالْخَالَاتُ Süt halalar, teyzeler وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ مِنْهَا Süt erkek kardeşin ve kız kardeşin kızları (Neden ötürü?) لِحَدِيثِ: يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ Sütten haram olur.., hadisinden ötürü (Ne haram olur?) مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ Nesepten haram olan şey رَوَاهُ الْبُخَارِي وَمُسْلِمٌ Bu hadisi Buhari ve Müslim rivayet etmiştir. (Daha kim haram kılındı?) وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ **Hanımlarınızın anneleri** وَرَبَائِبُكُمْ **Ve üvey kızlarınız** (Bu Rebâib kelimesi nedir?) جَمْعُ رَبِيبَةٍ Rebibe'nin cemisidir وَهِيَ بِنْتُ الزَّوْجَةِ مِنْ غَيْرِهِ O da hanımın başka adamdan olan kızıdır اَللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ **Ki o kızlar sizin evlerinizdedir** تُرَبُّونَهَا Siz onları terbiye ediyorsunuzdur ('Sizin evlerinizdedir' sıfatı nedir?) صِفَةٌ مُوَافِقَةٌ لِلْغَالِبِ Genele uygun bir niteliktir فَلَا مَفْهُومَ لَهَا Dolayısıyla onun hükme yansıyan bir anlamı yoktur (O kızlarınız kimdendir?) مِنْ نِسَائِكُمُ الَّتِي **O kadınlarınızdan ki** دَخَلْتُمْ بِهِنَّ **Onlarla** (gerdeğe) **girdiniz** أَيْ جَامَعْتُمُوهُنَّ Yani, cima ettiniz فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ **Eğer onlarla** (gerdeğe) **girmemişseniz** فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ **Bu durumda size günah yoktur** (Nerede?) فِي نِكَاحِ بَنَاتِهِنَّ Onların kızını nikahlamakta (Ne zaman?) إِذَا فَارَقْتُمُوهُنَّ Onlardan ayrıldığınız zaman (Daha ne haram kılınmıştır?) وَحَلَائِلُ أَزْوَاجُ أَبْنَائِكُمْ **Çocuklarınızın helalleri,** eşleri اَلَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ **Ki, o çocuklar sizin sulbünüzdendir**

بِخِلَافِ مَنْ تَبَنَّيْتُمُوهُمْ Evlat edindikleriniz bunun aksinedir فَلَكُمْ نِكَاحُ حَلَائِلِهِمْ Size onların hanımlarını nikahlama hakkı vardır وَاَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْاُخْتَيْنِ **Ve iki kızkardeşi toplamanız** (Neden olan iki kardeş?) مِنْ نَسَبٍ Nesepten أَوْ رَضَاعٍ Ya da sütten (Neyle toplamanız?) بِالنِّكَاحِ Nikahla وَيَلْحَقُ بِهِمَا بِالسُّنَّةِ Sünnete dayalı olarak bu ikisine katılır (Ne?) اَلْجَمْعُ بَيْنَهَا Kızı almak (Kimle?) وَبَيْنَ عَمَّتِهَا أَوْ خَالَتِهَا Halası veya teyzesiyle وَيَجُوزُ نِكَاحُ كُلِّ وَاحِدَةٍ Her birinin nikahı caizdir عَلَى الْاِنْفِرَادِ Tek başına وَمُلْكُهُمَا مَعًا Ve ikisine birden (cariye olarak) malik olup وَيَطَأُ وَاحِدَةً Sadece biriyle ilişkiye girmek اِلَّا لَكِنْ مَا قَدْ سَلَفَ **Ancak** lakin **geride kalan müstesna** (Nerede?) فِي الْجَاهِلِيَّةِ Cahiliyyede (Neye ilişkin?) مِنْ نِكَاحِهِمْ Onların nikahlamasına ilişkin (Neyi?) بَعْضَ مَا ذُكِرَ Anlatılanların kimisini فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيهِ Size onda bir günah yoktur اِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ غَفُورًا **Daima çok affedicidir** (Neyi?) لِمَا سَلَفَ مِنْكُمْ قَبْلَ النَّهْيِ Yasaktan önce sizden geçeni رَحِيمًا بِكُمْ فِي ذَلِكَ **Ve** bu konuda size **merhametlidir.**

﴿وَ﴾ حُرِمَتْ عَلَيْكُمْ ﴿الْمُحْصَنَاتُ﴾ أَيْ ذَوَاتُ الْأَزْوَاجِ ﴿مِنَ النِّسَاءِ﴾ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ قَبْلَ مُفَارَقَةِ
أَزْوَاجِهِنَّ حَرَائِرَ مُسْلِمَاتٍ كُنَّ أَوْ لَا ﴿إِلَّا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ﴾ مِنَ الْإِمَاءِ بِالسَّبْيِ فَلَكُمْ وَطْؤُهُنَّ وَإِنْ كَانَ
لَهُنَّ أَزْوَاجٌ فِي دَارِ الْحَرْبِ بَعْدَ الْاِسْتِبْرَاءِ ﴿كِتَابَ اللّٰهِ﴾ نَصْبٌ عَلَى الْمَصْدَرِ أَيْ كَتَبَ ذٰلِكَ ﴿عَلَيْكُمْ
وَاَحَلَّ﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ [وَاُحِلَّ] ﴿لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذٰلِكُمْ﴾ أَيْ سِوَى مَا حُرِمَ عَلَيْكُمْ مِنَ النِّسَاءِ
﴿اَنْ تَبْتَغُوا﴾ تَطْلُبُوا النِّسَاءَ ﴿بِاَمْوَالِكُمْ﴾ بِصِدَاقٍ أَوْ ثَمَنٍ ﴿مُحْصِنِينَ﴾ مُتَزَوِّجِينَ ﴿غَيْرَ مُسَافِحِينَ﴾
زَانِينَ ﴿فَمَا﴾ فَمَنْ ﴿اسْتَمْتَعْتُمْ﴾ تَمَتَّعْتُمْ ﴿بِهِ مِنْهُنَّ﴾ مِمَّنْ تَزَوَّجْتُمْ بِالْوَطْءِ ﴿فَاٰتُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ﴾
مُهُورَهُنَّ الَّتِي فَرَضْتُمْ لَهُنَّ ﴿فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ﴾ أَنْتُمْ وَهُنَّ ﴿بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ﴾
مِنْ حَطِّهَا أَوْ بَعْضِهَا أَوْ زِيَادَةٍ عَلَيْهَا ﴿اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا﴾ بِخَلْقِهِ ﴿حَكِيمًا ﴿٢٤﴾﴾ فِيمَا دَبَّرَهُ لَهُمْ
﴿وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا﴾ أَيْ غِنًى لِـ﴿اَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ﴾ اَلْحَرَائِرَ ﴿الْمُؤْمِنَاتِ﴾ هُوَ جَرْيٌ
عَلَى الْغَالِبِ فَلَا مَفْهُومَ لَهُ ﴿فَمِنْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ﴾ يَنْكِحُ ﴿مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ
بِاِيمَانِكُمْ﴾ فَاكْتَفُوا بِظَاهِرِهِ وَكِلُوا السَّرَائِرَ إِلَيْهِ فَإِنَّهُ الْعَالِمُ بِتَفْصِيلِهَا وَرُبَّ أَمَةٍ تَفْضُلُ الْحُرَّةَ فِيهِ وَهٰذَا
تَأْنِيسٌ بِنِكَاحِ الْإِمَاءِ ﴿بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ﴾ أَيْ أَنْتُمْ وَهُنَّ سَوَاءٌ فِي الدِّينِ فَلَا تَسْتَنْكِفُوا مِنْ نِكَاحِهِنَّ
﴿فَانْكِحُوهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ﴾ مَوَالِيهِنَّ ﴿وَاٰتُوهُنَّ﴾ أَعْطُوهُنَّ ﴿اُجُورَهُنَّ﴾ مُهُورَهُنَّ ﴿بِالْمَعْرُوفِ﴾
مِنْ غَيْرِ مَطْلٍ وَنَقْصٍ ﴿مُحْصَنَاتٍ﴾ عَفَائِفَ حَالٌ ﴿غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ﴾ زَانِيَاتٍ جَهْرًا ﴿وَلَا مُتَّخِذَاتِ
اَخْدَانٍ﴾ أَخِلَّاءَ يَزْنُونَ بِهِنَّ سِرًّا ﴿فَاِذَا اُحْصِنَّ﴾ زُوِّجْنَ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ تَزَوَّجْنَ ﴿فَاِنْ اَتَيْنَ
بِفَاحِشَةٍ﴾ زِنًا ﴿فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ﴾ اَلْحَرَائِرِ الْأَبْكَارِ إِذَا زَنَيْنَ ﴿مِنَ الْعَذَابِ﴾
اَلْحَدِّ فَيُجْلَدْنَ خَمْسِينَ وَيُغَرَّبْنَ نِصْفَ سَنَةٍ وَيُقَاسُ عَلَيْهِنَّ الْعَبِيدُ وَلَمْ يُجْعَلِ الْإِحْصَانُ شَرْطًا لِوُجُوبِ الْحَدِّ
بَلْ لِإِفَادَةِ أَنَّهُ لَا رَجْمَ عَلَيْهِنَّ أَصْلًا ﴿ذٰلِكَ﴾ أَيْ نِكَاحُ الْمَمْلُوكَاتِ عِنْدَ عَدَمِ الطَّوْلِ ﴿لِمَنْ خَشِيَ﴾
خَافَ ﴿الْعَنَتَ﴾ اَلزِّنَا، وَأَصْلُهُ الْمَشَقَّةُ، سُمِّيَ بِهِ الزِّنَا لِأَنَّهُ سَبَبُهَا بِالْحَدِّ فِي الدُّنْيَا وَالْعُقُوبَةِ فِي الْآخِرَةِ
﴿مِنْكُمْ﴾ بِخِلَافِ مَنْ لَا يَخَافُهُ مِنَ الْأَحْرَارِ فَلَا يَحِلُّ لَهُ نِكَاحُهَا وَكَذَا مَنِ اسْتَطَاعَ طَوْلَ حُرَّةٍ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ
وَخَرَجَ بِقَوْلِهِ {مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ}: اَلْكَافِرَاتُ، فَلَا يَحِلُّ لَهُ نِكَاحُهَا وَلَوْ عَدِمَ وَخَافَ ﴿وَاَنْ تَصْبِرُوا﴾
عَنْ نِكَاحِ الْمَمْلُوكَاتِ ﴿خَيْرٌ لَكُمْ﴾ لِئَلَّا يَصِيرَ الْوَلَدُ رَقِيقًا ﴿وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾﴾ بِالتَّوْسِعَةِ فِي ذٰلِكَ
﴿يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ﴾ شَرَائِعَ دِينِكُمْ وَمَصَالِحَ أَمْرِكُمْ ﴿وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ﴾ طَرَائِقَ ﴿الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾
مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فِي التَّحْلِيلِ وَالتَّحْرِيمِ فَتَتَّبِعُوهُمْ ﴿وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ﴾ يَرْجِعَ بِكُمْ عَنْ مَعْصِيَتِهِ الَّتِي كُنْتُمْ عَلَيْهَا
إِلَى طَاعَتِهِ ﴿وَاللّٰهُ عَلِيمٌ﴾ بِكُمْ ﴿حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾﴾ فِيمَا دَبَّرَهُ لَكُمْ.

TÜRKÇE ANLAMI

24- **Evli** kocası bulunan **kadınlar**la**,** ister Müslüman olsun ister olamasın eşlerinden hür olarak ayrılmadan önce evlenmeniz **de haram kılındı. Ellerinizin**

altındaki esir alınan cariyeler **müstesna.** Darul harpte kocaları olsa bile rahmi temizlendikten sonra (helaldir) **Allah'ın üzerinize yazgısı,** yani, bunu size yazmıştır. **Bunlardan,** size haram kılınan kadınlardan **başkasını, iffetli** evli **olup zinadan kaçınarak, mallarınızla** mehir veya bir bedel ile kadınları **istemenizi size helal kıldı.**[1] **Onlardan** kendisiyle evlendiklerinizden cima etmek suretiyle **faydalandığınıza**[2] onlar için belirlediğiniz **ücret** mehir**lerini farz olarak verin; belirtilen ücretten sonra** onların ve sizin **karşılıklı razı olduğunuz** mehri veya bir kısmını kaldırmak ve arttırmak gibi **bir şeyde size günah yoktur. Şüphesiz Allah** yarattığını **bilendir,** ve onlar hakkında aldığı tedbirde **hikmet sahibidir.**

25- **İçinizden, imanlı**[3] **iffetli** hür **kadınlarla evlenmeye** mali **gücü yetmeyen kimse, ellerinizin altında bulunan** nikahlayabileceği **imanlı genç kızlarınız (cariyeleriniz)den (alsın). Allah sizin imanınızı daha iyi bilmektedir.** Bu sebeple zahiri imanla yetinin, sırları Allah'a havale edin. Zira o, onları ayrıntılarıyla bilir. İman konusunda hürden daha üstün nice cariyeler vardır.[4] **Kiminiz kiminizdensiniz,** siz ve onlar din konusunda eşitsiniz. Dolayısıyla onları nikahlamaktan çekinmeyin. **Artık ehli** sahipleri**nin izni ve iffetli** namuslu **olmaları,**[5] aşikâre **zina etmemeleri ve de** gizlice zina ettikleri **dostlar edinmemeleri şartı ile onları nikâhlayın, mehirlerini de** uzatmadan ve kesmeden **iyilikle verin. Evlendikleri zaman eğer bir fuhuş** zina **yaparlarsa, onlara, hür** ve bekar **kadınlara** zina ettiklerindeki **verilen cezanın yarısı** had **vardır.** Bu sebeple onlara elli sopa vurulur ve altı ay sürgün edilirler. Erkek köleler de bunlara kıyas edilir. Evli olmak haddin vacip olması için şart koşulmamıştır. Bilakis asla recm edilmeyeceklerini ifade etmek için getirilmiştir. **Bu** yani, mali güç olmadığında cariyelerle evlenmek **içinizden zora**[6] zinaya **düşmekten ürperen** korkan **içindir.** Zinaya düşmekten korkmayan hür kimseler böyle değildir. Onlara cariyelerin nikahı helal olmaz. Hür kadına gücü yeten de böyledir. İmam-ı Şafiî bu görüştedir. ***'İmanlı kızlarınız'*** sözüyle kafir olanlar çıkmıştır. Kişinin, gücü yetmese ve zinaya düşme korkusu olsa da onu nikahlaması helal olmaz çocuk köle olmasın diye. Cariyeleri nikahlamaktan **sabretmeniz sizin için daha hayırlıdır. Allah** bu konuda gösterdiği genişlikle **çok bağışlayıcı ve merhamet edicidir.**

---

1 أَحَلَّ fiili malum ve meçhul olarak okunur.
2 فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ'daki مَا ismi mevsulü مَنْ manasındadır.
3 Bu sıfat genele göre gelmiştir. Dolayısıyla mefhum-u muhalifi yoktur.
4 Bu cariyenin nikahına ısındırmaktır.
5 مُحْصَنَاتٍ kelimesi (فَانْكِحُوهُنَّ fiilindeki هُنَّ zamirinden) haldir.
6 اَلْعَنَتَ kelimesinin aslı meşakkattir. Zina bununla isimlendirilmiştir. Zira zina, dünyada had ve ahirette azap ile meşakkatin sebebidir.

26- **Allah size** dininizin hükümlerini ve işlerinizin maslahatını **açıklamak, sizi, sizden önceki** peygamber**lerin** helal ve haram kılma konusundaki **yollarına iletmek** böylece onlara tabi olmanızı **ve sizin günahlarınızı bağışlamak,** içinde bulunduğunuz Allah'a isyandan kendisine itaate çevirmek **istiyor. Allah** sizleri **bilendir,** sizin için aldığı tedbirlerde **hikmet sahibidir.**

KELİME ANLAMI

24- وَحُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ **Ve** yine size haram kılındı **(Kim?)** اَلْمُحْصَنَاتُ أَيْ ذَوَاتُ الْأَزْوَاجِ Evli kadınlar, **eş sahipleri** (**Kimden?**) مِنَ النِّسَآءِ **Kadınlardan** (Ne haram kılındı?) أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ Onları nikahlamanız (Ne zaman?) قَبْلَ مُفَارَقَةِ أَزْوَاجِهِنَّ حَرَائِرَ Hür olarak kocalarından ayrılmadan önce مُسْلِمَاتٍ كُنَّ أَوْ لَا (O kadınlar) Müslüman olsunlar ya da olmasınlar اِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ **Sahip olduklarınız müstesna** (Kimlerden?) مِنَ الْإِمَاءِ بِالسَّبْيِ Esir alınmış cariyelerden فَلَكُمْ وَطْؤُهُنَّ Zira size onlarla ilişkiye girme hakkı vardır وَإِنْ كَانَ لَهُنَّ أَزْوَاجٌ Onlar için eşler olsa da (Nerede?) فِي دَارِ الْحَرْبِ Darû'l Harpte (Ne zaman onlarla ilişkiye girmeniz caizdir?) بَعْدَ الْإِسْتِبْرَاءِ Bir adet görünceye kadar bekledikten sonra كِتَابَ اللّٰهِ **Allah'ın yazgısı** (Bu nedir?) نَصْبٌ عَلَى الْمَصْدَرِ Masdar olmak üzere mensuptur أَيْ كَتَبَ ذٰلِكَ Yani, bunu yazdı (**Kime?**) عَلَيْكُمْ **Size** وَاُحِلَّ **Ve helal kıldı** (Bu fiil ne olduğu halde?) بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ Malûm ve meçhul olduğu halde (**Kime helal kıldı?**) لَكُمْ **Size** (**Neyi?**) مَا وَرَآءَ ذٰلِكُمْ **Bunların dışındakileri** أَيْ سِوَى مَا حُرِّمَ عَلَيْكُمْ Yani, size haram kılınanın dışındakileri (Kimlerden?) مِنَ النِّسَاءِ Kadınlardan (**Ondan bedel neyi helal kıldı?**) اَنْ تَبْتَغُوا **Aramanızı** تَطْلُبُوا النِّسَاءَ Kadınları istemenizi (**Neyle?**) بِاَمْوَالِكُمْ بِصِدَاقٍ أَوْ ثَمَنٍ **Mallarınızla;** mehirle ya da ücretle (**Nasıl?**) مُحْصِنِينَ مُتَزَوِّجِينَ **İffetli;** evl(enmey)i (istiyor) **olduğunuz halde** غَيْرَ مُسَافِحِينَ زَانِينَ **Ve fuhuş,** zina **etmeyici olduğu halde** فَمَا فَمَنِ اسْتَمْتَعْتُمْ **Hangi şey ki siz faydalanmak istediniz** تَمَتَّعْتُمْ Faydalandınız (**Neyle?**) بِهِ **Onunla** (**Kimlerden?**) مِنْهُنَّ مِمَّنْ تَزَوَّجْتُمْ **Onlardan,** evlendiklerinizden (Nasıl faydalandığınız?) بِالْوَطْءِ Cinsel ilişkiyle فَاٰتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ **Onlara ücretlerini veriniz** مُهُورَهُنَّ Mehirlerini الَّتِي فَرَضْتُمْ لَهُنَّ Ki siz onlara takdir ettiniz (Ne olarak?) فَرِيضَةً **Bir farz olarak** وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize bir günah yoktur** (**Hangi konuda?**) فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ **Anlaştığınız konuda** (Kim?) أَنْتُمْ وَهُنَّ (Karşılıklı olarak) siz ve onlar (**Neyle anlaştığınız?**) بِهِ **O şeyle** (**Neden sonra?**) مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ **Takdir edilen şeyden sonra** (Neye ilişkin bir günah yoktur?) مِنْ حَطِّهَا Onun tümünü düşürmeye أَوْ بَعْضِهَا

Veya bazını (düşürmeye) أَوْ زِيَادَةٍ عَلَيْهَا Ya da onun üzerine eklemeye ilişkin إِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ عَلِيمًا بِخَلْقِهِ **Daima** mahlûkatını **bilendir** حَكِيمًا فِيمَا دَبَّرَهُ لَهُمْ **Ve** onlar için hazırladığı şeyde **hikmet sahibidir.**

25- وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ **Sizden kim güç yetiremezse** (Neye?) طَوْلاً أَيْ غِنًى **Bolluğa,** imkana (Niçin?) لِ أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ اَلْحَرَائِرَ **İffetli;** hür **kadınları nikahlamaya** (Öyle kadınlar ki,) اَلْمُؤْمِنَاتِ **Mümin olan** هُوَ جَرَي عَلَى الْغَالِبِ فَلَا مَفْهُومَ لَهُ Genele göre cari olduğundan onun için bir anlam yoktur فَمِنْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ **Bu durumda sağ ellerinizin sahip olduklarından** يَنْكِحُ Nikahlar (Kimlerden?) مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ **Müslüman genç cariyelerinizden** وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيمَانِكُمْ **Allah imanınızı en iyi bilendir** فَاكْتَفُوا بِظَاهِرِهِ Bu nedenle onun zahiriyle yetinin وَكِلُوا السَّرَائِرَ إِلَيْهِ Ve sırları Allah'a bırakın فَإِنَّهُ الْعَالِمُ بِتَفْصِيلِهَا Zira Allah sırların detaylarını bilendir وَرُبَّ أَمَةٍ Nice cariye vardır ki, تَفْضِلُ الْحُرَّةَ فِيهِ İmanda hürden üstündür وَهٰذَا تَأْنِيسٌ Bu alıştırmaktır (Neye?) بِنِكَاحِ الْإِمَاءِ Cariyeleri nikahlamaya بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ **Bazınızın bazınızdansınız** أَيْ أَنْتُمْ وَهُنَّ سَوَاءٌ Yani, sizler ve onlar eşittir (Hangi konuda?) فِي الدِّينِ Din konusunda فَلَا تَسْتَنْكِفُوا مِنْ نِكَاحِهِنَّ Bu sebeple onların nikahına çekimser kalmayın فَانْكِحُوهُنَّ **Onları nikahlayın** (Neyle?) بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ مَوَالِيهِنَّ **Velilerinin,** efendilerinin **izniyle** وَاٰتُوهُنَّ أَعْطُوهُنَّ **Ve onlara verin** (Neyi?) أُجُورَهُنَّ مُهُورَهُنَّ **Ücretlerini**, mehirlerini (Nasıl?) بِالْمَعْرُوفِ مِنْ غَيْرِ مَطْلٍ وَنَقْصٍ **İyilikle;** atlatmak ve eksiltmeksizin (Onlar ne oldukları halde?) مُحْصَنَاتٍ عَفَائِفَ **Namuslu,** iffetli oldukları halde (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ زَانِيَاتٍ جَهْرًا **Ve fuhuş,** açlıktan zina **işlemeyici oldukları halde** وَلَا مُتَّخِذَاتِ اَخْدَانٍ أَخِلَّاءَ **Gizli dost,** ahbap **da tutmadıkları halde** يَزْنُونَ بِهِنَّ سِرًّا Ki onlarla saklı saklı zina ediyorlar فَإِذَا أُحْصِنَّ زُوِّجْنَ **Onlar nikahlandıkları,** evlendirildikleri zaman وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ (Bu fiil) bir kıraatte malûmdür تَزَوَّجْنَ Evledikleri zaman فَإِنْ اَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ زِنًا **Eğer onlar fuhşu,** zinayı **işlerlerse** فَعَلَيْهِنَّ **Bu durumda onlar üzerine vardır** (Ne?) نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ **Hür kadınlara gerekenin yarısı** اَلْحَرَائِرِ الْأَبْكَارِ Hür ve bakire olan (Ne zaman?) إِذَا زَنَيْنَ Onlar zina ettiklerinde (Neye ilişkin?) مِنَ الْعَذَابِ اَلْحَدِّ **Azaba,** had cezasına **ilişkin** فَيُجْلَدْنَ خَمْسِينَ Bu durumda

onlara elli sopa vurulur وَيُغَرَّبْنَ نِصْفَ سَنَةٍ Ve yarım sene sürülürler وَيُقَاسُ عَلَيْهِنَّ الْعَبِيدُ Köleler de onlara kıyas olunur. وَ لَمْ يُجْعَلِ الْإِحْصَانُ Evlenmek kılınmamıştır (Ne?) شَرْطًا لِوُجُوبِ الْحَدِّ Haddin vacip olmasının şartı بَلْ لِإِفَادَةِ أَنَّهُ Bilakis şunu anlatmak içindir ki, لَا رَجْمَ عَلَيْهِنَّ أَصْلًا Onlara asla recm yoktur ذٰلِكَ أَيْ نِكَاحُ الْمَمْلُوكَاتِ **Bu,** yani, cariyelerin nikahı (Ne zaman?) عِنْدَ عَدَمِ الطَّوْلِ Bolluk (imkan) bulunmadığı zaman (Kim içindir?) لِمَنْ خَشِيَ خَافَ **Ürperen,** korkan **kimse içindir** (Neden ürperen?) الْعَنَتَ الزِّنَا **Zordan,** zinadan وَأَصْلُهُ الْمَشَقَّةُ Anet'in aslı sıkıntıdır سُمِّيَ بِهِ الزِّنَا Zina onunla isimlenmiştir (Niçin?) لِأَنَّهُ سَبَبُهَا بِالْحَدِّ فِي الدُّنْيَا Çünkü zina dünyadaki had cezasıyla sıkıntının sebebidir (Daha neyle onun sebebidir?) وَالْعُقُوبَةِ فِي الْآخِرَةِ Ahirette de azapla (Bu kişi kimdendir) مِنْكُمْ **Sizden** olan بِخِلَافِ مَنْ لَا يَخَافُهُ Zinaya düşmekten korkmayan kişi böyle değildir (Kimlerden?) مِنَ الْأَحْرَارِ Hürlerden فَلَا يَحِلُّ لَهُ نِكَاحُهَا Zira hür için cariyelerin nikahı helal olmaz وَكَذَا مَنِ اسْتَطَاعَ Güç yetiren de aynıdır (Neye?) طَوْلَ حُرَّةٍ Hürlerle evlenme imkanına وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafi bu görüş üzerinedir وَخَرَجَ بِقَوْلِهِ Şu sözle çıkmıştır مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ 'Mümin olan cariyeler' (Kim çıkmıştır?) الْكَافِرَاتُ Kafir olan cariyeler فَلَا يَحِلُّ لَهُ نِكَاحُهَا Onlarla evlenmesi helal olmaz وَلَوْ عَدِمَ وَخَافَ İmkan bulamasa ve (zinaya düşmekten) korksa da وَأَنْ تَصْبِرُوا **Sabretmeniz** (Neden?) عَنْ نِكَاحِ الْمَمْلُوكَاتِ Cariyelerin nikahından (Nedir?) خَيْرٌ لَكُمْ **Sizin için daha hayırlıdır** (Niçin?) لِئَلَّا يَصِيرَ الْوَلَدُ Doğan çocuk olmasın diye (Ne?) رَقِيقًا Köle وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ **Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir** (Nasıl?) بِالتَّوْسِعَةِ فِي ذٰلِكَ Bu konuda genişlik göstererek.

26- يُرِيدُ اللّٰهُ **Allah diliyor** (Neyi?) لِيُبَيِّنَ لَكُمْ **Size açıklamayı** (Neyi?) شَرَائِعَ دِينِكُمْ Dininizin kurallarını وَمَصَالِحَ أَمْرِكُمْ Ve işlerinizin maslahatını وَيَهْدِيَكُمْ **Ve sizi ulaştırmayı** (Neye?) سُنَنَ طَرَائِقِ الَّذِينَ **O kimselerin, yollarına ki** مِنْ قَبْلِكُمْ **(Onlar) sizden öncedir** (Kimlerden?) مِنَ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerden (Hangi konuda?) فِي التَّحْلِيلِ وَالتَّحْرِيمِ Helal ve haram kılma konusunda فَتَتَّبِعُوهُمْ Ta ki onlara tabi olasınız (Allah daha neyi diliyor?) وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ **Size (rahmetiyle) yönelmeyi** يَرْجِعُ بِكُمْ Sizi döndürmeyi (Neden?) عَنْ مَعْصِيَتِهِ الَّتِي O masiyetten ki كُنْتُمْ عَلَيْهَا Siz onun üzerineydiniz (Nereye döndürmeyi?) إِلَى طَاعَتِهِ İtaatına وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِكُمْ **Allah** sizi **ziyadesiyle bilendir** حَكِيمٌ فِيمَا دَبَّرَهُ لَكُمْ **Ve** size hazırladığı şeyde **hikmet sahibidir.**

﴿وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ﴾ كَرَّرَهُ لِيُبْنَيَ عَلَيْهِ ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ﴾ اَلْيَهُودُ
وَالنَّصَارَى أَوِ الْمَجُوسُ أَوِ الزُّنَاةُ ﴿اَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾﴾ تَعْدِلُوا عَنِ الْحَقِّ بِارْتِكَابِ
مَا حُرِّمَ عَلَيْكُمْ فَتَكُونُوا مِثْلَهُمْ ﴿يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ﴾ يُسَهِّلَ عَلَيْكُمْ أَحْكَامَ الشَّرْعِ
﴿وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾﴾ لَا يَصْبِرُ عَنِ النِّسَاءِ وَالشَّهَوَاتِ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَأْكُلُوا
اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾ بِالْحَرَامِ فِي الشَّرْعِ كَالرِّبَا وَالْغَصْبِ ﴿اِلَّٓا﴾ لَكِنْ ﴿اَنْ تَكُونَ﴾ تَقَعَ
﴿تِجَارَةٌ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالنَّصْبِ [تِجَارَةً]، أَيْ تَكُونَ الْأَمْوَالُ أَمْوَالَ تِجَارَةٍ صَادِرَةٍ ﴿عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ﴾
وَطِيبِ نَفْسٍ فَلَكُمْ أَنْ تَأْكُلُوهَا ﴿وَلَا تَقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ﴾ بِارْتِكَابِ مَا يُؤَدِّي اِلَى هَلَاكِهَا أَيًّا كَانَ
فِي الدُّنْيَا أَوِ الْآخِرَةِ بِقَرِينَةِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾﴾ فِي مَنْعِهِ لَكُمْ مِنْ ذٰلِكَ ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ
ذٰلِكَ﴾ أَيْ مَا نُهِيَ عَنْهُ ﴿عُدْوَانًا﴾ تَجَاوُزًا لِلْحَلَالِ حَالٌ ﴿وَظُلْمًا﴾ تَأْكِيدٌ ﴿فَسَوْفَ نُصْلِيهِ﴾
نُدْخِلُهُ ﴿نَارًا﴾ يَحْتَرِقُ فِيهَا ﴿وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾﴾ هَيِّنًا ﴿اِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَٓائِرَ
مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ﴾ وَهِيَ مَا وَرَدَ عَلَيْهَا وَعِيدٌ كَالْقَتْلِ وَالزِّنَا وَالسَّرِقَةِ، وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: هِيَ اِلَى
السَّبْعِمِائَةِ أَقْرَبُ ﴿نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ﴾ اَلصَّغَائِرَ بِالطَّاعَاتِ ﴿وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا﴾ بِضَمِّ الْمِيمِ
وَفَتْحِهَا أَيْ إِدْخَالًا أَوْ مَوْضِعًا ﴿كَرِيمًا ﴿٣١﴾﴾ هُوَ الْجَنَّةُ ﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ
عَلٰى بَعْضٍ﴾ مِنْ جِهَةِ الدُّنْيَا أَوِ الدِّينِ لِئَلَّا يُؤَدِّيَ اِلَى التَّحَاسُدِ وَالتَّبَاغُضِ ﴿لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ﴾
ثَوَابٌ ﴿مِمَّا اكْتَسَبُوا﴾ بِسَبَبِ مَا عَمِلُوا مِنَ الْجِهَادِ وَغَيْرِهِ ﴿وَلِلنِّسَٓاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ﴾
مِنْ طَاعَةِ أَزْوَاجِهِنَّ وَحِفْظِ فُرُوجِهِنَّ، نَزَلَتْ لَمَّا قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: لَيْتَنَا كُنَّا رِجَالًا فَجَاهَدْنَا وَكَانَ
لَنَا مِثْلُ أَجْرِ الرِّجَالِ ﴿وَاسْئَلُوا﴾ بِهَمْزَةٍ وَدُونَهَا ﴿اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهٖ﴾ مَا احْتَجْتُمْ إِلَيْهِ يُعْطِكُمْ
﴿اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾﴾ وَمِنْهُ مَحَلُّ الْفَضْلِ وَسُؤَالُكُمْ ﴿وَلِكُلٍّ﴾ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ ﴿جَعَلْنَا مَوَالِيَ﴾ عَصَبَةً يُعْطَوْنَ ﴿مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَ﴾ لَهُمْ مِنَ الْمَالِ
﴿وَالَّذِينَ عَاقَدَتْ﴾ بِأَلِفٍ وَدُونَهَا [عَقَدَتْ] ﴿اَيْمَانُكُمْ﴾ جَمْعُ يَمِينٍ بِمَعْنَى الْقَسَمِ أَوِ الْيَدِ أَيِ
الْحُلَفَاءُ الَّذِينَ عَاهَدْتُمُوهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ عَلَى النُّصْرَةِ وَالْإِرْثِ ﴿فَاٰتُوهُمْ﴾ اَلْآنَ ﴿نَصِيبَهُمْ﴾
حُظُوظَهُمْ مِنَ الْمِيرَاثِ وَهُوَ السُّدُسُ ﴿اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾﴾ مُطَّلِعًا وَمِنْهُ
حَالُكُمْ، وَهٰذَا مَنْسُوخٌ بِقَوْلِهِ {وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ}.

TÜRKÇE ANLAMI

27- **Allâh, sizin tövbenizi kabul etmek istiyor,**[1] **şehvetlerine uyan** Yahudi ve Hıristiyanlar veya Mecusiler ya da zinakâr**lar ise sizin büyük bir**

[1] Ayetin bu kısmı,sonraki kısmı üzerine eklensin diye tekrar edilmiştir.

sapıklıkla kaymanızı size haram olan şeyleri yapıp haktan sapmanızı ve böylece onlar gibi olmanızı **istiyorlar.**

28- **Allah sizden hafifletmek** hükümleri size kolaylaştırmak **ister, zaten insan zayıf yaratılmıştır.** Kadınlara ve şehevi şeylere sabredemez.

29- **Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksızlıkla** şeraitte haram olan faiz ve gasp gibi bir şeyle **yemeyin. Fakat karşılıklı rıza** ve gönül hoşluğu **ile yapılan bir ticaret olması**[1] **hariç.** Bu durumda yiyebilirsiniz. **Nefsinizi** ne olursa olsun onu dünyada veya ahirette helake sürükleyecek şeyleri yaparak **öldürmeyin/mahvetmeyin.** (Bu helakin umum ifade ettiğinin) karinesi şu ayettir: **Şüphesiz Allah** sizleri bundan men etmesiyle **size karşı merhametlidir.**

30- **Kim aşırı giderek**[2] helali aşarak **ve haksızca**[3] **bunu,** men edildiği şeyi **yaparsa, yakında onu** içinde yanacağı **ateşe koyacağız,** sokacağız. **Ve bu Allah'a çok kolaydır,** basittir.

31- **Size yasak edilen büyük günahlardan kaçınırsanız,** ki onlar haklarında tehdit gelen öldürmek, zina ve hırsızlık gibi suçlardır. İbni Abbas'tan gelen rivayete göre bunlar yedi yüze yakındır, **kusurlarınızı** küçük günahlarınızı ibadetlerinizle **örter ve sizi hoş bir** yerleştirmekle veya **makama**[4] **yerleştiririz.** O da cennettir.

32- **Allah'ın kiminizi kiminize** dünya veya din yönünden **üstün kıldığı şeyleri** kıskançlık ve nefrete götürmemesi için **arzu etmeyin. Erkeklerin de** yaptıkları cihat ve diğer işler sebebiyle **kazandıklarından nasipleri** sevabı **vardır, kadınların da** eşlerine itaat etmek ve namuslarını korumak gibi **kazandıklarından nasipleri vardır.** Bu ayet Ümmü Seleme'nin 'Keşke biz de erkek olsaydık da cihat etseydik ve bizim de erkeklerin gibi sevabımız olsaydı' demesi üzerine inmiştir. **Allah'ın fazlı kereminden** ihtiyaç duyduğunuz şeyi **isteyin,**[5] size verecektir. **Şüphesiz Allah her şeyi bilendir.** Fazlı kereminin mahalli ve istemeniz onun bildiği şeylerdendir.

33- Kadın ve erkeklerin **her birine varisler, ana baba ve yakınların bıraktığı** mal**dan** kendilerine hisse verilen mirasçılar **kıldık. Yeminlerinizin bağladığı**

---

[1] تِجَارَةٌ kelimesi bir kıraatte nasp ile okunur. Yani, malların ticaret malı olması anlamındadır.

[2] عُدْوَانًا kelimesi (يَفْعَلْ fiilinin altındaki zamirden) haldir.

[3] ظُلْمًا kelimesi tekittir.

[4] مُدْخَلًا kelimesi mim harfinin zammesi ve fethasıyla okunur.

[5] وَاسْئَلُوا fiili hemzeli ve hemzesiz olarak okunur.

kimselere yani, cahiliye devrinde yardım ve miras üzerine anlaştığınız yeminli dostlarınıza mirastan payları olan altıda bir **hisselerini** şimdi **verin. Şüphesiz Allah her şeye şahittir,** haberdârdır. Haliniz de onun şahit olduğu şeylerdendir. Bu hüküm ***"Allah'ın kitabına göre rahim sahipleri (yakın akrabalar) birbirlerine (varis olmaya) daha uygundur." (Enfal: 75)*** ayetiyle nesh edilmiştir.

KELİME ANLAMI

27- وَاللّٰهُ يُرِيدُ **Allah diliyor** (Neyi?) اَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ **Sizi (rahmetiyle) yönelmeyi** كَرَّرَهُ Allah bu ifadeyi tekrarlamıştır (Niçin?) لِيُبْنَى عَلَيْهِ Şu ayet onun üzerine kurulsun diye وَيُرِيدُ الَّذِينَ **O kimseler de istiyor ki** يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ **onlar kötü arzularına tabi oluyorlar** (Kimdir onlar?) اَلْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى Yahudi ve Hıristiyanlar أَوِ الْمَجُوسُ أَوِ الزُّنَاةُ Ya da Mecusiler veya zina edenler (Neyi istiyorlar?) اَنْ تَمِيلُوا **Haktan meyletmenizi** (Nasıl?) مَيْلًا عَظِيمًا **Büyük bir meyille** تَعْدِلُوا عَنِ الْحَقِّ Haktan dönmenizi (Neyle?) بِارْتِكَابِ مَا حُرِّمَ عَلَيْكُمْ Size haram kılınanı işlemekle فَتَكُونُوا مِثْلَهُمْ Böylece onlar gibi olmanızı (istiyorlar).

28- يُرِيدُ اللّٰهُ **Allah ise diliyor** (Neyi?) اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ **Sizden hafifletmeyi** يُسَهِّلَ عَلَيْكُمْ Size kolaylaştırmayı (Neyi?) أَحْكَامَ الشَّرْعِ Şeri hükümleri وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا **Ve insan zayıf yaratılmıştır** لَا يَصْبِرُ Sabredemez (kendini tutamaz) (Neden?) عَنِ النِّسَاءِ وَالشَّهَوَاتِ Kadınlardan ve arzulardan.

29- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَاْكُلُوا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ **Kendi aranızda mallarınızı yemeyin** (Neyle?) بِالْبَاطِلِ **Batılla** بِالْحَرَامِ فِي الشَّرْعِ Şeriatta haram olanla (Ne gibi?) كَالرِّبَا وَالْغَصْبِ Faiz ve gasp gibi اِلَّا لٰكِنْ اَنْ تَكُونَ تَقَعَ **Ancak olması,** gerçekleşmesi **müstesna** (Ne olması?) تِجَارَةً **Ticaret** وَفِي قِرَاءَةٍ بِالنَّصْبِ (Bu kelime) bir kıraatta mensuptur أَيْ تَكُونَ الْأَمْوَالُ Yani, malların olması (müstesna) (Ne olması?) أَمْوَالَ تِجَارَةٍ Ticaret malları (Öyle ticaret ki,) صَادِرَةٍ Ortaya çıkan (Neden?) عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ **Karşılıklı rızanızdan** وَطِيبِ نَفْسٍ Ve gönül hoşnutluğundan فَلَكُمْ أَنْ تَأْكُلُوهَا Bu durumda size onları yemek vardır وَلَا تَقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ **Ve kendinizi öldürmeyiniz** (Neyle?) بِارْتِكَابِ مَا يُؤَدِّي Sürükleyen şeyi yapmakla (Neye sürükleyen?) إِلَى هَلَاكِهَا Nefsin helakına أَيًّا كَانَ فِي الدُّنْيَا أَوِ الْآخِرَةِ Dünya ya da ahiret; nerede olursa olsun (Neye dayalı olarak?) بِقَرِينَةِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا **Kuşkusuz Allah size karşı merhametlidir**

karinesine dayalı olarak (Hangi konuda merhametlidir?) فِي مَنْعِهِ لَكُمْ مِنْ ذٰلِكَ Sizi bundan menetmesi konusunda.

30- وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ **Kim bunu yaparsa** أَيْ مَا نُهِيَ عَنْهُ Yani, yasaklanan şeyi (Ne olarak?) عُدْوَانًا تَجَاوُزًا لِلْحَلَالِ **Sınırı geçerek;** helali aşarak (Bu ifade nedir?) حَالٌ Haldir وَظُلْمًا **Ve zulüm olarak** (Bu nedir?) تَأْكِيدٌ Tekittir فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نُدْخِلُهُ **Yakında onu salacağız,** sokacağız (Neye?) نَارًا **Ateşe** ki, يَحْتَرِقُ فِيهَا Orada yanacaktır وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ **Ve bu Allah üzerine olmuştur** (Ne?) يَسِيرًا هَيِّنًا **Kolay,** basit.

31- إِنْ تَجْتَنِبُوا **Şayet kaçınırsanız** (Neden?) كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ **Nehyolunduğunuz şeylerin büyüklerinden** وَهِيَ مَا وَرَدَ عَلَيْهَا O, (büyük günah) kendisine gelendir (Ne?) وَعِيدٌ Tehdit (Ne gibi?) كَالْقَتْلِ وَالزِّنَا وَالسَّرِقَةِ Katl, zina ve hırsızlık gibi وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ İbni Abbas'tan aktarılmıştır ki, هِيَ إِلَى السَّبْعَمِائَةِ أَقْرَبُ Büyük günahlar yedi yüze yakındır نُكَفِّرْ عَنْكُمْ **Sizden sileriz** (Neyi?) سَيِّئَاتِكُمْ الصَّغَائِرَ Küçük **günahlarınızı** (Neyle?) بِالطَّاعَاتِ İbadetlerle وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا **Ve sizi bir girdirmekle girdiririz** (Bu kelime ne olduğu halde?) بِضَمِّ الْمِيمِ وَفَتْحِهَا Mimin zammesi ve fethasıyla olduğu halde أَيْ إِدْخَالًا أَوْ مَوْضِعًا Yani, öyle bir girdirmekle ya da öyle bir yere ki كَرِيمًا هُوَ الْجَنَّةُ **Kerim** (çok güzel) **olan,** o da cennettir.

32- وَلَا تَتَمَنَّوْا **Arzu etmeyin** (Neyi?) مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهِ **Allah'ın kendisiyle üstün kıldığı şeyi** (Kimi üstün kıldığı?) بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ **Bazınıza bazınızı** (Hangi yönden?) مِنْ جِهَةِ الدُّنْيَا أَوِ الدِّينِ Dünya veya din yönünden (Niçin böyle yapmasın?) لِئَلَّا يُؤَدِّيَ إِلَى التَّحَاسُدِ وَالتَّبَاغُضِ Karşılıklı hasede ve buğza sevketmesin diye لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ **Erkekler için bir pay** ثَوَابٌ Sevap **vardır** (Nelerden?) مِمَّا اكْتَسَبُوا **Elde ettikleri şeylerden** (Neyle?) بِسَبَبِ مَا عَمِلُوا Amelleri sebebiyle (Neye ilişkin?) مِنَ الْجِهَادِ وَغَيْرِهِ Cihada ve başka şeye ilişkin وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ **Kadınlar için de bir pay vardır** (Nelerden?) مِمَّا اكْتَسَبْنَ **Kazandıkları şeylerden** (Neden kazandıkları şeyler?) مِنْ طَاعَةِ أَزْوَاجِهِنَّ Eşlerine itaatten وَحِفْظِ فُرُوجِهِنَّ Ve namuslarını korumaktan نَزَلَتْ Bu ayet inmiştir (Ne zaman?) لَمَّا قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ Ümmü Selema (r.anh.) şöyle dediğinde: لَيْتَنَا كُنَّا رِجَالًا 'Keşke erkek olsaydık, فَجَاهَدْنَا وَكَانَ لَنَا Böylece cihad etsek ve bizim için olsaydı (Ne?) مِثْلُ أَجْرِ الرِّجَالِ

Erkeklerin mükafatının aynısı' وَاسْئَلُوا **Ve isteyin** (Bu fiil ne olduğu halde?) بِهَمْزَةٍ وَدُونَهَا Hemzeyle ve hemzesiz (Kimden isteyin?) اَللّٰهَ مِنْ فَضْلِهِ **Allah'tan lütfunu** مَا احْتَجْتُمْ إِلَيْهِ Kendisine muhtaç olduğunuz şeyi يُعْطِكُمْ Ki onu size versin اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا **Her şeyi ziyadesiyle bilendir** وَمِنْهُ مَحَلُّ الْفَضْلِ وَسُؤَالُكُمْ Sizin isteğinizin ve lütfun kaynağı da onun bildiği şeylerdendir.

33- وَلِكُلٍّ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ **Her** erkek ve kadın **için** جَعَلْنَا مَوَالِيَ **Akrabalar kıldık** (Ondan bedel) عَصَبَةً يُعْطَوْنَ Nasiplenecek varisler (Nelerden?) مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَ **Ana-baba ve akrabanın geride bıraktığından** (Kim için?) لَهُمْ Onlar için (bıraktığı) مِنَ الْمَالِ Maldan وَالَّذِينَ عَاقَدَتْ **O kimseler ki bağladı** (Bu fiile ne olduğu halde?) بِأَلِفٍ وَدُونَهَا Elifli ve elifsiz (Ne bağladı?) اَيْمَانُكُمْ **Yeminleriniz** (Bu nedir?) جَمْعُ يَمِينٍ بِمَعْنَى الْقَسَمِ أَوِ الْيَدِ Yemin veya el anlamında 'Yemin'in cemisidir أَيِ الْحُلَفَاءُ Yani, müttefikler الَّذِينَ عَاهَدْتُمُوهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ Ki onlarla Cahiliyyede anlaşma yaptınız (Ne üzerine?) عَلَى النُّصْرَةِ وَالْإِرْثِ Yardım ve miras üzerine فَاٰتُوهُمْ الْآنَ **Onlara** şimdi **verin** (Neyi?) نَصِيبَهُمْ حُظُوظَهُمْ مِنَ الْمِيرَاثِ **Nasiplerini,** mirastan paylarını وَهُوَ السُّدُسُ O da altıda birdir اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şeye** شَهِيدًا **Sahittir** مُطَّلِعًا Vakıftır وَمِنْهُ حَالُكُمْ Sizin haliniz de onun vakıf olduğu şeylerdendir وَهٰذَا مَنْسُوخٌ بِقَوْلِهِ Bu ayet Allah'ın şu sözüyle neshedilmiştir: وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ Akraba olanların bazısı bazısına (varis olmaya) daha uygundur.

﴿اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ﴾ مُسَلَّطُونَ ﴿عَلَى النِّسَآءِ﴾ يُؤَدِّبُونَهُنَّ وَيَأْخُذُونَ عَلَى أَيْدِيهِنَّ ﴿بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ
بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ﴾ أَيْ بِتَفْضِيلِهِ لَهُمْ عَلَيْهِنَّ بِالْعِلْمِ وَالْعَقْلِ وَالْوَلَايَةِ وَغَيْرِ ذٰلِكَ ﴿وَبِمَآ اَنْفَقُوا﴾
عَلَيْهِنَّ ﴿مِنْ اَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ﴾ مِنْهُنَّ ﴿قَانِتَاتٌ﴾ مُطِيعَاتٌ لِأَزْوَاجِهِنَّ ﴿حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ﴾
أَيْ لِفُرُوجِهِنَّ وَغَيْرِهَا فِي غَيْبَةِ أَزْوَاجِهِنَّ ﴿بِمَا حَفِظَ﴾ هُنَّ ﴿اللّٰهُ﴾ حَيْثُ أَوْصَى عَلَيْهِنَّ الْأَزْوَاجَ
﴿وَالّٰتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ﴾ عِصْيَانَهُنَّ لَكُمْ بِأَنْ ظَهَرَتْ أَمَارَتُهُ ﴿فَعِظُوهُنَّ﴾ فَخَوِّفُوهُنَّ اللّٰهَ
﴿وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ﴾ اِعْتَزِلُوا اِلَى فِرَاشٍ آخَرَ إِنْ أَظْهَرْنَ النُّشُوزَ ﴿وَاضْرِبُوهُنَّ﴾ ضَرْبًا غَيْرَ
مُبَرِّحٍ إِنْ لَمْ يَرْجِعْنَ بِالْهِجْرَانِ ﴿فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ﴾ فِيمَا يُرَادُ مِنْهُنَّ ﴿فَلَا تَبْغُوا﴾ تَطْلُبُوا ﴿عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا﴾
طَرِيقًا اِلَى ضَرْبِهِنَّ ظُلْمًا ﴿اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾﴾ فَاحْذَرُوهُ أَنْ يُعَاقِبَكُمْ إِنْ ظَلَمْتُمُوهُنَّ
﴿وَاِنْ خِفْتُمْ﴾ عَلِمْتُمْ ﴿شِقَاقَ﴾ خِلَافَ ﴿بَيْنِهِمَا﴾ بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ، وَالْإِضَافَةُ لِلْاِتِّسَاعِ أَيْ شِقَاقًا
بَيْنَهُمَا ﴿فَابْعَثُوا﴾ إِلَيْهِمَا بِرِضَاهُمَا ﴿حَكَمًا﴾ رَجُلًا عَدْلًا ﴿مِنْ اَهْلِهِ﴾ أَقَارِبِهِ ﴿وَحَكَمًا مِنْ اَهْلِهَا﴾
وَيُوَكِّلُ الزَّوْجُ حَكَمَهُ فِي طَلَاقٍ وَقَبُولِ عِوَضٍ عَلَيْهِ وَتُوَكِّلُ هِيَ حَكَمَهَا فِي الْاِخْتِلَاعِ فَيَجْتَهِدَانِ وَيَأْمُرَانِ
الظَّالِمَ بِالرُّجُوعِ أَوْ يُفَرِّقَانِ إِنْ رَأَيَاهُ، قَالَ تَعَالَى: ﴿اِنْ يُرِيدَا﴾ أَيِ الْحَكَمَانِ ﴿اِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللّٰهُ
بَيْنَهُمَا﴾ بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ أَيْ يُقْدِرُهُمَا عَلَى مَا هُوَ الطَّاعَةُ مِنْ إِصْلَاحٍ أَوْ فِرَاقٍ ﴿اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا﴾
بِكُلِّ شَيْءٍ ﴿خَبِيرًا ﴿٣٥﴾﴾ بِالْبَوَاطِنِ كَالظَّوَاهِرِ ﴿وَاعْبُدُوا اللّٰهَ﴾ وَحِّدُوهُ ﴿وَلَا تُشْرِكُوا بِهٖ شَيْئًا وَ﴾
أَحْسِنُوا ﴿بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا﴾ بِرًّا وَلِينَ جَانِبٍ ﴿وَبِذِي الْقُرْبٰى﴾ اَلْقَرَابَةِ ﴿وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ
وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى﴾ اَلْقَرِيبِ مِنْكَ فِي الْجِوَارِ أَوِ النَّسَبِ ﴿وَالْجَارِ الْجُنُبِ﴾ اَلْبَعِيدِ عَنْكَ فِي الْجِوَارِ
أَوِ النَّسَبِ ﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ﴾ اَلرَّفِيقِ فِي سَفَرٍ أَوْ صِنَاعَةٍ وَقِيلَ الزَّوْجَةُ ﴿وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ اَلْمُنْقَطِعِ
فِي سَفَرِهِ ﴿وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ﴾ مِنَ الْأَرِقَّاءِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا﴾ مُتَكَبِّرًا ﴿فَخُورًا ﴿٣٦﴾﴾
عَلَى النَّاسِ بِمَا أُوتِيَ ﴿اَلَّذِينَ﴾ مُبْتَدَأٌ ﴿يَبْخَلُونَ﴾ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ ﴿وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ﴾ بِهِ
﴿وَيَكْتُمُونَ مَآ اٰتَاهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ﴾ مِنَ الْعِلْمِ وَالْمَالِ وَهُمُ الْيَهُودُ، وَخَبَرُ الْمُبْتَدَأِ لَهُمْ وَعِيدٌ شَدِيدٌ
﴿وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ﴾ بِذٰلِكَ وَبِغَيْرِهِ ﴿عَذَابًا مُهِينًا ﴿٣٧﴾﴾ ذَا إِهَانَةٍ.

TÜRKÇE ANLAMI

34- **Allah kimini kimine** yani, erkekleri kadınlara ilim, akıl, velayet ve diğer şeylerle **üstün tutması ve bir de erkeklerin mallarından** kadınlara **harcamaları sebebiyle erkekler, kadınlar üzerine idareci** hakim**dirler.** Onları terbiye eder ve ellerinden tutarlar. Onlardan **sâliha kadınlar itaatkâr** kocasına saygılı **ve Allah'ın** kendilerini **koruması sebebiyle** zira Allah onları kocalarına vasiyet etmiştir **gaybı** yani, kocaları olmadığında namuslarını ve diğer şeyleri **koruyucudurlar.** Emarelerinin görünmesi sebebiyle **itaatsizlikliklerinden** size karşı gelmelerinden **endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin,**

Allah'tan sakındırın **onları yataklarda yalnız bırakın** asilik gösterirlerse başka bir yatağa ayrılın **ve** yalnız bırakmakla da dönmezlerse yaralamayacak şekilde **onları dövün. Eğer** kendilerinden istenen şeyde **size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol** onları haksız yere dövmenin çaresini **aramayın. Şüphesiz Allah çok yücedir, büyüktür.** Bu sebeple, eğer onlara zulmederseniz Allah'ın sizi cezalandırmasından sakının.

35- **Eğer** karı-kocanın **aralarının açılmasından**[1] anlaşmazlığa düşmelerinden **korkar** anlar**sanız, erkeğin ailesinden** akrabalarından **bir hakem** adil bir erkek **ve kadının ailesinden bir hakem**i ikisine **gönderin.** Koca boşanma ve ona karşılık alınacak bedel konusunda o hakemi vekil kılar. Kadın da para karşılığı boşanma konusunda vekil kılar. Onlar da uğraşırlar ve haksız olana bu tutumundan vazgeçmesini emrederler veya uygun görürlerse aralarını ayırırlar. Yüce Allah buyurdu ki: **Eğer bunlar** yani, iki hakem **gerçekten tartışmayı kesmek isterlerse Allah** eşlerin **aralarını bulur,** onlara barıştırılma veya ayrılma imkanı verir ki, her ikisi de itaattir. **Şüphesiz Allah** her şeyi **bilen,** gizli şeylerden de aşikâr olanlar gibi **haberdar olandır.**

36- Sadece **Allah'a kulluk edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anababaya,** iyilik ve yumuşak davranarak **akrabaya, yetimlere, yoksullara,** nesep veya yer olarak sana **yakın komşuya,** nesep veya yer olarak sana **uzak komşuya,** yolculuk veya işte refakat eden **yanındaki arkadaşa,** eşine olduğu da söylenmiştir **yolcuya,** seferinde yolda kalmış olana **ellerinizin altında bulunan** köle**lere** iyi davranın; **Çünkü Allah kendini beğenen** büyüklük taslayan **ve** kendisine verilenle insanlara karşı **sürekli övünüp duran kimseyi sevmez.**

37- **Onlar**[2] üzerlerine gerekli olan şeyde **cimrilik eden ve insanlara da** o konuda **cimriliği tavsiye eden ve Allah'ın kendilerine fazlı kereminden verdiği** ilmi ve malı **gizleyen kimselerdir.** Ki onlar da Yahudilerdir. Onlar için ağır bir tehdit vardır.[3] **Ve biz,** bu ve diğer nimetleri **inkar edenlere alçaltıcı** küçük düşürücü **bir azap hazırladık.**

KELİME ANLAMI

34- اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ مُسَلَّطُونَ **Erkekler idareci,** yetkindirler (Kim üzerine?) عَلَى النِّسَاءِ **Kadınlar üzerine** يُؤَدِّبُونَهُنَّ Onları terbiye ederler وَيَأْخُذُونَ عَلَى أَيْدِيهِنَّ Ve onların ellerinden tutarlar (Ne sebebiyle?) بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ **Allah'ın üstün kılması sebebiyle** (Kimi?) بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ

---

[1] شِقَاقَ بَيْنِهِمَا terkibindeki izafette genişlik gösterilmiştir. Bunun aslı شِقَاقًا بَيْنَهُمَا şeklindedir.
[2] اَلَّذِينَ kelimesi mübtedadır.
[3] Bu da اَلَّذِينَ mübtedasının haberidir.

Bazısı üzerine bazısını أَيْ بِتَفْضِيلِهِ لَهُمْ Yani, erkekleri üstün kılmasıyla (Kim üzerine?) عَلَيْهِنَّ O kadınlar üzerine (Neyle?) بِالْعِلْمِ وَالْعَقْلِ وَالْوَلَايَةِ وَغَيْرِ ذٰلِكَ İlim, akıl, velayet ve bunun dışındakilerle (Daha neyle?) وَبِمَا اَنْفَقُوا عَلَيْهِنَّ Kadınlar üzerine **infak etmeleri sebebiyle** (Neden?) مِنْ اَمْوَالِهِمْ **Mallarından** فَالصَّالِحَاتُ مِنْهُنَّ **Kadınlardan saliha olanlar** (Nedir?) قَانِتَاتٌ مُطِيعَاتٌ لِأَزْوَاجِهِنَّ **Saygılıdırlar,** kocalarına itaatkardırlar حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ Ve **gaybı koruyucudurlar** أَيْ لِفُرُوجِهِنَّ وَغَيْرِهَا Yani, namuslarını ve diğer şeyleri (Ne zaman?) فِي غَيْبَةِ أَزْوَاجِهِنَّ Eşlerinin yokluğunda (Neyle?) بِمَا حَفِظَ هُنَّ اللّٰهُ **Allah'ın** onları **muhafaza etmesi sebebiyle** حَيْثُ أَوْصَى عَلَيْهِنَّ Şöyle ki; onlar üzerine vasiyet etmiştir (Kime?) الْأَزْوَاجَ Kocalara وَالّٰتِي تَخَافُونَ **O kadınlar ki, siz korkuyorsunuz** (Neden?) نُشُوزَهُنَّ **Onların itaatsizliğinden,** عِصْيَانَهُنَّ لَكُمْ Size isyanından (Nasıl?) بِأَنْ ظَهَرَتْ أَمَارَتُهُ Alametleri görülmesi suretiyle فَعِظُوهُنَّ **Bu durumda onlara öğüt verin,** فَخَوِّفُوهُنَّ اللّٰهَ Onları Allah'tan korkutun وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ **Ve onları yataklarında terk edin** اِعْتَزِلُوا اِلَى فِرَاشٍ آخَرَ Başka bir döşeğe ayrılın (Ne zaman?) إِنْ أَظْهَرْنَ النُّشُوزَ İtaatsizlik gösterirlerse وَاضْرِبُوهُنَّ **Ve onlara vurun** (Nasıl?) ضَرْبًا غَيْرَ مُبَرِّحٍ Yaralamayan bir vuruşla (Ne zaman?) إِنْ لَمْ يَرْجِعْنَ بِالْهِجْرَانِ Şayet terk etmeyle dönmezlerse فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ **Yok eğer size itaat ederlerse** (Hangi konuda?) فِيمَا يُرَادُ مِنْهُنَّ Onlardan istenen şey konusunda فَلَا تَبْغُوا تَطْلُبُوا عَلَيْهِنَّ **Bu durumda** koyulmayın, **onlar üzerine aramayın** (Ne?) سَبِيلًا طَرِيقًا **Bir** çare, **yol** (Neye?) اِلَى ضَرْبِهِنَّ ظُلْمًا Onları haksız yere dövmeye اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** عَلِيًّا كَبِيرًا **Çok yüce ve büyüktür** فَاحْذَرُوهُ أَنْ يُعَاقِبَكُمْ Onun size azap etmesinden sakının (Ne zaman?) إِنْ ظَلَمْتُمُوهُنَّ Kadınlara zulmetmeniz durumunda.

35- وَإِنْ خِفْتُمْ عَلِمْتُمْ **Şayet korkar,** bilirseniz (Neden korkarsanız?) شِقَاقَ خِلَافَ بَيْنِهِمَا بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ **İkisinin arasının açılmasından;** eşlerin ihtilafından وَالْإِضَافَةُ لِلِاتِّسَاعِ Ayetteki izafet (zarflara tanınan) genişliktendir أَيْ شِقَاقًا بَيْنَهُمَا Yani, aralarında anlaşmazlıktan فَابْعَثُوا إِلَيْهِمَا بِرِضَاهُمَا **Bu durumda** ikisinin rızasıyla onlara **gönderin** (Ne?) حَكَمًا رَجُلًا عَدْلًا **Hakem**; adaletli bir adam (Kimlerden?) مِنْ اَهْلِهِ أَقَارِبِهِ **Erkeğin ehlinden,** akrabasından وَحَكَمًا مِنْ اَهْلِهَا **Ve kadının da ehlinden bir hakem** وَيُوَكِّلُ الزَّوْجُ حَكَمَهُ Koca, hakemini vekil kılar (Hangi konuda?) فِي طَلَاقٍ وَقَبُولِ عِوَضٍ عَلَيْهِ Ayrılma ve

ayrılmaya dair verilecek bir karşılığı kabul etme konusunda وَتُوَكِّلُ هِيَ Kadın da vekil kılar (Kimi?) حَكَمَهَا Hakemini (Hangi konuda?) فِي الْإِخْتِلَاعِ Hul (para karşılığı ayrılma) konusunda فَيَجْتَهِدَانِ Bu durumda o iki hakem çaba sarf eder وَيَأْمُرَانِ الظَّالِمَ Ve zulmedene emrederler (Neyi?) بِالرُّجُوعِ Geri dönmeyi أَوْ يُفَرِّقَانِ Yada onları ayırırlar إِنْ رَأَيَاهُ Şayet bunu gerekli görürlerse قَالَ تَعَالَى Allah teâla buyuruyor ki: إِنْ يُرِيدَا أَيِ الْحَكَمَانِ **Şayet onlar dilerlerse,** yani, iki hakem (Neyi?) إِصْلَاحًا **Sulh sağlamayı** يُوَفِّقِ اللهُ **Allah birleştirir** (Neyi?) بَيْنَهُمَا بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ **Onların** karı kocanın **arasını** أَيْ يُقَدِّرُهُمَا Yani, onları muvaffak kılar (Neye?) عَلَى مَا هُوَ الطَّاعَةُ İtaat olan şey üzerine (Neden?) مِنْ إِصْلَاحٍ أَوْ فِرَاقٍ Arayı bulmaktan veya ayrılmaktan إِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** عَلِيمًا بِكُلِّ شَيْءٍ Her şeyi **ziyadesiyle bilendir** خَبِيرًا بِالْبَوَاطِنِ كَالظَّوَاهِرِ **Ve** aşikâr olanlar gibi gizli olanlardan da **haberdardır.**

36- وَاعْبُدُوا اللهَ **Allah'a ibadet edin,** وَحِّدُوهُ Onu birleyin وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا **Ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın** وَأَحْسِنُوا بِالْوَالِدَيْنِ **Ve ana-babaya** iyi davranın (Nasıl?) إِحْسَانًا بِرًّا وَلِينَ جَانِبٍ **İyilikle;** saygıyla ve yumuşak kalplilikle (Daha kime iyilik yapın?) وَبِذِي الْقُرْبَى الْقَرَابَةِ **Ve akrabalara,** yakınlara وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ **Yetimlere ve miskinlere** (Daha kime?) وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى **Yakınlık sahibi komşuya** الْقَرِيبِ مِنْكَ Sana yakın olana (Hangi konuda?) فِي الْجِوَارِ أَوِ النَّسَبِ Çevre (komşuluk) veya soy konusunda وَالْجَارِ الْجُنُبِ **Ve ırak komşuya** الْبَعِيدِ عَنْكَ فِي الْجِوَارِ أَوِ النَّسَبِ Çevre ve soyda senden uzak olana وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ **Ve yandaki** (yanınızdaki) **arkadaşa** الرَّفِيقِ فِي سَفَرٍ أَوْ صِنَاعَةٍ Yolda veya işteki dosta وَقِيلَ الزَّوْجَةُ Dendi ki: o hanımdır وَابْنِ السَّبِيلِ **Ve yolcuya** الْمُنْقَطِعِ فِي سَفَرِهِ Yolculuk esnasında yolda kalmışa وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنَ الْأَرِقَّاءِ **Ve** kölelerden **sağ ellerinizin sahip olduğuna** إِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** (Kimi?) مَنْ كَانَ مُخْتَالًا مُتَكَبِّرًا **Kendini beğenmiş,** kibirli فَخُورًا **Ve sürekli övüneni** (Kime karşı övüneni?) عَلَى النَّاسِ İnsanlara karşı (Neyle övüneni?) بِمَا أُوتِيَ Kendisine verilenle.

37- الَّذِينَ **O kimseler ki** (Bu kelime nedir?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır يَبْخَلُونَ **Onlar cimri davranıyorlar** (Nede?) بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ Kendilerine vacip olan şeyde وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ **Ve insanlara emrediyorlar** (Neyi?) بِالْبُخْلِ بِهِ O şeyde **cimriliği** وَيَكْتُمُونَ **Ve gizliyorlar** (Neyi?) مَا آتَاهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ **Allah'ın lütfundan onlara verdiği** مِنَ الْعِلْمِ وَالْمَالِ İlim ve malı وَهُمُ الْيَهُودُ Onlar Yahudilerdir وَخَبَرُ الْمُبْتَدَإِ Mübtedanın haberi ise şudur: لَهُمْ وَعِيدٌ شَدِيدٌ Onlar için şiddetli azap vardır وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ بِذَلِكَ وَبِغَيْرِهِ **Biz** bunu ve diğer şeyleri inkar edenlere **hazırladık** (Ne?) عَذَابًا مُهِينًا ذَا إِهَانَةٍ **Alçaltıcı,** küçük düşürücü **bir azap.**

﴿وَالَّذِينَ﴾ عَطْفٌ عَلَى الَّذِينَ قَبْلَهُ ﴿يُنفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ رِئَآءَ النَّاسِ﴾ مُرَائِينَ لَهُمْ ﴿وَلَا يُؤْمِنُونَ
بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ﴾ كَالْمُنَافِقِينَ وَأَهْلِ مَكَّةَ ﴿وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا﴾ صَاحِبًا يَعْمَلُ
بِأَمْرِهِ كَهٰؤُلَاءِ ﴿فَسَآءَ﴾ بِئْسَ ﴿قَرِينًا (٣٨)﴾ هُوَ ﴿وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ﴾ أَيْ أَيُّ ضَرَرٍ عَلَيْهِمْ فِي ذٰلِكَ وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلْإِنْكَارِ وَلَوْ مَصْدَرِيَّةٌ أَيْ
لَا ضَرَرَ فِيهِ وَإِنَّمَا الضَّرَرُ فِيمَا هُمْ عَلَيْهِ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيمًا (٣٩)﴾ فَيُجَازِيهِمْ بِمَا عَمِلُوا ﴿إِنَّ اللّٰهَ
لَا يَظْلِمُ﴾ أَحَدًا ﴿مِثْقَالَ﴾ وَزْنَ ﴿ذَرَّةٍ﴾ أَصْغَرِ نَمْلَةٍ بِأَنْ يَنْقُصَهَا مِنْ حَسَنَاتِهِ أَوْ يَزِيدَهَا فِي سَيِّئَاتِهِ
﴿وَإِنْ تَكُ﴾ الذَّرَّةُ ﴿حَسَنَةً﴾ مِنْ مُؤْمِنٍ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ فَكَانَ تَامَّةٌ ﴿يُضَاعِفْهَا﴾ مِنْ عَشْرٍ
إِلَى أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِمِائَةٍ وَفِي قِرَاءَةٍ {يُضَعِّفْهَا} بِالتَّشْدِيدِ ﴿وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ﴾ مِنْ عِنْدِهِ مَعَ الْمُضَاعَفَةِ
﴿اَجْرًا عَظِيمًا (٤٠)﴾ لَا يَقْدِرُهُ أَحَدٌ ﴿فَكَيْفَ﴾ حَالُ الْكُفَّارِ ﴿إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ﴾
يَشْهَدُ عَلَيْهَا بِعَمَلِهَا وَهُوَ نَبِيُّهَا ﴿وَجِئْنَا بِكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿عَلٰى هٰؤُلَآءِ شَهِيدًا (٤١)﴾ ﴿يَوْمَئِذٍ﴾
يَوْمَ الْمَجِيءِ ﴿يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ﴾ أَيْ أَنْ ﴿تُسَوّٰى﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ وَالْفَاعِلِ
مَعَ حَذْفِ إِحْدَى التَّاءَيْنِ فِي الْأَصْلِ، وَمَعَ إِدْغَامِهَا فِي السِّينِ أَيْ تَتَسَوَّى ﴿بِهِمُ الْاَرْضُ﴾ بِأَنْ يَكُونُوا
تُرَابًا مِثْلَهَا لِعِظَمِ هَوْلِهِ كَمَا فِي آيَةٍ أُخْرَى: {وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا} ﴿وَلَا يَكْتُمُونَ
اللّٰهَ حَدِيثًا (٤٢)﴾ عَمَّا عَمِلُوهُ وَفِي وَقْتٍ آخَرَ يَكْتُمُونَهُ وَيَقُولُونَ {وَاللّٰهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ}
﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ﴾ أَيْ لَا تُصَلُّوا ﴿وَاَنْتُمْ سُكَارٰى﴾ مِنَ الشَّرَابِ لِأَنَّ سَبَبَ
نُزُولِهَا صَلَاةُ جَمَاعَةٍ فِي حَالِ سُكْرٍ ﴿حَتّٰى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾ بِأَنْ تَصْحُوا ﴿وَلَا جُنُبًا﴾ بِإِيلَاجٍ
أَوْ إِنْزَالٍ، وَنَصْبُهُ عَلَى الْحَالِ وَهُوَ يُطْلَقُ عَلَى الْمُفْرَدِ وَغَيْرِهِ ﴿إِلَّا عَابِرِي﴾ مُجْتَازِي ﴿سَبِيلٍ﴾ طَرِيقٍ
أَيْ مُسَافِرِينَ ﴿حَتّٰى تَغْتَسِلُوا﴾ فَلَكُمْ أَنْ تُصَلُّوا وَاسْتِثْنَاءُ الْمُسَافِرِ لِأَنَّ لَهُ حُكْمًا آخَرَ سَيَأْتِي،
وَقِيلَ الْمُرَادُ النَّهْيُ عَنْ قُرْبَانِ مَوَاضِعِ الصَّلَاةِ أَيِ الْمَسَاجِدِ لَا عُبُورِهَا مِنْ غَيْرِ مُكْثٍ ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ
مَرْضٰى﴾ مَرَضًا يَضُرُّهُ الْمَاءُ ﴿اَوْ عَلٰى سَفَرٍ﴾ أَيْ مُسَافِرِينَ وَأَنْتُمْ جُنُبٌ أَوْ مُحْدِثُونَ ﴿اَوْ جَآءَ اَحَدٌ
مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ﴾ هُوَ الْمَكَانُ الْمُعَدُّ لِقَضَاءِ الْحَاجَةِ أَيْ أَحْدَثَ ﴿اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ
بِلَا أَلِفٍ وَكِلَاهُمَا بِمَعْنَى اللَّمْسِ هُوَ الْجَسُّ بِالْيَدِ، قَالَهُ ابْنُ عُمَرَ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ وَأُلْحِقَ بِهِ الْجَسُّ بِبَاقِي
الْبَشَرَةِ، وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ هُوَ الْجِمَاعُ ﴿فَلَمْ تَجِدُوا مَآءً﴾ تَتَطَهَّرُونَ بِهِ لِلصَّلَاةِ بَعْدَ الطَّلَبِ وَالتَّفْتِيشِ
وَهُوَ رَاجِعٌ إِلَى مَا عَدَا الْمَرْضَى ﴿فَتَيَمَّمُوا﴾ اقْصِدُوا بَعْدَ دُخُولِ الْوَقْتِ ﴿صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ تُرَابًا
طَاهِرًا فَاضْرِبُوا بِهِ ضَرْبَتَيْنِ ﴿فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْ﴾ مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ مِنْهُ، وَمَسَحَ يَتَعَدَّى
بِنَفْسِهِ وَبِالْحَرْفِ ﴿إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا (٤٣)﴾ ﴿اَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ اُوتُوا نَصِيبًا﴾ حَظًّا
﴿مِنَ الْكِتَابِ﴾ وَهُمُ الْيَهُودُ ﴿يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ﴾ بِالْهُدَى ﴿وَيُرِيدُونَ اَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ (٤٤)﴾
تُخْطِئُوا الطَّرِيقَ الْحَقَّ لِتَكُونُوا مِثْلَهُمْ.

TÜRKÇE ANLAMI

38- Münafıklar ve Mekke ehli gibi **Allah'a ve ahiret gününe inanmadıkları halde mallarını, insanlara gösteriş için** onlara gösteriş yaparak **sarf edenlere de,**[1] (ağır bir tehdit vardır.) Tıpkı bunlar gibi **şeytan kime** emri yerine getirilen bir **arkadaş** ahbap **olursa, artık ne kötü** ne fena **bir arkadaştır** o!

39- **Onlara ne olurdu sanki? Allah'a, ahiret gününe inanmış ve Allah'ın verdiği rızıklardan infak etmiş olsalardı.** Bunda onlara ne zarar vardır?[2] Yani, bunda bir zarar yoktur. Esas zarar onların içinde bulundukları haldedir. **Allah daima onları çok iyi bilendir.** Onları yaptıklarına karşılık cezalandıracaktır.

40- **Allâh** hiç kimseye **zerre** en küçük karınca **miktarı** ağırlığı**nca,** iyiliğini azaltmak, kötülüğünü çoğaltmak suretiyle **haksızlık etmez,** bir müminden zerre miktarı **bir iyilik**[3] **olsa onu** on katından yedi yüz küsür katına kadar **katlar ve kendi katından** yanından **da** katlayarak **büyük bir mükâfât verir** ki, onu kimse takdir edemez.

41- **Her ümmetten** aleyhlerine amelleriyle şahitlik edecek **bir şahit** peygamberlerini **getirdiğimiz ve seni de** ey Muhammed! **bunlara şahit getirdiğimiz vakit** kafirlerin hali **nasıl olacak?**

42- **O gün,** (şahitler) getirildiği gün **inkar edip Peygambere isyan etmiş olanlar,** o günün dehşetinden ötürü yer gibi toprak olarak **yerle bir olmayı**[4] **ne kadar isterler.** Tıpkı ***'...ve kafir: "Keşke ben, toprak olsaydım!" der' (Nebe: 40)*** ayetinde olduğu gibi. **Ve** yaptıklarından **hiçbir sözü Allah'tan gizleyemezler.** Diğer bir vakitte ise gizlerler ve şöyle derler: ***"Rabbimiz Allah'a yemin ederiz ki, bizler müşrik değildik." (En'am: 23)***

43- **Ey iman edenler! Siz** şarap içmekten **sarhoş iken**[5] ayılıp da **ne dediğinizi bilene kadar** duhul veya boşalma sebebiyle **cünüp**[6] **iken de yol aşan**

---

[1] اَلَّذِينَ kelimesi bir önceki üzerine atıftır.

[2] Soru inkar içindir. لَوْ ise mastar harfidir.

[3] حَسَنَةً kelimesi bir kıraatte ref ile okunur. Bu durumda كَانَ tam fiildir.

[4] تُسَوَّي fiili (diğer ikinci bir kıraatte) aslından olan iki ta harfinden birinin hazf edilmesi ve (üçüncü bir kıraatte ise) ikinci ta harfinin sin harfine idğam edilmesiyle malum ve meçhul olarak okunur. (Bu diğer iki kıraate göre) aslı تَتَسَوَّي 'dır.

[5] Zira bu ayetin iniş sebebi; sarhoş haldeki bir cemaatin namazıdır.

[6] جُنُبًا kelimesinin nasbı (لاَ تَقْرَبُوا fiilindeki vav'dan) hal olması üzeredir. Ve bu kelime müfrede ve diğerlerine kullanılır.

geçen yani, yolcular **hariç gusül edene kadar namaza yaklaşmayın, onu kılmayın.** Guslettiğinizde namazı kılabilirsiniz. Yolcunun istisna edilmesi onun az sonra gelecek ayrı bir hükmü olmasından dolayıdır. Ayetten kastedilenin; namaz yerlerine, yani mescitlere -durmadan geçmek hariç- yaklaşmayı yasaklamak olduğu da söylenmiştir. **Eğer** suyun zarar verdiği bir hastalıkla **hasta veya sefer halinde** yani, yolcu ve de cünüp veya abdestsiz **iseniz, yahut sizden biriniz heladan** ihtiyaç gidermek için hazırlanmış yerden **gelmiş,** yani, abdest bozmuş **ise yahut kadınlarınıza dokunup**[1] **da** arayıp sorduğunuz halde namaz için temizlenebileceğiniz bir **su bulamamışsanız** ki, bu (arayıp soruşturma) hasta olmayanlara yöneliktir, **o zaman temiz bir toprağa** pak yere vakit girdikten sonra **teyemmüm edin,** yönelin ve ona iki defa (ellerinizi) vurup ondan **yüzlerinize ve** dirseklerle birlikte **ellerinize sürün.**[2] **Şüphesiz Allah daima çok affedicidir, bağışlayıcıdır.**

44- **Kendilerine kitaptan bir nasip** hisse **verilen** Yahudi**leri görmedin mi?!** Hidayete karşılık **sapıklığı satın alıyorlar ve sizin de** kendileri gibi olmanız için **yoldan çıkmanızı** hak yolu şaşırmanızı **istiyorlar.**

KELİME ANLAMI

38- وَالَّذِينَ **O kimseler ki** (Nedir bu ifade?) عَطْفٌ عَلَى الَّذِينَ قَبْلَهُ Kendisinden önceki 'ellezine'ye atıftır يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ **Mallarını infak ediyorlar** (Nasıl?) رِئَاءَ النَّاسِ **İnsanlara riya olarak** مُرَائِينَ لَهُمْ Onlara gösterici oldukları halde وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ **Ve Allah'a inanmıyorlar** وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ahiret gününe de** (Ne gibi?) كَالْمُنَافِقِينَ وَأَهْلِ مَكَّةَ Münafıklar ve Mekke halkı gibi وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ **Kim ki şeytan onun için olursa** (Ne?) قَرِينًا صَاحِبًا **Yakın,** dost (Öyle ki,) يَعْمَلُ بِأَمْرِهِ Onun emriyle davranışta bulunuyor (Ne gibi?) كَهٰؤُلَاءِ Bunlar gibi فَسَآءَ بِئْسَ قَرِينًا هُوَ **Ne kötü,** ne fena **dosttur** o.

39- وَمَاذَا عَلَيْهِمْ **Onlara ne olurdu** لَوْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Şayet Allah'a ve ahiret gününe inansalardı** وَأَنْفَقُوا **Ve infak etselerdi** (Neden?) مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ **Allah'ın onlara verdiği rızıktan** أَيْ أَيُّ ضَرَرٍ عَلَيْهِمْ فِي ذٰلِكَ Yani, bunda onlara ne zarar vardır وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلْإِنْكَارِ Soru eki inkar bildirmek içindir وَلَوْ مَصْدَرِيَّةٌ 'Lev'de masdar anlamı

---

[1] لَمَسْتُمْ fiili bir kıraatte elifsiz okunur. Her ikisi de dokunmak manasındadır ki, bu el ile tutmaktır. Bunu İbni Ömer söylemiştir. İmam-ı Şafiî de bu görüştedir, ve bedenin diğer kısımlarıyla tutmayı da buna katmıştır. İbni Abbas'tan gelen rivayete göre bu cimadır.

[2] مَسَحَ fiili harfi cerle ve harfi cersiz meful alır.

ifade eder أَيْ لَا ضَرَرَ فِيهِ Yani, onda bir zarar yoktur وَإِنَّمَا الضَّرَرُ فِيمَا Zarar ancak o şeydedir ki هُمْ عَلَيْهِ Onlar o şey üzerinedir وَكَانَ اللهُ **Allah daima** بِهِمْ عَلِيمًا **Onları ziyadesiyle bilendir** فَيُجَازِيهِمْ بِمَا عَمِلُوا Ve işlediklerine göre onları cezalandıracaktır.

40- إِنَّ اللهَ لَا يَظْلِمُ أَحَدًا **Kuşkusuz Allah** kimseye **zulmetmez** (Ne kadar?) مِثْقَالَ وَزْنَ ذَرَّةٍ **Zerre miktarı,** ağırlığı**nca** (Nedir Zerre?) أَصْغَرِ نَمْلَةٍ En küçük karınca (Nasıl zulmetmez?) بِأَنْ يَنْقُصَهَا مِنْ حَسَنَاتِهِ Kişinin iyiliklerinden eksiltmesi أَوْ يَزِيدَهَا فِي سَيِّئَاتِهِ Ya da kötülüklerine eklemesi suretiyle وَإِنْ تَكُ الذَّرَّةُ **Şayet o** zerre **olursa** (Ne?) حَسَنَةً مِنْ مُؤْمِنٍ **Bir** müminin **iyiliği** وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ Bir kıraatta (Hasene) ref halindedir فَكَانَ تَامَّةٌ Bu durumda 'Kâne' tam fiildir يُضَاعِفْهَا (Allah) **onu katlar** (Ne kadar?) مِنْ عَشْرٍ إِلَى أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِمِائَةٍ Ondan yedi yüz küsüre kadar وَفِي قِرَاءَةٍ {يُضَعِّفْهَا} بِالتَّشْدِيدِ Bir kıraatta şeddeli halde 'Yuza'ıfhâ' şeklindedir وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ **Ve kendi katından verir** مِنْ عِنْدِهِ Kendi tarafından (Neyle?) مَعَ الْمُضَاعَفَةِ Ecri katlamayla birlikte (Ne verir?) أَجْرًا عَظِيمًا **Büyük bir ecir** (Öyle ki,) لَا يَقْدِرُهُ أَحَدٌ Kimse onu belirleyemez.

41- فَكَيْفَ حَالُ الْكُفَّارِ Kafirlerin **hali nasıl olur?** (Ne zaman?) إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ **Biz her ümmetten getirdiğimiz zaman** (Ne?) بِشَهِيدٍ يَشْهَدُ عَلَيْهَا O ümmete tanıklık edecek **bir şahit** (Neyle tanıklık edecek?) بِعَمَلِهَا O ümmetin ameliyle وَهُوَ نَبِيُّهَا Bu da o ümmetin peygamberidir وَجِئْنَا بِكَ يَا مُحَمَّدُ **Ve seni getirdiğimizde** Ey Muhammed! (Ne olarak?) عَلَى هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا **Bunlar üzerine şahit olarak.**

42- يَوْمَئِذٍ يَوْمَ الْمَجِيءِ **O gün,** getireceğimiz gün يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا **Kafir olanlar temenni eder** وَعَصَوُا الرَّسُولَ **Ve peygambere asi olmuş kimseler** (Neyi temenni eder?) لَوْ أَيْ أَنْ تُسَوَّى بِهِمُ **Kendileriyle beraber düzlenmesini** -Lev burada En anlamında mastariyedir- (Bu fiil ne olduğu halde?) بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ وَالْفَاعِلِ Malûm ve meçhul olduğu halde (İkinci bir kıraatte nasıldır?) مَعَ حَذْفِ إِحْدَى التَّاءَيْنِ İki tâ'dan birinin atılmasıyladır (Nerede bulunan ta harfi?) فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslında (Üçüncü bir kıraatte de nasıldır?) وَمَعَ إِدْغَامِهَا فِي السِّينِ İkinci ta harfinin sin'e idğam edilmesiyledir أَيْ تَتَسَوَّى Yani, (bu son iki kıraate göre fiilin aslı) tetesevvâ'dır (Neyin düzlenmesini temenni ederler?) الْأَرْضُ **Yeryüzünün** (Nasıl?) بِأَنْ يَكُونُوا تُرَابًا مِثْلَهَا Onun gibi toprak olmaları suretiyle

(Niçin?) لِعِظَمِ هَوْلِهِ O günün korkusu çok büyük olduğu için كَمَا فِي آيَةٍ أُخْرَى Başka bir ayette olduğu gibi وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا Kafir der ki: Ne olaydı ben de toprak olaydım وَلَا يَكْتُمُونَ **Ve gizlemeyecekler** (Kimden?) اَللّٰهَ **Allah'tan** (Neyi?) حَدِيثًا **Hiçbir haberi** (Neye ilişkin?) عَمَّا عَمِلُوهُ İşledikleri şeylere ilişkin وَفِي وَقْتٍ آخَرَ يَكْتُمُونَهُ Başka bir vakitte ise onu gizleyecekler وَيَقُولُونَ Ve şöyle diyecekler وَاللّٰهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ Rabbimiz olan Allah hakkı için biz müşrikler değildik.

43- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ **Namaza yaklaşmayın** أَيْ لَا تُصَلُّوا Yani, namaz kılmayın وَأَنْتُمْ سُكَارٰى **Siz sarhoşlar olduğunuz halde** (Neden?) مِنَ الشَّرَابِ Şaraptan لِأَنَّ سَبَبَ نُزُولِهَا Zira bu ayetin iniş sebebi (Nedir?) صَلَاةُ جَمَاعَةٍ فِي حَالِ سُكْرٍ Sarhoş haldeki bir cemaatin namazıdır (Ne zamana kadar?) حَتّٰى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ **Ne dediklerinizi bilinceye kadar** (Nasıl?) بِأَنْ تَصْحُوا Kendinize gelmek suretiyle وَلَا جُنُبًا **Cûnup olarak da (namaza yaklaşmayın)** (Neyle cûnup olarak?) بِإِيلَاجٍ أَوْ إِنْزَالٍ İlişki veya inzal suretiyle وَنَصْبُهُ عَلَى الْحَالِ Bunun mensup oluşu hal oluşundandır وَهُوَ يُطْلَقُ عَلَى الْمُفْرَدِ وَغَيْرِهِ Bu kelime müfrede ve diğerlerine de kullanılır. إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ مُجْتَازِي طَرِيقٍ **Yol aşan,** kateden **olduğunuz hal müstesna** أَيْ مُسَافِرِينَ Yani, yolcu olduğunuz hal (müstesna) (Ne zamana dek namaza yaklaşmayın?) حَتّٰى تَغْتَسِلُوا **Ta ki yıkanıncaya dek** فَلَكُمْ أَنْ تُصَلُّوا Bu durumda namaz kılabilirsiniz وَاسْتِثْنَاءُ الْمُسَافِرِ Yolcunun istisna oluşu (Nedendir?) لِأَنَّ لَهُ حُكْمًا آخَرَ Çünkü onun için başka bir hüküm vardır سَيَأْتِي Ki yakında gelecektir وَقِيلَ الْمُرَادُ Dendi ki: Amaç (Nedir?) اَلنَّهْيُ Sakındırmaktır (Neden?) عَنْ قُرْبَانِ مَوَاضِعِ الصَّلَاةِ Namazgâhlara yaklaşmaktan أَيِ الْمَسَاجِدِ Yani, mescitlere لَا عُبُورِهَا (Yoksa amaç) oralardan geçmeyi yasaklamak değildir (Nasıl geçmeyi?) مِنْ غَيْرِ مُكْثٍ Hiç durmadan geçmeyi (mescitte durmaksızın) وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰى **Şayet siz hastalar iseniz** (Nasıl?) مَرَضًا Öyle bir hastalıkla ki, يَضُرُّهُ الْمَاءُ Su ona zarar veriyor أَوْ عَلٰى سَفَرٍ **Ya da sefer üzerine** أَيْ مُسَافِرِينَ Yani, yolcu iseniz وَأَنْتُمْ جُنُبٌ أَوْ مُحْدِثُونَ Ve siz cûnup ya da abdestsizseniz أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ **Veya sizden biri gelmişse** (Nereden?) مِنَ الْغَائِطِ **Ayak yolundan** هُوَ الْمَكَانُ الْمُعَدُّ O, hazırlanmış yerdir (Niçin?) لِقَضَاءِ الْحَاجَةِ İhtiyaç gidermek için أَيْ أَحْدَثَ Yani, abdest bozmuşsa أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَآءَ **Veya kadınlara dokunduysanız** وَفِي قِرَاءَةٍ بِلَا أَلِفٍ

Bir kıraatta (Lâmestüm fiili) elifsizdir وَ كِلَاهُمَا بِمَعْنَى اللَّمْسِ İkisi de 'lems' anlamındadır هُوَ الْجَسُّ بِالْيَدِ O da elle temas demektir قَالَهُ ابْنُ عُمَرَ Bunu İbni Ömer demiştir وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafii de bunun üzerinedir وَأُلْحِقَ بِهِ Ona (elle temasa) katılmıştır (Ne?) اَلْجَسُّ Temas etmek (Neyle?) بِبَاقِي الْبَشَرَةِ Diğer vücut organlarıyla وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ İbni Abbas'tan gelmiştir ki, هُوَ الْجِمَاعُ O cimadır **فَلَمْ تَجِدُوا مَآءً Ve de su bulamamışsanız** تَتَطَهَّرُونَ بِهِ Ki onunla temizleneceksiniz (Ne için?) لِلصَّلَاةِ Namaz için (Ne zaman bulamamışsanız?) بَعْدَ الطَّلَبِ وَالتَّفْتِيشِ Arama ve soruşturmadan sonra وَهُوَ رَاجِعٌ Bu hüküm yöneliktir (Neye?) اِلَى مَا عَدَا الْمَرْضَى Hastaların dışındakilere **فَتَيَمَّمُوا O zaman teyemmüm alın** اُقْصُدُوا Yönelin (Ne zaman?) بَعْدَ دُخُولِ الْوَقْتِ Vakit girdikten sonra (Neye?) **صَعِيدًا طَيِّبًا Temiz yere** تُرَابًا طَاهِرًا Pak toprağa فَاضْرِبُوا بِهِ ضَرْبَتَيْنِ Ona iki vuruş yapın **فَامْسَحُوا Ve meshedin** (Neyi?) **بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ Yüzlerinizi ve ellerinizi** مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ مِنْهُ O ellerinizin dirsekleriyle beraber وَمَسَحَ 'Meseha' fiili يَتَعَدَّى بِنَفْسِهِ وَبِالْحَرْفِ Kendi başına da harfi cerle de müteaddi olur **اِنَّ اللّٰهَ Kuşkusuz Allah كَانَ Daima عَفُوًّا غَفُورًا Çok affedici ve bağışlayıcıdır.**

44- **اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ O kimselere bakmadın mı ki? أُوتُوا نَصِيبًا** حَظًّا **Kendilerine bir pay,** hisse **verildi** (Neden?) **مِنَ الْكِتَابِ Kitaptan** وَهُمُ الْيَهُودُ Onlar Yahudilerdir **يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ** بِالْهُدَى **İşte onlar** hidayet karşılığında **sapıklığı satın alırlar وَيُرِيدُونَ Ve isterler** (Neyi?) **اَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ Yolu sapıtmanızı** تُخْطِئُوا الطَّرِيقَ الْحَقَّ Hak yoldan yanılmanızı لِتَكُونُوا مِثْلَهُمْ Onlar gibi olmanız için.

﴿وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَائِكُمْ﴾ مِنكُمْ فَيُخبِرُكُمْ بِهِمْ لِتَجتَنِبُوهُمْ ﴿وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا﴾ حَافِظًا لَكُمْ مِنْهُمْ ﴿وَكَفٰى بِاللّٰهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾﴾ مَانِعًا لَكُمْ مِنْ كَيْدِهِمْ ﴿مِنَ الَّذِينَ هَادُوا﴾ قَوْمٌ ﴿يُحَرِّفُونَ﴾ يُغَيِّرُونَ ﴿الْكَلِمَ﴾ الَّذِي أَنْزَلَ اللّٰهُ فِي التَّوْرَاةِ مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿عَنْ مَوَاضِعِهِ﴾ الَّتِي وَضَعَ عَلَيْهَا ﴿وَيَقُولُونَ﴾ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَهُمْ بِشَيْءٍ ﴿سَمِعْنَا﴾ قَوْلَكَ ﴿وَعَصَيْنَا﴾ أَمْرَكَ ﴿وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ﴾ حَالٌ بِمَعْنَى الدُّعَاءِ أَيْ لَا سَمِعْتَ ﴿وَ﴾ يَقُولُونَ لَهُ ﴿رَاعِنَا﴾ وَقَدْ نُهِيَ عَنْ خِطَابِهِ بِهَا وَهِيَ كَلِمَةُ سَبٍّ بِلُغَتِهِمْ ﴿لَيًّا﴾ تَحْرِيفًا ﴿بِاَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا﴾ قَدْحًا ﴿فِي الدِّينِ﴾ الْإِسْلَامِ ﴿وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا﴾ بَدَلَ وَعَصَيْنَا ﴿وَاسْمَعْ﴾ فَقَطْ ﴿وَانْظُرْنَا﴾ أُنْظُرْ إِلَيْنَا بَدَلَ رَاعِنَا ﴿لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾ مِمَّا قَالُوهُ ﴿وَاَقْوَمَ﴾ أَعْدَلَ مِنْهُ ﴿وَلٰكِنْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ﴾ أَبْعَدَهُمْ عَنْ رَحْمَتِهِ ﴿بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ اِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾﴾ مِنْهُمْ كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ وَأَصْحَابِهِ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اٰمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا﴾ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ﴾ مِنَ التَّوْرَاةِ ﴿مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا﴾ نَمْحُوَ مَا فِيهَا مِنَ الْعَيْنِ وَالْأَنْفِ وَالْحَاجِبِ ﴿فَنَرُدَّهَا عَلٰى اَدْبَارِهَا﴾ فَنَجْعَلَهَا كَالْأَقْفَاءِ لَوْحًا وَاحِدًا ﴿اَوْ نَلْعَنَهُمْ﴾ نَمْسَخَهُمْ قِرَدَةً ﴿كَمَا لَعَنَّا﴾ مَسَخْنَا ﴿اَصْحَابَ السَّبْتِ﴾ مِنْهُمْ ﴿وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ﴾ قَضَاؤُهُ ﴿مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾﴾ وَلَمَّا نَزَلَتْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ فَقِيلَ كَانَ وَعِيدًا بِشَرْطٍ فَلَمَّا أَسْلَمَ بَعْضُهُمْ رُفِعَ وَقِيلَ يَكُونُ طَمْسٌ وَمَسْخٌ قَبْلَ قِيَامِ السَّاعَةِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ﴾ اَيِ الْإِشْرَاكَ ﴿بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ﴾ سِوَى ﴿ذٰلِكَ﴾ مِنَ الذُّنُوبِ ﴿لِمَنْ يَشَٓاءُ﴾ الْمَغْفِرَةَ لَهُ بِأَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ بِلَا عَذَابٍ وَمَنْ شَاءَ عَذَّبَهُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِذُنُوبِهِ ثُمَّ يُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرٰى اِثْمًا﴾ ذَنْبًا ﴿عَظِيمًا ﴿٤٨﴾﴾ كَبِيرًا ﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ﴾ وَهُمُ الْيَهُودُ حَيْثُ قَالُوا نَحْنُ أَبْنَاءُ اللّٰهِ وَأَحِبَّاؤُهُ أَيْ لَيْسَ الْأَمْرُ بِتَزْكِيَتِهِمْ أَنْفُسَهُمْ ﴿بَلِ اللّٰهُ يُزَكّ۪ي﴾ يُطَهِّرُ ﴿مَنْ يَشَٓاءُ﴾ بِالْإِيمَانِ ﴿وَلَا يُظْلَمُونَ﴾ يُنْقَصُونَ مِنْ أَعْمَالِهِمْ ﴿فَت۪يلًا ﴿٤٩﴾﴾ قَدْرَ قِشْرَةِ النَّوَاةِ ﴿اُنْظُرْ﴾ مُتَعَجِّبًا ﴿كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ﴾ بِذٰلِكَ ﴿وَكَفٰى بِه۪ٓ اِثْمًا مُب۪ينًا ﴿٥٠﴾﴾ بَيِّنًا وَنَزَلَ فِي كَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ وَنَحْوِهِ مِنْ عُلَمَاءِ الْيَهُودِ لَمَّا قَدِمُوا مَكَّةَ وَشَاهَدُوا قَتْلَى بَدْرٍ وَحَرَّضُوا الْمُشْرِكِينَ عَلَى الْأَخْذِ بِثَأْرِهِمْ وَمُحَارَبَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ اُوتُوا نَص۪يبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ﴾ صَنَمَانِ لِقُرَيْشٍ ﴿وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ أَبِي سُفْيَانَ وَأَصْحَابِهِ حِينَ قَالُوا لَهُمْ أَنَحْنُ أَهْدَى سَبِيلًا وَنَحْنُ وُلَاةُ نَسْقِي الْحَاجَّ وَنَقْرِي الضَّيْفَ وَنَفُكُّ الْعَانِيَ وَنَفْعَلُ أَمْ مُحَمَّدٌ وَقَدْ خَالَفَ دِينَ آبَائِهِ وَقَطَعَ الرَّحِمَ وَفَارَقَ الْحَرَمَ ﴿هٰٓؤُلَٓاءِ﴾ أَيْ أَنْتُمْ ﴿اَهْدٰى مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا سَب۪يلًا ﴿٥١﴾﴾ أَقْوَمُ طَرِيقًا.

TÜRKÇE ANLAMI

45- **Allah düşmanlarınızı** sizden **daha iyi bilir.** Ve kaçınasınız diye onları size bildirir. Sizi onlardan koruyan bir **veli, olarak Allah yeter,** onların tuzaklarına sizin için engel olan bir **yardımcı olarak da Allah yeter.**

46- **Yahudilerden,** Allah'ın Tevrat'ta indirdiği Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in vasıflarıyla ilgili **kelimeleri** konulduğu **yerlerinden değiştiren,** oynatan ve Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kendilerine bir şey emrettiği zaman ona **dillerini eğerek,** bükerek **ve dine** İslam'a **saldırarak** karalayarak "Sözünü **işittik ve** emrine **karşı geldik, dinle, dinlemez olası"** diyen ve söylemekten men edildikleri ve kendi dillerinde sövme kelimesi olan **"Râinâ" diyen** bir kavim **vardır. Eğer onlar "İşittik,** isyan ettik yerine **itaat ettik,** sadece **dinle ve** râinâ yerine de **bize bak" deselerdi şüphesiz kendileri için** söylediklerinden **daha hayırlı ve daha doğru** uygun **olurdu; fakat küfürleri sebebiyle Allah onları lanetlemiş** rahmetinden uzaklaştırmış**tır. Artık** onlardan Abdullah b. Selam ve arkadaşları gibi **pek azı hariç iman etmezler.**

47- **Ey Ehl-i kitap! Biz bazı yüzleri,** onda bulunan göz, burun ve kaşları silip **dümdüz etmeden ve arkalarına döndürmeden** ve böylece enseler gibi düz bir levha yapmadan, **ya da Cumartesi adamlarını lanetlediğimiz** çevirdiğimiz **gibi onları da lanetlemeden** maymuna çevirmeden **önce, yanınızdaki** Tevrat'ı **doğrulayıcı olarak indirdiğimiz** Kuran**'a inanın. Allah'ın emri** hükmü **daima yapıla gelmiştir.** Bu ayet inince Abdullah b. Selam iman etti. Denildi ki: Bu şarta bağlı olan bir tehdit idi. Bir kısmı iman edince kaldırıldı. (Yüzlerin) dümdüz edilmesi ve (maymuna) çevrilmesinin kıyametten önce olacağı da söylenmiştir.

48- **Allah, kendisine ortak koşulmasını** şirki **elbette bağışlamaz; bunun dışında kalan** günahları, affetmeyi **dilediği kimse için** ona azap etmeden cennete koymak suretiyle **bağışlar.** Müminlerden dilediğini de günahları kadar azap ettikten sonra cennete koyar. **Allah'a ortak koşan kimse şüphesiz pek büyük bir suç,** günah **iftira etmiş olur.**

49- **Kendilerini temize çıkaranları görmedin mi?** Onlar 'Biz Allah'ın çocukları ve sevdikleriyiz' diyen Yahudilerdir. Ama iş onların kendilerini temize çıkarmaları değildir. **Bilakis Allah dilediğini** iman ile **temize çıkarır ve kendilerine zerre,** çekirdek zarı kadar **haksızlık yapılmaz,** amellerinden eksiltilmez.

50- Hayretle **bak, nasıl da** bununla **Allah'a yalan uyduruyorlar. Apaçık** aşikâr **bir günah olarak bu yeter.**

Mekke'ye gelip Bedir'de öldürülenleri gören ve müşrikleri onların intikamını almaya ve Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'le savaşmaya teşvik eden, Yahudi alimlerinden Kâb b. Eşref ve benzerleri hakkında şu ayet inmiştir:

51- **Kendilerine kitaptan nasip verilenleri görmedin mi? Cibt ve Tâgût'a** Kureyş'in iki putuna **iman ediyorlar, sonra da kafirler** Ebu Süfyan ve arkadaşları **için,** kendilerine: "Biz mi daha doğru yoldayız? ki, biz Kâbe'nin (işlerini yerine getiren) himayecileriyiz; hacıları sular, misafirlere ikram eder, köleleri serbest bırakır ve (daha nice güzel işler) yaparız, yoksa Muhammed mi ki, babalarınındinine muhalefet etti, akrabalığı kesti Harem'i de terk etti?" dediklerinde **"Bunlar,** yani siz **iman edenlerden daha doğru** düzgün **yoldadır" diyorlar.**

KELİME ANLAMI

45- وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَائِكُمْ **Allah düşmanlarınızı en iyi bilendir** (Kimden en iyi bilir?) مِنْكُمْ Sizden فَيُخْبِرُكُمْ بِهِمْ Ve onları size haber verir (Niçin?) لِتَجْتَنِبُوهُمْ Onlardan sakınmanız için وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا **Allah himayeci olarak yeter** حَافِظًا لَكُمْ مِنْهُمْ Sizi onlardan koruyucu (olarak) وَكَفٰى بِاللّٰهِ نَصِيرًا **Allah yardımcı olarak yeter** (Öyle yardımcı ki,) مَانِعًا لَكُمْ مِنْ كَيْدِهِمْ Sizi onların tuzağından engelliyici.

46- مِنَ الَّذِينَ هَادُوا **Yahudi olanlardan vardır** (Kim?) قَوْمٌ Bir topluluk ki, يُحَرِّفُونَ يُغَيِّرُونَ **Onlar** bozar, **değiştirirler** (Neyi?) اَلْكَلِمَ **Kelimeleri** اَلَّذِي أَنْزَلَ اللّٰهُ فِي التَّوْرَاةِ Ki Allah Tevrat'ta indirdi (Neye ilişkin?) مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ Hz. Muhammed'in sıfatına ilişkin صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Neden değiştirirler?) عَنْ مَوَاضِعِهِ **Yerlerinden** اَلَّتِي وَضَعَ عَلَيْهَا Ki Allah onun üzerine koymuştur وَيَقُولُونَ لِلنَّبِيِّ **Ve** peygambere **şöyle derler** صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Ne zaman?) إِذَا أَمَرَهُمْ بِشَيْءٍ Onlara bir şey emrettiği zaman سَمِعْنَا قَوْلَكَ Sözünü **işittik** وَعَصَيْنَا أَمْرَكَ **Ve** emrine **isyan ettik** وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ **Dinlenmez olduğun halde dinle** (Bu ifade nedir?) حَالٌ بِمَعْنَى الدُّعَاءِ Dua anlamında haldir أَيْ لَا سَمِعْتَ Yani, işitmeyesin وَ يَقُولُونَ لَهُ **Ve** ona derler (Ne?) رَاعِنَا **'Raina'** وَقَدْ نُهِيَ Halbuki men edilmişlerdi (Neden?) عَنْ خِطَابِهِ بِهَا Bununla Resûlûllah'a hitap etmekten وَهِيَ كَلِمَةُ سَبٍّ Bu sövgü kelimesidir (Neye göre?) بِلُغَتِهِمْ Onların lügatına göre (Nasıl derler onu?) لَيًّا تَحْرِيفًا **Eğerek,** bükerek (Neyi?) بِأَلْسِنَتِهِمْ **Dillerini** وَطَعْنًا قَدْحًا **Ve saldırarak,** yererek

(Neye?) فِي الدِّينِ الْإِسْلَامِ **Dine,** İslam'a وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوا **Şayet onlar şöyle demiş olsalardı** سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا **İşittik ve itaat ettik** (Neyin yerine?) بَدَلَ وَعَصَيْنَا İsyan ettik yerine (Daha ne demiş olsalardı?) وَاسْمَعْ فَقَطْ Yalnız **'Duy'** وَانْظُرْنَا **Ve bize bak** اُنْظُرْ اِلَيْنَا Ünzur ileyna (demiş olsalardı) (Neyin yerine?) بَدَلَ رَاعِنَا 'Râinâ' nın yerine لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ **Elbette onlar için daha hayırlı olurdu** (Neden?) مِمَّا قَالُوهُ Dediklerinden وَاَقْوَمَ **Ve daha doğru** اَعْدَلَ مِنْهُ Ondan daha isabetli وَلٰكِنْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ **Fakat Allah onlara lanet etmiştir** اَبْعَدَهُمْ عَنْ رَحْمَتِهِ Onları rahmetinden uzaklaştırmıştır (Ne sebebiyle?) بِكُفْرِهِمْ **Küfürleri sebebiyle** فَلَا يُؤْمِنُونَ **Artık onlar iman edemezler** اِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ İçlerinden **azı müstesna** كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ وَأَصْحَابِهِ Abdullah b. Selam ve arkadaşları gibi.

47- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ **Ey o kimseler ki,** اُوتُوا الْكِتَابَ **Kendilerine kitap verildi** اٰمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا **Bizim indirdiğimize iman edin** (Neden?) مِنَ الْقُرْاٰنِ Kur'andan (Ne olduğu halde?) مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ **Sizinle olanı doğrulayıcı olduğu halde** (Sizin yanınızda olan nedir?) مِنَ التَّوْرَاةِ Tevrat'tır (Ne zaman iman edin?) مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ **Biz silmeden önce** (Neyi?) وُجُوهًا **Bir takım yüzleri** نَمْحُو مَا فِيهَا Onda olanı imha etmeden (O şeyler de nedendir?) مِنَ الْعَيْنِ Göz, وَالْاَنْفِ Burun وَالْحَاجِبِ Ve kaş فَنَرُدَّهَا **Ve onları çevirmeden önce** (Ne üzerine?) عَلٰى اَدْبَارِهَا **Arkaları üzerine** فَنَجْعَلَهَا كَالْاَقْفَاءِ Bu şekilde onları enseler gibi kılmadan önce (Ne?) لَوْحًا وَاحِدًا Dümdüz bir levha اَوْ نَلْعَنَهُمْ **Ya da onlara lanet etmeden (önce)** نَمْسَخُهُمْ قِرَدَةً Onları maymuna çevirmeden (önce) كَمَا لَعَنَّا مَسَخْنَا **Lanet ettiğimiz,** çevirdiğimiz **gibi** (Kimi?) اَصْحَابَ السَّبْتِ مِنْهُمْ Onlardan **Cumartesi ashabını** وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ قَضَاؤُهُ **Ve Allah'ın emri,** kazası **oldu** (Ne oldu?) مَفْعُولًا **Yapılmış** (yerine gelmiş) وَلَمَّا نَزَلَتْ Ne zaman ki bu ayet indi أَسْلَمَ Müslüman oldu (Kim?) عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ Abdullah b. Selam فَقِيلَ Dendi ki: كَانَ وَعِيدًا بِشَرْطٍ Bu şartlı bir tehdit idi فَلَمَّا أَسْلَمَ بَعْضُهُمْ رُفِعَ Onların bir kısmı iman edince bu tehdit kaldırıldı وَقِيلَ Yine dendi ki: يَكُونُ طَمْسٌ وَمَسْخٌ Silme ve çevirme olacak (Ne zaman?) قَبْلَ قِيَامِ السَّاعَةِ Kıyamet kopmadan evvel.

48- اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ **Kuşkusuz Allah bağışlamaz** (Neyi?) اَنْ يُشْرَكَ **Şirk koşulmasını** اَيِ الْاِشْرَاكَ Yani, şirk koşmayı (Kime?) بِهِ **Kendisine** وَيَغْفِرُ **Ve bağışlar** (Neyi?)

مَا دُونَ سِوَى ذٰلِكَ **Bunun dışındakini** (Nelerden?) مِنَ الذُّنُوبِ Günahlardan (**Kim için?**) لِمَنْ يَشَآءُ **Dilediği kişi için** (Neyi dilediği?) اَلْمَغْفِرَةَ لَهُ Onu bağışlamayı (Nasıl?) بِأَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ Onu cennete sokması suretiyle بِلَا عَذَابٍ Hiç azap etmeden وَمَنْ شَاءَ عَذَّبَهُ Dilediğine de azap eder (Kimlerden?) مِنَ الْمُؤْمِنِينَ Mü'minlerden (Ne sebebiyle?) بِذُنُوبِهِ Günahları sebebiyle ثُمَّ يُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ Sonra onu cennete sokar وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ **Kim Allah'a şirk koşarsa** فَقَدِ افْتَرٰى اِثْمًا ذَنْبًا **Kuşkusuz bir** cürüm, **günah iftira etmiş olur** (Öyle günah ki,) عَظِيمًا كَبِيرًا **Ağır**, büyük **olan.**

49- اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ **O kimselere bakmadın mı ki,** يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ **Kendilerini temize çıkarıyorlar** وَهُمُ الْيَهُودُ Onlar Yahudilerdir حَيْثُ قَالُوا Ki onlar şöyle demişlerdir: نَحْنُ أَبْنَاءُ اللّٰهِ وَأَحِبَّاؤُهُ Biz Allah'ın çocukları ve dostlarıyız أَيْ لَيْسَ الْأَمْرُ Yani, durum değildir (Nasıl?) بِتَزْكِيَتِهِمْ أَنْفُسَهُمْ Onların kendilerini temize çıkarması بَلِ اللّٰهُ **Bilakis Allah** يُزَكِّي يُطَهِّرُ **Tezkiye eder,** arındırır (Kimi?) مَنْ يَشَآءُ **Dilediğini** (Neyle?) بِالْإِيمَانِ İmanla وَلَا يُظْلَمُونَ **Ve onlar zulüm görmezler** يُنْقَصُونَ مِنْ أَعْمَالِهِمْ Amellerinden eksiltilmez (Ne kadar?) فَتِيلًا **Çekirdeğin ipçiği kadar** قَدْرَ قِشْرَةِ النَّوَاةِ Çekirdek zarı kadar.

50- أُنْظُرْ مُتَعَجِّبًا Hayret ederek **bak ki** كَيْفَ يَفْتَرُونَ **Nasıl uyduruyorlar** (Neyi?) عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ بِذٰلِكَ Bununla **Allah üzerine yalanı** وَكَفٰى بِهِ **Ve bu yeter** (Ne olarak?) اِثْمًا مُبِينًا بَيِّنًا Aşikar, **apaçık bir günah olarak.**

51- وَنَزَلَ فِي كَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ Önümüzdeki ayet, Ka'b b. Eşref hakkında indi (Daha?) وَنَحْوِهِ مِنْ عُلَمَاءِ الْيَهُودِ Ve Yahudi alimlerinden onun benzerleri (hakkında) لَمَّا قَدِمُوا مَكَّةَ Onlar ne zaman ki Mekke'ye geldiler وَشَاهَدُوا قَتْلَى بَدْرٍ Ve Bedir'de öldürülenlere tanık oldular وَحَرَّضُوا الْمُشْرِكِينَ Ve müşrikleri teşvik ettiler (Neye?) عَلَى الْأَخْذِ بِثَأْرِهِمْ İntikamlarını almaya (Daha?) وَمُحَارَبَةِ النَّبِيِّ Ve peygamberle savaşmaya صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ **O kimselere bakmadın mı ki,** أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ **Kendilerine kitaptan bir pay verildi** يُؤْمِنُونَ **Onlar inanıyorlar** (Neye?) بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ **Cibt ve Tağut'a** (Nedir onlar?) صَنَمَانِ لِقُرَيْشٍ Kureyşin iki putudur وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا **Ve küfredenlere derler ki** (Kimdir onlar?) أَبِي سُفْيَانَ وَأَصْحَابِهِ Ebû Süfyan ve adamlarıdır حِينَ قَالُوا لَهُمْ O müşrikler olanlara şöyle

dediklerinde: أَنَحْنُ أَهْدَى سَبِيلاً Biz mi daha doğru yoldayız? وَنَحْنُ وُلَاةُ Ki biz Ka'be'nin himayecileriyiz نَسْقِي الْحَاجَّ Hacılara su veririz وَنَقْرِي الضَّيْفَ Misafir ağırlarız وَنَفُكُّ الْعَانِيَ Köleleri azad ederiz وَنَفْعَلُ Şunu şunu yaparız... أَمْ مُحَمَّدٌ Yoksa Muhammed mi (daha doğru yoldadır?) وَقَدْ خَالَفَ دِينَ آبَائِهِ Ki O, babalarının dinine muhalif olmuştur وَقَطَعَ الرَّحِمَ Sılay-ı rahmi kesmiştir وَفَارَقَ الْحَرَمَ Ve Harem'den ayrılmış (Ne der onlar?) هَٰؤُلَاءِ أَيْ أَنْتُمْ **İşte bunlar,** yani, siz (Mekke müşrikleri) اَهْدٰى مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا **İman edenlerden daha doğrudur** (Ne bakımından?) سَبِيلًا **Yol bakımından** أَقْوَمُ طَرِيقًا Daha düzgün bir yolda(sınız).

﴿أُولٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللهُ وَمَنْ يَلْعَنِ﴾ هُ ﴿اللهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾﴾ مَانِعًا مِنْ عَذَابِهِ ﴿أَمْ﴾ بَلْ أَ
﴿لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ﴾ أَيْ لَيْسَ لَهُمْ شَيْءٌ مِنْهُ وَلَوْ كَانَ ﴿فَإِذًا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾﴾
أَيْ شَيْئًا تَافِهًا قَدْرَ النَّقْرَةِ فِي ظَهْرِ النَّوَاةِ لِفَرْطِ بُخْلِهِمْ ﴿أَمْ﴾ بَلْ أَ ﴿يَحْسُدُونَ النَّاسَ﴾ أَيِ النَّبِيَّ
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿عَلٰى مَآ اٰتَاهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ مِنَ النُّبُوَّةِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ أَيْ يَتَمَنَّوْنَ زَوَالَهُ عَنْهُ
وَيَقُولُونَ لَوْ كَانَ نَبِيًّا لَاشْتَغَلَ عَنِ النِّسَاءِ ﴿فَقَدْ اٰتَيْنَا اٰلَ إِبْرَاهِيمَ﴾ جَدَّهُ كَمُوسَى وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ
﴿الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ وَالنُّبُوَّةَ ﴿وَاٰتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٤﴾﴾ فَكَانَ لِدَاوُدَ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ امْرَأَةً
وَلِسُلَيْمَانَ أَلْفٌ مَا بَيْنَ حُرَّةٍ وَسُرِّيَّةٍ ﴿فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ بِهِ﴾ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ﴾
أَعْرَضَ ﴿عَنْهُ﴾ فَلَمْ يُؤْمِنْ ﴿وَكَفٰى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾﴾ عَذَابًا لِمَنْ لَا يُؤْمِنُ ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا
سَوْفَ نُصْلِيهِمْ﴾ نُدْخِلُهُمْ ﴿نَارًا﴾ يَحْتَرِقُونَ فِيهَا ﴿كُلَّمَا نَضِجَتْ﴾ احْتَرَقَتْ ﴿جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ
جُلُودًا غَيْرَهَا﴾ بِأَنْ تُعَادَ إِلَى حَالِهَا الْأَوَّلِ غَيْرَ مُحْتَرِقَةٍ ﴿لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ﴾ لِيُقَاسُوا شِدَّتَهُ ﴿إِنَّ اللهَ
كَانَ عَزِيزًا﴾ لَا يُعْجِزُهُ شَيْءٌ ﴿حَكِيمًا ﴿٥٦﴾﴾ فِي خَلْقِهِ ﴿وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ﴾ مِنَ الْحَيْضِ وَكُلِّ قَذَرٍ
﴿وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ﴿٥٧﴾﴾ دَائِمًا لَا تَنْسَخُهُ شَمْسٌ هُوَ ظِلُّ الْجَنَّةِ ﴿إِنَّ اللهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ﴾
أَيْ مَا ائْتُمِنَ عَلَيْهِ مِنَ الْحُقُوقِ ﴿إِلٰى أَهْلِهَا﴾ نَزَلَتْ لَمَّا أَخَذَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مِفْتَاحَ الْكَعْبَةِ مِنْ عُثْمَانَ بْنِ
طَلْحَةَ الْحَجَبِيِّ سَادِنِهَا قَسْرًا لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ عَامَ الْفَتْحِ وَمَنَعَهُ وَقَالَ: لَوْ عَلِمْتُ
أَنَّهُ رَسُولُ اللهِ لَمْ أَمْنَعْهُ فَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَدِّهِ إِلَيْهِ وَقَالَ: هَاكَ خَالِدَةً تَالِدَةً. فَعَجِبَ
مِنْ ذٰلِكَ فَقَرَأَ لَهُ عَلِيٌّ الْآيَةَ فَأَسْلَمَ وَأَعْطَاهُ عِنْدَ مَوْتِهِ لِأَخِيهِ شَيْبَةَ فَبَقِيَ فِي وَلَدِهِ، وَالْآيَةُ وَإِنْ وَرَدَتْ
عَلَى سَبَبٍ خَاصٍّ فَعُمُومُهَا مُعْتَبَرٌ بِقَرِينَةِ الْجَمْعِ ﴿وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ﴾ يَأْمُرُكُمْ ﴿أَنْ تَحْكُمُوا
بِالْعَدْلِ إِنَّ اللهَ نِعِمَّا﴾ فِيهِ إِدْغَامُ مِيمِ نِعْمَ فِي مَا النَّكِرَةِ الْمَوْصُوفَةِ أَيْ نِعْمَ شَيْئًا ﴿يَعِظُكُمْ بِهِ﴾
تَأْدِيَةُ الْأَمَانَةِ وَالْحُكْمُ بِالْعَدْلِ ﴿إِنَّ اللهَ كَانَ سَمِيعًا﴾ لِمَا يُقَالُ ﴿بَصِيرًا ﴿٥٨﴾﴾ بِمَا يُفْعَلُ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا أَطِيعُوا اللهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي﴾ أَصْحَابَ ﴿الْأَمْرِ﴾ أَيِ الْوُلَاةَ ﴿مِنْكُمْ﴾ إِذَا أَمَرُوكُمْ
بِطَاعَةِ اللهِ وَرَسُولِهِ ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ﴾ اخْتَلَفْتُمْ ﴿فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللهِ﴾ أَيْ إِلَى كِتَابِهِ ﴿وَالرَّسُولِ﴾
مُدَّةَ حَيَاتِهِ وَبَعْدَهُ إِلَى سُنَّتِهِ أَيِ اكْشِفُوا عَلَيْهِ مِنْهُمَا ﴿إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ذٰلِكَ﴾
أَيِ الرَّدُّ إِلَيْهِمَا ﴿خَيْرٌ﴾ لَكُمْ مِنَ التَّنَازُعِ وَالْقَوْلِ بِالرَّأْيِ ﴿وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾﴾ مَآلًا.

TÜRKÇE ANLAMI

52- İşte bunlar, Allah'ın lanetlediği kimselerdir. Ve Allah kimi lanetlerse, artık ona Allah'ın azabını engelleyecek **bir yardımcı bulamazsın.**

53- **Yoksa onların mülkten bir nasipleri mi var?** Yani, onların mülkten hiçbir şeyi yoktur. Şayet öyle olsaydı **o zaman** aşırı cimriliklerinden dolayı **insanlara** çekirdeğin sırtında bulunan **filiz** kadar değersiz bir şey bile **vermezlerdi.**

54- **Yoksa insanları** Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'i **Allah'ın, fazlı kereminden onlara verdiği** peygamberlik ve çok kadın gibi **şeylerden dolayı kıskanıyorlar mı?** Yani, o nimetin elinden çıkmasını istiyorlar ve diyorlar ki: "Eğer peygamber olsaydı, kadınlardan uzak dururdu." **Oysa biz** Peygamberin atası **İbrahim'in ailesine** Musa, Davut ve Süleyman gibilerine **de kitap ve hikmet** peygamberlik **vermiş ve onlara büyük bir mülk bahşetmiştik.** Davut'un doksan dokuz tane eşi vardı. Süleyman'ın ise hür ve cariyelerden bin tane eşi vardı.

55- **Onlardan kimi ona** Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e **inandı, kimi de ondan yüz çevirdi,** iman etmedi. **Çılgın ateş,** inanmayana azap **olarak cehennem yeter.**

56- **Şüphesiz ki ayetlerimizi inkar edenleri yakında** içinde yanacakları bir **ateşe atacağız,** sokacağız. **Derileri piştikçe** yandıkça **azabı duysunlar** sürekli şiddetine maruz kalsınlar **diye, onları başka derilerle değiştireceğiz. Şüphesiz Allah daima azizdir,** onu hiçbir şey aciz bırakamaz, yaratmasında da **hikmet sahibidir.**

57- **İman edip salih amel işleyenleri de; çok yakında, içinde temelli ve ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetlere koyacağız. Onlara orada** hayız ve her türlü pislikten **tertemiz eşler vardır. Onları** güneşin kaldıramadığı sürekli **koyu bir gölgeye koyacağız** ki, o cennet gölgesidir.

58- **Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi emrediyor.** Bu ayet Hz. Ali -Allah ondan razı olsun- Kâbe'nin anahtarını onun hizmetçisi olan Osman b. Talha el-Hicebi'den zorla aldığında inmiştir. Bu olay Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) fetih yılında Mekke'ye geldiğinde oldu. Osman b. Talha, Peygamberimizi Kâbe'ye girmekten men etmiş ve: 'Eğer Allah'ın Resûlü olduğunu kabul etseydim, onu men etmezdim' demişti. Allah Resûlü (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de (Kabe'nin içinde namazı kıldıktan sonra Hz. Ali'ye) anahtarı ona geri vermesini emredip ona ***'Bundan önce olduğu gibi bundan sonra da bu görevi sen al'*** dedi. O da bundan çok hayret duydu ve Hz. Ali kendisine bu ayeti okuyunca Müslüman oldu. Anahtarı ölürken kardeşi Şeybe'ye teslim etmiş ve anahtar onun çocuklarında kalmıştır. Bu ayet özel bir sebeple gelmiş olsa da lafzın cemi olması karinesiyle, ayetin umumu dikkate alınmıştır. **Ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi** size emrediyor. **Allah'ın size öğüt olarak verdiği şey** emaneti ehline teslim etmek ve adaletle hükmetmek **ne**

kadar da güzeldir![1] **Şüphesiz Allah daima** söyleneni **işitici,** yapılanı da **görücüdür.**

59- **Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygambere itaat edin. Ve sizden olan emir sahiplerine** yani, idarecilere **de** size Allah'a ve peygamberine itaati emrettikleri sürece **itaat edin. Eğer bir şeyde çekişir** anlaşmazlığa düşer**seniz, Allah'a ve ahiret gününe inanmışsanız, onu Allah'**ın kitabı**na ve** ve hayatta olduğu sürece **Peygamberine** öldükten sonra da sünnetine **bırakın,** yani, o meseleyi bu ikisinden çözün. **Bu,** kitaba ve sünnete bırakmak sizin için çekişmekten ve kendi görüşüyle hükmetmekten **hem daha hayırlı hem de netice** sonuç **itibariyle daha güzeldir.**

KELİME ANLAMI

52- أُولٰئِكَ الَّذِينَ **Onlar o kimselerdir ki,** لَعَنَهُمُ اللّٰهُ **Allah onlara lanet etmiştir** وَمَنْ يَلْعَنِ اللّٰهُ **Ve kim ki, Allah** ona **lanet etmişse** فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا **Asla ona bir yardımcı bulamazsınız** (Öyle yardımcı ki,) مَانِعًا مِنْ عَذَابِهِ Onun azabından engelleyici.

53- أَمْ بَلْ أَلَهُمْ **Yoksa,** bilakis **onlar için var mıdır?** (Ne?) نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ **Mülkten bir pay** أَيْ لَيْسَ لَهُمْ شَيْءٌ مِنْهُ Yani, onlar için ondan bir şey yoktur وَلَوْ كَانَ Şayet bu olsaydı فَإِذًا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ **Bu durumda insanlara vermezlerdi** (Ne?) نَقِيرًا أَيْ شَيْئًا تَافِهًا **Nakir**, yani, küçücük bir şey (Ne kadar?) قَدْرَ النُّقْرَةِ Bir yarık kadar (Neredeki?) فِي ظَهْرِ النَّوَاةِ Hurma çekirdeğinin üzerindeki (Neden vermezlerdi?) لِفَرْطِ بُخْلِهِمْ Aşırı cimriliklerinden dolayı.

54- أَمْ بَلْ أَ يَحْسُدُونَ النَّاسَ **Yoksa,** bilakis **insanlara haset** mi **ediyorlar**? أَيِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Yani, peygambere allah ona salat-u selam eylesin (Ne üzerine?) عَلَى مَا آتَاهُمُ اللّٰهُ **Allah'ın onlara verdiği şeyler üzerine** (Neden verdiği?) مِنْ فَضْلِهِ **Lütfundan** (Neye ilişkin?) مِنَ النُّبُوَّةِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ Peygamberlik ve çok kadınlara ilişkin أَيْ يَتَمَنَّوْنَ Yani, arzuluyorlar (Neyi?) زَوَالَهُ عَنْهُ Onun peygamberden yok olmasını وَيَقُولُونَ Ve şöyle diyorlar: لَوْ كَانَ نَبِيًّا Şayet o peygamber olsaydı لَاشْتَغَلَ عَنِ النِّسَاءِ Kadınlardan uzak dururdu فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ **Kuşkusuz biz İbrahim'in soyuna verdik** جَدَّهُ Onun (Hz. Peygamberin) ceddine (Kim gibi?) كَمُوسَى وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ Musa, Davud ve Süleyman gibi (Ne verdik?) الْكِتَابَ **Kitap** وَالْحِكْمَةَ وَالنُّبُوَّةَ **Ve hikmet** peygamberlik وَآتَيْنَاهُمْ **Ve onlara bağışladık** (Ne bağışladık?) مُلْكًا عَظِيمًا **Büyük bir mülk** فَكَانَ لِدَاوُدَ Davud (a.s.)

---

[1] نِعِمَّا terkibinde نِعْمَ fiilindeki mim harfinin nekre-i mevsufe olan مَا 'ya idğamı vardır. Aslı نِعْمَ شَيْئًا 'dir.

için vardı (Ne?) تِسْعٌ وَتِسْعُونَ امْرَأَةً Doksan dokuz kadın وَلِسُلَيْمَانَ Süleyman için de (Ne vardı?) أَلْفٌ مَا بَيْنَ حُرَّةٍ وَسُرِّيَّةٍ Hür ve cariyelerden müteşekkil bin kadın.

55- فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ **Onlardan iman eden kimse vardır** (Kime?) بِهٖ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **Ona;** Muhammed'e Allah ona salat-u selam eylesin وَمِنْهُمْ **Yine onlardan vardır** (Kim?) مَنْ صَدَّ أَعْرَضَ عَنْهُ **Ondan kaçınan,** yüz çeviren فَلَمْ يُؤْمِنْ Ve ona iman etmeyen وَكَفٰى بِجَهَنَّمَ **Cehennem yeter** (Ne olarak?) سَعِيرًا عَذَابًا **Çılgın alev,** azap **olarak** (Kime?) لِمَنْ لَا يُؤْمِنُ İman etmeyene.

56- اِنَّ الَّذِينَ **O kimseler ki,** كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا **Ayetlerimizi inkar ettiler** سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نُدْخِلُهُمْ **Yakında onları sokacağız,** girdireceğiz (Neye?) نَارًا **Ateşe** يَحْتَرِقُونَ فِيهَا Ki onda yanacaklar كُلَّمَا نَضِجَتْ اِحْتَرَقَتْ **Her piştiğinde,** yandığında (Ne?) جُلُودُهُمْ **Onların derileri** بَدَّلْنَاهُمْ **Onlara değiştirip vereceğiz** (Ne?) جُلُودًا غَيْرَهَا **O derilerden başka derileri** (Nasıl?) بِأَنْ تُعَادَ اِلَى حَالِهَا الْأَوَّلِ İlk haline dönerek (Ne halde) غَيْرَ مُحْتَرِقَةٍ Yanmamış olduğu halde (Niçin?) لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ **Azabı tatsınlar için** لِيُقَاسُوا شِدَّتَهُ Onun şiddetine maruz kalsınlar için اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** عَزِيزًا **Çok azizdir** لَا يُعْجِزُهُ شَيْءٌ Onu hiçbir şey aciz bırakamaz حَكِيمًا فِي خَلْقِهِ **Ve** yarattığında **hikmet sahibidir.**

57- وَالَّذِينَ اٰمَنُوا **O kimseler ki iman ettiler** وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ **Ve salih amel işlediler** سَنُدْخِلُهُمْ **Çok yakında onları koyacağız** (Nereye?) جَنَّاتٍ **Cennetlere** تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا **Ki onların altında akmaktadır** (Ne?) الْأَنْهَارُ **Nehirler** خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا **Orada ebediyen kalacaklardır** لَهُمْ فِيهَا **Orada o kimseler için vardır** (Ne?) أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ **Arınmış eşler** (Neden arınmış?) مِنَ الْحَيْضِ وَكُلِّ قَذَرٍ Hayızdan ve her türlü pislikten وَنُدْخِلُهُمْ **Ve onları girdireceğiz** (Nereye?) ظِلًّا ظَلِيلًا **Sürekli bir gölgeye** دَائِمًا Daimi olan لَا تَنْسَخُهُ شَمْسٌ Güneş onu gideremez هُوَ ظِلُّ الْجَنَّةِ O cennetin gölgesidir.

58- اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ **Kuşkusuz Allah size emrediyor** (Neyi?) أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ **Emanetleri vermenizi** أَيْ مَا اؤْتُمِنَ عَلَيْهِ Yani, emanet edilen şeyi (Neden?) مِنَ الْحُقُوقِ Haklardan (Kime vermenizi emrediyor?) اِلَى اَهْلِهَا **Ehline** نَزَلَتْ Bu ayet inmiştir (Ne zaman?) لَمَّا أَخَذَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Ali (r.a.) aldığı zaman (Neyi?) مِفْتَاحَ الْكَعْبَةِ Ka'benin anahtarını (Kimden?) مِنْ عُثْمَانَ بْنِ طَلْحَةَ الْحَجَبِيِّ Osman bin Talha el-Hıcebi (Kimdir o?) سَادِنِهَا Ka'benin hizmetçisi (muhafızıdır) (Nasıl almıştır?) قَسْرًا Zorla (Ne zaman?) لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Peygamberimiz geldiğinde Allah ona salat-u selam eylesin (Nereye?) مَكَّةَ Mekke'ye (Hangi sene?) عَامَ الْفَتْحِ Fetih senesi وَمَنَعَهُ Osman onu reddetmişti (anahtarı vermek istememişti) وَقَالَ Ve şöyle demişti: لَوْ عَلِمْتُ أَنَّهُ رَسُولُ اللهِ Bilseydim (inansaydım) ki, O Resûlüllahtır لَمْ أَمْنَعْهُ Onu men etmezdim فَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Resûlüllah (Kabe'nin içinde namaz kıldıktan sonra) emretmiştir Allah ona salat-u selam eylesin (Neyi?) بِرَدِّهِ إِلَيْهِ Anahtarın Osman bin Talha'ya geri verilmesini وَقَالَ Ve şöyle demiştir: هَاكَ خَالِدَةً تَالِدَةً Al! Ezelden ebede فَعَجِبَ مِنْ ذٰلِكَ O ise buna şaşırdı فَقَرَأَ لَهُ عَلِيٌّ Bunun ardından Hz.Ali ona okudu (Neyi?) الْآيَةَ Bu (hakkında inen) ayeti فَأَسْلَمَ O da Müslüman oldu وَأَعْطَاهُ عِنْدَ مَوْتِهِ Ölürken anahtarı verdi (Kime?) لِأَخِيهِ شَيْبَةَ Kardeşi Şeybe'ye فَبَقِيَ فِي وَلَدِهِ Onun da oğluna kaldı وَالْآيَةُ Ayet, وَإِنْ وَرَدَتْ عَلَى سَبَبٍ خَاصٍّ Her ne kadar belli sebep üzerine nazil olmuşsa da فَعُمُومُهَا مُعْتَبَرٌ بِقَرِينَةِ الْجَمْعِ Cemi siga kullanılması karinesiye genel oluşu muteberdir وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ **İnsanlar arasında hükmettiğiniz zaman** يَأْمُرُكُمْ Size (Allah) emrediyor (Neyi?) أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ **Adaletle hükmetmenizi** إِنَّ اللهَ نِعِمَّا **Kuşkusuz Allah ne güzel,** فِيهِ إِدْغَامُ مِيمِ نِعْمَ Burada 'Ni'me'deki mimin idğamı vardır (Neye?) فِي مَا النَّكِرَةِ الْمَوْصُوفَةِ Nekrelik ve vasıflık bildiren mâ'ya أَيْ نِعْمَ شَيْئًا Yani, ne güzel şey يَعِظُكُمْ بِهِ **Size onunla öğüt veriyor** (Nedir o şey?) تَأْدِيَةُ الْأَمَانَةِ Emanetin iade edilmesini وَالْحُكْمُ بِالْعَدْلِ Ve adaletle hükmedilmesi إِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** سَمِيعًا **İşitendir** (Neyi?) لِمَا يُقَالُ Denileni بَصِيرًا بِمَا يُفْعَلُ **Ve** yapılanı **görendir.**

59- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا **Ey iman eden kimseler,** أَطِيعُوا اللهَ **Allah'a itaat edin** وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ **Ve Peygambere itaat edin** وَأُولِي أَصْحَابِ الْأَمْرِ **Ve emir sahiplerine,** أَيِ الْوُلَاةِ Yani, idarecilere (Kimden?) مِنْكُمْ **İçinizden** (Ne zaman?) إِذَا أَمَرُوكُمْ Size emrettiğimiz zaman (Neyi?) بِطَاعَةِ اللهِ وَرَسُولِهِ Allah ve Resûlüne itaati فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ اِخْتَلَفْتُمْ **Ayrılığa,** ihtilafa **düşerseniz** (Nerede?) فِي شَيْءٍ **Bir şeyde** فَرُدُّوهُ إِلَى اللهِ **Onu Allah'a havale edin** أَيْ إِلَى كِتَابِهِ Yani, onun kitabına وَالرَّسُولِ **Ve Resûle (havale edin)** (Ne zaman?) مُدَّةَ حَيَاتِهِ Yaşadığı dönemde وَبَعْدَهُ إِلَى سُنَّتِهِ Ondan sonra ise sünnetine (havale edin) أَيِ اكْشِفُوا عَلَيْهِ مِنْهُمَا O ikisinden hareketle onun hükmünü açığa kavuşturun إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ **Şayet inanıyorsanız** (Neye?) بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ **Allah'a ve ahiret gününe** ذٰلِكَ أَيِ الرَّدُّ إِلَيْهِمَا **Bu,** onlara havale etmek (Nedir?) خَيْرٌ لَكُمْ **Sizin için daha hayırlıdır** (Neden?) مِنَ التَّنَازُعِ Ayrılığa düşmekten وَالْقَوْلِ بِالرَّأْيِ Ve kişisel görüş belirtmekten وَأَحْسَنُ **Ve daha güzeldir** (Ne bakımdan?) تَأْوِيلًا مَآلًا **Akibet,** netice **bakımından.**

وَنَزَلَ لَمَّا اخْتَصَمَ يَهُودِيٌّ وَمُنَافِقٌ فَدَعَا اِلَى كَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمَا وَدَعَا الْيَهُودِيُّ اِلَى النَّبِيِّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيَاهُ فَقَضَى لِلْيَهُودِيِّ فَلَمْ يَرْضَ الْمُنَافِقُ، وَأَتَيَا عُمَرَ فَذَكَرَ الْيَهُودِيُّ ذٰلِكَ
فَقَالَ لِلْمُنَافِقِ أَكَذٰلِكَ قَالَ نَعَمْ فَقَتَلَهُ ﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ اَنَّهُمْ اٰمَنُوا بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ
وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ اَنْ يَتَحَاكَمُوا اِلَى الطَّاغُوتِ﴾ اَلْكَثِيرِ الطُّغْيَانِ وَهُوَ كَعْبُ بْنُ الْأَشْرَفِ
﴿وَقَدْ اُمِرُوٓا اَنْ يَكْفُرُوا بِهِ﴾ وَلَا يُوَالُوهُ ﴿وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾﴾
عَنِ الْحَقِّ ﴿وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ﴾ فِي الْقُرْآنِ مِنَ الْحُكْمِ ﴿وَاِلَى الرَّسُولِ﴾ لِيَحْكُمَ
بَيْنَكُمْ ﴿رَاَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ﴾ يُعْرِضُونَ ﴿عَنْكَ﴾ اِلَى غَيْرِكَ ﴿صُدُودًا ﴿٦١﴾﴾ ﴿فَكَيْفَ﴾
يَصْنَعُونَ ﴿اِذَآ اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ﴾ عُقُوبَةٌ ﴿بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ﴾ مِنَ الْكُفْرِ وَالْمَعَاصِي أَيْ أَيَقْدِرُونَ
عَلَى الْإِعْرَاضِ وَالْفِرَارِ مِنْهَا لَا ﴿ثُمَّ جَآؤُكَ﴾ مَعْطُوفٌ عَلَى يَصُدُّونَ ﴿يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ اِنْ﴾ مَا ﴿اَرَدْنَآ﴾
بِالْمُحَاكَمَةِ اِلَى غَيْرِكَ ﴿اِلَّآ اِحْسَانًا﴾ صُلْحًا ﴿وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾﴾ تَأْلِيفًا بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ بِالتَّقْرِيبِ فِي الْحُكْمِ
دُونَ الْحَمْلِ عَلَى مُرِّ الْحَقِّ ﴿اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللّٰهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ﴾ مِنَ النِّفَاقِ وَكِذْبِهِمْ فِي عُذْرِهِمْ
﴿فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾ بِالصَّفْحِ ﴿وَعِظْهُمْ﴾ خَوِّفْهُمُ اللّٰهَ ﴿وَقُلْ لَهُمْ فِي﴾ شَأْنِ ﴿اَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ﴿٦٣﴾﴾
مُؤَثِّرًا فِيهِمْ، أَيِ ازْجُرْهُمْ لِيَرْجِعُوا عَنْ كُفْرِهِمْ ﴿وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلَّا لِيُطَاعَ﴾ فِيمَا يَأْمُرُ بِهِ
وَيَحْكُمُ ﴿بِاِذْنِ اللّٰهِ﴾ بِأَمْرِهِ لَا لِيُعْصَى وَيُخَالَفَ ﴿وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَلَمُوٓا اَنْفُسَهُمْ﴾ بِتَحَاكُمِهِمْ اِلَى الطَّاغُوتِ
﴿جَآؤُكَ﴾ تَائِبِينَ ﴿فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ﴾ فِيهِ الْتِفَاتٌ عَنِ الْخِطَابِ تَفْخِيمًا لِشَأْنِهِ
﴿لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا﴾ عَلَيْهِمْ ﴿رَحِيمًا ﴿٦٤﴾﴾ بِهِمْ ﴿فَلَا وَرَبِّكَ﴾ لَا زَائِدَةٌ ﴿لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى
يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ﴾ اِخْتَلَطَ ﴿بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا﴾ ضِيقًا أَوْ شَكًّا
﴿مِمَّا قَضَيْتَ﴾ بِهِ ﴿وَيُسَلِّمُوا﴾ يَنْقَادُوا لِحُكْمِكَ ﴿تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾﴾ مِنْ غَيْرِ مُعَارَضَةٍ.

TÜRKÇE ANLAMI

60- Bir Yahudi ile münafık anlaşmazlığa düşünce aralarında hükmetmesi için münafık, Kâb b. Eşref'e, Yahudi ise Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e çağırmış ve böylece ona gelmişlerdi. Peygamberimiz Yahudi'nin lehine hüküm verdi. Münafık buna razı olmadı ve Hz. Ömer'e gittiler. Yahudi durumu ona anlattı. O da münafığa: 'Durum böyle mi?' diye sordu, 'Evet!' diyince de onu öldürdü. Bunun üzerine şu ayet indi:

Sana indirilen Kuran'a ve senden önce indirilenlere inandıklarını iddia edenleri görmüyor musun? Azgınlığı çok olan **Tâgût'a** ki, o Kâb bin Eşref'tir **muhakeme olunmalarını isterler. Oysa, onu inkar etmekle** ve dost edinmemekle **emr olunmuşlardı. Şeytan da onları** haktan **uzak bir sapıklığa saptırmak ister.**

61- **Onlara: "Allah'ın** Kuran'da **indirdiği** hükmüne **ve** aranızda hüküm vermesi için **Peygambere gelin" dendiği zaman, münafıkların senden** başkasına doğru **tamamen uzaklaştıklarını,** yüz çevirdiklerini **görürsün.**

62- **Ellerinin takdim ettiği** küfür ve günah **yüzünden onlara bir felaket** azap **gelince nasıl** yapacaklar? Ondan kaçmaya ve yüz çevirmeye güçleri yeter mi? Hayır! **Sonra da sana gelip,**[1] **"Biz** senden başkasına mahkemeleşmekle **yalnızca iyilik etmek,**[2] barışmak **ve** işi acı gerçeğe vardırmadan yaklaşık bir hükümle iki davalının arasını kaynaştırmak, **arayı bulmak istedik" diye yemin ederler.**

63- **Onlar öyle kimseler ki; kalplerinde olan** münafıklık ve özürlerindeki yalanı **Allah bilir. Sen onlardan** aldırmadan **yüz çevir de öğüt ver,** onları Allah'tan korkut. **Ve onlara kendileri** hakkında **tesirli** onları etkileyen **söz söyle.** Yani, küfürlerinden dönmeleri için onları caydır.

64- **Biz her peygamberi sadece, Allah'ın izni** emriyle, hükmettiği ve emrettiği şeylerde **itaat olunsun diye gönderdik.** Yoksa isyan ve muhalefet edilsin diye göndermedik. **Onlar, kendilerine** Tâgût'a başvurmak suretiyle **zulmettiklerinde,** tövbe ederek **sana gelip Allah'tan mağfiret dileseler ve Peygamber de**[3] **onlara mağfiret dileseydi, elbette Allah'ı** onların **tövbelerini kabul edici ve** onlara **merhamet edici olarak bulurlardı.**

65- **Hayır!**[4] **Rabbine and olsun ki, onlar aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem seçmedikçe sonra da verdiğin karardan ötürü, gönüllerinde hiçbir sıkıntı** darlık ve şüphe **duymaksızın, kesin bir teslimiyetle** karşı çıkmadan **teslim olmadıkça** kararına boyun eğmedikçe **mümin olamazlar.**

KELİME ANLAMI

60- وَنَزَلَ Önümüzdeki ayet indi (Ne zaman?) لَمَّا اخْتَصَمَ يَهُودِيٌّ وَمُنَافِقٌ Bir Yahudi ve münafık ayrılığa düştüğünde فَدَعَا الْمُنَافِقُ إِلَى كَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ Münafık, Ka'b b. Eşref'e çağırdı (Ne için?) لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمَا Aralarında hükmetsin için وَدَعَا الْيَهُودِيُّ Yahudi ise çağırdı (Kime?) إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygambere Allah ona salat-u selam eylesin فَأَتَيَاهُ Bunun üzerine Peygamberin yanına geldiler فَقَضَى لِلْيَهُودِيِّ Peygamber, Yahudi lehine hükmetti فَلَمْ يَرْضَ الْمُنَافِقُ münafık razı olmadı وَأَتَيَا عُمَرَ Ve Hz. Ömer'e geldiler

---

[1] ثُمَّ جَاؤُكَ cümlesi يَصُدُّونَ üzerine atıftır.
[2] إِنْ kelimesi مَا anlamında nefiy harfidir.
[3] Burada peygamberin şanını yüceltmek için muhataptan gaibe iltifat vardır.
[4] لَا harfi zaittir.

فَذَكَرَ الْيَهُودِيُّ ذٰلِكَ Yahudi ona durumu anlattı فَقَالَ لِلْمُنَافِقِ O da münafığa dedi ki: أَكَذٰلِكَ Böyle mi? قَالَ نَعَمْ Münafık: 'Evet' dedi فَقَتَلَهُ Bunun üzerine onu öldürdü اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ **O kimselere bakmadın mı?** يَزْعُمُونَ **İddia ediyorlar** اَنَّهُمْ اٰمَنُوا **İman ettiklerini** (Neyi?) بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ **Sana indirilene** (Daha?) وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ **Ve senden önce indirilene** (Ne oldukları halde?) يُرِيدُونَ **Arzuladıkları halde** (Neyi?) اَنْ يَتَحَاكَمُوااِلَى الطَّاغُوتِ **Tağut'a hüküm arzetmeyi** (Nedir o?) اَلْكَثِيرِ الطُّغْيَانِ Çok azgın olan demektir وَهُوَ كَعْبُ بْنُ الْأَشْرَفِ O da Ka'b b. Eşref'tir وَقَدْ اُمِرُوٓا **Halbuki emrolundular** (Neyle?) اَنْ يَكْفُرُوا بِهِ **Onu inkar etmeleriyle** (Daha neyle emrolundular?) وَلَا يُوَالُوهُ Onu dost edinmemekle وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ **Şeytansa arzuluyor** (Neyi?) اَنْ يُضِلَّهُمْ **Onları saptırmayı** (Nasıl?) ضَلَالًا **Bir sapmayla ki,** بَعِيدًا عَنِ الْحَقِّ Haktan **uzak.**

61- وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ **Onlara dendiği zaman** (Ne?) تَعَالَوْا **Gelin** (Neye?) اِلٰى مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah'ın indirdiğine** (Nerede?) فِي الْقُرْاٰنِ Kur'anda (Neye ilişkin?) مِنَ الْحُكْمِ Hükme ilişkin (Daha neye gelin?) وَاِلَى الرَّسُولِ **Peygambere** (Niçin?) لِيَحْكُمَ بَيْنَكُمْ Aralarında hükmetsin için رَاَيْتَ الْمُنَافِقِينَ **Münafıkları görürsün** (Nasıl?) يَصُدُّونَ يُعْرِضُونَ **Sırt dönüyor,** yüz çeviriyor **olarak** (Kimden?) عَنْكَ **Senden** (Kime?) اِلَى غَيْرِكَ Başkasına (Nasıl?) صُدُودًا **Tam bir sırt dönmekle.**

62- فَكَيْفَ يَصْنَعُونَ **Nasıl** yapacaklar? (Ne zaman?) اِذَآ اَصَابَتْهُمْ **Onlara isabet ettiğinde** (Ne?) مُصِيبَةٌ عُقُوبَةٌ **Bir musibet,** ceza (Ne sebebiyle?) بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ **Ellerinin işlediği şeyler sebebiyle** (Neye ilişkin?) مِنَ الْكُفْرِ وَالْمَعَاصِي Küfre ve günahlara ilişkin أَيْ أَيَقْدِرُونَ Yani, güç getirebilecekler mi? (Neye?) عَلَى الْإِعْرَاضِ وَالْفِرَارِ مِنْهَا Ondan kaçmaya ve yüz çevirmeye لَا Hayır, ثُمَّ جَآؤُكَ **Sonra sana geldiklerinde** (Nedir bu fiil?) مَعْطُوفٌ عَلَى يَصُدُّونَ 'Yasüddüne' Fiiline atıftır يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ **Allah'a yemin ederler** (Ne diye?) اِنْ مَآ اَرَدْنَآ **Biz amaçlamadık (diye)** (Neyle?) بِالْمُحَاكَمَةِ اِلَى غَيْرِكَ Senden başkasına hüküm arzetmekle اِلَّآ اِحْسَانًا صُلْحًا **Ancak güzelliği,** barışı **(amaçladık)** (Daha?) وَتَوْفِيقًا تَأْلِيفًا **Ara bulmayı,** birleştirmeyi (Neyi?) بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ İki düşmanın arasını (Neyle?) بِالتَّقْرِيبِ فِي الْحُكْمِ Yaklaşık bir hükümle (Nasıl?) دُونَ الْحَمْلِ عَلَى مُرِّ الْحَقِّ İşi acı gerçeğe vardırmadan.

63- أُولٰئِكَ الَّذِينَ **İşte onlar o kimselerdir ki,** يَعْلَمُ اللّٰهُ **Allah bilir** (Neyi?) مَا فِي قُلُوبِهِمْ **Kalplerinde olan** مِنَ النِّفَاقِ Münafıklığı وَ كِذْبِهِمْ فِي عُذْرِهِمْ Ve özürlerinde ki yalanı فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ **Artık onlardan yüz çevir** (Neyle?) بِالصَّفْحِ Aldırış etmemekle وَعِظْهُمْ **Ve onlara vaaz et,** خَوِّفْهُمُ اللّٰهَ Onları Allah'tan korkut وَقُلْ لَهُمْ **Ve onlara de ki** (Ne hakkında?) فِي شَأْنِ أَنْفُسِهِمْ **Kendileri**nin durumu **hakkında** (Ne de?) قَوْلًا بَلِيغًا **Etkili söz** مُؤَثِّرًا فِيهِمْ Onlara tesir edici أَيْ ازْجُرْهُمْ Yani, onları caydır (Niçin?) لِيَرْجِعُوا عَنْ كُفْرِهِمْ Küfürlerinden dönsünler için.

64- وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ **Biz hiçbir peygamberi göndermedik** إِلَّا لِيُطَاعَ **Ancak itaat olunsun için (gönderdik)** (Hangi konuda?) فِيمَا يَأْمُرُ بِهِ وَيَحْكُمُ Emrettiği ve hükmettiği konuda (Neyle itaat olunsun diye gönderdik?) بِإِذْنِ اللّٰهِ بِأَمْرِهِ **Allah'ın izniyle,** onun emriyle لَا لِيُعْصَى İsyan edilsin için değil وَيُخَالَفَ Ve karşı çıkılsın için وَلَوْ أَنَّهُمْ **Şayet onlar,** إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ **Kendilerine zulmettikleri zaman** (Neyle?) بِتَحَاكُمِهِمْ إِلَى الطَّاغُوتِ Tağut'a hüküm arzetmekle جَاؤُوكَ تَائِبِينَ **Sana** tövbe edici oldukları halde **gelseler,** فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ **Ve Allah'tan mağfiret dileseler** وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ **Peygamber de onlar için mağfiret dileseydi** فِيهِ الْتِفَاتٌ Bu ifadede iltifat vardır (Neden?) عَنِ الْخِطَابِ Muhatap kalıbından (Niçin?) تَفْخِيمًا لِشَأْنِهِ Peygamberin kadrini yüceltmek için لَوَجَدُوا اللّٰهَ **Elbette Allah'ı bulurlardı** (Ne olarak?) تَوَّابًا عَلَيْهِمْ Onlara **(rahmetiyle) yönelici** رَحِيمًا بِهِمْ Ve onlara **merhamet edici olarak.**

65- فَلَا وَرَبِّكَ **Hayır! Rabbine yemin olsun ki,** لَا زَائِدَةٌ Buradaki 'La' zaittir لَا يُؤْمِنُونَ **Onlar iman etmiş olmazlar** حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ **Ta ki seni hakem tayin edinceye kadar** (Ne konuda?) فِيمَا شَجَرَ اخْتَلَطَ بَيْنَهُمْ **Aralarının çakıştığı,** karıştığı **konuda** ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ **Sonra nefislerinde bulmayıncaya kadar** (Ne bulmayıncaya?) حَرَجًا ضِيقًا أَوْ شَكًّا **Bir sıkıntı,** darlık veya şüphe (Neden ötürü?) مِمَّا قَضَيْتَ بِهِ **Senin** kendisiyle **hükmettiğin şeyden** وَيُسَلِّمُوا يَنْقَادُوا **Ve onlar teslim olmadıkça,** boyun eğmedikçe (Neye boyun eğmedikçe?) لِحُكْمِكَ Senin hükmüne (Nasıl?) تَسْلِيمًا **Tam bir teslimiyetle** مِنْ غَيْرِ مُعَارَضَةٍ Hiç karşı koymaksızın.

﴿وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ﴾ مُفَسِّرَةٌ ﴿اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوِ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ﴾ كَمَا كَتَبْنَا عَلَى بَنِي
إِسْرَائِيلَ ﴿مَا فَعَلُوهُ﴾ أَيِ الْمَكْتُوبَ عَلَيْهِمْ ﴿إِلَّا قَلِيلٌ﴾ بِالرَّفْعِ عَلَى الْبَدَلِ وَالنَّصْبِ عَلَى الْاِسْتِثْنَاءِ
﴿مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ﴾ مِنْ طَاعَةِ الرَّسُولِ ﴿لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا ﴿٦٦﴾﴾
تَحْقِيقًا لِإِيمَانِهِمْ ﴿وَإِذًا﴾ أَيْ لَوْ ثَبَتُوا ﴿لَآتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّا﴾ مِنْ عِنْدِنَا ﴿أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾﴾
هُوَ الْجَنَّةُ ﴿وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾﴾ قَالَ بَعْضُ الصَّحَابَةِ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَيْفَ نَرَاكَ فِي الْجَنَّةِ وَأَنْتَ فِي الدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَنَحْنُ أَسْفَلَ مِنْكَ فَنَزَلَ ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَالرَّسُولَ﴾
فِيمَا أَمَرَ بِهِ ﴿فَأُولٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ﴾ أَفَاضِلِ أَصْحَابِ الْأَنْبِيَاءِ
لِمُبَالَغَتِهِمْ فِي الصِّدْقِ وَالتَّصْدِيقِ ﴿وَالشُّهَدَاءِ﴾ الْقَتْلَى فِي سَبِيلِ اللهِ ﴿وَالصَّالِحِينَ﴾ غَيْرَ مَنْ ذُكِرَ
﴿وَحَسُنَ أُولٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾﴾ رُفَقَاءَ فِي الْجَنَّةِ بِأَنْ يَسْتَمْتِعَ فِيهَا بِرُؤْيَتِهِمْ وَزِيَارَتِهِمْ وَالْحُضُورِ مَعَهُمْ
وَإِنْ كَانَ مَقَرُّهُمْ فِي الدَّرَجَاتِ الْعَالِيَةِ بِالنِّسْبَةِ إِلَى غَيْرِهِمْ ﴿ذٰلِكَ﴾ أَيْ كَوْنُهُمْ مَعَ مَنْ ذُكِرَ مُبْتَدَأٌ خَبَرُهُ
﴿الْفَضْلُ مِنَ اللهِ﴾ تَفَضَّلَ بِهِ عَلَيْهِمْ لَا أَنَّهُمْ نَالُوهُ بِطَاعَاتِهِمْ ﴿وَكَفَى بِاللهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾﴾ بِثَوَابِ
الْآخِرَةِ، أَيْ فَثِقُوا بِمَا أَخْبَرَكُمْ بِهِ {وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ} ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ﴾
مِنْ عَدُوِّكُمْ، أَيِ احْتَرِزُوا مِنْهُ وَتَيَقَّظُوا لَهُ ﴿فَانْفِرُوا﴾ انْهَضُوا إِلَى قِتَالِهِ ﴿ثُبَاتٍ﴾ مُتَفَرِّقِينَ سَرِيَّةً
بَعْدَ أُخْرَى ﴿أَوِ انْفِرُوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾﴾ مُجْتَمِعِينَ ﴿وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ﴾ لَيَتَأَخَّرَنَّ عَنِ الْقِتَالِ
كَعَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ الْمُنَافِقِ وَأَصْحَابِهِ وَجَعَلَهُ مِنْهُمْ مِنْ حَيْثُ الظَّاهِرِ وَاللَّامُ فِي الْفِعْلِ لِلْقَسَمِ
﴿فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ﴾ كَقَتْلٍ وَهَزِيمَةٍ ﴿قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ﴿٧٢﴾﴾
حَاضِرًا فَأُصَابَ ﴿وَلَئِنْ﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللهِ﴾ كَفَتْحٍ وَغَنِيمَةٍ ﴿لَيَقُولَنَّ﴾ نَادِمًا
﴿كَأَنْ﴾ مُخَفَّفَةٌ وَاسْمُهَا مَحْذُوفٌ أَيْ كَأَنَّهُ ﴿لَمْ يَكُنْ﴾ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ [لَمْ تَكُنْ] ﴿بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ﴾
مَعْرِفَةٌ وَصَدَاقَةٌ وَهٰذَا رَاجِعٌ إِلَى قَوْلِهِ قَدْ أَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ اعْتُرِضَ بِهِ بَيْنَ الْقَوْلِ وَمَقُولِهِ وَهُوَ ﴿يَا﴾ لِلتَّنْبِيهِ
﴿لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٣﴾﴾ آخُذُ حَظًّا وَافِرًا مِنَ الْغَنِيمَةِ قَالَ تَعَالَى: ﴿فَلْيُقَاتِلْ
فِي سَبِيلِ اللهِ﴾ لِإِعْلَاءِ دِينِهِ ﴿الَّذِينَ يَشْرُونَ﴾ يَبِيعُونَ ﴿الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ
اللهِ فَيُقْتَلْ﴾ يُسْتَشْهَدُ ﴿أَوْ يَغْلِبْ﴾ يَظْفَرْ بِعَدُوِّهِ ﴿فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾﴾ ثَوَابًا جَزِيلًا.

TÜRKÇE ANLAMI

66- **Eğer onlara** Beni İsrail'e emrettiğimiz gibi **"Kendinizi öldürünüz"**[1] **ya da "Yurtlarınızdan çıkınız" diye emretmiş olsaydık, pek azı**[2] **dışında, bunu** yani, kendilerine emredileni **yapmazlardı. Oysa onlar kendilerine**

---

[1] أَنْ tefsir harfidir.
[2] قَلِيلٌ kelimesi bedel olmak üzere ref ile ve istisna olmak üzere nasb ile okunur.

verilen öğüdü Allah resûlüne itaat etmeyi **yerine getirselerdi, elbette onlar için daha hayırlı ve** imanlarını **daha da sağlamlaştırıcı** kesinleştirici **olurdu.**

67- **O zaman** yani, (imanlarını) sağlamlaştırsaydılar **elbette kendilerine tarafımızdan** katımızdan **büyük bir mükâfat verirdik** ki, o cennettir.

68- **Ve de onları dosdoğru bir yola iletirdik.**

Bazı sahabeler Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e "Seni cennette nasıl göreceğiz, oysaki sen yüksek derecelerdesin, biz ise senden aşağıdayız" dediler. Bunun üzerine şu ayet indi:

69- **Kim Allah'a ve Peygambere** emrettikleri şeylerde **itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine ihsanda bulunduğu peygamberler,** onların arkadaşlarının doğruluk ve tasdik etmedeki ciddiyetlerinden ötürü en üstünleri olan **sıddıklar,** Allah yolunda öldürülen **şehitler ve** zikredilenlerin dışındaki **salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştır!**. Cennetteki dostlardır. (Bu beraberlik) orada onları görmek, ziyaret etmek ve onlarlar beraber olmaktan faydalanmak suretiyle olur. Her ne kadar onların bulunduğu yer diğerlerine nispetle yüksek derecelerde olsa da.

70- **İşte bu** yani, zikredilen kişilerle beraber olmaları **Allah'ın fazlı keremidir** ki, bununla onlara ihsanda bulunmuştur. Yoksa onlar itaatleriyle bunu kazanmış değillerdir. Ahiret sevabını **bilen olarak Allah yeter.** Öyleyse Allah'ın size verdiği habere güvenin. ***"Haberdar olan gibi, kimse sana haber veremez." (Fatır: 14)***

71- **Ey iman edenler!** Düşmanınıza karşı **tedbirinizi alın,** ondan sakının ve ona karşı uyanık olun, **birlikler halinde** dağınık olarak bir bölükten sonra bir bölük **savaşa çıkın,** düşmanla savaşa kalkın **yahut hep birlikte** toplu halde **savaşın.**

72- **And olsun ki, sizden** münafık Abdullah b. Übeyy ve arkadaşları gibi **pek ağır davranan** savaştan geri kalan **da vardır.** Bu münafığı onlardan sayması dış görünüşü itibariyledir. **Size** bozgun veya öldürülmek gibi **bir musibet gelirse: "Doğrusu Allah bana iyilik etti; çünkü ben onlarla beraber** hazır **bulunmadım** ki, bana isabet etsin" **der.**

73- **Ve and olsun ki, eğer[1] size Allah'tan** zafer ve ganimet gibi **bir lütuf erişirse -sanki[2] sizinle onun arasında bir dostluk** tanışıklık ve bağlılık

---

[1] لَئِنْ 'deki lam kasem içindir.

[2] كَأَنْ 'deki أَنْ en-i muhaffefedir. İsmi de hazf edilmiştir. Yani كَأَنَّهُ demektir.

yokmuş[1] **gibi**[2]- pişman olarak **şöyle der: "Ah!**[3] **Keşke onlarla beraber olsaydım da ben de büyük bir başarı kazansa,** ganimetten bolca pay alsa**ydım!** Yüce Allah buyurdu ki:

74- **O halde, dünya hayatını ahiret karşılığı satanlar, Allah yolunda** dinini yüceltmek için **savaşsınlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür,** şehit edilir **veya galip gelir,** düşmanını ele geçirirse **biz ona yakında büyük bir mükafat** bol sevap **vereceğiz.**

KELİME ANLAMI

66- وَلَوْ اَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ **Şayet biz onlar üzerine yazacak olsaydık** (Ne diye?) اَنِ مُفَسِّرَةٌ اقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ **Nefislerinizi öldürün diye** emirden önceki en tefsir edatıdır اَوِ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ **Veya bölgelerinizden çıkın** كَمَا كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ Tıpkı İsrailoğullarına yazdığımız gibi مَا فَعَلُوهُ **Onu yapmazlardı** أَيِ الْمَكْتُوبَ عَلَيْهِمْ Yani, kendilerine yazılan şeyi اِلَّا قَلِيلٌ **Pek azı müstesna** (Bu kelime neyledir?) بِالرَّفْعِ عَلَى الْبَدَلِ Bedel olarak raf iledir (Daha?) وَالنَّصْبِ عَلَى الِاسْتِثْنَاءِ Müstesna olarak nasp (iledir) (**Kimden** pek azı müstesna?) مِنْهُمْ **Onlardan** وَلَوْ اَنَّهُمْ فَعَلُوا **Eğer onlar yapsalardı** (Neyi?) مَا يُوعَظُونَ بِهِ **Kendilerine vaaz edilen** مِنْ طَاعَةِ الرَّسُولِ Rasûle itaati لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ **Elbette onlar için daha hayırlı** وَاَشَدَّ **Ve daha kuvvetli olurdu** (Ne bakımından?) تَثْبِيتًا تَحْقِيقًا لِإِيمَانِهِمْ **Sabitleştirme,** imanlarını sağlamlaştırma **bakımından.**

67- وَاِذًا أَيْ لَوْ ثَبَتُوا **Bu durumda;** yani, sağlamlaştırsaydılar لَآتَيْنَاهُمْ **Elbette onlara verirdik** (Nereden?) مِنْ لَدُنَّا مِنْ عِنْدِنَا **Tarafımızdan,** kendi katımızdan (Ne?) اَجْرًا عَظِيمًا **Büyük bir ecir** هُوَ الْجَنَّةُ Ki o cennettir.

68- وَلَهَدَيْنَاهُمْ **Ve elbette onları ulaştırırdık** (Neye?) صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا **Dosdoğru yola.**

69- قَالَ بَعْضُ الصَّحَابَةِ Kimi sahabe demişti (Kime?) لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygambere Allah ona salat-u selam eylesin كَيْفَ نَرَاكَ فِي الْجَنَّةِ 'Seni cennet nasıl göreceğiz?

---

[1] يَكُنْ fiili ya ve ta ile okunur.

[2] Bu söz onun قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ sözüne yöneliktir. (Aslında o cümleye bağlıdır.) Bununla kaville mekulun (söz ile, söylenen şeyin) arası ayrılmıştır. (Yani bu cümle-i itiraziyedir.)

[3] يَا harfi tembih içindir.

وَأَنْتَ فِي الدَّرَجَاتِ الْعُلَى Halbuki sen yüksek derecelerdesin وَنَحْنُ أَسْفَلَ مِنْكَ Bizse senden daha aşığıdayız' فَنَزَلَ Bunun üzerine şu ayet indi: وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَالرَّسُولَ **Kim Allah ve Resûlüne itaat ederse** (Ne konuda?) فِيمَا أَمَرَ بِهِ Emrettikleri şeyler konusunda فَأُولَٰئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) مَعَ الَّذِينَ **O kimselerle birliktedir ki** أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِمْ **Allah onlara nimet vermiştir** (Onlar kimden oldukları halde?) مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ **Nebilerden ve sıddıklardan** (Kimdir sıddıklar?) أَفَاضِلِ أَصْحَابِ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerin adamlarının en üstünleridir (Niçin böyle isim verilmiştir?) لِمُبَالَغَتِهِمْ Çok yüksek oldukları için (Hangi konuda?) فِي الصِّدْقِ وَالتَّصْدِيقِ Doğruluk ve iman konusunda وَالشُّهَدَاءِ **Ve şehitler,** الْقَتْلَى فِي سَبِيلِ اللهِ Allah yolunda öldürülenler وَالصَّالِحِينَ **Ve salihler** (Öyle salihler ki,) غَيْرَ مَنْ ذُكِرَ Zikredilenin dışında olan وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ **Bunlar ne güzeldir** (Ne bakımından?) رَفِيقًا **Arkadaş bakımından** رُفَقَاءَ فِي الْجَنَّةِ Cennette ahbaplar olarak (Nasıl?) بِأَنْ يَسْتَمْتِعَ فِيهَا Orada faydalanmak suretiyle (Neyle?) بِرُؤْيَتِهِمْ Onları görmekle وَزِيَارَتِهِمْ Onları ziyaret etmekle وَالْحُضُورِ مَعَهُمْ Ve onlarla bir arada bulunmakla وَإِنْ كَانَ مَقَرُّهُمْ Her ne kadar esas yerleri olsa da (Nerede?) فِي الدَّرَجَاتِ الْعَالِيَةِ Yüksek derecelerde (Neye göre?) بِالنِّسْبَةِ إِلَى غَيْرِهِمْ Kendilerinden başkalarına göre.

70- ذَٰلِكَ **Bu,** أَيْ كَوْنُهُمْ مَعَ مَنْ ذُكِرَ Yani, onların zikredilenlerle oluşu (Nedir bu ismi işaret?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır خَبَرُهُ Haberi ise şudur; الْفَضْلُ مِنَ اللهِ **Allah tarafından bir fazilettir** تَفَضَّلَ بِهِ Ki onunla lûtufta bulunmuştur (Kime?) عَلَيْهِمْ Onlara لَا أَنَّهُمْ نَالُوهُ Yoksa onlar ona nail olmuş değillerdir (Neyle?) بِطَاعَاتِهِمْ İtaatleriyle وَكَفَى بِاللهِ عَلِيمًا **Allah bilen olarak yeter** (Neyi?) بِثَوَابِ الْآخِرَةِ Ahiretin mükafatını أَيْ ثِقُوا بِمَا أَخْبَرَكُمْ بِهِ Artık size haber verdiği şeylere güvenin وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ Sana her şeyden haberi olanın haber vermesi gibi kimse haber veremez.

71- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا **Ey iman edenler!** خُذُوا حِذْرَكُمْ **Tedbirinizi alın** (Neye karşı?) مِنْ عَدُوِّكُمْ Düşmanınıza karşı أَيِ احْتَرِزُوا مِنْهُ Yani, ona karşı hazırlıklı olun وَتَيَقَّظُوا لَهُ Ve ona uyanık olun فَانْفِرُوا **Çıkın,** اِنْهَضُوا إِلَى قِتَالِهِ Onunla savaşa kalkın (Nasıl?) ثُبَاتٍ مُتَفَرِّقِينَ **Dağınık cemaatler;** bölük bölük **olarak** سَرِيَّةً بَعْدَ أُخْرَى Peşpeşe seriyyeler halinde أَوِ انْفِرُوا **Ya da çıkın** (Nasıl?) جَمِيعًا مُجْتَمِعِينَ **Topluca** hep birlikte.

72- وَاِنَّ مِنْكُمْ **Kuşkusuz içinizden vardır** (Kim?) لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ **Yemin olsun ki ağır davranan** عَنِ الْقِتَالِ لَيَتَأَخَّرَنَّ Elbette savaştan geri kalan (Kim gibi?) كَعَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيِّ الْمُنَافِقِ Münafık Abdullah b. Übeyy gibi وَأَصْحَابِهِ Ve adamları (gibi) وَجَعَلَهُ مِنْهُمْ Onu mümin-lerden kabûl etmiştir (Hangi açıdan?) مِنْ حَيْثُ الظَّاهِرِ Görünüş açısından وَاللَّامُ فِي الْفِعْلِ Fiildeki lam (Ne içindir?) لِلْقَسَمِ Yemin içindir فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ **Şayet size bir musibet arız olursa** (Ne gibi?) كَقَتْلٍ وَهَزِيمَةٍ Ölüm ve yenilgi gibi قَالَ **O der ki;** قَدْ اَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ **Kuşkusuz Allah beni nimetlendirdi** اِذْ لَمْ اَكُنْ مَعَهُمْ **Çünkü onlarla beraber olmadım** (Ne?) شَهِيدًا حَاضِرًا **Şahit**, hazır فَأُصَابَ Yoksa ben de isabet alırdım.

73- وَلَئِنْ **Ve yemin olsun, şayet** لَامُ قَسَمٍ Lam yemin bildirir اَصَابَكُمْ فَضْلٌ **Size bir lûtuf gelse** (Kimden?) مِنَ اللهِ **Allah'tan** (Ne gibi?) كَفَتْحٍ وَغَنِيمَةٍ Fetih ve ganimet gibi لَيَقُولَنَّ نَادِمًا **Elbette** pişman bir şekilde **der** (Nasıl?) كَاَنْ **Sanki,** (Bu edat nedir?) مُخَفَّفَةٌ Şeddesiz, hafifletilmiştir وَاسْمُهَا مَحْذُوفٌ Onun ismi hazfedilmiştir أَيْ كَأَنَّهُ Yani, san ki o لَمْ يَكُنْ **Hiç olmamıştır** (Bu fiil ne olduğu halde?) بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ Hem ya hem de ta ile olduğu halde (Nerede olmamıştır?) بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ **Sizinle onun arasında** (Ne olmamıştır?) مَوَدَّةٌ مَعْرِفَةٌ وَصَدَاقَةٌ **Bir dostluk;** tanışıklık ve sadakat وَهٰذَا رَاجِعٌ Bu ifade matuftur (bağ-lantılıdır) (Neye?) اِلَى قَوْلِهِ قَدْ أَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ 'Kuşkusuz Allah beni nimetlendirmiştir' sözüne اُعْتُرِضَ بِهِ Onunla cümle-i itiraziyye yapılmıştır (Nereye?) بَيْنَ الْقَوْلِ وَمَقُولِهِ Kavl ile mekûlü arasına وَهُوَ O mekûl (söylenen) de şudur: يَا لِلتَّنْبِيهِ لَيْتَنِي **Ne olaydı da!** ya, tenbih edatıdır كُنْتُ مَعَهُمْ **Onlarla olaydım** فَأَفُوزَ **Böylelikle kurtulaydım** (Nasıl?) فَوْزًا عَظِيمًا **Büyük bir kurtuluşla** آخُذَ حَظًّا وَافِرًا Bolca pay alaydım (Neden?) مِنَ الْغَنِيمَةِ Ganimetten.

74- قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurdu ki: فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللهِ **O halde Allah yolunda savaşsın** (Niçin?) لِإِعْلَاءِ دِينِهِ Onun dinini yüceltmek için (Kim?) اَلَّذِينَ **O kimseler ki,** يَشْرُونَ **Satın alıyorlar,** يَبِيعُونَ Değiş tokuş yapıyorlar (Neyi?) اَلْحَيَاةَ الدُّنْيَا **Dünya hayatını** (Ne karşılığında?) بِالْآخِرَةِ **Ahiret karşılığında** وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللهِ **Kim Allah yolunda savaşırsa** فَيُقْتَلْ يُسْتَشْهَدْ **Ve öldürülürse,** şehit edilirse أَوْ يَغْلِبْ **Ya da galip gelirse** يَظْفَرْ بِعَدُوِّهِ Düşmanına karşı zafer elde ederse فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ **Yakında ona vereceğiz** (Ne?) اَجْرًا عَظِيمًا **Büyük bir ecir,** ثَوَابًا جَزِيلًا Bol mükafat.

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ﴾ اِسْتِفْهَامُ تَوْبِيخٍ، أَيْ لَا مَانِعَ لَكُمْ مِنَ الْقِتَالِ ﴿فِي سَبِيلِ اللهِ وَ﴾ فِي تَخْلِيصِ
﴿الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ﴾ الَّذِينَ حَبَسَهُمُ الْكُفَّارُ عَنِ الْهِجْرَةِ وَآذَوهُمْ، قَالَ ابْنُ
عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: كُنْتُ أَنَا وَأُمِّي مِنْهُمْ. ﴿الَّذِينَ يَقُولُونَ﴾ دَاعِينَ يَا ﴿رَبَّنَا اَخْرِجْنَا مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ﴾
مَكَّةَ ﴿الظَّالِمِ اَهْلُهَا﴾ بِالْكُفْرِ ﴿وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ﴾ مِنْ عِنْدِكَ ﴿وَلِيًّا﴾ يَتَوَلَّى أُمُورَنَا ﴿وَاجْعَلْ لَنَا
مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿٧٥﴾﴾ يَمْنَعُنَا مِنْهُمْ، وَقَدِ اسْتَجَابَ اللهُ دُعَاءَهُمْ فَيَسَّرَ لِبَعْضِهِمُ الْخُرُوجَ وَبَقِيَ بَعْضُهُمْ
إِلَى أَنْ فُتِحَتْ مَكَّةُ وَوَلَّى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِتَابًا بْنَ أَسِيدٍ فَأَنْصَفَ مَظْلُومَهُمْ مِنْ ظَالِمِهِمْ ﴿اَلَّذِينَ اٰمَنُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ﴾ الشَّيْطَانِ ﴿فَقَاتِلُوا اَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ﴾
أَنْصَارَ دِينِهِ تَغْلِبُوهُمْ لِقُوَّتِكُمْ بِاللهِ ﴿اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ﴾ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾﴾ وَاهِيًا لَا يُقَاوِمُ
كَيْدَ اللهِ بِالْكَافِرِينَ ﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا اَيْدِيَكُمْ﴾ عَنْ قِتَالِ الْكُفَّارِ لَمَّا طَلَبُوهُ بِمَكَّةَ
لِأَذَى الْكُفَّارِ لَهُمْ وَهُمْ جَمَاعَةٌ مِنَ الصَّحَابَةِ ﴿وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ﴾ فُرِضَ ﴿عَلَيْهِمُ
الْقِتَالُ اِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ﴾ يَخَافُونَ ﴿النَّاسَ﴾ الْكُفَّارَ أَيْ عَذَابَهُمْ بِالْقَتْلِ ﴿كَخَشْيَةِ﴾ هِمْ عَذَابَ
﴿اللهِ اَوْ اَشَدَّ خَشْيَةً﴾ مِنْ خَشْيَتِهِمْ لَهُ، وَنَصْبُ أَشَدَّ عَلَى الْحَالِ وَجَوَابُ لَمَّا دَلَّ عَلَيْهِ إِذَا وَمَا بَعْدَهَا
أَيْ فَاجَأَتْهُمُ الْخَشْيَةُ ﴿وَقَالُوا﴾ جَزَعًا مِنَ الْمَوْتِ ﴿رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا﴾ هَلَّا ﴿اَخَّرْتَنَا
اِلٰى اَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿مَتَاعُ الدُّنْيَا﴾ مَا يُتَمَتَّعُ بِهِ فِيهَا أَوِ الْاِسْتِمْتَاعُ بِهَا ﴿قَلِيلٌ﴾ آيِلٌ إِلَى الْفَنَاءِ
﴿وَالْاٰخِرَةُ﴾ أَيِ الْجَنَّةُ ﴿خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقٰى﴾ عِقَابَ اللهِ بِتَرْكِ مَعْصِيَتِهِ ﴿وَلَا تُظْلَمُونَ﴾ بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ،
تُنْقَصُونَ مِنْ أَعْمَالِكُمْ ﴿فَتِيلًا ﴿٧٧﴾﴾ قَدْرَ قِشْرَةِ النَّوَاةِ فَجَاهِدُوا ﴿اَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ
وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ﴾ حُصُونٍ ﴿مُشَيَّدَةٍ﴾ مُرْتَفِعَةٍ فَلَا تَخْشَوُا الْقِتَالَ خَوْفَ الْمَوْتِ ﴿وَاِنْ تُصِبْهُمْ﴾
أَيِ الْيَهُودَ ﴿حَسَنَةٌ﴾ خِصْبٌ وَسِعَةٌ ﴿يَقُولُوا هٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللهِ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ﴾ جَدْبٌ وَبَلَاءٌ
كَمَا حَصَلَ لَهُمْ عِنْدَ قُدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ ﴿يَقُولُوا هٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ أَيْ
بِشُؤْمِكَ ﴿قُلْ﴾ لَهُمْ ﴿كُلٌّ﴾ مِنَ الْحَسَنَةِ وَالسَّيِّئَةِ ﴿مِنْ عِنْدِ اللهِ﴾ مِنْ قِبَلِهِ ﴿فَمَا لِهٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ
يَفْقَهُونَ﴾ أَيْ لَا يُقَارِبُونَ أَنْ يَفْهَمُوا ﴿حَدِيثًا ﴿٧٨﴾﴾ يُلْقَى إِلَيْهِمْ، وَمَا اسْتِفْهَامُ تَعْجِيبٍ مِنْ فَرْطِ جَهْلِهِمْ
وَنَفْيُ مُقَارَبَةِ الْفِعْلِ أَشَدُّ مِنْ نَفْيِهِ ﴿مَا اَصَابَكَ﴾ أَيُّهَا الْإِنْسَانُ ﴿مِنْ حَسَنَةٍ﴾ خَيْرٍ ﴿فَمِنَ اللهِ﴾ أَتَتْكَ
فَضْلًا مِنْهُ ﴿وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ﴾ بَلِيَّةٍ ﴿فَمِنْ نَفْسِكَ﴾ أَتَتْكَ حَيْثُ ارْتَكَبْتَ مَا يَسْتَوْجِبُهَا مِنَ الذُّنُوبِ
﴿وَاَرْسَلْنَاكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿لِلنَّاسِ رَسُولًا﴾ حَالٌ مُؤَكِّدَةٌ ﴿وَكَفٰى بِاللهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾﴾ عَلَى رِسَالَتِكَ.

TÜRKÇE ANLAMI

75- Savaşmanıza engel yokken **size ne oluyor da Allah yolunda ve** dua ederek "Ey **Rabbimiz! Halkı** küfür sebebiyle **zalim olan bu şehir** Mekke'**den bizi çıkar, bize tarafından** katından işlerimizi üslenecek **bir veli gönder, bize**

katından bizi onlardan koruyacak **bir yardımcı yolla!" diyen,** kafirlerin hicretten alıkoyduğu ve eziyet ettiği **zavallı erkekler, kadınlar ve çocukları** kurtarma **uğrunda savaşmıyorsunuz!**[1] İbni Abbas "Ben ve annem de onlardandık" demiştir. Kuşkusuz Allah onların dualarına karşılık vererek onlardan bir kısmına oradan çıkmayı nasip etmiştir. Diğer bir kısmı da Mekke fethedilene kadar orada kalmıştır. Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) 'İtâb bin Esîd'i Mekke'ye vali tayin etmiş. O da zalimlerden mazlumların hakkını almıştır.

76- **İman edenler Allah yolunda savaşırlar, inanmayanlar ise tâğutun** şeytanın **yolunda savaşırlar. O halde şeytanın dostlarına** dininin yardımcılarına **karşı savaşın,** Allah'la kuvvetlendiniz için onlara galip geleceksiniz. **Şüphesiz şeytanın** inananlara **hilesi daima zayıf,** dayanıksız**dır.** Allah'ın kafirlere hazırladığı tuzağa karşı koyamaz.

77- Kafirler kendilerine eziyet ettiği için, Mekke'de onlarla savaşmayı istedikleri zaman **kendilerine:** "Kafirlerle savaştan **elinizi çekin, namaz kılın, zekat verin" denenleri** sahabeden bir grubu **görmedin mi? Onlara savaş yazılınca** farz kılınınca, **içlerinden kimileri ansızın insanlardan,** kafirlerden yani, onların savaş sebebiyle verecekleri acıdan **Allah'**ın azabın**dan korkar gibi, hatta** ondan korktuklarından **daha şiddetli**[2] **korkarlar** hemen onları korku sarar **ve** ölüm kaygısından **"Rabbimiz! Bize savaşı niçin farz kıldın, bizi yakın bir zamana kadar ertelesen olmaz mıydı,** erteleseydin ya?**" derler.** Onlara **de ki: "Dünya menfaati** dünyada kendisinden faydalandığınız şey veya dünyadan faydalanmak **azdır,** yok olmaya gitmektedir. **Ahiret** cennet **ise,** günahı terk ederek Allah'ın azabından **sakınan için daha hayırlıdır, size zerre** çekirdek zarı kadar **haksızlık yapılmaz"**[3] amellerinizden eksiltilmez. Öyleyse cihat edin.

78- **Nerede olursanız olun, sağlam** yüksek **burçlar** kaleler **içinde bulunsanız bile, ölüm size yetişecektir.** Öyleyse ölüm korkusuyla savaştan çekinmeyin. **Onlara** Yahudilere **bir iyilik** bolluk ve bereket **gelirse: "Bu Allah tarafındandır" derler.** Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Medine'ye geldiğinde olduğu gibi **bir kötülüğe** kuraklık ve belaya **uğrarlarsa** "Ey Muhammed! **Bu da, senin tarafındandır,** senin uğursuzluğun sebebiyledir" **derler.** Onlara **de ki:** "İyilik ve kötülüklerin **hepsi Allah katından,** onun tarafından**dır."**

---

[1] Bu soru azarlamak içindir.

[2] أَشَدَّ kelimesinin nasbı hal olmak üzeredir. لَمَّا 'nın cevabına إِذَا ve sonrası delalet etmiştir.

[3] تُظْلَمُونَ fiili ta ve ya ile okunur.

Bunlara ne[1] **oluyor ki, neredeyse** kendilerine söylenen **hiçbir sözü idrak etmiyor,** anlamaya yanaşmıyor**lar?**

79- Ey insan! **Sana ne iyilik** hayır **gelirse Allah'tandır,** ondan bir lütuf olarak sana gelmiştir. **Sana ne kötülük** bela **dokunursa kendindendir,** onu gerektiren bir günah işlediğin için sana gelmiştir. Ey Muhammed! **Seni insanlara peygamber olarak**[2] **gönderdik.** Peygamberliğine **şahit olarak Allah yeter.**

KELİME ANLAMI

75- وَمَا لَكُمْ **Size ne oluyor da?** لَا تُقَاتِلُونَ **Savaşmıyorsunuz** إِسْتِفْهَامٌ تَوْبِيخٌ İstifham, tevbih (azar) içindir أَيْ لَا مَانِعَ لَكُمْ مِنَ الْقِتَالِ Yani; savaş için bir engeliniz yoktur (Nerede savaş?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda** (Daha nerede?) وَ فِي تَخْلِيصِ الْمُسْتَضْعَفِينَ **Ve zor durumda olanları** kurtarma**da** (Kimlerdendir onlar?) مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ **Erkekler, kadınlar ve çocuklardan** اَلَّذِينَ Onlar o kimselerdir ki, حَبَسَهُمُ الْكُفَّارُ Kafirler onları alıkoymuştur (Neden?) عَنِ الْهِجْرَةِ Hicret etmekten وَآذَوْهُمْ، Ve onlara eza vermişlerdir قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ İbni Abbas dedi ki: رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا -Allah babasından da ondan da razı olsun- كُنْتُ أَنَا وَأُمِّي Ben ve annem idik (Kimlerden?) مِنْهُمْ Onlardan' اَلَّذِينَ يَقُولُونَ **Ki onlar derler:** (Ne oldukları halde?) دَاعِينَ Dua edici oldukları halde (Ne derler?) يَا رَبَّنَا Ey **Rabbimiz!** أَخْرِجْنَا مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ **Bizi bu şehirden çıkar** مَكَّةَ Mekke'den (Öyle şehir ki,) اَلظَّالِمِ أَهْلُهَا **Ahalisi zalim olan** (Neyle?) بِالْكُفْرِ Küfürle وَاجْعَلْ لَنَا **Ve bizim için kıl** (Nereden?) مِنْ لَدُنْكَ مِنْ عِنْدِكَ **Tarafından,** kendi katından (Ne kıl?) وَلِيًّا **Bir sahip** يَتَوَلَّى أُمُورَنَا Ki bizim işlerimizi idare edecek وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ **Ve kendi katından bizim için kıl,** (Ne?) نَصِيرًا **Bir yardımcı** يَمْنَعُنَا مِنْهُمْ Ki bizi onlardan alıkoyacak وَقَدِ اسْتَجَابَ اللهُ Kuşkusuz Allah karşılık vermiştir (Neye?) دُعَاءَهُمْ Onların duasına فَيَسَّرَ لِبَعْضِهِمْ Bazılarına nasip etmiştir (Neyi?) اَلْخُرُوجَ Hicreti (çıkmayı) وَبَقِيَ بَعْضُهُمْ Bazıları da kalmıştır (Ne zamana dek?) إِلَى أَنْ فُتِحَتْ مَكَّةُ Mekke fethedilene dek وَوَلَّى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Resûlüllah -Allah ona salat-u selam eylesin- vali tayin etmiştir (Kimi?) عِتَابًا بْنَ أَسِيدٍ 'İtâb b. Esîd'i فَأَنْصَفَ مَظْلُومَهُمْ O da mazlumların hakkını almıştır (Kimden?) مِنْ ظَالِمِهِمْ Onların zalimlerinden.

---

[1] ما harfi aşırı cehaletlerine duyulan hayreti ifade eden bir soru edatıdır. Anlamaya yanaşmalarının nefy edilmesi fiilin bizzat kendisinin nefy edilmesinden daha şiddetlidir.

[2] رسولا kelimesi hal-i müekkededir.

76- اَلَّذِينَ اٰمَنُوا **İman eden kimseler** يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda savaşırlar** وَالَّذِينَ كَفَرُوا **Küfredenler ise** يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ **Tağût'un yolunda çarpışırlar** الشَّيْطَانِ Şeytanın yolunda فَقَاتِلُوٓا **Öyleyse savaşın** (Kimle?) اَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ **Şeytanın dostlarıyla** أَنْصَارِ دِينِهِ Onun dininin yardımcılarıyla تَغْلِبُوهُمْ Sonuçta onlara galip gelirsiniz (Neden ötürü?) لِقُوَّتِكُمْ بِاللّٰهِ İlahi gücünüzden ötürü اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ **Şüphesiz şeytanın hilesi** (Kime karşı?) بِالْمُؤْمِنِينَ Mü'minlere karşı كَانَ ضَعِيفًا **Zayıftır** وَاهِيًا Dayanıksızdır لَا يُقَاوِمُ Karşı koyamaz (Neye?) كَيْدَ اللّٰهِ بِالْكَافِرِينَ Allah'ın kafirlere karşı tuzağına.

77- اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ **O kimselere bakmadın mı?** قِيلَ لَهُمْ **Ki onlara dendi:** كُفُّوٓا اَيْدِيَكُمْ **Ellerinizi çekin** (Neden?) عَنْ قِتَالِ الْكُفَّارِ Kafirlerle savaştan (Ne zaman dendi?) لَمَّا طَلَبُوهُ O savaşı arzuladıklarında (Nerede?) بِمَكَّةَ Mekke'de (Hangi sebeple?) لِأَذَى الْكُفَّارِ لَهُمْ Kafirlerin onlara ezası sebebiyle وَهُمْ جَمَاعَةٌ مِنَ الصَّحَابَةِ Onlar sahabeden bir gruptur (Daha ne dendi?) وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ **Namazı dosdoğru kılın** وَاٰتُوا الزَّكَاةَ **Ve zekatı verin** فَلَمَّا كُتِبَ فُرِضَ **Ne zaman ki yazıldı,** farz kılındı (Kime?) عَلَيْهِمُ **Onlar üzerine** (Ne?) اَلْقِتَالُ **Cihad** اِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ **Bir de onlardan bir grup** يَخْشَوْنَ يَخَافُونَ **Çekinir**, korkar **oldular** (Kimden?) النَّاسَ الْكُفَّارَ **İnsanlardan;** kafirlerden أَيْ عَذَابَهُمْ Yani, onların azabından (korkar oldular) (Neyle azabı?) بِالْقَتْلِ Öldürmeyle (Nasıl korkar oldular?) كَخَشْيَةِ هُمْ Onların **korkmaları gibi** (Neden?) عَذَابَ اللّٰهِ **Allah'**ın azabın**dan** اَوْ اَشَدَّ خَشْيَةً **Veya daha büyük bir korkuyla** (Neden daha büyük?) مِنْ خَشْيَتِهِمْ لَهُ Onların Allah korkusundan وَنَصْبُ أَشَدَّ 'Eşedde'nin mensup oluşu (Neye binaendir?) عَلَى الْحَالِ Hal oluşuna binaendir وَجَوَابُ لَمَّا 'Lemmâ'nın cevabı ise دَلَّ عَلَيْهِ O cevaba delalet eder (Ne?) إِذَا وَمَا بَعْدَهَا 'İzâ' ve sonrası أَيْ فَاجَأَتْهُمُ الْخَشْيَةُ Yani, ansızın onlara korku geldi وَقَالُوا **Ve dediler** (Nasıl?) جَزَعًا مِنَ الْمَوْتِ Ölümden korkarak (Ne dediler?) رَبَّنَا **Ey Rabbimiz!** لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا **Bize niçin farz kıldın** (Neyi?) الْقِتَالَ **Cihadı** لَوْلَا هَلَّا اَخَّرْتَنَا **Bizi ertelemeli değil miydin** (Nereye?) اِلَى اَجَلٍ قَرِيبٍ **Yakın bir süreye** قُلْ لَهُمْ Onlara **de ki;** مَتَاعُ الدُّنْيَا **Dünya zevki** مَا يُتَمَتَّعُ بِهِ فِيهَا Orada kendisiyle zevk alınan şey أَوِ الْاِسْتِمْتَاعُ بِهَا Ya da kendisiyle faydalanmak (Nedir?) قَلِيلٌ **Azdır** آيِلٌ اِلَى الْفَنَاءِ Yok olmaya gitmektedir وَالْاٰخِرَةُ أَيِ الْجَنَّةُ **Ahiret ise,** yani, cennet (Nedir?) خَيْرٌ لِمَنِ **O kimse için daha hayırlıdır ki,** اِتَّقٰى عِقَابَ اللّٰهِ Allah'ın azabından **sakınmıştır** (Neyle?) بِتَرْكِ مَعْصِيَتِهِ Onun yasakladığını terk etmekle

وَلَا تُظْلَمُونَ **Ve size zulmedilmez** (Ne olduğu halde bu fiil?) بِالتَّاءِ وَالْيَاءِ Ta ve ya ile olduğu halde تَنْقُصُونَ مِنْ أَعْمَالِكُمْ Amelleriniz eksiltilmez (Ne kadar?) فَتِيلًا **En ufak bir miktarda** قَدْرَ قِشْرَةِ النَّوَاةِ Çekirdeğin zarı kadar فَجَاهِدُوا O halde cihad edin.

78- أَيْنَ مَا تَكُونُوا **Nerede olursanız (olun)** يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ **Ölüm size erişir** وَلَوْ كُنْتُمْ **Olsanız bile** (Nerede?) فِي بُرُوجٍ حُصُونٍ Surlarda, **kalelerde** (Öyle kaleler ki,) مُشَيَّدَةٍ مُرْتَفِعَةٍ **Sağlamlaştırılmış,** yükseltilmiş فَلَا تَخْشَوُا الْقِتَالَ O halde savaştan çekinmeyin (Neyle) خَوْفَ الْمَوْتِ Ölüm korkusuyla وَإِنْ تُصِبْهُمْ أَيِ الْيَهُودَ **Şayet onlara,** yani, Yahudilere **isabet etse** (Ne?) حَسَنَةٌ **Bir iyilik** (Ondan bedel?) خِصْبٌ وَسِعَةٌ Bolluk ve genişlik يَقُولُوا **Derler ki:** هٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ **Bu Allah'tandır** وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ **Şayet onlara bir musibet gelse** جَدْبٌ وَبَلَاءٌ Verimsizlik ve bela كَمَا حَصَلَ لَهُمْ Onlara arız olduğu gibi (Ne zaman?) عِنْدَ قُدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Rasûlüllah -Allah ona salat-u selam eylesin- geldiğinde (Nereye?) اَلْمَدِينَةَ Medine'ye يَقُولُوا **Derler ki:** هٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ **Bu senden kaynaklanmaktadır** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! أَيْ بِشُؤْمِكَ Yani, senin uğursuzluğundandır قُلْ لَهُمْ Onlara **de ki:** كُلٌّ مِنَ الْحَسَنَةِ وَالسَّيِّئَةِ İyilik ve kötülükten **her biri** (Nedir?) مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مِنْ قِبَلِهِ **Allah tarafından,** onun katından**dır.** فَمَا لِهٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ **Şu kavme ne oluyor ki** لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ **Akletmeye gelmiyorlar** لَا أَيْ يُقَارِبُونَ أَنْ يَفْهَمُوا Yani, anlamaya yanaşmıyorlar (Neyi?) حَدِيثًا **Hiçbir sözü** (Öyle söz ki,) يُلْقَى إِلَيْهِمْ Kendilerine söyleniyor وَمَا اسْتِفْهَامُ تَعْجِيبٍ Ayetteki 'ma' hayret uyandıran istifham edatıdır (Neden?) مِنْ فَرْطِ جَهْلِهِمْ Onların aşırı cehaletinden وَنَفْيُ مُقَارَبَةِ الْفِعْلِ Bu fiilin yakınlığının yok sayılması (Nedir?) أَشَدُّ مِنْ نَفْيِهِ O fiilin yok sayılmasından daha etkilidir.

79- مَا أَصَابَكَ أَيُّهَا الْإِنْسَانُ Ey insan! **Sana her ne isabet ederse** (Neden?) مِنْ حَسَنَةٍ خَيْرٍ **İyilikten,** hayırdan فَمِنَ اللّٰهِ **O Allah'tandır** أَتَتْكَ فَضْلًا مِنْهُ Sana ondan bir lûtuf olarak gelmiştir وَمَا أَصَابَكَ **Sana her ne de isabet ederse** (Neden?) مِنْ سَيِّئَةٍ بَلِيَّةٍ **Kötülükten,** beladan فَمِنْ نَفْسِكَ **O da sendendir** أَتَتْكَ Sana gelmiştir (Niçin?) حَيْثُ ارْتَكَبْتَ Sen işlediğin için (Ne?) مَا يَسْتَوْجِبُهَا Onu gerektiren bir şey (Neden?) مِنَ الذُّنُوبِ Günahlardan وَأَرْسَلْنَاكَ يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! **Biz seni gönderdik** (Kime?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** (Ne olarak?) رَسُولًا **Peygamber olarak** (Nedir bu kelime?) حَالٌ مُؤَكِّدَةٌ Tekitleyici haldir وَكَفَى بِاللّٰهِ **Allah yeter** (Ne olarak?) شَهِيدًا عَلَى رِسَالَتِكَ Senin peygamberliğine **şahit olarak.**

﴿مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ وَمَنْ تَوَلّٰى﴾ أَعْرَضَ عَنْ طَاعَتِهِ فَلَا يَهُمَّنَّكَ ﴿فَمَآ أَرْسَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ حَفِيظًا (٨٠)﴾ حَافِظًا لِأَعْمَالِهِمْ بَلْ نَذِيرًا وَإِلَيْنَا أَمْرُهُمْ فَنُجَازِيهِمْ وَهٰذَا قَبْلَ الْأَمْرِ بِالْقِتَالِ
﴿وَيَقُولُونَ﴾ أَيِ الْمُنَافِقُونَ إِذَا جَاؤُكَ أَمْرُنَا ﴿طَاعَةٌ﴾ لَكَ ﴿فَإِذَا بَرَزُوا﴾ خَرَجُوا ﴿مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ
طَائِفَةٌ مِنْهُمْ﴾ بِإِدْغَامِ التَّاءِ فِي الطَّاءِ وَتَرْكِهِ أَيْ أَضْمَرَتْ ﴿غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ﴾ لَكَ فِي حُضُورِكَ
مِنَ الطَّاعَةِ أَيْ عِصْيَانَكَ ﴿وَاللّٰهُ يَكْتُبُ﴾ يَأْمُرُ بِكَتْبِ ﴿مَا يُبَيِّتُونَ﴾ فِي صَحَائِفِهِمْ لِيُجَازَوْا عَلَيْهِ
﴿فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾ بِالصَّفْحِ ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ﴾ ثِقْ بِهِ فَإِنَّهُ كَافِيكَ ﴿وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا (٨١)﴾
مُفَوَّضًا إِلَيْهِ ﴿أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ﴾ يَتَأَمَّلُونَ ﴿الْقُرْاٰنَ﴾ وَمَا فِيهِ مِنَ الْمَعَانِي الْبَدِيعَةِ ﴿وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ
غَيْرِ اللّٰهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا (٨٢)﴾ تَنَاقُضًا فِي مَعَانِيهِ وَتَبَايُنًا فِي نَظْمِهِ ﴿وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ﴾
عَنْ سَرَايَا النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا حَصَلَ لَهُمْ ﴿مِنَ الْأَمْنِ﴾ بِالنَّصْرِ ﴿أَوِ الْخَوْفِ﴾ بِالْهَزِيمَةِ
﴿أَذَاعُوا بِهِ﴾ أَفْشَوْهُ نَزَلَ فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الْمُنَافِقِينَ أَوْ فِي ضُعَفَاءِ الْمُؤْمِنِينَ كَانُوا يَفْعَلُونَ ذٰلِكَ فَتَضْعُفُ
قُلُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَيَتَأَذَّى النَّبِيُّ ﴿وَلَوْ رَدُّوهُ﴾ أَيِ الْخَبَرَ ﴿إِلَى الرَّسُولِ وَإِلٰٓى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ﴾
أَيْ ذَوِي الرَّأْيِ مِنْ أَكَابِرِ الصَّحَابَةِ، أَيْ لَوْ سَكَتُوا عَنْهُ حَتّٰى يُخْبَرُوا بِهِ ﴿لَعَلِمَهُ﴾ هَلْ هُوَ مِمَّا يَنْبَغِي
أَنْ يُذَاعَ أَوْ لَا ﴿الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ﴾ يَتَّبِعُونَهُ وَيَطْلُبُونَ عِلْمَهُ وَهُمُ الْمُذِيعُونَ ﴿مِنْهُمْ﴾ مِنَ الرَّسُولِ
وَأُولِي الْأَمْرِ ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ﴾ بِالْإِسْلَامِ ﴿وَرَحْمَتُهُ﴾ لَكُمْ بِالْقُرْآنِ ﴿لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ﴾
فِيمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ مِنَ الْفَوَاحِشِ ﴿إِلَّا قَلِيلًا (٨٣)﴾ ﴿فَقَاتِلْ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لَا تُكَلَّفُ
إِلَّا نَفْسَكَ﴾ فَلَا تَهْتَمَّ بِتَخَلُّفِهِمْ عَنْكَ، الْمَعْنَى: قَاتِلْ وَلَوْ وَحْدَكَ فَإِنَّكَ مَوْعُودٌ بِالنَّصْرِ ﴿وَحَرِّضِ
الْمُؤْمِنِينَ﴾ حُثَّهُمْ عَلَى الْقِتَالِ وَرَغِّبْهُمْ فِيهِ ﴿عَسَى اللّٰهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ﴾ حَرْبَ ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا
وَاللّٰهُ أَشَدُّ بَأْسًا﴾ مِنْهُمْ ﴿وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا (٨٤)﴾ تَعْذِيبًا مِنْهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَخْرُجَنَّ وَلَوْ وَحْدِي" فَخَرَجَ بِسَبْعِينَ رَاكِبًا إِلَى بَدْرٍ الصُّغْرٰى فَكَفَّ اللّٰهُ
بَأْسَ الْكُفَّارِ بِإِلْقَاءِ الرُّعْبِ فِي قُلُوبِهِمْ وَمَنْعِ أَبِي سُفْيَانَ عَنِ الْخُرُوجِ كَمَا تَقَدَّمَ فِي آلِ عِمْرَانَ
﴿مَنْ يَشْفَعْ﴾ بَيْنَ النَّاسِ ﴿شَفَاعَةً حَسَنَةً﴾ مُوَافِقَةً لِلشَّرْعِ ﴿يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ﴾ مِنَ الْأَجْرِ
﴿مِنْهَا﴾ بِسَبَبِهَا ﴿وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً﴾ مُخَالِفَةً لَهُ ﴿يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ﴾ نَصِيبٌ مِنَ الْوِزْرِ
﴿مِنْهَا﴾ بِسَبَبِهَا ﴿وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا (٨٥)﴾ مُقْتَدِرًا فَيُجَازِي كُلَّ أَحَدٍ بِمَا عَمِلَ
﴿وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ﴾ كَأَنْ قِيلَ لَكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ﴿فَحَيُّوا﴾ الْمُحَيِّيَ ﴿بِأَحْسَنَ مِنْهَآ﴾ بِأَنْ
تَقُولُوا لَهُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ ﴿أَوْ رُدُّوهَا﴾ بِأَنْ تَقُولُوا لَهُ كَمَا قَالَ أَيِ الْوَاجِبُ
أَحَدُهُمَا وَالْأَوَّلُ أَفْضَلُ ﴿إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا (٨٦)﴾ مُحَاسِبًا فَيُجَازِي عَلَيْهِ وَمِنْهُ
رَدُّ السَّلَامِ، وَخَصَّتِ السُّنَّةُ الْكَافِرَ وَالْمُبْتَدِعَ وَالْفَاسِقَ وَالْمُسْلِمَ عَلٰى قَاضِي الْحَاجَةِ وَمَنْ فِي الْحَمَّامِ
وَالْآكِلَ فَلَا يَجِبُ الرَّدُّ عَلَيْهِمْ بَلْ يُكْرَهُ فِي غَيْرِ الْأَخِيرِ وَيُقَالُ لِلْكَافِرِ: وَعَلَيْكَ.

TÜRKÇE ANLAMI

80- **Peygambere itaat eden, şüphesiz Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yan çizer** Allah'a itaatten yüz çevirir**se,** seni üzmesin, (zira) **biz, seni onlara** amellerine **bekçi olarak göndermedik.** Aksine uyarıcı olarak (gönderdik.) İşleri bize varacaktır. Biz de onları cezalandıracağız. Bu savaş ayetinden önce idi.

81- Münafıklar sana geldiklerinde "İşimiz sana **itaattir" derler, ama yanından ayrılınca** çıkınca **onlardan bir kısmı,** huzurunda sana **dediği** itaat**ten başkasını** isyanı **kurar,**[1] gizler. **Allah da onların gizlice kurduklarını yazar,** cezalandırmak için defterlerine yazılmasını emreder. **Artık onlardan** aldırmadan **yüz çevir ve Allah'a dayan,** ona güven; zira o sana yeter. (İşler) kendisine ısmarlanan **vekil olarak Allah yeter.**

82- **Hala Kuran'ı** ve içindeki eşsiz manaları **gereği gibi düşünmeyecek** tefekkür etmeyecek**ler mi? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından gelmiş olsaydı, elbette onda birçok tutarsızlık** manalarında çelişki ve dizesinde farklılık **bulurlardı.**

83- **Onlara,** Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) birliklerinden, Allah'ın yardımı ile elde ettikleri **güven veya** yenilgiye uğramak sebebiyle başlarına gelen **korkuya dair bir emir** haber **gelince hemen onu yayar,** etrafa salar**lar.** Bu ayet münafıklardan bir grup veya zayıf Müslümanlar hakkında inmiştir. Bunu onlar yapıyordu da Müslümanların kalpleri zayıflıyor ve peygamber bundan sıkıntı duyuyordu. **Halbuki onu** yani haberi, **Peygambere ve içlerinden yetki sahibi** sahabenin büyüklerinden görüş sahibi **kimselere götürseler,** kendilerine haber verilinceye kadar sussalar**dı, onu çıkaranlar,** araştırıp bilmek isteyenler ki, onlar haberi yayanlardır **onun** yayılması gereken bir haber mi yoksa değil mi? olduğunu **onlardan** peygamber ve yetki sahiplerinden **öğrenirlerdi. Allah'ın size** İslam ile **lütuf ve** Kuran ile **rahmeti olmasaydı, pek azınız bir yana,** size emrettiği kötülüklerde **şeytana uyup gitmiştiniz.**

84- Ey Muhammed! **Artık Allah yolunda savaş. Sen, ancak kendinden sorumlusun.** Senden geri kalmalarına üzülme. Yalnız da olsan savaş; çünkü sana yardım sözü verilmiştir. **İman edenleri de teşvik et,** onları savaşa yüreklendir, rağbet ettir. **Umulur ki Allah, küfredenlerin gücünü** harbini **önler. Allah'ın gücü** onlarınkinden **daha çetin, caydırıcı cezası** azap etmesi **de** onlarınkinden **daha şiddetlidir.** Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: ***"Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki,***

---

[1] بَيَّتَ fiilinin te harfi طَائِفَةٌ kelimesinin tı harfine idğam edilerek veya edilmeden okunur.

tek başıma olsam da çıkacağım." Ve yetmiş tane atlı ile Küçük Bedir'e çıktı. Allah da -Âli İmran suresinde geçtiği gibi- kafirlerin gücünü, kalplerine korku atarak ve Ebu Süfyan'ı Mekke'den çıkmaktan men ederek önledi.

85- **Kim** insanlar arasında şeriata uygun **iyi bir işe aracılık ederse, onun da o işten** onun sebebiyle sevaptan **bir nasibi olur. Kim de** şeriate uymayan **kötü bir işe aracılık ederse, onun da o işten** onun sebebiyle günahtan bir payı **sorumluluğu olur. Allah daima her şeye kadir,** gücü yeten**dir.** Ve herkesi işlediğiyle cezalandıracaktır.

86- Size 'Selamun aleyküm' denilmesi gibi **bir selam ile selamlandığınız zaman siz de** selam vereni **ondan daha güzeliyle** 'Aleyke's-selam ve rahmetullahi ve berakâtuhû' demek suretiyle **selamlayın veya** size dediği gibi demek suretiyle **aynısıyla karşılık verin.** Bu ikisinden birini yapmak vaciptir. Birincisi ise daha faziletlidir. **Şüphesiz Allah daima her şeyin hesabını yapandır.** Hesap edendir. Ve o şeye karşılık cezalandıracaktır. Selama karşılık vermek de bundandır. Sünnet, kafir, bidatçi, fasık, ihtiyacını gören, yıkanan ve yemek yiyen Müslüman'ı bunlardan ayırmıştır. Dolayısıyla bunlara karşılık vermek vacip olmaz, hatta sonuncusu hariç mekruh olur. Kafire de 'Ve aleyke' denilir.

KELİME ANLAMI

80- مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ **Kim peygambere itaat ederse** فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah'a itaat etmiştir** وَمَنْ تَوَلّٰى **Kim de sırt çevirirse** أَعْرَضَ عَنْ طَاعَتِهِ Ona itaatten yüz çevirirse فَلَا يَهُمَّنَّكَ Bu seni sakın üzmesin فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ **Zira biz seni onlara göndermedik** (Ne olarak?) حَفِيظًا **Muhafız olarak,** حَافِظًا لِأَعْمَالِهِمْ Amellerini gözetleyici olarak بَلْ نَذِيرًا Bilakis uyarıcı olarak (gönderdik) وَإِلَيْنَا أَمْرُهُمْ Onların akıbetteki hali bize aittir فَنُجَازِيهِمْ Sonuçta amellerinin karşılığını biz vereceğiz. وَهٰذَا قَبْلَ الْأَمْرِ Bu durum emir gelmeden önceydi (Neye ilişkin?) بِالْقِتَالِ Cihada ilişkin.

81- وَيَقُولُونَ أَيِ الْمُنَافِقُونَ **Derler:** Yani, münafıklar (Ne zaman?) إِذَا جَاؤُكَ Sana geldiklerinde (Ne derler?) أَمْرُنَا **Bizim işimiz** (Nedir?) طَاعَةٌ لَكَ Sana **itaattir** فَإِذَا بَرَزُوا خَرَجُوا **Ayrıldıklarında,** çıktıklarında (Nereden?) مِنْ عِنْدِكَ **Senin yanından** بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ **Onlardan bir kısmı gizler** (Ne olduğu halde bu kelime?) بِإِدْغَامِ التَّاءِ فِي الطَّاءِ 'Ta'nın 'Tı'ya idğamıyla olduğu halde وَتَرْكِهِ Ve onun terkiyle أَيْ أَضْمَرَتْ Yani, içinde besler (Neyi?) غَيْرَ الَّذِي **O şeyin başkasını ki,** تَقُولُ لَكَ **Onu sana diyor** (Nerede?) فِي حُضُورِكَ

Senin yanında (Neye ilişkin?) مِنَ الطَّاعَةِ İtaata ilişkin أَيْ عِصْيَانَكَ Yani,; sana isyana ilişkin sözler (gizler) وَاللّٰهُ **Allah** يَكْتُبُ **Yazıyor** يَأْمُرُ Emrediyor (Neyi?) بِكَتْبِ مَا **O şeyin** kaydedilmesini **ki,** يُبَيِّتُونَ **Onu gizliyorlar** (Nereye yazılmasını emrediyor?) فِي صَحَائِفِهِمْ Sayfalarına (Niçin yazıyor?) لِيُجَازَوْا عَلَيْهِ Ona göre karşılık görsünler için فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ **O halde onlardan yüz çevir** (Neyle?) بِالصَّفْحِ Aldırış etmemekle وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ **Ve Allah'a tevekkül et** ثِقْ بِهِ Ona güven فَإِنَّهُ كَافِيكَ Zira o sana yeterlidir وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلاً **Allah vekil olarak yeter** مُفَوَّضًا إِلَيْهِ Kendisine havale edilen olarak.

82- اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ **Hala tefekkür etmeyecekler mi?** يَتَأَمَّلُونَ Düşünmeyecekler mi? (Neyi?) اَلْقُرْاٰنَ وَمَا فِيهِ **Kur'anı** ve onun içindekini (Neye ilişkin?) مِنَ الْمَعَانِي الْبَدِيعَةِ Benzersiz manalara ilişkin وَلَوْ كَانَ **Şayet olsaydı** (Nereden?) مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ **Allah'tan başkasının tarafından** لَوَجَدُوا فِيهِ **Elbette onda bulurlardı** (Ne?) اِخْتِلَافًا كَثِيرًا **Pek çok ihtilaf** تَنَاقُضًا فِي مَعَانِيهِ Manalarında çelişki وَتَبَايُنًا فِي نَظْمِهِ Ve lafzında uyumsuzluk.

83- وَاِذَا جَاءَهُمْ اَمْرٌ **Onlara bir iş (haber) geldiği vakit** (Kimden?) عَنْ سَرَايَا النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz.Peygamberin -Allah ona salat-u selam eylesin- düşmana yolladığı askerlerden (Neyle ilgili?) بِمَا حَصَلَ لَهُمْ Onlara arız olan şeyle ilgili (Neden?) مِنَ الْاَمْنِ بِالنَّصْرِ Yardımdan doğan **güvenden** اَوِ الْخَوْفِ بِالْهَزِيمَةِ **Ya da** hezimet sebebiyle **korkudan** اَذَاعُوا بِهِ **Onu ifşa ederler** أَفْشَوْهُ Onu yayarlar نَزَلَ فِي جَمَاعَةٍ Ayet bir grup hakkında inmiştir (Kimlerden?) مِنَ الْمُنَافِقِينَ Münafıklardan أَوْ فِي ضُعَفَاءِ الْمُؤْمِنِينَ Ya da zayıf Müminler hakkında (inmiştir) كَانُوا يَفْعَلُونَ ذٰلِكَ Onlar bunu yapıyorlardı da فَتَضْعُفُ قُلُوبُ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerin kalbi zayıf düşüyordu وَيَتَأَذَّى النَّبِيُّ Ve Peygamber üzüntü duyuyordu وَلَوْ رَدُّوهُ أَيِ الْخَبَرَ **Şayet onu bıraksalardı** Yani, haberi (Kime?) اِلَى الرَّسُولِ **Peygambere** وَاِلٰى اُولِي الْاَمْرِ مِنْهُمْ **Ve içlerinden idarecilere** أَيْ ذَوِي الرَّأْيِ Yani, derin anlayış sahiplerine (Kimlerden?) مِنْ أَكَابِرِ الصَّحَابَةِ Sahabenin büyüklerinden أَيْ لَوْ سَكَتُوا عَنْهُ Yani, onun hakkında sükût etselerdi (Ne zamana dek?) حَتَّى يُخْبِرُوا بِهِ Onlar, bunu bildirinceye kadar لَعَلِمَهُ **Elbette onu öğrenirdi,** هَلْ هُوَ Acaba o haber, مِمَّا يَنْبَغِي اَنْ يُذَاعَ Yayılması gereken şeylerden midir? أَوْ لَا Yoksa böyle değil midir? (Kim bilirdi?) اَلَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ **Onu çıkaran kimseler** يَتَّبِعُونَهُ o haberin peşine düşenler وَيَطْلُبُونَ عِلْمَهُ Ve onun ilmini elde etmeye uğraşanlar وَهُمُ الْمُذِيعُونَ Ki, onlar haberi yayanlardır

(Kimden öğrenirdi?) مِنْهُمْ مِنَ الرَّسُولِ وَأُولِي الْأَمْرِ **Onlardan**; Peygamberden ve idarecilerden وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ **Eğer üzerinize Allah'ın lûtfu olmasaydı** (Neyle?) بِالْإِسْلَامِ İslam'la وَرَحْمَتُهُ لَكُمْ **Ve** size olan **rahmeti** (Neyle?) بِالْقُرْآنِ Kur'an'la لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ **Elbette şeytana uyardınız** (Ne konuda?) فِيمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ Onun size emrettiği مِنَ الْفَوَاحِشِ Kötülükler konusunda اِلَّا قَلِيلاً **Pek azınız müstesna.**

84- فَقَاتِلْ يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! **Harbet** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah'ın yolunda** لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ **Sen ancak kendinden sorumlu tutulursun** فَلَا تَهْتَمَّ O halde tasalanma (Neyle?) بِتَخَلُّفِهِمْ عَنْكَ Onların senden geri kalmasıyla اَلْمَعْنَى Mana şöyledir; قَاتِلْ وَلَوْ وَحْدَكَ Tek başına da olsan savaş فَإِنَّكَ مَوْعُودٌ بِالنَّصْرِ Zira sen yardımla (zaferle) vadolunmuşsun وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ **Ve mü'minleri teşvik et** حُثَّهُمْ عَلَى الْقِتَالِ Onları savaşa karşı yüreklendir وَرَغِّبْهُمْ فِيهِ Ve bu konuda onları harekete geçir عَسَى اللّٰهُ **Umulur ki Allah** اَنْ يَكُفَّ **Def eder** (Neyi?) بَأْسَ حَرْبَ الَّذِينَ **O kimselerin şiddetini,** harbini **ki,** كَفَرُوا **Onlar kafir oldular** وَاللّٰهُ اَشَدُّ **Allah daha etkilidir** (Ne bakımından?) بَأْسًا **Güç bakımından** (Kimden daha etkilidir?) مِنْهُمْ Onlardan وَاَشَدُّ تَنْكِيلاً **Ve cezalandırma bakımından daha çetindir** تَعْذِيبًا Azap etme bakımından (Kimden daha çetindir?) مِنْهُمْ Onlardan فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Bunun üzerine Allah Rasûlüllah -Allah ona salat-u selam eylesin- şöyle demiştir: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, لَأَخْرُجَنَّ وَلَوْ وَحْدِي Yalnız başıma da olsam savaşa çıkacağım فَخَرَجَ بِسَبْعِينَ رَاكِبًا Sonuçta yetmiş suvariyle harekete geçti (Nereye?) اِلَى بَدْرٍ الصُّغْرَى Küçük Bedir'e فَكَفَّ اللّٰهُ Ve Allah defetti (Neyi?) بَأْسَ الْكُفَّارِ Kafirlerin gücünü (Neyle?) بِإِلْقَاءِ الرُّعْبِ فِي قُلُوبِهِمْ Kalplerine korku salmakla (Daha neyle defetti?) وَمَنْعِ أَبِي سُفْيَانَ Ebû Süfyan'ı alıkoymakla (Neden?) عَنِ الْخُرُوجِ Savaşa çıkmaktan كَمَا تَقَدَّمَ فِي آلِ عِمْرَانَ Ali imran suresinde anlatıldığı gibi.

85- مَنْ يَشْفَعْ **Kim aracılık ederse** (Nerede?) بَيْنَ النَّاسِ İnsanlar arasında (Nasıl?) شَفَاعَةً حَسَنَةً **İyi aracılıkla** مُوَافِقَةً لِلشَّرْعِ Şeriata uygun olarak يَكُنْ لَهُ **Onun için olur** (Ne?) نَصِيبٌ مِنَ الْأَجْرِ **Ecirden bir pay** (Neden sebep?) مِنْهَا بِسَبَبِهَا O iyi aracılık sebebiyle وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً **Kim de kötü bir aracılıkla aracılık ederse** مُخَالِفَةً لَهُ Şeriata muhalif olarak يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ **Onun için de bir sorumluluk olur** نَصِيبٌ مِنَ الْوِزْرِ

Günahtan bir nasip (Neden sorumluluk olur?) مِنْهَا **Ondan,** بِسَبَبِهَا Onun sebebiyle وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** عَلَى كُلِّ شَيْءٍ **Her şeye** (Nedir?) مُقِيتًا مُقْتَدِرًا **Güçlü** iktidar sahibi **olandır** فَيُجَازِي كُلَّ أَحَدٍ Sonuçta herkese karşılık verir (Neyle?) بِمَا عَمِلَ Yaptığı şeyle.

86- وَإِذَا حُيِّيتُمْ **Selamlandığınız zaman** (Neyle?) بِتَحِيَّةٍ **Bir selamla** كَأَنْ قِيلَ لَكُمْ Size şöyle denmesi gibi: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ Selamûn Aleykûm فَحَيُّوا الْمُحَيِّي Selam vereni **hemen selamlayın** (Neyle?) بِأَحْسَنَ مِنْهَا **Ondan daha güzeliyle** (Nasıl?) بِأَنْ تَقُولُوا لَهُ Ona şöyle demeniz suretiyle, عَلَيْكَ السَّلَامُ Aleykes selam وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ Ve rahmetûllahi ve berakâtûhû' أَوْ رُدُّوهَا **Ya da onu iade edin** (Neyle?) بِأَنْ تَقُولُوا لَهُ Ona söylemeniz suretiyle (Neyi?) كَمَا قَالَ Onun dediğini أَيِ الْوَاجِبُ أَحَدُهُمَا Yani, vacip olan bu ikisinden birisidir وَالْأَوَّلُ أَفْضَلُ Birincisi daha faziletlidir إِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** عَلَى كُلِّ شَيْءٍ **Her şeye** (Nedir?) حَسِيبًا مُحَاسِبًا **Gözetleyici,** denetleyici**dir** فَيُجَازِي عَلَيْهِ Ve onun üzerine cezalandıracaktır وَمِنْهُ رَدُّ السَّلَامِ Selamın iadesi de bu kabildendir وَخَصَّتِ السُّنَّةُ Sünnet bu hükümden tahsis etmiştir (Kimi?) اَلْكَافِرَ وَالْمُبْتَدِعَ وَالْفَاسِقَ Kafiri, bidatçıyı, fasığı (Daha?) وَالْمُسْلِمَ Ve Müslüman'ı (Öyle müslüman ki,) عَلَى قَاضِي الْحَاجَةِ ihtiyacını gideren وَمَنْ فِي الْحَمَّامِ Hamamda olan وَالْآكِلَ Yemek yiyen فَلَا يَجِبُ الرَّدُّ عَلَيْهِمْ Bunlara selamın iadesi vacip olmaz بَلْ يُكْرَهُ فِي غَيْرِ الْأَخِيرِ Bilakis sonuncusu (yemek yiyen) hariç mekruh olur وَيُقَالُ لِلْكَافِرِ Kafire de denir (Ne?) وَعَلَيْكَ Ve aleyke.

﴿اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ﴾ وَاللّٰهِ ﴿لَيَجْمَعَنَّكُمْ﴾ مِنْ قُبُورِكُمْ ﴿اِلٰى﴾ فِي ﴿يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ﴾
شَكَّ ﴿فِيهِ وَمَنْ﴾ أَيْ لَا أَحَدَ ﴿اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا ۝٨٧﴾ قَوْلًا وَلَمَّا رَجَعَ نَاسٌ مِنْ أُحُدٍ
اخْتَلَفَ النَّاسُ فِيهِمْ فَقَالَ فَرِيقٌ أُقْتُلْهُمْ وَقَالَ فَرِيقٌ لَا فَنَزَلَ ﴿فَمَا لَكُمْ﴾ أَيْ مَا شَأْنُكُمْ صِرْتُمْ
﴿فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ﴾ فِرْقَتَيْنِ ﴿وَاللّٰهُ اَرْكَسَهُمْ﴾ رَدَّهُمْ ﴿بِمَا كَسَبُوا﴾ مِنَ الْكُفْرِ وَالْمَعَاصِي
﴿اَتُرِيدُونَ اَنْ تَهْدُوا مَنْ اَضَلَّ﴾ هُ ﴿اللّٰهُ﴾ اَيْ تَعُدُّوهُمْ مِنْ جُمْلَةِ الْمُهْتَدِينَ، وَالْاِسْتِفْهَامُ فِي الْمَوْضِعَيْنِ
لِلْاِنْكَارِ ﴿وَمَنْ يُضْلِلِ﴾ هُ ﴿اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝٨٨﴾ طَرِيقًا اِلَى الْهُدٰى ﴿وَدُّوا﴾ تَمَنَّوْا
﴿لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ﴾ أَنْتُمْ وَهُمْ ﴿سَوَآءً﴾ فِي الْكُفْرِ ﴿فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِيَآءَ﴾
تُوَالُونَهُمْ وَإِنْ أَظْهَرُوا الْإِيمَانَ ﴿حَتّٰى يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ هِجْرَةً صَحِيحَةً تُحَقِّقُ إِيمَانَهُمْ
﴿فَاِنْ تَوَلَّوْا﴾ وَأَقَامُوا عَلَى مَا هُمْ عَلَيْهِ ﴿فَخُذُوهُمْ﴾ بِالْأَسْرِ ﴿وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ
وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا﴾ تُوَالُونَهُ ﴿وَلَا نَصِيرًا ۝٨٩﴾ تُنْصَرُونَ بِهِ عَلَى عَدُوِّكُمْ ﴿اِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ﴾
يَلْجَؤُونَ ﴿اِلٰى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ﴾ عَهْدٌ بِالْأَمَانِ لَهُمْ وَلِمَنْ وَصَلَ إِلَيْهِمْ كَمَا عَاهَدَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِلَالَ بْنَ عُوَيْمِرٍ الْأَسْلَمِيَّ ﴿اَوْ﴾ الَّذِينَ ﴿جَآؤُكُمْ﴾ وَقَدْ ﴿حَصِرَتْ﴾
ضَاقَتْ ﴿صُدُورُهُمْ﴾ عَنْ ﴿اَنْ يُقَاتِلُوكُمْ﴾ مَعَ قَوْمِهِمْ ﴿اَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ﴾ مَعَكُمْ أَيْ مُمْسِكِينَ
عَنْ قِتَالِكُمْ وَقِتَالِهِمْ فَلَا تَتَعَرَّضُوا إِلَيْهِمْ بِأَخْذٍ وَلَا قَتْلٍ، وَهٰذَا وَمَا بَعْدَهُ مَنْسُوخٌ بِآيَةِ السَّيْفِ
﴿وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ﴾ تَسْلِيطَهُمْ عَلَيْكُمْ ﴿لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ﴾ بِأَنْ يُقَوِّيَ قُلُوبَهُمْ ﴿فَلَقَاتَلُوكُمْ﴾
وَلٰكِنَّهُ لَمْ يَشَأْهُ فَأَلْقَى فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ ﴿فَاِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَاَلْقَوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ﴾
الصُّلْحَ أَيِ انْقَادُوا ﴿فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ۝٩٠﴾ طَرِيقًا بِالْأَخْذِ وَالْقَتْلِ ﴿سَتَجِدُونَ
اٰخَرِينَ يُرِيدُونَ اَنْ يَاْمَنُوكُمْ﴾ بِإِظْهَارِ الْإِيمَانِ عِنْدَكُمْ ﴿وَيَاْمَنُوا قَوْمَهُمْ﴾ بِالْكُفْرِ إِذَا رَجَعُوا
إِلَيْهِمْ وَهُمْ أَسَدُ وَغَطَفَانُ ﴿كُلَّمَا رُدُّوا اِلَى الْفِتْنَةِ﴾ دُعُوا اِلَى الشِّرْكِ ﴿اُرْكِسُوا فِيهَا﴾ وَقَعُوا
أَشَدَّ وُقُوعٍ ﴿فَاِنْ لَمْ يَعْتَزِلُوكُمْ﴾ بِتَرْكِ قِتَالِكُمْ ﴿وَ﴾ لَمْ ﴿يُلْقُوا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَ﴾ لَمْ ﴿يَكُفُّوا
اَيْدِيَهُمْ﴾ عَنْكُمْ ﴿فَخُذُوهُمْ﴾ بِالْأَسْرِ ﴿وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ﴾ وَجَدْتُمُوهُمْ ﴿وَاُولٰٓئِكُمْ
جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ۝٩١﴾ بُرْهَانًا بَيِّنًا ظَاهِرًا عَلَى قَتْلِهِمْ وَسَبْيِهِمْ لِغَدْرِهِمْ.

TÜRKÇE ANLAMI

87- **Allah, kendisinden başka ilah olmayandır.** And olsun ki, **kendisinde şüphe** kuşku **olmayan kıyamet günü, sizi mutlaka** kabirlerinizden **toplayacaktır. Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?** Hiç kimse yoktur.

Bir grup insan (münafıklar) Uhud'dan dönünce, insanlar (sahabe) onlar hakkında anlaşmazlığa düştü. Kimileri "Onları öldür (Ya Resûlellah!)" dedi, kimileri de "Öldürme" dedi. Bunun üzerine şu ayet indi:

88- **Size ne oldu da** bu haliniz ne ki, **münafıklar hakkında iki grup** oldunuz? **Halbuki Allah onları kendi ettikleri** küfür ve isyan **yüzünden tersine döndürmüş,** geri çevirmiş**tir. Allah'ın saptırdığını doğru yola getirmek** onları hidayet üzere olanlardan saymak **mı istiyorsunuz?**[1] **Allah'ın saptırdığı kimse için asla** doğruya **yol bulamazsın.**

89- **Sizin de kendileri gibi inkar etmenizi istediler** arzuladılar **ki** siz ve onlar küfürde **eşit olasınız. O halde Allah yolunda** imanlarını ispatlayan gerçek bir **göç edinceye kadar** iman ettiklerini gösterseler de **onlardan** yardımlaşacağınız **dostlar edinmeyin. Eğer yüz çevirirler** ve oldukları halde kalırlar**sa, onları** esir ederek **yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün ve hiçbirini** yardımlaşacağınız bir **dost ve** düşmanınıza karşı kendilerinden destek göreceğiniz bir **yardımcı edinmeyin.**

90- **Ancak kendileriyle** onlara ve onlara sığınanlara güven verileceğine dair Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in Hilal bin Uveymir el-Eslemi ile anlaştığı gibi **aranızda anlaşma,** sözleşme **bulunan bir topluma varan** sığınan**lar yahut** halklarıyla birlikte **sizinle veya** sizinle birlikte **kendi halklarıyla savaşmaktan yürekleri sıkılarak** daralarak **size gelenler müstesna.** Yani, sizinle ve kendi halklarıyla savaşmaktan el çekmiş olarak gelenlere esir almak veya öldürmek suretiyle saldırmayın. Bu ve bundan sonrası kılıç (savaş) ayetiyle nesh edilmiştir. **Eğer Allah** onları başınıza bela etmeyi **dileseydi onları** kalplerine metanet vererek **başınıza bela ederdi de sizinle savaşırlardı.** Fakat Allah bunu dilemedi ve onların kalplerine korku saldı. **Eğer onlar sizden uzak durur, sizinle savaşmazlar ve size barış teklif ederler,** yani, boyun eğerler**se, bu durumda Allah size, onların aleyhine** esir edip öldürmeye **bir yol vermemiştir.**

91- Yanınızda iman etmiş gibi görünüp **hem sizden emin olmak hem de** yanlarına döndükleri zaman küfür ile **kendi toplumlarından emin olmak isteyen başkalarını** Esed ile Gatafan kabilelerini **de bulacaksınız. Bunlar her fitneye sevk edildiklerinde** şirke çağrıldıklarında **ona balıklama dalar,** en şiddetli şekilde atlar**lar. Eğer sizden** sizinle savaşmayarak **uzak durmaz, barış teklif etmez ve** sizden **ellerini çekmezlerse onları** esir **alın, ve yakaladığınız yerde öldürün. İşte onlar üzerine, sizin için apaçık yetki** ihanetlerinden dolayı öldürülmeleri ve esir alınmalarına net ve aşikâr bir delil **verdik.**

[1] Soru her iki yerde de inkar içindir.

KELİME ANLAMI

87- ٱللَّهُ O Allah ki, لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ Ondan başka bir ilah yoktur وَٱللَّهِ Allah'a yemin olsun ki, لَيَجۡمَعَنَّكُمۡ مِنۡ قُبُورِكُمۡ **Elbette o sizi**, kabirlerinizden **toplayacaktır** (Nerede?) إِلَىٰ فِي يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ **Kıyamet gününde** -burada ila, fi manasındadır.- لَا رَيۡبَ شَكَّ فِيهِ **Onda bir şüphe,** kuşku **yoktur** وَمَنۡ أَيْ لَا أَحَدَ **Kimdir,** Yani, kimse yoktur أَصۡدَقُ مِنَ ٱللَّهِ **Allah'tan daha doğru** (Ne bakımından?) حَدِيثًا قَوْلًا Hadis, **söz bakımından.**

وَلَمَّا رَجَعَ نَاسٌ İnsanlar döndüklerinde (Nereden?) مِنْ أُحُدٍ Uhud'dan اِخْتَلَفَ النَّاسُ İnsanlar ihtilafa düştüler (Kim hakkında?) فِيهِمْ Savaştan geri kalanlar hakkında فَقَالَ فَرِيقٌ Bir grup dedi ki: أُقْتُلْهُمْ Onları öldür (Ya Resûlellah!) وَقَالَ فَرِيقٌ Bir grup da dedi ki: لَا Hayır, olmaz فَنَزَلَ Ve şu ayet indi:

88- فَمَا لَكُمۡ **Size ne oluyor da** أَيْ مَا شَأْنُكُمْ صِرْتُمْ Yani, Sizin haliniz nedir, ki oldunuz (Kim hakkında?) فِي ٱلۡمُنَٰفِقِينَ **Münafıklar hakkında** (Ne?) فِئَتَيۡنِ فِرْقَتَيْنِ **İki grup,** fırka وَٱللَّهُ **Allah ise** أَرۡكَسَهُم رَدَّهُمْ Baş aşağı çevirmiş, **onları geri döndürmüştür** (Ne sebebiyle?) بِمَا كَسَبُوٓاْ **Elde ettikleri şey sebebiyle** (Neye ilişkin?) مِنَ الْكُفْرِ وَالْمَعَاصِي Küfre ve günahlara ilişkin أَتُرِيدُونَ أَن تَهۡدُواْ **Hidayete erdirmeyi mi istiyorsunuz?** (Kimi?) مَنۡ **O kimseyi ki,** أَضَلَّ ٱللَّهُ **Allah** onu **saptırmıştır** أَيْ تَعُدُّوهُمْ Yani, onları saymak mı istiyorsunuz? (Neden?) مِنْ جُمْلَةِ الْمُهْتَدِينَ Hidayete erenler grubundan وَالْإِسْتِفْهَامُ فِي الْمَوْضِعَيْنِ İki yerde deistifham (Niçindir?) لِلْإِنْكَارِ İnkar içindir. وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ **Kim ki Allah** onu **saptırmışsa** فَلَن تَجِدَ لَهُۥ **Asla onun için bulamazsın** (Ne?) سَبِيلًا طَرِيقًا **Yol,** çare (Neye?) إِلَى الْهُدَى Hidayete.

89- وَدُّواْ تَمَنَّوْا **Onlar** arzuladılar, **temenni ettiler ki,** لَوۡ تَكۡفُرُونَ **Siz de inkar etseniz** (Ne gibi?) كَمَا كَفَرُواْ **Onlar inkar ettikleri gibi** فَتَكُونُونَ **Ve olsanız** أَنْتُمْ وَهُمْ Siz ve onlar (Ne?) سَوَآءً فِي الْكُفْرِ Küfürde **eşit** فَلَا تَتَّخِذُواْ مِنۡهُمۡ أَوۡلِيَآءَ **O halde onlardan dostlar edinmeyin** تُوَالُونَهُمْ Ki, onlarla içli dışlı oluyorsunuz وَإِنْ أَظْهَرُوا الْإِيمَانَ İmanlarını dışa vursalar da (**Ne zamana dek?**) حَتَّىٰ يُهَاجِرُواْ **Hicret etmelerine dek** (Nerede?) فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ **Allah yolunda** (Nasıl?) هِجْرَةً صَحِيحَةً Geçer bir hicretle (Öyle hicret ki,) تُحَقِّقُ إِيمَانَهُمْ Onların imanlarını ispatlıyor فَإِن تَوَلَّوۡاْ **Şayet yüz çevirirlerse** وَأَقَامُوا Ve devam ederlerse (Neye?) عَلَى مَا O yola ki, هُمْ عَلَيْهِ Onlar onun üzerinedir

فَخُذُوهُمْ بِالْأَسْرِ **Bu durumda onları** esaretle **alın,** وَاقْتُلُوهُمْ **Ve onları öldürün** (Nerede?) حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ **Onları bulduğunuz yerde** وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا **Onlardan dost edinmeyin** تُوَالُونَهُ Ki, onunla içli dışlı oluyorsunuz وَلَا نَصِيرًا **Yardımcı da edinmeyin** تَنْصُرُونَ بِهِ Ki onunla yardım sağlıyorsunuz (Kime karşı?) عَلَى عَدُوِّكُمْ Düşmanınıza karşı.

90- إِلَّا الَّذِينَ **O kimseler müstesna ki,** يَصِلُونَ يَلْجَؤُونَ **Ulaşıyorlar,** sığınıyorlar (Kime?) إِلَى قَوْمٍ **Bir topluluğa ki,** بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ **Sizinle onlar arasında vardır** (Ne?) مِيثَاقٌ **Anlaşma,** عَهْدٌ بِالْأَمَانِ Güvenlik sözleşmesi (Kime ilişkin?) لَهُمْ وَلِمَنْ Onlara ve o kimseye ilişkin ki, وَصَلَ إِلَيْهِمْ Onlara sığınmıştır. كَمَا عَاهَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hz.Peygamber -Allah ona salat-u selam eylesin- sözleşme yaptığı gibi (Kiminle?) هِلَالَ بْنَ عُوَيْمِرٍ الْأَسْلَمِيَّ Hilal b. Uveymir el-Eslemi ile أَوْ الَّذِينَ **Ya da** o kimseler(i öldürmeyin) ki, جَآؤُكُمْ **Size geldiler** وَقَدْ حَصِرَتْ ضَاقَتْ **Ve sıkışmış,** daralmış**tır** (Ne?) صُدُورُهُمْ **Göğüsleri** (Neden?) عَنْ أَنْ يُقَاتِلُوكُمْ **Sizinle savaşmaktan** (Kimle birlikte size karşı savaşmaktan?) مَعَ قَوْمِهِمْ Kendi kavmiyle birlikte أَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ **Veya kendi kavmiyle savaşmaktan** (Kimle?) مَعَكُمْ Sizinle أَيْ مُمْسِكِينَ Yani, kaçındıkları halde (Neden?) عَنْ قِتَالِكُمْ وَقِتَالِهِمْ Sizinle ve kendi milletleriyle savaşmaktan فَلَا تَتَعَرَّضُوا إِلَيْهِمْ Bu durumda onlara taarruzda bulunmayın (Neyle?) بِأَخْذٍ وَلَا قَتْلٍ Esir edinme ve öldürmeyle وَهٰذَا وَمَا بَعْدَهُ Bu ve sonraki hükümler (Nedir?) مَنْسُوخٌ Kaldırılmıştır (Neyle?) بِآيَةِ السَّيْفِ Kılıç ayetiyle (Tevbe Suresi: 5) وَلَوْ شَاءَ اللهُ **Şayet Allah dileseydi** (Neyi?) تَسْلِيطَهُمْ عَلَيْكُمْ Onları başınıza musallat etmeyi لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ **Elbette onları size musallat ederdi** (Nasıl?) بِأَنْ يُقَوِّيَ قُلُوبَهُمْ Onların kalplerini güçlendirerek فَلَقَاتَلُوكُمْ **Ve onlar elbette sizinle muharebe ederlerdi** وَلٰكِنَّهُ لَمْ يَشَأْهُ Fakat o dilemedi فَأَلْقَى فِي قُلُوبِهِمْ Bu nedenle onların kalplerine saldı (Ne?) اَلرُّعْبَ Korku فَإِنِ اعْتَزَلُوكُمْ **Şayet onlar sizi bırakıp, çekilirlerse** فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ **Ve sizinle savaşmazlarsa** وَأَلْقَوْا إِلَيْكُمْ **Size verirlerse** (Ne?) اَلسَّلَمَ **Selam** اَلصُّلْحَ Barış (yaparlarsa) أَيِ انْقَادُوا Yani, boyun eğerlerse فَمَا جَعَلَ اللهُ **Bu durumda Allah kılmamıştır** (Kim için?) لَكُمْ عَلَيْهِمْ **Onlara karşı sizin için** (Ne kılmamıştır?) سَبِيلًا طَرِيقًا **Yol,** çare (Neyle?) بِالْأَخْذِ وَالْقَتْلِ Esir alma ve öldürmeyle.

91- سَتَجِدُونَ اٰخَرِينَ **Yakında başkalarını bulacaksınız** (Ne halde?) يُرِيدُونَ **Onlar ister halde** (Neyi?) اَنْ يَاْمَنُوكُمْ **Size karşı güvende olmayı** (Neyle?) بِإِظْهَارِ الْإِيمَانِ عِنْدَكُمْ Yanınızda imanı açığa vurmakla (Daha neyi?) وَيَاْمَنُوا قَوْمَهُمْ **Kavimlerine karşı güvende olmayı** (Hangi yolla?) بِالْكُفْرِ Küfrü itiraf etme yoluyla (Ne zaman?) إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ Onlara döndüklerinde وَهُمْ أَسَدٌ وَغَطَفَانُ Onlar Esed ve Gatafân kabileleridir كُلَّمَا رُدُّوا اِلَى الْفِتْنَةِ **Ne zaman fitneye döndürüldülerse** دُعُوا اِلَى الشِّرْكِ Şirke çağrıldılarsa أُرْكِسُوا **Baş aşağı çevrilirler** (Nereye baş aşağı çevrilirler?) فِيهَا **Onun içine** وَقَعُوا Düşerler (Nasıl?) أَشَدَّ وُقُوعٍ Çok hızlı bir düşmeyle فَاِنْ لَمْ يَعْتَزِلُوكُمْ **Eğer sizden uzak durmazlarsa** (Neyle?) بِتَرْكِ قِتَالِكُمْ Sizinle savaşmayı bırakmakla (Daha?) وَ لَمْ يُلْقُوا اِلَيْكُمْ **Ve size vermezlerse** (Ne?) اَلسَّلَمَ **Selam** (Daha?) وَلَمْ يَكُفُّوا اَيْدِيَهُمْ **Ve ellerini de çekmezlerse** (Kimden?) عَنْكُمْ Sizden فَخُذُوهُمْ بِالْأَسْرِ **Onları** esaret yoluyla **alın** وَاقْتُلُوهُمْ **Ve onları öldürün** (Nerede?) حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ **Nerede rastlarsanız** وَجَدْتُمُوهُمْ Onları bulursanız وَاُولٰئِكُمْ **İşte onlar var ya!** جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ **Sizin için onların aleyhine kıldık** (Ne?) سُلْطَانًا مُبِينًا **Apaçık bir yetki** بُرْهَانًا بَيِّنًا ظَاهِرًا Açık seçik hüccet (Ne üzerine?) عَلَى قَتْلِهِمْ Onların katli وَسَبْيِهِمْ Ve tutsak edilmeleri üzerine (Niçin?) لِغَدْرِهِمْ İhanetlerinden dolayı.

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا﴾ أَيْ مَا يَنْبَغِي أَنْ يَصْدُرَ مِنْهُ قَتْلٌ لَهُ ﴿اِلَّا خَطَأً﴾ مُخْطِئًا فِي قَتْلِهِ مِنْ غَيْرِ قَصْدٍ ﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً﴾ بِأَنْ قَصَدَ رَمْيَ غَيْرِهِ كَصَيْدٍ أَوْ شَجَرَةٍ فَأَصَابَهُ أَوْ ضَرَبَهُ بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا ﴿فَتَحْرِيرُ﴾ عِتْقُ ﴿رَقَبَةٍ﴾ نَسَمَةٍ ﴿مُؤْمِنَةٍ﴾ عَلَيْهِ ﴿وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ﴾ مُؤَدَّاةٌ ﴿اِلٰى اَهْلِهِ﴾ أَيْ وَرَثَةِ الْمَقْتُولِ ﴿اِلَّا اَنْ يَصَّدَّقُوا﴾ يَتَصَدَّقُوا عَلَيْهِ بِهَا بِأَنْ يَعْفُوا عَنْهَا، وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ أَنَّهَا مِئَةٌ مِنَ الْإِبِلِ عِشْرُونَ بِنْتُ مَخَاضٍ وَكَذَا بَنَاتُ لَبُونٍ وَبَنُو لَبُونٍ وَحِقَاقٌ وَجِذَاعٌ وَأَنَّهَا عَلَى عَاقِلَةِ الْقَاتِلِ وَهُمْ عَصَبَتُهُ إِلَّا الْأَصْلَ وَالْفَرْعَ مُوَزَّعَةً عَلَيْهِمْ عَلَى ثَلَاثِ سِنِينَ عَلَى الْغَنِيِّ مِنْهُمْ نِصْفُ دِينَارٍ وَالْمُتَوَسِّطِ رُبُعٌ كُلَّ سَنَةٍ فَإِنْ لَمْ يَفُوا فَمِنْ بَيْتِ الْمَالِ فَإِنْ تَعَذَّرَ فَعَلَى الْجَانِي ﴿فَاِنْ كَانَ﴾ الْمَقْتُولُ ﴿مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ﴾ حَرْبٍ ﴿لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ﴾ عَلَى قَاتِلِهِ كَفَّارَةً وَلَا دِيَةَ تُسَلَّمُ إِلَى أَهْلِهِ لِحِرَابَتِهِمْ ﴿وَاِنْ كَانَ﴾ الْمَقْتُولُ ﴿مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ﴾ عَهْدٌ كَأَهْلِ الذِّمَّةِ ﴿فَدِيَةٌ﴾ لَهُ ﴿مُسَلَّمَةٌ اِلٰى اَهْلِهِ﴾ وَهِيَ ثُلُثُ دِيَةِ الْمُؤْمِنِ إِنْ كَانَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا وَثُلُثَا عُشْرِهَا إِنْ كَانَ مَجُوسِيًّا ﴿وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ﴾ عَلَى قَاتِلِهِ ﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ﴾ الرَّقَبَةَ بِأَنْ فَقَدَهَا وَمَا يُحَصِّلُهَا بِهِ ﴿فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ﴾ عَلَيْهِ كَفَّارَةً، وَلَمْ يَذْكُرِ اللّٰهُ تَعَالَى الْاِنْتِقَالَ إِلَى الطَّعَامِ كَالظِّهَارِ وَبِهِ أَخَذَ الشَّافِعِيُّ فِي أَصَحِّ قَوْلَيْهِ ﴿تَوْبَةً مِنَ اللّٰهِ﴾ مَصْدَرٌ مَنْصُوبٌ بِفِعْلِهِ الْمُقَدَّرِ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا﴾ بِخَلْقِهِ ﴿حَكِيمًا ﴿٩٢﴾﴾ فِيمَا دَبَّرَهُ لَهُمْ ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا﴾ بِأَنْ يَقْصِدَ قَتْلَهُ بِمَا يَقْتُلُ غَالِبًا عَالِمًا بِإِيمَانِهِ ﴿فَجَزَٓاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ﴾ أَبْعَدَهُ مِنْ رَحْمَتِهِ ﴿وَاَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾﴾ فِي النَّارِ وَهٰذَا مُؤَوَّلٌ بِمَنْ يَسْتَحِلُّهُ أَوْ بِأَنَّ هٰذَا جَزَاؤُهُ إِنْ جُوزِيَ، وَلَا بِدْعَ فِي خُلْفِ الْوَعِيدِ لِقَوْلِهِ {وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ} وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهَا عَلَى ظَاهِرِهَا وَأَنَّهَا نَاسِخَةٌ لِغَيْرِهَا مِنْ آيَاتِ الْمَغْفِرَةِ وَبَيَّنَتْ آيَةُ الْبَقَرَةِ أَنَّ قَاتِلَ الْعَمْدِ يُقْتَلُ بِهِ وَأَنَّ عَلَيْهِ الدِّيَةَ إِنْ عُفِيَ عَنْهُ وَسَبَقَ قَدْرُهَا، وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ أَنَّ بَيْنَ الْعَمْدِ وَالْخَطَإِ قَتْلًا يُسَمَّى شِبْهَ الْعَمْدِ وَهُوَ أَنْ يَقْتُلَهُ بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا فَلَا قِصَاصَ فِيهِ بَلْ دِيَةٌ كَالْعَمْدِ فِي الصِّفَةِ وَالْخَطَإِ فِي التَّأْجِيلِ وَالْحَمْلِ وَهُوَ وَالْعَمْدُ أَوْلَى بِالْكَفَّارَةِ مِنَ الْخَطَإِ وَنَزَلَ لَمَّا مَرَّ نَفَرٌ مِنَ الصَّحَابَةِ بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ وَهُوَ يَسُوقُ غَنَمًا فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا مَا سَلَّمَ عَلَيْنَا إِلَّا تَقِيَّةً، فَقَتَلُوهُ وَاسْتَاقُوا غَنَمَهُ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا ضَرَبْتُمْ﴾ سَافَرْتُمْ لِلْجِهَادِ ﴿فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوا﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْمُثَلَّثَةِ فِي الْمَوْضِعَيْنِ ﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ اَلْقٰى اِلَيْكُمُ السَّلَامَ﴾ بِأَلِفٍ أَوْ دُونَهَا أَيِ التَّحِيَّةَ أَوِ الْاِنْقِيَادَ بِكَلِمَةِ الشَّهَادَةِ الَّتِي هِيَ أَمَارَةٌ عَلَى الْإِسْلَامِ ﴿لَسْتَ مُؤْمِنًا﴾ وَإِنَّمَا قُلْتَ هٰذَا تَقِيَّةً لِنَفْسِكَ وَمَالِكَ فَتَقْتُلُوهُ ﴿تَبْتَغُونَ﴾ تَطْلُبُونَ لِذٰلِكَ ﴿عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾ مَتَاعَهَا مِنَ الْغَنِيمَةِ ﴿فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ﴾ تُغْنِيكُمْ

عَنْ قَتْلِ مِثْلِهِ لِمَالِهِ ﴿كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ تُعْصَمُ دِمَاؤُكُمْ وَأَمْوَالُكُمْ بِمُجَرَّدِ قَوْلِكُمُ الشَّهَادَةَ
﴿فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ﴾ بِالْاِشْتِهَارِ بِالْإِيمَانِ وَالْاِسْتِقَامَةِ ﴿فَتَبَيَّنُوا﴾ أَنْ تَقْتُلُوا مُؤْمِنًا وَافْعَلُوا بِالدَّاخِلِ
فِي الْإِسْلَامِ كَمَا فُعِلَ بِكُمْ ﴿إِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٤﴾﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ.

TÜRKÇE ANLAMI

92- **Bir müminin bir mümini öldürmeye yanlışlıkla,** onu öldürmede hata edip kasıtsız **olmadıkça hakkı olamaz,** mümini öldürme fiilinin kendisinden meydana gelmesi yakışmaz. **Bir mümini yanlışlıkla** örneğin ava veya ağaca atmak isterken ona isabet ettirerek veya genelde öldürmeyen bir cisimle vurarak **öldüren kimsenin, mümin bir köle azat etmesi,** serbest bırakması **ve ailesine** öldürülenin varislerine -affetmek suretiyle diyeti **bağışlamaları**[1] **hariç- teslim edilecek** ödenecek **bir diyet vermesi** katile **gereklidir.** Sünnet bu diyetin yüz deve olduğunu beyan etmiştir. Bu develerden yirmisi binti mahad (iki yaşındaki dişi deve) yirmisi binti lebun, (üç yaşındaki dişi deve) yirmisi benu lebun, (üç yaşındaki erkek deve) yirmisi hikak (dört yaşındaki dişi deve) ve yirmisi ciza' (beş yaşındaki dişi deve)dir. Ve bu diyeti katilin â'kilesi yani aslı ve fer'i hariç asabası (herkes hakkını aldıktan sonra mirastan geri kalanı alanlar) üç sene içersinde öderler. Zengin olana her sene yarım dinar, orta halliye de dörtte biri vardır. Eğer onlar ödeyemezlerse devlet bütçesinden alınır. Bu da mümkün olmazsa ödeme suçu işleyene kalır. **Eğer** öldürülen **mümin olduğu halde, size düşman olan** savaş eden **bir toplumdan ise** kefaret olarak **mümin bir köle azat etmek** katile **gereklidir**, savaş halinde oldukları için ailesine teslim edilecek diyet yoktur. Öldürülen **eğer kendileriyle aranızda anlaşma bulunan** ehli zimmet gibi **bir toplumdan ise ailesine teslim edilecek bir diyet** öldürülen Yahudi ve Hıristiyan ise bu diyet Müslüman'ın diyetinin üçte biridir ve eğer Mecusi ise otuzda ikisi/ on beşte biridir **ve bir mümin köleyi azat etmek** katile **gereklidir.** Yoksun veya alacak parası olmaması sebebiyle azat edecek bir köle **bulamayan kimsenin, Allah tarafından tövbesinin**[2] **kabulü için** kefaret olarak **iki ay peş peşe oruç tutması lazımdır.** Allah Teâlâ burada zıharda olduğu gibi (altmış fakiri) doyurma hükmüne gidileceğini zikretmedi. İmam-ı Şafiî de iki görüşünden en sahih olanına göre bu hükmü almıştır. **Allah daima** yarattıklarını **bilendir,** ve onlar için aldığı tedbirlerde **hikmet sahibidir.**

---

[1] يَصَّدَّقُوا fiilinin aslı يَتَصَدَّقُوا 'dur.
[2] تَوْبَةً kelimesi takdir edilen fiiliyle nasb olmuş bir mastardır.

93- **Kim bir mümini kasten öldürürse cezası, içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, lanetlemiş** rahmetinden uzaklaştırmış **ve onun için** ateşte **büyük azap hazırlamıştır.** Bu hüküm, mümini öldürmeyi helal gören kişi hakkındadır veya cezası, şayet cezalandırılacak olsa budur diye tevil edilmiştir. ***"..bunun dışında kalanı dilediği kimse için bağışlar" (Nisa: 48)*** ayeti gereğince Allah'ın vaat ettiği bir cezadan dönmesinde her hangi bir sakınca yoktur. İbni Abbas'tan bir rivayete göre: "Bu ayet kendisinden anlaşılan mana üzeredir. Ve tüm bağışlama ile ilgili ayetleri nesh etmiştir." Bakara süresindeki (178.) ayet kasıtlı olarak öldürülenin öldürüleceğini ve de affedilirse diyet vereceğini belirtmiştir. Diyetin ne kadar olduğu da (bir önceki ayette) geçmişti. Sünnet, kasıt ile hata arasında 'Kasta benzeyen' diye isimlendirilen bir öldürme çeşidinin daha bulunduğunu ifade etmiştir. O da genellikle öldürmeyen bir şeyle öldürmektir. Bunda da kısas yoktur. Bilakis diyet vardır. Bu diyet, sıfatı konusunda kasıtlı olan gibi, zamana yayılması ve paylaştırılması konusunda da hata ile olan öldürme gibidir. Bu ve kasıtlı öldürme kefarete, hata ile öldürmekten daha layıktırlar.

94- Sahabeden bir grup Süleymoğulları kabilesinden koyunları süren bir adamın yanından geçtiler. Adam bunlara selam verdi. Bunlar da "Bu adam bize sadece kendisini korumak için selam verdi" diyerek adamı öldürdüler ve koyunlarını aldılar. Bunun üzerine şu ayet indi:
Ey iman edenler! Allah yoluna koyulduğunuz cihat için sefere çıktığınız **zaman iyice anlayın.**[1] **Size selam**[2] **verene,** İslam'ın alameti olan kelime-i şahadeti söyleyerek saygı veya teslimiyet gösterene **dünya hayatının geçici menfaatine** ganimet malına **göz dikerek,** isteyerek **"Sen mümin değilsin,** bunu sadece malını ve canını kurtarmak için söyledin**" de**mek suretiyle onu öldür**meyin. Allah'ın katında** malı için böyle birini öldürmenize gerek bırakmayacak **sayısız ganimetler vardır. Önceden siz de böyle idiniz.** Sırf şahadet kelimesini söylemenizle malınız ve canınız korunuyordu. **Allah da size** iman ve istikamet ile meşhur olmayı **lütfetti. O halde iyice anlayın** ki, bir mümini öldürmeyesiniz. Ve İslam'a girene size davranıldığı gibi davranın. **Şüphesiz Allah yaptıklarınızdan daima haberdardır.** Ve sizi yaptıklarınızla cezalandıracaktır.

KELİME ANLAMI

92- وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ **Hiçbir mümin için olmaz** (Ne?) اَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا **Bir mümini öldürmesi** أَيْ مَا يَنبَغِي Yani, yaraşmaz (Ne?) أَنْ يَصْدُرَ مِنْهُ Ondan meydana gelmesi (Neyin?)

---

[1] فَتَبَيَّنُوا kelimesi bir kıraatte her iki yerde de فَتَثَبَّتُوا şeklinde okunur.
[2] اَلسَّلَامَ kelimesi elifsiz ve elif ile okunur.

قَتْلَ لَهُ Bir mümin öldürmenin إِلَّا خَطَأً **Hata hali müstesna** مُخْطِئًا فِي قَتْلِهِ Katlinde hatalı olursa (Nasıl?) مِنْ غَيْرِ قَصْدٍ Hiçbir kasıt olmaksızın وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً **Kim bir mümini hatayla katlederse** (Nasıl?) بِأَنْ قَصَدَ Amaçlaması suretiyle (Neyi?) رَمْيَ غَيْرِهِ Başka bir şeye atmayı (Ne gibi?) كَصَيْدٍ أَوْ شَجَرَةٍ Av ya da ağaç gibi فَأَصَابَهُ Ve sonuçta adama isabet etse أَوْ ضَرَبَهُ Veya ona vurursa (Neyle?) بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا Genelde öldürmeyen bir şeyle فَتَحْرِيرُ عِتْقُ رَقَبَةٍ نَسَمَةٍ مُؤْمِنَةٍ **Bu durumda** bir **mümin kölenin** kişinin **hür bırakılması,** azat edilmesi (Nedir?) عَلَيْهِ O öldüren üzerinedir وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ مُؤَدَّاةٌ **Ve teslim edilmiş,** ödenmiş **bir diyet** (Kime?) إِلَى أَهْلِهِ أَيْ وَرَثَةِ الْمَقْتُولِ **Onun ehline;** Yani, maktûlün varislerine إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا **Ancak tasadduk etmeleri hali müstesna** يَتَصَدَّقُوا عَلَيْهِ بِهَا Diyeti ona bağışlamaları (Nasıl?) بِأَنْ يَعْفُوا عَنْهَا Diyeti affetmeleri suretiyle وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ Sünnet açıkladı ki, أَنَّهَا مِئَةٌ مِنَ الْإِبِلِ Diyet, yüz devedir (Nedir onlar?) عِشْرُونَ بِنْتُ مَخَاضٍ Yirmi tane iki yaşına girmiş dişi deve, وَكَذَا بَنَاتُ لَبُونٍ Aynı sayıda üç yaşına girmiş dişi deve; وَبَنُو لَبُونٍ (Yirmi tane) üç yaşına girmiş erkek deve, وَحِقَاقٌ (Yirmi tane) dört yaşına girmiş dişi deve وَجِذَاعٌ Ve (yirmi tane) beş yaşına girmiş dişi deve وَأَنَّهَا Anlatılan diyet (Kim üzerinedir?) عَلَى عَاقِلَةِ الْقَاتِلِ Katilin âkilesi üzerinedir وَهُمْ O âkileler de (Kimdir?) عَصَبَتُهُ Onun asabesidir (mirasta asıl hissedarlar, herkes payını aldıktan sonra geri kalanı alan kimseler) (Bunlar ne olduğu halde?) إِلَّا الْأَصْلَ وَالْفَرْعَ Baba ve evladın dışında olduğu halde مُوَزَّعَةٌ عَلَيْهِمْ Bu diyet onlar arasında dağılmıştır (Ne kadar zaman zarfında?) عَلَى ثَلَاثِ سِنِينَ Üç sene zarfında عَلَى الْغَنِيِّ مِنْهُمْ İçlerinden zengin olana (Ne gerekir?) نِصْفُ دِينَارٍ Yarım dinar وَالْمُتَوَسِّطِ رُبُعٌ Orta halliye dörtte bir gerekir (Ne zaman?) كُلَّ سَنَةٍ Her yıl فَإِنْ لَمْ يَفُوا Eğer onlar ödeyemezlerse فَمِنْ بَيْتِ الْمَالِ Bu durumda devlet malından (hazineden) karşılanır فَإِنْ تَعَذَّرَ Eğer devlet hazinesinden ödemek mümkün olmazsa فَعَلَى الْجَانِي O vakit öldüren kişi öder فَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ **Şayet** maktûl **olursa** (Kimlerden?) مِنْ قَوْمٍ **Bir kavimden** (Öyle kavim ki,) عَدُوٍّ حَرْبٍ لَكُمْ **Size** savaş açan, **düşman olan** وَهُوَ مُؤْمِنٌ **Halbuki o mümindir** فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ **Bu durumda mümin bir kölenin azadı gerekir** (Kime?) عَلَى قَاتِلِهِ Onun katiline (Ne olarak?) كَفَّارَةً Kefaret olarak وَلَا دِيَةَ تُسَلَّمُ Ödenecek bir diyet yoktur (Kime?) إِلَى أَهْلِهِ Onun ehline

(Niçin?) لِحِرَابَتِهِمْ Harb ehli olduklarından dolayı وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ **Şayet maktûl olursa** (Kimden?) مِنْ قَوْمٍ **Öyle bir kavimden ki,** بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ **Sizinle onlar arasında vardır** (Ne?) مِيثَاقٌ عَهْدٌ **Anlaşma,** sözleşme (Ne gibi?) كَأَهْلِ الذِّمَّةِ Zimmet ehli gibi فَدِيَةٌ لَهُ **O zaman** onun için **bir diyet** (Öyle diyet ki,) مُسَلَّمَةٌ اِلَى اَهْلِهِ **Ehline ödenmiş** وَهِيَ ثُلُثُ دِيَةِ الْمُؤْمِنِ Bu da müminin diyetinin üçte biridir. (Ne zaman?) إِنْ كَانَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا Öldürülen Yahudi ve Hıristiyan olursa (Daha nedir?) وَثُلُثَا عُشْرِهَا Diyetin otuzda ikisi (Ne zaman?) إِنْ كَانَ مَجُوسِيًّا Şayet maktûl Mecusi olursa (Daha ne gerekir?) وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ **Mümin bir kölenin azadı** (Kime gerekir bu?) عَلَى قَاتِلِهِ Onun katiline فَمَنْ لَمْ يَجِدْ الرَّقَبَةَ **Kim** köle **bulamazsa** (Nasıl?) بِأَنْ فَقَدَهَا Ondan yoksun olması وَمَا يُحَصِّلُهَا بِهِ Ve de köleyi elde edecek karşılığı bulamaması suretiyle فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ **O halde peşpeşe iki ay oruç gerekir** (Kime?) عَلَيْهِ Katile (Ne olarak?) كَفَّارَةً Kefaret olarak وَ لَمْ يَذْكُرِ اللهُ تَعَالَى Allah teala zikretmemiştir (Neyi?) الْاِنْتِقَالَ Geçmeyi (Neye?) اِلَى الطَّعَامِ Yemeğe (yani, fakirlere yemek verin dememiştir) (Ne gibi?) كَالظِّهَارِ Ziharda olduğu gibi وَبِهِ أَخَذَ الشَّافِعِيُّ Şafii de bununla amel etmiştir (Nerede?) فِي أَصَحِّ قَوْلَيْهِ İki görüşünün en geçerlisinde (Tüm bunlar ne olarak?) تَوْبَةً مِنَ اللهِ **Allah tarafından bir tövbe (yolu) olarak** (Nedir bu ifade?) مَصْدَرٌ مَنْصُوبٌ Mensup bir masdardır (Ne tarafından?) بِفِعْلِهِ الْمُقَدَّرِ Gizli fiili tarafından وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** عَلِيمًا بِخَلْقِهِ Mahlûkatını **ziyadesiyle bilendir** حَكِيمًا **Ve hikmet sahibidir** (Nerede?) فِيمَا دَبَّرَهُ لَهُمْ Onlar için hazırladığı şeyde.

93- وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا **Kim bir mümini öldürürse** (Nasıl?) مُتَعَمِّدًا **Kasıtlı olarak** بِأَنْ يَقْصِدَ قَتْلَهُ Onu öldürmeyi amaçlayarak (Neyle?) بِمَا يَقْتُلُ غَالِبًا Genelde öldüren bir şeyle (Ne olduğu halde?) عَالِمًا بِاِيمَانِهِ Maktûlün imanlı olduğunu bilici olduğu halde فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ **Onun cezası cehennemdir** (Ne kadar?) خَالِدًا فِيهَا **Orada ebedi olarak** وَغَضِبَ اللهُ عَلَيْهِ **Allah onun üzerine gazap etmiştir** وَلَعَنَهُ **Ve ona lanet etmiştir** أَبْعَدَهُ مِنْ رَحْمَتِهِ Onu rahmetinden uzaklaştırmıştır وَأَعَدَّ لَهُ **Ve onun için hazırlamıştır** (Ne?) عَذَابًا عَظِيمًا **Büyük bir azap** (Nerede?) فِي النَّارِ Cehennemde وَهٰذَا مُؤَوَّلٌ Bu hüküm tevil olunmuştur (Neyle?) بِمَنْ يَسْتَحِلُّهُ Onu öldürmeyi helal sayan kimseyle أَوْ بِأَنَّ هٰذَا جَزَاؤُهُ Ya da bu onun cezasıdır (Ne zaman?) إِنْ جُوزِيَ Şayet cezalandırılacak olursa

وَلَا بِدْعَ Ve şaşılacak bir şey yoktur (Nerede?) فِي خُلْفِ الْوَعِيدِ Tehditten dönmede (Niçin?) لِقَوْلِهِ Allah'ın şu sözünden dolayı; وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ O Allah bunun dışındakini dilediğinden affeder... وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ İbni Abbas'tan nakledilmiştir ki, أَنَّهَا عَلَى ظَاهِرِهَا Bu hüküm lafzın zahiri üzerinedir وَأَنَّهَا نَاسِخَةٌ لِغَيْرِهَا Ve o, diğerlerini nesh edicidir (Neden?) مِنْ آيَاتِ الْمَغْفِرَةِ Mağfiret ayetlerinden وَبَيَّنَتْ آيَةُ الْبَقَرَةِ Bakara suresindeki ayet açıklamıştır ki, أَنَّ قَاتِلَ الْعَمْدِ Kasten adam öldüren يُقْتَلُ بِهِ Bu nedenle öldürülür وَأَنَّ عَلَيْهِ الدِّيَةَ Ve ona diyet gerekir (Ne zaman?) إِنْ عُفِيَ عَنْهُ Şayet bağışlanırsa وَسَبَقَ قَدْرُهَا Ki bu diyetin miktarı açıklanmıştır وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ Sünnet de beyan etmiştir ki; أَنَّ بَيْنَ الْعَمْدِ وَالْخَطَإِ Kastın ve hatanın arasında vardır (Ne?) قَتْلاً Bir cinayet ki, يُسَمَّى شِبْهَ الْعَمْدِ 'Kast benzeri' diye isimlenir وَهُوَ أَنْ يَقْتُلَهُ Bu da, katilin öldürmesidir (Neyle?) بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا Genelde öldürmeyen bir şeyle فَلَا قِصَاصَ فِيهِ Bunda bir kısas yoktur بَلْ دِيَةٌ Bilakis diyet vardır (Bu kast benzeri ne gibidir?) كَالْعَمْدِ فِي الصِّفَةِ Nitelikte kasti gibidir وَالْخَطَإِ فِي التَّأْجِيلِ وَالْحَمْلِ Zamana yayılması ve paylaştırılması konusunda da hata ile olan öldürme gibidir وَهُوَ وَالْعَمْدُ Bu ve kasıtlı öldürme (Nedir?) أَوْلَى بِالْكَفَّارَةِ Kefarete daha layıktır (Neden?) مِنَ الْخَطَإِ Hata ile öldürmeden.

94- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) indi (Ne zaman?) لَمَّا مَرَّ Uğradığında (Kim?) نَفَرٌ مِنَ الصَّحَابَةِ Sahabeden bir grup (Kime?) بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ Süleymoğullarından bir adama وَهُوَ O adam (Ne yapıyordu?) يَسُوقُ غَنَمًا Koyun güdüyordu فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ Ve Müslümanlara selam verdi فَقَالُوا Müslümanlar bunun üzerine şöyle dedi: مَا سَلَّمَ عَلَيْنَا O bize selam vermedi إِلَّا تَقِيَّةً Ancak korunmak için فَقَتَلُوهُ Ve onu öldürdüler وَاسْتَاقُوا غَنَمَهُ Sürüsünü de aldılar **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey iman edenler! إِذَا ضَرَبْتُمْ Yola koyulduğunuz zaman** سَافَرْتُمْ لِلْجِهَادِ Cihada çıktığınız zaman (Nerede?) **فِي سَبِيلِ اللّٰهِ Allah yolunda فَتَبَيَّنُوا İyice araştırın** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatta (Neyledir?) بِالْمُثَلَّثَةِ فِي الْمَوْضِعَيْنِ İki yerde de (fiil) peltek se harfiyle (fetesebbetü şeklinde) okunmuştur **وَلَا تَقُولُوا Ve demeyin** (Kime?) **لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمْ Size verene** (Ne verene?) **اَلسَّلَامَ Selam** (Ne olduğu halde bu kelime?) بِأَلِفٍ أَوْ دُونَهَا Elifli ve elifsiz أَيِ التَّحِيَّةَ أَوِ الْإِنْقِيَادَ Yani, selam veren veya boyun eğene (Ne ile?) بِكَلِمَةِ الشَّهَادَةِ Kelime-i Şehadet ile الَّتِي هِيَ أَمَارَةٌ Ki o alamettir (Neye?) عَلَى الْإِسْلَامِ Müslümanlığa (Ne demeyin?) **لَسْتَ مُؤْمِنًا Sen mümin değilsin** وَإِنَّمَا قُلْتَ هٰذَا

Ancak bunu söyledin (Niçin?) تَقِيَّةً لِنَفْسِكَ Canını korumak için وَمَالِكَ Ve malını فَتَقْتُلُوهُ Deyip de onu öldürmeyin (Ne olarak?) تَبْتَغُونَ تَطْلُبُونَ لِذٰلِكَ Bununla **umarak,** arzulayarak (Neyi?) عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا **Dünya hayatının menfaatini** مَتَاعَهَا مِنَ الْغَنِيمَةِ Onun ganimet malını فَعِنْدَ اللّٰهِ **Zira Allah katında vardır** (Ne?) مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ **Pek çok ganimetler** (Öyle ganimetler ki,) تُغْنِيكُمْ Sizi ihtiyaçsız bırakacak (Neden?) عَنْ قَتْلِ مِثْلِهِ Onun gibisini öldürmekten (Niçin?) لِمَالِهِ Malı için كَذٰلِكَ كُنْتُمْ **Siz de böyleydiniz** (Ne zaman?) مِنْ قَبْلُ **Bundan önce** (Nasıl böyleydiniz?) تُعْصَمُ Korunuyordu (Ne?) دِمَاؤُكُمْ وَأَمْوَالُكُمْ Kanlarınız ve mallarınız (Neyle?) بِمُجَرَّدِ قَوْلِكُمُ الشَّهَادَةَ Sırf kelime-i şehadet getirmenizle فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ **Ve Allah size lûtfetti** (Neyle?) بِالْإِشْتِهَارِ Tanınmakla (Neyle tanınmakla?) بِالْإِيمَانِ وَالْإِسْتِقَامَةِ İman ve istikametle فَتَبَيَّنُوا **Öyleyse iyice araştırıp, anlayın!** (Neyi?) أَنْ تَقْتُلُوا مُؤْمِنًا Bir mümini öldürmüş olup-olmamayı وَافْعَلُوا بِالدَّاخِلِ فِي الْإِسْلَامِ Ve İslam'a giren kişiye davranın كَمَا فُعِلَ بِكُمْ Tıpkı size davranıldığı gibi إِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptığınızdan** (Nedir?) خَبِيرًا **Haberdardır** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Ve o yaptığınızla size karşılık verecektir.

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ عَنِ الْجِهَادِ ﴿غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾ بِالرَّفْعِ صِفَةٌ وَالنَّصْبِ
اسْتِثْنَاءٌ مِنْ زَمَانَةٍ أَوْ عَمًى وَنَحْوِهِ ﴿وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللهُ
الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ﴾ لِضَرَرٍ ﴿دَرَجَةً﴾ فَضِيلَةً لِاسْتِوَائِهِمَا فِي النِّيَّةِ
وَزِيَادَةِ الْمُجَاهِدِينَ بِالْمُبَاشَرَةِ ﴿وَكُلًّا﴾ مِنَ الْفَرِيقَيْنِ ﴿وَعَدَ اللهُ الْحُسْنٰى﴾ الْجَنَّةَ ﴿وَفَضَّلَ اللهُ
الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ﴾ لِغَيْرِ ضَرَرٍ ﴿أَجْرًا عَظِيمًا (٩٥)﴾ وَيُبَدَّلُ مِنْهُ: ﴿دَرَجَاتٍ مِنْهُ﴾
مَنَازِلَ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ مِنَ الْكَرَامَةِ ﴿مَغْفِرَةً وَرَحْمَةً﴾ مَنْصُوبَانِ بِفِعْلِهِمَا الْمُقَدَّرِ ﴿وَكَانَ اللهُ
غَفُورًا﴾ لِأَوْلِيَائِهِ ﴿رَحِيمًا (٩٦)﴾ بِأَهْلِ طَاعَتِهِ وَنَزَلَ فِي جَمَاعَةٍ أَسْلَمُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا فَقُتِلُوا يَوْمَ
بَدْرٍ مَعَ الْكُفَّارِ ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ﴾ بِالْمُقَامِ مَعَ الْكُفَّارِ وَتَرْكِ الْهِجْرَةِ
﴿قَالُوا﴾ لَهُمْ مُوَبِّخِينَ ﴿فِيمَ كُنْتُمْ﴾ أَيْ فِي أَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ فِي أَمْرِ دِينِكُمْ ﴿قَالُوا﴾ مُعْتَذِرِينَ
﴿كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ﴾ عَاجِزِينَ عَنْ إِقَامَةِ الدِّينِ ﴿فِي الْأَرْضِ﴾ أَرْضِ مَكَّةَ ﴿قَالُوا﴾ لَهُمْ تَوْبِيخًا
﴿أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا﴾ مِنْ أَرْضِ الْكُفْرِ إِلَى بَلَدٍ آخَرَ كَمَا فَعَلَ غَيْرُكُمْ
قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿فَأُولٰٓئِكَ مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَسَٓاءَتْ مَصِيرًا (٩٧)﴾ هِيَ ﴿إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ
الرِّجَالِ وَالنِّسَٓاءِ وَالْوِلْدَانِ﴾ الَّذِينَ ﴿لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً﴾ لَا قُوَّةَ لَهُمْ عَلَى الْهِجْرَةِ وَلَا نَفَقَةَ
﴿وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا (٩٨)﴾ طَرِيقًا إِلَى أَرْضِ الْهِجْرَةِ ﴿فَأُولٰٓئِكَ عَسَى اللهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ
وَكَانَ اللهُ عَفُوًّا غَفُورًا (٩٩)﴾ ﴿وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا﴾ مُهَاجَرًا
﴿كَثِيرًا وَسَعَةً﴾ فِي الرِّزْقِ ﴿وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ﴾
فِي الطَّرِيقِ كَمَا وَقَعَ لِجُنْدَعِ بْنِ ضَمْرَةَ اللَّيْثِيِّ ﴿فَقَدْ وَقَعَ﴾ ثَبَتَ ﴿أَجْرُهُ عَلَى اللهِ وَكَانَ اللهُ
غَفُورًا رَحِيمًا (١٠٠)﴾ ﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ﴾ سَافَرْتُمْ ﴿فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ﴾ فِي
﴿أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلٰوةِ﴾ بِأَنْ تَرُدُّوهَا مِنْ أَرْبَعٍ إِلَى اثْنَتَيْنِ ﴿إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ﴾ أَيْ يَنَالَكُمْ
بِمَكْرُوهٍ ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ بَيَانٌ لِلْوَاقِعِ، إِذْ ذَاكَ، فَلَا مَفْهُومَ لَهُ وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ أَنَّ الْمُرَادَ بِالسَّفَرِ
الطَّوِيلُ وَهُوَ أَرْبَعَةُ بُرُدٍ وَهِيَ مَرْحَلَتَانِ وَيُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ {فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ} أَنَّهُ رُخْصَةٌ
لَا وَاجِبٌ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ ﴿إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا (١٠١)﴾ بَيِّنَ الْعَدَاوَةِ.

TÜRKÇE ANLAMI

95- **Müminlerden** kötürüm, körlük ve benzeri bir **özür sahibi olmaksızın**[1] cihattan (geri kalan) **oturanlar ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat edenler bir olamazlar. Allah, malları ve canlarıyla cihat edenleri**

[1] غَيْرُ kelimesi الْقَاعِدُونَ kelimesinin sıfatı olarak ref ve müstesna olarak nasb okunur.

derece fazilet **yönünden** bir özürden dolayı **oturanlara üstün tutmuştur.** Zira bunlar niyette eşittirler. Fakat mücahitlerin üstünlüğü bizzat cihada katılmalarıyladır. **Gerçi Allah** iki grubun **hepsine de güzeli,** cenneti **vaat etmiştir. Bununla beraber Allah mücahitleri** bir özürden dolayı **oturanlara çok büyük bir ecirle üstün tutmuştur.**

96- **Kendinden dereceler,**[1] birbiri üstünde kıymetli makamlar **bağışlama ve rahmet.**[2] **Allah daima** dostlarını **çok bağışlayıcıdır,** kendisine itaat edenlere **merhamet edicidir.**

Müslüman olup hicret etmeyen ve bu sebepler Bedir'de öldürülenler hakkında şu ayet inmiştir:

97- Kafirlerle beraber kalmak ve hicreti terk etmek sebebiyle **kendilerine yazık eden kimselere melekler, canlarını alırken,** azarlayarak onlara: "Dininiz konusunda **nerede** hangi halde **idiniz!" dediler. Onlar da,** özür beyan ederek: **"Biz yeryüzünde** Mekke'de **çaresiz** dini yerine getirmekten aciz**dik" dediler.** Onlara azar olarak: **"Allah'ın yeri geniş değil miydi?** Diğerlerinin yaptığı gibi siz de küfür diyarından başka yerlere **hicret etseydiniz ya!" dediler.** Yüce Allah buyurdu ki: **İşte onların sığınağı cehennemdir.** O, **varılacak yer olarak ne kadar da kötüdür.**

98- **Erkekler, kadınlar ve çocuklardan aciz olup hiçbir çareye gücü yetmeyenler,** hicret etmeye kuvveti ve parası olmayan **ve** hicret diyarına **hiçbir yol bulamayanlar ayrıdır.**

99- **İşte bunları, umulur ki Allah affeder. Allah daima çok affedicidir, bağışlayıcıdır.**

00- **Allah yolunda hicret eden kişi, yeryüzünde çok yer ve** rızık konusunda **genişlik bulur. Kim evinden, Allah'a ve Peygamberine hicret ederek çıkar da sonra da** Cünda' b. Damra el-Leysi'ye olduğu gibi yolda **ona ölüm yetişirse, şüphesiz onun ecri Allah'a kalmış,** vacip olmuş**tur. Allah daima çok bağışlayıcıdır, merhamet edicidir.**

01- **Yeryüzünde yolculuk ettiğiniz** sefere çıktığınız**da, kafirlerin**[3] **size eziyet etmesinden** bir kötülük yapmasından **korkarsanız, namazı** dört rekattan iki rekata indirerek **kısaltmanızda size bir günah yoktur.** Sünnet, seferden kastedilenin uzunu olduğunu belirtmiştir. O da dört berid (yaklaşık

---

[1] دَرَجَاتٍ kelimesi أَجْرًا عَظِيمًا kelimesinden bedeldir.
[2] مَغْفِرَةً وَرَحْمَةً kelimeleri kendi fiilleri ile mensupturlar.
[3] اَلَّذِينَ كَفَرُوا ifadesi o zamanki durumu beyan etmek içindir. (Emniyet durumdan itiraz için değildir.) Dolayısıyla mefhum-u muhalife gidilmez.

doksan dört km.)dir. Dört berid de iki merhaledir. ***"Size bir günah yoktur"*** sözünden bunun bir ruhsat olup vacip olmadığı anlaşılır. İmam-ı Şafiî de bu görüştedir. **Şüphesiz kafirler daima, size açıkça düşmandırlar.** Düşmanlıkları bellidir.

KELİME ANLAMI

95- لَا يَسْتَوِي **Eşit olmaz** (Kim?) اَلْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ **Müminlerden oturanlar (geri kalanlar)** (Neden?) عَنِ الْجِهَادِ Cihattan (Öyle oturanlar ki,) غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ **Zarar (özür) sahiplerinden başka** (Bu kelime nedir?) بِالرَّفْعِ صِفَةٌ Ref ile sıfat وَالنَّصْبِ اسْتِثْنَاءٌ Ve nasb ile istisnadır (Bu özür nedendir?) مِنْ زَمَانَةٍ Muzmin hastalıktan, أَوْ عَمًى Veya körlükten وَنَحْوِهِ Ve de benzerinden (Daha kim eşit olmaz?) وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda cihad edenler** (Neyle?) بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ **Malları ve canlarıyla** فَضَّلَ اللهُ **Allah üstün kılmıştır** (Kimi?) اَلْمُجَاهِدِينَ **Cihat edenleri** (Neyle cihat edenler?) بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ **Mallarıyla ve canlarıyla** (Kime üstün kılmıştır?) عَلَى الْقَاعِدِينَ **Oturanlara (geri kalanlara)** (Neyle geri kalan?) لِضَرَرٍ Bir mazeretle (Ne bakımından üstün kılmıştır?) دَرَجَةً فَضِيلَةً **Derece,** fazilet **bakımından** (Niçin?) لِاسْتِوَائِهِمَا فِي النِّيَّةِ İkisi de niyette eşit olduğu için وَزِيَادَةِ الْمُجَاهِدِينَ Ve mücahitler üstün geldiği için (Neyle?) بِالْمُبَاشَرَةِ Uygulamayla (bizzat icraatla) وَكُلًّا مِنَ الْفَرِيقَيْنِ İki grubun **hepsine;** وَعَدَ اللهُ **Allah vaat etmiştir** (Neyi?) اَلْحُسْنَى الْجَنَّةَ **En güzeli,** cenneti وَفَضَّلَ اللهُ الْمُجَاهِدِينَ **Ve Allah mücahitleri üstün kılmıştır** (Kim üzerine?) عَلَى الْقَاعِدِينَ **Oturanlar üzerine** (Nasıl?) لِغَيْرِ ضَرَرٍ Mazeretsiz (Ne bakımından üstün kıldı?) أَجْرًا عَظِيمًا **Büyük bir ecir bakımından** وَيُبْدَلُ مِنْهُ O ecirden (şu kelime) bedel yapılır:

96- دَرَجَاتٍ مِنْهُ **Onun tarafından öyle dereceler ki** مَنَازِلَ Öyle mertebeler ki, بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ Bazısı bazısının üstündedir (Neden dereceler?) مِنَ الْكَرَامَةِ (Allah'ın) kereminden (Daha ne bakımından üstün kıldı?) مَغْفِرَةً وَرَحْمَةً **Mağfiret ve rahmet bakımından** (Nedir bu iki kelime?) مَنْصُوبَانِ بِفِعْلِهِمَا الْمُقَدَّرِ Gizli fiileri tarafından mensupturlar وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** غَفُورًا **Çok bağışlayıcıdır** (Neyi?) لِأَوْلِيَائِهِ Dostlarını رَحِيمًا بِأَهْلِ طَاعَتِهِ **Ve** kendisine itaat edenlere **merhametlidir.**

97- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) inmiştir (Kim hakkında?) فِي جَمَاعَةٍ O topluluk hakkında ki, أَسْلَمُوا Onlar Müslüman oldular وَ لَمْ يُهَاجِرُوا Fakat hicret etmediler فَقُتِلُوا Ve öldürüldüler (Ne zaman?) يَوْمَ بَدْرٍ Bedir günü (Kiminle?) مَعَ الْكُفَّارِ Kafirlerle birlikte إِنَّ الَّذِينَ **Hiç şüphesiz o kimseler ki,** تَوَفَّاهُمُ الْمَلٰئِكَةُ **Melekler onların canlarını almıştır** (Onlar ne oldukları halde?) ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ **Nefislerine zulmedici oldukları halde** (Neyle?) بِالْمُقَامِ مَعَ الْكُفَّارِ Kafirlerle kalmakla وَتَرْكِ الْهِجْرَةِ Ve hicreti terk etmekle قَالُوا لَهُمْ **Melekler onlara dediler:** (Nasıl?) مُوَبِّخِينَ Azarlayıcı oldukları halde (Ne dediler?) فِيمَ كُنْتُمْ **Neredeydiniz?** كُنْتُمْ أَيْ فِي أَيِّ شَيْءٍ Yani, hangi şeyde idiniz (Ne konuda?) فِي أَمْرِ دِينِكُمْ Dininizin emri konusunda قَالُوا **Onlar da dediler** (Ne oldukları halde?) مُعْتَذِرِينَ Özür beyan ediciler oldukları halde (Ne dediler?) كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ **Biz çaresiz kimselerdik** عَاجِزِينَ عَنْ إِقَامَةِ الدِّينِ Dini yerine getirmekten acizlerdik (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** أَرْضِ مَكَّةَ Mekke bölgesinde قَالُوا لَهُمْ **Meleklerse onlara dediler** (Niçin?) تَوْبِيخًا Azarlamak için (Ne derler?) أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللهِ **Allah'ın arzı değil miydi?** (Ne?) وَاسِعَةً **Geniş** فَتُهَاجِرُوا فِيهَا **Ki orada hicret etseydiniz** (Nereden?) مِنْ أَرْضِ الْكُفْرِ Küfür topraklarından (Nereye?) إِلَى بَلَدٍ آخَرَ Başka bir bölgeye كَمَا فَعَلَ غَيْرُكُمْ Sizin dışınızdakilerin yaptığı gibi قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah teala buyurdu ki: فَأُولٰئِكَ **İşte onlar var ya!** مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ **Onların sığınağı cehennemdir** وَسَاءَتْ مَصِيرًا **Ne kötü varılacak yerdir** (Ne?) هِيَ O cehennem.

98- إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ **Ancak zayıf sayılanlar müstesna** (Kimlerden?) مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ **Erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan** الَّذِينَ Onlar o kimselerdir ki, لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً **Bir hileye güç yetiremezler** لَا قُوَّةَ لَهُمْ Onların gücü yoktur (Neye?) عَلَى الْهِجْرَةِ Hicrete وَلَا نَفَقَةَ Masrafa da (güçleri yetmiyor) وَلَا يَهْتَدُونَ **Ve erişemiyorlar** (Neye?) سَبِيلًا طَرِيقًا **Yola,** çareye (Neye doğru?) إِلَى أَرْضِ الْهِجْرَةِ Hicret bölgesine doğru.

99- فَأُولٰئِكَ **İşte onlar,** عَسَى اللهُ **Umulur ki, Allah** أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ **Onları bağışlar** وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** عَفُوًّا غَفُورًا **Çok affeden ve bağışlayandır.**

100- وَمَنْ يُهَاجِرْ **Kim hicret ederse** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللهِ **Allah yolunda** يَجِدْ فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde bulur** (Ne?) مُرَاغَمًا مُهَاجَرًا **Barınacak toprak,** hicret edecek yer

(Ne kadar?) كَثِيرًا **Pek çok** (Daha ne bulur?) وَسَعَةً فِي الرِّزْقِ Rızıkta **bolluk** وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ **Kim de evinden çıkarsa** (Ne olarak?) مُهَاجِرًا اِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ **Allah ve Resûlüne mühacir olarak** ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ **Sonra ölüm ona yetişirse** (Nerede?) فِي الطَّرِيقِ Yolda كَمَا وَقَعَ Nitekim olduğu gibi (Kime?) لِجُنْدَعِ بْنِ ضَمْرَةَ اللَّيْثِيِّ Cünda b. Damra el-Leysi'ye فَقَدْ وَقَعَ ثَبَتَ **Kuşkusuz vaki,** sabit **olmuştur** (Ne?) اَجْرُهُ **Onun mükafatı** (Kim üzerine?) عَلَى اللهِ **Allah üzerine** وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** غَفُورًا رَحِيمًا **Çok bağışlayan ve merhamet edendir.**

101- وَاِذَا ضَرَبْتُمْ سَافَرْتُمْ **Yola koyulduğunuz** sefere çıktığınız **zaman** (Nerede?) فِي الْاَرْضِ **Yeryüzünde** فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ **Sizin üzerinize bir günah yoktur** (Ne konuda?) فِي اَنْ تَقْصُرُوا **Kısaltmanız** konusunda (Neden?) مِنَ الصَّلٰوةِ **Namazdan** (Nasıl?) بِأَنْ تَرُدُّوهَا Onu çevirmeniz suretiyle (Neden?) مِنْ أَرْبَعٍ Dört rekattan (Neye?) اِلَى اثْنَتَيْنِ İki rekata (Ne zaman?) اِنْ خِفْتُمْ **Şayet korkarsanız** (Neden?) اَنْ يَفْتِنَكُمْ **Size kötülük etmesinden** اَيْ يَنَالَكُمْ بِمَكْرُوهٍ Yani, size bir zarar vermelerinden (Kimin kötülük etmesinden?) اَلَّذِينَ كَفَرُوا **Küfreden kimselerin** (Bu son kayıt nedir?) بَيَانٌ لِلْوَاقِعِ Durumu beyandır (Ne zamanki?) إِذْ ذَاكَ O zamandaki فَلَا مَفْهُومَ لَهُ Bu nedenle onun (farklı) bir anlamı yoktur وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ Sünnet açıklamıştır ki, أَنَّ الْمُرَادَ بِالسَّفَرِ Seferden maksat (Nedir?) اَلطَّوِيلُ Uzun olandır وَهُوَ أَرْبَعَةُ بُرُدٍ O da dört beridlik mesafedir وَهِيَ مَرْحَلَتَانِ Berid ise iki merhaledir وَيُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ Allah'ın şu sözünden sonuç çıkarılır (Hangi sözünden?) فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ Bu durumda size bir günah yoktur (Ne sonucu çıkarılır?) أَنَّهُ رُخْصَةٌ Kısaltma ruhsattır لَا وَاجِبٌ Vacip değildir وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafii bu görüş üzerinedir اِنَّ الْكَافِرِينَ **Kuşkusuz kafirler** كَانُوا لَكُمْ **Sizin için oldular** (Ne?) عَدُوًّا مُبِينًا **Apaçık bir düşman** بَيِّنَ الْعَدَاوَةِ Düşmanlığı aşikar.

﴿وَإِذَا كُنْتَ﴾ يَا مُحَمَّدُ حَاضِرًا ﴿فِيهِمْ﴾ وَأَنْتُمْ تَخَافُونَ الْعَدُوَّ ﴿فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ﴾ وَهٰذَا
جَرْيٌ عَلَى عَادَةِ الْقُرْآنِ فِي الْخِطَابِ فَلَا مَفْهُومَ لَهُ ﴿فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ﴾ وَتَتَأَخَّرْ طَائِفَةٌ
﴿وَلْيَأْخُذُوٓا﴾ أَيِ الطَّائِفَةُ الَّتِي قَامَتْ مَعَكَ ﴿اَسْلِحَتَهُمْ﴾ مَعَهُمْ ﴿فَإِذَا سَجَدُوا﴾ أَيْ صَلُّوا
﴿فَلْيَكُونُوا﴾ أَيِ الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى ﴿مِنْ وَرَآئِكُمْ﴾ يَحْرُسُونَ إِلَى أَنْ تَقْضُوا الصَّلَاةَ وَتَذْهَبَ
هٰذِهِ الطَّائِفَةُ تَحْرُسُ ﴿وَلْتَاْتِ طَآئِفَةٌ اُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَاْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْ﴾
مَعَهُمْ إِلَى أَنْ تَقْضُوا الصَّلَاةَ، وَقَدْ فَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَذٰلِكَ بِبَطْنِ نَخْلٍ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ
﴿وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ﴾ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ ﴿عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ
عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً﴾ بِأَنْ يَحْمِلُوا عَلَيْكُمْ فَيَأْخُذُوكُمْ وَهٰذَا عِلَّةُ الْأَمْرِ بِأَخْذِ السِّلَاحِ ﴿وَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ اِنْ كَانَ بِكُمْ اَذًى مِنْ مَطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَنْ تَضَعُوٓا اَسْلِحَتَكُمْ﴾ فَلَا تَحْمِلُوهَا
وَهٰذَا يُفِيدُ إِيجَابَ حَمْلِهَا عِنْدَ عَدَمِ الْعُذْرِ وَهُوَ أَحَدُ قَوْلَيْنِ لِلشَّافِعِيِّ وَالثَّانِي أَنَّهُ سُنَّةٌ وَرُجِّحَ
﴿وَخُذُوا حِذْرَكُمْ﴾ مِنَ الْعَدُوِّ أَيِ احْتَرِزُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ ﴿اِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا (١٠٢)﴾
ذَا إِهَانَةٍ ﴿فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ﴾ فَرَغْتُمْ مِنْهَا ﴿فَاذْكُرُوا اللّٰهَ﴾ بِالتَّهْلِيلِ وَالتَّسْبِيحِ ﴿قِيَامًا وَقُعُودًا
وَعَلٰى جُنُوبِكُمْ﴾ مُضْطَجِعِينَ أَيْ فِي كُلِّ حَالٍ ﴿فَإِذَا اطْمَاْنَنْتُمْ﴾ أَمِنْتُمْ ﴿فَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ﴾
أَدُّوهَا بِحُقُوقِهَا ﴿اِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا﴾ مَكْتُوبًا أَيْ مَفْرُوضًا ﴿مَوْقُوتًا (١٠٣)﴾
أَيْ مُقَدَّرًا وَقْتُهَا فَلَا تُؤَخَّرُ عَنْهُ وَنَزَلَ لَمَّا بَعَثَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَائِفَةً فِي طَلَبِ أَبِي سُفْيَانَ
وَأَصْحَابِهِ لَمَّا رَجَعُوا مِنْ أُحُدٍ فَشَكَوُا الْجِرَاحَاتِ ﴿وَلَا تَهِنُوا﴾ تَضْعُفُوا ﴿فِي ابْتِغَآءِ﴾ طَلَبِ
﴿الْقَوْمِ﴾ الْكُفَّارِ لِتُقَاتِلُوهُمْ ﴿اِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ﴾ تَجِدُونَ أَلَمَ الْجِرَاحِ ﴿فَاِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ﴾
أَيْ مِثْلَكُمْ وَلَا يَجْبُنُونَ عَلَى قِتَالِكُمْ ﴿وَتَرْجُونَ﴾ أَنْتُمْ ﴿مِنَ اللّٰهِ﴾ مِنَ النَّصْرِ وَالثَّوَابِ عَلَيْهِ
﴿مَا لَا يَرْجُونَ﴾ هُمْ فَأَنْتُمْ تَزِيدُونَ عَلَيْهِمْ بِذٰلِكَ فَيَنْبَغِي أَنْ تَكُونُوا أَرْغَبَ مِنْهُمْ فِيهِ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا﴾
بِكُلِّ شَيْءٍ ﴿حَكِيمًا (١٠٤)﴾ فِي صُنْعِهِ وَسَرَقَ طِعْمَةُ بْنُ أُبَيْرِقٍ دِرْعًا وَخَبَأَهَا عِنْدَ يَهُودِيٍّ فَوُجِدَتْ
عِنْدَهُ فَرَمَاهُ طِعْمَةُ بِهَا وَحَلَفَ أَنَّهُ مَا سَرَقَهَا فَسَأَلَ قَوْمُهُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُجَادِلَ عَنْهُ
وَيُبَرِّئَهُ فَنَزَلَ ﴿اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتَابَ﴾ الْقُرْآنَ ﴿بِالْحَقِّ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِأَنْزَلَ ﴿لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ
بِمَآ اَرٰيكَ﴾ أَعْلَمَكَ ﴿اللّٰهُ﴾ فِيهِ ﴿وَلَا تَكُنْ لِلْخَآئِنِينَ﴾ كَطِعْمَةَ ﴿خَصِيمًا (١٠٥)﴾ مُخَاصِمًا عَنْهُمْ.

TÜRKÇE ANLAMI

102- **Sen de** Ey Muhammed! **Onların içinde** hazır **bulunup** düşmandan korkar olduğunuz halde **onlara namaz kıldırdığın zaman,**[1] **onlardan bir grup**

[1] Bu ifade Kuran'ın hitap konusunda adeti olan şekilde gelmiştir. (Kuran bir emir verileceği zaman genellikle peygamberimize hitap eder; fakat tüm Müslümanlar bununla sorumludur. Burada da böyle olmuştur.) Dolayısıyla burada mefhum-u muhalife gidilmez.

seninle beraber dursunlar, diğer bir grup da geri kalsınlar **ve** seninle beraber namaza duranlar **silahlarını** yanlarına **alsınlar, böylece secde ettiklerinde** yani, namazı kıldıklarında diğer grup, siz namazı kılıp onları korumaya gidene kadar **arkanızda** sizi koruyor **olsunlar. Ve namazını kılmamış olan diğer grup gelip seninle beraber namazlarını kılsınlar ve onlar da** namazı bitirinceye kadar **tedbirlerini ve** yanlarına **silahlarını alsınlar.** Buhari ve Müslim'in rivayetine göre Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Batn-ı Nahl denilen yerde böyle yapmıştır. **O kafirler arzu ettiler ki, siz** namaza kalktığınızda **silahlarınızdan ve eşyanızdan gafil olsanız da ansızın üzerinize** size saldırıp yakalayarak **bir baskın yapsalar.** Silahları alma emrinin sebebi onların bu arzusudur. **Eğer yağmur size eziyet vermiş veya hasta olmuşsanız silahlarınızı bırakmanızda size bir günah yoktur.** Bu durumda silahları taşımayabilirsiniz. Bu ayet özür bulunmadığı zaman silah taşımanın vacip olduğunu ifade eder. Bu da İmam-ı Şafiî'nin iki görüşünden biridir. İkincisi ve tercih edileni sünnet olduğudur. **Yine de** düşmana karşı **tedbirinizi alın.** Gücünüz yettiğince ondan korunun. **Şüphesiz Allah, kafirler için alçaltıcı** küçük düşürücü **bir azap hazırlamıştır.**

103- **Namazı kılınca** ondan çıkınca da **ayakta, otururken ve yanınız üzerinde** yatarken yani, her halde La ilahe illallah, Sübhânellah... diyerek **Allah'ı anın. Huzura kavuşunca** emin olunca **da namazı dosdoğru kılın,** tüm şartlarıyla eda edin; **çünkü namaz müminler üzerine vakitli** yani, zamanı belirlenmiş dolayısıyla vakti geçirilemeyecek **bir yazgı,** yazılmış yani, farz kılınmış**tır.**

Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Uhud savaşından dönen Ebu Süfyan ve arkadaşlarının peşine bir grup göndermiş onlar da yaralarından şikayet etmişlerdi. Bunun üzerine şu ayet indi:

104- **O** kafir **topluluğu,** onlarla savaşmak için **takip etmekte** peşine düşmekte **gevşeklik** zayıflık **göstermeyin. Eğer siz acı çekiyor,** yaraların acısını duyuyor**sanız onlar da, sizin çektiğinizgibi acı çekiyorlar;** ama sizinle savaşmaktan korkmuyorlar. **Üstelik siz Allah'tan, onların ümit etmedikleri** yardım ve savaş sevabı gibi **şeyleri umuyorsunuz.** Ve bununla onları geçmiş oluyorsunuz. Öyleyse savaşa onlardan daha istekli olmalınız gerekir. **Allah daima** her şeyi **bilendir,** yaptığında **hikmet sahibidir.**

Tı'me bin Ubeyrık bir zırh çalıp onu bir Yahudi'nin yanına gizledi. Zırh Yahudi'nin yanında bulununca, Tı'me Yahudi'ye iftira attı ve çalmadığına dair yemin etti. Kavmi de Peygamberimizden (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onu savunmasını ve kurtarmasını istediler. Bunun üzerine şu ayet indi:

Allah'ın sana orada **gösterdiği** öğrettiği **ile insanlar arasında hükmedesin diye sana kitabı** Kuran'ı **hak ile indirdik;** Tıme' gibi **hainlerden taraf olma,** onları savunma.

KELİME ANLAMI

102- وَإِذَا كُنْتَ يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! **Sen de olduğunda** (Ne?) حَاضِرًا فِيهِمْ **Onlar arasında** hazır وَأَنْتُمْ Ve halbuki siz تَخَافُونَ الْعَدُوَّ Düşmandan korkuyorsanız فَأَقَمْتَ لَهُمُ **Ve onlara kıldırdığında** (Neyi?) الصَّلٰوةَ **Namazı** وَهٰذَا جَرَى Bu ifade gelmiştir (Ne üzere?) عَلَى عَادَةِ الْقُرْآنِ Kur'anın adeti üzere (Ne konuda?) فِي الْخِطَابِ Hitap etme konusunda فَلَا مَفْهُومَ لَهُ Bu nedenle (farklı) bir anlamı yoktur فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِنْهُمْ **Onlardan bir kısmı namaza dursun** (Kimle?) مَعَكَ **Seninle** وَتَتَأَخَّرْ طَائِفَةٌ Bir kısım da geri kalsın وَلْيَأْخُذُوا **Ve alsınlar** أَيِ الطَّائِفَةُ الَّتِي Yani, o kısım ki, قَامَتْ مَعَكَ Seninle namaza kalkmıştır (Neyi alsınlar?) أَسْلِحَتَهُمْ **Silahlarını** (Nereye?) مَعَهُمْ Yanlarına فَإِذَا سَجَدُوا أَيْ صَلَّوْا **Onlar secde ettiğinde,** yani, namaz kıldıklarında فَلْيَكُونُوا **Olsunlar** أَيِ الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى Yani, diğer kimseler (Nerede?) مِنْ وَرَآئِكُمْ **Arkanızda** (Ne olsunlar?) يَحْرُسُونَ Koruyor olsunlar (Ne zamana kadar?) إِلَى أَنْ تَقْضُوا الصَّلَاةَ Siz namazı tamamlayıncaya kadar وَتَذْهَبَ هٰذِهِ الطَّائِفَةُ تَحْرُسُ Ve bu kimseler korumaya gidinceye kadar وَلْتَأْتِ طَآئِفَةٌ أُخْرٰى **(Sonra) diğer kısım gelsin** لَمْ يُصَلُّوا **Ki onlar namaz kılmadılar** فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ **Ve seninle birlikte namaz kılsınlar** وَلْيَأْخُذُوا **Ve alsınlar** (Neyi?) حِذْرَهُمْ **Tedbirlerini** وَأَسْلِحَتَهُمْ **Ve silahlarını** (Nereye?) مَعَهُمْ Yanlarına (Ne zamana kadar?) إِلَى أَنْ تَقْضُوا الصَّلَاةَ Siz namazı tamamlayıncaya kadar وَقَدْ فَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Nitekim Peygamberimiz -Allah ona salat-u selam eylesin- yapmıştır (Nasıl?) كَذٰلِكَ Bu şekilde (Nerede?) بِبَطْنِ نَخْلٍ 'Batn-ı Nahl' denilen mevkide رَوَاهُ الشَّيْخَانِ Bunu Buhari ve Müslim rivayet etmiştir وَدَّ الَّذِينَ **O kimseler istedi ki,** كَفَرُوا **Onlar inkar ettiler** (Neyi istediler?) لَوْ تَغْفُلُونَ **Keşke gafil olsanız** (Ne zaman?) إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ Namaza kalktığınızda (Neden?) عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ **Silahlarınızdan** وَأَمْتِعَتِكُمْ **Ve mallarınızdan** فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ **Bu şekilde meyletseler üzerinize** (Nasıl?) مَيْلَةً وَاحِدَةً **Tek bir meyille** (Ne surette?) بِأَنْ يَحْمِلُوا عَلَيْكُمْ Üzerinize çullanmaları suretiyle فَيَأْخُذُوكُمْ Ve böylece sizi tutsak alsalar

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ Sizin üzerinize bir günah yoktur (Ne zaman?) إِنْ كَانَ بِكُمْ Eğer sizde varsa (Ne?) أَذًى مِنْ مَطَرٍ Yağmurdan ötürü bir güçlük أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى Ya da hasta iseniz (Ne konuda bir günah yoktur?) أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ Silahlarınızı koymanızda فَلَا تَحْمِلُوهَا Ve onları taşımamanızda وَهٰذَا يُفِيدُ Bu ifade eder (Neyi?) إِيجَابَ حَمْلِهَا Silah taşımanın vacip oluşunu (Ne zaman?) عِنْدَ عَدَمِ الْعُذْرِ Özür olmadığı zaman وَهُوَ أَحَدُ قَوْلَيْنِ Bu iki görüşünden biridir (Kimin?) لِلشَّافِعِيِّ Şafii'nin وَالثَّانِي أَنَّهُ سُنَّةٌ İkinci görüşü de sünnet olduğudur وَرُجِّحَ Ve de bu görüş tercih edilmiştir وَخُذُوا حِذْرَكُمْ **Ve tedbirinizi alın** (Neye karşı?) مِنَ الْعَدُوِّ Düşmana karşı أَيِ احْتَرِزُوا مِنْهُ Yani, ondan sakının (Ne kadar?) مَا اسْتَطَعْتُمْ Gücünüz yettiği kadar إِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ **Kafirlere hazırlamıştır** (Ne?) عَذَابًا مُهِينًا **Aşağılayıcı** ذَا إِهَانَةٍ Küçük düşürücü **bir azap.**

103- فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ **Namazı bitirdiğinizde** فَرَغْتُمْ مِنْهَا Ondan boş kaldığınızda فَاذْكُرُوا اللّٰهَ **Allah'ı zikredin** (Neyle?) بِالتَّهْلِيلِ وَالتَّسْبِيحِ Kelime-i tevhitle ve tesbihle (Nasıl?) قِيَامًا وَقُعُودًا **Ayakta, otururken** وَعَلٰى جُنُوبِكُمْ **Ve yanlarınız üzerine iken** مُضْطَجِعِينَ Yatıcı olduğunuz halde أَيْ فِي كُلِّ حَالٍ Yani, her halûkârda فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ **Mutmain olduğunuzda** أَمِنْتُمْ Emin olduğunuzda فَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ **Artık namazı ikame edin** أَدُّوهَا بِحُقُوقِهَا Onu hukukuyla eda edin إِنَّ الصَّلٰوةَ **Kuşkusuz namaz** كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ **Müminler üzerine olmuştur** (Ne?) كِتَابًا **Yazgı,** أَيْ مَكْتُوبًا مَفْرُوضًا Yazılmış yani, farz (Öyle yazgı ki,) مَوْقُوتًا **Vakitli** أَيْ مُقَدَّرًا وَقْتُهَا Yani, vakti belirlenmiş فَلَا تُؤَخَّرُ عَنْهُ Bu sebeple o vakitten ertelenemez.

104- وَنَزَلَ (Şu ayet) inmiştir (Ne zaman?) لَمَّا بَعَثَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamberimiz -Allah ona salat-u selam eylesin- gönderdiğinde (Kimi?) طَائِفَةً Bir topluluğu (Nereye?) فِي طَلَبِ أَبِي سُفْيَانَ وَأَصْحَابِهِ Ebû Süfyan ve ordusunun peşine (Ne zaman?) لَمَّا رَجَعُوا مِنْ أُحُدٍ Uhud'dan döndüklerinde فَشَكَوُا الْجِرَاحَاتِ Onlarsa yaralarından şikayette bulundular وَلَا تَهِنُوا تَضْعُفُوا **Gevşek davranmayın,** zayıf olmayın (Ne konuda?) فِي ابْتِغَاءِ طَلَبِ الْقَوْمِ **O kavmi arzulama** peşine düşme **konusunda** (O kavimden bedel) اَلْكُفَّارِ Kafirleri (Niçin?) لِتُقَاتِلُوهُمْ Onlarla savaşmak için إِنْ تَكُونُوا **Şayet siz iseniz** (Ne?) تَأْلَمُونَ تَجِدُونَ

Duyuyor, buluyorsanız (Neyi?) أَلَمَ الْجِرَاحِ Yaranın acısını فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ **Onlar da acı duyuyorlar** كَمَا تَأْلَمُونَ **Sizin acı duyduğunuz gibi** أَيْ مِثْلَكُمْ Yani, sizin gibi وَلَا يَجْبُنُونَ عَلَى قِتَالِكُمْ Ama onlar sizle savaşmaktan korkmuyorlar وَتَرْجُونَ أَنْتُمْ **Üstelik** siz **umuyorsunuz** (Kimden?) مِنَ اللهِ **Allah'tan** (Neye ilişkin?) مِنَ النَّصْرِ Zafere ilişkin وَالثَّوَابِ عَلَيْهِ Ve savaş üzerine sevaba ilişkin (Neyi?) مَا لَا يَرْجُونَ **Ummadıklarını** (Kimin?) هُمْ Onların فَأَنْتُمْ تَزِيدُونَ عَلَيْهِمْ Siz onlara üstünlük sağlıyorsunuz (Neyle?) بِذٰلِكَ Bununla فَيَنْبَغِي أَنْ تَكُونُوا Bu nedenle olmalısınız (Ne?) أَرْغَبَ مِنْهُمْ فِيهِ Bu konuda onlardan daha arzulu وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** عَلِيمًا **Ziyadesiyle bilendir** (Neyi?) بِكُلِّ شَيْءٍ Her şeyi حَكِيمًا فِي صُنْعِهِ **Ve** yaptığında **hikmet sahibidir.**

105- وَسَرَقَ طِعْمَةُ بْنُ أُبَيْرِقٍ Tı'me bin Ubeyrik çaldı (Ne?) دِرْعًا Bir zırh وَخَبَأَهَا عِنْدَ يَهُودِيٍّ Ve onu bir Yahudi'nin yanında gizledi فَوُجِدَتْ عِنْدَهُ Sonuçta mal onun yanında bulundu فَرَمَاهُ طِعْمَةُ Ve Tı'me ona iftira etti (Neyle?) بِهَا Zırhı çalmakla وَحَلَفَ Ve de yemin etti ki, أَنَّهُ مَا سَرَقَهَا Onu çalmamıştır فَسَأَلَ قَوْمُهُ Kavmi istedi (Kimden?) النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamberden -Allah ona salat-u selam eylesin- (Neyi?) أَنْ يُجَادِلَ عَنْهُ Onu savunmasını وَيُبَرِّئَهُ Ve bu suçtan kurtarmasını فَنَزَلَ Bunun üzerine (şu ayet) indi إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ **Kuşkusuz biz sana indirdik** (Neyi?) الْكِتَابَ الْقُرْآنَ **Kitabı,** Kur'an'ı (Neyle indirdik?) بِالْحَقِّ **Hak ile** (Nedir bu kelime?) مُتَعَلِّقٌ بِأَنْزَلَ 'Enzele'ye mütealliktir (Niçin indirdik?) لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ **İnsanlar arasında hükmedesin için** (Neyle?) بِمَا أَرٰيكَ أَعْلَمَكَ اللهُ **Allah'ın sana gösterdiği,** öğrettiği **şeyle** (Nerede?) فِيهِ O kitapta وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ **Hainler için olma** (Kim gibi hainler?) كَطِعْمَةَ Tı'me gibi (Ne olma?) خَصِيمًا **Koruyucu** مُخَاصِمًا عَنْهُمْ Onları müdafaacı.

﴿وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ﴾ مِمَّا هَمَمْتَ بِهِ ﴿إِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٦﴾﴾ ﴿وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ
يَخْتَانُونَ اَنْفُسَهُمْ﴾ يَخُونُونَهَا بِالْمَعَاصِي. لِأَنَّ وَبَالَ خِيَانَتِهِمْ عَلَيْهِمْ ﴿إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا﴾
كَثِيرَ الْخِيَانَةِ ﴿اَثِيمًا ﴿١٠٧﴾﴾ أَيْ يُعَاقِبُهُ ﴿يَسْتَخْفُونَ﴾ أَيْ طِعْمَةُ وَقَوْمُهُ حَيَاءً ﴿مِنَ النَّاسِ
وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ﴾ بِعِلْمِهِ ﴿إِذْ يُبَيِّتُونَ﴾ يُضْمِرُونَ ﴿مَا لَا يَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِ﴾
مِنْ عَزْمِهِمْ عَلَى الْحِلْفِ عَلَى نَفْيِ السَّرِقَةِ وَرَمْيِ الْيَهُودِيِّ بِهَا ﴿وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٠٨﴾﴾
عِلْمًا ﴿هَا اَنْتُمْ﴾ يَا ﴿هٰٓؤُلَاءِ﴾ خِطَابٌ لِقَوْمِ طِعْمَةَ ﴿جَادَلْتُمْ﴾ خَاصَمْتُمْ ﴿عَنْهُمْ﴾ أَيْ عَنْ طِعْمَةَ
وَذَوِيهِ وَقُرِئَ {عَنْهُ} ﴿فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللّٰهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ﴾ إِذَا عَذَّبَهُمْ ﴿اَمْ مَنْ يَكُونُ
عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١٠٩﴾﴾ يَتَوَلَّى أَمْرَهُمْ وَيَذُبُّ عَنْهُمْ أَيْ لَا أَحَدَ يَفْعَلُ ذٰلِكَ ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوٓءًا﴾
ذَنْبًا يَسُوءُ بِهِ غَيْرَهُ كَرَمْيِ طِعْمَةَ الْيَهُودِيَّ ﴿اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ﴾ يَعْمَلُ ذَنْبًا قَاصِرًا عَلَيْهِ ﴿ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ﴾
مِنْهُ أَيْ يَتُبْ ﴿يَجِدِ اللّٰهَ غَفُورًا﴾ لَهُ ﴿رَحِيمًا ﴿١١٠﴾﴾ بِهِ ﴿وَمَنْ يَكْسِبْ اِثْمًا﴾ ذَنْبًا ﴿فَاِنَّمَا
يَكْسِبُهُ عَلٰى نَفْسِهِ﴾ لِأَنَّ وَبَالَهُ عَلَيْهَا وَلَا يَضُرُّ غَيْرَهُ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١١﴾﴾ فِي صُنْعِهِ
﴿وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيٓئَةً﴾ ذَنْبًا صَغِيرًا ﴿اَوْ اِثْمًا﴾ ذَنْبًا كَبِيرًا ﴿ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيٓئًا﴾ مِنْهُ ﴿فَقَدِ احْتَمَلَ﴾
تَحَمَّلَ ﴿بُهْتَانًا﴾ بِرَمْيِهِ ﴿وَاِثْمًا مُبِينًا ﴿١١٢﴾﴾ بَيِّنًا بِكَسْبِهِ ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ
﴿وَرَحْمَتُهُ﴾ بِالْعِصْمَةِ ﴿لَهَمَّتْ﴾ أَضْمَرَتْ ﴿طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ﴾ مِنْ قَوْمِ طِعْمَةَ ﴿اَنْ يُضِلُّوكَ﴾
عَنِ الْقَضَاءِ بِالْحَقِّ بِتَلْبِيسِهِمْ عَلَيْكَ ﴿وَمَا يُضِلُّونَ اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ﴾ زَائِدَةٌ
﴿شَيْءٍ﴾ لِأَنَّ وَبَالَ إِضْلَالِهِمْ عَلَيْهِمْ ﴿وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ﴾ الْقُرْآنَ ﴿وَالْحِكْمَةَ﴾ مَا فِيهِ
مِنَ الْأَحْكَامِ ﴿وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ﴾ مِنَ الْأَحْكَامِ وَالْغَيْبِ ﴿وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ﴾
بِذٰلِكَ وَغَيْرِهِ ﴿عَظِيمًا ﴿١١٣﴾﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

106- **Ve Allah'tan** kalkıştığın şeyden ötürü **mağfiret dile, çünkü Allah, daima çok bağışlayıcıdır, merhamet edicidir.**

107- **Kendilerine ihanet edenleri,** günahlarla kendilerini kandıranları, zira hıyanetlerinin mesuliyeti kendilerinedir **savunma; çünkü Allah, hainlik içine işlemiş** çok hainlik eden **günahkâr kimseyi sevmez.** Yani ona azap eder.

108- Tı'me ve kavmi utandıkları için **insanlardan gizler de Allah'tan gizlemezler. Halbuki O'nun razı olmadığı** (Tı'me'nin) hırsızlık yapmadığına yemin etmeye ve bu hırsızlığı Yahudi'nin üzerine atmaya karar aldıkları **sözü kurarken** içlerinde saklarken **O,** ilmiyle **onlarla beraber idi. Ve Allah daima onların yaptıklarını** ilmiyle **kuşatıcıdır.**

109- **İşte siz,** Ey Tı'me'nin kavmi! **Öyle kimselersiniz ki, dünya hayatında onlar**[1] **adına mücadele verdiniz,** Tı'me ve kavmini savundunuz. **Peki! Ya kıyamet günü** onlara azap ettiği zaman **Allah'a karşı onları kim savunacak yahut onlara kim vekil olacak?** Onların işini üslenip onları kim müdafaa edecek? Yani, bunu yapacak kimse yoktur.

110- **Kim bir kötülük yapar,** Tı'me'nin Yahudi'ye iftirası gibi, onunla başkasını suçlayacağı bir günah işler **yahut nefsine zulmeder** sadece kendisine zararı olan bir günah işler **de sonra Allah'tan mağfiret diler,** tövbe ederse, **Allah'ı,** kendisini **çok bağışlayıcı ve merhamet edici bulur.**

111- **Kim bir günah işlerse, onu ancak kendi aleyhine işlemiş olur.** Zira onun vebali kendisinedir; başkasına zarar vermez. **Allah daima bilendir,** yaptığında **hikmet sahibidir.**

112- **Kim bir hata** küçük günah **veya suç** büyük günah **işler de sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa, muhakkak ki,** onu başkasına atmakla **büyük bir iftira ve** işlemiş olmasıyla **apaçık** aşikâr **bir günah yüklenmiş olur.**

113- Ey Muhammed! **Allah'ın sana lütuf ve rahmeti olmasaydı, onlardan** Ti'me'nin kavminden **bir grup** olayı çarpıtarak **seni** hak ile hüküm vermekten **saptırmaya yeltenmişti,** içinden böyle kurmuştu. **Onlar yalnızca kendilerini saptırırlar, sana hiçbir**[2] **zarar veremezler.** Çünkü saptırmalarının vebali kendilerinedir. **Allah sana kitabı** Kuran'ı **ve hikmeti** Kuran'da bulunan hükümleri **indirmiş ve sana bilmediğin** gayb ve hükümleri **öğretmiştir. Allah'ın** bu ve diğer şeylerle **sana lütfu gerçekten büyük olmuştur.**

KELİME ANLAMI

106- وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ **Allah'tan mağfiret dile** (Neden ötürü?) مِمَّا هَمَمْتَ بِهِ Kendisine yöneldiğin şeyden ötürü اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** كَانَ **Daima** غَفُورًا رَحِيمًا **Çok bağışlayan ve merhamet edendir.**

107- وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ **O kimselerden yana mücadele etme ki,** يَخْتَانُونَ اَنْفُسَهُمْ **Kendilerine hainlik ediyorlar** يَخُونُونَهَا Nefislerine ihanette bulunuyorlar (Neyle?) بِالْمَعَاصِي Günahlarla لِأَنَّ وَبَالَ خِيَانَتِهِمْ Zira onların hıyanetinin vebali (Kimedir?) عَلَيْهِمْ Kendilerinedir اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ **Kuşkusuz Allah sevmez** (Kimi?) مَنْ كَانَ **Olan**

---

[1] عَنْهُمْ kelimesi bir kıraatte عَنْهُ şeklinde okunmuştur.
[2] مِنْ شَيْءٍ'deki مِنْ harfi ceri zaittir.

kimseyi (Ne olan?) كَثِيرَ الْخِيَانَةِ خَوَّانًا **Çok hain,** son derece ihanetkâr أَثِيمًا **Ve fazlasıyla günahkar** أَيْ يُعَاقِبُهُ Yani, onu cezalandırır.

108- يَسْتَخْفُونَ **Onlar gizliyorlar** أَيْ طِعْمَةُ وَقَوْمُهُ Yani, Tı'me ve kavmi (Niçin?) حَيَاءً Utandıkları için (Kimden?) مِنَ النَّاسِ **İnsanlardan** وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللهِ **Ama Allah'tan gizlemezler** وَهُوَ مَعَهُمْ **Halbuki O, onlarladır** (Neyle?) بِعِلْمِهِ İlmiyle اِذْ يُبَيِّتُونَ **Onlar gizlerlerken** يُضْمِرُونَ Saklarlarken (Neyi?) مَا لَا يَرْضٰى **Allah'ın razı olmadığı** مِنَ الْقَوْلِ **Sözü** مِنْ عَزْمِهِمْ Onların kararını (Neye?) عَلَى الْحَلْفِ Yemin etmeye (Ne üzerine yemin?) عَلَى نَفْيِ السَّرِقَةِ Hırsızlığın reddi üzerine وَرَمْيِ الْيَهُودِيِّ Ve Yahudiyi itham etme üzerine (Neyle?) بِهَا O hırsızlıkla وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** بِمَا يَعْمَلُونَ **Onların yaptıklarını** مُحِيطًا **Kuşatıcıdır** (Ne bakımından?) عِلْمًا İlim bakımından.

109- هَا اَنْتُمْ يَا هٰؤُلَاءِ **İşte siz!** Ey **o kimseler** (Nedir bu ifade?) خِطَابٌ لِقَوْمِ طِعْمَةَ Tı'me'nin kavmine hitaptır جَادَلْتُمْ خَاصَمْتُمْ **Mücadele ettiniz,** çekiştiniz (Kimden yana?) عَنْهُمْ **Onlardan yana** أَيْ عَنْ طِعْمَةَ وَذَوِيهِ Yani, Tı'me ve adamlarından وَقُرِئَ {عَنْهُ} 'Anhü' diye de okunmuştur (Nerede?) فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا **Dünya hayatında** فَمَنْ يُجَادِلُ اللهَ **Ya kim Allah'la mücadele edecek** (Kimden yana?) عَنْهُمْ **Onlardan yana** (Ne zaman?) يَوْمَ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününde** إِذَا عَذَّبَهُمْ Onlara azap ettiğinde اَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ **Yahut onlar üzerine kim olacak** (Ne?) وَكِيلًا **Vekil** (Öyle ki,) يَتَوَلّٰى أَمْرَهُمْ Onların işlerini üstlenecek وَيَذُبُّ عَنْهُمْ Ve onları müdafaa edecek أَيْ لَا أَحَدَ يَفْعَلُ ذٰلِكَ Yani, bunu yapacak kimse yoktur.

110- وَمَنْ يَعْمَلْ **Her kim işlerse** (Ne?) سُوۤءًا **Bir kötülük,** ذَنْبًا Bir günah يَسُوءُ بِهِ Ki onunla kötülük ediyor (Kime?) غَيْرَهُ Başkasına (Ne gibi?) كَرَمْيِ طِعْمَةَ الْيَهُودِيَّ Tı'me'nin Yahudi'ye iftira atması gibi أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ **Ya da kendine zulmederse** يَعْمَلُ ذَنْبًا Bir günah işlirse (Öyle günah ki,) قَاصِرًا عَلَيْهِ Yalnız ona sınırlı ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللهَ مِنْهُ **Sonra** ondan ötürü **Allah'tan af dilerse** أَيْ يَتُبْ Yani, tövbe ederse يَجِدِ اللهَ **Allah'ı bulur** (Ne olarak?) غَفُورًا لَهُ Onu **çok bağışlayıcı olarak** رَحِيمًا بِهِ **Ve** ona karşı **merhametli olarak.**

111- وَمَنْ يَكْسِبْ **Kim de kazanırsa** (Neyi?) اِثْمًا ذَنْبًا **Bir cürmü,** günahı فَاِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلٰى نَفْسِهِ **Onu ancak kendi aleyhine kazanır** لِأَنَّ وَبَالَهُ عَلَيْهَا Çünkü onun vebali

kendi üzerinedir وَلَا يَضُرُّ غَيْرَهُ Başkasına zarar veremez وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** عَلِيمًا حَكِيمًا **Ziyadesiyle bilendir, hikmet sahibidir** (Nede?) فِي صُنْعِهِ Yaptığında.

112- وَمَنْ يَكْسِبْ **Kim ederse** (Ne?) خَطِيئَةً **Bir hata** ذَنْبًا صَغِيرًا Küçük günah أَوْ إِثْمًا **Ya da bir cürüm** ذَنْبًا كَبِيرًا Büyük günah ثُمَّ يَرْمِ بِهِ **Sonra onu atarsa** (Kime?) بَرِيئًا **Suçsuza** (Neden?) مِنْهُ O suçtan فَقَدِ احْتَمَلَ **Kuşkusuz yüklenmiştir,** تَحَمَّلَ Sorumluluğuna almıştır (Neyi?) بُهْتَانًا Büyük **bir iftirayı** (Nasıl?) بِرَمْيِهِ Onu atmakla (Daha?) وَإِثْمًا مُبِينًا **Ve apaçık bir günahı** بَيِّنًا Aşikar (Neyle yüklenmiştir?) بِكَسْبِهِ Onu elde etmekle.

113- وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ **Şayet senin üzerine Allah'ın fazlı olmasaydı** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! وَرَحْمَتُهُ **Ve onun rahmeti** (Neyle?) بِالْعِصْمَةِ Günahtan masumiyetle لَهَمَّتْ أَضْمَرَتْ **Elbette arzulamıştı,** içinde kurmuştu (Kim?) طَآئِفَةٌ مِنْهُمْ **Onlardan bir topluluk** (Kimlerden?) مِنْ قَوْمِ طِعْمَةَ Tı'me'nin kavminden (Neyi?) أَنْ يُضِلُّوكَ **Seni saptırmayı** (Neden?) عَنِ الْقَضَاءِ بِالْحَقِّ Doğruya hükmetmekten (Neyle?) بِتَلْبِيسِهِمْ عَلَيْكَ Sana karşı hile kurmayla (batılı hak göstermekle) وَمَا يُضِلُّونَ **Ama onlar saptıramazlar** إِلَّا أَنْفُسَهُمْ **Ancak nefislerini (saptırırlar)** وَمَا يَضُرُّونَكَ **Ve sana zarar veremezler** (Neyle?) مِنْ زَائِدَةٌ شَيْءٍ **Hiçbir şeyle** -'min' zaittir- لِأَنَّ وَبَالَ إِضْلَالِهِمْ Çünkü onların saptırmalarının vebali (Kimedir?) عَلَيْهِمْ Kendilerinedir وَأَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ **Allah sana indirdi** (Neyi?) الْكِتَابَ الْقُرْآنَ **Kitabı,** Kur'an'ı وَالْحِكْمَةَ **Ve hikmeti** مَا فِيهِ O kitapta olan مِنَ الْأَحْكَامِ Hükümleri وَعَلَّمَكَ **Ve sana öğretti** (Neyi?) مَا لَمْ تَكُنْ **Senin olmadığını** (Ne olmadığını?) تَعْلَمُ **Bilir** (Neye ilişkin?) مِنَ الْأَحْكَامِ وَالْغَيْبِ Hükümlere ve gayba ilişkin وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ **Senin üzerine Allah'ın lütfu oldu** (Neyle?) بِذٰلِكَ وَغَيْرِهِ Bunun ve başkasıyla (Ne oldu?) عَظِيمًا **Büyük.**

﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوٰيهُمْ﴾ أَيِ النَّاسِ أَيْ مَا يَتَنَاجَوْنَ فِيهِ وَيَتَحَدَّثُونَ ﴿إِلَّا﴾ نَجْوَى
﴿مَنْ اَمَرَ بِصَدَقَةٍ اَوْ مَعْرُوفٍ﴾ عَمَلِ بِرٍّ ﴿اَوْ اِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورَ
﴿ابْتِغَاءَ﴾ طَلَبَ ﴿مَرْضَاتِ اللّٰهِ﴾ لَا غَيْرِهِ مِنْ أُمُورِ الدُّنْيَا ﴿فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ﴾ بِالنُّونِ وَالْيَاءِ أَيِ اللّٰهُ
﴿اَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾﴾ ﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ﴾ يُخَالِفِ ﴿الرَّسُولَ﴾ فِيمَا جَاءَ بِهِ مِنَ الْحَقِّ ﴿مِنْ بَعْدِ
مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى﴾ ظَهَرَ لَهُ الْحَقُّ بِالْمُعْجِزَاتِ ﴿وَيَتَّبِعْ﴾ طَرِيقًا ﴿غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ﴾
اَيْ طَرِيقِهِمُ الَّذِي هُمْ عَلَيْهِ مِنَ الدِّينِ بِأَنْ يَكْفُرَ ﴿نُوَلِّهِ مَا تَوَلّٰى﴾ نَجْعَلْهُ وَالِيًا لِمَا تَوَلَّاهُ مِنَ الضَّلَالِ
بِأَنْ نُخَلِّيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فِي الدُّنْيَا ﴿وَنُصْلِهِ﴾ نُدْخِلْهُ فِي الْآخِرَةِ ﴿جَهَنَّمَ﴾ فَيَحْتَرِقُ فِيهَا ﴿وَسَاءَتْ
مَصِيرًا ﴿١١٥﴾﴾ مَرْجِعًا هِيَ ﴿اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ
يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾﴾ عَنِ الْحَقِّ ﴿اِنْ﴾ مَا ﴿يَدْعُونَ﴾ يَعْبُدُ الْمُشْرِكُونَ
﴿مِنْ دُونِهِ﴾ أَيِ اللّٰهِ، أَيْ غَيْرِهِ ﴿اِلَّا اِنَاثًا﴾ أَصْنَامًا مُؤَنَّثَةً كَاللَّاتِ وَالْعُزَّى وَمَنَاةَ ﴿وَاِنْ﴾ مَا
﴿يَدْعُونَ﴾ يَعْبُدُونَ بِعِبَادَتِهَا ﴿اِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٧﴾﴾ خَارِجًا عَنِ الطَّاعَةِ لِطَاعَتِهِمْ لَهُ فِيهَا
وَهُوَ إِبْلِيسُ ﴿لَعَنَهُ اللّٰهُ﴾ أَبْعَدَهُ عَنْ رَحْمَتِهِ ﴿وَقَالَ﴾ أَيِ الشَّيْطَانُ ﴿لَاَتَّخِذَنَّ﴾ لَأَجْعَلَنَّ لِي ﴿مِنْ عِبَادِكَ
نَصِيبًا﴾ حَظًّا ﴿مَفْرُوضًا ﴿١١٨﴾﴾ مَقْطُوعًا أَدْعُوهُمْ إِلَى طَاعَتِي ﴿وَلَاُضِلَّنَّهُمْ﴾ عَنِ الْحَقِّ بِالْوَسْوَسَةِ
﴿وَلَاُمَنِّيَنَّهُمْ﴾ أُلْقِي فِي قُلُوبِهِمْ طُولَ الْحَيَاةِ أَنْ لَا بَعْثَ وَلَا حِسَابَ ﴿وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ﴾
يَقْطَعْنَ ﴿اٰذَانَ الْاَنْعَامِ﴾ وَقَدْ فُعِلَ ذٰلِكَ بِالْبَحَائِرِ ﴿وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ﴾ دِينَهُ بِالْكُفْرِ
وَإِحْلَالِ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ وَتَحْرِيمِ مَا أَحَلَّ ﴿وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا﴾ يَتَوَلَّاهُ وَيُطِيعُهُ ﴿مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾
أَيْ غَيْرِهِ ﴿فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا ﴿١١٩﴾﴾ بَيِّنًا لِمَصِيرِهِ إِلَى النَّارِ الْمُؤَبَّدَةِ عَلَيْهِ ﴿يَعِدُهُمْ﴾ طُولَ
الْعُمْرِ ﴿وَيُمَنِّيهِمْ﴾ نَيْلَ الْآمَالِ فِي الدُّنْيَا وَأَنْ لَا بَعْثَ وَلَا جَزَاءَ ﴿وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ﴾
بِذٰلِكَ ﴿اِلَّا غُرُورًا ﴿١٢٠﴾﴾ بَاطِلًا ﴿اُولٰٓئِكَ مَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ﴿١٢١﴾﴾ مَعْدِلًا.

TÜRKÇE ANLAMI

114- O insan**ların fısıldaşmalarının** yani, fısıldaştıkları ve konuştukları şeylerin **birçoğunda hayır yoktur. Ancak bir sadaka yahut bir iyilik** güzel bir iş **ya da insanların arasını düzeltmeyi emreden**in fısıldaşması **müstesna. Kim bu** zikredilen**i,** dünya işlerinden birini değil de **Allah'ın rızasını kazanmak** elde etmek **için yaparsa, biz** yani, Allah **ona yakında büyük bir mükafat vereceğiz.**[1]

115- Kendisi için doğru yol belli mucizelerle hak ona aşikâr **olduktan sonra, kim Peygambere** getirdiği şeyde **karşı çıkar** muhalefet eder **ve** küfretmek

[1] نؤتيه kelimesi nun ve ya ile okunur.

sebebiyle **müminlerin** din konusunda üzerinde bulundukları **yolundan başka** bir yola **uyarsa, onu o döndüğü yolda bırakırız** onu seçtiği sapıklığın sorumlusu kılarız. Bunu da onunla seçtiği şeyin arasını serbest bırakmakla yaparız **ve** ahirette onu **cehenneme sokarız,** koyarız da orada yanar. O, **varılacak** dönülecek **yer olarak ne kadar da kötüdür.**

116- **Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa, şüphesiz** haktan **çok uzak bir sapıklığa sapıtmıştır.**

117- Müşrikler **O'nun dışında,** Allah'tan başka **dişilerden** Lat, Uzza ve Menat gibi dişi (isimli) putlardan **başkasına tapmıyor,** ibadet etmiyor**lar.**[1] **Aslında onlar,** o putlara ibadet etmekle **inatçı** itaatten çıkmış **şeytandan başkasına tapmıyor,** ibadet etmiyor**lar.** Zira onlar bu konuda ona uyuyorlar. O da İblis'tir.

118- **Allah onu lanetlemiş,** rahmetinden uzaklaştırmış**tır. O** şeytan **da: şöyle demiştir: "Yemin ederim ki, kullarından** itaatime çağıracağım **belli** kesin **bir pay** grup **edineceğim,** kendim için seçeceğim**".**

119- **"Onları** vesvese ile haktan **saptıracağım, onlara boş kuruntular aşılayacağım,** kalplerine uzun hayat var; dirilmek ve hesap yok (gibi duygular) atacağım, **onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar** kesecekler, bu bahîra isimli develere yapılmıştır **onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını** Yani, dinini; küfür ve haram kıldığını helal, helal kıldığını haram kılmakla **değiştirecekler". Kim Allah'tan başka** yani onun dışında **şeytanı** itaat ettiği ve kendisine döndüğü bir **dost edinirse** ebedi kalacağı ateşe gittiği için **elbette apaçık** aşikâr **bir zarara düşmüştür.**

120- **Onlara** uzun ömür **vaat eder ve** dünyada arzulara kavuşmak var ve dirilmek yok, ceza yok (gibi) **boş kuruntular aşılar. Halbuki şeytan onlara** bununla, kuru bir **aldatmadan başka bir şeyi vaat etmez.**

121- **İşte onların yeri cehennemdir, ondan kaçacak** dönecek **bir yer de bulamayacaklardır.**

KELİME ANLAMI

114- لَا خَيْرَ **Hiçbir hayır yoktur** (Nerede?) فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوٰيهُمْ **Onların gizli konuşmalarının çoğunda** أَيِ النَّاسِ Yani, insanların أَيْ مَا يَتَنَاجَوْنَ فِيهِ Yani, hakkında fısıldaşdıkları şeylerin وَيَتَحَدَّثُونَ Ve bahsettiklerinin إِلَّا نَجْوَى مَنْ **Ancak o kimse** nin gizli saklı konuşması **müstesna ki** أَمَرَ بِصَدَقَةٍ **O sadakayı emretti** أَوْ مَعْرُوفٍ **Ya da**

[1] إِنْ يَدْعُونَ fiilindeki إِنْ kelimesi مَا harfi anlamında olumsuzluk edatıdır.

iyiliği عَمَلِ بِرٍّ Takva davranışını أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ **Veya insanlar arasında ıslahı** وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ **Kim bunu** اَلْمَذْكُورَ Anlatılanı **yaparsa** (Niçin?) اِبْتِغَآءَ طَلَبَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın rızasını arzulamak,** elde etmek **için** لَا غَيْرِهِ Başka bir şey için değil (Neden?) مِنْ أُمُورِ الدُّنْيَا Dünya işlerinden فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ **Yakında biz ona vereceğiz** (Neyledir bu fiil?) بِالنُّونِ وَالْيَاءِ Nun ve ya iledir أَيِ اللّٰهُ Yani, Allah (verir) (Ne?) أَجْرًا عَظِيمًا **Büyük bir ecir.**

115- وَمَنْ يُشَاقِقِ يُخَالِفُ **Kim karşı çıkarsa,** muhalif olursa (Kime?) اَلرَّسُولَ **Peygambere** (Ne konuda?) فِيمَا جَاءَ بِهِ Onun getirdiği şey konusunda (Kimden?) مِنَ الْحَقِّ Haktan (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ **Ona aşikâr olduktan sonra** (Ne?) اَلْهُدٰى **Doğru yol** ظَهَرَ لَهُ الْحَقُّ Hakk ona zahir olduktan sonra (Neyle?) بِالْمُعْجِزَاتِ Mucizelerle وَيَتَّبِعْ طَرِيقًا **Ve,** bir yol **izlerse** (Öyle yol ki,) غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ **Müminlerin yolunun dışına** أَيْ طَرِيقِهِمُ الَّذِي Yani, onların o yolunun dışında ki هُمْ Onlar (Nedir?) عَلَيْهِ O yol üzeredirler (Neye ilişkin?) مِنَ الدِّينِ Dine ilişkin (Nasıl başka yol izlerse?) بِأَنْ يَكْفُرَ Küfrederek نُوَلِّهِ **Onu takip ettiririz** (Neye?) مَا تَوَلّٰى **Döndüğü şeye** نَجْعَلْهُ وَالِيًا Onu vali kılarız (Neye?) لِمَا تَوَلَّاهُ Döndüğü مِنَ الضَّلَالِ Delalete (Nasıl?) بِأَنْ نُخَلِّيَ Boş bırakmamız suretiyle (Neyi?) بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ Onunla o yolun arasını (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada وَنُصْلِهِ **Ve onu sokarız** نُدْخِلْهُ فِي الْآخِرَةِ Ahirette girdiririz (Nereye?) جَهَنَّمَ **Cehenneme** فَيَحْتَرِقُ فِيهَا Ve orada yanar وَسَآءَتْ **O ne kötüdür** (Ne bakımından?) مَصِيرًا مَرْجِعًا **Varılacak yer,** dönülecek yer **bakımından** (Ne?) هِيَ O cehennem.

116- اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ **Kuşkusuz Allah bağışlamaz** (Neyi?) أَنْ يُشْرَكَ بِهِ **Kendisine şirk koşulmasını** وَيَغْفِرُ **Ve bağışlar** (Neyi?) مَا دُونَ ذٰلِكَ **Bunun dışındakini** (Kime?) لِمَنْ يَشَآءُ **Dilediğine** وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ **Kim Allah'a şirk koşarsa** فَقَدْ ضَلَّ **Kuşkusuz sapıtmıştır** (Nasıl?) ضَلَالًا بَعِيدًا **Uzak bir sapıklıkla** (Neden uzak?) عَنِ الْحَقِّ Hakk'tan.

117- اِنْ مَا يَدْعُونَ **Onlar tapmazlar** -İn burada mâ anlamındadır- يَعْبُدُ الْمُشْرِكُونَ Müşrikler ibadet etmezler (Kimden başkasına?) مِنْ دُونِهٖ **Ondan başkasına** أَيِ اللّٰهِ Yani, Allah'tan أَيْ غَيْرِهِ Yani, onun dışındakine اِلَّا اِنَاثًا **Ancak dişilere** أَصْنَامًا مُؤَنَّثَةً Dişi isimli putlar (Ne gibi?) كَاللَّاتِ وَالْعُزّٰى وَمَنَاةَ Lât, Uzza ve Menât gibi وَاِنْ مَا يَدْعُونَ **Ve onlar tapmazlar** يَعْبُدُونَ بِعِبَادَتِهَا Onlara ibadet etmekle tapmış olmazlar اِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا

Ancak inatçı şeytana (tapmış olurlar) خَارِجًا عَنِ الطَّاعَةِ İtaatten çıkmış olan (Niçin?) لِطَاعَتِهِمْ لَهُ Onlar ona itaat ettikleri için (Nerede?) فِيهَا O putlara tapma konusunda وَهُوَ إِبْلِيسُ O da İblis'tir.

118- لَعَنَهُ اللهُ **Allah ona lanet etmiş** أَبْعَدَهُ عَنْ رَحْمَتِهِ Onu rahmetinden uzaklaştırmış**tır** وَقَالَ **Ve dedi:** أَيِ الشَّيْطَانُ Yani, şeytan (Ne dedi?) لَأَتَّخِذَنَّ **Elbette edineceğim** لَأَجْعَلَنَّ لِي Kendim için kılacağım (Kimden?) مِنْ عِبَادِكَ **Kullarından** (Ne?) نَصِيبًا حَظًّا **Pay,** hisse (Öyle pay ki,) مَفْرُوضًا مَقْطُوعًا **Belirlenmiş,** karara bağlanmış أَدْعُوهُمْ إِلَى طَاعَتِي Onları bana itaate çağıracağım.

119- وَلَأُضِلَّنَّهُمْ **Elbette onları saptıracağım** (Neden?) عَنِ الْحَقِّ بِالْوَسْوَسَةِ Vesvese ile haktan وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ **Elbette onları kuruntuya düşüreceğim** أُلْقِي فِي قُلُوبِهِمْ Onların kalplerine salacağım (Neyi?) طُولَ الْحَيَاةِ Uzun ömrü وَأَنْ لَا بَعْثَ Dirilmenin olmadığını وَلَا حِسَابَ Ve hesabın olmadığını وَلَأٰمُرَنَّهُمْ **Onlara elbette emredeceğim** فَلَيُبَتِّكُنَّ **Ve hiç kuşkusuz onlar yaracaklar** يُقَطِّعُنَّ Kesecekler (Neyi?) أٰذَانَ الْأَنْعَامِ **Hayvanların kulaklarını** وَقَدْ فُعِلَ ذٰلِكَ Ki bu yapılmıştır (Neye?) بِالْبَحَائِرِ 'Bahire' adlı develere وَلَأٰمُرَنَّهُمْ **Ve elbette onlara emredeceğim** فَلَيُغَيِّرُنَّ **Onlar da kuşkusuz değiştirecekler** (Neyi?) خَلْقَ اللهِ دِينَهُ **Allah'ın yarattığını,** dinini (Neyle?) بِالْكُفْرِ Küfürle وَإِحْلَالِ مَا حَرَّمَ اللهُ Ve Allah'ın haram kıldığını helal saymakla (Daha?) وَتَحْرِيمِ مَا أَحَلَّ Helal kıldığını da haram kılmakla وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ **Kim şeytanı edinirse** (Ne?) وَلِيًّا **Dost** يَتَوَلَّاهُ وَيُطِيعُهُ Ki ona yönelip, itaat eder (Kimden başka?) مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka** أَيْ غَيْرِهِ Yani, onun dışında فَقَدْ خَسِرَ **Elbette ziyana uğramıştır** (Nasıl?) خُسْرَانًا مُبِينًا بَيِّنًا **Apaçık** aşikar **bir ziyanla** (Niçin?) لِمَصِيرِهِ Varacağı için (Nereye?) إِلَى النَّارِ Ateşe (Öyle ateş ki,) الْمُؤَبَّدَةِ عَلَيْهِ O kimseye ebedi olan.

120- يَعِدُهُمْ طُولَ الْعُمْرِ **Onlara** uzun ömrü **vaat eder** وَيُمَنِّيهِمْ **Ve onlara kuruntular verir** (Neyle?) نَيْلَ الْآمَالِ Emellerine kavuşmayla (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada وَأَنْ لَا بَعْثَ وَلَا جَزَاءَ Ve dirilme ve ceza yok diye وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ **Şeytan onlara vaat etmez** (Ne ile?) بِذٰلِكَ Bununla إِلَّا غُرُورًا بَاطِلًا **Ancak bir aldatma,** boş şey (vaat eder).

121- أُولٰئِكَ **İşte onlar** مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ **Onların varacakları yer cehennemdir** وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا **Ve ondan bulamazlar** (Ne?) مَحِيصًا مَعْدِلًا **Kaçacak,** sığınacak **yer.**

﴿وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَآ اَبَدًا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا﴾ أَيْ وَعَدَهُمُ اللّٰهُ ذٰلِكَ وَحَقَّهُ حَقًّا ﴿وَمَنْ﴾ أَيْ لَا أَحَدَ ﴿اَصْدَقُ
مِنَ اللّٰهِ قِيلًا ﴿١٢٢﴾﴾ أَيْ قَوْلاً وَنَزَلَ لَمَّا افْتَخَرَ الْمُسْلِمُونَ وَأَهْلُ الْكِتَابِ ﴿لَيْسَ﴾ الْأَمْرُ مَنُوطًا
﴿بِاَمَانِيِّكُمْ وَلَٓا اَمَانِيِّ اَهْلِ الْكِتَابِ﴾ بَلْ بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوٓءًا يُجْزَ بِهٖ﴾ إِمَّا فِي
الْآخِرَةِ أَوِ الدُّنْيَا بِالْبَلَاءِ وَالْمِحَنِ كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ ﴿وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ أَيْ غَيْرِهِ
﴿وَلِيًّا﴾ يَحْفَظُهُ ﴿وَلَا نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾﴾ يَمْنَعُهُ مِنْهُ ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ﴾ شَيْئًا ﴿مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ
ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يُدْخَلُونَ﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ وَالْفَاعِلِ [يَدْخُلُونَ] ﴿الْجَنَّةَ
وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿١٢٤﴾﴾ قَدْرَ نَقْرَةِ النَّوَاةِ ﴿وَمَنْ﴾ اَيْ لَا أَحَدَ ﴿اَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ﴾
اَيِ انْقَادَ وَاَخْلَصَ عَمَلَهُ ﴿لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ مُوَحِّدٌ ﴿وَاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ﴾ الْمُوَافِقَةَ لِمِلَّةِ الْإِسْلَامِ
﴿حَنِيفًا﴾ حَالٌ اَيْ مَائِلًا عَنِ الْأَدْيَانِ كُلِّهَا اِلَى الدِّينِ الْقَيِّمِ ﴿وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرٰهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾﴾
صَفِيًّا خَالِصَ الْمَحَبَّةِ لَهُ ﴿وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾ مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا ﴿وَكَانَ اللّٰهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ﴿١٢٦﴾﴾ عِلْمًا وَقُدْرَةً أَيْ لَمْ يَزَلْ مُتَّصِفًا بِذٰلِكَ ﴿وَيَسْتَفْتُونَكَ﴾ يَطْلُبُونَ
مِنْكَ الْفَتْوٰى ﴿فِي﴾ شَأْنِ ﴿النِّسَآءِ﴾ وَمِيرَاثِهِنَّ ﴿قُلِ﴾ لَهُمْ ﴿اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلٰى
عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ﴾ الْقُرْآنِ مِنْ آيَةِ الْمِيرَاثِ وَيُفْتِيكُمْ أَيْضًا ﴿فِي يَتَامَى النِّسَآءِ الّٰتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ
مَا كُتِبَ﴾ فُرِضَ ﴿لَهُنَّ﴾ مِنَ الْمِيرَاثِ ﴿وَتَرْغَبُونَ﴾ أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ عَنْ ﴿اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ﴾ لِدَمَامَتِهِنَّ
وَتَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَتَزَوَّجْنَ طَمَعًا فِي مِيرَاثِهِنَّ أَيْ يُفْتِيكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا ذٰلِكَ ﴿وَ﴾ فِي ﴿الْمُسْتَضْعَفِينَ﴾
الصِّغَارِ ﴿مِنَ الْوِلْدَانِ﴾ أَنْ تُعْطُوهُمْ حُقُوقَهُمْ ﴿وَ﴾ يَأْمُرُكُمْ ﴿اَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامٰى بِالْقِسْطِ﴾
بِالْعَدْلِ فِي الْمِيرَاثِ وَالْمَهْرِ ﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِهٖ عَلِيمًا ﴿١٢٧﴾﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ.

TÜRKÇE ANLAMI

122- **İman eden ve salih amel işleyenleri, içinde temelli ve ebedi kalmak üzere, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağız. Allah, hak bir söz olarak vaat etti.** Yani, Allah onlara bunu vaat etti. Ve onu gerçekten hak kıldı. **Söz bakımından Allah'tan daha doğru olan kimdir?** Yani böyle biri yoktur.

Müslümanlar ve Ehl-i kitap övününce şu ayet indi:

123- İş **ne sizin kuruntularınız ne de Ehl-i kitabın kuruntular**ına bağlı **değildir.** Bilakis salih amele bağlıdır. **Kim bir kötülük yaparsa** hadiste geldiği gibi ya ahirette ya da bela ve sıkıntılarla dünyada **onun cezasını görür ve kendisi için Allah'tan başka** onu koruyacak **ne bir dost ne de** Allah'ı kendisinden men edecek **bir yardımcı bulamaz.**

124- **Erkek veya kadın, kim mümin olarak salih amellerden** bir şey **yaparsa, işte onlar cennete girdirilirler**[1] **ve kendilerine zerre** çekirdeğin filizi kadar **haksızlık yapılmaz.**

125- **İhsan ederek** tevhid ehlinden olup **kendini Allah'a teslim eden** boyun eğen, ihlasla amel eden **ve hakka yönelen**[2] tüm dinlerden hak dine dönen **İbrahim'in** İslam dinine uygun **dinine tabi olandan din bakımından daha güzel olan kimdir?** Yani, böyle biri yoktur. **Allah İbrahim'i dost** sadece kendisine muhabbet besleyen seçkin kul **edinmiştir.**

126- **Göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ın** mülkü, kulu ve yarattığı**dır ve Allah daima her şeyi** ilmi ve kudretiyle **kuşatmıştır.** Yani, hep bu sıfata sahiptir.

127- **Sana kadınlar** hakkın**da fetva soruyor,** senden fetva istiyor**lar.** Onlara **de ki, onlar hakkında size Allah fetva veriyor: Ve kitapta** Kuran'da **sizlere okunan** miras **ayetleri var.** Ey veliler! **Kendilerine yazılmış** farz kılınmış **olan** mirası **vermediğiniz ve** çirkin göründükleri için **nikahlamayı istemediğiniz** ve miraslarında gözünüz olduğu için evlenmekten de alıkoydunuz **yetim kızlar hakkında** da, size fetva veriyor. Yani böyle yapmamanızı tavsiye ediyor. **Ve mağdur** küçük **çocuklar** hakkında haklarını vermenizi (tavsiye ediyor) **Ve** size **yetimlere** miras ve mehirde **insafla** adaletle **bakmanızı** emrediyor. **Ne hayır yaparsanız, şüphesiz Allah, daima onu bilendir.** Ve sizi onunla cezalandıracaktır.

KELİME ANLAMI

122- وَالَّذِينَ اٰمَنُوا **O kimseler ki iman ettiler,** وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ **Ve salih amel işlediler** سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ **Çok yakında onları cennetlere sokacağız** تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا **Ki onların altlarından akmaktadır** (Ne?) الْاَنْهَارُ **Nehirler** (Ne oldukları halde?) خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا **Orada ebedi kalıcı oldukları halde** (Nasıl?) وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا **Allah'ın hak olarak vaat etmesiyle** أَيْ وَعَدَهُمُ اللّٰهُ ذٰلِكَ Yani, Allah onlara bunu vaat etmiştir وَحَقَّهُ حَقًّا Ve bunu kesinlikle hak kılmıştır وَمَنْ **Kimdir?** أَيْ لَا أَحَدَ Yani, kimse yoktur اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan daha doğru** (Ne bakımından?) قِيلًا أَيْ قَوْلًا **Söz bakımından.**

---

[1] يدخلون fiili meçhul ve malum olarak okunur.

[2] حنيفا kelimesi haldir.

123- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) indi (Ne zaman?) لَمَّا افْتَخَرَ Övündüğünde (Kim?) الْمُسْلِمُونَ وَأَهْلُ الْكِتَابِ Müslümanlar ve ehl-i kitap لَيْسَ الْأَمْرُ Durum **olmadı** (Ne?) مَنُوطًا Bağlı (Neye?) بِأَمَانِيِّكُمْ **Sizin kuruntularınıza** وَلَا أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ **Ne de ehli kitabın kuruntularına** بَلْ بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ Bilakis salih amele (bağlıdır) مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا **Kim kötülük işlerse** يُجْزَ بِهِ **Onunla cezalandırılır** إِمَّا فِي الْآخِرَةِ Ya ahirette أَوِ الدُّنْيَا Ya da dünyada (Neyle?) بِالْبَلَاءِ وَالْمِحَنِ Bela ve zorluklarla كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Hadiste geçtiği gibi وَلَا يَجِدْ لَهُ **Ve kendisi için bulamaz** (Kimden başka?) مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka** أَيْ غَيْرِهِ Yani, onun dışında (Ne bulamaz?) وَلِيًّا **Dost** يَحْفَظُهُ Ki onu koruyacak وَلَا نَصِيرًا **Yardımcı da** يَمْنَعُهُ مِنْهُ Ki onu Allah'tan alıkoyacak.

124- وَمَنْ يَعْمَلْ شَيْئًا **Kim** bir şey **işlerse** (Neden?) مِنَ الصَّالِحَاتِ **Salih amellerden** (O kimlerden olduğu halde?) مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى **Erkekten ya da kadından** وَهُوَ مُؤْمِنٌ **Ki o mümindir** فَأُولَئِكَ يُدْخَلُونَ **İşte onlar girdirileceklerdir** (Ne olduğu halde bu fiil?) بِالْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ وَالْفَاعِلِ Her malum hem de meçhul olduğu (Nereye?) الْجَنَّةَ **Cennete** وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا **Ve onlar en ufak şekilde zulm olunmazlar** قَدْرَ نَقْرَةِ النَّوَاةِ Hurma çekirdeklerinin filizi kadar.

125- وَمَنْ **Kimdir?** أَيْ لَا أَحَدَ Yani, kimse yoktur أَحْسَنُ دِينًا **Din bakımından daha güzel** (Kimden?) مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ **Yüzünü teslim edenden** أَيْ انْقَادَ Yani, boyun eğenden وَأَخْلَصَ عَمَلَهُ Ve amelini halis kılandan (Kime?) لِلهِ **Allah'a** وَهُوَ مُحْسِنٌ **Ki o ihsan edicidir** مُوَحِّدٌ Tevhid ehlidir وَاتَّبَعَ **Ve tabi olmuştur** (Neye?) مِلَّةَ إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'in milletine** (Öyle millet ki,) الْمُوَافِقَةَ Uygun olan (Neye?) لِمِلَّةِ الْإِسْلَامِ İslam milletine (Ne olarak?) حَنِيفًا **Hanif olarak** (Nedir bu kelime?) حَالٌ Haldir أَيْ مَائِلًا عَنِ الْأَدْيَانِ كُلِّهَا Yani, bütün dinlerden meyledici olduğu halde (Neye?) إِلَى الدِّينِ الْقَيِّمِ Doğru olan dine وَاتَّخَذَ اللهُ **Ve Allah edinmiştir** (Kimi?) إِبْرٰهِيمَ **İbrahim'i** (Ne?) خَلِيلًا **Dost** صَفِيًّا خَالِصَ الْمَحَبَّةِ لَهُ Muhabbeti sırf O'na olan seçkin kul.

126- وَلِلهِ **Allah'a aittir** (Ne?) مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ **Göklerde ve yerde olan** (Ne bakımından?) مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا Mülkiyet, yaratma ve kulluk bakımından وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** بِكُلِّ شَيْءٍ **Her şeyi** مُحِيطًا عِلْمًا وَقُدْرَةً İlim ve kudret bakımından **kuşatıcıdır** أَيْ لَمْ يَزَلْ مُتَّصِفًا Yani, daima sahiptir (Neye?) بِذٰلِكَ Bu sıfata.

127- وَيَسْتَفْتُونَكَ **Senden hüküm danışıyorlar** يَطْلُبُونَ مِنْكَ الْفَتْوٰى Senden fetva istiyorlar (Ne konuda?) فِي شَأْنِ النِّسَآءِ **Kadınlar** hakkında وَمِيرَاثِهِنَّ Ve onların mirasları hakkında قُلْ لَهُمْ Onlara **de ki:** اَللّٰهُ يُفْتِيكُمْ **Allah size fetva veriyor** (Kim hakkında?) فِيهِنَّ **Onlar hakkında** (Daha neyi fetva veriyor?) وَمَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ **Ve size okunanları** (Nerede?) فِي الْكِتَابِ **Kitapta** اَلْقُرْآنِ Kur'an'da (Neye ilişkin okunan?) مِنْ آيَةِ الْمِيرَاثِ Miras ayetine ilişkin وَيُفْتِيكُمْ أَيْضًا Size yine fetva veriyor (Ne konuda?) فِي يَتَامَى النِّسَآءِ **Yetim kadınlar konusunda** اَلَّتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ **Ki siz onlara vermiyorsunuz** (Neyi?) مَا كُتِبَ فُرِضَ **Yazılan,** farz kılınanı (Kim için?) لَهُنَّ **Onlar için** (Neye ilişkin?) مِنَ الْمِيرَاثِ Mirasa ilişkin وَتَرْغَبُونَ أَيُّهَا الْأَوْلِيَاءُ **Ve** ey veliler, **siz sakınıyorsunuz** (Neden?) عَنْ اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ **Onları nikahlamaktan** (Niçin?) لِدَمَامَتِهِنَّ Çirkinliklerinden dolayı وَتَعْضُلُوهُنَّ Ve onları engelliyorsunuz (Neden?) أَنْ يَتَزَوَّجْنَ Evlenmelerinden (Niçin?) طَمَعًا فِي مِيرَاثِهِنَّ Miraslarına istekli olduğunuz için أَيْ يُفْتِيكُمْ Yani, (Allah) size fetva veriyor (Neyi?) أَنْ لَا تَفْعَلُوا ذٰلِكَ Bunu yapmamanızı (Daha kimler hakkında okunan ayetler?) وَفِي الْمُسْتَضْعَفِينَ الصِّغَارِ **Zayıflar** küçükler **hakkında** (Kimlerden?) مِنَ الْوِلْدَانِ **Çocuklardan** (Neyi fetva veriyor?) أَنْ تُعْطُوهُمْ حُقُوقَهُمْ Onlara haklarını vermenizi وَيَأْمُرُكُمْ **Ve** size emrediyor (Neyi?) أَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامٰى **Yetimler hakkında hareket etmenizi** (Neyle?) بِالْقِسْطِ **Doğrulukla** بِالْعَدْلِ Adaletle (Nerede?) فِي الْمِيرَاثِ وَالْمَهْرِ Mirasta ve mehirde وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ **Hayır adına ne yaparsanız** فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ **Kuşkusuz Allah daima** بِهِ عَلِيمًا **Onu ziyadesiyle bilendir** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Ve size onunla karşılık verecektir.

﴿وَاِنِ امْرَاَةٌ﴾ مَرْفُوعٌ بِفِعْلٍ يُفَسِّرُهُ ﴿خَافَتْ﴾ تَوَقَّعَتْ ﴿مِنْ بَعْلِهَا﴾ زَوْجِهَا ﴿نُشُوزًا﴾ تَرَفُّعَهُ
عَلَيْهَا بِتَرْكِ مُضَاجَعَتِهَا وَالتَّقْصِيرِ فِي نَفَقَتِهَا لِبُغْضِهَا وَطُمُوحِ عَيْنِهِ اِلَى أَجْمَلَ مِنْهَا ﴿اَوْ اِعْرَاضًا﴾
عَنْهَا بِوَجْهِهِ ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَآ اَنْ يَصَّالَحَا﴾ فِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الصَّادِ وَفِي قِرَاءَةٍ
{يُصْلِحَا} مِنْ أَصْلَحَ ﴿بَيْنَهُمَا صُلْحًا﴾ فِي الْقَسْمِ وَالنَّفَقَةِ بِأَنْ تَتْرُكَ لَهُ شَيْئًا طَلَبًا لِبَقَاءِ الصُّحْبَةِ
فَإِنْ رَضِيَتْ بِذٰلِكَ وَإِلَّا فَعَلَى الزَّوْجِ أَنْ يُوَفِّيَهَا حَقَّهَا أَوْ يُفَارِقَهَا ﴿وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ مِنَ الْفُرْقَةِ
وَالنُّشُوزِ وَالْإِعْرَاضِ قَالَ تَعَالَى فِي بَيَانِ مَا جُبِلَ عَلَيْهِ الْإِنْسَانُ ﴿وَاُحْضِرَتِ الْاَنْفُسُ الشُّحَّ﴾
شِدَّةَ الْبُخْلِ أَيْ جُبِلَتْ عَلَيْهِ فَكَأَنَّهَا حَاضِرَتُهُ لَا تَغِيبُ عَنْهُ، اَلْمَعْنَى أَنَّ الْمَرْأَةَ لَا تَكَادُ تَسْمَحُ بِنَصِيبِهَا
مِنْ زَوْجِهَا وَالرَّجُلَ لَا يَكَادُ يَسْمَحُ عَلَيْهَا بِنَفْسِهِ إِذَا أَحَبَّ غَيْرَهَا ﴿وَاِنْ تُحْسِنُوا﴾ عِشْرَةَ النِّسَاءِ
﴿وَتَتَّقُوا﴾ الْجَوْرَ عَلَيْهِنَّ ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا (١٢٨)﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ ﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا
اَنْ تَعْدِلُوا﴾ تُسَوُّوا ﴿بَيْنَ النِّسَاۤءِ﴾ فِي الْمَحَبَّةِ ﴿وَلَوْ حَرَصْتُمْ﴾ عَلَى ذٰلِكَ ﴿فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ﴾
اِلَى الَّتِي تُحِبُّونَهَا فِي الْقَسْمِ وَالنَّفَقَةِ ﴿فَتَذَرُوهَا﴾ أَيْ تَتْرُكُوا الْمُمَالَ عَنْهَا ﴿كَالْمُعَلَّقَةِ﴾ الَّتِي
لَا هِيَ أَيِّمٌ وَلَا هِيَ ذَاتُ بَعْلٍ ﴿وَاِنْ تُصْلِحُوا﴾ بِالْعَدْلِ بِالْقَسْمِ ﴿وَتَتَّقُوا﴾ الْجَوْرَ ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ
كَانَ غَفُورًا﴾ لِمَا فِي قَلْبِكُمْ مِنَ الْمَيْلِ ﴿رَحِيمًا (١٢٩)﴾ بِكُمْ فِي ذٰلِكَ ﴿وَاِنْ يَتَفَرَّقَا﴾ اَيِ الزَّوْجَانِ
بِالطَّلَاقِ ﴿يُغْنِ اللّٰهُ كُلًّا﴾ عَنْ صَاحِبِهِ ﴿مِنْ سَعَتِهِ﴾ اَيْ فَضْلِهِ بِأَنْ يَرْزُقَهَا زَوْجًا غَيْرَهُ وَيَرْزُقَهُ
غَيْرَهَا ﴿وَكَانَ اللّٰهُ وَاسِعًا﴾ لِخَلْقِهِ فِي الْفَضْلِ ﴿حَكِيمًا (١٣٠)﴾ فِيمَا دَبَّرَهُ لَهُمْ ﴿وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْاَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ﴾ بِمَعْنَى الْكُتُبِ ﴿مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ أَيِ الْيَهُودَ
وَالنَّصَارَى ﴿وَاِيَّاكُمْ﴾ يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ ﴿اَنِ﴾ أَيْ بِأَنْ ﴿اتَّقُوا اللّٰهَ﴾ خَافُوا عِقَابَهُ بِأَنْ تُطِيعُوهُ
﴿وَ﴾ قُلْنَا لَهُمْ وَلَكُمْ ﴿اِنْ تَكْفُرُوا﴾ بِمَا وَصَّيْتُمْ بِهِ ﴿فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾
خَلْقًا وَمُلْكًا وَعَبِيدًا فَلَا يَضُرُّهُ كُفْرُكُمْ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ غَنِيًّا﴾ عَنْ خَلْقِهِ وَعِبَادَتِهِمْ ﴿حَمِيدًا (١٣١)﴾
مَحْمُودًا فِي صُنْعِهِ بِهِمْ ﴿وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾ كَرَّرَهُ تَأْكِيدًا لِتَقْرِيرِ مُوجِبِ التَّقْوَى
﴿وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا (١٣٢)﴾ شَهِيدًا بِأَنَّ مَا فِيهِمَا لَهُ ﴿اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ﴾ يَا ﴿اَيُّهَا النَّاسُ وَيَاْتِ
بِاٰخَرِينَ﴾ بَدَلَكُمْ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى ذٰلِكَ قَدِيرًا (١٣٣)﴾ ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ﴾ بِعَمَلِهِ ﴿ثَوَابَ الدُّنْيَا
فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ﴾ لِمَنْ أَرَادَهُ لَا عِنْدَ غَيْرِهِ فَلِمَ يَطْلُبُ أَحَدُهُمَا الْأَخَسَّ وَهَلَّا طَلَبَ الْأَعْلَى
بِإِخْلَاصٍ لَهُ حَيْثُ كَانَ مَطْلَبُهُ لَا يُوجَدُ إِلَّا عِنْدَهُ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيعًا بَصِيرًا (١٣٤)﴾.

~ TÜRKÇE ANLAMI ~

128- Eğer bir kadın kocasının eşinin onunla yatmayı terk etmesi, kendisini sevmediği için nafakasını eksik vermesi ve gözünün ondan daha güzel bir kadında olması suretiyle **geçimsizliğinden** üzerine gelmesinden **veya** kendisinden

yüz **çevirmesinden endişe eder** beklerse, **aralarında** eğer kadın isterse beraberliklerinin devam etmesi için nafaka veya gecelerinden bir kısmını terk ederek **bir sulh**[1] **yapmalarında onlara günah yoktur.** Eğer kadın razı olmazsa, koca, ya kadının hakkını verir ya da ondan ayrılır. **Sulh** ayrılmak, geçimsizlik ve yüz çevirmekten **daha hayırlıdır.** Yüce Allah insanın yaratıldığı huyu bildirmek üzere şöyle buyurdu: **Zaten nefisler kıskançlığa** çok cimriliğe **hazırdır.** Yani, bu huy üzere yaratılmıştır. Sanki bu huy onda her an hazırdır ve ondan asla ayrılmaz. Kadın kocasındaki hakkından vazgeçmez. Koca da başkasını sevdiği zaman kendisini eşine vermeye yaklaşmaz. **Eğer** kadınlarla geçinmeyi **iyi yapar ve** onlara zulmetmekten **korkarsanız şüphesiz Allah yaptıklarınızdan daima haberdardır.** Ve sizi onunla cezalandıracaktır.

129- **Ne kadar isteseniz de kadınlar arasında** sevgi konusunda **adil** eşit **davranmaya güç yetiremezsiniz; bari** gecelerin taksimi ve nafaka konusunda sevdiğiniz kadına **tamamen meyledip de diğerini,** kendisinden uzaklaştığınızı **askıya alınmış** ne kocasız ne de kocası varmış **gibi bırakmayın,** terk etmeyin. **Eğer** gecelerin taksiminde adaletli davranarak **arayı düzeltir ve** haksızlıktan **sakınırsanız, şüphesiz Allah** kalplerinizdeki meyli **daima çok bağışlayıcıdır,** bu konuda size **merhamet edicidir.**

130- **Eğer** karı-koca boşanarak **birbirinden ayrılırsa, Allah, genişliği** fazlı kerem**inden** kadına başka bir koca, kocaya da başka bir kadın vermek suretiyle **her birini** diğerinden **ihtiyaçsız kılar. Allah daima** yarattıklarına lütuf konusunda **geniştir,** onlar için aldığı tedbirlerde **hikmet sahibidir.**

131- **Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. Sizden önce kendilerine kitap**[2] **verilen** Hıristiyan ve Yahudi**lere ve size** Ey Kuran ehli! **"Allah'tan** ona itaat ederek azabından **sakının,** korkun**" diye vasiyet ettik.** Onlara ve size dedik ki: **Eğer** size vasiyet edileni **inkar ederseniz, şüphesiz göklerde ve yerde olanlar Allah'ın** mülkü, kulu ve yarattığı**dır.** İnkarınız ona zarar vermez. **Allah** yarattıklarından ve onların ibadetlerinden **daima ihtiyaçsızdır,** onlara yaptığında **övgüye layıktır,** övülendir.

132- **Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır.**[3] Göklerde ve yerde olanın onun olduğuna **vekil** şahit **olarak Allah yeter.**

133- **Dilerse sizleri giderir de** Ey **insanlar!** Yerinize **başkalarını getirir, Allah buna da daima gücü yetendir.**

---

[1] يَصَّالَحَا fiilinde asıl (يَتَصَالَحَا) da bulunan ta harfinin sad harfine idğamı vardır. Bir kıraatte de أَصْلَحَ fiilinin müzarisi olan يُصْلِحَا şeklinde okunur.

[2] Kitap burada 'Kitaplar' anlamındadır.

[3] Allah, takvanın sebebi iyice anlaşılsın diye, bu ayeti tekrar etmiştir.

134- **Kim** ameliyle **dünya mükafatını isterse, dünyanın da ahiretin de mükâfatı** onu isteyen için, başkasının değil **Allah katındadır.** Öyleyse niçin o ikisinden en düşük olanını istiyor? Ve mademki istediği sadece Allah'ın katında bulunuyor, öyleyse ona karşı ihlaslı olarak en üstününü istese ya! **Allah daima işitendir, görendir.**

KELİME ANLAMI

128- وَاِنِ امْرَاَةٌ **Eğer bir kadın** (Nedir bu kelime?) مَرْفُوعٌ بِفِعْلٍ Bir fiille merfudur (Öyle fiil ki,) يُفَسِّرُهُ Onu açıklıyor (Ne?) خَافَتْ تَوَقَّعَتْ **Korkarsa,** beklerse (Kimden?) مِنْ بَعْلِهَا زَوْجِهَا **Kocasından,** eşinden (Neden korkarsa?) نُشُوزًا **Kötü muameleden** تَرَفُّعَهُ عَلَيْهَا Üzerine gelmesinden (Hangi yolla?) بِتَرْكِ مُضَاجَعَتِهَا Onun beraber yatmayı terk etmesiyle وَالتَّقْصِيرِ فِي نَفَقَتِهَا Nafakasından kısmakla (Niçin?) لِبُغْضِهَا Ondan nefret ettiği için وَطُمُوحِ عَيْنِهِ Ve kocanın gözü çevrildiği için (Kime?) اِلَى أَجْمَلَ مِنْهَا O kadından daha güzeline (Veya neden korkarsa?) أَوْ اِعْرَاضًا عَنْهَا **Ya da** o kadından **çevirmesinden** (Neyi?) بِوَجْهِهِ Yüzünü فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا **Bu durumda onlara bir günah yoktur** (Ne konuda?) أَنْ يَصَّالَحَا **Anlaşmaya varmalarında** فِيهِ Bu ifade de vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındakı 'te'nin idğamı (Neye?) فِي الصَّادِ 'Sad'a وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatta da şöyledir; {يُصْلِحَا} مِنْ أَصْلَحَ İf'al babından gelen 'yusliha' şeklinde (Nerede anlaşmaya varmalarında?) بَيْنَهُمَا **Aralarında** (Neyle?) صُلْحًا **Tam bir anlaşmayla** (Nerede?) فِي الْقَسْمِ وَالنَّفَقَةِ Gecelerin taksimi ve nafakada (Nasıl?) بِأَنْ تَتْرُكَ لَهُ Kadının adama bırakması suretiyle (Ne?) شَيْئًا Bir şey (Neden dolayı?) طَلَبًا Arzuladığından dolayı (Neyi?) لِبَقَاءِ الصُّحْبَةِ Beraberliğin devamını فَإِنْ رَضِيَتْ بِذٰلِكَ Eğer bununla razı olursa (ne âlâ!) وَإِلَّا Eğer razı olmazsa فَعَلَى الزَّوْجِ Kocaya gerekir (Ne?) أَنْ يُوَفِّيَهَا حَقَّهَا Eşine hakkını vermesi أَوْ يُفَارِقَهَا Ya da ondan ayrılması وَالصُّلْحُ خَيْرٌ **Anlaşma daha hayırlıdır** (Neden?) مِنَ الْفُرْقَةِ وَالنُّشُوزِ وَالْإِعْرَاضِ Ayırma, geçimsizlik ve yüz çevirmeden قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurdu: (Ne konuda?) فِي بَيَانِ مَا O halin beyanı konusunda ki, جُبِلَ عَلَيْهِ Onun üzerine yaratılmıştır (Kim?) الْإِنْسَانُ İnsan وَاُحْضِرَتِ الْاَنْفُسُ **Ve nefisler hazırlandı** (Neye?) اَلشُّحَّ **Pintiliğe** شِدَّةَ الْبُخْلِ Şiddetli cimriliğe أَيْ جُبِلَتْ عَلَيْهِ Yani, (nefisler) onun üzerine yaratıldı فَكَأَنَّهَا حَاضِرَتُهُ Sanki o duygu insanda hazırdır لَا تَغِيبُ عَنْهُ Ondan hiç ayrılmaz اَلْمَعْنَى Mana şöyledir: أَنَّ الْمَرْأَةَ لَا تَكَادُ تَسْمَحُ Kadın

hoşgörülü davranmaz (Ne konuda?) بِنَصِيبِهَا مِنْ زَوْجِهَا Kocasından olan hakkı konusunda وَالرَّجُلَ لَا يَكَادُ يَسْمَحُ Erkek de hoşgörülü olmaz (Kime karşı?) عَلَيْهَا Karısına karşı (Ne konuda?) بِنَفْسِهِ Kendisi konusunda (Ne zaman?) إِذَا أَحَبَّ غَيْرَهَا Ondan başkasını sevdiği zaman وَإِنْ تُحْسِنُوا **Şayet iyi yaparsanız** (Neyi?) عِشْرَةَ النِّسَاءِ Kadınlarla geçinmeyi وَتَتَّقُوا **Ve sakınırsanız** (Neden?) الْجَوْرَ عَلَيْهِنَّ Onlara zulmetmekten فَإِنَّ اللهَ كَانَ **Kuşkusuz Allah daima** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızdan** (Nedir?) خَبِيرًا **Haberdardır** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Ve size onlarla karşılık verecektir.

129- وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا **Asla güç yetiremezsiniz** (Neye?) أَنْ تَعْدِلُوا تُسَوُّوا **Adaletli olmaya** eşit davranmaya (Nerede?) بَيْنَ النِّسَاءِ **Kadınlar arasında** (Ne konuda?) فِي الْمَحَبَّةِ Sevgi konusunda وَلَوْ حَرَصْتُمْ عَلَى ذٰلِكَ Buna **düşkün olsanız da** فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ **O halde tamamen meyletmeyin** (Kime?) إِلَى الَّتِي O kadına ki, تُحِبُّونَهَا Onu seviyorsunuz (Nerede meyletmeyin?) فِي الْقَسْمِ وَالنَّفَقَةِ Gecelerin taksimi ve nafakada فَتَذَرُوهَا **Ve onu (diğerini) bırakmayın** أَيْ تَتْرُكُوا Yani, ilgiyi kesmeyin (Kimden?) الْمُمَالَ عَنْهَا Kendisinden uzaklaşılan kadından (Ne gibi?) كَالْمُعَلَّقَةِ **Askıya alınmış gibi** الَّتِي Öyle ki, لَا هِيَ أَيِّمٌ O ne duldur, وَلَا هِيَ ذَاتُ بَعْلٍ Ne de kocalıdır وَإِنْ تُصْلِحُوا **Şayet arayı düzeltirseniz** (Neyle?) بِالْعَدْلِ بِالْقَسْمِ Gecelerin taksiminde adaletle وَتَتَّقُوا الْجَوْرَ **Ve** zulümden **sakınırsanız** فَإِنَّ اللهَ كَانَ **Kuşkusuz Allah daima** غَفُورًا **Çok bağışlayıcıdır** (Neyi?) لِمَا فِي قَلْبِكُمْ Kalbinizde olanı (Neye ilişkin?) مِنَ الْمَيْلِ Meyle ilişkin رَحِيمًا بِكُمْ فِي ذٰلِكَ **Ve** bu konuda size **merhametlidir.**

130- وَإِنْ يَتَفَرَّقَا أَيِ الزَّوْجَانِ **Şayet onlar;** karı-koca **ayrılırlarsa** (Neyle?) بِالطَّلَاقِ Boşanmayla يُغْنِ اللهُ كُلًّا **Allah her birini ihtiyaçsız kılar** (Kimden?) عَنْ صَاحِبِهِ Diğerinden (Neden?) مِنْ سَعَتِهِ **Bolluğundan** أَيْ فَضْلِهِ Yani, lütfundan (Nasıl?) بِأَنْ يَرْزُقَهَا Kadını rızıklandırarak (Neyle?) زَوْجًا غَيْرَهُ Onun dışında bir kocayla وَيَرْزُقَهُ غَيْرَهَا Kocayı da ondan başka bir kadınla rızıklandırarak وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** وَاسِعًا **(Rahmeti) geniş olandır** (Neye karşı?) عَلَى خَلْقِهِ Mahlûkatına karşı (Ne konuda?) فِي الْفَضْلِ Lütfu konusunda حَكِيمًا **Ve hikmet sahibidir** (Nerede?) فِيمَا دَبَّرَهُ لَهُمْ Onlar için hazırladığı şeyde.

131- وَلِلّٰهِ **Allah içindir** (Ne?) مَا فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerde** وَمَا فِي الْأَرْضِ **Ve yerde olan** وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ **Elbette biz o kimselere emrettik ki,** أُوتُوا الْكِتَابَ **Kendilerine**

kitap verildi. (Nedir bu kitap?) بِمَعْنَى الْكُتُبِ 'Kitaplar' anlamındadır (**Kimden evvel?**) مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizden evvel** أَيِ الْيَهُودَ وَالنَّصَارٰى Yani, Yahudi ve Hıristiyanlara (Daha kime emrettik?) وَإِيَّاكُمْ يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ **Size,** ey Kur'an ehli! (**Ne diye?**) اَنِ أَيْ بِأَنْ اتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan korkun diye** خَافُوا عِقَابَهُ Onun azabından sakının (Nasıl?) بِأَنْ تُطِيعُوهُ Ona itaat etmeniz suretiyle وَ قُلْنَا لَهُمْ وَلَكُمْ **Ve** onlara da size de dedik ki; اِنْ تَكْفُرُوا **Eğer inkar ederseniz** (Neyi?) بِمَا وُصِّيتُمْ بِهِ Size vasiyet edileni فَاِنَّ لِلّٰهِ **Kuşkusuz Allah'dır** (**Ne?**) مَا فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerde** وَمَا فِي الْاَرْضِ **Ve yerde olan** (Ne bakımından?) خَلْقًا وَمُلْكًا وَعَبِيدًا Yaratma, mülkiyet ve kulluk bakımından فَلَا يَضُرُّهُ كُفْرُكُمْ Dolayısıyla küfrünüz ona zarar vermez وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** غَنِيًّا **İhtiyaçsızdır** (Neden?) عَنْ خَلْقِهِ وَعِبَادَتِهِمْ Mahlûkatından ve onların ibadetinden حَمِيدًا **Ve övülmüştür** (Ondan bedel?) مَحْمُودًا فِي صُنْعِهِ Yaptığında medh olunmuştur (Kime yaptığında?) بِهِمْ Onlara.

132- وَلِلّٰهِ **Ve Allah'ındır** (**Ne?**) مَا فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerde** وَمَا فِي الْاَرْضِ **Ve yerde olan** كَرَّرَهُ Allah bu ifadeyi tekrarlamıştır (Niçin?) تَأْكِيدًا Pekiştirmek için (Neyi?) لِتَقْرِيرِ مُوجِبِ التَّقْوٰى Takvanın nedenini yerleştirmeyi وَكَفٰى بِاللّٰهِ **Allah yeter** (**Ne olarak?**) وَكِيلًا شَهِيدًا **Vekil,** şahit **olarak** (Neye?) بِأَنَّ مَا فِيهِمَا Yerdeki ve göktekilerin olduğuna (Kim için olduğuna?) لَهُ Onun için.

133- اِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ **Eğer dilerse sizi giderir,** يَا اَيُّهَا النَّاسُ **Ey insanlar** وَيَأْتِ بِاٰخَرِينَ **Ve başkalarını getirir** (Nereye?) بَدَلَكُمْ Sizin yerinize وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** عَلٰى ذٰلِكَ **Buna** قَدِيرًا **Gücü yetendir.**

134- مَنْ كَانَ يُرِيدُ **Kim arzularsa** (Neyle?) بِعَمَلِهِ Ameliyle (**Neyi?**) ثَوَابَ الدُّنْيَا **Dünyanın ecrini** فَعِنْدَ اللّٰهِ **Allah katındadır** (**Ne?**) ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ **Dünya ve ahiretin mükafatı** (Kim için?) لِمَنْ أَرَادَهُ Onu arzulayan için لَا عِنْدَ غَيْرِهِ Başkasının yanında değil فَلِمَ يَطْلُبُ أَحَدَهُمَا الْأَخَسَّ Niçin insan iki şeyden en düşük olanı arzular ki? وَهَلَّا طَلَبَ الْأَعْلٰى En yüceyi arzulasa ya (Neyle?) بِإِخْلَاصٍ لَهُ Ona içten bağlanarak حَيْثُ كَانَ مَطْلَبُهُ Zira onun arzusu لَا يُوجَدُ إِلَّا عِنْدَهُ Ancak onun yanında bulunur وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** سَمِيعًا بَصِيرًا **İşitendir, görendir**

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ﴾ قَائِمِينَ ﴿بِالْقِسْطِ﴾ بِالْعَدْلِ ﴿شُهَدَآءَ﴾ بِالْحَقِّ ﴿لِلّٰهِ وَلَوْ﴾
كَانَتِ الشَّهَادَةُ ﴿عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ﴾ فَاشْهَدُوا عَلَيْهَا بِأَنْ تُقِرُّوا بِالْحَقِّ وَلَا تَكْتُمُوهُ ﴿اَوِ﴾ عَلَى
﴿الْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِينَ اِنْ يَكُنْ﴾ الْمَشْهُودُ عَلَيْهِ ﴿غَنِيًّا اَوْ فَقِيرًا فَاللّٰهُ اَوْلٰى بِهِمَا﴾ مِنْكُمْ وَأَعْلَمُ
بِمَصَالِحِهِمَا ﴿فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰى﴾ فِي شَهَادَتِكُمْ بِأَنْ تُحَابُوا الْغَنِيَّ لِرِضَاهُ أَوِ الْفَقِيرَ رَحْمَةً لَهُ لِ﴿اَنْ
لَا تَعْدِلُوا﴾ تَمِيلُوا عَنِ الْحَقِّ ﴿وَاِنْ تَلْوُۨا﴾ تُحَرِّفُوا الشَّهَادَةَ ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِحَذْفِ الْوَاوِ الْأُولَى تَخْفِيفًا
﴿اَوْ تُعْرِضُوا﴾ عَنْ أَدَائِهَا ﴿فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا (١٣٥)﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا اٰمِنُوا﴾ دَاوِمُوا عَلَى الْإِيمَانِ ﴿بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نُزِّلَ عَلٰى رَسُولِهِ﴾ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الْقُرْآنُ ﴿وَالْكِتَابِ الَّذِيٓ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ﴾ عَلَى الرُّسُلِ بِمَعْنَى الْكُتُبِ، وَفِي قِرَاءَةٍ
بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ فِي الْفِعْلَيْنِ [نَزَّلَ عَلٰى رَسُولِهِ...اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ] ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ
وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا (١٣٦)﴾ عَنِ الْحَقِّ ﴿اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ بِمُوسَى وَهُمُ الْيَهُودُ
﴿ثُمَّ كَفَرُوا﴾ بِعِبَادَةِ الْعِجْلِ ﴿ثُمَّ اٰمَنُوا﴾ بَعْدَهُ ﴿ثُمَّ كَفَرُوا﴾ بِعِيسَى ﴿ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا﴾ بِمُحَمَّدٍ
﴿لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ﴾ مَا أَقَامُوا عَلَيْهِ ﴿وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا (١٣٧)﴾ طَرِيقًا إِلَى الْحَقِّ ﴿بَشِّرِ﴾
أَخْبِرْ يَا مُحَمَّدُ ﴿الْمُنَافِقِينَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا (١٣٨)﴾ مُؤْلِمًا هُوَ عَذَابُ النَّارِ ﴿اَلَّذِينَ﴾ بَدَلٌ أَوْ نَعْتٌ
لِلْمُنَافِقِينَ ﴿يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ لِمَا يَتَوَهَّمُونَ فِيهِمْ مِنَ الْقُوَّةِ ﴿اَيَبْتَغُونَ﴾
يَطْلُبُونَ ﴿عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ﴾ اِسْتِفْهَامُ إِنْكَارٍ، أَيْ لَا يَجِدُونَهَا عِنْدَهُمْ ﴿فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا (١٣٩)﴾
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَا يَنَالُهَا إِلَّا أَوْلِيَاؤُهُ ﴿وَقَدْ نَزَّلَ﴾ بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ ﴿عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ﴾
الْقُرْآنِ فِي سُورَةِ الْأَنْعَامِ ﴿اَنْ﴾ مُخَفَّفَةٌ وَاسْمُهَا مَحْذُوفٌ أَيْ أَنَّهُ ﴿اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ﴾ الْقُرْآنَ
﴿يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَاُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ﴾ أَيِ الْكَافِرِينَ وَالْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿حَتّٰى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ
غَيْرِهِ اِنَّكُمْ اِذًا﴾ إِنْ قَعَدْتُمْ مَعَهُمْ ﴿مِثْلُهُمْ﴾ فِي الْإِثْمِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي
جَهَنَّمَ جَمِيعًا (١٤٠)﴾ كَمَا اجْتَمَعُوا فِي الدُّنْيَا عَلَى الْكُفْرِ وَالْإِسْتِهْزَاءِ.

TÜRKÇE ANLAMI

135- **Ey iman edenler! Doğruluğu** adaleti **icra eden,** yerine getiren **Allah için** hak ile **şahitlik eden kimseler olun.** Bu şahitlik **kendiniz, ana-babanız ve akrabalarınız aleyhine de olsa** hakkı itiraf edip gizlemeden kendi aleyhinize şahitlik ediniz. **Eğer** aleyhinde şahitlik edilenler **zengin veya fakir iseler Allah onlara** sizden **daha yakındır** ve çıkarlarını daha iyi bilir. **Ş**ahitliğinizde rızasını kazanmak için zengine veya merhamet ettiğiniz için fakire sevgi göstererek **hislerinize uymayın ki,** haktan **sap**maya**sınız,** meyletmeyesiniz. **Eğer,**

şahitliği **çarpıtır,**[1] bozar **veya** şahitlik etmekten **kaçınırsanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan daima haberdardır.** Ve sizi onlarla cezalandıracaktır.

136- **Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberi** Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e **indirilen kitaba** ki, o Kuran'dır **ve daha önce** peygamberlere **indirilen kitap**lara[2] **iman ediniz,**[3] iman etmeye devam ediniz. **Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkar ederse, şüphesiz** haktan **çok uzak bir sapıklığa sapmıştır.**

137- **Şüphesiz** Musa'ya **iman edip sonra** buzağıya tapınarak **inkar eden** Yahudiler, **sonra** onun ardından **yine iman edip bu sefer** İsa'yı **inkar edenler, sonra da** Muhammed'e **inkarlarını arttıranlar, Allah onları** inkar üzere oldukça **ne bağışlayacak, ne de onları doğru** hak **yola iletecek değildir.**

138- **Münafıklara, kendileri için acı** can yakıcı **bir azap** cehennem azabı **olduğunu müjdele,** haber ver, Ey Muhammed!

139- **Ki onlar,**[4] **müminleri bırakıp da** onların kuvveti var sanarak **kafirleri dost ediniyorlar. Onların yanında izzet mi arıyorlar?**[5] Onu orada bulamazlar. **Çünkü** dünya ve ahirette **bütün izzet yalnızca Allah'a aittir.** Onu dostlarından başkası elde edemez.

140- **Halbuki kitapta** Kuran'ın Enam süresinde **size şöyle indirmiştir: Allah'ın ayetlerinin** Kuran'ın **inkar edildiğini veya onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman,**[6] **onlar bundan başka bir söze dalıncaya kadar onlarla** kafirler ve alay edenlerle **beraber oturmayın; yoksa siz de** şayet onlarla oturursanız günah konusunda **onlar gibi olursunuz. Şüphesiz Allah, münafık ve kafirlerin hepsini** dünyada inkar ve alay için bira araya geldikleri gibi **cehennemde** de **bir araya getirecektir.**

KELİME ANLAMI

135- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** كُونُوا قَوَّامِينَ **İcra edenler** قَائِمِينَ Yerine getirenler **olun** (Neyi?) بِالْقِسْطِ بِالْعَدْلِ **Doğruluğu;** adaleti شُهَدَآءَ بِالْحَقِّ **Ve** hakla **şahitler** olun

---

[1] Bir kıraatte تَلْوُوا kelimesi hafiflik olsun diye birinci vav harfinin hazf edilmesiyle (تَلُوا şeklinde) okunur.

[2] Kitap burada 'Kitaplar' anlamındadır.

[3] Bir kıraatte نَزَّلَ وَأَنْزَلَ fiilleri malum olarak okunur.

[4] اَلَّذِينَ kelimesi مُنَافِقِينَ kelimesinden bedel veya onun sıfatıdır.

[5] Soru burada inkar içindir.

[6] أَنْ harfi أَنَّ 'den hafifletilmiştir. İsmi de hazf edilmiştir. Aslı أَنَّهُ 'dur.

(Kim için?) لِلّٰهِ **Allah için** وَلَوْ كَانَتِ الشَّهَادَةُ **Velev ki** şahitlik olsa bile (Kim aleyhine?) عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ **Kendiniz aleyhine** فَاشْهَدُوا عَلَيْهَا Bu durumda onun (nefsinizin) aleyhine şahitlik edin (Nasıl?) بِأَنْ تُقِرُّوا بِالْحَقِّ Hakkı dile getirmenizle وَلَا تَكْتُمُوهُ Ve onu gizlemenizle (Ya da kimin aleyhine?) اَوِ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِينَ **Ana-babanın ve en yakınların** اِنْ يَكُنِ الْمَشْهُودُ عَلَيْهِ Aleyhine şahitlik edilen **olursa** (Ne?) غَنِيًّا اَوْ فَقِيرًا **Zengin veya fakir** فَاللّٰهُ اَوْلٰى بِهِمَا **Allah onlara daha yakındır** (Kimden? مِنْكُمْ Sizden وَأَعْلَمُ بِمَصَالِحِهِمَا Ve onların iyiliğini daha iyi bilendir فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰى **O halde nefsinizin arzusuna tabi olmayın** (Nerede?) فِي شَهَادَتِكُمْ Şahitliğinizde (Nasıl?) بِأَنْ تُحَابُوا Sevmeniz suretiyle (Kimi?) الْغَنِيَّ لِرِضَاهُ Rızası için zengini أَوِ الْفَقِيرَ رَحْمَةً لَهُ Veya kendisine acıyarak fakiri (Niçin?) لِاَنْ لَا تَعْدِلُوا **Sapmamanız için** تَمِيلُوا عَنِ الْحَقِّ Haktan meyletmemeniz için وَاِنْ تَلْوُۤا **Şayet eğip bükerseniz** تُحَرِّفُوا الشَّهَادَةَ Şahitliği değiştirirseniz وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraat (Neyledir?) بِحَذْفِ الْوَاوِ الْأُولَى Birinci 'vav'ın hazfiyledir (Niçin?) تَخْفِيفًا Hafifletmek için اَوْ تُعْرِضُوا **Ya da yüz çevirirseniz** (Neden?) عَنْ أَدَائِهَا Onu yerine getirmekten فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ **Kuşkusuz Allah daima** بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızdan** خَبِيرًا **Haberdardır** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Ve size yaptıklarınızla karşılık verecektir.

136- يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** اٰمِنُوا **İman edin** دَاوِمُوا عَلَى الْإِيمَانِ İman üzere devam edin (Kime?) بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ **Allah'a ve Resûlüne** وَالْكِتَابِ الَّذِي **Ve o kitaba ki,** نَزَّلَ عَلٰى رَسُولِهِ **Resûlüne indirildi** (Kimdir o?) مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Muhammed'dir -Allah ona salat-u selam eylesin- وَهُوَ الْقُرْآنُ O kitap da Kur'an'dır (Daha neye?) وَالْكِتَابِ الَّذِي **O kitaba ki,** اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ **Bundan evvel indirildi** (Kime?) عَلَى الرُّسُلِ Peygamberlere (Nedir bu kitap?) بِمَعْنَى الْكُتُبِ 'Kitaplar' anlamındadır وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıratta, (İnzal fiili neyledir?) بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ فِي الْفِعْلَيْنِ İki yerde de malum kalıbıyladır وَمَنْ يَكْفُرْ **Kim inkar ederse** (Kimi?) بِاللّٰهِ **Allah'ı,** وَمَلٰٓئِكَتِهِ **Meleklerini,** وَكُتُبِهِ **Kitaplarını,** وَرُسُلِهِ **Resûllerini,** وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve ahiret gününü** فَقَدْ ضَلَّ **Kuşkusuz sapmıştır** (Nasıl?) ضَلَالًا بَعِيدًا **Uzak bir sapıklıkla** (Neden uzak?) عَنِ الْحَقِّ Haktan.

137- اِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Kime?) بِمُوسَى Musa'ya وَهُمُ الْيَهُودُ Onlar Yahudilerdir ثُمَّ كَفَرُوا **Sonra küfre girdiler** (Neyle?) بِعِبَادَةِ الْعِجْلِ Buzağıya ibadetle ثُمَّ اٰمَنُوا بَعْدَهُ **Sonra** ardından **iman ettiler** ثُمَّ كَفَرُوا بِعِيسَى **Sonra** İsa'yı **inkar ettiler**

ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا **Sonra da küfürleri arttırdılar** (Kime?) بِمُحَمَّدٍ Muhammed'e لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ **Allah olmadı** (Ne?) لِيَغْفِرَ لَهُمْ **Onları mağfiret edecek** (Ne müddetçe?) مَا أَقَامُوا عَلَيْهِ O küfür üzere daim oldukları müddetçe وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا **Onları yola ulaştıracak da değildir** طَرِيقًا اِلَى الْحَقِّ Hak yoluna.

138- بَشِّرِ **Müjdele,** أَخْبِرْ يَا مُحَمَّدُ Haber ver ya Muhammed! (Kime?) اَلْمُنَافِقِينَ **Münafıklara** (Neyi?) بِاَنَّ لَهُمْ **Onlar için olduğunu** (Ne?) عَذَابًا اَلِيمًا مُؤْلِمًا **Can yakıcı,** acı veren **bir azap** هُوَ عَذَابُ النَّارِ Ki o cehennem azabıdır.

139- اَلَّذِينَ **O kimseler ki,** (Nedir bu kelime?) بَدَلٌ أَوْ نَعْتٌ لِلْمُنَافِقِينَ Münafikin kelimesinin bedeli veya sıfatıdır يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ **Kafirleri ediniyorlar** (Ne?) اَوْلِيَاءَ **Dostlar** (Kimlerden başka?) مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ **Müminlerden başka** (Niye kafirleri dost ediniyorlar?) لِمَا يَتَوَهَّمُونَ فِيهِمْ Onlarda var olduğunu zannettikleri için (Ne?) مِنَ الْقُوَّةِ Kuvvet اَيَبْتَغُونَ يَطْلُبُونَ **Onlar arıyorlar mı,** istiyorlar mı? (Nerede?) عِنْدَهُمُ **Onların yanında** (Neyi?) اَلْعِزَّةَ **İzzeti** (Bu soru nedir?) اِسْتِفْهَامُ إِنْكَارٍ İnkar bildiren bir sorudur أَيْ لَا يَجِدُونَ عِنْدَهُمْ Yani, onu kafirlerin yanında bulamazlar فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ **Zira izzet Allah'a aittir** (Nasıl?) جَمِيعًا **Bütünüyle** (Nerede?) فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ Dünya ve ahirette وَلَا يَنَالُهَا إِلَّا أَوْلِيَاؤُهُ Ve ona ancak dostları erişebilir.

140- وَقَدْ نَزَّلَ **Halbuki kuşkusuz indirdi** (Bu fiil neyledir?) بِالْبِنَاءِ لِلْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ Hem malum hem de meçhul kalıbıyla (Kime?) عَلَيْكُمْ **Size** (Nerede?) فِي الْكِتَابِ الْقُرْآنِ **Kitapta,** Kur'an'da (Neresinde?) فِي سُورَةِ الْأَنْعَامِ En'am suresinde (Neyi?) اَنْ **Şunu ki,** (Nedir bu edat?) مُخَفَّفَةٌ وَاسْمُهَا مَحْذُوفٌ İsmi mahzuf olan şeddesiz 'en'dir أَيْ أَنَّهُ Yani, durum şu ki, اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ **Allah'ın ayetlerini işittiğinizde** اَلْقُرْآنَ Kur'an'ı (Ne halde?) يُكْفَرُ بِهَا **Onlara küfrolunduğu halde** وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا **Ve onlarla alay edildiği halde** فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ **Onlarla beraber oturmayın** أَيِ الْكَافِرِينَ وَالْمُسْتَهْزِئِينَ Yani, kafirler ve alaycılarla (Ne zamana dek?) حَتّٰى يَخُوضُوا **Onlar dalıncaya dek** (Neye?) فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ **Ondan başka bir söze** اِنَّكُمْ اِذًا **Kuşkusuz siz bu durumda** إِنْ قَعَدْتُمْ مَعَهُمْ Eğer onlarla oturursanız (Nesiniz?) مِثْلُهُمْ **Onlar gibisiniz** (Ne konuda?) فِي الْإِثْمِ Günah konusunda اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ **Münafıkları toplayıcıdır** (Daha kimi?) وَالْكَافِرِينَ **Ve kafirleri** (Nerede?) فِي جَهَنَّمَ **Cehennemde** (Nasıl?) جَمِيعًا **Toplu halde** كَمَا اجْتَمَعُوا فِي الدُّنْيَا Tıpkı onlar dünyada toplandıkları gibi (Ne üzere?) عَلَى الْكُفْرِ وَالْاِسْتِهْزَاءِ Küfür ve alay üzerine.

﴿الَّذِينَ﴾ بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ ﴿يَتَرَبَّصُونَ﴾ يَنْتَظِرُونَ ﴿بِكُمْ﴾ الدَّوَائِرَ ﴿فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ﴾
ظَفَرٌ وَغَنِيمَةٌ ﴿مِنَ اللّٰهِ قَالُوا﴾ لَكُمْ ﴿أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ﴾ فِي الدِّينِ وَالْجِهَادِ فَأَعْطُونَا مِنَ الْغَنِيمَةِ
﴿وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ﴾ مِنَ الظَّفَرِ عَلَيْكُمْ ﴿قَالُوا﴾ لَهُمْ ﴿أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ﴾ نَسْتَوْلِ ﴿عَلَيْكُمْ﴾
وَنَقْدِرْ عَلَى أَخْذِكُمْ وَقَتْلِكُمْ فَأَبْقَيْنَا عَلَيْكُمْ ﴿وَ﴾ أَلَمْ ﴿نَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ أَنْ يَظْفَرُوا بِكُمْ
بِتَخْذِيلِهِمْ وَمُرَاسَلَتِكُمْ بِأَخْبَارِهِمْ فَلَنَا عَلَيْكُمُ الْمِنَّةُ، قَالَ تَعَالَى ﴿فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ﴾ وَبَيْنَهُمْ
﴿يَوْمَ الْقِيٰمَةِ﴾ بِأَنْ يُدْخِلَكُمُ الْجَنَّةَ وَيُدْخِلَهُمُ النَّارَ ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا (١٤١)﴾
طَرِيقًا بِالْاِسْتِئْصَالِ ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللّٰهَ﴾ بِإِظْهَارِ خِلَافِ مَا أَبْطَنُوهُ مِنَ الْكُفْرِ لِيَدْفَعُوا عَنْهُمْ
أَحْكَامَهُ الدُّنْيَوِيَّةَ ﴿وَهُوَ خَادِعُهُمْ﴾ مُجَازِيهِمْ عَلَى خِدَاعِهِمْ فَيَفْتَضِحُونَ فِي الدُّنْيَا بِإِطْلَاعِ اللّٰهِ نَبِيَّهُ
عَلَى مَا أَبْطَنُوهُ وَيُعَاقَبُونَ فِي الْآخِرَةِ ﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلٰوةِ﴾ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿قَامُوا كُسَالٰى﴾
مُتَثَاقِلِينَ ﴿يُرَاۤؤُنَ النَّاسَ﴾ بِصَلَاتِهِمْ ﴿وَلَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ﴾ يُصَلُّونَ ﴿إِلَّا قَلِيلًا (١٤٢)﴾ رِيَاءً
﴿مُذَبْذَبِينَ﴾ مُتَرَدِّدِينَ ﴿بَيْنَ ذٰلِكَ﴾ الْكُفْرِ وَالْإِيمَانِ ﴿لَا﴾ مَنْسُوبِينَ ﴿إِلٰى هٰؤُلَاءِ﴾ أَيِ الْكُفَّارِ
﴿وَلَا إِلٰى هٰؤُلَاءِ﴾ أَيِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿وَمَنْ يُضْلِلِ﴾ هُ ﴿اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا (١٤٣)﴾ طَرِيقًا إِلَى
الْهُدَى ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا
لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ﴾ بِمُوَالَاتِهِمْ ﴿سُلْطَانًا مُبِينًا (١٤٤)﴾ بُرْهَانًا بَيِّنًا عَلَى نِفَاقِكُمْ ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ﴾
الْمَكَانِ ﴿الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ﴾ وَهُوَ قَعْرُهَا ﴿وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا (١٤٥)﴾ مَانِعًا مِنَ الْعَذَابِ ﴿إِلَّا الَّذِينَ
تَابُوا﴾ مِنَ النِّفَاقِ ﴿وَأَصْلَحُوا﴾ عَمَلَهُمْ ﴿وَاعْتَصَمُوا﴾ وَثِقُوا ﴿بِاللّٰهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلّٰهِ﴾
مِنَ الرِّيَاءِ ﴿فَأُولٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ فِيمَا يُؤْتَوْنَهُ ﴿وَسَوْفَ يُؤْتِ اللّٰهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا (١٤٦)﴾
فِي الْآخِرَةِ هُوَ الْجَنَّةُ ﴿مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ﴾ نِعَمَهُ ﴿وَاٰمَنْتُمْ﴾ بِهِ وَالْاِسْتِفْهَامُ بِمَعْنَى
النَّفْيِ أَيْ لَا يُعَذِّبُكُمْ ﴿وَكَانَ اللّٰهُ شَاكِرًا﴾ لِأَعْمَالِ الْمُؤْمِنِينَ بِالْإِثَابَةِ ﴿عَلِيمًا (١٤٧)﴾ بِخَلْقِهِ.

TÜRKÇE ANLAMI

141- **Ki onlar,**[1] **sizi gözetlerler,** başınıza bir bela gelmesini beklerler; **eğer size Allah'tan bir fetih** zafer ve ganimet **olursa,** size "Din ve cihatta **sizinle beraber değil miydik?** Bize de ganimetten verin" **derler. Eğer kafirlerin** size karşı zaferden **bir nasibi olursa,** onlara **"Sizi galip gelmedik mi,** yenmedik mi ve sizi yakalayıp öldürmeye gücümüz yetmedi mi? Ama biz yine de sizi bırakıp **müminlerden** onların haberlerini size vermekle ve onları terk etmek suretiyle **sizi** ele geçirmelerinden **korumadık mı?** Öyleyse bizim

---

[1] اَلَّذِينَ kelimesi bir önceki اَلَّذِينَ kelimesinden bedeldir.

sizde hakkımız var" **derler. Artık Allah kıyamet gününde** onlarla **sizin aranızda** sizi cennete koyarak onları da cehenneme atarak **hükmedecektir ve Allah kafirlere müminler aleyhine** onları tamamen yok edecekleri **bir yol asla vermeyecektir.**

142- **Münafıklar,** içlerinde gizledikleri küfrün aksini göstermekle onun dünyadaki hükümlerinden kurtulmak için **Allah'ı aldatmağa çalışırlar. Oysa, O, onları aldatır,** bu aldatmacalarına karşılık cezalandırır da, dünyada Allah'ın, peygamberini gizledikleri şeyden haberdar etmesiyle rezil olurlar. Ahirette de azap görürler. Müminlerle beraber **namaza kalktıkları zaman da üşene üşene** ağırdan alarak **kalkarlar,** namazlarıyla **insanlara gösteriş yaparlar, Allah'ı** o da riya olsun diye **pek az anar,** namaz kılar**lar.**

143- **Bu** küfürle iman **ara**sın**da bocalayıp** yalpalayıp **dururlar. Ne bunlara,** kafirlere bağlıdırlar**, ne de onlara,** müminlere**. Allah kimi şaşırtırsa, artık ona asla** hidayete çıkan **bir yol bulamazsın.**

144- **Ey iman edenler! Müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmeyin.** Onları dost edinerek **Allah'a, aleyhinizde** münafıklığınıza net bir ispat **apaçık bir delil mi vermek istiyorsunuz?**

145- **Şüphesiz münafıklar cehennemin en alt tabakasında** mekanında**dırlar.** Ki orası dibidir. **Artık onlara asla bir yardımcı** azaba engel olacak birini **bulamazsın.**

146- **Ancak** münafıklıktan **tövbe edip** amellerini **düzeltenler, Allah'a sımsıkı sarılıp** güvenip **dinlerini Allah için** riyadan **halis tutanlar başkadır. İşte bunlar** yaptıklarında **müminlerle beraberdirler ve Allah müminlere yakında** ahirette **büyük mükâfat verecektir.** O da cennettir.

147- **Eğer siz** ona **iman eder ve** nimetlerine **şükrederseniz, Allah size azabı ne yapsın?**[1] **Allah daima** müminlerin amellerine sevap ile **karşılık verendir,** yarattıklarını **bilendir.**

KELİME ANLAMI

141- اَلَّذِينَ **O kimseler ki,** (Nedir bu?) بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ قَبْلَهُ Önceki 'ellezine'den bedeldir. يَتَرَبَّصُونَ يَنْتَظِرُونَ **Gözetlerler,** beklerler (Kime?) بِكُمْ **Size** (Ne beklerler?) اَلدَّوَائِرَ Başınıza gelecekleri فَاِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ **Eğer sizin için bir fetih olursa** ظَفَرٌ وَغَنِيمَةٌ Zafer ve ganimet (Kimden?) مِنَ اللّٰهِ **Allah tarafından** قَالُوٓا لَكُمْ Size **derler ki:** اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ

---

[1] Buradaki soru nefiy manasındadır. Yani, size azap etmez.

Sizinle değil miydik (Nerede?) فِي الدِّينِ وَالْجِهَادِ Dinde ve cihatta فَأَعْطُونَا مِنَ الْغَنِيمَةِ
Öyleyse ganimetten bize de verin وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ **Eğer kafirler için olursa** (Ne?)
نَصِيبٌ مِنَ الظَّفَرِ عَلَيْكُمْ Size karşı zaferden **bir pay** قَالُوا لَهُمْ Onlara **derler ki:** أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ
Biz galip gelmedik mi نَسْتَوْلِ İstila etmedik mi (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzeri-**
nize وَنَقْدِرْ Muktedir değil miydik (Neye?) عَلَى أَخْذِكُمْ وَقَتْلِكُمْ Sizi tutsak etmeye ve
öldürmeye فَأَبْقَيْنَا عَلَيْكُمْ Ama sizi öylece bıraktık وَأَلَمْ نَمْنَعْكُمْ **Ve sizi alıkoymadık mı?**
(Kimden?) مِنَ الْمُؤْمِنِينَ **Müminlerden** (Ondan bedel?) أَنْ يَظْفَرُوا بِكُمْ Size zafer sağlamala-
rından (Neyle alıkoymadık mı?) بِتَخْذِيلِهِمْ Onları kötü duruma düşürmekle وَمُرَاسَلَتِكُمْ بِأَخْبَارِهِمْ
Ve onların haberlerini size ulaştırmakla فَلَنَا عَلَيْكُمُ الْمِنَّةُ Bu durumda sizin üzerinizde
minnetimiz var قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurdu ki: فَاللَّهُ يَحْكُمُ **Allah hükmedecek**
(Nerede?) بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ **Sizin**le onlar **arasında** (Ne zaman?) يَوْمَ الْقِيَامَةِ **Kıyamet gü-**
nünde (Nasıl?) بِأَنْ يُدْخِلَكُمُ الْجَنَّةَ Sizi cennete koyarak وَيُدْخِلَهُمُ النَّارَ Onları da cehenneme
sokarak وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ **Allah hiçbir zaman kılmaz** (Kim için?) لِلْكَافِرِينَ **Kafirler**
için (Kim üzerine?) عَلَى الْمُؤْمِنِينَ **Müminler üzerine** (Ne?) سَبِيلًا طَرِيقًا **Yol** (Neye?)
بِالْاِسْتِئْصَالِ Toptan yoketmeye.

142- إِنَّ الْمُنَافِقِينَ **Şüphesiz münafıklar** يُخَادِعُونَ اللَّهَ **Allah'a oyun oynamaya kal-**
karlar (Neyle?) بِإِظْهَارِ خِلَافِ مَا O şeyin tersini dışa vurmalarıyla ki أَبْطَنُوهُ Onu giz-
lediler (Neye ilişkin?) مِنَ الْكُفْرِ Küfre ilişkin (Niçin böyle yaparlar?) لِيَدْفَعُوا عَنْهُمْ Kendilerinden
defetmek için (Neyi?) أَحْكَامَهُ الدُّنْيَوِيَّةَ Küfrün dünyevi yükümlülüklerini وَهُوَ خَادِعُهُمْ
Allah da onların oyunlarına karşılık verir مُجَازِيهِمْ عَلَى خِدَاعِهِمْ Oyunlarına
karşılık onları cezalandırır فَيَفْتَضِحُونَ فِي الدُّنْيَا Böylece dünyada rezil olurlar (Neyle?)
بِإِطْلَاعِ اللَّهِ نَبِيَّهُ Allah'ın peygamberini haberdâr etmesiyle (Neden?) عَلَى مَا أَبْطَنُوهُ
Gizledikleri şeyden وَيُعَاقَبُونَ فِي الْآخِرَةِ Ahirette de cezaya çarptırılırlar وَإِذَا قَامُوا
إِلَى الصَّلٰوةِ **Namaza kalktıklarında** (Kimle?) مَعَ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerle birlikte
قَامُوا **Kalkarlar** (Nasıl?) كُسَالٰى **Üşene üşene** مُتَثَاقِلِينَ Ağır ağır يُرَاۤؤُنَ النَّاسَ
İnsanlara gösteriş yaparlar (Ne ile?) بِصَلَاتِهِمْ Namazlarıyla وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ **Ve**
Allah'ı zikretmezler يُصَلُّونَ Namaz kılmazlar إِلَّا قَلِيلًا **Ancak çok az** رِيَاءً
Riya için (kılarlar).

143- بَيْنَ ذٰلِكَ الْكُفْرِ وَالْإِيمَانِ (Nerede?) **Kararsız,** tereddütlü **oldukları halde** مُذَبْذَبِينَ مُتَرَدِّدِينَ **Bunlar arasında;** İman ve küfür arasında لَا مَنْسُوبِينَ Mensup **değillerdir** (Kime?) إِلَى هٰؤُلَاءِ أَيِ الْكُفَّارِ **Bunlara,** kafirlere وَلَا **Yine mensup değillerdir** (Kime?) إِلَى هٰؤُلَاءِ أَيِ الْمُؤْمِنِينَ **Onlara,** yani, Müminlere وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ **Kim ki Allah** onu **saptırırsa** فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا **Asla onun için bir yol bulamazsın** طَرِيقًا إِلَى الْهُدَى Hidayete giden yol.

144- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ **Kafirleri edinmeyin** (Ne edinmeyin?) أَوْلِيَاءَ **Dostlar** (Kimden başka?) مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ **Müminlerden başka** أَتُرِيدُونَ **İstiyor musunuz?** (Neyi?) أَنْ تَجْعَلُوا لِلّٰهِ **Allah için kılmayı** (Kime?) عَلَيْكُمْ **Size karşı** (Neyle?) بِمُوَالَاتِهِمْ Onların dostluğuyla (Ne kılmayı?) سُلْطَانًا مُبِينًا **Apaçık bir delil** بُرْهَانًا بَيِّنًا Aşikar hüccet (Ne üzerine?) عَلَى نِفَاقِكُمْ Münafıklığınız üzerine.

145- إِنَّ الْمُنَافِقِينَ **Kuşkusuz münafıklar** (Nerededir?) فِي الدَّرْكِ الْمَكَانِ الْأَسْفَلِ **En alt tabakada,** mekandadır (Nereden?) مِنَ النَّارِ **Cehennemden** وَهُوَ قَعْرُهَا O tabaka da cehennemin dibidir وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا **Onlar için asla yardımcı bulamazsın** مَانِعًا مِنَ الْعَذَابِ Azaptan engel olan.

146- إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا **O kimseler müstesna ki, onlar tövbe ettiler** (Neden?) مِنَ النِّفَاقِ Nifaktan وَأَصْلَحُوا عَمَلَهُمْ **Ve** amellerini **düzelttiler** وَاعْتَصَمُوا وَثِقُوا **Sarıldılar,** güvendiler (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ **Ve dinlerini arındırdılar** (Kim için?) لِلّٰهِ **Allah için** (Neden?) مِنَ الرِّيَاءِ Gösterişten فَأُولٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ **İşte onlar müminlerledir** (Ne konuda?) فِيمَا يُؤْتَوْنَهُ Onlara verilenler konusunda وَسَوْفَ يُؤْتِ اللّٰهُ **Ve yakında Allah bahşedecektir** (Kime?) الْمُؤْمِنِينَ **Müminlere** (Ne?) أَجْرًا عَظِيمًا **Büyük mükafat** (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ Ahirette هُوَ الْجَنَّةُ O da cennettir.

147- مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ **Allah ne yapsın?** (Neyi?) بِعَذَابِكُمْ **Size azap etmeyi** (Ne zaman?) إِنْ شَكَرْتُمْ **Şayet şükrederseniz** (Neye?) نِعْمَهُ Onun nimetlerine وَاٰمَنْتُمْ بِهِ **Ve** ona **iman ederseniz** وَالْاِسْتِفْهَامُ بِمَعْنَى النَّفْيِ İstifham olumsuzluk anlamındadır أَيْ لَا يُعَذِّبُكُمْ Yani, size azap etmez وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** شَاكِرًا **Karşılık verendir** (Neye?) لِأَعْمَالِ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerin amellerine (Neyle?) بِالْإِثَابَةِ Sevap vermekle عَلِيمًا بِخَلْقِهِ **Ve** mahlûkatını **ziyadesiyle bilendir.**

﴿لَا يُحِبُّ اللهُ الْجَهْرَ بِالسُّوٓءِ مِنَ الْقَوْلِ﴾ مِنْ أَحَدٍ أَيْ يُعَاقِبُهُ عَلَيْهِ ﴿اِلَّا مَنْ ظُلِمَ﴾ فَلَا يُؤَاخِذُهُ
بِالْجَهْرِ بِهِ بِأَنْ يُخْبِرَ عَنْ ظُلْمِ ظَالِمِهِ وَيَدْعُو عَلَيْهِ ﴿وَكَانَ اللهُ سَمِيعًا﴾ لِمَا يُقَالُ ﴿عَلِيمًا ١٤٨﴾ بِمَا يُفْعَلُ
﴿اِنْ تُبْدُوا﴾ تُظْهِرُوا ﴿خَيْرًا﴾ مِنْ أَعْمَالِ الْبِرِّ ﴿اَوْ تُخْفُوهُ﴾ تَعْمَلُوهُ سِرًّا ﴿اَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوٓءٍ﴾
ظُلْمٍ ﴿فَاِنَّ اللهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا ١٤٩﴾ ﴿اِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ اَنْ يُفَرِّقُوا
بَيْنَ اللهِ وَرُسُلِهِ﴾ بِأَنْ يُؤْمِنُوا بِهِ دُونَهُمْ ﴿وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ﴾ مِنَ الرُّسُلِ ﴿وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ﴾
مِنْهُمْ ﴿وَيُرِيدُونَ اَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذٰلِكَ﴾ الْكُفْرِ وَالْإِيمَانِ ﴿سَبِيلًا ١٥٠﴾ طَرِيقًا يَذْهَبُونَ إِلَيْهِ
﴿اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا﴾ مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ لِمَضْمُونِ الْجُمْلَةِ قَبْلَهُ ﴿وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ١٥١﴾
ذَا إِهَانَةٍ هُوَ عَذَابُ النَّارِ ﴿وَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللهِ وَرُسُلِهِ﴾ كُلِّهِمْ ﴿وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ اُو۬لٰٓئِكَ
سَوْفَ نُؤْتِيهِمْ﴾ بِالنُّونِ وَالْيَاءِ [يُؤْتِيهِمْ] ﴿اُجُورَهُمْ﴾ ثَوَابَ أَعْمَالِهِمْ ﴿وَكَانَ اللهُ غَفُورًا﴾ لِأَوْلِيَائِهِ
﴿رَحِيمًا ١٥٢﴾ بِأَهْلِ طَاعَتِهِ ﴿يَسْأَلُكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿اَهْلُ الْكِتَابِ﴾ الْيَهُودُ ﴿اَنْ تُنَزِّلَ [اَنْ تُنْزِلَ]
عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَٓاءِ﴾ جُمْلَةً كَمَا أُنْزِلَ عَلَى مُوسَى تَعَنُّتًا فَإِنِ اسْتَكْبَرْتَ ذٰلِكَ ﴿فَقَدْ سَاَلُوا﴾
أَيْ آبَائُهُمْ ﴿مُوسٰٓى اَكْبَرَ﴾ أَعْظَمَ ﴿مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوا اَرِنَا اللهَ جَهْرَةً﴾ عِيَانًا ﴿فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ﴾
الْمَوْتُ عِقَابًا لَهُمْ ﴿بِظُلْمِهِمْ﴾ حَيْثُ تَعَنَّتُوا فِي السُّؤَالِ ﴿ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ﴾ إِلٰهًا ﴿مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْهُمُ
الْبَيِّنَاتُ﴾ الْمُعْجِزَاتُ عَلَى وَحْدَانِيَّةِ اللهِ ﴿فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ﴾ وَلَمْ نَسْتَأْصِلْهُمْ ﴿وَاٰتَيْنَا مُوسٰى
سُلْطَانًا مُبِينًا ١٥٣﴾ تَسَلُّطًا بَيِّنًا ظَاهِرًا عَلَيْهِمْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ بِقَتْلِ أَنْفُسِهِمْ تَوْبَةً فَأَطَاعُوهُ ﴿وَرَفَعْنَا
فَوْقَهُمُ الطُّورَ﴾ اَلْجَبَلَ ﴿بِمِيثَاقِهِمْ﴾ بِسَبَبِ أَخْذِ الْمِيثَاقِ عَلَيْهِمْ لِيَخَافُوا فَقَبِلُوهُ ﴿وَقُلْنَا لَهُمُ﴾ وَهُوَ
مُظِلٌّ عَلَيْهِمْ ﴿ادْخُلُوا الْبَابَ﴾ بَابَ الْقَرْيَةِ ﴿سُجَّدًا﴾ سُجُودَ انْحِنَاءٍ ﴿وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا﴾
وَفِي قِرَاءَةٍ بِفَتْحِ الْعَيْنِ وَتَشْدِيدِ الدَّالِ وَفِيهِ إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ فِي الدَّالِ أَيْ لَا تَعْتَدُوا ﴿فِي السَّبْتِ﴾
بِاصْطِيَادِ الْحِيتَانِ فِيهِ ﴿وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ١٥٤﴾ عَلَى ذٰلِكَ فَنَقَضُوهُ.

TÜRKÇE ANLAMI

148- **Allah kötü sözün** kimse tarafından **açıkça söylenmesini sevmez,** yani o söze karşılık cezalandırır; **ancak haksızlığa uğrayan başka.** Onu, kendisine zulmedenin zulmünü haber vererek ve ona beddua ederek o sözü açıkça söyledi diye cezalandırmaz. **Allah** söyleneni **işitendir,** yapılanı da **bilendir.**

149- İyi amellerden **bir hayrı açıklar** ortaya çıkarır **veya gizlerseniz** onu gizlice yaparsanız **ya da bir kötülüğü** zulmü **affederseniz, şüphesiz Allah da daima çok affedici ve kadirdir.**

150- **Allah'ı ve peygamberlerini inkar edenler ve Allah ile peygamberlerini arasını** sadece Allah'a inanıp peygamberlere inanmayarak **ayırmak**

isteyenler ve "Peygamberlerin **bir kısmına iman eder,** onlardan **bir kısmını da inkar ederiz" diyenler ve bu** iman ile küfür **arasında** kendisine gidecekleri **bir yol tutmak isteyenler (var ya!)**

151- **İşte onlar gerçek**[1] **kafirlerdir. Ve biz kafirlere alçaltıcı** küçük düşürücü **bir azap hazırlamışızdır.** O da cehennem azabıdır.

152- **Allah'a ve** tüm **peygamberlerine iman edenler ve onlardan hiçbirinin arasını ayırmayanlar, işte biz onlara yakında mükâfatlarını** amellerinin sevabını **vereceğiz.**[2] **Ve Allah daima** dostlarını **çok bağışlayıcıdır,** kendine itaat edenlere de **merhamet edicidir.**

153- Ey Muhammed! **Ehl-i kitap** Yahudiler **senden,** inat olsun diye **kendilerine gökten** Musa'ya indirildiği gibi toplu halde **bir kitap indirmeni istiyor.** Eğer bunu gözünde büyütüyorsan, **onlar Musa'dan, bunun daha büyüğünü istemişlerdi de, "Bize Allah'ı açıkça** gözle **göster" demişlerdi. Zulümleri sebebiyle onları hemen** kendilerine bir azap olarak **yıldırım,** ölüm **çarptı.** Zira istemekte inat ettiler. **Ardından kendilerine açık deliller geldikten sonra buzağıyı** ilah **edindiler. Biz bunu da affettik** ve onları topluca helak etmedik. **Ve Musa'ya apaçık yetki** onlar üzerine, aşikâr besbelli bir hakimiyet **verdik.** Ta ki onlara tövbe olarak kendilerini öldürmelerini emretti. Onlar da ona itaat ettiler.

154- **Söz versinler,** onlardan söz alalım ve böylece korksunlar da kabul etsinler **diye Tûr** dağını **üzerlerine kaldırdık ve onlara,** dağ üzerlerinde gölge yaparken: **"Secde ederek** eğilerek şehrin **kapıdan girin!" dedik. Ve onlara: "Cumartesi gününde** o gün balık avlayarak **aşırı gitmeyin"**[3] **dedik. Ve** bu konuda **onlardan ağır bir söz aldık** da sözlerini bozdular.

KELİME ANLAMI

148- لَا يُحِبُّ اللّٰهُ **Allah sevmez** (Neyi?) اَلْجَهْرَ بِالسُّوٓءِ **Kötülüğü açığa vurmayı** (Neden?) مِنَ الْقَوْلِ **Sözden** (Kimden sevmez?) مِنْ أَحَدٍ Hiç kimseden أَيْ يُعَاقِبُهُ عَلَيْهِ Yani, o söz üzerine o kimseyi cezalandırır اِلَّا مَنْ **O kimse müstesna ki,** ظُلِمَ **Zulme uğradı** فَلَا يُؤَاخِذُهُ Allah onu sorumlu tutmaz (Neyle?) بِالْجَهْرِ بِهِ O sözü açığa vurmakla (Nasıl?)

---

[1] حَقًّا kelimesi kendinden önceki cümlenin manasını pekiştiren bir mastardır.

[2] نُؤْتِي fiili nun ve ya ile okunur.

[3] لاتَعْدُوا kelimesi bir kıraatte ayn harfinin fethası ve dal harfinin şeddesiyle okunur. Bu okuyuşta kelimenin aslından olan ta harfinin dal harfine idğamı vardır. Kelimenin aslı لاَ تَعْتَدُوا 'dur.

بِأَنْ يُخْبِرَ Haber vermesi suretiyle (Neyi?) عَنْ ظُلْمِ ظَالِمِهِ Kendisine zulmedenin zulmünü وَيَدْعُو عَلَيْهِ Ve ona beddua etmesi suretiyle وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** سَمِيعًا **İşitendir** (Neyi?) لِمَا يُقَالُ Denileni عَلِيمًا بِمَا يُفْعَلُ Yapılanı da **bilendir**.

149- إِنْ تُبْدُوا تُظْهِرُوا **Eğer açıklarsanız,** aşikar edersiniz (Neyi?) خَيْرًا مِنْ أَعْمَالِ الْبِرِّ Takva amellerinden **bir hayrı** أَوْ تُخْفُوهُ **Yahut onu gizlerseniz** تَعْمَلُوهُ سِرًّا Onu gizli yaparsanız أَوْ تَعْفُوا **Veya affederseniz** (Neden?) عَنْ سُوءٍ ظُلْمٍ **Bir kötülükten,** zulümden فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ **Kuşkusuz Allah daima** عَفُوًّا قَدِيرًا **Çok affedicidir, güçlüdür.**

150- إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ **İnkar eden kimseler** (Kimi?) بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ **Allah ve peygamberlerini** وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا **Ve ayırmayı istiyenler** (Neyi?) بَيْنَ اللّٰهِ وَرُسُلِهِ **Allah ve peygamberlerinin arasını** (Nasıl?) بِأَنْ يُؤْمِنُوا بِهِ Allah'a iman ederek دُونَهُمْ Onlara iman etmeden وَيَقُولُونَ **Ve diyenler:** نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ **Bir kısmına inanırız** (Kimden?) مِنَ الرُّسُلِ Peygamberlerden وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ **Kimini de inkar ederiz** (Kimlerden?) مِنْهُمْ Onlardan وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا **Ve edinmek istiyenler** (Nerede?) بَيْنَ ذٰلِكَ الْكُفْرِ وَالْإِيمَانِ **Bunun;** küfrün ve imanın **arasında** (Ne?) سَبِيلًا **Yol** طَرِيقًا يَذْهَبُونَ إِلَيْهِ Gidecekleri bir yol.

151- أُولٰٓئِكَ **İşte onlar var ya,** هُمُ الْكَافِرُونَ **Kafirler onlardır** (Nasıl?) حَقًّا **Gerçek** (Nedir bu kelime?) مَصْدَرٌ مُؤَكِّدٌ Tekitleyen mastardır (Neyi?) لِمَضْمُونِ الْجُمْلَةِ قَبْلَهُ Önceki cümlenin içeriğini وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ **Ve biz kafirlere hazırladık** (Ne?) عَذَابًا مُهِينًا **Alçaltıcı bir azap** ذَا إِهَانَةٍ Küçük düşürücü هُوَ عَذَابُ النَّارِ O da cehennem azabıdır.

152- وَالَّذِينَ اٰمَنُوا **İman eden kimseler** (Kime?) بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ **Allah'a ve peygamberlerine** كُلِّهِمْ Hepsine وَلَمْ يُفَرِّقُوا **Ve ayırmadılar** (Neyi?) بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ **Onlardan hiçbirinin arasını** أُولٰٓئِكَ **İşte onlar var ya;** سَوْفَ نُؤْتِيهِمْ **Yakında onlara vereceğiz** (Bu fiil ne iledir?) بِالنُّونِ وَالْيَاءِ Nûn ve ya ile (Neyi vereceğiz?) أُجُورَهُمْ **Mükafatlarını** ثَوَابَ أَعْمَالِهِمْ Amellerinin sevabını وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** غَفُورًا **Çok bağışlayandır** (Kimi?) لِأَوْلِيَائِهِ Dostlarını رَحِيمًا بِأَهْلِ طَاعَتِهِ **Ve** kendisine itaat edenlere **merhamet edendir.**

153- يَسْأَلُكَ يَا مُحَمَّدُ **Senden istiyorlar,** ey Muhammed! (Kim?) أَهْلُ الْكِتَابِ الْيَهُودُ **Ehli kitap,** Yahudiler (Neyi?) أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ **Onlara indirmeni** (Ne?) كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ

Gökten bir kitap (Nasıl?) جُمْلَةً Toptan كَمَا أُنْزِلَ عَلَى مُوسَى Musa'ya indirildiği gibi (Niçin isterler?) تَعَنُّتًا İnattan dolayı فَإِنِ اسْتَكْبَرْتَ ذٰلِكَ Şayet bunu çok görürsen فَقَدْ سَاَلُوا **Elbette onlar istemişlerdi** أَيْ آبَائُهُمْ Yani, onların ataları (Kimden?) مُوسٰىٓ **Musa'dan** (Neyi?) اَكْبَرَ أَعْظَمَ مِنْ ذٰلِكَ **Bundan daha büyüğünü,** ağırını فَقَالُوٓا اَرِنَا اللّٰهَ **Ve dediler ki: Bize Allah'ı göster** (Nasıl?) جَهْرَةً عَيَانًا **Açıkça,** ayan beyan فَاَخَذَتْهُمُ **Hemen onları yakaladı** (Ne?) اَلصَّاعِقَةُ اَلْمَوْتُ **Yıldırım;** ölüm (Ne olarak?) عِقَابًا لَهُمْ Onlara bir azap olarak (Ne sebebiyle?) بِظُلْمِهِمْ **Zulümleri sebebiyle** حَيْثُ تَعَنَّتُوا Zira onlar inatçı davrandılar (Ne konuda?) فِي السُّؤَالِ Soru konusunda ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ **Sonra buzağıyı edindiler** (Ne edindiler?) إِلٰهًا İlah (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِ مَا جَاۤءَتْهُمُ **Onlara geldikten sonra** (Ne?) اَلْبَيِّنَاتُ الْمُعْجِزَاتُ **Açık deliller,** mucizeler (Ne üzerine?) عَلَى وَحْدَانِيَّةِ اللّٰهِ Allah'ın birliği üzerine فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ **Biz bunu da affettik** وَ لَمْ نَسْتَأْصِلْهُمْ Onları kökten yok etmedik وَاٰتَيْنَا مُوسٰى **Ve Musa'ya verdik** (Ne?) سُلْطَانًا مُبِينًا **Açık bir yetki** تَسَلُّطًا بَيِّنًا ظَاهِرًا Aşikar ortada bir iktidar (Kime karşı?) عَلَيْهِمْ Onlara karşı حَيْثُ أَمَرَهُمْ Zira onlara emretti (Neyi?) بِقَتْلِ أَنْفُسِهِمْ Kendilerini öldürmeyi (Ne olarak?) تَوْبَةً Tövbe olarak فَأَطَاعُوهُ Onlar da ona itaat ettiler.

154- وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ **Ve onların üstüne kaldırdık** (Neyi?) اَلطُّورَ اَلْجَبَلَ **Tûr'u,** dağı (Niye?) بِمِيثَاقِهِمْ **Söz versinler diye** بِسَبَبِ أَخْذِ الْمِيثَاقِ Söz alabilmek sebebiyle (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ Onlar üzerine (Niçin dağı kaldırdık?) لِيَخَافُوا Korksunlar için فَقَبِلُوهُ Onlar da kabul ettiler وَقُلْنَا لَهُمُ **Ve onlara dedik** وَهُوَ مُظِلٌّ عَلَيْهِمْ Ki o dağ, onları gölgelemekteydi (Ne dedik?) اُدْخُلُوا الْبَابَ **Kapıdan girin** بَابَ الْقَرْيَةِ Şehrin kapısından (Ne olduğunuz halde?) سُجَّدًا **Secde edici olduğunuz halde** (Nasıl?) سُجُودَ انْحِنَاءٍ Eğilme secdesi ile وَقُلْنَا لَهُمْ **Ve onlara dedik ki:** لَا تَعْدُوا **Aşmayın** وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatta (Neyledir?) بِفَتْحِ الْعَيْنِ وَتَشْدِيدِ الدَّالِ Ayn harfinin fethasıyla ve dal harfinin şeddesiyledir وَفِيهِ Yine bu fiilde vardır (Ne?) إِدْغَامُ التَّاءِ فِي الْأَصْلِ Kelimenin aslındaki 'te'nin idğamı (Neye?) فِي الدَّالِ 'Dal'a (تَعَدُّوا şeklinde) أَيْ لَا تَعْتَدُوا Yani, sınırı geçmeyin (Nerede?) فِي السَّبْتِ **Cumartesi gününde** (Neyle?) بِاصْطِيَادِ الْحِيتَانِ فِيهِ O günde balık avlamayla وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ **Ve onlardan almıştık** (Ne?) مِيثَاقًا غَلِيظًا **Ağır söz** (Neye dair?) عَلَى ذٰلِكَ Buna dair فَنَقَضُوهُ Ve sözlerini bozdular.

﴿فَبِمَا نَقْضِهِمْ﴾ مَا زَائِدَةٌ وَالْبَاءُ لِلسَّبَبِيَّةِ مُتَعَلِّقَةٌ بِمَحْذُوفٍ، أَيْ لَعَنَّاهُمْ بِسَبَبِ نَقْضِهِمْ ﴿مِيثَاقَهُمْ
وَكُفْرِهِمْ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَقَتْلِهِمُ الْاَنْبِيَآءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ﴾ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿قُلُوبُنَا غُلْفٌ﴾
لَا تَعِي كَلَامَكَ ﴿بَلْ طَبَعَ﴾ خَتَمَ ﴿اللّٰهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ﴾ فَلَا تَعِي وَعْظًا ﴿فَلَا يُؤْمِنُونَ اِلَّا قَلِيلًا (١٥٥)﴾
مِنْهُمْ كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ وَأَصْحَابِهِ ﴿وَبِكُفْرِهِمْ﴾ ثَانِيًا بِعِيسَى وَكُرِّرَ الْبَاءُ لِلْفَصْلِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ مَا عُطِفَ
عَلَيْهِ ﴿وَقَوْلِهِمْ عَلٰى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا (١٥٦)﴾ حَيْثُ رَمَوْهَا بِالزِّنَا ﴿وَقَوْلِهِمْ﴾ مُفْتَخِرِينَ
﴿اِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللّٰهِ﴾ فِي زَعْمِهِمْ، أَيْ بِمَجْمُوعِ ذٰلِكَ عَذَّبْنَاهُمْ قَالَ
تَعَالَى تَكْذِيبًا لَهُمْ فِي قَتْلِهِ ﴿وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ﴾ الْمَقْتُولُ وَالْمَصْلُوبُ وَهُوَ صَاحِبُهُمْ
بِعِيسَى، أَيْ أَلْقَى اللّٰهُ عَلَيْهِ شِبْهَهُ فَظَنُّوهُ إِيَّاهُ ﴿وَاِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ﴾ أَيْ فِي عِيسَى ﴿لَفِي شَكٍّ مِنْهُ﴾
مِنْ قَتْلِهِ حَيْثُ قَالَ بَعْضُهُمْ لَمَّا رَأَوُا الْمَقْتُولَ الْوَجْهُ وَجْهُ عِيسَى وَالْجَسَدُ لَيْسَ بِجَسَدِهِ فَلَيْسَ بِهِ وَقَالَ
آخَرُونَ بَلْ هُوَ هُوَ ﴿مَا لَهُمْ بِهِ﴾ بِقَتْلِهِ ﴿مِنْ عِلْمٍ اِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ﴾ اِسْتِثْنَاءٌ مُنْقَطِعٌ، أَيْ لٰكِنْ يَتَّبِعُونَ
فِيهِ الظَّنَّ الَّذِي تَخَيَّلُوهُ ﴿وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا (١٥٧)﴾ حَالٌ مُؤَكِّدَةٌ لِنَفْيِ الْقَتْلِ ﴿بَلْ رَفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ
وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا﴾ فِي مُلْكِهِ ﴿حَكِيمًا (١٥٨)﴾ فِي صُنْعِهِ ﴿وَاِنْ﴾ مَا ﴿مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ﴾ أَحَدٌ
﴿اِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ﴾ بِعِيسَى ﴿قَبْلَ مَوْتِهِ﴾ اَيِ الْكِتَابِيِّ حِينَ يُعَايِنُ مَلَائِكَةَ الْمَوْتِ فَلَا يَنْفَعُهُ إِيمَانُهُ
أَوْ قَبْلَ مَوْتِ عِيسَى لِمَا يَنْزِلُ قُرْبَ السَّاعَةِ كَمَا وَرَدَ فِي حَدِيثٍ ﴿وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكُونُ﴾ عِيسَى
﴿عَلَيْهِمْ شَهِيدًا (١٥٩)﴾ بِمَا فَعَلُوهُ لَمَّا بُعِثَ إِلَيْهِمْ ﴿فَبِظُلْمٍ﴾ أَيْ فَبِسَبَبِ ظُلْمٍ ﴿مِنَ الَّذِينَ هَادُوا﴾
هُمُ الْيَهُودُ ﴿حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ اُحِلَّتْ لَهُمْ﴾ هِيَ الَّتِي فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ}
الْآيَةَ ﴿وَبِصَدِّهِمْ﴾ النَّاسَ ﴿عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ دِينِهِ صَدًّا ﴿كَثِيرًا (١٦٠)﴾ ﴿وَاَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ
نُهُوا عَنْهُ﴾ فِي التَّوْرَاةِ ﴿وَاَكْلِهِمْ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ﴾ بِالرِّشَا فِي الْحُكْمِ ﴿وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا (١٦١)﴾ مُؤْلِمًا ﴿لٰكِنِ الرَّاسِخُونَ﴾ الثَّابِتُونَ ﴿فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ﴾ كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ
﴿وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ ﴿يُؤْمِنُونَ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ﴾ مِنَ الْكُتُبِ
﴿وَالْمُقِيمِينَ الصَّلٰوةَ﴾ نَصْبٌ عَلَى الْمَدْحِ وَقُرِئَ بِالرَّفْعِ ﴿وَالْمُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ
وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ اُولٰٓئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ﴾ بِالنُّونِ وَالْيَاءِ ﴿اَجْرًا عَظِيمًا (١٦٢)﴾ هُوَ الْجَنَّةُ.

TÜRKÇE ANLAMI

155- **Sözlerini bozmaları,**[1] **Allah'ın ayetlerini inkar etmeleri, haksız yere peygamberleri öldürmeleri ve** Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) **"Kalplerimiz perdelenmiştir,** senin sözünü anlamaz**" demeleri sebebiyle** onlara lanet ettik.

[1] فَبِمَا نَقْضِهِمْ kelimesindeki مَا harfi zaittir. بِ harfi ceri de sebebiyet içindir ve taalluk ettiği fiil hazfedilmiştir.

Bilakis küfürleri sebebiyle Allah o kalpler üzerine mühür vurmuştur, hiçbir vaazı anlamaz. Abdullah b. Selam ve arkadaşları gibi **pek azı müstesna artık iman etmezler.**

156- **Bir de** ikinci olarak İsa'yı **inkar etmeleri**[1] **ve Meryem'in üzerine büyük bir iftira atmaları,** zira ona zina ile iftira ettiler.

157- **Ve** övünerek, kendi iddialarına göre **"Biz, Allah'ın resûlü Mesih'i, Meryem oğlu İsa'yı öldürdük" demeleri sebebiyle,** tüm bunlar yüzünden onlara azap ettik. Yüce Allah İsa'yı öldürmeleri konusunda onları yalanlamak üzere şöyle buyurdu: **Halbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar; fakat** öldürülen ve asılan kişi ki, onların arkadaşıdır **onlara** İsa gibi **gösterildi.** Yani Allah İsa'nın suretini ona verdi. Onlar da arkadaşlarını İsa zannettiler. **Ve şüphesiz onun** yani, İsa'nın **hakkında ihtilafa düşenler bunda,** onu öldürdüklerinde **tam bir kararsızlık içindedirler;** zira bir kısmı öldürüleni görünce "Bu yüz İsa'nın yüzü, ceset ise onun cesedi değil, öyleyse bu o değil" dediler. Diğerleri de "Hayır! Bu o" dediler. **Onların bu hususta,** onu öldürmelerinde **zanna uymak dışında**[2] **hiçbir bilgileri yoktur ve kesin olarak**[3] **onu öldürmediler.**

158- **Bilakis Allah onu kendine doğru kaldırmıştır. Allah daima** mülkünde **azizdir,** yaptığında **hikmet sahibidir.**

159- **Ehl-i kitaptan** kimse **yoktur ki,** o kitap ehlinden olan kişi **ölümünden önce** ölüm meleklerini gördüğünde **ona** İsa'ya **muhakkak iman edecektir;** fakat imanı fayda vermeyecektir. Veya, hadiste de geçtiği gibi kıyamete yakın ineceği için İsa ölmeden önce iman edecektir. **Kıyamet gününde de** İsa, onlara gönderildiği zaman kendisine yaptıklarıyla **onların aleyhine şahit olacaktır.**

160- **Yahudilerin zulmü** sebebiyle; insanları **Allah yolundan** Tevrat'taki dininden **çokça çevirmeleri yüzünden kendilerine helal kılınmış temiz şeyleri onlara haram kıldık.** O şeyler de Yüce Allah'ın ***"Yahudilere bütün tırnaklı hayvanları haram kıldık..." (Enam: 146)*** ayetinde yer alır.

161- Tevrat'ta **men edildikleri halde faizi almaları ve haksız yere** hüküm

---

[1] بِكُفْرِهِمْ kelimesindeki بِ harfi ceri matuf ile matufu aleyh arasına fasıla girdiği için tekrarlanmıştır.

[2] إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ Buradaki istisna muntakidir. Yani, "Sadece hayal ettikleri zanna tabi olmaktadırlar" demektir.

[3] يَقِينًا kelimesi öldüremediklerini pekiştiren bir hal (hal-i müekkede)dir.

konusunda rüşvet alarak **insanların mallarını yemeleri yüzünden. Ve onlardan inkar edenlere acı** can yakıcı **bir azap hazırladık.**

162- **Fakat içlerinden** Abdullah b. Selam gibi **ilimde derinleşmiş** sabit **olanlar ve** muhacir ve ensar **müminler, sana indirilene ve senden önce indirilen** kitaplar**a iman edenler, namazı**[1] **kılanlar, zekatı verenler, Allah'a ve ahiret gününe inananlar (var ya!) işte onlara çok yakında büyük mükafat vereceğiz.**[2] O da cennettir.

KELİME ANLAMI

155- فَبِمَا نَقْضِهِمْ **Onların bozlamaları sebebiyle** مَا زَائِدَةٌ 'Mâ' zaittir وَالْبَاءُ لِلسَّبَبِيَّةِ 'Bâ' sebep bildirir (Neye müteallıktir?) مُتَعَلِّقَةٌ بِمَحْذُوفٍ Mahzuf bir fiile müteallıktir أَيْ لَعَنَّاهُمْ Yani, onlara lanet ettik (Neyle?) بِسَبَبِ نَقْضِهِمْ Bozmaları sebebiyle (Neyi?) مِيثَاقَهُمْ **Sözlerini** وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ اللهِ **Ve Allah'ın ayetlerini inkar etmeleri** وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ **Ve peygamberleri katletmeleri** (Nasıl?) بِغَيْرِ حَقٍّ **Haksız yere** وَقَوْلِهِمْ **Ve demeleri (sebebiyle)** (Kime?) لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamber'e -Allah ona salat-u selam eylesin- (Ne demeleri?) قُلُوبُنَا غُلْفٌ **Kalplerimiz perdelidir** لَا تَعِي كَلَامَكَ Senin sözünü anlamaz بَلْ طَبَعَ **Bilakis mühür vurmuştur** خَتَمَ Damgalamıştır (Kim?) اللهُ **Allah** (Neye mühür vurmuştur?) عَلَيْهَا **O kalplere** (Ne sebebiyle?) بِكُفْرِهِمْ **Küfürleri sebebiyle** فَلَا تَعِي Bu nedenle anlamaz (Neyi?) وَعْظًا Hiçbir öğütü فَلَا يُؤْمِنُونَ **Onlar iman etmezler** إِلَّا قَلِيلًا **Pek azı müstesna** (Kimlerden?) مِنْهُمْ Onlardan (Kim gibi?) كَعَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam gibi (Daha?) وَأَصْحَابِهِ Ve arkadaşları gibi.

156- (Daha ne sebebiyle onlara lanet ettik?) وَبِكُفْرِهِمْ ثَانِيًا İkin kez **küfretmeleri sebebiyle** (Kime?) بِعِيسَى İsa'ya وَكَرَّرَ الْبَاءَ 'Bâ' tekrarlanmıştır (Niçin?) لِلْفَصْلِ Fasıla girdiği için (Nereye?) بَيْنَهُ Matuf kelimeyle وَبَيْنَ مَا عُطِفَ عَلَيْهِ Atfedildiği şey arasına وَقَوْلِهِمْ **Ve demeleri sebebiyle** (Kim aleyhine?) عَلَى مَرْيَمَ **Meryem aleyhine** (Ne?) بُهْتَانًا عَظِيمًا **Büyük iftira** حَيْثُ رَمَوْهَا Söyle ki, ona iftira atmışlardı (Neyle?) بِالزِّنَا Zina ile

---

[1] الْمُقِيمِينَ kelimesi medih fiiliyle nasb olmuştur. Bu kelime ref ile de okunmuştur.

[2] نُؤْتِيهِ kelimesi nun ve ya ile okunur.

157- وَقَوْلِهِمْ **Ve demeleriyle** (Nasıl?) مُفْتَخِرِينَ İftihar edici oldukları halde (Ne demeleri?) اِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ **Biz Mesih'i öldürdük** (Kimdir o?) عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ **Meryem oğlu İsa** رَسُولَ اللهِ **Allah'ın Resûlü** (Nerede öldürdüler?) فِي زَعْمِهِمْ Kendi zanlarında أَيْ بِمَجْمُوعِ ذٰلِكَ Yani, tüm bunlar sebebiyle عَذَّبْنَاهُمْ Onlara azap ettik قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurdu: (Nasıl?) تَكْذِيبًا لَهُمْ Onları yalanlayarak (Ne konuda?) فِي قَتْلِهِ Onun katli konusunda وَمَا قَتَلُوهُ **Halbuki onu öldüremediler** وَمَا صَلَبُوهُ **Onu asamadılar da** وَلٰكِنْ شُبِّهَ **Fakat benzetildi** (Kim için?) لَهُمْ **Onlar için** (Kim benzetildi?) اَلْمَقْتُولُ وَالْمَصْلُوبُ Öldürülen ve asılan kimse وَهُوَ صَاحِبُهُمْ Ki o, arkadaşlarıdır (Kime benzetildi?) بِعِيسَى İsa'ya أَيْ أَلْقَى اللهُ عَلَيْهِ Yani, Allah ona verdi (Neyi?) شِبْهَهُ İsa'nın suretini فَظَنُّوهُ إِيَّاهُ Böylece onu İsa sandılar وَاِنَّ الَّذِينَ **Kuşkusuz o kimseler ki,** اِخْتَلَفُوا فِيهِ **Onda ihtilafa düştüler** (Ondan bedel?) أَيْ فِي عِيسَى Yani, İsa'da (Ne içindedirler?) لَفِي شَكٍّ مِنْهُ **Elbette ondan şüphe içindedirler** (Ondan bedel?) مِنْ قَتْلِهِ Onun ölümünden حَيْثُ قَالَ بَعْضُهُمْ Ki bazısı dedi (Ne zaman?) لَمَّا رَأَوُا الْمَقْتُولَ Maktulu gördüklerinde (Ne dedi?) اَلْوَجْهُ وَجْهُ عِيسَى Yüz, İsa'nın yüzü وَالْجَسَدُ لَيْسَ بِجَسَدِهِ Fakat beden onun bedeni değil فَلَيْسَ بِهِ Dolayısıyla bu o değil وَقَالَ آخَرُونَ Diğerleri de dedi ki: بَلْ هُوَ هُوَ Bilakis bu, o مَا لَهُمْ **Onlar için yoktur** (Neye dair?) بِهِ بِقَتْلِهِ **Ona,** öldürülmesine **dair** (Ne yoktur?) مِنْ عِلْمٍ **Hiçbir bilgi** اِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ **Zanna uymaktan başka** (Bu istisna nedir?) اِسْتِثْنَاءٌ مُنْقَطِعٌ İstisna-i munkatidir أَيْ لٰكِنْ يَتَّبِعُونَ فِيهِ Yani, ne varki o konuda tabi oluyorlar (Neye?) اَلظَّنَّ Zanna اَلَّذِي تَخَيَّلُوهُ Ki onu zihinlerinde canlandırıyorlar وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا **Onu kesin bir şekilde öldüremediler** (Nedir bu 'yakinen' kelimesi?) حَالٌ مُؤَكِّدَةٌ Tekitleyen bir haldir(Neyi?) لِنَفْيِ الْقَتْلِ Katlin olmayışını.

158- بَلْ رَفَعَهُ اللهُ **Bilakis Allah onu yükseltmiştir** (Kime?) اِلَيْهِ **Kendisine** وَكَانَ اللهُ **Ve Allah daima** عَزِيزًا **İzzet sahibidir** (Nerede?) فِي مُلْكِهِ Mülkünde حَكِيمًا فِي صُنْعِهِ **Ve** yaptığında **hikmet sahibidir.**

159- وَاِنْ مَا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ **Ehli kitaptan yoktur** (Kim?) أَحَدٌ Hiç kimse اِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ **Ancak yemin olsun inanacaktır** (Kime?) بِهِ بِعِيسَى **Ona,** İsa'ya (Ne zaman?) قَبْلَ مَوْتِهِ **Ölümünden evvel** أَيِ الْكِتَابِيِّ Yani, ehli kitap olan kişinin (ölümünden evvel) (Ne zaman?) حِينَ يُعَايِنُ Bizzat gördüğü zaman (Kimi?) مَلَائِكَةَ الْمَوْتِ Ölüm meleklerini

فَلَا يَنْفَعُهُ إِيمَانُهُ Fakat imanı ona fayda vermeyecektir أَوْ قَبْلَ مَوْتِ عِيسَى Ya da İsa'nın ölümünden evvel (ona inanacaktır) (Nasıl?) لِمَا يَنْزِلُ Gökten ineceği için (Ne zaman?) قُرْبَ السَّاعَةِ Kıyamete yakın كَمَا وَرَدَ فِي حَدِيثٍ Hadiste geçtiği gibi وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ **Ve kıyamet gününde** يَكُونُ عِيسَى İsa **olacaktır** (Ne?) عَلَيْهِمْ شَهِيدًا **Onların aleyhine şahit** (Ne ile?) بِمَا فَعَلُوهُ Yaptıkları şeylerle (Ne zaman?) لَمَّا بُعِثَ إِلَيْهِمْ Kendilerine gönderildiği zaman.

160- فَبِظُلْمٍ **Zulümle** أَيْ فَبِسَبَبِ ظُلْمٍ Yani, zulüm sebebiyle (Kimden?) مِنَ الَّذِينَ هَادُوا **Yahudi olan kimselerden** هُمُ الْيَهُودُ Ki onlar Yahudilerdir حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ **Onlara haram kıldık** (Neyi?) طَيِّبَاتٍ **Bir takım güzel şeyleri ki,** أُحِلَّتْ لَهُمْ **Onlara helal kılınmıştı** هِيَ الَّتِي Onlar da (Nerededir?) فِي قَوْلِهِ تَعَالَى Allah teala'nın şu sözündedir حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ الْآيَةَ 'Her tırnaklı (hayvan) haram kıldık...' (Daha ne sebebiyle?) وَبِصَدِّهِمْ النَّاسَ İnsanları **engellemeleri sebebiyle** (Neden?) عَنْ سَبِيلِ اللهِ **Allah yolundan** دِينِهِ Dininden (Nasıl?) صَدًّا كَثِيرًا **Çokça** engellemeyle.

161- وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا **Ve faiz almalarıyla** وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ **Halbuki ondan nehyolunmuşlardı** (Nerede?) فِي التَّوْرَاةِ Tevratta وَأَكْلِهِمْ **Ve yemeleri sebebiyle** (Neyi?) أَمْوَالَ النَّاسِ **İnsanların mallarını** (Neyle?) بِالْبَاطِلِ **Haksız yolla** بِالرُّشَا فِي الْحُكْمِ Hükümde rüşvetle وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ **Ve biz kafirlere hazırladık** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Ne hazırladık?) عَذَابًا أَلِيمًا مُؤْلِمًا **Acı** can yakıcı **bir azap.**

162- لَكِنِ الرَّاسِخُونَ **Lakin derinleşmiş olanlar** الثَّابِتُونَ Sağlam olanlar (Nerede?) فِي الْعِلْمِ **İlimde** (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Kim gibi?) كَعَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam gibi وَالْمُؤْمِنُونَ **Ve müminler** الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ Muhacirler ve Esnar (Ne oldukları halde?) يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ **Sana indirilene iman ettikleri halde** وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ **Ve senden evvel indirilene** (Neden?) مِنَ الْكُتُبِ Kitaplardan وَالْمُقِيمِينَ الصَّلٰوةَ **Ve hakkıyla namaz kılanları** (Nedir bu ifade?) نَصْبٌ عَلَى الْمَدْحِ (Gizli fiil tarafından) medh üzere nasptır وَقُرِئَ بِالرَّفْعِ Merfu olarak da okunmuştur وَالْمُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ **Ve zekatı verenler** وَالْمُؤْمِنُونَ **Ve iman edenler** (Neye?) بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ **Allah'a ve ahiret gününe** أُولٰئِكَ **İşte onlar var ya,** سَنُؤْتِيهِمْ **Çok yakında onlara vereceğiz** (Bu fiil neyledir?) بِالنُّونِ وَالْيَاءِ Nun ve ya iledir (Ne vereceğiz?) أَجْرًا عَظِيمًا **Büyük bir ecir** هُوَ الْجَنَّةُ Ki o cennettir.

﴿إِنَّآ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ كَمَآ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِن بَعْدِهِۦ﴾ ﴿وَ﴾ كَمَا ﴿أَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرٰهِيمَ وَإِسْمٰعِيلَ
وَإِسْحٰقَ﴾ اِبْنَيْهِ ﴿وَيَعْقُوبَ﴾ اِبْنِ إِسْحَاقَ ﴿وَالْأَسْبَاطِ﴾ أَوْلَادِهِ ﴿وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهٰرُونَ
وَسُلَيْمٰنَ وَءَاتَيْنَا﴾ أَبَاهُ ﴿دَاوُدَ زَبُورًا (١٦٣)﴾ بِالْفَتْحِ اسْمٌ لِلْكِتَابِ الْمُؤْتَى، وَبِالضَّمِّ مَصْدَرٌ بِمَعْنَى مَزْبُورًا
أَيْ مَكْتُوبًا ﴿وَ﴾ أَرْسَلْنَا ﴿رُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِن قَبْلُ وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾
رُوِيَ أَنَّهُ تَعَالَى بَعَثَ ثَمَانِيَةَ آلَافِ نَبِيٍّ أَرْبَعَةَ آلَافٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَأَرْبَعَةَ آلَافٍ مِنْ سَائِرِ النَّاسِ قَالَهُ الشَّيْخُ
فِي سُورَةِ غَافِرٍ ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ﴾ بِلَا وَاسِطَةٍ ﴿تَكْلِيمًا (١٦٤)﴾ ﴿رُّسُلًا﴾ بَدَلٌ مِنْ رُسُلًا قَبْلَهُ
﴿مُّبَشِّرِينَ﴾ بِالثَّوَابِ مَنْ آمَنَ ﴿وَمُنذِرِينَ﴾ بِالْعِقَابِ مَنْ كَفَرَ أَرْسَلْنَاهُمْ ﴿لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ
حُجَّةٌ﴾ تُقَالُ ﴿بَعْدَ﴾ إِرْسَالِ ﴿الرُّسُلِ﴾ إِلَيْهِمْ فَيَقُولُوا: {رَبَّنَا لَوْلَآ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ
وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ} فَبَعَثْنَاهُمْ لِقَطْعِ عُذْرِهِمْ ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا﴾ فِي مُلْكِهِ ﴿حَكِيمًا (١٦٥)﴾
فِي صُنْعِهِ وَنَزَلَ لَمَّا سُئِلَ الْيَهُودُ عَنْ نُبُوَّتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْكَرُوهُ ﴿لَّٰكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ﴾ يُبَيِّنُ نُبُوَّتَكَ
﴿بِمَآ أَنزَلَ إِلَيْكَ﴾ مِنَ الْقُرْآنِ الْمُعْجِزِ ﴿أَنزَلَهُۥ﴾ مُلْتَبِسًا ﴿بِعِلْمِهِۦ﴾ أَيْ عَالِمًا بِهِ أَوْ وَفِيهِ عِلْمُهُ
﴿وَالْمَلَٰٓئِكَةُ يَشْهَدُونَ﴾ لَكَ أَيْضًا ﴿وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا (١٦٦)﴾ عَلَى ذٰلِكَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ بِاللَّهِ
﴿وَصَدُّوا﴾ النَّاسَ ﴿عَن سَبِيلِ اللَّهِ﴾ دِينِ الْإِسْلَامِ بِكَتْمِهِمْ نَعْتَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمُ الْيَهُودُ
﴿قَدْ ضَلُّوا ضَلَٰلًا بَعِيدًا (١٦٧)﴾ عَنِ الْحَقِّ ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ بِاللَّهِ ﴿وَظَلَمُوا﴾ نَبِيَّهُ بِكِتْمَانِ نَعْتِهِ
﴿لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا (١٦٨)﴾ مِنَ الطُّرُقِ ﴿إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ﴾ أَيِ الطَّرِيقَ
الْمُؤَدِّيَ إِلَيْهَا ﴿خَٰلِدِينَ﴾ مُقَدَّرِينَ الْخُلُودَ ﴿فِيهَآ﴾ إِذَا دَخَلُوهَا ﴿أَبَدًا وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا (١٦٩)﴾
هَيِّنًا ﴿يَٰٓأَيُّهَا النَّاسُ﴾ أَيْ أَهْلَ مَكَّةَ ﴿قَدْ جَآءَكُمُ الرَّسُولُ﴾ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿بِالْحَقِّ مِن
رَّبِّكُمْ فَـَٔامِنُوا﴾ بِهِ وَاقْصُدُوا ﴿خَيْرًا لَّكُمْ﴾ مِمَّا أَنْتُمْ فِيهِ ﴿وَإِن تَكْفُرُوا﴾ بِهِ ﴿فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَٰوَٰتِ
وَالْأَرْضِ﴾ مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا فَلَا يَضُرُّهُ كُفْرُكُمْ ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا﴾ بِخَلْقِهِ ﴿حَكِيمًا (١٧٠)﴾ فِي صُنْعِهِ بِهِمْ

TÜRKÇE ANLAMI

163- **Biz Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahy ettiğimiz gibi sana da vahy ettik. Ve** nitekim **İbrahim'e,** iki oğlu **İsmail'e, İshak'a,** İshak'ın oğlu **Yakub'a, torunlara** Yakub'un çocuklarına, **İsa'ya, Eyyûb'e, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahy ettik.** Süleyman'ın babası **Davud'a da Zebûr'u**[1] **verdik.**

164- **Daha önce sana anlattığımız peygamberleri ve sana anlatmadığımız**

---

[1] زَبُورًا kelimesi ze harfinin fethasıyla verilen kitabın ismidir. Ze harfinin zammesi ile مَزْبُور (ismi meful) anlamında mastardır. Yani مَكْتُوب (yazılmış) demektir.

peygamberleri de[1] gönderdik. **Ve Allah Musa ile** vasıtasız **gerçekten konuştu.**

165- **Müjdeleyici ve uyarıcı peygamberler olarak. Ta ki** onlara **peygamberler** gönderildik**ten sonra insanların Allah'a karşı** söyleyecek **bahaneleri kalmasın** ve ***"Rabbimiz! Ne olurdu bize bir peygamber gönderseydin de, ayetlerine uysak ve müminlerden olsaydık!" (Kasas: 47)*** demesinler. Bu sebeple onların özürlerini kesmek için peygamberleri gönderdik. **Allah daima** mülkünde **azizdir,** yaptığında **hikmet sahibidir.**

Yahudiler peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in nübüvvetinden sorup da inkar edince şu ayet indi:

166- **Fakat Allah sana indirdiği** aciz bırakan **Kuran** ile **şahitlik eder,** nübüvvetini açıklar **onu kendi ilmi ile** iç içe yani, onu bilerek veya ilmi içinde olduğu halde **indirdi. Melekler** de sana **şahitlik ederler. Ve** buna **şahit olarak Allah yeter.**

167- Allah'ı **inkar eden ve** Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in vasıflarını gizleyerek insanları **Allah yolundan** İslam dininden **alıkoyan** Yahudi**ler şüphesiz** haktan **çok uzak bir sapıklığa sapmışlardır.**

168- Allah'ı **inkar edip** vasıflarını gizlemek suretiyle peygamberine **zulmedenleri Allah asla bağışlayacak değildir. Onları** her hangi **bir yola da iletecek değildir.**

169- **Onları ancak** girdikleri zaman **içinde temelli ve ebedî kalacakları** takdir edilmiş olan **cehennem yoluna** yani, ona götüren yola **(iletecektir). Bu da Allah'a çok kolaydır,** basittir.

170- **Ey insanlar!** Ehli Mekke! **Peygamber** Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) **size Rabbinizden gerçeği getirdi. Öyleyse** ona **iman edin.** Ve **sizin için** şuan içinizde bulunduğunuz şeyden **daha hayırlısına** yönelin. **Eğer** onu **inkar ederseniz, şüphesiz göklerde ve yerde olanlar Allah'ın** mülkü, kulu ve yarattığı**dır.** Bu sebeple küfrünüz ona zarar vermez. **Allah daima** yarattıklarını **bilendir,** onlara yaptığında **hikmet sahibidir.**

KELİME ANLAMI

163- اِنَّٓا اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ **Kuşkusuz biz sana vahyettik** (Ne gibi?) كَمَٓا اَوْحَيْنَٓا اِلٰى نُوحٍ **Nuh'a vahyettiğimiz gibi** (Daha?) وَالنَّبِيّٖنَ مِنْ بَعْدِهٖ **Ondan sonraki peygamberlere**

---

[1] Şehy (Celaleddin Mahalli)'in Ğâfir (Mümin) Suresi (78)'de söylediğine göre Yüce Allah'ın, dört bini Beni İsrail'den dört bini de diğer insanlardan olmak üzere sekiz bin peygamber gönderdiği rivayet edilmiştir.

وَكَمَا أَوْحَيْنَا **Yine vahyettiğimiz** gibi (Kime?) إِلَىٰ إِبْرٰهِيمَ وَإِسْمٰعِيلَ وَإِسْحٰقَ **İbrahim, İsmail ve İshak'a** اِبْنَيْهِ İbrahim'in iki oğluna (Daha?) وَيَعْقُوبَ اِبْنِ إِسْحَاقَ **Yakub** bin İshak**'a** وَالْأَسْبَاطِ أَوْلَادِهِ **Onun torunları** çocuklarına (Daha?) وَعِيسٰى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهٰرُونَ وَسُلَيْمٰنَ **İsa, Eyyüb, Yunus, Harun ve Süleyman'a** وَآتَيْنَا أَبَاهُ دَاوُدَ Süleyman'ın babası **Davud'a verdik** (Ne?) زَبُورًا **Zebûr** (Neyledir bu kelime?) بِالْفَتْحِ Fethayla (Bu durumda nedir?) اِسْمٌ لِلْكِتَابِ الْمُؤْتَى Verilen kitabın adıdır وَبِالضَّمِّ Ve zammeyledir (Bu durumda nedir?) مَصْدَرٌ بِمَعْنَى مَزْبُورًا أَيْ مَكْتُوبًا 'Mezbûr' yazılan anlamında masdardır.

164- وَأَرْسَلْنَا رُسُلًا **Biz peygamberler** gönderdik قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ **Ki onları sana anlattık** (Ne zaman?) مِنْ قَبْلُ **Bundan evvel** وَرُسُلًا **Bir takım peygamberler de var ki,** لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ **Onları sana anlatmadık** رُوِيَ أَنَّهُ تَعَالَى Rivayet edilir ki, Allah teala بَعَثَ ثَمَانِيَةَ آلَافِ نَبِيٍّ Sekiz bin peygamber göndermiştir; أَرْبَعَةَ آلَافٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ Dört bini İsrail oğullarından وَأَرْبَعَةَ آلَافٍ مِنْ سَائِرِ النَّاسِ Dört bini de diğer insanlardan قَالَهُ الشَّيْخُ Bunu Şeyh Celalettin el-Mahalli söylemiştir (Nerede?) فِي سُورَةِ غَافِرٍ Gafir (Mümin) Suresi (78)'de وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوسٰى **Ve Allah Musa ile konuştu** (Nasıl?) بِلَا وَاسِطَةٍ Vasıtasız (Nasıl?) تَكْلِيمًا **Konuşmakla.**

165- رُسُلًا **Peygamberler (gönderdik)** (Nedir bu kelime?) بَدَلٌ مِنْ رُسُلًا قَبْلَهُ Önceki Rusûl kelimesinden bedeldir (Ne oldukları halde?) مُبَشِّرِينَ **Müjdeleyici oldukları halde** (Neyle?) بِالثَّوَابِ مَنْ آمَنَ İman edene mükafatla وَمُنْذِرِينَ **Ve korkutucu oldukları halde** (Neyle?) بِالْعِقَابِ مَنْ كَفَرَ Küfredene cezayla أَرْسَلْنَاهُمْ Biz onları gönderdik (Niye?) لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ **İnsanlar için olmasın diye** (Kime karşı?) عَلَى اللّٰهِ **Allah'a karşı** (Ne?) حُجَّةٌ تُقَالُ Denecek **bir hüccet** (Ne zaman?) بَعْدَ إِرْسَالِ الرُّسُلِ إِلَيْهِمْ Onlara **peygamberler** gönderdik**ten sonra** فَيَقُولُوا Ve demesinler رَبَّنَا Ey Rabbimiz! لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا Şayet bize gönderseydin (Ne?) رَسُولًا Peygamber فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ Biz de senin ayetlerine tabi olurduk وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ Ve müminlerden olurduk فَبَعَثْنَاهُمْ Biz de o peygamberleri gönderdik (Niçin?) لِقَطْعِ عُذْرِهِمْ Onların mazeretini kesmek için وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** عَزِيزًا فِي مُلْكِهِ Mülkünde **izzet sahibi** حَكِيمًا فِي صُنْعِهِ **Ve** yaptığında **hikmet sahibidir**.

166- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) inmiştir: (Ne zaman?) لَمَّا سُئِلَ الْيَهُودُ Yahudiler sorduğunda (Neyi?) عَنْ نُبُوَّتِهِ Hz.Muhammed'in peygamberliğini صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فَأَنْكَرُوهُ Ve onu inkar ettiklerinde لٰكِنِ اللّٰهُ يَشْهَدُ **Fakat Allah şahitlik eder** يُبَيِّنُ نُبُوَّتَكَ Senin peygamberliğini açıklar (Neyle?) بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ **Sana indirdiği** مِنَ الْقُرْآنِ الْمُعْجِزِ Benzerini getirmekten insanları aciz kılan Kur'an'a **ile** أَنْزَلَهُ **Ki onu indirdi** (Nasıl?) مُلْتَبِسًا İç içe olduğu halde (Neyle?) بِعِلْمِهِ **İlmiyle** أَيْ عَالِمًا بِهِ Yani, onu bilici olduğu halde أَوْ وَفِيهِ عِلْمُهُ Ya da onda ilmi olduğu halde وَالْمَلٰئِكَةُ يَشْهَدُونَ **Melekler de şahitlik ediyorlar** (Kime?) لَكَ أَيْضًا Aynı şekilde sana وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا **Ve Allah şahit olarak yeter** (Ne üzerine?) عَلٰى ذٰلِكَ Bunun üzerine.

167- إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاللّٰهِ **O kimseler ki,** Allah'ı **inkar ettiler** وَصَدُّوا النَّاسَ **Ve** insanları **engellediler** (Neden?) عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolundan** دِينِ الْإِسْلَامِ İslam dininden (Neyle engellediler?) بِكَتْمِهِمْ Gizlemeleriyle (Neyi?) نَعْتَ مُحَمَّدٍ Muhammed'in sıfatını صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَهُمُ الْيَهُودُ Onlar Yahudilerdir قَدْ ضَلُّوا **Kuşkusuz onlar sapıtmıştır** (Nasıl?) ضَلَالًا بَعِيدًا **Uzak bir sapıtmayla** (Neden uzak?) عَنِ الْحَقِّ Haktan.

168- إِنَّ الَّذِينَ **Kuşkusuz o kimseler ki,** كَفَرُوا بِاللّٰهِ Allah'ı **inkar ettiler** وَظَلَمُوا نَبِيَّهُ **Ve** peygamberine **zulmettiler** (Neyle?) بِكِتْمَانِ نَعْتِهِ Onun sıfatını gizlemekle لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ **Allah olmadı** (Ne?) لِيَغْفِرَ لَهُمْ **Onları mağfiret edecek** وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ **Ve onları ulaştıracak** (Neye?) طَرِيقًا مِنَ الطُّرُقِ Her hangi **bir yola.**

169- إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ **Ancak cehennem yoluna (ulaştırır)** أَيِ الطَّرِيقَ Yani, o yola ki الْمُؤَدِّيَ إِلَيْهَا Cehenneme sevk eden خَالِدِينَ **Kalıcı oldukları halde** مُقَدَّرِينَ الْخُلُودَ Ebedi kalışları takdir edildiğ halde (Nerede?) فِيهَا **Orada** (Ne zaman?) إِذَا دَخَلُوهَا Oraya girdikleri zaman (Ne kadar?) أَبَدًا **Ebedi olarak** وَكَانَ ذٰلِكَ **Ve bu daima** عَلَى اللّٰهِ **Allah üzerine** يَسِيرًا **Kolaydır** هَيِّنًا Basittir.

170- يَا أَيُّهَا النَّاسُ **Ey insanlar,** أَيْ أَهْلَ مَكَّةَ Yani, Mekke halkı قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ **Kuşkusuz size peygamber gelmiştir** (Kimdir o?) مُحَمَّدٌ Muhammed'dir صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Neyle?) بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbinizden hak ile**

فَاٰمِنُوا بِهِ **O halde** ona **iman edin** وَاقْصِدُوا Ve yönelin (Neye?) خَيْرًا لَكُمْ **Sizin için hayırlı olana** (Neden yönelin?) مِمَّا أَنْتُمْ فِيهِ İçinde bulunduğunuz şeyden وَاِنْ تَكْفُرُوا بِهِ **Şayet** onu **inkar ederseniz** فَاِنَّ لِلّٰهِ **Kuşkusuz Allah'ındır** (Ne?) مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ **Göklerde ve yerde olan** (Ne bakımından?) مُلْكًا وَخَلْقًا وَعَبِيدًا Mülkiyet, yaratılış ve kul olma bakımından فَلَا يَضُرُّهُ كُفْرُكُمْ Bu nedenle sizin küfrünüz ona zarar vermez وَكَانَ اللّٰهُ **Ve Allah daima** عَلِيمًا بِخَلْقِهِ Mahlukatını **ziyadesiyle bilendir** حَكِيمًا **Ve hikmet sahibidir** (Nerede?) فِي صُنْعِهِ بِهِمْ Onlara yaptığında.

﴿يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ﴾ اَلْإِنْجِيلِ ﴿لَا تَغْلُوا﴾ تَتَجَاوَزُوا الْحَدَّ ﴿فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا﴾
الْقَوْلَ ﴿الْحَقَّ﴾ مِنْ تَنْزِيهِهِ عَنِ الشَّرِيكِ وَالْوَلَدِ ﴿اِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللّٰهِ
وَكَلِمَتُهُ اَلْقٰيهَآ﴾ أَوْصَلَهَا اللّٰهُ ﴿اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوحٌ﴾ أَيْ ذُو رُوحٍ ﴿مِنْهُ﴾ أُضِيفَ إِلَيْهِ تَعَالَى تَشْرِيفًا
لَهُ وَلَيْسَ كَمَا زَعَمْتُمْ ابْنَ اللّٰهِ أَوْ إِلٰهًا مَعَهُ أَوْ ثَالِثَ ثَلَاثَةٍ لِأَنَّ ذَا الرُّوحِ مُرَكَّبٌ وَالْإِلٰهُ مُنَزَّهٌ عَنِ
التَّرْكِيبِ وَعَنْ نِسْبَةِ الْمُرَكَّبِ إِلَيْهِ ﴿فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا﴾ اَلْآلِهَةُ ﴿ثَلٰثَةٌ﴾ اَللّٰهُ وَعِيسَى
وَأُمُّهُ ﴿اِنْتَهُوا﴾ عَنْ ذٰلِكَ وَأْتُوا ﴿خَيْرًا لَكُمْ﴾ مِنْهُ وَهُوَ التَّوْحِيدُ ﴿اِنَّمَا اللّٰهُ اِلٰهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ﴾
تَنْزِيهًا لَهُ عَنْ ﴿اَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾ خَلْقًا وَمُلْكًا وَعَبِيدًا
وَالْمُلْكِيَّةُ تُنَافِي الْبُنُوَّةَ ﴿وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا (١٧١)﴾ شَهِيدًا عَلَى ذٰلِكَ ﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ﴾ يَتَكَبَّرَ
وَيَأْنَفَ ﴿الْمَسِيحُ﴾ الَّذِي زَعَمْتُمْ أَنَّهُ إِلٰهٌ عَنْ ﴿اَنْ يَكُونَ عَبْداً لِلّٰهِ وَلَا الْمَلٰٓئِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ﴾
عِنْدَ اللّٰهِ لَا يَسْتَنْكِفُونَ أَنْ يَكُونُوا عَبِيدًا وَهٰذَا مِنْ أَحْسَنِ الْاِسْتِطْرَادِ ذُكِرَ لِلرَّدِّ عَلَى مَنْ زَعَمَ أَنَّهَا
آلِهَةٌ أَوْ بَنَاتُ اللّٰهِ كَمَا رُدَّ بِمَا قَبْلَهُ عَلَى النَّصَارَى الزَّاعِمِينَ ذٰلِكَ الْمَقْصُودُ خِطَابُهُمْ ﴿وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ
عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ جَمِيعًا (١٧٢)﴾ فِي الْآخِرَةِ ﴿فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ اُجُورَهُمْ﴾ ثَوَابَ أَعْمَالِهِمْ ﴿وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ﴾ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ
سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ ﴿وَاَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا﴾ عَنْ عِبَادَتِهِ ﴿فَيُعَذِّبُهُمْ
عَذَابًا اَلِيمًا﴾ مُؤْلِمًا هُوَ عَذَابُ النَّارِ ﴿وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ أَيْ غَيْرِهِ ﴿وَلِيًّا﴾ يَدْفَعُهُ
عَنْهُمْ ﴿وَلَا نَصِيرًا (١٧٣)﴾ يَمْنَعُهُمْ مِنْهُ ﴿يَآ اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمْ بُرْهَانٌ﴾ حُجَّةٌ ﴿مِنْ رَبِّكُمْ﴾
عَلَيْكُمْ وَهُوَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا (١٧٤)﴾ بَيِّنًا وَهُوَ الْقُرْآنُ
﴿فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ اِلَيْهِ صِرَاطًا﴾
طَرِيقًا ﴿مُسْتَقِيمًا (١٧٥)﴾ هُوَ دِينُ الْإِسْلَامِ ﴿يَسْتَفْتُونَكَ﴾ فِي الْكَلَالَةِ ﴿قُلِ اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِي
الْكَلَالَةِ اِنِ امْرُؤٌ﴾ مَرْفُوعٌ بِفِعْلٍ يُفَسِّرُهُ ﴿هَلَكَ﴾ مَاتَ ﴿لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ﴾ أَيْ وَلَا وَالِدَ وَهُوَ الْكَلَالَةُ
﴿وَلَهُ اُخْتٌ﴾ مِنْ أَبَوَيْنِ أَوْ أَبٍ ﴿فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ﴾ أَيِ الْأَخُ كَذٰلِكَ ﴿يَرِثُهَآ﴾ جَمِيعَ
مَا تَرَكَتْ ﴿اِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ﴾ فَإِنْ كَانَ لَهَا وَلَدٌ ذَكَرٌ فَلَا شَيْءَ لَهُ أَوْ أُنْثَى فَلَهُ مَا فَضَلَ مِنْ
نَصِيبِهَا وَلَوْ كَانَتِ الْأُخْتُ أَوِ الْأَخُ مِنْ أُمٍّ فَفَرْضُهُ السُّدُسُ كَمَا تَقَدَّمَ أَوَّلَ السُّورَةِ ﴿فَاِنْ كَانَتَا﴾
أَيِ الْأُخْتَانِ ﴿اثْنَتَيْنِ﴾ أَيْ فَصَاعِدًا لِأَنَّهَا نَزَلَتْ فِي جَابِرٍ وَقَدْ مَاتَ عَنْ أَخَوَاتٍ ﴿فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ
مِمَّا تَرَكَ﴾ اَلْأَخُ ﴿وَاِنْ كَانُوا﴾ أَيِ الْوَرَثَةُ ﴿اِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَآءً فَلِلذَّكَرِ﴾ مِنْهُمْ ﴿مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ
يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ﴾ شَرَائِعَ دِينِكُمْ لِ ﴿اَنْ﴾ لَا ﴿تَضِلُّوا وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (١٧٦)﴾ وَمِنْهُ الْمِيرَاثُ،
رَوَى الشَّيْخَانِ عَنِ الْبَرَاءِ أَنَّهَا آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ أَيْ مِنَ الْفَرَائِضِ.

TÜRKÇE ANLAMI

171- **Ey Ehl-i kitap,** İncil ehli! **Dininizde aşırı gitmeyin** haddi aşmayın **ve Allah hakkında,** onu şirkten ve çocuktan beri tutmak olan **gerçek** söz**den başkasını söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesîh, ancak Allah'ın peygamberi, Allah'ın, Meryem'e attığı** ulaştırdığı **kelimesi ve O'ndan bir ruhtur,** yani ruh sahibidir. Hz. İsa'ya bir şeref olarak kendisi Allah'a isnat edilmiştir. Yoksa sizin zannettiğiniz gibi Allah'ın oğlu veya onunla birlikte bir ilah ya da üçün üçüncüsü değildir. Zira ruh sahibi mürekkep, karmadır. İlah ise karışımdan ve karma olanın kendisine nispet edilmesinden münezzehtir. **Şu halde Allah'a ve peygamberlerine iman edin.** "İlahlar **üçtür"** Allah, İsa ve annesi **demeyin,** bundan **vazgeçin** ve **sizin için** bundan **daha hayırlı olan** tevhide gelin. **Allah ancak bir tek ilahtır. O, çocuğu olmaktan yücedir,** beridir. **Göklerde ve yerde olanlar O'nun** mülkü, yarattığı ve kulu**dur.** Allah'ın mülkü olmak ise oğul olmaya zıttır. Buna **vekil** şahit **olarak Allah yeter.**

172- İlah sandığınız **Mesîh Allah'a kul olmaktan asla geri durmaz,** kibirlenip burun kıvırmaz. Allah'a katında **yakın melekler de** kul olmaktan geri durmazlar. Bu en güzel tamamlayıcı cümlelerdendir. Meleklerin ilah veya Allah'ın kızları olduğunu iddia edene ret olarak zikredilmiştir. Nitekim öncesiyle de bunu (İsa'nın ilah olduğunu) iddia edenlere rette bulunulmuştu. Asıl maksat onlara (şununla) hitap etmektir: **Kim O'na kulluktan geri durur ve büyüklenirse, hepsini çok yakında** ahirette **kendisine toplayacaktır.**

173- **İman edip salih amel işleyenlere gelince, onlara da ecirlerini** amellerinin sevabını **tam olarak verecek ve onlara kendi lütfundan fazla olarak** hiçbir gözün görmedi, hiçbir kulağın işitmedi ve hiç kimsenin aklına gelmeyen şeyler **verecektir.** Ona ibadetten **geri duran ve kibirlenenlere gelince onlara da acı** can yakıcı **bir şekilde azap edecektir,** o da cehennem azabıdır. **Onlar, kendileri için Allah'tan başka** onun dışında **ne** onu kendilerinden uzaklaştıracak **bir dost ne de** onları Allah'tan koruyacak **bir yardımcı bulamazlar.**

174- **Ey insanlar! Şüphesiz size Rabbinizden** aleyhinize **kesin bir delil** hüccet **geldi,** o da peygamberdir (Sallallahu Aleyhi ve Sellem). **Ve size apaçık** aşikâr **bir nur indirdik,** o da Kuran'dır.

175- **Allah'a iman edip O'na sımsıkı sarılanlara gelince, çok yakında onları kendinden bir rahmet ve lütuf içine koyacak ve onları kendine** varan **dosdoğru bir yola iletecektir,** o da İslam dinidir.

176- **Senden** kelâle hakkında **fetva isterler. De ki: "Kelâle hakkında size Allah fetva verecek: Eğer çocuğu** ve babası **olmayan bir kimse,**[1] ki, kelâle odur **helak olur** ölür **de onun** ana-babasından veya sadece babasından **bir kız kardeşi bulunursa, bıraktığının yarısı onundur. Kız kardeşin çocuğu olmazsa, o** erkek kardeş **de** aynı şekilde **ona** tüm bıraktığında **vâris olur.** Eğer kız kardeşin erkek çocuğu varsa, erkek kardeşe hiçbir şey yoktur. Kız çocuğu varsa, ona, kız nasibini aldıktan sonra kalan vardır. Kız veya erkek sadece ana bir kardeşseler, onların hakkı surenin başında geçtiği gibi altıda birdir. Kız kardeşler **iki tane** veya daha fazla **olursa;** zira bu ayet Cabir (r.a.) hakkında inmiş ve o birçok kız kardeşi varken ölmüştü, **o ikisine** erkek kardeşin **bıraktığının üçte ikisi vardır. Eğer** varisler **erkekli kadınlı kardeşlerse,** onlardan erkek olana, **iki kadın payı vardır. Allah, şaşırmamanız için size** dininizin hükümlerini **açıklıyor. Allah her şeyi bilendir.** Miras da onlardandır. Buhari ve Müslim Berâ (r.a.)'dan bunun -miras hakkında- inen son ayet olduğunu rivayet etmiştir.

KELİME ANLAMI

171- يَآ أَهْلَ الْكِتَابِ الْإِنْجِيلِ **Ey kitap;** İncil **ehli,** لَا تَغْلُوا **Aşırıya kaçmayın** تَتَجَاوَزُوا الْحَدَّ Haddi aşmayın (Nerede?) فِي دِينِكُمْ **Dininizde** وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللهِ **Ve Allah hakkında söylemeyin** إِلَّا الْقَوْلَ الْحَقَّ **Doğru** sözün **dışındakini** (Neye ilişkin doğru?) مِنْ تَنْزِيهِهِ Beri kılmaya (Neden?) عَنِ الشَّرِيكِ وَالْوَلَدِ Ortaktan ve çocuktan إِنَّمَا الْمَسِيحُ **Ancak Mesih** عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ **Meryem oğlu İsa** (Nedir o?) رَسُولُ اللهِ **Allah'ın resûlüdür** وَكَلِمَتُهُ **Ve onun kelimesidir** أَلْقَيهَا **Ki onu bırakmıştır** أَوْصَلَهَا اللهُ Allah onu ulaştırmıştır (Kime?) إِلَى مَرْيَمَ **Meryem'e** (Daha nedir İsa?) وَرُوحٌ **Bir ruhtur** أَيْ ذُو رُوحٍ Yani, ruh sahibidir (Kimden?) مِنْهُ **Ondan** أُضِيفَ إِلَيْهِ تَعَالَى Allah tealaya nisbet edilmiştir (Niçin?) تَشْرِيفًا لَهُ Onu onurlandırmak için وَلَيْسَ كَمَا زَعَمْتُمْ Sizin iddia ettiğiniz gibi değildir (Ne?) اِبْنَ اللهِ Allah'ın oğlu أَوْ إِلَهًا مَعَهُ Veya onunla beraber ilah أَوْ ثَالِثَ ثَلَاثَةٍ Ya da üçün üçüncüsü (Niçin böyle değildir?) لِأَنَّ ذَا الرُّوحِ Zira ruh sahibi olan (Nedir?) مُرَكَّبٌ Bileşiktir وَالْإِلَهُ İlah ise (Nedir?) مُنَزَّهٌ عَنِ التَّرْكِيبِ Bileşiklikten beridir (Daha neden beridir?) وَعَنْ نِسْبَةِ الْمُرَكَّبِ إِلَيْهِ Bileşik olanın kendisine nispet edilmesinden فَآمِنُوا **O halde iman edin** (Kime?) بِاللهِ وَرُسُلِهِ **Allah'a ve peygamberlerine**

[1] اِمْرُؤٌ kelimesi (هَلَكَ fiilinin) tefsir ettiği bir fiil ile merfudur.

وَلَا تَقُولُوا **Ve demeyin** (Ne?) الْآلِهَةُ ثَلٰثَةٌ İlahlar **üçtür** اَللّٰهُ وَعِيسَى وَأُمُّهُ Allah, İsa ve onun annesi اِنْتَهُوا عَنْ ذٰلِكَ Bundan **vazgeçin** وَأْتُوا Ve gelin (Neye?) خَيْرًا لَكُمْ **Sizin için daha hayırlı olana** (Neden?) مِنْهُ Ondan وَهُوَ التَّوْحِيدُ Ki o da tevhittir اِنَّمَا اللّٰهُ **Allah ancak** (Nedir?) اِلٰهٌ وَاحِدٌ **Tek bir ilahtır** سُبْحَانَهُ **O yücedir** تَنْزِيهًا لَهُ O beridir (Neden?) عَنْ اَنْ يَكُونَ لَهُ **Kendisi için olmasından** (Ne?) وَلَدٌ **Bir çocuk** لَهُ **Onun içindir** (Ne?) مَا فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerde olan** وَمَا فِي الْأَرْضِ **Ve yerde olan** (Ne bakımından?) خَلْقًا وَمُلْكًا وَعَبِيدًا Yaratma, mülkiyet ve kul olma bakımından وَالْمُلْكِيَّةُ Mülkiyet ise تُنَافِي الْبُنُوَّةَ Evlatlığa zıt düşmektedir وَكَفٰى بِاللّٰهِ **Allah yeter** (Ne olarak?) وَكِيلًا شَهِيدًا **Vekil,** şahit **olarak** (Neye?) عَلٰى ذٰلِكَ Buna.

172- لَنْ يَسْتَنْكِفَ **Asla çekinmez** يَتَكَبَّرَ وَيَأْنَفَ Böbürlenmez ve burun kıvırmaz (Kim?) الْمَسِيحُ **Mesih** الَّذِي زَعَمْتُمْ Ki siz iddia ediyorsunuz; أَنَّهُ إِلٰهٌ O ilahtır diye (Neden çekinmez?) عَنْ اَنْ يَكُونَ **Olmaktan** (Ne?) عَبْدًا لِلّٰهِ **Allah'a kul** (Daha kim çekinmez?) وَلَا الْمَلٰئِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ **En yakın melekler de** (Kimin katında mukarrabûn?) عِنْدَ اللّٰهِ Allah katında لَا يَسْتَنْكِفُونَ Çekinmezler (Neden?) أَنْ يَكُونُوا عَبِيدًا Kul olmalarından وَهٰذَا مِنْ أَحْسَنِ الْاِسْتِطْرَادِ Bu istidratın (konudan, ona uyumlu başka bir konuya geçmenin) en güzel örneğindendir ذُكِرَ لِلرَّدِّ Ret için zikredilmiştir (Kime?) عَلٰى مَنْ زَعَمَ İddia edene ki, أَنَّهَا آلِهَةٌ Melekler ilahlardır أَوْ بَنَاتُ اللّٰهِ Ya da Allah'ın kızlarıdır كَمَا رُدَّ بِمَا قَبْلَهُ Bir önceki ifadeyle rette bulunulduğu gibi (Kime?) عَلَى النَّصَارٰى Hıristiyanlara (Öyle Hıristiyanlar ki,) الزَّاعِمِينَ ذٰلِكَ Bunu (İsa'nın ilah olduğunu) iddia eden اَلْمَقْصُودُ خِطَابُهُمْ Amaç onlara hitaptır وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ **Kim ona ibadetten çekinir** وَيَسْتَكْبِرْ **Ve böbürlenirse** فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ **Yakında onları kendisine toplayacaktır** (Nasıl?) جَمِيعًا **Her birlikte** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette.

173- فَأَمَّا الَّذِينَ **O kimselere gelince ki,** اٰمَنُوا **İman ettiler** وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ **Ve salih amel işlediler** فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ **Onlara elbette ecirlerini verecektir** ثَوَابَ أَعْمَالِهِمْ Amellerinin mükafatını وَيَزِيدُهُمْ **Ve onlara fazladan verecektir** (Neden?) مِنْ فَضْلِهِ **Lütfundan** (Ne verecektir?) مَا O şeyi ki, لَا عَيْنٌ رَأَتْ Hiçbir göz görmemiştir, وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ Hiçbir kulak işitmemiştir وَلَا خَطَرَ Ve gelmemiştir (Neye?) عَلٰى قَلْبِ بَشَرٍ Hiçbir beşerin

kalbine وَأَمَّا الَّذِينَ **O kimseler ki,** اِسْتَنْكَفُوا **Çekindiler** وَاسْتَكْبَرُوا **Ve böbürlendiler** (Neden?) عَنْ عِبَادَتِهِ Ona ibadetten فَيُعَذِّبُهُمْ **Onlara azap edecektir** (Neyle?) عَذَابًا اَلِيمًا مُؤْلِمًا **Acı** can yakıcı **bir azapla** هُوَ عَذَابُ النَّارِ Ki o cehennem azabıdır وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ **Kendileri için bulamayacaklardır** (Kimden başka?) مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka** أَيْ غَيْرِهِ Yani, onun dışında (Ne?) وَلِيًّا **Bir dost** يَدْفَعُهُ عَنْهُمْ Ki, Allah'ı kendilerinden uzak tutacak وَلَا نَصِيرًا **Yardımcı da** يَمْنَعُهُمْ مِنْهُ Ki onları Allah'tan savunacak.

174- يَآ أَيُّهَا النَّاسُ **Ey insanlar** قَدْ جَآءَكُمْ **Kuşkusuz size gelmiştir** (Ne?) بُرْهَانٌ حُجَّةٌ **Delil,** hüccet (Kimden?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbinizden** عَلَيْكُمْ Aleyhinize (delil) وَهُوَ النَّبِيُّ Ki o Nebi'dir صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكُمْ **Ve size indirdik** (Ne?) نُورًا مُبِينًا **Açık bir nûr** بَيِّنًا Aşikâr وَهُوَ الْقُرْآنُ O da Kur'an'dır.

175- فَأَمَّا الَّذِينَ **O kimselere gelince ki,** اٰمَنُوا بِاللهِ **Allah'a iman ettiler** وَاعْتَصَمُوا بِهِ **Ve O'na sımsıkı sarıldılar** فَسَيُدْخِلُهُمْ **Çok yakında onları girdirecektir** (Nereye?) فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ **Kendinden bir rahmet ve lütfun içine** وَيَهْدِيهِمْ **Ve onları eriştirecektir** (Neye?) اِلَيْهِ صِرَاطًا **Kendine varan yola** طَرِيقًا مُسْتَقِيمًا **Dosdoğru** bir yola هُوَ دِينُ الْإِسْلَامِ O, İslam dinidir.

176- يَسْتَفْتُونَكَ **Senden fetva istiyorlar** (Kim hakkında?) فِي الْكَلَالَةِ Kelale hakkında قُلِ اللهُ يُفْتِيكُمْ **De ki: Allah size fetva veriyor** (Kim hakkında?) فِي الْكَلَالَةِ **Kelâle hakkında** اِنِ امْرُؤٌ **Eğer bir kimse** (Nedir bu kelime?) مَرْفُوعٌ بِفِعْلٍ Bir fiille merfudur يُفَسِّرُهُ Ki onu açıklıyor (Ne?) هَلَكَ مَاتَ Helak olursa, **ölürse** لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ **Ki onun çocuğu yoktur** أَيْ وَلَا وَالِدٌ Yani, babası da yoktur وَهُوَ الْكَلَالَةُ Ki o kelâledir وَلَهُ أُخْتٌ **Ve halbuki onun bir kız kardeşi vardır** (Kimden?) مِنْ أَبَوَيْنِ أَوْ أَبٍ Ana-babadan veya sadece babadan فَلَهَا **O kız kardeş için vardır** (Ne?) نِصْفُ مَا تَرَكَ **Onun terk ettiğinin yarısı** وَهُوَ **O da,** أَيِ الْأَخُ كَذٰلِكَ Yani, aynı şekilde erkek kardeş يَرِثُهَآ **O kıza varis olur** (Ondan bedel?) جَمِيعَ مَا تَرَكَتْ Onun terk ettiğinin tümüne (Ne zaman?) اِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا **O kız kardeş için yoksa** (Ne?) وَلَدٌ **Bir evlat** فَإِنْ كَانَ لَهَا وَلَدٌ Eğer onun için varsa (Ne?) ذَكَرٌ Erkek çocuk فَلَا شَيْءَ لَهُ Bu durumda ona

hiçbirşey yoktur أَوْ أُنْثَى Ya da kız çocuk varsa فَلَهُ مَا فَضَلَ Bu durumda ölenin erkek kardeşi için artan vardır (Neden?) مِنْ نَصِيبِهَا Kız çocuğun hissesinden وَلَوْ كَانَتْ Şayet olursa (Kim?) اَلْأُخْتُ أَوِ الْأَخُ Kız veya erkek kardeş (Kimden?) مِنْ أُمٍّ Bir anneden فَفَرْضُهُ السُّدُسُ Bu durumda ona altıda bir tayin olunur كَمَا تَقَدَّمَ أَوَّلَ السُّورَةِ Sûrenin başında geçtiği gibi فَإِنْ كَانَتَا **Eğer iseler** أَيِ الْأُخْتَانِ Yani, iki kız kardeş (Ne iseler?) اِثْنَتَيْنِ أَيْ فَصَاعِدًا **İki tane;** ve fazlası لِأَنَّهَا Zira bu ayet نَزَلَتْ فِي جَابِرٍ Hz.Cabir hakkında inmiştir وَقَدْ مَاتَ عَنْ أَخَوَاتٍ Ki o, geride çok sayıda kız kardeş bırakarak öldü فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ **Bu durumda o ikisi için üçte iki vardır** (Neden?) مِمَّا تَرَكَ الْأَخُ Ölen kardeşin **bıraktığından** وَإِنْ كَانُوا أَيِ الْوَرَثَةُ **Şayet** varisler **olurlarsa** (Ne?) إِخْوَةً **Kardeşler** (Ondan bedel?) رِجَالًا وَنِسَاءً **Erkekler ve kadınlar** فَلِلذَّكَرِ مِنْهُمْ Onlardan **erkek için vardır** (Ne?) مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ **İki kadının payının misli** يُبَيِّنُ اللهُ لَكُمْ **Allah size açıklıyor** (Neyi?) شَرَائِعَ دِينِكُمْ Dininizin kurallarını (Niçin?) لِ أَنْ لَا تَضِلُّوا **Sapıt**ma**manız** için وَاللهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ **Allah her şeyi bilendir** وَمِنْهُ الْمِيرَاثُ Miras da o şeylerdendir رَوَى الشَّيْخَانِ Buhari ve Müslim rivayet etmiştir (Kimden?) عَنِ الْبَرَاءِ Berâ (r.a.)'dan أَنَّهَا آخِرُ آيَةٍ Ki bu son ayettir (Öyle ayet ki,) نَزَلَتْ İnmiştir أَيْ مِنَ الْفَرَائِضِ Yani, mirasa ilişkin.

٥

سُورَةُ الْمَآئِدَةِ

مَدَنِيَّةٌ مِأَةٌ وَعِشْرُونَ اَوْ وَثِنْتَانِ اَوْ وَثَلاَثُ اٰيَةً

Mâide Sûresi

Medine'de inmiştir

Yüz yirmi veya yüz yirmi iki
veya yüz yirmi üç ayettir

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوٓا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ الْعُهُودِ الْمُؤَكَّدَةِ الَّتِي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ اللهِ وَالنَّاسِ ﴿أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ﴾ الْإِبِلُ وَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ أَكْلًا بَعْدَ الذَّبْحِ ﴿إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ﴾ تَحْرِيمُهُ فِي {حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ} الْآيَةَ، فَالْإِسْتِثْنَاءُ مُنْقَطِعٌ وَيَجُوزُ أَنْ يَكُونَ مُتَّصِلًا وَالتَّحْرِيمُ لِمَا عَرَضَ مِنَ الْمَوْتِ وَنَحْوِهِ ﴿غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ﴾ أَيْ مُحْرِمُونَ وَنَصْبُ غَيْرَ عَلَى الْحَالِ مِنْ ضَمِيرِ لَكُمْ ﴿إِنَّ اللهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ۝١﴾ مِنَ التَّحْلِيلِ وَغَيْرِهِ لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ ﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُحِلُّوا شَعَآئِرَ اللهِ﴾ جَمْعُ شَعِيرَةٍ، أَيْ مَعَالِمَ دِينِهِ بِالصَّيْدِ فِي الْإِحْرَامِ ﴿وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ﴾ بِالْقِتَالِ فِيهِ ﴿وَلَا الْهَدْيَ﴾ مَا أُهْدِيَ إِلَى الْحَرَمِ مِنَ النَّعَمِ بِالتَّعَرُّضِ لَهُ ﴿وَلَا الْقَلَآئِدَ﴾ جَمْعُ قِلَادَةٍ وَهِيَ مَا كَانَ يُقَلَّدُ بِهِ مِنْ شَجَرِ الْحَرَمِ لِيَأْمَنَ أَيْ فَلَا تَتَعَرَّضُوا لَهَا وَلَا لِأَصْحَابِهَا ﴿وَلَآ﴾ تُحِلُّوا ﴿ءَآمِّينَ﴾ قَاصِدِينَ ﴿الْبَيْتَ الْحَرَامَ﴾ بِأَنْ تُقَاتِلُوهُمْ ﴿يَبْتَغُونَ فَضْلًا﴾ رِزْقًا ﴿مِنْ رَبِّهِمْ﴾ بِالتِّجَارَةِ ﴿وَرِضْوَانًا﴾ مِنْهُ بِقَصْدِهِ بِزَعْمِهِمُ الْفَاسِدِ، وَهَٰذَا مَنْسُوخٌ بِآيَةِ بَرَاءَةٍ ﴿وَإِذَا حَلَلْتُمْ﴾ مِنَ الْإِحْرَامِ ﴿فَاصْطَادُوا﴾ أَمْرُ إِبَاحَةٍ ﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ﴾ يَكْسِبَنَّكُمْ ﴿شَنَـَٔانُ﴾ بِفَتْحِ النُّونِ وَسُكُونِهَا، بُغْضُ ﴿قَوْمٍ﴾ لِأَجْلِ ﴿أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا﴾ عَلَيْهِمْ بِالْقَتْلِ وَغَيْرِهِ ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ﴾ بِفِعْلِ مَا أُمِرْتُمْ بِهِ ﴿وَالتَّقْوَىٰ﴾ بِتَرْكِ مَا نُهِيتُمْ عَنْهُ ﴿وَلَا تَعَاوَنُوا﴾ فِيهِ حَذْفُ إِحْدَى التَّاءَيْنِ فِي الْأَصْلِ ﴿عَلَى الْإِثْمِ﴾ الْمَعَاصِي ﴿وَالْعُدْوَانِ﴾ التَّعَدِّي فِي حُدُودِ اللهِ ﴿وَاتَّقُوا اللهَ﴾ خَافُوا عِقَابَهُ بِأَنْ تُطِيعُوهُ ﴿إِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝٢﴾ لِمَنْ خَالَفَهُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Maide Sûresi

Medine'de inmiştir. Yüz yirmi veya yüz yirmi iki ya da yüz yirmi üç ayettir.

1- **Ey imân edenler!** Sizinle, Allah ve insanlar arasındaki kesinlik kazanmış anlaşmaları, **akitleri yerine getiriniz. Size behime denilen** deve, inek ve koyun (gibi) **hayvanları** kestikten sonra yemek **helâl kılınmıştır. Ancak size** haram oldukları *"Size leş haram kılınmıştır..."* ayetinde **bildirilecek olanlar müstesna**[1] **ve siz ihrama girmiş bir halde iken avlamayı helal görmemek şartıyla.**[2] **Şüphe yok ki, Allah** helal ve haram kılmada **dilediğine hükmeder,** ona itiraz edilmez.

2- **Ey imân edenler!** İhramda avlanmak suretiyle **Allah'ın şiarlarına,**[3] dininin alametlerine, içinde savaşmak suretiyle **haram olan aya,** kendisine saldırmak suretiyle Harem'e hediye olarak gönderilen **kurbanlık** hayvan**a ve** emniyet için harem (bölgesi) ağacından takılan **gerdanlıklara**[4] yani onlara ve sahiplerine saldırmayın **Ve** kendi bozuk inançlarınca Harem'i ziyaret edip **Rablerinden** ticaret ile **lütuf,** rızk **ve rıza talebinde bulunmak üzere Beyt-i Harâm'a gelme niyetinde** kastında **olanlara** öldürmek suretiyle **hürmetsizlik etmeyiniz** Bu, Beraat suresindeki ayetle nesh edilmiştir **Ve** ihramdan **çıktığınız zaman artık avlanabilirsiniz.**[5] **Sizi, Mescid-i Haram'dan men etmiş** olmalarından dolayı **bir kavme olan öfkeniz**[6], kininiz **sizi** öldürmek veya başka bir suretle onlara **adaletsiz davranmaya sevk etmesin,** yönlendirmesin. **Ve** yapmanız emredilen **iyilik ve** yapmaktan men edildiğiniz şeyi terk etmekle **takvâ üzere yardımlaşınız. Cürüm** günahlar **ve taşkınlık** Allah'ın hudutlarını aşma **üzere yardımlaşmayınız.**[7] **Ve Allah'tan sakınınız,** ona itaat etmek suretiyle azabından korkunuz. **Şüphesiz Allah'ın** kendisine muhalefet edene **azabı pek şiddetlidir.**

---

[1] Bu istisna munkatıdır. Muttasıl olması da mümkündür. Bu durumda haram olması ölüm ve benzeri şeylerden kaynaklanır.

[2] غَيْرَ kelimesinin nasbı لَكُمْ kelimesindeki zamirden hal olmasıyladır.

[3] شَعِيرَة kelimesinin çoğuludur.

[4] قِلَادَة kelimesinin çoğuludur.

[5] Bu emir ibaha ifade eder.

[6] شَنَآن kelimesi ن harfinin fethası ve sükunuyla okunur.

[7] تَعَاوَنُوا kelimesinin aslında bulunan iki ت harfinden biri hazfedilmiştir.

KELİME ANLAMI

سُورَةُ الْمَائِدَةِ ﴿٥﴾

5- Maide Sûresi

مَدَنِيَّةٌ **Medine'de inmiştir** مِائَةٌ وَعِشْرُونَ **Yüz yirmi,** أَوْ وَثِنْتَانِ **Veya yüz yirmi iki** أَوْ وَثَلَاثُ اٰيَةً **Ya da yüz yirmi üç ayettir.**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla**

1- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا **Ey iman edenler!** اَوْفُوا بِالْعُقُودِ **Akitlerinizi yerine getirin** اَلْعُهُودِ الْمُؤَكَّدَةِ Kesinlik kazanmış sözleri اَلَّتِي Ki o sözler (Nerededir?) بَيْنَكُمْ Sizinle وَبَيْنَ اللّٰهِ Allah وَالنَّاسِ Ve insanlar arasındadır اُحِلَّتْ لَكُمْ **Sizin için helal kılındı** (Ne?) بَهِيمَةُ الْاَنْعَامِ **En'am olan hayvanlar** (Nedir onlar?) اَلْإِبِلُ وَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ Deve, sığır ve koyundur (Ne bakımından helal kılındı?) أَكْلاً Yeme bakımından (Neden sonra?) بَعْدَ الذَّبْحِ Kesimden sonra اِلَّا مَا **Ancak o müstesna ki** يُتْلٰى عَلَيْكُمْ **Size okunacak** (Ne?) تَحْرِيمُهُ Onun haram kılınışı (Nerede?) فِي {حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ} اَلْآيَةَ 'Ölü (hayvan) size haram kılındı' ayetinde فَالْاِسْتِثْنَاءُ مُنْقَطِعٌ İstisna munkatıdır. وَيَجُوزُ أَنْ يَكُونَ مُتَّصِلاً Muttasıl da olabilir. وَالتَّحْرِيمُ Bu durumda haram kılma لِمَا عَرَضَ Meydana gelen مِنَ الْمَوْتِ وَنَحْوِهِ Ölüm ve benzeri şeylerden dolayıdır (Ne olduğunuz halde size helal kılındı?) غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ **Avlanmayı helal görmediğiniz halde** وَأَنْتُمْ حُرُمٌ **Halbuki siz ihramlısınız** أَيْ مُحْرِمُونَ Yani ihram halinde وَنَصْبُ غَيْرَ 'Gayr'ın mensup oluşu عَلَى الْحَالِ Hal oluşuna binaendir (Neden?) مِنْ ضَمِيرِ لَكُمْ 'Lekûm' zamirinden اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ **Kuşkusuz Allah hükmeder** (Neyi?) مَا يُرِيدُ **Dilediğini** (Neden?) مِنَ التَّحْلِيلِ وَغَيْرِهِ Helal kılma ve diğer şeylerden لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ Ona itiraz olmaz.

2- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تُحِلُّوا **Hürmetsizlik etmeyiniz** (Neye?) شَعَآئِرَ اللّٰهِ **Allah'ın şeâirine** (Bu şeâir kelimesi nedir?) جَمْعُ شَعِيرَةٍ 'Şeîratin'in cemisidir أَيْ مَعَالِمَ دِينِهِ Yani; dininin alametlerine (Neyle?) بِالصَّيْدِ فِي الْإِحْرَامِ İhramda avlanmakla (Daha neye hürmetsizlik etmeyiniz?) وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ **Haram aya da** (Neyle?) بِالْقِتَالِ فِيهِ O ayda savaşmakla (Daha neye hürmetsizlik etmeyiniz?) وَلَا الْهَدْيَ **Hedye de** (Nedir o?) مَا أُهْدِيَ اِلَى الْحَرَمِ Kabe'ye hediye edilen مِنَ النَّعَمِ (Kurbanlık) hayvanlardır (Ona nasıl hürmetsizlik etmeyin?) بِالتَّعَرُّضِ لَهُ Ona saldırarak (Daha neye hürmetsizilik etmeyiniz?)

وَلَا الْقَلَائِدَ **Gerdanlıklara da** (Bu kelime nedir?) جَمْعُ قِلَادَةٍ 'Kılâde'nin cemisidir وَهِيَ مَا كَانَ يُقَلَّدُ بِهِ O da (hayvanın boynuna) takılan şeydir (Neden?) مِنْ شَجَرِ الْحَرَمِ Harem (bölgesin)in ağacından (Niçin?) لِيَأْمَنَ Emin olması için أَيْ فَلَا تَتَعَرَّضُوا لَهَا Yani onlara saldırmayın وَلَا لِأَصْحَابِهَا Onların sahiplerine de (Daha?) وَلَا تُحِلُّوا **Yine** hürmetsizlik **etmeyin** (Kime?) آمِّينَ **Niyet edenlere,** قَاصِدِينَ Yönelenlere (Neye?) الْبَيْتَ الْحَرَامَ **Mukaddes Ev'e** (Nasıl hürmetsizlik etmeyin?) بِأَنْ تُقَاتِلُوهُمْ Onlarla savaşarak (Ne **halde** ona yönelenler?) يَبْتَغُونَ **Talep eder halde** (Neyi?) فَضْلًا **Bir lütfu,** رِزْقًا Rızkı (Kimden?) مِنْ رَبِّهِمْ **Rablerinden** (Neyle?) بِالتِّجَارَةِ Ticaretle (**Daha neyi talep eder halde?**) وَرِضْوَانًا مِنْهُ **Ve** onun **rızasını** (Nasıl?) بِقَصْدِهِ Mukaddes Ev'e yönelerek (Neye göre onun rızasını talep edenlere?) بِزَعْمِهِمُ الْفَاسِدِ Kendi yanlış inançlarına göre وَهٰذَا مَنْسُوخٌ Fakat bu hüküm kaldırılmıştır (Neyle?) بِآيَةِ بَرَاءَةٍ Tevbe suresinin ayetiyle وَإِذَا حَلَلْتُمْ **Ve serbest kaldığınız zaman** (Neden?) مِنَ الْإِحْرَامِ İhramdan فَاصْطَادُوا **Avlanın** (Bu nedir?) أَمْرُ إِبَاحَةٍ Mübahlık bildiren bir emirdir وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ **Sizi sevketmesin** يَكْسِبَنَّكُمْ Sizi temin etmesin (Ne?) شَنَآنُ **Kini** (Şeneân kelimesi ne iledir?) بِفَتْحِ النُّونِ Nûn'un fethası وَسُكُونِهَا Ve sukünuyladır (Şu anlamdadır) بُغْضُ قَوْمٍ **Bir kavme** olan nefret (Neden doğan?) لِأَجْلِ أَنْ صَدُّوكُمْ **Sizi menetmelerinden** (Neden?) عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ **Mescid-i Haram'dan** (Neye sevk etmesin?) أَنْ تَعْتَدُوا عَلَيْهِمْ Onlara **tecavüz etmeye** (Neyle?) بِالْقَتْلِ وَغَيْرِهِ Öldürme ve başka şeyle وَتَعَاوَنُوا **Yardımlaşın** (Ne üzerine?) عَلَى الْبِرِّ **İyilik üzerine** (Nasıl?) بِفِعْلِ مَا أُمِرْتُمْ بِهِ Size emredileni yaparak (**Daha ne üzerine** yardımlaşın?) وَالتَّقْوٰى **Takva üzerine** (Nasıl?) بِتَرْكِ مَا نُهِيتُمْ عَنْهُ Size yasaklananı terk ederek وَلَا تَعَاوَنُوا **Ve yardımlaşmayın** فِيهِ Bu fiilde vardır (Ne?) حَذْفُ إِحْدَى التَّاءَيْنِ فِي الْأَصْلِ Aslındaki iki tâ'dan birinin harfi (Ne üzerine yardımlaşmayın?) عَلَى الْإِثْمِ الْمَعَاصِي **Cürüm,** günahlar **üzerine** (Daha?) وَالْعُدْوَانِ **Sınırı geçme** التَّعَدِّي فِي حُدُودِ اللّٰهِ Allah'ın hudûdunu aşma **üzerine** وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** خَافُوا عِقَابَهُ Onun azabından korkun (Nasıl?) بِأَنْ تُطِيعُوهُ Ona itaat ederek إِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** شَدِيدُ الْعِقَابِ **Azabı şiddetli olandır** (Kime?) لِمَنْ خَالَفَهُ Kendisine karşı gelene.

﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ﴾ أَيْ أَكْلُهَا ﴿وَالدَّمُ﴾ أَيِ الْمَسْفُوحُ كَمَا فِي الْأَنْعَامِ ﴿وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ
وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ اللهِ بِهِ﴾ بِأَنْ ذُبِحَ عَلَى اسْمِ غَيْرِهِ ﴿وَالْمُنْخَنِقَةُ﴾ الْمَيْتَةُ خَنْقًا ﴿وَالْمَوْقُوذَةُ﴾ الْمَقْتُولَةُ
ضَرْبًا ﴿وَالْمُتَرَدِّيَةُ﴾ السَّاقِطَةُ مِنْ عُلْوٍ إِلَى أَسْفَلَ فَمَاتَتْ ﴿وَالنَّطِيحَةُ﴾ الْمَقْتُولَةُ بِنَطْحِ أُخْرَى لَهَا
﴿وَمَآ أَكَلَ السَّبُعُ﴾ مِنْهُ ﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾ أَيْ أَدْرَكْتُمْ فِيهِ الرُّوحَ مِنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ فَذَبَحْتُمُوهُ ﴿وَمَا ذُبِحَ
عَلَى﴾ اسْمِ ﴿النُّصُبِ﴾ جَمْعُ نِصَابٍ وَهِيَ الْأَصْنَامُ ﴿وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا﴾ تَطْلُبُوا الْقَسْمَ وَالْحُكْمَ
﴿بِالْأَزْلَامِ﴾ جَمْعُ زَلَمٍ بِفَتْحِ الزَّايِ وَضَمِّهَا مَعَ فَتْحِ اللَّامِ، قِدْحٌ بِكَسْرِ الْقَافِ صَغِيرٌ لَا رِيشَ لَهُ وَلَا نَصْلَ
وَكَانَتْ سَبْعَةً عِنْدَ سَادِنِ الْكَعْبَةِ عَلَيْهَا أَعْلَامٌ وَكَانُوا يُحَكِّمُونَهَا فَإِنْ أَمَرَتْهُمُ ائْتَمَرُوا وَإِنْ نَهَتْهُمُ انْتَهَوْا
﴿ذَلِكُمْ فِسْقٌ﴾ خُرُوجٌ عَنِ الطَّاعَةِ، وَنَزَلَ يَوْمَ عَرَفَةَ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ: ﴿الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْ دِينِكُمْ﴾ أَنْ تَرْتَدُّوا عَنْهُ بَعْدَ طَمَعِهِمْ فِي ذَلِكَ لِمَا رَأَوْا مِنْ قُوَّتِهِ ﴿فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ
أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ أَحْكَامَهُ وَفَرَائِضَهُ فَلَمْ يَنْزِلْ بَعْدَهَا حَلَالٌ وَلَا حَرَامٌ ﴿وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾
بِإِكْمَالِهِ وَقِيلَ بِدُخُولِ مَكَّةَ آمِنِينَ ﴿وَرَضِيتُ﴾ أَيِ اخْتَرْتُ ﴿لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ
فِي مَخْمَصَةٍ﴾ مَجَاعَةٍ إِلَى أَكْلِ شَيْءٍ مِمَّا حُرِّمَ عَلَيْهِ فَأَكَلَهُ ﴿غَيْرَ مُتَجَانِفٍ﴾ مَائِلٍ ﴿لِإِثْمٍ﴾ مَعْصِيَةٍ
﴿فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ﴾ لَهُ مَا أَكَلَ ﴿رَحِيمٌ ﴿٣﴾﴾ بِهِ فِي إِبَاحَتِهِ لَهُ بِخِلَافِ الْمَائِلِ لِإِثْمٍ أَيِ الْمُتَلَبِّسِ بِهِ
كَقَاطِعِ الطَّرِيقِ وَالْبَاغِي مَثَلًا فَلَا يَحِلُّ لَهُ الْأَكْلُ ﴿يَسْـَٔلُونَكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿مَاذَآ أُحِلَّ لَهُمْ﴾ مِنَ الطَّعَامِ
﴿قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ﴾ الْمُسْتَلَذَّاتُ ﴿وَ﴾ صَيْدُ ﴿مَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ﴾ الْكَوَاسِبِ مِنَ الْكِلَابِ
وَالسِّبَاعِ وَالطَّيْرِ ﴿مُكَلِّبِينَ﴾ حَالٌ مِنْ كَلَّبْتُ الْكَلْبَ بِالتَّشْدِيدِ أَيْ أَرْسَلْتُهُ عَلَى الصَّيْدِ ﴿تُعَلِّمُونَهُنَّ﴾
حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ مُكَلِّبِينَ أَيْ تُؤَدِّبُونَهُنَّ ﴿مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللهُ﴾ مِنْ آدَابِ الصَّيْدِ ﴿فَكُلُوا مِمَّآ أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ﴾
وَإِنْ قَتَلْنَهُ بِأَنْ لَمْ يَأْكُلْنَ مِنْهُ بِخِلَافِ غَيْرِ الْمُعَلَّمَةِ فَلَا يَحِلُّ صَيْدُهَا وَعَلَامَتُهَا أَنْ تَسْتَرْسِلَ إِذَا أُرْسِلَتْ
وَتَنْزَجِرَ إِذَا زُجِرَتْ وَتُمْسِكَ الصَّيْدَ وَلَا تَأْكُلَ مِنْهُ وَأَقَلُّ مَا يُعْرَفُ بِهِ ذَلِكَ ثَلَاثُ مَرَّاتٍ فَإِنْ أَكَلَتْ
مِنْهُ فَلَيْسَ مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَى صَاحِبِهِنَّ فَلَا يَحِلُّ أَكْلُهُ كَمَا فِي حَدِيثِ الصَّحِيحَيْنِ وَفِيهِ أَنَّ صَيْدَ السَّهْمِ
إِذَا أُرْسِلَ وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ كَصَيْدِ الْمُعَلَّمِ مِنَ الْجَوَارِحِ ﴿وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ﴾ عِنْدَ إِرْسَالِهِ
﴿وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤﴾﴾ ﴿الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ﴾ الْمُسْتَلَذَّاتُ ﴿وَطَعَامُ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ أَيْ ذَبَائِحُ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى ﴿حِلٌّ﴾ حَلَالٌ ﴿لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ﴾ إِيَّاهُمْ ﴿حِلٌّ لَهُمْ
وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ﴾ الْحَرَائِرُ ﴿مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾
حِلٌّ لَكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ ﴿إِذَآ آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ﴾ مُهُورَهُنَّ ﴿مُحْصِنِينَ﴾ مُتَزَوِّجِينَ ﴿غَيْرَ مُسَافِحِينَ﴾
مُعْلِنِينَ بِالزِّنَا بِهِنَّ ﴿وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ مِنْهُنَّ تُسِرُّونَ بِالزِّنَا بِهِنَّ ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ﴾ أَيْ يَرْتَدَّ
﴿فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ﴾ الصَّالِحُ قَبْلَ ذَلِكَ فَلَا يُعْتَدُّ بِهِ وَلَا يُثَابُ عَلَيْهِ ﴿وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥﴾﴾
إِذَا مَاتَ عَلَيْهِ.

TÜRKÇE ANLAMI

3- **Sizlere ölüyü** yemek, Enam suresinde olduğu gibi akıtılmış **kan, domuz eti,** Allah'tan başkası adına kesilmek suretiyle **Allah'tan başkası için ses yükseltilen, boğulmuş** yani boğularak ölmüş, **vurulmuş** yani, vurularak öldürülmüş, yukarıdan aşağıya **yuvarlanmış** ve ölmüş, **süsülmüş** başka bir hayvanın vurmasıyla ölmüş, **veya** bir kısmını **yırtıcı hayvan yemiş, fakat** bu hayvanlardan kendisinde canlılık hissedip kestiğiniz **boğazladığınız müstesna, ve dikili taşlar**[1] putlar adın**a boğazlanan hayvanlar ve** tüyü ve ucunda demiri olmayan küçük kıdh,[2] **oklar**[3] **ile kısmet** ve hüküm **aramanız haram kılınmıştır.** Üzerlerinde bazı işaretler bulunan bu oklardan Kâbe'nin bekçisinde yedi tane bulunuyordu. Bu oklara hüküm arz ederler, şayet onlara bir şeyi emrederse onu yapar ve bir şeyi yasaklarsa ondan vazgeçerlerdi. **Bunlar birer fısk** itaatten çıkmak**tır.** Şu ayet Veda Haccı senesinde Arafat'ta inmiştir. **Bugün kâfirler** dininizin kuvvetini gördükleri için **sizin, dininizden** yani ondan dönmenizden, bu konudaki isteklerinden sonra **ümitsizliğe düşmüşlerdir. Artık onlardan korkmayınız, Benden korkunuz. Bu gün dininizi**n hüküm ve farzlarını **kemale erdirdim,** artık bundan sonra helal ve haram inmemiştir. **Sizin üzerinize nîmetimi** onu kemale erdirmekle, diğer bir görüşle Mekke'ye emin olarak girmenizle **tamamladım. Ve sizin için din olarak İslâmiyet'e razı oldum,** onu seçtim. **Artık her kim son derece açlık halinde cürüme,** günaha **kaymadan,** meyletmeden kendisine haram kılınan bir şeyi yemeye **mecbur kalır** ve yerse, **şüphesiz Allah** onun yediğini **bağışlayan** ve ona bu yediğini serbest kılma konusunda **merhamet edendir.** Fakat günaha meyleden yani ona bulaşmış olan yol kesiciler ve asiler gibilerine (bunları) yemek helal değildir.

4- Ey Muhammed! **Senden sorarlar ki, kendileri için helal kılınmış olan** yemek **nedir? De ki: "Sizin için temiz** lezzetli **nîmetler helal kılınmıştır. Allah'ın size öğrettiği** avlanma kaideleri**nden öğreterek**[4] yani onları eğiterek **avcılığa alıştırmak suretiyle**[5] avın üzerine gönderdiğiniz **sizin yetiştirdiğiniz yırtıcı,** avcı köpek, hayvan ve kuşların avı **da** (size helaldir)

---

[1] نُصُب kelimesi نِصَاب kelimesinin çoğuludur.

[2] قِدْح kelimesi kaf harfinin kesresiyle okunur.

[3] أَزْلاَم kelimesi, ز harfinin fethası ve zammesiyle ve ل harfinin fethasıyla okunan زلم kelimesinin çoğuludur.

[4] تُعَلِّمُونَهُنَّ fiili مُكَلِّبِينَ kelimesinden haldir.

[5] مُكَلِّبِينَ kelimesi haldir. Şedde ile okunan كَلَّبْتُ الْكَلْبَ (Köpeğe av öğrettim fiilin)den (ismi fail)dir.

Artık onların, sizin için yemeden öldürmek suretiyle **tuttuklarından yeyiniz.** Eğitilmemiş olanlar böyle değildir. Dolayısıyla onların avları helal olmaz. Eğitilmiş olmasının alameti salındığında saldırması, geri çekildiğinde sakınması ve avı yemeden tutmasıdır. Eğitildiğinin anlaşılması en az üç kerede olur. Eğer avdan yerse, tuttukları sahipleri için değildir. Bu sebeple de yemeleri helal olmaz. Nitekim bu Buhari ve Müslim'de geçen bir hadiste yer almaktadır. Orada şöyle bir ifade vardır: ***"Allah'ın ismi anılarak atılan okun avı, eğitilmiş avcı hayvanların avı gibidir."*** **Ve** saldığınız zamanda **onun üzerine Allah'ın adını zikrediniz. Ve Allah'tan korkunuz. Çünkü Allah'ın hesabı çok süratlidir.**

5- **Bugün sizin için temiz** lezzetli **nîmetler helal kılınmıştır. Ve kendilerine kitap verilmiş olan** Yahudi ve Hıristiyan**ların yemeği** yani kestikleri **size helaldir, sizin** onlara **yedirmeniz de onlara helaldir. Ve mümin kadınlardan hür ve iffetli olanlar ve sizden önce kendilerine kitap verilmiş olanlardan hür ve iffetli olanlar, onlara ücretleri** mehirlerini **verdiğiniz zaman** onları nikahlamanız size helaldir. **Namuslu** evlenme niyetinde **olmak, zina etmemek** onlarla zinayı ilan etmemek **ve** onlardan kendisiyle zina ettiğinizi sakladığınız **gizli dostlar edinmemek üzere** (sizlere helaldir). **Ve her kim imanı inkar eder** dinden dönerse **muhakkak** bundan önceki salih **ameli boşa gider.** Dolayısıyla o ameline itibar edilmez ve ona karşılık bir sevap verilmez. **Ve o kimse** bu hal üzere öldüğünde **ahirette de hüsrana uğrayanlardandır.**

KELİME ANLAMI

3- حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ **Size haram kılındı** (Ne?) اَلْمَيْتَةُ **Ölü** أَيْ أَكْلُهَا Yani onu yemek وَالدَّمُ **Ve kan** أَيِ الْمَسْفُوحُ Yani akıtılmış olan كَمَا فِي الْأَنْعَامِ En'am suresinde olduğu gibi وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ **Ve hınzır eti** وَمَآ اُهِلَّ **Ve ses yükseltilen şey** (Kim için?) لِغَيْرِ اللهِ **Allah'tan başkası için** (Neyle?) بِهٖ **Onunla** (Nasıl?) بِأَنْ ذُبِحَ Kesilerek (Ne üzerine?) عَلَى اسْمِ غَيْرِهٖ Allah'tan başkasının adı üzerine وَالْمُنْخَنِقَةُ **Ve boğulmuş** اَلْمَيْتَةُ خَنْقًا Boğularak ölmüş (**Daha ne haram kılındı?**) وَالْمَوْقُوذَةُ **Vurulmuş** اَلْمَقْتُولَةُ ضَرْبًا Vurularak öldürülen وَالْمُتَرَدِّيَةُ **Ve yuvarlanan** اَلسَّاقِطَةُ مِنْ عُلُوٍّ Yüksekten düşen (Nereye?) إِلَى أَسْفَلَ Aşağıya فَمَاتَتْ Ve ölen (**Daha ne haram kılındı?**) وَالنَّطِيحَةُ **Toslanmış** اَلْمَقْتُولَةُ Öldürülmüş (Neyle?) بِنَطْحِ أُخْرَى لَهَا Başka bir hayvanın ona toslamasıyla وَمَآ **Ve o şey (hayvan) ki,** أَكَلَ السَّبُعُ مِنْهُ **Yırtıcı hayvan** ondan **yemiştir** إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ

Kestiğiniz müstesna أَيْ أَدْرَكْتُمْ فِيهِ Yani kendisinde hissettiğiniz (Ne?) اَلرُّوحَ Can (Neden?) مِنْ هٰذِهِ الْأَشْيَاءِ Bu hayvanlardan فَذَبَحْتُمُوهُ Ve hemen kestiğiniz (müstesna) (Daha ne haram kılındı?) وَمَا ذُبِحَ **Kesilen şey** (Ne üzerine?) عَلَى اسْمِ النُّصُبِ **Dikili taşların** ismi **üzerine** (Nedir bu nusub?) جَمْعُ نِصَابٍ 'Nisab'ın cemisidir وَهِيَ الْأَصْنَامُ Ki, onlar putlardır وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا **Ve kısmet aramanız** تَطْلُبُوا الْقِسْمَ وَالْحُكْمَ Şans ve hüküm amaçlamanız (Neyle?) بِالْأَزْلَامِ **Fal oklarıyla** (Nedir bu ezlâm?) جَمْعُ زَلَمٍ 'Zelem'in cemisidir (Ne olduğu halde?) بِفَتْحِ الزَّايِ وَضَمِّهَا Zâ'nın fethası ve zammesiyle olduğu halde (Ne ile birlikte?) مَعَ فَتْحِ اللَّامِ Lâm'ın fethasıyla birlikte (Bu kelime ne demektir?) قِدْحٌ Bir oktur (Bu kelime ne olduğu halde?) بِكَسْرِ الْقَافِ Kâf'ın kesresiyle olduğu halde (Öyle ok ki,) صَغِيرٌ Küçük لَا رِيشَ لَهُ Onun tüyü yoktur وَلَا نَصْلَ Ve (ucunda) demiri de yoktur وَكَانَتْ سَبْعَةً Bu oklar yedi tane idi (Nerede?) عِنْدَ سَادِنِ الْكَعْبَةِ Ka'be bekçisinin yanında عَلَيْهَا أَعْلَامٌ Üzerlerinde işaretler mevcuttu وَكَانُوا يُحَكِّمُونَهَا Onlara hüküm arz ederlerdi فَإِنْ أَمَرَتْهُمْ Şayet onlara emrederse اِئْتَمَرُوا İşe koyulurlar وَإِنْ نَهَتْهُمْ Şayet men ederse اِنْتَهَوْا Sakınırlardı ذٰلِكُمْ فِسْقٌ **Bütün bunlar bir fısktır** خُرُوجٌ عَنِ الطَّاعَةِ İtaatten çıkmaktır وَنَزَلَ (Şu ayet) inmiştir (Hangi gün?) يَوْمَ عَرَفَةَ Arafat günü (Hangi yıl?) عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ Veda haccı yılında اَلْيَوْمَ **Bugün** يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا **Küfredenler ümit kesti** (Neden ümit kesti?) مِنْ دِينِكُمْ **Sizin dininizden** (Ne konuda ümit kesti?) أَنْ تَرْتَدُّوا عَنْهُ Ondan dönmeniz konusunda (Neden sonra ümit kestiler?) بَعْدَ طَمَعِهِمْ Hırslarından sonra (Hangi konuda?) فِي ذٰلِكَ Bu (dininizden dönme) konusunda (Niçin ümit kestiler?) لِمَا رَأَوْا مِنْ قُوَّتِهِ Onun gücünü gördükleri için فَلَا تَخْشَوْهُمْ **Artık onlardan korkmayın** وَاخْشَوْنِ **Benden korkun** اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ **Bugün sizin için kemale erdirdim** (Neyi?) دِينَكُمْ **Dininizi** أَحْكَامَهُ وَفَرَائِضَهُ Onun hükümlerini ve farzlarını فَلَمْ يَنْزِلْ بَعْدَهَا Artık bunlardan sonra inmemiştir (Ne?) حَلَالٌ وَلَا حَرَامٌ Helal ve haram وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ **Ve üzerinize tamamladım** (Neyi?) نِعْمَتِي **Nimetimi** (Neyle?) بِإِكْمَالِهِ Onu kemale erdirmekle وَقِيلَ Dendi ki; بِدُخُولِ مَكَّةَ Mekke'ye girmekle (Nasıl?) آمِنِينَ Güven içinde وَرَضِيتُ **Ve razı oldum** أَيِ اخْتَرْتُ Yani seçtim (Kim için?) لَكُمُ **Sizin için** (Neyi?) اَلْإِسْلَامَ **İslam'ı** (Ne olarak?) دِينًا **Din olarak** فَمَنِ اضْطُرَّ **Artık kim mecbur kalırsa** (Nerede?) فِي مَخْمَصَةٍ **Aşırı açlık halinde** مَجَاعَةٍ Açlıkta (Neye?) إِلَى أَكْلِ شَيْءٍ

Bir şeyi yemeye (Neden?) مِمَّا حُرِّمَ عَلَيْهِ Kendisine haram kılınanlardan فَأَكَلَهُ Ve onu yerse (Ne olduğu halde?) غَيْرَ مُتَجَانِفٍ مَائِلٍ **Eğilimli,** meyilli **olmadığı halde** (Neye?) لِإِثْمٍ مَعْصِيَةٍ **Cürüme,** günaha فَإِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** غَفُورٌ لَهُ Ona **çok bağışlayıcıdır** (Neyi?) مَا أَكَلَ Yediğini رَحِيمٌ بِهِ **Ve** ona karşı **merhametlidir** (Ne konuda?) فِي إِبَاحَتِهِ لَهُ O haramı ona mubah kılma konusunda بِخِلَافِ الْمَائِلِ لِإِثْمٍ Günaha meyledenin aksine أَيِ الْمُتَلَبِّسِ بِهِ Yani ona karışanın (Kim gibi?) كَقَاطِعِ الطَّرِيقِ Yol kesen وَالْبَاغِي مَثَلًا Ve mesela asi gibi فَلَا يَحِلُّ لَهُ الْأَكْلُ Bu kimselere onu yemek helal olmaz

4- يَسْـَٔلُونَكَ **Sana soruyorlar** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ **Onlara ne helal kılındı?** (Neden?) مِنَ الطَّعَامِ Yiyecekten قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ **De ki: Size helal kılındı** (Ne?) اَلطَّيِّبَاتُ **Temiz şeyler** اَلْمُسْتَلَذَّاتُ Lezzetli şeyler وَ صَيْدُ مَا عَلَّمْتُمْ **Ve sizin eğittiğiniz** مِنَ الْجَوَارِحِ **Yırtıcı hayvanlar** اَلْكَوَاسِبِ Avcıların avı (Neden?) مِنَ الْكِلَابِ وَالسِّبَاعِ وَالطَّيْرِ Köpek, yırtıcı hayvan ve kuşlardan (Ne olduğunuz halde eğittiğiniz?) مُكَلِّبِينَ **Ava alıştırıcı olduğunuz halde** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Neden alınmıştır?) مِنْ كَلَّبْتُ الْكَلْبَ بِالتَّشْدِيدِ Şeddeli olan 'Kellebtü'l kelbe'den أَيْ أَرْسَلْتُهُ عَلَى الصَّيْدِ Yani 'Köpeği avın üzerine saldım' anlamındadır (Nasıl ava alıştırırsınız?) تُعَلِّمُونَهُنَّ **Onlara öğreterek** (Bu kelime nedir?) حَالٌ Haldir (Neden?) مِنْ ضَمِيرِ مُكَلِّبِينَ 'Mükellibine'nin zamirinden أَيْ تُؤَدِّبُونَهُنَّ Yani onları terbiye edersiniz (Onlara ne öğretirsiniz?) مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللّٰهُ **Allah'ın size öğrettiği** مِنْ آدَابِ الصَّيْدِ Av âdâbından فَكُلُوا **O halde yiyin** (Neden?) مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ **Onların size tuttuğundan** وَإِنْ قَتَلْنَهُ Avı öldürmüş olsalar da (Nasıl?) بِأَنْ لَمْ يَأْكُلْنَ مِنْهُ Ondan hiç yememek suretiyle بِخِلَافِ غَيْرِ الْمُعَلَّمَةِ Eğitilmemiş olanın tam tersine فَلَا يَحِلُّ صَيْدُهَا Zira onun avı helal olmaz وَعَلَامَتُهَا Eğitilmiş olmasının alameti (Nedir?) أَنْ تَسْتَرْسِلَ Davranmasıdır (Ne zaman?) إِذَا أُرْسِلَتْ Gönderildiği zaman وَتَنْزَجِرَ Ve geri durmasıdır (Ne zaman?) إِذَا زُجِرَتْ Alı konduğu zaman وَتُمْسِكَ الصَّيْدَ Ve avını tutması وَلَا تَأْكُلَ مِنْهُ Ve ondan yememesidir وَأَقَلُّ مَا يُعْرَفُ بِهِ ذٰلِكَ Bunun (köpeğin eğitildiğinin) anlaşılmasının en azı ثَلَاثُ مَرَّاتٍ Üç defadır فَإِنْ أَكَلَتْ مِنْهُ Şayet avdan yerse فَلَيْسَ Bu durumda olmaz (Neden?) مِمَّا أَمْسَكْنَ Tutanlardan (Kime?) عَلَى صَاحِبِهِنَّ Sahiplerine فَلَا يَحِلُّ أَكْلُهُ Dolayısıyla tuttuğunun yenmesi helal olmaz كَمَا فِي حَدِيثِ الصَّحِيحَيْنِ Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği

hadiste olduğu gibi وَفِيهِ O hadiste vardır ki; أَنَّ صَيْدَ السَّهْمِ Okla avlanan (Ne zaman?) إِذَا أُرْسِلَ Atıldığı وَذُكِرَ Ve anıldığı zaman (Ne?) اِسْمُ اللّٰهِ Allah'ınadı (Ne üzerine?) عَلَيْهِ Onun üzerine (o da yenir) (Ne gibi?) كَصَيْدِ الْمُعَلَّمِ مِنَ الْجَوَارِحِ Eğitilmiş avcı hayvanların avı gibi وَاذْكُرُوا **Ve anın** (Neyi?) اِسْمَ اللّٰهِ **Allah'ın adını** (Neyin üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Ne zaman?) عِنْدَ إِرْسَالِهِ O avcı hayvanları saldığınız zaman وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** سَرِيعُ الْحِسَابِ **Hesabı çok çabuk olandır**

5- اَلْيَوْمَ **Bugün** أُحِلَّ لَكُمْ **Size helal kılındı** (Ne?) اَلطَّيِّبَاتُ **Temiz** اَلْمُسْتَلَذَّاتُ Lezzetli **şeyler** وَطَعَامُ الَّذِينَ **Ve o kimselerin yiyeceği ki,** أُوتُوا الْكِتَابَ **Kendilerine kitap verilmiştir** أَيْ ذَبَائِحُ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى Yani Yahudi ve Hıristiyanların kestikleri (Nedir?) حَلَالٌ لَكُمْ حِلٌّ **Size helaldir** وَطَعَامُكُمْ إِيَّاهُمْ **Sizin de** onlara **yedirmeniz** (Nedir?) حِلٌّ لَهُمْ **Onlara helaldir** وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ **Mü'min kadınlardan iffetli olanlar** وَالْمُحْصَنَاتُ الْحَرَائِرُ **Yine iffetli,** hür **kadınlar** (Kimlerden?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki,** أُوتُوا الْكِتَابَ **Kendilerine kitap verildi** (Ne zaman?) مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizden önce** (Nedir onlar?) حِلٌّ لَكُمْ Size helaldir (Ne helaldir?) أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ Onları nikahlamanız (Ne zaman?) اِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ **Onlara verdiğiniz zaman** (Neyi?) أُجُورَهُنَّ **Ücretlerini,** مُهُورَهُنَّ Mehirlerini (Ne olduğunuz halde?) مُحْصِنِينَ **İffetli,** مُتَزَوِّجِينَ Evlenmeyi istiyor **olduğunuz halde** غَيْرَ مُسَافِحِينَ **Açıkça fuhuş işlemeden** مُعْلِنِينَ بِالزِّنَا بِهِنَّ Onlarla zinayı ilan etmeden وَلَا مُتَّخِذِي **Ve edinmeden** (Ne?) أَخْدَانٍ مِنْهُنَّ Onlardan **gizli dostlar** تُسِرُّونَ بِالزِّنَا بِهِنَّ Ki onlarla zinayı gizliyorsunuz وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ **Kim imanı inkar ederse** أَيْ يَرْتَدَّ Yani dinden dönerse فَقَدْ حَبِطَ **Elbette heba olmuştur** (Ne?) عَمَلُهُ الصَّالِحُ **Onun amel-i** salihi (Ne zaman ki?) قَبْلَ ذٰلِكَ Bundan önceki فَلَا يُعْتَدُّ بِهِ Artık o ameline itibar edilmez وَلَا يُثَابُ عَلَيْهِ Ona karşılık mükafat da verilmez وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ **Ve o ahirette de** مِنَ الْخَاسِرِينَ **Zarara uğrayanlardandır** (Ne zaman?) إِذَا مَاتَ عَلَيْهِ O hal üzere öldüğü zaman.

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِذَا قُمْتُمْ﴾ أَيْ أَرَدْتُمُ الْقِيَامَ ﴿اِلَى الصَّلٰوةِ﴾ وَأَنْتُمْ مُحْدِثُونَ ﴿فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ﴾ أَيْ مَعَهَا كَمَا بَيَّنَتْهُ السُّنَّةُ ﴿وَامْسَحُوا بِرُؤُسِكُمْ﴾ اَلْبَاءُ
لِلْإِلْصَاقِ أَيْ أَلْصِقُوا الْمَسْحَ بِهَا مِنْ غَيْرِ إِسَالَةِ مَاءٍ وَهُوَ اسْمُ جِنْسٍ فَيَكْفِي أَقَلُّ مَا يَصْدُقُ عَلَيْهِ
وَهُوَ مَسْحُ بَعْضِ شَعْرِهِ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ ﴿وَاَرْجُلَكُمْ﴾ بِالنَّصْبِ عَطْفًا عَلَى أَيْدِيكُمْ وَبِالْجَرِّ عَلَى
الْجِوَارِ ﴿اِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ أَيْ مَعَهُمَا كَمَا بَيَّنَتْهُ السُّنَّةُ وَهُمَا الْعَظْمَانِ النَّاتِئَانِ فِي كُلِّ رِجْلٍ عِنْدَ
مَفْصَلِ السَّاقِ وَالْقَدَمِ وَالْفَصْلُ بَيْنَ الْأَيْدِي وَالْأَرْجُلِ الْمَغْسُولَةِ بِالرَّأْسِ الْمَمْسُوحِ يُفِيدُ وُجُوبَ التَّرْتِيبِ
فِي طَهَارَةِ هَذِهِ الْأَعْضَاءِ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ وَيُؤْخَذُ مِنَ السُّنَّةِ وُجُوبُ النِّيَّةِ فِيهِ كَغَيْرِهِ مِنَ الْعِبَادَاتِ
﴿وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا﴾ فَاغْتَسِلُوا ﴿وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى﴾ مَرَضًا يَضُرُّهُ الْمَاءُ ﴿اَوْ عَلٰى سَفَرٍ﴾
أَيْ مُسَافِرِينَ ﴿اَوْ جَٓاءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَٓائِطِ﴾ أَيْ أَحْدَثَ ﴿اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَٓاءَ﴾ سَبَقَ مِثْلُهُ
فِي آيَةِ النِّسَاءِ ﴿فَلَمْ تَجِدُوا مَٓاءً﴾ بَعْدَ طَلَبِهِ ﴿فَتَيَمَّمُوا﴾ اُقْصُدُوا ﴿صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ تُرَابًا طَاهِرًا
﴿فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْ﴾ مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ ﴿مِنْهُ﴾ بِضَرْبَتَيْنِ وَالْبَاءُ لِلْإِلْصَاقِ، وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ
أَنَّ الْمُرَادَ اسْتِيعَابُ الْعُضْوَيْنِ بِالْمَسْحِ ﴿مَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ﴾ ضِيقٍ بِمَا فَرَضَ
عَلَيْكُمْ مِنَ الْوُضُوءِ وَالْغُسْلِ وَالتَّيَمُّمِ ﴿وَلٰكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ﴾ مِنَ الْأَحْدَاثِ وَالذُّنُوبِ ﴿وَلِيُتِمَّ
نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ﴾ بِالْإِسْلَامِ بِبَيَانِ شَرَائِعِ الدِّينِ ﴿لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾﴾ نِعَمَهُ ﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ
اللّٰهِ عَلَيْكُمْ﴾ بِالْإِسْلَامِ ﴿وَمِيثَاقَهُ﴾ عَهْدَهُ ﴿الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهٖ﴾ عَاهَدَكُمْ عَلَيْهِ ﴿اِذْ قُلْتُمْ﴾
لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَايَعْتُمُوهُ ﴿سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا﴾ فِي كُلِّ مَا تَأْمُرُ بِهِ وَتَنْهَى مِمَّا نُحِبُّ
وَنَكْرَهُ ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ فِي مِيثَاقِهِ أَنْ تَنْقُضُوهُ ﴿اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾﴾ بِمَا فِي الْقُلُوبِ
فَبِغَيْرِهِ أَوْلَى ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ﴾ قَائِمِينَ ﴿لِلّٰهِ﴾ بِحُقُوقِهِ ﴿شُهَدَٓاءَ بِالْقِسْطِ﴾
بِالْعَدْلِ ﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ﴾ يَحْمِلَنَّكُمْ ﴿شَنَاٰنُ﴾ بُغْضُ ﴿قَوْمٍ﴾ أَيِ الْكُفَّارِ ﴿عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوا﴾
فَتَنَالُوا مِنْهُمْ لِعَدَاوَتِهِمْ ﴿اِعْدِلُوا﴾ فِي الْعَدُوِّ وَالْوَلِيِّ ﴿هُوَ﴾ أَيِ الْعَدْلُ ﴿اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى وَاتَّقُوا اللّٰهَ
اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ ﴿وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾
وَعْدًا حَسَنًا ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٩﴾﴾ هُوَ الْجَنَّةُ.

TÜRKÇE ANLAMI

6- **Ey iman edenler! Namaza kalktığınız** yani kalkmayı istediğiniz ve abdestsiz olduğunuz **zaman, yüzlerinizi ve dirseklerinize kadar** yani sünnette açıklandığı gibi dirseklerle beraber **ellerinizi yıkayınız ve başlarınızı**[1]

[1] بِرُؤُسِكُمْ kelimesindeki ب harfi ceri ilsak içindir.

meshediniz yani, suyu akıtmadan mesh (aleti olan eliniz)i başınıza sürünüz. Mesh cins isim olduğu için mesh sayılabilecek en az miktar yetirli olur ki, bu İmam-ı Şafiî'nin de görüşü olan saçın bir kısmıdır **ve ayaklarınızı**[1] **iki topuğa kadar** yani sünnette açıklandığı gibi iki topuklarla beraber **yıkayınız.** Topuklar; her insanın bacakla ayağının birleştiği yerdeki iki çıkıntılı kemiktir. Yıkanan ellerle yıkanan ayakların arasının meshedilen baş ile ayrılması bu azaların temizliğinde sıralamanın vacip olduğunu ifade eder ki, İmam-ı Şafiî bu görüştedir. Diğer ibadetlerde olduğu gibi abdestte de niyetin farz olduğu sünnetten alınır. **Ve eğer cünüp iseniz iyice temizlenin** gusül edin. **Ve eğer** suyun zarar verdiği bir hastalıkla **hasta veya sefer halinde** yolcu **iseniz veya sizden biri heladan gelmiş** yani abdest bozmuş **ise veya kadınlarınıza dokunup da**[2] aradığınız halde **su bulamamışsanız, o halde temiz bir toprağa** pak yere **teyemmüm edin,** ona yönelin ve **ondan yüzlerinize**[3] **ve** dirseklerinizle birlikte **ellerinize** iki kez vurarak **sürün.** Sünnet (burada) kastedilenin her iki azanın da mesh ile tamamen kaplanması olduğunu açıklamıştır. **Allah,** farz kıldığı abdest, gusül ve teyemmüm ile **size bir sıkıntı** zorluk **vermek istemez. Fakat o sizi** pisliklerden ve günahlardan **tertemiz kılmak ve üzerinize olan** İslam **nimetini** dinin hükümlerini açıklamak suretiyle **tamamlamak ister ki** nimetlerine **şükredesiniz.**

7- **Allah'ın size olan** İslam **nimetini ve** peygambere biat ettiğinizde sevdiğimiz ve çirkin gördüğümüz şeylerden bize emrettiklerin ve yasak ettiklerin hususunda **"İşittik ve itaat ettik" dediğiniz vakit sizi onunla bağladığı** sizinle üzerine anlaştığı **ahdini** anlaşmasını **hatırlayın ve** bu anlaşmayı bozmaktan **Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah sinelerin özünü** kalplerde olanı ve dolayısıyla diğer şeyleri daha da iyi **bilendir.**

8- **Ey iman edenler! Allah için** onun haklarını **ayakta tutan, doğrulukla** adaletle **şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa** yani, kafirlere **duyduğunuz kin** nefret, **sizi adil davranmamaya** ve düşmanlıklarından ötürü onlardan bir şeyler elde etmeye **sevk etmesin,** itmesin. Dostunuza düşmanınıza **adaletli olun; bu** adalet **Allah korkusuna en yakın olandır. Allah'tan korkun. Çünkü Allah yaptıklarınızdan haberdardır.** Ve sizi onunla cezalandıracaktır.

9- **Allah, iman eden ve salih amel işleyenlere** güzel bir **söz vermiştir; onlara bağışlanma ve büyük mükâfat vardır.** O da cennettir.

---

[1] وَأَرْجُلَكُمْ kelimesi أَيْدِيَكُمْ üzerine atfedilmek suretiyle nasb ile ve yakınındaki بِرُؤُسِكُمْ kelimesinin iğrabı üzere cer ile okunur.

[2] Nisa suresinin (43.) ayetinde aynısı geçmişti.

[3] بِوُجُوهِكُمْ kelimesindeki ب harfi ceri ilsak içindir.

KELİME ANLAMI

6- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** اِذَا قُمْتُمْ **Kalktığınız zaman** أَيْ أَرَدْتُمُ الْقِيَامَ
Yani doğrulmaya niyetlendiğiniz zaman (Neye?) إِلَى الصَّلٰوةِ **Namaza** وَأَنْتُمْ مُحْدِثُونَ
Halbuki abdestsizsiniz فَاغْسِلُوا **Yıkayın** (Neyi?) وُجُوهَكُمْ **Yüzlerinizi** وَأَيْدِيَكُمْ
Ve ellerinizi (Nereye kadar?) إِلَى الْمَرَافِقِ **Dirseklere kadar** أَيْ مَعَهَا Yani onlarla
beraber كَمَا بَيَّنَتْهُ السُّنَّةُ Nitekim sünnet bunu açıklamıştır وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ **Ve baş-
larınızı meshedin** اَلْبَاءُ لِلْإِلْصَاقِ 'Bâ' harfi ceri, ilsak manasındadır أَيْ أَلْصِقُوا الْمَسْحَ
Yani meshi temas ettirin (yapıştırın) (Neye?) بِهَا O başınıza (Nasıl?) مِنْ غَيْرِ إِسَالَةِ مَاءٍ
Su akıtmaksızın وَهُوَ اسْمُ جِنْسٍ Ve o mesh bir ism-i cinstir فَيَكْفِي Bu nedenle yeterli
olur (Ne?) أَقَلُّ مَا O miktarın en azı ki, يَصْدُقُ عَلَيْهِ O meshe uygun düşüyor وَهُوَ O
miktar da (Nedir?) مَسْحُ بَعْضِ شَعْرِهِ Bazı saç kıllarını mesh etmesidir وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ
Şafii bunun üzerinedir (Daha neyi yıkayın?) وَأَرْجُلَكُمْ **Ve ayaklarınızı** (Bu kelime ne
iledir?) بِالنَّصْبِ Nasp iledir (Ne olarak?) عَطْفًا عَلَى أَيْدِيَكُمْ 'Eydiküm' üzerine atıf olarak
وَبِالْجَرِّ Ve cer iledir (Ne üzere?) عَلَى الْجِوَارِ Yakınlık (en yakınındaki 'Biruûsiküm'e atıf
olmak) üzere (Nereye kadar yıkayın?) إِلَى الْكَعْبَيْنِ **Topuklara kadar** أَيْ مَعَهُمَا Yani
onlarla beraber كَمَا بَيَّنَتْهُ السُّنَّةُ Nitekim sünnet bunu açıklamıştır وَهُمَا الْعَظْمَانِ النَّاتِئَانِ
Onlar çıkıntılı iki kemiktir (Nerede?) فِي كُلِّ رِجْلٍ Her ayakta (Neresinde?) عِنْدَ مَفْصَلِ السَّاقِ
وَالْقَدَمِ Ayak ve inciğin eklem yerinde وَالْفَصْلُ Ayırımda bulunmak (Nerede?) بَيْنَ الْأَيْدِي
وَالْأَرْجُلِ الْمَغْسُولَةِ Yıkanan eller ve ayaklar arasında (Ne ile?) بِالرَّأْسِ الْمَمْسُوحِ Meshedilen
baş ile يُفِيدُ (Bu ayırım) ifade eder (Neyi?) وُجُوبَ التَّرْتِيبِ Sıra gözetmenin vacip olduğunu
(Nerede?) فِي طَهَارَةِ هٰذِهِ الْأَعْضَاءِ Bu organların temizlenmesinde وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafii bu
görüş üzeredir وَيُؤْخَذُ مِنَ السُّنَّةِ Ve sünnetten alınır (Ne?) وُجُوبُ النِّيَّةِ فِيهِ Abdestte niyetin
vacip oluşu (Ne gibi?) كَغَيْرِهِ مِنَ الْعِبَادَاتِ Bunun dışındaki diğer ibadetlerde olduğu gibi
وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا **Şayet cünüpseniz** فَاطَّهَّرُوا **Temizlenin** فَاغْتَسِلُوا Yıkanın وَإِنْ كُنْتُمْ
مَرْضٰى **Şayet hastalar iseniz** (Nasıl?) مَرَضًا Öyle bir hastalıkla ki, يَضُرُّهُ الْمَاءُ Su ona
zarar veriyor (Daha ne iseniz?) أَوْ عَلٰى سَفَرٍ **Veya yolculuk üzere** أَيْ مُسَافِرِينَ Yani
misafirler أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ **Veya içinizden biri geldiyse** (Nereden?) مِنَ الْغَائِطِ
Heladan أَيْ أَحْدَثَ Yani abdest bozduysa أَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَاءَ **Ya da kadınlara dokun-
duysanız** سَبَقَ مِثْلُهُ Bunun benzeri geçmişti (Nerede?) فِي آيَةِ النِّسَاءِ Nisa suresinin

(43.) ayetinde فَلَمْ تَجِدُوا مَاۤءً **Ve su bulamadıysanız** (Ne zaman?) بَعْدَ طَلَبِهِ Onu aradıktan sonra فَتَيَمَّمُوا **Bu durumda teyemmüm edin,** اُقْصُدُوا Yönelin (Neye?) صَعِيدًا طَيِّبًا **Temiz toprağa** تُرَابًا طَاهِرًا Pak yere فَامْسَحُوا **Ve meshedin** (Neyi?) بِوُجُوهِكُمْ **Yüzlerinizi** وَاَيْدِيكُمْ **Ve ellerinizi** (Ne ile birlikte?) مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ Dirseklerle birlikte (Neden meshedin?) مِنْهُ **O topraktan** (Neyle?) بِضَرْبَتَيْنِ İki vuruşla وَالْبَاءُ لِلْاِلْصَاقِ 'Bâ' ilsak manasındadır وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ Sünnet açıklamıştır ki; أَنَّ الْمُرَادَ Amaçlanan (Nedir?) اِسْتِيعَابُ الْعُضْوَيْنِ İki uzvun kaplanmasıdır (Neyle?) بِالْمَسْحِ Meshle مَا يُرِيدُ اللّٰهُ **Allah istemiyor** (Ne?) لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ **Üzerinize kılmayı** (Ne kılmayı?) مِنْ حَرَجٍ **Bir güçlük** ضِيقٍ Darlık (Neyle?) بِمَا فَرَضَ عَلَيْكُمْ Size farz kıldığı مِنَ الْوُضُوءِ وَالْغُسْلِ وَالتَّيَمُّمِ Abdest, gusül ve teyemmümle وَلٰكِنْ يُرِيدُ **Fakat (Allah) istiyor** (Neyi?) لِيُطَهِّرَكُمْ **Sizi arındırmayı** (Neden?) مِنَ الْأَحْدَاثِ وَالذُّنُوبِ Pisliklerden ve günahlardan وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ **Ve nimetini tamamlamayı** (Kim üzerine?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** (Neyle olan nimetini?) بِالْإِسْلَامِ İslam'la olan (Hangi yolla tamamlamak istiyor?) بِبَيَانِ شَرَائِعِ الدِّينِ Dinin kurallarını açıklama yoluyla لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ **Şükredersiniz diye** (Neye?) نِعَمَهُ Onun nimetlerine.

7- وَاذْكُرُوا **Ve hatırlayın** (Neyi?) نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ **Allah'ın size nimetini** (Neyle?) بِالْإِسْلَامِ İslam'la وَمِيثَاقَهُ **Ve onun sözünü** عَهْدَهُ Ahdini الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ **Ki, sizi onunla bağladı** عَاهَدَكُمْ عَلَيْهِ Onun üzerine sizinle anlaştı (Ne zaman?) إِذْ قُلْتُمْ **Siz dediğinizde** (Kime?) لِلنَّبِيِّ Peygambere صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin حِينَ بَايَعْتُمُوهُ Ona biat ettiğinizde (Ne dediğinizde?) سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا **İşittik ve itaat ettik** (Ne konuda?) فِي كُلِّ مَا تَأْمُرُ بِهِ Her emrettiğin şeyde وَتَنْهَى Ve yasakladığında (Nelerden?) مِمَّا نُحِبُّ وَنَكْرَهُ Hoşlandığımız ve hoşlanmadığımız şeylerden وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** (Ne konuda?) فِي مِيثَاقِهِ Onun sözü konusunda (Neden sakının?) أَنْ تَنْقُضُوهُ Onu bozmaktan اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** عَلِيمٌ **Ziyade bilendir** (Neyi?) بِذَاتِ الصُّدُورِ **Kalplerin özünü** بِمَا فِي الْقُلُوبِ Kalplerde olanı فَبِغَيْرِهِ Onun dışındakini bilmesi ise (Nedir?) أَوْلَى Çok daha aşikardır.

8- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** كُونُوا **Olun** (Kim olun?) قَوَّامِينَ **Sabit duranlar** قَائِمِينَ Ayakta tutanlar (Kim için?) لِلّٰهِ **Allah için** (Neyi?) بِحُقُوقِهِ Onun hakkını شُهَدَاءَ

Ve şahitler (olun) (Neyle?) بِالْقِسْطِ **Doğrulukla** بِالْعَدْلِ Adaletle وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ **Sizi sevketmesin** يَحْمِلَنَّكُمْ Sizi yönlendirmesin (Ne?) شَنَاٰنُ بُغْضِ قَوْمٍ **Bir kavme olan kin,** nefret أَيِ الْكُفَّارِ Yani kafirlere (olan kin) (Neye?) عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوا **Adalet etmemenize** فَتَنَالُوا مِنْهُمْ Ve onlardan bir şeyler temin etmenize (Niçin?) لِعَدَاوَتِهِمْ Düşmanlıklarından dolayı اِعْدِلُوا **Adil olun** (Kimde?) فِي الْعَدُوِّ وَالْوَلِيِّ Düşman ve dostta هُوَ **Ki o** أَيِ الْعَدْلُ Yani adalet (Nedir?) اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى **Takvaya daha yakındır** وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** خَبِيرٌ **Haberdardır** (Neden?) بِمَا تَعْمَلُونَ **Yaptıklarınızdan** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Sonuçta size o yaptıklarınızla karşılık verecektir.

9- وَعَدَ اللّٰهُ **Allah va'detti** (Kime?) اَلَّذِينَ اٰمَنُوا **İman eden kimselere** وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ **Ve iyi davranış sergileyenlere** (Nasıl va'detti?) وَعْدًا حَسَنًا Güzel va'detle لَهُمْ **Ki onlar için vardır** (Ne?) مَغْفِرَةٌ **Bağışlanma** وَاَجْرٌ عَظِيمٌ **Ve büyük ecir** هُوَ الْجَنَّةُ O cennettir.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا أُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ (١٠)﴾ ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا
نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ﴾ هُمْ قُرَيْشٌ ﴿اَنْ يَبْسُطُوٓا﴾ يَمُدُّوا ﴿اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ﴾ لِيَفْتُكُوا
بِكُمْ ﴿فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ﴾ وَعَصَمَكُمْ مِمَّا أَرَادُوا بِكُمْ ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (١١)﴾
﴿وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ بَنِيٓ اِسْرَآءِيلَ﴾ بِمَا يُذْكَرُ بَعْدُ ﴿وَبَعَثْنَا﴾ فِيهِ الْتِفَاتٌ عَنِ الْغَيْبَةِ أَقَمْنَا
﴿مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا﴾ مِنْ كُلِّ سِبْطٍ نَقِيبٌ يَكُونُ كَفِيلًا عَلَى قَوْمِهِ بِالْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ تَوْثِقَةً
عَلَيْهِمْ ﴿وَقَالَ﴾ لَهُمْ ﴿اللّٰهُ اِنِّي مَعَكُمْ﴾ بِالْعَوْنِ وَالنُّصْرَةِ ﴿لَئِنْ﴾ لَامُ قَسَمٍ ﴿اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ
وَاٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ﴾ نَصَرْتُمُوهُمْ ﴿وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ بِالْإِنْفَاقِ
فِي سَبِيلِهِ ﴿لَاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ
بَعْدَ ذٰلِكَ﴾ الْمِيثَاقِ ﴿مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيلِ (١٢)﴾ أَخْطَأَ طَرِيقَ الْحَقِّ وَالسَّوَاءُ فِي الْأَصْلِ
الْوَسَطُ فَنَقَضُوا الْمِيثَاقَ قَالَ تَعَالَى: ﴿فَبِمَا نَقْضِهِمْ﴾ مَا زَائِدَةٌ ﴿مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ﴾ أَبْعَدْنَاهُمْ
عَنْ رَحْمَتِنَا ﴿وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً﴾ لَا تَلِينُ لِقَبُولِ الْإِيمَانِ ﴿يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ﴾ الَّذِي فِي التَّوْرَاةِ
مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِ ﴿عَنْ مَوَاضِعِهِ﴾ الَّتِي وَضَعَهُ اللّٰهُ عَلَيْهَا أَيْ يُبَدِّلُونَهُ
﴿وَنَسُوا﴾ تَرَكُوا ﴿حَظًّا﴾ نَصِيبًا ﴿مِمَّا ذُكِّرُوا﴾ أُمِرُوا ﴿بِهِ﴾ فِي التَّوْرَاةِ مِنِ اتِّبَاعِ مُحَمَّدٍ
﴿وَلَا تَزَالُ﴾ خِطَابٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿تَطَّلِعُ﴾ تَظْهَرُ ﴿عَلَى خَآئِنَةٍ﴾ أَيْ خِيَانَةٍ
﴿مِنْهُمْ﴾ بِنَقْضِ الْعَهْدِ وَغَيْرِهِ ﴿اِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ﴾ مِمَّنْ أَسْلَمَ ﴿فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ اِنَّ اللّٰهَ
يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (١٣)﴾ وَهٰذَا مَنْسُوخٌ بِآيَةِ السَّيْفِ

TÜRKÇE ANLAMI

10- **İnkar edenler ve ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennem halkıdırlar.**

11- **Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; hani bir topluluk** Kureyşliler, öldürmek için **size el uzatmaya yeltenmişti de Allah, onların ellerini sizden çekmişti,** sizi, yapmak istedikleri şeyden korumuştu. **Allah'tan korkun ve müminler sadece Allah'a güvensinler.**

12- **And olsun ki, Allah, İsrailoğullarından** az sonra zikredilecek şeyle **söz almıştı. Onlardan on iki reis seçtik**[1], tayin ettik. Her soydan kavmi adına sözlerinde duracaklarına dair kefil olacak bir reis vardı. Bu aleyhlerine bir delil olsun diye yapılmıştı. **Allah,** onlara **dedi ki: "Hiç şüphesiz ben** yardım

---

[1] Burada gaip sığasından mütekellim sığasına iltifat vardır.

ve destekle **sizinleyim, namazı kılar**[1]**, zekatı verir, peygamberlerime inanır, onlara güç kazandırır,** yardım ederseniz**, ve Allah'a,** yolunda harcamak suretiyle **güzel bir takdimde bulunursanız, and olsun ki kötülüklerinizi örterim. Ve and olsun ki, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyarım. Artık bu** anlaşma**dan sonra sizden kim inkar ederse şüphesiz doğru yoldan sapmış,** hak yolu şaşırmış **olur."**[2] Ve anlaşmayı bozdular. Allah Teâlâ da buyurdu ki:

13- **Sözlerini bozmaları**[3] **sebebiyle onlara lanet ettik** rahmetimizden uzaklaştırdık**, kalplerini katılaştırdık,** imanı kabul etmek için yumuşamaz. **Onlar** Tevrat'ta yer alan Hz. Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in sıfatlarını ve diğer **sözleri** Allah'ın koyduğu **yerlerinden oynatırlar,** değiştirirler. **Kendilerine** Tevrat'ta **öğütlenen,** emredilen**den bir kısmını,** bir bölümünü yani, Muhammed'e tabi olmayı **unuttular,** terk ettiler. **İçlerinden** Müslüman olmuş **pek azından başkasının** sözü bozmak ve diğer şeylerle **daima hainlik ettiklerini görürsün.**[4] **Onları affet ve görmezlikten gel. Çünkü Allah iyilik yapanları sever.** Bu kılıç (savaş) ayetiyle nesh edilmiştir.

KELİME ANLAMI

10- وَالَّذِينَ **O kimseler ki,** كَفَرُوا **İnkar ettiler** وَكَذَّبُوا **Ve yalanladılar** (Neyi?) بِاٰيَاتِنَا **Ayetlerimizi** اُولٰئِكَ **İşte onlar** اَصْحَابُ الْجَحِيمِ **Cehennem halkıdır.**

11- يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** اُذْكُرُوا **Hatırlayın** (Neyi?) نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ **Allah'ın üzerinize nimetini** اِذْ هَمَّ قَوْمٌ **Hani bir kavim yeltenmişti** هُمْ قُرَيْشٌ Onlar Kureyş'tir (Neye?) اَنْ يَبْسُطُوٓا **Uzatmaya** (Kime?) اِلَيْكُمْ **Size** (Neyi?) اَيْدِيَهُمْ **Ellerini** (Hangi amaçla?) لِيَفْتِكُوا بِكُمْ Ansızın size saldırmaları amacıyla فَكَفَّ **(Allah) da men etmişti** (Neyi?) اَيْدِيَهُمْ **Onların ellerini** (Kimden?) عَنْكُمْ **Sizden** وَعَصَمَكُمْ Ve sizi korumuştu (Neden?) مِمَّا اَرَادُوا بِكُمْ Onların size amaçladığı şeyden وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** وَعَلَى اللّٰهِ **Ve ancak Allah'a** فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ **Mü'minler güvensin.**

12- وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ **Andolsun ki Allah aldı** (Neyi?) مِيثَاقَ بَنِي اِسْرَٓاءِيلَ **İsrailoğullarının sözünü** (Neye ilişkin?) بِمَا يُذْكَرُ بَعْدُ Bundan sonra zikredecek olana ilişkin وَبَعَثْنَا

---

1 لَاُنَّ kelimesindeki lam yemin lam'ıdır.

2 اَلسَّوَاءُ kelimesi aslında vasat-orta anlamındadır.

3 مَا harfi zaittir.

4 Bu söz peygambere hitaptır

Ve gönderdik فِيهِ الْتِفَاتٌ Bu ifadede iltifat vardır (Neden?) عَنِ الْغَيْبَةِ Gaip sigasından (mütekellim sigasına) أَقَمْنَا Tayin ettik (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Ne?) اِثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا **On iki reis** مِنْ كُلِّ سِبْطٍ نَقِيبٌ Her soydan bir reis ki, يَكُونُ كَفِيلاً Kefil oluyordu (Kim üzerine?) عَلَى قَوْمِهِ Kavmi üzerine (Neyle?) بِالْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ Ahde vefa ile (Ne olarak on iki kefil seçtik?) تَوْثِقَةً عَلَيْهِمْ Onlar aleyhine bir belgelendirme olarak وَقَالَ لَهُمُ اللّٰهُ **Ve Allah** onlara **dedi:** اِنِّي مَعَكُمْ **Şüphesiz ben sizinleyim** (Neyle?) بِالْعَوْنِ وَالنُّصْرَةِ Destek ve yardımla لَئِنْ لاَمُ قَسَمٍ **Yemin olsun şayet,** -lam, kasem içindir- اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ **Namazı ikame eder,** وَاٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ **Zekatı verir** وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِي **Resûllerime iman eder,** وَعَزَّرْتُمُوهُمْ **Onlara destek olur,** نَصَرْتُمُوهُمْ Onlara yardım ederseniz وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ **Ve Allah'a ödünç verirseniz** (Nasıl?) قَرْضًا حَسَنًا **Güzel ödünçle** (Hangi yolla?) بِالْإِنْفَاقِ فِي سَبِيلِهِ Onun yolunda infak etme suretiyle لَاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ **Elbette sizden örterim** (Neyi?) سَيِّئَاتِكُمْ **Günahlarınızı** وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ **Ve elbette sizi sokarım** (Nereye?) جَنَّاتٍ **Cennetlere** (Öyle cennetler ki,) تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا **Onların altlarından akmaktadır** (Ne?) الْاَنْهَارُ **Nehirler** فَمَنْ كَفَرَ **Artık kim küfrederse** (Ne zaman?) بَعْدَ ذٰلِكَ الْمِيثَاقِ **Bu** anlaşma**dan sonra** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizin içinizden** فَقَدْ ضَلَّ **Elbette sapmıştır** (Neden?) سَوَاءَ السَّبِيلِ **Yolun doğrusundan** أَخْطَأَ Şaşırmıştır (Neyi?) طَرِيقَ الْحَقِّ Hak yolu وَالسَّوَاءُ فِي الْأَصْلِ Aslında 'sevâ' (Nedir?) اَلْوَسَطُ Orta yoldur فَنَقَضُوا الْمِيثَاقَ Ve onlar anlaşmayı bozdular.

13- قَالَ تَعَالَى Allah Teâlâ da buyurdu ki; فَبِمَا نَقْضِهِمْ **Bozmaları sebebiyle** مَا زَائِدَةٌ 'Ma' zaittir. (Neyi?) مِيثَاقَهُمْ **Anlaşmalarını** لَعَنَّاهُمْ **Onları lanetledik** أَبْعَدْنَاهُمْ Onları uzaklaştırdık (Neden?) عَنْ رَحْمَتِنَا Rahmetimizden وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ **Ve kalplerini kıldık** (Ne?) قَاسِيَةً **Kaskatı** لَا تَلِينُ Yumuşamaz (Neye?) لِقَبُولِ الْإِيمَانِ İmanı kabul etmeye يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ **Onlar kelimeleri oynatırlar** الَّذِي فِي التَّوْرَاةِ Ki o Tevrat'tadır (Neye ilişkin kelimeleri?) مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ Muhammed'in sıfatına ilişkin صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَغَيْرِهِ Ve başka şeye ilişkin (Nereden oynatırlar?) عَنْ مَوَاضِعِهِ **Yerlerinden** الَّتِي وَضَعَهُ اللّٰهُ Ki Allah onu koymuştu (Ne üzere?) عَلَيْهَا O yerler üzere أَيْ يُبَدِّلُونَهُ Yani onu değiştirirler وَنَسُوا **Ve unuttular,** تَرَكُوا Terk ettiler

(Neyi?) حَظًّا **Bir payı,** نَصِيبًا Hisseyi (Neden?) مِمَّا **O şeyden ki,** ذُكِّرُوا **Onlar öğütlendiler,** أُمِرُوا Emrolundular (Neyle?) بِهِ **O şeyle** (Nerede?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'ta (Neye ilişkin?) مِن اتِّبَاعِ مُحَمَّدٍ Muhammed'e ittibaya ilişkin وَلَا تَزَالُ **Sen daim olacaksın** (Nedir bu ifade?) خِطَابٌ لِلنَّبِيِّ Peygamber'e hitaptır صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Ne olmaya?) تَطَّلِعُ **Muttali olmaya,** تَظْهَرُ Haberdar olmaya (Neye?) عَلَى خَائِنَةٍ **Hainliğe** خِيَانَةٍ أَيْ Yani bir ihanete (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Neyle?) بِنَقْضِ الْعَهْدِ Ahdi bozmakla وَغَيْرِهِ Ve başka şeyle إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ **İçlerinden azı müstesna** (Kimlerden?) مِمَّنْ أَسْلَمَ Müslüman olanlardan فَاعْفُ عَنْهُمْ **O halde onları affet** وَاصْفَحْ **Ve görmezlikten gel** إِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** يُحِبُّ **Sever** (Kimi?) الْمُحْسِنِينَ **İyilik edenleri** وَهٰذَا مَنْسُوخٌ Bu hüküm kaldırılmıştır (Neyle?) بِآيَةِ السَّيْفِ Kılıç/savaş ayetiyle.

﴿وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّا نَصَارٰىٓ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِقَوْلِهِ ﴿اَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ﴾ كَمَا أَخَذْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ
الْيَهُودِ ﴿فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾ فِي الْإِنْجِيلِ مِنَ الْإِيمَانِ وَغَيْرِهِ وَنَقَضُوا الْمِيثَاقَ ﴿فَاَغْرَيْنَا﴾
أَوْقَعْنَا ﴿بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ﴾ بِتَفَرُّقِهِمْ وَاخْتِلَافِ أَهْوَائِهِمْ فَكُلُّ فِرْقَةٍ
تُكَفِّرُ الْأُخْرَى ﴿وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللّٰهُ﴾ فِي الْآخِرَةِ ﴿بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾﴾ فَيُجَازِيهِمْ عَلَيْهِ
﴿يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ﴾ الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى ﴿قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا﴾ مُحَمَّدٌ ﴿يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا
كُنْتُمْ تُخْفُونَ﴾ تَكْتُمُونَ ﴿مِنَ الْكِتَابِ﴾ اَلتَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ كَآيَةِ الرَّجْمِ وَصِفَتِهِ ﴿وَيَعْفُوا عَنْ
كَثِيرٍ﴾ مِنْ ذٰلِكَ فَلَا يُبَيِّنُهُ إِذَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَصْلَحَةٌ إِلَّا افْتِضَاحُكُمْ ﴿قَدْ جَآءَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُورٌ﴾
هُوَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَكِتَابٌ﴾ قُرْآنٌ ﴿مُبِينٌ ﴿١٥﴾﴾ بَيِّنٌ ظَاهِرٌ ﴿يَهْدِي بِهِ﴾ أَيْ
بِالْكِتَابِ ﴿اللّٰهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ﴾ بِأَنْ آمَنَ ﴿سُبُلَ السَّلَامِ﴾ طُرُقَ السَّلَامَةِ ﴿وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ
الظُّلُمَاتِ﴾ اَلْكُفْرِ ﴿اِلَى النُّورِ﴾ الْإِيمَانِ ﴿بِاِذْنِهِ﴾ بِإِرَادَتِهِ ﴿وَيَهْدِيهِمْ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾﴾
دِينِ الْإِسْلَامِ ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾ حَيْثُ جَعَلُوهُ إِلٰهًا وَهُمُ
الْيَعْقُوبِيَّةُ فِرْقَةٌ مِنَ النَّصَارٰى ﴿قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ﴾ أَيْ يَدْفَعُ ﴿مِنَ﴾ عَذَابِ ﴿اللّٰهِ شَيْـًٔا اِنْ اَرَادَ
اَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَاُمَّهُ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا﴾ أَيْ لَا أَحَدَ يَمْلِكُ ذٰلِكَ وَلَوْ كَانَ
الْمَسِيحُ إِلٰهًا لَقَدَرَ عَلَيْهِ ﴿وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَاللّٰهُ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ﴾ شَاءَهُ ﴿قَدِيرٌ ﴿١٧﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

14- **"Biz Hıristiyanlar'ız" diyenlerden de**[1] Yahudi, İsrailoğulların'dan aldığımız gibi **söz almıştık; onlar, kendilerine** İncil'de **öğütlenen** iman ve diğer şeyler**in bir kısmını unuttular** ve sözü bozdular, **bu yüzden aralarına,** ayrılığa düşmeleri ve farklı düşüncelere sahip olmaları suretiyle **kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldık,** koyduk. Her bir grup diğerini kafir sayar. **Allah, yapmakta olduklarını kendilerine,** ahirette **haber verecektir.** Ve onları yaptıklarına karşı cezalandıracaktır.

15- **Ey kitap ehli,** Yahudi ve Hıristiyanlar**! Kitaptan** İncil ve Tevrat'tan **gizlediğiniz** sakladığınız recm ve peygamberin vasıfları gibi ayetler**in çoğunu size açıkça anlatan ve** bunların **çoğundan da** sizi rezil etmekten başka bir faydası olmadığı zaman açıklamayıp **geçiveren peygamberimiz** Muhammed **size gelmiştir. Doğrusu size Allah'tan bir nur,** Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) **ve apaçık** aşikâr, besbelli **bir kitap,** Kuran **gelmiştir.**

---

[1] مِن harfi ceri أَخَذْنَا fiiline müteallıktir.

16- **Allah,** iman etmek suretiyle **rızasının peşine düşenleri onunla,** yani kitapla **selamet yollarına eriştirir ve onları, izni,** iradesi **ile,** küfür **karanlıklarından,** iman **aydınlığına, çıkarır. Onları doğru yola,** İslam dinine **iletir.**

17- **Andolsun ki, "Şüphesiz Allah, O Meryem oğlu Mesih'tir" diy**erek onu ilah yapan Hıristiyan fırkası Yakûbî**ler kafir olmuşlardır. De ki: "Allah, Meryem oğlu Mesih'i, annesini ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmeyi dilerse, kim Allah'**ın azabın**dan bir şey**i def etmeye **güç yetirebilir?"** Yani, buna güç yetirebilecek kimse yoktur. Eğer Mesih ilah olsaydı elbette buna güç yetirirdi. **Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin mülkü Allah'a aittir, O, dilediğini yaratır. Allah** dilediği **her şeye gücü yetendir.**

KELİME ANLAMI

14- وَمِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki,** قَالُوٓا **Dediler** (Ne?) إِنَّا نَصَارَىٰ **Biz Hıristiyanlarız** (Nedir bu cümle?) مُتَعَلِّقٌ بِقَوْلِهِ Şu ayet ile ilişkilidir (mütealliktir) أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ **Onların sözlerini aldık** كَمَآ أَخَذْنَا Aldığımız gibi (Kim üzerine?) عَلَىٰ بَنِيٓ إِسْرَآئِيلَ الْيَهُودِ Yahudi İsrailoğulları üzerine فَنَسُوا حَظًّا **Onlar da bir kısmını unuttular** (Neden?) مِمَّا **O şeyden ki,** ذُكِّرُوا بِهِ **Onunla emrolundular** (Nerede?) فِي الْإِنْجِيلِ İncil de (Neye ilişkin?) مِنَ الْإِيمَانِ İmana وَغَيْرِهِ Ve başka şeye ilişkin وَنَقَضُوا الْمِيثَاقَ Sözlerini bozdular فَأَغْرَيْنَا **Sonuçta saldık,** أَوْقَعْنَا Koyduk (Nereye?) بَيْنَهُمُ **Aralarına** (Neyi?) الْعَدَاوَةَ **Düşmanlığı** وَالْبَغْضَآءَ **Ve kini** (Ne zamana kadar?) إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ **Kıyamet gününe kadar** (Neyle?) بِتَفَرُّقِهِمْ Bölünmeleriyle وَاخْتِلَافِ أَهْوَائِهِمْ Ve arzularının farklılığıyla فَكُلُّ فِرْقَةٍ Her fırka تُكَفِّرُ الْأُخْرَىٰ Diğerini tekfir eder وَسَوْفَ **Yakında** يُنَبِّئُهُمُ **Onlara haber verecektir** (Kim?) اللَّهُ **Allah** (Nerede?) فِي الْآخِرَةِ Ahirette (Neye ilişkin?) بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ **Yapar oldukları şeye ilişkin** فَيُجَازِيهِمْ عَلَيْهِ Ve onları yaptıklarına karşılık cezalandıracaktır.

15- يَآ أَهْلَ الْكِتَابِ **Ey kitap ehli!** الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ Yahudi ve Hıristiyanlar قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا **Elbette size elçimiz gelmiştir** (Kimdir O?) مُحَمَّدٌ Muhammed'dir يُبَيِّنُ لَكُمْ **Ki o size açıklar** (Neyi?) كَثِيرًا مِمَّا **O şeyden bir çoğunu ki,** كُنْتُمْ تُخْفُونَ **Siz saklar oldunuz,** تَكْتُمُونَ Gizler oldunuz (Neden?) مِنَ الْكِتَابِ **Kitaptan** التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ Tevrat ve

İncil'den (Ne gibi?) كَآيَةِ الرَّجْمِ Recm ayeti وَصِفَتِهِ Ve O'nun (peygamberin) sıfatı gibi وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ **Bir çoğunu da affeder (geçer)** (Neden?) مِنْ ذٰلِكَ Bu (saklar olduklarınız)dan فَلَا يُبَيِّنُهُ Onu açıklamaz إِذَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ Onda olmadığında (Ne?) مَصْلَحَةٌ Bir yarar (Neyin dışında?) إِلَّا افْتِضَاحُكُمْ Sizin kusurlarınızın ortaya çıkması dışında قَدْ جَآءَكُمْ **Elbette size gelmiştir** (Ne?) مِنَ اللّٰهِ نُورٌ **Allah'tan bir nûr** هُوَ النَّبِيُّ O, Peygamber'dir صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Daha ne gelmiştir?) وَكِتَابٌ **Ve kitap,** قُرْآنٌ Kur'an (Öyle kitap ki,) مُبِينٌ **Apaçık,** بَيِّنٌ ظَاهِرٌ Aşikar, besbelli.

16- يَهْدِي بِهِ **Onunla eriştirir** أَيْ بِالْكِتَابِ Yani kitapla (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Kimi?) مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ **Onun rızasına uyanı** (Nasıl?) بِأَنْ آمَنَ İman etmek suretiyle (Nereye eriştirir?) سُبُلَ السَّلَامِ **Selamet yollarına** طُرُقَ السَّلَامَةِ Kurtuluş yollarına وَيُخْرِجُهُمْ **Ve onları çıkarır** (Nereden?) مِنَ الظُّلُمَاتِ **Karanlıklardan,** اَلْكُفْرِ Küfürden (Nereye?) إِلَى النُّورِ **Aydınlığa,** اَلْإِيمَانِ İmana (Neyle?) بِإِذْنِهِ **İzniyle,** بِإِرَادَتِهِ İradesiyle وَيَهْدِيهِمْ **Ve onları ulaştırır** (Nereye?) إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ **Dosdoğru yola** دِينِ الْإِسْلَامِ İslam dinine.

17- لَقَدْ كَفَرَ **Andolsun ki, küfre girdi** (Kim?) اَلَّذِينَ قَالُوا **Diyen kimseler** (Ne?) إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz Allah** هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ **O, Meryem oğlu Mesih'tir** حَيْثُ جَعَلُوهُ Şöyle ki, onu kıldılar (Ne?) إِلٰهًا İlah وَهُمُ الْيَعْقُوبِيَّةُ Onlar 'Ya'kûbiyye'dir (Bunlar kimdir?) فِرْقَةٌ مِنَ النَّصَارٰى Hıristiyanlardan bir gruptur قُلْ **De ki;** فَمَنْ يَمْلِكُ **Kim güç yetirir** أَيْ يَدْفَعُ Yani defeder (Neden?) مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ **Allah**'ın azabın**dan** (Neye güç yetirir?) شَيْئًا **Bir şeye** إِنْ أَرَادَ **Şayet o dilerse** (Neyi?) أَنْ يُهْلِكَ **Helak etmeyi** (Kimi?) اَلْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ **Meryem oğlu Mesih'i** وَأُمَّهُ **Ve onun annesini** وَمَنْ فِي الْأَرْضِ **Ve yeryüzündekileri** (Nasıl?) جَمِيعًا **Hep birlikte** أَيْ لَا أَحَدَ Yani kimse yoktur (Öyle kimse ki,) يَمْلِكُ ذٰلِكَ Buna güç yetirecek وَلَوْ كَانَ الْمَسِيحُ Eğer Mesih olsaydı (Ne?) إِلٰهًا İlah لَقَدَرَ عَلَيْهِ Elbette buna güç yetirirdi وَلِلّٰهِ **Allah içindir** (Ne?) مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ **Göklerin ve yerin mülkü** وَمَا بَيْنَهُمَا **Ve ikisi arasındakiler(in mülkü)** يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ **O dilediğini yaratır** وَاللّٰهُ **Allah** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَاءَهُ Dilediği **her şeye** قَدِيرٌ **Gücü yetendir.**

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى﴾ أَيْ كُلٌّ مِنْهُمَا ﴿نَحْنُ اَبْنَآءُ اللّٰهِ﴾ أَيْ كَأَبْنَائِهِ فِي الْقُرْبِ وَالْمَنْزِلَةِ
وَهُوَ كَأَبِينَا فِي الرَّحْمَةِ وَالشَّفَقَةِ ﴿وَاَحِبَّآؤُهُ قُلْ﴾ لَهُمْ يَا مُحَمَّدُ ﴿فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ﴾
إِنْ صَدَقْتُمْ فِي ذٰلِكَ وَلَا يُعَذِّبُ الْأَبُ وَلَدَهُ وَلَا الْحَبِيبُ حَبِيبَهُ وَقَدْ عَذَّبَكُمْ فَأَنْتُمْ كَاذِبُونَ ﴿بَلْ اَنْتُمْ
بَشَرٌ مِمَّنْ﴾ مِنْ جُمْلَةِ مَنْ ﴿خَلَقَ﴾ مِنَ الْبَشَرِ لَكُمْ مَا لَهُمْ وَعَلَيْكُمْ مَا عَلَيْهِمْ ﴿يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ﴾
اَلْمَغْفِرَةَ لَهُ ﴿وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ﴾ تَعْذِيبَهُ لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ ﴿وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ (١٨)﴾ اَلْمَرْجِعُ ﴿يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا﴾ مُحَمَّدٌ
﴿يُبَيِّنُ لَكُمْ﴾ شَرَائِعَ الدِّينِ ﴿عَلٰى فَتْرَةٍ﴾ اِنْقِطَاعٍ ﴿مِنَ الرُّسُلِ﴾ إِذْ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ عِيسٰى
رَسُولٌ وَمُدَّةُ ذٰلِكَ خَمْسَمِأَةٍ وَتِسْعٌ وَسِتُّونَ سَنَةً لِ ﴿اَنْ﴾ لَا ﴿تَقُولُوا﴾ إِذَا عُذِّبْتُمْ ﴿مَا جَآءَنَا مِنْ﴾
زَائِدَةٌ ﴿بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَآءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ﴾ فَلَا عُذْرَ لَكُمْ إِذًا ﴿وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ (١٩)﴾ وَمِنْهُ تَعْذِيبُكُمْ إِنْ لَمْ تَتَّبِعُوهُ ﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿إِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ
اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ جَعَلَ فِيكُمْ﴾ أَيْ مِنْكُمْ ﴿اَنْبِيَآءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا﴾ أَصْحَابَ خَدَمٍ وَحَشَمٍ
﴿وَاٰتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ (٢٠)﴾ مِنَ الْمَنِّ وَالسَّلْوٰى وَفَلْقِ الْبَحْرِ وَغَيْرِ ذٰلِكَ
﴿يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ﴾ اَلْمُطَهَّرَةَ ﴿الَّتِي كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ﴾ أَمَرَكُمْ بِدُخُولِهَا وَهِيَ
الشَّامُ ﴿وَلَا تَرْتَدُّوا عَلٰٓى اَدْبَارِكُمْ﴾ تَنْهَزِمُوا خَوْفَ الْعَدُوِّ ﴿فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ (٢١)﴾ فِي سَعْيِكُمْ
﴿قَالُوا يَا مُوسٰٓى اِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ﴾ مِنْ بَقَايَا عَادٍ طِوَالًا ذَوِي قُوَّةٍ ﴿وَاِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا
حَتّٰى يَخْرُجُوا مِنْهَا فَاِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَاِنَّا دَاخِلُونَ (٢٢)﴾ لَهَا ﴿قَالَ﴾ لَهُمْ ﴿رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ
يَخَافُونَ﴾ مُخَالَفَةَ أَمْرِ اللّٰهِ وَهُمَا يُوشَعُ وَكَالِبُ مِنَ النُّقَبَاءِ الَّذِينَ بَعَثَهُمْ مُوسٰى فِي كَشْفِ أَحْوَالِ
الْجَبَابِرَةِ ﴿اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمَا﴾ بِالْعِصْمَةِ فَكَتَمَا مَا اطَّلَعَا عَلَيْهِ مِنْ حَالِهِمْ إِلَّا عَنْ مُوسٰى بِخِلَافِ
بَقِيَّةِ النُّقَبَاءِ فَأَفْشَوْهُ فَجَبُنُوا ﴿ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ﴾ بَابَ الْقَرْيَةِ وَلَا تَخْشَوْهُمْ فَإِنَّهُمْ أَجْسَادٌ
بِلَا قُلُوبٍ ﴿فَاِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَاِنَّكُمْ غَالِبُونَ﴾ قَالَا ذٰلِكَ تَيَقُّنًا بِنَصْرِ اللّٰهِ وَإِنْجَازِ وَعْدِهِ ﴿وَعَلَى
اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوا اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (٢٣)﴾

TÜRKÇE ANLAMI

18- **Yahudiler ve Hıristiyanlar**dan her biri, **"Biz Allah'ın oğulları** yani, yakınlık ve değerde biz onun oğulları gibi, şefkat ve merhamette de o bizim babamız gididir **ve** (biz Allah'ın) **sevdikleriyiz" dediler.** Ey Muhammed! Onlara **de ki:** Şayet bu konuda doğru iseniz **"Öyleyse günahlarınızdan ötürü size niçin azap ediyor?** Oysaki baba oğluna, seven de sevdiğine azap etmez. Halbuki Allah size azap etmiştir. Bu durumda siz yalancısınız.

Bilakis siz O'nun yarattığı insanlar topluluğun**dansınız"** Onlar için olan sizin için de vardır. Ve onların aleyhine olan sizin de aleyhinizedir. **Allah** bağışlamayı **dilediğini bağışlar,** azap etmeyi **dilediğine de azap eder.** Ona itiraz edilmez. **Göklerin, yerin ve ikisinin arasındakilerin mülkü Allah'a aittir. Dönüş de ancak O'nadır.**

19- **Ey kitap ehli! Peygamberlerin (gelişinin) kesintiye uğraması üzerine,** zira peygamberimizle Hz. İsa arasında beş yüz altmış sene resul gelmemiştir. Azaba uğradığınızda **"Bize müjdeci ve uyarıcı gelmedi"** de**meye**siniz **diye, size** dinin hükümlerini **açıklayan peygamberimiz** Muhammed **geldi. Şüphesiz O, size müjdeci ve uyarıcı olarak gelmiştir.** Artık sizin için özür yoktur. **Ve Allah her şeye gücü yetendir.** O peygambere tabi olmadığınız takdirde size azap etmesi gücünün yettiği şeylerdendir.

20- Hatırla, **hani Musa kavmine demişti ki: "Ey kavmim, Allah'ın size verdiği nimetleri hatırlayınız. Hani içinizden peygamberler çıkardı, sizleri** maiyet ve hizmetçilere sahip **hükümdar yaptı, size dünyada hiç kimseye vermediği** kudret helvası, bıldırcın eti, denizin yarılması ve diğer **şeyleri verdi."**

21- **"Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı** girmenizi emrettiği **kutsal** temiz **yere,** Şam'a **girin, ardınıza dönmeyin, yoksa** düşman korkusundan darmadağın olur ve mücadelenizde **kaybedenler olarak dönersiniz."**

22- **Dediler ki: "Ey Musa! Orada** Ad kavminden geri kalan uzun boylu ve kuvvetli **zorba bir millet var, onlar oradan çıkmadıkça biz oraya girmeyeceğiz, eğer çıkarlarsa, biz de** oraya **gireriz."**

23- Allah'ın emrine muhalefet etmekten **korkanlardan Allah'ın kendilerine** korumak suretiyle **lütufta bulunduğu,** ve Hz. Musa'nın o zorbaların halini keşif için gönderdiği kavminin önde gelenlerinden **iki kişi** Yuşa ve Kâlib, ki bu ikisi gördüklerini kavimlerinden gizlemiş ve sadece Hz. Musa'ya anlatmışlardı. Diğer seçilen reisler ise gördüklerini kavimlerine anlatmış, onlar da korkmuştu. İşte bu ikisi kavmine **şöyle dedi: "Onların üzerine** şehrin **kapı**sın**dan girin** ve onlardan korkmayın. Zira onlar yüreksiz bedenlere sahiptirler. **Oraya bir girdiniz mi artık siz galipsinizdir.** Böyle demeleri, Allah'ın yardım edeceğine ve sözünü yerine getireceğine kesin olarak inandıkları içindir. **Ve eğer mümin iseniz sadece Allah'a güvenin.**

KELİME ANLAMI

18- وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى **Yahudi ve Hıristiyanlar dedi ki:** أَيْ كُلٌّ مِنْهُمَا Yani onlardan her biri نَحْنُ اَبْنَآءُ اللهِ **Biz Allah'ın çocuklarıyız** أَيْ كَأَبْنَائِهِ Yani onun oğulları gibiyiz

(Ne konuda?) فِي الْقُرْبِ وَالْمَنْزِلَةِ Yakınlık ve derece konusunda وَهُوَ كَأَبِينَا O da bizim babamız gibidir (Ne konuda?) فِي الرَّحْمَةِ وَالشَّفَقَةِ Merhamet ve şefkat konusunda وَأَحِبَّاۤؤُهُ **Ve onun dostlarıyız** قُلْ لَهُمْ Onlara **de ki;** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ **O halde size niye azap ediyor** (Ne sebebiyle?) بِذُنُوبِكُمْ **Günahlarınız sebebiyle** إِنْ صَدَقْتُمْ Şayet doğruysanız (Nerede?) فِي ذٰلِكَ Bu iddianızda وَلَا يُعَذِّبُ Oysa azap etmez الْأَبُ وَلَدَهُ Baba oğluna وَلَا الْحَبِيبُ حَبِيبَهُ Dost da dostuna وَقَدْ عَذَّبَكُمْ Halbuki o size azap etmiştir فَأَنْتُمْ كَاذِبُونَ O halde siz yalancılarsınız بَلْ اَنْتُمْ بَشَرٌ **Bilakis siz bir beşersiniz** (Kimden olan?) مِـمَّنْ **O kimseden ki,** مِنْ جُمْلَةِ مَنْ O kimselerin topluluğundan ki, خَلَقَ **(Allah) yarattı** (Neden?) مِنَ الْبَشَرِ Beşerden (insandan) لَكُمْ Sizin lehinizedir (Ne?) مَا لَهُمْ Onların lehine olan وَعَلَيْكُمْ Ve sizin aleyhinizedir (Ne?) مَا عَلَيْهِمْ Onların aleyhine olan يَغْفِرُ **O bağışlar** (Kimi?) لِمَنْ يَشَاۤءُ **Dilediği kimseyi** (Neyi dilediği?) الْمَغْفِرَةَ لَهُ Onu bağışlamayı وَيُعَذِّبُ **Ve azap eder** (Kime?) مَنْ يَشَاۤءُ **Dilediği kimseye** (Neyi dilediği?) تَعْذِيبَهُ Ona azap etmeyi لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ Ona itiraz olmaz وَلِلّٰهِ **Allah içindir** (Ne?) مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ **Göklerin ve yerin mülkiyeti** وَمَا بَيْنَهُمَا **Ve ikisi arasındakinin** وَإِلَيْهِ **Ancak O'nadır** (Ne?) الْمَصِيرُ **Varış,** الْمَرْجِعُ Dönüş

19- يَا اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey kitap ehli!** قَدْ جَاۤءَكُمْ **Elbette size gelmiştir** (Kim?) رَسُولُنَا **Elçimiz** مُحَمَّدٌ Muhammed, يُبَيِّنُ لَكُمْ **Ki o size açıklar** (Neyi?) شَرَائِعَ الدِّينِ Dinin hükümlerini (Ne üzere geldi?) عَلٰى فَتْرَةٍ **Bir fetret,** إِنْقِطَاعٍ Kesinti **(duraklama devri) üzerine** (Kimden?) مِنَ الرُّسُلِ **Peygamberlerden** إِذْ لَمْ يَكُنْ Zira olmamıştır (Nerede?) بَيْنَهُ وَبَيْنَ عِيسَى Onunla, İsa (a.s.) arasında (Kim?) رَسُولٌ Hiçbir peygamber وَمُدَّةُ ذٰلِكَ Bunun müddeti (Ne kadardır?) خَمْسِمِاۤئَةٍ وَتِسْعٌ وَسِتُّونَ سَنَةً Beş yüz altmış dokuz senedir (Niye geldi?) لِ اَنْ لَا تَقُولُوا **Ta ki, demeyesiniz diye** (Ne zaman?) إِذَا عُذِّبْتُمْ Cezalandırıldığınız zaman (Ne demeyesiniz?) مَا جَاۤءَنَا **Bize gelmedi** (Kim?) مِنْ زَائِدَةٌ بَشِيرٍ **Bir müjdeleyici** -'Min' zaittir- وَلَا نَذِيرٍ **Ve korkutucu** فَقَدْ جَاۤءَكُمْ **Muhakkak size gelmiştir** (Kim?) بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ **Müjdeleyici ve korkutucu** فَلَا عُذْرَ لَكُمْ إِذًا O halde sizin için bir mazeret yoktur وَاللّٰهُ **Allah,** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şeye** قَدِيرٌ **Gücü yetendir** وَمِنْهُ تَعْذِيبُكُمْ Azaplandırması da o şeylerdendir (Hangi durumda?) إِنْ لَمْ تَتَّبِعُوهُ O peygambere tabi olmazsanız.

20- وَاذْكُرْ **Ve** hatırla; اِذْ قَالَ مُوسٰى **Hani Musa demişti** (Kime?) لِقَوْمِهِ **Kavmine** يَا قَوْمِ **Ey kavmim** اُذْكُرُوا **Hatırlayın** (Neyi?) نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ **Allah'ın sizin üzerinize olan nimetini** اِذْ جَعَلَ **Hani kılmıştı** (Nerede?) فِيكُمْ **İçinizde** أَيْ مِنْكُمْ Yani sizden (Ne kılmıştı?) أَنْبِيَاءَ **Peygamberler** وَجَعَلَكُمْ **Ve sizi kılmıştı** (Kimler?) مُلُوكًا **Hükümdarlar** أَصْحَابَ خَدَمٍ وَحَشَمٍ Hizmetkâr ve maiyet sahipleri وَاٰتَاكُمْ **Ve size vermişti** (Neyi?) مَا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا **Hiç kimseye vermediğini** (Kimlerden?) مِنَ الْعَالَمِينَ **Alemlerden** (Ne vermişti?) مِنَ الْمَنِّ وَالسَّلْوٰى Kudret helvası ve bıldırcın eti وَفَلْقِ الْبَحْرِ Ve denizin yarılması وَغَيْرِ ذٰلِكَ Daha bundan başka şeyler.

21- يَا قَوْمِ **Ey kavmim!** اُدْخُلُوا **Girin,** (Nereye?) الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ **Kutsal topraklara** الْمُطَهَّرَةَ Arındırılmış الَّتِي كَتَبَ اللّٰهُ **Ki Allah yazdı** (Kime?) لَكُمْ **Size** أَمَرَكُمْ بِدُخُولِهَا Oraya girmeyi size emretti وَهِيَ الشَّامُ Orası da Şam'dır. وَلَا تَرْتَدُّوا **Sakın dönmeyin** (Ne üzere?) عَلٰٓى اَدْبَارِكُمْ **Arkalarınız üzere** تَنْهَزِمُوا Hezimete uğrarsınız (Neden dönmeyin?) خَوْفَ الْعَدُوِّ Düşman korkusundan فَتَنْقَلِبُوا **Yoksa dönersiniz** (Kimler olarak?) خَاسِرِينَ **Zarara uğrayanlar olarak** (Nerede?) فِي سَعْيِكُمْ Gayretinizde.

22- قَالُوا **Dediler ki:** يَا مُوسٰى **Ey Musa!** اِنَّ فِيهَا **Kuşkusuz orada vardır** (Ne?) قَوْمًا جَبَّارِينَ **Zorbalar topluluğu** (Kimlerden?) مِنْ بَقَايَا عَادٍ Ad kavminin kalıntılarından (torunlarından) (Öyle ki,) طِوَالًا Uzun boylular ذَوِي قُوَّةٍ Ve güç sahipleri وَاِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا **Oraya asla giremeyiz** (Ne zamana dek?) حَتّٰى يَخْرُجُوا مِنْهَا **Onlar oradan çıkıncaya dek** فَاِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا **Eğer onlar oradan çıkarlarsa** فَاِنَّا دَاخِلُونَ لَهَا **O zaman biz** oraya **gireriz.**

23- قَالَ لَهُمْ Onlara **dedi;** (Kim?) رَجُلَانِ **İki adam** (Kimlerden?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki,** يَخَافُونَ **Korkuyorlar** (Neden?) مُخَالَفَةَ أَمْرِ اللّٰهِ Allah'ın emrine karşı gelmekten وَهُمَا يُوشَعُ وَكَالِبُ Onlar Yuşa ve Kalib'tir (Kimlerden olan?) مِنَ النُّقَبَاءِ الَّذِينَ O reislerden ki, بَعَثَهُمْ مُوسٰى Musa onları göndermiştir (Nereye?) فِي كَشْفِ أَحْوَالِ الْجَبَابِرَةِ Zorbaların durumunu araştırmaya اَنْعَمَ اللّٰهُ **Ki Allah ihsan etmiştir** (Kime?) عَلَيْهِمَا **O ikisine** (Neyle?) بِالْعِصْمَةِ Himayeyle فَكَتَمَا Ve böylece onlar gizlemişlerdi (Neyi?) مَا اطَّلَعَا عَلَيْهِ Haberdar oldukları şeyi (Neye ilişkin?) مِنْ حَالِهِمْ O zorbaların haline ilişkin إِلَّا عَنْ مُوسٰى

Ancak Musa'dan gizlememişlerdir بِخِلَافِ بَقِيَّةِ النُّقَبَاءِ Diğer reisler böyle yapmadı فَأَفْشَوْهُ Ve o sırrı yaydılar فَجَبُنُوا Kavimleri de korktu (**Bu ikisi kavmine ne dedi?**) اُدْخُلُوا عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine girin** (Nereden?) الْبَابَ **Kapıdan** بَابَ الْقَرْيَةِ Şehrin kapısından وَلَا تَخْشَوْهُمْ Onlardan korkmayın فَإِنَّهُمْ أَجْسَادٌ Zira onlar bedenlerdir (Öyle bedenler ki,) بِلَا قُلُوبٍ Kalpleri olmayan فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ **Oraya girdiğiniz vakit** فَإِنَّكُمْ **Kuşkusuz siz** غَالِبُونَ **Galip olanlarsınız** قَالَا ذٰلِكَ Bunu demişlerdir (Niçin?) تَيَقُّنًا Kesin bildikleri için (Neyi?) بِنَصْرِ اللّٰهِ Allah'ın yardımı وَإِنْجَازِ وَعْدِهِ Ve sözünü yerine getireceğini وَعَلَى اللّٰهِ **Ancak Allah'a** فَتَوَكَّلُوا **Güvenin** اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ **Şayet mümin kimselerseniz.**

﴿قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا﴾ هُمْ ﴿إِنَّا
هٰهُنَا قَاعِدُونَ (٢٤)﴾ عَنِ الْقِتَالِ ﴿قَالَ﴾ مُوسَى حِينَئِذٍ ﴿رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَ﴾
إِلَّا ﴿أَخِي﴾ وَلَا أَمْلِكُ غَيْرَهُمَا فَأُجْبِرَهُمْ عَلَى الطَّاعَةِ ﴿فَافْرُقْ﴾ فَافْصِلْ ﴿بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
الْفَاسِقِينَ (٢٥)﴾ ﴿قَالَ﴾ تَعَالَى لَهُ ﴿فَإِنَّهَا﴾ أَيِ الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ ﴿مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ﴾ أَنْ
يَدْخُلُوهَا ﴿أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ﴾ يَتَحَيَّرُونَ ﴿فِي الْأَرْضِ﴾ وَهِيَ تِسْعَةُ فَرَاسِخَ قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ
﴿فَلَا تَأْسَ﴾ تَحْزَنْ ﴿عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ (٢٦)﴾ رُوِيَ أَنَّهُمْ كَانُوا يَسِيرُونَ اللَّيْلَ جَادِّينَ فَإِذَا
أَصْبَحُوا إِذَا هُمْ فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي ابْتَدَؤُوا مِنْهُ وَيَسِيرُونَ النَّهَارَ كَذٰلِكَ حَتَّى انْقَرَضُوا كُلُّهُمْ إِلَّا
مَنْ لَمْ يَبْلُغِ الْعِشْرِينَ، قِيلَ وَكَانُوا سِتَّمِائَةِ أَلْفٍ وَمَاتَ هَارُونُ وَمُوسَى فِي التِّيهِ وَكَانَ رَحْمَةً
لَهُمَا وَعَذَابًا لِأُولٰئِكَ وَسَأَلَ مُوسَى رَبَّهُ عِنْدَ مَوْتِهِ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمْيَةً بِحَجَرٍ
فَأَدْنَاهُ كَمَا فِي الْحَدِيثِ وَنُبِّئَ يُوشَعُ بَعْدَ الْأَرْبَعِينَ وَأُمِرَ بِقِتَالِ الْجَبَّارِينَ فَسَارَ بِمَنْ بَقِيَ مَعَهُ
وَقَاتَلَهُمْ وَكَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَوَقَفَتْ لَهُ الشَّمْسُ سَاعَةً حَتَّى فَرَغَ مِنْ قِتَالِهِمْ، وَرَوَى أَحْمَدُ
فِي مُسْنَدِهِ حَدِيثَ "إِنَّ الشَّمْسَ لَمْ تُحْبَسْ عَلَى بَشَرٍ إِلَّا لِيُوشَعَ لَيَالِيَ سَارَ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ"
﴿وَاتْلُ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿عَلَيْهِمْ﴾ عَلَى قَوْمِكَ ﴿نَبَأَ﴾ خَبَرَ ﴿ابْنَيْ آدَمَ﴾ هَابِيلَ وَقَابِيلَ ﴿بِالْحَقِّ﴾
مُتَعَلِّقٌ بِاتْلُ ﴿إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا﴾ إِلَى اللهِ وَهُوَ كَبْشٌ لِهَابِيلَ وَزَرْعٌ لِقَابِيلَ ﴿فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا﴾
وَهُوَ هَابِيلُ بِأَنْ نَزَلَتْ نَارٌ مِنَ السَّمَاءِ فَأَكَلَتْ قُرْبَانَهُ ﴿وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ﴾ وَهُوَ قَابِيلُ
فَغَضِبَ وَأَضْمَرَ الْحَسَدَ فِي نَفْسِهِ إِلَى أَنْ حَجَّ آدَمُ ﴿قَالَ﴾ لَهُ ﴿لَأَقْتُلَنَّكَ﴾ قَالَ: لِمَ؟ قَالَ:
لِتَقَبُّلِ قُرْبَانِكَ دُونِي ﴿قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ (٢٧)﴾ ﴿لَئِنْ﴾ لَامُ الْقَسَمِ ﴿بَسَطْتَ﴾
مَدَدْتَ ﴿إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ
(٢٨)﴾ فِي قَتْلِكَ ﴿إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ﴾ تَرْجِعَ ﴿بِإِثْمِي﴾ بِإِثْمِ قَتْلِي ﴿وَإِثْمِكَ﴾ الَّذِي ارْتَكَبْتَهُ
مِنْ قَبْلُ ﴿فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ﴾ وَلَا أُرِيدُ أَنْ أَبُوءَ بِإِثْمِكَ إِذَا قَتَلْتُكَ فَأَكُونَ مِنْهُمْ، قَالَ
تَعَالَى ﴿وَذٰلِكَ جَزٰؤُا الظَّالِمِينَ (٢٩)﴾ ﴿فَطَوَّعَتْ﴾ زَيَّنَتْ ﴿لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ﴾
فَصَارَ ﴿مِنَ الْخَاسِرِينَ (٣٠)﴾ بِقَتْلِهِ وَلَمْ يَدْرِ مَا يَصْنَعُ بِهِ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَيِّتٍ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مِنْ
بَنِي آدَمَ فَحَمَلَهُ عَلَى ظَهْرِهِ ﴿فَبَعَثَ اللهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ﴾ يَنْبُشُ التُّرَابَ بِمِنْقَارِهِ
وَبِرِجْلَيْهِ وَيُثِيرُهُ عَلَى غُرَابٍ مَيِّتٍ مَعَهُ حَتَّى وَارَاهُ ﴿لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِي﴾ يَسْتُرُ ﴿سَوْأَةَ﴾ جِيفَةَ
﴿أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَىٰ أَعَجَزْتُ﴾ عَنْ ﴿أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْأَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ
مِنَ النَّادِمِينَ (٣١)﴾ عَلَى حَمْلِهِ وَحَفَرَ لَهُ وَوَارَاهُ.

TÜRKÇE ANLAMI

24- **Dediler ki: "Ey Musa! Onlar orada bulundukları müddetçe biz oraya asla girmeyiz; şu halde sen ve Rabbin gidin** onlarla **savaşın; biz burada** savaşmadan **oturacağız."**

25- O zaman Musa **dedi ki: "Rabbim! Ben kendimden ve kardeşimden başkasına hakim olamıyorum;** bu ikisinden başkasına gücüm yetmiyor ki, onları itaate mecbur edeyim. **Öyleyse bizimle, bu yoldan çıkmış toplumun arasını ayır,** hükmünü ver."

26- Yüce Allah ona **dedi ki: "Orası** yani, kutsal topraklar **onlara kırk yıl** oraya girmeleri **haram kılındı; oldukları yerde**[1] **şaşkın şaşkın,** hayretler içinde **dolaşacaklar. Artık sen, yoldan çıkmış millet için tasalanma,** üzülme." Rivayete göre (çölde) geceleyin tüm güçleriyle yol alıyorlardı. Fakat sabah olduğunda kendilerini başladıkları yerde buluyorlardı. Gündüz de aynı şekilde yol alıyorlardı. Bu durum yirmi yaşının üstündekilerin hepsi ölene kadar devam etmiştir. Bin altı yüz kişi oldukları söylenmiştir. Hz. Musa ile Harun çölde vefat ettiler. Bu ölüm, ikisi için rahmet, diğerleri için azap olmuştur. Hz. Musa ölüm esnasında Rabbinden kendisini mukaddes yere bir taş atımlık mesafeye kadar yaklaştırmasını istemişti. Allah da onu -hadiste belirtildiği gibi- oraya yaklaştırmıştı. Çölde geçen kırk seneden sonra Yuşa peygamber oldu. Ve zorba kavimle savaşmakla görevlendirildi. O da geriye kalanlarla birlikte gidip onlarla savaştı. Savaş Cuma günü olmuştu. Ve o gün güneş, savaş bitinceye kadar bir saat geç batmıştı. Ahmet ibni Hanbel Müsned'inde "Güneş, Yuşa'nın Beyt-i Mukaddes'e gittiği geceler dışında hiçbir beşer için bekletilmemiştir" şeklinde bir hadis rivayet etmiştir.

27- Ey Muhammed! **Onlara,** kavmine **Adem'in iki oğlu** Habil ve Kabil'in **haberini hakkıyla**[2] **oku: Hani, ikisi** de Allah'a **birer kurban sunmuşlar**dı, Habil'in ki koçtu, Kabil'inki ise ekindi. **Ve birinden kabul edilmiş**ti, o da Habil'di. Gökten bir ateş inerek kurbanını yemişti, **diğerinden ise kabul edilmemişti,** o da Kabil'di. Bu duruma çok kızan Kabil (kardeşine karşı olan) hasedini babası Adem hacca gidinceye kadar içinde sakladı ve ona şöyle **dedi: "Andolsun ki, seni öldüreceğim"** Habil "Niye?" dedi. O da "Çünkü benim değil senin kurbanın kabul edildi" dedi. (Kardeşi de): **"Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder" dedi.**

---

[1] İbni Abbas'a göre o yer dokuz fersahtır

[2] بِالْحَقِّ kelimesindeki ب harfi ceri أُتْلُ fiiline müteallliktir.

28- **"Andolsun ki[1] sen, öldürmek için bana elini uzatırsan, ben sana, öldürmek için elimi uzatacak değilim. Çünkü ben,** seni öldürme konusunda **alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."**

29- **"Ben istiyorum ki, sen, hem benim** öldürülme **günahımı hem de kendi,** bundan önceki işlediğin **günahınla** (Allah'a) **dönesin ve ateş ehlinden olasın."** Seni öldürüp de senin günahınla dönmek ve cehennem ehlinden olmak istemiyorum. Yüce Allah buyurdu ki: **"Zalimlerin cezası işte budur."**

30- **Nihayet nefsi ona, kardeşini öldürmeyi kolaylaştırdı,** süsledi **o da onu öldürdü. Ve böylece** onu öldürmekle **zarara uğrayanlardan oldu.** Fakat onu ne yapacağını bilemedi. Zira o yeryüzünde ölen ilk ademoğluydu. Onu sırtında taşıdı.

31- **Derken Allah, kardeşinin ölüsünü** cesedini **nasıl gömeceğini,** örteceğini **göstermek üzere, ona yeri eşeleyen** gagası ve ayaklarıyla toprağı kazan ve yanındaki ölü karga(yı içine koyduktan sonra) toprağı onu gömene kadar üzerine atan **bir karga gönderdi. "Yazıklar olsun bana! Kardeşimin ölüsünü örtmek için bu karga kadar olmaktan aciz mi kaldım?" dedi de** onu taşıdığına **pişman olanlardan oldu.** Bir çukur açtı ve onu gömdü.

KELİME ANLAMI

24- قَالُوا **Dediler ki:** يَا مُوسٰى **Ey Musa!** اِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا **Biz asla oraya girmeyeceğiz** اَبَدًا **Sonsuza dek** مَا دَامُوا فِيهَا **Onlar orada olduğu müddetçe** فَاذْهَبْ **O halde git** اَنْتَ وَرَبُّكَ **Sen ve Rabbim** فَقَاتِلَا هُمْ **Ve** onlarla **savaşın** اِنَّا هٰهُنَا **Biz ise burada** (Neyiz?) قَاعِدُونَ **Oturucularız** (geri kalıcılarız) (Neden?) عَنِ الْقِتَالِ Savaştan

25- قَالَ مُوسَى حِينَئِذٍ Musa o zaman **dedi ki:** رَبِّ **Ey Rabbim!** اِنِّي لَا اَمْلِكُ **Şüphesiz ben güç yetiremiyorum** اِلَّا نَفْسِي **Ancak kendime** وَ اِلَّا اَخِي **Ve** ancak **kadreşime** وَلَا اَمْلِكُ غَيْرَهُمَا Bu ikisinden başkasına kudretli değilim فَاُجْبِرَهُمْ عَلَى الطَّاعَةِ Ta ki, onları itaate zorlayayım فَافْرُقْ **O halde sen ayır,** فَافْصِلْ Böl (Nereyi?) بَيْنَنَا **Bizim aramızla** وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ **Fasık kavim arasını.**

26- قَالَ تَعَالٰى لَهُ Allah teala ona **dedi ki:** فَاِنَّهَا **Artık orası** أَيِ الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ Yani kutsal topraklar (Nedir?) مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ **Onlara haram kılınmıştır** (Ne?) اَنْ يَدْخُلُوهَا Oraya

---

[1] لَأَنْ kelimesindeki lam kasem içindir.

girmeleri (Ne kadar?) أَرْبَعِينَ سَنَةً **Kırk sene** يَتِيهُونَ **Şaşkın vaziyette olacaklardır** يَتَحَيَّرُونَ Hayretler içinde dolaşacaklardır (Nerede?) فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde** وَهِيَ تِسْعَةُ فَرَاسِخَ O yer de dokuz fersahtır قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ Bunu İbni Abbas demiştir فَلَا تَأْسَ **O halde tasalanma,** تَحْزَنْ Mahzun olma (Kim üzerine?) عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ **Fasıklar kavmi üzerine** رُوِيَ أَنَّهُمْ Rivayet edilir ki, onlar كَانُوا يَسِيرُونَ اللَّيْلَ Geceleyin yürüyorlardı (Nasıl?) جَادِّينَ Gayretli (aceleci) oldukları halde فَإِذَا أَصْبَحُوا Sabahladıkların da إِذَا هُمْ Bir de onlar (Nerdedir?) فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي O yerdedirler ki; إِبْتَدَؤُوا مِنْهُ Oradan başlamışlardı وَيَسِيرُونَ النَّهَارَ Gündüzleri de yürüyorlardı (Nasıl?) كَذَلِكَ Aynı şekilde (Ne zamana kadar böyle devam ettiler?) حَتَّى انْقَرَضُوا كُلُّهُمْ Ta ki hepsi ölene kadar إِلَّا مَنْ Onlar müstesna ki, لَمْ يَبْلُغِ الْعِشْرِينَ Yirmi yaşına varmamışlardır قِيلَ Dendi ki; وَكَانُوا سِتَّمِائَةِ أَلْفٍ Onlar altı yüz bin kişiydiler وَمَاتَ هَارُونُ وَمُوسَى Harun ve Musa ölmüştür (Nerede?) فِي التِّيهِ Tih çölünde وَكَانَ رَحْمَةً لَهُمَا Bu onlar için rahmetti وَعَذَابًا لِأُولَئِكَ Ötekiler içinse azap وَسَأَلَ مُوسَى رَبَّهُ Musa Rabbinden diledi (Ne zaman?) عِنْدَ مَوْتِهِ Ölürken (Neyi?) أَنْ يُدْنِيَهُ Onu yaklaştırmasını (Nereye?) مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ Kutsal topraklara (Ne kadar?) رَمْيَةً بِحَجَرٍ Bir taş atımı kadar فَأَدْنَاهُ Allah da onu yaklaştırdı كَمَا فِي الْحَدِيثِ Hadiste geçtiği gibi وَنُبِّئَ يُوشَعُ Ve Yuşâ peygamber seçildi (Ne zaman?) بَعْدَ الْأَرْبَعِينَ Kırk seneden sonra وَأُمِرَ Ve emrolundu (Neyle?) بِقِتَالِ الْجَبَّارِينَ Zorbalarla savaşmakla فَسَارَ Ve yürüdü (Kiminle?) بِمَنْ بَقِيَ مَعَهُ Beraberinde kalanla وَقَاتَلَهُمْ Ve onlarla savaştı وَكَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ Cuma günüydü وَوَقَفَتْ لَهُ Onun için durdu (Ne?) الشَّمْسُ Güneş (Ne kadar?) سَاعَةً Bir müddet حَتَّى فَرَغَ Ta ki boş kalıncaya kadar (Neden?) مِنْ قِتَالِهِمْ Onlarla savaşmaktan وَرَوَى أَحْمَدُ İmam Ahmet rivayet etti (Nerede?) فِي مُسْنَدِهِ 'Müsned'inde (Neyi?) حَدِيثَ Şu hadisi: إِنَّ الشَّمْسَ Kuşkusuz güneş لَمْ تُحْبَسْ عَلَى بَشَرٍ Hiçbir insan üzerine tutulmamıştır إِلَّا لِيُوشَعَ Ancak Yûşâ için tutulmuştur (Ne zaman?) لَيَالِيَ سَارَ Yürüdüğü gecelerde (Nereye?) إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ Beyti Makdis'e.

27- وَاتْلُ **Oku** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed (Kime?) عَلَيْهِمْ **Onlara** عَلَى قَوْمِكَ Kavmine (Neyi?) نَبَأَ خَبَرَ ابْنَيْ آدَمَ **Adem'in iki oğlunun haberini** (Kimdir onlar?) هَابِيلَ وَقَابِيلَ Habil ve Kabil (Neyle oku?) بِالْحَقِّ **Hakkıyla** (Nedir bu harfi cer?) مُتَعَلِّقٌ بِاتْلُ 'Ütlü' fiiline müteallıktir إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا **Hani onlar birer kurban sunmuşlardı** (Kime?) إِلَى اللَّهِ Allah'a وَهُوَ كَبْشٌ لِهَابِيلَ O, kurban Habil'in koçu وَزَرْعٌ لِقَابِيلَ Kabil'in de mahsuldüydü فَتُقُبِّلَ

Ve kabul edildi (Kimden?) مِنْ اَحَدِهِمَا **İkisinden birinden** وَهُوَ هَابِيلُ Ki, o Habil'dir (Nasıl kabul edildi?) بِأَنْ نَزَلَتْ نَارٌ Bir ateşin inip (Nereden?) مِنَ السَّمَاءِ Gökten فَأَكَلَتْ قُرْبَانَهُ Onun kurbanını yemesiyle وَلَمْ يَتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ **Ama diğerinden kabul edilmedi** وَهُوَ قَابِيلُ O da Kabil'dir. فَغَضِبَ Bu nedenle öfkelendi وَأَضْمَرَ الْحَسَدَ Ve kinini gizledi (Nerede?) فِي نَفْسِهِ İçinde (Ne zamana dek?) اِلَى أَنْ حَجَّ آدَمُ Adem hacca gidene dek قَالَ لَهُ Ona **dedi ki:** لَأَقْتُلَنَّكَ **Elbette seni öldüreceğim** قَالَ (Habil) şöyle dedi: لِمَ؟ Niçin (öldüreceksin)? قَالَ (Kabil) dedi ki: لِتَقَبُّلِ قُرْبَانِكَ دُونِي Benim değil de senin kurbanın kabul edildiği için قَالَ **(Habil) dedi ki:** اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ **Allah ancak kabul eder** (Kimden?) مِنَ الْمُتَّقِينَ **Takva sahiplerinden.**

28- لَئِنْ لَامُ الْقَسَمِ **Andolsun ki, şayet** - 'Lam' yemin içindir بَسَطْتَ مَدَدْتَ **Uzatırsan** (Kime?) اِلَيَّ **Bana** (Neyi?) يَدَكَ **Elini** (Niçin?) لِتَقْتُلَنِي **Beni öldüresin için** مَا اَنَا بِبَاسِطٍ **Ben uzatıcı değilim** (Neyi?) يَدِيَ **Elimi** (Kime?) اِلَيْكَ **Sana** (Niçin?) لِأَقْتُلَكَ **Seni öldüreyim için** اِنِّي اَخَافُ **Kuşkusuz ben korkarım** (Kimden?) اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ **Alemlerin Rabbi olan Allah'tan** (Ne konuda?) فِي قَتْلِكَ Seni öldürme konusunda.

29- اِنِّي اُرِيدُ **Muhakkak ben istiyorum** (Neyi?) اَنْ تَبُوٓاَ **Dönmeni** تَرْجِعَ Gitmeni (Neyle?) بِاِثْمِي **Benim günahımla** بِإِثْمِ قَتْلِي Öldürülmemin günahıyla (Daha?) وَاِثْمِكَ **Ve senin günahınla** الَّذِي ارْتَكَبْتَهُ Ki sen onu işledin (Ne zaman?) مِنْ قَبْلُ Bundan evvel فَتَكُونَ **Ve sonuçta olmanı** (Kimlerden?) مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ **Cehennem halkından** وَلَا اُرِيدُ Yoksa ben istemiyorum (Neyi?) أَنْ أَبُوءَ Dönmemi (Neyle?) بِإِثْمِكَ Senin günahınla (Ne zaman?) إِذَا قَتَلْتُكَ Seni öldürdüğüm zaman فَأَكُونَ مِنْهُمْ Ve onlardan (cehennem halkından) olmamı (istemiyorum) قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurdu ki; وَذٰلِكَ **İşte bu** (Nedir?) جَزٰٓؤُا الظَّالِمِينَ **Zalimlerin cezasıdır.**

30- فَطَوَّعَتْ **Sonunda kolaylaştırıldı,** زَيَّنَتْ Süsledi (Kime?) لَهُ **Ona** (Ne?) نَفْسُهُ **Nefsi** (Neyi?) قَتْلَ اَخِيهِ **Kardeşini öldürmeyi** فَقَتَلَهُ **Ve onu öldürdü** فَاَصْبَحَ فَصَارَ **Bu yüzden oldu** (Kimlerden?) مِنَ الْخَاسِرِينَ **Zarar edenlerden** (Neyle?) بِقَتْلِهِ Onu öldürmekle وَ لَمْ يَدْرِ Ve bilemedi (Neyi?) مَا يَصْنَعُ بِهِ Onu ne yapacağını لِأَنَّهُ Çünkü o (Nedir?) أَوَّلُ مَيِّتٍ İlk ölüdür (Nerede?) عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ Yeryüzünde (Kimlerden?) مِنْ بَنِي آدَمَ Ademoğullarından فَحَمَلَهُ عَلَى ظَهْرِهِ Ve onu sırtında taşıdı.

31- فَبَعَثَ اللّٰهُ **Allah gönderdi** (Ne?) غُرَابًا **Bir karga** يَبْحَثُ فِي الْاَرْضِ **Ki yeri eşiyordu** يَنْبُشُ التُّرَابَ Toprağı kazıyordu (Neyle?) بِمِنْقَارِهِ وَ بِرِجْلَيْهِ Gagası ve ayaklarıyla وَيُثِيرُهُ Ve onu atıyordu (Ne üzerine?) عَلَى غُرَابٍ مَيِّتٍ Ölü bir karga üzerine (Neredeki?) مَعَهُ Beraberindeki حَتَّى وَارَاهُ Ta ki onu örtene kadar (Niçin gönderdi?) لِيُرِيَهُ **Ona göstersin için** (Neyi?) كَيْفَ يُوَارِي **Nasıl örteceğini,** يَسْتُرُ Kapatacağını (Neyi?) سَوْاَةَ جِيفَةَ اَخِيهِ **Kardeşinin ölüsünü,** cesedini قَالَ **Dedi ki;** يَا وَيْلَتَى **Yazıklar olsun bana** اَعَجَزْتُ **Aciz mi oldum?** (Neden?) عَنْ اَنْ اَكُونَ **Olmaktan** (Ne gibi?) مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ **Şu karga gibi** فَاُوَارِيَ **Ve gömmekten** (Neyi?) سَوْاَةَ اَخِي **Kardeşimin cesedini** فَاَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ **Sonuçta pişman olanlardan oldu** (Neye?) عَلَى حَمْلِهِ Onu taşıdığına وَحَفَرَ لَهُ Onun için çukur kazdı وَوَارَاهُ Ve onu gömdü.

﴿مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ﴾ الَّذِي فَعَلَهُ قَابِيلُ ﴿كَتَبْنَا عَلٰى بَنٖيٓ اِسْرَٓائٖيلَ اَنَّهُ﴾ أَيِ الشَّأْنَ ﴿مَنْ قَتَلَ
نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ﴾ قَتَلَهَا ﴿اَوْ﴾ بِغَيْرِ ﴿فَسَادٍ﴾ أَتَاهُ ﴿فِي الْاَرْضِ﴾ مِنْ كُفْرٍ أَوْ زِنًا أَوْ قَطْعِ
طَرِيقٍ أَوْ نَحْوِهِ ﴿فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمٖيعًا وَمَنْ اَحْيَاهَا﴾ بِأَنِ امْتَنَعَ مِنْ قَتْلِهَا ﴿فَكَاَنَّمَٓا
اَحْيَا النَّاسَ جَمٖيعًا﴾ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مِنْ حَيْثُ انْتِهَاكِ حُرْمَتِهَا وَصَوْنِهَا ﴿وَلَقَدْ جَٓاءَتْهُمْ﴾
أَيْ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ﴾ اَلْمُعْجِزَاتِ ﴿ثُمَّ اِنَّ كَثٖيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِي الْاَرْضِ
لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾﴾ مُجَاوِزُونَ الْحَدَّ بِالْكُفْرِ وَالْقَتْلِ وَغَيْرِ ذٰلِكَ وَنَزَلَ فِي الْعُرَنِيِّينَ لَمَّا قَدِمُوا
الْمَدِينَةَ وَهُمْ مَرْضَى فَأَذِنَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَخْرُجُوا إِلَى الْإِبِلِ وَيَشْرَبُوا مِنْ
أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا فَلَمَّا صَحُّوا قَتَلُوا رَاعِيَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَاقُوا الْإِبِلَ ﴿اِنَّمَا جَزٰٓؤُا
الَّذٖينَ يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ﴾ بِمُحَارَبَةِ الْمُسْلِمِينَ ﴿وَيَسْعَوْنَ فِي الْاَرْضِ فَسَادًا﴾ بِقَطْعِ
الطَّرِيقِ ﴿اَنْ يُقَتَّلُٓوا اَوْ يُصَلَّبُٓوا اَوْ تُقَطَّعَ اَيْدٖيهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ﴾ أَيْ أَيْدِيهِمُ الْيُمْنَى
وَأَرْجُلُهُمُ الْيُسْرَى ﴿اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ﴾ أَوْ لِتَرْتِيبِ الْأَحْوَالِ فَالْقَتْلُ لِمَنْ قَتَلَ فَقَطْ وَالصَّلْبُ
لِمَنْ قَتَلَ وَأَخَذَ الْمَالَ وَالْقَطْعُ لِمَنْ أَخَذَ الْمَالَ وَلَمْ يَقْتُلْ وَالنَّفْيُ لِمَنْ أَخَافَ فَقَطْ قَالَهُ ابْنُ
عَبَّاسٍ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ وَأَصَحُّ قَوْلَيْهِ أَنَّ الصَّلْبَ ثَلَاثًا بَعْدَ الْقَتْلِ وَقِيلَ قَبْلَهُ قَلِيلًا وَيَلْحَقُ بِالنَّفْيِ
مَا أَشْبَهَهُ فِي التَّنْكِيلِ مِنَ الْحَبْسِ وَغَيْرِهِ ﴿ذٰلِكَ﴾ الْجَزَاءُ الْمَذْكُورُ ﴿لَهُمْ خِزْيٌ﴾ ذُلٌّ
﴿فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظٖيمٌ ﴿٣٣﴾﴾ هُوَ عَذَابُ النَّارِ ﴿اِلَّا الَّذٖينَ تَابُوا﴾ مِنَ
الْمُحَارِبِينَ وَالْقُطَّاعِ ﴿مِنْ قَبْلِ اَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ﴾ لَهُمْ مَا أَتَوْهُ
﴿رَحٖيمٌ ﴿٣٤﴾﴾ بِهِمْ عَبَّرَ بِذٰلِكَ دُونَ فَلَا تَحُدُّوهُمْ لِيُفِيدَ أَنَّهُ لَا يَسْقُطُ عَنْهُ بِتَوْبَتِهِ إِلَّا حُدُودُ اللهِ
دُونَ حُقُوقِ الْآدَمِيِّينَ كَذَا ظَهَرَ لِي وَلَمْ أَرَ مَنْ تَعَرَّضَ لَهُ وَاللهُ أَعْلَمُ فَإِذَا قَتَلَ وَأَخَذَ الْمَالَ يُقْتَلُ
وَيُقْطَعُ وَلَا يُصْلَبُ وَهُوَ أَصَحُّ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ وَلَا تُفِيدُ تَوْبَتُهُ بَعْدَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهِ شَيْئًا وَهُوَ أَصَحُّ
قَوْلَيْهِ أَيْضًا ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ﴾ خَافُوا عِقَابَهُ بِأَنْ تُطِيعُوهُ ﴿وَابْتَغُٓوا﴾ اُطْلُبُوا
﴿اِلَيْهِ الْوَسٖيلَةَ﴾ مَا يُقَرِّبُكُمْ إِلَيْهِ مِنْ طَاعَتِهِ ﴿وَجَاهِدُوا فٖي سَبٖيلِهٖ﴾ لِإِعْلَاءِ دِينِهِ ﴿لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٣٥﴾﴾ تَفُوزُونَ ﴿اِنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَوْ﴾ ثَبَتَ ﴿اَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْاَرْضِ جَمٖيعًا وَمِثْلَهُ
مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهٖ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿٣٦﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

32- **İşte** Kabil'in yaptığı **bu** iş **yüzünden İsrailoğulları'na şöyle yazdık: "Kim, bir cana** kıymaya **veya yeryüzünde** küfür, zina, yol kesmek ve benzeri bir **bozgunculuk** yapmaya **karşılık olmaksızın birini öldürürse,**

bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim de birinin onu öldürmekten sakınarak **hayatını kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur."** İbni Abbas bu (benzetmenin) insan hayatının hürmetini ihlal etmek ve korumak yönünden olduğunu söylemiştir. **Peygamberlerimiz onlara** Beni İsrail'e **apaçık deliller** mucizeler **getirdiler; ama bundan sonra da onlardan çoğu yine de yeryüzünde aşırı gitmektedirler.** Küfür, öldürme ve benzeri şeylerle haddi aşmaktadırlar.

Bu ayet Ureniler hakkında inmiştir. Medine'ye hasta olarak gelmişlerdi. Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de onlara develerin yanına gidip süt ve sidiklerinden içmelerine izin vermişti. Onlar (bunu yapıp) iyileştikten sonra Peygamberimizin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) çobanını öldürdüler ve develeri aldılar.

33- Müslümanlarla savaşmak suretiyle **Allah ve peygamberiyle savaşanların ve** yol keserek **yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası; öldürülmeleri veya asılmaları yahut** sağ **el ve** sol **ayaklarının çaprazlama kesilmesi ya da bulundukları yerden sürülmeleridir.**[1] Dolayısıyla öldürmek, sadece öldüren için, asmak, öldürüp de malını alan için, (el ve ayakları çaprazlama) kesmek, malı alıp öldürmeyen için, sürgün ise sadece korkutan içindir. Bunu İbni Abbas söylemiştir. İmam-ı Şafiî de bu görüştedir. Onun bu konudaki iki görüşünden en sahih olanına göre, adam asmanın süresi öldürdükten sonra üç gündür. Ve denildi ki, öldürmeden önce az bir süredir. Cezalandırma konusunda sürgüne benzeyen hapis ve diğer ceza çeşitleri de sürgünden sayılır. **Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahirette de büyük azap vardır.** O da cehennem azabıdır.

34- **Ancak, onları yakalamanızdan önce tövbe eden** savaşanlar ve yok kesiciler **bunun dışındadır. Biliniz ki Allah,** onların yaptıklarını **bağışlar ve** onlara **merhamet eder.** Bu şekilde bir ifadenin kullanılıp "Onlara had uygulamayınız" diye bir ifadenin kullanılmaması, tövbe etmeleriyle Allah haklarının düşüp kul haklarının düşmeyeceğini belirtmek içindir. Benim içime böyle doğdu. Ve bu konuya temas edeni de görmedim. Yine de en iyi Allah bilir. Buna göre (tövbe eden) öldürüp malını almışsa, öldürülür ve çaprazlama eli ayağı kesilir; fakat asılmaz. Bu İmam-ı Şafiî'nin iki görüşünden en sahih olanıdır. Yakalandıktan sonra tövbe etmesi hiçbir fayda vermez. Bu da iki görüşünden en sahih olanıdır.

35- **Ey iman edenler! Allah'**a itaat etmek suretiyle onun azabın**dan sakının,** korkun. Sizi **O'na** yaklaştıracak **bir yol** ibadet **arayın ve** dinini yüceltmek için **yolunda cihat edin ki felaha** kurtuluşa **eresiniz.**

---

[1] Atıf harfi olan أَوْ tertip içindir.

36- **Şüphe yok ki kâfir olanlar, yer yüzündeki her şey ve onunla birlikte bir o kadarı daha kendilerinin olsa da kıyamet gününün azabından kurtulmak için onu fidye verseler,** (bu) **onlardan asla kabul edilmez. Onlar için can yakıcı bir azap vardır.**

KELİME ANLAMI

32- مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ **Bundan dolayı** الَّذِي فَعَلَهُ قَابِيلُ Ki onu Kabil yaptı كَتَبْنَا عَلٰى بَنِيٓ اِسْرَآئِيلَ **İsrailoğullarına yazdık** اَنَّهُ أَيِ الشَّأْنَ **Şan! (Durum o ki;)** مَنْ قَتَلَ نَفْسًا **Kim bir nefsi öldürürse** (Ne olmadan?) بِغَيْرِ نَفْسٍ **Bir nefis mukabilinde olmadan** (Öyle bir nefis ki) قَتَلَهَا (Maktul) onu öldürmüştür أَوْ بِغَيْرِ فَسَادٍ **Ya da bir fesat** olmadan أَتَاهُ Ki onu yaptı (Nerede?) فِي الْاَرْضِ **Yeryüzünde** (Neye ilişkin?) مِنْ كُفْرٍ Küfre, أَوْ زِنًا Zinaya, أَوْ قَطْعِ طَرِيقٍ Yol kesmeye أَوْ نَحْوِهِ Ya da benzer bir şeye ilişkin فَكَاَنَّمَا **Sanki o,** قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا **Bütün insanları öldürmüştür** وَمَنْ اَحْيَاهَا **Her kim de onu diriltirse** (Nasıl?) بِأَنِ امْتَنَعَ Geri durarak (Neden?) مِنْ قَتْلِهَا Onu öldürmekten فَكَاَنَّمَا **Sanki o,** اَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا **Bütün insanları diriltmiştir** قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ İbni Abbas dedi ki; (Tüm insanları öldürmüş veya diriltmiş gibi olması) مِنْ حَيْثُ انْتِهَاكِ Çiğnemesi açısındandır (Neyi?) حُرْمَتِهَا Onun haramlığını وَصَوْنِهَا Ve koruması açısındandır وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ **Andolsun ki onlara geldi** أَيْ بَنِي إِسْرَائِيلَ Yani İsrail oğullarına (Kim?) رُسُلُنَا **Peygamberlerimiz** (Neyle?) بِالْبَيِّنَاتِ **Apaçık delillerle,** اَلْمُعْجِزَاتِ Mucizelerle ثُمَّ اِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ **Sonra içlerinden bir çoğu** (Neden sonra?) بَعْدَ ذٰلِكَ **Bundan sonra** فِي الْاَرْضِ **Yeryüzünde** (Kimdirler?) لَمُسْرِفُونَ **Elbette aşırı gidicidirler** مُجَاوِزُونَ الْحَدَّ Haddi aşanlardır (Neyle?) بِالْكُفْرِ وَالْقَتْلِ Küfür ve cinayetle وَغَيْرِ ذٰلِكَ Ve bundan başka şeylerle.

33- وَنَزَلَ Ve inmiştir (Kimler hakkında?) فِي الْعُرَنِيِّينَ Urenîler hakkında (Ne zaman?) لَمَّا قَدِمُوا الْمَدِينَةَ Medine'ye geldiklerinde وَهُمْ مَرْضَى Ki, onlar hastaydılar فَأَذِنَ لَهُمُ النَّبِيُّ Peygamber Efendimiz onlara izin verdi صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Ne için izin verdi?) أَنْ يَخْرُجُوا اِلَى الْإِبِلِ Develerin yanına gitmeleri وَيَشْرَبُوا Ve içmeleri için (Neden?) مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا Onların sidiklerinden ve sütlerinden فَلَمَّا صَحُّوا Ne zaman ki sağlık buldular قَتَلُوا Öldürdüler (Kimi?) رَاعِيَ النَّبِيِّ Peygamberin çobanını صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Allah ona salat-u selam eylesin وَاسْتَاقُوا الْإِبِلَ Ve develeri sürdüler إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ **Ancak o kimselerin cezası ki,** يُحَارِبُونَ **Onlar muharebe ediyorlar** (Kimle?) اللّٰهَ وَرَسُولَهُ **Allah ve Resûlüyle** (Nasıl?) بِمُحَارَبَةِ الْمُسْلِمِينَ Müslümanlarla savaşarak وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ **Ve yeryüzünde koşuyorlar** (Niçin?) فَسَادًا **Fesat için** (Nasıl?) بِقَطْعِ الطَّرِيقِ Yol kesmekle (Nedir cezası bunların?) أَنْ يُقَتَّلُوٓا **Katledilmeleridir** أَوْ يُصَلَّبُوٓا **Veya asılmalarıdır** أَوْ تُقَطَّعَ **Ya da kesilmesidir** (Neyin?) أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ **Ellerinin ve ayaklarının** (Nasıl?) مِنْ خِلَافٍ **Çaprazlama olarak** أَيْ أَيْدِيهِمُ الْيُمْنَى Yani sağ ellerinin وَأَرْجُلُهُمُ الْيُسْرَى Ve sol ayaklarının أَوْ يُنْفَوْا **Ve yahut sürülmeleridir** (Nereden?) مِنَ الْأَرْضِ **(Bulundukları) yerden** أَوْ 'Ev' edatı (Ne içindir?) لِتَرْتِيبِ الْأَحْوَالِ Bu durumların sırasını bildirmek içindir فَالْقَتْلُ O halde katl, (Kim içindir?) لِمَنْ قَتَلَ فَقَطْ Yalnızca katleden içindir وَالصَّلْبُ Asma ise لِمَنْ قَتَلَ Öldüren وَأَخَذَ الْمَالَ Ve mal olan içindir وَالْقَطْعُ Kesilme ise (Kim içindir?) لِمَنْ أَخَذَ الْمَالَ Malı alıp وَ لَمْ يَقْتُلْ Öldürmeyen kişi içindir وَالنَّفْيُ Sürgün ise لِمَنْ أَخَافَ فَقَطْ Sırf korkutan kimse içindir قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ Bunu İbni Abbas demiştir وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafii de bu görüş üzeredir وَأَصَحُّ قَوْلَيْهِ Onun iki görüşünden en geçerlisi şudur: أَنَّ الصَّلْبَ Kuşkusuz asmak (Kaç gündür?) ثَلَاثًا Üç gündür (Ne zaman?) بَعْدَ الْقَتْلِ Öldürdükten sonra وَقِيلَ قَبْلَهُ Dendi ki: Ondan öncedir (Ne kadar?) قَلِيلًا Az bir zaman وَيَلْحَقُ بِالنَّفْيِ Sürgün hükmüne katılır (Ne?) مَا أَشْبَهَهُ Ona benzeyen (Ne konuda?) فِي التَّنْكِيلِ Cezalandırma konusunda (ona benzeyen) مِنَ الْحَبْسِ وَغَيْرِهِ Hapis ve benzer uygulamalar ذٰلِكَ الْجَزَاءُ الْمَذْكُورُ **İşte bu;** anlatılan ceza لَهُمْ خِزْيٌ **Onlar için rüsvaylıktır,** ذُلٌّ Alçaklıktır (Nerede?) فِي الدُّنْيَا **Dünyada** وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ **Ahirette de onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ عَظِيمٌ **Büyük azap** هُوَ عَذَابُ النَّارِ O cehennem azabıdır.

34- إِلَّا الَّذِينَ **O kimseler müstesna ki,** تَابُوا **Tövbe ettiler** (Bunlar kimlerdendir?) مِنَ الْمُحَارِبِينَ Muharebe edenlerden وَالْقُطَّاعِ Ve yol kesenlerden (Ne zaman tövbe ettiler?) مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا **Siz kadir olmadan önce** (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** فَاعْلَمُوٓا **O halde bilin ki;** أَنَّ اللّٰهَ **Muhakkak Allah** (Kimdir?) غَفُورٌ لَهُمْ Onlar için **bağışlayıcıdır** (Neyi?) مَا أَتَوْهُ İşledikleri şeyi رَحِيمٌ بِهِمْ **Ve** onlara **merhamet edicidir** عَبَّرَ بِذٰلِكَ Bununla ifade edildi (Nasıl?) دُونَ فَلَا تَحُدُّوهُمْ 'Onlara had uygulamayın'

denmeksizin (Niçin?) لِيُفِيدَ Şunu ifade etsin için ki, أَنَّهُ لَا يَسْقُطُ عَنْهُ Ondan düşmez (Neyle?) بِتَوْبَتِهِ Tövbesiyle إِلَّا حُدُودُ اللهِ Ancak Allah'ın haddi düşer دُونَ حُقُوقِ الْآدَمِيِّينَ İnsanların hukuku değil كَذَا ظَهَرَ لِي Bana bu şekilde ayan oldu وَلَمْ أَرَ Ve ben görmedim (Kimi?) مَنْ تَعَرَّضَ لَهُ Buna değineni وَاللهُ أَعْلَمُ Allah en iyisini bilir فَإِذَا قَتَلَ Kişi adam öldürdüğünde وَأَخَذَ الْمَالَ Ve malını aldığında يُقْتَلُ وَيُقْطَعُ Öldürülür ve kesilir وَلَا يُصْلَبُ Ama asılmaz وَهُوَ أَصَحُّ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ Bu, Şafii'nin iki görüşünün en doğrusudur. وَلَا تُفِيدُ تَوْبَتُهُ Onun tövbesi fayda etmez (Ne zaman?) بَعْدَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهِ Onu güç yetirdikten sonra (Neye fayda etmez?) شَيْئًا Hiçbir şeye وَهُوَ أَصَحُّ قَوْلَيْهِ أَيْضًا Bu da onun iki görüşünün en sahih olanıdır.

35- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** اِتَّقُوا اللهَ **Allah'tan sakının** خَافُوا عِقَابَهُ Onun azabından korkun (Nasıl?) بِأَنْ تُطِيعُوهُ Ona itaat etmeniz suretiyle وَابْتَغُوا اُطْلُبُوا **Ve** amaçlayın, **arayın** (Kime?) اِلَيْهِ **Ona** (Neyi?) الْوَسِيلَةَ **Vesileyi** مَا يُقَرِّبُكُمْ إِلَيْهِ Sizi ona yaklaştıracak مِنْ طَاعَتِهِ Ona itaati وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ **Ve onun yolunda cihat edin** (Niçin?) لِإِعْلَاءِ دِينِهِ Dinini yüceltmek için لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ **Ta ki, kurtuluşa eresiniz** تَفُوزُونَ Kazanç sağlayasınız.

36- اِنَّ الَّذِينَ **Kuşkusuz o kimseler ki,** كَفَرُوا **Küfre düştüler** لَوْ ثَبَتَ **Şayet** sabit **olsaydı** (Kim için?) أَنَّ لَهُمْ **Onlar için** (Ne?) مَا فِي الْأَرْضِ **Yeryüzünde olanlar** (Nasıl?) جَمِيعًا **Tümüyle birlikte** وَمِثْلَهُ مَعَهُ **Ve bununla birlikte onun bir misli daha** (Niçin?) لِيَفْتَدُوا بِهِ **Onu fidye versinler için** (Neye karşılık?) مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ **Kıyamet gününün azabına karşılık** مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ **Onlardan kabul edilmezdi** وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ **Onlara acı bir azap vardır.**

﴿يُرِيدُونَ﴾ يَتَمَنَّوْنَ ﴿أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٣٧﴾﴾
دَائِمٌ ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ﴾ أَلْ فِيهِمَا مَوْصُولَةٌ مُبْتَدَأٌ وَلِشِبْهِهِ بِالشَّرْطِ دَخَلَتِ الْفَاءُ فِي خَبَرِهِ
وَهُوَ ﴿فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾ أَيْ يَمِينَ كُلٍّ مِنْهُمَا مِنَ الْكُوعِ وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ أَنَّ الَّذِي يُقْطَعُ فِيهِ رُبُعُ
دِينَارٍ فَصَاعِدًا وَأَنَّهُ إِذَا عَادَ قُطِعَتْ رِجْلُهُ الْيُسْرَى مِنْ مَفْصِلِ الْقَدَمِ ثُمَّ الْيَدُ الْيُسْرَى ثُمَّ الرِّجْلُ
الْيُمْنَى وَبَعْدَ ذٰلِكَ يُعَزَّرُ ﴿جَزَآءً﴾ نَصْبٌ عَلَى الْمَصْدَرِ ﴿بِمَا كَسَبَا نَكَالًا﴾ عُقُوبَةً لَهُمَا ﴿مِنَ اللّٰهِ
وَاللّٰهُ عَزِيزٌ﴾ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ ﴿حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾﴾ فِي خَلْقِهِ ﴿فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ﴾ رَجَعَ
عَنِ السَّرِقَةِ ﴿وَأَصْلَحَ﴾ عَمَلَهُ ﴿فَإِنَّ اللّٰهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾﴾ فِي التَّعْبِيرِ بِهٰذَا
مَا تَقَدَّمَ فَلَا يَسْقُطُ بِتَوْبَتِهِ حَقُّ الْآدَمِيِّ مِنَ الْقَطْعِ وَرَدِّ الْمَالِ، نَعَمْ بَيَّنَتِ السُّنَّةُ أَنَّهُ إِنْ عَفَا عَنْهُ
قَبْلَ الرَّفْعِ إِلَى الْإِمَامِ سَقَطَ الْقَطْعُ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ﴾ الْاِسْتِفْهَامُ فِيهِ لِلتَّقْرِيرِ ﴿أَنَّ اللّٰهَ
لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ﴾ تَعْذِيبَهُ ﴿وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ﴾ الْمَغْفِرَةَ لَهُ
﴿وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾﴾ وَمِنْهُ التَّعْذِيبُ وَالْمَغْفِرَةُ ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ﴾
صُنْعُ ﴿الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ﴾ يَقَعُونَ فِيهِ بِسُرْعَةٍ أَيْ يُظْهِرُونَهُ إِذَا وَجَدُوا فُرْصَةً ﴿مِنَ﴾
لِلْبَيَانِ ﴿الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ﴾ بِأَلْسِنَتِهِمْ مُتَعَلِّقٌ بِقَالُوا ﴿وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ﴾ وَهُمُ الْمُنَافِقُونَ
﴿وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا﴾ قَوْمٌ ﴿سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ﴾ الَّذِي افْتَرَتْهُ أَحْبَارُهُمْ سَمَاعَ قَبُولٍ ﴿سَمَّاعُونَ﴾
مِنْكَ ﴿لِقَوْمٍ﴾ لِأَجْلِ قَوْمٍ ﴿آخَرِينَ﴾ مِنَ الْيَهُودِ ﴿لَمْ يَأْتُوكَ﴾ وَهُمْ أَهْلُ خَيْبَرَ زَنَى فِيهِمْ
مُحْصَنَانِ فَكَرِهُوا رَجْمَهُمَا فَبَعَثُوا قُرَيْظَةَ لِيَسْأَلُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ حُكْمِهِمَا
﴿يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ﴾ الَّذِي فِي التَّوْرَاةِ كَآيَةِ الرَّجْمِ ﴿مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ﴾ الَّتِي وَضَعَهُ اللّٰهُ عَلَيْهَا
أَيْ يُبَدِّلُونَهُ ﴿يَقُولُونَ﴾ لِمَنْ أَرْسَلُوهُمْ ﴿إِنْ أُوتِيتُمْ هٰذَا﴾ الْحُكْمَ الْمُحَرَّفَ أَيِ الْجَلْدَ أَيْ
أَفْتَاكُمْ بِهِ مُحَمَّدٌ ﴿فَخُذُوهُ﴾ فَاقْبَلُوهُ ﴿وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ﴾ بَلْ أَفْتَاكُمْ بِخِلَافِهِ ﴿فَاحْذَرُوا﴾ أَنْ تَقْبَلُوهُ
﴿وَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ فِتْنَتَهُ﴾ إِضْلَالَهُ ﴿فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا﴾ فِي دَفْعِهَا ﴿أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ
اللّٰهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ﴾ مِنَ الْكُفْرِ وَلَوْ أَرَادَهُ لَكَانَ ﴿لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ﴾ ذُلٌّ بِالْفَضِيحَةِ وَالْجِزْيَةِ
﴿وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾﴾

TÜRKÇE ANLAMI

37- **Ateşten çıkmak isterler,** arzu ederler **oysa onlar oradan çıkacak değildirler. Ve onlara sürekli** daimi **bir azap vardır.**

38- **Hırsızlık yapan erkek ve kadının,**[1] **yaptıklarına karşılık bir**

[1] Her iki kelimedeki lam-ı tarif (aslı itibariyle) ismi mevsuldür. Ve bu kelimeler mübtedadır. Şarta benzediği için de haberine fa-ı cezaiye dahil olmuştur.

ceza[1] **ve Allah'tan bir ibret** her ikisine bir azap **olarak** bileklerinden sağ **ellerini kesin.** Sünnet, el kesilebilmesi için gerekli olan miktarın bir dinarın dörtte biri ve daha fazlası olduğunu belirtmiştir. Ve tekrar hırsızlık yaparsa önce sol bacağı ayak bileğinden, sonra sol eli, sonra da sağ bacağı kesilir. Bundan sonra da ta'zir cezası verilir. **Allah azizdir** işine galip gelendir ve yaptığında **hikmet sahibidir.**

39- **Ve her kim ettiği zulümden sonra tövbe eder** hırsızlıktan döner **ve** amelini **düzeltirse, şüphesiz Allah onun tövbesini kabul eder. Çünkü Allah çok bağışlayandır, merhamet edendir.** Bu şekilde ifade edilmesinde az önce belirtilen mana bulunmaktadır. Dolayısıyla tövbe etmesiyle elinin kesilmesi ve malın geri verilmesi gibi kul hakları düşmez. Evet! sünnette belirtilmiştir ki: "Eğer hakime başvurmadan önce affederse, el kesilme cezası düşer." İmam-ı Şafiî de bu görüştedir.

40- **Bilmez misin ki,**[2] **göklerin ve yerin mülkiyeti Allah'a aittir;** azap etmeği **dilediğine azap eder ve** bağışlamayı **dilediğini de bağışlar. Ve Allah her şeye gücü yetendir.** Azap etmek ve bağışlamak da gücünün yettiği şeylerdendir.

41- **Ey Peygamber! Kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyla**[3] dilleriyle **"İnandık" diyen kimselerden**[4] **küfürde yarışanlar,** hızla küfre girenler yani, fırsat bulduklarında onu açığa vuranların yaptığı **seni üzmesin. Ve Yahudilerden** bir kavim vardır ki, **onlar durmadan** hahamların uydurduğu **yalana** kabul ederek **kulak verirler, ve sana gelmeyen kimseler** Yahudilerden Hayber ehli **için,** onlar adına sana **kulak verirler,** onlardan evli iki kişi zina etmişti. Fakat onları recm etmek istemediler. Ve bu iki kişinin hükmünü sormak için Kureyza kabilesini Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e gönderdiler. Tevrat'ta yer alan recm ayeti gibi **kelimeleri** Allah'ın koyduğu **yerlerinden oynatırlar,** değiştirirler. Ve gönderdiklerine **derler ki: "Eğer size şu** değiştirilmiş hükmü yani, sopa vurulması Muhammed tarafından fetva olarak **verilirse, onu hemen alın,** kabul edin **ve eğer o verilmez** de aksine bir hüküm verirse, onu almaktan **sakının!" Allah bir kimseyi fitneye düşürmek,** saptırmak **isterse, sen Allah'tan,** o fitneyi defetme konusunda **onun lehine hiçbir şeye sahip olamazsın. İşte bunlar, Allah'ın**

---

[1] جَزَاءً kelimesi mastar (meful-u mutlak) olmak üzere mensuptur.

[2] Bu soru takrir/onaylatma anlamındadır.

[3] بِأَفْوَاهِهِمْ kelimesindeki ب harfi ceri قَالُوا fiiline müteallıktir.

[4] مِنَ الَّذِينَ kelimesindeki مِنْ harfi ceri beyan içindir.

kalplerini küfürden **temizlemek istemediği kimselerdir.** Eğer isteseydi, elbette olurdu. **Onlar için dünyada** (Yahudilere) cizye ve (münafıklara da ikiyüzlülüklerinin) ifşa edilmesiyle **rezillik,** zillet **vardır. Ve onlara ahirette de büyük bir azap vardır.**

KELİME ANLAMI

37- يُرِيدُونَ **Onlar isterler,** يَتَمَنَّوْنَ Arzularlar (Neyi?) أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ **Ateşten çıkmayı** وَمَا هُمْ **Halbuki onlar değillerdir** (Ne?) بِخَارِجِينَ مِنْهَا **Oradan çıkıcılar** وَلَهُمْ **Ve onlar için vardır** (Ne?) عَذَابٌ مُقِيمٌ دَائِمٌ **Devam eden**, sürekli **azap.**

38- وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ **Çalan erkek ve çalan kadın** أَلْ فِيهِمَا مَوْصُولَةٌ İkisinde de 'lam-ı tarif takısı' mevsüledir مُبْتَدَأٌ Ve mübtedadır وَلِشِبْهِهِ بِالشَّرْطِ Şarta benzediği için de دَخَلَتِ الْفَاءُ 'Fa' gelmiştir (Nereye?) فِي خَبَرِهِ Haberine وَهُوَ O haber de şudur: فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا **Onların ellerini kesin** أَيْ يَمِينَ كُلٍّ مِنْهُمَا Yani her birinin sağ elini (Nereden?) مِنَ الْكُوعِ Bilekten وَبَيَّنَتِ السُّنَّةُ Sünnet açıklamıştır ki; أَنَّ الَّذِي O şey ki, يُقْطَعُ فِيهِ Onda kesim uygulanıyor (Nedir o miktar?) رُبْعُ دِينَارٍ Bir dinarın dörtte biri فَصَاعِدًا Ve daha fazlasıdır وَأَنَّهُ إِذَا عَادَ Ve yine tekrarlarsa قُطِعَتْ Kesilir (Ne?) رِجْلُهُ الْيُسْرَى Sol ayağı (Nereden?) مِنْ مَفْصَلِ الْقَدَمِ Ayak ekleminden ثُمَّ الْيَدُ الْيُسْرَى Sonra sol el ثُمَّ الرِّجْلُ الْيُمْنَى Sonra sağ ayak وَبَعْدَ ذَلِكَ Bundan sonra يُعَزَّرُ Tazir uygulanır (Ne olarak kesin?) جَزَآءً **Bir ceza olarak** (Bu kelime nedir?) نَصْبٌ عَلَى الْمَصْدَرِ Masdar olmak üzere mensuptur. (Ne sebebiyle ceza olarak?) بِمَا كَسَبَا **Yaptıkları şey sebebiyle** نَكَالًا **Bir caydırı ceza,** عُقُوبَةً لَهُمَا Onlara bir azap olarak (Kimden?) مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan** وَاللّٰهُ عَزِيزٌ **Allah izzet sahibidir** غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ İşine galiptir حَكِيمٌ فِي خَلْقِهِ **Ve** yaratmasında **hikmet sahibidir.**

39- فَمَنْ تَابَ **Kim tövbe ederse** (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ **Zulmünden sonra** رَجَعَ عَنِ السَّرِقَةِ Hırsızlıktan dönerse وَأَصْلَحَ عَمَلَهُ **Ve** amelini **düzeltirse** فَإِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** يَتُوبُ عَلَيْهِ **Tövbesini kabul eder** إِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz Allah** غَفُورٌ **Çok bağışlayan** رَحِيمٌ **Ve merhamet edendir** فِي التَّعْبِيرِ بِهَذَا Bununla ifade etmede vardır (Ne?) مَا تَقَدَّمَ Geride geçen şey فَلَا يَسْقُطُ Bu nedenle düşmez (Neyle?) بِتَوْبَتِهِ Onun tövbesiyle (Ne?) حَقُّ الْآدَمِيِّ Kul hakkı (Neye ilişkin?) مِنَ الْقَطْعِ (Elinin) kesilmesine

أَنَّهُ إِنْ عَفَا عَنْهُ Evet sünnet açıklamıştır ki; نَعَمْ بَيَّنَتِ السُّنَّةُ Ve malın iadesine ilişkin وَرَدِّ الْمَالِ Şayet onu bağışlarsa (Ne zaman?) قَبْلَ الرَّفْعِ اِلَى الْإِمَامِ Hakime baş vurmadan önce سَقَطَ الْقَطْعُ (El) kesilme (cezası) düşer وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafii de bunun üzerinedir.

40- أَلَمْ تَعْلَمْ **Bilmedin mi?** الْإِسْتِفْهَامُ فِيهِ Buradaki soru (Ne içindir?) لِلتَّقْرِيرِ Takrir/onaylatmak içindir أَنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** لَهُ **Onun içindir** (Ne?) مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ **Göklerin ve yerin mülkiyeti** يُعَذِّبُ **O azap eder** (Kime?) مَنْ يَشَآءُ **Dilediğine** (Neyi dilediğine?) تَعْذِيبَهُ Ona azap etmeyi وَيَغْفِرُ **Ve bağışlar** (Kimi?) لِمَنْ يَشَآءُ **Dilediğini** (Neyi?) اَلْمَغْفِرَةَ لَهُ Onu bağışlamayı وَاللّٰهُ **Allah** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şeye** قَدِيرٌ **Gücü yetendir** وَمِنْهُ Ve gücünün yettiği şeylerdendir (Ne?) اَلتَّعْذِيبُ Azaplandırma وَالْمَغْفِرَةُ Ve bağışlama.

41- يَآ اَيُّهَا الرَّسُولُ **Ey peygamber!** لَا يَحْزُنْكَ **Seni mahzun etmesin** (Ne?) صُنْعُ الَّذِينَ **O kimseler**in fiili **ki,** يُسَارِعُونَ **Yarışıyorlar** (Nerede?) فِي الْكُفْرِ **Küfürde** يَقَعُونَ فِيهِ Ona düşüyorlar (Neyle?) بِسُرْعَةٍ Süratle أَيْ يُظْهِرُونَهُ Yani onu aşikar ediyorlar (Ne zaman?) إِذَا وَجَدُوا فُرْصَةً Fırsat bulduklarında (Bu kimseler kimdendir?) مِنَ لِلْبَيَانِ الَّذِينَ **O kişilerden ki,** -'min' beyan içindir- قَالُوا اٰمَنَّا **Biz iman ettik, dediler** (Neyle?) بِأَفْوَاهِهِمْ **Ağızlarıyla** بِأَلْسِنَتِهِمْ Dilleriyle (Biefvâhihim kelimesindeki ba harfi ceri nedir?) مُتَعَلِّقٌ بِقَالُوا 'Kâlû'ye müteallikṫir. وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ **Halbuki onların kalpleri iman etmemiştir** وَهُمُ الْمُنَافِقُونَ Onlar münafıklardır وَمِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki,** هَادُوا **Yahudi oldular** (Kim vardır?) قَوْمٌ Bir kavim سَمَّاعُونَ **Onlar son derece dinleyicidirler** (Neyi?) لِلْكَذِبِ **Yalanı** الَّذِي افْتَرَتْهُ Ki o yalanı uydurdu (Kim?) أَحْبَارُهُمْ Onların hahamları (Nasıl dinleyicidirler?) سَمَاعَ قَبُولٍ Kâbul dinleyişiyle سَمَّاعُونَ **Onlar ziyade dinleyicidirler** (Kimden?) مِنْكَ Senden (Kim için?) لِقَوْمٍ **Bir kavim için** لِأَجْلِ قَوْمٍ O kavim adına (Öyle kavim ki,) آخَرِينَ **Başkadırlar** (Kimlerden olan?) مِنَ الْيَهُودِ Yahudilerden (Öyle kavim ki,) لَمْ يَأْتُوكَ **Onlar sana hiç gelmediler** وَهُمْ أَهْلُ خَيْبَرَ Onlar Hayber Yahudileridir زَنَى فِيهِمْ İçlerinde zina etmişti (Kim?) مُحْصَنَانِ Evlilik geçirmiş iki insan فَكَرِهُوا رَجْمَهُمَا Ve onları recm etmeyi uygun görmediler فَبَعَثُوا قُرَيْظَةَ Bu sebeple Kureyza kabilesini gönderdiler (Niçin?) لِيَسْأَلُوا النَّبِيَّ Peygamber'e sormaları için

عَنْ حُكْمِهِمَا (Neyi sormaları için?) Allah ona salat-u selam eylesin صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ O ikisinin hükmünü يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ **Onlar kelimeleri oynatırlar** الَّذِي Ki o (Neredir?) فِي التَّوْرَاةِ Tevrat'tadır (Ne gibi?) كَآيَةِ الرَّجْمِ Recm ayeti gibi (Neden sonra?) مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ **Yerlerine konulduktan sonra** الَّتِي وَضَعَهُ اللهُ Ki Allah o kelimeleri koymuştur (Ne üzere?) عَلَيْهَا O yerler üzere أَيْ يُبَدِّلُونَهُ Yani onu değiştirirler يَقُولُونَ **Onlar diyorlar** (Kime?) لِمَنْ أَرْسَلُوهُمْ Gönderdikleri kimselere إِنْ أُوتِيتُمْ **Eğer size verilirse** (Ne?) هٰذَا **Şu** الْحُكْمَ الْمُحَرَّفَ Tahrif edilmiş hüküm أَيِ الْجَلْدَ Yani sopa cezası أَيْ أَفْتَاكُمْ بِهِ Yani size onunla fetva verirse (Kim?) مُحَمَّدٌ Muhammed فَخُذُوهُ **Onu hemen alın** فَاقْبَلُوهُ Onu kabul edin وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ **Şayet size o hüküm verilmezse** بَلْ أَفْتَاكُمْ بِخِلَافِهِ Bilakis onun zıttıyla size fetva verirse فَاحْذَرُوا **Bu durumda sakının** (Neden?) أَنْ تَقْبَلُوهُ Onu kabul etmekten وَمَنْ يُرِدِ اللهُ **Kim ki Allah dilerse** (Neyi?) فِتْنَتَهُ **Onun fitresini** إِضْلَالَهُ Onu saptırmayı فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ **Sen onun için asla güç yetiremezsin** (Kimden?) مِنَ اللهِ **Allah'tan** (Neye?) شَيْئًا **Hiçbir şeye** (Ne konuda?) فِي دَفْعِهَا O fitnenin def'i konusunda أُولٰئِكَ **İşte onlar** الَّذِينَ **Öyle kimselerdir ki,** لَمْ يُرِدِ اللهُ **Allah dilememiştir** (Neyi?) أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ **Onların kalplerini arındırmayı** (Neden?) مِنَ الْكُفْرِ Küfürden وَلَوْ أَرَادَهُ لَكَانَ Eğer onu dileseydi elbette olurdu. لَهُمْ فِي الدُّنْيَا **Onlar için dünyada vardır** (Ne?) خِزْيٌ **Rüsvaylık,** ذُلٌّ Alçaklık (Neyle?) بِالْفَضِيحَةِ وَالْجِزْيَةِ Rezillik ve cizye ile وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ **Onlar için ahirette de vardır** (Ne?) عَذَابٌ عَظِيمٌ **Büyük azap.**

هُمْ ﴿سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ اَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ﴾ بِضَمِّ الْحَاءِ وَسُكُونِهَا [لِلسُّحْتِ] أَيِ الْحَرَامَ كَالرِّشَا ﴿فَاِنْ
جَاۤؤُكَ﴾ لِتَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ﴿فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾ هٰذَا التَّخْيِيرُ مَنْسُوخٌ بِقَوْلِهِ {وَأَنِ احْكُمْ
بَيْنَهُمْ} اَلآيَةَ فَيَجِبُ الْحُكْمُ بَيْنَهُمْ إِذَا تَرَافَعُوا إِلَيْنَا وَهُوَ أَصَحُّ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ فَلَوْ تَرَافَعُوا إِلَيْنَا مَعَ مُسْلِمٍ
وَجَبَ إِجْمَاعًا ﴿وَاِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَاِنْ حَكَمْتَ﴾ بَيْنَهُمْ ﴿فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ
بِالْقِسْطِ﴾ بِالْعَدْلِ ﴿اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ (٤٢)﴾ الْعَادِلِينَ فِي الْحُكْمِ أَيْ يُثِيبُهُمْ ﴿وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ
وَعِنْدَهُمُ التَّوْرٰيةُ فِيهَا حُكْمُ اللّٰهِ﴾ بِالرَّجْمِ اسْتِفْهَامُ تَعْجِيبٍ أَيْ لَمْ يَقْصِدُوا بِذٰلِكَ مَعْرِفَةَ الْحَقِّ بَلْ مَا هُوَ
أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ ﴿ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ﴾ يُعْرِضُونَ عَنْ حُكْمِكَ بِالرَّجْمِ الْمُوَافِقِ لِكِتَابِهِمْ ﴿مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ﴾ التَّحْكِيمِ
﴿وَمَاۤ اُولٰۤئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ (٤٣)﴾ ﴿اِنَّاۤ اَنْزَلْنَا التَّوْرٰيةَ فِيهَا هُدًى﴾ مِنَ الضَّلَالَةِ ﴿وَنُورٌ﴾ بَيَانٌ لِلأَحْكَامِ
﴿يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ﴾ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿الَّذِينَ اَسْلَمُوا﴾ اِنْقَادُوا لِلّٰهِ ﴿لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ﴾
اَلْعُلَمَاءُ مِنْهُمْ ﴿وَالْاَحْبَارُ﴾ اَلْفُقَهَاءُ ﴿بِمَا﴾ أَيْ بِسَبَبِ الَّذِي ﴿اسْتُحْفِظُوا﴾ اُسْتُوْدِعُوهُ أَيِ اسْتَحْفَظَهُمُ
اللّٰهُ إِيَّاهُ ﴿مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ﴾ أَنْ يُبَدِّلُوهُ ﴿وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاۤءَ﴾ أَنَّهُ حَقٌّ ﴿فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ﴾ أَيُّهَا الْيَهُودُ
فِي إِظْهَارِ مَا عِنْدَكُمْ مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالرَّجْمِ وَغَيْرِهِمَا ﴿وَاخْشَوْنِ﴾ فِي كِتْمَانِهِ
﴿وَلَا تَشْتَرُوا﴾ تَسْتَبْدِلُوا ﴿بِاٰيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ مِنَ الدُّنْيَا تَأْخُذُونَهُ عَلَى كِتْمَانِهَا ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ
بِمَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰۤئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ (٤٤)﴾ بِهِ ﴿وَكَتَبْنَا﴾ فَرَضْنَا ﴿عَلَيْهِمْ فِيهَا﴾ أَيِ التَّوْرَاةِ
﴿اَنَّ النَّفْسَ﴾ تُقْتَلُ ﴿بِالنَّفْسِ﴾ إِذَا قَتَلَتْهَا ﴿وَالْعَيْنَ﴾ تُفْقَأُ ﴿بِالْعَيْنِ وَالْاَنْفَ﴾ يُجْدَعُ ﴿بِالْاَنْفِ
وَالْاُذُنَ﴾ تُقْطَعُ ﴿بِالْاُذُنِ وَالسِّنَّ﴾ تُقْلَعُ ﴿بِالسِّنِّ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ فِي الْأَرْبَعَةِ ﴿وَالْجُرُوحَ﴾ بِالْوَجْهَيْنِ
﴿قِصَاصٌ﴾ أَيْ يُقْتَصُّ فِيهَا إِذَا أَمْكَنَ كَالْيَدِ وَالرِّجْلِ وَالذَّكَرِ وَنَحْوِ ذٰلِكَ وَمَا لَا يُمْكِنُ فِيهِ الْحُكُومَةُ وَهٰذَا
الْحُكْمُ وَإِنْ كُتِبَ عَلَيْهِمْ فَهُوَ مُقَرَّرٌ فِي شَرْعِنَا ﴿فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ﴾ أَيْ بِالْقِصَاصِ بِأَنْ مَكَّنَ مِنْ نَفْسِهِ
﴿فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ﴾ لِمَا أَتَاهُ ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ﴾ فِي الْقِصَاصِ وَغَيْرِهِ ﴿فَاُولٰۤئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (٤٥)﴾

TÜRKÇE ANLAMI

42- Onlar **yalana kulak verirler, haram**[1] rüşvet **yerler. Eğer** aralarında hükmetmen için **sana gelirlerse, aralarında hükmet, veya onlardan yüz çevir.** Bu tercih hakkı ***'Aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet' (Maide: 49)*** ayetiyle nesh edilmiştir. Bu sebeple bize başvurduklarında aralarında hüküm vermemiz vacip olur. İmam-ı Şafiî'nin iki görüşünden en sahih olanı da budur. Bir Müslüman'la birlikte bize başvurduklarında ise, hüküm vermemiz icma ile vaciptir. **Yüz çevirirsen sana hiçbir zarar veremezler. Eğer** aralarında **hükmedersen, aralarında doğrulukla** adaletle **hüküm ver. Allah** verdiği hükümde **doğru,** adil **olanları sever** yani, onlara sevap verir.

---

[1] سُحت kelimesi ha harfinin zammesi ve sükunu ile okunur.

43- **Allah'ın** recm **hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, nasıl seni hakem tayin ediyorlar?**[1] Yani, onlar aslında hakkı değil de kendileri için daha kolay olanı öğrenmek istiyorlar. Bu hükümden **sonra da** onların kitabına uygun olan senin recm hükmünden (ne diye) **dönüyorlar,** yüz çeviriyorlar? **İşte bunlar inanmış değillerdir.**

44- **Doğrusu Biz** sapıklığa karşı **bir hidayet ve nur** hükümleri beyan **olarak Tevrat'ı indirdik. Allah'a teslim olmuş,** boyun eğmiş Beni İsrail **peygamberleri, ve Rabbe kul olan** alimler **ile, bilginleri** fakihleri **de Yahudi olanlara, onunla, Allah'ın kitabından** değiştirilmekten **korunması kendilerinden istenen,** emanetçi oldukları, yani Allah'ın onlardan korumalarını istemesi sebebiy**le hükmederlerdi. Ve Tevrat'**ın hak olduğun**a şahittiler. O halde** Ey Yahudiler! Kitabınızda yer alan, Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sıfatları, recm ayeti ve diğerlerini açıklama hususunda **insanlardan korkmayın,** onu gizleme hususunda **benden korkun, ve ayetlerimi** onu gizlemeye karşılık dünyadan aldığınız **az bir değer karşılığında satmayın,** değiştirmeyin; **Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse, işte onlar kafirlerdir.**

45- **Orada** Tevrat'ta **onlara şöyle yazdık,** farz kıldık: Öldürdüğü **cana** karşılık **cana** kıyılır, **göze** karşılık **göz** çıkarılır, **buruna** karşılık **burun** kesilir, **kulağa** karşılık **kulak** koparılır, **dişe** karşılık **diş**[2] sökülür **ve yaralara**[3] **karşılıklı ödeşme vardır.** Yani, el, ayak, tenasül uzvu gibi kısasın mümkün olduğu yaralarda kısas yapılır. Mümkün olmayan yerde ise hüküm verilir. Bu hüküm her ne kadar onlara farz kılınmış olsa da bizim şeriatımızda da geçerlidir. **Fakat her kim bu** kısası -kendisine yapılmasına izin vererek- **tasadduk ederse bu, onun** yaptığın**a kefaret olur. Ve kim** kısas ve diğerlerinde **Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse, işte onlar zalimlerdir.**

KELİME ANLAMI

42- هُمْ سَمَّاعُونَ Onlar **ziyade dinleyicidirler** (Neyi?) لِلْكَذِبِ **Yalanı** اَكَّالُونَ **Ve çok yiyicidirler** (Neyi?) لِلسُّحُتِ **Haramı** (Neyledir bu ifade?) بِضَمِّ الْحَاءِ Hâ'nın zammesiyle وَسُكُونِهَا Ve sakin haliyle أَيِ الْحَرَامَ Yani haram(ı yiyicidirler) (Ne gibi?) كَالرِّشَا Rüşvet gibi فَاِنْ جَآؤُكَ **Şayet sana gelirlerse** (Niçin?) لِتَحْكُمَ بَيْنَهُمْ Aralarında hüküm veresin için فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ **Aralarında hükmet** اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ **Ya da onlardan yüz çevir** هٰذَا التَّخْيِيرُ مَنْسُوخٌ Bu serbestlik kaldırılmıştır (Neyle?) بِقَوْلِهِ {وَأَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ} اَلْآيَةَ

---

[1] Soru hayret ifade etmek içindir.
[2] Bir kıraatte dört kelime de (عَيْن اَنف أُذُن سِنّ) ref okunur.
[3] İki türlü (ref ve nasb ile) okunur.

'Onlar arasında hükmet.. ayetiyle' فَيَجِبُ الْحُكْمُ Bu durumda hükmetmek vaciptir (Nerede?) بَيْنَهُمْ Aralarında (Ne zaman?) إِذَا تَرَافَعُوا إِلَيْنَا Bize dava arz ettikleri zaman وَهُوَ Ve bu (Nedir?) أَصَحُّ قَوْلَيِ الشَّافِعِيِّ Şafii'nin iki görüşünün en geçerlisidir فَلَوْ تَرَافَعُوا إِلَيْنَا Eğer bize dava arz ederlerse (Kimle?) مَعَ مُسْلِمٍ Bir müslümanla وَجَبَ إِجْمَاعًا Hükmetmek icma ile vaciptir **وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ Şayet onlardan yüz çevirirsen فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا Sana asla bir zarar veremezler** **وَإِنْ حَكَمْتَ بَيْنَهُمْ Eğer** aralarında **hükmedersen فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ Onlar arasında hükmet** (Neyle?) **بِالْقِسْطِ Adaletle,** بِالْعَدْلِ Doğrulukla **إِنَّ اللهَ Kuşkusuz Allah يُحِبُّ Sever** (Kimi?) **اَلْمُقْسِطِينَ Haklılıkla davrananları** اَلْعَادِلِينَ فِي الْحُكْمِ Hükümde adaletli olanları أَيْ يُثِيبُهُمْ Yani onları mükafatlandırır.

43- **وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ Seni nasıl hakem kılıyorlar? وَعِنْدَهُمُ التَّوْرٰيةُ Halbuki yanlarında Tevrat vardır فِيهَا Onda bulunmaktadır** (Ne?) **حُكْمُ اللهِ Allah'ın hükmü** (Neyle ilgili?) بِالرَّجْمِ Recmle ilgili إِسْتِفْهَامُ تَعْجِيبٍ Bu soru hayret uyandırmak içindir أَيْ لَمْ يَقْصُدُوا بِذٰلِكَ Yani, onlar bununla amaçlamadılar (Neyi?) مَعْرِفَةَ الْحَقِّ Hakkı bilmeyi بَلْ مَا Aksine o şeyi amaçlarlar ki, هُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ O, onlara daha kolaydır **ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ Sonra dönüyorlar** يُعْرِضُونَ عَنْ حُكْمِكَ Senin hükmünden yüz çeviriyorlar (Neyle hükmüne?) بِالرَّجْمِ Recm ile (Öyle recm ki) اَلْمُوَافِقِ لِكِتَابِهِمْ Onların kitabına da uygun (Ne zaman dönüyorlar?) **مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ** التَّحْكِيمِ **Bu** hakem tutma**dan sonra وَمَا أُولٰئِكَ İşte bunlar değildir** (Ne?) **بِالْمُؤْمِنِينَ İman etmiş.**

44- **إِنَّا أَنْزَلْنَا Kuşkusuz biz indirdik** (Neyi?) **اَلتَّوْرٰيةَ Tevrat'ı فِيهَا هُدًى Onda kurtuluş vardır** (Neden?) مِنَ الضَّلَالَةِ Sapkınlıktan **وَنُورٌ Ve nur** بَيَانٌ لِلْأَحْكَامِ Hükümlerin beyanı vardır **يَحْكُمُ بِهَا Onunla hükmeder** (Kim?) **اَلنَّبِيُّونَ Peygamberler** (Kimlerden olan?) مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ İsrailoğullarından **اَلَّذِينَ أَسْلَمُوا Ki onlar teslim olmuşlardır** إِنْقَادُوا لِلّٰهِ Allah'a boyun eğmişlerdir (Kime hükmeder?) **لِلَّذِينَ هَادُوا Yahudi kimselere** (Daha kimler hükmeder?) **وَالرَّبَّانِيُّونَ Rabbaniyyûn** اَلْعُلَمَاءُ مِنْهُمْ Onların alimleri **وَالْأَحْبَارُ Ve Ahbâr** اَلْفُقَهَاءُ Fakihler (Neyle hükmederler?) **بِمَا O şeyle ki,** أَيْ بِسَبَبِ الَّذِي Yani o şey sebebiyle ki, **اُسْتُحْفِظُوا Korumaları istendi** اُسْتُوْدِعُوهُ Ona emanetçi oldular أَيِ اسْتَحْفَظَهُمُ اللهُ Yani Allah onların korumasını istedi (Neyi?) إِيَّاهُ O şeyi (Neden olan şey?) **مِنْ كِتَابِ اللهِ Allah'ın kitabından** (Neden korumasını?) أَنْ يُبَدِّلُوهُ Onu değiştirmelerinden

وَكَانُوا عَلَيْهِ **Ve onun üzerine idiler** (Ne?) شُهَدَآءَ **Şahitler** (Ne diye?) أَنَّهُ حَقٌّ O haktır diye فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ **O halde insanlardan korkmayın** أَيُّهَا الْيَهُودُ Ey Yahudiler (Ne konuda?) فِي إِظْهَارِ مَا O şeyin ifşası konusunda ki, عِنْدَكُمْ Sizin beraberinizdedir (Neye ilişkin?) مِنْ نَعْتِ مُحَمَّدٍ Hz. Muhammed'in sıfatına ilişkin صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَالرَّجْمِ Ve recme ilişkin (Daha?) وَغَيْرِهِمَا İkisi dışındakilere ilişkin وَاخْشَوْنِ **Benden korkun** (Ne konuda?) فِي كِتْمَانِهِ Onu gizleme konusunda وَلَا تَشْتَرُوا **Ve satmayın,** تَسْتَبْدِلُوا Değişmeyin (Neyi?) بِاٰيَاتِي **Benim ayetlerimi** (Neye?) ثَمَنًا قَلِيلًا **Az bir pahaya** (Neden?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan تَأْخُذُونَهُ Ki onu alıyorsunuz (Neye karşılık?) عَلَى كِتْمَانِهَا O ayetleri gizlemeye karşılık وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ **Kim hükmetmezse** (Neyle?) بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah'ın indirdiğiyle** فَاُولٰئِكَ هُمْ **İşte asıl onlardır** (Kimler?) اَلْكَافِرُونَ **Küfredenler** (Neye?) بِهِ Allah'ın indirdiğine.

45- وَكَتَبْنَا **Biz yazdık,** فَرَضْنَا Farz kıldık (Kim üzerine?) عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine** (Nerede?) فِيهَا **Orada** أَيْ التَّوْرَاةِ Yani, Tevrat'ta اَنَّ النَّفْسَ **Ki bir nefis** تُقْتَلُ Katledilir (Neye karşılık?) بِالنَّفْسِ **Bir nefse karşılık** (Ne zaman?) إِذَا قَتَلَتْهَا Onu öldürdüğü zaman وَالْعَيْنَ **Göz ise** تُفْقَأُ Çıkarılır (Neye karşılık?) بِالْعَيْنِ **Göze karşılık** وَالْاَنْفَ **Burun da** يُجْدَعُ Kesilir (Neye karşılık?) بِالْاَنْفِ **Buruna karşılık** وَالْاُذُنَ **Kulak** تُقْطَعُ Koparılır (Neye karşılık?) بِالْاُذُنِ **Kulağa karşı** وَالسِّنَّ **Diş ise** تُقْلَعُ Sökülür (Neye karşılık?) بِالسِّنِّ **Dişe karşılık** وَفِي قِرَاءَةٍ بِالرَّفْعِ Bir kıraatta raf iledir (Nerede?) فِي الْأَرْبَعَةِ Dört yerde وَالْجُرُوحَ **Yaralar da** (Bu kelime ne olduğu halde?) بِالْوَجْهَيْنِ İki şekilde olduğu halde (raf ve nasp) (Nedir yaralar?) قِصَاصٌ **Kısastır** أَيْ يُقْتَصُّ فِيهَا Yani onlarda da kısas yapılır (Ne zaman?) إِذَا أَمْكَنَ Mümkün olduğu zaman (Ne gibi?) كَالْيَدِ وَالرِّجْلِ وَالذَّكَرِ El, ayak, erkeklik organı وَنَحْوِ ذٰلِكَ Ve benzeri gibi وَمَا لَا يُمْكِنُ Kısas mümkün olmayanda ise فِيهِ الْحُكُومَةُ Orada hüküm verilir وَهٰذَا الْحُكْمُ Bu hüküm وَإِنْ كُتِبَ عَلَيْهِمْ Her ne kadar onlara farz kılınsa da فَهُوَ مُقَرَّرٌ O geçerlidir (Nerede?) فِي شَرْعِنَا Bizim şeriatımızda فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ **Kim onu bağışlarsa** أَيْ بِالْقِصَاصِ Yani kısası (Nasıl?) بِأَنْ مَكَّنَ İzin vererek (Neye?) مِنْ نَفْسِهِ Kendisine (kısas yapılmasına) فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ **Bu durum onun için bir kefarettir** (Neye?) لِمَا أَتَاهُ İşlediği suça وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ **Kim hükmetmezse** (Neyle?) بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah'ın indirdiğiyle** (Ne konuda?) فِي الْقِصَاصِ وَغَيْرِهِ Kısas ve benzeri konuda فَاُولٰئِكَ هُمْ **İşte asıl onlardır** (Kimler?) اَلظَّالِمُونَ **Zalimler.**

﴿وَقَفَّيْنَا﴾ أَتْبَعْنَا ﴿عَلَىٰٓ اٰثَارِهِمْ﴾ أَيِ النَّبِيِّينَ ﴿بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾
قَبْلَهُ ﴿مِنَ التَّوْرٰيةِ وَاٰتَيْنَاهُ الْاِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى﴾ مِنَ الضَّلَالَةِ ﴿وَنُورٌ﴾ بَيَانٌ لِلْأَحْكَامِ ﴿وَمُصَدِّقًا﴾
حَالٌ ﴿لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرٰيةِ﴾ لِمَا فِيهَا مِنَ الْأَحْكَامِ ﴿وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾﴾
وَقُلْنَا ﴿وَلْيَحْكُمْ اَهْلُ الْاِنْجِيلِ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فِيهِ﴾ مِنَ الْأَحْكَامِ وَفِي قِرَاءَةٍ بِنَصْبِ يَحْكُمْ
وَكَسْرِ لَامِهِ عَطْفًا عَلَى مَعْمُولِ آتَيْنَاهُ ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾﴾
﴿وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿الْكِتَابَ﴾ اَلْقُرْآنَ ﴿بِالْحَقِّ﴾ مُتَعَلِّقٌ بِأَنْزَلْنَا ﴿مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾
قَبْلَهُ ﴿مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا﴾ شَاهِدًا ﴿عَلَيْهِ﴾ وَالْكِتَابُ بِمَعْنَى الْكُتُبِ ﴿فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ﴾
بَيْنَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِذَا تَرَافَعُوا إِلَيْكَ ﴿بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ﴾ إِلَيْكَ ﴿وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ﴾ عَادِلًا ﴿عَمَّا
جَآءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ﴾ أَيُّهَا الْأُمَمُ ﴿شِرْعَةً﴾ شَرِيعَةً ﴿وَمِنْهَاجًا﴾ طَرِيقًا
وَاضِحًا فِي الدِّينِ يَمْشُونَ عَلَيْهِ ﴿وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً﴾ عَلَى شَرِيعَةٍ وَاحِدَةٍ
﴿وَلٰكِنْ﴾ فَرَّقَكُمْ فِرَقًا ﴿لِيَبْلُوَكُمْ﴾ لِيَخْتَبِرَكُمْ ﴿فِيمَآ اٰتٰيكُمْ﴾ مِنَ الشَّرَائِعِ الْمُخْتَلِفَةِ لِيَنْظُرَ
الْمُطِيعَ مِنْكُمْ وَالْعَاصِيَ ﴿فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ﴾ سَارِعُوا إِلَيْهَا ﴿اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا﴾
بِالْبَعْثِ ﴿فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٤٨﴾﴾ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ وَيَجْزِي كُلًّا مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ
﴿وَاَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ﴾ لِـ ﴿اَنْ﴾ لَا ﴿يَفْتِنُوكَ﴾
يُضِلُّوكَ ﴿عَنْ بَعْضِ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكَ فَاِنْ تَوَلَّوْا﴾ عَنِ الْحُكْمِ الْمُنَزَّلِ وَأَرَادُوا غَيْرَهُ ﴿فَاعْلَمْ
اَنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُصِيبَهُمْ﴾ بِالْعُقُوبَةِ فِي الدُّنْيَا ﴿بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ﴾ اَلَّتِي أَتَوْهَا وَمِنْهَا التَّوَلِّي
وَيُجَازِيهِمْ عَلَى جَمِيعِهَا فِي الْأُخْرَى ﴿وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٤٩﴾﴾ ﴿اَفَحُكْمَ
الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾ بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ يَطْلُبُونَ مِنَ الْمُدَاهَنَةِ وَالْمَيْلِ إِذَا تَوَلَّوْا؟ اِسْتِفْهَامٌ إِنْكَارِيٌّ ﴿وَمَنْ﴾
أَيْ لَا أَحَدَ ﴿أَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ﴾ عِنْدَ قَوْمٍ ﴿يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾﴾ بِهِ خُصُّوا بِالذِّكْرِ لِأَنَّهُمُ
الَّذِينَ يَتَدَبَّرُونَهُ

TÜRKÇE ANLAMI

46- Ve onların yani peygamberlerin **izine Meryem oğlu İsa'yı, önündeki** kendisinden önceki **Tevrat'ı doğrulayıcı olarak gönderdik,** tabi kıldık. **Ve ona İncil'i verdik. Onda** sapıklıktan **hidayet ve nur,** hükümlerin beyanı **vardır. Kendinden önceki Tevrat'ı**n içindeki hükümleri **doğrulayıcı, hidayet ve takva sahiplerine bir öğüt olarak.**[1]

---

[1] مُصَدِّقًا kelimesi الإنجيل'i kelimesinden haldir.

47- Ve dedik ki: "**İncil ehli, Allah'ın onda indirdiği** hükümler **ile hükmetsinler.**[1] **Kim de Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse; işte onlar, fasıkların kendileridir.**

48- **Sana da** Ya Muhammed! **Önündeki** kendinden önceki **kitapları doğrulayıcı ve üzerlerine muhafız** şahit **olarak bu kitabı** Kuran'ı **hak ile**[2] **indirdik. Artık onların** ehli kitabın **aralarında** sana başvurduklarında **Allah'ın** sana **indirdiği ile hükmet. Sana hak gelmişken** ondan dönüp **onların heveslerine uyma.** Ey ümmetler! **Sizden her biriniz için** din hususunda üzerinde yürüyeceğiniz geniş **bir yol ve bir şeriat tayin ettik. Şayet Allah dileseydi; sizi** aynı şeriat üzerinde **tek bir ümmet yapardı. Lakin sizi verdiği** farklı şeraitler **ile denemek,** imtihan etmek ve sizden itaatkârla asi olanı görmek **istediği** için fırkalara ayırdı. **Öyleyse hayırda yarışın,** ona koşun. Diriltilmek suretiyle **hepinizin dönüşü Allah'adır. Ve o size kendisinde ayrılığa düştüğünüz şeyleri** din işlerini **bildirecek,** ve sizden her birine amelinin karşılığını verecek**tir.**

49- **Ve aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet. Onların heveslerine uyma. Onlardan sakın ki, Allah'ın sana indirdiğinin bir kısmından seni caydırmasınlar** saptırmasınlar. **Eğer** indirilen hükümden **yüz çevirirler** ve başkasını isterler**se, bil ki, Allah onları** işlemiş oldukları **bir kısım günahları yüzünden** dünyada azap ile **cezalandırmak istiyor.** O işledikleri günahlardan biri de, yüz çevirmeleridir. Ve ahirette, yaptıklarının hepsine karşılık onları cezalandıracaktır. **Gerçekten insanların bir çoğu fasıktır.**

50- (Senden) yüz çevirip gittiklerinde yağcılık ve diğer tarafa meyletmek gibi **cahiliye devri hükmünü mü arayır,** istiyor**lar?**[3] Allah'a **yakinen inanan bir millet için**[4], onlara göre **Allah'tan daha iyi hüküm veren kim vardır?** Yani, kimse yoktur.

KELİME ANLAMI

46- وَقَفَّيْنَا **Ve Biz tabi kıldık,** أَتْبَعْنَا Peşi sıra getirdik (Ne üzerine?) عَلَىٰٓ اٰثَارِهِمْ **Onların izleri üzerine** أَيِ النَّبِيِّينَ Yani peygamberlerin (Kimi?) بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ **Meryem oğlu İsa'yı** (Ne olarak?) مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı olarak** (Neyi?) لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ **Ellerini**

[1] Bir kıraatte لِيَحْكُمْ fiilinin nasbı ve başındaki lam harfinin kesresiyle آتَيْنَاهُ fiilinin mefulü (lehi olması durumunda هُدًى وَمَوْعِظَةً kelimeleri)ne atıf olarak okunur.

[2] بِالْحَقِّ kelimesi أَنْزَلْنَا fiiline mütealliktir.

[3] يَبْغُونَ fiili ي ve ت ile okunur. Soru da inkar içindir.

[4] Özellikle yakinen inananlar zikredilmiştir. Çünkü düşünenler onlardır.

arasındaki قَبْلَهُ Kendinden önceki مِنَ التَّوْرٰيةِ **Tevrat'ı** وَاٰتَيْنَاهُ **Ve ona verdik** (Neyi?) اَلْاِنْجِيلَ **İncil'i** فِيهِ هُدًى **Onda kurtuluş vardır** (Neden?) مِنَ الضَّلَالَةِ Sapkınlıktan وَنُورٌ **Ve nur** بَيَانٌ لِلْأَحْكَامِ Hükümlerin beyanı vardır (İncil ne olduğu halde?) وَمُصَدِّقًا **Doğrulayıcı olduğu halde** (Nedir bu kelime?) حَالٌ Haldir (Neyi doğrulayıcı?) لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ **Kendinden önceki** مِنَ التَّوْرٰيةِ **Tevrat'ı** لِمَا فِيهَا Onda olan مِنَ الْأَحْكَامِ Hükümleri (Daha ne olduğu halde?) وَهُدًى **Bir hidayet** وَمَوْعِظَةً **Ve öğüt** (Kim için?) لِلْمُتَّقِينَ **Takva sahipleri için.**

47- وَقُلْنَا **Ve** dedik ki: وَلْيَحْكُمْ **Hükmetsin** (Kim?) اَهْلُ الْاِنْجِيلِ **İncil ehli** (Neyle?) بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah'ın indirdiğiyle** (Nerede?) فِيهِ Orada (Neye ilişkin?) مِنَ الْأَحْكَامِ Hükümlere ilişkin وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (Neyledir?) بِنَصْبِ يَحْكُمْ 'Yahküm'ün nasp hali وَكَسْرِ لَامِهِ Ve lâm'ın kesresiyle (Liyahküme şeklinde)dir (Ne olarak?) عَطْفًا Matuf olarak (Ne üzerine?) عَلَى مَعْمُولِ آتَيْنَاهُ 'Ateynahü' fiilinin mamulüne وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ **Kim hükmetmezse** (Neyle?) بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah'ın indirdiğiyle** فَاُولٰئِكَ هُمُ **İşte asıl onlardır** (Kimler?) اَلْفَاسِقُونَ **Fasıklar.**

48- وَاَنْزَلْنَا اِلَيْكَ **Ve sana indirdik** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed, (Neyi?) اَلْكِتَابَ **Kitabı,** اَلْقُرْآنَ Kur'anı (Neyle?) بِالْحَقِّ **Hakk ile** (Buradaki ba harfi ceri nedir?) مُتَعَلِّقٌ بِأَنْزَلْنَا 'Enzelna' fiiline müteallikti̇r (Ne olduğu halde indirdik?) مُصَدِّقًا **Doğrulayıcı olduğu halde** (Neyi?) لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ **Ellerinin arasındaki,** قَبْلَهُ Kendinden önceki مِنَ الْكِتَابِ **Kitabı** (Daha ne olduğu halde indirdik?) وَمُهَيْمِنًا **Ve tanık,** شَاهِدًا Şahit **olarak** (Ne üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** وَالْكِتَابُ بِمَعْنَى الْكُتُبِ 'Kitap','kitaplar' anlamındadır فَاحْكُمْ **O halde hükmet** (Nerede?) بَيْنَهُمْ **Onlar arasında** بَيْنَ اَهْلِ الْكِتَابِ Ehl-i Kitap arasında (Ne zaman?) اِذَا تَرَافَعُوا اِلَيْكَ Sana dava arz ettiklerinde (Neyle hükmet?) بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah'ın indirdiğiyle** (Kime?) اِلَيْكَ Sana وَلَا تَتَّبِعْ **Ve uyma** (Neye?) اَهْوَآءَهُمْ **Onların arzularına** (Nasıl?) عَادِلًا Dönerek (Neden?) عَمَّا جَآءَكَ **Sana gelen** مِنَ الْحَقِّ **Haktan** لِكُلٍّ جَعَلْنَا **Her biri için kıldık** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** أَيُّهَا الْأُمَمُ Ey ümmetler (Ne kıldık?) شِرْعَةً **Bir şeriat,** شَرِيعَةً Hukuk وَمِنْهَاجًا **Ve metot,** طَرِيقًا وَاضِحًا Açık bir yol (Nerede?) فِي الدِّينِ Dinde يَمْشُونَ عَلَيْهِ Ki onun üzerinde yürürler وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ **Eğer Allah dileseydi** لَجَعَلَكُمْ **Elbette sizi yapardı** (Ne?) اُمَّةً وَاحِدَةً **Tek bir ümmet** (Ne üzere?) عَلَى شَرِيعَةٍ وَاحِدَةٍ

Tek şeriat üzere وَلٰكِنْ **Fakat** فَرَّقَكُمْ فِرَقًا Sizi fırkalara ayırdı (Niçin?) لِيَبْلُوَكُمْ **Sizi imtihan etmek** لِيَخْتَبِرَكُمْ Sınamak **için** (Nerede?) فِيمَا اٰتٰيكُمْ **Size verdiği** مِنَ الشَّرَائِعِ الْمُخْتَلِفَةِ Çeşitli şeriatlarda (Niçin böyle yaptı?) لِيَنْظُرَ Görsün (bilsin) diye (Kimi?) اَلْمُطِيعَ مِنْكُمْ Sizden itaat edeni وَالْعَاصِيَ Ve isyan edeni فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ **O halde hayırlara yarışın** سَارِعُوا إِلَيْهَا Onlara koşun اِلَى اللّٰهِ **Ancak Allah'adır** (Ne?) مَرْجِعُكُمْ **Sizin dönüşünüz** (Nasıl?) جَمِيعًا **Topyekün halde** (Neyle?) بِالْبَعْثِ Yeniden dirilişle فَيُنَبِّئُكُمْ **Ve size haber verecektir** (Neyi?) بِمَا **O şeyi ki,** كُنْتُمْ فِيهِ **Siz onda idiniz** (Ne idiniz?) تَخْتَلِفُونَ **İhtilaf eder** (O şey de nedir?) مِنْ أَمْرِ الدِّينِ Din işidir وَيَجْزِي Ve karşılık verecektir (Kime?) كُلاًّ مِنْكُمْ İçinizden her birine (Neyle?) بِعَمَلِهِ Ameliyle.

49- وَاَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ **Ve aralarında hükmet** (Neyle?) بِمَا **O şeyle ki,** اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah indirmiştir** وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ **Onların arzularına uyma** وَاحْذَرْهُمْ **Ve onlardan sakın** (Niye?) لِاَنْ لَا يَفْتِنُوكَ **Seni fitneye düşürmesinler** diye يُضِلُّوكَ Seni saptırmasınlar diye (Neden?) عَنْ بَعْضِ مَآ **O şeyin bazısından ki,** اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah indirmiştir** (Kime?) اِلَيْكَ **Sana** فَاِنْ تَوَلَّوْا **Eğer yüz çevirirlerse** (Neden?) عَنِ الْحُكْمِ الْمُنَزَّلِ İndirilen hükümden وَأَرَادُوا غَيْرَهُ Ve başkasını arzularlarsa فَاعْلَمْ **Bil ki,** اَنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ **Allah ancak diliyor** (Neyi?) اَنْ يُصِيبَهُمْ **Onlara musibet vermeyi** (Neyle?) بِالْعُقُوبَةِ فِي الدُّنْيَا Dünyada ceza ile (Ne sebebiyle?) بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ **Günahlarının bazısı sebebiyle** اَلَّتِي اَتَوْهَا Ki onları işlemişlerdir وَمِنْهَا التَّوَلِّي Yüz çevirme de onlardandır وَيُجَازِيهِمْ Onları cezalandıracaktır (Neye binaen?) عَلَى جَمِيعِهَا Günahların tümüne binaen (Nerede?) فِي الْأُخْرَى Öte dünyada وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ **Kuşkusuz insanlardan pek çoğu** لَفَاسِقُونَ **Elbette fasıklardır.**

50- اَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ **Cahiliyye hükmünü mü?** يَبْغُونَ **Arzuluyorlar** (Bu fiil neyledir?) بِالْيَاءِ وَالتَّاءِ 'Ya' ve 'ta' ile يَطْلُبُونَ İstiyorlar (O cahiliye hükmü) مِنَ الْمُدَاهَنَةِ İki yüzlülük وَالْمَيْلِ Ve meyletmektir (Ne zaman?) إِذَا تَوَلَّوْا (Senden) yüz çevirdiklerinde اِسْتِفْهَامُ إِنْكَارِيٌّ İstifham inkar bildirir وَمَنْ **Kim?** أَيْ لَا أَحَدَ Yani kimse yoktur أَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ **Allah'tan daha güzel** (Ne bakımından?) حُكْمًا **Hüküm bakımından** (Kim için?) لِقَوْمٍ **Bir kavim için,** عِنْدَ قَوْمٍ Bir kavim nazarında (Öyle kavim ki,) يُوقِنُونَ بِهِ O hükme **hakkıyla inanıyorlar** خُصُّوا بِالذِّكْرِ Hakkıyla inananlar özellikle zikredilmiştir (Niye?) لِأَنَّهُمْ Çünkü onlar (Kimlerdir?) اَلَّذِينَ يَتَدَبَّرُونَهُ O hükmü düşünüp anlayan kimselerdir.

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارٰى اَوْلِيَآءَ﴾ تُوَالُونَهُمْ وَتَوَدُّونَهُمْ ﴿بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ﴾
لِاتِّحَادِهِمْ فِي الْكُفْرِ ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ مِنْ جُمْلَتِهِمْ ﴿اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾﴾
بِمُوَالَاتِهِمُ الْكُفَّارَ ﴿فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾ ضَعْفُ اعْتِقَادٍ كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أُبَيٍّ الْمُنَافِقِ ﴿يُسَارِعُونَ
فِيهِمْ﴾ فِي مُوَالَاتِهِمْ ﴿يَقُولُونَ﴾ مُعْتَذِرِينَ عَنْهَا ﴿نَخْشٰى اَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ﴾ يَدُورُ بِهَا الدَّهْرُ عَلَيْنَا مِنْ
جَدْبٍ أَوْ غَلَبَةٍ وَلَا يَتِمُّ أَمْرُ مُحَمَّدٍ فَلَا يُمِيرُونَا، قَالَ تَعَالَى ﴿فَعَسَى اللّٰهُ اَنْ يَاْتِيَ بِالْفَتْحِ﴾ بِالنَّصْرِ لِنَبِيِّهِ
بِإِظْهَارِ دِينِهِ ﴿اَوْ اَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ﴾ بِهَتْكِ سَتْرِ الْمُنَافِقِينَ وَافْتِضَاحِهِمْ ﴿فَيُصْبِحُوا عَلٰى مَآ اَسَرُّوا
فِيٓ اَنْفُسِهِمْ﴾ مِنَ الشَّكِّ وَمُوَالَاةِ الْكُفَّارِ ﴿نَادِمِينَ ﴿٥٢﴾﴾ ﴿وَيَقُولُ﴾ بِالرَّفْعِ اسْتِئْنَافًا بِوَاوٍ وَدُونَهَا
وَبِالنَّصْبِ عَطْفًا عَلَى يَأْتِيَ ﴿الَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ لِبَعْضِهِمْ إِذَا هُتِكَ سَتْرُهُمْ تَعَجُّبًا ﴿اَهٰٓؤُلَاءِ الَّذِينَ اَقْسَمُوا
بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ﴾ غَايَةَ اجْتِهَادِهِمْ فِيهَا ﴿اِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ﴾ فِي الدِّينِ قَالَ تَعَالَى: ﴿حَبِطَتْ﴾ بَطَلَتْ
﴿اَعْمَالُهُمْ﴾ الصَّالِحَةُ ﴿فَاَصْبَحُوا﴾ صَارُوا ﴿خَاسِرِينَ ﴿٥٣﴾﴾ الدُّنْيَا بِالْفَضِيحَةِ وَالْآخِرَةَ بِالْعِقَابِ
﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَنْ يَرْتَدِدْ﴾ بِالْفَكِّ وَالْإِدْغَامِ، [يَرْتَدَّ] يَرْجِعْ ﴿مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ﴾ اِلَى الْكُفْرِ إِخْبَارٌ
بِمَا عَلِمَ اللّٰهُ تَعَالَى وُقُوعَهُ وَقَدِ ارْتَدَّ جَمَاعَةٌ بَعْدَ مَوْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿فَسَوْفَ يَاْتِي اللّٰهُ﴾
بَدَلَهُمْ ﴿بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ قَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هُمْ قَوْمُ هٰذَا وَأَشَارَ اِلَى أَبِي مُوسَى
الْأَشْعَرِيِّ" رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي صَحِيحِهِ ﴿اَذِلَّةٍ﴾ عَاطِفِينَ ﴿عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ﴾ أَشِدَّاءَ ﴿عَلَى الْكَافِرِينَ
يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَآئِمٍ﴾ فِيهِ كَمَا يَخَافُ الْمُنَافِقُونَ لَوْمَ الْكُفَّارِ ﴿ذٰلِكَ﴾
الْمَذْكُورُ مِنَ الْأَوْصَافِ ﴿فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ﴾ كَثِيرُ الْفَضْلِ ﴿عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾﴾
بِمَنْ هُوَ أَهْلُهُ وَنَزَلَ لَمَّا قَالَ ابْنُ سَلَامٍ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ قَوْمَنَا هَجَرُونَا: ﴿اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ
وَالَّذِينَ اٰمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾﴾ خَاشِعُونَ أَوْ يُصَلُّونَ
صَلَاةَ التَّطَوُّعِ ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ فَيُعِينَهُمْ وَيَنْصُرَهُمْ ﴿فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ
الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾﴾ لِنَصْرِهِ إِيَّاهُمْ أَوْقَعَهُ مَوْقِعَ فَإِنَّهُمْ بَيَانًا لِأَنَّهُمْ مِنْ حِزْبِهِ، أَيْ أَتْبَاعِهِ ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا﴾ مَهْزُوءًا بِهِ ﴿وَلَعِبًا مِنَ﴾ لِلْبَيَانِ ﴿الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ
مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ﴾ الْمُشْرِكِينَ بِالْجَرِّ وَالنَّصْبِ [وَالْكُفَّارَ] ﴿اَوْلِيَآءَ وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ بِتَرْكِ مُوَالَاتِهِمْ
﴿اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾﴾ صَادِقِينَ فِي إِيمَانِكُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

51- **Ey iman edenler! Yahudileri ve Hıristiyanları** onlara yardım ederek ve severek **dost edinmeyin. Onlar** inkarda bir oldukları için **birbirinin dostudurlar. İçinizden onları dost edinenler, onlar**ın grubun**dandır. Şüphesiz Allah,** kafirleri dost edinen **zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.**

52- **Kalplerinde hastalık,** zayıf iman **olan** Abdullah İbni Ubey gibi münafıkların, **"Bize** şu günlerde başımızda dolanan kıtlık ve düşmanın galebesi gibi **bir felaket gelmesinden,** Muhammed'in dininin tamama ermemesi ve bu durumda da onların bize yiyecek vermemelerinden **korkuyoruz" diyerek** bu bahaneyle **onlar**ın dostluğun**a koştuğunu görürsün.** Yüce Allah buyurdu: **"Olur ki Allah** dinini galip getirerek peygamberine **bir zafer** yardım **verir veya** münafıkların maskesini düşürüp onları rezil ederek **katından bir emir getirir de içlerinde gizledikleri** şüphe ve kafir dostluğu/sevgisi**ne pişman hale gelirler."**

53- **İman edenler,** münafıkların maskeleri düştüğünde hayretle birbirlerine **derler**[1] **ki:** "Din konusunda **sizinle beraber olduklarına en kuvvetli yeminleriyle** bütün güçleriyle **Allah'a yemin edenler bunlar mıdır?"** Allah buyurdu ki: "Salih **amelleri boşa gitmiş ve** dünyada rezalet ahirette ise azap ile **hüsrana uğrayanlardan olmuşlardır."**

54- **Ey iman edenler! Sizden kim dininden** küfre **dönerse,**[2] bu Allah Teâlâ tarafından ileride olacağını bildiği şeyin haber verilmesidir. Nitekim Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ölümünden sonra bir cemaat dinden dönmüştür. **Allah,** onların yerine **bir millet getirir ki, onları sever ve onlar da O'nu sever.** Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ebu Musa el-Eşa'ri'ye işaret ederek şöyle buyurdular: ***"Onlar şunun kavmidir."***[3] (Onlar) **inananlara karşı alçak gönüllü,** yumuşak **inkarcılara karşı güçlü,** sert**tirler. Allah yolunda cihat ederler ve** münafıkların, kafirlerin yermesinden korktukları gibi **yerenin yermesinden korkmazlar. Bu** zikredilen özellikler, **Allah'ın lütfüdür. Onu dilediğine verir. Allah geniş,** lütfü bol **ve** kendi ehlini **bilendir.**

55- Abdullah b. Selam "Ya Resûlellah! Kavmimiz bizi terk etti" dediğinde şu ayet inmiştir. **Sizin dostunuz ancak Allah, Resûlü ve iman edenlerdir. Ki onlar rüku ederek** (Allah'ın emirlerine) boyun eğerek veya nafile namaz kılarak **namaz kılar ve zekât verirler.**

56- **Kim Allah'ı, Resûlünü ve iman edenleri dost edinir** ve onlara yardım edip destek veri**rse, (bilsin ki) Allah'tan yana olanlar,**[4]ona tabi olanlar -Allah onlara yardım ettiği için- **galip gelecek yalnızca onlardır.**

---

[1] وَيَقُولُ kelimesi isti'naf/başlangıç cümlesi olarak ref olarak vavlı ve vavsız olarak okunur. يَأْتِيَ kelimesine atfedilerek de nasb ile okunur.

[2] يَرْتَدَّ kelimesi يَرْتَدِدْ şeklinde idgamsız olarak ve يَرْتَدَّ şeklinde idgamlı olarak okunur.

[3] Bu hadisi Hâkim Sahih'inde rivayet etmiştir.

[4] Yüce Allah, inananların kendi tarafında olduğunu beyan etmek için فَإِنَّهُمْ yerine فَإِنَّ حِزْبَ اللهِ ifadesini kullanmıştır.

57- **Ey iman edenler! Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden**[1] **ve kâfirler** müşrikler**den**[2] **dininizi alay ve eğlence konusu edinenleri, dost edinmeyin. Eğer mümin** imanınızda sadık **iseniz** onların dostluğunu terk etmek suretiyle **Allah'tan korkun.**

KELİME ANLAMI

51- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارٰى **Yahudi ve Hıristiyanları edinmeyin** (Kimler?) اَوْلِيَاءَ **Dostlar** تُوَالُونَهُمْ Ki onlara yakın oluyor وَتَوَدُّونَهُمْ Ve sevgi besliyorsunuz بَعْضُهُمْ **Onların kimisi** (Nedir?) اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ **Kimisinin dostudur** (Niçin?) لِاتِّحَادِهِمْ فِي الْكُفْرِ Küfürde bir oldukları için وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ **Kim onları dost edinirse** (Kimden?) مِنْكُمْ **İçinizden** فَاِنَّهُ مِنْهُمْ **Kuşkusuz o, onlardandır** مِنْ جُمْلَتِهِمْ Onların grubundan اِنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz Allah** لَا يَهْدِي **Hidayete erdirmez** (Kimi?) اَلْقَوْمَ الظَّالِمِينَ **Zalimler kavmini** (Ne sebebiyle?) بِمُوَالَاتِهِمُ الْكُفَّارَ Kafirlerle dostlukları sebebiyle.

52- فَتَرَى الَّذِينَ **O kimseleri görürsün ki,** فِي قُلُوبِهِمْ **Kalplerinde vardır** (Ne?) مَرَضٌ **Hastalık** ضَعْفُ اعْتِقَادٍ İnanç zayıflığı (Kim gibi?) كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اُبَيٍّ الْمُنَافِقِ Münafık Abdullah b. Ubeyy gibi (Ne görürsün?) يُسَارِعُونَ فِيهِمْ **Onlar hakkında koşuşturur halde** فِي مُوَالَاتِهِمْ Onların dostluklarında يَقُولُونَ **Onlar derler;** (Nasıl?) مُعْتَذِرِينَ عَنْهَا Bundan ötürü mazeret ileri sürücü oldukları halde نَخْشٰى **Biz korkuyoruz** (Neden?) اَنْ تُصِيبَنَا **Bize isabet etmesinden** (Ne?) دَائِرَةٌ **Bir musibet** ki يَدُورُ بِهَا Onunla dönüyor (Ne?) اَلدَّهْرُ Zaman (Neye?) عَلَيْنَا Aleyhimize (Neye ilişkin bir musibet?) مِنْ جَدْبٍ Kuraklığa ilişkin اَوْ غَلَبَةٍ Ya da (düşmanın) galip gelmesine وَلَا يَتِمَّ اَمْرُ مُحَمَّدٍ Ve Muhammed'in dininin tamamlanmamasından فَلَا يُمِيرُونَا Bu durumda da onların bize yiyecek vermemelerinden (korkuyoruz) قَالَ تَعَالٰى Allah teala buyurdu ki, فَعَسَى اللّٰهُ **Umulur ki Allah** اَنْ يَاْتِيَ بِالْفَتْحِ **Fethi getirir** (Nasıl?) بِالنَّصْرِ لِنَبِيِّهِ Peygamberine yardım ederek (Neyle?) بِاِظْهَارِ دِينِهِ Dinini aşikar ederek اَوْ اَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ **Veya kendi katından bir emir (getirir)** (Neyle?) بِهَتْكِ سَتْرِ الْمُنَافِقِينَ Münafıkların perdesini yırtarak وَافْتِضَاحِهِمْ Ve onları rezil ederek فَيُصْبِحُوا **Onlar da olurlar** (Ne üzerine?) عَلٰى مَا اَسَرُّوا **Gizledikleri üzere** (Nerede?)

---

[1] مِنَ الَّذِينَ kelimesindeki مِنْ harfi ceri beyan içindir.
[2] اَلْكُفَّارِ kelimesi cer ve nasb ile okunur.

وَمُوَالَاةِ الْكُفَّارِ Ve kafirlerle dostluğa ilişkin (Ne olurlar?) نَادِمِينَ **Pişman.** مِنَ الشَّكِّ Şüpheye (Neye ilişkin?) فِي أَنْفُسِهِمْ **İçlerinde**

53- وَيَقُولُ **Ve der:** (Bu fiil ne iledir?) بِالرَّفْعِ Raf' iledir (Ne olarak?) اسْتِئْنَافًا Söz başlangıcı olarak (Neyle?) بِوَاوٍ وَدُونَهَا 'Vavlı' ve 'vav'sız وَبِالنَّصْبِ Ve nasp iledir (Ne olarak?) عَطْفًا عَلَى يَأْتِيَ 'Ye'tiye' fiilinin üzerine atıf olarak (Kim der?) الَّذِينَ **O kimseler ki,** اٰمَنُوا **İman ettiler** (Kime der?) لِبَعْضِهِمْ İçlerinden bazısına (Ne zaman?) إِذَا هُتِكَ Yırtıldığında (Ne?) سَتْرُهُمْ O münafıkların örtüsü (Nasıl der?) تَعَجُّبًا Şaşkınlıkla أَهٰؤُلَاءِ **Bunları mı?** الَّذِينَ **O kimseler ki,** أَقْسَمُوا بِاللّٰهِ **Allah'a yemin ettiler** (Neyle?) جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ **Yeminlerinin en kuvvetlisiyle** غَايَةَ اجْتِهَادِهِمْ Son derece gayret göstererek (Nerede?) فِيهَا O yeminlerde (Ne diye yemin ettiler?) إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ **Kuşkusuz onlar sizinledir** (Ne konuda?) فِي الدِّينِ Din konusunda قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurdu ki: حَبِطَتْ **Heba olmuştur,** بَطَلَتْ Boşa gitmiştir (Ne?) أَعْمَالُهُمْ الصَّالِحَةُ **Onların** salih **amelleri** فَأَصْبَحُوا صَارُوا **Ve oldular** (Kimlerden?) خَاسِرِينَ الدُّنْيَا Dünyada **hüsrana uğrayanlardan** (Neyle?) بِالْفَضِيحَةِ Rezillikle وَالْآخِرَةِ Ve ahirette de (Neyle?) بِالْعِقَابِ Azapla.

54- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** مَنْ يَرْتَدِدْ **Kim irtidat ederse** (Neyledir bu fiil?) بِالْفَكِّ İdğamsız وَالْإِدْغَامِ Ve idğamlı şekliyledir يَرْجِعُ Dönerse (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Neden?) عَنْ دِينِهِ **Dininden** (Neye?) إِلَى الْكُفْرِ Küfre (Nedir bu ifade?) إِخْبَارٌ بِمَا O şeye ilişkin bildiridir ki, عَلِمَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah teala bilmiştir (Neyi?) وُقُوعَهُ Onun gerçekleşeceğini وَقَدِ ارْتَدَّ جَمَاعَةٌ Ki bir grup dinden dönmüştür (Ne zaman?) بَعْدَ مَوْتِ النَّبِيِّ Peygamber'in ölümünden sonra صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فَسَوْفَ **Yakında** يَأْتِي اللّٰهُ **Allah getirecektir** بَدَلَهُمْ Onların yerine (Kimi?) بِقَوْمٍ **Bir kavmi ki,** يُحِبُّهُمْ **Allah, onları seviyor** وَيُحِبُّونَهُ **Onlar da, Allah'ı seviyor** قَالَ Peygamberimiz dedi: صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin هُمْ قَوْمُ هٰذَا Onlar şunun kavmidir وَأَشَارَ Ve işaret etti (Kime?) إِلَى أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ Ebu Musa el-Eş'ari'ye رَوَاهُ الْحَاكِمُ Bu hadisi Hakim rivayet etmiştir (Nerede?) فِي صَحِيحِهِ Sahih'inde (Öyle kavim ki,) أَذِلَّةٍ **Alçak gönüllüler,** عَاطِفِينَ Şefkat gösterirler (Kime?) عَلَى الْمُؤْمِنِينَ **Mü'minlere** أَعِزَّةٍ **Ve izzetliler,** أَشِدَّاءَ Serttirler (Kime karşı?) عَلَى الْكَافِرِينَ **Kafirlere karşı** يُجَاهِدُونَ **Onlar cihad ederler** (Nerede?) فِي سَبِيلِ اللّٰهِ **Allah yolunda** وَلَا يَخَافُونَ

Ve korkmazlar (Neden?) لَوْمَةَ لَائِمٍ **Hiçbir kınayanın kınamasından** (Nerede?) فِيهِ O yolda (Nasıl korkmazlar?) كَمَا يَخَافُ الْمُنَافِقُونَ Münafıklar korktukları gibi (Neden?) لَوْمَ الْكُفَّارِ Kafirlerin kınamasından ذٰلِكَ الْمَذْكُورُ **Bu** anlatılan مِنَ الْأَوْصَافِ Vasıflar (Nedir?) فَضْلُ اللّٰهِ **Allah'ın bir lütfudur** يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ **Onu dilediğine verir** وَاللّٰهُ وَاسِعٌ **Allah geniştir** كَثِيرُ الْفَضْلِ Lütfu çoktur عَلِيمٌ **Ve o ziyade bilicidir** (Kimi?) بِمَنْ هُوَ أَهْلُهُ Lütfuna layık olanı.

55- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) inmiştir (Ne zaman?) لَمَّا قَالَ ابْنُ سَلَامٍ İbni Selam şöyle dediğinde: يَا رَسُولَ اللّٰهِ Ey Allah Resûlü, إِنَّ قَوْمَنَا هَجَرُونَا Kavmimiz, bizi terk etti اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ **Ancak sizin dostunuz** (Kimdir?) اللّٰهُ وَرَسُولُهُ **Allah ve Resûlüdür** وَالَّذِينَ اٰمَنُوا **Ve iman edenlerdir** اَلَّذِينَ **Onlar öyle kimselerdir ki,** يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ **Namazı ikame ederler** وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ **Ve zekatı verirler** وَهُمْ **Ve onlar** رَاكِعُونَ **Rükû edicilerdir** خَاشِعُونَ Huşû sahibidirler أَوْ يُصَلُّونَ Ya da kılarlar (Neyi?) صَلَاةَ التَّطَوُّعِ Nafile namazı.

56- وَمَنْ يَتَوَلَّ **Kim dost edinirse** (Kimi?) اَللّٰهَ وَرَسُولَهُ **Allah ve Resûlünü** وَالَّذِينَ اٰمَنُوا **Ve iman edenleri** فَيُعِينَهُمْ Bu sebeple de onlara destek olur وَيَنْصُرَهُمْ Ve yardım ederse فَإِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ **Kuşkusuz Allah'ın taraftarları** هُمُ الْغَالِبُونَ **Asıl galip onlardır** (Niçin?) لِنَصْرِهِ إِيَّاهُمْ Allah onlara yardım ettiği için أَوْقَعَهُ Allah 'hizb' ifadesini getirmiştir (Nereye?) مَوْقِعَ فَإِنَّهُمْ 'Fe innehüm' (şeklinde) bir zamir yerine (Niçin?) بَيَانًا Şunu açıklamak için; لِأَنَّهُمْ Çünkü onlar مِنْ حِزْبِهِ Onun hızbindendir أَيْ أَتْبَاعِهِ Yani onun taraftarlarıdır.

57- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَتَّخِذُوا **Edinmeyin** (Kimleri?) اَلَّذِينَ اتَّخَذُوا **Edinen kimseleri** (Neyi?) دِينَكُمْ **Dininizi** (Ne edinen?) هُزُوًا **Alay konusu** مَهْزُوءًا بِهِ Kendisiyle alay olunan şey وَلَعِبًا **Ve oyun** (Kimlerden?) مِنَ لِلْبَيَانِ الَّذِينَ **O kimselerden ki** -'min' beyan içindir- أُوتُوا الْكِتَابَ **Kendilerine kitap verildi** (Ne zaman?) مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizden önce** (Onlar daha kimlerdendir?) وَالْكُفَّارِ **Ve de kafirlerden,** اَلْمُشْرِكِينَ Müşriklerden (dininizi alay konusu yapanları edinmeyin) (Neyledir bu kelime?) بِالْجَرِّ وَالنَّصْبِ Hem cer hem naspla (Ne edinmeyin?) أَوْلِيَاءَ **Dostlar** وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan korkun** (Neyle?) بِتَرْكِ مُوَالَاتِهِمْ Onlarla dostluğu terk etmekle إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ **Şayet mümin kimselerseniz** صَادِقِينَ فِي إِيمَانِكُمْ İmanınızda sadık iseniz.

﴿وَ﴾ الَّذِينَ ﴿إِذَا نَادَيْتُمْ﴾ دَعَوْتُمْ ﴿إِلَى الصَّلٰوةِ﴾ بِالْأَذَانِ ﴿اتَّخَذُوهَا﴾ أَيِ الصَّلَاةَ ﴿هُزُوًا وَلَعِبًا﴾
بِأَنْ يَسْتَهْزِئُوا بِهَا وَيَتَضَاحَكُوا ﴿ذٰلِكَ﴾ الْاِتِّخَاذُ ﴿بِاَنَّهُمْ﴾ أَيْ بِسَبَبِ أَنَّهُمْ ﴿قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ (٥٨)﴾
وَنَزَلَ لَمَّا قَالَ الْيَهُودُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بِمَنْ تُؤْمِنُ مِنَ الرُّسُلِ فَقَالَ: {بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا}
الْآيَةَ فَلَمَّا ذَكَرَ عِيسَى قَالُوا: لَا نَعْلَمُ دِينًا شَرًّا مِنْ دِينِكُمْ ﴿قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقِمُونَ﴾ تُنْكِرُونَ
﴿مِنَّآ اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ﴾ إِلَى الْأَنْبِيَاءِ ﴿وَاَنَّ اَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ (٥٩)﴾
عَطْفٌ عَلَى أَنْ آمَنَّا. اَلْمَعْنَى: مَا تُنْكِرُونَ إِلَّا إِيمَانَنَا وَمُخَالَفَتَكُمْ فِي عَدَمِ قَبُولِهِ الْمُعَبَّرِ عَنْهُ بِالْفِسْقِ اللَّازِمِ
عَنْهُ وَلَيْسَ هٰذَا مِمَّا يُنْكَرُ ﴿قُلْ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ﴾ أُخْبِرُكُمْ ﴿بِشَرٍّ مِنْ﴾ أَهْلِ ﴿ذٰلِكَ﴾ الَّذِي تَنْقِمُونَهُ
﴿مَثُوبَةً﴾ ثَوَابًا بِمَعْنَى جَزَاءً ﴿عِنْدَ اللّٰهِ﴾ هُوَ ﴿مَنْ لَعَنَهُ اللّٰهُ﴾ أَبْعَدَهُ عَنْ رَحْمَتِهِ ﴿وَغَضِبَ عَلَيْهِ
وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ﴾ بِالْمَسْخِ ﴿وَ﴾ مَنْ ﴿عَبَدَ الطَّاغُوتَ﴾ الشَّيْطَانَ بِطَاعَتِهِ، وَرَاعَى
فِي مِنْهُمْ مَعْنَى مَنْ وَفِيمَا قَبْلَهُ لَفْظَهَا وَهُمُ الْيَهُودُ، وَفِي قِرَاءَةٍ بِضَمِّ بَاءِ عَبَدَ وَإِضَافَتِهِ إِلَى مَا بَعْدَهُ اِسْمُ
جَمْعٍ لِعَبْدٍ وَنَصْبُهُ بِالْعَطْفِ عَلَى الْقِرَدَةَ ﴿اُولٰٓئِكَ شَرٌّ مَكَانًا﴾ تَمْيِيزٌ لِأَنَّ مَأْوَاهُمُ النَّارُ ﴿وَاَضَلُّ عَنْ
سَوَآءِ السَّبِيلِ (٦٠)﴾ طَرِيقِ الْحَقِّ وَأَصْلُ السَّوَاءِ الْوَسَطُ وَذُكِرَ شَرٌّ وَأَضَلُّ فِي مُقَابَلَةِ قَوْلِهِمْ لَا نَعْلَمُ
دِينًا شَرًّا مِنْ دِينِكُمْ ﴿وَاِذَا جَآؤُكُمْ﴾ أَيْ مُنَافِقُو الْيَهُودِ ﴿قَالُوٓا اٰمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا﴾ إِلَيْكُمْ مُتَلَبِّسِينَ
﴿بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا﴾ مِنْ عِنْدِكُمْ مُتَلَبِّسِينَ ﴿بِهِ﴾ وَلَمْ يُؤْمِنُوا ﴿وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ (٦١)﴾
هُ مِنَ النِّفَاقِ ﴿وَتَرٰى كَثِيرًا مِنْهُمْ﴾ أَيِ الْيَهُودِ ﴿يُسَارِعُونَ﴾ يَقَعُونَ سَرِيعًا ﴿فِي الْاِثْمِ﴾ الْكَذِبِ
﴿وَالْعُدْوَانِ﴾ الظُّلْمِ ﴿وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ﴾ الْحَرَامَ كَالرِّشَا ﴿لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (٦٢)﴾ هُ
عَمَلُهُمْ هٰذَا ﴿لَوْلَا﴾ هَلَّا ﴿يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْاَحْبَارُ﴾ مِنْهُمْ ﴿عَنْ قَوْلِهِمُ الْاِثْمَ﴾ الْكَذِبَ
﴿وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ (٦٣)﴾ هُ تَرْكُ نَهْيِهِمْ ﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ﴾ لَمَّا ضُيِّقَ
عَلَيْهِمْ بِتَكْذِيبِهِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ أَنْ كَانُوا أَكْثَرَ النَّاسِ مَالًا ﴿يَدُ اللّٰهِ مَغْلُولَةٌ﴾
مَقْبُوضَةٌ عَنْ إِدْرَارِ الرِّزْقِ عَلَيْنَا كَنَوْا بِهِ عَنِ الْبُخْلِ تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ قَالَ تَعَالَى ﴿غُلَّتْ﴾ أُمْسِكَتْ
﴿اَيْدِيهِمْ﴾ عَنْ فِعْلِ الْخَيْرَاتِ دُعَاءً عَلَيْهِمْ ﴿وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾ مُبَالَغَةٌ فِي الْوَصْفِ
بِالْجُودِ وَثُنِّيَ الْيَدُ لِإِفَادَةِ الْكَثْرَةِ إِذْ غَايَةُ مَا يَبْذُلُهُ السَّخِيُّ مِنْ مَالِهِ أَنْ يُعْطِيَ بِيَدَيْهِ ﴿يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَآءُ﴾
مِنْ تَوْسِيعٍ وَتَضْيِيقٍ لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ ﴿وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ مِنَ الْقُرْآنِ
﴿طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ لِكُفْرِهِمْ بِهِ ﴿وَاَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ﴾ فَكُلُّ فِرْقَةٍ
مِنْهُمْ تُخَالِفُ الْأُخْرَى ﴿كُلَّمَآ اَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ﴾ أَيْ لِحَرْبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿اَطْفَاَهَا اللّٰهُ﴾
أَيْ كُلَّمَا أَرَادُوهُ رَدَّهُمْ ﴿وَيَسْعَوْنَ فِي الْاَرْضِ فَسَادًا﴾ أَيْ مُفْسِدِينَ بِالْمَعَاصِي ﴿وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ
الْمُفْسِدِينَ (٦٤)﴾ بِمَعْنَى أَنَّهُ يُعَاقِبُهُمْ

TÜRKÇE ANLAMI

58- Ezanla **namaza çağırdığınız** davet ettiğiniz **zaman onu** namazı dalga geçerek ve gülerek **alay ve eğlence konusu yaparlar. Bu** namazı alay konusu yapmaları, onların **düşünemeyen bir toplum olmalarından** dolayı**dır.**

Yahudiler Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e "Peygamberlerden kime inanıyorsun?" diye sorduklarında, Peygamberimiz ***"Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarınaindirilene, Rableri tarafından Musa, İsa ve peygamberlere verilene inandık..."*** **(Ali İmran: 84)** ayetini okumaya başladı. Hz. İsa zikredilince Yahudiler "Sizin dininizden daha şerli bir din bilmiyoruz" dediler. Bunun üzerine şu ayet indi:

59- **De ki: "Ey kitap ehli! Yalnızca Allah'a, bize indirilene ve daha önce** peygamberlere **indirilene inandığımız için ve çoğunuz**[1] **fasık olmasından ötürü mü bizden hoşlanmıyor** inkar ediyor**sunuz?** Yani, siz sadece bizim imanımızdan ve fasıklığı gerektiren imansızlığı kabul etmeme konusunda size olan muhalefetimizden hoşlanmıyorsunuz. Oysa bu hoşlanılmayacak bir durum değildir.

60- **De ki: "Allah katında durumu** cezası **bu** hoşlanmadığınız şeyin ehl**inden daha kötü olanı size haber vereyim mi?** O **Allah'ın lânetlediği** rahmetinden uzaklaştırdığı, **gazap ettiği ve aralarından** suretlerini değiştirerek **maymunlar, domuzlar ve tâğuta** şeytana itaat ederek **tapanlar**[2] **çıkardığı kimsedir.**[3]O kimseler de Yahudilerdir. **İşte bunlar, yeri en kötü**[4] **olan** çünkü onların varacağı yer ateştir **ve doğru** hak **yoldan en fazla sapmış olanlardır.**[5]

61- Yahudilerin münafıkları **size geldiklerinde "İnandık" derler, oysa** yanınıza **inkarla** ona bürünmüş halde **girmiş ve yine** yanınızdan **inkarla** ona bürünmüş bir halde inanmadan **çıkmışlardır. Allah, onların gizlemekte oldukları** münafıklığı **çok iyi bilir.**

62- **Onlardan** yani, Yahudilerden **birçoğunun günah,** yalan **düşmanlık** zulüm **ve haram** rüşvet **yemede yarıştıklarını** hızlı bir şekilde bunlara düştüğünü **görürsün.** Bu **yaptıkları ne kadar kötü** bir amel**dir!**

---

1 وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ cümlesi أَنْ آمَنَّا üzerine atıftır.

2 Bir kıraatte عَبَدَ kelimesi د harfinin refi ve kendisinden sonra gelen kelimeye izafe edilmesiyle okunur. Ve bu kelime عَبُد 'Abd' kelimesinin ism-i cemisi(çoğulunun bir ismidir, gerçek cemisi olan أَعْبُد değil)dir. Nasbı ise قِرَدَةً üzerine atfedilmesiyledir.

3 مِنْهُمْ zamirinde مَنْ lafzının manası dikkate alınmıştır. Bundan önceki لَعَنَهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ kelimelerinde ise lafzı dikkate alınmıştır.

4 مَكَانًا kelimesi temyizdir.

5 اَلسَّوَاء kelimesi aslında اَلْوَسَط /orta anlamındadır. شَرٌ وَأَضَلُّ kelimeleri zikredilmesi Yahudilerin "Sizin dininizden daha şerli bir din bilmiyoruz" sözlerine karşılıktır.

63- **Bari** onlardan **rabbe kul olanlar ve alimler onlara günah söz söylemeyi** yalanı **ve haram yemeyi yasak etseler**di ya! **Yapmakta oldukları** bu yasaklamayı terk etmek **ne kadar kötüdür!**

64- İnsanlar içinde en çok mala sahip olduktan sonra -Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'i yalanlamaları sebebiyle- rızıkları daraltılan **Yahudiler dedi ki: "Allah'ın eli** bizim üzerimize bol bol rızık indirmekten **bağlı** sıkı**dır."** Ve bu sözleriyle cimrilikten kinayede bulundular. Allah böyle bir şeyden son derece yücedir. Allah Teâlâ buyurdu ki: **"Hay dedikleri yüzünden** hayır işlerinden **elleri bağlanası ve lânet olasılar!** Bu onlara bedduadır. **Bilâkis, Allah'ın elleri açıktır.**[1] **Dilediği gibi** ister az ister çok **verir.** Ona itiraz edilmez. **And olsun ki sana Rabbinden indirilen,** Kuran **onlardan çoğunun azgınlığını ve küfrünü arttırır.** Zira onlar onu inkar etmektedir. **Aralarına, kıyamete kadar düşmanlık ve kin koyduk.** Onlardan her bir fırka diğerine muhalefet eder. **Ne zaman** Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'le **savaş için bir ateş yakmışlarsa Allah onu söndürmüştür.** Ne zaman savaşmak isteseler, Allah onları geri çevirmiştir. **Onlar yeryüzünde fesada** günahlarla bozgunculuk yaparak **koşarlar. Allah ise fesatçıları sevmez.** Yani onları cezalandırır.

KELİME ANLAMI

58- وَالَّذِينَ **Ve** o kimseler ki, إِذَا نَادَيْتُمْ **Siz çağırdığınız,** دَعَوْتُمْ Davet ettiğiniz **zaman** (Neye?) إِلَى الصَّلَوةِ **Namaza** (Neyle?) بِالْأَذَانِ Ezanla اِتَّخَذُوهَا **Onu edinirler** أَيِ الصَّلَاةَ Yani namazı (Ne?) هُزُوًا وَلَعِبًا **Alay ve oyun** (Nasıl?) بِأَنْ يَسْتَهْزِؤُا بِهَا Onunla dalga geçerek وَيَتَضَاحَكُوا Ve gülüşerek ذَلِكَ الْاِتِّخَاذُ **Bu** edinme (alaya alma) بِأَنَّهُمْ **Olmalarındandır** أَيْ بِسَبَبِ أَنَّهُمْ Yani onlar oldukları içindir (Ne?) قَوْمٌ **Bir kavim ki,** لَا يَعْقِلُونَ **Hiç akletmeyen.**

59- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) indi (Ne zaman?) لَمَّا قَالَ الْيَهُودُ Yahudiler dediğinde (Kime?) لِلنَّبِيِّ Peygamber'e صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Ne dediğinde?) بِمَنْ تُؤْمِنُ Kime iman ediyorsun (Kimlerden?) مِنَ الرُّسُلِ Peygamberlerden فَقَالَ O da dedi ki; بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا الْآيَةَ Allah'a ve bize indirilene... (ayet) فَلَمَّا ذَكَرَ عِيسَى Ne zaman ki İsa'yı zikretti قَالُوا Dediler ki; لَا نَعْلَمُ دِينًا Biz hiçbir din bilmiyoruz (Öyle ki,) شَرًّا Daha şerli (Neden?) مِنْ دِينِكُمْ Sizin dininizden قُلْ **De ki:** يَا أَهْلَ الْكِتَابِ **Ey ehli kitap,** هَلْ تَنْقِمُونَ **Siz**

[1] Bu ifade cömertlik vasfında mübalağa ifade eder. يد 'El' lafzının tesniye olarak gelmesi çokluk ifade etmesi içindir. Zira bir zengin malını en fazla iki eliyle verebilir.

nefret etmiyor, تُنْكِرُونَ İnkar etmiyor**sunuz** (Kimden?) مِنَّا **Bizden** اِلَّا اَنْ اٰمَنَّا **Ancak iman etmemizi** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Daha?) وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا **Ve bize indirilene** وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ **Ve önceden indirilene** (Kime?) اِلَى الْأَنْبِيَاءِ Nebilere (Daha neyi inkar ediyorsunuz?) وَاَنَّ اَكْثَرَكُمْ **Ve de çoğunuzun** فَاسِقُونَ **Fasıklar** (oluşunu inkar ediyorsunuz) (Nedir bu ifade?) عَطْفٌ Matuftur (Neye?) عَلَى أَنْ آمَنَّا 'En amenna'ya اَلْمَعْنَى Mana şudur: مَا تُنْكِرُونَ Siz inkar etmiyorsunuz (Neyi?) إِلَّا إِيمَانَنَا Sadece bizim imanımızı وَمُخَالَفَتَكُمْ Ve bizim (size) muhalefetimizi (inkar ediyorsunuz) (Hangi konuda?) فِي عَدَمِ قَبُولِهِ O imanı kabul etmeme konusunda اَلْمُعَبَّرُ عَنْهُ Ki bu tabir olunmuştur (Neyle?) بِالْفِسْقِ 'Fısk'la (Öyle fısk ki,) اَللَّازِمِ عَنْهُ İmanı kabul etmemekten lazım gelmektedir وَلَيْسَ هٰذَا Oysaki bu (Allah'a iman etmemiz ve ona iman etmeme konusunda size muhalefet etmemiz) değildir (Neden?) مِمَّا يُنْكَرُ İnkar edilecek türden.

60- قُلْ **De ki:** هَلْ اُنَبِّئُكُمْ **Size haber vereyim mi?** أُخْبِرُكُمْ Bildireyim mi? (Neyi?) بِشَرٍّ **Daha kötü bir şeyi** (Neden kötü?) مِنْ اَهْلِ ذٰلِكَ **Bun**un ehlin**den** اَلَّذِي تَنْقِمُونَهُ Ki siz onu nefretle karşılıyorsunuz (**Ne bakımından daha kötü?**) مَثُوبَةً ثَوَابًا **Sevap bakımından** (Nedir bu?) بِمَعْنَى جَزَاءً Ceza anlamındadır (Nerede?) عِنْدَ اللّٰهِ **Allah katında** (**Nedir o kötü şey?**) هُوَ مَنْ O, **o kimsedir ki,** لَعَنَهُ اللّٰهُ **Allah ona lanet etmiştir** أَبْعَدَهُ عَنْ رَحْمَتِهِ Onu rahmetinden uzaklaştırmıştır وَغَضِبَ عَلَيْهِ **Ve ona gazab etmiştir** وَجَعَلَ مِنْهُمُ **Ve onlardan kılmıştır** (Ne?) اَلْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ **Maymunlar ve hınzırlar** (Neyle?) بِالْمَسْخِ Dönüştürmeyle وَمَنْ عَبَدَ **Ve tapan** kimse (Neye?) اَلطَّاغُوتَ اَلشَّيْطَانَ **Tağuta,** şeytana (Neyle?) بِطَاعَتِهِ Ona itaat etmesiyle وَرَاعَى فِي مِنْهُمْ (Allah) 'Minhüm'de gözetmiştir (Neyi?) مَعْنَى مَنْ 'Men' kelimesinin anlamını وَفِيمَا قَبْلَهُ Bundan önce de (gözetmiştir) (Neyi?) لَفْظَهَا Onun (men kelimesinin) lafzını وَهُمُ الْيَهُودُ Onlar Yahudilerdir وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ('Abade' kelimesi neyledir?) بِضَمِّ بَاءِ عَبَدَ 'Abede'nin 'ba' sının zammesiyledir وَإِضَافَةِ Ve muzaf olmasıyladır (Neye?) إِلَى مَا بَعْدَهُ Kendinden sonrakine (Nedir bu durumda?) اِسْمُ جَمْعٍ İsmi cemi'dir (Neyin?) لِعَبْدٍ 'Abd' kelimesinin وَنَصْبُهُ Nasp oluşu ise (Neyledir?) بِالْعَطْفِ عَلَى الْقِرَدَةِ 'Kırade' kelimesine atıfladır اُولٰئِكَ **İşte bunlar** شَرٌّ **Daha kötüdür** (Ne cihetinden?) مَكَانًا **Yer cihetinden** (Nedir bu ifade?) تَمْيِيزٌ Temyizdir (Niçin daha kötüdür?) لِأَنَّ مَأْوَاهُمُ Çünkü onları varacağı yer (Neresidir?) اَلنَّارُ Ateştir وَاَضَلُّ **Ve daha**

fazla sapıcıdır (Neden?) عَنْ سَوَآءِ السَّبِيلِ **Doğru yoldan** طَرِيقِ الْحَقِّ Hak yolundan شَرٌّ وَأَضَلُّ (Ne?) Zikredilmiştir وَذُكِرَ Orta yoldur اَلْوَسَطُ (Nedir?) 'Seva'ın aslı وَأَضَلُّ السَّوَاءِ 'Şer' ve 'edallü' ifadeleri (Nerede zikredilmiştir?) فِي مُقَابَلَةِ قَوْلِهِمْ Onların şu sözünün karşılığında: لَا نَعْلَمُ دِينًا Biz hiçbir din bilmiyoruz (Öyle din ki,) شَرًّا مِنْ دِينِكُمْ Sizin dininizden daha kötü.

61- وَإِذَا جَآؤُكُمْ **Size geldikleri vakitte** أَيْ مُنَافِقُو الْيَهُودِ Yani Yahudilerin münafıkları قَالُوٓا **Derler ki:** اٰمَنَّا **İman ettik** وَقَدْ دَخَلُوا إِلَيْكُمْ **Halbuki** yanınıza **girdiler** (Nasıl?) مُتَلَبِّسِينَ بِالْكُفْرِ **Küfr**ü kuşanmış oldukları halde وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا **Ve halbuki onlar çıkmışlardır** (Nereden?) مِنْ عِنْدِكُمْ Sizin yanınızdan (Nasıl?) مُتَلَبِّسِينَ Kuşanıcı oldukları halde (Neyi?) بِهِ **O küfrü** وَلَمْ يُؤْمِنُوا Ve iman etmemiş bir halde وَاللّٰهُ اَعْلَمُ **Allah en iyi bilendir** (Neyi?) بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ **Gizler oldukları şeyi** (Neye ilişkin?) مِنَ النِّفَاقِ Münafıklığa ilişkin.

62- وَتَرٰى **Sen görürsün** (Kimi?) كَثِيرًا مِنْهُمْ **Onlardan bir çoğunu** أَيِ الْيَهُودِ Yani Yahudilerden يُسَارِعُونَ **Onlar yarışırlar** يَقَعُونَ سَرِيعًا Hızla dalarlar (Ne konuda yarışırlar?) فِي الْاِثْمِ اَلْكَذِبِ **Günah,** yalan **konusunda** وَالْعُدْوَانِ اَلظُّلْمِ **Ve düşmanlık,** zulüm **konusunda** (Daha ne konuda yarışırken görürsün?) وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ **Yasaklanan şeyi yemeleri konusunda** اَلْحَرَامِ Haramı (Ne gibi?) كَالرِّشَا Rüşvet gibi لَبِئْسَ **Ne kötüdür** (Ne?) مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ **O yapar oldukları şey** (O şey de nedir?) عَمَلُهُمْ هٰذَا Onların bu ameli.

63- لَوْلَا هَلَّا يَنْهٰهُمْ **Onları nehyetse**ydi ya! (Kim?) اَلرَّبَّانِيُّونَ وَالْاَحْبَارُ **Abidler ve alimler** (Kimlerden?) مِنْهُمْ Onlardan (Neden nehyetseydi?) عَنْ قَوْلِهِمْ **Demelerinden** (Neyi?) الْاِثْمَ **Günahı** اَلْكَذِبَ Yalanı وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ **Ve haramı yemelerinden** لَبِئْسَ **Ne kötüdür** (Ne?) مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ **yapar oldukları şey** (O şey de nedir?) تَرْكُ نَهْيِهِمْ Onlara engel olmayı terketmeleri.

64- وَقَالَتِ الْيَهُودُ **Yahudiler dedi** (Ne zaman?) لَمَّا ضُيِّقَ عَلَيْهِمْ Kendilerine darlık geldiğinde (Ne sebebiyle?) بِتَكْذِيبِهِمْ Yalanlamaları sebebiyle (Kimi?) اَلنَّبِيَّ Peygamberi صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Ne zaman kendilerine darlılk geldi?) بَعْدَ أَنْ كَانُوا Onlar

olduktan sonra (Ne?) أَكْثَرَ النَّاسِ İnsanların en çoğu (fazlası) (Ne bakımından?) مَالاً Mal bakımından (Ne dedi?) يَدُ اللهِ مَغْلُولَةٌ **Allah'ın eli bağlıdır** مَقْبُوضَةٌ Sıkıdır (Neden?) عَنْ إِدْرَارِ الرِّزْقِ Rızkı akıtmaktan (Kime?) عَلَيْنَا Bize كَنَّوْا بِهِ Bununla imada bulunmuşlardır (Neden?) عَنِ الْبُخْلِ Cimrilikten تَعَالَى اللهُ Allah yüce (münezzeh)tir (Neden?) عَنْ ذٰلِكَ Bu cimrilikten قَالَ تَعَالَى Allah teala buyurmuştur ki: غُلَّتْ **Bağlansın,** أُمْسِكَتْ Tutulsun (Ne?) أَيْدِيهِمْ **Onların elleri** (Neden?) عَنْ فِعْلِ الْخَيْرَاتِ Hayır işlerinden (Nasıl böyle dedi?) دُعَاءٌ عَلَيْهِمْ Onlara beddua olarak وَلُعِنُوا **Ve lanetlensinler** (Ne sebebiyle?) بِمَا قَالُوا **Dedikleri şey sebebiyle** بَلْ يَدَاهُ **Bilakis O'nun iki eli de** (Nedir?) مَبْسُوطَتَانِ **Açıktır** (Nedir bu ifade?) مُبَالَغَةٌ فِي الْوَصْفِ Vasıflamada mübalağadır (Neyle vasıflama?) بِالْجُودِ Cömertlikle وَثُنِّيَ الْيَدُ 'Yed' kelimesi tensiye yapıldı (Niçin?) لِإِفَادَةِ الْكَثْرَةِ Çokluk ifade etsin için إِذْ غَايَةُ مَا Çünkü o şeyin sınırı ki, يَبْذُلُهُ السَّخِيُّ Cömert kişi onu veriyor (Neden?) مِنْ مَالِهِ Malından (Nedir?) أَنْ يُعْطِيَ بِيَدَيْهِ İki eliyle vermesidir يُنْفِقُ **O verir** (Nasıl?) كَيْفَ يَشَاءُ **Nasıl dilerse** (Neye ilişkin?) مِنْ تَوْسِيعٍ Genişletmeye وَتَضْيِيقٍ Ve daraltmaya ilişkin لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ Ona itiraz olmaz وَلَيَزِيدَنَّ **Andolsun ki artırır** (Kimi?) كَثِيرًا مِنْهُمْ **Onlardan bir çoğunu** (Ne?) مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ **Sana indirilen şey** (Kimden?) مِنْ رَبِّكَ **Rabbinden** (indirilen) مِنَ الْقُرْآنِ Kur'an (Ne bakımından artırır?) طُغْيَانًا **Azgınlık** وَكُفْرًا **Ve küfür bakımından** (Niçin?) لِكُفْرِهِمْ بِهِ Onu inkar ettikleri için وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ **Biz onların arasına bıraktık** (Neyi?) الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ **Düşmanlığı ve buğzu** (Ne zamana dek?) إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ **Kıyamet gününe dek** فَكُلُّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ Onlardan her fırka تُخَالِفُ الْأُخْرَى Diğerine ters düşer كُلَّمَا **Ne zaman** أَوْقَدُوا نَارًا **Ateş tutuşturduysalar** (Niçin?) لِلْحَرْبِ **Savaş için** أَيْ لِحَرْبِ النَّبِيِّ Yani peygamberle harp için صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin أَطْفَأَهَا اللهُ **Allah onu söndürdü** أَيْ كُلَّمَا أَرَادُوهُ Yani onu her amaçladıklarında رَدَّهُمْ Onları geri çevirdi وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ **Onlar yeryüzünde koşarlar** (Niçin?) فَسَادًا **Fesat için** أَيْ مُفْسِدِينَ بِالْمَعَاصِي Yani günahlarla bozguncular olarak وَاللهُ **Oysaki Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** الْمُفْسِدِينَ **Bozguncuları** بِمَعْنَى أَنَّهُ يُعَاقِبُهُمْ Allah onları cezalandırır anlamındadır.

﴿وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتَابِ اٰمَنُوا﴾ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَاتَّقَوْا﴾ الْكُفْرَ ﴿لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَاَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ (٦٥)﴾ ﴿وَلَوْ اَنَّهُمْ اَقَامُوا التَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ﴾ بِالْعَمَلِ بِمَا فِيهِمَا وَمِنْهُ
الْإِيمَانُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ﴾ مِنَ الْكُتُبِ ﴿مِنْ رَبِّهِمْ لَاَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ
وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ﴾ بِأَنْ يُوَسِّعَ عَلَيْهِمُ الرِّزْقَ وَيَفِيضَ مِنْ كُلِّ جِهَةٍ ﴿مِنْهُمْ اُمَّةٌ﴾ جَمَاعَةٌ ﴿مُقْتَصِدَةٌ﴾
تَعْمَلُ بِهِ وَهُمْ مَنْ آمَنَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ وَأَصْحَابِهِ ﴿وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَٓاءَ﴾
بِئْسَ ﴿مَا﴾ شَيْئًا ﴿يَعْمَلُونَ (٦٦)﴾ هُ ﴿يَٓا اَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ﴾ جَمِيعَ ﴿مَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾
وَلَا تَكْتُمْ شَيْئًا مِنْهُ خَوْفًا أَنْ تُنَالَ بِمَكْرُوهٍ ﴿وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ﴾ أَيْ لَمْ تُبَلِّغْ جَمِيعَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ ﴿فَمَا بَلَّغْتَ
رِسَالَتَهُ﴾ بِالْإِفْرَادِ وَالْجَمْعِ لِأَنَّ كِتْمَانَ بَعْضِهَا كَكِتْمَانِ كُلِّهَا ﴿وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ أَنْ يَقْتُلُوكَ
وَكَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحْرَسُ حَتَّى نَزَلَتْ فَقَالَ: "اِنْصَرِفُوا فَقَدْ عَصَمَنِيَ اللّٰهُ" رَوَاهُ الْحَاكِمُ ﴿اِنَّ اللّٰهَ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ (٦٧)﴾ ﴿قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلٰى شَيْءٍ﴾ مِنَ الدِّينِ مُعْتَدٍّ بِهِ
﴿حَتّٰى تُقِيمُوا التَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ بِأَنْ تَعْمَلُوا بِمَا فِيهِ وَمِنْهُ الْإِيمَانُ بِي
﴿وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا﴾ ﴿مِنْهُمْ مَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ لِكُفْرِهِمْ بِهِ
﴿فَلَا تَأْسَ﴾ تَحْزَنْ ﴿عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ (٦٨)﴾ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِكَ أَيْ لَا تَهْتَمَّ بِهِمْ ﴿اِنَّ الَّذِينَ
اٰمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا﴾ هُمُ الْيَهُودُ مُبْتَدَأٌ ﴿وَالصَّابِئُونَ﴾ فِرْقَةٌ مِنْهُمْ ﴿وَالنَّصَارٰى﴾ وَيُبْدَلُ مِنَ الْمُبْتَدَأِ
﴿مَنْ اٰمَنَ﴾ مِنْهُمْ ﴿بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (٦٩)﴾
فِي الْآخِرَةِ خَبَرُ الْمُبْتَدَأِ وَدَالٌّ عَلَى خَبَرِ إِنَّ ﴿لَقَدْ اَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِٓي اِسْرَٓائِيلَ﴾ عَلَى الْإِيمَانِ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ
﴿وَاَرْسَلْنَٓا اِلَيْهِمْ رُسُلًا كُلَّمَا جَٓاءَهُمْ رَسُولٌ﴾ مِنْهُمْ ﴿بِمَا لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُهُمْ﴾ مِنَ الْحَقِّ كَذَّبُوهُ
﴿فَرِيقًا﴾ مِنْهُمْ ﴿كَذَّبُوا وَفَرِيقًا﴾ مِنْهُمْ ﴿يَقْتُلُونَ (٧٠)﴾ كَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَالتَّعْبِيرُ بِهِ دُونَ قَتَلُوا
حِكَايَةٌ لِلْحَالِ الْمَاضِيَةِ لِلْفَاصِلَةِ

TÜRKÇE ANLAMI

65- **Eğer Ehl-i Kitap,** Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e **iman edip** küfürden **de sakınsalardı, elbette kötülüklerini örter ve onları Naîm cennetlerine koyardık.**

66- **Eğer onlar; Tevrat'ı, İncil'i** içindekilerle amel ederek ki, onlardan biri de Hz. Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e iman etmektir **ve kendilerine Rablerinden indirilmiş olan** kitapları **dosdoğru tatbik etselerdi, elbette** rızıklarının üzerlerine geniş tutulması ve her taraftan gönderilmesiyle **hem üstlerinden, hem de ayaklarının altlarından yiyeceklerdi. Onlardan orta**

yolu tutan Tevrat'la amel eden **bir ümmet** cemaat **vardır.** Ve onlardan Abdullah b. Selam ve arkadaşları gibi Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e inananlar vardır. **Ama onlardan bir çoğunun yapmakta oldukları** şey **ise ne kötüdür,** ne fenadır.

67- **Ey Peygamber! Rabbinden sana indirilenin** hepsini **tebliğ et.** Başına kötü bir iş gelir korkusuyla hiçbir şeyi gizleme. **Eğer bunu yapmaz,** sana indirilenin hepsini açıklamaz**san O'nun elçiliğini**[1] **yapmamış olursun.** Çünkü bir kısmını gizlemek hepsini gizlemek gibidir. **Allah, seni insanlardan** seni öldürmelerinden **korur.** Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) nöbetçi bulundururdu. Fakat bu ayet inince: "Gidin! Şüphesiz Allah beni korudu"[2] buyurdu. **Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.**

68- **De ki: "Ey Ehl-i Kitap! Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni** içindekilerle amel etmek suretiyle **dosdoğru tatbik etmedikçe,** -ki, onlardan biri de bana iman etmektir- din hususunda itibar edilir **hiç bir şey üzerinde değilsiniz. Andolsun ki, Rabbinden sana indirilen,** Kuran **onlardan çoğunun** ona inanmadıkları için **azgınlık ve küfrünü artıracaktır. Öyleyse** sana inanmazlarsa **kafirler topluluğu için tasalanma,** üzülme. Yani, onlara önem verme.

69- **Doğrusu, iman edenler,**[3] **Yahudiler, Sâbiîler** Yahudilerden bir grup **ve Hıristiyanlar,** Onlar**dan**[4] **Allah'a ve ahiret gününe inananlar ve salih amel işleyenler, onlara hiç korku yoktur ve onlar,** ahirette **üzülecek de değillerdir.**[5]

70- **And olsun ki İsrailoğullarından** Allah'a ve peygamberlerine iman etmek üzere **söz aldık ve onlara peygamberler gönderdik. Ne zaman** onlardan **bir peygamber, onlara nefislerinin hoşlanmadığı bir şey** hak **ile gelmişse,** onu yalanladılar. O peygamberlerden **bir kısmını yalanlarlar ve** onlardan Hz. Zekeriyya ve Hz. Yahya gibi **bir kısmını da öldürürlerdi.**[6]

---

[1] رِسَالَتَهُ kelimesi müfret ve cemi okunur.

[2] Bu hadisi Hakim Müstedrek'in de rivayet etmiştir.

[3] إِنَّ الَّذِينَ lafzı mübtedadır.

[4] مَنْ آمَنَ lafzı Mübteda'dan bedeldir.

[5] فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ cümlesi مَنْ آمَنَ mübtedasının haberidir. Ve yukarıdaki إِنَّ الَّذِينَ mübtedasının haberine de delalet ederler.

[6] قَتَلُوا fiili yerine, geçmiş hali hikaye eden يَقْتُلُونَ fiilinin kullanılması ayet sonlarındaki fasılalara riayet içindir.

KELİME ANLAMI

65- وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتَابِ **Şayet ehl-i kitap** اٰمَنُوا **İman etseydiler** (Kime?) بِمُحَمَّدٍ Muhammed'e صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَاتَّقَوْا اَلْكُفْرَ **Ve** küfürden **sakınsalardı** لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ **Elbette onlardan silerdik** (Neyi?) سَيِّئَاتِهِمْ **Kötülüklerini** وَلَاَدْخَلْنَاهُمْ **Elbette onları sokardık** (Nereye?) جَنَّاتِ النَّعِيمِ **Nimetlerle dolu cennetlere.**

66- وَلَوْ اَنَّهُمْ اَقَامُوا **Eğer onlar dosdoğru tatbik etselerdi** (Neyi?) اَلتَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ **Tevratı ve İncil'i** (Neyle?) بِالْعَمَلِ Uygulamayla (Neyi?) بِمَا فِيهِمَا İkisinde olan şeyi وَمِنْهُ Ki, o iki kitapta yer alan şeylerdendir (Ne?) اَلْإِيمَانُ İman etmek (Kime?) بِالنَّبِيِّ Peygamber'e صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (**Daha neyi tatbik etselerdi?**) وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ **Kendilerine indirilen** مِنَ الْكُتُبِ Kitapları (**Kim tarafından indirilen?**) مِنْ رَبِّهِمْ **Rableri tarafından** لَاَكَلُوا **Elbette yerlerdi** (Nereden?) مِنْ فَوْقِهِمْ **Üstlerinden** وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ **Ve ayaklarının altından** (Nasıl?) بِأَنْ يُوَسَّعَ عَلَيْهِمْ Üzerlerine genişletilerek (Ne?) اَلرِّزْقُ Rızık وَيَفِيضَ Ve akarak (Nereden?) مِنْ كُلِّ جِهَةٍ Her yönden مِنْهُمْ اُمَّةٌ **Onlardan bir ümmet** جَمَاعَةٌ Bir cemaat **vardır ki,** مُقْتَصِدَةٌ **Orta yolu tutar** تَعْمَلُ بِهِ Onunla amel eder وَهُمْ مَنْ آمَنَ Onlar iman eden kimselerdir (Kime?) بِالنَّبِيِّ Peygamber'e صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Kim gibi?) كَعَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ Abdullah b. Selam وَأَصْحَابِهِ Ve arkadaşları gibi وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ **İçlerinden pek çoğu** سَاءَ بِئْسَ **Ne kötüdür,** çirkindir (Ne?) مَا شَيْئًا **O** şey **ki,** هُ يَعْمَلُونَ Onu **işliyorlar.**

67- يَا اَيُّهَا الرَّسُولُ **Ey Peygamber** بَلِّغْ **Tebliğ et** (Neyi?) جَمِيعَ مَا **O şeyin** tamamını **ki,** اُنْزِلَ اِلَيْكَ **Sana indirildi** (Kimden?) مِنْ رَبِّكَ **Rabbinden** وَلَا تَكْتُمْ Sakın gizleme (Ne?) شَيْئًا مِنْهُ Ondan hiçbir şey (Nasıl?) خَوْفًا أَنْ تُنَالَ Başına gelmesinden korkarak (Neyin?) بِمَكْرُوهٍ Kötü bir şeyin وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ **Şayet yapmazsan** أَيْ لَمْ تُبَلِّغْ Yani tebliğ etmezsen (Neyi?) جَمِيعَ مَا O şeyin tümünü ki, أُنْزِلَ إِلَيْكَ Sana indirilmiştir. فَمَا بَلَّغْتَ **Ulaştırmamış olursun** (Neyi?) رِسَالَتَهُ **Onun elçiliğini** (Neyledir bu kelime?) بِالْإِفْرَادِ وَالْجَمْعِ Müfret ve cemilikle لِأَنَّ كِتْمَانَ بَعْضِهَا Çünkü onun bazısını gizlenmek كَكِتْمَانِ كُلِّهَا

Hepsini gizlemek gibidir وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ **Allah seni korur;** (Neden?) مِنَ النَّاسِ **İnsanlardan** أَنْ يَقْتُلُوكَ Seni öldürmelerinden وَكَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحْرَسُ Peygamberimiz (s.a.v) korunuyordu حَتَّى نَزَلَتْ Bu ayet inene dek فَقَالَ Bunun üzerine dedi ki; اِنْصَرِفُوا 'Dağılın فَقَدْ عَصَمَنِي اللّٰهُ Şüphesiz beni Allah korudu' رَوَاهُ الْحَاكِمُ Bunu İmam Hakim rivayet etmiştir اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** لَا يَهْدِي **Hidayet etmez** (Kimi?) اَلْقَوْمَ الْكَافِرِينَ **Kafirler kavmini.**

68- قُلْ **De ki:** يَا اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey ehl-i kitap!** لَسْتُمْ عَلٰى شَيْءٍ **Siz hiçbir şey üzere değilsiniz** (Neden?) مِنَ الدِّينِ Dinden (Öyle şey ki,) مُعْتَدٍّ بِهِ Kendisine itibar olunan حَتّٰى تُقِيمُوا **Ta ki ikame edinceye dek** (Neyi?) اَلتَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ **Tevratı ve İncil'i** وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ **Ve size indirileni** (Kimden?) مِنْ رَبِّكُمْ **Rabbinizden** (Nasıl ikame edinceye dek?) بِأَنْ تَعْمَلُوا Amel etmeniz suretiyle (Neyle?) بِمَا فِيهِ Onda olan şeyle وَمِنْهُ İşte o şeydendir (Ne?) الْاِيمَانُ بِي Bana iman etmek وَلَيَزِيدَنَّ **Andolsun ki artırır** (Kimi?) كَثِيرًا مِنْهُمْ **Onlardan pek çoğunu** (Ne?) مَا اُنْزِلَ **İndirilen şey** (Kime?) اِلَيْكَ **Sana** (Kimden?) مِنْ رَبِّكَ **Rabbinden** (Neye ilişkin?) مِنَ الْقُرْآنِ Kur'an'a ilişkin (Ne bakımından artırır?) طُغْيَانًا وَكُفْرًا **Azgınlık ve küfür bakımından** (Niçin?) لِكُفْرِهِمْ بِهِ Onu inkar ettikleri için فَلَا تَأْسَ **O halde tasalanma,** تَحْزَنْ Hüzünlenme (Kime?) عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ **Kafirler kavmine** إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِكَ Şayet sana inanmazlarsa اَيْ لَا تَهْتَمَّ بِهِمْ Yani onları önemseme.

69- اِنَّ الَّذِينَ **Şüphesiz o kimseler ki,** اٰمَنُوا **İman ettiler** وَالَّذِينَ **Ve onlar ki** هَادُوا **Yahudi oldular** هُمُ الْيَهُودُ Onlar Yahudilerdir (Nedir bu?) مُبْتَدَأٌ Mübtedadır وَالصَّابِئُونَ **Ve Sâbiler** (Kimdir onlar?) فِرْقَةٌ مِنْهُمْ Yahudilerden bir fırkadır وَالنَّصَارٰى **Ve Hıristiyanlar** وَيُبْدَلُ مِنَ الْمُبْتَدَاِ (Gelen ifade) mübtedadan bedel kılınır مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ İçlerinden **iman edenler** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ **Ve ahiret gününe** وَعَمِلَ صَالِحًا **Ve amel-i salih işleyen** فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ **Onlar üzerine korku yoktur** وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ **Onlar mahzun da olmayacaklardır.** (Nerede?) فِي الْاٰخِرَةِ Ahirette (Nedir bu ifadeler?) خَبَرُ الْمُبْتَدَاِ Mübtedanın haberidir وَدَالٌّ Ve delalet edicidir (Neye?) عَلٰى خَبَرِ إِنَّ 'İnne' nin haberine.

70- لَقَدْ اَخَذْنَا **Andolsun biz aldık** (Neyi?) مِيثَاقَ بَنِيٓ اِسْرَآئِيلَ **İsrailoğulları'nın sözünü** (Neye dair?) عَلَى الْإِيمَانِ İman etmeye dair (Kime?) بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ Allah'a ve peygamberlerine وَاَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمْ **Ve onlara gönderdik** (Kimler?) رُسُلًا **Peygamberler** كُلَّمَا جَآءَهُمْ **Ne zaman onlara getirdiyse** (Kim?) رَسُولٌ مِنْهُمْ İçlerinden **bir peygamber** (Neyi?) بِمَا لَا تَهْوٰىٓ اَنْفُسُهُمْ **Nefislerinin arzu etmediği** مِنَ الْحَقِّ Hakkı كَذَّبُوهُ Onu yalanladılar فَرِيقًا مِنْهُمْ **Onlardan bir grubu** كَذَّبُوا **Yalanladılar** وَفَرِيقًا مِنْهُمْ **Onlardan bir kısımını da** يَقْتُلُونَ **Öldürüyorlar** (Kim gibi?) كَزَكَرِيَّا وَيَحْيٰى Zekeriyya ve Yahya gibi وَالتَّعْبِيرُ بِهِ Muzari kalıbıyla anlatım (Nasıl?) دُونَ قَتَلُوا Mazinin (öldürdüler) yerine (Nedir?) حِكَايَةٌ Hikayedir (Neyi?) لِلْحَالِ الْمَاضِيَةِ Geçmiş vakıayı (Niçin?) لِلْفَاصِلَةِ Fasıla (ayet sonlarının aynı olmasına riayet) için.

﴿وَحَسِبُوا﴾ ظَنُّوا ﴿أَ﴾ نْ ﴿لَا تَكُونُ﴾ بِالرَّفْعِ فَأَنْ مُخَفَّفَةٌ وَالنَّصْبِ [تَكُونَ] فَهِيَ نَاصِبَةٌ أَيْ تَقَعُ
﴿فِتْنَةٌ﴾ عَذَابٌ بِهِمْ عَلَى تَكْذِيبِ الرُّسُلِ وَقَتْلِهِمْ ﴿فَعَمُوا﴾ عَنِ الْحَقِّ فَلَمْ يُبْصِرُوهُ ﴿وَصَمُّوا﴾
عَنِ اسْتِمَاعِهِ ﴿ثُمَّ تَابَ اللهُ عَلَيْهِمْ﴾ لَمَّا تَابُوا ﴿ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا﴾ ثَانِيًا ﴿كَثِيرٌ مِنْهُمْ﴾ بَدَلٌ مِنَ الضَّمِيرِ
﴿وَاللهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾﴾ فَيُجَازِيهِمْ بِهِ ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا اِنَّ اللهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾
سَبَقَ مِثْلُهُ ﴿وَقَالَ﴾ لَهُمْ ﴿الْمَسِيحُ يَا بَنِيَ اِسْرَآئِيلَ اعْبُدُوا اللهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ﴾ فَإِنِّي عَبْدٌ وَلَسْتُ بِإِلَهٍ
ص ﴿اِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللهِ﴾ فِي الْعِبَادَةِ غَيْرَهُ ﴿فَقَدْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ﴾ مَنَعَهُ أَنْ يَدْخُلَهَا ﴿وَمَاْوٰيهُ النَّارُ
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ﴾ زَائِدَةٌ ﴿اَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾﴾ يَمْنَعُونَهُمْ مِنْ عَذَابِ اللهِ ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا اِنَّ اللهَ
ثَالِثُ﴾ آلِهَةٍ ﴿ثَلٰثَةٍ﴾ أَيْ أَحَدُهَا وَالْآخَرَانِ عِيسَى وَأُمُّهُ وَهُمْ فِرْقَةٌ مِنَ النَّصَارَى ﴿وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اِلٰهٌ
وَاحِدٌ وَاِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ﴾ مِنَ التَّثْلِيثِ وَيُوَحِّدُوا ﴿لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ أَيْ ثَبَتُوا عَلَى الْكُفْرِ
﴿مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٧٣﴾﴾ مُؤْلِمٌ وَهُوَ النَّارُ ﴿اَفَلَا يَتُوبُونَ اِلَى اللهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ﴾ مِمَّا قَالُوا اِسْتِفْهَامُ
تَوْبِيخٍ ﴿وَاللهُ غَفُورٌ﴾ لِمَنْ تَابَ ﴿رَحِيمٌ ﴿٧٤﴾﴾ بِهِ ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ﴾
مَضَتْ ﴿مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ﴾ فَهُوَ يَمْضِي مِثْلَهُمْ وَلَيْسَ بِإِلَهٍ كَمَا زَعَمُوا وَإِلَّا لَمَا مَضَى ﴿وَاُمُّهُ صِدِّيقَةٌ﴾
مُبَالَغَةٌ فِي الصِّدْقِ ﴿كَانَا يَاْكُلَانِ الطَّعَامَ﴾ كَغَيْرِهِمَا مِنَ الْحَيَوَانَاتِ وَمَنْ كَانَ كَذٰلِكَ لَا يَكُونُ إِلٰهًا
لِتَرْكِيبِهِ وَضَعْفِهِ وَمَا يَنْشَأُ مِنَ الْبَوْلِ وَالْغَائِطِ ﴿اُنْظُرْ﴾ مُتَعَجِّبًا ﴿كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْاٰيَاتِ﴾ عَلَى وَحْدَانِيَّتِنَا
﴿ثُمَّ انْظُرْ اَنّٰى﴾ كَيْفَ ﴿يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾﴾ يُصْرَفُونَ عَنِ الْحَقِّ مَعَ قِيَامِ الْبُرْهَانِ ﴿قُلْ اَتَعْبُدُونَ مِنْ
دُونِ اللهِ﴾ أَيْ غَيْرِهِ ﴿مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللهُ هُوَ السَّمِيعُ﴾ لِأَقْوَالِكُمْ ﴿الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾﴾
بِأَحْوَالِكُمْ وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلْإِنْكَارِ.

TÜRKÇE ANLAMI

71- Peygamberleri yalanlamaları ve öldürmelerine karşılık başlarına **bir** azap **belâ gelmeyecek**[1] **sandılar** zannettiler **de** hakka karşı **kör** olup onu görmediler **ve** onu işitmekten **sağır kesildiler. Sonra** onlar tövbe edince **Allah tövbelerini kabul etti. Sonra onlardan çoğu**[2] ikinci kez **kör ve sağır kesildi. Allah onların yaptıklarını görmektedir.** Ve onları yaptıklarıyla cezalandıracaktır.

72- Andolsun ki, "Şüphesiz Allah, O Meryem oğlu Mesîh'tir" diyenler kafir olmuşlardır.[3] **Halbuki Mesîh** onlara **demişti ki: "Ey İsrailoğulları!**

---

[1] تَكُونَ fiili ref ile okunur. Bu durumda أَنْ muhaffefedir. Ve nasb ile okunur. Bu durumda da أَنْ fiili müzariyi nasb edicidir.

[2] كَثِيرٌ kelimesi عَمُوا وَصَمُّوا fiillerindeki zamirden bedeldir.

[3] Bunun aynısı (bu sürenin on yedinci ayetinde) geçmişti.

Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk ediniz. Çünkü ben bir kulum kesinlikle bir ilah değilim. **(Biliniz ki,) kim Allah'a** ibadet ve diğerlerinde **ortak koşarsa şüphesiz Allah ona cenneti haram kılmıştır,** onu oraya girmekten men etmiştir, **artık onun yeri ateştir ve zalimlerin** onları Allah'ın azabından koruyacak **hiç yardımcıları[1] yoktur."**

73- **Andolsun ki, "Allah, üç** ilahın **üçüncüsüdür"** onlardan biridir **diyenler kâfir olmuşlardır.** Diğer ikisi de İsa ile annesidir. Bunu söyleyenler Hıristiyanlardan bir gruptur. **Halbuki bir tek Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Eğer dedikleri** üçlü ilah akidesi**nden vazgeçmez** ve Allah'ı birlemez**lerse, onlardan kâfir olanlara** küfür üzere sabit kalanlara **acı** veren **bir azap isabet edecektir.** O da ateştir.

74- Dediklerinden dolayı **Allah'a tövbe etmezler, ve O'ndan mağfiret dilemezler mi?[2] Oysa Allah** tövbe edeni **çok bağışlayandır** ve ona **merhamet edendir.**

75- **Meryem oğlu Mesîh ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir.** O da onlar gibi gelip geçecektir. Onların zannettiği gibi o bir ilah değildir. Eğer öyle olsaydı, geçip gitmezdi. **Anası da dosdoğru[3] bir kadındır. Her ikisi de** diğer canlılar gibi **yemek yerlerdi.** Böyle olan biri ise yediklerinden oluştuğu ve zayıf olduğu için ve de yediklerinden meydana gelen sidik ve dışkıdan dolayı ilah olamaz. Hayretle **bak, onlara** Allah'ın birliğini gösteren **delilleri nasıl açıklıyoruz, sonra bak** delilinin olmasına rağmen haktan **nasıl çevriliyor,** döndürülüyor**lar.**

76- **De ki: "Allah'ı bırakıp da sizin için fayda ve zarara gücü yetmeyen şeylere mi tapıyorsunuz?[4] Halbuki Allah,** sözlerinizi **işiten ve** hallerinizi **bilen odur.**

KELİME ANLAMI

71- وَحَسِبُوا **Sandılar,** ظَنُّوا Zannettiler (Neyi?) أَنْ لَّا تَكُونُ **Olmayacağını** (Neyledir bu fiil?) بِالرَّفْعِ Raf' iledir فَأَنْ مُخَفَّفَةٌ Buna göre elif nun hafif durumdadır وَالنَّصْبِ Ve nasp iledir فَهِيَ نَاصِبَةٌ Bu durumda da elif nun nasp edicidir أَيْ تَقَعُ Yani (sandılar ki,) gerçekleşmeyecek (Ne?) فِتْنَةٌ **Bir fitne** بِهِمْ عَذَابٌ Onlara azap (Ne üzerine?) عَلَى تَكْذِيبِ الرُّسُلِ

---

[1] مِن harfi ceri zaittir.
[2] Soru tevbih/azarlama içindir.
[3] "Sıddıka" kelimesi Sıdk kökünden mübalağalı ismi faildir.
[4] Soru inkar içindir.

Peygamberleri yalanlama وَقَتْلِهِمْ Ve onları katletme üzerine فَعَمُوا **Böylece kör oldular** (Neden?) عَنِ الْحَقِّ Haktan فَلَمْ يُبْصِرُوهُ Onu göremediler وَصَمُّوا **Ve sağır oldular** (Neden?) عَنِ اسْتِمَاعِهِ Onu işitmekten ثُمَّ تَابَ اللهُ **Sonra Allah (mağfiretle) yöneldi** (Kime?) عَلَيْهِمْ **Onlara** (Ne zaman?) لَمَّا تَابُوا Tövbe ettikleri zaman ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا **Ardından kör ve sağır oldular** ثَانِيًا İkinci kez (Onlardan bedel kim böyle oldu?) كَثِيرٌ مِنْهُمْ **İçlerinden pek çoğu** (Nedir bu ifade?) بَدَلٌ مِنَ الضَّمِيرِ Cemi vavından bedeldir وَاللهُ بَصِيرٌ **Allah görendir** (Neyi?) بِمَا **O şeyi ki** يَعْمَلُونَ **Onlar yapıyorlar** فَيُجَازِيهِمْ بِهِ Sonuçta onları yaptıklarıyla cezalandıracaktır.

72- لَقَدْ كَفَرَ **Andolsun ki küfre girmiştir** (Kim?) اَلَّذِينَ قَالُوا **Diyen kimseler** (Ne diyen?) اِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ **O Meryem oğlu Mesih'tir.'** سَبَقَ مِثْلُهُ Bunun benzeri geçmişti وَقَالَ لَهُمْ **Oysaki** onlara **dedi:** (Kim?) اَلْمَسِيحُ **Mesih** يَا بَنِي اِسْرَآئِيلَ **Ey İsrailoğulları!** اُعْبُدُوا اللهَ **Allah'a ibadet edin** (Öyle Allah ki,) رَبِّي وَرَبَّكُمْ **Benim ve sizin Rabbiniz olan** فَإِنِّي عَبْدٌ Çünkü ben bir kulum وَلَسْتُ بِإِلَهٍ İlah değilim فِي الْعِبَادَةِ اِنَّهُ **Zira durum şu ki;** مَنْ يُشْرِكْ بِاللهِ **Kim Allah'a şirk koşarsa** (Nerede?) فِي الْعِبَادَةِ İbadette (Kimi şirk koşarsa?) غَيْرَهُ Ondan başka birini فَقَدْ حَرَّمَ **Kuşkusuz haram kılmıştır** (Kim?) اَللهُ **Allah** (Kimin üzerine?) عَلَيْهِ **Onun üzerine** (Neyi?) اَلْجَنَّةَ **Cenneti** مَنَعَهُ Onu engellemiştir (Neden?) أَنْ يَدْخُلَهَا Oraya girmekten وَمَأْوٰيهُ النَّارُ **Onun varacağı yer ateştir** وَمَا لِلظَّالِمِينَ **Zalimler için yoktur** (Ne?) مِنْ زَائِدَةٌ أَنْصَارٍ **Yardımcılar** 'min' zaittir. (Öyle yardımcılar ki,) يَمْنَعُونَهُمْ Onları men ederler (Neden?) مِنْ عَذَابِ اللهِ Allah'ın azabından.

73- لَقَدْ كَفَرَ **Andolsun ki, küfre girmiştir** (Kim?) اَلَّذِينَ قَالُوا **Diyen kimseler** (Ne diyen?) اِنَّ اللهَ **Kuşkusuz Allah** (Kimdir?) ثَالِثُ آلِهَةٍ ثَلٰثَةٍ **Üç** ilahın **üçüncüsüdür** أَيْ أَحَدُهَا Yani onlardan biridir وَالْآخَرَانِ Diğer ikisi ise (Kimdir?) عِيسَى وَأُمُّهُ İsa ve annesidir وَهُمْ فِرْقَةٌ Bu diyenler bir gruptur (Kimden?) مِنَ النَّصَارٰى Hıristiyanlardan وَمَا مِنْ اِلٰهٍ **Hiçbir ilah yoktur** اِلَّا اِلٰهٌ وَاحِدٌ **Ancak tek bir ilah vardır** وَاِنْ لَمْ يَنْتَهُوا **Eğer vazgeçmezlerse** (Neden?) عَمَّا يَقُولُونَ **Dediklerinden** (Neye ilişkin?) مِنَ التَّثْلِيثِ 'Teslis'e (üçlemeye) ilişkin وَيُوَحِّدُوا Ve (Allah'ı) birlemezlerse لَيَمَسَّنَّ **Hiç kuşkusuz**

dokunacaktır (Kime?) اَلَّذِينَ كَفَرُوا **Küfreden kimselere** أَيْ ثَبَتُوا عَلَى الْكُفْرِ Yani küfür üzere sabit duranlara (Kimden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Ne?) عَذَابٌ اَلِيمٌ **Acı bir azap** مُؤْلِمٌ Can yakıcı وَهُوَ النَّارُ O da cehennemdir.

74- اَفَلَا يَتُوبُونَ **Hala tövbe etmeyecekler mi?** (Kime?) اِلَى اللّٰهِ **Allah'a** وَيَسْتَغْفِرُونَهُ **Ve ondan mağfiret dilemeyecekler mi?** (Neden ötürü?) مِمَّا قَالُوا Dedikleri şeylerden ötürü اِسْتِفْهَامُ تَوْبِيخٍ İstifham, azarlama içindir. وَاللّٰهُ غَفُورٌ **Allah çok bağışlayıcıdır** (Kimi?) لِمَنْ تَابَ Tövbe eden kimseyi رَحِيمٌ بِهِ **Ve** ona **merhametlidir.**

75- مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ **Meryem oğlu Mesih değildir** اِلَّا رَسُولٌ **Ancak bir peygamberdir** قَدْ خَلَتْ مَضَتْ **Kuşkusuz geçti,** gitti (Ne zaman?) مِنْ قَبْلِهِ **Ondan önce** (Kim?) اَلرُّسُلُ **Peygamberler** فَهُوَ O da, يَمْضِي مِثْلَهُمْ Onlar gibi geçip gidecektir وَلَيْسَ بِاِلٰهٍ İlah değildir (Nasıl?) كَمَا زَعَمُوا İddia ettikleri gibi وَاِلَّا لَمَا مَضَى Aksi olsaydı geçip gitmezdi وَاُمُّهُ صِدِّيقَةٌ **Onun annesi dosdoğru bir kadındı** مُبَالَغَةٌ فِي الصِّدْقِ Sıdk kökünden mübalağalı ismi faildir. كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ **İkisi de yemek yerlerdi** (Ne gibi?) كَغَيْرِهِمَا Diğerleri gibi (Nelerden?) مِنَ الْحَيَوَانَاتِ Canlılardan وَمَنْ كَانَ كَذٰلِكَ Kim de böyle ise لَا يَكُونُ اِلٰهًا İlah olamaz (Niçin?) لِتَرْكِيبِهِ Bir şeylerden oluştuğu için, وَضَعْفِهِ Ve zayıf olduğu için وَمَا يَنْشَأُ Ve kendisinden çıkan مِنَ الْبَوْلِ وَالْغَائِطِ Küçük ve büyük abdesten dolayı اُنْظُرْ مُتَعَجِّبًا Hayret ederek **bak ki,** كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ **Onlara nasıl açıklıyoruz** (Neyi?) اَلْاٰيَاتِ **Açık delilleri** (Ne üzerine?) عَلَى وَحْدَانِيَّتِنَا Tekliğimiz üzerine ثُمَّ انْظُرْ **Sonra yine bak ki,** اَنّٰى كَيْفَ يُؤْفَكُونَ **Nasıl döndürülüyor** يُصْرَفُونَ عَنِ الْحَقِّ Haktan saptırılıyor**lar?** (Neye rağmen?) مَعَ قِيَامِ الْبُرْهَانِ Açık delilin bulunmasına rağmen.

76- قُلْ اَتَعْبُدُونَ **De ki: Tapıyor musunuz?** (Kimin dışında?) مِنْ دُونِ اللّٰهِ **Allah'ın dışında** أَيْ غَيْرِهِ Yani ondan başka (Neye?) مَا **O şeye ki,** لَا يَمْلِكُ لَكُمْ **Sizin için güç yetiremez** (Neye?) ضَرًّا وَلَا نَفْعًا **Hiçbir zarara ve faydaya** وَاللّٰهُ هُوَ السَّمِيعُ **Allah, o ziyade işitendir** (Neyi?) لِأَقْوَالِكُمْ Sözlerinizi اَلْعَلِيمُ بِأَحْوَالِكُمْ **Ve** hallerinizi **ziyade bilendir** وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلْاِنْكَارِ İstifham, inkar içindir.

﴿قُلْ يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ﴾ الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى ﴿لَا تَغْلُوا﴾ تَجَاوَزُوا الْحَدَّ ﴿فِي دِينِكُمْ﴾ غُلُوًّا
﴿غَيْرَ الْحَقِّ﴾ بِأَنْ تَضَعُوا عِيسٰى أَوْ تَرْفَعُوهُ فَوْقَ حَقِّهِ ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا اَهْوَآءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ﴾
بِغُلُوِّهِمْ وَهُمْ أَسْلَافُهُمْ ﴿وَاَضَلُّوا كَثِيرًا﴾ مِنَ النَّاسِ ﴿وَضَلُّوا عَنْ سَوَآءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾﴾ طَرِيقِ الْحَقِّ
وَالسَّوَاءُ فِي الْأَصْلِ الْوَسَطُ ﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِيٓ اِسْرَآئِيلَ عَلٰى لِسَانِ دَاوُدَ﴾ بِأَنْ دَعَا عَلَيْهِمْ
فَمُسِخُوا قِرَدَةً وَهُمْ أَصْحَابُ أَيْلَةَ ﴿وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾ بِأَنْ دَعَا عَلَيْهِمْ فَمُسِخُوا خَنَازِيرَ وَهُمْ
أَصْحَابُ الْمَائِدَةِ ﴿ذٰلِكَ﴾ اللَّعْنُ ﴿بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾﴾ ﴿كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ﴾ أَيْ
لَا يَنْهٰى بَعْضُهُمْ بَعْضًا ﴿عَنْ﴾ مُعَاوَدَةِ ﴿مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾﴾ فِعْلُهُمْ هٰذَا
﴿تَرٰى﴾ يَا مُحَمَّدُ ﴿كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ بُغْضًا لَكَ ﴿لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ
لَهُمْ اَنْفُسُهُمْ﴾ مِنَ الْعَمَلِ لِمَعَادِهِمُ الْمُوجِبِ لَهُمْ ﴿اَنْ سَخِطَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ
خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾﴾ ﴿وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالنَّبِيِّ﴾ مُحَمَّدٍ ﴿وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ﴾
أَيِ الْكُفَّارَ ﴿اَوْلِيَآءَ وَلٰكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾﴾ خَارِجُونَ عَنِ الْإِيمَانِ ﴿لَتَجِدَنَّ﴾ يَا مُحَمَّدُ
﴿اَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ اٰمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ اَشْرَكُوا﴾ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ لِتَضَاعُفِ كُفْرِهِمْ
وَجَهْلِهِمْ وَانْهِمَاكِهِمْ فِي اتِّبَاعِ الْهَوٰى ﴿وَلَتَجِدَنَّ اَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ اٰمَنُوا الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّا
نَصَارٰى ذٰلِكَ﴾ أَيْ قُرْبُ مَوَدَّتِهِمْ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿بِاَنَّ﴾ بِسَبَبِ أَنَّ ﴿مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ﴾ عُلَمَاءَ
﴿وَرُهْبَانًا﴾ عُبَّادًا ﴿وَاَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾﴾ عَنِ اتِّبَاعِ الْحَقِّ كَمَا يَسْتَكْبِرُ الْيَهُودُ وَأَهْلُ مَكَّةَ.
نَزَلَتْ فِي وَفْدِ النَّجَاشِي الْقَادِمِينَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَبَشَةِ قَرَأَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُورَةَ يٰسٓ فَبَكَوْا
وَأَسْلَمُوا وَقَالُوا مَا أَشْبَهَ هٰذَا بِمَا كَانَ يَنْزِلُ عَلٰى عِيسٰى.

TÜRKÇE ANLAMI

77- **De ki: "Ey Ehl-i Kitap!** Yahudi ve Hıristiyanlar **Dininizde haksız yere** Hz. İsa'yı alçaltarak veya hakkından fazla yükselterek **taşkınlık etmeyin** haddi aşmayın**, daha önce** taşkınlıklarıyla **hem kendi sapmış hem de** insanların **birçoğunu saptırmış ve doğru**[1] hak **yoldan ayrılmış bir kavmin** atalarınızın **heveslerine uymayın."**

78- **İsrailoğullarından inkar edenler, Davud'un** onlardan Eyle halkına beddua edip maymuna dönmeleri **ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle** sofradan yiyenlere beddua edip domuza dönmeleriyle **lanetlenmişlerdir. Bu,** lanet **isyan etmeleri ve haddi aşar olmaları sebebiyledir.**

---

[1] اَلسَّوَاءُ kelimesi aslında اَلْوَسَطُ /orta anlamındadır.

79- **Onlar, işledikleri kötülüğe** tekrar dönme**kten men etmezlerdi.** Bir kısmı diğer bir kısmına engel olmazdı. **İşlemekte oldukları** bu amelleri **ne kadar kötü idi.**

80- Ey Muhammed!**Görürsün ki, Onlardan çoğu,** sana kin tuttukları için Mekke ehlinden **küfredenleri dost edinmektedirler. Nefislerinin kendilerine** ahiretleri **için sunduğu** amel **gerçektende ne kötüdür** ki, **Allah'ın onlara gazap etmesini ve azapta ebedi kalmalarını** gerektirir.

81- **Eğer onlar Allah'a, Peygambere** Muhammed'e **ve ona indirilene inanmış olsalardı, onları** kafirleri **dost edinmezlerdi, fakat onların çoğu fasık** imandan çıkmış**tır.**

82- Ey Muhammed! **İnsanlar içerisinde iman edenlere düşmanlık yönünden en şiddetli olarak Yahudiler ile,** Mekke ehlinden **şirk koşanları bulacaksın.** Çünkü bunların küfürleri ve cahillikleri kat kattır. Ve nefislerinin arzularına dalmışlardır. **Onlar içinde iman edenlere sevgi yönünden en yakın olarak da "Biz Hıristiyanlarız" diyenleri bulacaksın. Bu,** iman edenlere sevgi yönünden yakın olmaları **onların içinde keşişler** alimler **ve râhipler** abitler **olması ve onlar**ın Yahudiler ve Mekke ehlinin yaptığı gibi hakka uymaktan **kibirlenmemeleri** sebebi**yledir.** Bu ayet Habeş'ten gelen Necâşi'nin elçileri hakkında inmiştir. Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onlara Yasin süresini okudu. Onlar da ağlayıp Müslüman oldular. Ve "Bu ayetler, Hz. İsa'ya inenlere ne kadar çok benziyor" dediler.

KELİME ANLAMI

77- قُلْ **De ki;** يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ **Ey Ehl-i Kitap!** اَلْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى Yahudi ve Hıristiyanlar لَا تَغْلُوا **Aşırılığa kaçmayın** تَجَاوَزُوا الْحَدَّ Haddi aşmayın (Nerede?) فٖي دٖينِكُمْ **Dininizde** غُلُوًّا Öyle bir aşırılıkla ki غَيْرَ الْحَقِّ **Hakkın dışında** (Nasıl?) بِأَنْ تَضَعُوا عٖيسٰى İsa'yı aşağı görmeniz suretiyle أَوْ تَرْفَعُوهُ Ya da onu yükseltmeniz (Nereye?) فَوْقَ حَقِّهٖ Hak ettiğinin üstüne وَلَا تَتَّبِعُوٓا **Ve uymayın** (Neye?) أَهْوَٓاءَ قَوْمٍ **O kavmin arzuların ki,** قَدْ ضَلُّوا **Onlar sapıtmışlardır** (Ne zaman?) مِنْ قَبْلُ **Bundan evvel** (Ne sebebiyle?) بِغُلُوِّهِمْ Aşırılıkları sebebiyle وَهُمْ أَسْلَافُهُمْ Bunlar, onların dedeleridir وَأَضَلُّوا **Ve saptırmışlardır** (Kimi?) كَثٖيرًا مِنَ النَّاسِ İnsanlardan **bir çoğunu** وَضَلُّوا **Ve sapmışlardır** (Neden?) عَنْ سَوَٓاءِ السَّبٖيلِ **Yolun doğrusundan** طَرٖيقِ الْحَقِّ Hak yoldan وَالسَّوَٓاءُ فِي الْأَصْلِ 'Seva' aslında (Ne demektir?) اَلْوَسَطُ Orta yol demektir.

78- لُعِنَ الَّذِينَ **O kimseler lanet olundu ki,** كَفَرُوا **Küfre girdiler** (Kimlerden?) مِنْ بَنِيٓ اِسْرَآئِيلَ **İsrailoğulları'ndan** (Ne üzerine lanet olundular?) عَلٰى لِسَانِ دَاوُدَ **Davud'un dili üzerine** (Nasıl?) بِأَنْ دَعَا عَلَيْهِمْ Onlara beddua etmesi suretiyle فَمُسِخُوا قِرَدَةً Onlar da maymunlara dönüştüler وَهُمْ أَصْحَابُ أَيْلَةَ Onlar, Eyle halkıdır (Daha kimin dili üzere lanetlendiler?) وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ **Ve Meryem oğlu İsa'nın** (Nasıl?) بِأَنْ دَعَا عَلَيْهِمْ Onlara beddua etmesiyle فَمُسِخُوا خَنَازِيرَ Onlar da hınzırlara dönüştüler وَهُمْ أَصْحَابُ الْمَائِدَةِ Bunlar gökten inen sofranın ehlidir ذٰلِكَ اللَّعْنُ **Bu** lanet (Ne sebebiyledir?) بِمَا عَصَوْا **İsyan etmeleri** وَكَانُوا يَعْتَدُونَ **Ve haddi aşar olmaları sebebiyledir.**

79- كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ **Onlar vazgeçirmeye çalışmazlardı** أَيْ لَا يَنْهَى بَعْضُهُمْ بَعْضًا Yani bazısı bazısını sakındırmazdı (Neden?) عَنْ مُعَاوَدَةِ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ **Yaptıkları kötülüğe** geri dönmek**ten** لَبِئْسَ مَا **Andolsun, o şey ne kötü ki,** كَانُوا يَفْعَلُونَ **Onu yapıyorlardı** (O kötü şey nedir?) فِعْلُهُمْ هٰذَا Onların bu fiili.

80- تَرٰى يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed **sen görürsün** (Kimi?) كَثِيرًا مِنْهُمْ **Onlardan çoğunu** (Ne halde?) يَتَوَلَّوْنَ **Dost edinir oldukları halde** (Kimi?) اَلَّذِينَ كَفَرُوا **Küfreden kimseleri** (Kimden?) مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ Mekke halkından (Niçin onları dost edinirler?) بُغْضًا لَكَ Senden nefret ettikleri için لَبِئْسَ مَا **Ne kötü şey** قَدَّمَتْ لَهُمْ **Onlara hazırladı** (Ne?) اَنْفُسُهُمْ **Nefisleri** (Neden?) مِنَ الْعَمَلِ Amelden (Neresi için hazırladı?) لِمَعَادِهِمْ Varacakları yer (ahiret) için (Öyle ki,) اَلْمُوجِبِ لَهُمْ Kendilerine gerektiren (Neyi?) اَنْ سَخِطَ اللّٰهُ **Allah'ın gazap etmesini** (Kime?) عَلَيْهِمْ **Onlara** وَفِي الْعَذَابِ **Azapta ise** هُمْ خَالِدُونَ **Onlar ebedi kalıcıdırlar.**

81- وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ **Şayet iman ediyor olsalardı** (Kime?) بِاللّٰهِ وَالنَّبِيِّ **Allah'a ve peygambere** (Kimdir o?) مُحَمَّدٍ Muhammed'tir. وَمَا أُنْزِلَ اِلَيْهِ **Ve ona indirilen şeye** مَا اتَّخَذُوهُمْ **Onları edinmezlerdi** أَيِ الْكُفَّارَ Yani kafirleri (Ne edinmezlerdi?) اَوْلِيَآءَ **Dostlar** وَلٰكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ **Fakat içlerinden pek çoğu** فَاسِقُونَ **Fasıklardır** خَارِجُونَ عَنِ الْإِيمَانِ İmanın dışındadırlar.

82- لَتَجِدَنَّ **Elbette bulursun** يَا مُحَمَّدُ Ey Muhammed! (Kimi?) اَشَدَّ النَّاسِ **İnsanların en şiddetlisini** (Ne bakımından?) عَدَاوَةً **Düşmanlık bakımından** (Kime?) لِلَّذِينَ اٰمَنُوا

İman eden kimselere (Kimi bulursun?) اَلْيَهُودَ **Yahudileri** وَالَّذِينَ اَشْرَكُوا **Ve şirk koşanları** (Kimlerden?) مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ Mekke halkından (Niçin?) لِتَضَاعُفِ كُفْرِهِمْ وَجَهْلِهِمْ Onların küfrü ve cehaletleri katmerli olduğu için وَانْهِمَاكِهِمْ Ve tamamen yöneldikleri için (Neye?) فِي اتِّبَاعِ الْهَوَى Nefsi arzuya tabi olmaya وَلَتَجِدَنَّ **Ve elbette bulursun** (Kimi?) اَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً **Sevgi bakımından onların en yakınını** (Kime?) لِلَّذِينَ اٰمَنُوا **İman edenlere** (Kimleri bulursun?) اَلَّذِينَ قَالُوا **Diyen kimseleri:** (Ne?) اِنَّا نَصَارٰى **Biz Hıristiyanlarız** ذٰلِكَ **İşte bu** أَيْ قُرْبُ مَوَدَّتِهِمْ Yani onların sevgi yakınlığı (Kime?) لِلْمُؤْمِنِينَ İman edenlere (Neyledir?) بِاَنَّ بِسَبَبِ أَنَّ مِنْهُمْ **İçlerinden olması** sebebi**yledir** (Kimler olması?) قِسِّيسِينَ عُلَمَاءَ **Keşişler,** alimler وَرُهْبَانًا عُبَّادًا **Ve rahipler,** abidler وَاَنَّهُمْ **Ve kuşkusuz onlar** لَا يَسْتَكْبِرُونَ **Büyüklenmezler** (Neden?) عَنِ اتِّبَاعِ الْحَقِّ Hakka tabi olmaktan كَمَا يَسْتَكْبِرُ Tıpkı büyüklendiği gibi (Kimler?) اَلْيَهُودُ وَأَهْلُ مَكَّةَ Yahudiler ve Mekke ehli نَزَلَتْ Bu ayet inmiştir (Kimler hakkında?) فِي وَفْدِ النَّجَاشِي Necaşi'nin temsilcileri hakkında اَلْقَادِمِينَ عَلَيْهِ Ki onlar Müslümanlara gelmişlerdir (Nereden?) مِنَ الْحَبَشَةِ Habeşistan'dan قَرَأَ Peygamberimiz okumuştu صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Neyi okumuştu?) سُورَةَ يٰسٓ Yasin suresini فَبَكَوْا Onlar da ağlamışlar وَأَسْلَمُوا Müslüman olmuş وَقَالُوا Ve şöyle demişlerdi: مَا أَشْبَهَ هٰذَا Bu ne kadar da benziyor (Neye?) بِمَا كَانَ يَنْزِلُ İnen şeye (Kime?) عَلَى عِيسَى İsa'ya.

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَآ أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ﴾ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿تَرَىٰ أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ
مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَآ آمَنَّا﴾ صَدَّقْنَا بِنَبِيِّكَ وَكِتَابِكَ ﴿فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾﴾
الْمُقِرِّينَ بِتَصْدِيقِهِمَا ﴿وَ﴾ قَالُوا فِي جَوَابِ مَنْ عَيَّرَهُمْ بِالْإِسْلَامِ مِنَ الْيَهُودِ ﴿مَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللهِ
وَمَا جَآءَنَا مِنَ الْحَقِّ﴾ الْقُرْآنِ أَيْ لَا مَانِعَ لَنَا مِنَ الْإِيمَانِ مَعَ وُجُودِ مُقْتَضِيهِ ﴿وَنَطْمَعُ﴾ عَطْفٌ
عَلَى نُؤْمِنُ ﴿أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾﴾ الْمُؤْمِنِينَ الْجَنَّةَ قَالَ تَعَالَى: ﴿فَأَثَابَهُمُ
اللهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذٰلِكَ جَزَآءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾﴾
بِالْإِيمَانِ ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٨٦﴾﴾ وَنَزَلَ لَمَّا هَمَّ قَوْمٌ
مِنَ الصَّحَابَةِ أَنْ يُلَازِمُوا الصَّوْمَ وَالْقِيَامَ وَلَا يَقْرَبُوا النِّسَاءَ وَالطِّيبَ وَلَا يَأْكُلُوا اللَّحْمَ وَلَا يَنَامُوا
عَلَى الْفِرَاشِ ﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَآ أَحَلَّ اللهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا﴾ تَتَجَاوَزُوا
أَمْرَ اللهِ ﴿إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾﴾ ﴿وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللهُ حَلَالًا طَيِّبًا﴾ مَفْعُولٌ
وَالْجَارُّ وَالْمَجْرُورُ قَبْلَهُ حَالٌ مُتَعَلِّقٌ بِهِ ﴿وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِيٓ أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾﴾ ﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ
اللهُ بِاللَّغْوِ﴾ الْكَائِنِ ﴿فِيٓ أَيْمَانِكُمْ﴾ هُوَ مَا يَسْبِقُ إِلَيْهِ اللِّسَانُ مِنْ غَيْرِ قَصْدِ الْحَلْفِ كَقَوْلِ الْإِنْسَانِ:
لَا وَاللهِ، وَبَلَى وَاللهِ ﴿وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ﴾ بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ وَفِي قِرَاءَةٍ {عَاقَدْتُمْ}
﴿الْأَيْمَانَ﴾ عَلَيْهِ بِأَنْ حَلَفْتُمْ عَنْ قَصْدٍ ﴿فَكَفَّارَتُهُ﴾ أَيِ الْيَمِينِ إِذَا حَنِثْتُمْ فِيهِ ﴿إِطْعَامُ عَشَرَةِ
مَسَاكِينَ﴾ لِكُلِّ مِسْكِينٍ مُدٌّ ﴿مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ﴾ مِنْهُ ﴿أَهْلِيكُمْ﴾ أَيْ أَقْصَدِهِ وَأَغْلَبِهِ
لَا أَعْلَاهُ وَلَا أَدْنَاهُ ﴿أَوْ كِسْوَتُهُمْ﴾ بِمَا يُسَمَّى كِسْوَةً كَقَمِيصٍ وَعِمَامَةٍ وَإِزَارٍ وَلَا يَكْفِي دَفْعُ
مَا ذُكِرَ إِلَى مِسْكِينٍ وَاحِدٍ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ ﴿أَوْ تَحْرِيرُ﴾ عِتْقُ ﴿رَقَبَةٍ﴾ أَيْ مُؤْمِنَةٍ كَمَا فِي كَفَّارَةِ
الْقَتْلِ وَالظِّهَارِ حَمْلًا لِلْمُطْلَقِ عَلَى الْمُقَيَّدِ ﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ﴾ وَاحِدًا مِمَّا ذُكِرَ ﴿فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ﴾
كَفَّارَتُهُ وَظَاهِرُهُ أَنَّهُ لَا يُشْتَرَطُ التَّتَابُعُ وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ ﴿ذٰلِكَ﴾ الْمَذْكُورُ ﴿كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا
حَلَفْتُمْ﴾ وَحَنِثْتُمْ ﴿وَاحْفَظُوٓا أَيْمَانَكُمْ﴾ أَنْ تَنْكُثُوهَا مَا لَمْ تَكُنْ عَلَى فِعْلِ بِرٍّ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ
كَمَا فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ ﴿كَذٰلِكَ﴾ أَيْ مِثْلُ مَا بَيَّنَ لَكُمْ مَا ذُكِرَ ﴿يُبَيِّنُ اللهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾﴾ هُ عَلَى ذٰلِكَ.

TÜRKÇE ANLAMI

83- Yüce Allah buyurdu ki: **Peygambere indirileni** Kuran'ı **duydukları zaman, tanıdıkları gerçekten dolayı gözlerinden yaşlar boşandığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz! Biz iman ettik,** peygamberini ve kitabını tasdik ettik **bizi de şahit olanlarla** bu ikisinin doğruluğunu kabul edenlerle **beraber yaz."**

84- **Ve** Müslüman oldukları için kendilerini ayıplayan Yahudilere cevap olarak dediler ki: **"Bize ne oluyor ki, Allah'a ve bize gelen gerçeğe** Kuran'a **iman etmeyelim.** Yani, bizim için -hem de sebebi mevcutken- iman etmeye hiçbir engel yoktur. **Ve Rabbimizin bizi iyi kişiler** iman edenlerl**e birlikte** cennete **koymasını ummayalım?"**[1]

85- **Allah da onları, dediklerine karşılık altlarından ırmaklar akan ve içinde temelli kalacakları cennetlerle mükafatlandırdı. İşte bu** iman etmek suretiyle **iyilik yapanların mükafatıdır.**

86- **İnkar eden ve ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennem halkıdır.**

Sahabelerden bir kısmı, sürekli oruç tutmak, namaz kılmak, kadınlara yaklaşmamak, koku sürmemek, et yememek ve yatakta yatmamak isteyince şu ayet indi:

87- **Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı temiz şeyleri haram kılmayın ve sınırı aşmayın,** Allah'ın emrini çiğnemeyin. **Zira Allah sınırı aşanları sevmez.**

88- **Allah'ın size verdiği rızıktan helal ve temiz**[2] **olanı yeyin. Ve kendisine inandığınız Allah'tan da korkun.**

89- **Allah sizi, kasıtsız,** yemin niyeti olmadan dile gelen, 'Yok vallahi! Evet vallahi!' gibi **yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz, fakat** kasıtlı olarak yemin etmek suretiyle **bilerek yaptığınız**[3] **yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutar. Bunun** yani, bozduğunuz zaman yeminin **kefareti, ailenize yedirdiğiniz yemeğin orta hallisinden** yani, daha üstün veya düşüğünü değil de iktisatlı ve genellikle yedirdiğinizi **on fakire yedirmek,** her fakire bir müdd (;yaklaşık 812,5 gr tahıl) vermek **yahut onları** giyecek diye isimlendirilen gömlek, sarık ve izar gibi bir şey ile **giydirmek,** bu sayılan şeyleri bir fakire vermek yeterli değildir. İmam-ı Şafiî de bu görüştedir **yahut da** mutlağı mukayyede hamlederek zıhar ve adam öldürme kefaretinde olduğu gibi mümin **bir köleyi hür bırakmak** azat etmek**tir. Artık kim de** bunlardan birini **bulamazsa üç gün oruç tutmak** onun kefaretidir. Ayetin zahiri peş peşe olmasının şart koşulmamasıdır. İmam-ı Şafiî de bu görüştedir. **Bu** zikredilenler **yemin ettiğiniz** ve bozduğunuz **takdirde yeminlerinizin**

---

[1] وَنَطْمَعُ cümlesi نُؤْمِنُ cümlesi üzerine atıftır.

[2] حَلَالًا kelimesi (كُلُوا fiilinin) mefulu bihidir. Öncesindeki مِمَّا رَزَقَكُمُ car ile mercuru hal olup kendisine taalluk eder.

[3] عَقَّدْتُمُ fiili şeddeli ve şeddesiz okunur. Bir kıraatte de عَاقَدْتُمُ şeklinde okunur.

kefaretidir. Bakara suresi (224)'te olduğu gibi iyi bir iş veya insanların arasını ıslah etmek için olmadıkça **yeminlerinizi** bozmaktan **koruyun. İşte** tıpkı bu hükümleri açıkladığı gibi **Allah size âyetlerini açıklıyor ki,** bu açıklamaya karşılık ona **şükredesiniz.**

KELİME ANLAMI

83- قَالَ تَعَالَى Allah teala şöyle buyurdu: وَاِذَا سَمِعُوا **Onlar işittiklerinde** (Neyi?) مَا اُنْزِلَ **İndirileni** (Kime?) اِلَى الرَّسُولِ **Peygambere** (Neden?) مِنَ الْقُرْآنِ Kur'andan تَرَى اَعْيُنَهُمْ **Sen onların gözlerini görürsün** (Ne halde?) تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ **Yaştan dolup taşıyor halde** (Neden sebep?) مِمَّا **O şeyden sebep ki,** عَرَفُوا **Anladılar** (Neden?) مِنَ الْحَقِّ **Haktan** يَقُولُونَ **Şöyle derler:** رَبَّنَا اٰمَنَّا **Ey Rabbimiz, iman ettik** صَدَّقْنَا Tasdik ettik (Neyi?) بِنَبِيِّكَ وَ كِتَابِكَ Peygamberini ve kitabını فَاكْتُبْنَا **O halde bizi yaz** (Kimlerle?) مَعَ الشَّاهِدِينَ **Şahitlerle beraber** اَلْمُقِرِّينَ بِتَصْدِيقِهِمَا O ikisini tasdik ettiğini ikrar edenlerle.

84- وَ قَالُوا **Ve** onlar derler (Nerede?) فِي جَوَابِ مَنْ O kimseye cevapta ki, عَيَّرَهُمْ Onları ayıplamıştır (Neyle?) بِالْإِسْلَامِ İslam'la (Kimlerden?) مِنَ الْيَهُودِ Yahudilerden مَا لَنَا **Bize ne oluyor da** لَا نُؤْمِنُ بِاللّٰهِ **Allah'a iman etmeyelim** وَمَا جَآءَنَا **Ve bize gelen** مِنَ الْحَقِّ **Hakka,** اَلْقُرْآنِ Kur'an'a (iman etmeyelim) أَيْ لَا مَانِعَ لَنَا Yani bizim için bir engel yoktur (Neden?) مِنَ الْإِيمَانِ İmandan مَعَ وُجُودِ مُقْتَضِيهِ Onun gerekleri de bulunduğu halde وَنَطْمَعُ **Ve ummayalım** (Nedir bu?) عَطْفٌ عَلَى نُؤْمِنُ 'Nü'minü'ye matuftur (Neyi?) اَنْ يُدْخِلَنَا **Bizi sokmasını** (Kimin?) رَبُّنَا **Rabbimizin** (Kimlerle beraber?) مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ اَلْمُؤْمِنِينَ **Salihler,** Mü'minler **kavmiyle beraber** (Nereye sokmasını?) اَلْجَنَّةَ Cennete.

85- قَالَ تَعَالَى Allah teala da buyurdu ki: فَاَثَابَهُمُ اللّٰهُ **Allah onları mükafatlandırmıştır** (Ne sebebiyle?) بِمَا قَالُوا **Dedikleri şey sebebiyle** (Neyle?) جَنَّاتٍ **Cennetlerle** تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا **Ki onların altından akmaktadır** (Ne?) اَلْاَنْهَارُ **Nehirler** (Ne oldukları halde?) خَالِدِينَ فِيهَا **Orada ebedi kalıcı oldukları halde** وَذٰلِكَ **İşte bu** (Nedir?) جَزَآءُ الْمُحْسِنِينَ **İyi davrananların mükafatıdır** (Neyle iyi davranan?) بِالْإِيمَانِ İmanla.

86- وَالَّذِينَ **O kimseler ki,** كَفَرُوا وَكَذَّبُوا **İnkar ettiler ve yalanladılar** (Neyi?) بِاٰيَاتِنَا **Ayetlerimizi** اُولٰئِكَ **İşte onlar** (Nedir?) اَصْحَابُ الْجَحِيمِ **Cehennem halkıdır.**

87- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) inmiştir (Ne zaman?) لَمَّا هَمَّ Niyetlendiğinde (Kim?) قَوْمٌ مِنَ الصَّحَابَةِ Sahabeden bir grup (Neye?) أَنْ يُلَازِمُوا Devam etmeye (Neye?) اَلصَّوْمَ وَالْقِيَامَ Oruca ve gece namazına وَلَا يَقْرَبُوا Yaklaşmamaya (Kime?) اَلنِّسَاءَ وَالطِّيبَ Kadınlara ve hoş kokuya وَلَا يَأْكُلُوا اللَّحْمَ Et yememeye وَلَا يَنَامُوا عَلَى الْفِرَاشِ Ve döşek üstünde uyumamaya يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تُحَرِّمُوا **Haram kılmayın** (Neyi?) طَيِّبَاتِ مَا **O şeyin temizlerini ki,** اَحَلَّ اللّٰهُ لَكُمْ **Allah size helal kıldı** وَلَا تَعْتَدُوا **Aşırılığa kaçmayın** تَتَجَاوَزُوا Aşmayın (Neyi?) أَمْرَ اللهِ Allah'ın emrini اِنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** لَا يُحِبُّ **Sevmez** اَلْمُعْتَدِينَ **Haddi aşanları.**

88- وَكُلُوا **Ve yiyin** (Neden?) مِمَّا رَزَقَكُمُ **Sizi rızıklandırdığından** (Kimin?) اَللّٰهُ **Allah'ın** (Neyi yiyin?) حَلَالًا طَيِّبًا **Tertemiz helali** (Nedir bu ifade?) مَفْعُولٌ Fiilin mefûlüdür وَالْجَارُّ وَالْمَجْرُورُ Car ver mecrur ise (Neredeki?) قَبْلَهُ Kendisinden önceki (Nedir?) حَالٌ Haldir مُتَعَلِّقٌ بِهِ Ve o mefule mütealliktir وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** اَلَّذِي أَنْتُمْ بِهِ **Ki siz ona** مُؤْمِنُونَ **İnanıcılarsınız.**

89- لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ **Allah sizi sorumlu tutmaz** (Neyle?) بِاللَّغْوِ الْكَائِنِ Meydana gelen **lağıvle** (Nerede?) فِي اَيْمَانِكُمْ **Yeminlerinizde** هُوَ مَا Bu o şeydir ki, يَسْبِقُ إِلَيْهِ Ona gitmektedir (Ne?) اَللِّسَانُ Dil (söz) (Nasıl?) مِنْ غَيْرِ قَصْدِ الْحَلِفِ Yemin amacı olmaksızın كَقَوْلِ الْإِنْسَانِ İnsanın şöyle demesi gibi لَا وَاللهِ Hayır, vallahi وَبَلَى وَاللهِ Evet, vallahi وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ **Fakat sizi sorumlu tutar** (Neyle?) بِمَا عَقَّدْتُمُ **Bağladığınız şeyler sebebiyle** (Neyledir bu fiil?) بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ Şeddesiz ve şeddelidir وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de {عَاقَدْتُمْ} 'Âkâttûm'dür (Neyi bağladınız şeyler?) اَلْاَيْمَانَ **Yeminleri** (Ne üzerine?) عَلَيْهِ O şey üzerine (Nasıl?) بِأَنْ حَلَفْتُمْ Yemin etmeniz suretiyle (Ne şekilde?) عَنْ قَصْدٍ Kasıtlı olarak فَكَفَّارَتُهُ **Onun kefareti** أَيِ الْيَمِينِ Yani yeminin (Ne zaman?) إِذَا حَنِثْتُمْ فِيهِ Onda geri döndüğünüz (yemini bozduğunuz zaman) (Nedir?) اِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ **On miskini doyurmaktır** لِكُلِّ مِسْكِينٍ مُدٌّ Her miskine bir müdd (;yaklaşık 812,5 gr tahıl) vardır (Neden?) مِنْ اَوْسَطِ مَا **O şeyin ortasından ki,** تُطْعِمُونَ مِنْهُ Ondan

yediriyorsunuz (Kime?) أَهْلِيكُمْ **Ehlinize** أَيْ أَقْصَدِهِ Yani onun en sıradanından وَأَغْلَبِهِ Ve çoğunlukla olanından لَا أَعْلَاهُ وَلَا أَدْنَاهُ En yükseği ve en düşüğü değil أَوْ كِسْوَتُهُمْ **Yahut onları giydirmektir** (Neyle?) بِمَا يُسَمَّى كِسْوَةً 'Kisve' denecek bir şeyle (Ne gibi?) كَقَمِيصٍ وَعِمَامَةٍ وَإِزَارٍ Gömlek, sarık ve izar (belden aşağıya giyilen elbise) gibi وَلَا يَكْفِي Yeterli olmaz (Ne?) دَفْعُ مَا ذُكِرَ Anlatılanın verilmesi (Kime?) إِلَى مِسْكِينٍ وَاحِدٍ Tek bir miskine وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafii de bu görüş üzeredir أَوْ تَحْرِيرُ عِتْقُ رَقَبَةٍ **Ya da bir kölenin azadı,** hür bırakılması أَيْ مُؤْمِنَةٍ Yani mü'min olan (Neredeki gibi?) كَمَا فِي كَفَّارَةِ الْقَتْلِ وَالظِّهَارِ Katl ve zihar kefaretindeki gibi (Niçin mümin köle olmalıdır?) حَمْلًا لِلْمُطْلَقِ Mutlak olan atfedildiği için (Neye?) عَلَى الْمُقَيَّدِ Mukayyed olana فَمَنْ لَمْ يَجِدْ **Her kim bulamazsa** (Neyi?) وَاحِدًا مِمَّا ذُكِرَ Anlatılandan birini فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ **Bu durumda üç gün oruçtur** (Ne?) كَفَّارَتُهُ Onun kefareti وَظَاهِرُهُ Ayetin (ifadenin) zahiri şudur; أَنَّهُ لَا يُشْتَرَطُ Şart koşulmaz (Ne?) التَّتَابُعُ Peşpeşelik وَعَلَيْهِ الشَّافِعِيُّ Şafii bunun üzeredir ذَلِكَ الْمَذْكُورُ **Bu** ifade edilen (Nedir?) كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ **Yeminlerinizin kefaretidir** (Ne zaman?) إِذَا حَلَفْتُمْ **Yemin ettiğinizde** وَحَنِثْتُمْ Ve bozduğunuzda وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ **Yeminlerinizi koruyun** (Neden?) أَنْ تَنْكُثُوهَا Onları bozmaktan مَا لَمْ تَكُنْ Olmadıkça (Ne üzerine?) عَلَى فِعْلِ بِرٍّ Takva işi üzerine أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ Ya da insanlar arasında sulh yapma üzerine كَمَا فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ Bakara suresi (224)'te olduğu gibi كَذَلِكَ **İşte böylece** أَيْ مِثْلَ مَا Yani o şey gibi ki, بَيَّنَ لَكُمْ Size açıkladı (Neyi?) مَا ذُكِرَ İfade edileni يُبَيِّنُ اللهُ **Allah beyan ediyor** (Kime?) لَكُمْ **Size** (Neyi?) آيَاتِهِ **Ayetlerini** لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ه **Umulur ki** ona **şükredesiniz** (Neye karşılık?) عَلَى ذَلِكَ Bu açıklamaya karşılık.

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِنَّمَا الْخَمْرُ﴾ اَلْمُسْكِرُ الَّذِي يُخَامِرُ الْعَقْلَ ﴿وَالْمَيْسِرُ﴾ اَلْقِمَارُ ﴿وَالْاَنْصَابُ﴾
اَلْأَصْنَامُ ﴿وَالْاَزْلَامُ﴾ قِدَاحُ الْاِسْتِقْسَامِ ﴿رِجْسٌ﴾ خَبِيثٌ مُسْتَقْذَرٌ ﴿مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ﴾
الَّذِي يُزَيِّنُهُ ﴿فَاجْتَنِبُوهُ﴾ أَيِ الرِّجْسَ الْمُعَبَّرَ بِهِ عَنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ أَنْ تَفْعَلُوهُ ﴿لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (٩٠)﴾
﴿اِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ﴾ إِذَا أَتَيْتُمُوهُمَا
لِمَا يَحْصُلُ فِيهِمَا مِنَ الشَّرِّ وَالْفِتَنِ ﴿وَيَصُدَّكُمْ﴾ بِالْاِشْتِغَالِ بِهِمَا ﴿عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَعَنِ الصَّلٰوةِ﴾
خَصَّهَا بِالذِّكْرِ تَعْظِيمًا لَهَا ﴿فَهَلْ اَنْتُمْ مُنْتَهُونَ (٩١)﴾ عَنْ إِتْيَانِهِمَا، أَيِ انْتَهُوا ﴿وَاَطِيعُوا اللّٰهَ
وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا﴾ اَلْمَعَاصِيَ ﴿فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ﴾ عَنِ الطَّاعَةِ ﴿فَاعْلَمُوٓا اَنَّمَا عَلٰى رَسُولِنَا
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ (٩٢)﴾ اَلْإِبْلَاغُ الْبَيِّنُ وَجَزَاؤُكُمْ عَلَيْنَا ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوٓا﴾ أَكَلُوا مِنَ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قَبْلَ التَّحْرِيمِ ﴿اِذَا مَا اتَّقَوْا﴾ اَلْمُحَرَّمَاتِ ﴿وَاٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَاٰمَنُوا﴾ ثَبَتُوا عَلَى التَّقْوَى وَالْإِيمَانِ ﴿ثُمَّ اتَّقَوْا وَاَحْسَنُوا﴾ اَلْعَمَلَ
﴿وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (٩٣)﴾ بِمَعْنَى أَنَّهُ يُثِيبُهُمْ ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ﴾ لَيَخْتَبِرَنَّكُمْ
﴿اللّٰهُ بِشَيْءٍ﴾ يُرْسِلُهُ لَكُمْ ﴿مِنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ﴾ أَيِ الصِّغَارَ مِنْهُ ﴿اَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ﴾ اَلْكِبَارَ
مِنْهُ، وَكَانَ ذٰلِكَ بِالْحُدَيْبِيَةِ وَهُمْ مُحْرِمُونَ فَكَانَتِ الْوَحْشُ وَالطَّيْرُ تَغْشَاهُمْ فِي رِحَالِهِمْ ﴿لِيَعْلَمَ اللّٰهُ﴾
عِلْمَ الظُّهُورِ ﴿مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ﴾ حَالٌ أَيْ غَائِبًا لَمْ يَرَهُ فَيَجْتَنِبُ الصَّيْدَ ﴿فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ﴾
النَّهْيِ عَنْهُ فَاصْطَادَهُ ﴿فَلَهُ عَذَابٌ اَلِيمٌ (٩٤)﴾ ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ﴾
مُحْرِمُونَ بِحَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ ﴿وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَآءٌ﴾ بِالتَّنْوِينِ وَرَفْعِ مَا بَعْدَهُ أَيْ فَعَلَيْهِ جَزَاءٌ هُوَ
﴿مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ﴾ أَيْ شِبْهُهُ فِي الْخِلْقَةِ وَفِي قِرَاءَةٍ بِإِضَافَةِ جَزَاءٍ ﴿يَحْكُمُ بِهِ﴾ أَيْ بِالْمِثْلِ رَجُلَانِ
﴿ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ لَهُمَا فِطْنَةٌ يُمَيِّزَانِ بِهَا أَشْبَهَ الْأَشْيَاءِ بِهِ وَقَدْ حَكَمَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَعُمَرُ وَعَلِيٌّ
رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ فِي النَّعَامَةِ بِبَدَنَةٍ وَابْنُ عَبَّاسٍ وَأَبُو عُبَيْدَةَ فِي بَقَرِ الْوَحْشِ وَحِمَارِهِ بِبَقَرَةٍ وَابْنُ عُمَرَ
وَابْنُ عَوْفٍ فِي الظَّبْيِ بِشَاةٍ وَحَكَمَ بِهَا ابْنُ عَبَّاسٍ وَعُمَرُ وَغَيْرُهُمَا فِي الْحَمَامِ لِأَنَّهُ يُشْبِهُهَا فِي الْعَبِّ
﴿هَدْيًا﴾ حَالٌ مِنْ جَزَاءٍ ﴿بَالِغَ الْكَعْبَةِ﴾ أَيْ يُبْلَغُ بِهِ الْحَرَمَ فَيُذْبَحُ فِيهِ وَيُتَصَدَّقُ بِهِ عَلَى مَسَاكِينِهِ
وَلَا يَجُوزُ أَنْ يُذْبَحَ حَيْثُ كَانَ وَنَصْبُهُ نَعْتًا لِمَا قَبْلَهُ وَإِنْ أُضِيفَ لِأَنَّ إِضَافَتَهُ لَفْظِيَّةٌ لَا تُفِيدُ تَعْرِيفًا
فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لِلصَّيْدِ مِثْلٌ مِنَ النَّعَمِ كَالْعُصْفُورِ وَالْجَرَادِ فَعَلَيْهِ قِيمَتُهُ ﴿اَوْ﴾ عَلَيْهِ ﴿كَفَّارَةٌ﴾ غَيْرُ الْجَزَاءِ
وَإِنْ وَجَدَهُ هِيَ ﴿طَعَامُ مَسَاكِينَ﴾ مِنْ غَالِبِ قُوتِ الْبَلَدِ مَا يُسَاوِي قِيمَةَ الْجَزَاءِ لِكُلِّ مِسْكِينٍ مُدٌّ،
وَفِي قِرَاءَةٍ بِإِضَافَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَعْدَهُ وَهِيَ لِلْبَيَانِ ﴿اَوْ﴾ عَلَيْهِ ﴿عَدْلُ﴾ مِثْلُ ﴿ذٰلِكَ﴾ الطَّعَامِ
﴿صِيَامًا﴾ يَصُومُهُ عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا وَإِنْ وَجَدَهُ وَجَبَ ذٰلِكَ عَلَيْهِ ﴿لِيَذُوقَ وَبَالَ﴾ ثِقَلَ جَزَاءِ

﴿أَمْرِهِ﴾ الَّذِي فَعَلَهُ ﴿عَفَا اللهُ عَمَّا سَلَفَ﴾ مِنْ قَتْلِ الصَّيْدِ قَبْلَ تَحْرِيمِهِ ﴿وَمَنْ عَادَ﴾ إِلَيْهِ
﴿فَيَنْتَقِمُ اللهُ مِنْهُ وَاللهُ عَزِيزٌ﴾ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ ﴿ذُو انْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾﴾ مِمَّنْ عَصَاهُ، وَأُلْحِقَ بِقَتْلِهِ
مُتَعَمِّدًا فِيمَا ذُكِرَ الْخَطَأُ.

TÜRKÇE ANLAMI

90- **Ey iman edenler! Şarap,** insanın aklını başından alan sarhoş edici maddeler **kumar, dikili taşlar,** putlar **fal** kısmet arama **okları şeytanın** süsleyerek **yaptığı pisliktir** (Akıl sahipleri tarafından) kötü görülen iğrenç şeylerdir. **Bunu** yani, pislik diye tabir edilen şeyleri yapmaktan **uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.**

91- **Şeytan şüphesiz içki ve kumarda** bunları yaptığınız takdirde meydana gelecek kötülük ve fitne ile **aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve** bu ikisiyle meşgul olmanız suretiyle **sizi Allah'ı anmaktan, namazdan alıkoymak ister.** Namaza hürmeten özel olarak zikredilmiştir **Artık bunları** yapmak**tan vazgeçiyorsunuz değil mi?** Yani vazgeçin.

92- **Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin,** günahlardan **sakının. Eğer** itaatten **yüz çevirirseniz bilin ki, Peygamberimize düşen sadece açıkça tebliğ etmek,** aşikâre bildirmek**tir.** Cezanız ise bizim üzerimizedir.

93- **İman edip iyi ameller işleyenlere,** haramlardan **sakındıkları, iman ettikleri ve iyi amel işledikleri, ardından yine sakınıp iman ettikleri** takva ve iman üzere devam ettikleri **ve sonra yine sakınıp iyi** amel **işledikleri takdirde** haram kılınmadan önce **tattıklarında** içtikleri şarap ve oynadıkları kumarda **günah yoktur. Allah, iyilik yapanları sever.** Yani onlara sevap verir.

94- **Ey iman edenler! Andolsun ki Allah, gıyabında**[1] onu görmediği halde **kendisinden kimin korktuğunu** ve böylece avlanmaktan sakındığını **bilmek** bilgisini ortaya koymak **için,** küçüklerine **elinizin ve** büyüklerine **mızraklarınızın ulaştığı** size gönderdiği **avdan bir şeyle sizi dener,** imtihan eder. Bu Hudeybiye'de olmuştu. Müslümanlar (umre için) ihramlı iken vahşi hayvanlar ve kuşlar onların kervanlarına kadar geliyordu. **Bu** yasak**tan sonra kim haddi aşar** da onu avlar**sa ona can yakıcı bir azap vardır.**

95- **Ey iman edenler!** Hac veya umre için **ihramlı iken av öldürmeyin. Sizden kim onu kasten öldürürse** ona **ceza olarak öldürdüğü hayvanın**

---

[1] بِالْغَيْبِ kelimesi غَائِبًا şeklinde haldir.

yaratılış yönünden **dengi,** benzeri **vardır.**[1] **Buna** bu denge **içinizden adalet sahibi,** avlanan o hayvana en çok benzeyen şeyi ayırabilecek bir zekası olan **iki** adam **hükmeder** İbni Abbas, Hz. Ömer ve Ali -Allah onlardan razı olsun- devekuşu hakkında deveye hükmettiler. İbni Abbas ve Ebu Ubeyde yaban sığırı ve eşekte ineğe hükmettiler. İbni Ömer ve İbni Avf ceylanda koyuna hükmettiler. İbni Abbas, Hz. Ömer ve bu ikisinden başkaları da su içmeleri benzeştiği için güvercinde de koyuna hükmettiler **ki,** (Bu kurban) **Kâbe'ye varacak**[2] oraya götürülüp orada kesilecek -başka yerde kesilmesi caiz olmaz- ve yine oranın fakirlerine dağıtılacak **bir kurban**[3] **olmalıdır.** Eğer av, serçe ve çekirge gibi benzeri olmayan bir hayvansa, bu durumda kıymeti verilir. **Veya** o kişiye, ceza olarak verilen hayvanı bulsa bile ondan başka **fakirleri** o beldenin genelde yenilen yemeğiyle cezanın kıymetine denk ve her fakire bir müdd/ölçek olacak şekilde **doyurma kefareti**[4] **ya da** o kişiye **onun dengi** misli her müdde karşılık bir gün **oruç tutmak vardır.** Yemek kefaretini bulsa bile. Ona bu (üç cezadan biri) vacip olmuştur **ta ki** yaptığı **işin vebalini** cezasının ağırlığını **tatmış olsun. Allah geride kalanı** haram kılınmadan önceki av öldürmeyi **affetmiştir. Kim** bu suça **tekrar dönerse Allah ondan intikam alır. Allah azizdir,** işine galip gelendir ve kendisine isyan edenden **öç alandır.** Zikredilen konulardaki kasıtlı öldürmeye hatayla öldürme de eklenmiştir.

KELİME ANLAMI

90- يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا **Ey iman edenler!** اِنَّمَا الْخَمْرُ **Ancak içki** اَلْمُسْكِرُ الَّذ۪ي O sarhoş edici ki, تُخَامِرُ الْعَقْلَ Aklı örtüyor وَالْمَيْسِرُ اَلْقِمَارُ **Ve kumar** وَالْاَنْصَابُ اَلْاَصْنَامُ **Ve dikili taşlar,** putlar (Daha?) وَالْاَزْلَامُ **Oklar** قِدَاحُ الْاِسْتِقْسَامِ Kısmet okları (Nedir?) رِجْسٌ **Pisliktir** خَب۪يثٌ مُسْتَقْذَرٌ İğrenç ve dışkıdır (Neden?) مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ **Şeytanın amelinden** الَّذ۪ي يُزَيِّنُهُ Ki onu süslüyor فَاجْتَنِبُوهُ **O halde ondan kaçının** اَيِ الرِّجْسَ Yani pislikten (Öyle pislik ki) الْمُعَبَّرُ بِه۪ Kendisiyle ifade olunan (Neden?) عَنْ هٰذِهِ الْاَشْيَاءِ Bu şeylerden (Neden kaçının?) اَنْ تَفْعَلُوهُ Onu yapmaktan لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ **ki felaha kavuşasınız.**

---

[1] جَزَاءٌ tenvinlidir. Kendisinden sonra gelen مِثْلُ kelimesi de ref ile okunur. Bir kıraatte ise جَزَاءُ kelimesi izafeli olarak okunur.

[2] بَالِغَ kelimesinin nasbı izafe edilmiş olsa dahi هَدْيًا kelimesinin sıfatı olmak üzeredir. Zira بَالِغَ kelimesinin izafeti lafzi olup marifelik ifade etmez.

[3] هَدْيًا kelimesi جَزَاءٌ kelimesinden haldir.

[4] Bir kıraatte كَفَّارَةُ kelimesi izafetle okunur. Ve bu izafet beyan içindir.

91- إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ **Şeytan ancak ister** (Neyi?) أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ **Aranıza sokmak** (Ne?) اَلْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ **Düşmanlık ve nefret** (Nede?) فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ **İçki ve kumarda** (Ne zaman?) إِذَا أَتَيْتُمُوهُمَا O ikisini işlediğiniz zaman (Niçin?) لِمَا يَحْصُلُ فِيهِمَا O ikisinde meydana gelen مِنَ الشَّرِّ وَالْفِتَنِ Şer ve fitnelerden dolayı (Daha ne ister?) وَيَصُدَّكُمْ **Ve sizi alıkoymak** (Neyle?) بِالْإِشْتِغَالِ بِهِمَا O ikisiyle meşgul olmakla (Neden?) عَنْ ذِكْرِ اللهِ **Allah'ın zikrinden** وَعَنِ الصَّلٰوةِ **Ve namazdan** خَصَّهَا Allah namazı ayrı ifade etti (Neyle?) بِالذِّكْرِ Zikirle (Niçin?) تَعْظِيمًا لَهَا Ona ta'zim için فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ **Artık siz vazgeçtiniz değil mi**? (Neden?) عَنْ إِتْيَانِهِمَا O ikisini yapmaktan أَيِ انْتَهُوا Yani vazgeçin.

92- وَأَطِيعُوا اللهَ **Ve Allah'a itaat edin** وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ **Ve peygambere itaat edin** وَاحْذَرُوا الْمَعَاصِيَ Günahlardan **geri durun** فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ **Şayet yüz çevirirseniz** (Neden?) عَنِ الطَّاعَةِ Söz dinlemekten فَاعْلَمُوا **Bilin ki,** أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا **Peygamberimize düşen ancak** (Nedir?) اَلْبَلَاغُ الْمُبِينُ **Açık tebliğdir** اَلْإِبْلَاغُ الْبَيِّنُ Açıkça ulaştırmaktır وَجَزَاؤُكُمْ عَلَيْنَا Sizin cezanız bizim üzerimizedir.

93- لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ **O kimseler üzerine yoktur ki,** اٰمَنُوا **İman ettiler** وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ **Ve güzel davranışta bulundular** (Ne yoktur?) جُنَاحٌ **Bir günah** (Nerede?) فِيمَا طَعِمُوا أَكَلُوا **Yiyip** içtiklerinde (Neden?) مِنَ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ İçki ve kumardan (Ne zaman?) قَبْلَ التَّحْرِيمِ Haram kılınmadan evvel (Hangi takdirde?) إِذَا مَا اتَّقَوْا اَلْمُحَرَّمَاتِ Haramlardan **sakındıkları taktirde** وَاٰمَنُوا **Ve iman ettikleri** وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ **Ve iyi davranış sergiledikleri** ثُمَّ اتَّقَوْا **Sonra tekrar sakındıkları** وَاٰمَنُوا **Ve iman ettikleri** ثَبَتُوا Sabit oldukları **taktirde** (Ne üzere?) عَلَى التَّقْوٰى وَالْإِيمَانِ Takva ve iman üzere ثُمَّ اتَّقَوْا **Sonra tekrar sakındıkları** وَأَحْسَنُوا الْعَمَلَ **Ve güzel** amel **işlediklerinde** وَاللهُ **Allah** يُحِبُّ **Sever** (Kimi?) اَلْمُحْسِنِينَ **İyi davrananları** بِمَعْنَى أَنَّهُ يُثِيبُهُمْ Onları mükafatlandırır anlamındadır.

94- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَيَبْلُوَنَّكُمْ **Elbette sizi imtihan edecek,** لَيَخْتَبِرَنَّكُمْ Sınayacak (Kim?) اَللهُ **Allah** (Neyle?) بِشَيْءٍ **Bir şeyle** يُرْسِلُهُ لَكُمْ Ki onu size gönderiyor (Neden olan şey?) مِنَ الصَّيْدِ **Avdan** (Öyle av ki,) تَنَالُهُ **Ona erişiyor** أَيِ الصِّغَارَ مِنْهُ Yani onun küçüğüne (Ne?) أَيْدِيكُمْ **Elleriniz** (Daha?) وَرِمَاحُكُمْ **Mızraklarınız** (Neye?) اَلْكِبَارَ مِنْهُ Onun büyüğüne وَكَانَ ذٰلِكَ بِالْحُدَيْبِيَةِ Bu Hudeybiye'de olmuştu

وَهُمْ مُحْرِمُونَ Müslümanlar ihramlıydılar فَكَانَتِ الْوَحْشُ وَالطَّيْرُ Vahşi hayvan ve kuşlar تَغْشَاهُمْ Onları sarmıştı (Nerede?) فِي رِحَالِهِمْ Seferlerinde (Niçin imtihan edecek?) لِيَعْلَمَ اللهُ **Allah bilsin için** (Nasıl?) عِلْمَ الظُّهُورِ İlminin açığa çıkmasıyla (Kimi?) مَنْ يَخَافُهُ **Kendisinden korkanı** (Ne olarak?) بِالْغَيْبِ **Gıyabında olarak** (Nedir bu kelime?) حَالٌ Haldir أَيْ غَائِبًا Yani gaip olduğu لَمْ يَرَهُ Ki onu görmediği halde فَيَجْتَنِبُ الصَّيْدَ Ve bu halde avdan sakınıyor فَمَنِ اعْتَدٰى **Artık kim haddi aşarsa** (Ne zaman?) بَعْدَ ذٰلِكَ النَّهْيِ عَنْهُ **Bu** yasak**tan sonra** فَاصْطَادَهُ Ve onu avlarsa فَلَهُ عَذَابٌ اَلِيمٌ **Onun için acı azap vardır.**

95- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ **Avı öldürmeyin** (Ne halde?) وَاَنْتُمْ حُرُمٌ **Sizler haram iken** مُحْرِمُونَ İhramlı olduğunuz halde (Ne ile?) بِحَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ Hac veya umre ile وَمَنْ قَتَلَهُ **Kim onu öldürürse** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** (Nasıl?) مُتَعَمِّدًا **Kasıtlı olarak** فَجَزَآءٌ **Bu durumda ceza vardır** (Neyledir bu kelime?) بِالتَّنْوِينِ Tenvin وَرَفْعِ مَا بَعْدَهُ Ve kendinden sonrakinin raf'ı iledir أَيْ فَعَلَيْهِ جَزَاءٌ Yani, ona ceza vardır هُوَ O da (Nedir?) مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ **öldürdüğü hayvanın mislidir.** أَيْ شِبْهُهُ Yani onun benzeridir (Ne konuda?) فِي الْخِلْقَةِ Yaratılış konusunda وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (Neyledir?) بِإِضَافَةِ جَزَاءٍ 'Ceza' kelimesinin muzaf haliyledir يَحْكُمُ بِهِ **Ona hükmeder** أَيْ بِالْمِثْلِ Yani benzere (onun dengine) (Kim?) رَجُلَانِ İki adam (Öyle ki,) ذَوَا عَدْلٍ **Adalet sahipleri** (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizden** لَهُمَا فِطْنَةٌ Ki güçlü anlayışları vardır يُمَيِّزَانِ بِهَا Onun sayesinde ayırırlar (Neyi?) أَشْبَهَ الْأَشْيَاءِ En çok benzeyeni (Neye?) بِهِ Av hayvanına وَقَدْ حَكَمَ Nitekim hükmetmiştir (Kim?) اِبْنُ عَبَّاسٍ وَعُمَرُ وَعَلِيٌّ İbni Abbas, Ömer ve Ali رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ Allah onlardan razı olsun (Nerede?) فِي النَّعَامَةِ Deve kuşunda (Neye?) بِبَدَنَةٍ Deveye وَابْنُ عَبَّاسٍ وَأَبُو عُبَيْدَةَ İbni Abbas ve Ebu Ubeyde (r.a) ise (Nerede?) فِي بَقَرِ الْوَحْشِ Yabani sığırda وَحِمَارِهِ Ve yabani eşekte (Neye hükmetmiştir?) بِبَقَرَةٍ İneğe وَابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَوْفٍ İbni Ömer ve İbni Avf ise (Nerede?) فِي الظَّبْيِ Ceylanda (Neye hükmetmiştir?) بِشَاةٍ Koyuna وَحَكَمَ بِهَا Ve koyuna hükmetmiştir (Kim?) اِبْنُ عَبَّاسٍ وَعُمَرُ İbni Abbas ve Ömer (r.a) وَغَيْرُهُمَا Ve başkaları (Nerede?) فِي الْحَمَامِ Gerdanı halkalı olan kuşlarda (güvercin, kumru vs.) لِأَنَّهُ يُشْبِهُهَا Çünkü bunlar koyuna benzer (Ne konuda?) فِي الْعَبِّ Su içme konusunda (Ne olarak?) هَدْيًا **Bir kurbanlık olarak** (Nedir bu kelime?)

حَالٌ مِنْ جَزَاءٌ 'Ceza'dan haldir (Öyle kurbanlık ki,) بَالِغَ الْكَعْبَةِ **Kabe'ye varacak** أَيْ يُبْلَغُ بِهِ الْحَرَمَ Yani o hareme ulaştırılır فَيُذْبَحُ فِيهِ Ve orada kesilir وَيُتَصَدَّقُ بِهِ Ve o tasadduk edilir (Kime?) عَلَى مَسَاكِينِهِ Harem miskinlerine وَلَا يَجُوزُ Caiz değildir (Ne?) أَنْ يُذْبَحَ Kesilmesi (Nerede?) حَيْثُ كَانَ Nerede olursa olsun (herhangi bir yerde) وَنَصْبُهُ 'Baliğa'nın nasp oluşu (Neye binaendir?) نَعْتًا لِمَا قَبْلَهُ Makabline sıfat oluşuna binaendir وَإِنْ أُضِيفَ He ne kadar muzaf olsa da لِأَنَّ إِضَافَتَهُ لَفْظِيَّةٌ Çünkü onun izafeti lafzidir لَا تُفِيدُ تَعْرِيفًا Marifelik ifade etmez فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لِلصَّيْدِ Eğer av hayvanı için olmazsa (Ne?) مِثْلٌ مِنَ النَّعَمِ Hayvanlardan bir dengi (Ne gibi?) كَالْعُصْفُورِ وَالْجَرَادِ Serçe ve çekirge gibi فَعَلَيْهِ قِيمَتُهُ Bu durumda ona, onun değeri gerekir أَوْ عَلَيْهِ كَفَّارَةٌ **Ya da** ona **kefaret gerekir** غَيْرُ الْجَزَاءِ Cezanın dışında وَإِنْ وَجَدَهُ Onun benzerini bulsa da هِيَ طَعَامُ مَسَاكِينَ O da **miskinlere yedirmektir** (Neden?) مِنْ غَالِبِ قُوتِ الْبَلَدِ Beldenin normal yiyeceğinden (Neyi yedirmektir?) مَا يُسَاوِي Eşit olan şeyi (Neye?) قِيمَةَ الْجَزَاءِ Cezanın değerine لِكُلِّ مِسْكِينٍ مُدٌّ Her miskin için bir müdd vardır وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte ise بِإِضَافَةِ كَفَّارَةٌ 'Keffaretün' kelimesi izafe edilerek (okunur) (Neye izafe edilir?) لِمَا بَعْدَهُ Kendinden sonrakine وَهِيَ لِلْبَيَانِ İzafet de beyanniyyedir أَوْ عَلَيْهِ **Ya da** ona gerekir (Ne?) عَدْلُ مِثْلُ ذَلِكَ الطَّعَامِ **Bu** yiyeceğin **dengi,** misli (Ne bakımından?) صِيَامًا **Oruç bakımından** يَصُومُهُ Ki onu tutar (Neye karşılık?) عَنْ كُلِّ مُدٍّ Her müdde karşılık (Ne kadar?) يَوْمًا Bir gün وَإِنْ وَجَدَهُ Onun benzerini bulsa da وَجَبَ ذَلِكَ عَلَيْهِ Bu ona vacip olmuştur (Niçin?) لِيَذُوقَ **Tatsın için** (Neyi?) وَبَالَ ثِقَلَ جَزَاءِ أَمْرِهِ **Fiilinin** cezasının ağırlığını, **vebalini** الَّذِي فَعَلَهُ Ki onu işlemişti عَفَا اللهُ **Allah affetti** (Neyi?) عَمَّا سَلَفَ **Geçen** مِنْ قَتْلِ الصَّيْدِ Avı öldürmeyi (Ne zaman?) قَبْلَ تَحْرِيمِهِ Haram kılınmadan evvel وَمَنْ عَادَ إِلَيْهِ **Kim** ona **dönerse** فَيَنْتَقِمُ اللهُ **Allah intikam alır** (Kimden?) مِنْهُ **Ondan** وَاللهُ عَزِيزٌ **Allah azizdir** غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ İşine galiptir ذُو انْتِقَامٍ **Ve intikam sahibidir** (Kimden?) مِمَّنْ عَصَاهُ Kendisine isyan edenden وَأُلْحِقَ بِقَتْلِهِ Hayvanın öldürülmesine katıldı (Nasıl?) مُتَعَمِّدًا Kasten (Ne konuda?) فِيمَا ذُكِرَ Anlatılan (hüküm)ler konusunda (Ne katıldı?) الْخَطَأُ Hata ile öldürme.

﴿أُحِلَّ لَكُمْ﴾ أَيُّهَا النَّاسُ حَلَالًا كُنْتُمْ أَوْ مُحْرِمِينَ ﴿صَيْدُ الْبَحْرِ﴾ أَنْ تَأْكُلُوهُ وَهُوَ مَا لَا يَعِيشُ إِلَّا فِيهِ
كَالسَّمَكِ بِخِلَافِ مَا يَعِيشُ فِيهِ وَفِي الْبَرِّ كَالسَّرَطَانِ ﴿وَطَعَامُهُ﴾ مَا يَقْذِفُهُ مَيْتًا ﴿مَتَاعًا﴾ تَمْتِيعًا
﴿لَكُمْ﴾ تَأْكُلُونَهُ ﴿وَلِلسَّيَّارَةِ﴾ الْمُسَافِرِينَ مِنْكُمْ يَتَزَوَّدُونَهُ ﴿وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ﴾ وَهُوَ مَا يَعِيشُ
فِيهِ مِنَ الْوَحْشِ الْمَأْكُولِ أَنْ تَصِيدُوهُ ﴿مَا دُمْتُمْ حُرُمًا﴾ فَلَوْ صَادَهُ مُحِلٌّ فَلِلْمُحْرِمِ أَكْلُهُ كَمَا بَيَّنَتْهُ السُّنَّةُ
﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ (٩٦)﴾ ﴿جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ﴾ الْمُحَرَّمَ ﴿قِيَامًا لِلنَّاسِ﴾
يَقُومُ بِهِ أَمْرُ دِينِهِمْ بِالْحَجِّ إِلَيْهِ وَدُنْيَاهُمْ بِأَمْنِ دَاخِلِهِ وَعَدَمِ التَّعَرُّضِ لَهُ وَجَبْيِ ثَمَرَاتِ كُلِّ شَيْءٍ إِلَيْهِ
وَفِي قِرَاءَةٍ {قِيَمًا} بِلَا أَلِفٍ مَصْدَرُ قَامَ غَيْرَ مُعَلٍّ ﴿وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ﴾ بِمَعْنَى الْأَشْهُرِ الْحُرُمِ ذُو الْقَعْدَةِ
وَذُو الْحِجَّةِ الْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ قِيَامًا لَهُمْ بِأَمْنِهِمْ مِنَ الْقِتَالِ فِيهَا ﴿وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ﴾ قِيَامًا لَهُمْ بِأَمْنِ
صَاحِبِهِمَا مِنَ التَّعَرُّضِ لَهُ ﴿ذَلِكَ﴾ الْجَعْلُ الْمَذْكُورُ ﴿لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٩٧)﴾ فَإِنَّ جَعْلَهُ ذَلِكَ لِجَلْبِ الْمَصَالِحِ لَكُمْ وَدَفْعِ الْمَضَارِّ
عَنْكُمْ قَبْلَ وُقُوعِهَا دَلِيلٌ عَلَى عِلْمِهِ بِمَا هُوَ فِي الْوُجُودِ وَمَا هُوَ كَائِنٌ ﴿اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾
لِأَعْدَائِهِ ﴿وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ﴾ لِأَوْلِيَائِهِ ﴿رَحِيمٌ (٩٨)﴾ بِهِمْ ﴿مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ﴾ لَكُمْ
﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ﴾ تُظْهِرُونَ مِنَ الْعَمَلِ ﴿وَمَا تَكْتُمُونَ (٩٩)﴾ تُخْفُونَ مِنْهُ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ
﴿قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ﴾ الْحَرَامُ ﴿وَالطَّيِّبُ﴾ الْحَلَالُ ﴿وَلَوْ أَعْجَبَكَ﴾ أَيْ سَرَّكَ ﴿كَثْرَةُ الْخَبِيثِ
فَاتَّقُوا اللَّهَ﴾ فِي تَرْكِهِ ﴿يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (١٠٠)﴾ تَفُوزُونَ وَنَزَلَ لَمَّا أَكْثَرُوا سُؤَالَهُ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ﴾ تُظْهَرْ ﴿لَكُمْ تَسُؤْكُمْ﴾
لِمَا فِيهَا مِنَ الْمَشَقَّةِ ﴿وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ﴾ أَيْ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
﴿تُبْدَ لَكُمْ﴾ الْمَعْنَى: إِذَا سَأَلْتُمْ عَنْ أَشْيَاءَ فِي زَمَنِهِ يَنْزِلُ الْقُرْآنُ بِإِبْدَائِهَا وَمَتَى أَبْدَاهَا سَاءَتْكُمْ
فَلَا تَسْأَلُوا عَنْهَا قَدْ ﴿عَفَا اللَّهُ عَنْهَا﴾ عَنْ مَسْأَلَتِكُمْ فَلَا تَعُودُوا ﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ (١٠١)﴾
﴿قَدْ سَأَلَهَا﴾ أَيِ الْأَشْيَاءَ ﴿قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ أَنْبِيَاءَهُمْ فَأُجِيبُوا بِبَيَانِ أَحْكَامِهَا ﴿ثُمَّ أَصْبَحُوا﴾
صَارُوا ﴿بِهَا كَافِرِينَ (١٠٢)﴾ بِتَرْكِهِمُ الْعَمَلَ بِهَا ﴿مَا جَعَلَ﴾ شَرَعَ ﴿اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ
وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ﴾ كَمَا كَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يَفْعَلُونَهُ، رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ
قَالَ: الْبَحِيرَةُ الَّتِي يُمْنَعُ دَرُّهَا لِلطَّوَاغِيتِ فَلَا يَحْلُبُهَا أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ، وَالسَّائِبَةُ الَّتِي كَانُوا يُسَيِّبُونَهَا
لِآلِهَتِهِمْ فَلَا يُحْمَلُ عَلَيْهَا شَيْءٌ، وَالْوَصِيلَةُ النَّاقَةُ الْبِكْرُ تُبَكِّرُ فِي أَوَّلِ نِتَاجِ الْإِبِلِ بِأُنْثَى ثُمَّ تُثَنِّي بَعْدُ
بِأُنْثَى وَكَانُوا يُسَيِّبُونَهَا لِطَوَاغِيتِهِمْ إِنْ وَصَلَتْ إِحْدَاهُمَا بِأُخْرَى لَيْسَ بَيْنَهُمَا ذَكَرٌ، وَالْحَامُ فَحْلُ الْإِبِلِ
يَضْرِبُ الضِّرَابَ الْمَعْدُودَةَ فَإِذَا قَضَى ضِرَابَهُ وَدَعُوهُ لِلطَّوَاغِيتِ وَأَعْفَوْهُ مِنَ الْحَمْلِ عَلَيْهِ فَلَا يُحْمَلُ
عَلَيْهِ شَيْءٌ وَسَمَّوْهُ الْحَامِيَ ﴿وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ﴾ فِي ذَلِكَ وَفِي نِسْبَتِهِ
إِلَيْهِ ﴿وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ (١٠٣)﴾ أَنَّ ذَلِكَ افْتِرَاءٌ لِأَنَّهُمْ قَلَّدُوا فِيهِ آبَاءَهُمْ.

TÜRKÇE ANLAMI

96- Ey insanlar! İster ihramlı olun ister ihramdan çıkmış olun, **hem kendinize,** sizin yiyebileceğiniz **hem de** sizden sefere çıkan **yolculara** onların da erzak edinebilecekleri **bir geçimlik olmak üzere deniz avı** yani, onu yemeniz **ve** ölü olarak karaya vuran **yiyeceği size helal kılındı.** Deniz avı; balık gibi sadece suda yaşayabilen canlılardır. Hem suda hem de karada yaşayan yengeç gibi canlılar böyle değildir **İhramda olduğunuz sürece size kara avı** karada yaşayan ve eti yenilen vahşi hayvanı avlamak **yasaklandı.** Fakat kara avını ihramlı olmayan biri avlarsa, ihramlı kişi, sünnette de beyan edildiği gibi onu yiyebilir. **Huzuruna toplanacağınız Allah'tan korkun.**

97- **Allah Kabe'yi, o kutsal** kılınmış **evi, insanlar için hayat kaynağı**[1] **yaptı.** Onu haccetmekle dinleri ayakta durur. İçinde emniyette olmak, saldırıya uğramamak ve her yerin mahsullerinin orada toplanmasıyla da dünyaları ayakta durur. **Haram ayı da,** haram ayları; Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Receb'i içlerinde savaştan emin olmak suretiyle onlar için hayat kaynağı yapmıştır, **kurbanı, gerdanlıkları da** sahiplerinin saldırıdan emin olması suretiyle onlar için bir hayat kaynağı yapmıştır. **Bu** anlatılan uygulama **Allah'ın göklerde ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın şüphesiz her şeyi bilen olduğunu bilmeniz içindir.** Zira Allah'ın sizi fayda sağlamak ve daha meydana gelmeden sizden zararı defetmek için bu (Kabe, haram ay, kurbanlık ve gerdanlık)ları böyle yapması, şuan var olanı ve sonra meydana gelecek olanı bildiğine delildir.

98- **Biliniz ki, gerçekten Allah'ın** düşmanlarına **azabı pek şiddetlidir. Ve şüphesiz Allah** dostlarını **bağışlayan,** onlara **merhamet edendir.**

99- **Peygamberin görevi sadece tebliğ etmek** size bildirmek**tir. Allah, sizin açıkladıklarınızı** ortaya koyduğunuz amelinizi **ve gizlediklerinizi** o amellerinizden sakladıklarınızı **bilir.** Dolayısıyla sizi onlara karşılık cezalandıracaktır.

100- **De ki: "Murdar,** haram**la temiz** helal **bir olmaz. Murdarın çokluğu hoşuna gitse,** seni sevindirse **de." Öyleyse ey akıl sahipleri!** Haramı terk etmekte **Allah'tan korkun ki felaha** kurtuluşa **eresiniz.**

(Ashab,) Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e çok soru sorunca şu ayet indi:

101- **Ey iman edenler! Açıklandığı** beyan edildiği **zaman** kendisinde zorluk olduğu için **hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Eğer Kuran indirilirken** yani, Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in zamanında **onları sorarsanız, size açıklanır.** Mana şöyledir; Onun zamanında bazı şeyleri sorarsanız, Kuran

[1] Bir kıraatte قِيَمًا şeklinde elifsiz قَامَ fiilinin i'lalsız mastarı olarak okunmuştur.

onların açıklamasıyla iner. Açıkladığı zamanda da (zor olduğu için) onlar sizin hoşunuza gitmez. Öyleyse o şeyleri sormayın. Şüphesiz **Allah onu** soru sormanızı **affetti.** Artık bir daha (aynı şeye) geri dönmeyin. **Allah çok bağışlayandır, halimdir.**

102- **Sizden önce gelen bir toplum da onları,** o şeyleri peygamberlerine **sormuştu** ve kendilerine hükümleri beyan edilerek cevap verilmişti **de sonra onları,** amel etmeyi terk ederek **inkar eder olmuşlardı.**

103- **Allah,** Cahiliye ehlinin yaptığı gibi **bahîre, sâibe, vasîle ve hâm diye bir şeyi** meşru **kılmamıştır.** Buhari Said bin Müseyyib'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bahîre; sütü putlara adanmış insanlardan kimsenin sağmadığı deve, Sâibe; ilahları için serbest bıraktıkları ve üzerine kimsenin yük vurmadığı deve, Vasîle; bakire dişi devedir ki, ilk yavruladığında dişi doğurduktan sonra tekrar dişi doğurur. Eğer iki yavru arasında bir erkek doğmadan biri diğerine ulaşırsa onu putları için serbest bırakıyorlardı. Hâm; belli bir sayıda (on kere) dölleyen erkek devedir. Döllemesini bitirdikten sonra onu putları için bırakır ve yükten muaf tutarlardı. Bu sebeple üzerine hiçbir yük vurulmaz. Ve onu 'Hâm' diye isimlendirirlerdi. **Fakat inkar edenler,** bu zikredilen şeyde ve onun Allah'a nispetinde **Allah'a karşı yalan iftira etmektedirler ve onların çoğu da** bunun bir iftira olduğuna **akıl erdiremiyorlar.** (Bu bir iftiradır) Çünkü onlar bu konuda babalarına uymuşlardır. (Yoksa Allah böyle bir şey emretmemiştir.)

KELİME ANLAMI

96- أُحِلَّ لَكُمْ **Size helal kılındı** أَيُّهَا النَّاسُ Ey insanlar (Ne olduğunuz halde?) كُنْتُمْ حَلَالًا Sizler ihramsız (ya da helal sahada) أَوْ مُحْرِمِينَ Veya ihramlı (ya da haram sahada) olduğunuz halde (Ne helal kılındı?) صَيْدُ الْبَحْرِ **Deniz avı** أَنْ تَأْكُلُوهُ Onu yemeniz وَهُوَ مَا Deniz avı, o canlıdır ki, لَا يَعِيشُ Yaşamıyor إِلَّا فِيهِ Ancak denizde yaşıyor (Ne gibi?) كَالسَّمَكِ Balık gibi بِخِلَافِ مَا يَعِيشُ Yaşayan canlının tam tersine (Nerede?) فِيهِ وَفِي الْبَرِّ Denizde ve karada (Ne gibi?) كَالسَّرَطَانِ Yengeç gibi وَطَعَامُهُ **Ve onun yemeği** مَا O canlı ki, يَقْذِفُهُ مَيِّتًا Deniz onu ölü olarak atıyor (kıyıya vuruyor) (Niçin helal kıldı?) مَتَاعًا **Geçimlik olsun** تَمْتِيعًا Faydalandırmak **için** (Kime geçimlik olsun?) لَكُمْ **Size** (Öyle geçimlik ki,) تَأْكُلُونَهُ Onu yersiniz (Daha kime geçimlik olsun?) وَلِلسَّيَّارَةِ **Yolculara** الْمُسَافِرِينَ مِنْكُمْ İçinizden misafirlere يَتَزَوَّدُونَهُ Ki onu azık edinirler وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ **Ve size haram kılındı** (Ne?) صَيْدُ الْبَرِّ **Kara avı** وَهُوَ مَا O, o canlıdır ki, يَعِيشُ فِيهِ Karada yaşar (Nelerden olan?)

مِنَ الْوَحْشِ الْمَأْكُولِ Yenen yabanilerden (Ne haram kılındı?) أَنْ تَصِيدُوهُ Onu avlamanız (Ne sürece?) مَا دُمْتُمْ **Siz olduğunuz sürece** (Ne?) حُرُمًا **İhramlı** فَلَوْ صَادَهُ Şayet onu avladıysa (Kim?) حِلٌّ İhramsız biri أَكَلَهُ فَلِلْمُحْرِمِ İhramlı için onu yeme vardır كَمَا بَيَّنَتْهُ السُّنَّةُ Nitekim sünnet bunu açıklamıştır وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** الَّذِي إِلَيْهِ **Ki yalnız ona (huzuruna)** تُحْشَرُونَ **Diriltilip toplanacaksınız.**

97- جَعَلَ اللّٰهُ **Allah kıldı** (Neyi?) اَلْكَعْبَةَ **Ka'beyi** اَلْبَيْتَ الْحَرَامَ **Haram evi** اَلْمُحَرَّمَ Yani haram kılınmış (saygı gösterilmiş evi) (Ne kıldı?) قِيَامًا لِلنَّاسِ **İnsanlar için kıyam (sebebi)** يَقُومُ بِهِ Ki onunla düzeliyor (Ne?) أَمْرُ دِينِهِمْ Din işleri (Hangi yolla?) بِالْحَجِّ إِلَيْهِ Kendisine hac yoluyla وَدُنْيَاهُمْ Ve dünya işleri (Hangi yolla?) بِأَمْنِ دَاخِلِهِ Oraya girenin güvenliği yoluyla وَعَدَمِ التَّعَرُّضِ لَهُ Ve onu saldırılmaması وَجَبْيِ ثَمَرَاتِ كُلِّ شَيْءٍ Ve her şeyin meyvelerinin toplanmasıyla (Nereye?) إِلَيْهِ Oraya وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (Nasıldır?) {قِيَمًا} 'Kıyamen'dir (Neyle?) بِلَا أَلِفٍ Elifsiz haliyle (Nedir bu kelime?) مَصْدَرُ قَامَ 'Kame'nin masdarıdır غَيْرَ مُعَلٍّ İ'lalsız olarak (**Daha neyi kıldı?**) وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ **Haram ayı** بِمَعْنَى الْأَشْهُرِ الْحُرُمِ Haram aylar anlamındadır (Nedir onlar?) ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ اَلْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ Zilka'de, Zilhicce, Muharrem ve Recep'tir (Ne kıldı bunları?) قِيَامًا لَهُمْ Onlar için kıyam nedeni (Neyle?) بِأَمْنِهِمْ Güvende oluşlarıyla (Neden?) مِنَ الْقِتَالِ فِيهَا O aylarda katledilmeden (**Daha neyi kıldı?**) وَالْهَدْيَ **Hediye hac kurbanını** وَالْقَلَائِدَ **Ve gerdanlıkları** (Ne kıldı?) قِيَامًا لَهُمْ İnsanların kıyamı (Nasıl?) بِأَمْنِ صَاحِبِهِمَا Sahiplerinin güvenliğiyle (Neden?) مِنَ التَّعَرُّضِ لَهُ Kendisine saldırılmasından ذٰلِكَ الْجَعْلُ الْمَذْكُورُ **Bu;** anlatılan kılınış لِتَعْلَمُوا **Bilmeniz içindir ki,** أَنَّ اللّٰهَ **Kuşkusuz Allah** يَعْلَمُ **Bilir** (Neyi?) مَا فِي السَّمٰوَاتِ **Göklerde** وَمَا فِي الْأَرْضِ **Ve yerde olanı** وَأَنَّ اللّٰهَ **Ve kuşkusuz Allah** بِكُلِّ شَيْءٍ **Her şeyi** عَلِيمٌ **Ziyadesiyle bilendir** فَإِنَّ جَعْلَهُ ذٰلِكَ Zira onun sözkonusu bu kılışı (Niçin?) لِجَلْبِ الْمَصَالِحِ لَكُمْ Size maslahatlar sağlamak وَدَفْعِ الْمَضَارِّ عَنْكُمْ Ve sizden zararları defetmek için (Ne zaman böyle kılması?) قَبْلَ وُقُوعِهَا Onlar meydana gelmeden evvel (Nedir bu durum?) دَلِيلٌ عَلَى عِلْمِهِ İlmine bir delildir (Neye ilişkin ilmi?) بِمَا O şeye ilişkin ki هُوَ O, (Neredediir?) فِي الْوُجُودِ Varlık halindedir وَمَا هُوَ كَائِنٌ Ve o şey ki olacaktır (sonradan gelecektir).

98- اِعْلَمُوا **Bilin ki,** أَنَّ اللّٰهَ **Şüphesiz Allah** (Kimdir?) شَدِيدُ الْعِقَابِ **Azabı çok şiddetli olandır** (Kim için?) لِأَعْدَائِهِ Düşmanları için وَأَنَّ اللّٰهَ **Ve şüphesiz Allah** (Kimdir?) غَفُورٌ **Çok bağışlayıcıdır** (Kimi?) لِأَوْلِيَائِهِ Dostlarını رَحِيمٌ بِهِمْ **Ve** onlara karşı **çok merhametlidir.**

99- مَا عَلَى الرَّسُولِ **Peygamber üzerine vazife değildir** اِلَّا الْبَلَاغُ لَكُمْ Size **tebliğin dışında bir şey** وَاللّٰهُ يَعْلَمُ **Allah bilir** (Neyi?) مَا تُبْدُونَ **Açıkladıklarınızı** تُظْهِرُونَ مِنَ الْعَمَلِ Açığa vurduğunuz amelleri وَمَا تَكْتُمُونَ **Ve gizlediklerinizi** تُخْفُونَ مِنْهُ Saklı tuttuğunuz amelleri فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Ve onunla size karşılık verecektir.

100- قُلْ **De ki:** لَا يَسْتَوِي **Eşit olmaz** (Ne?) اَلْخَبِيثُ اَلْحَرَامُ **Pis,** haram وَالطَّيِّبُ اَلْحَلَالُ **Ve temiz,** helal وَلَوْ اَعْجَبَكَ **Seni hoşnut kılsa da** أَيْ سَرَّكَ Yani sevindirse de (Ne?) كَثْرَةُ الْخَبِيثِ **Pisin çokluğu** فَاتَّقُوا اللّٰهَ **O halde Allah'tan sakının** (Ne konuda?) فِي تَرْكِهِ Onun terki konusunda يَا أُولِي الْاَلْبَابِ **Ey akıl sahipleri** لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ **Umulur ki felaha kavuşasınız** تَفُوزُونَ Kurtuluşa eresiniz.

101- وَنَزَلَ Ve (şu ayet) inmiştir (Ne zaman?) لَمَّا أَكْثَرُوا Çoğalttıklarında (Neyi?) سُؤَالَهُ Peygamberimize soru sormayı صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin. يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** لَا تَسْئَلُوا **Sormayın** (Neden?) عَنْ اَشْيَاءَ **Bir takım şeylerden ki,** اِنْ تُبْدَ **Şayet açıklanırsa,** تُظْهَرْ Aşikar edilirse (Kime?) لَكُمْ **Size** تَسُؤْكُمْ **Sizi kötü eder (üzer)** (Niçin?) لِمَا فِيهَا Onda bulunan مِنَ الْمَشَقَّةِ Zorluktan dolayı وَاِنْ تَسْئَلُوا عَنْهَا **Şayet onlardan sorarsanız** (Ne zaman?) حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْاٰنُ **Kur'an indirilirken** أَيْ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ Yani Peygamber zamanında صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin تُبْدَ لَكُمْ **Onlar size açıklanır** اَلْمَعْنَى Mana şudur; إِذَا سَأَلْتُمْ عَنْ أَشْيَاءَ Bir takım şeylerden sorduğunuzda (Ne vakit?) فِي زَمَنِهِ O'nun (s.a.v) zamanında يَنْزِلُ الْقُرْآنُ Kur'an iner (Ne ile?) بِإِبْدَائِهَا Onun açıklamasıyla وَمَتَى أَبْدَاهَا Ve ne zaman onu açıklarsa سَاءَتْكُمْ O şeyler sizi üzer فَلَا تَسْأَلُوا عَنْهَا O halde onlardan sormayın عَفَا اللّٰهُ قَدْ **Kuşkusuz Allah affetmiştir** (Neden?) عَنْهَا **Onlardan** عَنْ مَسْأَلَتِكُمْ Sormanızdan فَلَا تَعُودُوا Artık onlara dönmeyin وَاللّٰهُ غَفُورٌ **Allah çok bağışlayandır** حَلِيمٌ **Hemen ceza vermeyendir.**

102- قَدْ سَئَلَهَا **Ki onlardan sormuştu** أَيِ الْأَشْيَاءَ Yani bir takım şeylerden (Kim?) قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ **Sizden önce bir kavim** (Kime sormuştu?) أَنْبِيَاءَهُمْ Peygamberlerine فَأُجِيبُوا Ve kendilerine cevap verilmişti (Neyle?) بِبَيَانِ أَحْكَامِهَا O şeylerin hükümlerinin açıklamasıyla ثُمَّ اَصْبَحُوا صَارُوا **Sonra oldular** (Ne?) بِهَا كَافِرِينَ **Onları inkar ediciler** (Ne sebebiyle?) بِتَرْكِهِمْ Terk etmeleri sebebiyle (Neyi?) اَلْعَمَلَ بِهَا Onlarla amel etmeyi.

103- مَا جَعَلَ شَرَعَ **Kılmadı,** meşru etmedi (Kim?) اَللّٰهُ **Allah** (Neyi?) مِن بَحِيرَةٍ **'Bahire'yi** وَلَا سَائِبَةٍ **'Saibe'yi,** وَلَا وَصِيلَةٍ **'Vasîle'yi** وَلَا حَامٍ **Ve 'Ham'ı** كَمَا كَانَ Nitekim idi (Kim?) أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ Cahiliyye halkı (Ne idi?) يَفْعَلُونَهُ Bunu yapıyorlardı رَوَى الْبُخَارِي İmam Buhari rivayet etti (Kimden?) عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ Said bin Müseyyib'ten قَالَ Dedi ki: اَلْبَحِيرَةُ الَّتِي Bahira o şeydir ki, يُمْنَعُ Engellenir (Ne?) دَرُّهَا Onun sütü (kendisinden istifade edilmez) (Niçin?) لِلطَّوَاغِيتِ Putlar için فَلَا يَحْلِبُهَا Bu sebeple onu sağmaz (Kim?) أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ İnsanlardan kimse وَالسَّائِبَةُ الَّتِي Saibe de o şeydir ki كَانُوا يُسَيِّبُونَهَا Onu salıverirlerdi (Niçin?) لِآلِهَتِهِمْ Tanrıları için فَلَا يُحْمَلُ عَلَيْهَا Ona da yüklenmezdi (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey وَالْوَصِيلَةُ Vasîle ise (Nedir?) اَلنَّاقَةُ الْبِكْرُ Genç dişi devedir (Öyle ki,) تُبَكِّرُ İlk olarak doğurur (Nerede?) فِي أَوَّلِ نِتَاجِ الْإِبِلِ İlk deve yavrulamasında (Ne doğurur?) بِأُنْثَى Dişi deve ثُمَّ تُثَنِّي بَعْدُ Sonra da ikinci olarak doğurur (Neyi?) بِأُنْثَى Dişi yavruyu وَكَانُوا يُسَيِّبُونَهَا Araplar onu salıverirdi (Ne için?) لِطَوَاغِيتِهِمْ Putları için (Ne vakit?) إِنْ وَصَلَتْ إِحْدَاهُمَا Onlardan biri ulaşırsa (Neye?) بِأُخْرَى Diğerine (Nasıl?) لَيْسَ بَيْنَهُمَا O ikisi arasında olmadığı halde (Ne?) ذَكَرٌ Erkek yavru وَالْحَامُ Ham da (Nedir?) فَحْلُ الْإِبِلِ Damızlık erkek devedir يَضْرِبُ Ki döller (Nasıl?) اَلضِّرَابَ الْمَعْدُودَةَ Belli sayıda döllemeyle فَإِذَا قَضَى ضِرَابَهُ Döllemesini tamamladığında وَدَعُوهُ Onu bırakırlardı (Ne için?) لِلطَّوَاغِيتِ Putlar için وَأَعْفَوْهُ Ve onu bağışlarlardı (Neden?) مِنَ الْحَمْلِ عَلَيْهِ Üzerine yük vurulmasından فَلَا يُحْمَلُ عَلَيْهِ Bu sebeple ona yüklenmezdi (Ne?) شَيْءٌ Hiçbir şey وَسَمَّوْهُ Ve onu isimlendirirlerdi (Ne diye?) اَلْحَامِي 'Hami' (kendini binilmekten koruyan) diye وَلٰكِنَّ الَّذِينَ **Fakat o kimseler ki** كَفَرُوا **Küfre girdiler** يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ **Allah'a iftira ediyorlar** (Neyi?) اَلْكَذِبَ **Yalanı** (Ne konuda?) فِي ذٰلِكَ Bu konuda وَفِي نِسْبَتِهِ إِلَيْهِ Ve onun (meşru kılmanın) Allah'a isnadında وَأَكْثَرُهُمْ **Ve onların çoğu** لَا يَعْقِلُونَ **Akletmezler** ki, أَنَّ ذٰلِكَ Bu (Nedir?) اِفْتِرَاءٌ Bir iftiradır لِأَنَّهُمْ Zira onlar قَلَّدُوا فِيهِ Bu konuda taklit etmişlerdir (Kimi?) آبَاءَهُمْ Babalarını.

﴿وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُولِ﴾ أَيْ إِلَى حُكْمِهِ مِنْ تَحْلِيلِ مَا حَرَّمْتُمْ ﴿قَالُوا حَسْبُنَا﴾
كَافِينَا ﴿مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَٓاءَنَا﴾ مِنَ الدِّينِ وَالشَّرِيعَةِ قَالَ تَعَالَى: ﴿اَ﴾ حَسْبُهُمْ ذٰلِكَ ﴿وَلَوْ كَانَ اٰبَٓاؤُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَهْتَدُونَ (١٠٤)﴾ إِلَى الْحَقِّ وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلْإِنْكَارِ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا عَلَيْكُمْ
اَنْفُسَكُمْ﴾ أَيِ احْفَظُوهَا وَقُومُوا بِصَلَاحِهَا ﴿لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ قِيلَ الْمُرَادُ لَا يَضُرُّكُمْ
مَنْ ضَلَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَقِيلَ الْمُرَادُ غَيْرُهُمْ لِحَدِيثِ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ: سَأَلْتُ عَنْهَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: "اِئْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ حَتَّى إِذَا رَأَيْتَ شُحًّا مُطَاعًا وَهَوًى مُتَّبَعًا
وَدُنْيَا مُؤْثَرَةً وَإِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ بِرَأْيِهِ فَعَلَيْكَ نَفْسَكَ" رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَغَيْرُهُ ﴿اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ
جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (١٠٥)﴾ فَيُجَازِيكُمْ بِهِ ﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ اِذَا حَضَرَ
اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ﴾ أَيْ أَسْبَابُهُ ﴿حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ خَبَرٌ بِمَعْنَى الْأَمْرِ أَيْ لِيَشْهَدْ،
وَإِضَافَةُ شَهَادَةُ لِ بَيْنَ عَلَى الْاِتِّسَاعِ، وَحِينَ بَدَلٌ مِنْ إِذَا أَوْ ظَرْفٌ لِحَضَرَ ﴿اَوْ اٰخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ﴾
أَيْ غَيْرِ مِلَّتِكُمْ ﴿اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ﴾ سَافَرْتُمْ ﴿فِي الْاَرْضِ فَاَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا﴾
تُوقِفُونَهُمَا صِفَةُ آخَرَانِ ﴿مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ﴾ أَيْ صَلَاةِ الْعَصْرِ ﴿فَيُقْسِمَانِ﴾ يَحْلِفَانِ ﴿بِاللّٰهِ اِنِ ارْتَبْتُمْ﴾
شَكَكْتُمْ فِيهَا وَيَقُولَانِ ﴿لَا نَشْتَرِي بِهِ﴾ بِاللّٰهِ ﴿ثَمَنًا﴾ عِوَضًا نَأْخُذُهُ بَدَلَهُ مِنَ الدُّنْيَا بِأَنْ نَحْلِفَ بِهِ أَوْ
نَشْهَدَ كَذِبًا لِأَجْلِهِ ﴿وَلَوْ كَانَ﴾ الْمُقْسَمُ لَهُ وَالْمَشْهُودُ لَهُ ﴿ذَا قُرْبٰى﴾ قَرَابَةٍ مِنْهُ ﴿وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللّٰهِ﴾
الَّتِي أَمَرَنَا بِهَا ﴿اِنَّٓا اِذًا﴾ إِنْ كَتَمْنَاهَا ﴿لَمِنَ الْاٰثِمِينَ (١٠٦)﴾ ﴿فَاِنْ عُثِرَ﴾ اُطُّلِعَ بَعْدَ حَلِفِهِمَا ﴿عَلٰٓى
اَنَّهُمَا اسْتَحَقَّٓا اِثْمًا﴾ أَيْ فَعَلَا مَا يُوجِبُهُ مِنْ خِيَانَةٍ أَوْ كَذِبٍ فِي الشَّهَادَةِ بِأَنْ وُجِدَ عِنْدَهُمَا مَثَلًا
مَا اتُّهِمَا بِهِ وَادَّعَيَا أَنَّهُمَا ابْتَاعَاهُ مِنَ الْمَيِّتِ أَوْ أَوْصَى لَهُمَا بِهِ ﴿فَاٰخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا﴾ فِي تَوَجُّهِ
الْيَمِينِ عَلَيْهِمَا ﴿مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ﴾ الْوَصِيَّةُ وَهُمُ الْوَرَثَةُ وَيُبْدَلُ مِنْ آخَرَانِ ﴿الْاَوْلَيَانِ﴾
بِالْمَيِّتِ أَيِ الْأَقْرَبَانِ إِلَيْهِ وَفِي قِرَاءَةٍ {الْأَوَّلِينَ} جَمْعُ أَوَّلَ صِفَةٌ أَوْ بَدَلٌ مِنَ الَّذِينَ ﴿فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ﴾
عَلَى خِيَانَةِ الشَّاهِدَيْنِ وَيَقُولَانِ ﴿لَشَهَادَتُنَٓا﴾ يَمِينُنَا ﴿اَحَقُّ﴾ أَصْدَقُ ﴿مِنْ شَهَادَتِهِمَا﴾ يَمِينِهِمَا
﴿وَمَا اعْتَدَيْنَا﴾ تَجَاوَزْنَا الْحَقَّ فِي الْيَمِينِ ﴿اِنَّٓا اِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ (١٠٧)﴾ الْمَعْنَى: لِيُشْهِدِ الْمُحْتَضِرُ
عَلَى وَصِيَّتِهِ اثْنَيْنِ أَوْ يُوصِي إِلَيْهِمَا مِنْ أَهْلِ دِينِهِ أَوْ غَيْرِهِمْ إِنْ فَقَدَهُمْ لِسَفَرٍ وَنَحْوِهِ فَإِنِ ارْتَابَ الْوَرَثَةُ
فِيهِمَا فَادَّعَوْا أَنَّهُمَا خَانَا بِأَخْذِ شَيْءٍ أَوْ دَفْعِهِ إِلَى شَخْصٍ زَعْمًا أَنَّ الْمَيِّتَ أَوْصَى لَهُ بِهِ فَلْيَحْلِفَا إِلَى آخِرِهِ...
فَإِنِ اطُّلِعَ عَلَى أَمَارَةِ تَكْذِيبِهِمَا فَادَّعَيَا دَافِعًا لَهُ حَلَفَ أَقْرَبُ الْوَرَثَةِ عَلَى كِذْبِهِمَا وَصِدْقِ مَا ادَّعَوْهُ
وَالْحُكْمُ ثَابِتٌ فِي الْوَصِيَّيْنِ مَنْسُوخٌ فِي الشَّاهِدَيْنِ وَكَذَا شَهَادَةُ غَيْرِ أَهْلِ الْمِلَّةِ مَنْسُوخَةٌ وَاعْتِبَارُ صَلَاةِ
الْعَصْرِ لِلتَّغْلِيظِ وَتَخْصِيصُ الْحَلْفِ فِي الْآيَةِ بِاثْنَيْنِ مِنْ أَقْرَبِ الْوَرَثَةِ لِخُصُوصِ الْوَاقِعَةِ الَّتِي نَزَلَتْ لَهَا
وَهِيَ مَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي سَهْمٍ خَرَجَ مَعَ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ وَعَدِيِّ بْنِ بَدَّاءَ أَيْ وَهُمَا
نَصْرَانِيَّانِ فَمَاتَ السَّهْمِيُّ بِأَرْضٍ لَيْسَ فِيهَا مُسْلِمٌ فَلَمَّا قَدِمَا بِتَرِكَتِهِ فَقَدُوا جَامًا مِنْ فِضَّةٍ مُخَوَّصًا

بِالذَّهَبِ فَرَفَعَا اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَزَلَتْ فَأَحْلَفَهُمَا ثُمَّ وُجِدَ الْجَامُ بِمَكَّةَ فَقَالُوا ابْتَعْنَاهُ
مِنْ تَمِيمٍ وَعَدِيٍّ فَنَزَلَتِ الْآيَةُ الثَّانِيَةُ فَقَامَ رَجُلَانِ مِنْ أَوْلِيَاءِ السَّهْمِيِّ فَحَلَفَا وَفِي رِوَايَةِ التِّرْمِذِي فَقَامَ
عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ وَرَجُلٌ آخَرُ مِنْهُمْ فَحَلَفَا وَكَانَ أَقْرَبَ إِلَيْهِ، وَفِي رِوَايَةٍ فَمَرِضَ فَأَوْصَى إِلَيْهِمَا
وَأَمَرَهُمَا أَنْ يُبَلِّغَا مَا تَرَكَ أَهْلَهُ فَلَمَّا مَاتَ أَخَذَا الْجَامَ وَدَفَعَا اِلَى أَهْلِهِ مَا بَقِيَ ﴿ذٰلِكَ﴾ الْحُكْمُ الْمَذْكُورُ
مِنْ رَدِّ الْيَمِينِ عَلَى الْوَرَثَةِ ﴿اَدْنٰى﴾ أَقْرَبُ اِلَى ﴿اَنْ يَأْتُوا﴾ أَيِ الشُّهُودُ أَوِ الْأَوْصِيَاءُ ﴿بِالشَّهَادَةِ
عَلٰى وَجْهِهَا﴾ الَّذِي تَحَمَّلُوهَا عَلَيْهِ مِنْ غَيْرِ تَحْرِيفٍ وَلَا خِيَانَةٍ ﴿اَوْ﴾ أَقْرَبُ اِلَى أَنْ ﴿يَخَافُوا اَنْ
تُرَدَّ اَيْمَانٌ بَعْدَ اَيْمَانِهِمْ﴾ عَلَى الْوَرَثَةِ الْمُدَّعِينَ فَيَحْلِفُونَ عَلَى خِيَانَتِهِمْ وَكَذِبِهِمْ فَيَفْتَضِحُونَ
وَيَغْرِمُونَ فَلَا يَكْذِبُوا ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ﴾ بِتَرْكِ الْخِيَانَةِ وَالْكَذِبِ ﴿وَاسْمَعُوا﴾ مَا تُؤْمَرُونَ بِهِ سَمَاعَ قَبُولٍ
﴿وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۝١٠٨﴾ اَلْخَارِجِينَ عَنْ طَاعَتِهِ اِلَى سَبِيلِ الْخَيْرِ.

TÜRKÇE ANLAMI

104- **Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve peygambere** yani, sizin haram kıldığınız şeyi helal kılması hükmüne **gelin!" dendiğinde, "Babalarımızı üzerinde bulduğumuz şey** din ve şeriat **bize yeter,** kafi gelir" **derler. Babaları hiçbir şey bilmeyen ve** doğru yolu **bulamayan kimseler olsa da mı,** bu onlara yeter?[1]

105- **Ey iman edenler! Siz kendinize bakın** yani, kendinizi koruyun ve kendinizi ıslah edin **siz doğru yolda olduğunuz takdirde sapıtan kimse size zarar vermez.** Ayetten kastedilenin, 'Ehl-i Kitap'tan sapıtan kimse, diğer bir görüşe göre de: 'Başkaları size zarar veremez' anlamında olduğu söylenmiştir. Başkaları olduğu konusunda Ebu Sa'leb el-Huşeyni'nin hadisi vardır. (O şöyle diyor:) "Bu ayeti Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e sordum şöyle dedi: "İyiliği emredin, kötülüğü yasaklayın. Kendisine uyulan bir kötülük, peşine gidilen bir heves, (ahirete) tercih edilen bir dünya ve herkesin kendi görüşünü beğendiğini gördüğünde, sen kendine bak."[2] **Hepinizin dönüşü Allah'adır. O size ne yaptığınızı haber verecektir.** Ve sizi yaptıklarınıza karşılık cezalandıracaktır.

106- **Ey iman edenler! Birinize ölüm**ün sebepleri **gelince vasiyet anında aranızdaki şahitlik içinizden iki adil kişi(yle)dir.**[3] Yani, (iki adil kişi)

---

[1] Soru inkar içindir.

[2] Bu hadisi Hakim ve diğerleri rivayet etmiştir.

[3] شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ cümlesi haberî cümle olup emir manasındadır. شَهَادَة kelimesinin بَيْنِكُمْ kelimesine izafe edilmesi zarflara tanınan genişlik sebebiyledir. حِينَ kelimesi إِذَا kelimesinden bedel veya حَضَرَ fiilinin zarfıdır.

şahitlik etsin. **Veya yeryüzünde yolculuk** sefer **ederken başınıza ölüm musibeti gelmişse, sizden olmayan** başka dinden **ve eğer şüphelenir** kuşkuya düşer**seniz,** ikindi **namazından sonra tutup** alıkoyacağınız, **Allah'a yemin edecek** ve şöyle diyecek **iki kişi (şahitlik etsin).** "Yemin veya şahitlik ettiğimiz **akraba da olsa onu,** yani Allah'ı, bir şeye yalan yere yemin veya şahitlik etmek suretiyle onun yerine alacağımız dünyalık **hiçbir paraya** karşılığa **satmayacağız, Allah'ın** bize emrettiği **şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa biz,** şahitliği gizlediğimiz takdirde **elbette günahkârlardan oluruz."**

107- **Eğer onların** yemin ettikten sonra örneğin, yanlarında, haklarında kötü düşünülmesine sebep olacak bir şey bulunur, onlar da bunu ölüden aldıklarını veya kendilerine vasiyet ettiğini iddia etmek suretiyle şahadette hıyanet ve yalanı gerektiren bir fiil, **günah işledikleri anlaşılır** farkına varılır**sa,** vasiyeti **hakketmiş** varis **kimselerden** ölüye **daha layık** yakın **olan iki kişi,**[1] yeminin kendilerine yöneltilmesi konusunda **onların yerine geçer.** O iki şahidin hain olduğuna dair **Allah'a yemin eder** ve şöyle der**ler: "Elbette bizim şahitliğimiz,** yeminimiz **onların şahitliğinden** yemininden **daha doğrudur ve biz** yeminimizde **haddi aşmadık** hakka tecavüz etmedik, **yoksa biz elbette zalimlerden oluruz."**

Ayetin anlamı şöyledir: Ölüme hazırlanan kişi, kendi dininden veya sefer ve benzeri bir sebeple bulamaması durumunda başka dinden iki kişiyi vasiyetine şahit tutsun ya da onlara vasiyet etsin. Eğer varisler bu iki kişi hakkında kuşkulanır ve bir şey alarak veya -ölenin birisine vasiyet ettiğini ileri sürmek suretiyle- başkasına bir şey vererek hainlik ettiklerini iddia ederlerse, o iki şahit (belirtilen şekilde) yemin eder...

İki şahidin yalancı olduğuna dair emarelere rastlanır ve onlar da bunu reddeden bir şey iddia ederlerse, en yakın varis, şahitlerin yalan, varislerinse iddia ettikleri konuda doğru söylediğine dair yemin eder.

Bu hüküm vasiyet edilen kişiler hakkında geçerlidir. Fakat şahitler hakkında kaldırılmıştır. Kendi dininden olmayanların şahadeti de kaldırılmıştır. (Yemin için) ikindi namazın itibar edilmesi (bu vaktin tüm dinlerde kıymetli olması sebebiyle yeminin) daha katı olması içindir. Ayette yeminin varislerden en yakın iki kişiye tahsis edilmesi ayetin inmesine sebep olan olay hususi olduğu içindir. O da Buhari'nin rivayet ettiği şu hadisedir:

---

1 آخَرَانِ kelimesinden bedeldir. Bir kıraatte de أَوَّل kelimesinin çoğulu olan الأَوَّلِينَ şeklinden اَلَّذِينَ kelimesinden sıfat veya bedel olarak okunur.

"Beni Sehm'den bir adam, ikisi de Hıristiyan olan Temimi Dârî ve Adiyy bin Beddâ ile sefere çıkmış ve Müslüman bulunmayan bir yerde vefat etmiş. Onlar da bıraktığı malları geri getirmişler; fakat altın işlemeli gümüş bir kabı kaybettikleri için Peygamberimize (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dava edilmişler. Konuyla ilgili ayet inince Peygamberimiz onlara yemin ettirmiş. Daha sonra kaybolan kap Mekke'de bulunmuş. Kabı ellerinde bulunduranlar, onu Temim ve Adiyy'den aldıklarını söylemişler. Bunun üzerine de ikinci ayet inmiş. (Ayetin hükmü gereğince) Sehmi'nin varislerinden iki kişi kalkıp yemin etmişler."

Tirmizi'nin rivayetinde şöyledir: "...Amr bin As ve onlardan diğer bir adam daha kalkıp yemin ettiler. Ve bu ikisi ona en yakın olan kişilerdi."

Diğer bir rivayette: "...(Yolda) hastalandı ve onlara vasiyet edip geriye bıraktıklarını ailesine götürmelerini emretti. O ölünce kabı aldılar geri kalanı da ailesine verdiler."

108- Yeminin varislere yöneltilmesi hakkında zikredilen **bu** hüküm, şahit ve vasilerin sorumluluğunu üslendikleri **şahadeti** değiştirmeden ve ihanet etmeden **gereği gibi yapmalarına veya yeminden sonra yeminlerinin** davacı varislere **reddedilmesi** ve onların da şahitlerin ihanet ettikleri ve yalan söylediklerine yemin etmeleri ve bu sebeple rezil ve borçlu olmalarından **korkmalarına** ve böylece yalan söylememelerine **daha yakındır.** İhanet ve yalanı terk ederek **Allah'tan korkun ve** size emredileni kabul ederek **dinleyin. Allah** itaatinden çıkmış olan **fasıklar toplumunu hidayete** doğru yola **erdirmez.**

KELİME ANLAMI

104- وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ **Onlara dendiğinde:** (Ne?) تَعَالَوْا **Gelin** (Neye?) اِلٰى مَآ **O şeye ki,** اَنْزَلَ اللّٰهُ **Allah indirmiştir** (Daha kime gelin?) وَاِلَى الرَّسُولِ **Peygambere** أَيْ اِلَى حُكْمِهِ Yani onun hükmüne (Neye ilişkin?) مِنْ تَحْلِيلِ مَا O şeyi helal kılmaya ilişkin ki حَرَّمْتُمْ Siz haram kıldınız (saydınız) قَالُوا **Derler ki:** حَسْبُنَا **Bize yeter** كَافِينَا Bize kâfi gelir (Ne?) مَا **O şey ki,** وَجَدْنَا عَلَيْهِ **Onun üzerine bulduk** (Kimi?) اٰبَآءَنَا **Babalarımızı** (Nedir o şey?) مِنَ الدِّينِ وَالشَّرِيعَةِ Din ve şeriattir قَالَ تَعَالَى Bunun üzerine Allah teala dedi ki; اَحَسْبُهُمْ ذٰلِكَ Bu onlara yeter **mi?** وَلَوْ كَانَ اٰبَآؤُهُمْ **Babaları olsa bile** (Ne?) لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا **Hiçbir şey bilmez** وَلَا يَهْتَدُونَ **Ve erişmez** (Neye?) اِلَى الْحَقِّ Hakka وَالْاِسْتِفْهَامُ لِلْاِنْكَارِ İstifham inkar içindir.

105- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** عَلَيْكُمْ اَنْفُسَكُمْ **Nefislerinize sıkı sıkıya yapışın** أَي احْفَظُوهَا Yani onları koruyun وَقُومُوا بِصَلَاحِهَا Ve onların islahıyla meşgul olun لَا يَضُرُّكُمْ **Size zarar veremez** (Kim?) مَنْ ضَلَّ **Sapıtan kimse** (Ne zaman?) اِذَا اهْتَدَيْتُمْ **Doğru yolda olduğunuz zaman** قِيلَ الْمُرَادُ Dendi ki, anlatılmak istenen şudur; لَا يَضُرُّكُمْ Size zarar veremez (Kim?) مَنْ ضَلَّ Sapıtan kimse (Kimlerden?) مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ Kitap ehlinden وَقِيلَ Dendi ki: اَلْمُرَادُ غَيْرُهُمْ Amaç bunlardan başkalarıdır (Niçin?) لِحَدِيثِ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ Ebû Sa'lebe Huşeni'nin rivayet ettiği hadisten dolayı (O şöyle demiştir;) سَأَلْتُ عَنْهَا Bu ayetten sordum (Kime?) رَسُولَ اللّٰهِ Allah Resûlüne صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فَقَالَ O dedi ki; اِئْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ Aranızda iyiliği emredin وَتَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ Ve birbirinizi kötüden sakındırın حَتّٰى إِذَا رَأَيْتَ Ta ki (sen) görünceye dek (Neyi?) شُحًّا مُطَاعًا İtaat edilen cimriliği, وَهَوًى مُتَّبَعًا Uyulan nefsi arzuyu, وَدُنْيَا مُؤْثَرَةً Tercih edilen dünyayı وَإِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ Ve her görüş sahibinin beğenmesini (Neyi?) بِرَأْيِهِ Kendi görüşünü فَعَلَيْكَ نَفْسَكَ Bu durumda yalnız kendine yönel رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَغَيْرُهُ Bunu İmam Hakim ve başkası rivayet etmiştir اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ **Dönüşünüz ancak Allah'adır** (Nasıl?) جَمِيعًا **Hep birlikte** فَيُنَبِّئُكُمْ **Ve o size haber verecektir** (Neyi?) بِمَا **O şeyi ki** كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ **Siz işler oldunuz** فَيُجَازِيكُمْ بِهِ Böylelikle size onunla karşılık verecektir.

106- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا **Ey iman edenler!** شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ **Aranızın şehadeti** (Ne zaman?) اِذَا حَضَرَ **Gelip çattığında** (Kime?) اَحَدَكُمُ **Sizden birine** (Ne?) اَلْمَوْتُ **Ölüm** أَي أَسْبَابُهُ Yani onun sebepleri (Ne zaman?) حِينَ الْوَصِيَّةِ **Vasiyet esnasında** اِثْنَانِ **İki kişi** (Öyle iki kişi ki,) ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ **İçinizden adalet sahipleri** (Nedir bu 'isnani'?) خَبَرٌ Haberdir بِمَعْنَى الْأَمْرِ Emir anlamında أَي لِيَشْهَدْ Yani (iki kişi) şahit olsun وَإِضَافَةُ شَهَادَةٌ 'Şehadetü'nün muzaf oluşu (Neye?) لِبَيْنَ 'Beyn' kelimesine (Ne üzerinedir?) عَلَى الْاِتِّسَاعِ (Zarflara tanınan) genişlik üzeredir وَحِينَ 'Hine' ise (Nedir?) بَدَلٌ مِنْ إِذَا 'İza'dan bedeldir أَوْ ظَرْفٌ لِحَضَرَ Veya 'Hazara'nın zarfıdır اَوْ اٰخَرَانِ **Yahut diğer iki kimsedir** (Kimden?) مِنْ غَيْرِكُمْ **Sizin dışınızdakinden** أَي غَيْرِ مِلَّتِكُمْ Yani başka dinden اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ سَافَرْتُمْ **Eğer** sefer ettiyseniz, **yola çıktıysanız** (Nerede?) فِي الْاَرْضِ **Yeryüzünde** فَاَصَابَتْكُمْ **Ve size isabet ettiyse** (Ne?) مُصِيبَةُ الْمَوْتِ **Ölüm musibeti** تَحْبِسُونَهُمَا **Onları alıkoyarsınız**

تُوقِفُونَهُمَا O ikisini bırakmazsınız (Nedir bu fiil?) صِفَةُ آخَرَانِ 'Aharani'nin sıfatıdır (Ne zaman?) مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ **Namazdan sonra** أَيْ صَلَاةِ الْعَصْرِ Yani ikindi namazından فَيُقْسِمَانِ يَحْلِفَانِ **Ve onlar kasem,** yemin **ederler** (Kime?) بِاللّٰهِ **Allah'a** (Hangi durumda?) اِنِ ارْتَبْتُمْ **Eğer kuşkulanırsanız** شَكَكْتُمْ فِيهَا Vasiyet konusunda şüphelenirseniz وَيَقُولَانِ Ve şöyle derler: لَا نَشْتَرِي بِهِ **Ona karşılık biz satın almayacağız** بِاللّٰهِ Allah'a karşılık (Neyi satın almayacağız?) ثَمَنًا عِوَضًا **Hiçbir pahayı,** bedeli نَأْخُذُهُ بَدَلَهُ Ki onu O'nun yerine alıyoruz (Neden?) مِنَ الدُّنْيَا Dünyadan (Nasıl?) بِأَنْ نَحْلِفَ بِهِ O'nun adına yemin ederek أَوْ نَشْهَدَ كَذِبًا Veya yalan yere şahitlik ederek (Niçin?) لِأَجْلِهِ O paha için وَلَوْ كَانَ **Olsa bile** (Kim?) اَلْمُقْسَمُ لَهُ Kendisi için yemin edilen وَالْمَشْهُودُ لَهُ Ve kendisi için şahitlik edilen (Ne?) ذَا قُرْبٰى **Yakınlık sahibi** قَرَابَةٍ مِنْهُ Ona akraba وَلَا نَكْتُمُ **Ve biz gizlemeyeceğiz** (Neyi?) شَهَادَةَ اللّٰهِ **Allah'ın şahitliğini** الَّتِي أَمَرَنَا بِهَا Ki bize onu emretti اِنَّا اِذًا **Kuşkusuz bu durumda biz** إِنْ كَتَمْنَاهَا Şayet onu gizlersek (Kimlerdeniz?) لَمِنَ الْاٰثِمِينَ **Elbette günahkarlardanız.**

107- فَاِنْ عُثِرَ اُطِّلِعَ **Şayet haberdar,** muttali **olunursa** (Ne zaman?) بَعْدَ حِلْفِهِمَا İkisinin yemininden sonra (Neye dair?) عَلٰٓى اَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا **Onların hak ettiğine dair** (Neyi?) اِثْمًا **Bir günahı** أَيْ فَعَلَا مَا Yani o fiili yaptıkları ki, يُوجِبُهُ Günahı gerektiriyor (Nedir o fiil?) مِنْ خِيَانَةٍ أَوْ كَذِبٍ İhanet ya da yalandır (Nerede?) فِي الشَّهَادَةِ Şahitlik konusunda (Nasıl?) بِأَنْ وُجِدَ عِنْدَهُمَا Onların yanında bulunması suretiyle مَثَلًا Mesela; (Ne bulunması?) مَا O şey ki اتُّهِمَا بِهِ Onunla itham olundular وَادَّعَيَا Ve bunun üzerine iddia ettiler ki, أَنَّهُمَا ابْتَاعَاهُ Onu satın almışlardır (Kimden?) مِنَ الْمَيِّتِ Ölüden أَوْ أَوْصَى لَهُمَا Veya ölü onlara vasiyet etti (Neyle?) بِهِ O şeyle فَاٰخَرَانِ **Bu durumda diğer iki kişi** يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا **Onların yerlerine geçerler** (Ne konuda?) فِي تَوَجُّهِ الْيَمِينِ Yemin yöneltilmesi konusunda (Kime?) عَلَيْهِمَا O ilk iki kişiye (Kimlerden diğer iki kişi?) مِنَ الَّذِينَ **O kimselerden ki,** اِسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ **Onlara müstehak oldu** (Ne?) اَلْوَصِيَّةُ Vasiyet وَهُمُ الْوَرَثَةُ Onlar varislerdir اَلْاَوْلَيَانِ بِالْمَيِّتِ 'Aharani'den bedel kılınır (Diğer iki kişiden bedel?) وَيُبْدَلُ مِنْ آخَرَانِ Ölüye **yakın olan iki kişi** أَيِ الْأَقْرَبَانِ إِلَيْهِ Yani onun en yakın akrabası iki kişi وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (Nasıldır?) {الْأَوَّلِينَ} جَمْعُ أَوَّلَ 'Evvel'in cemisi olan 'evveline' şeklindedir. (Bu durumda nedir?) صِفَةٌ أَوْ بَدَلٌ Sıfat ya da bedeldir (Neden?) مِنَ الَّذِينَ 'Ellezine'den فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ

Böylece o ikisi Allah'a yemin ederler (Neye dair?) عَلَى خِيَانَةِ الشَّاهِدَيْنِ Şahitlerin ihanetine dair وَيَقُولَانِ Ve şöyle derler: لَشَهَادَتُنَا يَمِينُنَا **Elbette bizim şehadetimiz,** yeminimiz (Nedir?) أَحَقُّ أَصْدَقُ **Daha doğrudur,** güvenilirdir (Neden?) مِنْ شَهَادَتِهِمَا **O ikisinin şehadetinden** يَمِينِهِمَا Onların yemininden وَمَا اعْتَدَيْنَا **Biz sınırı aşmadık** تَجَاوَزْنَا الْحَقَّ Doğruyu geçmedik (Ne konuda?) فِي الْيَمِينِ Yemin konusunda إِنَّآ إِذًا **Kuşkusuz o halde biz** (Kimlerden oluruz?) لَمِنَ الظَّالِمِينَ **Elbette zalimlerden oluruz...**

الْمَعْنَى Mana şudur: لِيُشْهِدْ Şahit tutsun (Kim?) الْمُحْتَضِرُ Son nefesini veren (Neye?) عَلَى وَصِيَّتِهِ Vasiyetine (Kimi?) اِثْنَيْنِ İki kişiyi أَوْ يُوصِي إِلَيْهِمَا Ya da vasiyetini yapsın مِنْ أَهْلِ دِينِهِ Kendi dininin ehlinden أَوْ غَيْرِهِمْ Veya başka dinden olanlara (Ne zaman?) إِنْ فَقَدَهُمْ Şayet kendi dininden olanları bulamadıysa (Niçin?) لِسَفَرٍ وَنَحْوِهِ Sefer veya benzeri bir şey sebebiyle فَإِنِ ارْتَابَ الْوَرَثَةُ Şayet varisler kuşkulanırsa (Kim hakkında?) فِيهِمَا O iki şahit hakkında فَادَّعَوْا Ve iddia ederlerse (Neyi?) أَنَّهُمَا خَانَا O ikisinin ihanet ettiğini (Nasıl?) بِأَخْذِ شَيْءٍ Bir şeyi alarak أَوْ دَفْعِهِ إِلَى شَخْصٍ Veya başkasına vererek (Nasıl?) زَعْمًا Şunu iddia ederek; أَنَّ الْمَيِّتَ Kuşkusuz ölen kimse أَوْصَى لَهُ O'na vasiyet etmiştir (Neyi?) بِهِ O şeyi فَلْيَحْلِفَا Bu durumda onlar yemin etsinler إِلَى آخِرِهِ Ayetin sonuna kadar...

فَإِنِ اطُّلِعَ Şayet vakıf olunursa (Neye?) عَلَى أَمَارَةِ تَكْذِيبِهِمَا Onların yalan söylediğine dair bir işarete فَادَّعَيَا Onlar da iddia etseler (Ne?) دَافِعًا لَهُ Bu iddiayı def eden bir şey (Bu durumda ne olur?) حَلَفَ أَقْرَبُ الْوَرَثَةِ En yakın varis yemin eder (Neye?) عَلَى كَذِبِهِمَا Onların yalan söylediği وَصِدْقِ مَا ادَّعَوْهُ Ve kendilerinin iddia ettiğinin doğru olduğuna.

وَالْحُكْمُ ثَابِتٌ Bu hüküm geçerlidir (Kimler hakkında?) فِي الْوَصِيَّيْنِ Vasiyet edilen iki kişi hakkında مَنْسُوخٌ فِي الشَّاهِدَيْنِ Şahit tutulan iki kişi hakkında ise kaldırılmıştır. وَكَذَا Aynı şekilde شَهَادَةُ غَيْرِ أَهْلِ الْمِلَّةِ Farklı din mensuplarının şehadeti (Nedir?) مَنْسُوخَةٌ Kaldırılmıştır. وَاعْتِبَارُ صَلَاةِ الْعَصْرِ İkindi namazının itibar edilmesi (Niçindir?) لِلتَّغْلِيظِ (Yemini) ağırlaştırmak içindir وَتَخْصِيصُ الْحَلِفِ Yeminin sınırlanması (Nerede?) فِي الْآيَةِ Ayette (Neyle?) بِاثْنَيْنِ İki kişiyle (Kimlerden?) مِنْ أَقْرَبِ الْوَرَثَةِ En yakın varislerden (Niçindir?) لِخُصُوصِ الْوَاقِعَةِ Vakıanın özelliğine binaendir الَّتِي نَزَلَتْ لَهَا Ki ayet onun (vakıa) üzere inmiştir وَهِيَ O da (Nedir?) مَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ Buhari'nin rivayet ettiğidir:

أَنَّ رَجُلاً Bir adam (Kimlerden?) مِنْ بَنِي سَهْمٍ Sehm oğullarından خَرَجَ Yola çıktı (Kimle?) مَعَ تَمِيمِ الدَّارِيِّ Temimi Dari وَعَدِيِّ بْنِ بَدَّاءٍ Ve Adiyy İbni Bedda' ile أَيْ وَهُمَا نَصْرَانِيَّانِ Yani halbuki o ikisi Hıristiyandı فَمَاتَ السَّهْمِيُّ Ve Sehmi kabilesinden olan adam öldü (Nerede?) بِأَرْضٍ Bir yerde ki, لَيْسَ فِيهَا مُسْلِمٌ Orda hiçbir Müslüman yoktu فَلَمَّا قَدِمَا بِتَرِكَتِهِ Onun bıraktığını getirdiklerinde فَقَدُوا Kaybettiler (bulamadılar) (Neyi?) جَامًا مِنْ فِضَّةٍ Gümüş bir kaseyi (Öyle kase ki,) مُخَوَّصًا بِالذَّهَبِ Altın nakışlı فَرُفِعَا Bu sebeple şikayet edildiler (Kime?) إِلَى النَّبِيِّ Peygamberimize صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فَنَزَلَتْ Bunun üzerine (yukarıdaki) ayet indi فَأَحْلَفَهُمَا Allah Resûlü de (ayetin emrince) onlar yemin ettirdi ثُمَّ وُجِدَ الْجَامُ بِمَكَّةَ Sonra kase Mekke'de bulundu فَقَالُوا Onlar (kase yanlarında bulunanlar) da dediler ki; اِبْتَعْنَاهُ Biz onu satın aldık (Kimden?) مِنْ تَمِيمٍ وَعَدِيٍّ Temim ve Adiyy'den فَنَزَلَتْ Bunun üzerine indi (Ne?) اَلْآيَةُ الثَّانِيَةُ İkinci ayet فَقَامَ رَجُلَانِ Ve iki adam kalktı (Kimlerden?) مِنْ أَوْلِيَاءِ السَّهْمِيِّ Sehmi kabilesinden olan adamın velilerinden فَحَلَفَا Ve yemin ettiler.

وَفِي رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ Tirmizi'nin rivayetinde ise; فَقَامَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ Bunun üzerine Amr b. As kalktı وَرَجُلٌ آخَرُ مِنْهُمْ Ve onlardan başka bir kimse فَحَلَفَا Ve yemin ettiler وَكَانَ أَقْرَبَ إِلَيْهِ Onlar ölünün en yakınlarıydı.

وَفِي رِوَايَةٍ Bir rivayette ise şöyledir: فَمَرِضَ Ve adam hastalandı فَأَوْصَى إِلَيْهِمَا Yanındaki iki kişiye vasiyette bulundu وَأَمَرَهُمَا Ve onlara emretti (Neyi?) أَنْ يَبْلُغَا Ulaştırmalarını (Neyi?) مَا تَرَكَ Geride bıraktığını (Kime?) أَهْلَهُ Ailesine فَلَمَّا مَاتَ Öldüğünde ise أَخَذَا الْجَامَ Onlar kâseyi aldı وَدَفَعَا إِلَى أَهْلِهِ Ve ailesine verdiler (Neyi?) مَا بَقِيَ Geri kalanı.

108- ذٰلِكَ **İşte bu** اَلْحُكْمُ الْمَذْكُورُ Anlatılan hüküm (Neye ilişkin?) مِنْ رَدِّ الْيَمِينِ Yeminin arz edilmesine (Kime?) عَلَى الْوَرَثَةِ Varislere (Nedir?) أَدْنٰى أَقْرَبُ **Daha uygun** yakın**dır** (Neye?) إِلَى أَنْ يَأْتُوا **Yerine getirmelerine** أَيِ الشُّهُودُ Yani şahitlerin أَوِ الْأَوْصِيَاءُ Veya vasiyet edilenlerin (Neyi?) بِالشَّهَادَةِ **Şehadeti** (Ne üzere?) عَلٰى وَجْهِهَا **Gerektiği şekil üzere** الَّذِي Öyle şekil ki, تَحَمَّلُوهَا Şehadeti üslenmişlerdi (Ne üzere?) عَلَيْهِ O şekil üzere مِنْ غَيْرِ تَحْرِيفٍ Hiç değiştirmeden وَلَا خِيَانَةٍ Ve ihanet etmeden أَوْ أَقْرَبُ **Ya da** (bu durum) daha yakındır (Neye?) إِلَى أَنْ يَخَافُوا **Korkmalarına** (Neden?) أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ **Yeminlerin**

yöneltilmesinden (Ne zaman?) بَعْدَ اَيْمَانِهِمْ **Kendi yeminlerinden sonra** (Kime yöneltilmesi?) عَلَى الْوَرَثَةِ Mirasçılara (Öyle mirasçılar ki,) اَلْمُدَّعِينَ İddia sahipleri فَيَحْلِفُونَ Onlar da yemin ederler (Ne üzere?) عَلَى خِيَانَتِهِمْ Şahitlerin ihaneti وَكَذِبِهِمْ Ve yalanı üzere فَيَفْتَضِحُونَ Böylece rezil olurlar وَيَغْرِمُونَ Ve borçlanırlar فَلَا يَكْذِبُوا Bu nedenle yalan söylememelerine (en yakın olanı budur) وَاتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan sakının** (Neyle?) بِتَرْكِ الْخِيَانَةِ وَالْكَذِبِ İhaneti ve yalanı terk etmekle وَاسْمَعُوا **Ve dinleyin** (Neyi?) مَا تُؤْمَرُونَ بِهِ Kendisiyle emrolunduğunuz şeyi (Nasıl dinleyin?) سَمَاعَ قَبُولٍ Kabul dinlemesiyle وَاللّٰهُ **Allah** لَا يَهْدِي **Hidayet etmez** (Kimi?) اَلْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ **Fasıklar kavmini** اَلْخَارِجِينَ عَنْ طَاعَتِهِ Ona itaattan çıkanları (Neye hidayet etmez?) اِلَى سَبِيلِ الْخَيْرِ Hayır yoluna.

اُذْكُرْ ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ﴾ هُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ﴿فَيَقُولُ﴾ لَهُمْ تَوْبِيخًا لِقَوْمِهِمْ ﴿مَاذَآ﴾ أَيِ الَّذِي
﴿أُجِبْتُمْ﴾ بِهِ حِينَ دَعَوْتُمْ إِلَى التَّوْحِيدِ ﴿قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا﴾ بِذٰلِكَ ﴿إِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١٠٩﴾﴾
مَا غَابَ عَنِ الْعِبَادِ وَذَهَبَ عَنْهُمْ عِلْمُهُ لِشِدَّةِ هَوْلِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَفَزَعِهِمْ ثُمَّ يَشْهَدُونَ عَلَى أُمَمِهِمْ
لِمَا يَسْكُنُونَ اُذْكُرْ ﴿إِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلٰى وَالِدَتِكَ﴾ اُشْكُرْهَا
﴿إِذْ اَيَّدْتُكَ﴾ قَوَّيْتُكَ ﴿بِرُوحِ الْقُدُسِ﴾ جِبْرِيلَ ﴿تُكَلِّمُ النَّاسَ﴾ حَالٌ مِنَ الْكَافِ فِي أَيَّدْتُكَ
﴿فِي الْمَهْدِ﴾ أَيْ طِفْلًا ﴿وَكَهْلًا﴾ يُفِيدُ نُزُولَهُ قَبْلَ السَّاعَةِ لِأَنَّهُ رُفِعَ قَبْلَ الْكُهُولَةِ كَمَا سَبَقَ
فِي آلِ عِمْرَانَ ﴿وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ﴾
كَصُورَةِ ﴿الطَّيْرِ﴾ وَالْكَافُ اسْمٌ بِمَعْنَى مِثْلِ مَفْعُولٌ ﴿بِاِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِاِذْنِي﴾ بِإِرَادَتِي
﴿وَتُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ بِاِذْنِي وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى﴾ مِنْ قُبُورِهِمْ أَحْيَاءً ﴿بِاِذْنِي وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِيَ
اِسْرَآئِيلَ عَنْكَ﴾ حِينَ هَمُّوا بِقَتْلِكَ ﴿اِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ الْمُعْجِزَاتِ ﴿فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ اِنْ﴾
مَا ﴿هٰذَآ﴾ الَّذِي جِئْتَ بِهِ ﴿اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١١٠﴾﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ {سَاحِرٌ} أَيْ عِيسَى ﴿وَاِذْ اَوْحَيْتُ
اِلَى الْحَوَارِيِّينَ﴾ أَمَرْتُهُمْ عَلَى لِسَانِهِ ﴿اَنْ﴾ أَيْ بِأَنْ ﴿اٰمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي﴾ عِيسَى ﴿قَالُوا اٰمَنَّا﴾
بِهِمَا ﴿وَاشْهَدْ بِاَنَّنَا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾﴾ اُذْكُرْ ﴿اِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ﴾
أَيْ يَفْعَلُ ﴿رَبُّكَ﴾ وَفِي قِرَاءَةٍ بِالْفَوْقَانِيَّةِ وَنَصْبِ مَا بَعْدَهُ أَيْ تَقْدِرُ أَنْ تَسْأَلَهُ ﴿اَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَآئِدَةً
مِنَ السَّمَآءِ قَالَ﴾ لَهُمْ عِيسَى ﴿اتَّقُوا اللّٰهَ﴾ فِي اقْتِرَاحِ الْآيَاتِ ﴿اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾﴾ ﴿قَالُوا نُرِيدُ﴾
سُؤَالَهَا مِنْ أَجْلِ ﴿اَنْ نَاْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ﴾ تَسْكُنَ ﴿قُلُوبُنَا﴾ بِزِيَادَةِ الْيَقِينِ ﴿وَنَعْلَمَ﴾ نَزْدَادَ عِلْمًا
﴿اَنْ﴾ مُخَفَّفَةٌ أَيْ أَنَّكَ ﴿قَدْ صَدَقْتَنَا﴾ فِي ادِّعَاءِ النُّبُوَّةِ ﴿وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

109- Hatırla! Hani **Allah peygamberleri toplayıp da** kavimlerine azar olarak onlara "Tevhide davet ettiğinizde **size ne** ile **cevap verildi" diyeceği** kıyamet **günü, "Bizim** bu konuda **hiçbir bilgimiz yok, şüphesiz gizlilikleri** kulların göremediklerini, **en iyi bilen ancak sensin" derler.** Kıyametin dehşeti ve korkularından ötürü (kendilerine ne cevap verildiği hakkındaki) bilgileri kaybolur. Sonra da korkuları dinince ümmetleri aleyhine şahitlik ederler.

110- Hatırla! Hani **Allah demişti ki: "Ey Meryem oğlu İsa, sana ve annene olan nimetimi** şükrederek **hatırla. Hani seni Ruhu'l-Kudüs** Cebrail **ile desteklemiş** kuvvetlendirmiş**tim; beşikte** bir çocuk **ve yetişkin iken insanlarla konuşuyordun.**[1] Bu ayet Hz. İsa'nın kıyametten önce ineceğini ifade eder. Zira o -Âli İmran süresinde de geçtiği gibi- kuhulet/kemal yaşına varmadan

---

[1] تكلم fiili ايدتك fiilindeki ك zamirinden haldir.

gökyüzüne kaldırılmıştı. **Sana kitabı, hikmeti, Tevrât'ı ve İncil'i öğrettim. Benim iznimle çamurdan kuş sureti** şekline **benzer**[1] **bir şey yapıyor, ona üflüyor o da benim iznimle kuş oluyordu. Anadan doğma körü ve alacalıyı benim iznimle iyileştiriyordun. Benim iznimle ölüleri** diri olarak kabirlerinden **çıkarıyordun. Ve hani sen onlara açık deliller** mucizeler **getirdiğin zaman** seni öldürmek istediklerinde **İsrailoğullarını da senden çekmiştim. Ve onlardan inkar edenler: "Bu** senin getirdiğin **açık bir büyüden**[2] **başka bir şey değil" demişti.**

111- **Hani Havarilere: "Bana ve peygamberim** İsa (Mesih)'**e iman edin" diye vahy etmiş** İsa'nın diliyle onlara emretmiş**tim. Onlar da,** "İkisine de **iman ettik ve şahit ol ki, biz gerçekten müslümanız" demişlerdi.**

112- Hatırla! Hani **Havariler: "Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin bize gökten bir sofra indirebilir mi?"**[3] yani bunu yapabilir mi? **demişlerdi de,** İsa da onlara **"Eğer iman etmiş iseniz** böyle benzeri görülmemiş mucizeler isteme konusunda **Allah'tan korkun" demişti.**

113- **Dediler ki:** "Onu istememiz şu sebeptendir; **İstiyoruz ki, ondan yiyelim, kalplerimiz** imanının artmasıyla **mutmain olsun** sükunet bulsun, **senin** peygamberlik iddianda **bize doğru söylediğini**[4] **bilelim,** bu konudaki bilgimiz artsın **ve buna bizzat şahit olalım".**

KELİME ANLAMI

109- اُذْكُرْ Hatırla (Neyi?) يَوْمَ **O günü ki,** اللّٰهُ يَجْمَعُ **Allah toplar** (Kimi?) اَلرُّسُلَ **Peygamberleri** هُوَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ O, kıyamet günüdür فَيَقُولُ لَهُمْ **Ve** onlar şöyle **der:** (Nasıl?) تَوْبِيخًا لِقَوْمِهِمْ Kavimlerine azar olarak مَاذَا **Neyle** أَيِ الَّذِي Yani ne şeyle, أُجِبْتُمْ بِهِ **Size** onunla **cevap verildi** (Ne zaman?) حِينَ دَعَوْتُمْ Davet ettiğinizde (Neye?) إِلَى التَّوْحِيدِ Tevhide قَالُوا **Onlar derler ki:** لَا عِلْمَ لَنَا **Bizim için bir bilgi yoktur** (Neye ilişkin?) بِذَلِكَ Buna ilişkin إِنَّكَ أَنْتَ **Kuşkusuz yegane sensin** (Kim?) عَلَّامُ الْغُيُوبِ **Bütün gizlilikleri hakkıyla bilen** مَا غَابَ Gaip olanı (Kimlerden?) عَنِ الْعِبَادِ Kullardan وَذَهَبَ عَنْهُمْ Peygamberlerden gitmiştir (Ne?) عِلْمُهُ (Kendilerine nasıl cevap verildiği) bilgisi (Neden ötürü?)

---

[1] كَهَيْئَةِ kelimesindeki ك harfi مِثْل manasında isim olup تَخْلُقُ fiilinin mefulüdür.

[2] Bir kıraatte سَاحِرٌ yani "İsa bir büyücüden başka biri değildir." şeklinde okunur.

[3] Bir kıraatte تَسْتَطِيعُ şeklinde üstten noktalı olarak ve bu fiilden sonra gelen رَبَّكَ kelimesinin nasbı ile okunur. Bu durumda mana 'Ondan istemeye gücün yeter mi?' şeklindedir.

[4] أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا cümlesindeki أَنْ muhaffefedir.

لِشِدَّةِ هَوْلِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ Kıyamet gününün dehşetinin şiddetinden وَفَزَعِهِمْ Ve korkularından ötürü ثُمَّ يَشْهَدُونَ Sonra şahitlik ederler (Neye?) عَلَى أُمَمِهِمْ Ümmetlerinin aleyhine (Niçin?) لِمَا يَسْكُنُونَ Dinginliğe kavuştukları (yatıştıkları) için.

110- اُذْكُرْ Hatırla ki, إِذْ قَالَ اللهُ **Hani Allah demişti:** يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ **Ey Meryem oğlu İsa!** اُذْكُرْ نِعْمَتِي **Benim nimetimi anımsa** (Kime olan?) عَلَيْكَ **Sana** وَعَلَى وَالِدَتِكَ **Ve annene olan** اُشْكُرْهَا O nimete şükret إِذْ أَيَّدْتُكَ قَوَّيْتُكَ **Hani seni desteklemiş,** kuvvetlendirmiş**tim** (Neyle?) بِرُوحِ الْقُدُسِ **Ruhu'l Kudüs** جِبْرِيلَ Cibril **ile** تُكَلِّمُ النَّاسَ **İnsanlarla konuşuyordun** (Nedir bu fiil?) حَالٌ Haldir (Neden?) مِنَ الْكَافِ فِي أَيَّدْتُكَ 'Eyyettüke'deki 'kaf'tan (Nerede konuşuyordun?) فِي الْمَهْدِ **Beşikte** أَيْ طِفْلًا Yani çocukken وَكَهْلًا **Ve yetişkinken** يُفِيدُ نُزُولَهُ Bu ifade O'nun (a.s.) ineceğini gösterir (Ne zaman?) قَبْلَ السَّاعَةِ Kıyametten önce لِأَنَّهُ رُفِعَ Çünkü o semaya yükseltilmiştir (Ne zaman?) قَبْلَ الْكُهُولَةِ Yetişkinlik döneminden önce كَمَا سَبَقَ فِي آلِ عِمْرَانَ Ali İmran suresinde geçtiği gibi وَإِذْ عَلَّمْتُكَ **Ve hani sana öğretmiştim** (Neyi?) الْكِتَابَ **Kitabı,** وَالْحِكْمَةَ **Hikmeti,** وَالتَّوْرٰيةَ **Tevrat'ı** وَالْإِنْجِيلَ **Ve İncil'i** وَإِذْ تَخْلُقُ **Ve sen yapıyordun** (Neden?) مِنَ الطِّينِ **Çamurdan** (Ne?) كَهَيْئَةِ كَصُورَةِ الطَّيْرِ **Kuş sureti** şekli **gibi bir şey** وَالْكَافُ 'Kaf' harfi (Burada nedir?) اِسْمٌ بِمَعْنَى مِثْلٍ 'Misle' anlamında isimdir (Daha nedir?) مَفْعُولٌ Mef'uldür. (Neyle yapıyordun?) بِإِذْنِي **Benim iznimle** فَتَنْفُخُ فِيهَا **Sonra ona üflüyordun** فَتَكُونُ طَيْرًا **O da kuş oluyordu** (Neyle?) بِإِذْنِي **Benim iznimle,** بِإِرَادَتِي İrademle وَتُبْرِئُ **Ve sen iyileştiriyordun** (Kimi?) الْأَكْمَهَ **Anadan doğma körü** وَالْأَبْرَصَ **Ve alacalıyı** (Neyle?) بِإِذْنِي **Benim iznimle** وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى **Ve hani ölüleri çıkarıyordun** (Neden?) مِنْ قُبُورِهِمْ Kabirlerinden (Kimler olarak) أَحْيَاءً Diriler olarak (Neyle?) بِإِذْنِي **Benim iznimle** وَإِذْ كَفَفْتُ **Ve hani ben engelledim** (Kimi?) بَنِي إِسْرَائِيلَ **İsrailoğullarını** (Kimden?) عَنْكَ **Senden** (Ne zaman?) حِينَ هَمُّوا Onlar niyetlendiğinde (Neye?) بِقَتْلِكَ Seni öldürmeye (Hangi vakitte?) إِذْ جِئْتَهُمْ **Onlara getirdiğin vakitte** (Neyi?) بِالْبَيِّنَاتِ **Açık delileri,** الْمُعْجِزَاتِ Mucizeleri فَقَالَ **Bunun üzerine dedi** (Kim?) الَّذِينَ **O kimseler ki,** كَفَرُوا **Küfre girdiler** (Kimlerden?) مِنْهُمْ **Onlardan** (Ne dedi?) إِنْ مَا هٰذَآ **Bu değildir** الَّذِي جِئْتَ بِهِ Ki sen onu getirdin إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ **Ancak apaçık bir sihirdir** {سَاحِرٌ} وَفِي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte de 'sihircidir' şeklindedir أَيْ عِيسَى Yani İsa (a.s.).

111- وَاِذْ اَوْحَيْتُ **Ve hani vahyetmiştim** (Kime?) اِلَى الْحَوَارِيّٖنَ **Havarilere** أَمَرْتُهُمْ Onlara emretmiştim (Ne üzere?) عَلٰى لِسَانِهٖ İsa'nın lisanı üzere (Ne diye?) اَنْ أَيْ بِأَنْ اٰمِنُوا **İman edin diye** (Kime?) بٖي وَبِرَسُولٖي **Bana ve Resûlüme** (Kimdir o Rasûl?) عِيسَى İsa'dır قَالُوٓا **Onlar da demişti ki:** اٰمَنَّا بِهِمَا O ikisine **iman ettik** وَاشْهَدْ **Şahit ol ki,** بِاَنَّنَا مُسْلِمُونَ **Şüphesiz biz Müslümanlarız.**

112- اُذْكُرْ Yine hatırla ki; اِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ **Hani havariler demişti:** يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ **Ey Meryem oğlu İsa!** هَلْ يَسْتَطٖيعُ **Güç yetirebilir mi?** أَيْ يَفْعَلُ Yani yapabilir mi? (Kim?) رَبُّكَ **Senin Rabbin** وَفٖي قِرَاءَةٍ Bir kıraatte (Neyledir?) بِالْفَوْقَانِيَّةِ Üstten noktalı (te harfi) iledir (testetı'u şeklinde) وَنَصْبِ مَا بَعْدَهُ Ve kendinden sonraki (rabbüke)'nin nasbıyladır أَيْ Yani (bu durumda mana şudur:) تَقْدِرُ أَنْ تَسْأَلَهُ Ondan isteyebilir misin? (Neyi?) اَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا **Üzerimize indirmesini** (Ne?) مَٓائِدَةً مِنَ السَّمَٓاءِ **Gökten bir sofra** قَالَ لَهُمْ Onlara **dedi** (Kim?) عِيسَى İsa (a.s.) اِتَّقُوا اللّٰهَ **Allah'tan korkun** (Ne konuda?) فٖي اقْتِرَاحِ الْآيَاتِ Benzeri görülmemiş mucizeler isteme konusunda اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنٖينَ **Şayet mü'minlerseniz.**

113- قَالُوا **Dediler ki:** نُرٖيدُ **Biz istiyoruz** (Neyi?) سُؤَالَهَا O sofrayı dilemeyi (Niçin?) مِنْ أَجْلِ اَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا **Ondan yiyelim** amacıyla وَتَطْمَئِنَّ **Ve mutmain olsun,** تَسْكُنَ Dinginliğe kavuşsun (Ne?) قُلُوبُنَا **Kalplerimiz** (Neyle?) بِزِيَادَةِ الْيَقٖينِ Daha fazla inanmayla وَنَعْلَمَ **Ve bilelim ki** تَزْدَادَ عِلْمًا İlim bakımından artalım ki, اَنْ مُخَفَّفَةٌ أَيْ أَنَّكَ **Kuşkusuz sen** -elif nûn hafifletilmiştir- قَدْ صَدَقْتَنَا **Bize doğru söyledin** (Nerede?) فٖي ادِّعَاءِ النُّبُوَّةِ Peygamberlik iddiasında وَنَكُونَ عَلَيْهَا **Ve onun üzerine olalım** (Kimlerden?) مِنَ الشَّاهِدٖينَ **Şahitlerden.**

﴿قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللّٰهُمَّ رَبَّنَآ اَنْزِلْ عَلَيْنَا مَآئِدَةً مِنَ السَّمَآءِ تَكُونُ لَنَا﴾ أَيْ يَوْمَ نُزُولِهَا ﴿عِيدًا﴾
نُعَظِّمُهُ وَنُشَرِّفُهُ ﴿لِاَوَّلِنَا﴾ بَدَلٌ مِنْ لَنَا بِإِعَادَةِ الْجَارِّ ﴿وَاٰخِرِنَا﴾ مِمَّنْ يَأْتِي بَعْدَنَا ﴿وَاٰيَةً مِنْكَ﴾ عَلَى قُدْرَتِكَ
وَنُبُوَّتِي ﴿وَارْزُقْنَا﴾ إِيَّاهَا ﴿وَاَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾﴾ ﴿قَالَ اللّٰهُ﴾ مُسْتَجِيبًا لَهُ ﴿اِنّي مُنْزِلُهَا﴾
بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ [مُنَزِّلُهَا] ﴿عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ﴾ أَيْ بَعْدَ نُزُولِهَا ﴿مِنْكُمْ فَاِنّي اُعَذِّبُهُ
عَذَابًا لَا اُعَذِّبُهُٓ اَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾﴾ فَنَزَلَتِ الْمَلَائِكَةُ بِهَا مِنَ السَّمَاءِ عَلَيْهَا سَبْعَةُ أَرْغِفَةٍ وَسَبْعَةُ
أَحْوَاتٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا حَتَّى شَبِعُوا قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ وَفِي حَدِيثٍ أُنْزِلَتِ الْمَائِدَةُ مِنَ السَّمَاءِ خُبْزًا وَلَحْمًا فَأُمِرُوا
أَنْ لَا يَخُونُوا وَلَا يَدَّخِرُوا لِغَدٍ فَخَانُوا وَادَّخَرُوا فَمُسِخُوا قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ ﴿وَ﴾ اذْكُرْ ﴿اِذْ قَالَ﴾ أَيْ يَقُولُ
﴿اللّٰهُ﴾ لِعِيسَى فِي الْقِيَامَةِ تَوْبِيخًا لِقَوْمِهِ ﴿يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَاَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَاُمِّيَ
اِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللّٰهِ قَالَ﴾ عِيسَى وَقَدْ أُرْعِدَ ﴿سُبْحَانَكَ﴾ تَنْزِيهًا لَكَ عَمَّا لَا يَلِيقُ بِكَ مِنَ الشَّرِيكِ
وَغَيْرِهِ ﴿مَا يَكُونُ﴾ مَا يَنْبَغِي ﴿لِيٓ اَنْ اَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ﴾ خَبَرُ لَيْسَ، وَلِي لِلتَّبْيِينِ ﴿اِنْ كُنْتُ
قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا﴾ أُخْفِيهِ ﴿فِي نَفْسِي وَلَا اَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ﴾ أَيْ مَا تُخْفِيهِ مِنْ مَعْلُومَاتِكَ
﴿اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾﴾ ﴿مَا قُلْتُ لَهُمْ اِلَّا مَٓا اَمَرْتَنِي بِهٖٓ﴾ وَهُوَ ﴿اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ
وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا﴾ رَقِيبًا أَمْنَعُهُمْ مِمَّا يَقُولُونَ ﴿مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي﴾ قَبَضْتَنِي بِالرَّفْعِ
إِلَى السَّمَاءِ ﴿كُنْتَ اَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ﴾ الْحَفِيظَ لِأَعْمَالِهِمْ ﴿وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ﴾ مِنْ قَوْلِي
لَهُمْ وَقَوْلِهِمْ بَعْدِي وَغَيْرِ ذٰلِكَ ﴿شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾﴾ مُطَّلِعٌ عَالِمٌ بِهِ ﴿اِنْ تُعَذِّبْهُمْ﴾ أَيْ مَنْ أَقَامَ عَلَى الْكُفْرِ
مِنْهُمْ ﴿فَاِنَّهُمْ عِبَادُكَ﴾ وَأَنْتَ مَالِكُهُمْ تَتَصَرَّفُ فِيهِمْ كَيْفَ شِئْتَ لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْكَ ﴿وَاِنْ تَغْفِرْ
لَهُمْ﴾ أَيْ لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ ﴿فَاِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ﴾ الْغَالِبُ عَلَى أَمْرِهِ ﴿الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾﴾ فِي صُنْعِهِ
﴿قَالَ اللّٰهُ هٰذَا﴾ أَيْ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ﴿يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ﴾ فِي الدُّنْيَا كَعِيسَى ﴿صِدْقُهُمْ﴾ لِأَنَّهُ
يَوْمُ الْجَزَاءِ ﴿لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَآ اَبَدًا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ﴾ بِطَاعَتِهِ
﴿وَرَضُوا عَنْهُ﴾ بِثَوَابِهِ ﴿ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾﴾ وَلَا يَنْفَعُ الْكَاذِبِينَ فِي الدُّنْيَا صِدْقُهُمْ فِيهِ
كَالْكُفَّارِ لَمَّا يُؤْمِنُونَ عِنْدَ رُؤْيَةِ الْعَذَابِ ﴿لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ﴾ خَزَائِنُ الْمَطَرِ وَالنَّبَاتِ
وَالرِّزْقِ وَغَيْرِهَا ﴿وَمَا فِيهِنَّ﴾ أُتِيَ بِمَا تَغْلِيبًا لِغَيْرِ الْعَاقِلِ ﴿وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾﴾
وَمِنْهُ إِثَابَةُ الصَّادِقِ وَتَعْذِيبُ الْكَاذِبِ وَخَصَّ الْعَقْلُ ذَاتَهُ وَلَيْسَ بِقَادِرٍ عَلَيْهِ.

TÜRKÇE ANLAMI

114- **Meryem oğlu İsa şöyle dedi: "Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofra indir ki,** indiği gün **bizim için, öncekilerimiz ve** bizden sonra gelecek olan **sonrakilerimiz için** kendisine hürmet ve saygı gösterdiğimiz bir **bayram ve senden** kudretine ve benim peygamberliğime **bir delil olsun. Bizi** onunla **rızıklandır; zaten sen, rızık verenlerin en hayırlısısın.**

115- **Allah** ona cevap olarak şöyle **buyurdu: "Ben şüphesiz onu size indireceğim;**[1] **ama bundan** indikten **sonra içinizden kim inkar ederse, ona dünyalarda hiç bir kimseye etmediğim azabı edeceğim."** Ve melekler o sofrayı üzerinde yedi tane çörek ve yedi tane balık olduğu halde indirdiler. Onlar da doyuncaya kadar yediler. Bunu İbni Abbas rivayet etmiştir. Diğer bir hadiste de şöyle bir ifade vardır: "... Ve gökten, üzerinde ekmek ve et olan bir sofra indirildi. Ve kendilerine ihanet etmemeleri ve yarın için saklamamaları emredildi. Fakat onlar ihanet ettiler ve sakladılar. Bu sebeple de maymun ve domuza döndürüldüler."

116- Ve hatırla! **Allah: "Ey Meryem'in oğlu İsa! İnsanlara, 'Beni ve annemi, Allah'tan başka iki ilah edinin' diye sen mi dedin?" dediği** yani, İsa'ya kıyamet günü kavmine bir azar olarak diyeceği **zaman,** İsa tüyleri diken diken olarak **"Hâşâ! Seni** şanına yakışmayan şirk ve diğer şeylerden tenzih ederek **tesbih ederim, hakkım olmayan**[2] **şeyi söylemek bana yakışmaz. Eğer söylemiş olsaydım, şüphesiz sen onu bilirdin. Sen benim içimde olanı** gizlediğimi **bilirsin, halbuki ben senin zatında olanı** yani gizlediğin malumatını **bilmem. Çünkü gizlilikleri en iyi bilen yalnızca sensin."**

117- **Ben onlara, sadece bana emrettiğini söyledim.** O da şudur: **"Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin." İçlerinde bulunduğum müddetçe onlar üzerine şahit** onları söylediklerinden alıkoyan bir gözetleyici **idim. Beni vefat ettirince** göğe kaldırmak suretiyle beni alınca **artık onlar üzerine gözetleyici** onların amellerini kontrol eden **yalnız sen oldun. Ve sen her şeye** benim onlara söylediklerime, onların benden sonra söylediklerine ve diğer şeylere **şahitsin,** haberdârsın, onları bilensin.

118- **Eğer onlara** yani, onlardan küfür üzere devam edene **azap edersen şüphesiz onlar senin kullarındır.** Sen de onların sahibisin. Onlar hakkında istediğin gibi karar verirsin; sana itiraz edilmez. **Ve eğer onları** yani, onlardan iman edeni **bağışlarsan şüphesiz sen aziz** işine galip gelen**sin,** ve yaptığında **hikmet sahibisin."**

119- **Allah buyurur ki: "Bu,** yani, kıyamet günü, İsa gibi dünyada **doğru** olanlara **doğruluklarının fayda verdiği gündür.** Çünkü bu ceza günüdür. **Onlar için içlerinde ebedi ve temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan** kendisine itaat etmeleri sebebiyle **razı olmuştur, onlar da Allah'tan** verdiği sevap sebebiyle

---

[1] مُنَزِّلُهَا kelimesi şeddeli ve şeddesiz olarak okunur.

[2] بِحَقٍّ kelimesi لَيْسَ'nin haberidir. Öncesindeki لِي kimin hakkı olmadığını belirtmek içindir.

razı olmuşlardır. İşte bu büyük kurtuluştur." Kafirler gibi dünyada yalancı olanlara orada azabı görünce iman ederek doğru olmaları fayda vermez.

120- **Göklerin, yerin ve içlerindekilerin**[1] **mülkiyeti** yağmur, bitki, rızık ve diğer şeylerin hazineleri **Allah'a aittir. O, her şeye gücü yetendir.** Doğru kişiye sevap vermesi, yalancıya azap etmesi gücünün yettiği şeylerdendir. Fakat akıl, Allah'ın zatını bunlardan tahsis etmiştir. Allah'ın zatına gücü yetmez.

KELİME ANLAMI

114- قَالَ **Dedi** (Kim?) عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ **Meryem oğlu İsa** اَللّٰهُمَّ **Ey Allahım!** رَبَّنَا **Ey Rabbimiz!** أَنْزِلْ عَلَيْنَا **Üzerimize indir** (Ne?) مَآئِدَةً مِنَ السَّمَآءِ **Gökten bir sofra** (Öyle ki,) تَكُونُ لَنَا **Bizim için olacak** أَيْ يَوْمَ نُزُولِهَا Yani indiği gün (Ne olacak?) عِيدًا **Bayram** نُعَظِّمُهُ وَنُشَرِّفُهُ Ki ona ta'zim edip onurlandıracağız (Kim için?) لِأَوَّلِنَا **Geçmişlerimiz için** (Nedir bu ifade?) بَدَلٌ مِنْ لَنَا 'Lenâ'den bedeldir (Neyle?) بِإِعَادَةِ الْجَارِّ Harfi cerrin tekrarlanmasıyla وَاٰخِرِنَا **Ve geleceklerimiz için** مِمَّنْ O kimselerden ki, يَأْتِي بَعْدَنَا Bizden sonra gelecek (Daha ne olacak?) وَاٰيَةً مِنْكَ **Senin tarafından açık bir delil** (Ne üzerine?) عَلَى قُدْرَتِكَ Senin kudretin وَنُبُوَّتِي Ve benim peygamberliğim üzerine وَارْزُقْنَا **Bizi rızıklandır** (Neyle?) إِيَّاهَا Onunla وَأَنْتَ **Zaten sen** (Kimsin?) خَيْرُ الرَّازِقِينَ **Rızık verenlerin en hayırlısısın.**

115- قَالَ اللّٰهُ **Allah dedi ki:** (Nasıl?) مُسْتَجِيبًا لَهُ Ona cevap vererek إِنِّي مُنَزِّلُهَا **Şüphesiz ben onu indiriciyim** (Neyledir bu isim?) بِالتَّخْفِيفِ وَالتَّشْدِيدِ Şeddesiz veşeddeli haliyledir (Kime?) عَلَيْكُمْ **Sizin üzerinize** فَمَنْ يَكْفُرْ **Artık kim küfrederse** (Ne zaman?) بَعْدُ **Bundan sonra** أَيْ بَعْدَ نُزُولِهَا Yani onun inişinin ardından (Kimden?) مِنْكُمْ **Sizin içinizden** فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ **Ona gerçekten azap edeceğim** (Nasıl?) عَذَابًا **Öyle bir azapla ki,** لَا أُعَذِّبُهُ **Onunla azap etmem** (Kime?) أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ **Alemlerden hiç kimseye** فَنَزَلَتِ الْمَلَائِكَةُ Bunun üzerine melekler indirdi (Neyi?) بِهَا Sofrayı (Nereden?) مِنَ السَّمَاءِ Gökten (Ne olduğu halde?) عَلَيْهَا Üzerinde olduğu halde (Ne?) سَبْعَةُ أَرْغِفَةٍ Yedi çörek وَسَبْعَةُ أَحْوَاتٍ Ve yedi balık فَأَكَلُوا مِنْهَا Böylelikle ondan yediler (Ne kadar?) حَتَّى شَبِعُوا Doyana dek قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ Bunu İbni Abbas demiştir وَفِي حَدِيثٍ Bir hadiste

[1] Akıl sahibi olmayanlar akıl sahibi olanlara tağlib edilerek/galip getirilerek, akıl sahibi olmayanlarda kullanılan مَا ismi mevsulü getirilmiştir.

şöyle geçmiştir أُنْزِلَتِ الْمَائِدَةُ Sofra indirildi (Nereden?) مِنَ السَّمَاءِ Gökten (Ne olarak?) خُبْزًا وَلَحْمًا Ekmek ve et(le dolu) olarak فَأُمِرُوا Ve emrolundular (Neyle?) أَنْ لَا يَخُونُوا Hainlik etmemeleri وَلَا يَدَّخِرُوا Ve yiyeceği saklamamalarıyla (Ne için?) لِغَدٍ Yarın için فَخَانُوا Onlarsa ihanet ettiler وَادَّخَرُوا Ve stok yaptılar فَمُسِخُوا Bu sebeple döndürüldüler (Neye?) قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ Maymunlara ve hınzırlara.

116- وَاذْكُرْ **Ve** yine hatırla ki, إِذْ قَالَ **Hani demişti:** أَيْ يَقُولُ Yani diyecek (Kim?) اللهُ **Allah** (Kime?) لِعِيسَى فِي الْقِيَامَةِ Kıyamet gününde İsa'ya (Nasıl?) تَوْبِيخًا لِقَوْمِهِ Kavmini azar olarak يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ **Ey Meryem oğlu İsa!** ءَاَنْتَ قُلْتَ **Sen mi dedin?** (Kime?) لِلنَّاسِ **İnsanlara** (Ne diye?) اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ **Beni ve annemi edinin diye** (Ne edinin?) إِلٰهَيْنِ **İki ilah** (Kimden başka?) مِنْ دُونِ اللهِ **Allah'tan başka** قَالَ عِيسَى İsa **dedi ki:** (Ne halde?) وَقَدْ أُرْعِدَ Tüyleri diken diken olduğu halde سُبْحَانَكَ **Seni tüm noksanlıktan tenzih ederim!** تَنْزِيهًا لَكَ Seni beri kılarım (Neden?) عَمَّا O şeyden ki لَا يَلِيقُ بِكَ Şanına yakışmıyor (Nedir o şey?) مِنَ الشَّرِيكِ وَغَيْرِهِ Ortak ve benzeri şeylerdir مَا يَكُونُ **Olmaz** مَا يَنْبَغِي Yaraşmaz (Kime?) لِي **Bana** (Ne?) أَنْ أَقُولَ مَا **O şeyi demem ki,** لَيْسَ لِي **Benim için olmadı** (Ne?) بِحَقٍّ **Hak (gerçek)** (Nedir bu 'Hak' kelimesi?) خَبَرُ لَيْسَ 'Leyse'nin haberidir وَلِي لِلتَّبْيِينِ 'Liye' kelimesi ise (kimin hakkı olmadığını) açıklamak içindir إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ **Eğer onu söylemişsem** فَقَدْ عَلِمْتَهُ **Kuşkusuz onu bilmişsindir** تَعْلَمُ **Ki sen bilirsin** (Neyi?) مَا أُخْفِيهِ Gizlediğim **şeyi** (Nerede?) فِي نَفْسِي **İçimde** وَلَا أَعْلَمُ **Halbuki ben bilemem** (Neyi?) مَا **O şeyi ki** (Nerededir?) فِي نَفْسِكَ **Senin zatındadır** أَيْ مَا تُخْفِيهِ Yani, senin saklı tuttuğun مِنْ مَعْلُومَاتِكَ Bildiklerini إِنَّكَ أَنْتَ **Kuşkusuz yegane sensin** (Kim?) عَلَّامُ الْغُيُوبِ **Bütün gizlilikleri hakkıyla bilen.**

117- مَا قُلْتُ لَهُمْ **Ben onlara demedim** إِلَّا مَا **Ancak o şeyi ki,** أَمَرْتَنِي بِهِ **Bana onu emrettin** وَهُوَ O da (şudur) أَنِ اعْبُدُوا **İbadet edin** (Kime?) اللهَ **Allah'a** (Öyle Allah ki,) رَبِّي وَرَبَّكُمْ **Benim ve sizin Rabbiniz** وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ **Ve ben onlar üzerine idim** (Ne?) شَهِيدًا رَقِيبًا **Şahit,** gözcü ki, أَمْنَعُهُمْ مِمَّا يَقُولُونَ Onları dediklerinden engelliyordum (Ne müddetçe?) مَا دُمْتُ فِيهِمْ **Onların içinde olduğum müddetçe** فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي **Ne zaman ki beni vefat ettirdin** قَبَضْتَنِي Beni aldın (Neyle?) بِالرَّفْعِ إِلَى السَّمَاءِ Göğe yükselterek كُنْتَ أَنْتَ **Sen oldun** (Ne?) الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ **Onları gözetleyen** الْحَفِيظَ لِأَعْمَالِهِمْ

Amellerini kontrol eden وَأَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Ve sen her şeye** مِنْ قَوْلِي لَهُمْ Benim onlara sözüme وَقَوْلِهِمْ بَعْدِي Ve benden sonra onların sözüne وَغَيْرِ ذٰلِكَ Ve diğer şeylere (Sen her şeye nesin?) شَهِيدٌ **Şahitsin** مُطَّلِعٌ Haberdarsın عَالِمٌ بِهِ Ve onu bilensin.

118- اِنْ تُعَذِّبْهُمْ **Eğer onlara azap edersen** أَيْ مَنْ Yani, o kimseye ki, أَقَامَ عَلَى الْكُفْرِ Küfür üzere daim oldu (Kimlerden?) مِنْهُمْ Onlardan فَاِنَّهُمْ عِبَادُكَ **Kuşkusuz onlar senin kullarındır** وَأَنْتَ مَالِكُهُمْ Sen de onların sahibisin تَتَصَرَّفُ فِيهِمْ Onlar hakkında iradeni kullanırsın (Nasıl?) كَيْفَ شِئْتَ Nasıl dilersen لَا اعْتِرَاضَ عَلَيْكَ Sana itiraz olmaz وَاِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ **Eğer sen onlara mağfiret edersen** أَيْ لِمَنْ Yani, o kimseye ki, آمَنَ İman etti (Kimlerden?) مِنْهُمْ Onlardan فَاِنَّكَ **Kuşkusuz sen** (Kimsin?) أَنْتَ الْعَزِيزُ **Yegane izzet sahibi** اَلْغَالِبُ عَلٰى أَمْرِهِ Kendi işine hakim اَلْحَكِيمُ فِي صُنْعِهِ **Ve** yaptığında **hikmet sahibi.**

119- قَالَ اللّٰهُ **Allah dedi ki;** هٰذَا أَيْ يَوْمُ الْقِيَامَةِ **Bu**; yani kıyamet günü (Nedir?) يَوْمُ يَنْفَعُ **Fayda vereceği gündür** (Kime?) اَلصَّادِقِينَ **Sadık kimseler** (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada (Kim gibi?) كَعِيسَى İsa gibi (Ne fayda verecek?) صِدْقُهُمْ **Doğrulukları** لِأَنَّهُ يَوْمُ الْجَزَاءِ Çünkü o, mükafat günüdür لَهُمْ جَنَّاتٌ **Onlar için cennetler vardır** تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا **Ki onların altlarından akmaktadır** (Ne?) اَلْأَنْهَارُ **Nehirler** (Ne oldukları halde?) خَالِدِينَ فِيهَا **Orada kalıcılar oldukları halde** (Ne kadar?) أَبَدًا **Ebediyen** رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ **Allah onlardan razı olmuştur** (Neyle?) بِطَاعَتِهِ Kendisine itaatla وَرَضُوا عَنْهُ **Onlar da ondan razı olmuştur** (Neyle?) بِثَوَابِهِ Onun mükafatıyla ذٰلِكَ **İşte bu** (Nedir?) اَلْفَوْزُ الْعَظِيمُ **Büyük kurtuluştur** وَلَا يَنْفَعُ الْكَاذِبِينَ Yalancılara fayda vermez (Neredeki?) فِي الدُّنْيَا Dünyadaki (Ne fayda vermez?) صِدْقُهُمْ فِيهِ O gündeki doğrulukları (Kimler gibi?) كَالْكُفَّارِ Kafirler gibi (Niçin doğru olurlar?) لِمَا يُؤْمِنُونَ İman edecekleri için (Ne zaman?) عِنْدَ رُؤْيَةِ الْعَذَابِ Azabı gördükleri zaman.

120- لِلّٰهِ **Allah'dır** (Ne?) مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ **Göklerin ve yerin mülkiyeti** خَزَائِنُ الْمَطَرِ وَالنَّبَاتِ وَالرِّزْقِ وَغَيْرِهَا Yağmur, bitki, rızk ve diğer şeylerin hazineleri وَمَا فِيهِنَّ **Ve onların içinde olanların (mülkiyeti)** أُتِيَ بِمَا 'Ma' edatı kullanılmıştır (Niçin?) تَغْلِيبًا Tağlip için (Neyi?) لِغَيْرِ الْعَاقِلِ Akılsızları وَهُوَ **Ve O,** عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ **Her şeye** قَدِيرٌ **Gücü yetendir** وَمِنْهُ Ve gücünün yettiği şeylerdendir (Ne?) إِثَابَةُ الصَّادِقِ Sadık kimseyi mükafatlandırmak وَتَعْذِيبُ الْكَاذِبِ Ve yalancıyı azaplandırmak وَخَصَّ الْعَقْلُ Akıl tahsis etmiştir. (Neyi?) ذَاتَهُ Allah'ın zatını وَلَيْسَ بِقَادِرٍ عَلَيْهِ Allah zatına kadir değildir.